

REESE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Received *Mar. 27*, 1893.

Accessions No. *50681*. Class No. *767*
7212

v. 4

PA
6105
V24
v.4 Valpy -
Delphin

Southern Branch
of the
University of California
Los Angeles

Form L 1

PA
6105
V24
v.4

This book is DUE on the last date stamped below

JUL 22 1953

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

APULEII
OPERA OMNIA.

VOL. IV.

A. P. H. E. I.

OPPORTUNITY

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

F

THE FUTURE OF THE NATION

THE FUTURE OF THE NATION

F

A P U L E I I

OPERA OMNIA

EX EDITIONE OUDENDORPIANA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITA.

75325

VOLUMEN QUARTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1825.

Ex Libro de Republica.

FULGENTIUS *de prisco sermone*. Celocem dicunt genus navicellæ modicissimum, quod lembum (al. *blannam* et *hamplum*) dicimus. Apuleius libro de Republ. ‘Qui celocem regere nequit, onerariam petit.’

Ex Medicinalibus.

PRISCIANUS *lib. vi*. In *E* correptum Latina sunt neutra, quæ *E* in *IS* conversa faciunt genitivum, ut *hoc mare*, *hujus maris*; *hoc monile*, *hujus monilis*; *hoc mantile*, *hujus mantilis*. Ovid. in *vi*. Fastorum, &c. Excipitur unum indeclinabile in singulari numero, *hoc cepe*, *hujus cepe*. Apuleius in Medicinalibus: ‘Cepe succum melle mixtum:’ quod in plurali numero fœmininum est primæ declinationis, *hæ cepe*, *ceparum*, quamvis antiquissimi in *A* quoque singulare fœminino genere hoc recte protulisse inveniuntur. Nævius, Lucilius, &c.

De Re Rustica.

PALLADIUS *De re rustica lib. i. tit. xxxv*. Apuleius asserit semina bubulo felle maceranda, antequam spargas.

De Arboribus.

SERVIUS *in lib. ii. Georg. Virgilii*. Apud Medos nascitur quædam arbor, ferens mala quæ Medica vocantur. Hanc plerique citrum vocant: quod negat Apuleius, in libris quos ‘De arboribus’ scripsit, et docet longe aliud genus arboris esse.

EX INCERTIS LIBRIS.

Fredericus II. IMP. *De arte venandi cum avibus, sive De re accipitraria*. Cinni, et illæ quæ dicuntur ab Aristotele in libris Animalium Pelicani, qui ab Apuleio dicuntur Cofani.

FL. SOSIPATER CHARISIUS *lib. iii*. *Dirimo, dirimis, diremi, et dirempsi*; sed magis *diremi*. *Deleo, deles, delui, et delevi*. *Tero, teres, terii, et trivi* juxta Apuleium.

ISIDORUS *Originum lib. VIII.* Apuleius autem ait eos κατ' ἀντίφρασιν dici Manes, hoc est, mites ac modestos; cum sint terribiles ac immanes; ut Parcas, ut Eumenidas.

COD. MS. BARTHII *Advers. XV. 7.* Quemadmodum natura os unicum, aures vero duas cuilibet ministravit, ita nos et loqui pauca et audire plurima debemus.

Ibid. Apuleio tribuuntur hi versiculi:

Principium vitæ obitus meditatio est,—

Non vult emendari peccare nesciens.—

Immoderata ira fructus est iasanîæ.—

Pecuniam amico credens,³ est damnum duplex,

Argentum et sodalem perdidit simul.—

////////

³ Barthius, minorem distinctionem ponens post *nesciens*, in seqq. *profructus* legi volebat *strictus*: dein tollens majorem distinctionem post *insaniæ*, credere pro *credens*. J. Bosscha.

A P U L E I I

[*ut vulgo putatur*]

’A N E X O M E N O Σ^a

EX MENANDRO.

Amare liceat, si potiri non licet.

Fruantur alii: non moror, non sum invidus: ¹

~~~~~

¹ Vitiose in ed. Scioppii, *non moror, sum invidus*: cujus notatis de locutione *non moror* adde Grang. ad Juven. Sat. III. 38. Livius lib.

NOTE

^a Ἀνεχόμενος] Latine vertas *tolerans* vel *abstinens*. Lepidissimum hoc Poëmatium primus in publicum dedit una cum aliis Veterum aliquot ejusdem

fere argumenti Epigrammatis, vir eruditus Claudius Binetus. *Colvius*. Dixi hoc Poëmatium non esse Ma-daurensis nostri, sed hominis recen-

Nam sese excruciat, qui beatis invidet.
 Quos Venus amavit, facit ² amoris compotes.^b
 Nobis Cupido velle dat, posse abnegat. 5
 Olli, purpurea delibantes oscula,
 Clemente morsu rosea labella vellicent,³
 Malas adorent ore⁴ et ingenuas genas,
 Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
 Quin et cum tenera membra molli lectulo 10
 Cum pectora* adhærent ⁵ c Veneris glutino ;
 Libido cum lascivo instinctu suscitât
 Sinuare ad Veneris usum ⁶ femina, fœminæ
 Inter gannitus et subantis vocolas,
 Carpent papillas, atque amplexus intiment, 15
 Arentque sulcos⁷ molles arvo Venereo,

////////

VIII. 35. 'nihil morari magistrum equitum.' vid. et Serv. ad Virg. v. Æn. 400. *Burm.*—2 *Fecit*. Nescio cur potius sit *facit*. Colvius. *Facit amores compotes*. Ita Pitheæana editio, et nescio, inquit Colvius, cur potius sit. alii *fecit*. *Scriverius*. *Fecit* ed. Binet. sed in marg. *facit*, cum Edd. Wow. Elm. et Mss. Florent. recte. sequitur 'dat,' 'abnegat.' *J. Bosscha*.—3 Agnoscit, teste Savarone ad Sidonium, Cl. Bineti Ms. schedium hunc versiculum: *Candentes dentes effugient suavio*. Ego, ut, quod res est, semel dicam, non solum hunc versiculum, sed totum poematium supposititium aut saltem infimæ vetustatis censeo. Atque ita quidem, ut, qui aliter sentiat, nihil sentiat. *Scriver*. *Rosa* in marg. Binet. de morsu osculorum vide supra ad Ep. cxxviii. 5. et hic notas Scioppii. *delibantes oscula*, ut apud Virg. lib. i. Æn. 260. 'Oscula libavit natæ.' *Burm.* Vs. supposititius non comparet in Edd. Bas. Colv. Vulc. Wow. Elm. *J. Bosscha*.—4 Ita emendandum. vulgg. [Binet. Colv. Bas.] *odorent*. *Scriverius*. Firmari posset ex Petron. cap. 127. 'tu tamen dignare et meum osculum, cum libuerit, cognoscere. Inmo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies religiosum, si te adorari permiseris.' *Burm.* Retinuit tamen *Burm. odorent*. *J. Bosscha*.—5 Vid. Not. Var.—6 Sic *Scriverius* edidit. in Patiss. et Frellon. *cursum*. Colv. *artem*. *Burm.*—7 Assentior Bineto; legendum *Arentque*. Colvius. Ita legendum assentior Bineto et ed. Pith. pro *Hærentque sulcos*. *Scriverius*. Binetus in codice, unde edidit,

NOTÆ

tioris Itali, in qua sententia adhuc persisto. *Elmenhorstius*.

^b *Fecit amoris compotes*] Pro *fecit* Scaliger et Colvius legunt *facit*. Idem.

^c *Cum pectora adhærent*] Binetus, *cum pectora una adhærent*. Douza: *Cum pectora arte adhærent*. *Schickera-*
dus: compectorata adhærent Veneris
glutino. Ego hæc ita legerim, *Cum*

pectora arte adhærent Veneris glutino,
Libido cum lasciva instricta suscitât
Sinuare ad Veneris artem femina; femina,
æc. Cum pectora glutino Veneris
arcte adhærent, et cum lasciva libido
instricta femina, id est, colligata,
compedita, ad Veneris artem suscitât
sinuare. Apertius dicerem ni veta-
ret pudor. Colvius.

Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis ;
 Dent crebros ictus connivente^d lumine ;⁸
 Trepidante cursu,^e Venere et anima fessula,⁹
 Ejaculent tepidum rorem niveis¹ laticibus. 20
 Hæc illi faciant, quis Venus non invidet :
 At nobis casso saltem delectamine
 Amare liceat, si potiri non licet.

invenerat, *Herentque sulcos molles*, &c. sed in margine coniecit *Iterentque*, vel potius *Arentque*. Dousæ pro more injurius est Scioppius, qui eum ita substituisse pro *Iterentque* criminatur non sine verborum contumelia : nam Bineti conjecturam probavit tantum ac recepit Dousa, ut Scriverius, et sic Meursius Exerc. Crit. P. II. lib. III. cap. 21. in fine. *molli in arvo Venerio* edidit Scriver. *Burm.* *Arentque* edidit Wow. Elm. Scriv. Flor. *Burm.* Gruterus allevit *secentque*. Meursius pro *arvo* legit *urvo*. J. Bosscha.—8 Cum esset *Dum*, scripsit Binetus *Dent crebros ictus*. Pithæus retinuit *Dum*, aliique ; *connivente lumine* a Bineto et Pithæo est, pro *cohibente*. Dousa mavult *combibente lumine*. Scriverius. Cl. Oudendorpius malebat *Dein crebro frictu*, &c. Cl. Canneg. ad Avien. Fab. XIII. 5. *creber ictus*, &c. *Ejaculet. Dent crebros ictus* edidit Scriverius. *Burm.* *Dum crebros ictus cohibente lumine* editum in Edd. Bas. Colv. Vulc. adversante metro. Pro *dum* Lips. allevit *dein*. Quod editum a Sciopp. Wow. Elm. Flor. *Burm.* *Dum crebros ictus connivente lumine*, id non intelligo, nisi *connivere ictus* capias pro, *connivere ad ictus*. *Dent* edidi ex emendat. Scaligeri. Pro *ictus* membr. Florent. *victus*. J. Bosscha.—9 Vid. Not. Var.—1 Lips. allevit *imis*, qui seq. vs. pro *casso*, ascripsit *casto* : τὸ ἰμῖς respuit versus. *Id.*

NOTE

^d *Dent* [*Dum*] *crebros ictus connivente*, &c.] Douza, *combibente lumine*. ^e *Trepidante cursu*] Douza, *trepida in decursu*: quod placet. Elmenhorstius. Scaliger, *dent crebros nictus connivente lumine*. Recte. Elmenhorstius.

ÆQUO LECTORI

S. D.

JOANNES BOSSCHA.†

FATALE quodammodo fuisse videtur Apuleio, ut qui scripta ejus illustrare et expolire constituerant, eorum opera aut morte aliisve causis interciperetur, aut expectatione serius in hominum oculos educeretur, aut affecta, mortuis auctoribus, aliis perficienda relinqueretur. Nam, ut omittamus Elmenhorstium, Floridum, Jugeum, Marklandum,† is, de quo in primis hic dicendum est, Franciscus Oudendorpius, qui triginta circiter annos in Apuleio emendando versatus erat, quo minus eruditionis laude ex præstantissimo hoc opere frui potuerit, obstitit primo bibliopolarum tergiversantium mora, dein Doctissimi Viri insecuta mors. Hujus relictis operis tutelam cum suscepisset Celeberrimus Ruhnkenius, tum quoque prima hujus Editionis pars, *Metamorphosin* continens, per sedecim annos Chalcographorum manibus tractata est; alteram autem partem edere nec ipsi Ruhnkenio licuit, et jam hic septimus et tricesimus agitur annus, ex quo *Metamorphoseon* libri ex officina prodierunt. Quod vero nunc tertio jam anno, ex quo typis excudi cœpta est, altera hæc Apuleii Oudendorpiani pars evulgari potest, id inprimistribuendum est curæ et industriæ Luchtmansiorum, qui, honestissimi typographi, cum a longo inde

† [Is nempe ad finem perduxit opus quod suscepit Ruhnkenius, cujus præf. vide supra p. 4.]

‡ De Elmenhorstio, Florido, et Jugeo, vid. *Recens. Editionum inf. Jerem.* Marklandus autem Apuleii quoque editionem inchoaverat. Sed cum primis paginis, quæ typis jam descriptæ et ad Bentleium missæ erant, aliquot versus excidissent, tam

acriter hanc incuriam perstrinxit Bentleius, ut Marklandus, tædio affectus, absolvendæ editionis consilium prorsus abjecerit. Vid. vita Jeremiæ Marklandi in *Analectis Literariis*, a F. A. Wolfio editis P. IV.

tempore egregiis libris edendis officinam suam claram et conspicuam reddiderint, nunc quoque literas juvandi studio nullo modo deesse voluerunt. Causæ autem cur tam longo temporis intervallo nemo absolutionem suscepit operis, a Ruhnkenio inchoati, et omnibus æquis doctisque iudicibus probati, ut multæ esse potuerunt, ita hæc certe non fuit, quod illa Oudendorpianæ doctrinæ monumenta, in Bibliotheca Leidensi, tanquam in religioso quodam et inaccessso fano a publica utilitate cohiberentur. Vix enim Amplissimi Academiæ Curatores consilium cognoverant de absolvenda Apuleii editione, cum non modo petenti veniam darent omnem Oudendorpii apparatus ad communem literarum fructum conferendi, sed etiam, quicquid in Bibliotheca ad Apuleii editionem augendam aut ornandam spectaret, futuro editori libere patere juberent. Cujus Amplissimorum virorum de literis bene merendi studii, et grati nostri animi, publicum hoc testimonium extare volumus.

Novi editoris officium quatuor fere continebatur partibus, quarum una versabatur in digerenda materia, ab Oudendorpio relicta, adjectis priorum interpretum animadversionibus; altera, huic conjuncta, in constituendo textu; tertia, eademque difficillima, in castiganda nobilissima illa Apologia, quæ ab Oudendorpio intacta erat relicta, neque tamen in hac Editione desiderari debebat, ne quid Apuleianis scriptis deesse justa querendi causa esset; denique aliorum commentarii, qui commode contextui subjici non poterant, edendi erant, necessarii Indices conficiendi, et reliqua addenda, quæ in absoluta veteris auctoris editione requiri posse videbantur. De singulis breviter dicendum.

In digerendis Oudendorpii animadversionibus, ubi nimix earum prolixitati detrahi aliquid sine detrimento poterat, id factum est, quamvis raro fieri potuit: cavendum enim erat, ne quid omitteretur, quod aliquo modo cum scriptoris loco, vel Oudendorpii consilio, esset conjunctum. Primæ animadversiones concinnius fortasse componi poterant, sed initio operis, ut fit, minor rei usus, et nimia verecundia, longiores eas reliquerunt, quam necesse erat. Illud vero in primis cautum est, ne aliena pro Oudendorpianis darentur; qua in re novo Editori aliquanto religiosius versandum erat, quam Celeberrimo Ruhnkenio, qui non nunquam de suo penu, quamvis paucissima, adjecit, vel Oudendorpii notis suum iudicium verbulo interposuit. Quod propterea te non ignorare vo-

lunus, Lector, ne stultitiæ atque arrogantiae tribuas, quod pauca illa, quæ a nobis hic illic addita sunt, quamvis levissima, ab Oudendorpianis, quasi ambitiose, distincta sunt. Poterat egregium illud literarum decus, Ruhnkenius, cujusvis operi, suo jure, se interponere, sed nobis committendum non erat, ut Oudendorpianis nostra qualiacumque tacite immiscerentur.

In vera lectione constituenda eo minus doctis iudicibus satisfactum putamus, quo minus nobis ipsi satisfacimus. Si quid in hac opera præstitum est, ejus laudis haud exigua pars debetur Lennepio, Viro Clarissimo, qui, de locis dubiis sententiam rogatus, nunquam defuit, sed vel iudicii subtilitate vel novæ emendationis acumine de editione nostra egregie meruit.

Verum, ad Apologiam cum nihil scriptum reliquisset Oudendorpius, præter varias librorum lectiones, in marginibus editionum enotatas, hujus expoliendæ provincia multo plures habebat difficultates, tum propter variam doctrinam, in illa oratione ab Auctore expromptam, tum propter animadversionum conscribendarum rationem, ab Oudendorpio in reliquo opere adhibitam, quam et nos sequi oportebat. Cum enim variæ librorum lectiones omnino omnes, tam manuscriptorum quam editorum, notis comprehendere et recenseri deberent, farrago illa et indigesta moles ad perspicuitatem, certe ad aliquam legentium voluptatem, componi non poterat nisi ab eo, qui, præter haud vulgarem criticam facultatem, variæ doctrinæ copiam afferre posset. Accedebat, quod describendis continuo priorum interpretum commentariis, paulatim usus contrahebatur vocabulorum et formularum, quæ sæpe hominum etiam doctorum usu frequentantur, sed a veterum auctorum consuetudine abhorrent. Quapropter, Lector Benevole, si in notis nostris neque illam perspicuitatem, doctrinæ ubertatem et accuratam linguæ scientiam reperias, quam in Oudendorpii animadversionibusprehenderis, neque Latini sermonis eam integritatem, quæ hodie in criticorum scriptis requiritur, neque fortasse eam modestiam, quæ non continuo de aliorum errore pronuntiat, si quid dixerunt, quod nobis non verisimile videatur, illa omnia, et quæ præterea vituperanda inveneris, aut pravis aliorum exemplis aut adolescentiæ imbecillitati, quæso, tribuas. Hanc unam laudem nobis petimus, quod ad tantam laboris perseverantiam nos obduravimus, quanta requirebatur ad opus perficiendum, quod quanta nobis constiterit patientia, nemo facile cogitando assequi poterit; hunc unum hujus operæ fructum nobis vindicamus, quod jam in omnibus quæ supersunt Apuleii

scriptis, cujusvis lectionis momentum ponderatum vel auctoritas constituta est.

Addita Apologia, nimis aucta erat voluminis moles, quam ut Beroaldi et Pricæi notas, et reliqua, quæ in Ruhnkenii Præfatione promissa erant, comprehendere posset, præsertim, cum ipsa Apologia novam commentariorum accessionem postularet. Itaque Tertium Volumen additum est, cujus adornandi operæ major pars ex eo genere erat, quod majorem molestiæ quam voluptati locum præberet. De ipso Apuleio, et subsidiis, quæ ad scripta ejus illustranda et emendanda adhibita sunt, dictum est in peculiari Disputatione. Sed illud omittendum hoc loco non est. Jam fere ad dimidium editionem hanc produxerant Chalcographorum operæ, cum certiores nos fecit Schnætherus, Vir Doctissimus, Gymnasii Groningani Rector, legisse se in libello Germanico,* Böttigerum in Bibliotheca Guelpherbitana vidisse apparatus Editionis Apuleii, a Jugeo (Theod. de Juges) ita adornatum, ut jam typis describi posset, cujus apparatus in Metamorphoseos Editione, a Ruhnkenio curata, nulla ratio habita esset. Accepto hoc nuntio, statim intelleximus, quanti nostra interesset scire, quo pretio apparatus ille habendus esset; et circumspicere cæpimus, a quo pleniorum hujus rei notitiam acquirere possemus. Itaque, quoniam arbitrabamur, Guelpherbitanæ Bibliothecæ copias adhuc Göttingæ asservari, quo, constituto regno Westphalico, deportatæ fuerant, Göttingam cogitantibus statim sese obtulit Heerenii nomen, in literata civitate celebratissimum, cujus etiam officiosæ humanitatis fama ad aures nostras pervenerat. Eventus docuit haud vanam fuisse eam existimationem. Non ita diu enim post datam a nobis epistolam, officiose rescripsit Vir Celeberrimus, Bibliothecam Guelpherbitanam quidem non amplius Göttingæ haberi, sed se epistolam scripsisse ad Leistium, Vir. Clar. Gymnasii Guelpherbitani Rectorem, qui a Schönemanno, docto adolescente, totius apparatus descriptionem conficiendam curaverat, quam Leistii epistolæ inclusam nobis trans mittebat Heerenius. Scripserat Leistius, si quid ex Jugei animadversionibus aut subsidiis criticis excerptum ad usus nostros conferre vellemus, se libenter hanc rem procuraturum; sin universum apparatus huc deferri cuperemus, a summis Ducatus Brunsvicensis Magistratibus hujus rei veniam esse petendam. Verum cum ex accurata Schönemanni descrip-

* Beylage zum Literar. Wochenblad. August. 1820. Band vi. 38.

tione constaret, Jugeum nullam Mstorum copiam habuisse, et in commentario ejus neque ingenium criticum neque magnam doctrinam comparere, judicavimus, quod etiam suspicabatur Heerenius, Jugei copias non magnopere nobis esse profuturas. Itaque Apuleii editionem hac mora retardari noluimus, sed, de Jugei opera non amplius laborandum esse existimantes, Heerenio, Leistio, et Schönemanno gratæ nostræ voluntatis testem ac pignus publicam hanc commemorationem esse voluimus.

Vale, Benevole Lector, et sic putato, nihil nobis gratius futurum, quam si intellexerimus, operam nostram antiquarum literarum studiis profuisse.

Scrib. Hagæ Comitum, d. VII. Septemb. MDCCCXXIII.

NOTÆ VARIORUM

IN

APULEII OPERA.

EX EDITIONE OUDENDORPIANA,
LUGD. BAT. 1786-1823. 4to.

NOTÆ VARIORUM

IN

APULEII OPERA.

METAMORPH. LIB. I.

Apuleii] Manu exarati codices satis constanter Auctori nostro tribuunt prænomen *Lucii*, quo etiam varii Apuleii in historia occurrunt insigniti. Nisi quod Pithœi Codex modo habeat: *Incipit primus liber Metamorphoseos Apuleii*. At, nostro Madaurensi id prænomen fuisse, nusquam liquet. Nam scriptorum, qui magno satis numero Apuleium laudarunt, nemo istud præfigit, sicut abest quoque a nummo contorniato in Morelli Tab. III. et apud Haverkamp. in Numm. Contorn. p. 152. aliosque. (Vide Cuper. in Homeri Apoth. p. 19.) Immo abest itidem a Mss. operum Philosophicorum; nisi quod semel ante librum de Dogmate Platonis exaretur in codice Florentino divi Marci, *Lucii Apulei*. Hinc Elmenhorstius, uti hoc prænomen ante illos libros omisit, sic etiam hic tacitus delevit. Sed male, ut opinor. Mihi enim nullum est dubium, quin legi debeat *Lucius* vel *Lucis Apuleii*. Opus enim Lucii Patrensis, quod est dictum *Λούκιος* vel *Λούκλις ἡ Όνος*, e Græco in Latinum sermonem vertit et auxit Apuleius, sicut contra Lucianus istud contraxit. Ad Lucium autem illum, non ad Apu-

leium pertinent patria et genus, quorum initio libri pr. et sec. meminit. At sui oblitus vel dedita opera se prodidit Auctor, Lucium 'Madaurensem,' i. e. se faciens lib. XI. in f. Plura de his vide apud summum Salmasium in Proleg. ad Solinum, Puteanum Epist. Cent. I. 38. et quos laudat J. Alb. Fabricius in Bibl. Latina, item Comment. ad Luciani Asinum. Quod adtinet ad Orthographiam *Apul.* vel *Appul.* ea mirifice variat in Mssis non solum, sed et ipsis lapidibus. Prætulit tamen geminationem litteræ *p*. Inspice, si lubet, Fabric. item Dukerum ad Flor. lib. III. c. 12. Drakenborch. ad Epitomen Livii v. Vossium de Art. Gramm. I. 43. Zeibichium de Athl. Paradoxo p. 179. Nugatur vero doctus vir, Marinus Becichemus Scodrensis, in Centur. Epist. LVII. e suis Mss. ut ait, addens *Ap. Herculis*, quasi a gloria et studio Magiæ auctor ita vocatus esset; ac trahit ridicule huc locum ex initio lib. II. p. 21. 'Est Hercules hic Lucius:' ubi quis non videt poni pro, certe, profecto? Potius hinc patet veritas meæ sententiæ, ex eo loco librariorum credidisse, nostro Auctori fuisse Lucii prænomen, sicut

ex eodem Herculis ei adfinxerunt. Lucii nomen sine addito alio non infrequens erat Græcis. V. Hagenbuch. Epist. p. 96. *Oudendorpius*.

Madaurensis] Sic quidem se inscribere potnit Auctor. Sed, quod vulgo in Mss. et Edd. adnectitur, *Platonici philosophi*, rursus est librariorum additamentum, ab Auctoris studio, quod sæpe de sese jactat, conflatum. *Id*.

Metamorphoseon, sive de Asino Aureo] Tractarunt simile argumentum ante hunc Lucium nostrum Lucius Patrensis et Lucianus: de quibus ita Photius in Bibliotheca Fol. 165. Ἀνεγνώσθησαν Λουκίου κ. τ. λ. Atquin ex Luciano Noster bonam partem transcripsit, cujus Lucium, stilo et verbis Apuleianis translatum, huic nostro Lucio comitem dare initio constitueram; sed me deterruit postea abominanda et despuenda libri obscenitas: ea propter nolui publicarum aurium reverentiam istis turpitudinibus incescare, secutus medici (Galenus de Purgant. Medicam. Facult. cap. 6.) principis (si unum Hippocratem excipias) in hoc sententiam, qui venenorum naturam explicare publice omnino prohibet. Scripserunt et nostra ætate viri eruditi *Asini laudes*, inter quos jure eminent labor præstantissimi Wouwerii nostri, qui hactenus apud hominem indignum indigne delitescit. Nisi injustus iste dominus abs se cum manu miserit, periculum erit, ne aliquando liberam lucem nactus ex ergastulo isto vocem emittat, possessoremque iniquum pipulo differat. *Ge-verhartus Elmenhorstius*. Argumentum mutuatus est a Luciano; quamquam ipse alia quædam immiscuerit. Stylus ejus in eo argumento valde decorus et bonus, et mirum in modum æqualis: quæ magna virtus in scriptione. Libellus autem, qui de Herbis inscribitur, non recte illi adscribitur. *Joh. Brantius. Metamorphoseon*] Sic lego, quamquam in nonnullis Mss. extet *Metamorphoseos*, ut in Ed. Ven.

1492. *Metamorphoseos seu de asino aureo*, et in Ms. Pithæano: quod testatur, qui eo usus est, doctiss. Hieronymus Groslotius Lislæus, in marg. exemplaris Aldini 1521. quod est in Bibl. Regia; qui et notavit, exemplar istud Ms. olim fuisse Lucæ Fruterii, dein Victoris Gisellini, a quo dono accepit Lipsius. Nam in plurali exhibent non tantum Mss. Becichemi Palat. Oxon. Florent. Regius, seu Fux. Guelferb. Coll. Voss. et alii cum Ed. Colvii, (non Aldi) Wouwerii, &c. sed et diserte Fulgentius lib. iiii. Myth. cap. 6. citat 'Apuleius in Libris Metamorphoseon,' et Expos. Serm. Ant. v. Choragium, 'sicut Apuleius in Metamorphoseon ait,' s. libro, vel libris. Adde Salmasium d. l. et N. Heinsium ad Ovidii Metamorphoses. Nec enim memorat solum sui mutationem in Asinum, sed et Asini in se; aliasque jam libro pr. In Ms. optimo celeb. J. P. D'Orvillii, nunc meo, ac Pithæi, item Fux. post librorum finem nunc *Metamorphoseos*, nunc *Metamorphoseon*, exaratur. Quod vero vulgo addunt *De Asino Aureo*, vel, ut vult Puteanus, *Asini lusus*, is mere asininus est lusus, ut recte ait Salmasius. A materia quidem et pulchritudine *Asini aurei* titulo hos libros citarunt quoque Fulgentius in Expos. Serm. Ant. v. Eduellum, et Augustinus, uti alii *Milesiarum*, quod hinc supponere voluit Rutgersius, vel *Milesiæ*, ut Capitol. in Albino c. 12. Huc trahit quoque vir doctus, forsitan Tollius in libri sui margine, locum lib. iv. p. 86. 'propter Milesiæ conditorem:' quod non capio. De Milesiis sermonibus jucundis ac lascivis, non veris aut verisimilibus, vide Erasmi Adagia p. 1194. Comm. ad Lucian. in Amor. init. Sed ita librum non inscripsit Auctor, licet *de Asino Aureo* occurrat in Mss. multis, quod male negat Salmasius, qui cetera recte sapit. Spurium esse titulum confirmat Ms. Dorvillii, ubi passim *Metam. liber, qui et de aureo asino*

dicitur. Ita 'aureolus libellus' Cicer. Acad. II. 44. Plin. lib. II. Ep. 20. 'aurea fabula.' *Ξενοφῶν χρυσοῦς* Ælian. lib. II. Anim. c. 11. *Πυθαγόρου χρυσᾷ ἐπη* sunt nota. V. Comm. ad Tib. I. 6. 50. 'aurea anus:' et similia occurrunt crebro. V. ad lib. V. p. 98. 'infantis aurei nutrimenta.' Verus ergo his libris titulus ab Auctoris manu proditus fuisse videtur: LUCIUS APPULEII MADAURENSIS SIVE METAMORPHOSEON LIBRI. vel, si vis, METAMORPHOSEON ASINI LIBRI. *Oud.*

Pag. 1. Ed. Pric.* *At ego tibi* Miror, doctissimos viros, quibus adnumerare quoque Jos. Scaligerum, sibi in animum inducere potuisse, Appuleianam hanc Præfationem versibus senariis fuisse conceptam, et, ut hoc sibi aliisque persuadeant, eam, contra codicum auctoritatem, miris modis mutavisse, interpolasse, ac voces pro libitu transposuisse, summam profecto per vim, sed et ridiculos per conatus. Ita agendo facile totum Appuleium in versus possemus redigere; cujus rei exempla vide apud Pricæum ad libri IV. pag. 81. Et, ut ait Quinctil. lib. IX. c. 4. 'nihil est prosa scriptum, quod non redigi possit in quædam versiculorum genera.' Auctor vero Satyrice et Comice numeros innumeros amavit; nisi paucissimis in locis: ubi ipse satis declarat, versus esse, quibus suam exprimat mentem, ut lib. II. in responso cadaveris, et lib. VII. de sorte Gallorum sacerdotum. Recte igitur jam olim Becichemus Epist. LVIII. Bernardus Philomathes Pisanus in Præfatione Edit. Juntinæ 1522. Salmasius in Prolegom. ad Solinum cum Colvio, Pricæo, aliisque respuerunt. Quid quod Beroaldus exordium in versus non redegerit, adeoque nec errores in iis commiserit, quos in illum conferunt temere Groslotius Lislæus et

Rutgersius; sed monuerit tantum, 'exordiri Apuleium ab Epigrammate.' Primus Morianus Tuccius, Clericus Florentinus, in Edit. Juntina 1512. illud in versus redegit, quem secutus est Franciscus Asulanus in Aldina Ed. 1521. Albanus Torinus in Basil. 1533. item Ed. Colinzæ 1536. aliique. Sed tantum usque ad verbum 'exordior.' Dein Marcus Hopperus in Edit. Basil. 1560. et Lugdun. 1587. addidit: *Quis ille paucis accipe.* Hinc Scaliger forsitan existimavit, fuisse iambicos trimetros et dimetros alternos, eosque sic reformavit, multo certe elegantius ceteris, sed et liberius:

*At ego tibi sermone isto Milesio
Varias fabellas conseram,
Auresque tuas lepido susurro mulceam;
Modo si papyrus Ægyptiam
Inscriptam calami argutia Nilotici
Non. . . spreveris.
Hominum figuras in alias imagines
In seque rursum mutuo
Refectas, ut mireris hinc exordiar.
Quis ille, paucis accipe.*

Uti notarat in ora Editionis Colvianæ Claudius Christianus, Q. Sept. Florentis filius. Verum seqq. Edd. excepta Elmenhorstiana et Pricæana, invito Auctore, prosaicum tenorem bene revocarunt. Verba autem, 'desultoriæ vocis immutationem,' nihil minus significare, quam priora versibus fuisse expressa, quod putat Rutgersius, suo loco docebitur. *Id.* *At ego, &c.*] Aiunt Beroaldus aliique particulam *At* ornatus gratia præfigi; et male a quibusdam mutatam esse conqueritur summus vir J. F. Gronovius in Notis ad Præfationem A. Gellii. Pluribus quoque eam vindicare annititur Becichemus Epist. LVIII. Verum, in exemplis per ipsos allatis, non incipit oratio per 'At,' sed præcedunt alia, quibus connectitur. Nunquam exordiantur Ve-

* Per libros Metamorphoseon paginarum editionis Pricæanæ numeros inter uncinas [ ] inclusimus.

teres sermonem per particulam 'At' cum Indicativo modo temporis seu præsentis seu futuri; nisi vel in Objectione vel Admiratione ac Reprehensione, ut lib. VI. p. 119. 'Incipit: At tu simplex, &c. sperasne?' vel Indignatione, ut pag. 9. 'At hic bonus consiliator impune se relaturum contumelias putat.' Adi N. Heinsium ad Ovidii Epist. XII. 1. 'At tibi Colchorum, memini, regina vacavi.' Immo ne hic quidem est Indicativus, sed Subjunctivus 'permulceam.' Is vero cum particula At non jungitur, nisi sit Imprecantis, ut apud Terentium et alios sæpe. Vide ad lib. III. p. 58. 'At mihi scelus depellant cœlites.' Unde etiam pro Imperativo sensu petendi et jubendi occurrit, ut Livius lib. I. c. 12. 'At tu, pater Deum hominumque, hinc saltem arce hostes.' Horat. lib. I. O. 28. 23. 'At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ,' &c. ubi male Cuningh. Ac reposuit. Atque ita corrigendi sunt Corn. Nepos in Epamin. c. 4. 'At tu, Micythe, argentum huic redde:' et Frontinus lib. I. c. 12. § 1. 'At audete.' Vulgo utrobique Et editur. Huic vero loco nullus eorum sensuum convenit. Præterea quænam hæc est connexio? 'At ego fabulas tibi conseram, auresque permulceam,' &c. 'et, figuras ut mireris, exordior.' Subjunctivum modum quidem Becichemus sentiens stare non posse, conjecit pro auresque non ineleganter aures qui vel quo, i. e. ut. Sed ea correctione, quam avversantur Mss. non sustulit dictos scrupulos. Alii videntes At permulceam, et, ut mireris, exordior scabra esse, clauserunt periodum verbo 'inspicere,' et τελειφ στίγματι, atque conjunctionem et deleverunt: quæ sane non comparet in Edit. Vicent. 1488. Beroald. Juntinis, Aldin. Colin. Basil. Colv. Vulcan. Wonwer. Sed contra Mss. O. qui dant et fig. At Becichemus cum N. Heinsio acute conjecit en, ut istud At tueatur. Certum

igitur sit, corrupte legi At, pro quo Mss. aliquot a Becichemo visi, item Florent. dant Et ego, temere ab Elmenhorstio expressum. Est enim nihilo melius, si non pejus. Scilicet in vetustissimis exemplaribus, ex quibus recentiora sunt propagata, omisa erat prima littera, auro miniove dein adpingenda; et incipiebatur per litteram t. Hinc alii librarii fecerunt Et, plerique At: quum deberent scripsisse Ut, quomodo fere Longobardis etiam scribebatur At. Sed tamen ῥὸ Ut jam ante Becichemum quidam viderunt, et adtexuit margini Ed. Junt. 2. vir doctus quidam, ac servavit Ed. Bas. 1533, revocavitque optime P. Scriverius in minimæ formæ Ed. Lugd. Bat. 1623. Frequentissima autem est confusio litterarum a et u: ut innumeris locis docuerunt eruditi viri. Immo ab hac particula incepisse Appuleium, non obscure patet ex imitatione Fulgentiana in Præf. Mythol. 'Ut feriatas tuarum aurium sedes lepido quolibet susurro permulceam.' Nempe una est periodus, claro commodoque sensu procedens usque ad verbum eam claudens: Ut tibi fabulas conseram, auresque permulceam, et ut mireris figuras, &c. exordior. Deest tibi Ed. Junt. 2. In Cod. Anglicano Paræi, cujus varias lectiones a nescio quo descriptas ad me misit δ μακαρίτης Jos. Wasse, est: At e. t. Milesio sermone isto. Idem. At particula interdum inceptiva est, ad ornatum pertinens, ut docet Servius in nono Commentario. Ait Donatus, principium esse increpationi aptum: ut Virg. 'At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis.' Consimile illud Horatianum: 'At o Deorum quisquis in cœlo regis.' Beroald.

At ego, &c.] Nolumus hoc initium in versiculos tribui, nam etsi in Codice Florentino tali forma exaretur, in nullo alio (et citantur multi) id servatum apparet; quare cum unius auctoritatem contra plurimos obti-

nere oportere haud æquum putemus, nec efficax ulla ratio adducta sit cur in versus distinguī debeat, ad Elmenhorstii editionem, quam ad voluntatem nostram id hic factum, in limine profitemur. *Pricæus.*

At ego tibi, &c. varias fabulas conseram] Infra lib. iv. 'At ego te narrationibus lepidis, anilibusque fabulis protinus avocabo.' Plinius lib. v. Epist. 8. 'Sunt enim homines natura curiosi, et quamlibet nuda rerum cognitione capiuntur, ut qui sermunculis etiam fabellisque ducantur.' 'Fabulas conserere' dixit et Julius Capitolinus: 'Omnes' (inquit) 'qui libere fabulas conserebant, male Pertinaci loquebantur.' at vulgo, minus recte, *conferre* editur. Idem in Firmico mendum, apud quem II. 33. *fabulas conferre.* Virgilius: 'Multa inter sese vario sermone serebant,' ubi Servius: 'Proprie sermo qui inter utrumque seritur.' Sic infra hic lib. vi. 'verba serere,' lib. viii. 'Sermonem conserere:' quomodo et Arnobius v. et apud Gellium II. 23. Cæcilius locutus. *Id.*

Sermone Milesio] Fabuloso, lepido, jocosso, delicato, ludicro: hoc enim significat *sermo Milesius*, a Milesiorum Ionæ populis dictus, qui deliciis luxuque notabiles fuere, quorum est illud memoratissimum: 'Nemo nostrum frugi esto, alioqui cum aliis ejiciatur.' Hinc *Milesias* prisci appellaverunt poëmata et fabulas lascivientes, sive, ut quidam putant, Milesiæ dicuntur fabulæ aniles et vanidicæ, in quibus nec pes nec caput appareat: nec instar apologorum epimythion ullum morale continentes. Julius Capitolinus in Clodio Albino sic ait: 'Agri colendi peritissimus, ita ut etiam Georgica conscripserit. Milesias nonnulli ejusdem esse dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamvis mediocriter scriptæ sint.' Extat epistola Severi imperatoris ad Senatum missa, in qua id quod ad

hanc rem maxime pertinet scriptum legimus: sic enim ait: 'Major fuit dolor quod illum pro literato laudandum plerique duxistis, cum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apuleii sui, et ludicra literaria consenesceret.' Ex his Severi verbis apparet, Milesias Appuleii significari fabellas hujusce Asini aurei, quas ipsemet sermone Milesio contextas et conditas esse significat. Martianus quoque Capella in libro de nuptiis Philologiae inquit: 'Diversitatis delicias Milesias Aristides poëta Græcus composuit.' Milesias: hoc est: poëma Milesiacon per quam impudicum: ejus rei Plutarchus et Appianus meminerunt: quod et Ovid. lib. Tristitium II. aperte docet, sic scribens: 'Junxit Aristides Milesia carmina secum, Pulsus Aristides nec tamen urbe sua est.' Emaculandus est hoc loco maculosus divi Hieronymi codex, ubi de Milesiis hisce fit mentio, et in sinceram lectionem restituendus: namque in libris contra Rufinum sic passim legitur: 'Quasi non curatorum turba Milesiorum in scholis figmenta decantent.' Ubi non *curatorum*, sed *Cirratorum* legendum est: hoc est, comatulatorum puerorum. Juxta illud vulgatissimum: 'Ten' cirratorum centum dictata fuisse Pro nihilo pendas?' Præterea *Milesiarum* lego, non *Milesiorum*: quoniam, ut jam docuimus, fœminino genere *Milesias* dicere maluerunt, quam neutro *Milesia*: nisi quis tutari velit, *Milesia* neutraliter dici posse, ut 'Georgica,' 'Argonautica,' et alia consimiliter. *Beroald.*

Conseram] *Conferam* Ms. Regius, et Ed. Floridi. Sed male. Qui colloquuntur, et alternis agunt, et mutuo respondent, illi 'conferunt ora,' 'sermonem,' et similia: uti sæpe Noster et alii passim; de quo ad lib. v. p. 98. dicam plura. Cic. lib. II. de Inv. c. 4. 'Cum quo in via sermonem contulit.' Nec temere ea loca

in *conserere* sunt mutanda: ut videtur placuisse Cortio ad Plin. lib. ix. Ep. 10. 'Garrulitate, qua sermones in vehiculis seruntur.' At 'serere' et 'conserere verba,' 'sermonem,' 'blanditias' dicitur unus vel plures, qui sermonem jaciunt, de aliorum responso non solliciti: ut lib. ii. p. 41. lib. v. p. 98. 'Sermonem conserentes;' ut legendum videbimus. Lib. vi. p. 114. 'Eique sollicitè serit verba.' Et ubi vis. Vide ad Liv. iii. 17. vii. 39. Sil. vii. 266. et illic Comment. item ad Virgil. Æn. vi. 160. Ac præcipue de re nova. Adi loco adposito Dukerum ad Livii lib. vii. 2. 'Ausus est primus argumento fabulam serere.' *Oud.*

Auresque tuas benivolas] *Bibulas* dant etiam Mss. Regius et Palat. ut quidem testatur Vulcanius in ora Ed. Colvianæ, quam possideo, et ipse post Scaligerum e Fuxensi seu Tholosano Codice sic legentem (V. Scaliger. p. 8.) edidit Ed. secunda Leid. 1690. Passim 'aure bibere.' V. Gronov. ad Stat. lib. ii. Achill. 119. 'aure trahentem,' quod tamen illic non mutandum esse alibi docebo. Vulcanium secuti sunt Wouwerius et Floridus, aïens, 'non esse, cur captet benevolentiam Apuleius, Milesiæ enim satis per se omnibus placent.' Sed cur ergo subdit Auctor, 'modo si non spreveris inspicere?' Quot enim non reperiuntur viri graves, seriaque indole, quibus nugæ istæ displiceant? Quare, cum in ceteris Mss. meis aliorumque retineatur *benivolas* seu *benivolas*, non temere quidquam mutari velim; licet non alienus sim ab altera lectione, quam et præferebant J. Isaacius Pontan. Anal. i. 4. et Jos. Wasse, cum Pricæo, *bibulas*, vel potius, ut aliquando conjeci, *bene bibulas*, sive 'avidas adhibendi,' ut apud alios, et 'sitientes aures,' ut apud Cicer. ii. ad Attic. 14. occurrit. Solum enim hoc adverbium passim adjectivis adjungi, ut intendat significationem, et hic præsertim foret adposi-

tum laudi et benevolentiae captandæ. Vide notata ad Sueton. in Vita Juvenalis p. 998. 'bene diu;' et Salmas. Plin. Exerc. p. 26. b. 'ac bene securis congressionibus;' male enim delevit contra Mss. τὸ ac. Idem.

Auresque tuas bibulas lepidò susurro permulceam] Ex nostro Fulgentius: 'Ut feriatas affatim tuarum aurium sedes lepidò quolibet susurro permulceam.' Pro *bibulas* Codd. Florent. et Oxon. *benivolas*: at altera (quam substituit Scaliger) præferenda lectio. Persius: 'Nequicquam populo bibulas donaveris aures.' Horatius: 'Densum humeris bibit aure vulgus.' Sidonius: 'Exposita legis bibat auribus ut medicinam.' Propertius: 'Suspensis auribus ista bibam.' *Pric.*

Lepido susurro permulceam] Infra: 'Cibo satio, poculo mitigo, fabulis permulceo.' De Deo Socratis: 'Oratione permulceat.' *Elmenh.* Ms. Pith. et *lep.* Gothofridus Sopingius, de quo Theologo doctissimo adeantur Prolegomena Celeb. viri et collegæ conjunctissimi J. Alberti ad Hesychium, conjecit *susurru* in ora Ed. Colvianæ, quæ etiam penes me est, citatque notas ad Jamblichum et Sidonium Apollinarem, sui scilicet in usum ad eorum exemplaria adlitas: ἀρχαϊκῶς. Et certe ita hanc vocem extulit Auctor in Floridis lib. iii. N. 17. 'Voce hominis fistula susurru jucundior:' uti ibidem præbent Mss. Florentini et Vossii, ipso teste in Anal. lib. ii. c. 20. *Oud.* *Lepido susurro]* Eleganti quadam sermocinatione, ejus sonus veluti susurrus blaudus et suavis aures permulceat. Potest et ob hoc videri usus hac dictione *susurro*, ut ostendat, hæc non esse invulganda, neque prophanis palam nuncianda, sed clam apud aures religiosas promenda, instar mysteriorum, quæ in sanctuariis, et ut Græci dicunt ἀπορρήτοις habentur. *Lepidus* dicitur, qui politus est, auctore Donato; ut *λεπὴς*: id est, lama. Plin. *lepidas* vocari tradit

squamas aëris minutissimas. Unde et *lepidotes* gemma dicta, quæ squamas piscium imitatur. *Beroald.*

Papyrus Ægyptiam tu argutia Nilotici calami] Baptista Pius in Annotat. Posterioribus Fol. 128. 'papyrus Ægyptiam' ineptissime interpretatur genus dicendi molle et lascivum. *Elmenh.* Recte Junt. 2. Wouwer. *Elmenh.* et seqq. ejecerunt ineptum istud tu, quod intruserant contra Mss. omnes et Edd. vetustiores Junt. 1. Ald. aliique. Est vero *papyro Æg. argutiam* in Ms. Regio, *papyrarum* Bertin. vitiose non minus, quam *Ægyptia*, ut est in Lips. Guelferb. Palat. Bertin. et Florent. ex quo sic edidit Elmenhorst. quasi respiceret ad sales et festivos lepores Ægyptiis proprios, quo referunt Beroaldus et Pius. Sed ipse hoc repudiât Elmenhorst. et recte. Intelligit tantum Auctor acumen, et subtilitatem, artemque scribendi per Niloticum calamum in papyro Ægyptia, et elegantius tam papyro, quam calamo suum dat epitheton. V. ad Plin. lib. xvi. c. 36. Munck. ad Fulgent. Mythol. Præf. 'Niliacis exarare papyris.' G. J. Voss. de Art. Gramm. i. 36. Hanc papyrus 'Melonis seu Nili albam filiam seu paginam,' ut est in utroque Voss. Cod. vocat Anson. Epist. iv. vs. 73. De singulari numero 'argutia,' per A. Gellium quoque hoc sensu fere adhibito, adi Voss. lib. i. de Anal. c. 43. Aliter Glossæ: 'Argutia, σοφιστία.' 'Argutiæ, στωμηλίας; singulari non habet.' Ed. Colin. *Nilotici argutia.* Ms. Pith. *arg. inlocutic.* De calamo scriptorio, ut ait Auctor infra lib. ii. vide Rhodium in Lex. Scribonii, et Celsum lib. vii. cap. 11. 'Enodem [ex arundine scilicet enodi] scriptorum calamum.' *Oud.* *Papyrus Ægyptum*] Chartam papyraceam: est enim Papyrus, sive papyrus (utroque enim modo dicitur), frutex nascent in palustribus Ægypti, aut quiescentibus Nili aquis, unde

'Niliacas papyros' appellavit Epigrammaticus poeta: brachiali crassitudine, decem cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatur. Ex libro papyri texunt vestem et stragula: hinc illud Satyrographi: 'Succinctus prima quondam Crispine papyro.' Ex hoc fiunt chartæ multiplices. Plin. in xiii. quomodo fiant papyraceæ chartæ luculenter, ut omnia solet, enarrat: a quo commendatur Augusta charta, cui principatus fuit in epistolis, ob tenuitatem: quæ antiquitus appellata est *Hieratica*, quasi sacrata, religiosis tantum voluminibus dicata. *Emporetica* dicitur charta quasi mercatoria, inutilis in scribendo, sed inuolucris usum præbet in mercibus. Inter principales chartas fuere *Fanniana*, *Liviana*, et prælata omnibus *Claudiana*. In chartis spectantur tenuitas, densitas, candor, lævor. Sacerdotes Ægyptii calceos papyraceos gestant, nec alia calciamenta eis induere fas est: auctor Herodotus. Chartis legatis, papyrus ad chartas paratum non continetur: ut docet Ulpianus volumine iii. de legatis. *Beroald.*

Argutia] Lepore et festivitate, et salibus Ægyptiis: illi enim nequissimi mollissimique fuerunt: ex quo est illud: 'Niliacis primum puer hic nascatur in oris, Nequitias tellus scit dare nulla magis.' Idem alicubi 'sales Niliacos' memorat. Scribit Flavius Vopiscus, Ægyptios esse versificatores epigrammaticos, et ad cantilenas publicas propensos. Quintilianus delicias Alexandrinas, ut omnium mollissimas, nominatim taxat. *Id.*

Nilotici calami] Calamos Ægyptios ad scribendum idoneos maxime probant, qui, ut ait Plin. xvi. inserviunt chartis cognatione quadam papyri: probatiores tamen Gnidii existimantur. Sagittis autem nullus aptior calamus est, quam qui nascitur in Rheno Bononiensi amne, cui plurima est medulla. De calamis Niloticis ait

Epigrammatista: 'Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus. Textantur reliqua tecta palude tibi.' *Id.*

Inspicere] Deest verbum *inspicere* primum in Ed. Junt. 2. Colin. et Bas. Conjunctio *et* a quibus Edd. absit, supra monui. Sed ad connexionem esse necessariam simul docui; sicut etiam in Mss. duobus Becichemi, Palat. Pith. Oxon. Guelferbyt. Lips. aliisque conspicitur, et bene ab Elmenh. Scriv. Pricæo, aliisque est revocata. Dein testatur Becichemus quoque, in nonnullis Mss. exarari, quod placuit Mercero, *figuras formasque*, quæ scilicet clarius possunt dici in alias imagines esse conversæ, quam *fortuna*; respectuque Ovidianæ imitationis initio Metam. 'In nova fert animus mutatas dicere formas Corpora.' ubi vide P. Burmannum. 'Formas hominum' dixit Livius l. iv. c. 3. et Solin. p. 6. Ed. Salm. Immo has duas voces junxere Cic. l. i. de Offic. c. 35. 'Formam nostram reliquamque figuram.' Plin. in Paneg. c. 55. § 11. 'Formam principis, figuramque.' 'Ἡρώων Εἶδεα καὶ μορφὰς Apollon. iv. 1192. ubi V. Schol. Martian. Capella l. iv. p. 109. 'Formas figurasque intelligimus, ut rotundum pulchrum,' &c. Et ipse Auctor lib. i. de Dogm. Plat. 'Formas figurationesque.' Crebro etiam hæ voces permutantur, ut l. iv. p. 72. xi. p. 249. Adi Drakenb. ad Liv. l. iii. c. 48. 'Puellæ infelicem formam,' i. e. pulchritudinem, quæ ei infelix fuit: Burm. ad Ovid. i. ex P. 10. 17. 'Is status est, ea rerum forma mearum;' et ad Quintil. Decl. xiii. c. 8. et 9. ubi *forma* omnino e Mss. restituenda. Nilominus adsentior Becichemo, e plerisque Mss. *fortunasque*, pessime ejectas ab Edd. Junt. Ald. Bas. Colin. retinenti e Nostri locis, 'Ad exitiabiles hominum fortunas,' et l. iii. p. 49. 'Quæ fortunarum mearum tum repentina mutatio.' Non solum enim forma, sed et sors ac conditio

est mutata. *Fortunam* sic corruerunt aliqui in *formam* lib. ii. inf. 'Tentare fortunam adgredior.' Ceterum cum Salmasio Lindenbrogius adleverat margini *hominis*, quo respexit Elmenhorst. Quia de se solo præcipue locutus est Auctor. Verum et aliorum Metamorphoses inserit infra hoc ipso libro. *Oud.*

In alias imagines conversas] An homines in alias imagines, ut luporum et asinorum, verti possint, magna inter eruditos et subtilis quæstio est. Vulgo enim in tantum infixa est fama hæc, ut in maledictis habeant versipelles. Ex quo est illud Plautinum: 'Versipellem sese facit, quando lubet.' Plin. Græcæ vanitatis hæc esse mendacia figmenta que asserit. Divus quoque August. autumat hæc esse fabulosa, et dæmonum ludificationes. Quidam nomine Præstantius olim denarravit patri suo contigisse, ut veneno magico in caseo sumpto fieret caballus, annonamque inter alia jumenta militibus bajularet. *Beroald.*

In se rursum...refectas] Hoc ideo dicit, quia ex homine asinus factus est, mox ex asino in pristinum hominem reformatus, refectusque. *Idem.*

Mutuo nexu] Sic nempe ediderat Vulcanius in Ed. Sec. 1600. et margini Ed. Colv. adscripserat, ἀλληλοτοκία. Sed *nexu* mere est Appuleianum. Adi Pricæum et Indices. De Mundo: 'Elementorum mutui nexus.' Idem Vulcanius conjecit quoque *refectas*. At frustra. Lib. iv. init. 'De jumento reffectus in hominem:' ut est in Edd. nonnullis, et paullo post ibid. 'Equum crude reffectum.' Plura vide apud Burmann. ad Val. Flacc. l. iv. 391. 'Refecta Jovi.' *Oud.* *Mutuo nexu*] Per quasdam quasi vicissitudines: ut scilicet vicissatim ex homine asinus, ex asino homo fieret, mutua quadam conversione, eadem subsistente materia. *Beroald.* *Et in se rursum mutuo nexu reffectas*] Infra lib. iii. 'Mili Domi-

na singula monstravit, quæ possunt rursus in facies hominum tales figuras reformare.' In de Platonis dogm. 'Ad instar syllabarum mutuo nexu refectas.' Ibidem: 'Globorum inter se nexorum per vices mutuas.' In de mundo: 'Mutuis adhæSIONIBUS nexa.' Eodem libro: 'Elementorum inter se mutui nexus.' Scholiastes vetus Horatii: 'Mutuis nexibus fiunt catenæ.' Infra hic libro III. 'Capillos in mutuos nexu obditos atque nodatos.' *Pric.*

Quis ille? paucis] Sic tacite edidit Elmenhorstius, cum antea legeretur: *Quis ille, paucis accipe:* vel *Quis ille? paucis accipe,* ut foret Iambicus dimeter. Conjeceratque vir doctus non inepte: *Quis ille ego, p. acc.* de quo vide ad Sil. IX. 128. et alibi. N. Heins. *Qui sim ille,* vel *Qui sim.* Sed unice probo Elmenhorstii lectionem. Ea enim nititur membranis Florentinis, Oxon. Paræi, Guelferb. et Palatinis, elegantemque interrogationem ac responsionem comicam in se continet. *Oud.* *Quis ille]* Extrinsecus subintelligendum sit, qui in alias imagines conversus, et in se rursum refectus fuerit. Significatur autem ipsemet Apuleius. *Beroald.*

Hymettos Attica] Mons est in Attica celebris melle et marmore. Tzetzes Histor. Chil. II. histor. 370. Galenus de Antidot. I. I. c. 11. Martialis I. III. Epigr. 104. *Elmenh. Hymettos Attica]* Post anteloquium epigrammatis, ingreditur narrationem prosa oratione, docens se magis Græco quam Latino sermone linguam excoluisse. Loca Græciæ famigerata pensaret, perinde ac veterem prosapiam: tanquam natus sit in Africa, sed oriundus fuerit in Græcia. Hymettus mons est in Attica inclytus marmore et melle. L. Crassus orator columnas habuit Hymettias sex, duodenum pedum longitudine. Mel Hymettium, quod et Atticum appellatur, primatum obtinet bonitatis: unde Plinius et Ga-

lenus mel Atticum cum primis probant in medicamentis. Strabo quoque libro IX. mel Hymettium reliquis anteponebat, id ait esse probatissimum quod acapnistum vocant, quasi nullo fumo infectum, quo et apes et mella inficiuntur. Ideoque ait Plin. noster, id mel servari, quod acapnon vocant, quasi dicas sine fumo. Solinus de Hymetto scribit hæc: 'Hymetto meritissimo tribuitur principatus, quod apprime florulentus, eximio mellis sapore et externos omnes et suos vincit.' *Beroald.*

Isthmos Ephyraea] Angustiæ Peloponnesi, inter duo maria Ægæum et Ionium coercitæ, Isthmos appellantur. In medio Isthmo Corinthus est, quam Cicero 'totius Græciæ lumen' appellat, antea Ephyre dicta: ex quo Poëta Æra dixit *Ephyraea*, intelligi volens Corinthia. Isthmos ludis quinquennialibus et delubro Neptuni inclytus perhibetur: quos ludos, auctore Solino, ea propter institutos ferunt, quod maria quinque allatrant oram Peloponnensem. Pineæ corona victores apud Isthmum coronabantur, ut refert Plin. in XV. Plutarchus tradit, Isthmia a Theseo primitus instituta fuisse in honorem Neptuni Herculis æmulatione, qui Jovi Olympia primus instituit. Alii Isthmia in honorem Palæmonis instituta fuisse dicunt, ut Archias poëta, cujus extat nobile epigramma Græcum, inclyta Græcorum certamina complexum. Athenienses, ad spectaculum Isthmiorum accedentes, sedendo cæteris spectatoribus præferebantur. De Isthmo quem perfodere tentaverunt dictator Cæsar, C. Caligula, Nero, et Demetrius, scripsimus affatim in Tranquilli commentariis. *Idem.*

Tenaros] Perperam Elmenhorst. *Thenedos* edidit, licet sic plane ostendet Cod. Oxoniensis. Nulla est *Thenedos*, sed *Tenedos*, ut in Cod. Fux. Atqui ea non est Laconicæ regio, sed

insula Sporadum. Quare Salmasius ob Florentini codicis auctoritatem conjecit *Tenedos Sporadica* in Proleg. ad Solinum. Sed *Tenedos* est sterilis et arida. Bene *Tænaros* (Guelferb. *Trenedos*. Palat. *Treneros*) defendit Thom. Gataker. ad M. Antonini lib. vi. § 36. satis confirmatum a ceteris Mss. et loco Auctoris l. vi. p. 120. Ed. Pric. 'Lacedæmon, &c. hujus conterminam quære Tænaron.' Sed, pro *Spartiacæ*, in Oxon. et Fux. est *Spartica*. Nentrum vero videtur esse Latinum, uti nec *Sporadica*. Quare cum Salmasio ibidem et N. Heinsio in Epist. Syll. vol. iv. p. 250. malim *Spartiacæ*. Memoria enim vitio citatur a G. J. Vossio in Add. ad Analog. p. 40. et p. 125. *Laconica*: ejus filius Isaacus conjecit *Tenos Spartiacæ*, de qua vide ad Steph. Byzant. Non opus vero est cum Vossio patre et Beroaldo hic confugere ad Ellipsin vocis, urbis, regionis, quia *Hymettos*, *Isthmos* aliis sunt masculini generis. Nam substantivum ipse addidit Auctor, 'glebæ felices.' Sub singulis igitur gleba est subintelligenda. Unde patet, male a Beroaldo 'glebæ' sumi casu Genitivo, quia 'felix' ita sæpe construitur, et frustra a Rutgersio conjici *glebæ felicis*. Neutiquam. *Hymettos* est gleba Attica, *Isthmos* gleba Ephyræa, &c. ut l. xi. init. 'Eleusiniam glebam percolis.' L. ix. p. 202. 'Glebulis vicinum exterminare gestiebat.' Oud. *Tenaros Spartiacæ*] In Laconia promontorium est Tenaros, et oppidum: est et spiraculum eodem nomine, ex quo descensus ad Inferos patet: est in ipso Tenaro templum Neptuno dicatum: Pomponius Mela et Solinus auctores. Dicitur *Spartiacæ* a Sparta civitate, quæ Laconia metropolis est, condita a Sparte filia Phoronei, ut docet Eusebius chronographus: unde Spartani sive *Spartiatæ*, qui alio nomine Lacedæmonii celebratissimi. Fuit autem Sparta prisca tempori-

bus, ut Græci dicunt, πόλις ἀτείχιστος, id est, civitas sine muris, tanquam vera urbis sepimenta essent armati viri, non saxa constructa. Unde olim interrogatus Agesilaus, Quamobrem Sparta esset sine muris; ostendens cives armatos dixit: ταῦτ' ἔστι Λακεδαιμονίων τείχη. quod Latine dicitur, 'Hi sunt Lacedæmoniorum muri.' Lacones et loquendo et scribendo amatores fuerunt brevitatis prope peculiariter. Unde et *Laconismus* breviloquium significat, de quo Cicero in epistolis: 'Laconismo tuo non utar;' et a Symmacho itidem in epistolis dictum est, 'Memini brevitatem Spartanam quondam laudi fuisse.' Annotanda hoc loco est eloquentio Apuleiana, a quo genere fæminino *Isthmos Tenaros* et *Hymettos* enunciatur, cum cæteri fere masculino genere usurpaverint: sed videtur Lucius noster non tam locos quam urbes ibidem conditas signare voluisse. Beroald. *Tænarus Spartiacæ*] Lib. vi. 'Lacedæmon Achaia nobilis civitas non longe sita est: hujus conterminam devitiis abditam locis quære Tænarum.' Pric.

Glebæ felices] Gatak. e Glossa citat *fertiles*, et prave vir doctus, qui Modianam codicis Bertiniani collationem excerpsit, conjicit *feracis*. Eo sensu passim terram et agrum dici felicem et beatum, nemo nescit, et Lexica abunde docent. Adde Pricæum, et Drakenb. ad Liv. l. vii. c. 38. Solin. c. 21. 'Gallia felices præpinguibus glebis, accommodæ proventibus fructuariis.' Verum, cum illic in quinque Mss. vetustioribus non compareat vox *felices*, forsán legendum: *Gallia præpinguibus glebis accommodæ pr. fruct.* Non vero hoc sensu Aristophanes in Nub. vs. 298. αἰτῶν χθόνα Παλλάδος, ut putat cum Scholiaste Pricæus, sed ob olearum pinguium proventum: unde et λιπαρὰς Ἀθήνας ait in Equitibus vs. 1326. et alibi. Nam ad frumentum sterilis

erat Attica, ut docet Livius l. XLIII. c. 6. ubi v. sicut et Laconica. Vide Heins. d. l. p. 253. Quare et hic forsitan non tam respexit Auctor ad fertilitatem, quam celebritatem et gloriam; uti certe sumsit seqq. 'libris felicioribus.' Ac forte eo sensu εὐμοίρος χθών dicitur apud Æschyl. Eum. vs. 893. Adi Spanhem. ad Callim. H. in Del. vs. 295. Doctiss. Rulinken. Ep. II. p. 35. male negat εὐμοίρους dici eos, qui εὐφρημοί sint. In Ms. Regio est *felices, æternum felices*. Oud. *Glebæ felices*] Sensus est, Hæc loca prædicta ubere glebæ et fæcunditate segetum felicia creduntur: quoniam ita libris scriptorum proditum est, qui haud dubie feliciores sunt, utpote ipsi æterni, et æternitatem donantes his de quibus sermociantur. *Glebæ* autem patrius est casus, qui vulgo dicitur genitivus. sic enim loquimur Latine et eleganter, 'Felix ævi.' Silius: 'Felix heu nemorum, et vitæ laudandus opacæ.' Beroald. *Glebæ felices*] Georg. IV. 'Manu felices erue sylvas.' Ubi Servius, *Fertiles*. Recte autem inter terras fertiles terram Atticam ponit. De eadem Aristophanes, λιπαρὰν χθόνα. Scholiastes: Εὐδαλῆ, τὴν πᾶσι κομῶσαν. Pric.

Æternum] Coll. Voss. *etiamnum*. Salmasius d. l. memoriæ forsitan vitio citat in *æternum*, ut l. II. p. 39. 'In æternum conditis oculis.' Sed hoc ipso libro e Mss. 'Æternum solitudinem deflebo.' Tibull. II. 5. 64. 'Æternum sit mihi virginitas.' Ac passim Virgilius, ejus locum fortassis ante oculos habuit Auctor e l. II. Georg. vs. 400. 'Glebaque versis Æternum frangenda bidentibus.' Et sic alibi utitur τοῖς 'perpetuum,' 'immensum,' 'absolutum,' 'solidum,' &c. adverbialiter. Oud.

Libris felicioribus conditæ] Becichemus Ep. 65. e Mss. nonnullis legit *felices liberis f. credite*; quod est et in Fux. ut intelligantur cives et alumni

terrarum illarum, quibus sint felices. Putide profecto; licet *liberis* exstet quoque in Regio. Locum enim habere nequit τὸ *credite*. Nam unum alloquitur Auctor, 'Tibi, auresque tuas, Lector.' N. vero Heinsius d. l. defendit quasi e Mss. omnibus *credita* sive, commissæ: idque retinuit etiam Scriverius. Juvat Horat. l. IV. O. 9. 11. 'Vivuntque commissi calores Æoliæ fidibus puellæ:' et præsertim l. II. S. 1. 30. 'Ille velut fidis arcana sodalibus olim Credebat libris.' Verum, cum istud *credita* non sit nisi in aliquot Mss. Becichemi, Pith. et Bertin. in ceteris vero *condita*, hoc magis videtur genuinum, ut elegantius et remotioris sensus, atque hinc a librariis more suo mutatum. 'Condita libris' sunt, repositæ ac servatæ. Ut in exemplo per Pricæum allato lib. IV. 'Nomen meum cælo conditum.' Inc. Auctor Panegyri. Constant. c. 24. 'Condita literis monumenta.' Arnob. l. II. p. 45. 'Sapientiæ condita et intelligentiæ vi mera.' Vulgo ibi *conditi*, Crus. *consulti*. Veget. l. IV. Prol. 'Cum omnibus profutura condantur:' ubi in aliis *cred*. Aliquoties hoc verbum, ut et *conditor* in *creditor*, est corruptum: ut videbimus infra h. libro, in Floridis, et de Mundo; et sic apud alios. Consule Burmann. ad Eleg. Ped. Albinov. de Drusi morte vs. 343. 'Fœmina digna illis, quos aurea condidit ætas:' ubi tamen ex exemplis per illum citatis significat, litteris celebrare: qui sensus hic non videtur admittendus. Ceterum perperam omnino vir doctus margini adlevit *tradita*, ut voluit Barth. ad Claud. Epigr. VIII. *Idem*. *Libris felicioribus condita*] Melius ita quam *credite*, lib. IV. 'Et nomen meum cælo conditum, &c. Pro libris, liberis legendum Becichemus contendit. *Liberos* exponit filios vel alumnos terræ illius. Quaverisimilitudine id faciat, ego nondum perspicio. Pric.

Prosapia] Generis origo, et familiæ, dicta a *proserpendo*. Alio nomine *prosapiens* nominatur: dictio est vetus, et ut ait Quintilianus, 'ab ultimis, et jam obliteratis repetita temporibus.' *Beroald.*

Inquam in Attide] Adde Codd. Regium, Palat. Oxon. Fux. Guelf. Petrarchæ, Pith. Par. *Linguam Attidem* vel *Atidem* vel *Atthidem* vel *Attheidem*, quod merito pro vulgato, ante *inquam in Attide*, receperunt viri docti, præterquam Scriberius, qui e binis lectionibus formavit *linguam in Attidem*. Sed male. *Merere linguam stipendiis* est, ediscere linguam, ejusque cognitionem accipere, tamquam mercedem operæ impensæ in militia studiorum ac Minervæ castris, sicuti milites suis stipendiis 'æra merent,' ut millies dicitur. Nisi forsitan ex Bertiniani Codicis vestigiis quis malit *lingua sub Attide*, ut Ovidio lib. II. Am. 9. 23. 'Merui sub Amore, puella:' ubi v. Burm. Ut lingua quasi dux consideretur, cujus disciplinam, tamquam miles in castris, didicerit. *Attite* est in Ed. Bas. margine, 1594. *Attiadem* profert etiam Beecichemus; ut alibi 'Attias Orithyia.' Pro *merui* in Palat. et Guelferb. *inveni*, in Pith. *merbi*: unde conjecit vir doctus *exercui*, vel potius *imbibi*, quod et Salmasius margini adlevit. Ceterum Isidori locum sublegit Elmenhorst. Lindembrogio ad oram Ed. cui adleverat ille variantes Lectiones Codicum Florent. Quod sæpe ab illo turpiter patratum est, nulla Lindembrogii facta mentione. *Oud.*

In Athide] Athenas significat. *Athis* enim est Attica regio, cui Cranai filia nomine Athis nomen dedit: quod et Justinus refert. De qua Strabo libro Geographiæ IX. sic refert: Ab Actæone Activam dicunt. Athidem vero et Athicam ab Athide Cranai filia, a qua et inquilini Cranai vocantur: ipsa autem civitas Athenarum nomen sortita est a Dea Minerva, quam

Græci Ἀθήνην: hoc est, Athenam vocant. *Beroald.*

Ibi linguam Attidem, &c.] Firmatur et hæc lectio ab Oxoniensi Ms. *Pric.*

Primis puer. stipendiis merui] Libro IX. 'Prima stipendia Veneri militabant.' Vide Indicem. *Elmenh.*

Pueritiæ stipendiis] Signat se prima Græcarum litterarum elementa Athenis didicisse, quæ civitas domicilium fuit et veluti officina ingenuarum disciplinarum. *Beroald.*

Primis pueritiæ stipendiis] Sic 'prima Veneris stipendia' infra lib. IX. Et 'prima pueritiæ rudimenta' lib. VII. Justin. *Pric.*

Merui] Militavi. Militia autem puerorum militariaque stipendia sunt in gymnasio literario: *merere* enim significat militare. Varro: 'Equo publico merent:' et apud Suetonium in Julio Cæsare scriptum est: 'Meruit et sub Servilio Isaurico in Cilicia.' *Merere* interdum pro *mereri* usurpatur, ut apud Plautum: 'Etsi aliter meres,' pro *mereris*: est etiam *merere*, sordidissimum quæstum capere: hinc *mercenarii* et *meretrices* dicuntur. Aulus Gellius: 'Lais,' inquit, 'Corinthia ob elegantiam venustatemque formæ grandem pecuniam demerebat.' *Beroald.*

In urbe Latia] Romam significat, non solum Latii, sed et cunctarum terrarum caput, quæ communis patria, auctore Seneca, dici potest. *Beroald.*

Advena studiorum] Vide Andreæ Schottum Tullian. Quæst. lib. I. c. 16. *Elmenh.* *Studiorum Quiritium*] Studia Romanæ linguæ sese didicisse in ipsa urbe Roma significat. Quirites autem Romanos dici, nemo est qui nesciat. 'Indigenam sermonem' appellat vernaculum et peculiarem Romanorum, qui sermo Latinus est. 'Latinitas' enim (ut inquit Diomedes Grammaticus) 'est incorrupta loquendi observatio, secundum Romanam linguam.' Omnes antiquitus tam docti quam indocti, tam femine

quam viri, tam pueri quam senes, apud Romanos Latine loquebantur, nec tamen grammaticæ. Aliud enim est Latine, aliud grammaticæ loqui, ut docet Quintilianus in primo; qui libro XII. prodidit, fuisse quosdam qui illam tantum esse naturalem putarent eloquentiam, quæ sit quotidiano sermoni simillima: qua cum amicis, conjugibus, servis loquamur, nihil accersiti elaboratique requirentes. Item M. Tullius ait in Bruto, populum eloquentiæ et oratoris judicem esse: qui in tertio de Oratore tradidit, vulgum in versu videre si peccatum est, et si quid in oratione claudicat sentire. Quod profecto facere non posset inscius Latinitatis. Item, 'Nemo,' inquit, 'unquam est oratorem, quod Latine loqueretur, admiratus: si est aliter, irrident, neque eum oratorem tantummodo, sed hominem non putant.' Hoc haud dubie non diceret, si Latine loqui fuisset in paucis, sicut in præsentia est. Idem refert, mulieres conservare facilius incorruptam antiquitatem, quod, multorum sermonis expertes, ea tenent per quæ prima didicerunt. Ex quo L. Crassus orator socrum suam Læliam sic audire se solitum testatur, ut Plautum sibi aut Nævium audire videretur: quæ res evidentissime omnem dubitationem eliminat, ne dubitemus priscos omnes Latine loqui solitos indiscriminatim. Quod eo copiosius retuli, quia super hac re altercatio non modica fuit temporibus nostris inter viros eruditos. *Indigena* autem, ut ad propositum revertamur, opponitur advenæ, et significat inde genitum, non alienigenam, non adventitium, sed vernaculum, proprium, et quasi peculiarem. *Beroold.*

Indigenum Sermonem] *Indigenum* præter Lips. et Flor. habent quoque Reg. Oxon. Fux. Guelf. Palat. Par. et Edd. Vulc. I. Pric. Utrumque recte dicitur. Sic mox 'equo indigena.' Adi. Duker. ad Flor. lib. II. c. 18.

'Vocant indigenam ex frumento portionem:' uti est quoque in uno Vossiano. Gell. lib. II. c. 24. 'Vino alienigena.' *Oud.*

Ærumnabili l. &c. excolui] Recte Colvius et seqq. *ærumnabili* exhibuerunt. Sic enim Mss. hoc loco constanter: uti et lib. IX. p. 18. 'ærumnabilis deformitatis.' Sed lib. VIII. p. 159. Palat. Guelferb. et Bertin. dant *ærumnali*: unde ita illic male legebat in Susp. Lection. Scioppius lib. IV. Ep. 4. et in Symb. Critic. Frequens ea confusio hujus terminationis, ut 'æqualis' et 'æquabilis,' de quibus ad Suetonium, 'exitialis' et 'exitibilis,' 'flexilis' et 'flexibilis,' lib. IV. v. et VI. de quibus suo loco. *Exolui* etiam in Regio. *Idem. Ærumnali labore]* Difficili, molesto. *Ærumnæ* enim labores onerosos significant. 'Majores nostri,' ut auctor est M. Tullius II. de Finib. 'labores non fugiendos ærumnas nominaverunt:' unde labores Herculis *ærumnæ* dicuntur. Plaut. in Persa: 'Superavit ærumnis suis ærumnas Hercules.' Ausonius: 'Prima Cleonei tolerata ærumna laboris.' Idem M. Tullius in IV. Tusculana: 'Ærumna,' inquit, 'est ægritudo laboriosa.' *Ærumnulas* ὑποκοριστικῶς furculas appellaverunt, quibus religatas sarcinas viatores gerebant, quarum usum quia C. Marius retulit, 'muli Mariani' postea appellabantur. Operæ pretium est hoc in loco obiter annotare super mulis Marianis quædam digna cognitu nec indigna relatu, quæ apud Frontinum legimus, qui lib. IV. Strategematicon scribit hæc: 'C. Marini recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vasa et cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus et habile onus et facilis requies esset: unde et in proverbium tractum est, Muli Mariani.' Aliam hujusce proverbii causam refert Plutarchus in Mario, qui id quoque me-

morat, quod scilicet Marius imperator eadem ferebat, obibatque onera in re militari, quæcunque militibus imperabat: quare post hæc cum labores et jussa imperatoris milites libenter subirent, multi Mariani vocabantur. Vulgus hodieque hinc, ut opinor, ducta origine, 'caballos Marianos' appellat homines, qui pedibus suis ambulantes se in equo sedere et vehi mentiuntur in ludicro spectaculo. *Beroald.* Nullo magistro præeunte] Sine doctore. Insinuat se didicisse perinde ac si fuerit *αὐτοδίδακτος*, sic enim Græco vocabulo dicitur, qui seipsum magistrum habet. Talis fuit antiquitus Manilius Senator Romanus, quem Plinius maximis nobilem doctrinis doctore nullo fuisse prodidit. Divus quoque Augustinus libro Confessionum iv. gloriatur, per semetipsum solum, citra doctorem, legisse libros artium liberalium, et intellexisse. 'Aristotelica quoque prædicamenta,' inquit, 'quas appellant Categorías, solus legi, et intellexi.' Fuit et Syllanion statuarius nullo doctore nobilis. *Idem.* Indigenam sermonem ærumnabili labore, &c.] Ita Hieronymus ait: 'Hebræam linguam se multo labore ac sudore, nec tamen nisi ex parte didicisse:' et ibidem (in Epistolis inquam) 'Quid laboris insumpserim, quid sustinuerim, quoties desperaverim, quotiesque cessaverim, testis est conscientia, tam mea qui passus sum, quam eorum qui mecum duxerunt vitam.' *Pric.*

Et ecce] Monere debuerat Elmenhorstius, se vulgarem lectionem, quæ erat *En*, mutasse Ms. Florentini auctoritate. 'Et' autem sæpissime occurrit cum alibi, tum apud Appuleium: ut pluribus docebo ad lib. iv. p. 78. Ed. *Pric.* 'Et ecce plurimi:' ut ibi est scribendum. Sed tamen *En ecce*, quod servant Mss. Florent. alter, Pith. Fux. Reg. Lips. Oxon. Palat. hic nequaquam erat mutandum. Amat enim Auctor hæc 'En ecce'

præfigere verbis primæ personæ: ut lib. viii. p. 171. 'En ecce mercatus perduxī.' Lib. x. p. 216. 'En ecce prolatam coram exhibeo:' et alibi. Quare restitui, sicuti nec Scriverius Elmenhorstio obtemperavit. *Oud.*

Præfamur] Credo conjecturam Gruteri acceptam pro Var. Lect. Cod. Palatini: nam ipse ex eo nihil annotavit. Frustra vero illi displicet numeri sing. et pluralis variatio. Ea enim nostro auctori est frequens. P. 18. Ed. *Pric.* 'Abnebam, quippe qui prospexeramus,' &c. Lib. ii. p. 40. 'Quid me reducitis? Desine jam.' Lib. iii. p. 57. 'Patere me perfrui, et impartire nobis:' p. 62. 'Præsentem casum tolerans, frena rodebamus:' ubi vide tamen. Et sæpius alibi, præsertim apud poëtas. Vide Burm. ad Virg. *Æn.* ii. 32. In Oxon. est *precamur*. Male. 'Præfari honorem' ita a Nostro in Apologia, et ab ipso Cicerone adhibetur. *Idem.*

Exotici ac forensis sermonis rudis locator] Nihil certius est, quam per *exoticum* et *forensem sermonem* intelligi linguam Latinam, qualem in foro loquebantur Romani, sui sermonis benigni, ac caussidici, non plebei viles, ut quidam capiunt. Fingit enim se esse Græcum Lucium, qui, a pueritia Atticam linguam edoctus, dein Romæ ærumnabili labore Latinam didicit, nullo magistro præeunte. Hinc merito præfatur veniam, si quid erraverit. Errant igitur vehementer illi, et in his Salmasius, postquam prius recte 'exoticum' explicuerat, intelligentes Græcum, qui erat Lucio indigena sermo. Perperam etiam quidam 'forense' deducunt a 'foris,' seu extraneam, et exoticam. Sed ita bis idem dixerit Appuleius: nec 'forensis' unquam, quod sciam, derivatur a 'foris,' sed a 'foro:' atque intelligitur omne illud, quicquid in foro fit, et ad illud pertinet; ut 'forense studium' lib. iv. p. 72. 'Forensis habitus, forensia vestimen-

ta' Suet. Aug. c. 72. Auson. Ephem. Epigr. iv. 'Forensis turba,' 'factio,' sæpius. Plura super iis vide apud Beroald. Becichem. Salmas. in Prolog. ad Solin. et Barth. Advers. lib. xxxii. c. 15. Hæc si bene perpendisset N. Heinsius, non audacissime coniecisset ad Ovidii Met. lib. v. vs. 450. *forinsecus*: ubi infeliciter *locutor* quoque tentat in *accitor*. Quis sit *rudis accitor sermonis*, non capio. Sed *rudis locutor* optime dicitur de homine linguæ non bene gnaro, nec satis adhuc exercitato; ut 'rudis militiæ tiro.' Vellei. lib. ii. c. 9. 'Verbis rudis et rudis poëta:' ubi consule Heinsium. Liv. lib. ii. 56. 'Rudis in militari homine lingua.' Aviano in Prol. 'Rudis Latinitas.' Vide et Pacatum in Pricæi Notis. *Idem*. [*Exotici sermonis*] 'Exoticum sermonem' appellat Romanam linguam, veluti alienigenam ac insititiam, sibi quoque merito peregrinam, cum ipse natione Afer atticissare didicisset, et in patria stridulam Barbariam puerilibus labris degustasset. *Exoticus* enim significat peregrinum et externum; vocabulo quidem Græco, sed apud Latinos usitatissimo. hinc apud Plin. et Plantum 'unguenta exotica,' apud Gellium 'vinum exoticum,' pro alienigena et peregrino. Beroald. [*Forensis*] Vel Romani, quo oratores utuntur in foro: unde et 'forensis eloquentia,' et 'forenses' apud Ciceronem 'literæ,' quibus utimur in foro: vel externi: ab hoc adverbio *foris* derivatur: omnino Romanus sermo significatur. Apud Livium 'forensis factio et turba' accipitur pro humili, sordida, insincera, quam Fabius excretam ab integro populo in quatuor tribus convertit, urbanasque eas appellavit. *Idem*.

[*Offendero*] Ex dictis hisce patet simul, errare viros doctos, qui e nonnullis Mss. ut aiunt (nam nostri nihil variant), reponere conantur *offudero*,

jungentes *offudero quid exotici et forensis s. sive quasi tenebras lectori*, voces Græcas nonnunquam et exteras, uti et plebeias ac vulgares objecero. Id enim placuit quoque Barthio lib. xiv. Advers. c. 1. Grut. lib. iii. Susp. 2. Immo sic citavit Voss. de Constr. c. 63. 'Sed perperam omnino. Si quid offendero est, si quid impigero, erravero. Cic. lib. ii. ad Fam. Ep. 18. 'Sin quid offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit.' ix. 2. 'Qui in tantis tenebris nihil offendat.' Et sæpe. Crebro vero *offendere* et *offundere* in Mss. confunduntur. Ceterum pro ac e Ms. Florent. Elmenh. Pric. Florid. edidit atque. Oud. [*Præfatur ven. si quid exotici, &c. offendero*] Solennis alienigenarum Scriptorum deprecatio. Macrobius lib. i. 1. de Lectoribus suis: 'Petitum impetratumque volumus, ut æqui bonique consulant, si in nostro sermone nativa oris Romani elegantia desideretur.' Pacatus Panegyrici initio. 'Huc' (timori meo) 'accedit auditor Senatus, cui cum difficile sit, &c. de Te' (Imperatorem alloquitur) 'satis fieri, tum difficilius pro ingenta ei hereditaria orandi facultate non esse fastidio rudem hunc et incultum Transalpini sermonis horrorem.' Confer quæ facete Cato apud Gellium ii. 8. de Albino, et apud Plutarchum in Apophthegm. Ms. Oxon. heic *precamur*, non *præfatur* habet. Pric.

PAG. 2 Hæc quidem] *Idem* lib. Ms. Hæc eq. Colv. Adde Florent. Oxon. Fux. Edd. Junt. 2. Elmenh. et Pricæi. Verissime. Amat hanc voculam cum secunda et tertia persona jungere Auctor, licet aliquoties sit corrupta. Vide Indicem, et lib. ii. p. 29. Ed. Pric. iv. p. 64. v. p. 89. vii. 138. viii. 159. x. init. Nec secus agunt optimi scriptores. Vide ad Virg. Æn. ii. 77. et Sneton. Aug. c. 11. Eaque vox ex Mss. restituenda est Ausonio Epigr. xciii. ubi vulgo sine sensu *quidem*. Vide eundem

in Profess. c. 1. 5. in Technop. de Cibis p. 481. Ed. Toll. Epist. 19. p. 659. et sapius. Græci ita adhibent κατ γε. Hoc est in Pith. *Idem.*

Vocis immutatio] Hoc Rutgersii maximum est argumentum, quo evincere conatur, præcedentia versibus consistere: quasi hic voluerit dicere Appuleius, se jam vocem immutare, et oratorio vel prosaico stilo incipere; quum primo versus cantillaverit. Verum eam sententiam, descriptis ipsis Rutgersii verbis, ineptam esse pronunciat Salmasius d. l. ac bene interpretatur cum Becichemo, nativum sermonem ab illo in Latinum transmutatum; hisque innui fabulam e Græca Lucii Latinam esse factam. Nam ideo subiungit: 'Fabulam Græcanicam incipimus.' Mansit ergo fabula sub Lucii nomine Græca, sed Latine versa aut expressa. In Palat. *desolutoria*, et *respondit*, quod et dat Fux. *Idem.* *Ipsa immutatio]* Tanquam nunc primum Latine cœperit scriptitare, cum prius eloquio Græco uteretur. Hinc in Deo Socratis ait: 'Satis oratio nostra atticissaverit.' *Beroald.*

Desultoria scientiæ] Decenti quadam translatione 'desultoriam scientiam' appellat ludicram, voluptariamque, veluti desilientem a studio pristino severiore: sicuti 'desultorii equi' vocantur, ex quibus homines agilitate corporis præditi repente desiliebant. De quibus lege quæ annotavimus in primo Suetonii commentario, illud enarrantes: 'Equos desultorios agitaverunt nobilissimi juvenes.' Relege illa quoque, quæ scripsimus in quarto Propertii commentario, super eo versu: 'Trajicit alterno qui leve pondus equo:' ubi docuimus, *desultorem* designari, qui equos desultorios alit, et exercet illa transili pernicipique saltatione. Martianus quoque eadem pene translatione usus, qua et Appuleius: 'Decenter,' inquit, 'levitate pernix de-

sultoria gestiebat.' Illud adde, quod a Cassiodoro traditur, equos desultorios repertos esse, per quos Circensium ministri missos denunciant exituros. Erit ergo hic sensus: Ut desultores ex equo in equum, sic ego ex Græca lingua et scientia in Romanam desilio. Potest et dici conducenter 'scientia desultoria,' historia de asino, in qua ex homine in asinum desilit, et vertitur, videlicet in mores belluinos propensior: mox ab asino in hominem reformatur, cum relictis voluptatum pedicis, duce ratione emergit in viam virtutis, et hominem sese verum præstat. Verus autem homo est animus. Apud scriptores qui transfigurantur in belluas, ad hunc intellectum referri possunt. Proverbium illud ab asino cadere, quod quidam huic loco agglutinare contendunt, mihi haudquaquam convenire videtur, cujus meminit Aristophanes in Nubibus, et retulit Plato in Gryllo, qui et in tertio de Legibus sic tradit: 'Cur hæc nobis dicta sunt, repetendum videtur, ut oratio quasi equus retrahatur, ne si os effrenatum habeat, dicendi concita impetu, ab asino (ut proverbio ferunt) excutiat.' *Idem.*

Stilo, quem accessimus] Ed. Vicent. *accensimus.* Prave Pricæus præfert id, quod nunc nemo nescit e perversa librariorum orthographia ubique olim in Editiones irrepsisse, *accersimus.* Mihi non dubium est, quin cum Scalig. Pontano Anal. 1. 4. Wouw. Lipsio, Scrivério, &c. sit legendum *arcessimus*, frustra que Ill. Heinsium ad Ovidii lib. xv. Metam. vs. 625. multis contendere, ut sua probetur conjectura, *quam adsciscimus.* De stylo scientiæ, non de scientia loquitur. Amavit autem Auctor verbum 'arcessere' pro, sibi contrahere, comparare, acquirere, adfectare, ut l. v. p. 105. De quo plura dicemus ad lib. iv. p. 86. 'Tedæ lumen atræ fuliginis cinerem arcessit:'

et lib. vii. p. 146. 'Me ignem ultro-
neum arcessisse.' Nam et illa per-
peram viri docti lacesunt. Cic. lib.
iii. de Orat. c. 23. 'Orationi aliquid
splendoris arcessere.' Vide quæ no-
tavit Burmannus ad Petronii c. 37.
'Arcessere fabulas cœpi.' Quo mi-
nus ille tentare debuerat ad Suetonii
Calig. c. 22. locum Curtii lib. x. c. 5.
33. 'Diis æquare se et cœlestes ho-
nores arcessere.' Idem enim lib. viii.
c. 13. § 25. 'Ut ex periculo gloriam
arcesserent:' uti legendum videtur e
Mss. Vulgo *et arcessentes*. Anson.
Profess. c. 5. 25. 'Spem remotam si-
bi arcessere.' Sil. vi. 95. 'Parca
vires arcessere mensa:' et lib. xiii.
161. Vide Cort. ad Plin. v. Ep. 6.
Oud. Stilo quem accessimus, &c.] Sca-
liger et Is. Pontanus *arcessimus*: ego
accersimus prætulerim. Infra lib. v.
'Nec ullo in genere mortis accersito
perimas.' *Pric.*

Fabulam Græcanicam] Quod temere
nimis arripuerunt viri docti; cum
natum sit ex contractione, ut liquet
e Palatino, in quo est *Graicam*. Par.
Cod. *Græcaricam*. Nihil erat mu-
tandum. L. x. in f. 'Græcanica
pyrricha.' In Flor. N. 15. 'Græ-
canico cingulo:' et sic alii. Si quid
innovandum, mallet *Graiam*; ut in
l. ix. p. 185. 'Auctor apud Grai-
os:' ubi similis glossa. Flor. N.
18. 'Penes Graios.' In Deo Socra-
tis p. 693. Ed. Flor. 'Sapientiæ
Graiæ:' qua voce potuisset simul
adludere ad aniles fabulas. Sed non
opus est. *Oud.*

Incipimus] Nobil. Heins. ad Val.
Flacc. vii. 114. citat *accipimus*, typo-
thetarum, credo, vitio pro *occipimus*;
de quo plura ad p. 4. 'Qui ocepas
fabulam, remetire.' Ibidem pro *læ-
taberis* mavult *delectaberis*, ut absorp-
ta fuerit iteratio syllabæ *de*; nimia
emendandi prurigine. Certe, ut nunc
exhibetur, jam olim legit Petrarcha
Præf. Operum ad Socratem fratrem,
nti ad sui libri marginem notavit Cl.
Drakenb. A Fux. absunt omnia hæc,

*Fab. Gr. inc. &c. lætaberis. dein. Fun-
damentum Plut. Reg. et Fux. Idem.*

Fabulam Græcanicam] Ideo *Græca-
nicam* appellat, quia ad exemplar Lu-
ciani Græci scriptoris condita est, ex
quo asinum aureum pene transcribit:
vel quia in Thessalia, regione Græ-
ca, hæc res gesta est. Differt autem
Græcanicus a *Græco*: nam ut docet
M. Varro libro vi. de analogia: *Græ-
canica* adventitia sunt, de Græcis vel-
uti notha: ut Hectores, Nestores, et
ita hæc fabula ex Græco Luciano de-
ducta derivataque est. *Beroald. Fa-
bulam Græcam incipimus*] Lib. ix. 'Fa-
bulam bonam, &c. ad aures vestras
afferre decrevi: et en occipio.' *Pric.*

Thessaliam] Fabulam asini aurei au-
spicatur ab eo principio, a quo exor-
sus est Lucianus, cujus initium est
hoc: ἀπρὲν ποτὲ ἐς Θερραλίαν: id est,
Olim in Thessaliam proficiscebam.
Thessalia autem prisco seculo Pyr-
rhea, a Pyrrha Dencalionis uxore de-
nominabatur, mox Hæmonia ab Hæ-
mone, a cujus filio Thessalo Thessalia
vocata est. Homerus Argos Pelas-
gicon appellat. *Beroald.*

Nam et illic] Hoc per interpositio-
nem, quæ Græco vocabulo parenthe-
sis, dictum est. *Idem.*

Originis maternæ] Annotavimus in
vita Appuleii, matrem ejus fuisse
Salviam, a Plutarchi familia progna-
tam. Fuit autem Plutarchus Chæ-
ronensis, quæ civitas est Bæotiæ:
quod et ipse testatur in Sylla, scri-
bens patriam suam Chæroneam, ab
Archelai impetu incolumem evasisse,
providentia Syllæ, qui eo in loco
victoriam ex hostibus victis adeptus
est. Idem in Lucullo ait, Chæronen-
ses municipes suos Luculli testimonio
evasisse periculum: quod Orchome-
nii per calumnias intentabant, ex quo
statuam lapideam in foro Chæroneæ
publica impensa Lucullo dicaverunt:
et ob id beneficium non solum confi-
tetur, sed etiam palam proficitur, se
plurimam gratiam debere Romano
Lucullo. Idem in Demosthene re-

fert, quemadmodum apud Chæronenam patriam suam Philippus Macedoniæ rex prælio magno Athenienses vicit, finisque libertati Græcorum impositus est: ex quo prælio Demosthenes, qui alios ad pugnam animare solebat, salutem fuga quæsiuit. Cumque id ei, quod fugerat, probrose obijceretur, versu illo notissimo elusit: ἀνὴρ, inquit, ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχίσεται: id est, Vir fugiens et denuo pugnabit. Floruit autem Plutarchus sub Trajano et Adriano imperatoribus. Trajano libros Apophthegmaton dedicavit, vir haud dubie primæ notæ inter eruditos, et multijuga eruditione mirabilis, fœcundus sane scriptor, et qui jure polygraphotatos nominari possit, a copia voluminum. Unde nunc non immerito gloriatur Appuleius, maternam originem a Plutarcho derivatam sibi gloriam parere. *Idem.*

A Plutarcho illo inclyto, et mox Sexto Philosopho, nepote ejus] Non Appuleium, sed Lucium audis, Lector, cujus collectanea Thessala Byrrhæna erat quoque e Plutarchi familia, lib. II. Nec intelligas quæso, Chæronensem Plutarchum. Is enim Bœotus. Hic Thessalus. Neposque Chæronensis Plutarchi Sextus, M. Antonini præceptor, in nummis et gemmis quoque conspicuus, ut putant (Vide Middleton. Mon. Antiq. Tab. 215. 5.) Lucio Patrensi et Appuleio senior fuit, adeo ut inde genus ducere non potuerint. Frustra desudant viri docti, qui hic de Plutarcho Chæronensi cogitant, aut de materno Appuleii genere somniant, mireque sese implicant. Vide Salinas. in Prólogo. ad Solin. Casaub. ad J. Capitol. in Vita Marci c. 3. Sam. Petit. Obs. I. II. c. 10. Maussac. Diss. Crit. ad Harpocrat. p. 326. Timide pronuncio; sed inducor fere eo, ut credam, illa omnia *et mox Sexto philosopho nepote, ejus* (Palat. *Sexto p. nocte ej.*) a sciolo quodam esse adsuta, qui de Plutarcho Chæronensi, ejusque ne-

pote Sexto quædam sciebat, sed Chronologiæ ignarus, et Thessalum Lucium cum Chæronensi confundens, *Sextum* hic fabricavit et intrusit. Byrrhæna I. II. modo ait se et illum e Plutarchi familia prognatos, uniusque nutricis lac bibisse. Similis certe fraudis exemplum illustre occurrit in libro de Mundo p. 64. Ed. Elmenh. ‘Ut Liparis, ut Ætna, ut Vesuvius etiam noster solet.’ Quid? Aristoteli Stagiritæ aut Madaurensi Appuleio *Vesuvius* vocatur *noster*? Scilicet marginalis est Glossa, ab Italo quodam attexta, et hinc in contextum stulte recepta. Legendum ibi simpliciter, ut e Mss. vestigiis liquet: *Ut Liparæ cunctæ, ut Ætna.* Græce ὥσπερ Διπαρά τε καὶ Αἴτνη καὶ τὰ ἐν Αἰόλου νήσοις. Vide ad Virgil. I. VIII. 417. et me ad Frontin. IV. 1. 35. et Geographos. Vere tamen matrem Appuleii *Salviam* dictam esse, ut est I. II. init. posset quis suspicari, quia in Inscriptionibus occurrunt ‘Appuleii Salvii,’ sed libertini. Vide Reines. Cl. XVIII. 3. Murat. p. 1572. 1. Nec enim puto, cum Reinesio Cl. XVI. 32. pro *Appuleio Salito* legendum, *A. Salvio*. Ceterum *ipso* exaratur etiam in Reg. Fux. (in quo etiam *materiæ*) Pal. Oxon. Cave, audias: p. 7. ‘Ut illa Medea:’ p. 17. ‘Thesei illius:’ I. III. p. 47. ‘Illum bonum Milonem;’ et sexcenta, tam Nostro, quam aliis, ὅσα τε κόβεις. Vide ad I. IV. p. 72. 78. VIII. p. 162. XI. p. 246. 262. Heins. et Burm. ad Ovid. Ep. XIV. 93. *Oud. Sexto Philosopho]* Ejus liber de Medicina Animalium hodie adhuc exstat, scholiis doctis a Gabriele Humelbergio illustratus. *Elmenhorst.*

Sexto Philosopho] Hic Sextus Philosophus doctor fuit Marci Antonini Imperatoris, de quo Julius Capitolinus: ‘Audivit et Sextum Philosophum Chæronensem, Plutarchi nepotem:’ et ab Eusebio in Chronicis scriptum est: ‘Plutarchus Chæroneus et Sextus Philosophi insignes habent-

tur Adriani principatu.' *Beroald. A Plutarcho illo inclyto*] 'Antiqui ILLE vel magnitudini vel nobilitati assignabant.' Servius ad *Æneid.* x. Idem ad iii. *Æneid.* 'Hoc pronomine et in venerativa, et in vituperativa significatione Veteres utebantur.' *Pric.*

Proditā] Cel. Burm. ad *Ov. Met.* v. 517. 'Edita partu,' ubi in Mss. nonnullis est *proditā*, scribit eandem varietatem hic quoque reperiri. Verum nec scriptum nec editum Codiceam offendi, in quo sit *edita*. Adi ad l. iv. p. 74. Ed. *Pric.* 'Genere Thracio proditus.' *Oud.*

Eam Thessaliam ex negotio petebam] *Lucianus*: 'Ἀπὴν ποτὲ εἰς Θεσσαλίαν' ἦν δέ μοι πατρικὸν τι συμβόλαιον ἐκεῖ πρὸς ἄνθρωπον ἐπιχόριον ἵππος δέ με κατήγε καὶ τὰ σκεῦη, καὶ θεράπων ἡκολούθει εἰς. *Elmenhorst.* Vid. ad *Flor.* N. 7. 'Alexandro, &c. Ejus igitur Alexandri.' *Cum Th.* vitiose *Reg. Fux.* item *ex negotiū.* Dein *puero unico sequente*, quod *Becichemus Epist. lxxii.* e Mss. eruit, non *p. u. mss.* jam addidit auctor *Ed. Junt.* poster. 1522. et *Scrivenerius*, nempe post verbum 'petebam.' Nec de veritate ejus lectionis est dubitandum. Hic enim ejus mentionem facere debuerat, qui demum in fine lib. ii. p. 42. meminit 'famuli sui,' et l. iii. p. 48. 'Qui eum comitabatur, puer:' ac fine lib. iii. docet, 'servulum' se habuisse, 'cui semper equi cura fuerat mandata,' qui ad latronum incursum, jam asino facto *Lucio*, aufugit territus. Sed et lib. i. in f. *Milonis* ancilla ait, 'Hic ibidem ad fores opperiminor,' tu sc. et servus: ubi male *opperitor* intrusit *Beroaldus*. Ceteros famulos in patria reliquerat, ut ait l. xi. p. 253. *Oud. Ex negotio petebam*] Imitatus est *Lucianum*, qui ait se *Thessaliam* petiisse, ob negotium quoddam paternum, cum homine *Thessalico.* *Beroald. Ex negotio petebam*] *Ammianus* lib. xxii. 'Ex negotio proprio forte apud Constanti-

nopolim repertus:' et 29. 'Constantinopoli, quam ex negotio familiari petebat.' *Minucius* in *Octavio*: 'Negotii et visendi mei gratia Romam contendebat.' At heic in *Nostro* 'negotium promercale' intellige. *Festus* verbo *Vici*: 'Et tamen ibi nundinæ aguntur negotii gerendi causa.' *Pric.*

Postquam ardua] *Quomodo* *J. Gruterus*, cujus scrinia nulli usui ab *Elmenhorstio* sunt compilata, conjiciens *emensi*, ut subintelligatur, sumus; ille, cui supra displicuerat mutatio illa numeri, *præfatur veniam, si quid offendero*; ita legere potuerit, nescio. Ejus autem conjecturam rursus, ut lectionem *Ms. Palat.* venditavit *Woverius*: cum in eo *Cod. et Guelferb.* sit *Post ardua enisi*, i. e. *emersi*, ut in *Regio* aliisque: sed in *Oxon.* est *emensi*. Sed *Postquam ardua emersi* non videtur *Latinum*, quamquam vulgo edatur in *Manilio* l. i. 116. 'Tantas emergere moles:' ut sit locutio elliptica, sicut, scandere montem. Audacter nimis *Bentleius* ibi dedit *evincere*. Adi *Drak.* ad *Sil.* vii. 41. *Emergere* per ardua, vel ex arduis, rectum foret, quorum ultimum sæpissime occurrit. Adi *Freinshem.* et *Duker.* ad *Florum* l. iii. 10. 22. 'Per intactas vias et nives emersus.' Nihil verius est, quam *Hetrusca* lectio, recepta ab *Elmenhorstio*, *Scrivenerio*, *Pricæo*, *Flor.* et confirmata a *Ms. Paræi*, *post ardua m. emensa*. Id participium passive sæpissime occurrit, nec tantum apud poetas, sed et alios. Vide *Drakenb.* ad *Sil.* i. 636. iii. 648. *Markland.* ad *Statii Silv.* iii. 5. 7. *Justin.* l. xlii. 1. 'Tantum itineris frustra emensum.' Immo apud *Nostrium* l. ix. in f. 'Emensis scalis.' l. xi. 'Emensis periculis:' et inprimis l. vi. init. 'Gnaviter emensis celsioribus jugis:' ubi etiam in *Codd.* aliquot *emensis*. Voces enim hæc confunduntur passim. Vide ad *Flori* d. l. *Bentl.* ad *Manil.* i. 178. me ad

Frontin. I. 43. III. 1. 2. Participium hoc forsā etiam reponendum est in Catal. Pithei p. 153. 'Candidus emenso qua redit orbe dies.' Vulgo *accenso*. Is versus revocat mihi in memoria Solini emendationem p. 19. 'Emensus omnia, qua Liber et Hercules accesserant.' Sic enim Mss. Vulgo *ad quæ*. Salm. non habet *qua*. Item c. 54. p. 61. 'Ab insula emensa, ut,' &c. Ineptiunt Camers. Delr. Salm. Pro *roscida* in Cod. Petrarchi *rosida*. Oud. *Postquam ardua montium*] Exornatio Rhetorica est, quæ compar appellatur: et altera similiter cadens: in his autem figuris felicissime audax est noster Appuleius: et quamvis affectatione nihil odiosius sit, tamen talis affectatio in hoc pene peculiariter est amabilis, imitabilisque. *Ardua autem montium* dixit, arduos montes intelligi volens: sicuti per *lubrica vallium* lubricas vales, et *roscida cespitem*, roscidos cespites, et *glebosa camporum*, glebosos campos. Sic Virg. 'urbem Patavi' circumlocutione usus pro Patavio, 'fontem Timavi' pro ipso Timavo dixit. Beroald. *Ardua montium*] Ovid. 'Et in ardua montis Ite simul.' Metamorph. viii. Sic 'clivi ardua' Symmachus vii. 69. et 'ardua Alpium' Tacitus in Historiis dixere. Virgilius: 'ardua terrarum:' ubi Servius: 'Periphrasis montium.' Infra hic lib. iii. 'Montis ardui vertice.' Lib. iv. 'Montis ardui scopulo.' Ibidem: 'Ad constitutum scopulum montis ardui.' Lib. vii. 'Excelsi montis arduum jugum.' Item in de Mundo: 'Olympi acra, et Ossæ ardua.' Ibidem: 'Ardui montis iatus.' Varro II. 10. de re rust. 'Collium difficultatem, ac montium arduitatem.' Theodoretus de Terra loquens II. περί Προνοίας. Εἰς ὅρη καὶ νάπας καὶ πεδία διήρηται. Florid. II. Noster: 'Alibi montium arduos vertices, alibi camporum supinam planiciem.' Hieronymus xxii. Epist. 'Concava val-

lium, aspera montium, rupium prærupta.' Justinus: 'Ut non immensa tantum jam ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium montiumque ardua occuparint.' Ubi legendum forsā *porrecta camporum*. Minucius in Octavio. 'Recta montium, collium flexa, porrecta camporum.' Sic 'porrectam planiciem' Ammianus lib. xiv. dixit. et xxvi. in fine, 'terræ spatia porrecta.' Pric.

Lubrica vallium] Ad hunc locum respexisse Glossatorem putat Sopingius, 'Lubrica vallium sine fossa,' et scribendum conjicit: *vallium in imo cænosa*. At Rutgers. Var. LL. iv. 13. cum Cerda scribit, *ludicrum, vallum sine fossa*. Oud. *Lubrica vallium*] *Lubricus* locus dicitur, in quo facile labimur: lubrica res, quæ labilis est, et e manu elabitur, vixque contineri potest ob lævorem. A Virgilio, 'lubricus anguis,' et 'loca lubrica' dicuntur. Beroald.

Roscida cespitem] *Roscidus* significat rorulentum, et rore conspersum. A Virg. 'Luna roscida' eleganter scienterque dicta est, veluti roris humorisque parens fecundissima: ex quo sidus Lunæ fœmineum ac molle nominatur ab eruditis, quæ nocturnum solvit humorem, et (ut ait Plin.) 'cuncta humifico spiritu laxat.' Rores existunt neque gelu, neque ardoribus, neque ventis, nec nisi serena nocte: in confesso est, roscidas æstate Aphricæ noctes esse. Scribit Aristot. in primo Meteororum, rorem fieri ex vaporazione modica, cum pluvia ex largo vapore progeneretur. Appuleius in lib. de mundo: 'Ros,' inquit, 'nocturnus humor est, quem serenitatis tenuitas spargit.' Græce ῥόσος dicitur 'ros,' et ῥοσέπεδς 'ros-cidus.' *Cespes* autem terra est, cum herbarum radicibus circumcisa ferramentis, ex cespitibus castra circumdantur, et aggeres castrenses fiunt, ut docet Vegetius in tertio de Re militari. Hinc illud Plinianum ex lib.

xxxv. 'Cespitum natura castrorum vallis accomodata contra fluminum impetus aggeribus.' Ex cespite fiunt aræ, dictæ ob id cespitiæ. Julius Capitolinus: 'Centum aræ uno in loco cespitiæ extruuntur, ad eas centum sues, centum oves mactantur.' *Idem.*

Glebosa] Glebis grandibus plena et extantia. Columella id genus glebas appellat *scamna*, de quibus Plin. in xviii. 'Scamna inter duos sulcos cruda ne relinquantur, glebæ ne exulent.' Græce βόλαξ καὶ βῶλος nominatur. Inde ab Homero, Phthia ἐριβάλαξ dicta ab ubere glebæ. *Idem.*

Emensa] Difficulter se superasse aspredines locorum significat. *Idem.*

Indigena] Thessalico, quasi inde genito, nec aliunde ascito. Vel *indigenam* appellat, equum patrium, veluti vernaculum et domesticum. *Idem.*

Me equo i. p. vehens] Illud *me*, quod præter unum Palatinum et Edd. Vulcan. sec. Wouw. Elmenh. Pric. Flor. agnoscunt Mss. omnes et Edd. Vett. Giphanius in Observ. Ling. Lat. iungebat præcedentibus hoc modo, *Post ardua m. emersi me, equo vehens.* Et sane 'emergere se' Latinis hand rara est locutio. Cic. de Har. Resp. c. 25. 'Tunc se emergit atque effert.' Manil. l. v. 198. 'Ex undis pars sese emergit in astra.' Plura vide ad Nepot. Vit. Attici c. 11. Sic Edd. primæ Vegetii l. ii. c. 11. 'Improvisi se emergerent.' At hoc loco probari nequit, quia deest copula, per quam tunc his connecterentur sequentia, 'in pedes desilio.' Barthius ad Claud. ii. in Ruf. 133. et l. xxiv. Advers. c. 1. censet, *me* in-scitissime esse ejectionem, et Latinissime dici 'me veho' autumat. Nul-lum tamen exemplum producit. Contra Philippus Rubenius in Elect. c. 4. multa adfert testimonia τοῦ 'vehere' absolute positi, in quibus hoc nostrum, ac Berneccer. ad Justin. l. xi. c. 7. 'Plaustrum, quo vehenti

regnum delatum erat.' Gell. l. v. c. 6. 'Equo vehementem.' L. x. c. 15. 'Equo vehi.' Lactant. in Carm. de Phœn. vs. 123. 'Mirandam sese præstat, præbetque. Vehenti Tantus avi decor est.' Sic enim e Mss. est scribendum. Vulgo frigide *Videnti*. Hinc passim 'vector' dicitur is, qui vehitur. Nihilominus, cum Mss. ut dixi, ostendent *me*, nullus dubito, quin Tolosanus Cod. unice veram lectionem servarit *in*, bene probatam a Roaldo, (si quidem ita vere in Cod. invenerit, de quo dubito) et Brantio; sive *equo invehens*, ut alii aiunt. Consule Gronov. et Drakenb. ad Liv. l. ii. c. 19. Et sic plane Cic. ii. Div. c. 68. 'Equus, in quo ego vehebar.' Sed frequens est 'in curru,' 'equo,' 'navi vehi.' Vide Indic. Bosii ad Nepotem. Infra l. ii. p. 30. 'Navis, in qua vehebamur.' Scriverius qua auctoritate ediderit, *me equo vehente*, nescio. Non sane est Appuleianum. In Oxon. est *eq. peralto*. Pessime. 'Candidus' enim appellabatur a domino, ut docet l. xi. in f. *Oud.*

Jam eo quoque admodum fesso] Lib. ix. 'Ad hortulum nostrum jam fesso equo diverterat.' Suidas : Ἵπερπιν-γείης Ἴπποι ὑπερπινγείης γινόμενοι οἱ δὲ ὑπέρποννοι διὰ τῆς ἄγαν ἱππηλασίας. Pric.

Ut etiam fatigationem] Prave τὸ ἴψε exciderat Edd. Vicent. Beroald. Junt. pr. Ald. Bas. pr. Colin. &c. quam vocem bene cum Mss. et Edd. pp. servarat Junt. post. et tacite restituit Colv. ac seqq. In ultima vero Juliani Floridi Editione in Delphiui usum procurata habetur *lassitudinem* contra O. Mss. et Edd. En istorum hominum accurationem. *Disacuterem* Ed. Bas. pr. *Oud.*

Fatigationem sedentariam] Eleganter 'sedentaria fatigatio' dicitur illa, qua sedentes in equo ex diutina equitatione vexamur. Columella in 13. scribit, operam villici non esse sedentariam: intelligi volens, non esse desidiosam et ignavam, ut sedens

operetur. A Plinio quoque Panegyrista decenter dicitur 'sedentaria senatus assentiendi necessitas,' qui sedens assentiri cogebatur principi truculento. Quinetiam 'sedentarias artes,' et 'sellularias' eruditi appellant, quæ a sedentibus per otiositatem exercentur, quas Numæ lex a peregrinis et servis tantum exerceri sanxit, civibus interdictas, tanquam his animi vigor et corporis pariter elanguescat. Plautus in Aulularia 'sedentarios' nominat, qua dictione signare illos videtur, qui sedes fabricant, et sellas. *Beroald.*

Sudorem fronte c. exfrico] Berti-
nus et Ro. s. et *frontem c. extrico*.
Elmenh. Atque ita habet Pithæanus.
Sudorem frontem erat in Lips. et Coll.
Voss. quasi varia esset lectio. Con-
jecit vir doctus, *sudoram frontem*. N.
Heins. *sudore frontem*: sed *fronte* in
plerisque Mss. æque vitiosum est ac
frontem. Equus non solum æstuat in
fronte, sed vel maxime sudant ejus
cum pedibus armi et pectora, unde
illa a poetis passim spumare dicun-
tur. Adi Achill. Tat. lib. 1. p. 43.
49. Sed et nullus timor est periculi
de refrigeratione, quod sola frons
sudet. Quare unice admittenda erat
conjectura Becichemi Ep. LXIV.
Bernartii ad Stat. lib. III. Theb. vs.
567. et Fr. Modii ad marg. confir-
mata dein Oxon. libro. Viridi herba,
foliis, gramine sudorem equis deter-
gere etiam nunc solent equisones,
equitesque. *Fronde* sic abiit quoque
in *fronte* vel *frontem* in Varrone apud
Nonium v. 'Toral:.' 'Quod fron-
tem lecticæ struebant:.' ubi jam
Scaliger emendavit, *fronde lecticas*.
Sed in antiquissimo Cod. Voss. inveni-
struerant. Forsan *lecticæ structæ* erant,
vel *struebantur*. Item in Priapeis
c. 36. 'Frontem cruentos Arcadas
vidēs Faunos.' Sic Scal. dum in Mss.
est *Fronte crinitos* contra metrum.
Al. *Frontem comatos*: al. *At fronte*
crinita. Sed in vetusto Cod. Heinsii

fronde: unde legit ille, *Fronde im-
ditos*. Forsan, *Frondem comatos*. Sed
præfero Heinsianam hactenus con-
jecturam. Becichemus bene quoque,
et Ed. Junt. post. jam ante Colvium
dedere *exfrico* vel *effrico*, uti ipsa ra-
tio legendum docet. Pag. 5. 'Sor-
dium eluviem operose exfrico.' Lib.
IV. p. 68. 'Calcibus exfricatis.'
Male Gulielm. *exstrigo*. In Palat.
curiosa. Dein *Auris* Ed. Vic. De 're-
mulceo' vide ad l. VII. p. 144. Mox
et *gradum* Pith. Oud.

Frontem extrico] Numerosa ora-
tione, et similiter desinente indicat,
se omnia illa factitasse, quæ fieri so-
lent ab equitariis sive equisonibus
erga equos labore exhaustos, et su-
dore diffuentes, ut scilicet frontem
extricaret, aures remulceret, frenos
detraheret. Fronte autem maxime
sudant animalia, et potissimum homi-
nes, propterea quod caput humidum
laxumque est, cerebro autem humec-
tissimo frons prima subdita est, Arist-
tot. auctor in secundo problematum.
Frontem a foratu oculorum nomina-
tam Varro existimavit, et credidit
Lactantius in lib. de Opificio. A
fronte dicti *Frontones*, quod cogno-
mentum est nobilium Romanorum.
Hinc ait Cicero in primo de Natura
Deorum: 'Silos et Flaccos, Fronto-
nes, Capitones, quæ sunt in nobis.'
Sili, ut hoc quoque in transcurso de-
claremus, dicti sunt, quorum nasus
sursum versus est repandus: unde
galeæ quoque a similitudine *silæ* ap-
pellantur. Flacci vero nominati, quo-
rum aures demissæ erant, pendulæ
et languidæ ac flaccescentes. Ab his
enim, ut ait Plin. sunt Flaccorum
cognomina. *Beroald.* *Equi sudorem*
curiose fronte effrico] Achilles Tati-
us lib. 1. Τὸν ἵππον ἰδρῶντα, κατέψα, et
post de Domino ejusdem: Ὁ μὲν κα-
τέψα σου τοὺς ἰδρῶτας. Apud Arria-
num ille 1. 19. in Epictetum: Τὸν ὄνον
οὐ θεραπεύω; οὐ νίπτω; οὐ περικαθαίρω;
Oxonien-
sis hic *fronde* legit. *Pric.*

Aures remulceo] ὦτα ἢ τὴν χάλην καταψῆσαι, boni equitis esse ait 2. 5. Philostratus. *Idem*.

Sensim proveho] Mendose ita legi arbitratur Ill. N. Heinsius ad Ovidii lib. v. Met. vs. 450. scribitque *promoveo*; quia non jam equo, sed pedibus incedebat. Quod si in Mss. exstaret, amplecterer. Sæpe ita Terentio. Infra lib. III. p. 56. VII. p. 150. 'Nihil promovebat.' Flor. N. 3. 'Paullo largius in arte promovisse.' Et sic emendandus Boëthius de Cons. Phil. pr. 1. lib. II. 'Quo flatus impelleret, promoveres;' ut est in vetustissimo Cod. Leid. Vulgo *promovereris*. Ibid. pros. 4. 'Promovimus aliquantum.' Septim. de B. Troj. lib. I. c. 11. 'Aliquid ex oratione promoturus;' quomodo dat a manu prima Perizonii Cod: quod nondum scivit, cum in Diss. § 39. malebat *profecturus* cum aliis, quia in Ed. Merc. et Obr. est *profuturus*. Adi Wopkens. Misc. Obs. Nov. VI. t. II. p. 8. Sed etiam neutraliter 'prævehere' et 'præterveh.' occurrit aliquoties. Adi viros doctos ad Suetonii Cæs. c. 37. 'Velabrum prævehens.' Nep. Timoth. c. 2. 'Circum vehens Peloponnesum.' Quidsi *proveho* dixit, intelligens equum, quem freno detracto laxè ducebat? *Oud*. *Sensim proveho*] Non potuit significantius exprimere, id quod quotidie usurpari videmus in equis ex cursura dissudantibus, et lassitudine defectis, qui scilicet gradu lentissimo, dorsalibus operiti sensim provehantur, ne ex refrigeratione periclitentur. *Beroald*.

Alvi s.e. naturale præsidium] Gruterus margini adlevit *profluvium*. Vide Elmenh. ad Arnobii I. II. p. 70. Sed frustra *præsidium* tentant eruditi. Recte Lucio spes erat lassitudinis equo minuendæ in *præsidio alvi*, eam cum sordibus eliquantis; ut bene Beroaldus cepit. *Eliquare* in Fux. *Oud*. *Alvi-præsidium*] Excrementa

signat, et urinam, quo naturæ præsidio maxime equi fatigati recreantur. *Beroald*.

Eliquaret] Emitteret, redderet, et veluti liquidiora stercora fistulatum excuteret, quæ ab Antiquis *foria* dicebantur. Unde *foriolus* dictus, qui foria facile emittat, solutioris scilicet ventris. *Idem*. *Quoad*, &c. *præsidium eliquaret*] Artemidorus II. 26. τὸ σῶμα μετὰ τὸν ἀπόπατον κουφότατον γίνεται. *Eliquaret* est *exstillaret*. Augustinus Confess. 9. 6. 'Voces illæ influebant auribus meis, et eliquabatur veritas tua in cor meum.' Infra hic lib. X. 'Fiuviales aquas eliquans.' *Pric*.

Jentaculum ambulatorium prataque præterit, ore in latus detorto, pronus allectat] Miror tam licentiose grassatos esse viros doctos in hoc loco, duarum litterarum correctione per Becichemum egregie, ut videbimus, restituto. Mssorum constans est lectio: *dum is jentaculum* (seu *jantaculum*, ut et infra, ubi vide) *ambulatorium* (Ed. Junt. pr. *ambulatorum*) *prataque præterit*. Quam eleganter dixerit Auctor *j. ambulatorium*, satis jam docuerunt docti: unde nescio, qui in mentem elegantissimo P. Scriverio potuerit venire *adulatorie*: quod ei adscribitur ab ineptissimo Anecdotorum ejus philologorum editore, Westerhovie: cum illa Anecdota sint tumultuariæ Scriverii schedæ vel adversaria, quibus adnotavit etiam aliorum virorum notas et emendationes, quales pleræque sunt, dudum suis ab auctoribus editæ, at nunc ab ignorantissimo homine sub Scriverii nomine collectæ. Sed torsit plurimum viros doctos *prataque præterit*, sequente verbo *adfectat* vel *allectat*. Ac Barthius lib. XXIV. Advers. c. I. hæc verba censet glossemata et interpretationem 'jentaculi ambulatorii.' Ferrar. in Elect. lib. I. c. 19. legit, in *jentaculum a. prata, quæ præterit, affectat*. Marklandus Epist. Crit. p. 15. 18. mirifice

immutat: *jent. amb. parat, quod per iter ore, &c. affectat.* Hoc urere et secare, non corrigere est. Et quomodo quæso *equus jentaculum parat, quod adfectat?* nisi unum idemque sit. H. Putschius aliasque margini adlevare, *prataque præterita.* At illa amplius adfectare nequit. Vulcanius in Ed. sec. item Elmenhorst. et Pricæus tacite edidere *prataque præteriens.* Scriverius vero et Floridus, *ad prata, quæ præterit.* Omnes nimium recedere a Mss. in quibus, ut dixi, *prataque præterit* vel *præteriit*, ut dant Palat. Lips. Par. Guelferb. Verissime igitur Becichemus Ep. LXIV. legit *prata qua præterit*, sive ubi; nec enim ubique, dum hoc iter pergebant, occurrebant pratis. Ubi vero equus præter prata ibat ad viæ latus, pronus os detorquebat et adfectabat pabulum ambulatorium. Sæpe autem Noster illud ‘qua’ sic adhibet. Consule Pricæum ad lib. VIII. p. 167. ‘In foveam, qua fruticibus subpatet.’ Sæpe hæc vox in Nostro est corrupta. Vide ad lib. VI. p. 110. x. p. 228. ‘Quia minime par erat.’ Alioquin posset quis refingere *per prata, quæ præterit*: quo facit Palat. *parta.* In Guelf. dein *protinus.* Post alios *adfectat*, ut Becichemus e Mss. pro *allectat* correxit, exemplis e Nostro aliisque prolatis, Markland. et dudum edidit auctor Ed. Junt. post. Contra *adlectare* abiit in *adfectare* lib. VI. p. 121. ubi vide. Mirum est tamen in Mss. plerisque legi *adjector*, vel *adjecto*; ut est quoque in Anglie. Cod. vel in Reg. Fux. *atque dejecto.* Exciditne vox *cito*, vel *ocius*, sequentibus jungenda? Oud. *Jentaculum ambulatorium*] *Jentaculum*, auctore Fulgentio Placiade, dicitur gustatio, et est quasi prægustativa comestio. Est enim cibus matutinus, quasi jejuna anima sumptus: et *jentare* vetus verbum est, quod significat *jentaculum* capere. Afranius: ‘Hæc jejuna jentavit.’ Vitellius Imperator

epulas quadrifariam dispartiebat, auctore Tranquillo, in jentacula, prandia, cœnas, et comessationes. Græci *jentaculum ἀκρᾱτισμὸν* vocant, καὶ ἀκρᾱτίσμα. Hinc Aristot. lib. de animalibus IX. scribit, aquilam non operari, sed quiescere, μέχρι ἀκρᾱτισματος; hoc est, usque ad horam jentaculi. In quibusdam codicibus Aristot. legitur, μέχρι ἀγορᾶς, quod Plin. Aristotelis. interpret. emunctus ita transtulit: ‘Donec impleantur hominum conventu fora, ignavæ sedent.’ Antiqui prandium sive prandiolum vocare jentaculum, quasi parvum prandium, quod M. Tul. eleganti vocabulo *prandusculum* dixit, et ita legas in sincerioribus codicibus Epistolarum ad Atticum. Nunc oppido quam eleganter ab Appuleio dicitur ‘jentaculum ambulatorium,’ quod sensim ambulando carpit equus in prato. ‘Ambulatoria’ hominis ‘voluntas’ usque ad mortem est, ut tradunt jurisconsulti: hoc est, mobilis, varia, mutabilis. ‘Porticus’ quoque ‘ambulatoria’ dicitur, quæ ambulationis causa extructa est. Beeroald. *Pronus allectat*] Solent equi os in latus detorquentes delectare, et quasi demulcere. *Allectat* enim significat illicit, et delectat. Idem. *Jentaculum ambulatorium pronus affectat*] Ambulatorium, quia ambulans gramen carpebat. De Arabum camelis Pædag. 3. 3. Clemens Alexandrinus: Νέμονται ἅμα καὶ θέουσι. *Affectat* vera lectio. Infra hic, ‘Appropinat se, &c. avidus affectans poculum:’ et III. ‘Labiis undantibus affecto,’ Solinus cap. 35. de Trœchilo: ‘Dum reduvias escarum affectat.’ Servius ad Æneid. III. ‘Affectare quidam dicunt, pronom animum habere ad faciendum quid, occupandumve.’ Glossarium: Affectantes, ἀρεγόμενοι. *Præ.*

Duobus comitibus, qui f. p. processerant] Comitum est in Pitheæano et O. edd. ante Colvium. Sed ‘duo comi-

tum' sunt duo ex pluribus comitibus, ut lib. iv. p. 78. 'Tribus comitum desideratis.' Virg. *Æn.* x. 48. 'Viginti lecti equitum.' At sumtum pro 'duo comites' vereor, ut Latinum sit, licet sciam 'cunctos hominum' et similia dici pro cunctis hominibus, &c. Vide ad Sil. i. 564. 'Clarisque senum.' Probavit etiam N. Heins. Nam, quod p. 14. in nonnullis est 'de duobus comitum alterum,' potest ibi construi cum 'alterum,' ut hic posset legi *duorum comitum tertium*, vel, ut alii dedere, *comitem*. Tutius hic cum Mss. longe plurimis retinere nunc *comitibus*. A Regio et Fux. abest *qui*. Edd. Junt. pr. Ald. *paulum*. Tum *præcesserant*, quomodo se primum corrigere putat Markland. Ep. Crit. p. 18. firmant Palat. Paræan. et Ed. Scriverii, ut recepi. *Oud.*

Tertium me facio] Id est, copulo, adjungo me tertium comitem, duobus comitibus progredientibus. *Beroald.* *Duobus comitibus, tertium me facio*] Vide Luc. xxiv. 15. Infra lib. x. 'Adsciscor itaque in duos illos fratres tertius contubernalis.' *Pric.*

Alter exerto cachinno, &c.] 'Terrores magicos, miracula, sagas, Nocturnos lemures, portentaque Thessala ridens.' 'Exerto cachinno,' ut solent fidem non adhibentes. Vide ad Matth. ix. 24. notata. *Idem.* *Alter*] Ex duobus scilicet comitibus. *Beroald.* *Cachinno*] Risu soluto, qui reprehensibilis est. Hinc ait Seneca: 'Sit risus sine cachinno.' Præterea *cachinnus* non risum tantum, sed sonum quoque vehementiorem significat, sicut apud Catullum ita scribentem: 'Procedunt leviterque sonant plangore cachinni.' *Cachinnare* etiam non de risu tantum, sed de sonitu strepituque majore vetustas dici voluit. Hinc illud Accianum: 'Sæva sonando crepitu clangentes cachinnant.' Est autem *cachinnus* verbum secundum *ὀνομαστικόν* fictum, a sono risus. *Idem.* *Et*]

Mss. *At.* Colv. Item Oxon. *Ac dum*, ut supra, Palat. Ed. Junt. post. Sed Reg. Fux. *jam dum*. Celeritatem aviditatemque audiendi indicat illud *jam*. *Oud.*

Parce, inquit, in verba, &c.] Reg. Paræan. Guelferb. *inquit, Parce*. Pro in in Regio, Fux. est *tu*. Sed 'Parce in verba' dictum videtur pro, *Parce verbis*. Sic pag. 6. 'Parce; inquit, in feminam divinam, ne quam tibi lingua intemperante noxam contrahas;' subintellecta voce, linguam, ut 'Parcio linguam' apud Festum: ut ex tribus Mss. Leid. legendum cum Salmasio ad Plin. p. 73. non *Pascito*. Neque enim, ut vulgo fit, jungenda: *Parce in verba et mentiendo*. Sed ante 'tam abs.' ponenda est distinctio. *Oud.*

Ista hunc] Tò hæc non est in Flor. et Palat. *Elmenh.* Nec etiam Guelf. Lips. Reg. Fux. Oxon. nec opus est. Primus Scriverius pro *ista hæc* edidit *isthæc*: quomodo cum Comicis aliisque sæpe loquitur Appuleius. Sed hic illic corruptum est. P. 15. 'Nihil hac fabula fabulosius, nihil isthoc mendacio absurdius;' in Flor. N. 23. 'Isthoc saltem;' lib. ii. p. 28. forsan, 'Isthunc igniculum;' ubi vide. *Oud.* *In verba ista*] Subintelligendum est, alterum ex duobus comitibus denarravisse inter eundem multa de divina potentia magices incredibilia, ita ut alter surdis auribus diceret, superseendum esse talibus verbis, quæ mera mendacia et immania portenta resonarent. *Beroald.* *Parce in verba tam, &c. immania mentiendo*] His verbis unice illustrantur Hesychniana ista: *Θετταλὰ, θαναστὰ, ψεύδων ὁμοία*. Unde et obiter patet errare eos qui *inania* scribunt: quamquam et eam lectionem Oxoniensis præferat. Infra lib. x. 'Nec tam immanibus contenta mendaciis.' Tacitus *Annal.* ii. 'Feruntque militem, quia vallum (gladio) non accinctus, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet,

morte punitos: quæ nimia, et incertum an falso aucta, originem e severitate Ducis traxere.' Illud *nimia* a Rhenano est. in Ms. enim *munia* erat: quæ etsi non vera, tamen vero proxima scriptura: legendum, *quæ immania*, &c. Sic idem iv. Annali, 'fabulosa et immania' dixit. *Pric.*

Tam absurda, tanque immania] 'Immane' sæpe pro admirando, *θαυμαστόν*, etiam in bonam partem sumitur. Adi Burm. ad Ovid. Trist. II. 339. Ac pro nimio in malam partem et inepto poni certum est. Hinc Ovidio lib. v. Met. in f. 'Studiumque immane loquendi:' et 'Immania barbarorum ausa' Plinio in Paneg. c. 17. quod non mutandum in *Inania*. Sed hic 'absurda' dicit Auctor, quæ lib. x. p. 212. 'immania mendacia.' At *inania* sunt fabulosa et nihili, quæque tanti non sunt, ut tam immane vel absurde mentiaris, ut patet ex loco nota præcedente citato. Vide Serv. ad Virg. Æn. x. 758. Quare, cum etiam Reg. Oxon. Par. Fux. dent *inania*, ego malim accedere tot codicibus, et Scioppio ac Scriverio, qui sic exhibuit. Sic lib. ix. p. 203. 'Finiumque inani commota quæstione:' quod etiam male mutant; estque frequens hujus vocis corruptela. Adi Burm. ad Virg. Æn. iv. 210. *Oud.*

Isto accepto] Cum hoc audivissem, *Beroald.*

Sititor alioquin novitatis] In Cod. Par. sive Wassei, ut et Oxon. ac Fux. Guelf. etiam est *sciscitor*, sive *sciscitator*: quo facit Ammian. Marcell. lib. xxii. 16. 'Artium minutissimus sciscitator.' Auson. in Grat. Act. p. 708. Ed. Toll. 'Quid me oneras, sciscitator?' Nihilominus præfero aliorum *sititor*. Sic Juvenali dicitur 'sitis famæ' Sat. x. 140. et Sil. lib. iii. 578. 'famæ sitiens.' Immo Martiano Capellæ, cui 'sititor sanguinis' ex correctione Colvii, confirmata a quinque membranis antiquissimis, est Plut. lib. i. p. 21. dicitur lib. ix. p. 304.

'ardens sitis aurium,' quæ hinc passim 'bibulæ' vocantur, ut supra visum est. *Alioquin* etiam scripsi pro *alioqui* cum Mss. et Edd. Vett. ut sæpius infra. Vide ad Suet. Tib. c. 71. Pro *immo* in Fux. primo. *Oud.* *Sititor novitatis*] Cupitor rerum novarum. Nam, ut inquit Ovidius: 'Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum.' Et, ut auctor est Seneca in Declamationibus: 'Ad nova homines concurrunt, ad nova conveniunt.' Idem scribit libro Quæstionum naturalium novissimo: 'Quod naturale est, magis nova quam magna mirari. Qui sidere Capræ oriente nascentur, erunt curiosi omnium rerum, ut semper nova quæque curiosa desiderii cupiditate sectentur:' auctor Julius Firmicus in 7. matheseos. *Beroald.* *Sititor alioqui novitatis*] Codd. Palat. et Oxon. *sciscitor*: fortasse *sciscitator* legendum. De more illo, ejusmodique ingeniis, vide ad Act. 17. 21. notata. *Pric.*

Impartite Sermone non quidem curiosum] Pro *impartite* vel *impertite* edidit Scriverius *impartito*. Vidit scilicet recte vir acutus, sermonem petitionemque Lucii non fuisse ad ambos directam, sed ad unum eorum, qui mira narrabat, cuique alter dicebat, 'Parce in verba isthæc:' ac Lucius noster: 'Immo vero impartire.' Sic enim lego cum Mss. Regio et Oxoniensi. Auctor utraque verbi terminatione 'impertio' et 'impartior' promiscue est usus, et hac ipsa imperativi persona lib. iii. p. 57. 'Impartire nobis unctulum.' In Florid. N. 17. 'Veniam impartire rarenter adeunti.' Ad reliqua autem verba vehementer impingunt viri docti, et inprimis illi, qui cum Becichemo Ep. lxxviii. *curiosum* dividunt in *curio sum*: quia in Nonio 'curio' exponitur, *curiosus*; vel quia se expedire eo nequiverunt, quod in Mss. omnibus videntur Accusativum esse *sermonem* vel *sermones*; ut est in Mediceis, Palat.

Pith. Guelf. Lips. et Oxon. *Sermonem* habet quoque Regius, Fux. et Wass. cum Edd. Vett. Observandum autem est, Appuleium numquam verbum ‘impertio’ vel ‘impartior’ construere cum Accusativo personæ, et Ablativo rei; sed semper cum Accusativo rei et Dativo personæ, si eam addat; licet hoc verbo frequentissime utatur. Utramque autem constructionem apud optimos quosque inveniri nemo nescit. Notandum insuper, non *curiosum*, sed *curiosus* in plurimis codicibus scribi, uti et in Petr. Fux. Oxon. ac Regio, *curiosos* in Palatino, Guelferb. Quare legendum arbitror vel: Immo vero *inpartire sermonem* aut *sermones*. *Non quidem curiosus sum; sed qui v. vel: Immo vero inpartire*, sc. ‘verba:’ quæ præcedunt. *Sermonis non quidem curiosus sum, &c.* Et sic dein vidi N. Heinsium quoque coniecisse: nisi quod *impertito* retineat, addens explicationis gratia, ‘non quidem curiosum sermonis vestri aut eorum quæ inter vos loquimini, sed qui discendi sim cupidus.’ Nec *curiosus* hic sumi debet pro *πολυμαθῆ* ac *πολύστορι*, ut apud Gellium lib. xix. c. 13. ‘Sermones eorum curiosius captabam.’ Vopisc. in Vit. Prob. c. 3. ‘Sum enim unus ex curiosis, quod infinita scire non possum:’ ubi vide Casaub. et Salmas. Potius capias in malam partem de eo qui scire aliena, et quæ ad se non pertinent, conatur, alienique negotii est perscrutator, ut p. 24. ‘Iste curiosus dum importune irrum-pit.’ Lib. v. p. 93. ‘Scrupulose curioseque percontari.’ Cic. i. de Off. 34. ‘Minime in aliena Rep. esse curiosum.’ Terent. Eun. A. iii. S. 5. 5. ‘Neminemne curiosum intervenire nunc mihi.’ Phædr. lib. iv. F. 21. ‘Quidam curiosior,’ &c. ubi vide præter alios Schefferum. Inprimis tamen malim intelligere hic hominem, qui speculatur et excipit verba, actaque alterius inquit, ut ea criminosè

deferat Imperatori vel magistratibus, sitque *ὄτακουστής* et index. Atque ideo excusat se Auctor, quod cuncta quidem scire velit, sed tamen non sit *curiosus*. Adi omnino Torrent. et Casaub. ad Suetonii Aug. c. 27. ‘Curiosum ac speculatorem ratus coram confodi imperavit.’ Adde Salmas. ad Spartiani Hadrian. c. 11. Infra lib. v. p. 107. ‘Verbosa et satis curiosa avis.’ Oud. *Non quidem curiosum*] In libro Annotationum nostrarum hic locus copiose satis opinor explicatus est: ex quo poteris, si quid amplius desideraveris, mutuari: ubi docuimus, *curionem* pro ministro atque præcone usurpari, in quo significato Plinius, Julius Capitolinus, Martialis, Eusebius, itidemque Appuleius usurpant. Apud Plautum, ‘agnus curio’ significatur macilentus, quasi nimia cura gracilis et emaceratus, sicuti e contrario ‘incuriosum agnum’ dixit Appuleius in Floridis, intelligi volens opimum et succulentum. Videtur autem *curio* hoc in loco a cura festiviter deduci, quasi *curiosus*, qui curat et satagit nosse curiose res novas. Est itaque sensus: Non sum ego quidem curiosus, cum curiositas sit signum loquacitatis: et nemo curiosus sit, qui non sit malevolus. *Berold.* *Non quidem curiosum, sed qui velim, &c.*] Augustinus Confess. xxvi. ‘Curiositas affectare videtur studium scientiæ.’ Firmicus Mathes. iii. 11. ‘Abseconsarum artium doctrina pol-lentes, et qui omnia, quæ in rebus humanis sunt, velint scire.’ Herodianus de Marco Antonino, *Περιεργότερος ὢν, πάντα εἶδέναι ἤθελεν*. Horatius: ‘Scribetur tibi forma loquaciter,’ &c. Scholiastes: ‘Loquaciter, quasi curiose audituro, ac scire cupienti.’ *Pric.*

Verumtamen cupio nosse plurimā] Atqui ipse tamen toto opere testatur, se genuina curiositate præditum fuisse: et ‘natura,’ ut inquit Seneca, ‘nobis curiosum dedit ingenium.’

Curiositatem ut noxiam taxat Fulgentius Mythologus his verbis : 'Curiositas semper periculorum germana, detrimenta suis amatoribus novit pariturare potius quam gaudia.' *Beroald.*

Jugi quod insurgimus] Pro, in quod surgimus. Libro tertio : 'Forum ejusque tribunal adstituitur.' Libro quinto : 'Conferta vox aures ejus adfertur.' Et : 'Clemens quidam sonus aures ejus accidit.' *Elmenh. Jugi*] Collis, et loci editoris. *Insurgimus*, i. e. ascendimus. *Beroald.*

Asperitudinem] Elmenhorstius sic recte edidit. Florentinis enim et Lipsianis ac Brantii membranis accedunt Oxon. Guelf. Palat. per syncope, et ita 'aspri' et 'aspreta.' Consule Rhodii Lexicon Scribonianum, et Burm. ad Gratii Cyneg. vs. 241. Apoll. Sidon. Carm. II. 419. 'Hic domus Auroræ, &c. Baccarum profert leves asprata lapillos.' In Oxon. *jucunditatis te l. Wass. jucunditate l. Oud.*

Lævigabit] Hæc duo opponuntur veluti per antitheton, *asperitudo* et *lævigatio*. Est enim *lævigare*, lævare quodam expolire quod asperum est. In itinere autem comes facundus, ut dicere solebat Publius mimographus, pro vehiculo est. Unde fit, ut asperitas viæ sermocinatione comitis jucunda lævigetur. *Beroald.* *Levigabit*] Libro quarto : 'Omni sarcina levigatos.' Ruffinus apud Josephum Antiquit. Judaic. libro secundo cap. 3. Cum in nullo eos mitiores videret, suadebat, ut malum sceleris aliquantenus levigarent. *Elmenhorstius.* Bene opponit 'aspritudinem' et 'levigationem,' ab adjectivo 'levi,' priore longa, quidquid tactu non est asperum. Latins dicam ad lib. IV. locum initio. *Oud.*

Fabularum lepida jucunditas levigabit] Apollonius 8. 5. apud Philostratum : 'Ἡδίστους οἱ καθ' ὅδον λόγοι παραπέμψαι βαδίζοντας. ὡμεν οὖν διαλαλοῦντες. Virgilius : 'Varioque viam ser-

mone levabant.' Minucius in Octavio : 'Oram curvi molliter litoris, iter fabulis fallentibus legebamus.' Heliodorus 3. Τὸν πόνον τῆς ὁδοπορίας ἐπικουφίζων, καὶ τῷ διηγήματι παραπέμπων. *Pric.*

PAG. 3 *Næ*] Certe. Græcum est adverbium, Latinis quoque usitatissimum, quo Plautus, Terent. M. Tul. cæteri frequenter utuntur. *Beroald.*

Istud mendacium] Quod scilicet dixisse videbatur ille assertor magicæ factionis, qui quædam incredenda ad comitem narraverat. Inter *mentiri* autem, et *mendacium dicere*, distat. Qui enim mentitur, ipse non fallitur; sed alterum fallere conatur : qui mendacium dicit, ipse fallitur : auctor Pub. Nigidius, qui hoc quoque addit : 'Vir bonus,' inquit, 'præstare debet, ne mentiatur : prudens, ne mendacium dicat.' Divus August. in libro de mendacio, colligit octo genera esse mendaciorum, quibus abstinendum esse in totum præcipit : ubi indiscriminatim *mentiri* et *mendacium dicere* usurpantur. Quod et in decretis Canonicis 22. quæstione 2. repetitum est. Nati sub sidere ingeniculi, erunt mendaces, frugaces, callidi. *Beroald.*

Si qui velit] Sic restitui ex Mss. et Edd. Vett. usque ad Elmenhorst, qui cum seqq. male e Flor. edidit *quis* : quod et habent Fux. Guelf. Infra : 'Si qui agitarit : ' et ibi Colv. l. II. p. 35. 'Si qui mortuum servare velit.' L. VIII. p. 255. 'Si qui tamen non gravatur.' Phil. Mor. e Mss. 'Si qui corporis sanitatem spernat.' Et sic passim apud optimos. Vide Drakenb. ad Liv. l. III. c. 17. et Comm. ad Suet. Cæs. c. 56. 'Si qui investigare vellet.' Restituendum quoque Solino p. 12. 'Si qui Græcus est, propius accedunt : ' ubi in aliis *Qui*, in aliis *Si* solum legas. Sed ita sequitur : 'Si quis erit gentis alterius, involant.' Mox *agiles* perperam excidit Ed. Floridi. *Oud.*

Susurramine] Incantamento: quod clam, et voce summissa, ne prophani percipiant, fieri solet. 'Magia' enim, ut idem Appuleius asserit in Apologia, 'occulta res est, plerumque noctibus vigilata, et tenebris abstrusa, et arbitris solitaria, et carminibus murmurata: cui paucissimi adhibeantur.' Libro quarto Institutionum, 'susurros magicos' dici legimus incantamenta magicorum, et quæ a Lucio nostro *susurramina* nominantur. *Beroald.*

Amnes reverti] Persuasum est, vi magici cantaminis cuncta, quæ naturaliter impossibilia sunt, fieri posse: flumina ad fontes revocari, mare glaciari, ventos tranquillari, denique omnia quæ hic memorat Appuleius posse confici. Cui sententiæ astipulatur polypharmaca, hoc est, trivenefica illa Medea, quæ sic ait apud Ovidium: 'cum volui, ripis mirantibus, amnes In fontes rediere suos, concussaue sisto, Stantia concutio cantu freta, nubila pello, Nubilaque induco, ventos abigoque vocoque, Te quoque luna traho.' Illud quoque Maronianum ex Æneidos quarto huc pertinet: 'Sistere aquam fluviis, et vertere flumina retro.' *Idem. Amnes agiles reverti*] Lucanus, ubi de venefica: 'De rupe pependit Abseissa fixus torrens, amnisque cucurrit Non qua pronus erat.' Ovidius simili argumento: 'Inque caput liquidas arte recurvat aquas.' *Pric.*

Mare pigrum colligari] Oxon. *congelari*, ut passim *aggelare* et *alligare* solent confundi: de quo adi ad Lucan. citata l. i. 246. 'Gelidos pavor alligat artus.' Nihil vero muta. Idem l. v. 434. 'Æquora lenta jacent: alto torpore ligatæ Pigrus imotis hæserè paludibus undæ.' At Ger. Vossius margini adlevit *concitari*: ut, quando pigrum jaceat mare, per magicum susurrum concitetur. Verum ea mens non est Appuleio. Adjectiva hic 'agiles,' 'pigrum,' 'in-

animēs' pro adverbis, ut millies, ponuntur, et cum verbis sunt construenda. *Oud. Mare colligari*] Id est, congelascere, contra naturam suam. Mare enim omne incongelabile est, sicut Philosophi autumant: et memorat Gellius in xvi. Noctium Atticarum. Tametsi Herodotus, Græcæ historiæ scriptor, scribit in iv. historiarum, mare Scythicum congelascere. Unde a Juvenale dictus 'Oceanus glacialis.' Auctor est Plinius, septentrionalem Oceanum 'Marimarusam' a Cymbris vocari: hoc est, mortuum mare. Hecatæus 'Amalchium' appellat, quod nomen lingua Scythica significat congelatum. *Beroald. Mare pigrum, &c.*] Tacitus in Agricolæ vita: 'Mare pigrum et grave navigantibus.' Idem in de Germania: 'Mare pigrum, et prope immotum.' Avienus Periegesi: 'Hic devincta sali stant marmora, pigraque Ponti Se natura tenet.' Et in Ora maritima: 'Sic segnis humor æquoris pigri stupet.' Apud Isidorum Orig. xiv. 6. 'Pigrum et concretum mare.' Infra hic lib. vi. 'Fluentum pigrum.' 'Pigros latices' dixit et Lucretius. *Pric.*

Ventos inanimes] Vide Notata ad Arnobii lib. i. *Elnenh.* ac Barth. ad Stat. l. vii. Theb. 88. 'Exanimis hiems.' *Inanimos* placet Wasseo. Sic certe 'inanimi cibi,' 'inanima castimonia' l. xi. sub finem. Infra h. libro 'inanimis, nudus,' in Bertin. quoque *inanimus*. Alibi variatur apud Nostrum 'hilaris' et 'hilarus,' 'illunis' et 'illunus,' 'sublimis' et 'sublimus,' et plura. Videtur tamen prætulisse Auctor terminationem *τοῦ* us, corruptam pro librariorum captu in *is*. Sic mox pro 'enervam et exossam saltationem' in recentioribus Edd. est *e*. Nisi hic suavior auditu esset variatio *os* et *es*. Consule omnino Heins. ad Æn. iv. 8. 'Unanimam sororem,' non *Unanimem*. *Oud. Ventos inanimes expirare*] Id est, ven-

tos esse sine spiritu: quod impossibile est. Ventus enim nomen venti perderet, cum esset inanimis: id est, sine anima, et spiritus agitatione. A Græcis dicitur *ἄνεμος*, unde animus et anima deducuntur, ex quo animæ interdum pro ventis usurpantur. Horatius: 'Impellunt animæ linthea Thraciæ.' Virgilius: 'Quantum ignes animæque valent.' Est autem ventus, fluens aër et agitat: ut Hippocrates in libro de flatibus, Aristoteles, Seneca, et cæteri Quæstionum physicarum conditores prodiderunt. Nihil autem est in rerum natura potentius spiritu. Ignem spiritus concitat. Aquis ventum detrahas, inertes sunt. Potest spiritus dissipare spatia terrarum, et novos montes extollere, qui est causa tremoris terræ. Unde Epicuro nullus motus placet, præter spiritum, qui possit tanta conari. Beroald. *Expirare*] Spiritum exhalare et mori: sicut animantia expirant, spiritu emisso deficientia, sine quo nihil vitale est. Idem. *Ventos inanimos expirare*] Servius ad vi. Eclog. 'Animæ, i. e. aëris, unde etiam venti sunt.' Pric.

Solem inhiberi] Sol, qui est 'mundi oculus,' et 'cor cæli,' et 'jucunditas diei,' et 'cæli pulchritudo, naturæ gratia,' ut inquit Ambrosius in iv. Hexæmeri: qui, ut asserit Plinius, 'naturæ regimen ac numen est, syderum ipsorum cælique rector,' creditur potentia magici carminis posse inhiberi, quo minus cursum suum statum et nunquam erraticum circumagat. Hinc Lucanus cecinit in vi. Pharsaliæ: 'Cessavere vices rerum, dilataque mundi Hæsit nocte dies.' Prisca illa rudis et indocta mortalitas, in deliquio Solis ac Lunæ, stellarumque defectibus, scelera aut mortem aliquam siderum pavebant. Beroald.

Lunam despumari] Credebant antiqui, Magorum præstigiis lunam cælo deduci posse. Vide Beroaldum ad hunc locum, Valerium Flaccum lib.

vi. vs. 447. Notata ad Arnobii libr. i. *Elmenh.* Ill. N. Heinsio forte rectius videbatur *despumare*, quia Lucano l. vi. 505. ipsa Luna dicitur 'despumare,' seu spumas evomere magico carmine. Adi ad Ovidii Metam. l. vii. 268. Sic Claudian. in Prob. et Olybr. Cons. vs. 54. 'Despumat rutilas dives Pactolus arenas.' At contra Mss. nihil muto. Despumare undam, mel, &c. dicitur is, qui spumam mellis, undæ, &c. detrahit: unde et 'mel despumatum' medicis. Vide Virgil. l. i. Georg. 296. Celsum, et Beroald. Ita et hic despumatur Luna per magam, sive spuma ei detrahitur. Atque simul hinc liquet, vitiosum esse *di* in Ms. Brantii et nota Beroaldi, et in Variis LL. Virgilii. Qualis frequens confusio est in *destillare* et *distillare*, de quo ad Lucanum, aliisque. Oud. *Lunam despumari*] Carminibus præstigiisque magorum Lunam cælo deduci posse creditum est: ex qua credulitate est illud notissimum: 'Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.' Credebant quoque Lunam cantu magico depressam cogi, ut despumaret in herbas suppositas, et lunare virus infunderet, quibus mox ad magicen utebantur. Quod et idem Lucanus insinuat, cum sic ait in vi. de Luna loquens: 'Et patitur tantos cantu depressa labores Donec suppositas propior despumet in herbas.' Item alibi: 'et virus large lunare ministrat.' Mortalitas, ignara causarum naturalium, in Lunæ defectu veneficia arguebat: et ob id crepitu dissono auxiliabatur. Auctor Plinius in ii. et Livius in xxvi. 'Disposita,' inquit, 'in muris Campanorum imbellis multitudo, tantum cum aëris crepitu,' qualis in defectu Lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem.' Hinc illud Satyrici poetæ: 'Una laboranti poterit succurrere Lunæ.' Igitur Luna despumatur, quando spuma depurgatur, quam co-

gitur infundere in herbas subjectas magis. Idem mel despumatum dicitur, quando spuma detracta purum, liquidum, defecatum relinquitur: et ut ait Plin. in XXI. 'usus despumati mellis semper aptior est.' *Beroald.*

Stellas evelli] Marcianus Capella in libro de Astrologia, stellas a stando, sidera a considerando dicta fuisse commemorat. Cum itaque stellæ cælo affixæ sint, cantamine magico revelli posse putantur. Interdum stellas ex cælo labi, et volitare conspiciamus: ex quo illud Maronianum: 'stellas vento impendente videbis Præcipites cælo labi.' Plin. in XVIII. 'Discurrere,' inquit, 'stellæ videntur interdum, ventique protinus sequuntur, in quarum parte ita præsagivere.' Inibi ex intervallo, 'si volitare,' inquit, 'plures stellæ videbuntur, quo feruntur albescentes, ventos ex his partibus nunciant.' Vulgus existimat aliquem extinguere, cum stella decidua: verum, ut inquit verissime idem Plinius, 'non tanta cælo societas nobiscum est, ut nostro fato mortalis sit ille quoque siderum fulgor.' Verum cum decidere videntur, id fit nimio alimento tracti humoris: sicuti luminibus accensis, id ex liquore olei notamus accidere. Græci ἀπορροίας vocant defluxus quosdam ætérios, qui ad terram labentes stellarum casus imitantur. *Idem.*

Diem tolli] Tanquam arte magica possit dies mutato canonico cursu interpellari, et nox congeminari, juxta illud Lucani: 'Cessavere vices rerum, dilataque longa Hæsit nocte dies, legi non paruit æther.' *Idem.*

Sermonem jecerat] Palat. Guelf. iteras. Vir doctus severas. Sed 'jacere sermonem,' 'verba,' ut Græcis βάλλειν et καταβάλλειν, obviam esse locutionem, vel tirones sciunt. Te abest Cod. Oxon. *Oud.*

Ne te pigeat vel tædeat] Sallust. Jugurth. 'Dum me civitatis morum piget tædetque.' Seneca cap. 2. de

Tranquill. 'Et pœnæ incumbens suæ, dum piget sui tædetque.' *Pric.*

Et ad alium] Conversus scilicet ad illum qui exorto cachinno dixerat, super sedendum esse talibus verbis, tanquam absurdis et incredibilibus. *Ber.*

Crassis auribus respuis] Oxoniensis heic non male a *crassis*, &c. *Pric.* 'Respuere ab se' Lucretio l. VI. 1052. Vitruv. l. VII. c. 4. Sed reliqui omnes præpositione carent. *Oud.* *Crassis auribus respuis*, &c.] Simillima Matth. XII. 15. ubi dicta vide. 'Crassis auribus,' ut apud Scriptorem ad Hebræos νωθροὶ ταῖς ἀκοαῖς. Vide Suidam in λασίωκωφος. Calpurnius 4. Ecloga 'aures obesas' dixit: 'Respuis,' est γελοία ποιεῖς ἀπιστῶν, ut apud Lucianum in Philopseude. Oxoniensis heic non male, a *crassis*, &c. *Pric.*

Minus hercule calles] Sensus est: Profecto nescis, multa, quæ verasunt, ideo existimari mendacia, ob depravatam hominum opinionem, quia sunt nova, et supra vires nostras sublimata. In hanc sententiam ait Sallustius in Catilina: 'Quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea, veluti ficta pro falsis ducit.' *Beroald.*

Pravissimis opinionibus ea putari mendacia] Sallust. Bell. Catilin. 'Quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit, supra veluti ficta pro falsis.' Oppianus de Piscibus lib. I. vs. 219. Θαῦμα δ', &c. Plinius Naturalis Histor. l. VII. cap. 1. 'Quis enim Æthiopus, antequam cerneret, credidit? aut quid non miraculo est, cum primum in notitiam venit? quam multa fieri non posse, priusquam sint facta, judicantur?' Vide Plutarchum de Facie in Ore Lunæ Fol. 938. *Elmenh.* *Parvissimis* Ms. Pith. *Oud.*

Ea putari mendacia quæ vel auditu nova, &c.] Lucretius: 'Sed neque tam facilis res ulla est quin ea primum Difficilis magis ad credendum constet, itemque Nil adeo magnum,

nec tam mirabile quidquam Principio, quod non minu' fiat mirabile cunctis Paulatim.' Socrates apud Lucianum in Alcyone: 'Εὐκαμεν ἡμεῖς τῶν δυνατῶν τε καὶ ἀδυνάτων ἀμβλυνοποῖ τινες εἶναι κριταὶ παντελῶς· δοκιμάζομεν γὰρ δὴ κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην, ἄγνωστον οὖσαν καὶ ἄπιστον, καὶ ἄορατον. πολλὰ οὖν φαίνεται ἡμῖν καὶ τῶν εὐπόρων ἄπορα, καὶ τῶν ἐφικτῶν ἀέφικτα, συχνὰ μὲν καὶ δι' ἀπειρίαν, συχνὰ δὲ καὶ διὰ νηπιότητα φρενῶν. Infra hoc lib. 'Hominiibus multa usu venire mira et pene infecta, quæ tamen ignaro relata fidem perdant.' Ubi vide Arriani locum. Confer et quæ de Plinio ix. 4. Aulus Gellius. *Pric.*

Supra captum cogitationis] Cum in Ms. Pitheæano scribatur, *captū supra cogitationis*, coniecit Salmasius, *captū supra cogitationis*. Sed tum rectius *supra cog.* exsulerent; ut *captū ardua* dixerit, sicut 'auditu nova,' 'visu rudia.' Ego nihil muto. Sensus est: *Supra* quam humana cogitatio capere potest. *Oud.* *Supra captum cogitationis*] Florid. II. 'Supra captum hominis.' *Pric.*

Vesperna] Ante omnes commentatores jam olim Becichemus Ep. lxi. contendit, *vesperna* non esse Latinum, et *vespera* esse in Mss. O. licet Pius t. i. Th. Crit. p. 449. testetur sic esse in priscis exemplaribus; uti ad Ed. Colv. hic varietatis nihil adnotavit excerptor lectionum Ms. Regii. Sed in ceteris, ut debet, *vespera*: ut sæpissime pro, heri vesperi, apud Appuleium occurrere docet Pricæus. De multis en l. v. p. 99. 'Eum vespera redeuntem.' L. x. p. 219. 'Vespera post opiparas cænas.' Plura vide ad l. ii. p. 28. 'Cum ecce jam vespera:' et ad Suetonii Aug. c. 53. 'Nisi vespera, aut noctu.' *Oud.* *Vespera*] Hora vespertina, et (ut ait Sidonius) crepusculascente. Dies civilis, qui a media nocte incipit, ita dividitur. Primum tempus dicitur 'mediæ noctis inclinatio:' deinde

'gallicinium:' inde 'conticinium,' cum et galli conticescunt, et homines etiam tunc quiescunt: cujus meminit Plautus in Asinaria, cum ait: 'Videbitur, factum volo, redito conticinio.' Deinde est 'diluculum,' id autem est, cum incipit dignosci dies. Inde 'mane,' dum dies clarus. Legibus duodecim tabularum ortus tantum et occasus nominabatur, post aliquot annos adjectus est et meridies. Novissimum diei tempus 'suprema tempestas' nominatur. Hinc illud 12. Tab. 'Solis occasus suprema tempestas esto.' Quamvis plurimi ex his verbis supremam tempestatem post occasum Solis esse existimaverint. Post supremam dicitur vespera, a stella quam Græci 'hesperam,' Plautus 'vesperuginem,' Ennius 'vesperum,' Martianus 'phosphorum,' Virgil. 'hesperon' appellant. Inde 'crepusculum,' a crepero, quod dubium significat, dictum: tanquam lux dubia id horæ sit, incertumque existat id temporis noctisne sit an diei. Inde 'crepusci' nominati a Sabinis, qui eo tempore erant nati: et a Lucretio dictum est 'creperum bellum;' cujus anceps et dubius est eventus. 'Oracula' quoque 'crepera' vocitarunt, quasi ancipitia, ambagiosa, dubiosa. Hinc senes 'decrepitos' dici quidam autumant, quasi dubiæ sint vitæ. Post crepusculum id sequitur tempus, quod a luminibus accensis 'prima fax' dicitur. Deinde 'concubia,' sive 'concubium,' quod fere omnes tunc cubarent. Alii, ab eo quod siletur, id tempus 'silentium noctis' appellaverunt: sicut Livius. Novissimo loco 'intempesta nox,' dicta ex eo, quod non habet idoneum tempus rebus gerendis, et eo tempore nil agi tempestivum est. Cassius: 'Nocte intempesta nostram devenit domum.' Hæc est diei civilis a Romanis observata divisio; quam pluribus verbis explicavi, propterea quod hæc enarratio est futura conducibilis

studiosis antiquarum lectionum. Auctores, Marcus Varro, Macrobius, Plin. Censorinus, cæteri. *Beroald.* *Ego denique vespera dum polentæ caseatæ, &c.*] Falluntur docti Viri (Pius et Colvius) qui *vesperna* legebant: vera est quam posuimus lectio, cum ab aliis, tum et Oxoniensi Cod. firmata. Sic infra lib. II. 'Vespera quoque cum somno concederes.' lib. III. 'Et abigor procul ab eo hordeo, quod apposueram vespera, &c. illi gratissimo famulo.' Eodem libro: 'Atque utinam de more vespera corollas parasssem mihi.' Infra hic: 'Quod vespera poculis minus temperavi mihi.' Ita Græci, quos fortasse Apuleius imitatur. Xenophon, Ἑλλην. 4. Ἑσπέρας συνεδείπνου ἀντὶ, id est, 'heri vesperi.' Sequentia miris modis agitant, nec tamen sensum commodum efficiunt. Legendum puto, in *convivas æmulus*, id est, avidus, timens ne quis celeritate edendi præteriret me. Et recte hinc additum, *minimo minus interii*. Petronius: 'Cibus avidum strangulavit.' De filio Clodii Pulchri Valer. Maximus: 'Abdomine avide devorato, fæda ac sordidæ intemperantiæ spiritum reddidit.' Plinius VII. 53. ubi de repentinis mortibus, 'Jam L. Manlius Torquatus Consularis, cum in cœna placentam appetere,' supplendum, *mortuus est*. De 'placenta caseata' Epigrammatista vetus apud Suidam: Καὶ τὸν πλακόντα πλὸν τυροφόρον. Et Aristophanes Acharnens. Κάμοι πλακοῦντος τυρονώτου ὁδὸς κύκλον. Hesychius: Τυρόντα, πλακοῦντα. *Pric.*

Polentæ caseatæ] Photius ex Procli Chrestomathia Fol. 526. Εἶπετο δὲ τοῖς νεανίαις ὁ χόρος, καὶ ἦδε τὰ μέλη. ἐξ ἐκάστης δὲ φυλῆς ἔφηβου διημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους δρόμῳ. καὶ τούτων ὁ πρότερος ἐγεύετο ἐκ τῆς πενταπλῆς λεγομένης φιάλης ἢ συνεκρινάτο ἐλαίῳ. καὶ οἶνῳ, καὶ μέλιτι, καὶ τυρῶ, καὶ ἀλφίτοις. Vide Casauboni Animadversiones ad Athenæum lib. XIV. cap. 16. *Elmenh.*

Colvio adsentitur Vulcanius in conjectura *placentæ*, nec ab ea abhorreere videtur Pricæus, quia Græci vocant τυρόντα πλακοῦντα. At non opus est contra Mss. quid innovari. Alioquin malim credere N. Heinsio ad Ovidii l. v. Met. 450. dubitanti, an non rectius esset *pulmenti caseati*. Sed per *polentam caseatam* seu hordeum, aqua et lacte mixtum, et caseo imbutum intelligit placentam; quod illustratione non videtur egere: et notæ sequentes *polentam* satis defendunt. *Oud.* *Polentæ caseatæ*] *Polenta*, cujus meminit Plautus in Asinaria, cibus fuit antiquitus Græciæ peculiaris, et ut ait Plin. in XVIII. videtur polenta tam ignota Italiæ fuisse, quam puls Græciæ. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua hordeum siccant nocte una, ac postero die fingunt: deinde molis frangunt, nec aliunde laudatior quam ex hordeo conficitur. Vicenis autem libris ternas seminis lini, et coriandri selibras miscent. Ovidius neutro genere *polentu* dixit, illo versu: 'Dulce dedit testa quod coxerat ante polenta.' *Placentam* Appuleius *caseatam* vocat, veluti caseo indito subactam: sicut libum et placentam fieri docet Cato in libro de Re rustica. Ad eundem modum et scriblita fit adhibito caseo, coquiturque: de qua Epigrammatista: 'Circumlata diu mensis scriblita secundis.' Plautus quoque in Pænulo: 'Nunc dum scriblitæ æstuant occurrite.' Videtur autem Appuleius nomine caseatæ polentæ significare obsonium consimile epityro. Est autem *epityrum* vocabulum cibi, quo frequentius Sicilia quam Italia usa est, ut auctor est M. Varro. De quo Plautus in Milite: 'Si unum epityrum edam apud illum esuriens insane.' In Plautinis codicibus conjunctim et intereisim implicata est lectio. Sic enim impressi codices habent, *Epityredam*, pro epityrum edam. Dictum autem est *epityrum*,

ut ego opinor, a caseo, ex quo fit id cibi genus, perinde ac caseatum sit, *τυρός* enim Græce, caseus Latine significatur: et *τυρόκνηστις* dicitur id instrumentum coquinatorium, quo foraminato casus minutatim disteritur. Hinc illud Callippi salse simul et dolenter dictum celebratur apud Græcos, qui dum Catinam Siciliæ civitatem capere adortus, Syracusas amisisset, dixisse fertur: 'Tyrocnestini habeo pro civitate.' Non me præterit, apud Columellam libro Rei rusticæ XIII. epityrum vocari genus condituræ ex olivis fractis concinnatum, quod in civitatibus Græcis plerumque usurpabatur, quod quidam pityrum dicere malunt. Cato quoque docet, epityrum album, nigrum fieri ex olivis, addito coriandro, fœniculo, ruta, menta, citra casei mentionem. Non invitus in hæc interdum veluti diverticula transilio, ut ita varietate rerum fastidium abstergatur, quod nulla res magis quam uniformis narratio parit. Apud Jurisconsultos 'taberna casearia' decenter est dicta, ubi fit caseus. Sed antequam digrediamur ab epityro et caseo, conducibile videtur explicare, quid sit apud M. Tullium *Tyrotarichus*: de quo multi multa, perpauci bene. In epistolis ad Papyrium Pætum, in epistolis ad Atticum, 'tyrotarichus,' et 'patina tyrotarichi' persæpe memoratur: qua dictione significari puto genus obsonii ex caseo salsamentisque confecti: unde ex utroque compositum nomen. *Τυρός* enim, ut jam diximus, Græce dicitur caseus: *τάριχος*, salsamentum. Proinde *tyrotarichos* legendum, ut sit nomen pentasyllabon. Qui *tyrotarichum* accipiunt pro nomine coqui, sive villæ, a vero devii hallucinantur. *Beroald.*

Mordico] *Mordicare* est, morsu capere. Quidam legunt *Modico securius*, tanquam adverbium sit, significetque paulo licentius frustum, sive buccellam ex illa caseata polenta

contruncasse. Ego legere malim *mordicus*, vel (si ita placeat) *mordico*, ut adverbium sit, quod significat cum morsu et dentibus, et ut Veteres dixerunt *morsicatum*. Sensus autem sic ordinatur: Cum morsu contruncare voluisssem buccellam ex polenta caseata grandiore, propterea quod convivæ voratores raptim tubercinantes vorant, paulum abfuit quin interirem, dum faucibus inhæret, ac spiritum strangulatibus cibus ille glutinosus, ex casei mollietate et lentore. *Idem.*

Offulam] *Offula* hic accipitur pro buccæa, sive buccella, et frustulo polentæ. *Offu* enim, cujus diminutivum est *offula*, et tertio gradu *offella*, significat frusta esculenta, in quæ potissimum caro conciditur. *Columella*, de salsura suillæ carnis scribens, ait: 'Caro in libralia frusta conciditur, deinde offulæ carnis spissæ componuntur, et alternis sal ingeritur.' *Claudius Imperator*, cum de laniis ageretur, exclamavit in curia: 'Rogo vos, quis potest sine offula vivere?' Ubi *offula* accipi videtur pro esca scitissimi saporis, quæ fit ex jecinore porcino in frustula conciso: vulgo jecuscula dicuntur. Per translationem dixit decenter *Satyrographus*: '... et patruo similes effunderet offas:' intelligi volens imperfectos fœtus, et frusta carnis, qualia sunt in abortivis. Dicitur *offu* quoque de iis quæ non manduntur, ut apud *Plinium*: 'Offæ bubuli fimi.' Vulgatissimum est vetus proverbium, 'Inter os et offam:' quod pro buccella et frustulo cibi capitur. Cujus meminit *Cato*, idem ferme significans quod Græcus ille *παροιμώδης* versus: *πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χεῖλεος ἄκρου*. Et quoniam incidimus in hoc proverbium, non ab re est notasse causam, unde proverbialis versus factus est, quem nostri in transcurso attingunt, nec satis enarrant. Apud Græcos talis narratur historia: *Anceus*, *Neptuni* filius, cum vineam

Plantasset, famulorumque vestigiis interdixisset, unus ex illis dixit, non esse fas domino fructum vineæ carpere neque vinum novum gustare. Mox maturis uvis, Ancæus gaudibundus cum poculum esset labris admoturus, jussit servum meminisse verbi quod dixerat. Interea venit nuncius, domino referens, vineam ab apro immenso vastari: tunc Ancæus abjecto poculo, dum concitatus currit ad aprum perimendum, ab eo percussus occubuit: et ita, ut servus prædixerat, gustare non potuit vinum, quod jam habebat paratum, labrisque propinquum. Alii tradunt hanc paræmiam ab Antinoi casu ortam esse, unius ex procis Penelopes: qui cum poculum labris admoveret bibiturus, corruit moribundus, ab Ulyssæ sagitta confixus. Quidam referunt ad Calchantem, quem, vites se rentem, quidam augur vicinus præteriens dixit errare: non enim ei fas esse novum vinum gustare. Consimile est illud apud nostros minus notum, 'Inter manum et mentum.' *Idem.* *Offulam grandio rem*] *Mordico securius off.* dant Edd. Rom. Ven. Vicent. Junt. pr. Ald. Bas. pr. Colin. &c. unde illud Pontani *immordico* ad Macrobi. Saturn. l. vii. c. 15. frequentative ab, immordeo, de quo vide N. Heins. ad Vellei. l. ii. c. 87. Broukh. ad Prop. iii. 6. 21. ac juvat non nihil Palat. mox habens *et*. In Coll. Wass. et Edd. Beroaldi ac Junt. postr. est *modico securius*, quod placuit Becichemo Ep. lxix. et Oct. Ferrario Elect. i. c. 12. pro, paulo securius ac licentius. Ac faret Pitheæus, qui dat *modico securus*. Nec ego refragor, quia hæ voces in Mss. omnibus ponuntur ante τὸ 'offulam,' non vero post, ubi *modico* simpliciter Wower. Elmenh. Pricæus, &c. collocaverunt, construentes cum 'grandio rem;' sicut et fecerunt Scriverius, et N. Heinsius ad Ovid. l. v. Met. 450. cum aliis præferentes *modico secus* ex altero Nostri loco.

Et sane ita exaratur quoque in Codd. Zabarellæ, Palat. Fux. Guelf. ac Regio, sed, ut dixi, ante 'offulam.' In Oxon. *modico secus es nollam*. Sed *modico securius* plus innuit. Hoc enim jungendum cum 'contruncare gestio' paulo securius offulam grandio rem. Sic enim p. 6. Ed. Pricæi, et alibi l. ii. 'modico prius.' Martian. Cap. viii. p. 299. 'modico minus.' *Mordicus* vel *mordico* adverbialiter, ut conjecit Beroaldus, vel *mordicitus* hic locum non habet, ut aliquando visum est Scioppio in Suspect. Lect. i. 4. Tum præferenda foret ipsa scriptura Bertin. Cod. *mordicibus securus*, sive dentibus, a Nomin. 'mordices,' de quo videbimus ad l. iii. p. 59. 'Mordicibus appetens.' Male vero idem construit *grandio rem polentæ*, pro, quam est polenta. Placentæ istæ non ejusdem semper fuere magnitudinis. Fecerunt eas sine dubio, ut hodie, variæ formæ et quantitatis. 'Offula polentæ' est frustum placentæ: nam, quamvis proprie de carne dicatur, transfertur et ad alia. Colum. 'Offa panis,' &c. Immo clare Noster ait l. vi. p. 121. Ed. Pric. 'Offas polentæ mulso concretas:' ubi vide Comment. *Oud.*

In convivis æmulos] Insolens locutio 'æmulus in aliquem:' at usitata tamen Lucio nostro etiam alias hoc libro: 'Hand ita longe radices platani lenis fluvius in speciem placidæ paludis ignavus ibat argento vel vitro æmulus in colorem.' Iterum lib. v. 'et in sororis sceleratas nuptias æmula.' Hoc idem sic extulit libr. x. 'insequitur puella vultu honesta, in Deæ Junonis speciem similis.' Quare frustra sunt, qui *similis* ibidem, tanquam sit a mala manu, exturbant. *Contruncare* autem sumi pro dentibus terere, vel verius vorare, similia loca probant. Infra: 'verum ille, ut satis detruncaverat cibum, sitire impatienter cæperat.' *Gruter.* *Suspici.* l. i. c. 11. Regius et Fux. *in convictos amulos*. Si sana esset

vulgaris lectio, explicandus foret locus: Dum avidè esito certatim contra convivas, qui æmuli erant in edendo; ut fere sumsit Beroaldus. Sed non puto, eum sensum ex hisce verbis elici, salva Latinitate, posse; multo minus capi posse pro, inter conv. ut explicat Becichemus, dum alii *inter* legi tum volebant. Barth. l. xxiv. Advers. c. l. 'convivas æmulos' exponit canes, quibus projecisset offas istas, quas dum proscindere dentibus nimis festinanter vellet, cibus glutinosus faucibus adhæsisset. Argute sane, sed et ridicule. Ill. vero Heinsius emendat: *in gingivas eminulas*, pro *gingivis*, ἀρχαῖκῶς; quia sæpe hoc fere modo istam præpositionem adhibet Appuleius. Verum nec hoc commentum, credo, alicui quibit placere. Unice probo *in convivas æmulus* cum Pricæo, quod jam olim vir doctus margini adlevit; i. e. timens, ne aliquis convivarum plus ederet. Atque ita excusum jam est in Ed. Junt. post. nec non Wowerii, atque Elmenhorst. Sic l. v. p. 106. 'In sororis sceleratas nuptias æmula.' Valer. Flacc. l. i. 663. 'Contraque ruentem Æmulus:' ubi tamen vide Burmannum. Nam, quod Gruterus locum citet ex lib. i. 'Argento vel vitro æmulus in colorem,' ille huc non facit. Tunc enim ibi debuit dici: In argentum vel vitrum æmulus. Nec huic lectioni obstat argumentum Barthii fingentis, non liberalis et ingenui esse hominis, tam voraciter edere et præsertim cibum vilem, ut fuerit polenta. Nam animadvertendum est, risus gratia hæc narrari, et ab viatore, in deversoriis cibum quemcumque cum ignotis sibi hominibus edenti ac convivanti. Immo hospites videntur libenter excepti fuisse polenta. Hinc Baucis apud Ovidium l. v. Met. 450. excipiens Cererem, 'Dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta.' Senec. Ep. xxi. 'Inscriptum hortulis: Hospes, hic bene manebis;

hic summum bonum voluptas est. Paratus erit istius domicilii custos hospitalis, humanus, et te polenta excipiet, et aquam quoque large ministrabit.' Philosophis enim Græcis epulæ μάζα καὶ ὕδωρ. Præterea quæcumque polenta non est vilis, ut quæ aliquando vino et aliis delicatis pastibus fuerit contrita. Patet hoc ex Casauboni ad Athenæum nota per Elmenh. citata, et animadversionibus Burmanni d. Ovidii loco, ac Salmasii ad Solin. p. 231. *Oud. In convivas æmulos*] Solemus in convivio hoc sæpe factitare, ut avidè cibos transvoremus in frustra enormia concisos, vixque commanducatos, dum timeamus ne convivæ gulones cuncta voraciter in barathrum conjiciant. Et ob hoc, in æmulos convivas dixit Appuleius se contruncasse mordicis ofulam grandiore. Alii exponunt, dum cibum vellet frustatim secare, ut singulis convivis suæ partes distribuerentur. *Beroald.*

Contruncare gestio] Bert. *obtruncare*. Infra: 'Ut satis detruncaverit cibum.' Plautus Stich. Act. Scen. i. 'Meum ne contruncent cibum.' *Elmenh.* Adde Heinsium ad Ovid. Sic l. vi. p. 130. 'Avida voracitate cuncta contruncant.' In *Palatino et truncare*. *Oud. Gestio*] Cupio. Alias *gestire* significat, lætum esse, et gestu corporis lætitiâ significare, ut Nonius Serviusque notificant, enarrantes illud Virgilianum: 'Et studio incassum videas gestire lavandi.' 'Gestit ille, qui' (ut ait Festus Pompeius) 'subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter consuetudinem exultat.' *Beroald.*

Mollitiæ cibi gl. fauc. inhærentis et detinentis] Minus accurate. Pricæus edidit contra Mss. et Edd. O. *inhærente et detinente*. Non inhæret mollities sed cibus, &c. Pag. 14. Ed. Pric. 'Frustulum panis admodum modicum mediis faucibus inhæret.' *Oud. Glutinosi*] Vulgo talis ci-

bus viscosus appellatur. *Beroald. Mollicie cibi glutinosi, &c.*] Ammianus (frequens Appulei imitator) lib. xx. 'Glutinosa luti mollicies.' Et xxii. 'Arenarum glutinosa mollicies.' Solinus de bitumine: 'Adeo lentum mollicie glutinosa, ut a se nequeat separari.' Isidorus Orig. xx. 2. de pulpa: 'Hanc viscum plerique putant quod glutinosa sit.' *Pric.*

Ima gula sp. detinentis] In Notis Beroaldi, *ima gulæ*. Oxon. et Pith. *mea gula*. Fux. in *mea g.* Quapropter egregie ab Ill. N. Heinsio ibidem correctum judico, *meatu gulæ*, per quam spiritus, i. e. respirationes meant: ut dicto loco post 'inhæreret' sequitur: 'Neque deorsum demeare, neque sursum remeare posset.' Sic 'meatus faucium,' 'animæ' Hegesippo et Plinio, quos laudat Heinsius. Adde Lucan. l. v. 191. 'Anhelo clara meatu Murmura.' Prudent. *Περὶ Στεφ.* x. 18. 'Vox veritatis testis exstingui nequit, Nec si recisis palpitet meatibus.' Gell. l. xvii. c. 11. 'Perque eandem viam vocis quoque fieri meatum: ac, ne potus cibusque aridior, quem oporteret in stomachum ire, procideret ex ore labereturque in eam fistulam, per quam spiritus recipiatur, eaque offensione intercluderetur animæ via,' &c. 'Vitæ vocisque viæ' Sil. xvii. 441. In Coll. Voss. seu Cod. Lips. et Wass. atque Ed. Pricæi est *spiritum*, sed amat hoc sensu pluralem Appul. l. viii. p. 162. 'Hæc ille longos trahens spiritus.' De Mundo p. 735. Ed. Flor. 'Animantia vitales spiritus ducunt.' Dein in Palat. et Fux. est *destinentis*, Pith. *distinentis*. In Regio et Fux. *Cum A. pr.* Pith. *Et in A. pr.* Oud. *Ima gulæ*] Summum gulæ fauces vocantur, postremum stomachus. *Beroald. Spiritum detinentis*] Significat interclusum fuisse a cibo deerrante spiritum, meantem per fistulam spiritalem. Duæ enim sunt fistulæ, et quasi canaliculæ a faucibus deorsum proficis-

Delph. et Var. Clus.

Apul.

centes, per quarum alteram delabuntur in stomachum esculenta omnia, et poculenta, ex quo cibalis dicta: per alteram spiritus a summo ore in pulmonem, atque inde rursum in os et in nares commeat, perque eandem viam vocis quoque fit meatus: a spiritu *spiritalis* hæc *fistula* nominatur, quam Græci vocant *τραχείαν ἀρτηρίαν*: hoc est, asperam arteriam. M. Varro capite de capris et hædis. Lactantius in lib. de Opificio, *gurgulionem* appellat. Aliquando cibus potusque labitur in hanc fistulam, per quam spiritus recipiatur, eaque offensione intercluditur animæ meatus. Quod sibi accidisse significat Appuleius, dum ait cibum glutinosum retentasse spiritum meantem, et deerrasse in alienum tramitem. Ob hoc arte quadam et ope naturæ duabus fistulis, cibali scilicet et spiritali, interposita est lingua, quæ dicitur epiglottis, quæ inter edendum bibendumque operit canaliculam spiritalem, ne, si cibus potusve in alienum deerraverit tramitem, hominem torqueat. Auctores Aristoteles, Plinius, Gellius, et Erasistratus. *Idem. Ima gula spiritum detinente*] Scriptor de Excidio Hierosolymit. qui vulgo Hegesippus: 'Si quid sorbuissent mollioris alimonix, interclusis jam faucium meatibus strangulabantur.' In fragmentis Petronianis: 'Faucibus obsessis vitalis semita cessit.' In Cod. Oxon. est *mea gula*: quomodo et in aliis Mss. legi Elmenhorstius monet. *Pric.*

Minimo minus] Vix minimum abfuit quin interirem. *Beroald. Minimo minus*] Florid. ii. 'Instar illi minimo minus quam columbarum.' In Glossis Isidori: 'Semivecors, minimus a vecorde.' Scripserim: *minimo minus a vecorde*. *Pric.*

Proxime ante Pæcilen] Excepto Fulviano Msti, quod sciam, omnes, et Edd. Vett. ante Wowerium, habent *proximo*. Quod, perperam verbaliter pro, adpropinquo, suntum a Beroal-

5 K

do, mutari non oportuit. Idem est enim, quod, *proxime*, seu nuper. Cicero ad Attic. l. iv. Ep. 7. 'Proximo a. d. vi. Kal. Octobr.' ubi vide Mant. Liv. l. iv. c. 13. 'Quam proximo?' ubi tamen Gronovius, sed contra Mss. malebat *Proxime*, ob adjunctos ablativos, ut opinor. Oxon. *in primo*. Ex istis *Et ante* [Vid. VV. LL.] Piccartus quoque in Peric. Crit. c. 16. probante Sopingio, conjecit *Ex ante*: uti 'exhine' l. xi. Verum de hisce barbariem olentibus 'exante' et 'inante,' &c. vide Cl. Drakenb. ad Silium l. vi. vs. 580. Omnino putem cum Wowerio et Vulcanii Ed. Sec. delendum hic τὸ *Et*. Sane Fulviano Codici accedunt Reginus et Fux. Utrumque *Et ante* delet N. Heinsius. In Edd. Wow. Elmenh. Pricei, Flor. *porticum* includitur parentheseos signis, ut vox supervacua et glossa. Certe videtur abesse Fulviano. *Oud.* *Proximo*] Appropinquo. Verbum est. *Beroald.* *Ante Pæcilen porticum*] Pæcile porticus fuit Athenis, in qua Stoici philosophabantur. Latine dici potest varia, sive variegata, a pictura scilicet multiplici, quæ illie visebatur. Polygnotus pinxit gratuitum porticum hanc Pæcilen, cum partem ejus Mycon mercede pingeret: unde major fuit Polygnoto auctoritas. Siquidem Amphictyones, quod est publicum Græciæ concilium, hospitia ei gratuita statuere. De hac porticu intellexit Persius, cum ait: 'Brachatis illita Medis Porticus.' De eadem sic scribit Æmylius Probus: In hac porticu Pæcile cum pugna depingeretur Marathonia, tributus est hic honos Miltiadi, ut in decem prætorum numero prima ejus imago poneretur. In vi. Suetonii commentario scripsimus copiosissime de Pæcile porticu, emaculantes maculosum Spartiani locum: illuc poteris mutuari, si quid ex curiositate uberius fusiisque desideraveris: ποικίλον Græci varium vocant, ποικι-

λίαν varietatem: unde Pæcile porticus dicta, a varietate picturarum. Hinc et *pyropæcilon* vocarunt lapidem punctis ignei coloris variegatum. Et gemmam *sideropæcilon*, quæ, ferro similis, est guttis variantibus. Fuit et in Helide porticus Pæcile, ut Pausanias tradit, quæ a Plinio *Heptaphonos* appellatur, quoniam septies eadem vox in ea reddebatur. *Idem.* *Athenis proxime ante Pæcilen porticum*] Cornel. Nepos in Miltiade: 'In porticu quæ Pæcile vocatur.' Facete hic Beroaldus: *Athenas proximo*, id est, *appropinquo*. Legendum *proxime*, ut edidimus: hoc est, *paucis diebus*. Glossarium: *Proxime*. ἐγγιστα, &c. πρὸ ὀλίγου. *Pric.*

Circulatorem asperi equestrem Spatham] In Edd. Vicent. Beroald. Junt. Ald. &c. distinguitur *circ. a. equestrem, spatham*. Videntur editores non ausi fuisse jungere *equestrem spatham præcutam* ob duo adjectiva uni substantivo juncta. Sed 'equestris spatha,' brevior latiorque pedestri, ut putant, hic est subjectum, ejusque prædicatum 'præcuta.' Vide ad Sueton. Ner. c. 37. Mox *eundem* deest Fux. Regio. *Intima in visc.* Oxon. a. m. pr. et *quæ* Ed. Bas. pr. *quam* Palat. *Circulatorem* Guelferb. *Oud.* *Gemino obtutu asperi*] Ambo- bus oculis. Figura est, quam grammatici pleonasmon vocant: quæ fit, ut auctor est Quint. in viii. cum supervacuis verbis oratio oneratur: ut, 'Ego oculis meis vidi:' sat enim est, *vidi*. Et, 'Sic ore loquuta est:' cum utique sufficeret, *sic loquuta est*. *Obtutus* alias significat aspectum: ut illud: 'Dum stupet, obtutuque hæret defixus in uno.' Dicitur autem *obtus*, quasi obtutus, a verbo *tuor*, quod significat video. 'Hoc gemino obtutu,' asseverantis est: sic Terentius: 'Hisce oculis.' *Beroald.* *Circulatorem*] *Circulatores* sunt circumforanei, qui præstigiis quibusdam magicis videntur devorare gladios

acutos, irritare serpentes venenatos, et alia id genus incredula efficere, maxima spectatorum admiratione, pecuniarum maximi æruscatores. Ex hoc genere sunt pharmacopolæ, et Marsi, qui anguium virulentorum domitores sunt: quos Julius Firmicus, in 7. Matheseos, nasci ait oriente sidere Ophiucho. Qui sint circulatores, docet Paulus Jurisconsultus, titulo De extraordinariis criminibus, sic scribens: 'In circulatores, qui serpentes circumferunt et proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est, pro modo admissi actio dabitur.' A circulo et circumferendo nomen circulatoris deductum est, cujus fœmininum est *circulatrix*. Ovid. in Priapeis: 'Hic quando Teletusa circulatrix.' Videturque fœmina circulatrix ea dici, quæ lucri gratia urbem circuit, et saltando, alioque ludicri genere mercedulam aucupatur. *Circitores* vero in re militari dicuntur, qui vigilias circumeunt, ut renuncient si quæ emergerit culpa: quos olim *circuitores* appellabant, ut auctor est Vegetius. De circitore in Priapeis: 'Quid mecum tibi circitor moleste?' Ulpianus Jurisconsultus, titulo de institutoria actione, circitores quoque eos dici vulgo ostendit, quibus vestiarii dant vestem circumferendam, et distrahendam. Plin. in epistolis, circulatorem eum intelligit, qui in foro, in corona popularium, legendo, canendoque oblectat: quales hodieque non parum multi in foro nostro audiuntur. *Idem*. *Spatham*] Multa sunt Græca vel Græcanica vocabula Latinis notiora, usitatioque quam nostratia: quod oppido quam mirum videri debet. Et ut, exempli causa, pauca quædam breviloqua oratione succingam, nonne multa inter morborum nomina Græcanica sunt notissima, usitatissimaque, perinde atque vernacula Medicis nostri temporis, quorum aures Latinas eorundem morborum dictiones penitus as-

pernantur? Quid sit *dysenteria*, qui sint *dysenterici*, norunt omnes, quæ Græca sunt. At si *tormina* et *torminosos* dixeris (sic enim Latine dicuntur) verbi novitate percussi obstupescant. Item, quid sit apud Hippocratem et Galenum *synanche*, norunt, quam tamen perperam *squinantiam* dicere consueverunt: quid vero sit *angina* nesciunt, quæ Latina dictio est, *synanchenque* significat. *Lienteriam*, quæ intestinorum lævitas est et solutio, probe callent, *aluinos* nesciunt: ita enim Latine *lienterici* vocantur. *Hepaticos* sciunt dici, qui morbo laborant hepatico, quæ Græca dictio est: *jecorosos* dici nesciunt, quæ Latina vox est. Consimiliter, ut ad propositum revertar, *Spatham* tam viri quam fœminæ vulgo nominant, cum dictio Græca sit, quæ Latino sermone dicitur *gladius*, *ensis*, *muco*; sed illud Græcum, quam hæc Latina, cognobilis, vulgatiisque. Vegetius *gladios maiores spathas* vocari docet, minores vero *semispathas*. Præterea *spatha* significat ramusculum palmæ cum balanis: hoc est, ipsis dactylis: ut tradit Julius Pollux. Hinc apud Martial. Lemma est, 'Spathalion cariotarum.' Quadietione significatur ramulus cum cariotis, id est, dactylis palmarum dependentibus. Item in Levitico scriptum legimus: 'Sumetis vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spathulasque palmarum.' Pro eo est, ramusculos palmarum cum fructibus. Sed, quod cum pace bonaque venia eruditissimorum virorum dictum sit, *spathalion* apud Plin. et Plantum, ut ego opinor, non a *spatha*, id est, palma deducitur, sed a verbo Græco *σπαθαῶ*, sive *σπαθαλάω*, quod significat delicias ago, et lascivio, inclinatur. Quo verbo usus est Aristophanes, cum ait *ἐν νεφέλαις, ὃ γύναι λίαν σπαθαῶς*. Est enim *spathalion* ornamentum muliebre, inter delicias fœmineas annumeratum. Ne forte quæ-

ras ubi Plin. meminerit spathalii, sic ait in XIII. 'Spathalia eo facere, et monilia fœminas.' Et Plautus in Menæchmis : 'Amabo Menæchme, in aureis da mihi faciendas, pondo duum nummum spathalia, ut te libenter videam cum ad nos veneris.' Præterea Plinio spatha est instrumentum et rudicula, qua utimur in versandis rebus quæ coquuntur. *Idem.* *Isto gemino obtutu, &c. aspexi, &c.]* Οὐκ ἄλλων παρά Κλύουσ' ἔκλανσα, τοῖσδε δ' εἶδον ὅμασιν. inquit Hecuba apud Euripidem. Vide I Job. Epist. i. l. *Pric.*

Infesto mucrone] Plutarchus in Apophthegm. Τὰ Λακωνικὰ ξίφη διὰ σμικρότητα καταπίνουσιν οἱ θαυματοποιοί. Chrysostomus contra Gentiles : Οἱ μὲν ἥλους ὀρεῖς καὶ ἡκουημένους ἔφαγον, οἱ δὲ ὑποδήματα διεμασσήσαντο, καὶ κατέπιον. Vide quæ in hoc genere mirifica apud Nicephorum Gregoram libro VIII. leguntur. 'Infesto mucrone,' ut lib. VIII. 'infestis prædonum mucronibus : ' et Quintilian. IX. Declam. 'Quoties ad infestum inucronem, &c. me summi!' Seneca Epist. LXXXII. 'Quis post hanc vocem dubitet se infestis mucronibus ingerere?' Petronius : 'Gyton ad virilia admovit novaculum infestam.' Virgilius : 'Infesta subito obviu hastata.' Ubi Servius : 'In vulnus parata, vel protenta.' *Idem.* *Mucrone]* Glossarium : *Mucro.* ἄκρον σιδήρου. *Ibidem :* *Mucrone.* ἄκρῳ ξιφιδίῳ. *Idem.* *Mucrone infesto]* Cuspide noxia, ac letifera. *Mucronatus* dicitur a mucrone, mucronis effigiem gerens. Plin. lib. XXII. Xiphiam piscem, id est, gladium, rostro *mucronato* esse ait. Interdum *mucro* significat ipsum gladium, et, ut docet Quint. 'Prosa oratio mucronem pro gladio recipiet.' Priscianus, 'Synonyma sunt,' inquit, 'quæ diversis nominibus idem significant, ut ensis, mucro, gladius.' *Beroald.*

Devorasse] Casaubonus in Animadvers. Athenæi Libro Sexto Fol. 249.

Elmenh. Adi Pricæum. *Oud.*

Exiguæ stipis] Minimi pretii incitamento. *Stipem* pecuniam dicebant, a stipando, ut interpretatur M. Varro : quia qui asses, hoc est, nummos librales habebant majori numero, non in arca ponebant, sed in aliqua cella *stipabant*, id est, componebant. A stipe *stipendium* dictum : et *stipendiarii*, qui stipem pendebant. Hinc *dispensator*, ab stipe pendenda nominatus. Hinc pecunia *stipulari* dicitur, et *restipulari*, in obligationibus. *Beroald.* *Inviamento exiguæ stipis]* Simplicius in cap. 13. Epicteti : Τὴν πρὸς τὰ φοβερώτατα ἄγνοιαν παλγνιον ὁ συννεθισμὸς ποιεῖ, ὥς ὀλίγου κερματίου χάριν αἰρῆσθαί τινας αὐτήν. Musonius : Οἱ δὲ ἐπὶ τῶν κάλων μετέωροι βαδίζοντες, οἱ δὲ ὥσπερ ὄρνεα πετόμενοι διὰ τοῦ ἀέρος, &c. καὶ πάντα τὰτα μικροῦ χάριν μισθοῦ. Origenes contra Celsum : Καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν μαθόντων ὑπὸ Αἰγυπτίων ἐπιτελούμενα ἐν μέσαις ἀγοραῖς, ὀλίγων ὀβολῶν ἀποδιδόμενων. Clemens Stromat. 7. Εἰς τὰς μαχαίρας κυβιστῶντας ἐξ ἐμπειρίας, &c. ἐπὶ λυτρῷ μισθῷ. *Pric.* *Exiguæ stipis]* Ovidius : 'Exiguæ quis stipis æra neget?' *Idem.*

Lanceam] Hispanicum vocabulum est, ut ait Varro, id repetit Gellius. A lancea *lanceatus*, id est, lancea percussus. Qui habuerit horoscopum in 17. parte Aquarii, auctore Firmico Materno, lanceatus morietur. *Lancearios* nostri vocant, quos Græci λογχοφύλους καὶ λογχοφόρους appellant, a λογχή, id est, lancea, sive lanceam gestando. *Beroald.*

Qua parte] Id est, cuspide. *Idem.*

Pone ferrum] Post ferrum. Virg. 'Pone subito conjunx.' Et alibi : 'Pone sequens.' Et ut ait Priscian. in 17. adverbium est, quod soli accusativo adjungitur : ut, 'pone tribunal,' vel 'pone domum.' *Idem.*

Bacillum] Diminutivum a baculo. Juven. 'nullo dextram subeunte bacillo.' Livius : 'Lectores cum bacillis.' *Idem.*

Inversi teli] Sensus est, circulatorum illum, præstigiis præpotentem, per partes inguinum infernas, perque viscera immisisse ferrum lanceæ, quæ adacta usque ad occipitium emersit, ostentans in mucrone puerum saltatorium, quæ res inter mira miracula referri potest, qualia ex portentosa vanitatis magicæ officina depromuntur. *Idem.*

Per inguen] Mangani Cod. lectio *immissi* posset videri esse glossa participii *immersi*; quod exprimitur in Vulcanii Ed. Sec. uti etiam coniecit Heins. legitque Florid. ac frequens est de ferro in viscera condito. Veget. I. 12. 'Necesse est, ut vitalia penetret, quidquid immergitur.' Plura vide ad Lucan. I. III. 426. 'Hanc jubet immisso silvam procumbere ferro:' ubi alii *immerso*. Quæ lectio adprime stabiliri possit loco Sedulii I. IV. C. Pasch. 125. 'Quum jam demersa securis arboris infandæ radicibus.' Adi illic Cellarium. Sic et 'manum in os immergere' Justin. I. XV. c. ult. 'ungues' Sil. XI. 247. Verum hoc loco *inversi* retinendum esse patebit mox. Fateor autem, me non intelligere hunc locum, ut vulgo exhibent. Ait Appuleius, a circulatore in viscera conditam lanceam a parte cuspidis. Ferrum ergo in viscera est conditum, et quidem, ut vulgo legunt, *per inguen*. Mirifica sane res, ut circulator per inguina foramine factum telum immiserit, ita ut ferrum altero foramine ad occipitium emissum tantopere emeretur, ut pone illud ferrum puer insurgeret et saltaret. In prodigiis narratur quidem ignem per virginis locos inferiores insertum ad os emicuisse, ita ut linguam ore exeret, de quo vide ad J. Obseq. c. 97. At hoc multo majus foret miraculum, nec sane concipiendum; unde etiam tota hæc periodus abest ab Oxon. et Wass. Quare videbimus, an alia lectione locus explicari queat. Et primo bacillum illud non lanceæ ipsius

est, sed post lanceæ ferrum ei transverse adnexum, quod ad occipitium, ut videbatur, subibat non *per inguen*, ut primus legit Beroaldus, et dein Junt. ac seqq. pro *inguinem*, ut est in Mss. et Edd. multis, vel *inguien*, sed *per ingluviem* seu gulam, qua etiam lancea in viscera erat condita. Ac sic inverso huic telo, lanceæ adnexo, insurrexit, et innervavit saltans puer. Atque sic dudum edidit Scriverius, et coniecerunt quoque legendum Salmasius, N. Heinsius (qui scribit se *per ingluviem* ex Florent. legendum dixisse ad Ovid. Fast. I. 591. sed ibi in editis nihil) et Floridus e Cod. Florentino. Nostro 'ingluvies,' quæ avibus propria, sæpe usurpatur pro ipsa hominis gula: ut infra hoc libro p. 12. 'Vestis ad INGLUVIEM adstricta.' E glossa enim ibi irrepsit *gula*. L. V. p. 99. 'Hiantem ingluvie profunda:' ubi omnino consulendus Pricæus, et Gell. I. VII. c. 16. Paulo post 'ingluvie voraci.' Gloss. 'Inglobies, τράχηνος.' L. *Ingluvies*. Adde Phylarg. ad Virg. G. III. 431. Ruhoken. Ep. Crit. II. p. 7. Circulator lanceam condidit in ima viscera per gulam usque ad eam lanceæ partem, qua pone ferrum subit bacillum teli, per gulam ad occipitium inversi. Non autem de nihilo videtur duorum Mss. lectio *coli*, sive instrumenti mulieris lanam trahentis. 'Colus' enim sec. declinationis in masculino genere videtur quoque positus. Adi Passer. et Broukhuis. ad Propert. I. IV. 9. 48. 'Lyda pensa diurna colu.' Ibi enim *colo*, non *colu* habent Mss. O. et multi, in quibus et duo vetustissimi Leidd. *Lyde*. In quarta declinatione, quæ e Mss. restituenda est Plinio I. VIII. c. 48. et Ausonio in Parent. c. 12. prætulerunt femininum. Pithæan. *ingluviem*. Abest *subit* a Fux. et Coll. Voss. *Oud.* *Per inguinem*] Lego *per inguen*. *Inguina* autem tam viri quam fœminæ verenda significantur. Mar-

tial. 'Accedo quoties ad opus, mixtisque movemur Inguinibus.' Inguina sunt sub scorpione. Manilius: 'at scorpius inguine gaudet.' Hinc *inguinaria* dicta herba, quæ sedat inguinis dolores, quam quidam *argemonem* vocant, cujus meminit Plin. in xxvi. *Beroald.*

Ad occipitium] *Occiput* et *occipitium* vocamus partem capitis posteriorem. *Occipitium*, ut docent philosophi, et tradit Macrobi. in ultimo Saturnalium, nunquam calvum visitur, ob siccitatem. Sub arietis dominio caput collocatur. Manil. in secundo Astronomicon: 'Aries caput est ante omnia princeps Sortitus.' *Idem.*

In mollitiem decorus] *Pricæus* ex Oxon. Codice præfert, *in mollitie decorus*, cui succinit *Fuxensis*. Sæpe Appuleius sic præpositionem 'in' jungit Ablativo; ita ut vel plane vel fere abundet. Sed quando notat rei causam vel instrumentum, et explicari potest alia præpositione, per, aut simili, ut statim, 'In flexibus saltationem explicat.' Vide ad p. 27. hujus libri: 'Vini in ætate pretiosi.' L. II. p. 20. 'Gravis in annis,' et 'Temulento similis in luxu nepotali.' L. XI. p. 239. 'In udis ignibus nutriens semina.' Solin. p. 23. 'Quæ opinio in eo fidem concepit.' Sic enim habent Mss. O. numero novem. Vulgo eo pro, ideo. Sed, quando significat modum vel quantitatem rei, addit Auctor ei accusativum; ut hic, 'puer in mollitiem decorus' est, molli-ter, seu ad mollitiem usque femineam decorus; ut alibi 'vitro æmulus in colorem,' 'jacens in mortuum,' 'in sarcinam præguans,' 'in speciem similis,' 'in faciem asini mordebam frena,' 'in morem Sirenum,' 'in amentiam adtonitus,' et similia, de quibus suo loco, et ad lib. II. init. item Sciopp. Susp. Lect. I. v. Ep. 12. Heins. ad Ovid. Met. I. v. 450. Salmas. ad Solin. p. 65. 'Surculis in versum superpositis.' *Oud.* *In mol-*

liciem decorus] In quibus decor est corporis, junctus fortitudini: et talis pulchritudo ornat, ut ait Donatus, virum fortem. In quibusdam forma est cum mollicie copulata: et tales magis inter fœminas, quam inter viros sunt numerandi. Qui nascentur orientibus Pleiadibus, corpus in fœminam transferent, effœminati, molli-ter ambulantes, vestigia suspendent: pœnitebit nos, quod viri nati sint: auctor Maternus in 8. Mathe-seos. *Beroald.* *Puer in molliciem decorus*] *Idem*: 'Artifices lateris, scenæ spectacula amantur, Tantum mobilitas illa decoris habet.' Oxoniensis: *in mollicie decorus*, commodius quam vulgati. Sic 2. 'gravis in annis, in ætate pretiosus:' et, 'in rubore suffusus.' *Pric.*

Enervam et exossam saltationem] Oratione de Magia: 'Mox in juventute saltandis fabulis exossis plane et enervis.' Firmicus Astronomic. libro VI. capit. 31. 'Cum effœminati corporis mollitie cinædos efficiet, et qui veterum fabularum exitus in scenis sæpe saltantes imitentur.' Lucretius: 'Atque exossato ciet omni pectore fluctus.' *Elmenh.* *Enervem*, quod est quoque in Wass. uti et *exosse*, tacite didere *Pricæus* et *Floridus*. Sic in loco Apolog. p. 90. Ed. Cas. per *Elmenhorst*. citato. Item in Philos. Morali p. 614. 'Enervem et fluxam cutem.' Sed tamen Mss. reliqui habent *enervam*, et omnes omnino *exossam*. Vide supra ad 'ventos inanimos.' In Mss. Festi, ac Vet. Ed. est 'Elumbum.' In Petronii versu de Bello civili malit quoque Ill. Boubier. p. 107. 'Fractique enervo corpore gressus.' *Oud.* *Enervam saltationem*] Decentibus vocabulis saltationem molliculam infractamque depinxit. *Enerva* enim et *exossis* quasi sine nervis et ossibus significantur: quales non parum jam multos vidimus, qui sinuosis flexibus et corpore plicatili oblectant specta-

tores cum admiratione. Nati sub sidere leporis, levitate corporis aves superare videbuntur. *Beroald. Exassem et enervem saltationem explicat*] Claudianus: 'Quis Medicus vibrata puer vertigine molli Membra rotet, verrat quis marmora crine supino, Quis magis enodes laterum detorqueat artus.' Laberius apud Macrobius: 'Cur cum vigebam membris præ viridantibus, Satisfacere populo et tali cum poteram viro, Non flexibilem me concurvasti ut carperes?' *Pric. Flexibus tortuosis*] Isidorus XII. 7. de hirundine: 'Per tortuosos orbes et flexuosos circuitus pervolans.' Idem XII. 4. de colubro: 'In lubricos tractus flexibus sinuosis labitur.' Ammianus lib. XXIV. 'Per flumen, &c. assiduus flexibus tortuosum.' *Idem.*

Cum omnium, &c. admiratione] Hinc θαυμαστοι τοι et θαύματα. *Idem.*

Baculo, quod] Ms. Oxon. b. quem, ut I. VII. p. 139. 'baculo, quem gerebat.' In Apolog. 'pera et baculus:' ac Gloss. Sed supra in neutro gen. 'bacillum:' et consule N. Heins. ad Ovidii Metam. I. II. 681. 'Onusque fuit baculum silvestre sinistrae:' et hic Beroald. In vetustissimo Cod. Isidori I. XVIII. c. 2. 'Scipionem' (sic Mss. non *Scorpionem*) 'cum scapto in manu gerebant, &c. licet et scipio BACULUM sit, quo homines inantantur.' *Oud. Dei medici baculo*] Æsculapius significatur, cujus gestamen est baculus serpente involutus, Apollinis filius, vetustissimus medicinae repertor: cum tantum medicina cæteris præstaret, ut non satis ei videretur hominum dolores levare, nisi etiam mortuos ad vitam revocaret, fertur Hippolytum discerptum ad vitam revocasse. Nonnulli Glauconem Minois filium ejus opera revixisse dixerunt, pro qua re fulmine Joviali incensus periit: qui deinde inter sidera constitutus fuisse proditur, anguem tenens. Hac de causa anguem

tenere dictus, quod cum Glauconem sanaret, manuque bacillum, cum quid ageret, agigaret, dicitur anguis ad bacillum ejus arrepsisse: quem Æsculapius mente commotus interfecit, bacillo sæpius feriens fugientem. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, et in caput ejus serpentis imposuisse: quo facto, utrosque illinc fugisse. Quare Æsculapius eadem herba usus, Glauconem revocavit ad vitam. Itaque in astris dicitur collocatus esse, anguem tenens, qui Græce *ophiuchus*: Latine *anguitenens* nominatur. In tutela quoque Æsculapii dracones constituti sunt: et ex hac consuetudine posteritas instituit, ut Medici anguibus uterentur: auctor Hyginus, in lib. de signis. Plin. vero lib. XXIX. ideo anguem Æsculapio dicatum esse refert, quia ei inesse remedia multa credantur. Macrobius in I. Saturnalium auctor est, simulacris Æsculapii ideo subungi draconem, quia sit acie acutissima, et pervigili, unde ἀπὸ τοῦ δέπναι, id est, videre nuncupetur. Medicum autem talem esse debere præscribit, qui acie mentis vel comoda vel incommoda in corpore mortalium prænoscat. Ut enim ait verissime Hippocrates in prognosticis: Oportet Medicum dicere de ægroto præterita, præsentia, et futura. Cornel. Celsus scribit, Æsculapium in Deorum numerum receptum esse, cum medicinam adhuc rudem paulo subtilius excoluisset, illustrassetque. Fabulantur Græci Æsculapium collegisse sanguinem fluentem ex venis cæsæ Gorgonis, ita ut qui fluxerat ex sinistris venis, eo sanguine ad hominum perniciem, qui vero ex dextris, πρὸς σωτηρίαν, id est, ad salutem, uteretur. Chirurgiæ quoque inventum Æsculapio assignat Diodorus in VI. Sensus Appuleii est, puerum repentinum ex magicis præstigiis insurrexisse in lanceæ cuspidem, tam flexuosum, tam lubricum, ut credere

posses serpentem esse illum, qui in baculo Dei Æsculapii sinuosus figuratur. Sidonius mentionem facit baculi, tanquam id peculiare insigne sit Æsculapii: sic enim ait in II. Epistolarum: 'Tenere non abnuitt cum Orpheo plectrum, cum Æsculapio baculum, cum Archimede radium, cum Vitruvio perpendicularum.' Augustinus in tertio Æsculapium appellat *Archiatrum*, quasi principem præsidemque Medicorum. Græce enim *ιατρὸς* Medicus, et *ἀρχίατρος* primus Medicorum. Græci *Asclepium* vocant Æsculapium. Unde ait Martianus: 'Ascribit Asclepio Græcia medicinam.' De hoc Æsculapii gestamine sic scribit Ovidius: 'Hic modo serpentem, baculum qui nexibus ambit, Perspice.' Beroald. Quod gerit] Neutro genere *baculum* usurpat, sicut et Veteres facitaverunt. Silius: 'Pastorale Deo baculum.' Ovidius: 'baculumque tenens agreste sinistra.' Idem. *Dei medici baculo quod nodosum gerit, &c.*] Infra lib. VII. 'Nec baculi nodosi sævis ictibus temperat.' Festus in verbo: 'In insula,' &c. de Æsculapio isto: 'Bacillum nodosum habet, quod artis difficultatem significat.' 'Bacillum ramulis semi amputatis nodosum,' ut apud Theocritum: *σκόταλον κεχαρσμένον ὄζοις*. Eidyll. 17. *Prie*.

Serpentem generosum] Ill. N. Heinsius ad Ovidii Fastos l. I. vs. 591. conjecit *gyrosum*: ut pro eo fuerit scriptum *gerosum* vel *gærosum*. Quomodo plus semel in veterrimo Ms. Ausonii Vossiano exaratum offendi. Vide Scalig. et Toll. ad Eclogar. *gæris* p. m. 560. Salm. ad Solin. p. 790. ubi et corrigi in Charisio *gyrosa margarita*. Gyri æque ac spiræ proprie serpentibus adtribuuntur. Virg. l. v. *Æn.* 84. 'Adytis cum lubricus anguis ab imis Septem ingens gyros, septena volumina traxit.' Martian. Cap. lib. IV. init. 'Serpens gyris immanibus involutus.' Val. Flacc. IV.

393. 'Cum facibus spirisque et Tartareo ululatu Tisiphonen videt.' Sic Pius e Msto, sed reliqui dant *pyrisque*. Quare lego *gyrisque*. Cl. Burmannus male conjecit *pinnisque*. Inde enim non externata fuisset Io. Cuncta ideo exaggerat visu horrida: quod et clarius patet e versu 413. 'Abruptis excussi crinibus hydri.' Hoc tamen loco non temere *generosum* ac divinum serpentem damnare ausim. Ad me emino ad l. IV. p. 72. 'Generosa illa capitum damnatorum funera.' Ceterum 'lubricus draco' est quoque apud Arnobium ex emendatione Heinsiana in Epist. ad Græv. t. IV. Syll. p. 329. *Oud*.

Diceret dei medici baculo] Vide notata ad Arnobium. *Elmenh.* Adi G. Cuperum de Harpocr. p. 57. Regius et Fux. carent *Diceret*, et habent vitiose *De*. Tum Fux. *semiamputat nodosus*. *Oud*. *Baculo serpentem l. amplexibus inhærare*] Reg. Fux. *inhærentem*. Oxon. *inhibere*. Elegantissima vero est lectio *inerrare*, quæ sæpissime corrupta est in *inhærare*. Ut apud Tibull. l. IV. 1. 203. 'Summo versus vel ineret in ore.' Mss. multi *inhæreat ore*. Infra l. X. 'Ambitus inerrabant.' Ms. *inhærebant*. Manil. l. II. 71. 'Hæretetque vagus mundus, standoque rigeret:' ubi, nisi versus sit spurius, legendum: *Erraretque, standove*. Id enim postulat sensus. Vide Cortium ad Plin. l. VII. Ep. 27. 'Memoria imaginis oculis inerrabat.' De serpentibus furialibus Ovid. l. IV. Met. 496. 'Inosque sinus Athamanteosque pererrant.' Infra l. V. p. 102. 'Genas pererrant crinium globi.' De serpentibus haud dissimiliter dixit Lucanus circumfluere l. III. vs. 421. 'Roboraque amplexos circumfluxisse dracones:' al. *circumfulsisse*. Idem.

PAG. 4 *Cedo*] Idem significat *cedo*, ac dic mihi, ut ait Donatus, et da. Verbum est comicum. Plaut. 'Cedo manum.' M. T. in Oratore: 'Liben-

ter,' inquit, 'etiam copulando verba jungebant: ut sodes, pro si audes: sis, pro si vis: et capsis, in quo tria verba sunt, quod significat, cape si vis.' Est autem *Sodes* vox exhortantis, ut ait Donatus in *Andria*. *Diomedes* dixit esse adverbium precationis. *Beroald.*

Qui cæperas] *Colvium* secutus est *Vulcanius Ed. sec. legendo occeperas* ab, occipio: nam prave *Edd. Elm. et Pric. occeperas*. Uti ab 'incipio' est 'incepi,' non 'incæpi' vel 'incœpi,' sic ab 'occipio,' quod cum *Plauto, Terentio*, aliis frequentissime adhibuit Auctor (adi *Ind. Floridi*) est 'occepi.' *Adi Comment. Gebh. et Drakenb. ad Liv. l. i. c. 7.* 'Agere armentum occepit.' *L. iii. 55.* 'Magistratum occeperunt.' *Solin. p. 19.* 'Occepit principatum,' ut in aliquot *Salmasii* et duobus *Vossii* optimis *Mss.* Verum in reliquis *Mss.* omnibus est *cæperas*, ut pag. præced. 'At ille, qui cæperat;' et innumeris locis. *Oud. Tu sodes qui occeperas, fabulam remetire*] In *Varronis Menippæis*: 'Quod cæperas modo in via narrare, ut ad exodium perducas.' *Pric.*

Solus hic credam] *Flor. et Bert. hæc. Elmenh. Accedunt Regius, Pith. et Ed. Junt. posterior. Hoc in Fux.* Nihil tamen mutari placet. Eadem confusio est *l. v. p. 99. x. p. 212.* (ubi male de hac locutione 'hic' pro 'hac in re,' 'quod ad hæc pertinet,' dubitat *Pricæus*) 'Hic quidem non adeo mentiebatur:' ubi vide. Præcessit autem hic 'fabulam;' quæ vox tamen me non retineret a lectione *hæc*; nisi alterum judicarem elegantius. Creberrima autem harum vocularum est confusio in *Mss.* *Appuleii*, adeo ut *Beroaldus* putet, familiare esse ei, 'hic' pro, *hæc*, uti. *Pro illo Fux. Oud.*

Ingressu] Passive *ingressum*, ut habent quoque *Reg. Fux. Guelf. Oxon. et Zabarellæ Codices*, prætulit *Ferrarius l. i. Elect. c. 14.* Quod tamen

sic librarii aliam lectionem non capientes potius corrupisse videntur: sicut et aliter *Bembinus* depravavit: 'Ingressui fuerit scilicet aptum, et conveniens nobis.' Quis nescit illa 'quæ restinguendo igni forent,' et similia? Ac sic sæpe *Appuleius*: dum prave locis nonnullis *opus vel necessaria* intrudere conantur viri docti, ut *l. h. p. 5.* 'Quod unctui, quod tersui:' *p. 17.* 'Oleum unctui, lintea tersui:' *p. 18.* 'Aliquid nobis cibatum prospiceret.' Immo præfero *Florent.* *Cod. lectionem*, quam jam expressere *Colv. et Vulcan. utraque Ed. ingressu.* Amat enim antique hanc terminationem in dativo casu, licet sæpe hic illic corruerint librarii et editores. *Infra p. 15.* 'Quod primum ingressu stabulum.' *L. iv. p. 71. manu abiit in manu.* *L. v. p. 75.* 'Lacu conterminum.' *P. 201.* 'Æstu pelagi simile.' *P. 129.* 'Cætu cælestium defuisset.' *L. viii. p. 154.* 'Prospectu obseptis campis.' *P. 156.* 'Similia prosectu.' Vide *Beroaldum ibi. P. 159.* 'Luctu necessarium,' ut *l. iv. p. 86.* 'Luctu congruens.' *Rursus libro viii.* 'Ubi placuit ductoribus, refectu conquiescere.' Ita enim *Florent. L. xi.* 'Habitu congruentem vultum.' Et sæpius. De hac orthographia egi quoque ad *Cæsar. l. i. B. G. c. 16.* Et sic passim in *Mss.* apud alios, ut in *Cod. Voss. Hygini l. ii. Myth. c. 14.* 'A litore longius veniunt classe' (ita lege e *Ms.* non *classes*): prius sacrificant *Phorbantis* adventu, ut talis eventus. Ceterum de 'stabulo' seu deversorio, unde *p. 13.* 'stabularius' pro *caupone*, adi *Comm. ad Petron. c. 6.* 'Nec quo loco stabulum esset, sciebam.' *Plin. l. vi. Ep. 19.* 'Italiam non pro patria, sed pro hospitio, aut stabulo habere quasi peregrinantes.' *Oud.*

Stabulum] *Hospitium* significat: et *stabularium* vocant ipsum *cauponem*, qui vulgo hospes appellatur. *Ulpianus Jurisconsultus*: 'Caupones,' ait,

‘et stabularios eos accipimus, qui cauponam vel stabulum exercent.’ Et Caius ait, ‘stabularium accipere mercedem, ut permittat iumenta apud eum stabulari: custodiæque nomine tenetur.’ Augustinus lib. de civitate Dei, viii. *Stabularias* vocat mulieres, quæ exercent stabulum, et viatores mercede pascunt. *Stabularii* sunt Catoni, famuli villatici, qui stabulario præsumt. ‘Sic enim,’ inquit, ‘oportet habeat villicus stabularios 4.’ Obiter annotandum, Græco vocabulo stabularium dici *πανδοχέα*, ut intelligas illud Josephi ex libro iii. Antiquitatum: ‘Neque ancillam, neque captivam eis nubere voluit, et eas quæ de cauponibus et pandochibus vitam agunt.’ Beroald.

Participabo] *Participato* etiam male Palat. Guelferb. *præparato* Oxon. Sed et in Palat. ‘*prandium*, al. *palatium*.’ In Regio quoque et Fux. *prandium*. Sed male. ‘Participare prandium’ non est, participem facere, sed particeps fieri, ut lib. ix. p. 292. Ed. Flor. ‘Mensam secura nobiscum participat:’ quod prave in Fabri Lexico exponitur, participem facit. Corrigit ita Th. Benteius Cæsarem l. i. B. Civ. c. 4. ‘Quos se participaturum cum Pompeio arbitratur:’ pro *partiturum*. Dubito an vere. Contrarium enim sensum habet. Sed ut hic cum dativo ibid. p. 301. ‘Meum dominum comis hospes opipari prandio participat:’ et sic ‘particeps’ nonnumquam cum dativo construitur. Adi Burm. ad Ovid. l. ii. ex P. 5. 42. Dein *Hæc* est in Mss. omnibus; nt bene Scriverius et seqq. reposuerunt loco *τοῦ* *Hic*. Sed et *merces exposita* dant Reg. Guelph. Oxon. Wass. Sed male. *Exposita merces* est, oculis proposita ad contemplandum. Vide ad Snet. Cæs. c. 10. ‘Pars adparatus exponeretur.’ Hic significat promissam sub conditione mercedem. Quomodo passim ‘poni’ et ‘proponi’ dicitur præmi-

um. Vide ad Phædr. F. 14. ‘Hoc bibere jussit ipsum, posito præmio.’ Si fingere liceret, potuisse hic e longinquo videri diversorium seu stabulum, in promptu esset conjectura: *Hæc tibi merces, en vel ecce posita est*. Sed ἐπέχω. Ecce margini adlitum a Burmanno, dein comperi. Pith. solum habet: *Hoc tibi merces est. At ille*. Mox Fux. *Illud*. Oud. *Prandio participabo*] Id est, mecum prandebris asymbolos, et immunis. Ego enim pro te resolvam, et stabulario satisfaciam. M. Varro tradit, locarium dici pretium, quod datur in stabulo et taberna, pro loco ubi consistent. Beroald. *Prandio participabo*] Infra lib. ix. ‘Opipari prandio participat.’ Gloss. Μεταδιδῶ μέρους, ‘participo.’ Plautus: ‘Communicabo te semper mensa mea.’ Achilles Tatius ii. Τὸ ἄριστον ἐκοινωνοῦμεν ἥδη καὶ λόγον. *Pric*.

Hæc tibi merces posita est] Virgil. ‘Nec partem posuere suis.’ Idem v. ‘Et præmia ponit.’ Idem. *Hic*] Pro *hæc*. Loquutio est frequens, et prope peculiaris Appuleii: interdum significat tunc, ut docet Priscianus. Beroald.

Æqui bonique facio] Proverbialiter locutus, quod significat, in bonam partem accipio. Ita enim loqui consuevimus, quando benignitate verborum prosequimur pollicitatores invitatoresque. Potest accipi et eo intellectu, ut exponas non magni pendendo. Cui consimile est illud, ‘Susque deque facio.’ Terentius: ‘Cæterum equidem istuc, Chreme, æqui bonique facio.’ Titus Livius: ‘Ne serpat latius contagio ejus mali, nos æqui bonique facimus.’ M. Tul. in Epistolis ad Atticum, sine particula conjunctiva, quod decentius est, dixit, ‘Æqui boni facit.’ Idem. *Æqui bonique facio*] Lib. iii. ‘Tibi, &c. honorum talium parem gratiam memini, verum statuas et imagines dignioribus, &c. reservare suadeo.’ Scholi-

astes ad Ranas Aristophanis : Παραιτούμενοι οἱ παλαιοὶ ἔλεγον, κάλλιστ' ἐπαινῶ. Daniel v. 17. ad Baldassarrem Regem : Τὰ δώματά σου σοὶ ἔστω, &c. ἐγὼ δὲ τὴν γραφὴν τῷ βασιλεῖ ἀναγνώσσομαι. 'Æqui boni facere,' tantum est ac si dicat quis, 'Tam teneor dono quam si dimittar onustus,' id est, gratias agat, at oblatum respuat. Sic infra xi. 'Quorum' (amicorum) 'oblaciones honestas æqui bonique facio : quippe cum mihi familiares, quod ad victum cultumque succederet, deferre prospicue curassent.' Onomast. vetus : 'Æqui boni facio : εὐγνωμονῶ τιμ.' Pric.

Solem istum dejerabo videntem Deum] Solem cuncta videre, cuncta audire, cuncta mortalium negotia cognoscere, arbitrati sunt antiqui. Unde et in fœderibus et rebus magnis semper illum testem invocabant. Hom. II. γ. Æschylus in Prometheus, Plinius Naturalis Hist. libr. II. cap. 6. Heliodorus Æthiop. libr. VIII. pag. 385. libr. X. p. 472. Ovidius Metam. libr. I. vs. 768. libr. IV. vs. 227. Elmenh. Mss. plerique et Edd. ante Scrivarium 'dejerabo' præponunt τοῖς 'Solem istum.' Palat. Gulielm. et Wass. postponunt τῷ 'Deum.' Rectius. Nihil enim caussæ est, cur Scriv. et seqq. 'Solem istum videntem Deum' separarint. Oud. Porro] In futurum, deinceps : futuri temporis adverbium est : alias conjunctio est expletiva, ut docet Donatus, qui alibi ait adverbium esse modo temporis, modo ordinis. Beroald. *Dejerabo]* Valde jurabo. De enim interdum significat intentionem, ut *demi-ror*. Apud Terent. 'Deamo te Syre,' pro, valde amo. Tertul. in Apologético : 'Sacra faciebant pro salute Imperatoris, et genium ejus dejerabant.' Hinc *dejurium* dictum jusjurandum. A. Gel. 'Dejurio vineti forent.' *Dejerare* autem, sive jurare Deum, ornatior eloquutio est, ut ait Ser. in 12. commentario, quam si ve-

lis addere præpositionem. Sic Virg. 'terram, mare, sidera juro.' Hoc enim elegantius est, quam si dicas, per terram juro, per mare, per sidera. Plaut. tamen elegantissimus scriptorum dixit, 'Per omneis Deos et Deas dejeravit, occisurum eum hac nocte, quicum cubaret.' *Idem*. *Videntem Deum]* Plin. de Sole scribens ait : 'Præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens.' Ab Ovid. dictum est : 'videt hic Deus omnia primus.' Græce dicitur πάνθ' ὁρῶν, καὶ πάντ' ἀκούων : hoc est, cuncta videns, cuncta audiens. Est enim Sol oculus mundi. Tolle Solem de mundo, cuncta noctescent. Hinc illud Heracliti : εἰ μὴ ἥλιος (φησὶ) ἦν, εὐφρόνη ἂν ἦν : id est, si Sol non esset, nox esset. *Idem*. *Dejerabo Solem istum videntem Deum]* Apud Lucianum Toxari : Πρότερον ὁμοῦμαί σοι τὸν ἡμέτερον ὕρκον, &c. οὐδὲν πρὸς σε ψεύδος ἐρῶ. De Sole teste advocato Ovidius III. Metam. 'Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo Est Deus) adjuro tam me tibi vera referre, Quam veri majora fide.' Æschylus : Καὶ τὸν πανόπτην κύκλον Ἥλιον καλῶ. et Julianus Misopog. Καὶ τοῦτου μάρτυρα καλῶ τὸν μέγαν ἥλιον πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας. Philostratus VI. 4. Καὶ εἰς τὸν ἥλιον καταβλέψας, ὕμνυ αὐτόν. Oxon. hic *compertu* : at probum alterum illud. Gellius V 18. 'Ut veræ rationes post compertæ monebant.' Noster lib. IX. 'Fabulam, &c. suavem compertam,' &c. Errabat ergo qui vero reponebat. Pric.

Vera comperta] Barthius I. xxiv. Advers. c. I. e Msto, ut ait, legit etiam *vero*. Pricæus ad Apolog. p. 205. *veri*. Rectius sane, quam *vera comperta* ; quod male probat idem ex I. IX. p. 281. 'Fabulam, &c. suavem compertam.' Alia enim ibi est ratio. Unice præfero Oxon. libri lectionem, quam Scrivarius jam e conjectura, quæ et Sopingio incidit, reposuerat, *compertu* ; sive quæ indagatione re-

perta sunt esse vera. Pag. præc. 'Compertu evidētia.' L. xi. p. 246. ait 'sollerti repertu.' Sæpiissime in talibus inepti librarii credidere, genere et casu convenire debere, cum differrent. Ut *optimum factum* crebro pro *factu*, &c. Adi Drakenb. ad Liv. l. vi. 3. 8. xxxviii. 22. *Oud. Me vera comperta memorare*] Seneca Nat. Quæst. lib. iv. Præfat. 'Incredibile est quod dicturus sum, sed tamen verum.' Chrysostomus Homil. 13. in Epist. ad Ephes. Ἰσως μὲν ἀπιστοῦ δόξω εἶναι, πλὴν ἀλλ' ἀληθὴς. Senec. Epist. 50. 'Incredibilem tibi narro rem, sed veram.' Pric.

Nec vos ulterius dubitatis] Manuscriptam lectionem, si Bertinianum Cod. excipias, expressit jam ante Colvium Ed. Junt. post. In ceteris, *Ne et v. u. dubitetis*. Nisi quod Pithæanus det: *Ne tua ulterius dubietatis*, et mox *perveneris*: unde facilis oritur lectio: *Nec tu ult. dubitabis*; quam margini adlevit Salmasius. *Oud.*

Thessaliam pr. civitatem perveneritis] Nequaquam est hic intelligenda Thessaliæ urbs proprie sic dicta, et in Macedonia finibus sita, quam non petebant, sed Hypaton, ut patet c. 15. Fuxensi accedit Regius *Thessaliæ*: quæ lectio ex explicatione nata est, non minus, quam *Thessalicam*, quod cum Aldo ediderunt Juntæ in Ed. utraque. Nihil est mutandum. Poëtice *Thessalia* adjective sumitur pro, Thessala, sen Thessalica. Vide N. Heins. ad Prudentii Symm. i. 40. 'Thessalia magia,' Burm. ad Ovid. l. i. ex P. 3. 74. 'Thessaliamque adiit hospes Achilles humum.' Item ad Lucan. l. vi. 402. 'Thessaliæ telluris.' Ibid. vs. 409. 'Thessaliæ laurus' in Ed. pr. Immo hoc ipsum in fine hujus libri, ubi frustra nonnulli quoque tentant: *florē Thessaliæ regionis*: ubi vide Colvium, et Voss. ad Cæs. i. B. G. 12. 'Civitas Helvetia.' Innumera occurrunt similia, de quibus egere mul-

ta N. Heinsius ad Ovidium, Claudianum, aliosque, A. Cunninghamus ad Horat. Animadvers. c. 15. qui tamen nimis generaliter cum nonnullis viris doctis ubique præfert *ius* pro *icus*. Adi etiam l. ii. p. 34. 'Spectaculum Olympium.' L. v. p. 99. 'Sortis Pythiæ.' Dein 'pervenire civitatem,' pro, ad civitatem, Appuleio non infrequens est. L. viii. p. 169. 'Civitatem quamdam populosam pervenimus.' L. vi. p. 130. 'Domus loricam perveneramus.' Vide Salmas. ad Solin. p. 153. Ut l. ix. p. 207. 'Civitatem adventat' e Mss. Alibi 'revenire civitatem,' 'pervenire aures,' 'scopulum pervolare,' et similia; quæ suis locis illustrabimus. Virg. l. iv. Æn. 125. 'Speluncam devenient:' et vs. 166. Sicut passim Virgilius 'venire' cum compositis usurpat sine præpositione. Vide Burm. ad init. Æn. 'Lavinia venit Litora.' Heins. ad Æn. ii. 743. 781. Solin. p. 23. 'Italiam advectus est.' Nec secus e Mss. et Edd. Vett. restituendum Vitruvio l. vi. in Præf. 'Speluncam deveniunt.' Sic et l. i. in f. 'Cubiculum reversus:' ubi vide. Apud Septimium quoque de B. Troj. l. i. c. 10. Mss. habent: 'Neque se invitam navigasse, neque se patriam regredi velle.' Vulgo omittuntur priora, et in patr. editur. *Idem. Thessaliam*] Hic Thessalia non pro regione accipitur, sed pro oppido. Quod si legas *Thessalicam* nomine adjectivo, significatur Hypata civitas Thessaliæ. Beroald. *Si Thessaliam proximam civitatem, &c.*] Sic Vicentina anni 1488. editio, et Ms. Oxoniensis. Quidam *Thessalicam* ediderunt, alii *Thessaliæ* maluerunt: et locum bene se habentem infirmum effecerunt. Solinus, cap. 14. de Thessaliæ oppidis: 'Egregia sunt Phthia, Larissa, Thessalia et Thebæ.' Pric.

Sermo jactetur, quæ p. gesta s.] Scilicet eorum, cum Beroaldo: creberrima Ellipsis pronominis demonstrativi.

Barthius tamen e Msto probat, *jactet*, ut quæ p. &c. in Advers. l. xxiv. c. 1. Non ego credulus illi. Oud. Q. *ibidem passim per ora populi sermo jactetur quæ palam gesta sunt*] Lib. vi. 'Per omnium ora populorum discurrens,' &c. Minucius Octavio: 'Et de convivio notum est: passim omnes loquuntur.' *Palam gesta sunt*, est quod Act. xxvi. 26. οὐκ ἐν γωλίᾳ. quo loco notata vide. *Ibidem*, i. e. in civitate Thessaliæ: et hinc erudite *populi*, non *populorum* dixit. Servius ad Æn. i. 'Cum populos numero plurali dicimus, urbes significamus: cum vero populum, unius multitudinem civitatis intelligimus.' Pric. *Quæ palam gesta sunt*] Subintelligendum est, de his, vel horum, vel aliquid consimile: ut sit sensus: Sermonem jactari per ora populi Thessalici super his rebus quæ illic palam gestæ fuerant. Be-
roald.

Qui sim et cujatis] Turbant hic Mss. O. Florent. Guelferb. *cujatis sim, qui sim, Æginensis, audite quo, &c.* Pith. *cuj. sim quod sim Argiensis, audite, et quo, &c.* Reg. Fux. *curiatis sim, quod sim Argiensis (Egiensis Fux.) audite, et quo, &c.* Wass. *cujatis sim, quidem sim Æginensis, audite, et quo, &c.* Unde forsitan quis suspicetur ab Appuleii manu hic non esse *qui*, eumque scripsisse modo: *Sed ut prius noritis, cujatis sim*: præsertim cum non subjungatur nisi patria et quæstus genus, omisso nomine. Verum tamen in interrogatione et descriptione hominis passim solent jungi 'qui' et 'unde.' Vide Pricæum, et Comm. ad Flor. l. i. c. 18. 'Qui enim aut unde Romani?' Liv. l. i. c. 1. 'Qui mortales essent; unde, aut quo c.' &c. Sine copula igitur lege: *cujatis sim, qui sim, et q. q.* e Plauto Pæn. v. 2. 33. 'Qui sit, cujatis, unde sit.' Adde Prol. vs. 109. Men. ii. 2. 66. 'Rogant cujatis sit, quid ei nomen siet.' Non opus vero est cum Florido 'cujatis' sumere nominativo casu, qua-

lia dicit exempla exstare sexcenta: vellem produxisset aliqua præter illud Accii apud Nonium p. 426. Ed. Merceri, unde tamen non liquet, an sit Nominat. an Genitivus, subaudito, gentis: 'Qui neque cujatis esset, umquam potuimus Multa erogitantes sciscere.' H. l. inf. 'Dic oro, cujatis sit, et quibus diversetur ædibus.' L. v. p. 100. 'Nec omnino cujatis sit, novi.' L. viii. p. 170. 'Præconem rogat, cujatis essem. At ille Cappadocem me et satis forticulum denunciat.' Oud. *Sed ut prius noritis qui sim, et cujatis*] Lib. x. 'Sed prius est ut vobis referam quis iste, &c. vel unde fuerit.' Ennius: 'Quisquis erit, cujatis erit.' Accius Telepho: 'Qui neque cujatis esset unquam potuimus Multa rogantes scire.' Horatius: 'Abi, quære, et refer, unde domo, quis, Cujus fortunæ, quo sit patre, quove patrono.' Virgilius: 'Qui sit fari, quo sanguine cretus, Hortamur.' Ubi Servius: 'Qui sit: h. e. quis Græcorum sit: id est, cujus filius.' Nautæ ad Jonam i. 8. τίς σου ἡ ἐργασία ἐστὶ, &c. ἐκ πόλεως χάρας καὶ ἐκ πόλου λαοῦ σὺ; Plautus: 'Qui sit, cujatis, unde sit, ne parseris.' Apud Valer. Maximum Servilius Isauricus: 'Hunc ego Judices, &c. cujas sit, aut quam vitam egerit, &c. ignoro.' Arnobius ii. 'Det responsum interrogatus, quisnam sit ipse, aut a quo patre: quibus sit in regionibus editus, quo pacto, et quam ratione nutritus: quid operis aut negotii celebrans.' Symeon Metaphrastes de Joanne Evangelista: 'Ἐπεὶ κατ' ὄψιν τῷ κρατοῦντι (Domitiano) ἐγένετο, καὶ ὅστις ποτὲ, καὶ πόθεν εἴη, καὶ τὴν θρησκείαν ὁποῖος, &c. ἐρωτᾶτο. Apud Lucianum in Cataplo ille: Οἷος εἰμὶ, καὶ οἶδον τινα ἐβίωσα τρόπον. Chrysostomus in de Luciano Martyre: Καὶ τίς εἴη, καὶ πόθεν, καὶ τί πράτταν διατελοίη, μετ' ἀκριβείας ἐδίδαξεν. Illa *qui sim* illustrant quæ Asconius ad verba *qui sis* (Divin. in Verr.) adnotavit. 'Non'

(inquit) 'in nomine tantum, et in genere est, sed et in omnibus personæ attributis. Ergo, qui sis, et quod Siculus continet, et quod indoctus, et quod non intelligeret,' &c. 'Vitam tenere' et infra Noster lib. ix. dixit: quare non puto rejiciendam lectionem illam. *Pric. Cujatis*] Nomen est gentile, et significat ejus gentis. Anti-qui enim, ut ait Prisc. nominativum proferebant *cujus* et *cujatis* communi genere. Plant. 'Rogitant *cujatis* sit.' Beroald.

Quo quæstu teneam] Primum copula et male desideratur in Edd. Junt. pr. et Ald. Dein, ut in Lips. et Palat. est, *quo quæstu teneam*, melle, sic etiam legitur in Florentino, ac Wass. et, ut in Fuxensi *quæstum teneam*, melle, ita quoque in Regio. Quare, cum non Latina sint satis *quo quæstum teneam*, ut edidit Vulcan. Ed. sec. aut *quæstu*, ut in Vulcan. Ed. pr. sine Accusandi casu, ut vel patet exemplis per viros doctos allatis, lego: *quo quæstu teneam me*: vel, *quo quæstu me teneam*; uti dudum ediderunt Scriverius (sed vide aliter in Anecd. Spuriis p. 39.) ac Floridus. Satis patet ratio, qua excidit vocula *me*, ac faret Coll. Modiana Bertin. Cod. *quo quæstu inita eam*. Immo clare sic præbet Cod. Pith. *quo quæstu me teneam*. Val. Max. l. ix. c. 6. § 4. 'Quonam quæstu sustentaretur.' Sed et adi Salm. ad Solin. p. 111. Oud. *Quæstum*] Ad quærendum lucrum ritu mercatorio. Beroald. *Eam*] Vadum: verbum est. Id.

Æginensis quidem sum] Sic vulgo vel *Ægiensis* editur. Sed ex vestigiis Mstorum, qui hic admodum sunt perturbati, olim fuisse scriptum colligo: *Quid sum Æg.* nude verissime a Woerrio emendatum puto: *quidam*. Elegantissime. Mox *Æginensis* cum Mss. Lips. Pal. Bert. Flor. Wass. jam ediderunt Vicent. Beroald. Junt. Ald. Sed, cum Beroaldus et Becichemus Epist. lxxvii. testentur in aliis Mss. et Edd. Vett. esse *Ægiensis*, *Ægeensis*,

Ægensis, *Pricæus* in Oxoniensi, *Argiensis*, omnino censeo verum hic esse *Ægiensis*, quod expressere Basil. Lugd. Colv. ab Ægio, Achaia ad Sinum Corinthiacum celebri oppido: cujus frequens mentio in Nummis, Inscriptionibus, Geographis, et Historicis. Talis vir hic melius convenit, quam civis quidam ex sterili et metallifera insula Ægina. Alibi quoque *Æginenses* male intrusos legas. Vide ad Front. l. iv. 5. 22. In Vulc. Ed. sec. prave est *Rhegiensis*. Oud. *Æginensis quidem sum*] Ægina, cujus hic se municipem esse ait, insula est, ab Ægina Æaci matre dicta, cum prius Cænopia nominaretur. Ovid. 'Cænopiam veteres appellavere: sed ipse Æacus Æginam genitricis nomine dixit.' Æs Ægineticum, teste Plin. fuit in laude: ex quo candelabrorum superficiem elaborabant. Quidam codices habent *Ægiensis*, tanquam ab Ægio deducto nomine. Est enim Ægium oppidum Peloponnesi, quo in loco Jovem a capra caprino lacte nutritum fabulantur, sicut Aratus prodidit. Unde et loco nomen: *αἴγα* enim capram vocant. Sunt et Ægæ Euboicæ, a quibus Ægæum mare dici autumat Strabo. Sunt et Ægæ Achaicæ, penes quas Cratis amnis labitur. Beroald.

Hypathæo melle] *Ætneo* capit Cluverius simpliciter pro, Siculo, in Sicilia Ant. p. 113. Pessime Vulcan. Ed. sec. seu Scaliger exhibuit *Hypathæo* contra Mss. O. et Edd. Vett. in quibus est *Æthneo*, testantibus Beroaldo et Becichemo, esse in nonnullis *Ennæo*; quod e Bertin. producit, et in Ms. Petrarchæ atque Ed. Junt. poster. excensum legitur. *Hymetto* coniecere alii, et in his Vulcanius. At Mss. reliqui carent et hac et alia voce; jungentes, ut dixi supra, *quæstu teneam*, melle vel caseo. Qua ex scriptura, si quidem necessarium sit addi loci nomen τῶ melli, magis quam τῶ caseo, quod non putem, unice conjici-

ceres excidisse *Ennæo* seu *Hennæo*; sive *Hyblæo*: proximæ enim sunt Henna et Hybla florum feraces, et idcirco apibus frequentes. Vid. Per- vig. Veneris vs. 51. cum Comment. Ill. Rouhierii, et Heinsium ad Lac- tant. Phæn. vs. 120. eundemque ad Claudian. R. Pros. l. i. vs. 72. item Comm. ad Sil. xiv. 26. Leg. igitur foret: q. q. me teneam. Audite. Quidam sum *Ægiensis*, *Ennæo* melle vel caseo. At facile gentili voce carebi- mus, nisi ex ea cum *Pricæo* fingere velis aliud edulii nomen. Lepide Flo- ridus conjiciebat, *Athenæo* (pro, Atti- co) melle vel *Hypatæo* caseo. Sic vara vibiam sequitur. *Gypatæo* typothe- tarum, ut puto, error est in Ed. El- menh. In Palat. vel huj. In Fux. hu- jusmodi. Oud. *Æthnæo* melle] Id est, Siculo, quod bonitatis nota censetur. Prima nobilitas est Attico, quod Hy- metrium vocant: proxima Siculo, quod Hyblæum ab oppido nuncupa- tur: mox Calymnæ insulæ. Hinc ait Ovid. 'fœcundaque melle Calymne.' Appuleius *Æthnæum mel* appellat, in- telligi volens Hyblæum, sive Siculo, ab *Æthna* monte, quæ ardet noc- tibus semper. Quidam legunt *En- næo*, ab *Ænna* civitate Siciliæ in colle sita, in qua sacra Cereris ædes est, ut docet Strab. in vi. Hinc illud in Carmine obsceno: '*Ænnææ* Cere- rem nurus frequentant.' Beroald. *Hypatæo* melle, vel caseo, &c.] Magna in primæ vocis scriptura varietas: for- tasse tamen edulii nomen, non loci vel regionis latet. *Pric.*

Cauponarum mercibus] Sive, caupo- nariis, quales in cauponis et tabernis venduntur. In Palat. est *cauponorum*, in Voss. coll. seu Lips. Cod. et Zabarella Cod. teste Ferrario l. i. Elect. 19. *cauponorum*. Mallem, si per mem- branas liceret, *cauponum*. Oud. *Cauponarum mercibus*] Esulentas merces significat, quæ pertinent ad edulia cauponarum. Est autem *caupona* et mulier, et taberna. Potest referri et

ad cauponationem, quam ut ilibera- lem improbat Plato, l. ii. de Legibus: de quo suo loco mox plura. Beroald.

Per Thessaliam, Ætoliam, Bœotiam ultro citro discurrens] Tacitus Annal. iv. de C. Graccho: 'Per Africam et Siciliam mutando sordidas merces sustentabatur.' Exprimitur heic Græcorum περιέρχασθαι et δολιχεύειν. In- fra l. x. de duobus fratribus qui panes, mellita edulia, et id genus scita- menta concinnabant. 'Meque ad vasa illa compluria gestanda præsti- narant, quæ Dominis regiones plus- culas pererrantibus, &c. necessaria erant.' Hesychius: Ἐμπολᾶ, περιέρχεται, πραγματεύεται. Ælianus apud Suidam: Ἐμπορος τὸ ἐπιτῆδευμα, πολ- λὸς πολλὰκις πολλοὺς δολιχεύσας. Firmi- cus viii. 22. 'Negotiatores negotio- sos, nunquam in uno loco consisten- tes.' Fulgentius Mytholog. ii. de Mercurio: 'Pennata vero' (habet) 'talaria, quod negotiantium pedes ubique pergendo, quasi pennati sint.' 'Ultero citro discurrere' (ex Nostro) lib. xxv. Ammianus. *Pric.* *Ætoliam*] *Ætolia* regio est proxima Epiro, quam ab Acarnania dirimit amnis Achelous. Hinc Ovidius Acheloum appellat A- carnianum fluvium, illo versu: 'Am- nis Acarnanus lætissimus hospite tan- to.' In *Ætolia* oppidum est nomine Naupactum, a quo idem Achelous Naupacteus ab eodem poëta est dic- tus. *Ætolix* oppidum est Calydon: unde Calydonius ille aper famigeratus. Beroald. *Bœotiam*] Cum Latini Græcos in omnibus pene sequantur, ut ait Priscianus, Barbarismus fit Boëtiam Boëtiosque scriptitando pronuntiandoque: sicut obtinuit in- veteravitque falsa et pertinax con- suetudo neotericorum. Bœotiam enim et Bœotios scribere ac proferre de- bemus, ex Græcorum ratione, apud quos Βοιωτία, Βοιωτοί, nec unquam ali- ter scribuntur. Et ita illud Flacci legendum est: *Bœotum* in crasso jura- res aëre natum. Homer. in Catalogo:

Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἥρχον. Auctoritatem tamen, et rationem, et regulam consuetudo superavit, quæ (ut ait Gellius) domina rerum est, maximeque verborum. In ore enim omnium est Boëtia, cum Bæotia insolens, inauditum, aspernabile verbum esse videatur. Cæterum ego ipse sequar Fabium Quint. qui vocat consuetudinem sermonis, consensum eruditorum, non usum trivialium Grammatistarum. *Idem.* *Utro citro discurrens*] Oxon. quoque Fux. Guelferb. et Palat. cum Coll. Wass. sive Paræi Etonensi Cod. et Ed. Scriveriana addunt copulam *que*. Eaque varietas fere perpetua est. Vide me ad Sueton. Calig. c. 19. 'Utro citro commeavit.' Nec aliter dant Mss. optimi Pliniani l. II. c. 38. 'Sic ultro citro commeante natura.' Infra l. VIII. p. 168. Ed. Pric. 'Utro citroque commeabant.' Adde Glossas. *Oud.*

Comperto hypatæ esse caseum recensentem] Sic cum Aldo et Junt. post. edidere Colvius et seqq. cum in aliis ederetur: *C. i. quod H. esset caseus recens*: quod perperam defendit Roaldus. Mss. omnes carent *quod* cum Ed. Beroaldi, in qua *Hypaten*. Sed et verbum esse deest Mss. Lips. Palat. Flor. Reg. Fux. Pith. Guelf. Oxon. Wass. et Edd. Pric. Flor. In iisdem *caseum recentem*, sed in Bertin. et Pithæano *caseus recens*. Ms. Barth. *caseum recente*, quod ridicule ἀρχαϊκῶς pro recens positum suspicatur Floridus. Mihi vix dubium est, quin legi debeat: *C. i. Hypatæ (q. c. c. Th. a.) caseum recens et sciti saporis, &c. distrahi*. De participio 'comperto' et similibus adi Drak. ad Sil. xiv. 97. et quos laudat. Neutro genere adhibuit vocem 'caseum,' quod jam vidit Barthius lib. xxiv. Advers. c. 1. Sequitur enim 'id omne.' Eodem genere usi sunt Plautus et Novius apud Nonium de Indiscretis Gener. hac voce p. 200. Ed. Merc. Sic supra 'baculum quod,' Lib. xi. p. 245. 'Ca-

duceum Mercuriale.' Alibi variant 'lorus' et 'lorum,' 'gladius' et 'gladium,' 'clypeus,' 'clypenus,' &c. Monendum tamen est in Mss. Lips. Guelf. Palat. Reg. Fux. Oxon. scribi: *Hypatæ civilatis cunctæ* (Palat. *cunctam*) *Th. antepollere caseum*. Ita ut forsitan illa omnia *q. c. c. Th. antep.* e glossa marginali sint nata. Certe illa hujus urbis laus parum facit ad casei commendationem. At recte lib. III. p. 50. 'Tibi quidem splendidissima et unica Thessaliæ civitas.' Ejus tamen Metropolis deinceps non fuit. Adi P. Wesseling. ad Hieroclis Synecdemon p. 642. *Oud. Comperto*] Cum comperissem. Absoluta elocutio est apud Veteres usitatissima. Cor. Tacitus: 'Igitur Zosines diu pensitato, Mithridatisne rebus externis, an patrio regno consuleret.' Silius: 'Auditoque furens socias non defore vires.' Beroald. *Hypatæ*] Itidem Lucianus se Hypatam accessisse commemorat, Thessaliæ civitatem, quam Appuleius signat fuisse metropolim, et quasi principalem totius regionis. Livius meminit Hypatæ in xxxvi. scribitque Consulem Romanum esse depopulatum agrum Hypatensem. *Idem. Comperto itaque, &c.*] Glossarium: 'Comperto, γνωσθέντος.' Pric. *Hypatæ, quæ civitas cunctæ Thessaliæ antepollet*] Lib. III. de eadem: 'Splendidissima et unica Thessaliæ civitas.' *Idem.*

Caseus sciti saporis] Caseo Nemausensi, quæ civitas Galliarum est, laus fuit apud Antiquos præcipua, et musteo tantum, hoc est, recenti commendatio. Caseus Lunensis magnitudine conspicuus celebratur, quippe qui ad singula millia pondo premebatur, ut docet Plin. in xi. Hinc illud Epigrammatici poetæ: 'Caseus Ethruscæ signatus imagine Lunæ Præstabit pueris prandia mille tuis.' Caseus a coacto lacte dictus, ut interpretatur M. Varro: sive a coëundo, ut ait Festus. Casei recentes et molles sunt

alibiles magis, quam veteres et aridi. Inter cibos castrenses, caseus quoque numeratur. Spartianus: 'Ne Adriano hæc, cibis etiam castrensibus in propatulo libenter utens: hoc est, lardo, caseo, et posca, exemplo Scipionis Æmiliani et Metelli, et auctoris sui Trajani.' Galenus lib. de Alimentis III. recentem caseum, veluti omnium probatissimum saluberrimumque, quem vocari ait a Pergamenis municipibus suis oxygalacticum, miro præconio extollit. Ut autem intelligas quid sit caseus oxygalacticus apud Galenum, scito *oxygalam* dici quasi acetosum lac: nam Græci ὄξος acetum vocant, γάλα lac. Unde Galactopotæ dicti populi, quibus lac victum commodat, quorum meminit et Columella in VIII. Oxygala autem, ut docet Plin. libro XXVIII. cap. 9. fit e lacte quod in summo fluit, addito sale. Oxygala alio modo fit, acido lacte addito in recens: quod, dum accessit, utilissimum est stomacho. *Hipacem* vocat antiquitas caseum equinum, cui eosdem affectus quos bubulo caseo Sestius assignat. Genus est casei quod *saprum* vocant, quasi dicas marcidum: qui cum sale et sorbis siccis e vilio tritus, potusque medetur celiacis. In universum hæc de caseis traduntur: stomacho utiles sunt, qui non sunt salsi, id est, recentes: veteres alvum sistunt, corpusque minuunt. *Beroald.*

Sciti saporis] Probi jucundique gustatus. *Scitus* interdum dicitur elegans. Terent. 'scitum puerum' appellat pulchrum et elegantem. Fiscellus dicebatur a priscis, casei mollis appetitor. *Idem.*

Pretio distrahi] Vendibilem fuisse caseum significat, qui levi pretio coëmi posset. *Distrahere* enim est vendere, Oratoribus et Jurisconsultis. Inde 'merces distractæ:' et 'distractio,' venditio. Ulpian. titulo de transactionibus: 'Si uni pluribusque fundus ad alimenta fuerit relic-

tus, velitque eum distrahere, necesse est emptorem de ejus distractione et transactione arbitrari.' Alias significat dissepārare atque divellere. *Idem.*

Id omne præstin.] Miror Scriverium quoque recepisse librarii Lipsiani codicis errorem *ad*. Quæ Brantius profert, huc non pertinent, et Auctor sæpissime 'præstinare' cum Accusandi casu pro, emere, cum Plauto effert; ut in f. lib. I. item lib. VIII. X. &c. Adi Indicem. Neque opus est, ut coniciamus cum Viro docto *prædestinaturus*, sive, ante emturus. *Præstinatur* Pith. Oud. *Præstinaturus*] Empturus. *Præstinare* verbum vetus est, quod significat emere. Plaut. in Epidico: 'Ut præstines argento priusquam venit filius,' et apud eundem sæpissime. A quo *destinare* quoque, quod usitatius est, usurpatur in eodem significato, cum ait in Persa: 'Dii Dæque te agitent iratī, scelus, qui hanc non properes destinare.' *Beroald.*

Sinistro pede] Improspere omine et inauspicato. Si enim (ut Donatus, Virgilianus interpres, scite inquit) dexter pes bonus est, procul dubio sinister malus accipiendus est. A contrario dixit Virg. in VIII. 'Et nos et tua dexter adi pede sacra secundo:' hoc est, ut Ser. interpretatur, propitius, et prospero omine. Divus Aug. quod mehercule scitu memoratuque est dignum refert in epistolis, Phanionem dici boni pedis hominem, cujus adventus afferat aliquid felicitatis. 'Sic,' inquit, 'solemus dicere secundo pede introisse, cujus introitum prosperitas aliqua consecuta sit.' Illud obiter annotandum, in auguriis sinistram accipi pro prospero et salutari, et sinistras aves, quæ portendunt felicitatem. Autumat Festus Pomp. et Servius, 'auspiciū sinistrum a sinendo' dici, quod nos agere aliquid sinat. M. Varro in lib. Epistolicarum Quæstionum ait, ad sinistram partem

esse mundi exorientes, ad dextram occidentes. Unde factum arbitrantur, ut sinistra meliora auspicia, quam dextra esse existimentur. Idem fere sentiunt Capito et Cincius, vetustissimi scriptores. Plin. quoque fulmina læva, hoc est, sinistra refert prospera existimari, quoniam læva parte mundi ortus est. Idem Don. refert, in sacris signis idcirco prospera accipi, quæ sunt læva, quia sacrificantis vel precantis latus lævum, dextrum est ejus qui postulata largitur. Ex hac augurii consuetudine dixit Ennius: 'Contonuit lævum bene tempestate serena.' Et Ennium æmulatus Virg. cecinit in serio opere: 'subitoque fragore Intonuit lævum:' significare volens sinistrum: hoc est, prosperum factum esse augurium. E contrario Græcis et barbaris dextra meliora videntur, quam sinistra. Unde Homericus Ajax: 'Nescio quid hoc modo nunciet: prospera Jupiter his dextris fulgoribus edit.' 'Quamquam haud ignoramus,' ut inquit M. Tul. in II. de Divin. 'quæ bona sint sinistra dici, etiamsi dextra sint.' *Idem.*

Profectum] De cætero, 'sinistra' Apuleio, ut Græco, pro infaustis sunt itidem de Metamorphosi sua lib. XI. 'Curiositatis, inquit, improspere sinistrum præmium retulisti.' *Stewech.* Stewechii conjecturam [sc. *provec-tum*] firmat Bertinian. Sed frustra. Significat enim domo egressum. Liv. lib. I. c. 1. 'Quo casu profecti domo.' Pejor multo est conjectura J. Gruteri *profecto* in *Suspici*: lib. III. c. 12. *Oud.*

Spes comp. frustrata est] Herodotus lib. I. *ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος.* Lib. II. *ψευσθέντας* "Ἑλληνας ἐλπίδος μεγάλης. *Elmenh.* *Spes compendii*] Lucr: contra *dispendium* significat detrimentum. *Beroald.*

Negotiator magnarius] *Negotiatores magnarios* putem esse, quos nos *Gros-siers* vocamus. Inscriptio vetus Romæ (Grut. p. CCLXXXIII. 1.)

MAGNO. ET. INVICTO

IMP. CAES. C. VAL. AVREL.
CONSTANTINO. PIO. FEL.
INVICTO. AVG. PONTIF. MAX.
TRIB. POTES. COS. III. P. P. PROC.
D. N. CORPVS. CORIARIORVM
MAGNARIORVM. SALIARIORVM
DEVOTI. NYMINI. MAIESTATI. Q. EIVS.

Colv. *Magnanimus Fax.* Recte *magnarius* defenditur a viris doctis, cui in Inscript. quoque opponitur *tenuarius*. In Glossis, 'Μεγαλέμπορος, Magnarius.' Sic enim leg. non Μεγαλέμπορος; ut margini bene adlevit Cl. Wasse. Adi et Turneb. lib. XVII. Advers. c. 21. Vir doctus in marg. Ed. *Vicentinæ*: Hoc vocabulum legitur in marmoreo monumento apud S. Chrysogonum in Transtiberina urbis regione. *Oud.* *Omne enim pridie Lupus negotiator magnarius cœmerat*] Infra lib. v. 'Magnis pecuniis negotiantem.' In vet. *Onomast.* 'Præmercor, προνοῦμαι.' *Pric.* *Lupus*] Nomen proprium negotiatoris. Alias dicitur instrumentum uncinatum, quod vulgus lingua vernacula *graphium* vocat. *Palladius* *lupos* serrulas manubriatas interpretatur, numeratque inter rustica ferramenta. Alias *lupos* dicimus frenos, et lupata, juxta illud: 'Accipit ore lupos.' De lupo pisce, et animali quadrupede, nemo est qui nesciat. *Beroald.* *Magnarius*] Non a regione, quæ *Magnesia* dicitur, inclinatum est hoc nomen, sed a magno, magnitudinēque negotiationis: veluti famigeratus, clarus in obeundis magnis mercaturis. *Idem.*

Ergo igitur] Bas. 1. et Col. *Ego igitur.* *Colvius.* Item Edd. *Vicent.* Junt. post. *Perperam.* Vid. *Indicem Elmenh.* et lib. IV. p. 63. Jungit has particulas Auctor innumeris locis, ut alii 'itaque ergo.' Vid. Barth. lib. XXXII. Advers. c. 15. *Drakenb.* ad Liv. lib. I. c. 25. 'Ergo idcirco' Cicero pro *Rosc. Amer.* c. 39. De duabus unius sensus adverbii vel conjunctionibus simul positis egi sæpius. Vid. et Cort. ac Longol. ad

Plin. lib. v. Ep. 16. x. Ep. 97. § 7. lib. ii. p. 30. et iv. p. 79. 'Tandem denique: ubi consule Pric. Pluravide ad p. 56. 'Curiose sedulo.' Oud.

Inefficaci celeritate fatigatus] Apud Quintilianum ix. Declam. 'Et tamen ille qui tanto opere festinabat sero pervenit.' Pacuvius (restituente Viro summo Jo. Gerardo Vossio): 'Dolet pigetque magis magisque me Conatum hoc nequicquam itiner.' Ita fieri amat. 'Quid tam dextro pede concipis, ut te Conatus non pœniteat?' ut recte Juvenalis. Pric.

Commodum vespera oriente] Scrivenerius junxit in sua Editione *fatigatus admodum*; rectius, si quid foret mutandum. At reliqui Mss. omnes dant *commodum*: quod significat, *tunc jam*. Vid. Beroaldum et Elmenh. Indic. Innumeris enim locis Noster præter Terentium, Ciceronem, aliosque, ita usurpat. Plane ut hic lib. ii. p. 24. Ed. Colv. 'Commodum vespera oriente:' p. 27. 'Commodum meridies accesserat:' p. 37. 'Commodum noctis induciis,' &c. De τῶν 'admodum' pro, circiter, adi ad Justin. lib. xvii. c. 3. summum Grævium. Oud. *Commodum*] Non parum multæ particulæ sunt in Latina lingua usitatissimæ quidem, sed paucis bene cognitæ intellectæque; sicut est adverbium hoc, *Commodum*: quod significat tunc, id temporis, eo momento. Qua dictione non solum Appuleius noster sæpicule, sed et Plaut. et M. Tul. Gel. et omnis classicorum scriptorum ordo usus est. Donatus enarrans illud Terentianum ex Phormione: 'Id cum hoc agebam commodum:' dixit adverbium esse temporis, et tantum significare. Idem alibi apertius et planius exponit, 'Commodum huc adverterat, ipso eodemque tempore.' Beroald.

Ad balneas] Proprie et significanter fœminino genere *balneas* publicas appellamus, cum privata neutro genere *balnea* appellitentur. Quod do-

cet M. Varro. Et ita fere semper apud idoneos auctores invenies dici pro publicis thermis. Attamen M. Tul. *balneas* vocat, balnea Marci Bruti privata. Sic enim ait in ii. de Oratore: 'Quam multa de balneis, quas nuper ille vendiderat.' Idem in oratione pro Cluentio: 'Eas,' inquit, 'balneas non ex libris patris, sed ex tabulis, et ex censu quærere.' Græci βάλανον appellant, ab eo quod anxietatem pellat ex animo: quod et divus Aug. testatur lib. ix. Confessionum, et nos fusius scripsimus in commentariis Suet. unde nostri *balneum* dicunt, et per syncopam *balneum*. Idem.

Ecce] Proprium Ciceroni et Virg. hoc est, in rebus improvisis et repentinis: ut, 'Ecce autem gemini a Tenedo:' et 'Ecce trahebatur passis Priameia virgo.' Idem.

Humi sedebat] Inserunt quæ Mss. Palat. Reg. Wass. sed perperam, et obvio librariis vel interpolatoribus errore, de quo late agam ad f. h. libri: 'D. seniculum. In angulo sedebat:' et ad lib. xi. p. 244. Ed. Pric. 'Vidi ursam mansuem. Cultu matronali sella vehebatur.' Oud. *Pæne alius, lurore ac misera macie deformatus*] Lipsii conjecturam, quam temere expressit Vulcan. Ed. sec. probatam quoque a Sopingio, aut Heinisianam *lemurali* vel *larvuli os lurore*, recte cum Pricæo Ferrarius lib. i. Elect. cap. 19. refellit sequentibus: 'Hunc talem, quamquam necessarium et summe cognitum, tamen dubia mente accessi,' 'Pæne alius' bene explicuit Pricæus. Belg. *het geleeek dezelve man niet*. Non vero jungenda *alius lurore* (Edd. Bas. pr. Elmenh. prave lut.) sed *lurore ad miseram maciem d.* Sic enim præter aliorum codices dant quoque Palat. Guelf. Reg. Zabar. Wass. et Edd. Junt. post. Seriv. &c. Luror oritur præ defectu cibi et inedia, ut lib. viii. p. 169. Ovid. lib. iv. Met. vs. 260. 264. Vul-

gata videtur ficta ad lib. ix. p. 197. 'Lurore buxco ac macie fœdata.' 'Ad maciem?' Græca locutione, πρόσ. Vid. Salm. ad Solin. p. 62. 'Lapidi ad succinum color est:' p. 97. 'Reddit succum album ad lactis saporem:' i. e. sapore similem lacti. Male tentat Salmasius, quem vide etiam, p. 165. 'Ad prope casura:' p. 58. 'Dulcis ad melleam suavitatem.' Neque inepte *miram* conjecit hic et lib. viii. p. 469. Pricæus. Crebro enim *miserum* et *mirum* confundi solent; de quo latius infra. Sed tamen, a Mss. cur hic recedamus, caussæ nihil video. Mox *miserum ærumnæ spectaculum*; cum quo confer Sall. Jug. c. 14. Septim. de B. Troj. iii. 21. Dein *distematus* Pith. Voluit sine dubio librarius *distematus*. Idem. *Sedebat humi scissili palliastro semiamictus: pœnali lurore ac misera macie deformatus*] Eupgraphius ad ii. 2. Eun. 'Miserorum expressio his modis impletur: vultu, habitu corporis, atque vestitu.' Humi sedere solent qui miseras foveant, et ærumnis incubant suis. Statius: 'Tu modo fusus humi lucem aversaris iniquam.' Vide 2 Samuel. xii. 17. Ezræ ix. 3. Esaïæ iii. 26. Scriptor Historiæ Jobi ii. 7. 'Testa saniem radens sedebat in sterquilinio.' De Hecuba Euripides: 'Ἐπὶ χθονὶ κείται Κόνει φύρουσα δυστηγνὸν κάρα. Pric. Scissili palliastro semiamictus] 'Squalidus, illota facie, barbaque, comaque horridus impexa, scisso pannosus amictu.' Infra lib. ix. 'Scissili centunculo, &c. inumbrati.' Lucianus in de Merc. cond. πολυσχιδὲς ῥάκος vocat: et in Dial. Mort. τριβώνιον πολύθυρον. Petronius 'sordidam ac scissam tunica.' Plutarchus in περὶ Δεισιδαιμ. 'Ἐξω κᾶθηται σακκίον ἔχων, ἢ περιεζωσμένος ῥάκεσι ῥυπαροῖς. Semiamictus heic, ut infra vii. 'centunculis disparibus et male consarcinatis semiamictum.' et ix. 'Flebili centunculo semiamicta.' Marcianus Capella: 'Sordenti pallio, &c. semitectos.'

Donatus in de Tragœd. et Comœd. 'Læto vestitus candidus, ærumnoso obsoletus.' Nicetas Choniates: 'Ρακίοις ἐσπειρασμένοι, ἀπαστὶ ἐκτετηγμένοι, τὸν χρώτα τραπέντες, νεκρώδεις τὰς ὕψεις. Pric. Pœnali lurore ac misera macie deformatus] Infra lib. ix. 'Lurore buxco, macieque fœdata.' Sic 'hominem macie torridum' apud Ciceronem in pro lege Agrar. contra Rull. ubi malim *retorridum* scribi. Onomasticon vetus: 'Retorrescere, ἀναξηραίνεσθαι.' Apud Quintilianum v. Declam. 'Riget squalidi capitis concreta canicies, vigor pristini vultus vacuis luminibus intabuit, et per obstantium crinium illuviem tenuis arentium jactus oculorum.' In veteri Tragœdia apud Ciceronem Tuscul. iii. 'Corpus macie extabuit, Lacrymæ peredere humore exangues genas, Situ nitoris barba et pedore horrida Atque intonsa infuscat pectus illuvie scabrum.' Illud *Pœnali lurore* a Lipsio est, et quadantenus probari potest. Sic infra lib. vii. 'pœnale exitium,' et viii. 'caligo pœnalis.' At Oxon. Cod. et editiones principes habent, *pene alius lurore*. Et hanc præ altera lectionem sequendam putem: *Pene alius*, est in alium pene virum mutatus. Ammonius: περὶ ὁμοί. &c. 'Ἐτέροίωσις, ὅταν ἂφ' ἑτέρου σώματος εἰς ἕτερον μεταβάλλῃ, οἷον Νιόβη εἰς λίθον. Hesychius: 'Ἀλλοίωσις, ἄλλος ἐξ ἄλλου γεγόμενος μετασχηματίζεται. Philostratus in Epistolis: 'Ἐχθές σε ὀργίζομένην κατέλαβον, καὶ ἔδοξα ἄλλην βλέπειν. Terentius ii. 1. Eunuchi: 'Adeo homines immutari Ex amore, ut non cognoscas eundem esse.' Samuel ad Saulum i. 10. 6. 'Et mutaberis in alium virum.' Salvianus 2. de Davide: 'Judicio Dei a se alter effectus.' Et (quod propius ad rem præsentem) in Historia Jobi: 'Cumque elevasent' (amici ejus) 'oculos suos, non cognoverunt eum.' Gregorius Nysenus Homil. 2. de paup. amand. 'Eo calamitate reductus, ut quidnam sit

ambigatur: nam neque hominis plane, neque aliorum animantium cujuspian indicia præ se fert. Si cum homine conferas, effigies humana respuat deformitatem eam: si cum rationis expertibus animalibus, ea quoque similitudinem ejusmodi non admittunt.' Et post: 'Juxta vias celebres, et a prætereuntibus frequentatas jacent homines mortui, imo ne homines quidem, sed infælices hominum reliquæ, signis et indiciis aliquibus indigentes, ut se homines esse fidem faciant: neque enim ex naturæ notis quidquam est reliquum quo possint agnosci.' Oxon. et Florent. Cod. *Ad miseram maciem d.* Pro *miseram* tamen *miram* scriberem. Vide infra lib. viii. notata, ad ea, 'mira præsumptione munitus.' Et bene hæc *deformatus*. Eustathius ad Odyss. Ἀδχμοῦ πινυρόρης, &c. τὸ λαμπρὸν εἶδος ἀφανίζει. Bene et *macie deformatus*. Quintilianus Declam. xiv. 'Deformis macies inde veniebat.' Idem xii. Declam. famem 'malorum deformissimam' vocat, quod nempe cæteris malis deformiores reddat. *Idem. Macie deformatus*] 'Cava lumina, pallor in ore, Labra incana situ, scabri rubigine dentes. Dura cutis, per quam spectari viscera possent. Ossa sub incurvis extabant arida lumbis: Ventris erat pro ventre locus, pendere putares Pectus, et a spinæ tantummodo crate teneri.' *Deformatus* hic *κατασχηθεὶς*, ut bene in Glossario redditur. *Idem. Palliastro*] A *pallio*, quæ Græcorum vestis est, ut toga Romanorum, inclinatur *palliastrium*: ejuscemodi nomina autumant Grammatici significare diminutionem, et profecto quædam sunt in *aster*, vel in *astrum* desinentia, quæ diminutionis regulam servant: ut *surdaster*, quasi absurdus: et *recalvaster*, modice calvus. Cic. in v. Tuscul. 'Erat,' inquit, 'surdaster M. Crassus.' In Levitico ait Moses: 'Et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est.' Unde et 'recalvatio

dicta,' non plenum calvicium, sed pusilla capillorum deglabratio. Itidem *palliastrium* accipi videtur, pro pallio mutilo et breviculo. Complusecula tamen sunt ex hoc inclinatu derivata, quæ imitationem potius significant quam diminutionem. ut *Pinaster*: quo non parva pinus significatur, sed ut ait Plin. in xvi. nihil aliud est quam pinus sylvestris mira altitudine. Ita *apiastrum*, quod herbæ genus melisso-phylon Hyginus vocat. Ita *mentastrum*, quæ menta sylvestris est. Consimiliter a Cic. dicitur *Fulviaster* et *Antoniaster*, contra Priscian. sententiam, quasi Fulviæ Antoniique imitator. Et a Terent. in Adelphis, 'parasitaster' dictus non tam parvus parasitus, quam æmulus imitatorque parasitorum. De palliastro in Fioridis: 'Niceno procinctu palliastri magistratum in secreto defendisset.' *Be-roald. Scissili*] *Lacero* et divulso. Alias *scissile* dicitur, ne *fissile*, quod facile scindi potest. *Idem. Semiamictus*] Ex hoc aperte liquet, palliastrium pusillum et breve pallium significare, quo Socrates non totus vestiebatur, sed semivestitus conspiciebatur. *Id. Lurore*] Squallore, et pallore buxanti. Est enim *luridus*, supra modum pallidus. unde 'rana lurida' Varroni, et 'venena luridæ' poetis dicuntur. *Id. Deformatus*] Sentus, incultus, et dishonestamento formæ demutatus. Alias *deformare*, est figurare, fabricare, et nova forma insignire. Vitruvius in v. 'Tragicæ scenæ deformantur columnis, signis, et regalibus rebus.' *Idem.*

Fortunæ deterrima] Lipsii conjecturam adprobarunt Barth. lib. xxiv. Advers. c. 1. edideruntque Vulcan. Ed. sec. Elmenh. Florid. ac Pricæus. Mss. Barth. et Bert. lectionem *determina* exhibuit Scriverius. At Ferrario lib. i. El. c. 19. placebat: *quales solent fortuna deterrima*, &c. in Ablativo. Certe nolebat mutari vocem *deterrima*, Nostro sæpissime adhibi-

tam, exponens: homines vilissimi, ac naturæ ludibria sive negotia. Quid si a nominativo sing. 'detrimen' scribamus *detrimina* seu *περικαθάρματα καὶ περὴψμα*, ut ait Divus Paullus ad Corinth. i. 4. 13. ubi vide Wolfium. Ut enim 'flamen' et 'flamentum,' 'fundamen' 'fundamentum,' 'hortamen' 'hortamentum,' 'munimen' 'munimentum,' 'tentamen' 'tentamentum,' et plura alia occurrunt, quidni sic 'detrimen' et 'detrimentum?' In Palat. a m. pr. est *detrime*. Prave vero Ed. Flor. in viis. 'Erogare' dictum, ut lib. v. p. 97. 'Erogatus germani amplexus.' Oud.

Stipes erogare] Significat, contubernalem ad incitas, hoc est, egestatem fortunæ fulminantissæ vitia redactum esse, adeo ut mendicare cogeretur. Quod genus homines Plant. eleganter appellat *mendicabula*: et Laberius mendicitatem dixit *mendicimonium*. In triviis autem potissimum mendici stabulantur, utpote locis frequentioribus, per quæ ultro citroque commeant homines negotia obeuntes. Beroald. *Stipes in triviis erogare*] Horatius: 'In triviis fixum cum se demittit ob assem.' Lucianus Necyomantia: Πολλοὺς τε καὶ ἄλλους ἦν ἰδεῖν ἐν ταῖς τριόδοις μεταιτοῦντας. Marc. x. 46. Ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. *Erogare* mutandum non est. Infra lib. vii. 'Nec manum validam erogandæ stipi porrigeret.' Glossarium: 'Stipem: ἐλεημοσύνην.' Pric.

Hunc talem, quanquam necessarium, &c.] Gellius xiii. 3. 'Qui ob jus affinitatis familiaritatisve conjuncti sunt, necessarii dicuntur.' Glossæ: 'Necessarius, οἰκεῖος.' Glossæ aliæ: 'Οἰκεῖος, ὁ συγγενής, necessarius.' Infra lib. vii. 'Per cæteros familiares ac necessarios.' Vide ad Act. xxx. 24. notata. *Hunc talem* heic, ut bis in de Philosophia libro, et Miles. ix. Locutio Sallustiana est. Micipsa de Jugurtha: 'Colite, observate talem hunc virum.' Idem. *Quanquam necessarium*]

Quamvis mihi necessitudine contubernaltateque conjunctum, et consequenter cognitissimum. Necessarii enim dicuntur, qui jure affinitatis familiaritatisque conjuncti sunt, ut docet Gel. lib. xii. Noctium Atticarum. Beroald.

Agnitum] Accedit Guelferb. Palatinus et Oxon. Omnino melius, ut in Florid. *hominem bene cognitum*. Summe tum cognoscebat, ut necessarium, sed, quia jam pæne alius erat factus, nondum eum agnovit, et dubia mente propius accessit. Frequentissima vero in his compositis ob adfinitatem ductuum in litteris *co* et *a* est confusio. Vid. Drakenb. ad Liv. lib. xxxiv. 56. Davis. ad Hirt. B. Afric. c. 16. Eadem confusio lib. vi. p. 315. 'Indicia quibus possit agnoscere:' quod ibi malim, et lib. ix. p. 203. 'Ululatum agnovere fratres.' Ceterum cuncta *Hunc talem* usque ad *accessi* desunt Ms. Fux. Oud. Et *summe agnitum*] Melius Oxon. *cognitum*. In Floridis: 'Hominem bene consultum, &c. bene cognitum.' Pric.

Dubia mente propius accessi] 'Dubius quidnam insolita facies ostenderet,' et Sallustius apud Donatum loquitur. Florid. iv. 'Propius accessit, &c. ut etiam incognosceret quisnam esset.' Vide Luc. x. 33. Idem.

Quid istud? quæ facies? quod flagitium] Quis tam crudeles optavit sumere pœnas? Cui tantum de te licuit? Seneca Œdipo: 'Quæ dira novi facies lethi Gravior letho?' Apud Aristophanem ille in Thesmophor. Τίς ἡ στολή, Τίς ἡ τάρaxis τοῦ βίου; In Eunucho Terentii: 'Video sentum, squallidum, ægrum, pannis annisque obsitum: Quid istuc, inquam, ornati est?' Ex quibus hæc sua Apuleius adumbravit. Idem. *Domī tuæ*] Oxon. *domui tuæ*. Idem. *Quæ facies*] Admiratur in Socrate contubernali tantam deformitatem, tantamque vultus ac totius corporis illuviem. Est enim *facies*, forma omnis, et modus et fac-

tura quædam corporis totius, a *faciendo* dicta: auctor Gel. in XII. Plant. quoque, in Pænulo, *faciem* pro totius corporis coloris habitu dixit, his versibus: ‘Sed earum nutrix qua sit facie mihi expedi. Statura non magna, corpore aquilo est.’ Aquilum corpus a colore aquilo dictum, qui fuscus est et subniger, ab aqua nominatus. Cæterum quotidianæ locutionis consuetudo *faciem* usurpat pro oris specie, quod Græci *πρόσωπον* dicunt, in quo significatu est illud Plin. ex XII. ‘Facies homini tantum, cæteris os, aut rostra.’ *Beroald.*

PAG. 5 *Defletus*] Deploratus, lamentatus. Participium ab eo quod est *fleor*, ut ait Ser. Virg. ‘tum membra thoro defleta reponunt.’ *Idem.*

Conclamatus es] Tanquam de vita tua transactum finitumque sit. Donatus enarrans illud Teren. ex Eunuchio: ‘Jam conclamatum est:’ modo interpretatur transactum ac finitum, ut corpora nihil reliqui habent ad vitæ officia: modo manifestum, ut in conclamatis funeribus nulla dilatio est doloris ac luctus, *Conclamatum* pro satis deploratum satisque vociferatum esse exponit. Ser. vero in expositione illius hemistichii VI. *Æneid.* ‘Pars calidos latices,’ ait morem fuisse apud Veteres, ut mortui calida aqua abluerentur, et per intervalla conclamarentur, propterea quod solet plerumque vitalis spiritus exclusus putari, et homines fallere: ideoque servabantur cadavera septem diebus, et calida aqua abluebantur, et post ultimam conclamationem comburebantur. Et hinc tractum esse refert illud Terentii: ‘Desine, jam conclamatum est.’ Consimile est illud Lucani ex II. *Pharsaliæ*: ‘corpora nondum Conclamata jacent.’ *Idem.*

Juridici provincialis decreto] Perperam Oxon. et Par. *judicis*. Consule Beroaldum, et ad Titulum Dig. de officio juridici provincialis, nec non

Glossas, et Inscriptiones ‘Juridicus Ægypti,’ ‘Asturiæ,’ &c. Dein *vox* pro *uxor* Ed. Bas. pr. ridicule. *Uxorque* Fux. Coll. Voss. *Oud. Juridici provin.*] Juridicus provincialis significatur is magistratus, qui jus dicit in provincia, sive is prætor sit, sive proconsul, sive præses, sive alius qui provinciam regat. Titulus est apud Jurisconsultos de officio juridici Alexandriæ, ubi sic ait Ulp. ‘Juridico, qui Alexandriæ agit, datio tutoris constitutione divi Marci concessa est.’ Sensus est, datos esse tutores filiis Socratis, qui demortuus credebatur, ex auctoritate decretoque juridici, qui provinciam illius patriam regebat. Nam, ut refert Ulp. titulo de jurisdictione judicum, ‘Jus dicentis latissimum est. Nam et pupillis non habentibus tutores constituere potest.’ Tutores autem sunt, ut docet Paulus lib. XXVI. digestorum, qui vim ac potestatem habent tuendi eum, qui propter ætatem suam sponte se defendere nequit: dicti quasi tutores atque defensores. Mutus et surdus tutor dari non potest. Tutorum alii legitimi, alii fiduciarii, alii honorarii nuncupati. Analogistas, sive analogos appellat tutores Julianus Juris. eos qui non tenentur reddere rationem administratæ tutelæ. Jus dandi tutores datum est, ut ait Ulp. omnibus magistratibus municipalibus. Prætor ipse se tutorem dare non potest. Illud semper constitit, præsidem posse tutorem dare tam absentem quam præsentem; et tam præsentem quam absentem: nec non ignoranti et invito. *Beroald. Tutores juridici provincialis decreto dati*] Glossarium: ‘Juridicus, δικαιοδότης.’ In eodem Ms. Cod. est, *Judicis provincialis. Pric.*

Præsolutis feralibus off.] *Persolutis* jam ediderat Vulcan. Ed. sec. et post Wowerium omnes, cum Mss. Florent. Fux. Oxon. Petr. Nihilominus *præsolutis*, quod dant Edd. Vett. et Mss. Reg. Pith. Palat. Bert. Lips. &c. de-

fendit Barthius lib. xxiv. Advers. cap. 1. pro, ante solutis, et priusquam ad secundas ire nuptias compellebatur. Non persuadet. De his vid. ad lib. viii. p. 151. In Wass. *persolata*. E glossa hoc opinor natum. *Feralis* Fux. *feralibus* Palat. Guelf. Wass. Alibi Auctor, et alii sæpius dicunt ‘feralia amicula,’ ‘ferales nuptias,’ ‘feralem pompam’ pro funebribus. Vide Indicem Elmenh. et meum Lucani. Ed. Pric. *off. feralib.* Ond. *Liberis*] Liberum appellatione non solum filii, sed et nepotes continentur, ut tradit Ulp. titulo de testamentaria tutela. Liberos, secundum Cassium, et ultra trinepotem accipimus. Antiqui oratores historicique etiam unum filium filiamve liberos multitudinis numero appellaverunt. Sempromius Asellio, libro rerum gestarum quinto, de Tiberio Graccho ita scripsit: ‘Orare cœpit ut se defenderet liberosque suos, eum, quem virilis sexus tum in eo tempore habebat, produci jussit, populoque commendavit prope flens.’ *Beroald. Feralibus officiis*] ‘feralia officia’ appellamus, quæ inferis defunctisque exhibentur. Scribit Ovid. in II. Fastorum, feralia dici diem mense Febuario, qua feruntur justa manibus parentum, et celebratis parentalibus placant animas defunctorum. Festus quoque Pomp. ait, feralia esse festa sacra Diis manibus, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata. Hinc ‘fœdera feralia,’ et ‘tedas ferales,’ et ‘arma feralia’ dixit Lucan. pro mortiferis et pernicialibus. Et ‘ferales’ testatur Ovid. pro funebres et lugubres. Uxor, apud Veteres, decem menses a funere maritali lugebat maritum, quia annus id temporis erat decimestris, ut docet Ovid. Scribit Seneca libro VII. Epistolarum, annum tempus fœminis ad lugendum constitutum fuisse a maioribus, non ut tandiu lugerent, sed ne diutius. Viris nullum lugendi legitimum tempus est,

quia nullum est honestum. ‘Lugentes diebus luctus erant in pellibus. *Idem.*

Deformata] Deturpata, sordidataque. *Idem.*

Diffletis p. oculis] Mang. *defletis*. Sic postea: ‘Ubi defletum pro tempore comitem misellum.’ *Putean.* Iste locus huc non pertinet. Dicitur enim, ut supra, ‘defletus et conclamatus.’ Nihilominus cum viris doctis, accedente Cod. Zabarell. et Ed. Scriv. præfero *defletis*. Recte adtulit Pricæus lib. v. p. 92. ‘Deflebant oculos,’ nisi hic malis *præfletis* ex lib. II. p. 36. ‘Visu præfletis,’ vel cum N. Heinsio in Advers. p. 771. *diu effletis*; ex Quintiliani Decl. VI. ‘efflere oculos.’ Ond. *Diffletis pene ad extremam cæcitatē oculis suis*] Catullus: ‘In assiduos absumens lumina fletus.’ Agricola apud Aristophanem in Acharnens. Ἀπόλωλα τῷ φθαλμῷ δακρύων τῷ βόε. In vet. Epigrammate: ‘Hanc sic assidue deflet Petronius, ut jam Deficiant oculos lumina clara suos.’ Aldhelmus in de laudibus virginitatis: ‘Tantisque lamentorum singultibus, et tam rancidis’ (lege, *tam rancidis*) ‘questibus lacrymabundus lugubriter flevit, ut gemellis pupillarum luminibus funditus fraudaretur.’ Apud Quintilianum VI. Declam. ‘Et cum assiduos planctus, et irrequietas diceret lacrymas, adjiciebat, Jam pene cæca est.’ Cæterum pro *diffletis* puto *defletis* legendum. Infra lib. v. ‘Deflebant oculos, et plangebant ubera:’ et hoc ipso libro: ‘Defletum pro tempore misellum comitem,’ &c. Pric. *Diffletis oculis*] Tamdiu, tamque continenter deflevisse feminam significat, ut pene luminum sive oculorum captivitatem orbitatemque pateretur. In hanc sententiam Quintil. in declamatione quæ inscribitur Insepultus, sic inquit: ‘Cognita clade rarissimi uxor exempli totos efflevit oculos, fontemque illum perennium lachrymarum tantum cæcitas clausit.’ *Beroald.*

A suis parentibus] Patre et matre. Interdum *parentes* vulgari more, ut ait divus Hieronymus, dicuntur affines et cognati, et ita nos vulgo vernacula lingua sermocinantes usurpamus. In hoc significato *parentes* appellat Spartianus, cum ait, 'omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit.' Præterea appellatione *parentum* omnes superioris gradus usque ad tritavum quidam appellari aiunt: sed Caius Cassius, cui Ulpianus astipulatur, omnes in infinitum dici parentes asseverat. *Idem*.

Novarum nuptiarum gaudiis] Luctus fiebat nuptiarum causa. *Idem*.

Hilarare infortunium] Exhilarare et discussio pectoris nubilo disserenare, ac nova immissa hilaritate discutere, et in lætitiā gaudiumque demutare. *Hilaria* Veteres diem appellaverunt 8. Kalendas Aprileis, quo fit æquinoctium vernum. quo primum tempore Sol diem longiorem nocte protendebat, perinde ac tunc primum exordium lætitiæ et hilaritudinis celebraretur. auctor Macrobius. Hæc hilaria significavit Vopiscus, sic scribens in Aureliano: 'Hilaribus, quibus omnia festa et fieri debere scimus, et dici impletis solennibus.' *Id.*

Suis sibi] Vetis locutio est. ita Terentius: 'Suo sibi hunc gladio jugulo.' ubi exponit Donatus, Veteres sic solitos loqui. *Idem*. *Novarum nuptiarum gaudiis hilarare compellitur*] Festus Pompeius: 'Minnitur, &c. luctus cum liberi nati sunt, cum honos in familiam venit, &c. cum desponsa est,' &c. *Pric.*

At tu heic larvale simulacrum, &c.] Sic hominem macie pallidum et exsiccum eleganter vocat. In Apologia: 'Macilentam vel omnino evisceratam formam, prorsus horribilem et larvalem.' Sidonius III. 13. 'Tota denique est misera facies ita pallida, ut per horas umbris mæstificata larvalibus.' Guntherus lib. VIII. 'Squa-

lencia tegmine fædo Corpora velatus miserandos possidet artus. Fæda situmacies, deformia turpis et æger Possidet ora color, pressis cutis arida membris Insidet, humana tantum vestigia forma Servat, et antiquam retinet natura figuram. Et, si vera velis imponere nomina rebus, Non homo, sed vivens hominis videatur imago.' Livius lib. XXI. 'Effigies, imo umbra hominum, fame, frigore, illuvie, squallore enecti.' Curtius de Græcis quibusdam a Persis auribus, manibus, &c. mutilatis. 'Inusitata' (mel. *invisitata*) 'simulachra, non homines videbantur.' Cicero III. ad Q. Fr. 'Ne vestigium quidem ejus, nec simulacrum, sed quandam spirantis mortui effigiem.' *Idem*. *Larvale simulacrum*] Augustinus in IX. de civitate Dei, Martianus Capella in nuptiis Philologiæ, et noster Appuleius dæmonio Socratis, *larvas* dici tradunt animas hominum depravatas, et malis vitæ meritis maculosas, quæ a corpore segregatæ terriculamentum sunt mortalibus, et occursacula nocturna. Hinc 'larvale simulacrum' dicitur deformatum, pallens, luridum, evisceratatum, emaciatum, ac prorsus horrendum sicuti larva est. In Priapeiis scriptum est, 'Ad me nocte solet venire, et affert Pallorem maciemque larvalem.' Ubi annotandum, in carmine phalæcio *larvalem* pronuciari debere per diæresim. A larva, *larvati* dicuntur furiosi, et mente moti, quasi larvis exciti. Appuleius in Apologia: 'Hunc denique, qui larvam putat, ipse est larvatus.' *Idem*, 'Tertium,' inquit, 'mendacium fuit macilentam, vel omnino evisceratam formam diri cadaveris fabricatam, prorsus horribilem et larvalem.' In hanc sententiam est illud Sidonii Apollinaris: 'Facies veluti umbris mæstificata larvalibus.' Apud Horatium, quod nescio an alibi facile reperiās, *larva* accipitur pro persona, sicut vulgo usurpatur eo versu: 'Nil illi lar-

va, aut tragicis opus esse cothurnis.' *Beroald.*

Nostra] Solæ Editiones Colv. et Vulcanii sec. exhibent minus bene *vestro*, confirmatum tamen a Ms. Regio. Reliqui Mss. et Edd. habent *nostro* vel *nro* vel *nstro*, ut est in Palatino, non vero *vestro*; quod aiunt quidam, non recte assecuti manum Gruteri. Dein in Msto Zabarellæ *vixeris*: quod probat Ferrarius lib. i. Elect. cap. 19. At majus erat dedecus, quod ibi talis palam *visebatur*, quam quod ibi ignotus et domo cuiusdam absconditus *vixerat*. Oud. *Dedecore vestro*] In Palat. *vestro*, quod veræ lectioni proximat. est ea ni fallor, *nostro*: ut et in Oxon. Ms. et edit. Vicentina legitur. *Pric.*

Aristomene] Vocativus casus est, qui apud Veteres saluatorius quoque vocabatur. Verba sunt Socratis, respondentis amico Aristomeni. Ita enim nominabatur sermocinator hic, introductus a Lucio nostro. *Beroald.*

Fortunarum lubricas ambages] Euripides: Μία ἡμέρα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *Heliod.* *Æthiop.* lib. v. p. 211. Ἀσάθμητόν τι τὸ ἀνθρώπειον καὶ ἄλλοτε πρὸς ἄλλα φερόμενον. *Seneca Natural. Quæst.* lib. iii. fol. 866. 'A fortuna nihil stabile datum esse; ejus omnia fluere aura mobilius. Nescit enim quiescere; gaudet lætis tristia substituere, et utraque miscere. Itaque in secundis nemo confidat, in adversis nemo deficiat. Alternæ sunt vires rerum.' Vide *Ansonii Epigramm.* 135. *Antholog.* lib. i. cap. 80. Τζετzen *Chiliad. Hist.* 341. *Elmenh. Fortunarum lubricas ambages*] Sæpe diximus, sæpe annotavimus, fortunam volubilem, vagam, inconstantem, lubricam, brutam appellari, quam Antiqui sine pedibus esse dixerunt, eamque in pila stantem figurantes, manuatam pennatamque fecerunt: quæ cum manus porrigit, pennas quoque comprehendere non sinit. *Fortunarum* autem pluraliter dixit, quia mul-

tiplex est multinominisque fortuna, sicuti a nobis scriptum est in libro De fœlicitate. Refert *Macrobius*, simulachra Fortunarum apud Antium conveniri solita ad danda responsa. *Papinius* quoque *Sylvula* quadam 'Prænestinas sorores' appellavit fortunas, quæ apud Præneste sub effigie sororum colebantur. Romæ fuit ara malæ Fortunæ in Exquilii, et nos olim ludentes scripsimus in libello elegiaco: 'Est fortuna mala, est convertens, est bene sperans: Fortis habet nomen, mascula culta Dea est. Ut tua multijuga est varia et numerosa potestas, Sic sunt multa tibi nomina facta Deæ.' In cælo est ἀγαθὴ τύχη καὶ κακὴ τύχη: id est, bona fortuna et mala fortuna. auctor *Julius Firmicus*. Alias fortunæ pro divitiis opulentiisque accipiuntur. *Beroald.* *Fortunarum, &c. reciprocas vicissitudines*] *Philemon* apud *Stobæum*: Τύχης μεταβολὰς οὐκ ἀγνοεῖς. *Arnobius μμητικῶς* lib. ii. 'Cur non immunes agitis tot discriminibus et procel- lis, quibus quotidie vos agunt exiti- abiles multiplicesque fortunæ?' *Ælianus* Τύχης δευρρόπας καὶ ταχείας μεταβολὰς *Variar.* iv. 8. dixit. *Diodorus* lib. xviii. τῇς Τύχης παλιρροίας. *Reciprocas* autem, metaphora a marino æstu desumpta. *Philo* lib. ὅτι πᾶς ὁ σπουδ. ἐλεύθ. Τὰ θνητὰ πάντα σάλῳ καὶ κλύδωνι πραγμάτων διαφερόμενα πρὸς ἀνίσους ῥοπὰς ταλαντεύει. *Seneca* cap. 28. ad *Polybium*: 'In hoc profundum inquietumque projecti mare, alternis æstibus reciprocum, et modo allevans nos subitis incrementis, modo majoribus damnis inserens, assidueque jactans, nunquam stabili consistimus loco.' *Arnobius* lib. i. 'Statis temporibus rerum vicissitudines fiunt: atque ut in maritimis æstibus modo secundæ res affluunt, malis recipro- cantibus prospera.' *Maximus Tyr.* *Dissert.* 30. Ἡ Τύχη ἄλογον, &c. Εὐρίπου δίκην μεταρρέον περιφερόμενον, &c. *Pric.*

Sutuli centunculo] *Futuli*, quod alii protulerunt, et dat Guelferbyt. et quo facit Fux. scriptura *futuli*, significare potest, multis rimis patente, in quo multa sunt foramina, scissis centonibus: unde supra et lib. ix. ait 'scissile palliastrum.' Est enim futile, quod continere nequit. Lib. vi. de manu excidente offula: 'Nec putes istud futile pollentarium damnum leve.' Adi Comment. ad Phædr. F. lxxiv. 'Canes futiles.' Nihilominus præfero *sutuli* (*sutuli* Pith.) sive, multis variisque pannis consuto consartoque, et hinc vilissimo, ut infra 'cymba sutilis,' 'flores sutiles.' Val. Flacc. lib. vi. vs. 81. 'domus sutiles' ex pellibus. Utrumque eleganter junxit Lucianus Dial. Mort. xvii. Τριβώνιον πολύθυρον καὶ ταῖς ἐπιπτυσχαῖς τῶν βακίων ποικίλον. Ceterum in Mss. Palat. Fux. Pith. et Oxon. ac Junt. pr. Ald. Edd. est *centuculo*; uti et lib. ix. p. 279. et p. 298. 'Scissili ac flebili centuculo:' ubi vide Pric. &c. In Ald. *pubentenus*. Oud. *Cum d'cto*] Frequens et pene peculiaris Appuleii locutio, quæ significat statim post verba, et vixdum finito sermone. Beroald. *Sutuli centuculo*] Quod supra 'palliastrum scissile' dixit, modo 'sutilem centuculum' appellat, a centone ὑποκοριστικῶς, id est, per diminutionem deducto vocabulo. Est autem cento vestis crassior viliorque, ex pannis diversorum in unum consutis coagmentatisque, cujus usus in re militari apud Veteres fuit frequentissimus, ad incendium arcendum. Hinc præcipit Vegetius lib. iv. turres et vineas, quæ machinæ sunt militares, centonibus esse aut crudis coriis extrinsecus operiendas communiendasque, ne immisso concrementur incendio. Cæsar quoque commentario belli civilis Pompeiani secundo refert, in oppugnatione Massiliæ turrim latericiam a suis structam fuisse, cui centones insuper injecerunt, ne aut tela tormentis missa tabulatione perfringerent, aut

saxa ex catapultis latericium discerterent. Idem in structura musculi, quæ et ipsa machina oppugnatoria est, ait coria inducta fuisse, super coria centones injectos, ne igni ac lapidibus corrumpetur. Docet Portius Cato, centones fieri ex vestimentis familiæ veteribus, cum ait: 'Quotienscunque tunicam aut saga familiæ dabis, prius veterem accipito, unde centones fiant.' Macrobius in i. Saturnalium, centones accipit pro veste stragula, lectique operimento, cum ait: 'Scrophæ cadaver sub centonibus collocat, super quos uxor cubabat.' Laus sarcinatoris est, si bene centonem suere noverit, quia ex dissimilibus minutisque consarcinatur. Hinc illud, Lucianum sarcinatore esse summum, suere centonem optime. Consimiliter *cento* apud Juvenalem accipitur pro vestitu familiari, crasso et sordido, sic scribentem: 'Intravit calidum veteri centone lupanar.' Centonibus enim involuta vestitaque Messalina ibat in lustra, ne agnosceretur. Seneca quoque in ii. Epistolarum ait, 'Diurnum accipit, in centuculo dormit.' Ubi 'centuculus' pro vili et plebeia veste stragula usurpatur. Frontinus et Livius 'centuculos' accipere videntur pro dorsalibus et instratis jumentorum: similitudine vestis centunculi, herba 'centunculus' dicta, de qua scribens Plinius noster, innuit centuculum esse penulam. Cujus verba subscripsi ex libro xxiv. quæ sunt hæc: 'Itali centunculum vocant rostratis foliis ad similitudinem capitis penularum jacentem in arvis.' Propterea cento, ut scienter docet Ausonius, est opusculum structum ex variis diversisque carminibus, cujus structura ita solidatur, ut coëant aut cæsi duo versus, aut unus et sequens cum medio. Nam duos junctim locare ineptum est. Ita ipse centonem formavit nuptialem, ex filis poëmatis Maroniani consutum. Hinc Homero centonas et Virgilio

centonas legisse sese, divus Hieronymus refert in prologo veteris instrumenti, significare volens opuscula contexta ex Homeri Virgillique carminibus, transducta accommodataque ad sensum conditoris. *Sutis* autem dicitur centuculus, consutus, contextusque: a suendo. Cymbam Charonis sutilem vocat Poëta, hoc est (ut exponit Servius), intextam sutamque. *Beroald.* *Sutis centunculo faciem suam, &c. obtexit*] Ovidius: 'Fortunam vultus fassa tegendo suos.' Oxoniensis et alii Mss. habent *futis*. Pric. *Punicantem præ pudore*] Rubentem ob verecundiam. Puniceus enim color rufus est, et exuberantiam splendoremque significat ruboris. Græce dicitur φοινικὶς, auctor Gellius in ii. Facies autem pudibundi verecundique hominis erubescere consuevit, quoniam (ut inquit Arist. in Problematis) sanguis de corde in omnes corporis partes diffunditur pudentibus ita ut superficiem occupet. Est autem verecundia bonum, ut dicit Seneca, in adolescente signum, et (ut dicere solebat Cynicus Diogenes) rubor virtutis est color. Nihil fuisse mollius ore Pompeii, annotaverunt eruditi, qui nunquam non coram pluribus erubuit, utique et in concionibus Plautus in Asinaria: 'Verecundum esse decet adolescentem Argyrippe.' Quintilianus verecundiam vitium esse dicit, sed amabile, et quod virtutes generet. *Beroald.*

Pube tenus] Usque ad pubem. Hæc particula jungitur cum ablativo singulari numero: ut, 'Capulo tenus addidit ense.' Plurali vero, cum genuino: ut 'Crurum tenus a mento palæaria pendent.' quo in loco, ut Priscian. ostendit, usus est poëta hellenismo. Plin. quoque dixit: 'Corporum tenus curiosus.' *Idem.*

Cetera enudaret] Prave vocem corporis, solius Lipsiani codicis auctoritate, eiecere Colv. Vulcan. et Wower. licet ea careat quoque Regius, et Fux,

dantes itidem *enudaret*. Sed alterum magis Appuleianum videtur, ut bene monuit Brantius. Sic enim et lib. viii. 'Humeris brachio tenus renudatis:' ibid. 'Stramentis me renudatum:' lib. ix. 'Costas perpetua castigatione ossium tenus renudati:' unde non male et hic e Palatino *renudarentur* legas. *Redundaret* Pith. Gueff. *nudarentur*. Oud. *Pube tenus cætera renudaret*] Quod solent animo turbati. Achilles Tatius lib. iv. 'Ἐπειρώμεθα κρατεῖν αὐτὴν, (Leucippen,) ἥ δὲ προσεπάλαυνεν ἡμῖν, οὐδὲ φροντίζουσα κρύπτειν ὅσα γυνὴ μὴ δρᾶσθαι θέλει. Seneca ii. 35. de irato: 'Si amictus illius compositus sit, attrahet vestem, omnemque curam sui effundet.' Theophrastus de inverecondo: 'Ἀναβεβλημένος ἔνω τοῦ γόνατος καθίζανει, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. Et hoc κάθόλου faciebant cuivis nimis rei attentis. Manuel Palæologus de puero in aula muscas venante: Μόγισ τινὸς λαβόμενος τῶν ἂ καλοῦσιν ἔνιοι πιλωτὰ, βακχεύοντι ἔοικεν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ τὰ κράσπεδα ἀνελόμενος τοῦ τελευταίου χιτῶνος, ὡς ἐλίσσας τοῖσι τὸ θηρασθὲν, πορεύεσθαι ζητεῖν ἕτερον, οὐκ αἰσθάνεται γυμνοῦν ἂ δέον κρύπτειν τοῦ σώματος. Palat. et Oxon. Codd. cum edit. vet. Vicent. *cætera corporis r.* Pric.

Nec denique] Lib. iv. 'Nec denique nos latuit Chryseros quidam,' &c. et forsán libro viii. eo modo legendum: *Nec denique tale facinus oculis meis tolerantibus, &c.* ubi vulgo, *Nec diu. Idem.*

Injecta manu] Vide quæ ad Act. iii. 7. notata. *Idem.*

Sine, sine, inquit] Perperam a Ms. Oxon. item Edd. Beroaldi, Colin. et Basil. abest alterum *sine*. Confer præter Colvium viros doctos ad Liv. lib. ii. cap. 40. 'Sine, sine, priusquam,' &c. et ad Cæs. lib. v. B. G. cap. 44. 'Hic, hic dies.' Infra h. libro: 'Oro, oro te, inquam;' item p. 73. ubi vide: 'Jam, jam inquit;' item p. 39. 40. Ed. Pric. lib. vi. p.

116. in Flor. N. 9. 'Velim, velim, paulisper oculos s. circumferat.' Sic enim e Mss. et Edd. Vett. legendum. In Pith. *sine fine*. Oud. *Fruatur diutius tropæo suo Fortuna*] Rutil. Numatian. 'Infelix putat illuvie cælestia pasci, Seque premit, læsis sævior ipse Deis.' Sic autem loqui solent qui non pati tantum, sed et frui miseriis volunt. Hecuba apud Euripidem humi cubans, nec se erigi passa: 'Ἐὰν ἐμ' (ὄντοι φίλα τὰ μοι φίλ' ὦ κόραι) Κεῖσθαι πεσοῦσαν, πταισμάτων γὰρ ἄξια Πάσχω τε, καὶ πέπονθα, καὶ πείσομαι. Hercules apud eundem humi fusus præ mœnore, post liberos et uxorem occisos: Χορεύετω δὲ Ζηνὸς ἡ κλεινὴ δάμαρ, Ἐπραξε γὰρ βούλησιν ἦν ἐβούλετο, Ἄνδρ' Ἑλλάδος τὸν πρῶτον αὐτοῖσι βάθροισ' Ἄνω κάτω στέψασα. De Niobe Ovidius: 'Pascere crudelis nostro Latona dolore, Pascere, ait, satiaque meo tua pectora luctu, Corque ferum satia, victrixque inimica triumphā.' Virgil. iv. 'Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.' Ubi Servius: 'Aut, videat omnia tempestatis futuræ, aut, certe satisfaciat crudelitati suæ.' Perdit et efflictim amans Plautinus adolescens: 'O Pseudole, sine sim nihili.' alius apud Æschylum: 'Ἐὰ με τήνδε τὴν νόσον νοσεῖν. tertius apud Achillem Tatium: Παῖζέτω ἡ Τύχη. Pric. *Fruatur tropæo Fortuna*] Verba sunt Socratis ærumnosi, Aristomeni respondentis, sinendum esse Fortunam de seipso triumphare, et ipso tropæo diutissime frui. Tanquam ipse sit tropæum fixum a victrice Fortuna: sicut tropæa figi solebant a victoribus, ut essent monumenta victoriarum sempiterna, quæ vetustate consumpta nefas erat refici ac resarciri, ut docet Plutarchus in quæstionibus. De tropæis affatim scripsimus in i. Tranquilli commentario: illinc poteris siquid desideras mutuari. Beroald. *Fruatur d. tropæo Fortuna, quod fixit ipsa. Effeci, sequatur*] Varro apud Nonium: 'Fuga hostium

Græce vocatur τροπή. Hinc spolia capta, fixa in stipitibus, appellantur tropæa.' *Elmenh. Prave fruat Palat. et Fortuna tropæo, quod finxit. Deest τὸ ipsa quoque Bert. Oxon. et Wass. unde Scriverius uncis inclusit. At rectius addi videtur in aliis Codd. illa, propter τὸ 'effeci.' Vulcan. Ed. sec. &c. edidit sequeretur, et Floridus una voce auctius ut sequeretur. Lib. ii. p. 29. 'Ut adsideret effeci.' sed ibi Mss. plerique adsidet vel adsidat. P. 34. Ed. Pric. 'Effecit, ut vellet.' Lib. iii. 'Effecit, ut pignerarer.' Elegantius tamen abest ut, et sequatur est in Mss. Flor. Reg. Lips. aliisque, ut puto, atque Edd. Vett. Hinc Becichemi Epist. lxxvi. nata est conjectura, ab Appuleii tamen mente, si quid video, aliena: nec effata dici potest Fortuna, quæ plus mali infligere nequit. In Coll. Voss. Pith. Edd. Rom. Beroald. Colin. effici, in aliis affice. Quare malim in præsentī: efficio, sequatur: licet non damnarem sequeretur. Lib. x. p. 231. 'Effecit statim, sibi simul et ædes et aures præsidis patefierent.' De imperfecto tempore sequente præsens, dixi alibi latius. Abest seq. a Par. sive Coll. Wass. Mox unam ex duabus Oxon. Pith. Edd. Vicent. Ber. Junt. Ald. Colin. &c. At Par. de duabus. Adi ad lib. viii. non longe ab initio, 'unum de famulis.' Tum prope Fux. Oud. *Quod fixit ipsa*] Apud Arrianum ille ii. 19. in Epictetum: τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀρκεῖ ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακὰ. Ovidius iii. 7. de Ponto: 'Parcaque ad extremum quo mea cœpit eat.' τὸ ipsa non est in Palat. nec Oxon. Ms. Pric. *Effeci sequeretur*] Quam varie hic locus in Mss. concipiatur nil moror ego: veram hanc esse lectionem probant ista e ii. Miles. 'Juxta se ut adsideret effecit.' et hæc e iii. libro: 'Effecit, ut ejus hodiernæ cœnæ pignerarer.' Idem. *Ex duabus laciniiis*] Vestibus. Est autem proprie lacinia, ut inquit Sextus Pompeius, pars vestimenti flexuosa sinuosaque.*

Unde 'laciniosum' derivatur, quod tortuosum implicatumque significat. Hinc 'laciniosa oratio,' Hieronymo: et 'Laciniosus fibris splendes in ostreis,' Plin. 'Laciniosa convallis' Appuleio dicta: et adverbium inde fit 'Laciniatim,' quod significat in lacinias. Columella præcipit gregem pecoris ovilli in lacinias distribuendum: hoc est, in particulas, et, ut adverbialiter dicam, particulatim, videlicet a laciniis, quæ partes sunt vestimentorum, ut interdum pro tota veste accipiuntur. *Beroald.*

An contego] *An simpliciter* quidem Mss. plerique et Edd. Junt. sec. omnesque Colvio posteriores. At vero priores cum Ms. Pith. Oxon. e Coll. Gron. (nam in aliis *an tegeo*) *anne c.* Quod non temere spernere ausim. Sæpe 'ne' in interrogationibus abundat, etiam apud ipsum Ciceronem, ut vel docent Lexica. Suet. Aug. c. 69. 'Anne refert?' ubi vide, et notata ad Lucan. l. vii. 302. 'Quone poli motu?' Immo Cic. pro Arch. c. ult. 'An nonne?' *Oud.* *Eumque propere vestio dicam an contego]* Cornel. Nepos de Cimone: 'Cum aliquem offensum a Fortuna videret, minusque bene vestitum, suum amiculum dedit.' Tacitus Annal. iv. de exercitu Syllæ vestitum indigo: 'Cum id Smyrnæ in concionem nunciatum foret, omnes qui adstant detraxisse corpori tegmina, nostrisque legionibus misisse.' Vide et 1 Samuel. xviii. 4. Infra hic lib. xi. 'Sacerdos, impigre superiorem exutus tunicam, supertexit me.' Curtius lib. v. 'Demptaque sibi chlamyde, corpus illius contextit.' *Pric.*

Quod tersui ipse præministro] *Uncitui, tersui* ut in Fux. sic etiam est in Bertin. *Cursui* inepte Ed. Vicent. quod jam vidit Beroaldus. *Opus*, quod Colvius e Lipsiano et alii ex aliis addidere, agnoscunt quoque Reg. Oxon. Palat. Wass. Sed recte Scriverius et Elmenhorstius uncis includere, ut superfluum, sicut et delevit

Salmasius. Vide supra p. 23. In Fux. deest *ipse*. Dein vitiose in Edd. pp. et Bas. pr. *soriam* pro *sordium*. *Oud.* *Quod cursui]* Emenda, *quod tersui*. Significat enim, se ministrasse amico balnei utensilia: videlicet ampullam oleariam, et strigilem, et linteam teritoriam, quibus ad tergendum utebantur. *Beroald.*

Eluvium effrico] Primo *eluvium* servant Mss. et Edd. O. Pricæus tamen in Notis sic agit, quasi hic legeretur *illuvium*. Alibi in Appuleio sic l. v. p. 107. 'enormis illuvies:' ubi itidem in Edd. Beroaldi aliisque *eluvies*. Lib. viii. 'Lurore et illuvie collapsa membra.' Et passim apud alios. Terent. Heaut. ii. 3. 54. 'Inmunda illuvie.' Varro apud Nonium de Indisc. Gen. voce, Squalor: 'Agri scabra illuvie.' Sil. l. iii. vs. 541. 'Illuvie rigidæque comæ squalore...Horrida...ora.' Plin. l. xiii. c. 1. 'Illuvie natum virus extinguunt.' Sic enim leg. e Mss. O. cum Salm. ad Solin. p. 665. Perperam *inglurie* exponere tentat Harduinus. Gell. l. ii. c. 6. 'Squaloris illuvies.' Mart. Capell. l. viii. p. 274. 'Mortalium curarum illuvium.' Hinc idem in Glossis 'Κακοσύμια, eluvies,' emendat *illuvies*: quæ certe proprie dicitur de sordibus extrinsecus adpersis, uti 'adluvies' de aquis, 'eluvies' de exundatione vel ejectione sordium, et quasi sentina. Vid. Gron. ad Liv. l. i. c. 4. Unde defendi potest Cicero pro Domo c. 20. 'Labem atque eluvium civitatis:' ubi alias rectius videri posset legi *illuvies*: ut contra in Ausonii Profess. i. 18. 'Luteam volveret illuviem.' Sed et, ut hic, 'eluvies' occurrit apud Firmicum. Vide omnino Wowerium ad Florida N. 3. 'illutibarbus.' Ceterum *operose* male etiam desideratur in Regio; quam vocem temere cum Colvio eiecerat quoque Vulcanius Ed. utraque. Corrupte in Ed. Beroaldi, *oper. officio*. *Oud.* *Sordium enormem illuviem, &c.]* Infra lib. v. 'Enormis illu-

vies.' Virgil. 'Dira illuvies.' ubi Servius: 'Sordes tetra.' Curtius lib. iv. 'Corpus illuvie æternisque sordibus obsitum.' Gloss. 'Κακοςμία, Eluvies.' malim *illuvies*. Ibidem: 'Κάκοςμος, spurcus, elluatus.' ubi *illotus* vel *illuviatus* scripserim. Onomast. vet. 'Illuvies, ἀλουσία.' Lucilius apud Nonium: 'Illuvie, imbalnitie.' Ad sensum loci Appuleiani Plutarchus: 'Ἀμέλειαι σώματος ἔπονται τῷ κακῷ τοῦ τῳ (luctui) καὶ διαβολὰ πρὸς ἄλειμμα καὶ λουτρὸν Consolat. ad Uxorem. *Pric. Operose effricō*] Gregorius Cyprianus in Encomio maris: 'Ῥύπους καθαίρει τὸ ὕδωρ, καὶ κηλίδας ἐκπλύνει, καὶ μολυσμῶν ἀπαλλάττει, καὶ δυσωδίας. Clemens Pædag. 3. 9. Λούειν δεῖ μάλιστα μὲν ψυχὴν καθαρσίῳ λόγῳ, καὶ τὸ σῶμα ἐσθ' ὅτε διὰ τὴν ἄσπην τὴν αὐτῷ ἐπιφουμένην. Τὸ *operose* (quod Oxon. Ms. agnoscit, et veteres editiones) novitii quidam correctores injuria ejecerunt. *Idem. Enormem eluviem*] Immodicam spurciciem et illuviem. Plin. et Juvenalis *eluviem* dixere feculentiam cloacalem. *Beroald.*

Probe curatum] *Curato* habent Edd. omnes ante Colvium cum Pithæano et Guelferb. i. e. postquam curatus erat. Vid. supra p. 26. 'comperto.' Infra, 'cognito,' 'transacto,' 'addito.' Adi et ad Cæs. l. vii. B. G. c. 52. Nihilominus malim quoque *curatum* cum Mss. reliquis. Nam regitur a 'perduco,' ut 'fatigatum' a 'sustinens.' *Oud. Probe curato*] Cum diligenter lotus curatusque esset. *Beroald.* Terentius Andr. 'Curasti probe.' *Pric. Lussus ipse fatigatum ægerrime sustinens*] Statius: 'Huc laceros artus socio conamine portant Invalidi, jungitque comes non fortior ulnas?' Ammianus lib. xxv. 'Infirmatus ipse humero telo pallescentem Machanæum extrahere pugna viribus valuit magnis.' *Sustinens* pro sustentans, ὑποβαστάζων, ut in Glossario. *Idem.*

Lectulo refoveo] Lib. v. 'Et lectulo

lassitudinem refove.' lib. ix. 'Mollitie cubiculi refota lassitudine.' Servius ad iv. *Æneid.* 'Fovemus, auxiliamur, quasi rem per se infirmam.' *Idem. Lectulo refoveo*] Cibo satio. Homæoteuton, et homæoptoton, quæ Latine dicuntur, Similiter desinens, similiter cadens. Exornationes sunt, quæ rarerent intersparsæ, concinniores faciunt festivioremque elocutionem, in quibus nitidus est et præpollens Appuleius: si immodice hæc fiant, transeunt in vitium, ut in quarto Rhetoricorum proditum est. Ideoque dixit A. Gellius, insipida et inertia et puerilia esse id genus in collocandis verbis scitamenta, si immodice fiant, et rancide, sicut facetissime lusit Lucilius. Sed ad propositum: Omnis animi impetus, omnisque tristitia cibo mollitur, potiusque discentitur. 'Vinum dissipat curas edaces,' ut ait Horatius: et Plinio teste, somno est accommodatum, ac securitibus. Et hoc fuit illud poculum Nepenthes, quod Helena illa Homericæ Telemacho ministravit, quod oblivionem tristitiæ, veniamque afferebat, quod utique foret cunctis mortalibus ab Helena propinandum. Sed de hoc Nepenthe, quod sine luctu significat, plura in libro Annotatorum. *Beroald.*

Cibo satio, poculo mitigo] Seneca iv. 37. Benef. 'Accurrit, spiritum ejus recollegit, in villam illam suam transtulit, affectum semianimemque recreavit.' Theodorus Prodromus: Καὶ συντετῆκς πόνῳ τὸ σαρκίον Στρωμαῖς προσἀνέπασεν, ὡς δὲ καὶ πότοις. De poculo quod. heic ait, receptissimum. Nonnus Dionysiæcis: 'Ἀνὴρ πένθος ἔχων, ὅτε γεύσεται ἡδέως οἶνου, Στυγρὸν ἀεζομένης ἀποσεύσεται ὕγκον ἀνίης. Scholiastes ad Horatii Carm. i. 7. 'Vino in oblivionem veniunt curæ, et tristitiæ fugantur.' Apud Suidam, ex Oneirocriticorum ut videtur aliquo, Οἶνος κενωθείς ἀγγεῶν παύει λύπας. Philo in de Temulentia: 'Ο

τῆς ἀμπέλου καρπὸς ποθεὶς μετρίως ἐπιχαλᾷ τὰς σφοδρὰς ὀδύνας ψυχῆς. Vide A. Gellium fine xv. 2. Seneca in de Tranquill. 'Aliquando vectatio iterque vigorem dabit, convictusque, et liberalior potio: nonnunquam et usque ad ebrietatem veniendum, non ut mergat nos, sed ut deprimat curas, eluit enim curas, et ab imo animum movet: et ut morbis quibusdam, ita tristitiæ medetur.' *Pric.*

Fabulis permulceo] Supra: 'Tibi, &c. varias fabulas conseram, auresque tuas, &c. permulceam.' *Idem.*

Jam adlubentia proclivis est sermonis] Unica voce *adlubentia* vel *allubentia sermonis* est in Mss. tantum non omnibus, substantive; ut in Isidori Glossis: 'Adpetulantia, procacitate: et 'adlubescere' utitur cum Plauto Auctor infra. Sed *proclivis adlubentia sermonis* quid sit non capio, et explicare debuerat G. Gaulminius ad Eustathium p. 29. cum locum ab hominum retrimento depravari scribens. Nec jungi posse videntur absolute *proclivis sermo*, ut l. iii. p. 52. 'prona libido.' Nec *proclivis adlubentia sermonis*, vel, præ *adlubentia proclivis sermonis*, ut 'pronus spei,' de quo vide Pricæum ad l. iii. p. 61. potest referri ad solum Socratem, qui tristior mansit; magisque de se Aristomenes loquitur. Quapropter, cum in Beroald. nota, Edd. Colin. et Bas. sec. sit *adlubentias*, et *proclivis* legatur in Guelf. Bert. et Lips. cum Edd. Colv. et Vnlc. pr. *providius* in Oxon. item verbo *est* careant Regius alique, inque aliis sit *erat*; putem ab Appuleio relictum: *Jam ad lubentias proclivi sunt sermones et joci.* Gell. l. xv. c. 2. 'Lubentiæ gratiæque omnes conviviorum:' ubi vide. Mart. Cap. l. viii. p. 271. 'Effusique cachinni libentiam provocarint.' Sic enim Mss. 4. Leidd. aliique, non *licentiam*, quæ præcessit. Ac *lubentia* ita sæpe est apud Plautum. De Adjectivo 'proclivus' dicam alias. In-

terpolate nimis Edd. Scriv. et Flor. *ad lubentiam proclives erant sermones.* In Palat. et Guelferb. loci. Oud. *Ad lubentias*] A lubendo, sive libendo, *lubentia*, et *libentia* dicta est: ut docet M. Varro lib. ii. Lat. Linguae. Plaut. in Asinaria: 'Lubentio rem te faciam, quam lubentia est.' Lubentias appellat hilaritates, lætities, et voluptates sermonum et jocorum, ad quas jam proclivem factum esse Socratem, sejungata paulisper tristitudine, significat. A. Gellius in xiv. 'Nam cui lubentiæ gratiæque omnes conviviorum incognitæ sint, quique illarum omnino expers sit.' Beroald. *Sermonis et joci*] Infra lib. iv. 'Jam, &c. epularis sermo percerebuit, jam risus affluens, et joci liberales.' *Pric.*

Dicacitas tinnula] Sic etiam Guelf. Oxon. cum Par. *cruciabile jam suspirium.* Pith. *cruciabile suspirium.* In Regio et Fux. simpliciter *suspirium d.* Cum 'suspiritus' et 'suspirium' ac 'suspiria' quoque dixerint Veteres, amplectendum est id, quod optimi præbent codices, qui hic plerique τῷ *suspirium* favent. Adi Gronov. et Drak. ad Liv. l. xxx. c. 15. 'Crebro suspirio et gemitu:' et infra l. v. p. 105. vi. p. 129. viii. p. 162. 'Hæc ille longos trahens suspiritus.' L. x. p. 210. Apol. p. 94. Ed. Pric. quibus omnibus locis variant Mss. et Edd. in optimis *suspiritus*. In Cicerone tamen malim *suspirio*; ut l. iv. Tusc. Disp. c. 34. 'Sine sollicitudine, sine cura, sine suspirio.' Oud. *Scitum cavillum*] Elegans et faceta cavillatio, jociatioque. *Cavillum* enim pro cavillatione et irrisione accipitur. auctor Festus: et *cavillari*, est joci. Quæ Græci *sophismata* vocant, Cicero et Seneca cavillationes interpretantur. Beroald. *Dicacitas tinnula*] *Dicacitas*, sicuti docet Quintil. in vii. proprie significat sermonem cum risu aliquos incessentem. Ideo Demosthenem urbanum fuisse dicunt, dicacem negant. A dicendo ducta est. Hac potissi-

mun utuntur scurræ. unde dicacitas scurrilis appellata, quæ oratori magnopere fugienda est. Duo sunt genera facietiarum, ut inquit Cæsar et Cicero in II. de Oratore: alterum fustum, alterum peracutum. Illa a Veteribus superior cavillatio, hæc altera dicacitas nominata est. Apud Veteres Gaius præcone nemo dicacior fuit, de quo multa Lucilius, et non pauci M. Tullius in oratione pro Cn. Plancio. Hic Nasica non pepercit. Idem M. Drusum, hominem potentissimum, dicacitate pulsavit. Idem L. Crassi et M. Antonii oratorum voluntates asperioribus facetiis sæpe perstrinxit impune. *Tinnula*, sonora et obstrepera, sublatiore sermone. *Tinnire* est sonare, verbum fictum ex onomatopœia. Unde tinnitus aurium. Plin. in XXIX. 'Quin et absentes tinnitu aurium præsentire sermones de se receptum est.' *Idem*.

Imo de pectore suspirium ducens] Virgilius: 'Dat gemitum, rum̃, itque has imo pectore voces.' Idem: 'Sed graviter gemitus imo de pectore ducens.' Apud Quintilianum XIX. Declam. 'Protractis ab ima pectoris parte suspiriis.' Gellius XII. 5. 'Gemitusque ex eo compressos erumpere, spiritusque et anhelitus e pectore ejus evadere:' scribe, *e pectore ejus imo evadere*. Plautus Trucul. 'Traxit ex intimo ventre suspirium.' Auctor ad Herennium: 'Anhelans ex imis pulmonibus præ cura spiritus ducebatur.' Homerus Iliad. K. 'Ἐν στήθεσσι ἀνεσπανάχῃ.' Ἀγαμέμνων Νειόθεν ἐκ κραδίης. et Iliad. VII. Ἀδινῶς ἀνενέγκατο. ubi Scholia, Οἶονε, ἀνεσπέναντε, καὶ πολὺ πνεῦμα ἤγαγε. Heliodorus lib. VII. βύθιον ἐπισπένειν dixit. In Oxoniensi est, *cruciabile jam suspirium ducens*. Pric.

Dextra sæviante] Colvii emendationem, quam Groslotius quoque adlevit margini, confirmant Mss. O. (nisi quod in Pith. sit a m. pr. *suiente*, corr. *serviente*), quam recte prætulerunt

Delph. et Var. Clas.

viri docti conjecturæ *feriente*. Eo enim participio nihil plus dixisset Auctor, quam altero 'replaudens.' Adde Pric. ad l. IV. p. 80. 'Pectus palmulis infestis tundere:' et N. Heins. ad Ovidii Metam. l. II. 867. IV. 336. Infr. l. IX. 'Sæviore plagæ.' Juven. S. XV. 53. 'Et vice teli Sævit nuda manus.' Lucan. l. II. 24. 'Exigit ad sævos famularum brachia planetus.' Sil. l. II. vs. 668. 'Ac liventia planctu Pectora nudatis ostendens sæva lacertis.' In Ed. Scriv. *dextera sæv. Palat. fronte. Oud. Dextra sæviante*] Andreas Schottus, doctissimus Vir, *feriente* reponebat. at rectum illud *sæviante*. Sic VIII. 'palmulas sævientes' dixit: et III. 'Percussit faciem suam manibus infestis:' ubi 'manus infesta' est quæ hic 'sæviens dextra.' Seneca cap. 6. ad Marc. 'In ipsam faciem impetus fiat, et sese omni genere sævitæ profecturus mœror exerceat.' Pric.

Frontem replaudens] Manu repercutiens, retegensque, capillis rejectis. Quod in luctu tristitiaque usitatum est. *Plaudo* enim, quod et *plodo* dicitur, manibus pulso et strepitum facio: unde *Plautus* dictus, quo boni excipiebantur, cum mali esibilarentur. Hinc 'complodere,' 'supplodere,' 'explodere,' 'replodere' derivantur, quæ inter se finitima, utpote ab eodem fonte derivata, aliquo tamen interstitio discriminantur. quod antiquarum lectionum curioso facile liquet, et a nobis perinde ut in legendo fuerint obvia annotabuntur. Beroald.

Infat] Inquit, alias *incipit*. In carmine Næviano legimus, 'Fieri inpendio infat:' pro fieri impense incipit. *Idem*.

Famigerabilis] Inclutus, clarus, opulentus. *Famigerabilis* enim, et *famigeratus*, in eodem significato, pro cognobilis et fama notus usurpatur. 'Famigeratores' autem dicuntur rumigeruli, quasi famæ rumorumque

Apul.

5 M

gestores seminatoresve, de quibus Plant. in Trinummo: 'Ego de verbis eorum famigeratorum inscius prosilui, Amicum castigatum innoxium, quod si exquiratur usque ad stirpem auctoritas, Unde quicquid auditum, nisi id appareat, famigerator ne sit cum detrimento et damno.' *Idem.* *Voluptatem gladiatorii spectaculi satis famigerabilis*] 'Postponens illi stulte mea seria ludo.' Seneca in de Vita Beata cap. 32. 'Hæc res' (ignota cognoscendi cupido) 'ad spectacula populos contrahit,' &c. Et nota heic quam proprie *voluptatem* dixerit. Julius Firmicus: 'In 17. parte Virginis nascetur gladiator, publicis voluptatibus deputatus.' Vopiscus in Aureliano: 'Datæ sunt populo voluptates ludorum scenicorum, venationum, gladiatorum,' &c. Ibidem de Eodem: 'Erat rarus in voluptatibus:' ubi summus et optimus vir Casaubonus: 'Spectaculis ludorum raro intererat.' Cyprianus: 'Homo occiditur in hominis voluptatem.' Isidorus Orig. xviii. 16. 'Spectacula nominantur voluptates.' Ita apud Scriptorem de Excid. Hierosolymit. 'theatrales voluptates.' Noster infra de Demochare munus gladiatorii edituro l. iv. 'Digno fortunæ suæ splendore publicas voluptates instruebat.' Ibidem: 'Ille tam clarus tamque splendidus publicæ voluptatis apparatus,' &c. *Famigerabilis* hic, ut ix. et x. Onomast. vetus, 'Famigerabilis, διαβόητος.' Augustinus Confess. vi. 8. de Alypio suo: 'Gladiatorii spectaculi inhiatu incredibili, &c. abreptus est.' *Pric.*

Ærummas] Calamitates laboresque. 'Animus æquus optimum est ærummæ condimentum,' ut inquit Plautinus servus. *Beroald.*

Secundum quæstum Macedoniam profectus] *Secundo quæstu* legas quoque in Zabarellæ uno cod. quod placuit Ferrario lib. 1. Elect. c. 19. et Florido, sive, lucro prospere facto. At ceteri

Mss. omnes cum Edd. Vett. dant *secundum quæstum* pro, post, ut bene jam explicuit Beroaldus, et sexcenties occurrit. Audax non solum, sed et otiosa est conjectura Cel. Burmanni ad Phædr. lib. iii. F. 20. reponentis *faciendo quæstui* (cur non potius *faciundo quæstu*, ἀρχαϊκῶς?). Acutissime coniecit N. Heinsius: *ut scis, opinum sectando quæstum.* Dein *Macedoniam* est in Palat. Reg. Zabar. et Wass. libris, per ellipsin præpositionis, de qua vide me ad Cæs. lib. iii. B. G. c. 7. 'Illyricum profectus:' et ad Sueton. Tiber. c. 72. 'Rediens Campaniam.' Verum huic lectioni repugnant sequentia, quibus docemur, eum non quæstu facto profectum esse Macedoniam, sed ut quæstum faceret *ibidem adtentus*. N. Heins. *indidem, ad rem adtentus:* ut Terent. 'Ad rem attentus.' Infra p. 180. 'Forensi negotio adtentus:' et sæpe. Hinc alii et Edd. O. Vett. cum Mss. Florent. Pith. dant *Macedonia*. At tunc bis *idem* dicit Appuleius. Nihil enim aliud significant seqq. 'nummator revertor.' Quare unice aridit mihi æque ac Pricæo Oxon. lectio, *s. q. Macedonici profectus*, i. e. post lucrum peregrinationis Macedonicæ. Rarior substantivi 'profectus' in quarta declinatione usus de profectione ansam loco corrumpendo dedit. Vid. *Pricæum*. Pro *dum* in Fux. est *de*. Oud. *Secundum quæstum*] Post factum lucrum. *Secundum* enim aliquando significat juxta, et post. Livius: 'Secundum orationem prætoris murmur ortum.' *Idem*, in epistolis solitum scribi 'secundum salutem,' testis est hisce verbis: 'Prætores Syracusani Marcello secundum salutem, ut assolet:' pro eo quod est, post salutem. M. Tul. in epistolis ad Quintum fratrem: 'Ille mihi secundum te et liberos nostros ita est, ut sit pene par.' *Idem* in secundo Officiorum: 'Proxime et secundum Deos,

homines hominibus maxime utiles esse possunt: id est, post Deos. 'Secundum flumina,' dixit Virg. pro juxta. 'Secundum aurem' pugione percussus fuisse M. Marcellum, scribit Servius Sulpitius. quod significat, juxta aurem, sive post aurem. Accipitur aliquando *Secundum*, pro eo quod est, pro: ut, 'Secundum te litando,' pro te. Notissima est illa significatio, 'secundum Plaut.' 'secundum Aristot.' Lucanus: 'Secundum Emathiam lis tanta datur.' Græci in hac significatione dicunt, ut ait Priscianus, κατὰ καὶ μετὰ. *Beroald.* *Macedonia*] Casus est ablativus, olim Emathia dicta, duobus inclyta regibus, Philippo et Alexandro: quondamque terrarum imperio famigerata, cui Macedo Deucalionis nepos nomen indidit: auctor Solinus in polyhistore. *Idem.* *Secundum quæstum Macedoniam profectus*] *Al.* *Secundo quæstu Macedoniam* p. Oxon. *Secundum quæstum Macedonici profectus.* τῆς Μακεδονικῆς ἀποδημίας. Glossæ: 'Ἀποδημία ἐπὶ ξένῃς. Peregrinatio, profectus:' ita sensus erit, post lucrum itineris Macedonici. Mercator Plantinus: 'Quas merces vexeram, Omnes ut volui vendidi ex sententia: Lucrum ingens facio,' &c. *Pric.*

Nummator] Pecuniosior, et nummis suffarcinatus. Qui bene nummatus est, is more Romano dicitur dives: ut festiviter jocatur M. Tul. in epistolis ad Trebatium. Stoici vero dicunt, omnes esse divites, qui cælo et terra frui possunt. *Beroald.*

PAG. 6 *Revertor*] Oxon. Cod. Edd. Vident. Junt. pr. bene *revortor*. Si Mss. addicerent, non displiceret *revorto* seu *revertor*, ut edidit Scriverius. Sic statim, et sæpe cum aliis 'devorto.' Licet classicis scriptoribus in præsentia hæc forma sit insolens. Vid. Drakenb. ad Liv. lib. xlv. c. 28. Vopisc. in Floriano c. 6. 'Ut revertat in antiquum statum resp.' Adi-

notata ad Cæs. l. vii. B. G. c. 5. Heusinger. Dissert. ad Nepot. Them. c. 5. Infra l. ix. p. 197. 'Ad armillum revertit.' *Oud.* *Nummator revertor*] Quod 'tenso folle reverti' Juvenalis dixit. In eodem locupletissimo Onomastico, 'Nummatus, πολυχρήματος.' *Pric.*

Larissam] Civitatem Thessaliæ significat, quam Pensilem et Pelasgiam cognominant; a qua 'Larissæus Achilles' dictus. Multas autem fuisse Larissas, ex multiplici lectione discimus. Fuit enim Larissa in Creta, et in Asia: altera juxta Cymam. In agro quoque Attico Larissa est. Trallianus quoque vicus nomine Larissala, a qua Larissius Jupiter cognomen sumpsit. Est et Larissa pagus monti Hæmo finitimus. Quin etiam in Peloponneso Argivorum arx Larissa memoratur, quam Cyclopes condiderunt, quos Gastrochiras, id est, ventrimanos vocant, quoniam suo artificio alebantur: ob hoc 'Larissæus apex' appellatur a Statio arx Argivorum: qui alibi dixit, Cyclopum fabricatam manu. *Beroald.*

Obiturus] Aditurus, spectaturus. *Idem.*

Lacunosa convalli] Male viri quidam docti, et in iis Pricæus, hic præferunt Veterum Editionum et Ms. Bert. scripturam *laciniosa* pro flexuosa, plicatili, et amfractibus plena. Tali forma non solent esse convalles, sed saltus callesque, non tam facile a latronibus undique obsidendi. Recte vero dicitur *convallis lacunosa*; quia in vallem conflunt aquæ, et instar lacus stagnant. Hæ enim sunt *lacunæ*, sive cava receptacula aquæ. Neque aliter exhibent Mss. Lips. Palat. Flor. Reg. Fux. Oxon. Wass. item Zabarell. *lacunosa*: *lacunosa* Becicheimii, unde idem recte *lacunosa* legendum contendit, et edidere etiam Vulcan. Ed. sec. Elmenh. ac Pricæus. Nam prave lib. iv. p. 87. 'Convallēs lacunosæ cavæque nimium,' Vul-

can. Ed. sec. præfert *lacinosæ*, et lib. vi. p. 118. omnino legendum: *Fontes : q. proni foraminis lacunis editi.* Lib. ix. 'Viam lacunosam incilibus voraginosam:' ubi itidem male variant Codd. Ubique *lacunosa* legendum. Vitruv. lib. viii. c. 6. 'Si erunt intervalla lacunosa.' Exemplâ, quæ lacunas describunt, clarius docebunt. Ovid. lib. viii. Met. 334. 'Concava vallis erat, qua se demittere rivi Adsuerant pluvialis aquæ: tenet ima lacunæ Lenta salix,' &c. Adde Virgil. lib. i. G. 117. et Serv. Varr. lib. iv. de L. L. p. 12. Vitruv. i. viii. c. 1. 'In lacunis, quæ sidentes (Mss. *sedentes*) præter reliquum agrum accipiunt aquam ex imbribus in agris per hiemem, propterque capacitatem diutius conservant humorem.' Suet. Ner. cap. 48. 'Aquam ex subjecta lacuna potaturns manu hausit.' Curt. i. viii. cap. 14. § 8. 'In voragines lacunasque præcipitare curricula.' Auson. Mos. 121. 'Obscuras ulva cænoque lacunas Obsidet.' Vid. et Ep. iii. 11. Oros. lib. iv. Præf. 'Nocturno gelu lacunarum dorsa obriguisset:' ubi vide Cl. Haverkampum. Martian. Cap. lib. vi. p. 202. 'Hercules, &c. montium effossis radicibus, devexis lacunisque terrarum improvisum pelagus in usum impigræ mortalitatis admisit:' uti fide antiquissimorum codicum quam plurimum debet corrigendum. Vulgo sine sensu *immortalitatis*. Edd. etiam priscae dant *convalle*. Oud. *In quadam avia et laciniosa convalli, &c.* Cyprianus de latronibus loquens, ad Demetrianum: 'Avias fauces, et desertas solitudines deligunt.' Theodoretus vii. περὶ Προνοίας: Οἱ τῆς ποταμίας κατατολμῶντες, τῶν ὁδῶν τὰς ἐρημοτέρας καταλοχῶσιν. Philo ii. de Monarchia: Λέσσια χωρία καὶ ὄρυμοι βαθεῖς κακούργων εἰσὶν ἐνδαιτήματα. τὴν ἐκ τοῦ συσκιάζεσθαι πορίζομένων ἀσφάλειαν, καὶ τοῦ ἐξ ἐνέδρας καθ' ὧν ἂν ἐθέλωσιν αἰφνιδίως ἐπιτίθεσθαι. Basi-

lius Homil. xxiii. Ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύειν εἰώθασιν, καὶ εἰ ἴδωσί τι χωρίον περὶ αὐτὰς ἢ φάραγξιν βαρελαὶ διεβρώγους, ἢ φυτῶν πυκνότητι σύσκιον, εἰς τοῦτο καταδυόμενοι, καὶ τὴν ἐκ πολλοῦ πρόσψιν τῶν ὁδοιπορούντων τοιοῦτοις ὑποκρυπτόμενοι καλύμμασιν, ἀθρόον ἐπιπεδῶσιν αὐτοῖς, ὥστε μὴ πρότερον δυνήθηναί τινα πρὸς κινδύνου βρόχους ἰδεῖν πρὶν εἰς τοὺς πεσεῖν. Virgilius: 'Est curvo anfractu vallis accommoda fraudi, Armorumque dolis, quam densis frondibus atrum Urget ubique nemus.' Ammianus lib. xxvii. 'Per angustum quendam transiens devexitatis anfractum, ad inevitabiles insidias venit.' Idem. lib. xxviii. 'Insidias in abdita valle struxerunt, unde prætereuntes aggredi negotio levi poterant.' Vide Festum in verbo 'Convallis,' et Hesychium in *νάμαι*. Optatus Milevitanus: 'Quis tibi detraxit spolia? quas fraudulentas adisti fauces? quos latrones incurristi?' Præ *laciniosa convalli* quidam *lacunosa* malunt: quos uti frui jubeo conjectura sua. Virgilius jam laudatus, 'vallem curvo anfractu' dixit: perpende et Ammiani loca. *Pric. Avia convalle*] Inaccessa et difficili. *Avia* enim *loca* dicuntur, sine via, et ob hoc impervia, minimeque commeabilia. Lucretius: 'Avia Pieridum peragro loca, nullius ante Trita solo.' Et 'homio avius,' longe a via remotus. Item, 'avius, a vera longe ratione vagatus.' Hinc illud per annotationem sive trajectionem celebratum, 'Avium dulcedo ad avium ducit.' Beroald. *Laciniosa*] Flexuosa et plicatili, sicut jam docuimus. *Idem*.

A latronibus obsessus] Symmacho lib. iii. Epistola 48. est 'insector viarum,' qui 'itinerâ obsidet, ut viatores occidat aut spoliât.' Talem impune occidere licitum. L. penultim. Digestorum de Vi publica. *Elmenh.* A vastissimis latronibus obsessus] Cyprianus Epist. 68. 'Aut si in via stabulum aliquod obsideri, &c.

a latronibus cœperit.' Cicero Famil. x. 6. 'Cum collega tuus, &c. a fœdissimis latronibus obsideretur.' Infra hic lib. viii. 'Ipsas vias obsidere, et in modum latronum prætereuntes aggredi.' Valentinianus Edict. i. 'Ut quicumque, &c. itinera frequentata insidiis aggressionis obsederit.' Lactantius v. 9. 'Qui vias obsideant armati, maria prædentur.' Hinc 'via obsessa' (a latronibus nempe) apud Senecam 14. Epist. Virg. iii. 'Lævum implacata Charybdis Obsidet.' Servius: 'Obsidet, ad transeuntium insidias.' Festus Pompeius: 'Insessores, latrones, qui circa vias insidiantur sedentes.' *Pric.*

Tandem evado] Pricæus probabiliter, ut ait, conjecit originitus scriptum fuisse *vix tandem* e lib. ii. 'Vix enatavimus.' Certe sic alibi sæpe, et lib. ix. 'Vix tandem ad campestres semitas fessus evadere potui.' Sed non adeo inhumani videntur hi fuisse latrones; utpote qñi contendo ei lacinias quasdam concesserant; quod sequitur. Certe 'ultime affectus' non videtur, ut idem censet, hic dici de lacerato verberibus, sed præ egestate et lassitudine admodum laborante et calamitoso. *Oud.* *Atque omnibus privatus tandem evado]* Probabile est originitus scriptum fuisse, *vix tandem evado*. Non levibus (si quis attenderit) suspicionem nostram testimoniis firmabimus. Heliodorus vii. Πάντων τῶν ὄντων ἀποσυληθέντες, μόλις αὐτοὶ περισωθέντες. Chrysostomus Homil. i, ad Antiochenos: Λησταῖς περιέτυχε, καὶ μόλις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διέσωσε, γυμνὸς ἀναχωρήσας. Infra hic lib. ii. 'Et omnibus amissis, vix enatavimus.' ad quem locum plura notamus. *Pric.*

Utpote ultime affectus] Id est fortasse, verberibus multatus: nam non spoliare tantum, sed et pulsare latrones consueverunt. Luc. x. 30. Οἱ δὲ (λησταὶ) ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον. sic infra

lib. x. 'flagris ultime afficere:' et lib. iii. post 'infestis calcibus insequantur,' additur, 'sic affectus,' &c. In vet. Onomastico, 'Affectus, τρυχούμενος.' *Idem.* *Ultime affectus]* Ad extremam redactus calamitatem, vel nimia lassitudine defectus exhaustusve. *Beroald.*

Cauponam] Non hic tantum, sed et infra 'regina caupona,' et in f. libri hujus, 'de quadam anu caupona,' contra Mss. *caupa* ostentatur in Vulcanii Ed. sec. cum tamen Priscianus lib. vi. p. 684. Ed. Putsch. docet, ut a, leo, 'leānam,' sic a, caupo, 'cauponam' venire, tam de muliere hospita, quam taberna, et citat Lucilii verba: 'Caupona hæc tamen una Syra.' Gloss. 'Caupona, καπηλὶς.' *Oud.*

Meroë] Nomen est cauponæ ex fictum, tanquam esset *merobiba*. Sic ut apud Ansonium locus est de fœmina bibacissima, cui ideo Meroës nomen inditum facetissime ludit, quia vinum dilutum non bibebat, potare immixtum sueta, merumque merum. Alias Meroë insula est clarissima Niliacarum insularum, in qua et civitas cognominis a matre Cambysæ regis nuncupata. *Beroald.*

Scitulam] Elegantem et argutulam. Nec enim ad corporis formam referri potest, cum esset anus, et interdum hæc diminutiva urbanitatis et blandimenti causa usurpantur. *Idem.* *Scitulam]* Equidem diu dictionem *scitulam* falso habui suspectam, et meditabar ei substituere aliud, quod calidæ libidinis aniculam argueret. Nunc desino: nam id ipsum *scitula* significare videtur. Docuit me Plautus, cujus hoc Trucul. Sc. ultima, ut propemodum in VV. CC. concipitur: 'Quamquam hic horridus, quamquam hic squalidu 'st. At scitus bellum init.' *Gruter. Suspici.*

Devorto] Divertor, accedo veluti ad diversorium. Frequentissima apud Appuleium locutio. Inde 'taberna

diversoria' Plauto, in quam viatores divertunt. M. Tullius 'diversores' decenter appellat, eos qui in tabernam cauponamque divertuntur: et est proprie verbum viatorum. *Be-roald.*

Domuitionis] Componunt dictiones ex duabus integris, ut 'tribunusplebis:' aut integro et corrupto, ut 'malevolus,' 'extorris:' aut ex corrupto et integro, ut 'noctivagus:' aut ex duobus corruptis, ut 'pedissequus,' 'pinirapus:' auctores Quint. et Prisc. 'Domuitio' copulatur ex corrupto et integro, quasi 'domumitio.' Significat autem reditum ad penates. 'Itiones' autem dici, sicut 'reditiones' et 'abitiones,' testis est Terentius, qui ait in Phormione: 'Hæcine erant itiones crebræ, et mansiones diutinae?' Hac dictione deinde ut elegantissima utitur et M. Tullius, qui sic scribit in primo de Divinatione: 'Sed Rhodiorum classi propinquum reditum ac domuitionem dari.' 'Domicenium' novo vocabulo finxit, non magis licenter quam decenter, Epigrammatista Martialis, pro cœna domestica. *Idem.*

Spoliationis divinæ] Lego *diurnæ*. Diurnam enim appellat spoliationem, quam de die passus erat: cum rarerent homines de die spoliari soleant, nocturnæ vero spoliationes et grassaturæ sint creberrimæ. *Idem.*

Dum misere refero] *Aperio: et dum miser refero, quæ memini, illa.* Cum Elmenhorst. et Pricæo ita legit Isacius Pontanus, et exhibent Edd. primæ, item Beroald. Junt. pr. Aldi, aliæque; nisi quod illæ pro *miser* dant *misere* cum Junt. post. Colvio et Vulcanio: sed hi e Ms. Lipsiano ejecere verba, *aperio et, quæ memini, illa.* Ac sane absunt illa a Mss. Mang. Pal. Pith. Fux. Reg. Florent. Wass. et *misere* præbent Pal. Reg. Fux. Florent. Sed vestigia vocum *quæ memini* posses effingere in Florent. Illic enim *refero quæ animis, quam h.*

In Wass. refero quæ me satis quam. In Pithæano non invenias quoque *rà anxæ et spoliationis diurnæ dum.* Et post *refero* legit: *q̄ ei is quam.* Ed. Junt. post. e Codd. ut videtur, expressa, caret *rois aperio et, quæ memini.* Certe *quæ memini* sunt otiosa. Non potuit enim oblitus esse eorum, quæ sibi eodem die et statim fere acciderant. At vox *illa*, et *satis*, quæ absunt etiam a Cod. Bert. et Edd. prioribus, redolent plane stylum Appuleii, passim 'ille' et 'illa' adjicientis, et 'satis' pro, valde, creberrime usurpantis. Quare legendum puto: *diurnæ dum misere refero, illa me satis, &c.* nisi quis malit: *spoliationes diurnas dum m. r.* vel potius cum Salmasio: *et domuitionis seræ refero, quæ me nimis quam.* Nolim tamen *spoliationis diurnæ* delere, sed præfigere *rois domuitionis seræ.* Oud.

Me tractare adorta] Dubito vehementer, an hoc sit Latinum. Adorior aliquem est, adgredior, invado. Sed *adorior facere* non capio. At *adordior facere*, i. e. aggredior, incipio: quod in participio habet *adorsus*. Adsentior itaque Cel. Drakenborchio, consenti in omnibus illis locis, ubi additur infinitivus, *adordior* et *adorsus* esse legendum, ad Liv. Epit. xxxvi. 'Obpugnare est adortus.' Ex. gr. in f. hujus lib. 'Me trahere adorditur,' non *adoritur*. Lib. v. in f. 'Palpare iram Veneris adorsæ,' vulgo *adortæ*. Sed in Floridis Mss. et Edd. quædam bene: N. 9. *Id quod facere adorsus sum.* N. 23. *Laudare astu adorsa est:* at ibid. in f. *Crocire adorta pro sus.* De Deo Socratis p. 49. Ed. Elm. *Commemorare adortus*, leg. *adorsus* cum Drak. Heinio tamen ubivis placet, *adortus nefas, crimen, &c.* pro *adorsus*. Vid. ad Ovid. Tr. ii. 92. ii. ex P. 2. 16. variantib. Mss. Burmann. ad Æn. vi. 397. vii. 386. 'Majus adorta nefas.' *Idem.* *Me satis quam humane tractare adorta*] Lib. x. 'Qui me sa-

tis humane, &c. nutrebat.' *Pric.*

Cœnæ grata] Sensus sic ordinatur: Applicat me cœnæ gratiæ, pro qua nulla mercedula exigebatur. *Beroald.*

Ac mox virgine percita] *Prurigine*, quod etiam coniecerat *Vulcan.* et *ure-dine* sunt Glossæ vocis, *urigine*, quæ hoc sensu occurrit quoque apud *Plinium* et *Arnob.* l. v. p. 187. ubi vid. *Stew.* et *Herald.* *Salm.* ad *Solin.* p. 627. In Glossario Arabico-Lat. 'U-rigo i. vertigo.' *Oud.* *Urigine percita*] Ardore libidinis extimulata, et tentigine veluti quadam conceita. Est enim urigo, uredo quædam, et pruritus libidinis, ab urendo dicta. *Beroald.* Et mox, &c. cubili suo applicat] 'Nec satis hospitium est, lecti quoque fœdere jungit.' *Pric.*

Unico congressu] *Fux.* *connexu.* *Rold.* Sic et alii. Favet et lib. x. p. 226. 'Applicitione nexu inhærebat:' ut legendum. *Martian.* Cap. lib. ix. p. 305. de concubitu: 'Nexus valebunt rumpere.' *Ovid.* lib. iv. *Metam.* 184. 'In mediis ambo deprensi nexibus hærent:' in Ms. vulgo *amplexibus.* De spintriis *Sueton.* ait in *Tib.* c. 43. 'triplici serie connexi:' et 'symplegma' *Martial.* l. xii. *Epigr.* 9. 43. *κυνὲς συμπλεκόμενοι* *Æliano* lib. iii. V. H. cap. 30. et *Ovid.* *Art.* ii. vs. 484. 'Hæret adulterio cum cane nexa canis.' Videtur nihilominus ex interpretatione natum. Castius vocem 'nexus' de ipsa conjugali copula adhibuit *Auctor* lib. vi. p. 125. 'Nec umquam digredietur a tuo nexu Cupido.' *Oud.* *Ab unico congressu*] *Prudenter* concubitum significat. *Beroald.*

Annosam ac pestilentem contraho] *Nemini* dubium esse potest, quin vulgata lectio sit vitiosa, nec Latina. Hinc plurimis modis viri docti eam emendare sunt conati. Non enim animum sibi contraxit ut pestilentem, nec annum morbum, sed istam faciem, quam paullo ante viderat *Aristomenes.* Quare, si *damnosam* cum *Vulc.* *Ed.* sec. seu *Scaligero* et *Wowerio*

legas, quia hæ voces aliquoties confunduntur, ut apud *Ovid.* lib. xiii. *Met.* 517. 'damnosa senectus,' necessario tamen addendum erit substantivum nomen. Hinc jam olim vir doctus *margini Ed. Junt.* allevit: *noxam annosam ac p.* et *Lindembrog.* ad *Ed. Vulc. congr. anus noxam pestilentem.* Cujus conjecturæ favet *Apuleius* ipse sæpius dicens 'noxam contrahere' infra et l. xi. p. 384. 387. *Ed. Flor. Cod. Barthii*, qui testatur l. xxxiii. *Advers.* cap. 22. ab eo abesse copulam *ac*, et ipse coniecit *annosam pestilentiam* sive diuturnam. Nam ex eo tempore plus anno elapsum fuisse, patet e præcedentibus. Verum vox *pestilentie* huic negotio non est conveniens. Magis placeret cum *Scaligero* ad *Festum*, vel potius *Ferrario* lib. i. *Elect.* c. 19. *annosam* seu *anosam pestilentem* scribere e Glossis: *Annosa*, seu *Anosa*, *θεοχολασία ἡ Θεῶν μῆνις*: si modo ea vox hoc sensu aliunde confirmaretur. Longius abit conjectura *N. Heinsii*, in *Adversariis* p. 189. et ad *Vellei.* lib. ii. c. 87. *legentis: saniosam ac pestilentem luem*; ut et ad *Valer. Flacc.* lib. iii. vs. 246. 'Quod si tanta lues seros durasset in ortus.' Quo facit *Martialis* lib. i. *Epigr.* 79. 'Indignas premeret pestis quum tabida fauces, Inque suos vultus serperet atra lues.' *Ac luem* juvat scriptura *Guelferb.* et *Oxon. pestilentem con contraho.* Quodvis enim serpens latius malum luem dici notum est. Hinc nunc apud *Lucan.* lib. i. 565. lego: 'Tum; quos sectis *Bellona* lacertis *Sæva* monet, cecinere luem.' Nam in aliquot Mss. est *Deum.* *Vulgo Deos*, durissimo sensu. *Lib.* i. 645. 'Urbi generique paratur Humana matura lues.' Vide et lib. iii. 680. vii. 101. et sæpe, *Comm.* ad *Sil.* lib. xii. 385. 'Morbive lues' *Claud. B. Gild.* vs. 40. Nequaquam vero *saniosam* recipiendum videtur. Intelligit enim: *Pestiferum* et *damnosum*, vel *annosum* et *diuturnum* ex unico con-

gressu statum sibi contraxit, tamquam luem, et quasi incantatus vel philtro dementatus. 'Annosi morbi' Ser. Samm. vs. 210. 345. 'Annosus et panticosus venter' Serv. ad Æn. III. 217. Cogitavi aliquando, quia sæpe Græcas voces adhibet Auctor, num hic scripsisset: *En! noson pestilentem*; sed et hæc conjectura mihi ipsi nunc displicet, putoque recipiendam Msti Barthiani lib. XXIV. Advers. c. I. lectionem, *vim annosam vel damnosam*. Quam facile ea vacula hic excidere potnerit, quivis videt. Ipse tamen Barthius ortam censet ex expositione. *Oud. Annosam ac pestilentem*] Cauponam intelligit, ex cujus vetulæ concubitu se contagione quadam pestilenti infectum esse significat. *Anatem* Veteres appellaverunt morbum annum, id est, vetularum: sicut senium, morbum senum. Anus autem dicta est ab annorum multitudine: vel quod jam sit sine sensu, qui Græce dicitur *voûs*. Anicularum enim propria est deliratio. *Beroald.*

Lacinias quas boni latrones, &c.] Philo in de Somniis: *Λωποδύταις ἔθος ἀναμπίσχειν τὰς μὲν ἐσθῆτας ἀφαιρεῖσθαι, γυμνοὺς δὲ τοὺς ἔχοντας ἀποφαίνειν*, id est, adeo male vestitos ut quasi nudi sint. Apud Quintilianum ille vi. Declam. 'Quam vestem relictam captivo putas nisi quæ præda non erat?' *Pric.*

In eam contuli] Significat se pro pretio concubitus, quicquid vestium sibi reliquerant latrones, dono dedisse cauponæ. *Beroald.*

Operulas etiam] Beroaldus et alii exponunt, reculas operose fabrefactas; alii, reculas pannosas, ut l. IV. ab operiendo dictas; Sopingius conjecit *interulas*. Frustra. *Operulæ* sive *opellæ* sunt merces parvæ, quas meruerat opera et labore sive portando onera et saccos. In Ed. Stew. *operulas*. *Oud. Operulas etiam*] Scilicet contuli in cauponam. Qua dictione significat reculas quasdam operose

fabrefactas, quas acquisiverat dum exercet sagariam negotiationem. Ab *opera* hypocoristicos fit *opella* et *operula*. Quid autem sit 'facere sagariam,' copiose explicavimus in libro Annotationum: ubi hic quoque locus enarratur. Verum, quia (ut ait Plato) non nocet bis idem dicere, et Græcum proverbium est, *δὺς καὶ τρίς τὸ καλόν*: id est, bis terque pulchra dicenda: scito *sagariam* nuncupari negotiationem, vocabulo a sagis inclinato, quando scilicet saga et alia id genus vestimenta emimus et distrahimus lucri faciundi causa. Quod jurisconsulti evidenter docent, apud quos, tit. pro socio, talis casus explicatur: Quidam sagariam negotiationem inierunt, alter ex his ad merces comparandas profectus in latrones incidit, suamque pecuniam perdidit: servi quoque ejus vulnerati sunt, resque proprias perdidit. Dicit Julianus, damnum esse commune. Tit. quoque de tributoria actione sic scribitur: *Duas negotiationes exercebat, puta, sagariam et linteariam*. Dicitur autem *sagaria* simpliciter, et significatur hujuscemodi negotiatio, sicuti nomine *linteariæ* intelligitur negotiatio linteorum. Itidem absolute dixerunt 'argentariam,' 'sequestriariam,' aliaque consimilia. *Sagariam* autem, quam *saccariam*, legere malim. Quod si nihil placet immutare, *saccaria* in eodem significato accipietur, quasi a *saccis* derivata, quæ sunt viliora vestimenta. Aliquando *sacci*, et per diminutionem *sacculi* et *sucelli*, sunt numorum receptacula, ut docet Pedianus Asconius. Saccarium Ulpianus, titulo de contrahenda emptione, accipit non pro negotiatione saccorum, sed pro bajulo, scribens: 'Si quid ex sacco saccarii cecidisset.' *Beroald. Saccariam faciens*] Notissimi sunt homines, qui fabricam, negotiationem, seu mercaturam sagariam sive sagorum exercebant, eorumque Romæ erat collegium. Vid. Fabretti

Inser. p. 34. 495. et alibi. Verum quomodo Socrates per se exercere potuit sagariam, omnibus spoliatus, et homo peregrinus? Unde enim novam pecuniam et instrumenta isti arti necessaria sibi acquisivisset? Neque is, qui tali alicui sagario operam præbet vili mercede, ut fuerit *een snyders knegt*, potest dici *sagariam facere*. Ad hæc Mss. omnes retinent *saccariam*, vel similiter corrupte. In Reg. Fux. *scâtariam* vel *scâtarium merebam sine faciens*. Male itaque Beroaldus reposuit *sagariam*, et intelligit *negotiationem* cum Colvio, et Pricæo, aliisque. Immo, si *saccariam* retineamus, exponit Beroald. mercaturam sacco- rum hic et tom. I. Thes. Crit. p. 238. Perperam omnino. Vere Beciche- mus Ep. 68. Gothofr. ad L. unic. Cod. Theod. de Saccariis, et P. Burmann. de Vectig. cap. 12. p. 208. propug- nant antiquam scripturam. Ea enim adprime huc quadrat. Ait se geru- lum egisse, postquam a latronibus spoliatus erat, et saccos portando parvas merces meruisse, quamdiu 'vegetus' erat: quæ vox *saccario* ho- mini optime convenit, qui expedite et celeriter merces portare debet. In nonnullis Beciche- mi Codd. est *sacca- riam in rebus faciens*. Forte *oneribus* corrigendum. Oud. *Sagariam faciens*] Juvenal. 'Saga vendenti.' Scholias- tes: 'Negotiatori sagario.' In veteri doctiss. Onomast. *Sagaria*, *χλαινουργική*. *Facere* hic satis Latine dictum, ut et IV. 'scrutariam facere.' Sic in lib. XX. ff. de action. et oblig. 'pira- ticam facere:' in lib. XII. ff. de ser- vitut. urb. præd. 'balneariam facere:' et apud Ciceronem ipsum in de Offi- ciis 'argentariam facere.' *Pric*.

Merebam] Parabam, acquirebam. Beroald.

Quo me] Pro vulgari *quod* in Lips. a m. pr. et Oxon. et Edd. Bas. sec. Colv. et Vulc. est *quo*. Male. Sed nec bene se habet *quod*, defensum li- cet etiam a Ferrario l. I. Elect. c. 19.

Quod potest significare, in quantum. Liv. lib. VIII. cap. 39. 'Quod mann, quod voce poterat, monstravit,' &c. Vide Perizon. Misc. Obs. v. 8. pag. 117. Solin. pag. 58. 'Hæc quod ad formam:' ut est in Mss. optimis et Ed. Salm. At non significat, donec, cui respondet 'quoad,' sæpissime in *quod* et *quo* corruptum: ut statim pag. 8. 'Quoad mutua hortatione clamitarent:' pag. 10. 'Quoad me perluerent:' pag. 42. 'Quoad spiri- tum efflaverint:' l. VII. 142. in Flor. N. 14. Adde Duker. Misc. Observ. vol. VII. pag. 435. et notata ad Cæsar. lib. V. B. G. cap. 17. 'Quoad subsidio confisi equites:' ubi eadem in Mss. varietas. Recte igitur *quoad* hic jam expressit cum Basil. pr. Scrive- rius: uti Vulcanius, Salmas. et G. Vossius margini adleverant. *Illam fac*. Fux. Oud.

Bona uxor] Oxon. et Par. carent voce *uxor*. Sed male. Meroë concubina arus per ironiam, Appuleio frequentissimam, de qua alibi plura, bona uxor dicitur, ut lib. X. matrona cum Lucio jam asino coiens audit, illa egregia uxor mea: quod optime advertit Floridus. Sic et conjux vocatur aliquando amica et concubina: Adi Broukhus. ad Tibull. lib. III. 2. 4. Non cepit hoc Pricæus. *Idem*. *Bona uxor et mala fortuna*] Adumbrata ex his Virgilii videntur: 'Sed me fata mea, et scelus exitiale Lacænæ His mersere malis, illa hæc monumenta reliquit.' *Bonam* amare dixit. Terentius III. 4. Adelph. 'Ille bonus vir:' ubi Donatus: 'Eipavela est ab eo posita, qui indignatur virum bonum esse debuisse qui non sit.' Ibi- dem IV. 7. 'Flagitia boni illius adoles- centuli.' Donatus: 'Eipavela, quæ semper amarius ponitur quam mani- festa criminatio.' Supra hic paulo ante: 'Latrones boni:' et infra, 'bona Meroë.' Non hic silendum quod *uxor* ab Oxoniensi abesse; ita 'bonam fortunam' vocaverit profectus Ma-

cedonici lucrum, *malam* autem, infælicem gladiatorii spectaculi cupidinem, et spoliationem suam. De suæ uxoris malitia necdum questus est. anum vero Meroën uxorem satis dure vocaverit. *Pric.* *Bona uxor*] Eironicos caupona significatur, quæ illi fuit detrimentosa, cujus concubitu perinde ac uxoris potitus est. *Beroald.* *Mala fortuna*] Propter latrocinalem spoliationem. Romæ fanum malæ Fortunæ fuit in Esquilii: Græce dicitur κακῇ τύχῃ. *Idem.*

Dignus es extrema sustinere] In Plauti Trucul. 'Animo hercle homo suo est miser, Quisquis est. PH. Dignus est mecator ille.' Cicero Offic. II. 'Propensior benignitas esse debet in calamitosos, nisi forte erunt digni calamitate.' 'Extrema sustinere' hic, ut IX. 'extremas pœnas sustinere.' Suidas: Ἐσχάτα κακὰ, μεγάλη, &c. *Pric.* *Extrema*] Suprema exitia. *Beroald.* *Novissimo extremius*] Tanquam nihil pejus deteriusque inveniri possit ea labe cladeque quam perceperat ex complexu cauponæ: quod facinus illi extremum et pessimo pejus fuit, quod et ultimo loco perpetratum contigit. *Novissimum* enim extremum significat; quod verbum (auctore M. Varrone) Lælius et senes aliquot, quod nimis novum esset, vitaverunt: et sicut a 'vetere,' 'vetustus,' ac 'veterrimus,' sic a 'novo' declinatur 'novissimum,' quod est extremum; sic ab eadem origine 'novitas' et 'novitius.' Autumat Gellius, libro IX. Noctium Attic. M. Ciceronem noluisse uti isto verbo, tanquam non Latino et improbo. Sed (quod pace veniaque tanti viri dictum sit) M. Tullium usum esse hoc verbo observavimus, sic scribentem in Oratore: 'Nec in hac modo re, quæ ad vulgi sensum spectet, et ad aurium voluptatem, quæ duo sunt ad judicandum novissima.' Verum sicut ille qui semel risit, nunquam risisse traditur, ita qui semel hac dictione

usus est, haud immerito dici poterit ea nunquam usus fuisse. Nam, ut inquit Asconius, 'semel vicinum est ad pene nunquam.' *Idem.*

Scortum scortum] *Scorta* dici meretrices, et *scortari*, meretriculas ducere, nemo est qui nesciat: a pelle, quam Antiqui dicebant *scortum*, ducto verbo: quia sicut pelliculæ subigantur. *Scortea* quoque dicimus ea, quæ ex corio ac pellibus sunt facta. Inde in aliquot sacris ac sacellis nefas erat aliquod scortum adhiberi. Proinde Ovidius in Fastis ait: 'Scortea non ulli fas est inferre sacello.' In Attellanis fabulis licebat antiquitus animadvertere, rusticos joculariter dicere, se adduxisse pro scorto pelliculam. Donatus enarrans illud ex Eunuchis, 'Forte habui scortum:' ait, abdomen quod in corpore fœminarum patiens est coitus, scortum dici. Vel ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, quod Græce est palpitare, quod faciunt meretrices crissando, ut ita concinnius venerem exhibeant viris, aut sibi abigant conceptum semen, quod in vulva fœminæ in ipso coitu non se moventis inhærescit. In commentariis Tranquilli docuimus, *scorta* dici diabolaria quæ duobus obolis, hoc est, vilissima mercedula conducuntur. Ubi emendavimus locum M. Var. mendosissimum. Festiviter appellat Appuleius 'scortum scortum,' meretricem annosam, vitam, deformem, inamabilem, perinde atque esset instar pelliculæ et corii, rugosa, flaccida, languida, minimeque succulenta. Meretrices autem id genus sordidæ duobus apud Veteres vocabulis elegantibus appellantur, *Scractiæ* et *Scrupeæ*. Dicuntur aut *scractiæ* ab excreando, quod vitium est in vetula: *scrupeæ* vero, sive *scrupidæ* a duritia molestiaque lapillosum, qui *scrupî*, et per diminutionem *scrupuli* dicuntur. Hoc ideo transeunter apposui, ut emendares intelligeresque illud Plautinum, quod refertur a Gellio in III. Noctium Att.

‘Stratæ scruppæ destrato vulvæ sordidæ:’ tu corrige. *Scractiæ scrupæ.* Idem. *Digitum a pollice proximum*] De hoc more docte Scaliger ad Tibullum, et Ausonian. Lect. libro primo, capite 29. *Elmenh.* *Digitum a pollice proximum*] Indicem significat, quo ori admoto silentium indicimus, commone-musve quod maxime salutare est. Unde et salutare dictum esse a vetustis scriptoribus existimo, sicuti a Tranquillo, qui ait Augustum habuisse digitum salutarem sinistræ manus imbecillum: ubi non parum multa digna scitu annotavimus. Marcianus Capella et ipse sic scribit: ‘Verrum quidam reditus puer ad os compresso digito salutari silentia commonebat.’ Is digitus exprobrando et indicando, unde ei indicis nomen est, plurimum valet. Quo usum esse optime Crassum oratorem, Cicero Quintilianusque notificant. *Beroald.*

Ille digitum a pollice proximum ori suo admoventis, &c. Tace inquit, &c.] *Judic.* xviii. 19. ‘Tace, et pone digitum super os tuum.’ Vide et *Joh.* xix. 19. Marcianus Capella: ‘Ad os digito compresso salutari silentium annuebat.’ Inde ὁ κατασπράζων δάκτυλος *Snidæ* in διαγνώμων, et ἡράϊσκος. *Pric.*

Et in stuporem attonitus] *Lib.* ii. ‘Attonitus repentinæ visionis stupore.’ *Idem.*

Et circumspiciens tutamenta sermonis] *Apud Senecam Octavia:* ‘Circumspice agendum ne quis arcana aucupet, Partemque in omnem vultus inquires eat.’ *Apud Plautum in Mostellaria:* ‘Circumspice dum, numquis est Sermone nostrum qui aucupet?’ *Idem Milite:* ‘Circumspice dum ne quis nostro hic auceps sermoni siet.’ *Ibidem:* ‘Sinite me prius prospectare ne uspiam insidiæ sient, Consilio quod habere volumus nam opus est nunc tuto loco.’ Iterum: ‘Sed speculabor ne quis hinc a læva aut a dextra

Nostro consilio venator adsit cum auritis plagis.’ *Philostratus* iv. 12. Διαγείτο τὰ ἐκεί (Romæ) ποταπτόμενα, θαμὰ ἐπιστρεφόμενος, μὴ ἐπακροῶτό τις αὐτοῦ κατόπιν. *Tacitus Annal.* iv. ‘Notæ ignotæque aures vitari: etiam muta atque inanima, tectum et parietes circumspiciebantur.’ *Idem. Tutamenta sermonis*] Ut tuto loqui posset, ne quispiam arbiter clanculum arbitraretur. Sic et captivus *Plautinus:* ‘Secede huc,’ inquit, ‘ne arbitri dicta nostra arbitrari queant.’ Sæpe enim dicuntur voces, quæ postea mortiferæ sunt ipsis sermocinatoribus, redeuntque per jugulum, excipientibus delatoribus. Unde illud in usu vulgi frequens, Plures necat lingua quam gladius. Sententiæ vulgari subscribit versus ille sententialiter prolatus, ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ἄλθρον ἤγαγε id est, lingua multos egit in perniciem. *Beroald.*

Parce, inquit] Et alibi: ‘Parce in verba ista hæc.’ *Elmenh.* ‘Parce’ potest adverbium esse. *Virg. Ecl.* iii. ‘Parcius ista viris tamen objicienda.’ *Oud.* *Parce in fæminam*] Abstine a maledictis fæminæ, quæ, arte magica pollens, merito veluti divina metuenda est. *Beroald.*

Ne quam noxam] Aliquod periculum et detrimentum. Alias *noxæ* accipitur pro culpa et delicto, ut alibi latius explicavimus. *Ain*] *Aisne. Id.* *Parce (inquit) in fæminam divinam, ne quam tibi lingua intemperante noxam contrahas*] In *Bacchid.* *Plaut.* ‘Cave malum, et compesce in illum dicere,’ &c. In *Nubibus Aristoph.* “Ἡ, ἦ, σιώπα, μηδὲν εἴπῃς νῆπιον. *Apud Lucianum in Deorum dialogis:* Σιώπα, μή τι κακὸν τῶν λόγων ἀπολάβῃς. Alibi in iisdem dialogis: Εὐφήμει ὦ Ἀρης, οὐκ ἀσφαλὲς λέγειν τὰ τοιαῦτα, μὴ καὶ τι κακὸν τῆς φλυαρίας ἀπολαύσωμεν. *Euripides Herc. Fur.* Ἰσχε τὸ στόμ’, ὥς μὴ μέγα λέγων μείζον πάθῃς. *Pric.* *Ain*] *tandem*] *Terent. Andr.* v. 3. ‘*Ain*] *tandem.*’ ubi *Donatus:* ‘Per-

contativum verbum, quasi, aïsne?' Idem ad II. 3. Phorm. 'Ain, dicimus de his qui vana loquuntur.' Infra hic lib. III. 'Ain', vulpinaris amasio?' Idem.

Regina] Tanquam regia potestate præstans. *Beroald*.

Quid mulieris est] Scire te convenit, cum interrogatio per obliquum casum maximeque genitivum profertur, contemptum significari: ut, 'Quid hoc est hominis? Quid mulieris? Quid ornatus?' auctor Donatus. Idem.

Saga, inquit, et divini potens] Jam ante Wouwer. Vulcanius, et sequentes dein taciti receperunt *divina, potens dep.* eamque lectionem firmant Mss. Florent. Oxon. Wass. At tamen Ferrar. I. I. Elect. cap. 19. et N. Heins. Advers. I. II. c. 2. pag. 220. defendunt ante vulgatum *divini potens* ex similibus, (de quibus vide quoque Torrent. ad Hor. lib. I. O. 3. ac sic in Apolog. 'divini sciens:') ac præcipue e I. IX. p. 197. 'Tunc saga illa et divini potens primis adhuc armis velitur.' Verum bene observandum est, illic sequi indicativum, non infinitivum, qui hic regitur a participio 'potens.' Quæ constructio et alibi obvia, sed sæpius corrupta est. Adi ipsum Heins. in Advers. pag. 193. ad Lucani I. IX. 1040. 'Non aliter manifesta potens abscondere mentis Gaudia:' uti et illic emendaveram cum Burmanno, qui citat *et divina et potens*. Oud. *Saga*] Sagas dici mulieres, docet Porphyrius, magicarum herbarum scientes, tanquam satis agas, et multum agentes. Tibullus: 'Pollicita est magico saga ministerio.' Lactantius, sive is Luctatius est, Papinii Statii commentator, 'sagos clangores,' in VIII. Thebaidos interpretatur divinos. Unde *præsagia*, prædivinationes mentis dicta. M. T. libro primo de Divinatione: 'Sagire,' inquit, 'est acute sentire, ex quo sagæ, et sagarii dicti, qui scire multa

volunt: et sagaces canes.' *Beroald*.

Cælum deponere] Quæ impossibilia naturaliter sunt, ait effici posse possibilia, potestate et vi sagæ mulieris. Et hoc totum decenter positum est per antitheta sive contraposita, quæ in ornamentis elocutionis, ut inquit Augustinus in VIII. de Civitate Dei, sunt decentissima. Est et in hoc loco exornatio illa, quæ dicitur Similiter desinens, Græce 'homœoteleuton.' Est et figura Grammaticalis dissolutum sive disjunctio, quod Græce dicimus 'dialyton' et 'asyntheton.' Idem.

Monies diluere] Quod est aquarum et liquoris. Idem.

Infirmare] Mss. Pith. Guelf. Fux. Ed. Vic. quoque *infirmare*: sed vide Beroaldum dicto libro p. 44. Ed. Elm. Eadem est confusio in Mss. et Edd. ut passim et I. IV. in f. *Tamque infirmi*. Drak. ad Liv. I. IV. cap. 59. Contra *infirmi* abiit in *infirma* in Flor. N. 22. Oud. *Deos infirmare*] Mundior et purior lectio est, *infirmare*, quod est infimos facere. Idem ait in dæmonio Socratis: 'Ingenia illa ad beatitudinem sublimata sint, hæc ad miserias infirmata.' *Sublimare* autem et *infirmare* inter se opposita decenter attende, sicuti manes et Deos. Manes enim inferni significantur; Dei vero superni. De manibus satis multa in commentariis Propertianis. *Beroald*. *Deos infirmare, sidera extinguere*] Scholiastes vetus Horatii ad Epod. V. 'Hujusmodi ars maxime Thessalorum est, ut Lunam cantibus deponant, et astra commoveant.' *Pric*.

Tartarum] Plato in Phædone tartarum esse scribit barathrum in profundo terræ et inferorum, ex quo origo sit omnium aquarum et fons, et quo confluant flumina. Quod impossibile ait esse Aristot. aperte dissidens a præceptore lib. II. Meteororum. Poëtæ tartarum appellant carcerem inferorum. De quo Tertullianus in Apologetico sic: 'In imum tartarum

demerserit, quem carcerem pœnarum infernarum cum multis affirmatis.' Δ 'tartaro,' 'tartareus,' et 'tartarinus' deducitur. Hinc illud: 'Corpore tartarino prognata palude virago.' Tartari origo, ut ait M. Varro, Græca est: namque ἀπὸ τῆς παραχῆς, id est, perturbatione dicitur, quia illic omnia perturbata. Vel ἀπὸ τοῦ παραλύειν, quod significat tremere et frigere. Ex tartaro, ut ait Plato, nunquam egrediuntur nocentes. Beroald.

PAG. 7 Oro te] Addit copulam etiam Pithæanus. Edd. Vicent. Ber. Junt. pr. Ald. habent sine copula, Oro te, inquam, oro te, inquam. At Rom. Ven. Colin. Et oro te, inquam, oro te, inquam vel inquit. Lego: Oro, oro te, inquam: ut supra: 'Sine, sine, inquit:' et statim dixit: 'Tace, tace, inquit.' In Flor. N. 9. 'Velim, velim.' Sic enim illic quoque e Mss. legendum. N. 16. 'Nemo me, nemo.' Oud.

Aulæum dimoveto] Aulicum etiam Oxon. Amoveto Par. sive Eton. cum Fux. Nescio quid præferam. L. IV. p. 69. 'Fores nec sublevare, neque dimovere, ac ne perfringere quidem.' Tollebatur aulæum actu vel fabula finita; demittebatur in planum, ut populus videret. Vid. ad Cic. pro Cæl. c. 27. 'Scabella concrepant, aulæum tollitur:' et ad Phædr. F. LXXXVIII. 'Aulæo misso.' De sipario scenico adi Beroald. et Lindenb. in Terent. p. 632. ad verba 'Siparia, quæ mimicum velum:' ubi in hoc etiam loco pro scenicum citat mimicum, memoriæ, opinor, vitio. Idem. Aulæum tragicum] Magna caligo verborum, quibus subobscurè significat talem de saga fœmina sermocinationem magis tragicam esse, quam narrationi familiari accommodatam: ideoque removendam esse suadet. Nam dum aulæum tragicum dimovendum esse dicit, et siparium scenicum complicandum, intelligi vult talem narratio-

nem esse sequestrandam, quæ tragico argumento conveniat, tragicisque portentis. Aulæum enim tragicum dicitur, quo scena in agendis tragœdiis exornatur, quod levabatur tollebaturque cum finita fabula cantor dicebat, 'Valete, plaudite.' Hinc illud Horatii: 'Si plausoris eges aulæa manentis, et usque Sessuri, donec cantor Vos plaudite dicat.' Ait Donat. aulæa in scena sterni solita, quod pictus ornatus erat, ex Attalica regia Romam usque perlatus. Annotavimus alibi, aulæa dici vela picta, quæ alio nomine dicuntur peristromata, et peripetasmata, ab aula Attali regis Asiæ, qui populum Romanum scripsit hæredem. Ait Plin. in VIII. Attalum primum invenisse aurum intexere in vestibus: unde nomen Attalicis est. Hinc illud Propertii: 'Porticus aulæis nobilis Attalicis.' Beroald.

Siparium scenicum] Festus et Donatus scribunt, siparium esse velum minutum. Ego existimo non minutum, sed mimicum legendum esse: ut sit id quod Appuleius appellat scenicum. Eo enim utebantur Mimi, scenique artifices, ad scenam velandam, quod populo obsistebat. Et hæc siparia pro aulæis ætas posterior usurpavit. De hoc intellexit Satyroglyphus poëta illo versu: 'Consumptis opibus vocem Damasippe locasti Sipario.' Significat enim, Damasippum mercedula conductum fecisse histrionicam, et egisse fabulas scenicas. Idem Appuleius in x. ait consimiliter: 'Aulæo subducto, et complicitis sipariis scena disponitur.' Impressi codices pro aulæo subducto, habent alveo subducto, quæ dictio mendosa expungenda est. Quidam suparium legunt, cum inter u et i maxima cognatio sit. Seneca, in lib. de tranquillitate vitæ, appellat 'verba cothurno et sipariis fortiora,' quæ grandia sunt, et supra sublimitatem tragicam evehuntur. Idem II. epis-

tolarum ait *Supara*, unde per diminutionem *suparia* inclinari. Videntur esse insignia navium Alexandrinarum, quibus solis licet *suparum* intendere, quod in alto non omnes habent naves. Et Lucan. '*supara velorum*' dixit. Alias *suparum* vestimentum puellare lineum est, de quo Afranius: '*Puella non sum, si suparo induta sum.*' Ejusdem meminit Plaut. in *Epidico*. Significat Appuleius symbolicos, tollenda esse e medio sermocinationis ea, quæ ad tragœdiam pertinent. *Idem*.

Cedo] Dic. *Communibus*. quibus in communi quotidianoque sermone uti solemus. *Idem*. *Aulæum tragicum dimoveto*, &c. et *cedo verbis communibus*] Sophocles: *Ὀὐκ ἐμπλέκων αἰνίγματ', ἀλλ' ἀπλῶ λόγῳ*. Aristophanes: *Ἀμαθέστερόν πως εἶπες, καὶ σαφέστερον*. Lucianus *Necyom*. *Παῖσαι μακάριε τραγῳδῶν, καὶ λέγε οὐτωςί πως καταβάς ἀπὸ τῶν λαμβείων*. Plantus Milite: '*Quin tu istam orationem hinc veterem atque antiquam amoves? Nam proletario sermone nunc quidem hospes utere.*' Seneca *Epist.* xiii. '*Non loquor tecum Stoica lingua, sed hac submissiore.*' *Pric.* *Siparium scenicum*] Lindenbrogii Notis ad Terentium legit *mimicum*. *Idem*. *Verbis communibus*] Scholiastes vetus Horatii ad *Epist.* i. 16. '*Communi sermone, ac simplicibus verbis.*' *Idem*.

Ut se ament] Sic locutus M. Tul. *Orat.* de *Arus.* responsis: '*Quam volumus licet ipsi nos amemus.*' Et i. de *Offic.* in princ. '*Quod cujusque temporis officium sit, poterimus, nisi nosmet ipsos valde amabimus, facile indicare.*' *Brant.* Male explicat *Brantius*. Sensus est: Ut in amorem sui caupona illiciat incolas, &c. Vid. *Becichem.* *Ep.* 67. *Abest ut a Ms.* *Bertin.* Pro *ament* in *Fux.* est *curim*: dein in *Palat.* *Guelf.* est *afflictim*. In *Ed. Bas.* pr. *efflicti*. *Adi ad lib.* iii. '*Adolescentem efflictim deperit.*' *Oud.*

Efflictim] Vehementer et ardent. *Beroald.*

Æthiopes utique] *Homer.* in i. *Odysseæ* *Æthiopus* bipartitos esse auctor est, alteros ad orientem, alteros ad occidentem spectare. Sic enim ait: *οἱ μὲν δυσσομένου ὑπερλονος, οἱ δὲ ἀνίοντος*, id est, Solis ad occasum quidam, quidam sed ad ortum. Super quo versu non parum multa *Strabo* in i. *Geographiæ*. Sunt autem *Æthiopes*, ut idem asserit, *ἔσχατοι ἀνδρῶν*, id est, postremi hominum. *Plin.* in v. sic ait: '*Verissima opinio est eorum, qui desertis Africæ duas Æthiopias superponunt, et ante omnes Homerus: qui bipartitos tradit Æthiopus, ad ortum occasumque versos.*' *Idem* in vi. *Æthiopiam* appellatam esse memorat, ab *Æthiope* Vulcani filio. Alii a colore populorum, quos Solis vicinitas torret. Causas refert *Aristoteles* in *Problematis*, cur *Æthiopes* sint blæsis pedibus, candidis dentibus, longævæ vitæ, animo timidiore. *Idem*.

Antichthones] Qui habitant in zona Chimerina, hoc est, hyemali, quos separat a nobis torrida. Appellantur *Antichthones*, ὡς τὴν ἐναντίαν χθόνα, quasi contrariam terram habitantes. auctor *Probus*. Hos alio nomine Græci *ἀντοίκους* vocant. De quibus multa *Macrob.* ii. in *somn. Scipionis*. Ex his colligimus, *Antipodas* non esse *Antichthones*, quos transversos nobis stare autumat *M. Tul.* inferiorem zonæ nostræ partem tenentes. Verum an esse possint hi *Antipodes*, multa quæstio est apud eruditos: aliis astruentibus, aliis destruentibus. *Martianus* *Antichthones* sejungit ab *Anticis* et *Antipodibus* cujus verba hæc sunt ex libro *Geometriæ*: '*Antici* habitant contrariam zonam: qui infernatem nobis obversam habitant, *Antipodes* memorantur, qui contra illos quos *Anticos* dicimus, *Antichthones* appellantur.' *Idem*.

Folia sunt artis] *Lipsio* adstipula-

tur Gatakerus in Adversar. Miscell. c. 8. p. 485. Sed recte *folia artis* cum Beroaldo et aliis jam olim defendit et explicuit de levissimis magicæ artis, quæ facillima sunt et nullius ponderis viribus, Becichemus Epist. LXVII. malens frustra *sint* sive habeantur. L. II. p. 36. ait 'ineptias et nugas mæras.' Huc pertinet locus Aristophanis in Ranis vs. 93. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστίν: ubi vide Scholiasten. Oud. *Folia sunt artis*] Id est, levia et nugatoria, comparatione eorum quæ majora mirabilioraque facit ex artis magicæ potentia. Beroald.

Vi aliam temerasset] Frustra defendunt viri docti et Barth. l. xxxiv. Advers. c. 15. *in aliam temerare*, uti et edidit cum vetustioribus Scrivenerius. Latinum est *temerare puellam*, non *in p.* Sed et *vi temerare* hic necessarium est. Hinc enim amatorem suum, non puellam punivit maga; quia invita est passa ejus *vim*, quæ millies, ut ita dicam, occurrit de stupratione puellæque inminutione. Adi Pricæum. Sicut et passim *in* et *vi* confundi et corrumpi solent. Adi ad Cæs. l. I. B. c. 39. Drakenb. ad Liv. l. III. c. 20. 67. Infra l. III. p. 61. 'Vi patefactis ædibus' in Edd. pp. est *In p.* Immo hic facilius depravari potnit; quia sequitur 'quod Venerem habuit in aliam:' ubi legitur, quod hic est in Palat. *in alia*. Pessime *in* illinc exsulat ab Ed. Pricæi. Consule Notas ad Sueton. August. c. 69. 'In quam arrigas:' et in Addendis. Sic 'commoveri in aliquam,' 'ardere in aliquam,' de quibus adi N. Heins. ad Virg. l. VII. Æn. 623. 'urimur' in Crocalem Calpurn. Ecl. II. 56. Arn. l. IV. p. 135. ibique Elmenh. item p. 145. 151. Min. Fel. c. 12. Apud Solinum c. 22. 'In quamcumque commotus sit.' Mss. 3. Sed recentiores dant *quacumque*. Quare et ibi Accusativum præfero. Oud. *Quod in aliam temerasset*] Ita Oxoniensis, et alii multi tam editi quam

Mss. nec tamen male Vulcanius, *vi al. tem.* Isidorus Orig. VIII. 11. 'Sine vi femina esse virgo non desinit.' Tertull. exhort. ad castit. cap. 13. de Lucretia: 'Quæ ut semel per vim, &c. alium virum passa est,' &c. Phrynichus: Βεβλασται ἡ κόρη λεκτέον' οὐχ, ὥς τινες, ἐφθαρται. Æn. VIII. 'Raptas sine more Sabinas:' ubi Servius, 'Stupratas: i. e. per vim.' In vet. Onomast. *Raptus, stuprum, βία. Pric. In aliam temerasset*] Cum alia puella concubisset. Beroald.

Feram castorem] Vox *feram* suspecta est N. Heinsio de glossemate ad lib. I. Ovidii Amor. El. 8. 19. Certe mallem *ferum*, si *ferus* castor dici possit. De ipsa fabula adi Dausq. et Drakenb. ad Silium l. xv. 490. Comm. ad Virg. G. I. 59. Oud.

Captivari metuens, ab insequentib. &c.] Periculo urgente naturam sibi putare castores cum Apuleio crediderunt Ælianus de Histor. Animal. Libro Sexto, capite 33. Plinius Natural. Histor. libro octavo cap. 30. Juvenalis Satyr. XII. vs. 34. Solinus capite 19. Quos erroris arguunt Sextius diligentissimus medicinæ apud Plinium libro xxxii. capite 3. et Rondeletius de Amphibiis, cujus verba adducit Ciofannus ad Ovidii Elegiam de Nuce fol. 455. Elmenh. Idem M. Tul. Orat. pro M. Scauro, cujus nunc tantum exstant fragmenta: 'Redimunt se ea parte corporis, propter quam maxime expetuntur.' Juvenalis Sat. XII. de hoc ipso castore, 'qui se Eunuchum ipse facit cupiens evadere damno Testiculorum.' Brant. Perperam omnino ex Oxon. Cod. cui adde Palatin. Par. Pithecan. Guelferb. et Edd. Vett. *captivitati* præfert Pricæus. Non enim metuit, ut capiatur. Quod est 'metuere captivitati,' ut 'metuere virginitati,' lib. v. p. 90. Sed metuit, ne capiatur. Metuit vel metuens est alicui, cui favet, et timet, ne obveniat malum: metuit aliquem vel metuens

est alicujus, quem scit, vel veretur inimicum, vel quod novit sibi noxium. Plura vide in Suetonii Vitell. c. 15. et infra l. iv. in f. 'iræ metuens.' L. VIII. p. 164. 'metuens periculi:' ut apud Virg. Æn. v. 716. In Inscript. Grut. p. 721. N. 11. 'Religioni Judaicæ metuenti' videtur leg. *religionis*, sive colenti Jud. religionem, ut 'metuentior Deorum.' *Captivitatis* vero ante Elmenh. jam edidere Vulcan. Ed. sec. et Scrivenerius. Lipsiano vero et Fux. Codd. succinit Regius cum Vulcan. Ed. pr. in *captivari*. Male. In Pith. est *et ab inseq.* Sic etiam legit Meurs. Exerc. Crit. tom. II. p. 223. Recte, adstipulantibus Flörent. In Vulc. Ed. sec. est *se præc. g. liberavit*, quod ultimum est quoque in Oxon. Cod. Se caret Wass. In Reg. quoque et Pithæano, ut edidere Colv. et Vulc. Ed. pr. *repræcisione liberatur*. In Guelferb. et Edd. Vett. erat, *se abins. repræcisione g. liberat*. Hinc Ed. Junt. post. et Scriv. cum Elmenh. hoc ordine, *se retinere*, recte *præcisione* e Mss. optimis emendantes: quo facit Fux. *præcisione*. *Repræc.* est tamen in Lips. Reg. Oxon. Wass. Dein *perveniret* Fux. *Oud. Captivitati metuens*] Recta et hæc lectio, exstatque in Oxon. Cod. Sic infra lib. v. 'Metuens virginitati.' Male fecerunt illi qui aliter excudi curaverunt. *Pric. Repræcisione genitalium*] Æsopus ille e Phrygia fabulator, festiviter refert, castora, ex genere quadrupedum, degere *ἐν λίμναις*, id est, in lacubus: eujus genitalia medicis ntilia esse ferunt, qui ob id se peti gnarus, abscondens sibi genitalia, ita a persecutionibus salutem consequitur. Hinc illud Satyrographi: 'imitatus castora, qui se Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.' Plin. et M. Varro *fibros* appellant, qui circa oras fluminum extremas videri solent: unde et nomen. *Fi-*

brum enim Antiqui dicebant extremum: unde et vestimentis *fibriæ*: et in jecore, *fibra* dictæ, quæ sunt extremæ. Animal est horrendi morsus, arbores juxta flumina ut ferro cædit: hominis parte comprehensa, non ante quam fracta concrepuerint ossa, morsu resolvit. Cauda piscium castori est, cætera species lutræ, pilus mollior pluma. Germani *biferram* vocant: ex genere sunt amphibio. sic enim philogræci vocant animalia, quibus in aqua et terra victus est. Illud annotatu scituque dignum, quod a Sestio, diligentissimo medicinæ conditore, proditum est. negat enim testes amputari ab ipso castore, cum capitur: quinimo parvos esse ait, substrictosque; et adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse: verum folliculos geminos ex uno nexu dependentes, qui amputentur, quorum vis medica sit. Castorea vocant medici, quæ medentur pluribus morbis, et in primis vertigini, tremulis nervorum vitiis, stomachicis, paralyticis, ischiadicis, quos vulgus sciaticos appellat, et opisthotonis. ita enim dicuntur, quorum cervix rigida et inflexibilis dolor est, quod aliubi fusius uberiusque enarravimus. Castorea magnificat Galenus, adhibetque pluribus medicinis. Demiror Albertum Magnum, et Isidorum, qui castoris nomen a castrando deducant: cum dictio Græca sit, et ita a Græcis passim nominetur. Nomen autem Græcum etymologiam Latinam non accipere, sat notum est, et Grammatici prodiderunt. Memorant quidam, quod post amputationem genitalium, si iterum petatur a venatoribus, erigere se soleat, ostentantem nihil in se præcisis testibus esse amplius expectandum. *Beroald.*

Ob id æmulum] Æmulatio enim et invidentia est inter vicinos, et ejusdem artificii professores, ut inquit Hesiodus: καὶ κεραμεὺς κεραμῆϊ κοτῆει,

καὶ τέκτονι τέκτων : invidet figulus figulo, et faber fabro. Æmulum autem dici aliquando invidum, aliquando imitatore, sciunt omnes, et tradit Donatus in commentariis Æneidos. De æmulatione M. Tullius in IV. Tusculana. *Idem*.

Senex ille] *Caupo*. *Dolium innatans vini*] Deformatus in ranam caupo natabat in vino : contra naturam ranarum, quibus aqua vita est, vinum aspernantibus. Unde et paræmia, βαράχους οἶνον ἐγχεῖς, id est, ranis vinum infundis. Quod proverbium dicitur de his, qui ea præbent, quæ nulli usui futura sint accipientibus. Cui contrarium est alterum proverbium, βαράχῳ ὕδωρ, id est, ranæ aqua. de his qui ea dant, quibus maxime lætantur et gestiunt accipientes, sicuti aqua gaudet rana. *Idem*. *Innatans*] Glossæ : 'Ἐπινήχομαι, Innato.' *Pric*.

Adventores pristinos, &c. officiosos ronchis appellat] *Onomast. vet.* 'Adventores; πλησιάζοντες.' Respicitur hic diversitorum mos viantes comiter appellandi. Apud Senecam Epist. 21. 'Hospes hic bene manebis, &c. paratus erit istius domicilii custos, hospitalis, humanus, et te polenta excipiet.' Suetonius Claudio : 'Quoties Ostiam Tiberi deflueret, aut Baianum sinum præternavigaret, dispositæ per litora et ripas diversoriæ tabernæ parabantur, et insignes generæ matronarum institorias operas imitantium, et orantium hinc inde ut appelleret.' *Idem*. *Adventores*] Viatores intelligit, qui in cauponis cauponam soliti erant devortere. Hodieque vulgo *adventores* dicuntur, qui prope peculiariter frequentant officinam quampiam ac tabernam. Meretrices quoque suos habent adventores. hinc Plantina meretrix in Truculento : 'si equum facies, adventores meos non incuses.' *Beroald*. *Officiosos ronchis*] Id est, coaxatione et narium sonitu obstrepero. *Ronchus* enim

significat proprie sonum illum nasi, qui a stertentibus fit dormiendo : a quo inclinatur verbum *ronchisso*, quod est sterto, et naribus insono. *Plaut*. 'Dum dormit ronchissat.' Et quia derisores solent talem naso sonitum in derisu conficere, inde fit ut *ronchi* pro derisionibus derisoribusque usurpentur. *Martialis* : 'Majores nusquam ronchi.' Hinc *ronchisonus*, qui sonat ronchos, et derisor est. *Sidonius* : 'Nec nos ronchisono Rhinocerate notat.' Quidam existimant vocabulum esse facticium æsono, sicut tinnitus et clangor. Ego dictionem Græcanicam esse autumo. Græce enim βόγκος dicitur stertendi sonus, καὶ βέγχῳ sterto. Unde *pararenchos* dictus est Cipius is, qui simulabat dormientem, quo securius impunitiusque ejus uxor mœcharetur, cujus meminit *Luticilius*. A quo natum est proverbium : 'Non omnibus dormio :' quod *Cicero* sciens invertit, qui in epistolis ait, 'Non omnibus vigilo.' *Idem*.

Alium de foro] Forensem oratorem, sive rabulam significat. *Idem*.

Causas agit] Καταχρηστικῶς pro, rixatur, impetit, incurrit in quemvis. Ita enim solent arietes. Vid. *Suidam* v. Κρίον διακονία. *Lips* margini allevit *caulam agit*; et audacissime *Vulc*. Ed. sec. exhibuit *casas quatit*. Sic graculus parieti palos infigit vulgo apud *Aristoph.* *Vesp.* 192. Sed vide *Bergler*. *Epist.* ad *La Croze* tom. I. p. 64. Silent hic interpretes. *Auct.* de *Corr. Eloq.* c. 15. 'Si quis alius Ephesum aut Mitylenas contentis Scholasticorum clamoribus quatit.' Quaterne urbes arcesque dicitur fama, rumor. Vid. ad *Sil.* IV. 7. *Oud.* *Causas agit*] Tanquam pristinum institutum oblivisci non possit. *Beroald*.

Dicacule] Adverbium est, et significat mordaciter, et cum falsa dicacitate. *Idem*.

Probrum] Convicium. *Livius* : 'Occursant portis, probra ingerunt.' Alias *probrum* pro stupro flagitioque

accipitur. *Probrum virginis vestalis* ut capite puniretur, Veteres sanxerunt. *Idem.*

In Sarcinam p. obsito utero] *In sarcina* Lips. Fux. Guelf. Palat. lib. x. 'Sarcina prægationis onerata.' Sed male h. loco. Uterus non obsepitur sarcina prægationis; sed, quia obseptus est, onus ventris crescit indies in majorem sarcinam. Hinc Lips. lib. II. El. c. 21. post *in sarcinā prægationis* voluit distinctionem poni: ut simpliciter ponatur pro prægante et gravida. More suo Auctor 'in' cum accusativo utitur de modo et quantitate rei; ut sæpissime occurreret, et creberrime est depravatum. Supra jam monui. Tum Ed. Vicent. *obsecto*, Ms. Palat. *absceño*, Fux. *obsteno*, Par. *obsceno*. Verum est *obsepto*, ut legit jam Beroald. Vid. et Beccichem. Ep. LX. Oud. *In sarcinam prægationis]* Lib. x. 'Quod sarcina prægationis onerata relinquebat eam.' et v. hoc sensu, 'sarcinæ rudimenta.' Ovidius: 'Qui matri sarcina quondam Prima fuit.' Zeno Veronensis: 'Portat sine labore uteri sarcinam.' Phædrus: 'Portat onus ignotum certis mensibus, Novissime prolapsam effundit sarcinam.' *Pric. Obsito]* Lego *obsepto*, quasi claustris quibusdam munito, obturatoque. Beroald. *Utero]* Uterus in fœmina junctus est vesicæ, significatque matricem: alio nomine locos appellant, ut docet Plin. in XI. Inde loci in fœmina viriosi dicuntur Catoni, qui appetentes sunt concubitus virilis. Servius, Virgilianus interpret: 'Uterus,' inquit, 'est mulierum alvus, quo effluunt sordes: venter, qui videtur.' *Uter*, pro utero dixit Cæcilius: 'Nunc uter crescit, non potest celari.' *Idem.*

Repugnato fœtu] Interdicta prohibitaque partitudo. Tunc enim fœtus repugnatur, cum jam maturus exire non potest ex utero materno,

quasi coërcitus, vinctusque. *Idem. Repigrato fœtu]* Ovidius: 'Matris adhuc utero partu remorante tenebar.' *Pric.*

Numerant] In Palat. Guelf. et Oxon. Par. et Fux. etiam est *sciunt numerantia*. Reg. *sentiunt*, sine verbo *numerant*. Post illud jam addidere Junt. post. et Scriv. ut est in Pithæano. G. Voss. conjecit: *ut cuncti sciunt numerare, jam*. Frigide. Legendum puto: *Et, ut cuncti sciunt, tuberrante jam o. a. onere*. Hoc est, quod Aristænetus ait lib. I. Ep. 6. τῆς γαστρὸς δγκουμένης, sive tumescente ventre. Lib. II. p. 31. 'Rosa soluta in sinu tuberante.' Auson. Præf. Cent. p. 507. 'Densa ne supra modum protuberent.' Amm. Marc. I. XXII. c. 15. 'Aviditate nimia extuberato ventre.' Gell. I. VII. c. 22. 'Corpus extuberasset' ubi vide. *Ut* deest Ed. Beroald. onera Edd. Junt. pr. Ald. Oud. *Ut cuncti numerant]* In Cod. Oxon. etiam *ut cuncti sciant numerantia*: unde Brantius: *Ut cuncti civium numerant jam, &c.* non sane illepide. *Pric.*

Misella illa, &c. distenditur] Apud Suidam nescio quis Veterum in οὐ μὴν, &c. Μὴ ἰσχύουσα τεκεῖν, ὁμοῦ τι τῷ βαρύναι ἦν. Vide 26. 28. Esaïæ. *Idem.*

Elephantum paritura] Plautus Sticho, scena 'Famem fuisse suspicor,' &c. Plinius et Achilles Tatius libro quarto pagin. 92. scribunt solere elephantum gravidam esse perpetuos decem annos. Aristot. de Histor. Animal. libro quinto capite 14. Ælianus de Animal. libro quarto capite 30. saltem biennium ei attribuant. *Elmenh. Distenditur]* Impletur et turget. Virg. 'distendunt nectare cellas:' unde *Distentus*, plenus. Beroald. *Velut elephantum paritura]* Decem annis gestare elephantum in utero, vulgus existimat: ex quo est illud proverbiale, 'Celerius elephanti parient.' Aristoteles tamen biennio tantum ferre ventrem elephantum as-

sérít. Ab elephánto alterum quoque proverbium impossibilitatis factum est apud priscos, quod usurpat Ennius sic scribens: 'Prius pariet locusta lucam bovem,' id est, elephantum. Cur autem elephas dicatur 'luca bos,' docent Plin. Solinus, et M. Varro, et nos alibi annotavimus. *Idem.*

Quæ cum] Vulgaris lectio si sana est, construendum erit et suppleendum necessario: Quæ quum noceretur, æque ac subinde multi nocerentur. Certe 'nocere' cum Accusativo et hinc personaliter in passivo 'noceri' cum nominativo aliquoties occurrit. Vid. Salmas. ad Spartiani Hadrian. c. 20. Sciopp. Susp. Lect. iv. 6. N. Heins. ad Petron. c. 46. Keuchen. alique ad Seren. Samm. c. 46. vs. 834. et quos laudat Drakenb. ad Liv. lib. iir. c. 55. Vitruv. lib. ii. c. 7. 'Solidatæ non nocentur.' C. 9. 'Larix non nocetur.' Veget. lib. iv. c. 4. 'Ne noceantur ab ignibus.' Sic enim in Mss. 8. tum Scriverii, tum meis. Solin. p. 6. Ed. Salm. 'Si pars alterutra nocatur:' atque ita Mss. multi Voss. et Leid. c. 40. 'Noceri eas, nefas ducunt.' Verum illic Mss. mei et Edd. ante Salm. *eis*, et Mss. 4. *Nocere*. At Cæs. lib. v. B. G. c. 19. 'Hostibus noceretur.' Ad hæc 'nocere' verbum est in re magica et alibi adhibitum. Ovid. lib. x. Metam. 398. 'Sive aliquis nocuit, magno lustrare ritu.' Scabri tamen multum inesse huic loco, nemo negabit: unde varie locum tentarunt viri docti. N. Heinsius ad Ovidii Halientic. vs. 25. conjecit, *subinde inultis noceretur*: quod vix capio: forsán voluit Heins. *inultis noceret*, sc. maga. Scioppii conjecturæ vel non sunt Latinae, vel nimis a vulgata recedunt. Modius e Cod. Bert. allevit margini *a multis*: unde probabilis admodum est lectio Ed. Junt. post. *Quæ cum subinde a multis notarentur*. Quæ sc. magica

seclera et facta quum *notarentur* sive adverterentur *subinde*: et postulare videntur seqq. 'publicitus indignatio percrebuit.' Videtur tamen potius esse correctio viri docti, quam lectio Msta. Sic enim et Juntæ interpolant Justin. l. XLIV. c. 4. 'Itaque cum non solum necaretur, verum etiam aleretur.' In omnibus enim Mss. bene illic exstat *noceretur*. Pithœanus habet hic *noscerentur*. Recipiatur igitur Hamiltoni conjectura, ejusdem sententiæ, a Florido quoque probata, *a multis noscerentur*, vel *ab multis*, nisi ac multis retinere velis pro, et quidem a multis. *Oud.*

Subinde] Identidem, frequenter. Alias significat mox, et deinde. *Ber.*

Nocerentur] Læderentur, et nocimento afficerentur. Passivum verbum est vetus, quod et jurisconsulti usurpant, a quibus dicitur: 'Nisi ei nocitum sit ex quo aquam ducit.' *Idem.*

Publicitus] Publice, adverbium est. Plautus: 'Hospitio publicitus accipiet.' Cæcilius: 'Ad plebem pergitur publicitus, defendendum est.' *Idem.* *Publicitus indignatio percrebuit*] Seneca de Ira loquens, iii. 2. 'Cætera' (vitia) 'singulos corripiunt, hic unus affectus est qui interdum publice concipitur.' *Pric.* *Percrebuit*] Sic exhibui cum Edd. *Ber.* Juntina utraque, et Aldi, non *buit*, ut crebro infra. Vide me ad Cæs. l. iii. B. Civ. c. 26. et Sueton. Cæs. c. 79. 'Valida fama percrebuit.' Statim *statutumque* est exigit connexio. *Que* perperam omissum est in Ed. sec. Vulc. et Pricæi. *Oud.*

Saxorum jaculationibus] Frequens supplicium apud veteres Græcos. Ælianus Var. Histor. lib. vii. 'Ετοιμῶν οὖν ὕντων Ἀθηναίων βάλλειν αὐτὸν λίθοις. Parthenius de Amatoriis Affectionibus, cap. 21. Οἱ μὲν ἐπεφνον Πανσυδίῃ θαμνῆσιν ἀράσσοντες λιθάδεσσιν. *Colv.* Usitatum supplicium Judæis, Græcis, et Romanis, ut obser-

vat Paulus Fagius ad Pentateuchum Moſis et amiciffimus Meurſius ad Lycophronem p. 182. *Elmenh.* Recte Pricæus intelligit non decretam eſſe lapidationem a iudicibus, ſed per tumultuantis populi conſenſum : qualis fuit illa, qua periit primus Martyr Stephanus in Act. Apoſt. c. vi. et vii. ut docuerunt viri eruditi. *Oud. Saxorum jactationibus*] Lapidationem in fœminam magam publice decretam fuiſſe ſignificat. *Beroald.* *Statutum eſt in eam altera die ſaxorum jactationibus vindicaretur*] *Statutum*, non a iudicibus intellige, ſed populi ſubitaneo conſenſu. *Infra lib. ii.* ‘Conclamant ignem, requirunt ſaxa : parvulos etiam ad exitium mulieris hortantur.’ ubi notata vide. *Tertullianus* : ‘Lapidatio non legitimis bellis, ſed popularibus cœtibus, &c. familiaris.’ *Apud Quintilianum xii.* *Declam.* ‘Populus quoque impunitum nefas ſine lapidibus præteribit?’ ~ *Ovidius* de lapidatione loquens : ‘Obruere iſta ſolet manifeſtos pœna nocentes, Publica cum lentam non habet ira moram.’ *Horatius*, etiam de incantatricibus agens : ‘Vos turba vicatim hinc et hinc ſaxis petens Contundet.’ *Scholiaſtes* : ‘Miſſurum ſe populo promittit furorẽ, ut ex omnibus vicis turba concurrens eas ſaxis obruat.’ *Pric.*

Unius dieculæ, &c. impetratis induciis] *Scriptor* de Excid. Hieroſolymitano *iv.* 4. ‘Veniam ſe unius diei poſcere, dilationem tam exiguam nequaquam impedimento futuram.’ *Infra* hic *lib. vi.* ‘Vel ad unam ſaltem dieculam ſufficiens,’ &c. *Idem.*

Cantionum] *Incantamentorum.* *Aliaſ cantiones cantilenæ dicuntur.* In *Floridis* : ‘Hanc putat cantionem, ubi omnia quæ didicit maledicta percenſuit.’ ‘*Cantio Græca*’ *Plauto* in *Sticho* dicitur convivale. *Beroald.*

Antvertit] *Prævenit, anticipavit.* *Idem.*

Dieculæ] *Diecula ſignificat parvam*

diem, et tempuſculum. *Terent.* in *Andria* : ‘Non ſat eſt quod tibi dieculam addo?’ ubi ait *Donatus*, ‘*ἡποκόρισμα* eſt diecula : hoc eſt, tempuſculum, et ſumitur ab eõ quod eſthæc dies.’ *Diecula*, *mora*, et quaſi parva dies.’ *Ascon.* ‘Dies fœminino genere tempus, et ideo diminutive diecula dicitur breve tempus et mora.’ *Idem.*

Ut illa Medea] *Hyginus Fab. 25.* *Ovidius* in *Ibin* vs. 605. *Elmenh.* *Medea*] *Medea* illa fabuloſa, perdito patre, perempto fratre, relicta genitali patria, ſecuta Jasonem eſt, amoris æſtu flagrans : cum quo annos circiter decem vixiſſe proditur, filioſque ex eo peperiſſe : *Didymum*, *Thessalum*, *Alcimenum*, et *Tisandrum*. Mox *Jason* captus amore *Glaucæ*, vel, ut alii tradunt, *Creuſæ* *Creontis* filiæ, regis *Corinthiorum*, virginem a patre uxorem petit : quo annuente, certumque nuptiarum diem conſtituente, *Jason* *Medeæ* nititur ultroneum divortium ſuadere : quam id ægerrime ferentem, Deoſque teſtes fidei datæ implorantem, urbe expulſit, oblituſ priſtinorum beneficiorum. Illa brevem fugæ moram a *Creonte* petit : qui dieculam dedit, qui apud *Senecam* ſic ait : ‘Unus parando dabitur exilio dies.’ Tunc veneno infectam pallam miſit ad novam nuptam, veluti munus nuptiale. Quo dono exiliens ignis, regiam cum *Creonte* et nova nupta deuiſit. *Bajuli* tam exitialis doni fuerunt ipſius *Medeæ* filii. Hinc ait *Horat.* in *Epodo* : ‘cur dira barbaræ minus *Venena* *Medeæ* valent, Quibus ſuperba fugit ulta pellicem, Magni *Creontis* filiam, Cum palla, tabo mûnus imbutum, novam Incendio nuptam abſtulit?’ Hoc idem memorat *Seneca* in *Medea*. *Diodor.* vero auctor eſt *Medeam*, impetrato a *Creonte* diei unius tempuſculo, noctu regiam ingreſſam eſſe, quibuſdam medicamentis factam verſipellem, et radice quadam magica, cujus ea viſ eſt, ut ignis indidem fac-

tus extingui nequeat, incendisse regium domicilium: quo conflagrante, Jasonem evasisse, Creonte et filia igne absumptis. Quidam prodiderunt, Medæ filios dona quædam sponsæ attulisse, illita venenis: quæ cum illa corpori applicuisset, incidisse in morbum: et in patrem auxilium filia ferentem, cum corpori illius hæsisset, illico expirasse. Sed Appuleius noster, et Plin. coronam fuisse asserunt, quæ a Medea dono missa ad Jasonis sponsam sit, cujusque veneno pellex cum regia cremata sit. Autumat Plin. in II. volumine, venenum id fuisse *naphtham*, quod genus est bituminis, cujus vis ardens ignium naturæ cognata, transilientium protinus in eam undecunque visam. 'Ita,' inquit, 'ferunt a Medea pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat corona igne rapta.' Idem in xxxv. meminit ejusdem *naphthæ* inter genera bituminis. Galenus lib. III. complexionum, mentionem facit hujusce medicamenti, quo Medea usa est ad pellicem ulciscendam, atque id ex sulphure et asphalto fuisse compositum. *Asphaltum* autem Græci bitumen appellant, et *pissasphaltum*, ex argumento picis et bituminis. Hinc *asphaltites* lacus Judææ dictus, qui nihil præter bitumen gignit. *Beroald.*

A *Creonte*] Pith. Fux. Pal. Oxon. Ed. *Beroald.* a *Creone*; quasi a Nominativo, Creo; ut *λέων*, leo; *δράκων*, draco. De Mundo: 'Phænonis globus,' cum Gr. sit *φαῖνων*. Adi Vulcan. Apud Frontin. l. IV. c. 7. § 45. Mss. multi *Eurymedona*. *Oud.*

Induciis] Lycaon primus inducias invenit, auctore Plin. Sunt autem *induciæ* pax in paucos dies: ex eo dictæ, vel quod in diem dentur, vel quod in dies otium præbeant, ut docet Donatus. Alibi locum mendosum apud Gellium ex lib. I. repurgavi. Græci *ἐκχειρίαν* vocant, ex eo quod tempore induciarum manus cohibeantur. M. Varro festiviter:

'Induciæ,' inquit, 'sunt pax castrensis paucorum dierum.' Item alio loco: 'Induciæ,' inquit, 'sunt belli feriæ.' *Beroald.*

Devotionibus sepulchralibus] Legendum reor apud Tertullianum lib. de Spectaculis, c. 2. 'Vis, homicidium ferro, veneno, magicis devotionibus perfici.' Male enim vulgo, *magicis devinctionibus*. Colv. Male mutat Tertullianum Colvius. Vincula et *καταδέσμοι* magici sunt notissimi. Adi N. Heins. ad Ovid. Am. III. 7. 29. *Oud.* *Devotionibus sepulchralibus*] Servius devotiones interpretatur imprecationes. unde 'devotor' et 'devotrix' dicti, qui imprecantur diris incantationibus magicisque carminibus. 'Devotiones' enim execrationes sunt, et dira: et 'devovere' significat interdum detestari, execrarique. *Ovid.* 'Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin.' Hinc 'devotum,' dirum et execrandum. Idem ait: 'Vivite devoto femina virque thoro.' Hinc carmina 'devotoria,' apud Livium et Macrobius, quibus homines urbesque devoventur: quibus Decii, pater, filius, et nepos, se devotaverunt. 'Sepulchrales' appellat, quibus uti solebant sagæ femina evocatione manium ad sepulchra defunctorum. *Tibullus*: 'Manesque sepulchris Elicit.' Consimiliter *Erichtho* illa, apud Lucanum in VI. Pharsaliæ, adhibet et devotiones sepulchrales. *Beroald.*

PAG. 8 *In scrobem procuratis*] *Lucianus* *Necyomantia*: Βόθρον τε ἀρνέσμεθα καὶ τὰ μῆλα ἐσφάζαμεν, καὶ τὸ αἷμα περὶ τὸν Βόθρον ἐσπέισαμεν. ὁ δὲ Μάγος ἐν τοσοῦτῳ, &c. *Colv.* Antiqui Diis superis in ædificiis a terra exaltatis sacra faciebant, Diis terrestribus in terra, Diis infernalibus in effossa terra. Festus, *Altaria*: Lactantius ad Statii librum tertium *Thebaid.* pag. 141. *Ovid.* lib. VII. fab. 4. *Horatius* *Epode* v. in *Canidiam* veneficam, *Heliodorus* *Æthiopic.* libr. VI. pag. 292. *Elmenh.* *In scrobem procuratis*] Tangit

ritum magicum, cujus meminit Homerus in xi. Odysseæ, referens Ulysem scrobem cubitalem gladio fecisse, ad evocandos manes: inibique melicraton, id est, mulsum cum aqua et polenta commiscuisse. dein cruorem victimarum eodem infudisse. Quod æmulatus Silius est in xiii. Punichorum, dum itidem memorat a Scipione factam esse scrobem, et illic procurato magico sacro evocatos esse manes. Ob id dixit Appuleius in Apologia: 'Nec Ulysses scrobem pisculento medicavit.' Apud Senecam, Valerium Flaccum, Horatium, poetæ fere omnes, invenitur id genus sacrificii magici, quod in scrobem fit. Beroald.

Tanta cantionum violentia] Non intellexerunt hunc locum Viri docti. Nam primo in Mss. Bertin. Reg. Lips. Oxon. Fux. Guelferb. Palat. et Zabar. scribitur *tacita*: dein primus Vulcanius reposuit *cantionum*, ex antecedentibus 'virtutibus cautionum,' quem deinceps editores secure sunt secuti; quum in prioribus Edd. etiam Colvii legeretur *numinum*, cui consentiunt Mss. quod sciam, omnes. Meursius verolib. iv. Exerc. Crit. c. 17. emendare conatur *nimirum*. G. Vossius margini adlevit *cantaminum*. J. Wasse *carminum*. Quia 'Carmina vel cælo possunt deducere Lunam,' teste Virgilio Ecl. viii. 69. ubi corrigendus Servius: 'Bene potentiam carminum narrat per ea, quæ vel fieri possint, vel facta sint.' Vulgo sine sensu, *quæ pro ea*. Vide Dukerum. Sed multo elegantior est scripta et vetus lectio, *tacita numinum violentia*; quæ significat cæcam et occultam magæ vim, qua ipsa Deos violenter torqueat, ut suæ voluntati obediant, idque perficiant, ad quod numina clam coëgit. Cogi enim a sagis Deos, iisque dicto audientes esse, et obstrictos, docet ipse Noster multis locis, et Quint. Decl. x. c. 15. 'Fallere [vel potius, Pallere] coëgit superos, au-

dire inferos.' Ac præ ceteris insignis locus est Lucani l. vi. vs. 492. &c. quæque ibi notantur; unde et dicebantur magæ pro voluntate agere. Vid. ad Valer. Flacc. lib. iii. 432. Immo ad hæc verba adludere videtur Auctor in seqq. 'Ne quo numinis ministerio similiter usa.' Et quid pluribus opus est? Evincunt id loca lib. iii. pag. 53. 'Quibus obaudiunt manes, coguntur numina:' pag. 55. 'Inexpugnabili magicæ disciplinæ potestate, et cæca numinum coactorum violentia.' Sæpe voces *tacitus* et *tantus* confunduntur. Adi Heins. ad Met. Ovid. v. 195. Val. Flacc. iv. 201. Misc. Obs. vol. v. tom. ii. p. 213. Solus verum vidit Ferrar. in Elect. l. i. c. 19. Oud. *Tanta cantionum violentia clausit*] Bene heic *violentia*. Isidorus viii. 9. de Magis tractans: 'Sine ullo veneni haustu violentia tantum carminis interimunt.' Infra lib. iii. de Eadem ista: 'Artis hujus violentia nititur.' Supra paulo 'virtutes cautionum' dixit. Pric.

Consone] Concorditer, communique sententia. Beroald. *Dejerantes*] Valde jurantes. Non solum Grammatici, sed et Jurisconsulti docent, tit. depositi, præpositionem hanc *De* augere in compositione. *Idem. Admolituros*] Nullam violentiam illaturos sese sagæ illi dejerabant. *Idem. Quam sanctissime dejerantes*] Lib. ii. 'Quamque sanctissime poterat, adjurans cuncta Numina.' Pric. *Sese neque ei manus admolituros, &c.*] Guntherus vii. 'Tunc procures clarique viri, turbæque minoris Ambitiosa manus, studio devota fidei, Sacramenta dabant cunctas servanda per Urbes, Principis Ausonii jus, famam, corpus, honorem Nec se læsuros, et, si quis lædere vellet, Usque vel ad mortem tota virtute reniti.' In juramento Ephebis Atheniensibus præstari solito: *Τοῖς θεομοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσονται, &c. καὶ, ἐάν τις ἀναίρη τοὺς θεομοὺς, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀνυ-*

νῶ δὲ, &c. *Idem.*

Si qui aliud cogitavit] *Agitarint*, quod primus reposuit Vulc. in Ed. sec. ex conjectura, ac secuti sunt Elmenh. et Floridus, videtur esse in Florent. Estque elegans de consiliis clandestinis; ac sæpe in alterum verbum *cog.* ex glossa abiit. Vid. Drak. ad Liv. l. xxv. c. 36. 'Circumspectare atque agitare dux cœpit.' me ad Cæs. B. Hisp. c. 25. 'Agitare cœpit.' Infral. vii. p. 134. 'Agitationibus fluctuantem.' In reliquis tamen est *cogitare*: at varie. Nam Bertin. cum Edd. Vett. et Pric. *si qui a. cogitarint*, Reg. Lips. et Edd. Lugd. Colv. Vulc. pr. *si. qui a. cogitavit*. Pith. *si quid a. cogitant*. Palat. a m. pr. et Ed. Wower. *si quis a. cogitaret*. Oxon. Fux. Guelferb. *si quis a. cogitarit*. Malim *agitarit*. Cum singulari 'si qui' jam habuimus supra: 'Siqui velit dicere' ubi, ut passim, vulgo etiam, *Si quis*. Oud.

Propitiata] Placata, et exorata. Beroald.

Absolvit] Cum omnes intra domos inclusos violentia magica coërcuisset. *Idem.*

Cætus illius auctorem] Sensus ordinatur sic: saga illa transtulit, hoc est, transportavit in civitatem longinquam, illum qui fecerat cætum, primusque suaserat, ut saxorum jaculationibus fœmina vindicaretur. *Cætus* conventus est, vel congregatio, a coëundo dictus. Quod et in decretis canonicis leges, d. 15. 'Qui cætum fecerit,' ut inquit Seneca in declamationibus, 'capitalis sit.' *Cætus* autem, ut ipse docet, multitudinis magnæ nomen est, coëuntis ex consensu quodam. *Idem.*

Nocte intempesta] Media nocte. Dicta ex eo, quod non habeat idoneum tempus rebus gerendis. Quod alii concubium appellarunt, quod fere omnes tunc cubarent. Alii, ab eo quod sileretur, silentium noctis, quod tempus a Plauto dicitur 'conticini-

um.' Sed de hoc in superioribus multa. *Idem.*

Cum tota domo, id est, parietibus et ipso solo et omni fundamento, ut erat, &c.] Scriverius legebat, rejectis ceteris: *cum tota domo et ipso solo*. Floridus Wowerio accedit. Mihi tantum *id est parietibus* suspecta sunt. Tria enim, domus, solum, fundamentum satis differunt, et est κλίμαξ signa. Forsan et reliqua possent retineri: nam ita lib. xi. 'Auxilia, id est, altaria.' Flor. N. 16. 'Id est, ut usque quaque esset gratuitum:' quæ itidem Scriver. et Florid. habent suspecta. Sed ibid. 'Id est, ut integro die,' &c. De Deo Socratis p. m. 777. 'Veræ beatitudinis, i. e. secundæ vitæ et prudentiæ fortunatissimæ.' Adde Cl. Wass. ad Sallust. B. Jug. p. 325. 'Vos autem, id est, P. R.' Non nego tamen, sæpissime ista 'id est' et juncta, ex glossemate in textum esse intrusa. Vid. tam Bormannum, tum me ad Suetonii Aug. c. 32. 88. 97. Cic. l. ii. de Inv. cap. 23. Dein Pith. *exasperata sita*, Fux. *situm*. Oud. *Cætus illius auctorem, &c. cum tota domo, &c.]* Anaxilaus: Τὸν τε ναύκληρον λαβοῦσα καταπέπακ' αὐτῷ σκάφει. Lactantius v. 11. 'Sicut unus in Phrygia, qui universum populum cum ipso conventiculo concremavit.' Pric. *Id est, parietibus, et ipso solo, et omni fundamento, &c.]* Hæc tota expungunt Wowerius et Elmenhorstius. Ego delenda non censeo quæ clare in Oxoniensi leguntur, et quæ similes apud alios locationes permitti jubent. Virgilius: 'Omnis humo fumat Neptunia Troja:' ubi Servius: 'Ut significet patriæ suæ solum quoque arsisse:' adde sequentem Luciani locum. *Idem.* *Et ipso solo]* Terram ipsam, quæ alieni qui immobilis est, una cum parietibus translata significat. Membra autem domus sunt, fundamentum, parietes, et tecta: quæ simul conjuncta, ut ait Boëtius in commentariis Topicorum, totum efficiunt, et domus

dicuntur: cum fundamenta sola domus vocabulo minime nuncupentur, neque parietes, neque tecta. *Beroald.*

Ad centesimum lapidem] Ad centesimum miliarium. Antiqui enim miliaria lapidibus fixis designabant. Auctor est Plutarchus, C. Gracchum singulis miliaris columnas lapideas spatiis signa præferentes constituisse. Mart. 'Ad lapidem Torquatus habet præconia quartum.' Juven. 'Ad primum lapidem vectari cum placet, hora Sumitur ex libro.' *Idem.*

Vertice montis] Vertex est, ut docet Quintil. in VIII. contorta in se aqua, vel quicquid aliud similiter vertitur. Inde propter flexum capillorum, pars summa capitis *vertex* dicitur. Ex hoc in montibus eminentissimum recte dicimus *verticem*. Virg. 'Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.' Antiqui *vortices* dicebant per litteram o, sicut et *vorsus*, cæteraque consimilia, quæ primus Scipio Africanus in e litteram vertisse dicitur. Montibus dantur a scriptoribus latera, juga, vertices, radices. *Idem.* In aliam civitatem, &c. *transtulit]* Lucianus de inepto quodam Historico, qui, quantum heic Pamphile vi magica, effecit ignorantia sua: 'Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν πατριδα τὰ Σαμόσατα αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀράμενος ὁ γένναϊος, αὐτῇ ἀκροπόλει καὶ τείχεσι μετέθηκεν εἰς τὴν Μεσσοποταμίαν. *Pric.*

Ob id ad aquas sterilem] Ab aquis in Vulc. Ed. sec. primum comparet: quod secuti sunt reliqui viri docti contra Mss. in quibus est *ad aquas*; nisi quod Coll. Wass. det *ad aquam*: unde conjecit Wasse *adæque*. Sed sterilis est civitas quoad aquas, quia in summo montis exasperati vertice sita est. Ad respondet Græco *πρὸς*, vel *κατά*. Vide me ad Pomp. Mel. l. 1. c. 19. 'ad alia steriles;' ut legendum ante me vidit quoque Cel. Drakenb. ad Liv. lib. xxxvii. 7. 15. 'virum ad cetera egregium.' J. Capitol. in Vita Marci c. 16. 'feracior ad vir-

tutes.' Solin. c. 27. 'violentia ad salutum.' Et sæpissime simili modo apud Livium et Cæsarem, ubi vide. Sic et explicat Anna Fabri Sept. de B. Tr. iii. 15. 'Gens ad finitimos indomita.' Sed Mss. Periz. a *finitimis*: ut maluit Wopk. Misc. Obs. Nov. V. 1. t. II. p. 58. De hoc sensu 'a' vel 'ab' vid. ad l. iv. p. 78. 'A gloria non perivit.' Lipsius adscripsit *ab aqua*. Æque posses refringere, *ob id aquas sterilem*, per Græcismum. *Oud.* *Ad aquas sterilem]* Montana oppida, et in verticibus editis sita, fere semper laborant aquarum sterilitate, cujus in ædificando ratio cum primis habenda est. Quoniam, ut auctor est Vitruvius, si animalia fuerint sine humoris potestate exsanguinata et exsucta, a principiorum liquore interarescent. Aristoteles quoque in VII. Politicorum præcipit, cisternas in civitatibus faciendas, ut aqua deesse non possit, et aquas salubres inducendas. *Beroald.*

Ante portam projecta domo discessit] Pithœan. Cod. et Edd. etiam Vicent. Beroald. Junt. pr. habent *discedit*. Quid sibi velit Elmenhorst. non capio. Acidalius ad Plauti Stich. c. 4. licet nihil mutans conjecit, *projectam domum decepit*. De hoc verbo adi ad lib. x. in f. 'Terræ vorago decepit.' Supra *dempsa inhab. ad. Palat. hominum hab. Fux. Oud.* *Ante portam]* Saga ante portam civitatis illius montanæ projecit domum, cum intra urbem, ob frequentiam ædificiorum locus non esset recipiendo novo domicilio, novoque hospiti. *Beroald.*

Mihi non parvam incussisti sollicitudinem, &c.] Lib. VIII. 'Quæ res incutiebatur mihi non parvam sollicitudinem.' *Pric.*

Injecto non scrupulo] Spiculo non ineleganter ad oram libri olim adpinxit Lipsius, et ad Apolog. p. 175. Pricæus, quem et hic vide. Huc facit, quod *scrupulus* soleat in Mss. exarari. Vid. Rittershus. ad Cassia-

num. Sed l. III. p. 52. 'Ne mei caussa vel tantillum scrupulum pati-are.' L. VI. 'Carpebat me scrupulus,' &c. Ad hæc 'injacere scrupulum' obvia est Ciceroni aliisque locutio. Sed et 'evellere scrupulum' pro Rosc. Am. c. 2. Pro non in Wass. est nunc. Oud. *Injecto non scrupulo*] *Scrupi*, et per diminutionem *scrupuli*, lapilli sunt, qui pressi sollicitudinem faciunt. Unde proverbiale est illud Terentianum, 'Injeci scrupulum:' pro sollicitudine. Et Plin. in epistolis ait: 'Exime mihi hunc scrupulum.' Et 'scrupulosa quæstio'; quæ difficilis est explicatu. Beroald. *Injecto non scrupulo sed lancea*] *Spiculo* non male legi posse memini olim me ad Apologiam monere. *Spiculum* est ferrum lanceæ capiti præfixum. Glossæ: *Spiculum*, &c. *ἐπιδορῆς*. Hesychius: *Ἐπιδορῆς, ὁ σίδηρος τοῦ ἀκοντίου τὸ ἄνω*. Non 'spiculum lanceæ' (inquit) injecisti mihi, sed 'totam lanceam.' Tertullianus in de Pudicitia: 'Non lucernæ spiculo lumine, sed totius Solis lancea.' Pric.

Nominis ministerio] Deum artis magicæ ministerialem significat. Tertullianus auctor est, dæmonas præesse magicis præstigiis. Et Plato, Platoniusque Appuleius et Proclus autumant, magorum varia miracula regi a dæmonibus, qui inter mortales cœlicolasque ultro citroque portant hinc petitiones, inde suppetias, veluti quæpiam mediæ potestates inter homines ac Deos. Beroald.

Sermones istos cognoscat] Omnis dæmon ales est: igitur (ut ait Tertullianus in apologetico) momento ubique sunt, quid ubique geratur tam facile sciunt, quam enunciant. Merito ergo timet hic, ne anus illa maga cognoscat sermones suos, nunciante videlicet dæmone, qui ubique præsto est, cujus ministerium magos infatuat. *Idem*. *Sermones nostros*, &c. *cognoscat*] Tiresias apud Statium: 'Spernite ne, moneo; et nobis sævire

potestas. Scimus enim et quicquid dici noscique timetis.' Pric.

Itaque maturius quieti nos reponamus] Lib. IX. 'Suadebat maritum tempore quieti recedere.' *Idem*.

Somno levata lassitudine noctis, antelucio] *Antelucio* habet liber Petrar- chæ. At inferius etiam in eodem legitur *anteluculo*. Sed puto Latinus diei *antelucio*, sicut, 'gallicinio.' *Vir doct. ad oram Ed. Vicent.* Ineptissime legi *lassitudine noctis*, certissimum est. Uterque fatigati erant itinere ejus diei. Vide p. 4. et 5. Ed. Pric. Quare Scriverius quoque per notas significavit sibi delendum videri: uti et Floridus de se monuit, vel vocum invertit ordinem *somno noctis*. Rectius Gruterus l. III. Suspici. in fine, postquam inducendam vocem præceperat, coniecit quoque, *levata lassitudine, ocius antelucio aufugiamus*. Quid, si ita construentes retineamus a Mss. O. confirmatum *noctis antelucio?* sive, antelucano tempore; ut ait Cic. l. xv. ad F. Ep. 4. Vide ad lib. II. p. 39. 'Mortis postliminio.' In Gloss. 'Antelucum, *ἔνυχτα*:' ut hic in Pithæano et Edd. ante Colvium legebatur. Sed *antelucio* firmant Flor. Oxon. *antelucis* Reg. Fux. *antelucios* Palat. Guelferb. *noctu ante lucem* Groslot. Oud. *Somno levata lassitudine*] Somnus donum est Deorum, mortalibus ægris concessum ad refectionem. Unde ait Seneca: 'Placidus fessum lenisque foves Pavidum læti genus humanum, Cogis longam discere mortem.' Beroald. *Antelucio aufugiamus*, &c.] Οὐ γὰρ τις νέμεσις φυγέειν κακὸν, οὐδ' ἀνὰ νύκτα. Βέλτερον, ὅς φεύγων προφύγη κακὸν, ἥπερ ἁλῶν. ut est apud Homerum. Pric.

Quam pote] *Putas* Pith. Edd. ante Colv. *puta* Mss. Pal. Guelf. Oxon. Par. Fux. a m. s. sed a prima *pote*. At *pote* Florent. et Reg. ut cum Lipsio et J. Gulielmio ad Plaut. Trin. cap. 4. et Groslotio emendavit Colvius lib. II. p. 26. 'Accubueram

quam pote tutus.' Alibi Nostro 'quantum pote,' vel 'potest.' Adi ad lib. III. in f. et lib. VIII. p. 164. et sæpius, item Muret. ad Catull. cap. 77. Perizon. in Sanctii Min. lib. IV. p. 851. aliosque. Atque ita e Mss. optimis legendum est in Solino p. 21. 'Quanta pote tamen fide in designando operam locabimus.' Vulgo perperam et vane editur. Item cap. 27. pag. 38. 'Fugam quæque quoquo pote properant.' Vulgo *possunt*. Salm. *potest*. Oud.

Diurnafatigatione] Pith. Fux. Guelf. Oxon. quoque, et Edd. Ven. Vicent. Junt. utræque dant *diuturna*, frequenti errore. Vide supra, et Drakenb. ad Liv. lib. IV. 12. v. 28. Hallucinatur Brantius: ut patet ex ante dictis. Mox *percunctatus* Fux. et Edd. ante Elmenh. *jam sopitus*. Sed alteri ordini favent Palat. Flor. alique. *Idem*. *Vinolentia ac fatigatione pertentatus bonus Socrates, jam sopitus stertebat altius*] Cicero Somn. Scipion. 'Me et fessum de via, et qui ad multam noctem vigilassem, arctior quam solebat somnus complexus est.' Servius ad Æneid. IV. 'Fatigati somno se dederunt.' Lucianus in Amoribus: Ἡδίους ὕπνου καθέυδει τοῖς μετ' ἡμέραν καμάτοις ἐπηρεμῶν. Adde Lucretii et Eustathii locos jam statim depromendos. 'Labore delassatum stertere' Plantinum est. At Noster hic non ex fatigatione tantum, sed et vinolentia stertit. Cælius apud Quintilianum IV. 2. de M. Antonio: 'Temulento sopore profligatum, totis præcordiis stertentem,' &c. Lucretius: 'Multo sopor ille gravissimus extat Quem satur aut lassus capias.' Apud Eustathium ille Ἐρωτικ. I. Ἐγὼ περὶ ὕπνον ἐτραπόμην εὐθύς, καρῆβαρῆσας καὶ τροφῇ, καὶ πόσει, καὶ πόνοις. et post: Τροφῇ καὶ πόσει καὶ πόνοις ὕπνον πηγῇ. Scholiastes vetus Horatii ad Serm. II. 'Qui facile dormire non possunt, &c. multis se potionibus impleant, quo facilius his somnus ac-

cedat.' Et nota heic *insolitam vinol.* Plutarchus in Parallel. Πῶντες παρὰ τὸ σύνθηες, εἰς ὕπνον τοῦ δέοντος βαρύτερον κατενέχθησαν. *Pric. Pertentatus*] Nonius de temeto: 'Attentat mentem.' *Idem*. *Altius*] Lucretius ubi supra: 'Fit ratione eadem collectus porro animi Altior, atque foras ejectus largior ejus;' quod infra lib. V. 'altum soporem flare.' *Idem*.

Adducta fore, pessulisque firmatis] Xenophon Anab. VII. Συγκειλοῦσι τὰς πύλας, καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσι. Tibullus I. 2. 'Clauditur et dura janua fulta sera.' *Idem*. *Adducta fore*] Clauso cubiculi ostio. Antiqui singulari numero *forem* usurpabant, cum nos *fores* pluraliter enunciamus. Plautus in Amphitryone: 'Orationem comprimam, crepuit foris.' Horatius: 'Exclusus fore, cum Longarenius foret intus.' *Fores* ex eo dici Grammatici tradunt, quod *foris* aperiantur: sicut apud Veteres usitatum. *Fores* domus publicolarum extra aperiebantur, et janua in publicum rejiciebatur. Hoc erat, ut verbis Plinii utar, clarissimum insigne inter triumphales quoque domos. Forculum Deum prisci coluerunt, qui foribus præesset: auctor divus Augustinus in IV. *Beroald. Pessulis*] Pessuli sunt instrumenta, quibus ostia seu fores clauduntur. Terentius in Eunucho 'Pessulum ostio obdo.' Plautus in Curelione: 'Pessuli vos saluto lubens.' Et mox paulo: 'Tandem ædepol mihi morigeri pessuli fiunt.' Inde 'pessulatas fores' dicimus, pessulis clausas, munitasque. *Idem*.

Grabatulo] Lectulo: quod Lucianus Græce *Clinidion* vocat, id Appuleius fere *grabatulum* interpretatur. Martialis: 'In grabatulis tegetibusque concepti.' Vox quoque Græca est. Illi enim κράββατον, καὶ ὑποκοριστικῶς κράββατιον vocant: nos *grabatum* et *grabatulum*. Hinc illud ex Evangelio cantatissimum: 'Tolle grabatum tuum, et ambula.' Quod Græce

dicatur, ἔχειραι, καὶ ἄρῶν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει. Ubi annotandum, quod apud Græcos hæc dictio scribitur duplici ββ, prima syllaba producta: cum apud nostros per simplex *b* scribatur, prima correpta, quod satis liquet vel ex illo Maroniano: 'Membra levat sensim vili demissa grabato.' *Idem*.

Pone cardines] Plerique libri *cardinem*. In Manuser. *cardine*. Aldum secuti sumus. *Colv.* In Bertin. item *Fux*, et *Oxon.* atque *Ed. Vicent.* est *cardo*. In *Palat. Pith.* et *Edd. Beroald.* *Col. Bas. pr. cardinem*. Forasan melius. Nam certe grabatulum aggerere nequit usque ad superiorem januæ cardinem; at infimum videtur intelligere. Quod enim sequitur, 'evulsis cardinibus,' id fieri debuit, si janua, quam alta erat, aperiretur. *Oud.* *Pone cardines*] Post ostii cardines. Alio quodam diverticulo significationis *cardo* in agrorum limitatione appellatur *limes*, qui per agrum currit a meridie ad septentrionem: sicut *decumanus* vocatur *limes* ille, qui secat agrum ab exortu ad occasum: auctores *Plin.* et *Columella*. Fuit apud Antiquos *Dea Cardea*, quæ *Cardinibus* præerat. *Beroald.*

Præ metu aliquantisper vigilo] *Plinius* lib. vii. *Epist.* 27. 'Tristes di-ræque noctes per metum vigilabantur.' *Sisenna Histor.* 3. 'Metu ac suspicione non poterant quietem capere.' *Ammianus* lib. xxv. 'Nec sedere quoquam auso, nec flectere in quietem lumina præ timore.' *Homerus* (*Iliad.* κ.) Μένελαον ἔχε τρόμος, οὐδὲ γὰρ αὐτῷ ἵπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐρίστανε. *Xenophon* παιδ. 3. Οὐτε ἵπνου τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον δύνανται. Apud *Suidam* in *Οὐδ'* ὅσον, &c. ἀγρυπνεῖν διὰ δειλίαν habemus. *Apollonius* ii. 14. *Philostrati*: Εἰ μὴ ὁ νοῦς ἀτρεμήσειεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τὸν ἵπνον ὑποδέχονται. *Ovid.* iii. 6. de *Ponto*: 'Ne tamen iste metus possit tibi rumpere somnos,' &c. In veteri *Mimo*: 'Metus cum venit,

rarum habet somnus locum.' *Sidonius* lib. ii. 'Cum mole curarum pristinae quietis tenere demensum prohiberetur.' *Virgil.* *Georg.* iii. 'Nec somnos abrumpit cura salubres:' ubi *Servius*: 'Ex nimia cura vigiliæ procreantur.' E converso apud *Petronium*: 'Abjecti in lectulo reliquam noctem sine metu exegimus.' *Pric.*

Circa tertiam ferme vigiliam] *Arnobius* in *Psalmum* cxxix. 'Custodia una quarta pars noctis est. Ergo prima custodia a vespere incipit, secunda ad medium noctis attingit, tertia pullorum cantus transit, quarta vigilia matutina, quæ in ortum luminis adimpletur.' *Suidas*: Εἰς τέσσαρας φυλακὰς διαιρεῖται ἡ νύξ, ἐκάστη δὲ ἔχει ὥρας τρεῖς. *Censorinus* de *Die Natali* capite vigesimo tertio. *Elmenh.* *Circa tertiam vigiliam*] Post mediam noctem. Nox enim in quatuor vigiliis dividitur, quæ singulæ trium horarum spatio supputantur, ut tradit *Hieronymus* in expositione psalmorum. Quod ex disciplina castrensi factitatum est. Nam quia impossibile videbatur, per totam noctem vigilantes singulos in speculis permanere, ideo in quatuor partes ad clepsydram sunt divisæ vigiliæ, ut non amplius quam tribus horis nocturnis necesse sit vigilare. A tubicine, ut auctor est *Vegetius* in tertio, omnes vigiliæ committuntur, et finitis horis a cornicine revocantur. Tribuni idoneos eligebant, qui vigiliis circuirent, quos circitores appellabant: dein circitores dicti sunt. Frequentissima apud historicos mentio est primæ vigiliæ, secundæ, tertiæ et quartæ: tot enim sunt. Ob hoc dixit *Lucanus* in v. *Pharsaliæ*: 'Tertia jam vigiles commoverat hora secundos.' Cum significare vellet, finita prima vigilia, cujus horæ tres sunt, excitatos esse vigiles secundæ vigiliæ. *Beroald.*

Conniveo] *Connibeo* quoque *Oxon.* *connibeo* *Guelf.* ex perpetua confusio-

ne litterarum *b* et *v*, frequentissima in hoc verbo. Infra aliquoties recurret. Adi ad l. iv. p. 80. 'Commodum conniveram.' Vide et Rittershus. ad Cassian. et passim in Mart. Capella, unde p. 43. Ed. Grot. *connivens oculis*, alii *conibens oculis*, et hinc alii *oculos* contra Mss. vetustissimos exhibuere. Solin. cap. 27. 'Connivit aciem orbam.' Sed Mss. 2. vetustissimi cum Salm. *Cohibet*. In aliis *quolibet, continet*. Hinc etiam corrupti sunt Silius l. viii. 266. 'Ad vulgum in Patres et ovantia verba serebat.' ubi putem legendum *reboantia*; alii *resonantia, petulantia*: et Seneca in Troad. vs. 781. 'Revocante flexo concitos cornu modos.' Optime Hemsterh. *Reboante* ad Lucian. tom. 1. p. 233. *Paulum* est in Palat. Mox *commodo dum q.* Pith. et dein *resecantur* Ed. Bas. pr. *Oud. Paululum conniveo*] Oculos claudo, non tam somno vacans, quam succumbens. *Connivere* enim est, oculos genis claudere. 'Graviores alites,' auctore Plin. 'inferiore gena connivent: columbæ vero, et similia, utraque connivent.' Beroald. Circa tertiam ferme noctis *vigiliam paululum conniveo*] Seneca Troade: 'Partes fere nox alma transierat duas, Clarumque septem vertebant stellæ jugum: Ignota tandem venit afflictæ quies, Brevisque fessis somnus obrepsit genis.' *Pric.*

Commodum quieveram] Sunt in Latina lingua res parvæ quidem, et minutæ, et hominibus male eruditis aspernabiles, sed ad veterum scripta penitus noscenda cum primis necessaria: veluti est hæc dictio *commodum*. Adverbium est temporis, significat tunc, et, ut ait Donatus, tantum. A. Gellius in ii. Noctium Atticarum: 'Taurus, sectatoribus commodum dimissis, sedebat pro cubi- culi sui foribus.' M. Tullius in epist. ad Atticum: 'Commodum disces- ras heri, cum Trebatius venit.' Quod significat vix, et tunc. Idem Dona-

tus exponens illud 'Terentianum': 'Commodum huc adverterat,' ait, 'ipso eodemque tempore.' Beroald.

PAG. 9 *Reserantur*] *Aperiuntur. Id. Januæ*] Janua est primus domus ingressus: dicta, ut ait Servius, quia Jano consecratum est omne princi- pium. *Idem. Imo vero*] Correctio est, quæ exornatio tollit id quod dictum est, et pro eo quod magis idoneum est reponit, hoc pacto: 'Si iste suos hospites rogasset, imo invenisset.' Hæc exornatio, ut ait M. Tullius in iv. Rhetoricorum, rem facit insignio- rem. *Idem. Januæ, &c. fractis et evulsis funditus cardinibus prosternuntur*] Sophocles Œdip. Tyr. Πύλαις διπλαῖς ἐνῆλατ', ἐκ δὲ πυθμένων Ἐκλινε κοῖλα κλειθρα. Scholiastes: Ἀνέτρεψε τὰς πύλας, καὶ κατέβαλεν ἐκ τῶν πυθμένων. Vide ad Act. xvi. 26. notata. Plautus Amphitr. 'Quis tam vasto impete has fores toto convulsit cardine?' quo loco forsan *torto* legen- dum: sic apud Nostrium iii. 'Obtor- tis cardinibus.' *Pric.*

Alioqui breviculus] Sic Mss. Flor. Reg. Lips. Petr. cum plerisque Edd. Non ergo semper in Apuleii Mss. est *alioquin*, ut ait Cort. ad Plin. lib. i. Ep. 20. Variant et hic, ut passim. Adi Drak. ad Liv. l. viii. c. 9. *Alioquin* hic legas in Fux. Palat. Guelf. Oxon. Par. Edd. Vic. Ber. et Junt. pr. *Oud.*

Uno pede mutilus] Imminutus. *Mutilare* enim, ut ait Donatus in Hecy- ræ commentario, est imminuere. Unde *mutili* dicti sunt boves et capri sine cornibus. Hinc illud veluti proverbiale apud Ovid. 'Turpe pecus mutilum.' Ait Plin. quod 'mutilis capris est lactis major ubertas.' In codicibus Plinianis inolevit mendum: nam pro *mutilis* passim legitur *multis*. Columella lib. i. Agricolationis, aliter curari ait 'caprinum pecus mutilum et raripilum,' aliter 'cornutum et setosum.' Idem in viii. meliorem ait 'arietem mutilum,' quam *cornu-*

tum: quia *mutilus*, inquit, cum se tanquam exarmatum intelligat, nec ad rixam promptus, et est in venere mitior. Seneca Horatianus per festivam translationem *mutilus* dicitur, qui altero oculo tanquam cornu exsecto erat deformatus. Verba Horatii hæc sunt: 'o tua cornu Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum Sic mutilus miniteris? at illi fæda cicatrix Setosam levi frontem turpaverat oris.' *Mutulus* vero in ædificiis est projectura prominens: et ut docet Vitruv. in iv. in operibus lapideis et marmoreis *mutuli* inclinatæ sculpturis deformantur. *Mutulos* capita trabium eminentia esse autumant Grammatici, qui et *proceres* dicuntur. Unde et nos principes civitatis proceres nominamus, quasi eminentes in urbe, ut *mutuli*, quos proceres vocant, eminent in ædificiis. Beroald. *Pede*] Ingens copia rerum est sine nomine, quas non propriis appellationibus notamus, sed alienis commodatisque: ut refert Seneca lib. ii. de Beneficiis. Sic et *pedem* nostrum dicimus, et lecti, et carminis. Sic canem et venaticum et maritum, et sidus: quia non sufficimus, ut singulis singula signemus, quoties opus est mutuamur. Plin. tradit xxiv. herbam quampiam nominari *clinopodium*, quia in speciem lecti pedem præbeat. *Idem*.

Grabatulus, &c. uno pede *mutilus*, ac *putris*] Tripes nempe, qualis apud Martialem ille: 'Ibat tripes grabatus, et bipes mensa.' Catullus: 'Fractum qui veteris pedem grabati In collo tibi collocare posset.' Ovidius: 'Mensæ sed erat pes tertius impar.' Varro de Ling. Lat. v. 'Translatione a pede nostro, pes lecti, ac pes betæ,' &c. *Pric*.

In inversum] *In inversum* exponit Pricæus ἐπὶ πρηνές ex Hesychio. Abest in a Guelferb. *Unversum* probant etiam Piccart. Peric. Crit. c. 19. Sciopp. lib. i. Susp. Lect. c. 6. Gros-lotius, quod præfero. In Ed. Scrive-

riana inveni, *humī recidente inversus*. Voluit forsā vir egregius *recidentem*. Certe cum 'recidere' conjungendum est τὸ 'humī.' Grabatulus inversus cooperit excussum et humi recidentem, sive in humum. Vide Burm. ad Ovid. Met. iv. 121. 'Et jacuit resupinus humi:' et Heins. ad Val. Flacc. i. 710. 'Fusus humi.' Recidere, pro simplici, cadere, infra p. 12. 'Atque ego de alto recidens Socratem superuo.' Sic enim Mss. et Edd. Vett. non *decidens*, ut ibi videbimus. L. iv. p. 72. 'Super quemdam lapidem recidens:' ita Mss. non *dec*. L. viii. p. 150. 'Quadrupes recidens;' non *residens*, ut hic male in Fux. Adi et Burm. ad Suet. Cæs. c. 17. Sic 'reportari' pro, portari, l. iv. p. 75. 'revincta' pro, vineta, l. vi. p. 116. 'religanda' pro, liganda, p. 124. 'renunciare' pro, nunciare, l. viii. init. 'reficere' pro, facere, Flor. n. 9. &c. Vide et Ernest. ad Suet. Aug. c. 77. 'retentis pedibus:' quod tamen illic contrario sensu sumendum vidimus. *Oud. Recidens in inversum*] Significat cum inverteretur grabbatus, et quod erat in imo fieret summum, ex concussu fuisse coopertum, convelatunque. Beroald. *Recidens in inversum*] Rittershusius (Vir doctissimus) *recidens unversum*, &c. ita et Bembinus codex, quo usus Puteanus. Potes, nec male, in *universum*, &c. Onomast. vetus. In *universum*, ὅλος. ubi ὅλος scribendum putarim. Wowerius *inversus*, Elmenhorstio adprobante. Me non offendit vulgata lectio in *inversum*: quod expono, ἐπὶ πρηνές. Hesychius: 'ἐπὶ πρηνές' ἐπὶ κάτω κατεστραμμένον. Reperitur et illa lectio in Oxon. Ms. *Pric*.

Naturaliter] Probat Pricæus ex Oxon. et Wass. ex Par. Cod. *naturalitus*, firmans Sidonio Apollin. lib. viii. Ep. 1. 'Lingvas cote livoris naturalitus acuminatas.' Apud eundem lib. ix. Ep. 12. 'Vis naturalitus inest.' Sic 'humanitus' pro, humaniter, apud

Terent. Heaut. i. 1. 47. Amatque Auctor adverbia in, us. Vide Elmenhorst. Indicem. In fine lib. xi. 'largitus' pro, largiter. Aliis tamen locis 'naturaliter' in Appuleio, uti et ceteris, occurrit. Sed in Regio et Fux. est quoque *naturalius*. Oud. *Tunc ego sensi naturaliter quosdam affectus in contrarium provenire*] Simplicius in cap. 17. Epicteti: 'Ἐκ τῶν λυπηρῶν καὶ τῶν ἡδέων ἐναντίων ὄντων, τὰ αὐτὰ πῶς συμπτώματα ἔπεται. Eugraphius ad Terentii Adelph. 'Sæpe ex gaudio contingit quod evenit ex dolore.' In Oxon. melius, *naturalitus*. Pric. *Quosdam affectus*] Philosophi Latini *affectus* vel *affectiones* vocant animorum motus, quibus afficimur: veluti cupiditatem, iram, metum, amorem, odium, et (ut latissime scribit Aristot. in ii. Ethicorum) affectus non sunt neque virtutes, neque vitia: ideoque secundum affectus neque laudamur, neque vituperamur. Græci πάθη appellant: apud Quint. lib. vi. caput est de affectibus ubi docet duas esse species affectuum: alteros concitatos, alteros mites; dici concitatos tragædiæ, mites comædiæ similes esse. Beroald.

Lacrymæ sapicule de gaudio] Petrus Chrysologus Serm. lxiv. 'Fratres, habet hoc natura corporis humani, ut producat lachrymas vis gaudii, vis mæroris. Quotiens enim viscera aut tristitiæ aut lætitiæ nimio arcantur impulsu, oculi in lachrymas mox erumpunt.' Terentius Adelph. Act. iii. Scena 4. 'Lachrymo gaudio.' Pindar Pyth. Od. iv. p. 246. de Æsone: Τὸν μὲν εἰσελθόντ' ἔγγων ὀφθαλμοὶ πατρός. Ἐκ δ' ἂρ' αὐτοῦ πομφόλυξαν δάκρυα ἡγρὰλέων βαλεφάρων, Ἄν περὶ ψυχὰν ἐπέε γάθησεν ἐξαίρετον Γόνον ἰδὼν κάλλιστον ἀνδρῶν. Vide Alexandrum Aphrodis. Problemat. libr. i. et Rhodiginum Antiquar. Lect. libro duodecimo, cap. 4. Etmenh. Adde quos laudat Burm. ad Virg. Æn. vi. 699. Suet. Aug. c. 58. et Petron. c. 89.

'Gaudium lacrimas habet:' item Mollum ad Longi Pastoralia lib. iv. p. 132. 133. Barth. ad Claud. de L. Stil. lib. iv. 408. 'Lacrimosaque gaudia.' Oud. *Lacrymæ sæpe de gaudio, &c.*] Lib. v. 'Et illæ sedatæ lacrymæ postliminio redeunt, prolectante gaudio.' Et viii. 'Et quas in primo mærore lacrymas non habebat, jam scilicet crescente gaudio reddere.' Pric. *Sapicule*] Adverbium est diminutivum a sæpe, sicut a sæpius comparativo fit sæpiuscule: ut docet Prisc. in iv. Plaut. in Casina: 'Sæpiuscule peccas.' Beroald. *Lachrymæ præ gaudio prodeunt*] Vulgatum est illud Terentianum in hanc sententiam: 'Ohe, lachrymo præ gaudio.' Et apud Livium in v. 'Certatim patribus plebi que manare gaudio lachrymæ.' Quintil. in xi. 'Lachrymas natura mentis indices dedit, quæ erumpunt dolore, aut lætitia manant.' Idem.

De Aristomene testudo factus] Quia lecto inverso veluti tegumento quodam coopertus latebat: ideo dicit se factum testudinem, quæ sub suo tegumento tota contegitur, et quasi delitescit. Pacuvius testudinem appellat *domiportam*, ex eo quod domum portet: *tardigradam*, a grado tardo et lento: unde et Plauto 'Testudineus gradus' dictus. Apud mythicum fabulatoremque illum Æsopum apologus est, quemadmodum olim Jupiter ad nuptias animalia cuncta invitaverat: quæ cum in tempore affuissent, præter unam testudinem, quæ novissima omnium venit, sciscitatur Jupiter causam tarditatis: illa ait, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος: Domus dulcis, domus optima: scilicet, fuit lentitudinis causa. Ex quo indignatus Jupiter, affecit eam hac pœna, ut domum semper circumferat. Græci χελώνην vocant: unde *Chelonophagi* dicti populi testudinum carne videntes: quarum tanta magnitudo est, ut singularum superficie habitabiles casas integant, et his navigent cymbis.

Proverbium Græcum est, ἡ δὲ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Quod significat: Ex carne testudinis vel multum edendum, vel nihil edendum, quoniam modica in cibis dolores intestinorum facit, copiosa purgat et sanat. A testudinis similitudine dicitur testudo in ædificiis. Virg. 'media testudine templi.' 'Testudinatum ædificium,' fornibus structum, qualia sub septentrione facienda esse præcipit Vitruvius in vi. In machinis bellicis *testudo* est arietaria cognominata: in qua (ut ait Vitruvius in x.) suspensus erat aries, quæ, auctore Vegetio, vocabulum sumpsit a similitudine veræ testudinis: quia sicut illa modo reducit, modo educit caput: ita machinamentum bellicum interdum reducit trabem, interdum exerit, ut fortius feriat. *Testudo* quoque apud poëtas pro cithara usurpatur. Beroald. De Aristomene *testudo factus*] Lib. ix. de adultero sub dolo delitescente: 'Ad inverte testudinis alveum succubabat.' Pric.

In *infimum dejectus*] Groslotius Lisleus conjecit in *humum*. Alius in *imum*. Ut ab Edd. Vett. sic ab Pith. Palatino et Guelferb. abest præpositio; quæ in hac locutione posset per Ellipsin suppleri, ut contra in phrasi 'sublime raptus,' et similib. de quibus ad f. lib. ix. 'sublime elatum.' Atque ita utrumque dicitur 'inmensum' et 'in immensum': de his agam lib. iv. in f. 'Sic inmensum procedit in dies opinio.' Mox 'æternum' pro, in æternum. Quia tamen Mss. plurimi in addunt, aliis videtur obsequens 'in' excidisse. Ita 'in ultimum' quoque. Vide Burm. ad Vellei. lib. ii. c. 125. Mox *bene quietum* desunt Wass. Oud. *Infimum dejectus*] In infimam partem. Adverbium est. *Infimatis* dicitur, qui in imo est: sicut *summatiss*, qui in summo. Plaut. 'Infimatis infimus.' Beroald.

Obliquo aspectu] Ὀμμασι κιβδηλοῖσιν ὄρων, Lib. iii. 'Obliquum respiciens,'

et 'Obliquato adspectu.' Elmenh. Durn, &c. obliquo aspectu quid rei sit, &c.] Eod. lib. ix. 'Dum obliquata cervice per quandam fenestulam quidam sibi vellet tumultus ille prospicere gestio,' &c. Pric.

Opior] Expecto, attendoque. Beroald.

Altioris ætatis] Magnas natu, longævas, quarumque ætas vergebat in senium. Idem. *Video mulieres duas altioris ætatis*] Sic Saganam majorem cum Canidia maleficiis operantem Horatius inducit: ubi Scholiastes: 'Apparet, aut sororem hanc habuisse minorem se, aut fuisse et aliam Saganam minorem hac vel ætate, vel censu, vel natalibus.' Non censu nec natalibus crediderim, sed ætate minorem. Pric.

Lucernam lucidam ger. una] E contra Petron. Arb. 'Facem fumosam magis, quam lucidam quassans.' Brant.

Socratem bene quietum circumstetere] Ovidius Metam. vii. 'Jamque neci similem resoluti corpore Regem, et cum Rege suo custodes somnus habebat, Quem dederat cantus Magicæque potentia lingua. Intrarunt jussæ cum Colchide limina natæ, Ambieruntque torum.' Aristides ier. λόγ. 2. 'Ἐν τούτῳ τῷ σχήματι στὰς ἐμπροσθεν τῆς εὐνῆς. Pric.

Infit illa] Excerpta e vet. gloss. *Infio*, προσλαλῶ. Idem.

Panthia] Modo nomen est magæ: alias Panthia fœmina fuit speciosissima, et uxor Abradata, ejus amore captus Araspas urebatur intus: quæ historia facundissime latissimeque perscribitur a Xenophonte in Pædia. Ob hoc nos, in libello Erotico atque Venerio, sub nomine Panthiæ amicam, immo dominam celebravimus. Beroald.

Carus Endymion] *Enosmion* vel *Enosimum* in Guelferb. Fox. Palat. Oxon. Petrarch. Pith. cum Edd. Vett. *Endosmion* vel *Endosmion*. Junt. pr. *Endromion*. Sed verissime ex Beroaldi

conjectura et Juvenali *Endymion* reposuit Philom. Pis. in Ed. Junt. post. Colv. &c. *Oud. Carus endosmyon*] Ironicos pronunciandum videtur, et legendum *Hedysosinion*, quod Græce significat dulciculum: nomenque est amatori conveniens, sicut a Plauto blandimenti causa dicitur 'dulciculus casens.' Præterea ἡδυσμὸν vocant mentam, herbam hortensem, odoratam jucundamque, ut inde nomen amatoris derivari posse videatur: tanquam odoratus suavisque animæ sit, ut menta est, cujus odor, ut ait Plin. in xx. animum excitat, et sapor aviditatem in cibis. Usus est Plin. hac dictione aliquot in locis. Subjiciam, quod suppetit ad præsens, illud ex xxxv. 'Utuntur et ad quartanas bitumnis drachma hedysomi pari pondere, cum myrrhæ obolo subacti.' Quid si legas *Charus Endymion*: ut ita appelletur amator, propter Endymionem illum famigeratum, quem Luna dilexit. De quo Propertius: 'Nudus et Endymion Phœbi cepisse sororem Dicitur, et nudæ concubuisse Deæ.' Sunt auctores, Endymionem primum hominum deprendisse naturam Lunæ multiformem, et ob id amore ejus captum fama proditum. Lego apud eundem Plinium in xiii. *Hedysmata* dici unguenta pretiosa: ad quem intellectum non absurde referri posset hic sensus, ut *Hedysmion* vocetur nomine unguenti, perinde ac suavissimus amasius, pretiosissimisque. *Beroald.*

Catamitus meus] Ganymedes meus, delictum meum. Nam dixerunt *Catamitum* Veteres pro Ganymede, qui fuit Jovis concubinus et deliciolum: auctor Festus. Hinc Lactantius lib. i. 'rapuisse dicitur in aquila Catamitum.' Plaut. in Menæchmis: 'Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adonium.' Servius quoque Grammaticus pueros meritorios, qui corpore prostituto quæstum faciunt, Catamitos interpretatur. Hinc illa

atrox M. Tullii in M. Antonium peroratio: 'O hominem nequam! (quid enim aliud dicam magis proprie, nihil possum dicere) ergo te ut catamitum, neque opinato cum ostendisses, præter spem mulier aspiceret? idcirco urbem terrore nocturno, Italiam multorum dierum metu perturbasti.' *Idem.*

Illusit ætatulam] 'Illudo tibi,' dicimus proprie per dativum: 'Illudo te' figuratum est, si credimus Servio, ita scribenti in enarratione illius Virgiliani: 'verbis virtutem illud superbis.' *Idem.* *Ætatulam*] Lepide dixit *ætatulam*, quæ est puellarum: cum ipsa esset vetula, atque annis obsita, sed quæ tamen appeteret lusus amoresque puellares. M. Varro: 'Properate vivere pueræ, quas sinit ætatula ludere, esse, amare, et veneris tenere bigas:' a Varrone *pueræ* dicuntur, pro puellæ, ex prisca locutione. *Idem.*

Hic qui meis] Addunt substantivum verbum etiam Mss. Palat. Oxon. Reg. Florent. Fux. Par. omnesque Edd. Colvium secuti sunt. Videtur tamen elegantius abesse, et a Librariis constructionem supplendi causa additum: *Hic est Endymion, hic catamitus, hic qui.* *Oud. Subterhabitis*] *Insuperhabitis* jam expressum erat in Ed. Junt. post. Colviumque secuti sunt Scalig. seu Vnlc. Ed. sec. et ceteri. Gell. lib. i. c. 19. 'Confidentiam non insuper habendam.' Lib. iv. 'Non insuper habui discere.' Adi et Brant. ad lib. v. p. 108. *Idem. Subterhabitis*] Vel furtim usurpatis; vel posthabitis, et per contentionem concultis. *Beroald.* *Hic est qui meis amoribus insuper habitis, &c.*] 'Nihil iste Deos, nil carmina curat.' Apud Ovidium xi. *Metamorphos.* 'En ait, en hic est nostri contemptor amoris.' Heliodorus lib. vii. *Φιλόνοιο γυναῖκες ἀμελικοὶ γίνονται, καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι καὶ τοὺς ὑπερόπτας ὡς ὕβριστὰς ἀμύνονται. Pric.*

Diffumat probris] Infamat conviciis probrosis. Beroald.

Verum fugam instruit] Perverse videtur editum in nota Colviana; nam etiam additur vulgo, abest vero a Mss. Lips. Guelf. et Florent. uti et Edd. Junt. Aldi, ipsiusque Colv. Vulc. Scriverii. Rectius. Solet enim hæc conjunctio in talibus omitti. Adi Burm. et me ad Sueton. Cæs. c. 14. lib. iv. p. 66. 'Non fusti tantum, sed machæra perfossus:' vulgo lib. vi. p. 126. 'Non vultum laboresque tantum asini, verum corum,' &c. pluribusque locis, ut lib. ii. p. 31. *Oud. Fugam instruit*] Parat. Veteres dicebant 'Pedem struit,' pro fugam parat. Beroald.

Ulyxi] Sic, vel *Ulyxei*, recte in Edd. Vic. Ber. Junt. pr. Ald. Vulgo de more *Ulyssi* vel *Ulysei*. Perperam vero est in Ed. Junt. post. *Ulyxis* e Becichemi, ut videtur, Mss. Ep. LXXIII. Græca in *es* vel *eus* passim Latini per *i* vel *ei* contractum efferre solent. Consule Beroald. Græv. ad Cic. ii. in Verr. 53. iii. 6. iv. 10. 55. 62. v. 7. Heius. ad Ovid. Art. i. 743. Cort. ad Cic. lib. v. Ep. 12. § 16. Comm. Pier. ad Virg. *Æn.* 224. Viros doctos ad Nep. Epam. c. 1. Alcib. c. 2. 3. ibidem e Mss. in Regibus c. 1. leg. *Hystaspi*. Lib. ii. p. 38. *Adoni. Flori*. N. 23. et de Deo Socratis *Socrati*, ac passim in Apologia, licet ibi sæpe mutarint Editores. P. 63. Ed. Pric. *Ulixi socii*. Sic Mss. plerique. P. 66. *Ulixi vota* etiam in Edd. *Achilli* Mss. optimi Prop. iv. 11. 39. Anson. Ep. xxiv. 108. Hoc ipsum *Ulyxi* vel potius *Ulixi* Virg. Ecl. viii. 70. lib. ii. *Æn.* 7. ubi vide: et sæpe *Ulixi labores* Gell. lib. v. c. 1. Et ita ille fere semper, nec aliter multis locis Mss. Septimii de B. Troj. *Oud. Ulyssi astu*] Comparat Socratem, amoris sui desertorem, Ulyssi, qui Calypsonem deseruit, domuitionem ad Penelopem desideranter capessens. *Ulyssi* autem casu patrio, hoc est geni-

Delph. et Var. Clas.

tivo, dixit, sicuti Veteres usurparunt, apud quos *Ulysseus Ulysei* proferebatur, ut docet Priscian. in ii. Horatius: 'Remigium viciosum Ithacensis Ulysei.' Ovid. 'Neritius Machareus comes experientis Ulysei.' Ex quo videtur scribendum esse *Ulysei*, et per syneresin proferendum: nisi dicere velis *Ulyssi* pro *Ulyssis*, sicut Virg. dixit *Achilli* pro *Achillis*, euphoniæ causa detracta s littera: quæ plerunque (ut ait Servius) pro sibilo habetur, et apud Veteres detrahebatur. Quintilian. in i. sic genitivos *Ulyssi* et *Achilli* fecit, sic alia plurima. Beroald. *Astu*] *Ἀστὺ* Græci vocant civitatem, ut Homerus persæpe: sic Athenienses vocabant urbem suam, ut ait Donatus, et indicat Terentius in Ennuchō, cum ait, 'An in astu venit?' Probus quoque *Æmilii* in Alcibiade: 'Postquam astu venit, concione advocata verba sic fecit.' Hinc *astutiæ*, *astus*, *astuti* dicti: quoniam qui in urbibus degunt, callidiores sunt in agro degentibus. Interdum *astu* pro *astute* ponitur, et est adverbium: nunc vero nomen. *Astutissimum* autem fuisse Ulyssem, callidissimumque mortalium, quis ignorat? qui a Virgilio 'scelerum inventor' dictus, ab Homero 'polytropos,' a varietate scilicet morum, ingenioque versatili; cujus vita nihil aliud fuit quam versutiarum conciliabulum, et dolorum officina; qui technarum architectus totus erat ex fraudibus astutisque conglutinatus. *Id. Ast ego scilicet Ulysei astu deserta*, &c.] Apud Claudianum: 'Ast ego deserta mœrens inglorius aula, Implacidas nullo solabor pignore curas.' *Ulysei astu*, ut apud Petronium: 'Ulyssem astu simillimo vicit.' Pric.

Vice Calypsonis] *Æternum* bene defendit Pricæus. Sic supra, 'Glebæ felices æternum libris conditæ.' Supra 'infimum;' licet sensus eodem redeat. Adi Comm. ad Sil. lib. iii. 36. XIII. 612. 'æterna Megæra.' Ce-

Apul.

5 O

terum recte Colvius emendavit *deserta*, vice *C.* quem prævit tamen Editor Junt. post. monitu Becichemi, qui Ep. LXXIII. docuit, Mss. suos habere *deserta vitæ C.* Merito igitur Colvium secuti sunt ceteri; exceptis Elmenhorstio et Florido, qui e vet. lectione *des. sum et Calyps.* novam conflarunt, *deserta sum et vice C.* Huc facit Pith. *d. sum et Alips.* Colvianæ lectioni consentiunt Reg. Flor. et Palat. dans *vite.* In Oxon. et Wass. quoque *vitam et.* Fux. *vite et al.* Quare, nisi alius accusativus hic esset additus, non alienus forem a lectione *vicem*, pro, in vicem, vel vice. Tria enim hæc passim confunduntur et permutantur, ut vel innumeris Nostri locis patebit. Vide Notarum Indicem, et quæ monui in Misc. Observ. V. II. p. 299. Adi et Dacier. Bentl. Cuningh. ad Hor. Ep. XVII. 42. 'Helenæ Castor offensus vicem.' Ernest. in Clav. Cic. v. 'Vicem.' Comment. ad Sueton. Galb. c. 6. Sanct. in Min. p. 738. J. F. Gronov. &c. ad Liv. I. 9. 25. In Plinio, lib. IX. 6. Mss. 'Carinæ vicem inversæ.' Dein more Græco mallet omnino ill. Heinsius *Calypsus* ad Ovid. Art. I. 27. 'Clinsque sorores:' uti e Mss. legendum est in Catalectis Scalig. Arg. Æn. p. 144. 'Hospitioque usus Didus per cuncta benignæ.' Vulgo *Didonis c. benigne.* Vide Burm. ibi p. 378. Vide tamen hic Beroald. et ad lib. II. *Pamphila.* Oud. *Calypsonis*] Usus antiquorum Latinorum comprobatur, dici 'Didonem,' 'Ionem,' 'Calypsonem:' contra rationem Græcam declinandi, quæ 'Calypsus' pro 'Calypsonis,' 'Calypso' pro 'Calypsonem:' Priscianus auctor in sexto, qui utitur auctoritate Livii Andronici, a quo in Odyssea scriptum est, 'apud nympham Athlantis filiam Calypsonem:' quamvis Phocas Grammaticus reclamet huic declinationi. Cæsar quoque *Calypsonem* ita dicebat, ut Junonem, media scilicet producta: sed (ut auc-

tor est Quint.) auctoritatem consuetudo superavit. Fuit autem Calypso, ut ait Homerus, filia Athlantis: quæ δία θεῶν, hoc est, generosa Dearum, in insula Ogygia σπέειν ἐν γλαφυροῖσιν, id est, in antris voluptariis concavisque Ulyssem retinebat amorabunda: quem jussu Mercurii abire, et in patriam redire permisit, quamvis invita et gemebunda: et ita in solitudine relicta, dolenter tulit abitum Ulyssis. Ovidius: 'Ah quoties illum doluit properare Calypso.' Beroald. Vice *Calypsonis. æternam solitudinem flebo*] Oxoniensis: *Vitam, et Calypsonis, &c.* vera ne illa altera lectio, et *æternum*, (ut Græcisset) legendum? Sic infra II. 'perpetuum urere.' IV. 'irasci solidum:' et apud Horatium 'servire æternum.' Bene porro a fæmina amatrice 'solitudinem' dictum. De Didone Virgilius: 'Sola domo moreret vacua:' ubi Servius: 'Sola, sine eo quem amabat: nam Regina sola esse non poterat. Est autem Plauti, qui inducit inter multos amatorem positum dicentem quod solus sit: ut Virgilius ipse alibi. Me sine sola vides... quam constabat Antonii castra comitatam: sed Sola, sine amatore suo.' Infra heic lib. V. ubi se in pinnas dat amator Deus: 'At Psyche relicta sola,' &c. *Præc.*

Et porrecta dextra, meque Panthiæ suæ demonstrato, &c.] Lib. IX. 'Porrecta manu sua, demonstrat ei,' &c. *Idem.*

Ac hic (inquit) bonus consiliator, &c.] Lib. V. 'At illæ consiliatrices egregiæ tuæ,' &c. Glossarium: 'Γνωμοδότης, Consiliarius, suasor, consiliator.' In Phædri Apologis, 'Consiliator maleficus.' *Idem.*

Grabatulo succubans] Grut. lib. III. Susp. c. 4. putat scribendum *succuba.* Sed tunc melius scriptum fuisset *grabatuli.* Lib. X. 'Æmulam tori succubamque.' Ovid. Ep. VI. Her. 131. 'Lecti quoque succuba nostri:' ubi omnino vide N. Heins. Vitiose in

Elmenh. Ed. est *grabatus grabatulo s. Oud. Grabatulo succubans*] Subjacens. Beroald.

Impune se relaturum meas contumelias putat] Lib. vii. 'Senectam infirmitatemque meam despicit, et impune se laturum tantum scelus credit.' *Pric.*

Faxo] Faciam, verbum vetus. Beroald.

Immo statim] Correctio est. *Idem.*

Imo jam nunc, &c.] Lib. v. 'At illæ consiliatrices egregiæ tam perniciosi magisterii dabunt actutum pœnas mihi.' In Terentii Heautont. 'At næ illæ haud inultum si vivo ferent, Nam jam, &c.' Apud Senec. Herc. Fur. 'Lycus Creonti debitas pœnas dabit. Lentum est, dabit; hoc quoque est lentum, dedit.' *Pric.*

Faxo eum, &c. ut et præcedentis dicacitatis et instantis curiositatis pœniteat] In Plauti Bacchid. 'Ego faxo haud dicat nactum quem derideat.' Infra lib. iv. 'Jam faxo etiam hujus illicitæ ipsius formositatis pœniteat.' Et v. 'Sed jam faxo te hujus lusus pœniteat.' *Idem. Præcedentis dicacitatis*] Qua usus erat Aristomenes, appellando scilicet scortum ipsam Meroën. Beroald.

Accepi] Audiui. *Sudore frigido*] Inter signa ægrotantium est frigidus sudor, ut inquit Corn. Celsus in secundo: pejor, si in capite et cervice tantum eruperit, ut refert Hippocrates in Prognosticis. Virg. in Georgic. 'Sudor et ille quidem morituris frigidus hæret.' Item: 'Frigidus e toto manabat corpore sudor.' Haud absimile est illud Plautinum: 'Non temere est quando qui sudat tremit.' *Idem. Sudore frigido miser perflu*] Qui anguntur, timent, et trepidant, iis per membra omnia solet frigidus sudor emanare. Lib. ii. 'Frigido sudore diffuens evado:' libro decimo: 'Per universa membra frigidus sudor emanabat.' Virgil. iii. *Æneid.* 'Tum gelidus toto manabat

corpore sudor.' Lucianus Eunuchio pag. 167. Βαγῶας δὲ μᾶλλον ἐπαράττετο καὶ παντοίως ἦν ἐς μύρια τραπόμενος χρώματα, καὶ ψυχρῶ τῷ ἰδρώτι βέβημενος. *Elmenh. Sudore frigido*] Infra lib. x. 'Perque universa membra frigidus sudor emanabat.' Seneca Troade: 'Sudor per artus frigidus totos cadit.' Lucretius iii. 'Est et frigida multa comes formidinis aura, Quæ ciet horrorem in membris, et concitat artus.' Et antea eod. lib. 'Ubi vehementi magis est commota metu mens, Consentire animam totam per membra videmus: Sudores itaque et pallorem existere toto Corpore, et instringi linguam, vocemque aboriri,' &c. Hesychius: 'Ἰδρῶ, ἰδρῶτα, (lege ἰδρῶτι,) κατ' ἀποκοπὴν, Ἰδρῶ ἀπεψύχοντο. Perfluere heic est quod Luc. xxii. 44. καταβαίνειν. *Pric.*

Tremore viscera quati] Virg. 'Mili frigidus horror Membra quatit.' Scholiastes ad Nubes Aristophanis: Τὸ τρέμειν καὶ πάλλεσθαι τῶν ἄγαν εὐλαβουμένων ἐστὶ. *Idem. Sudore frigido miser perflu, tremore viscera quati*] Symeon Metaphrastes in vita Joannis Evangelistæ: 'Ἰδρῶτι πανταχόθεν περιεβρίετο, καὶ ὑπότρομος ἦν. *Idem. Tremore viscera quati*] Metuentibus cor, cui est viscerum principatus, cum primis palpitare consuevit: unde Plant. 'Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram, atque in pectus emicare.' *Idem* in Casina festivissime inquit: 'Cor lienosum opinor habeo, ita jamdudum salit de labore,' &c. Scribit Aristot. in problematis encycliciis, metuentes tremere, quoniam deficit calor atque contrahitur: ex quo fit, ut alvus plerisque ob timorem solvatur. Hinc illud Satyrographi: 'solvunt tibi cornua ventrem Cum lituis audita.' Ventrem quoque eorum qui metuunt crepere solitum, idem refert. Beroald.

Ut grabatulus etiam succussus et inquietus] Non clare satis vulgatam lectionem proposuit Colvius, quæ ante

ipsum erat, *succussusque sum adeo, ut gr. etiam inquietus*. Quam lectionem, a Ms. Bertin. firmatam, nihilo deteriore existimo. Satis enim grabatulo videtur tribuere, quod inquietus palpitando saltaverit, scilicet præ succussione sui corporis. Omnes tamen taciti interpolationem Colvii secuti sunt, nec quidquam de Mssorum variatione monent. Immo sic in Palat. et Regio esse, certus sum. Quia vero Roaldus scribit in Fuxensi pro *inquietus* esse *succussus*, aliquando mihi nata est suspicio, num duæ voces *succussus* et *inquietus* profluxerint e glossa verioris vocis, *inquietus*: de qua vide Elmenhorst. Indicem, et me ad lib. II. 'Corpore ipso ad libidinem inquietus.' Sed male proposuit. Est enim in Fux. *succussus et inquietus*, in Pith. *succensus jam eo inq.* Recte vero omittunt Mss. ac Colv. cum seqq. τὸ *adeo*, sæpe negligi solitum, sicut 'ita,' 'tam,' 'tantum,' ante conjunctionem 'ut.' Confer me ad Cæs. lib. III. B. G. c. 14. ubi plurima Nostri loca excitavi. Adde lib. VI. p. 127. 'Tamen loro tenaciter inhærebat, ut,' &c. ubi Pricæus ex unico Cod. frustra malebat *Tam*. Posses ob τὸ *succussus* etiam hariolari olim fuisse, v. *quattor, usque eo, ut gr. etiam inquietus s. d.* Consule ad Hirt. B. Afr. c. 56. 'Usque eo, ut telum adjici posset.' Solin. p. 25. 'Oblatos usque eo sprexit:' sic Mss. cum Salm. alii usque *adeo*. c. 42. 'Usque eo celebris.' *Oud. Succussus sum*] Sursum excussus, agitatique præformidine. *Succutere* enim et *succussare* est, frequenter excutere succum: unde *succussores* et *succussatores* equi dicti, qui sessorem concutiunt et vexant ex gradu molesto et incondito, dissimiles gradariis, quorum mollis est gradus, et sine succussatura. Lucilius: 'Succussatoris tardarique caballi.' Idem: 'Campanus sonipes succussor nullus sequitur.' Hinc et *succussatura* dicta ipsa agita-

tio vexatioque, quæ fit ab equo succussore: gressum quoque ipsum talis equi significat. *Beroald. Ut grabatulus etiam concussus, &c.*] Petronius: 'Ita sternutavit ut grabatum concuteret.' Quintilianus Declam. II. de homine in somno occiso: 'Sane non habuerit vocem supremam, habet utique palpitationes, et motus, et quicquid totus lectulus sciat.' *Pric.*

At bona] *Ironice*. Terent. 'Ille autem bonus vir nusquam apparet.' *Beroald.*

Bacchatim discernimus] Ut Pantheum Bacchæ. Ovidius Metamorphos. III. Pausanias libro II. fol. 89. Lucianus in Peregrino pag. 269. *Elmenh. Bacchatim discernimus*. Diliamus, inore rituque bacchantium, quæ furore bacchico exstimulatæ, olim Orpheæ discernpserunt, et Penthea obtruncarunt. Orgia enim Bacchi fiunt a bacchantibus, hoc est, furentibus fæminis: unde ἀπὸ τῆς ὀργῆς, id est, a furore, orgia dicta sunt: unde et a bacchantibus Bacchum dictum esse autumat Diod. Inde *bacchari* significat furere. Virg. IV. Æn. 'Sævit inops animi, totaque incensa per urbem Bacchatur,' id est, ut exponit Serv. 'furit more bacchantum.' Loca quoque, in quibus sit debacchatum, bacchata dixerunt. Virg. in II. Georg. 'et virginibus bacchata Lacenis Taygeta.' Plaut. in Aul. *Bacchanal* vocat locum furoris et vesaniæ, sic scribens: 'Ad bacchas inveni bacchanal coquinatum:' et mox paulo: 'Aperit bacchanal, adest.' *Beroald.*

Membris ejus destinatis] Glossarium: 'Destinat: περισπᾶ.' An 'destinatis membris,' id est, vinctis colligatisque? Hoc certe Apuleio 'destinare.' Lib. IV. 'Arrepto loro me ad ansum quamdam destinatum rursum cædendo confecissent:' et: 'Nobis ante fores loro valido destinatis.' Lib. VI. 'Lorum, quo fueram destinatus, abrupto.' Apollinaris

Sidonius lib. i. Epistolarum : 'Cap-
tus destinatusque pervenit Romam :'
qui hujus scriptoris diligens imitator.
Sed illud περισπᾶν huic loco videtur
convenire magis. *Colv.* Περισπᾶ non
est 'destinat,' sed 'distinet,' seu dis-
tendit, ut Glossas bene corrigit G.
Vossius. Vitruv. lib. x. c. 17. 'cum
eisque distinentur, ne moveantur,' in
Mss. aliquot *distendunt* : de qua com-
mutatione et verbo *destinare* vide ad
Liv. lib. v. c. 20. et Cæs. lib. iii. B.
G. cap. 15. 'Antennas ad malos
destinaverant.' Lib. vii. 22. 'falces
destinaverant.' Lib. i. B. Civ. 25.
'Has quaternis anchoris destina-
bant.' Nostro lib. vi. p. 130. 'de-
stinata vinculis :' ubi in Mss. *distenta*.
Lib. vii. 148. 'me de ilicis ramo de-
stinato.' Lib. viii. p. 264. 'de quercu
destinatam :' nec aliter leg. Ms. in
Vitruvio lib. v. c. 12. 'Arcæ stipi-
tibus robusteis' (Vide lib. ii. c. 1.
iii. 3. et ibid. inferius) 'et catenis in-
clusæ, in aquam demittendæ desti-
nandæque firmiter.' Forsan et lib. x.
c. 5. 'tignum quod erigitur et desti-
natur retinaculis quadrifariam.' Vul-
go *distinetur*. Mss. Voss. et Franek.
distenditur. Oud. *Membris destinatis*
Deligatis : prope peculiariter signi-
ficat hoc apud Appuleium id verbum
destinare, sicut infra frequenter. In-
terdum *destinare* significat emere, et
idem quod *præstinare*, Lucilio et
Plant. *Beroald.*

Re ab se] Corrigo, *reapse* : hoc est,
re ipsa, ut Veteres dicebant. Pacu-
vius : 'Si non est ingratum quod
reapse feci.' Sensus est : Ex re ipsa,
inquit, magis quam ex fabula Socratis
sermocinatione, cognovi Meroën me-
rito nominari a mero, scilicet cujus
esset avidissima. *Hic*, Aristomenes.
Idem.

Saltem] Particulam hanc *Saltem*
quidam autumant, si aliter : idque ip-
sum dici pro defectione : tanquam
plena sententia sit : si aliter non po-
test. Fuerunt et qui dicerent, *sal-*

tem dici, *U* media litera extrita, *salu-*
tem ante dictum, quod nos *saltem* di-
ceremus : nam cum alia quædam pe-
tita et non impetrata sunt, tum so-
lemus (inquiunt) quasi extremum ali-
quid petitori, quod negari minime
debeat, dicere, Hoc saltem fieri aut
dari oportere : tanquam salutem pos-
tremo petentes, quam et impetrari
certe et obtineri sit æquissimum.
Sed hæc A. Gellio videntur esse com-
mentitia, ideoque lib. xi. censet am-
plius quærendum. *Miselli hujus*, So-
cratis. *Idem.*

Contumulet] Sepeliat. *Humo*. An-
tiquissimum sepulturæ genus id fuit,
ut humo injecta corpora contegeren-
tur. Redditur enim terræ corpus, et
quasi operimento matris tegitur : un-
de *humati* dicuntur, humo contecti :
sepulti vero, et *siti*, quoquomodo con-
diti. Locus autem ipse nihil habet
religionis, priusquam injecta gleba
est tumulis : et tunc *humatus* vocatur,
et religiosa jura complectitur : auc-
tores Plin. et M. Tullius lib. ii. de
Legib. Hoc genus sepulturæ tetigit
Virg. illo versu : 'Eripe me his in-
victe malis, aut tu mihi terram Injice,
namque potes.' In eandem senten-
tiam est illud Horatianum : 'Licebit
Injecto ter pulvere curras.' *Idem.*
Parva contumulet humo] Ovidius :
'Parva tumulatus arena.' Nonnus
de Josepho Arimath. Ἰησοῦν ὀλίγη
ψαμαθῶδει θῆκε χαµεῦνῃ. De Philippo
ad terram lapso Plutarchus : Ὡς εἶδε
τοῦ σώματος τὸν τύπον, ᾧ Ἡράκλῆς, εἰ-
πεν, ὡς μικροῦ μέρους τῆς γῆς φύσει μετ-
έχοντες, ὅλης ἐφιέμεθα τῆς οἰκουμένης !
Et nota *contumulet*, non *sepeliat*. 'Nec
enim sepultum hunc dicere possumus;
cujus sepultura non sit rite perfecta,
sed fortuita est terra obrutus.' Sunt
verba eruditissimi Servii ad iii. Æ-
neid. *Pric.*

Per jug. sin. cap. tenus] Tale quid
narrat Burchardus Wormaciensis E-
piscopus Libro decimo nono de *pæ-
nitentia* sive *medicina animarum* : 'Cre-

didisti, quod multæ mulieres retro Satanam conversæ credunt et affirmant verum esse, ut credas, in quiete noctis silentio cum te collocaveris in lecto tuo, et marito tuo in sinu tuo jacente, te, dum corporea sis, januis clausis exire posse, et terrarum spatia, cum aliis simili errore deceptis, pertransire valere, et homines baptizatos et Christi sanguine redemptos sine armis visibilibus et interficere et de coctis carnibus eorum vos comedere, et in loco cordis eorum stramen aut lignum aut aliquid hujusmodi ponere, et comestis iterum vivos facere, et inducias vivendi dare. Si credidisti, *xl.* dies, id est, carrinam in pane et aqua cum *vii.* sequentibus annis peniteas.' *Elmenh. Per jugulum sinistrum*] Plin. in *xi.* 'Terrestrium,' inquit, 'solus homo bipes, uni juguli, uni humeri, cæteris armi.' Duplex autem est jugulum: dextrum et sinistrum. Corn. Celsus in *viii.* 'A dextro jugulo, si id fractum est, ad alam sinistram: a sinistro, ad dextram, rursusque sub ala sua fasciari debet.' Ovid. 'Perque latus summum jugulo est exacta sinistro.' Et quia juguli locus maxime mortifer est, inde fit *jugulare*, quod non solum de ferro dicitur, sed etiam de morbo. Idem Celsus: 'Quartana neminem jugulat.' Quid sit 'petere jugulum' in causis forensibus, in commentariis Suet. leges explanatum. *Beroald.*

Capulo tenus] Sic Virg. 'et lateri capulo tenus abdidit ensem.' Est enim capulus, manubrium gladii, ex eo dictus, quod manu capiatur. Tradit Plin. Indos ex sardonice gemma capulos factitare. Capulum quoque Veteres dici voluerunt sarcophagum, id est, sepulchrum, quod corpora capiat. Plant. in *Asin.* 'Ut osculatur carnifex capuli decus:' et dicit mox Appul. in *iv.* 'Ibi capulos carie et vetustate contextos, quos inhabitant pulverei mortui.' Inde 'capularis senex,' capulo dignus, et capulo proxi-

mus. Lucilius: 'Incedit capulare cadaver.' Idem Plaut. 'capulare stamen' appellat filum Parcarum, pertinens ad senem et Acheronticum hominem: sic enim ab eodem vocatur, qui jamjam Acheronta et manes est ex senio petiturus. Quidam capulum accipiunt pro feretro, quo cadavera efferuntur. *Idem.*

Gladium totum ei demergit] In Historia Judicum *iii.* 22. 'Infixitque eam' (sicam) 'in ventre tam valide, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere.' *Demergere*, ut infra *ii.* 'Ac singulis, ut quemque colluctantem offenderam, altissime' (gladium) 'demergo:' quod Polycarpiani martyrii Scriptori *ἐμφθιον παραβύσαι*. Et nota heic 'totum gladium.' Claudianus Bell. Get. 'Altius laud nunquam toto descendimus ense In jugulum Scythiæ.' *Præc.*

Et sanguinis eruptionem, &c. ita ut nulla stilla compareret usquam] Infra lib. *iv.* 'Multis laciniis offulto vulnere, ne stillæ sanguinis vestigium proderent.' Et bene heic, 'eruptionem.' Quintilianus *i.* Declam. 'Tunc ex omni vulnere cruor profuit et effunditur, cum ferri recentem viam sequitur.' *Idem.*

Uterculo] Miror, Florentini codicis lectionem *vasculo* non solum ab Elmenhorstio, sed et Scriverio, Pricæo, et Florido esse receptam. Dixit quidem auctor lib. *ii.* p. 25. 'cibarium vasculum.' Lib. *xi.* 'aureum vasculum:' unde si Mss. plerique hic etiam ostentarent, non damnares. Sed nunc existimo rarioris vocis esse glossam. Regius enim Pith. Fux. et Palat. cum Edd. priscis præbent *uterculo*. At cum ceteris Coll. Wass. *utriculo*. Quod placet. 'Utriculus' est parvus uter seu sacculus: unde 'utricularii' Suetonio in Ner. c. 54. et 'utricida' lib. *iii.* infr. Uterculus vero est parvus uterus seu ventriculus, hic locum non habens: *admo-* *to* caret Fux. *diligenter* est in Edd.

Bert. Junt. pr. Oud. *Uterculo*.] Pusillum utrem significat, sive vesicam. Similiter Plin. uterculos vocat in apibus ventriculos in quos congeritur mellis liquor acris. *Beroald.*

Stilla] Gutta. Interrogatus Rhemnius Palæmon, quæ differentia foret inter guttam et stillam: 'Gutta,' inquit, 'stat: stilla cadit.' Stillaticiam resinam vocant, quæ ruffo colore lentescit: ex eo, opinor, quod guttatim distillaret. *Idem.*

Nam etiam] Probat ac Sciopp. Susp. Lect. iv. 6. et edidit ac etiam Scriverius, ut duas ejusdem significationis particulas hic quoque junxerit Auctor, ut 'En ecce,' 'Ergo igitur,' 'Vulgo universi.' Vide supra p. 29. Sed præterquam quod *nam* sæpissime transitioni inservit, haud credo, Apuleium, secus ac solent alii Scriptores, ac præposuisse vocali, ut saltem scribendum foret *et* vel *atque etiam*. Adi me omnino ad Suetonii Cæs. c. 26. Vulgo quidem lib. II. p. 26. 'Ac in contrariam gratiam variat adspectum.' Sed in aliis *at* pro *atque*. Lib. VI. p. 121. 'ac in ipso ore:' sed in Pal. *etiam*. In Philos. Mor. p. 611. Ed. Flor. 'Ac inhumanissimus.' Sed Ms. Voss. *Et*. In Apolog. p. 98. Ed. Pric. 'Ac in segete.' Item in nonnullis lib. VII. p. 134. 'ac inmodice,' contra Mss. p. 143. 'ac ego.' Oud.

Ne quid demutaret, credo, a victimæ religione] Venustissime tangit ritum vetustum et sacrum in extis extrahendis victimarum. Lucianus de Sacrificiis: καὶ ὡς περ ὁ Κύνλαψ ἐκεῖνος, ἀνατέμνων, καὶ τὰ ἑγκρατὰ ἐξαίρων, καὶ καρδιουλκῶν, καὶ τι τῷ βωμῷ περιχέων. Petronius Arbiter Satyrico: 'Recluso pectore extraxit fortissimum jecur, et inde mihi futura prædixit.' Colv. *A victimæ religione*] In immolatione victimarum solet victimarius viscera interiora educere, ut aruspex ex eorum contemplatu ac inspectione prænoscant prædicatque futura. Quod

disciplinæ genus aruspicinam vocant, et extispicium. Itidem nunc, tanquam aruspicina fiat, expromitur ex interioribus visceribus cor Socratis, sicut ex victima revelabat aruspex. *Beroald.* *Ne quid demutaret a victimæ religione, &c.*] 'Servatur omnis ordo; ne tantum nefas Non rite fiat.' Zeno Veronensis: 'Et, ne quid minus ab hostia videretur, pedem ligatura destrinxit.' Pric.

Ad viscera penitus] *Penita* legendum videtur Pricæo, sicut Adjectivum *penitus* passim inculcare conantur viri docti, antiquatis nimis indulgentes, ut lib. V. p. 93. 'præcordiis penitus nutrent invidiam:' ubi vide Stewech. et ad Arnob. lib. II. p. 71. Burm. ad Ser. Samm. vs. 45. 'penitis hærens injuria lumbis.' Adde Beroald. ad lib. VI. p. 118. Colv. ad lib. VIII. p. 157. 'penitus in medullis.' Pric. ad lib. XI. 'penita mente,' &c. Ubi Mss. addicunt, non damno; immo id restituo Solin. c. 32. e Ms. Vaticano et Accursii: 'Nibyris in Cæsariensi penita prorum pens.' sc. Mauritania intima. Vulgo, *Cæsariensi specu, specie*; ut in plerisque Mss. Huls. *Cæsariensis parte*. In Leid. pr. C. *spatium*. cum Delr. Salm. *Cæsariensis pede*. Sed id ubique contra Mss. intrudi nolim. Hoc enim pacto, adverbium *penitus* e lingua Latina fere tolli posset. Certe in Cicerone nil mutem. Ibid. enim c. ult. 'inclusum penitus in venis et visceribus:' non *penitis*. In Fax. est *ad instar penitus*. Oud. *Immissa dextra ad viscera penitus, &c.*] Seneca cap. 22. ad Marciam: 'Lacerationes medicorum ossa vivis legentium, et totas in viscera manus demittentium.' Pro *penitus penita* legendum videtur, ut dudum pag. 89. ad Apologiam dixi. Cicero I. Catil. 'Et ea penitus animis vestris mentibusque mandate.' Repono, *penitis animis, &c.* Pric.

Cor miseri contubernalis, &c.] Vide Hesychium in καρδιουλκία, et Suidam

in καρδιωσόμενος. *Idem.* *Contubernalis mei*] Socratem signat, cum quo sibi contubernalitas erat: sic enim Cyprian. appellat jus contubernii. *Beroald.*

Protulit] Extulit in apertum, et ex penitioribus præcordiis exprompsit. *Idem.*

Teli] Modo gladium significat, ut apud Virg. Silium, et cæteros poëtas frequenter usurpatur: alias *telum*, quicquid longe jaci potest, ἀπὸ τοῦ τηλόθεν: et ut scriptum reliquit Caius jurisconsultus ex interpretatione legum 12. Tabularum, teli nomine significatur omne quod manu mittitur: unde lignum et lapis, et ferrum hoc nomine continetur. *Idem.*

Incertum stridorem] Suidas in λαρυγγῶ: Τμηθείσης τῆς φάρυγγος, οὐκ οἶόν τε φωνῇν προῖσθαι. 'Incertus stridor' hic est qualem Seneca 'incertum murmur' vocat. 'Cervice cæsa truncus in prouum ruit, Quernulum cucurrit murmure incerto caput:' et Noster libro VIII. 'incertum sermonem.' 'Balbutiens incerto sermone pereflavit virilem animam.' At melius hoc loco *stridorem*, non *sermonem* dixit. Solinus cap. 34. de Troglodytis: 'Ignari sermonis, strident potius quam loquuntur.' Hieronymus: 'Ipsam stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini convertibat.' Noster lib. x. 'Adritu dentium longo stridore edito, ante ipsos Præsidis pedes exanimis corruit.' *Pric.*

Et spiritum rebulliret] Obluctantem in somno occisi animam non male expressit. Quintilianus II. Declam. 'Nam quod dormiens occisus est, non est quod sic æstimetis, tanquam per illam quietem transierit in mortem. Sit aliquid necesse est inter soporem mortemque medium: nec potest jungi tanta diversitas, cum sit somnus ipse pars vitæ. Non multum interest quietem ratio vitæ rumpat an mortis. Hominem qui dor-

miens occiditur, ipsa mors excitat. Saue non habuerit vocem supremam, habet utique palpitaciones, habet motus, et quicquid totus lectulus sciat.' Pro non multum interest legerim nonne *m. i.* interrogative: vel nam *m. i.* *Idem.*

Spiritum rebulliret] Quasi per bullas æstuantem refunderet. *Ebullire* est fervere, et *rebullire* refervere. *Beroald.*

Quam maxime patebat] Errant viri docti qua vulgo substituentes: *quam* est bene in Flor. Lips. Reg. Pith. Edd. Bas. pr. Colv. Vulcan. utraque, et recte exponit Roaldus. Non enim offulciebat spongia vulnus, ubi maxime patebat, sed totum, quantum patebat. Adi omnino ad Hirt. lib. VIII. B. G. 42. 'Quam quisque poterat maxime insignis:' ubi eadem, ut passim, est confusio. *Oud.*

Spongia effulciens] Septimus casus est, et significat Panthiam spongia obturasse occlusisque ipsum vulnus. *Offulcire* enim est, fulciendo sarcire, implere, obturare. *Beroald.*

Spongia in mari nata] Spongiarum tria genera celebrant scriptores: nascuntur in petris: fracturæ et vulnera spongiis utilissime foventur; vulnorum inflammationibus imponuntur, sanguinis profluvium sistunt ex aceto aut frigida. Medici Africanas laudant, quarum firmius sit robur: et Rhodiacas, quæ ad fovendum molliores sunt. Poly. auctor est, super ægrum suspensam spongiam quietiores facere noctes: de his satis multa Plin. in IX. et XXXI. qui spongiam animal esse autumat, et inter aquatilia marina percenset. Sensus Apuleianus est: Ait Panthia: o spongia, quæ marina es, noli transire per fluvium: hoc est, cum ad amnem bibendi causa accesserit Socrates, egredere et exili, ne aqua amnica sive fluviali contingaris: quod infra factum esse monstrabitur. A *spongia* verbum fit *spongiare*, quod significat

spongia extergere; quo frequenter utitur Apitius. *Idem.* *Spongia in mari nata*] Philo in de Confus. Ling. Ἐξ ὕδατος ἡ σπογγίᾱς γένεσις ἐστὶ. *Pric.*

His editis, ab imo] *Ab imo* habent Mss. omnes, item Becich. Ep. 73. et Ed. Junt. post. Sed quomodo removeri potuit grabatulus *ab imo*, qui jacebat super corpus Aristomenis, ut supra dixit? Vide num Appuleius reliquerit: *His editis, atque una remoto* gr. i. e. simul cum dicto. Ac video nunc favere quoque Pithœanum, qui servavit na. Oud.

Varicus] Haud displicet *varicitus*. Vide Sciopp. Susp. Lect. II. 4. Salmasius vulgatum ratione carere dicens ad Solin. p. 663. scribi vult *varitus* a *varus*, ut *ab imus imitus*, a *primus primitus*, cui accedit Tollius. Sed editum defendit N. Heinsius ad Ovid. l. III. Art. 304. 'Ingentes varica fertque gradus:' cui accedo. Glossæ: 'Varicat, ὑπερβαλναι.' *Idem.* *Varicus residentes*] Adverbium est, significatque cruribus divaricatis divisisque: quod fieri solet a fœmina micturiente. *Varicare* enim est, crura aperire, disjungere, extendere, et diversum separare. Quint. in XI. 'Varicare supra modum et stando deforme est, et accedente motu prope obscœnum:' inde 'varica fœmina' dicta ab Ovid. quæ non tam incedit quam ambulat gradibus prægrandibus gradiens: quod fœminam parum decet. Versus Ovid. ex poemate Erotico hic est: 'Ambulat, ingentes varica fertque gradus.' 'Divaricare' quoque significat distendere, et in diversum separare: quod a prostitutis meretricibus fit. Hinc ait Hier. in epistola ad Eustach. 'Divaricabit pedes suos omni transeunti,' quod transtulit ex Ezechiele propheta, qui in Instrumento veteri sic inquit: 'Divisisti pedes tuos omni transeunti, et multiplicasti fornicationes tuas,' Marcel. 'Cruribus innexis divaricatum sine spiramento ullo adusque

prætorium traxere præfecti.' *Vari* quoque dicuntur homines obtortis plantis: unde et 'varices venæ' dictæ in suris, inversæ vel obtortæ, ut Nonius M. refert. M. Varro lib. II. de Re Rust. scribit, 'canes esse debere cruribus rectis, ac potius varis, quam vaciis:' idem M. Varro lib. V. Latinæ linguæ: 'Si quis puerorum,' inquit, 'per delicias pedes male ponere atque imitari vacias cœpit, hos corrigi oportere, si concidat: contra si quis consuetudine ambulandi jam factus sit vacia, aut compernis.' *Vaciæ* autem (ut id quoque Varonianum verbum obiter explicemus) contrarii sunt varis, et in exteriori partem inflectuntur. Hinc *vaciæ* apud Rom. cognominati, ut refert Plin. quorum scilicet crura erant obtorta: et Seneca in epistolis moralibus meminit ejusdæm Servilii *Vaciæ* qui nulla alia re, quam otio notus, in villa consenuit: et hoc unum felix habebatur, de quo dicere solebant homines synchroni, hoc est, contemporanei: 'O *Vacia*, tu solus scis vivere.' *Valgum* etiam intortum a Veteribus dictum, et *vatrax* et *vaticosus*, qui erant pedibus vitiosis. *Be-roald.*

Vesicam exonerant] Onus vesicæ est lotium sive urina, quæ exoneratur micturiendo. Omnia animalia quæ vesicam habent, alvum etiam habent, at vero quæ alvum habent, non et omnia vesicam possident. Humidi excrementi conceptaculum vesica est, sicci alvus: auctor Aristot. in I. de Animalibus. 'Vesicæ fœminarum,' ut ait Plinius, 'junctus uterus est, quam vulgo matricem vocant:' vesicæ morbum stranguriam appellant: quo vesica exonerari non potest, et ægre lotium fit, fitque *substillum*: ita enim appellat Cato urinæ difficultatem. *Idem.*

Madore] Nomen est a *madendo* inclinatum, ut *fluor* a *fluendo*. Se autem profluvio urinæ, veluti per syphones emanantis, madefactum sig-

nificat. *Idem.*

Perluerent] *Proluere* plerumque est leviter adspargere. *Perluere* totum madefacere, licet hæc composita frequenter commutentur, ut in Colum. lib. vi. c. 8. 'Tum vino perluitur os.' Ms. Sang. *prol.* Burm. ad *Æn.* i. 737. 'pleno se proluit auro.' Mox 'lotio perlutus.' Plin. l. x. c. 44. 'Ædem pleno gutture ac madentibus pinnis perluunt atque purificant.' Adi ad Cæs. l. vi. B. G. c. 21. 'in fluminibus perluuntur.' Sed tamen de Mundo ait p. 736. 'Imbribus a contagione proluitur terra.' p. 748. 'Abruptis imbribus prolutas esse regiones.' ex Virg. G. i. 48. 'proluit insano contorquens vertice Silvas Eridanus.' ubi male *proruit* quidam. Vide et lib. iii. G. 543. xii. *Æn.* 686. Colum. ii. c. 18. *Oud.*

Commodum] Vix tunc, tunc, eoque ipso temporis momento: id enim significat hoc adverbium, ut supra demonstravimus. *Beroald.*

Postes ad repagula redeunt] In ostio duo sunt postes, qui cardinibus continentur, et repagulis clauduntur: sunt enim 'repagula,' quæ patefaciendi gratia ita figuntur, ut contrarij pangantur: hæc et 'repages' dicuntur M. Tul. in primo de Divina. Herenlis valvæ clausæ, repagulis subito seipsæ aperuerunt: inde 'repagula' pro omnibus claustris obicibusque usurpantur. Lucanus de equo cursore loquens, 'Pedibusque repagula laxat.' *Idem.*

Etiā nunc] Nitidior lectio est, et tersior, *Etiānum*: quod Veteres usurpant pro etiam, qua dictione scatet Plinius. *Idem.*

Inanis] Merito defendit Pricæus τὸ *inanimis*, aut, quod malo cum Ms. Bertin. Edd. Colin. et Scriv. *inanimus*, præ terrore. Supra, 'ventos inanimos,' &c. *Inanis*, quod Bas. Lugd. Colv. et Vulc. pr. habent, in Mss. est Pith. Reg. Fux. Pal. Verum vestimentis aut reculis suis omnibus non erat exutus Aristomenes.

Nudus potest dici, quia exteriorem tunicam, unam e duabus suis laciniis, dederat Socrati p. 5. Notum enim est, passim *nudos* dici haud modo qui non sunt armati, sed qui tantum interiore tunica sunt induti. Vide Cup. Obs. l. vii. Pric. ad l. x. p. 233. et alios. Immo vox *nudus* non comparet in Pithæano. *Oud.* *Inanimis*] Quasi sine anima, nulla respiratione, nullo anhelitu, qui indicat animal vivere. Argumentum enim apud Dialecticos est et oratores, quod recurrit, et retrorsum idem valet: ut, Vivere hominem qui spirat, et spirare qui vivit: 'Inanima' Veteres dici voluerunt, quæ sine anima sunt, nec spirant: vulgo 'inanimatum' vocant, Græci ἀψυχον. M. Tullius: 'Quæ ad vitam hominum tuendam pertinent, partim sunt inanima, ut aurum et argentum: sic et homo inanimis, qui sine anima et spiritu est vegeto et vitali: tales sunt intermortui, et ingenti pavore percussi: talem fuisse se significat Aristomenes. *Beroald.*

Lotio perlutus] *Perlutus* hic et lib. ii. omnino est legendum; ut illic Mss. et Edd. plurimæ, et hic editores post Colvium, excepto Pricæo, recepere, (in Wass. *per littus*) quia agitur de lotio et materia liquidior. *Perlutus* rectius dicitur, si de cæno, luto, cruore, et metallis ac solidioris rei sordibus sermo sit, ut lib. iii. init. 'cædis cruore perlutum.' Alibi de unguedine, melle. Vide ad lib. viii. 'Totum melle perlutum:' et de hac τὸ *linere* cum compositis significatione vide N. Heins. ad Ovidii lib. iii. Art. 232. et Burmann. ad Vellei. lib. ii. cap. 22. *Oud.* *Et lotio perlutus*] Urina perfusus. lotium enim urinam Veteres dixerunt. Columella: 'Stercore suillo et humano lotio veteri radices rigato.' Suetonius in Vespasiano: 'Hæc e lotio est.' *Perlutus* autem ea figura dicitur, quæ 'illitus' et 'delitus': sicut enim à 'delino' 'delitum' nascitur, quod grammatici

Probus et Caper comprobant, sic ab 'interlino' 'interlitum' inclinatur. M. Tul. 'Tulit moleste, quod literæ delitæ sunt mihi a te redditæ.' Idem in quarto Verrinarum: 'Tabulæ sunt in medio, quæ se corruptas atque interlitas esse clamant.' Ulpianus tit. ad legem Aquilam de falsis legis Cornelie pœna damnari scribit eum, qui testamentum deleverit, interleverit, resignaverit dolo malo. *Beroald.*

Recens utero matris editus] Vide notata ad Arnobium lib. II. fol. 46. *Elmenh.* Quasi recens] Modo adverbium est, pro *recenter*: alias nomen. Virg. in Georgicis: 'Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris.' Exposuit Servius, 'recens,' 'statim.' Divus August. in lib. de grammatica, citat hoc Maronianum, et exponit recens: 'id est, recenti tempore.' Verbum est vetus 'recentare,' quod significat renovare, et iterum fieri recens: ut Nonius Gelliusque notificant. Hinc illud Cn. Marii in Mimi iambis: 'Jam jam albescit polus, et recentatur.' *Beroald.* *Utero matris editus*] Significat se ita madentem fuisse, sicut infantes sunt, cum primum ex utero materno egrediuntur, involuti secundis, rubentes, scilicet erumpente menstruo, et perliti profluvio sanguinis pariter egredientis. Hinc illud Satyrici poëtæ: 'modo primos incipientem Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.' Albius imperator, auctore Julio Capitolino, exceptus est utero candidissimus, contra consuetudinem puerorum qui nascuntur, et solent rubere: unde Albius est dictus. *Idem.* *Inanimis, &c.* quasi recens utero matris editus, &c.] Lucretius: 'Ut sævis projectus ab undis Navita, nudus humi jacet infans, indigus omni Vitæ auxilio, cum primum in luminis auras Nixibus ex alvo matris Natura profudit.' Ex eo Lactantius (de Opif. c. 3.) 'Hominem contra, nudum et inermem tanquam ex naufragio in vitæ hujus miseria projici et expelli.' Tertulli-

anus in de Carne Christi: 'Horres utique infantem cum suis impedimentis profusum et oblitum.' Plutarchus in de prolis amore: Οὐδὲν ἔστιν οὕτως ἀτελές, οὐδὲ ἄπορον, οὐδὲ γυμνόν, οὐδὲ ἄμορφον, οὐδὲ μιᾶρον, ὥς ἄνθρωπος ἐν γοναῖς ὁράμενος. Idem in περὶ Τύχης: Μόνος ὁ ἄνθρωπος, &c. γυμνός, καὶ ἄνοπλος, καὶ ἀνυπόδοτος, καὶ ἄστρωτος ἀπὸ τῆς φύσεως ἀπολέλειπται. Pro *inanimis* reponunt, *inanimis, imprannis*, et quæ nescio alia: cum potius *inermis* legendum videatur. Seneca ad Marciam: 'Quid est homo? imbecillum corpus, et fragile, nudum, suapte natura inerme.' Adverte et ad Plutarchi Lactantiique locos paulo supra adductos: at vera est *inanimis* lectio: id est, (ut IX. loquitur) 'pavore exanimis:' aut (quia de recens edito agitur) 'tanquam sine anima.' Cicero v. de Finibus: 'Parvi primo ortu sic jacent, tanquam omnino sine anima sint.' Nec tacendum quod et *inanimis* legit Oxon. Ms. Gloss. 'Νεωγνόν', recens partu.' *Pric.*

Immo vero] Frustra Sopingius margini adlevit *vel immo*. Vulgatum mere est Appuleianum. Supra: 'immo statim, immo vero jam nunc.' Lib. x. 'immo forensia pecora, immo vero togati vulturii.' Lib. II. init. 'Immo vero cruciabili desiderio stupidus.' p. 29. 'immo vero mercedes opimas.' p. 30. 'diram, immo vero Ulixeam peregrinationem.' Adde p. 34. 35. l. VII. p. 139. l. VIII. bis. p. 163. l. IX. p. 191. Sic et 'immo enimvero,' in Flor. N. 16. *Oud.*

PAG. 11 *Verum etiam ipse mihi supervivens*] D. Cyprianus sermone de lapsis: 'Animam tuam misera perdidisti, spiritualiter mortua supervivere hic tibi, et ipsa ambulans funus tuum portare cœpisti, et non acriter plangis, non jugiter ingemiscis?' Aliter Sidonius Apollinaris lib. IX. Epist. 9. 'Quique viventibus non defuturus post sepulcrum fiet per ipsa, quæ scripsit, sibi superstes.'

Brant. *Ipse mihi supervivens*] Seneca cap. 3. de Tranquill. 'Ultimum malorum est, ex vivorum numero, antequam moriaris, exire.' Tacitus *Anal.* xiv. 'Præsagium malorum jam a vivis' (lege, *e vivis*) 'exempta, nondum tamen morte acquiescebat.' Idem in *Agricolæ vita*: 'Non modo aliorum, sed etiam nostri superstites sumus.' Tertullianus de luce: 'Rescindens sepulturam suam, tenebras: hæres sibiimet existens.' Elegiastes ad Liviam, 'Et sensi exequias funeris ipse mei. *Pric.* *Supervivens*] 'Supervivere' is dicitur, qui cum jam mortuus videretur, refocillatus respiravit ac veluti revixit. *Beroald.*

Et postumus] Fortunatus ad Gregor. Turon. 'quasi sibi postumi vivere creduntur.' *Brant.* *Et posthumus*] Eleganter se *posthumum* sibiimet ait fuisse Aristomenes, tanquam post mortem renatus sit: sicut *posthumos* illos vocant, qui post mortem patris nascuntur, quasi post humationem parentis nati sint, ut interpretatur Servius, enarrans illud Virgilianum e sexto *Æneidos*: 'Sylvius Albanum nomen, tua posthuma proles.' Ceselius tamen in commentario lectionum antiquarum: 'Posthuma,' inquit, 'proles non enim significat, qui patre mortuo, sed qui postremo loco natus est.' Ceselium refellit A. Gel. libro secundo *Noctium Atticarum*. Hinc fit verbum *posthumare*, quod significat postremo loco esse, quasi post humationem antecessorum. Tertullianus in apologetico ait: 'Cæteri quoque Moysi posthumant:' id est, Moysi posteriores sunt. Sidonius Apollinaris decenter 'posthumam' dixit 'ætatem,' pro postera et sequente. *Beroald.*

Destinata jam cruci candidatus] *Donata j. cruci* Pith. Fux. *damnatæ jam cruci c.* exstat quoque in Regio ac Guelferb. ut infaustum et infelix crucis lignum innuat. Sed videtur mihi natum ex interpolatione vel glossa *crucis candidatus*, i. e. *damnat*

cruci. Sed Beroaldus optime exposuit et exemplis illustravit *crucis candidatum*. Capiendum autem *destinatæ* pro certo me manentis, mihi decretæ et statutæ. Vide Duker. ad *Flor.* l. ii. c. 18. 'destinata morte.' Lib. iv. c. 7. 'imminetia cladis destinata signa.' Sic etiam Mss. Leidd. Forte *minitantiæ*. Justin. lib. viii. c. 3. 'fratres olim destinato supplicio tradit.' Quod ex unico Cod. in. *destinatos* non mutem cum Celeb. Burmanno ad Valer. Flacc. l. ii. vs. 485. licet certum sit ita rectissime dici, ut hic 'destinatus cruci' potuisset scribere Auctor. Sed *destinata* maluit, ut l. viii. in f. 'destinata lanienæ cultros acuebat.' L. xi. 'Esse quemquam tam perditæ mentis, vel immo destinata mortis.' Estque verbum de reis et damnatis proprium. Vide Burm. ad *Æn.* xi. 129. 'me destinat aræ.' In Oxon. et Coll. Wass. omnia hæc desunt. *Oud. Candidatus*] Sicut *candidati* dicuntur petitores magistratum, a toga candida, quam petitores inducebant, ita 'candidatus crucis' eleganti translatione dicitur is qui petit crucem: hoc est, qui futurus est jamjam crucifixus, et (ut Veteres dicebant) 'directus:' a Quint. dicitur 'candidatus eloquentiæ,' qui eloquentiam auspicatur. Ab altero seniore Quint. 'candidata sacerdotii,' quæ petit sacerdotium: ab Hieronymo 'candidatus fidei,' qui ad fidem instruitur: a Plin. panegyrista, 'candidatus gloriæ, et immortalitatis.' De candidatis, et toga candida affatim scripsimus in primo Tranquilli commentario. Unde munus *candidatorum* M. Tullio dictum, pro omni officio et labore petitorio: et Plautino sale 'crucisalus' dictus *candidatus crucis*, quasi in crucem saliens. *Beroald.* *Destinata jam crucis candidatus*] Hoc *κέρμενον* non agnoscit Oxoniensis Ms. *Pric.*

Quid, inquam (de) me fiet, ubi iste jugulatus m. apparuerit] Recte Elmenhorst, qui forsán intelligit Sciopp. lib.

II. Susp. Lect. Ep. 13. 20. Adde omnino Vossium de Constr. cap. 48. Nizolium in Thes. Cicer. Drakenb. ad Liv. lib. XLV. 39. Utrumque simul apud Terentium And. III. 5. 7. 'Nec quid me nunc faciam. DAV. nec quid de me.' Male igitur contra Mss. (si forsitan excipias Guelferb.) et Edd. Vett. Stew. Colv. Vulc. Wower. Pricæus ejecerunt præpositionem. *Oud. Paruerit*] Lib. x. pag. 233. 'pareret flos ætatulæ: ubi idem vulgo error. Pricæum vide, et ad lib. v. p. 90. et me ad Suet. Aug. cap. 95. 'jocinora replicata paruerunt.' Apud Apollin. Sidon. lib. IV. Ep. 16. 'ut bene pareat, vos non manifesta modo, verum quoque furtiva lectione proficere.' Solin. p. 10. 'parere desiit: ut bene Salm. et est in Mss. Leidd. novem. Vulgo *adparere*. p. 30. 'In saxis tamen pareat.' Verum Mss. O. et Edd. Vett. *adpareat*: ut mox eadem pag. 'quarum parte adparet herba.' Verum cap. 52. 'nec ultra xv. dies parent.' Mss. O. cum Salm. Vulgo *adparent*. In Oxon. Guelf. Edd. Juntinis prave item *patuerit*. Idem. *Jugulatus mane paruerit*] Idem Cod. *patuerit*, quomodo et in Palat. legi Elmenhorstius testatur. Ego *paruerit* fero, imo et magis Appuleianum puto. Infra lib. v. 'Quamvis hominum nemo pareret, chorum tamen esse pateret.' Servius ad Æneid. I. de discrimine τοῦ *parere* et *apparere*. 'Observatio hæc diligenter custodiri debet, licet eam Authores metri causa, vel clausulæ corrumpant: quod posterius heic ab Appuleio factum. *Pric. Paruerit*] Visus fuerit, comparuerit: nam 'parere' idem est quod apparere, alias obsequi. *Beroald.*

Cui videbor verosimilia differentia, proferens vera] Ex vitiosa Bas. lectione frustra quoque Sciopp. conjecit *disserere*, etiam, ac Scriverius etiam inseruit: *dicere* simpliciter exhibent Mss. O. et Edd. Vett. Mox *proferens* recte Mss. plerique cum Aldo, Junt.

post. &c. Stew. et seqq. *dedere*: 'perferre' est vel annunciare aliunde, vel ad finem usque deferre. 'Proferre,' expromere, edere. Eadem tamen varietas est fere perpetua, ut in f. hujus libri, 'quas causas ubi probe protuli.' Lib. III. p. 44. 'cum fide proferam: et dein, ac lib. x. 'sermone prolato.' Eodem 'hæc ad ordinem protulit.' Ac lib. IV. p. 84. 'prolata fabula' rectius erit *perlata*: ubi dicam plura. *Oud. Verisimilia dicere*] Ex disciplina rhetorica etenim narratio fit verisimilis, credibilisque: sunt enim plurima, ut ait Quintilianus in quarto, vera quidem, sed parum credibilia, sicut falsa quoque frequenter verisimilia. *Beroald. Cui videbor verisimilia dicere proferens vera*] Bene hoc: nam (Minuc. Octav.) 'Ut sæpe in verisimili mendacium, ita nonnunquam verum in inverisimili est.' Quintilianus XII. 1. 'Frequenter evenit ut optimæ causæ similes sint malis, et innocens reus multis verisimilibus prematur.' Achilles Tatius lib. VI. Ὅϊδα μὲν ἅπιστα λέγων, ἀλλ' οὕτω πῆπρακται. *Pric.*

Proclamares saltem suppetiatum] Lib. VII. 'An ignoras eos qui morituris auxilium salutare denegarint, quod contra bonos mores id ipsum fecerint, solere puniri?' Seneca I. 10. de Benef. 'Dignum etiam impendio sanguinis mei tuebor, et in partem discriminis veniam: indignum si eripere latronibus non potero, clamore sublato salutarem vocem homini non pigebit emitte.' Confer I. I. § 28. 35. et 38. ad SC. Silan. Oxoniensis hic, *Diceret aliquis, mi Aristomene, proclamares*, &c. quæ vix putem germana esse. *Idem. Proclamares saltem suppetiatum*] Prosopopœia, quæ Latine conformatio appellatur: fit autem hæc figura, cum aliqua quæ non adest persona confingitur quasi adsit, et ei oratio attribuitur: ut hoc in loco verba memorantur, quæ dici possent ab adversariis ita argumentanti.

bus, socium ab Aristomene fuisse interfectum, tanquam sic culpantes dicant: Debuisses saltem, si vera autumas, inclamare auxilium: et suppetias: nam 'suppetiatum' dixit, pro auxilium: et 'suppetiæ' dicuntur auxilia, et 'suppetiari' est auxiliari: supra quo verbo satis multa in decimo Tranquilli commentario: ubi ait: 'Consularem suppetias ferentem rapta aquila fugaverunt.' Ubi exposuimus, 'suppetiatum' posse inclinari tanquam nomen quarti ordinis: ut 'arbitratus,' ut 'allegatus,' ut 'sacrificatus,' ut multa consimilia inclinantur. *Beroald.*

Si resistere vir tantus mulieri nequias] Nullam hic efficaciam habet istud *tantus*: quare multo elegantior videtur lectio *natus*, quam non nominato Brantio, et quasi de se protulit etiam Davis, ad Cicer. lib. III. Tusc. Disp. cap. 17. 'Qui mortalis natus:' ubi et alibi sic per pleonasmum loqui Appuleium probat. Pricæus itidem in notis *natus*, quasi certa hæc esset lectio, posuit. Eum adi ad Apolog. p. 32. 'homini nato:' et Wass. ad lib. IX. init. 'homini nato.' Anson. Ep. 145. 'natus mortalis.' Passim Græcis, ἀνθρωπος πεφυκώς, ut Xenoph. in Cyrop. I. p. 2. Ed. Lenncl. Immo sic loco adpositissimohæc verba citavit ad Phædrum Schefferus, lib. III. F. 8. 11. 'Vir natus quod rem feminarum adtigerit.' Adde ibidem Rigaltium, et G. Cuperum lib. III. Observ. c. 10. *Oud.* *Vir mulieri nequibas]* Antitheton est: quasi dicas, fortis imbelli, robustus infirmæ: parum enim probabile argumentum est, virum a femina vinci, cum mulier naturaliter imbecillis sit et meticulosa: vir vero robustior et audentior: unde vir nominatus est, quod in eo major vis est quam in femina: et hinc *vir-tus* nomen accepit, ut docet Lactantius in libro de Opificio Dei. Item *mulier* a Varrone interpretatur, a mollitie dicta. Ob hoc ait Aristote-

les in Problematis: 'Mulierem interfecisse iniquius esse quam virum, quamvis mas femina præstantior sit: quia scilicet femina imbecillior est, id est, minus facere injuriam potest.' item, 'Eniti adversus id quod longe infirmius est, nihil virile, immo stolidum atque iniquissimum est.' Hoc signare voluit Æneas Virgilianus, cum ait: 'etsi nullum memorabile nomen Fœminea in pœna est, nec habet victoria laudem.' *Beroald.* *Si resistere vir natus mulieri nequibas]* Apud Ciceronem, ex vet. Tragœdia, Tusc. II. 'Vir fœminea interimor manu.' *Pric.*

Vel propter indicium] Sensus est: Si contubernalis tuus, ut asseris, interfectus est crudelitate fœminea, cur eadem crudelitas te quoque non peremit, vel ob hoc, ne tu, arbiter et contemplator sceleris patrati, posses indicare auctores homicidii? *Beroald.*

Arbitro pepercit] Arbitrio est in Palat. monente Wowerio, non *ium*, item in Par. et Guelf. non inepte pro ipso arbitro, ut 'scelus' pro 'scelesto,' 'servitium' et 'ministerium' pro 'servis' et 'ministris.' Lib. IV. p. 85. 'marinum obsequium pro diis marinis obsequentibus.' Eadem varietas de Deo Socratis, 'longe remotis arbitriis.' Adi me ad Cæsar. lib. III. B. Civ. cap. 40. 'Quæ per arbitrium fierent.' Præcipue hic ita locutus videtur, cum cetera substantivis rei tribuantur, ut 'latrocinium peremit, crudelitas arbitrio pepercit.' *Oud.* *Vel propter indicium sceleris arbitro pepercit]* Oxon. V. p. ind. scel. vitandum a. p. Pric. *Sub oculis tuis homo jugulatur, et siles]* Apud Quintilianum ille I. Declamat. 'Feritur in sinu tuo maritus, et tu taces?' *Idem.* *Cur autem te simile latrocinium non peremit]* Ibidem: 'Cur ergo tu incolumis es? quæ tam iratis manibus sanguinem tuum fortuna invidit?' *Idem.* *Arbitro]* Speculatori, inspectoriq; homicidii. 'Arbitrari' est

inspicere et speculari: Plant. in Captivis: 'Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant.' 'Arbiter' dicitur iudex, qui rei arbitrium habet et facultatem: 'arbitrium' dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur: et 'arbitrari' est judicare, ut apud jurisconsultos tit. de receptis. 'Arbitrarium' vero, cum adhuc res apud arbitrum geritur. De arbitri iudicisque differentia non indiligenter scripsimus in commentariis Tranquil. et docet M. Tul. in oratione pro Roscio Comædo. *Beroald.*

Nunc illo redi] Scilicet ad mortem regredere, quam evasisti. *Idem. Nunc illo redi]* 'Morere, et fratrem ne desere frater.' *Pric.*

Hæc identidem mecum replicabam] Similia notat Brantius ad lib. III. p. 48. 'Sic tacitus mecum inquam.' Scriverius etiam, aliique uncis includere. Male. Non enim, quia sæpe omittit verbum, ideo semper id egisse, credi debet. Elegantius orationem variant scriptores. Lib. III. init. 'Hæc identidem mecum replicans fortunas ejulabam.' Lib. VII. 'Dum hæc identidem puella replicat.' Vide etiam ad lib. IV. p. 84. 'Lamentationes replicaret.' *Oud.* *Hæc identidem replicabam, et nox ibat in diem]* Curtius lib. X. 'Has cogitationes volventibus nox supervenit.' *Pric. Identidem]* Frequenter, subinde. *Beroald.*

Optimum itaque factu visum] Reg. Pith. Fux. Guelf. cum Lips. *factum.* Sed in reliquis recte *factu.* Errat autem Colvius. 'Bonum optimum factum' est id, quod jam bene optime peractum est, vel creditur. 'Optimum factu,' quod faciendum adhuc restare videtur. Creberrime vero Mss. librorum errore variant, ut lib. VIII. p. 154. 'Arduum factu, facile effectum.' Cic. I. Cat. 12. 'si hoc optimum factu judicarem.' Adi ad Cæs. lib. IV. B. G. cap. 30. 'optimum factu esse duxerunt.' *Oud.*

Anteluculo] Oxon. *antelucium.* Guel-

ferb. Edd. Vicent. Scriver. et Pricæus in notis, *antelucio*, ut mox et supra: 'noctis antelucio aufugiamus.' Gloss. 'Anteluculo, *λυκόφως.*' via Pith. *Idem. Anteluculo]* Hora antelucana, hoc est, matutina, et ante Solis exortum. Adverbium est. Justinus in primo ait: 'Antelucano tempore ruri iter ingressus Cyrus obvium habuit servum de ergastulo.' Refert Plin. mel venire ex aëre 'sublucanis temporibus:' intelligi volens, hora matutina, quæ sub lucem et auroram est. Terent. in *Adelphis*: 'Cras rus cum filio cum primo lucu ibo hinc:' ubi exponit scienter Donatus, quod Veteres dicebant *lucum* pro *luce*, masculino genere, ponentes pro Sole. Sicut ergo apud Terent. 'cum primo lucu' significat, cum primum Sol cœperit illucescere, ita *anteluculo*, quod adverbium est, significat, antequam lux oriatur, et Sol tenebras illuminet: sicuti *diluculo*, cum jam dilucescit. *Diluculum* enim est, ut Macrobi. docet, cum jam incipit dignosci dies. *Beroald. Optimum itaque factum visum est antelucio furtim evadere]* Justinus lib. XXIII. 'In hoc æstu periculorum tutissimus portus consiliorum visus est, omnibus viribus decernere,' &c. corrige libro XIV. eundem Justinum: 'Omnia igitur circumspicienti, optimum factum visum est,' &c. nam vulgo illud *factum* non visitur. At heic Lucius noster, 'antelucio evadere.' Ambrosius Hexaëm. 6. ubi de homine quodam Antiochiæ occiso: 'Miles quidam, &c. minister cædis exstiterat: tectus idem tenebroso adhuc diei exordio in alias partes concesserat.' Achilles Tatius lib. II. 'Ἐσκοποῦμεν, καθ' ἑαυτοὺς γινόμενοι, τί ποιητέον εἴη, καὶ ἑδόκει κρᾶτιστον εἶναι φεύγειν πρὶν ἕως γένηται.' *Pric.*

Et viam, &c. capessere. Sumo sarcinulam mean] Lib. VIII. 'Sarcinulis quisque sumptis suis viam capessunt.' Plinius lib. IV. Epist. 1. 'Atque adeo

jam sarcinulas alligamus, festinaturi quantum itineris ratio permiserit.' Apud Petronium ille: 'Abeundi consilium formavi, collectoque cultuire extra casam cœpi.' Varro 1. 1. de Re Rust. 'Ut sarcinas colligam antequam proficiscar e vita.' Scholiastes vetus Horatii ad Serm. 1. 'Pauperes cum insident jumentis, post se sarcinam habent.' Glossarium: 'Sarcinæ, σκεύη ὁδοπορικὰ.' Idem. Licet trepido] Quamvis titubanti, vel potius prope-ro: cum formido homines volaticos faciat, et pennatos. Beroald. Sumo sarcinulam meam] Quod Lucianus dicit Græce τὰ σκεύη, id Appuleius 'sarcinulam' appellat. Idem.

Et subdita clave pessulos reduco] Infra lib. 1x. 'Clave pessulis subjecta, repandit fores.' Pric. Pessulos reduco] Ostium cubiculi repando, quod reductis retractisque pessulis fit. in Cantico legimus, 'Pessulum ostii mei aperui dilecto meo:' id ridicule exponit, et cum delirio, Nicolaus de Lira, pessulum esse ostiolum in magno ostio. Beroald.

Deseratæ] Reseratæ; patefactæque. Idem.

Vix tandem, &c.] Gloss. 'Μόλις ποτέ' Tandem aliquando, vix tandem.' Pric.

Ubi es, inquam] Sic bene cum Ed. Junt. post. et margine Bas. sec. edit. Colv. In ceteris erat inquam, ubi es. Rectius tum abesset verbum: ut alibi sæpius omittitur. Vide ad p. 39. Ed. Pr. Oud.

Valvas stabuli absolve] Verba sunt Aristomenis, stabularium inclaman-tis, ut januam stabuli adaperiat, quæ ex valvis constat. Sunt autem valvæ ex eo dictæ, ut Varro et Servius inter-pretantur, quod revolvuntur et se velant: 'absolvere valvas' est, libe-rare a claustris, repagulisque, quibus alligatæ continentur: translatio a debitore. Beroald.

Antelucio] Adverbium est, idem significans quod 'anteluculo,' de quo jam dictum est: sed hoc quasi 'ante

lucum,' sicut Veteres usurpabant: illud quasi 'ante lucem,' videri posset inclinatum. Idem. Antelucio ire] Quod infra lib. vi. 'viam lucubrare' vocat. Pric.

Janitor pone stabuli ostium humi cubans, &c.] Sic in Troadibus Enripidis post θυρῶν λάτριν, sequitur, κὰν πέδῳ κοίτας ἔχειν. Hesychius: Χαµεύνης, ὁ χαµαὶ κοιµώμενος. Idem. Pone] Post, quod gravi sono Antiqui enuncia-bant, differentiæ causa. Beroald.

Etiam nunc] Edd. pleræque, Et jam nunc. Sed vide ad p. 48. Palat. Guelf. et Oxon. cum Fux. Et nunc jam. Mox in Par. semisopitus, ut in-fra. Male. Adi Gron. et Drakenb. ad Liv. lib. xxv. 39. 'semisomnos hostes:' et alibi. Oud. Semisomnus] Semisopitus: sicuti 'exanimus' dicitur et 'exanimis,' 'inermus' et 'inermis,' ita 'semisomnus' et 'semi-somnis,' secunda et tertia declina-tione. Beroald. Etiam nunc semisom-nus] Et post pauca de Eodem: 'mar-cidus et semisopitus.' Quo minus placide dormiret non obstitit enbilis dirities. Theodoretus 111. περὶ Προ-νοίας de servo loquens: 'Ἐπ' ἐδάφους καθεύδει, ἀλλ' οὐ μέριμνα τὸν ὕπνον ἐξε-λαύνει, ἀλλὰ γλυκὺς αὐτοῦ τοῖς βλεφά-ροις ἐπιχεόμενος οὐκ ἐξ τοῦ ἐδάφους ἀν-τιτυπίας αἰσθάνεσθαι. merces hæc servo posita est, hoc beneficium tributum, dum Domino stragulis involuto curæ quietem abnuunt. Vide et v. 12. Ecclesiasten. Pric.

Hoc noctis] Hac hora nocturna, hoc tempore: vetus locutio est. Plaut. in Amphitrione: 'Qui hoc noctis so-lus ambulem.' Beroald.

Hem! etsi] Manuscrip. nemetsi. Colvius. Hinc edidit Scriverius, nam etsi. In Palatino quoque, Pith. Fux. Guelf. est nemetsi; in Par. nec mo-vet si. Barth. ne me. etsi: quod ve-rissimum pronunciat lib. xxxiv. Ad-vers. c. 15. pro nā mihi: ut vā me pro mihi. At non capio quid mē hic faciat. Malim: nā, enim, etsi. In

Mss. enim plerisque semper est pro *næ, ne*; unde multi, et in his Barthius, ita scribendum quoque pro *certo, profecto* autumant, nec non Voss. de Art. Gramm. i. 43. Cort. ad Sallust. p. 483. Sed adi Arntzen. ad Plinii Paneg. p. 315. In Wass. desunt *facinoris tibi*. Oud.

Facinoris conscius] ‘*Scius*’ et ‘*consci-
scius*’ hoc differunt, quod ‘*scius*’
secum, ‘*consci*’ cum alio *scius* est;
ut docet Nonius: cui subscribunt
Juv. cum ait: ‘*Quis nunc diligitur
nisi conscius?*’ et Mar. ‘*Vis fieri
dives Bithynice? conscius esto.*’ Sed
‘*conscium*’ indifferenter positum le-
gimus, ut hoc loco: namque hic ‘*con-
scius*’ accipitur pro eo, qui secum
scius est flagitii. Beroald. *Fac. con-
scius scilicet mori cupis*] *Consci*us *scilli-
cet*, δηλαδῆ, jungenda esse, et nequa-
quam mutanda, quis non videt? Adi
omnino ad lib. III. p. 61. IV. p. 78. 79.
Si in Fux. *Semel* Pith. ut sæpe in
illo codice pro *scilicet*. Oud.

Nos cucurbitæ, &c.] Proverbialis lo-
cutio. Sic Menander: Ἐμὲ Νικομάχου
πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε, Ἄν μὴ
ποιήσω πέποινα μαστίγων ὄλον, Ἄν μὴ
ποιήσω σπογγίᾳς μαλακώτερον. Quo
etiam spectare putem Theopompum:
Μαλακώτερα πέποινος καὶ σικύου μοι γέ-
γονε. Subtilius indagat originem hu-
jus dicti Beroaldus, aliter quam doc-
tissimus Junius noster Proverb. Cent.
II. Nos, quod nobis videbatur, dubii
adhuc prompsimus. Non enim certa,
sed arbitraria hæc esse volumus.
Colv. *Nos cucurbitæ caput non habemus*]
Veluti proverbialiter significat,
capita hominum non esse vilia, obji-
ciendaque trucidationi: sicuti cucur-
bitæ caput, quæ inter hortensia vul-
garis est et plebeia. Plin. lib. XIX.
tradit esse genera cucurbitarum: ca-
merarium, quod levi umbra cameras
ac pergulas operit: alterum ple-
beium, quod humi repit. Videtur
Appuleius veluti alludens festiviter
id dixisse, quia seminosæ sunt cucur-

bitæ, et ita appellantur ab Ovid. in
Priapeis: ex quo fit, ut singula se-
mina singulæ quasi animæ cucurbi-
tarum videri possint: ex quo fit, ut
cucurbita vicariam et quasi succeda-
neam pro aliena anima animam im-
pendere possit, cum infinitas hoc
pacto animas possideat, quod secus
est in nobis. Cucurbitæ quo longio-
res tenuioresque sunt, eo gratiores:
semina quæ proxima collo fuerint,
proceras pariunt; quæ in medio, ro-
tundas; quæ in lateribus crassas:
anctores Colum. et Plin. A cucur-
bita fit ‘*cucurbitarium*,’ accipitur-
que pro loco in quo cucurbitæ serun-
tur; sicuti ‘*cucumerarium*,’ ubi cu-
cumeres. Esaias: ‘*Sicut*,’ inquit,
‘*tugurium in cucumerario*.’ Cypria-
nus, usurpans hoc Esaiæ testimonium,
non dixit tugurium, sed (quod ele-
gantius est) *custodiarium*. Hierony-
mus cucurbitarios vocat, veluti cu-
curbitæ amatores: dum diluit ac re-
fellit in epistola ad Augustinum, ob-
jectam cucurbitæ calumpniam. ‘*Cu-
curbitula*’ vero non tam parvam cu-
curbitam significat, quam vasculum
illud quo medici utuntur ad sanguinis
detractionem. Corn. Cels. in II.
‘*Usus*,’ inquit, ‘*cucurbitulæ præci-
pius est, ubi non in toto corpore, sed
in parte aliqua vitium est*:’ idque
auxilium ut minus vehemens, ita ma-
gis tutum, nec unquam periculosum
esse autumat. In hanc sententiam
est illud Satyrographi poetæ: ‘*va-
cuumque cerebro Jampridem caput
hoc ventosa cucurbita quærit*.’ Græci
‘*colocynthida*’ vocant cucurbitam. a
Plin. ‘*coloquintis*’ dicitur cucurbita
sylvestris, quam minorem esse ait
quam sativam. Beroald. *Nos cucur-
bitæ caput non habemus*] Apud Plan-
tum ille in Casina: ‘*Tam mihi mea
vita quam tua Tibi cara est*.’ Alius
apud eundem Mostell. ‘*Nolo cas-
tigari bubulis exuviis, Illius quam
meum tergnm minoris pendo*.’ Ter-
tius item in Epidico: ‘*Men*’ piacula-

rem oportet fieri ob stultitiam tuam? Ut meum tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum?' Apud Arnobium VII. 'Quænam causa est, ut aliorum crimen meo sanguine luatur?' 'Cucurbitæ caput' proverbiale est. Hermippus Comicus: Τὴν κεφαλὴν ὅσῃν ἔχει! ὅσην κολοκύνθῃ. *Pric.*

Non longe inquam lux abest] Petronius: 'Moraris Eumolpe, tanquam prope diem ignores?' *Idem.*

Sed et præterea] Temere *sed* solius Palatini auctoritate cum Scriverio et Elmenhorstio ejecere *Pric.* et Flor. licet adstipuletur Guelferh. Multo elegantius adest, quare reposui: *et* exsulat ab Oxon. et Fux. Pro *an ignoras* in Fux. *ante ign.* Forte pro *anne*, ut alibi. *Oud.*

Quid viatori de summa pauperie latrones auferre possunt] Seneca cap. 8. de Tranquill. 'Lætiore videbis quos nunquam Fortuna respexit quam quos deseruit. Vidit hoc Diogenes, vir ingentis animi, et effecit ne quid sibi eripi posset. Tu istud paupertatem, inopiam, egestatem voca; et quam volēs ignominiosum securitati nomen impone. Putabo hunc non esse facilem, si quem mihi alium inveneris cui nihil pereat. Aut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, latrones, plagiaros, unum esse cui noceri non possit.' In Terentii Phormione: 'Aliis aliunde est periculum quibus aliquid abradi potest, Mihi sciunt nihil esse.' Sallustius Catil. 'Egestas facile habetur sine damno.' *Pric.* *De summa pauperie*] Pauperies immunda est, et mendicitas egestasque significatur. unde ait Horat. 'Pauperies immunda procul domus absit.' *paupertas* vero, ut inquit Porphyrio, honestæ parsimonix nomen est, et usurpatur pro fortuna mediocri. Laudes paupertatis graphice Appuleius noster, ut omnia, specioseque perscribit in Apologia, ubi ait, paupertatem fuisse in Aristide justam, in Phocione benignam,

in Epaminonda strenuam, in Socrate sapientem, in Homero desertam. Alias *pauperies* damnum significat: quod satis liquet ex titulo illo apud jurisconsultos notissimo, 'Si quadupes pauperiem fecisse dicatur.' Consimiliter apud Græcos *πενία* καὶ *πτωχεία* disparantur: cum appellatione *πενίας* paupertas significetur, *πτωχείας* vero ipsa egestas, mendicitasque: sicut apud Aristophanem claret, qui in Pluto ait *πτωχείαν* esse ἀδελφὴν, id est, sororem τῆς *πενίας*; et *πτωχὸν*, id est, egenum esse eum qui nihil habet; *πένητα* vero, id est, pauperem dici, cui suppetunt necessaria. *Beroald.*

Nec a decem palæstritis] In hanc sententiam ait Hieronymus: 'Nudus viator non timet latronis insidias:' quod transtulit ex illo vulgatissimo: 'Cantabit vacuus coram latrone viator.' Consimiliter Plant. in Asin. 'Nudo detrahare vestimenta me jubes:' appellatione autem palæstritarum, robustiores exercitatioresque intelligi vult: sunt enim palæstritæ magistri luctationis, et gnari omnis palæstricæ exercitationis. Græci *πάλην* vocant palæstram et luctam, unde *palæstritæ*, autumat Servius, palæstram dici posse ἀπὸ τοῦ πάλλειν, id est, a motu urnæ: quoniam ducti sorte luctabantur: luctatores in certamine palæstrico nudabant corpora, et oleo ungebantur: quod primi Lacedæmonii factitarunt, auctore Thucydide. 'Apalæstros' Græci vocant, ignaros palæstræ: de quibus M. Tul. in Oratore: 'Itaque qualis eorum motus, quos apalæstros Græci vocant, talis horum mihi videtur oratio, qui non claudunt numeris sententias.' Domitianus 'clinopalem' vocabat assiduitatem concubitus, veluti lecti palæstram. Papinius et Sidenius Apollinaris 'palem' pro palæstra usurpant, Græca dictione: quod uberius a nobis scriptum reperies in Tranquilli commentariis. Putat Quin-

tilianus, ne illos quidem oratores reprehendendos esse, qui paulum etiam palæstritis vacaverunt: ubi indicat palæstritas non solum dici, qui vitam partim in oleo, partim in vino consumunt, qui corporum cura mentem obruunt: sed et eos quoque, a quibus motus gestusque formatur. De 'palæstritis' magna est mentio apud Ciceronem in Verrinis. *Beroald.* *Nudum nec a decem palæstritis despoliari posse*] Facete. Ita Cicero, ad oram Appuleii sui a Casaubono notatus: 'Leontinis, quorum nemo glebam possidet, non modo Apronium, sed nec tempestatem quidem ullam in agris nocere posse.' 'Decem palæstritæ' proverbiale est. Persius: 'Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant, Non tamen efficient,' &c. Non frustra autem *decem* heic Appuleius posuit. Arrianus I. 29. in Epictetum: *Κρείττονές εἰσιν οἱ δέκα τοῦ ἐνός. Πρὸς τί; Πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι, &c. πρὸς τὸ ἀφελῆσθαι τὰ ὄντα.* *Pric.*

In alterum latus evolutus] Senec. cap. 2. de Animi Tranquill. 'Sunt quædam quæ corpus nostrum cum quodam dolore delectant: ut, versare se, et mutare nondum fessum latus.' Herc. Fur. *Παλιντροπος ἐξεργερόμενος στρέφεται.* Euripidæum est. *Idem.*

Convectore illo tuo] *Convectore* habent Mss. O. nisi quod in Par. et Guelferb. *cum vectore*. Incidit quoque Gulielmio et Cl. Wasseo conjectura *convictore*. Vulcan. Ed. sec. Elmenh. et *Pric.* qui e Glossis conjecit *convivone*, id est, *combibone*, audacter edidere *convennone*. Præstat nihil mutari. *Convector* est viæ comes, licet equos vel currum non habuerit, vel qui te huc secum convexit. Novus enim hospes Aristomenes, sed vetus et notus Socrates. *Oud.* *Unde autem scio an convennone illo tuo, &c.*] Fere nemo est qui non hic aliquid indulserit sibi: fortassis *convivone*, id est, *combibone* scribendum. Glossæ:

'Convivones, *συμπόται.*' Imo supra de eodem isto, 'vinolentia pertentatus.' *Pric.* *Convectore*] Socrates significatur. *Convectores* dicimus eos, qui simul iter faciunt, simulque vehuntur: quæ dictio proprie nauticorum est, qua jurisconsultus crebro utitur. *Beroald.*

Devorteras] Ita rescripsi fide Mss. Palat. Pith. Oxon. Petr. et Ed. Junt. post. non *devert*. Passim in Appuleio *revorti* et *devorti*. Infra p. 16. 'devorsatur,' ut leg. videtur. Lib. II. p. 22. 'Ut non apud te devorter.' Lib. III. p. 46. IV. init. 'Apud notos divortimus:' ut leg. item p. 65. Lib. VIII. p. 264. 'devorsoria.' Forsan etiam rectius adfert *quocum* Stewechius, non *cum quo*. De locutione 'fugæ mandare præsidium' seu salutem, adi Freinsh. Ind. ad Flor. III. I. 4. 'Scelus insidiis mandat.' *Oud.* *Devorteras*] In stabulum hospitiumque deveneras. *Beroald.*

Fugæ mandes præsidium] Infra lib. VII. 'Nam et præsidium fugæ, quo velocius, frustratis insecutoribus,' &c. Interpres vetus Judith. xv. I. 'Tremore ac metu agitati fugæ præsidium sumunt.' Claudianus: 'Arma oneri, fuga præsidio.' Servius ad Æneid. x. 'Miserrimum et ultimum præsidium fuga est.' *Mandes* est *commendes*. Virgilius: 'Mandavimus hordea sulcis.' ubi Servius, 'Commendavimus.' Aliibi Virgilius: 'Mandet humo.' Servius: 'Commendet in terra.' *Pric.*

Illud horæ, &c.] Habet (ut multas alias locutiones) a Suetonio. 'Nunquam' (inquit) 'postea se publico illud horæ commisit.' *Idem.* *Illud horæ*] Illa hora: id temporis, eo temporis, archaismos est. *Dehiscente*] Patente. *Beroald.*

Memini me, terra dehiscente, &c. prospexisse] Fux. *Id horæ me memini.* Mss. Palat. Wass. carent *τῇ* *me*. Sæpius quidem additur: sed tamen eleganter quoque abesse potest: ut

recte adscripsit Wasseus. Sic enim diserte Terentio in Andr. II. 5. 18. 'Virginem forma bona Memini videre:' ubi prave contra metrum alii inferciunt *me*. In Palat. Gueif. *terram*. dein Wass. *in quibus pro inque his vel iis*. Oud.

PAG. 12 *Canem Cerberum*] Ms. Barth. *tu canenem C.* unde ipse lib. xxxiv. Advers. c. 15. facit *tricanem*. At Cerberus non est *tricanis*, sed unus canis triceps. *Idem*.

Canem Cerberum] Mythici fabulantur, canem Cerberum custodem esse aulæ Plutonicæ: de quo Silius: 'lachrymosæ janitor aulæ:' quem, latratu trifauci regna inferna personantem, Hercules ad superos traxerit reluctantem. Historici vero prodiderunt, et memorat Eusebius Chronographus, Orcum regem Molossorum habuisse canem ingentis magnitudinis, nomine Cerberum, qui Pirithoum ad raptum Proserpinæ ejus uxoris venientem devoravit. Grammatici terram interpretantur. De tricerbero causæ nescio quid indictum dicit Fulgentius in Mythologiis. Beroald. *Canem Cerberum esurientem*] Fauces præ aviditate moventem agitantemque. Plautus Capteiv. 'Quasi lupus esuriens metui ne in me faceret impetum.' Ovidius xiv. Metamorphos. 'Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar In sua mersurum.' De Laperda Nicetas Choniates: *Τὴν εὐρυχανδῇ γένυν* (Andronici Imper.) *ὑπεβλέπετο καταχάσκειν αὐτοῦ μέλλουσαν*. Sic 'hiare, ac malis increpare,' Virgilius dixit. Ammianus lib. xxix. 'vacuos morsus concrepare.' Sidonius de lupis: 'Irritant acuntque famem, portantque rapinæ In vultu speciem, patulo jennia rictu Fallentes: jamjamque tener spe frangitur agnus, Atque absens avido crepitat jam præda palato.' Ovidius viii. Metamorphos. 'Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat, Exercetque cibo delu-

sum guttur inani.' *Pric*.

Sed sævitia cruci me reservasse] Apud Plautum ille: 'Scio ego crucem fore mihi sepulchrum.' Æneid. v. 'Infælix, cui te exitio Fortuna reservat.' Plutarchus in de Consolat. Θεραμένης, &c. συμπεσούσης τῆς οἰκίας ἐν ᾗ μετὰ πλείωνων ἐδείπνει, μόνος σωθὲς, καὶ πρὸς πάντων εὐδαιμονιζόμενος, ἀναφωνήσας μεγάλην τῇ φωνῇ, ᾧ Τύχη (εἶπεν) εἰς τίνα με καιρὸν ἄρα φυλάττεις; μετ' οὐ πολλὸν δὲ χρόνον καταστρεβλῶθεις ὑπὸ τῶν τυράννων, ἐτελεύτησε. Cicero (Verr. vii.) de summo Oratore illo M. Antonio: 'Tunicam ejus' (Aquilii, cujus causam orabat) 'a pectore abscidit, ut cicatrices Pop. Romanns Judicesque aspicerent adverso corpore exceptas, &c. eoque adduxit eos qui erant judicaturi, vehementer ut vererentur ne, quem virum Fortuna ex hostium telis eripuisset, cum ipse sibi non pepercisset, hic non ad Pop. Romani laudem, sed ad Judicium crudelitatem videretur servatus esse.' Philo (in de Mosis vita) de quibusdam murmurantibus Israëlitis: τὰ προγεγονότα ὥς οὐκ ἐπ' εὐεργεσίᾳ σύμβαντα, μᾶλλον ἢ διὰ μετουσίαν ἀργαλεωτέρων συμφορῶν. Agrippa ad Caium Imper. apud eundem Philonem: Δόξω γὰρ οὐ τοῦ σωθῆναι χάριν ἀφείσθαι, μᾶλλον ἢ τοῦ βαρυντέρας ἐνδεξόμενος συμφοράς ἐπισημότερον τελευτῆσαι. Infra lib. vii. 'In rebus scævis affulsit Fortunæ nutus hilarior, nescio an future periculis me reservans.' Claudianus: 'Proh! sæviri ense Parcendi rabies, consessaque vita dolori.' *Idem*.

Cruci me servasse] Ut perinde atque homicida, et Socratis contubernalis mei interfector, crucis supplicio afficerer. Beroald.

De genere tumultuario mortis] Tumultuarium dici voluerunt, quod tumultu quodam fit, et sine consultatione festinanter et incondite. A. Gellius 'tumultuarium studium' nominat, quod raptim et per successiva tempora fit. 'Oratio' quoque 'tu-

multuaria' dicta, quasi extemporalis et tumultuose condita. 'Tumultuarius dux' a Livio dicitur L. Marcius, tumultu militari creatus, non formula legitima: ita 'tumultuarium genus mortis' nunc appellat Appuleius quod perturbate et tumultuarie paratur: est enim *tumultūs* (ut docet M. Tullius in VIII. Antonianarum) perturbatio tanta, ut major timor oriatur: unde etiam nomen dictum est tumultus: ita majores nostri tumultum Italicum, quod erat domesticus: tumultum Gallicum, quod erat Italiae finitimus, præterea nullum tumultum nominabant. Gravius autem fuisse tumultum quam bellum, hinc intelligi licet, quod bello vacationes valent, tumultu non valent. *Idem. De genere tumultuario mortis mecum deliberabam*] Horatius de Cleopatra: 'Deliberata morte ferocior.' Ait, 'de genere mortis,' &c. apud Senecam Phædra: 'Decreta mors est, quæritur fati genus.' Apud Calpurnium Declam. XXIV. 'Non de morte cum patre, sed de mortis patris' (lege patri) 'genere dissentio.' Tacitus Annal. XII. de Agrippina: 'Sceleris olim certa, et oblatae occasionis propera, nec ministrorum egens, de genere veneni consultavit.' Idem Annal. XIV. de Nerone: 'Prægravem' (hanc ipsam Agrippinam) 'ratus, interficere constituit, hactenus consultans, veneno, an ferro, an qua alia vi.' Virgilius IV. 'Ubi concepit furias, evicta dolore, Decrevitque mori, tempus secum ipsa, modumque Exigit.' Infra hic lib. VI. 'Utpote in cœtu turbulento variæ fuere sententiæ, ut primus vivam cremari censeret puellam, secundus bestiis objici suaderet, tertius patibulo suffigi juberet, quartus excarnificari præciperet: certe calculo cunctorum utcumque mors ei fuerat destinata.' Et lib. VII. 'Dum in ista necis meæ decontor electione,' &c. Onomasticon vetus: 'Tumultuarius, *παταρχών*.' *Pric.*

Jam jam, &c.] Desumptum ex Sallustii B. Jug. c. 17. 'jam jam frater animo meo carissime:' ubi vide Wasseum. Vide et p. m. 73. *Oud. Jam-jam grabatule animo meo carissime*] Macrobius Saturnal. IV. 6. 'Est et ille locus ad permovendum pathos, in quo sermo dirigitur vel ad inanimalia, vel ad muta.' Virgilius, ubi de Didone moritura: 'Dixit, et os impressa toro, moriemur inultæ?' ubi Servius: 'Quasi peritura, insensibili rei dat sensum, et sic ad lectulum alloquitur, ut ad hastam Turnus, Mezentius ad equum.' *Animo meo est, mihi.* Adolescens Plautinus ad Patrem in Triummo: 'Pro imperio tuo Meum animum tibi servitute servire æquum censeo.' Cicero Tuscul. I. 'Neque nos corpora sumus, &c. nam corpus quasi vas est, ut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id a te agitur.' Sic τὰς τῶν ἀνέλκων καρδίας Rom. XVI. D. Paulus, et 'Caci mentem effera' Virgilius. Illud 'Animo meo carissime' a Sallustio est, apud quem Adherbal: 'Jamjam frater animo meo carissime' (quæ verba etiam Servius adducit ad Æneid. XII.): Sallustius hausit ab Homérico illo Odyss. IV. Τῷ μὲν κεχαρισμένε θυμῷ. pro quo Terentius Heaut. 'Maxime animo exoptate meo:' et Virgilius: 'Animo gratissima nostro.' *Pric.*

Exantlasti] Recte Beroaldus per t legendum monuit: licet Bertin. Pal. Fux. Pith. Guelf. consentiant Edd. Vett. in c. In Oxon. *exanglasti*. Frequens scilicet hujus verbi ea est corruptio. Lib. VI. p. 112. 'Exantlatis laborib.' p. 117. 'Tetra nox exantlata.' Lib. VII. 136. 'Terroribus exantlatis.' Lib. VIII. p. 152. ut hic, 'pares ærumnas exantlaverat:' ac sæpius: quibus locis vide. E Lipsiani Cod. scriptura posset quis fingere *exsudasti*: quomodo aliquoties occurrit 'exsudare labores.' Ad Drakenb. ad Livium lib. V. c. 5. § 6.

Sed nil mutandum est. *Oud.* Qui *mecum tot arumnas exantlasti*] Aristophanes apud Suidam: Πολλὰ γὰρ δὴ πράγματα ξυνδήνεγκαν μεθ' ἡμῶν. ad quæ Suidas: Συνέκαμον, ὑπερῆνεγκαν. Idem, Ξυμπονήσαντα, ἀντὶ τοῦ, συνυπομείναντα. In Adelphis Terentii: 'Paupertatem una pertulimus gravem;' ubi Donatus: 'Magis conjungit malorum consortium, quam bonorum.' Justinus lib. vi. de Epaminonda moriente: 'Allatum' (scutum) 'veluti laborum, &c. socium osculatus est.' *Pric.* *Ærumnas exanclasti*] Tot labores exhansisti et perpesus es: id enim est ærumnas exanclare. M. Tullius in prima Tusculana: 'Quod cum exanclavisset omnes labores, tum incideret in mortis malum sempiternum.' 'Anclare,' quod et 'antlare,' verbo Græco significat haurire: 'exanclare' exhaurire: hinc 'anclabra,' vasa quibus sacerdotes utebantur: et 'anclabris,' mensa ministeriis apta divinis. Græci ἀντλάω dicunt, pro haurio: unde et Latini 'antlare' usurparunt, et ita potius legendum videtur *exantlare*, per litteram t quam per c. Livius: 'Florem antlabant Liberi ex carchesiis:' cum signare vellet, vinum ex poculis hauriri. Hinc 'antlia' accipitur pro vase accommodo ad hauriendi ministerium, de quo Epigrammatarius: 'Antlia tollit aquas.' Quo in loco labitur, opinor, interpretes. Hinc Phreantles cognominatus est Cleanthes, eo quod puteos hauriret. *Be-roald.*

Arbiter quæ nocte] Subintellige, *eorum*: ut sensus integer sit, spectator eorum rerum omnium quæ gestæ sunt noctu: quasi dicere velit, lectulum solum esse conscium suæ innocentiae. *Idem.*

In meo reatu] Accusatione, et causæ dictione. Messala primus (auctore Quintiliano) *reatum* dixit. *Reus* autem, unde *reatus* nomen ductum est, is dicitur, qui causam dicit, qui

arguitur: et item qui quid promisit, spondiditve, ac debet. Gallus Ælius lib. secundo significationum verborum quæ ad jus pertinent: 'Reus est,' inquit, 'qui cum altero litem contestatam habet; sive is egit, sive cum eo actum est.' In eadem sententia est Capito Atteius. 'Reos olim,' ut refert M. Tullius in secundo de Oratore, 'appellabant non eos modo qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur.' 'Reum fieri quid est,' inquit Pedianus Asconius, 'nisi apud prætorem legibus interrogari?' *Agī* dicitur reus, cum accusatur: *peragi*, cum damnatur: ut apud Tranquillum et Propertium explicatum est. *Idem.*

Quem solum, &c. testem innocentiae meæ citare possum] Augustinus Confess. vi. 9. 'Statim enim Domine subvenisti innocentiae, cujus testis eras tu solus.' *Pric.*

Tu mihi ad Inferos festinanti subministra telum salutare] Apud Lucianum tyrannus gladium alloquens quo filius occisus fuerat: Περί μικροῦ μὲν με ἀπέκτεινας, νῦν δ' ἀνάπαυσον πατρὶ πενθοῦντι παραμύθιον ἐλθε, καὶ πρεσβυτικῇ χειρὶ δυστυχοῦσιν συναγώνισαι. *Telum* de quo heic agitur est restis. Bacchus ad Herculem in Ranis Aristophanis: Φράζε τῶν δδῶν Ὅπως τάχιστ' ἀφίξωμ' εἰς Ἄιδον κάτω. Respondet ille: Μία μὲν γάρ ἐστιν ἀπὸ κάλων καὶ θρανίου Κρεμάσαντι σαντόν. 'Ad Inferos descendere,' ut infra, lib. vi. 'Sic enim rebatur ad Inferos recte atque pulcherrime se posse descendere:' ubi pro recte recta reponendum putarim: quod alibi eod. libro dixit, 'ad Orci regiam canali directo pergere.' *Idem.*

Et cum dicto] Statim, vix talibus dictis, cum talia dixissem: frequens locutio apud Appuleium, et prope peculiaris in hoc significato: proverbium Græcum est ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον: quod dicitur de his qui ocysissime et cum dicto rem expediunt: sic enim

interpretatur, simul verbum, simul opus. *Beroald.*

Restim] Funem: et proverbiale est apud priscos, 'ad restim res redit:' quod, significat, res deperditas esse, et de suspendio cogitandum. In saltatione 'restim ducere' dicuntur chori puerorum puellarumque, manu conserti: ex quo sensu dictum est illud Terentianum: 'Tu inter eas restim ductitans saltabis:' item Liv. in xxvii. 'Per manus recte data virgines, sonum vocis pulsu pedum modulantes, incesserunt.' A recte fit *ὑποκοριστικῶς* resticula: a qua similitudine aliorum connexa capita restes dicuntur. Plin. in xx. 'Alium ad serpentium ictus potum cum restibus suis.' 'Resticula ficorum' Varro decenter dicta est, sicut et vulgo nuncupatur. Quod autem lecti restibus et fasciis contineantur, indicat Porphyrio, explicans illud Horatianum: 'tenta cubilia, tectaque rumpit.' Lectum dici ait restibus sive fasciis subtentum. A recte fit *restio*, accipiturque apud Plantum oppido quam decenter, pro eo qui se pensilem facit, laqueo restis strangulatus: sic enim in Mostellaria loquitur lanista: 'Illi erant bucædæ potius quam ego sim restio:' quod significat, illi potius cædentur bubulis loris, quam ego me suspendam. *Idem.* *Restim]* Hesychius in *Τρητοῖς*, &c: *Τοῖς ἱμῶσιν ἐνερτύνοντο αἱ κλῖναι*. Potuit hic Noster dicere cum Terentiano illo: 'Ad restim mihi quidem res rediit planissime.' *Pric.*

Tigillo] Trabi: a tigno fit *tigillum*. *Tigni* autem appellatione in legibus 12. Tabularum, omne genus materiæ, ex qua ædificia constant, significatur. Idem docet Jurisconsultus tit. de tigno injuncto. Præterea 'tignum invenies,' antiquitus dicebatur: quod et Festus docet. 'Tigillum sororium' Romæ fuit, ex eo dictum, quia transmissio per viam tigillo, Horatius sororicida adoperto capite vel-

uti sub jugo missus est. Liv. auctor. *Beroald.*

Altrinsecus] Adverbium est, quod hic significare videtur, in altiore parte: cum alias ex utraque parte, ex utroque latere dicatur. *Idem.*

Obdita parte f.] Obducta cum Bertin. dederunt Elmenh. *Pric.* et Flor. *obilita* Pith. Sed ceteri Mss. et Edd. servant *obdita*, i. e. adligata, constricta. Verissime. Sic lib. iii. 'Capillos in mutuos nexus obditos atque nodatos:' ubi idem Cod. habet *obductos*. Ovid. *subdita* lib. xii. *Metam.* 141. 'Vincula trahit galeæ, quæ presso subdita mento elidunt fauces.' *Oud.* *Obdita]* Alligata, et firmiter apposita. *Idem.*

Funiculi] Quam modo restim dixit, nunc funiculum nominat, diminutivum a fune. Quintilianus in i. 'Diminutio genus, ut funem masculinum esse funiculus ostendit.' *Napuras* prisci funiculos vocaverunt, ut in commentario sacrorum usurpatur, 'Pontifex napuras nectito:' id est, funiculos facito. Illud adde, *funeta* dici in vineis, cum palmites inter se funium modo junguntur, et arcus fiunt, quorum meminit Plin. in xvii. Reperio apud auctores, Gratianum, Valentiniani imperatoris patrem, appellatum esse *Funarium*, eo quod venalitium funem portanti quinque milites nequiverint extorquere. *Idem.* *Tigillo, &c. injecta atque obdita parte funiculi]* Infra lib. ix. 'Vident e quodam tigillo constrictum atque exanimem pendere Dominum.' Virgilius: 'Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.' *Pric.*

Ad exitum] Et ad exit. Palat. Minus bene Edd. qdd. *exitum*, licet pro fine vitæ aliquando occurrat. Sed obvius hic error. Adi ad Suet. Tib. c. 53. Domit. c. 15. Eadem confusio lib. viii. p. 159. 'ad exitum salutis.' Lib. x. p. 218. ubi recte vulgo, *accepit exitum*. Lib. v. p. 106. 'mortis exitum.' *Oud.* *Ad exitum sublimatus]* Infra

lib. vi. 'Ad certum exitum præparata.' *Pric.* *Ad exitium sublimatus*] Ad subeundam ultroneam mortem sublevatus, ita ut pensilis fieri posset. *Beroald.*

Et misso capite] Recte quidem viri docti pro *misso* correxere *immisso*, quod a Vulc. Ed. sec. usque vulgares Edd. occupavit, frustra que coniecere alii vel *demisso* vel *emisso*. Insertum intelligit caput. Lib. iv. p. 70. 'Qua clavi inmittendæ foramen patebat, sensim inmissa manu.' Lib. vi. p. 115. 'In capillos inmissa manu.' Mox, 'bestiam inmittimus cavæ.' Lib. viii. 'Faciem mediis ejus feminibus inmisericis.' Sed male copulam *et* contra Mss. O. et Vett. Edd. ejecere cum Stewechio ad lib. xi. p. 252. Ed. *Pric.* Namque illa est necessaria, ac construendum, 'adscenso grabatulo et inmisso capite laqueum induo.' *Oud.*

Laqueum induo] Cicero in Verrem Orat. 4. 'Induere se in laqueos.' *Elmenh.*

Fulcimentum] Grabatulum significat, quo sustentabatur: *fulcire* enim sustinere est, et stabilire. *fulcimentum* et *fultura* pro stabilimento. *Beroald.* *Sed dum altero pede fulcimentum quo sustinebar repello, &c.*] Theocritus xxi. Βρόχον δ' ἐμβαλλε τραχήλῳ τὰν ἔδραν δ' ἐκύλισσεν ὑπὲρ ποδῶς, ἥ δ' ἐκρεμάσθη Νεκρός. Scholiastes Aristophanis: Θράνους καὶ θρανία τινὰ διφρά καὶ ὑποπόδια ἔλεγον, καὶ παρὰ τῇ Ποιητῇ δὲ θρηνίς, ἐφ' ᾧ οἱ ἀπαγχόμενοι ἀρτῶσιν ἑαυτοὺς, ἀπολακτίζοντες αὐτά. Huc et respiciunt Artemidori ista ii. 55. 'Ὁ ἀπαγχόμενος οὐκ ἐστὶ τῇ γῇ ἐπιβαίνει, οὐδ' ἐστὶν ἐπὶ ἔδρας. *Pric.*

Ad ingluviem] Ad gulam: et proprie intelligit gurgulionem, sive asperam arteriam, qua spiritus ab ore in pulmonem, atque inde rursus in os et in nares ultro citroque semper com meat: quo tramite intersepto, homo statim extinguatur, cum spirare non possit. Ideoque ait Hippo-

crates in libro de Flatibus, triplici alimento corpora nutriri: cibo, potu, et spiritu: qui adeo corpori necessarius est, ut possit homo sine esca et potione multos dies vivere, sine spiritu vero intra breve tempusculum moriatur. Inde eleganter dixit, spiritum patrem esse et avum morborum omnium. Ob hoc dixit Corn. Celsus, visum esse Hippocrati, omne vitium in spiritu esse [i. e. aëre, ut sæpe apud Hipp.] Plin. pœnam laquei scite præposteram vocat: quia scilicet includitur spiritus, cui quæri debet exitus. Alias 'ingluviem' significat ventris capacitatem, si credimus Servio, sic exponenti illud Maronianum: 'Improbis ingluviem ranisque loquacibus explet.' Ego existimo ingluviem non tam ad ventris quam ad gulæ capacitatem esse referendum: ex quo interdum accipitur pro gulonum heluatione, et voratrina. A. Gellius, 'nomina, generaque edulium et domicilia ciborum profunda ingluviem investigavit.' Macrobius in tertio: 'Nec contenta illa ingluviem fuit maris sui copias.' *Beroald.*

Discluderet] Excluderet, disseparet, interciperet. Virg. 'Tum durare solum et discludere Nerea ponto.' Lucretius: 'Cum paribus jungi res, et discludere mundum.' M. Tul. 'Semotas a mente et disclusas putat.' *Idem.*

Dirumpitur] Rom. *dirumpitur*. Elmenhorstius. Sic quoque *dir*. in Edd. Colv. Vulc. utraque, et Mss. Flor. Reg. Fux. Guelf. Oxon. Lips. Pal. Estque ubivis ea orthographia in hoc verbo similibusque compositis creberrima, ut 'dijungo,' 'dinosco,' 'dirigo,' 'diripio,' 'dirno,' &c. Vide ad lib. viii. p. 169. 'Diruptis faucibus.' Lib. ix. 'Nates diruptas.' Lib. x. 'Risu dirumpuntur.' Lib. vii. p. 147. 'Dirupta fœmina?' ubi vide *Pric.* Alioqui Edd. Ald. Junt. post. Colini. Bas. pr. *Oud.* *Putris alioquin et vetus*

funis dirumpitur] Petronius: 'Fracta est putris sella quæ staturæ altitudinem adjecerat.' Martialis: 'Putris et abrupta fascia recte jacet.' 'Dirumpitur' (inquit) 'funis.' Argumento simili Quintilianus: 'Strictos circa collum laqueos aut nexos aut ipsius corporis ruina decipit.' Declam. 17. *Pric.*

Decidens, &c.] Melius Oxon. et alii *recidens*. Supra hic, 'Recidens in inversum cooperit.' *Idem*.

Socratem, &c. superruo] Donatus ad III. 2. Adelphi. 'Ruere, est toto corpore uti ad impellendum: quod faciunt qui ipsi præcipites, alios prosternunt.' Jurisconsultus in l. VII. ff. ad Leg. Cornel. de sicar. 'super alium venire' dixit, ni forsitan locus corruptus. Oxoniensis hic non *superruo* sed *supino* habet: melior proculdubio vulgata lectio. Infra lib. IV. 'Ruunt aliæ superque aliæ sepedum populorum undæ.' *Idem*.

Exerte clamitans] Voce sublatissima: adverbium est, quod significat aperte et denudate, qualis est vox sublatior. 'Exerere' et 'exertare' significat nudare. Quadrigarius in annalibus: 'Gallus irridere cœpit, atque linguam exertare.' *Beroald.*

Stertis involutus] *Stertis* dant vere etiam Reg. Wass. jamque ita emendavit Becichemus Ep. 62. et 73. et excusum est in Ed. Junt. poster. Gr. καθέδεϊς ἐγκεκαλυμμένος, ut apud Andocid. I. 179. Ed. Grut. vel quod ex Aristoph. adfert *Pricæus*, ῥέγχομεν ἐγκεκαλυμμένοι, unde patet *stratis* addi non esse opus; quod ad marginem Junt. vir doctus adscripserat. Supra quoque p. 11. 'in alterum latus evolutus.' *Oud.* *Stratis involutus*] Extrinsecus subintelligendum, *Es*: ut integrum sit, *stratis involutus es*, et nunc quiescis in lecto. *Beroald.* *Et nunc stertis involutus*] Donatus ad Eunuchum: 'Stertit, plus quam, dormit.' Scholiastes ad Nubes Aristophanis: τῶν βαθῶς καθευ-

δόντων τὸ ῥέγχειν ἴδιον. Et nota τὸ *involutus*. Sic I. 6. Arriani ἐντενλιγμένος καθέδω. et in Clementis *Pædag.* τοῖς στρώμασιν ἐνειλλημένος ῥέγχειν. Aristophanes Equit. ῥέγχει μεθυσὸν ἐν ταῖσι βύρσαις ὕπτιος. et in Nubibus: Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ῥέγχομεν ἐγκεκαλυμμένοι. *Ibidem* paulo ante: Ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλημένος. *Pric.*

Nescio an casu nostro, &c. expectectus Socrates, &c.] Dio Cassius lib. XLIII. de Catone se in mortem vulnerante: καταπεσὼν ἐκ τοῦ σκιμποδίου, ψόφον ἐποίησε, καὶ τοὺς προκοιτούντας ἐξήγειρε. *Idem.* *Absono*] Barbaro, incondito, agresti vociferatu: hoc enim est *absonum*. Qui ait *absonum* dici, parvi et fere nullius soni, fallitur. Quod hic ait 'clamore absono,' post etiam paulo dicit 'Vasto:' ut *absonus* et *vastus* clamor idem significetur. *Beroald.*

Næ, inquit, merito] *Næ merito* primum ab Aldo profluxit. At pag. seq. 36. *næ merito, inquam*, idem cum Vett. Edd. ut hic illæ dant et Mss. plerique, *ne inq. immerito*, quod est quoque in Mss. Guelf. Florent. Oxon. Palat. Pith. Fux. Ed. Scriverii: ut *ne* sumatur, pro *non*, sicut in 'ut ne,' 'ne quidem,' 'utinam ne,' 'ne ipse,' &c. vel *non inq. immerito* cum aliis rescribatur. Certe id melius foret, quam cum Elmenhorstio *immerito* sumere pro *merito*. Sed præplacet Aldina, Junt. post. Colv. &c. lectio hic a Codd. Lips. et Reg. firmata, *næ merito*. Confusio est orta ex perpetuo librariorum more *ne* pro *næ* val scribentium: de quo jam supra. *Oud.* *Ne immerito*] Num immerito. *Beroald.*

Hospites] Adventores, qui a stabulariis stabulo hospitioque recipiuntur. *Idem*.

Iste curiosus, &c.] Donatus ad Eunuchum: 'Ille insanus sic effertur, ut omnibus insuavis esse noscatur.' *Pric.*

PAG. 13 *Marcidus*] Vinolentus et ebrius. *Vina* quoque *marcida* dici, quod *marcidos* faciant homines, testis est Papinius, qui ait in Sylvis: 'Illi *marcida* vina largiuntur:' a Martiali quoque 'marcentes uvæ' dictæ sunt: epitheton est *Bacchi*, quem *marcidum* poetæ cognominant. *Beroald.*

Altissimo somno] Altissimum somnum vocat, utpote matutinum. Guntherus: 'Oninibus in castris pingues efflantibus auras, Et matutina pressis torpore quietis.' Theocritus, vel (ut alii) Moschus, 19. Νυκτὸς ὅτε τρίτατον λάχος ἴσταται, ἔγγυθι δ' ἥως ἔπνος ὅτε γλυκίων μέλιτος βλεφάροισιν ἐφίξων, Λυσιμέλῃς, πεδάμαλακῶ κατὰ φάεα δεσμῶ. Marcus Antoninus lib. v. Ὁρῶν, ὅταν δυσδίνας ἐξεγέρῃ. *Pric.*

Emergo] *Pricæus* pro *emerge* (at quam non damno lectionem) proponit, an *exurgo* scribendum, ut alibi. Sed efficacius est *emerge* de eo qui præceps de alto reciderat, et superuens alium cum eodem in terram devolutus erat. *Oud. Emergo lætus atque alacer*] Auctor vetus de Tragædia et Comædia cum Terentio excusatus: 'Ex omnibus locis læti alacresque veniebant.' Horatius Serm. II. 'Vegetus, &c. surgit:' ubi Scholia. 'Lætus, alacer.' Seneca Epist. LXXII. 'animus in omni negotio lætus atque alacer est.' Infra heic lib. III. 'Spe salutis alacer atque lætus:' et XI. 'Lætus atque alacer Deam præpotentem, &c. apprecabar.' Cicero: 'Catilinam interea alacrem atque lætum,' &c. Plinius in Panegy. 'Vota Domine priorum annorum nuncupata alacres lætique persolvimus.' Omnino vide Asconium ad II. Verr. Pro *emerge* (quam non damno lectionem) propono an *exurgo* scribendum. Infra lib. VIII. 'Exurgit alacer.' lib. IX. 'Exurgens alacriter:' eodem libro: 'Vegetus exurgit:' et XI. 'Discussa pigra quiete, alacer exurgo.' *Pric.*

Gaudio perfusus] *Pricæus* in notis

posuit *diffusus*: quod passim in gaudio adhiberi notum est. Sed et 'perfundī lætitia,' 'horrore,' &c. frequens est. Infra lib. IX. 'gaudio perfusus.' Hoc Boëthius lib. I. pr. 4. vocat 'gaudio lætitiaque fluitare:' ut est in Mss. et Edd. optimis, non *fluctare*. *Oud. Insperato gaudio diffusus*] Lib. II. 'Insperato lucro diffusus in gaudium.' Ammianus (Appuleii nostri et Gellii frequentissimus imitator) 'Plebs omnis elata gaudio insperato.' *Pric.*

Et ecce, inquam] Verbum *inquam* etiam ab Regio Pith. et Fax. Par. abest, nec non ab Edd. omnibus ante Colineum, qui tamen cum plerisque seqq. uncis inclusit. Eadem varietas p. m. 53. lib. III. p. 43. Ed. *Pric. Oud. Ecce inquam, &c. comes, et pater meus, et frater meus, &c.*] Petronius: 'Tuus iste frater seu comes,' &c. In Gloss. 'Comes, σύνδοτος:' et in alio, 'Σύνδοτος, ὁ συνοδεύων, comes,' apte ad sensum quo eumit Appuleius noster. Apud Athenæum ille lib. VI. Ἐγὼ σε πάντων ἀνθρώπων ἡγάπησα μάλιστα καὶ σὺ εἰ μοι καὶ παῖς, καὶ υἱός, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Vide ad Matth. 12. 50. dicta. Et nota, ut præcipuum post cætera *fratris* appellativum poni. Quintilianus Declam. 321. 'Certe quoties blandiri volumus his qui et amici esse videntur, nulla adulatio procedere ultra hoc potest, quam ut fratres vocentur.' Terentius Adelph. I. I. 'O frater, frater.' Ubi Donatus: 'Subdistinguendum: ut videatur quæsisisse quid ultra diceret, et plus invenire se non potuisse quam frater.' Vide I. nemo dubitat 58. § I. de hæred. instit. Cantic. 8. 1. Ad ditam. Estheris 15. 12. *Pric. Comes et pater meus*] Nomina sunt affectus nostros testantia, quibus Aristomenes Socratem contubernalem suum appellat. *Beroald.*

Cum dicto] Ab his verbis. *Idem.*

Olore] Odore et fœtore: ab *oleo* dictum. Alias *olor* significat cygnum.

Sputicissimi humoris] Urinæ, sive lotii.
Idem.

Perfusus] Male cum Cod. Bert. *perfusus* intrusere Elmenh. Pric. Flor. Non enim Socrates erat *perfusus lotio*; sed *percussus* sive tactus odore foetido vicini lotii, quo infectus erat Aristomenes. Quomodo passim 'feriri,' 'ici,' 'quati,' 'percuti,' 'tangi' dicuntur sensus humani re inopinata, sive visa, sive audita, sive odorata. Ad omnino Burmann. ad Ovidii l. vii. Metam. 238. 'tacti nisi odore dracones:' et Misc. Observ. V. ii. p. 389. Solin. p. 20. 'cujus' (seminis usti) 'nidore perculti' (Voss. qu. *perculti*) 'pro lætitia habent ebrietatem imitari.' *Oud.*

Infecerant] Fœdaverant, maculaverant. 'Inficere' enim significat tingere: inde 'infectum,' tinctum: 'infectores,' tinctores: 'infectus,' ipsa tinctura: ex quo 'infectum' dicimus pollutum, et maculosum maculis inelutibilibus. Seneca: 'Vitii,' inquit, 'infecti sumus.' Alias 'infectum' dicitur non factum, ut illud: 'sunt auri pondera facti Infectique mihi,' et illud Plautinum proverbiale: 'Quod vis fieri factum est, fieri infectum non potest.' *Beroald.*

Lamiæ] Lamias prisci magas et voratrices puerorum vocant. Horat. in Arte Poëtica: 'Neu pransæ lamiæ puerum vivum extrahat alvo.' *Laiyds* Græce dicitur ingluvies, unde lamiæ dictæ, ut autumat Porphyrio: unde et lamiæ voragines; de quibus idem Horat. in epistolis: 'Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.' Græci scribunt, lamias terriculamenta esse puerilia, quibus oculi sint exemptiles. Philostratus in Apollonio ait, lamias a quibusdam larvas et lemures appellari, esseque ad amorem et veuerem propensas, et carnes humanas, maximeque formosorum esurienter appetere: qui libidinis cupiditate alliciant cos, quos

postea cupiant devorare. Talem lamiæ Apollonius Tyanæus olim Corinthi deprehendit. In instrumento veteri ait Hieremias: 'Lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos:' quo in loco non pro fœminis, sed pro feris lamiæ accipi videntur. *Idem.*

Apagete, inquit, fœtorem] In plurali scribendum foret *Apagite*. Sed solum Aristomenem alloquitur. Ergone placet discretio verbi, quod est in Edd. Pric. ac Floridi, *Apagete*? At Aristomenes per adpositionem *fœtor* dici hic nequit. Quare malo cum Ms. Wass. et Ed. Junt. post. *Apage, inq. fœt.* Vide Paræi Lexicon Plantinum. *Oud.* *Apagete fœtorem*] Removeto et abdicito. *Apage* et *apagete* dictio comica est, ducta a verbo Græco ἀπάγω, quod significat abduco et abigo. Et Plautus in Curculione: 'Apage hanc cauculam.' *Beroald.*

Latrinæ] Latrina conceptaculum est immunditiarum et excrementorum, quæ in cloacas corrivantur. Columella: 'Immundis quæcunque vomit latrina cloacis.' Quicunque habuerit horoscopum in 28. parte Arietis, latrinæ semper cloacasque mundabit. Item, cujus horoscopus fuerit in secundo gradu Tauri, bajulabit stercora, latrinæ purgabit: auctor Maternus in 7. Matheseos. *Idem.*

Comiter] Benigne, suaviter: vel (ut interpretatur M. Varro) hilare ac libenter: adverbium est. Ennius: 'Mensam sermonesque suos rerumque suarum Comiter impartit.' M. Tullius in oratione pro Corn. Balbo: 'Comites,' inquit, 'benigni, faciles, suaves homines esse dicuntur: qui erranti comiter monstrat viam, benigne, non gravate.' *Idem.*

At ego mire] Miser jam emendavit Becichemus Ep. 73. et confirmant Mss. nostri, præter Pithœanum. Alioquin *mire adfecto joco* non adeo dis-

plicet. V. ad l. II. 'fabulis miris.' In Reg. Fux. *adfecto*, Bas. pr. *afflicto*. In Edd. primis prave loco, quod correxit Beroaldus, licet ita dent quoque Pith. Fux. Guelf. Oud. Loco] Lege *Joco*. Beroald.

*Intentionem ejus denuo derivō: et] Prave Ursinus intentionem corrumpere tentat. L. XI. prope finem: 'Quorsum se cælestium porrigeret intentio.' i. e. studium et voluntas. Quintil. lib. x. Inst. Or. c. 3. 'Avocent ab intentione operis destinati.' Vide Livineium ad Plinii Panegyri. c. 78. 'Hæc nempe intentio tua.' Inepte etiam *dirivo* in Ed. Ber. *dirivo* in plerisque, *derivo* recte Pith. Guelferb. Ed. Junt. post. et aliæ, eleganti metaphora. Copula abest prave a sola Bas. pr. at in plurimis Edd. Vett. it. Pric. &c. *dextra* pro *dextera*. Oud. In alium sermonem ejus *intentionem denuo derivō*] Heliodorus 2. Τοῦ πρεσβύτου τί πέπονθα ἐρωμένου, πρὸς ἄλλα ὁ Κνήμων ἀπάγων, Θανμάζω ἐφη, &c. Apud Achillem Tatium lib. VI. Τὸν ὄντα λόγον οὐ λέγει, σοφίζεται δέ τι μάλα πιθανῶς. Pric.*

Itineris mat. gratiam carpimus] Doctorum virorum exempla docent quidem 'carpere iter,' 'rura,' quod frequentissimum est, ut etiam 'carpere campum,' 'viam,' 'mare' et 'aëra,' ac similia. Sed in his omnibus sensus est minutatim deminuendi viam, quod fit progrediendo. V. Lamb. ad Horat. lib. I. O. 11. in f. Producere debuissent paria τοῖς 'carpere gratiam,' qualia fere sunt 'carpere oscula,' 'gaudia,' 'somnia,' 'fructum,' pro quibus tamen sæpiissime in Mss. legitur *capere*: uti in iis promiscue hoc a scriptoribus adhibetur: de quibus consule N. Heinsium et Burm. ad Ovidium plurimis locis, ac variatur in Mss. Ausonii Prorept. vs. 72. Cum igitur *carpimus* primum compareret in Ed. Vulc. sec. cunctæque priores, item Mss. Fulv. Flor. Lips. Palat. Oxon. præbent *capimus*, et

Reg. ac Fux. *capiamus*, ego huic lectioni adquiesco, si non meliori, quia sequitur *capessimus viam*, saltem nihilo deteriori. Dicitur enim, ut 'capere voluptatem,' 'gaudium,' nec non 'dolorem,' 'laborem,' aliaque. De pretio mansionis, Græcis στεγανόμιον et τοπιaticόν, Varro vocat *locarium* lib. IV. de L. L. p. 8. 'Inde locarium quod datur in stabulo et taberna, ubi consistant:' de *stabulo* et *stabulario* adi Brisson. de Verb. signif. Oud. *Itineris matutini gratiam carpimus]* Virgilius III. Georg. 'Lucifero primo cum sidere frigida rura Carpat, dum mane novum, dum gramina canent.' Sic apud Pollucem x. 12. τῇ δὲ ὀχημάτων αἰωρήσει χρῆσθαι περὶ τὴν ἔω θεοῦ ὄντος. Hesiodus ἐργ. β. 'Ὥς ἦτε φανεῖσα πολέας ἐπέβησε κελεύθου Ἀνθρώπους. Et bene heic verbo gratiæ usus. Lucianus in de Domo: Κάλλιστον τῆς ἡμέρας καὶ ποθεινότατον ἡ ἀρχή. Pric.

Mansionis] A 'manendo' *mansio* dicta, sicut a 'remanendo' *remansio*. M. Tul. in epistola ad Q. fratrem: 'Primum tuam remansionem etiam atque etiam probo.' Plin. in VI. scribit mansiones esse dispositas aquationum ratione, qua camelis itur in Arabia, ex quo *hydreum* et *hydrema*, ab aqua dicuntur. Idem in XII. tradit, regionem qua thus convehitur, dividi in mansiones camelorum sexaginta duas. Ubi pro mansionibus non nummos dant, sed thus pendunt. Beroald.

Stabulario] Vide Hesychium in στεγανόμιον. Onomast. vetus: 'Stabularius, πανδοχεύς.' Pric.

Aliquantulum processeramus, &c.] Genes. 44. 4. Latinus Interpres: 'Jamque urbem exierant, et processerant paululum,' &c. Idem.

Et jam jubaris exortu cuncta collustrantur] Ovid. 'Jubar aureus extulerat Sol.' Virgil. 'Revoluta ruebat Matura jam luce dies, noctemque fugarat.' Et nota, 'collustrantur

cuncta.' Infra lib. vii. 'Candidum Solis curriculum cuncta collustrabat.' Apud Ciceronem, de Divinat. 'Æthereo flammatus Jupiter igni Vertitur, et totum collustrat lumine mundum.' Idem ii. de Nat. Deorum: 'Sol omnia clarissima luce collustrans.' et in somnio Scipionis: 'Tanta magnitudine, ut cuncta sua luce lustret et compleat.' De eodem ii. 10. Lactantius: 'Fulgore clarissimo illustrat omnia.' Noster in Asclepii Dialogo: 'Secundum Deum hunc crede, omnia gubernantem, omniaque mundana illustrantem,' &c. Lucretius: 'Sua perfundens omnia luce.' Athanasius: 'Ἡλίου φαίνοντος, καὶ πάσης τῆς γῆς τῷ φωτὶ τοῦτον καταλαμπομένης. Clemens Stromat. i. Φωτὸς ἀνατολῇ πάντα φωτίζεται. Glossarium: 'Ἀύγῃ ἡλίου, jubar.' De Sole Virgilius: 'Extulit os sacrum cælo, tenebrasque resolvit.' ubi Servius: 'Tenebras resolvit, propter jubar.' Idem. *Jubaris exortu*] *Jubar* dicitur stella lucifer, qui in summo habet lumen diffusum, ut leo in capite jubam: auctor M. Varro. Hic ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit, ut sol alter, diemque maturans: claritatis quidem tantæ, ut unius hujus stellæ radiis umbræ reddantur. Plin. auctor. 'Itaque merito,' ait, 'exoriente jubare cuncta illustrari et lucida fieri.' Virg. 'It portis jubare exorto delecta juvenus:' ubi exponit Servius, nato lucifero, qui jubar dicitur, quod jubar lucis effundat: unde quicquid jam splendet, *jubar* dicitur: ut jubar auri, argenti, gemmarum. Quapropter 'exortum jubaris' accipere malim pro Sole, cujus exorientis splendor cuncta collustrat: sicut poëtae appellant 'jubar Solis:' et Seneca ait in Hercule Cæteo: 'Dum lapsum Titan mergat oceano jubar.' *Beroald.*

Curiose sedulo arbitrabar] Adi indicem Elmenh. in v. 'Adverbia duo

copulata,' item *Pricæum*, ac Barth. Advers. l. xxxii. c. 15. Duker. ad Flor. ii. 17. 'simul pariter.' Burm. ad Suet. Cæs. c. 4. 'initio statim' pro quo ait Cic. div. c. 17. 'repente e vestigio:' et Noster lib. v. p. 97. 'incontanter statim.' L. viii. p. 164. 'Nequidquam frustra.' L. ix. p. 187. 'Nunc nuper.' 194. 'paululum tantisper.' Flor. N. 23. 'quasi velut.' Sil. lib. viii. 725. 'Tunc demum tandem.' L. xi. 385. 'mox deinde.' Non multum huic dissimile 'scrupulose curioseque.' Lib. v. p. 93. ac 'sedulo curare' jungit lib. ii. Mox pro aio in Bas. pr. *animo* vitiose. Melius deleves. quid p. et v. *sepultis* Pith. *somnianti* Fux. Oud. *Sedulo arbitrabar*] Diligenter inspiebam. Donatus *sedulo* interpretatur, sine dolo, impense et diligenter. *Beroald.* *Curiose sedulo arbitrabar*] Male Gruterus maluit *curioso oculo arbitrabar*, &c. sic contra lib. viii. 'incuriose,' et post, 'non altiuscule suspensum.' Sic iv. 'nullo negotio, &c. otiose.' Sæpe hic Scriptor duo adverbia *ἀσυνδέτως* ponit. *Pric.*

Et mecum: Vesane, aio] Sermocians secum Aristomenes, opinatur se crapula et vinolentia obrutum, somniasse illa quæ viderat: cum Socrates integer et illæsus viseretur. *Beroald.*

Poculis et vino sepultus] Ambrosius de Abraham lib. i. cap. 6. 'Qui vino nimio indulgent, jacent sepulti.' Virg. ii. *Æneid.* Marius Victor. in Genesim vs. 402. *Elmenh.*

Extrema somniasi] Portentosa, tumultuosaque: qualia temeto ingurgitatus, aut cibo distentus somniasse solet, quod *phantasma* Græci vocant: quod Cic. *visum* appellat: in quo genere est, ut ait Macrobius. *ἐφιδλτης*, quem Avicenna *incubum* nominat: quem publica persuasio opinatur quiescentes invadere, et pondere suo pressos ac sentientes gravare. *Beroald.*

Sanus, incolumis] Glossæ: 'Σῶος, Incolumis, sōspes, salvus.' *Pric.*

Ubi vulnus? spongia ubi? postremo cicatrix tum alta, &c.] Oxon. *Ubi vulnus? ubi postremo cicatrix, &c.*? τὸ *spongia* etiam ab alio Ms. abesse Colvius testatur. *Idem.* *Spongia ubi*] Cum *spongia* illa nusquam appareret, qua vulnus Socratis Panthia obfulciverat, ita secum per interrogationem attonitus Aristomenes sermocinatur. *Beroald.*

Et ad illum] Ad Socratem conversus dixi. *Idem.*

Medici fidi cibo, &c.] *Medici fidi* bene defendit Pricæus, cui ad Catonem l. ii. Dist. 22. confer Arntzenium. L. x. quoque ait 'medici fidem sequi;' ob quam 'artifici medico,' ut eodem ait libro, salutem committimus ac credimus, ut apud Phædr. lib. i. F. 14. ubi vide. In Palat. est *cibi*. Oud. *Medici fidi, &c.*] Ita Oxon. Ms. et perantiqua Vicentiae editio. Gruterus, Lipsius, et alii multas heic corruptelas depro-munt. Nos probam hanc ex probatis Scriptoribus lectionem nos probaturos confidimus: amplius, non magis proprie Appuleium loqui potuisse. In Distichis Catoni adscriptis: 'Corporis auxilium medico committe fidei,' Horatius: 'Medicus multum celer atque fidelis.' Alexander apud Q. Curtium: 'Dammem medici fidem?' Ibidem: 'Postquam potionem ab eo' (medico) 'sumptam ebibisset: nunc credo te non minus pro tua fide quam pro mea salute esse sollicitum.' Cicero Famil. xii. 30. de Asclapone medico: 'Mihi tum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, &c. satisfecit.' In veteri Epigrammate: 'Ortus ab Ignivio medicus fora multa secutus, Arte feror nota, nobiliore fide.' Infra lib. x. de medico: 'Qui, cum fidem suam coram lacerari videret.' Ibidem: 'Compertæ fidei, &c. medicus:' et contra eod. libro: 'Medicus notæ perfidiæ.' Lectionem a

nobis positam ni fallor plus satis stabilivimus. *Pric.*

Crapula distentos] Lib. ii. 'jam et ipse *crapula* distentus protinus exurgo.' *Elmenh.* E contra 'viget animus in somnis, liberque sensibus ab omni impeditioe curarum, omnia, quæ in rerum natura sunt, videt; si modo temperatis escis modicisque potionibus ita est affectus, ut sopito corpore ipse vigilet.' M. Tul. i. de divinatione. *Brant.* *Distentos*] Plenos, et saturos, fartos. Vinum capitis dolorem et vertigines facit: ab hoc, ut inquit Plinius in xxiii. dicta *crapula* est. Est autem *crapula*, ut docet Aristoteles in Problematis, fervor quidam et inflammatio, quæ plus conflictat quam temulentia. *Crapulam*, eodem auctore, sedat brassica.' Ex hac Aristotelica sententia dixit Cato in libro de re Rustica: 'Si voles in convivio multum bibere, cœnareque libenter, ante cœnam esto brassicam crudam quantum voles, ex aceto: et item ubi cœnaveris, comesto aliqua folia, quæ reddent te quasi nihil ede-ris biberisque, bibes quantum voles.' *Beroald.*

Scava et gravia] Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Oneirocriticis: αἱ τῶν δυνέων τὰς σκιώδεις ἐμφάσεις, Ψευδεῖς δυνέων κοιτίας δηλοῦ γόμος, Πολλὴ πόσις τε καὶ κάρως ἀκράτου. Cicero de divinatione libr. i. fol. 184. 'Vera quidem,' &c. [Vid. Not. Delph.] *Elmenh.* *Scava* edidere Vulc. Ed. sec. et seqq. In Mss. tamen plerisque est *sava*, excepto Mangani Cod. Ubivis hic et alibi confundi nemo nescit; suisque locis indicabitur. Præcipue vide Colv. ad l. iii. p. 52. et l. iv. p. 71. 76. Facit huc inprimis l. iv. p. 82. 'scævissimo somnio.' Adi et Juret. ad Symm. l. i. c. 25. 'Scævo cuique proboque laudabilis es:' uti leg. ex antiquissimo Ausonii Cod. Voss. nec aliter ex eodem Cod. scribendum in Paulino c. 12. p. 478. 'Vulgus scævo rumore

malignum,' non *sævo*. Et proprie ita legendum in Germanico p. 4. Ed. Grot. 'Serpentis capiti figit vestigia scæva,' ut e Ms. notavit Scaliger. Grotius conjecit *læva*, vulgo *fugit sæva*. Isidorus I. x. 'Scævus, sinister atque perversus, ἀπὸ τοῦ σκαίου.' Sic legendum e Mss. Leidensib. Vulgo inepte, *Sævus s. a. p. a perversitate*. Quanquam sæpe nimis calide illud multi arripuerunt, ut docet Drakenb. ad Liv. II. c. 27. 44. *Oul*.

Autumant] Dicunt, opinantur, censent: id enim significat *autumo*, ut docet Gell. in XIV. P. vero Nigidius id compositum esse ex *ab* præpositione et verbo *extimo* conjectat, dictumque intercese *autumo*, quasi *ab extimo*, quod significat totum existimo, tanquam ab numero: sed Nigidianum hoc interpretamentum argutius esse videtur quam verius. *Beroald*. *Sæva et gravia somnare*] Socrates in Platonis politia dicit, quum dormientibus ea pars animi, quæ mentis et rationis est particeps, sopita langueat; illa autem, in qua feritas quædam sit atque agrestis immanitas, cum sit immoderato obstupefacta potu atque pastu, exultare eam insomnio, et immoderateque jactari. Ita huic omnia visa obijciuntur a mente ac ratione varia, ut aut cum matre corpus miscere videatur, aut trucidare aliquem, et impie cruentari, multaque facere impura atque tetra cum temeritate atque impudentia. Jubet igitur Plato, sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemque afferat. Ex quo et Pythagoras interdixit, ne faba vescerentur: quod is cibus habeat inflationem magnam, et insomnia gravia facit. *Idem*. *Sæva et gravia somnare autumant*] Chrysostomus Hom. de ingluvie et ebriet. Οἱ μέθη καὶ ἀδυσία δέδουλωμένοι, οὔτε ὕπνον αἰροῦνται γνήσιον καὶ εἰλικρινῆ, οὔτε δνειράτων ἀπαλλάττονται φοβερῶν. Vide Philostratum II. 14. Max. Tyrium Dis-

sert. 28. post initium. 'Sirachid. 34. 22. 23. 'Sæva et gravia somnare' est, quod apud Suetonium 'formidolosa et vana somnia videre.' *Pric*.

Quod poculis minus temperavi] Lib. III. 'Tunc igitur a poculis temperavi.' *Elmenh*. Mercurius de Jove apud Plautum Amphitr. Act. I. Sc. I. 'invitavit sese in cœna plusculum.' *Brant*. *Vesper*] Hora vespertina et cœnatica. *Beroald*. *Minus temperavi*] Sapientis viri super mensam celebre dictum est: 'Prima,' inquit, 'cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad insaniam.' *Idem*.

Diras imag] Vinolenti sæpe, cum dormire vix cœperint, aspicere videntur irruentes, vel passim vagantes formas, a natura seu magnitudine seu specie discrepantes, variasque tempestates rerum velatas, vel turbulentas. 'Interdum' (ut Macrobi. ait) 'temeto ingurgitatus, aut distentus cibo, extimat se vel abundantia præfocari, vel gravantibus exonerari: interdum esuriens cibum sitiens potum invenisse videtur.' *Idem*.

Impiatum] Contaminatum, impuratum, maculatum. *Impiare* enim maculare est: *piare* vero, expiare. Unde et *piatrix* dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita, quam *sagam* alii vocant: et 'piacularis porta' Romæ dicta, propter piacula quæ ibidem fiebant. *Idem*.

Jugulari visus sum mihi. Nam et j. istum dolui] Pro *mihi*, quod primum comparet in Ed. Bas. pr. dant priores *nihil*; uti est in Lips. Fox. Guelf. ac Regio sine sensu. In Pith. u. Abest *mihi* etiam a Palat. et Oxon. Sed optime Beichemus e Mss. Epist. 73. correxit, *visus sum*. *Nihil non et j.* ut est in Fuxensi, et Edd. Aldi, Juntina utraque, et Colinæi. Miror, viros doctos interpolatam frigide lectionem tam diu retinuisse. 'Nihil non' valet valde, aliquantum, ut 'nemo non' omnes, 'tantum non' ægre, vix, fere.

Horat. Art. Poët. 122. 'Nihil non arroget armis:' dein *jug. illum* Fux. *Oud. Jugulari visus sum*] Quod revera passus erat Socrates, id se per somnium vidisse significat: tanquam totum hoc negotium magicum phantasticumque sit, et per præstigias quasdam illudat hominibus: et hoc est, quod ait Augustinus in xviii. de Civitate Dei, phantasticum hominis varias formas carpere posse: memoratque exemplum cujusdam, cui vi magica contigerat, ut jaceret in lecto suo quasi dormiens, nec ullo modo posset excitari: post aliquot autem dies eum evigilasse, et quasi somnia narrasse quæ passus sit: caballum se scilicet factum, annonam inter alia jumenta bajulasse militibus. Quod ita, ut narravit, factum fuisse comperitum est: quæ tamen illi sua somnia videbantur. Indicavit et alius, se domi suæ per noctem vidisse venientem ad se quendam philosophum, sibi bique exposuisse quædam Platonica, quæ antea interrogatus exponere noluisse: et cum ab eodem philosopho quæsitum fuisset, Cur tunc fecerit, quod prius petenti negaverat? 'non feci,' inquit, 'sed me fecisse somnivi:' ac per hoc alteri per imaginem phantasticam exhibitum esse vigilantem, quod alter vidit in somnis. *Beroald. Jugulari visus sum mihi*] Nimirum quia vinolentia pertentatus cum se cubitum reciperet. *Macrob. Somn. Scip. i. 3.* 'Est *ἐνύπνιον*, quoties cura oppressi animi corporisve, sive fortunæ, qualis vigilantem fatigaverat, tale se ingerit dormienti, &c. Corporis si temeto ingurgitatus, aut distentus cibo, &c. præfocari se existimet.' *Talium et Artemidorus i. 1.* ait esse *πνίγσθαι ἐοικέναι διὰ τὴν γενομένην ἀπόφραξιν, δυσαναθυμιάτου τῆς τροφῆς οὐσης. Pric.*

Nihil nam] *Lego nihil non:* ut sit, non nihil: quod significat aliquid, et aliquantum. *Beroald.*

Istum] *Dicticws* est. *Idem.*

Avelli] *Bemb. evelli. Putean. Probante* *Tollio. Frustra. Præpositio a* vel *ab* sæpe vim habet τοῦ *e* vel *ex*. Hinc 'avellere' non modo significat abstrahere, sed et extrahere. *Lucan. l. ii. 694.* 'Spissis avellitur uncus arenis.' Immo *Cicer. l. v. ad Fam. Ep. 12.* 'Tum denique sibi avelli jubet spiculum.' *Oud.*

PAG. 14 Spiritu deficior] *Adiad Hirt. l. viii. B. G. c. 3.* 'Copia pabuli deficeretur.' Vulgo in *Pomp. Mela l. iii. c. 9.* 'non se mari sed commeatu defecisse, memoratu retulerat.' Sed recte *Schott. et J. Gron. mare et commeatum.* Delendum cum *Voss. primo memoratu*, pro quo in aliis *commentario, memorata, memoratum, commemorata.* *Idem. Spiritu deficior*] Annotavimus in commentariis *Suetonii, λειποψύχους* dici, qui anima et spiritu deficiuntur: quos *Plin. appellat* 'defectos.' 'Lipothymia' et 'lipopsychia' Græce dicitur, Latine 'defectus animi,' sive 'defectus animæ.' Apud *Plin. 'Syntectici'* esse videntur in eodem significato, accipique pro defectis: et 'syntexis,' pro ipsa defectione animi, sive defectu. *Beroald. Et nunc spiritu deficior*] *Glossarium: 'Ἐξαρονῶ* deficio.' *Pric.*

Genua quator] *Ovid. ii. Metamorph. vs. 180.* 'Genna intremuere timore.' *Elmenh. Et genua quator*] *Homerus de famelico homine: Βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.* *Lucretius:* 'Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus, Debile fit corpus, languescunt omnia membra, Brachia palpebræque cadunt, poplitesque procumbunt.' *Pric. Genua quator*] *Consimile est illud, 'Genua labant.' Beroald.*

Et gradu titubo] *Ambrosius simili argumento: 'Videas in nonnullorum domibus nitidos et crassos canes discurrere, homines autem pallentes et titubantes præ fame.'* *Hieronymus hoc sensu 'vacillare' dixit. 'Melius est te' (Salvinam alloquitur) 'stoma-*

chum dolere quam mentem, &c. gressu vacillare quam pudicitia.' Egesippus lib. v. de Judæis fame in obsidio pressis: 'Huc atque illuc circumferebantur: sæpe etiam quasi ebrii in eadem domicilia regrediebantur.' Vide iv. 17. Ezechielem. *Pric.*

Et aliquid cibatus refovendo spiritu desidero] Quasi diceret: 'Deficient inopem venæ me, ni cibus, atque Tantilla accedat stomacho fultura ruenti.' Tacitus Annal. vi. 'Repente adfertur, redire Tiberio vocem ac visus: vocarique qui recreandæ defectioni cibum afferrent.' *Idem. Cibatus]* Cibi: Casus patrius est, quem genitivum Grammatici vocant. *Beroald. Refovendo spiritu]* Cibo vinoque refici corpora, et roborari vires, quis ignorat? Virg. 'Tum victu revocant vires.' Homer. in vi. Iliad. μένος μέγα οἶνος ἀέξει: id est, robor magnum auget vinum: et Columella in vii. roborandum esse præcipit largo cibo equum admissarium, ut Veneri supersit. Livius frequenter ait, 'cibo corpora reflecta' esse. Lucretius: 'capitur cibus ut suffulciat artus.' *Idem.*

Jentaculum] Cibus matutinus, et gustulum. Antiqui prandicula dixerunt 'jentacula,' et 'jentare' pro jentaculum capere, super quo verbo satis multa in superioribus, et apud Sueton. in nono commentario. Græci ἀκράτισμα vocant jentaculum. *Idem. Paratum tibi adest jentaculum]* Proprie hæc paratum. Vide ad Matth. xxii. 4. notata. *Pric.*

Manticam meam humero exuo] Pith. Edd. Vic. Ber. Juntinæ, Ald. Colin. *mantica mea, ut humeros legas*, sed l. ii. p. 26. 'Lacinias omnes exuunt.' Supra p. 5. 'unam e duabus lacinias meis exuo.' Aliis 'pera' dicitur, 'cophinus' Juv. S. iii. 14. V. *Pric. Oud. Manticam meam humero exuo, ei porrigo]* Solebant tenuioris fortunæ viatores edulii quid pera conditum circumferre. Vide ad Matth. x. 10. dicta. Judithæ x. 5. 'Adsumpsit,

&c. ascoperam vini, et polentam, et palathas, et panem, et caseum.' Lantiores jumentis et vasibus illi usui destinatis imponebant. Basilii Conc. de Jejun. Τοὺς ὀδοιπόρους ἢ τρυφῇ ἀχρησφορεῖν ἀναγκάζει τὰς ἀπολαύσεις περικομίζοντας. *Pric. Mantica]* Quod supra sarcinulam dixit, nunc manticam appellat: est enim pera viatoria, qua viatores circumferunt utensilia. Æsopus fabulator tradit, singulos homines duas manticas habere: unam ante, alteram retro; in priorem aliena vitia mitti, in posteriorem nostra: quo apologo significat, nos in alienis vitiis spectandis esse oculos, in nostris cæcutientes. Ex hac Æsopica fabula est illud Catullianum velut proverbiale, 'Nemo videt manticae quod in tergo est:' et illud Persianum: 'Sed præcedenti spectatur mantica tergo.' Seneca vocabulo Græco *Hippoperas* appellat sarcinas, quæ a tergo equi gestantur: quasi dicas peras et manticas equestres: ἵππος enim Græce equus, καὶ πῆρα pera. Verba Senecæ ex libro Epistolarum moralium hæc sunt: 'M. Cato Censorius canterio utebatur, hippoperis quidem impositis, ut secum utensilia portaret.' *Idem* mox paulo: 'Quantum erat seculi decus, imperatorem triumphalem, censorium, et quod super omnia hæc est, Catonem uno caballo esse contentum? et ne toto quidem; partem enim sarcinæ ab utroque latere pendentes occupabant. Ita non omnibus, obesis mannis, et asturconibus, et tollitariis præferes illum unicum equum ab ipso Catone defricum?' Libuit plura ex Seneca verba transcribere, ut cognosceres, viros illos graves et imperatorios, seculo illo prisco et sancto fuisse contentos unico equo, in quo ipsimet sarcinulas suas circumferebant: cum hac tempestate luxus effervescens suaserit Cardinalibus, ut nunquam minus ducentis equis antecedentibus egrediantur, idque pom-

pabiliter: ipsi vero vehuntur mannis et asturconibus, qui sunt equi gradarii et molles: habent et mulas tollutares, hoc est, quæ tollunt, id est, volubiliter et quadam pedum glomeratione gradiuntur: ita enim appellantur equi tollutares, ut alibi annotavimus. A mantica, ut ad propositum revertamur, fit *manticula*. Manticularum usus pauperibus in numis recondendis fuit: unde deductum est verbum vetus *Manticulari*: quod significat dolose quid agere. Pacuvius: 'Ad manticulandum astu aggreditur:' item: 'Deinde aggrediar astu regem, manticulandum est hic mihi.' Beroald.

Juxta platanum] Arbor peregrina est, umbræ gratia tantum ex alieno petita orbe. Commendatio platani non alia major est, quam Solem æstate arcere, hyeme admittere: mero infuso nutriuntur: compertum id maxime prodesse radicibus. 'Docuimusque,' ut inquit decenter Plin. 'etiam arbores vina potare.' Idem aliubi tradit, latissima folia esse fico, viti, platano. Ab Ovidio 'genialis' nominatur, quasi voluptaria, et ad delicias reperta. 'Chamæplatani' vocantur pusillæ et breves, quasi abortus platanorum: nam et in genere arborum pumiliones sunt: sicuti 'chamædaphne' dicitur humilis laurus, 'chamæmysine' pusilla myrthus, et brevitate spectabilis. 'Platanonas' vocant loca consita platanis. Hortensius orator, auctore Macrobi. platanos suas vino irrigare consueverat. *Idem. Juxta platanum istam*] Plato in Phædone: 'Ὁρᾶς οὖν ἐκείνην τὴν ὑψηλοτάτην πλάτανον; τί μιν; ἐκεῖ σκιά τ' ἐστὶ, καὶ πνεῦμα μέτριον, καὶ πᾶσα καθ' ἕξασθαι, ἐὰν βουλόμεθα κατακλιθῆναι. Noster in de Mundo: 'Platanos umbras potantibus ministrantes.' Pric.

Resideamus] Omnes editores Colvium secuti sunt, exhibentes *resideamus*, sicut et Mss. dant, exceptis Palatino, Pithæano, et Guelferb. a qui-

bus malim stare, et in tertia quoque conjugatione sumere. L. vii. init. 'in primo aditu residens.' Virg. Æn. viii. 467. 'mediisque residunt Ædibus, et licito tandem sermone fruuntur.' Plin. l. vi. Ep. 20. § 4. 'Residimus in area domus.' De his compositis a *sidere* vide me ad Lucanum sæpius, ad Sueton. Tib. c. 14. Arntzen. ad Plinii Paneg. p. 89. Infrah. lib. p. m. 66. 'adsidam.' ad l. vii. p. 155. et l. xi. 'venter residit:' ad initium l. i. de dogm. Plat. 'in ejus gremio residisse:' et Comm. ad Virg. Ecl. v. 3. vii. 1. *Oud.*

Indidem] Ex caso et pane: adverbium est. Beroald.

Esitantem] Ab edo frequentativum fit *esito*. Idem.

Intentiore acie atque p. b.] *Intentiore acie* exaratur etiam in Flor. Reg. Fux. Oxon. aliisque, ut 'intentis oculis' l. ii. p. 35. Gell. l. xix. 10. 'Voce atque vultu intentiore.' In Palat. quoque et Pith. est *intentiorem acie*, Guelferb. *intentiore ē acie*, et in Ed. Junt. post. *intentiore macie*. Ita ut satis pateat, istud *interiori* vel *interiore*, quod ante Colvium vulgabatur, vitiosum esse. Corrigebat vir doctus, *interior in acie*, ut præpositio in Appuleiano Afrorum more tantum non abundaret, de quo alibi plura. Burm. margini adlevit: f. *inertiore macie*. Sed atque hic poni pro *statim*, quod etiam est visum Scioppio l. iii. Susp. Lect. Ep. 8. durius videtur, licet non negem aliquoties ita sumi. Adi ad Hirt. B. Afric. c. 38. Immo dubito, an umquam eo sensu adhibuerit Appuleius, cui statim id pro lacteo inepte affingere tentavit Scioppius: nam et suspecta sunt, ut suis locis videbimus, l. viii. p. 194. 'Seccederet paululum atque ultra.' et l. de Mundo p. 741. 'Atque ut ab Imao monte.' Hinc puto emendandum hac ratione Auctorem, eumque *adspiciens aliquantum intentior, macie atque pallore b. defici. video*: vel potius, *adspiciens*

ab intentiore acie, macie atque p. b. def. Millies ita vox quædam excidit præ earundem litterarum temere omis-
sarum, quæ repetendæ fuerant, duc-
tu. Oud. *Pallore buxæo*] Inter ea
quæ pallore notabilia sunt maxime
notabilis est buxus: etenim pallidis-
sima est, unde in comparationem pal-
loris usurpatur. Ovid. in carmine
obsceno: 'Buxo pallidior, novaque
cera.' Hinc pallorem 'buxantem'
et 'buxæum' optimo epitheto dixe-
runt. Plin. in xvi. buxum esse ait
quadam duritia ac pallore commen-
dabilem, cuius materies honorata est:
plurima nascitur in Pyrenæis ac Ci-
toro montibus: inde a Catullo dictum
est, 'Amastri Pontica, et Citoræ buxi-
fer.' Virg. quoque in Georgicis:
'Et juvat undantem buxo spectare
Citorum.' Ex buxo *pecten* fit lauda-
tus: indeque 'Citoriacus' dictus ab
Ovidio, quasi buxus a Citorio monte:
sic enim ait in iv. Metamorphoseon:
'Sæpe Citoriaco deducit pectine cri-
nes.' Impressi codices habent *Cy-
theriaco*: quod Grammatici expo-
nunt pro venereo. Sed tu lege *Cito-
riaco*, et expone pro buxæo, ut docui-
mus. Beroald. *Pallore buxæo deficientem*
video] 'Poplite deciduo genna in-
tremuere, fugitque Et color, et san-
guis.' Apud Achillem Tatium lib.
vii. 'Ο δὲ ὠχρὸς ἐγένετο κατὰ μικρὸν,
καὶ ὀκνηρότερον ἦσθιεν, ἥδη δὲ καὶ πρόμος
αὐτὸν εἶχεν. 'Pallore deficientem'
verissime et peritissime dixit. Suidas
in ὠρακιάσας: 'Ὀχρὰσας, ἀντὶ τοῦ, ὅπ-
ἐκλύσεως σκοταθῆς, ὃ ἔπεται τὸ ὠχρίαν.
τοιούτου δὲ οἱ λειποψυχούντες τρέπεται
γὰρ αὐτῶν πρῶτον ἡ χροιά. 'Buxæo
pallore' heic ut viii. 'Buxante pal-
lore' et apud Chrysostomum Homil.
de Paupert. et divit. πρόσωπον πύξι-
νον, καὶ τοῦ νεκρωθέντος οὐδὲν ἄμεινον
διακείμενον. Pric.

Sic denique eum *vitalis color turbave-
rat*] Stewechio emendanti tum favent
Lipsius, qui conjecit, uti et J.
Wasse vel ejus vel in eo, ut turbare neu-

traliter accipiatur, sient 'mutare,'
'mergere,' 'vertere' passim, et apud
Nostrum '[æquiparare,' 'tardare' l.
v. p. 106, 'deflere' forsā l. iv. in f.
Immo 'deformavit vultus' pro de-
formatus est. Vide Almelov. ad
Quintil. Declam. 298. p. 594. Et
sic Virg. Æn. vi. 802. 'turbant tre-
pida ostia Nilī:' exposuit Servius pro
turbantur. Male vero Pricæo, *colo-
rem* aliquatenus illustranti, præpla-
cuit ex Oxon. *color*: nam licet *vitalis
color* optime dicatur, ut Senec. l. iv.
de Benef. c. 6. 'Sanguinis cursu vita-
lis continetur calor:' et Boëthio l. i.
prosa 6. 'Tibi vitalis calor illuxerit:'
is non potest dici 'turbare illum' vel
'turbatus esse:' quod 'colori' con-
venit. Certum enim est, sensum lo-
ci eundem esse, qui lib. x. p. 217.
'In vicem humani coloris succedit
pallor infernus.' Si *color*, quomodo
est etiam in Paræano, recipiendus,
melius legas, *tum vel ei vitalis calor
torpuerat*; cujus contrarium est 'vi-
tali calore moto' e lib. vii. Hinc
'frigidus torpor' Lucan. l. iv. 290.
'frigore torpens hiems' Claud. Cons.
Prob. et Olybr. vs. 269. Quo facit
et Ms. lectio de Philos. Mor. p. 605.
'Verum calorem ad desidiam sangui-
nis mutat:' ubi vulgo *colorem*, ut in
Terent. Enn. ii. 3. 26. 'verus co-
lor.' At nihil muta. 'Vitalis color
turbare ipsum' dicitur, cui turbatur
pallore vultus. Desumsitque auctor
e Plauto Epid. iv. 1. 33. 'Quid est,
quod vultus te turbat tuns.' Sicut et
Gellius l. xix. c. 1. pallido præ mor-
tis metu adscribit 'coloris et vultus
turbationem.' Simili fere construc-
tione usus est Auctor l. v. p. 99.
'prægnationem maturaverat uterus'
pro 'prægnatio uteri maturata est.'
L. xi. p. 248. 'Me tegmine despolia-
verat asinus' pro 'despoliatus teg-
mine asini.' Ex quibus omnibus pa-
tet, quam prave audacissimo conatu
reponere tentaverit Markland. ad
Statii Silv. i. 3. 103. 'eum letalis co-

lor turpaverat.' Nam, ut *turbare* et *turpare* crebro mutantur, sicut etiam in Mart. Cap. l. i. p. 18. Boëth. de Cons. Phil. in f. 'Fronte turbatus,' ubi vide Comm. non tamen 'letalis color' erit leto similis, vel qualem habet mortuus; sed *letalis* est mortem adferens. Immo sic mutando omnia dubia possumus quidem intellectui facilia reddere; sed et simul novos excudimus auctores. Oud. *Sic denique eum vitalis color turbaverat, &c.*] Tacitus Annal. xv. de Paulina: 'Ore ac membris in eum pallorem albertibus, ut ostentui esset multum vitalis spiritus egestum.' Ut *color* heic (quod in editis est plerisque omnibus) legamus, suadent Ovidiana ista: 'In vultu color est sine sanguine;' et hæc Virgillii: 'Labuntur frigida letho Lumina, purpureus quondam color ossa reliquit;' nec non Senecæ ista, 'Incerta inter vitam et mortem coloris facies est;' et hæc alterius Senecæ in Hippolito: 'Et ora morti similis obduxit color;' quibus adde Maximiani ista: 'Inficit ora Pallor, et exanguis funereusque color.' Ut *calor* (præsertim cum *vitalis* addatur) scribamus, postulat hic Q. Curtii locus: 'Pallor deinde suffusus est, et totum propemodum corpus vitalis calor reliquit;' et hic ejusdem Scriptoris lib. vii. 'Tum demum vitali calore moto membris aliquis redibat vigor;' et hic Virgilianus: 'Omnis et una Elapsus calor, atque in ventos vita recessit.' Est et *calor* hic in Oxon. Ms. De voce *turbaverat* querendum, pro tempore non expediente. *Pric.*

Nocturnas furias] Meroën et Panthiam magas intelligit: sic et Horatius, veneficas fœminas et præstigiis magicis infames, appellat furias, illo versu: 'Horruerim voces furiarum et facta duarum.' Beroald.

Frustulum panis] Buccella: diminutivum est a *frusto*, quod significat particulam. Virg. 'Pars in frusta

secant:' inde adverbia sunt, 'frustatim' et 'frustillatim.' Plautus in Cursulione: 'Ego te faciam ut hic formicæ frustillatim differant.' *Idem.*

Neque deorsum demeure] Non potuit significantius exprimere, quod interdum usu venire solet in ægrotis et anxiis, ut scilicet cibus quodam veluti lentore inhærens faucibus, neque descendere possit in stomachum, neque superna repetere. Auctor est Plin. in xxviii. 'Si quid e pisce hæserit faucibus demissis in aquam frigidam pedibus cadere: si vero panis hæreat, ex eodem in utranque aurem addito pane, quod inhæserit decidere.' *Id.*

Ut mihi frustulum panis, &c. mediis faucibus inhæreret] Seneca Thyeste: 'Præclusæ cibum Tenuere fauces.' Juvenalis: 'Interque molares Difficili crescente cibo.' Proverb. 23. in Græco: 'Ὁν τρόπον εἴ τις καταίοι τρέχα, οὕτως ἐσθίει καὶ πί-νει.' Seneca lxxxii. Epist. 'Non crevit in ore cibus, non in faucibus hæsit.' Ovidius: 'Crescit et invito lentus in ore cibus.' Onomasticum vetus: 'Frustulum, τεμάχιον.' *Pric.* *Mediis faucibus inhæreret*] Supra: 'Mollicie cibi glutinosi mediis faucibus inhærente.' *Idem.*

Brevitas ipsa commeantium] *Brevitas* est etiam in Pith. Guelf. Fox. Par. et Edd. ante Vulcanii sec. *crebruitas* Oxon. At Reg. et Palat. dant bene *crebritas*; neque opus est ob lib. iv. p. 83. 'advenarum studiosa celebritas,' hic quoque *celebritas* reponere cum N. Heinsio ad Ovid. lib. iv. Metam. vs. 46. Consule me ad lib. viii. p. 169. et Suet. Tib. c. 52. 'Celeberrime acclamatum est.' In Guelf. Pal. non comparet *ipsa*: dein *comantium* Pith. Oud. *Brevitas commeantium*] Paucitas simul euntium: duo tantum erant. Absusio est, quæ Græce catachresis appellatur, quæ verba finitima usurpat: hoc modo, 'Vires hominis breves sunt, oratio magna: longum in homine consilium:

paucus sermo.' Ita 'brevitas com-
meantium,' pro paucitas viatorum.
Beroald. Crebritas commeantium, &c.
Id est, vianrium. Gloss. 'Ὅδοιπορῶ,
iter facio, meo.' Onomast. vetus:
'Meo, πορεύομαι.' *Pric.*

Metum mihi cumulabat] Lib. II. 'Et
mihi formido cumulator.' *Idem.*

De duobus comitum alterum] Cum
Pricæo ex Oxon. Cod. *comitem* præ-
tuli, quod jam legas in Ed. Junt.
post. item Coll. Wass. Vide ad p. m.
17. 'duobus comitum;' quod hic cum
alterum posses construere. *Oud. Co-*
mitum alterum sine, &c.] Bene Oxon.
Cod. *comitem alterum, &c. Pric.*

Sine alterius noxa] Modo culpa:
alias periculum damnumque signifi-
cat, ut in notis Servii fusius explica-
vimus. *Beroald.*

Satis detr. cibum] Cave, cum N.
Heinsio ad Ovid. Met. v. 450. repo-
nas cibi. Sæpe τὸ *satis* absolute po-
nitur, ut substantivum ab alio nomine
vel verbo pendeat. 'Satis consilium,'
'satis fortunam,' 'satis otium,' 'sa-
tis spatium,' 'satis tempus.' Con-
sule, quæ laudant viri docti ad Ne-
pot. Epam. c. 4. § 6. Burm. ad Val-
ler. Flacc. iv. 546. Virg. Æn. III.
348. Duker. ad Liv. lib. I. 16. 8.
Immo mox sequitur, 'satis summum
aquæ rorem adtigerat.' Vitruv. lib.
v. c. 7. 'satis altitudinem habebunt
eorum confornicationes.' Sic Mss.
Voss. Franek. et alii, non *conforma-*
tiones. *Oud.*

Casei bonam partem, &c.] Id est,
magnam. Terent. Eunuch. I. 2.
'Bonam magnamque partem ad te
attulit.' Donatus: 'Hæc dicuntur
ἰσοδυναμοῦντα.' Infra lib. VIII. 'Con-
fecta bona itineris parte:' et x. 'Non
prius, &c. quam de ea bonam partem
sumpseris.' *Pric.*

Avide devoraverat] Oxon. optime d.
Idem.

Lenius fluvius] Pith. Edd. Vicent.
Ald. et Junt. *levis*, prave. Is enim
est celer; hic tardus admodum de-

scribitur. Lib. II. p. 23. 'In lenem
vibrantur undam.' Lib. IV. p. 65.
'serpentis leniter aquæ.' Adi me ad
Cæsar lib. I. B. G. 12. 'Influit in-
credibili lenitate.' De *levi* dicam ad
lib. III. p. 57. 'membris leviter fluit.'
Oud. Lenis fluvius, &c.] Lib. VI.
'Sub ista, &c. platano qua mecum
simul unum fluentum bibit.' Plato:
'Ἡ δὲ αὖ πηγὴ χαριεστάτῃ ὑπὸ τῆς πλα-
τάνου ῥεῖ μάλα ψυχρὸν ὕδατος. Mos-
chus: Αὐτὰρ ἐμοὶ γλυκὺς ὕπνος ὑπὸ
πλατάνῳ βαθυφύλλῳ, καὶ παγὰς φιλέ-
οιμι τὸν ἐγγύθεν ἤχον ἀκοῦειν. Vide
xxiv. 19. Sirachidis. Calpurn. Sicu-
lus: 'Bullantes ubi fagus aquas ra-
dice sub ima Protegit.' *Pric. Lenis*
fluvius] Leniter et citra impetum
fluens. *Beroald.*

In speciem placidæ paludis] Palus-
tres aquas placidas esse et stagnan-
tes videmus, quas merito damnant
medici, utiliores quæ profluunt existi-
mantes: quod et Plinius noster me-
morat lib. trigesimoprimo. *Idem.*

Ignavus ibat] Edd. Vicent. Ber.
Colin. Lugd. habent *ignavius*. Sed
amat Noster jungere varia adjectiva,
eque pro adverbis adhibere. Vide
statim *oppertus, &c.* I. II. 26. 39. I. III.
45. I. IV. p. 153. 169. I. VII. 145. I.
VIII. 159. iisque locis Comment. item
Drakenb. ad Liv. lib. II. c. 35. 'In-
fensa erat coorta plebs.' *Oud. Ignav-*
ius] Lentius, contatiusque fluebat.
Beroald. Ignavus ibat] Horatius:
'Flumine languido Cocytus errans.'
Senec. Hippol. 'Ubi Mæander super
inæquales Labitur agros piger,' &c.
Infra lib. IV. 'Ac valles amnibus'
(lege *agminibus*) 'stagnantibus irri-
gans, in modum sopiti maris, vel ig-
navi fluminis cuncta cohibebat.' *Pric.*
Placidæ paludis] Avienus Periegesi:
'In morem stagni placidæve palu-
dis.' Hegesippus III. 26. 'Frigidior
placidæ paludis æquore.' *Idem.*

Argento vel vitro æmulus in colorem]
'Vitreis argenteus undis.' Calpur-
nius Eclog. II. 'Virides qua gem-

mens undas Fons agit: ubi forsan vitreas scribendum. In vett. Catalogis: 'Fontanos latices, et lucida pocula vitro.' Infra hic lib. v. 'Fontem vitreo latice placidum.' Ovidius: 'Vitroque magis pellucidus amnis.' *Idem.* *Argento, &c.*] Avienus ubi supra: 'Rhebas, argento similem qui porrigit amnem.' Infra lib. iv. 'Evōmēbat undas argenteas.' Julianus in Epistolis: 'Ὅμηρος, &c. τὸν τε ἄργυρον αἰγλήεντα λέγει· καὶ τὸ ὕδωρ ἀργύρεον ὀνομάζει. Hesychius: 'Ἀργυροδίνην· λευκὰ βεῦματα ἔχουσιν κρήνην. *Idem.*

[*Æmulus in colorem*] Laus aquæ fluvialis, quæ ita limpida erat, ut vel argentea vel vitrea videri posset. Antiqui 'aquilum colorem' dixere subnigrum, quasi inter album nigrumque intermedium: ab aqua, cuius incertus est color. Tria namque elementa sunt sine sapore, sine odore, sine succo: aqua, ær, ignis. 'Aquilæ' eleganti vocabulo dictus est aquæ vestigator et ductor. Plinius: 'Subesse aquis credunt, et hoc habent signum Aquileges.' *Bernald.*

[*Explere latice fontis lacteo*] Minus bene Guelferb. quoque cum Ed. Scriv. *explete*. Pro *lacteo* in Fux. *laqueo*. Coniecit Sopingius *Illico adsurgit*: melius certe Scioppio. At nil est mutandum. Consule *Pricæum*. *lacteus* enim *latex* significat purum et candidum, ac λευκόν. Martian. Cap. lib. i. p. 6. 'fluvius lactis instar didæque lucis:' et de eodem pag. 7. 'Illius lactei prænitens unda.' Sic enim e Mss. leg. non *renitens*: ac *nitidus* hoc sensu restituendum Claudiano Præf. in Rufin. vs. 10. ex Ovidii Ep. xv. 157. Met. lib. iii. 407. Rursus in Martiano p. 28. 'Peplum lactis instar fulgidum.' *Oud.* [*Explere*] Pro *exple te*: Imperativus est passivus, quem Veteres frequenter usurpant pro activo. Ovidius: 'Cingere littorea flaventia tempora myrtho.' *Bernald.* [*Latice lacteo*] Aqua

pura et nitida. 'Latex,' ut ait Servius grammaticus, 'proprie aqua est, ab eo quod intra terræ venas lateat.' Et vinum 'laticem' dicimus, quod latet intra uvam. Denique omnis liquor 'latex' dici potest, sicut Lucretius dixit 'laticem absinthii:' et Ovidius 'latices Palladios,' pro olei liquore: et Maro 'laticem Lyæum,' pro vino. Solinus quoque in Polyhistore licentius paulo sic scripsit: 'Non coibunt in corpus unum latex vineus, et latex aquæ.' *Idem.* [*Latice fontis lacteo*] Verum est quod Philo scripsit: Οὐ ποταμὸς, οὐ πηγὴ τις οὐδαμοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνθ' ὕδατος μνημονεύεται ποτε γάλα ὀμβρῆσαι. Inde inter ἀδυνάτων proverbialia apud Juvenalem: 'Tanquam in mare fluxerit amnis Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens:' et tamen nil egerunt qui alias hæc lectiones proposuere, cum hæc hyperbole id velit tantum, ut flumini summa commendatio quaeratur. Sic iii. 'Lacteam enim:' et x. 'Cupidines lacteos.' *Lacteam* et ἀπλῶς poteris suavem exponere. Hesych. γάλα, ἡδύ. *Fontem* pro aqua videtur, quamquam ποιητικωτέρως, dixisse. Virgil. Georg. iv. 'Liquidus manibus dant ordine fontes.' *Pric.*

[*Opertus palliolo in planiorem*] Flor. o. *paululum* in p. Elmenhorstius. Ita hæc verba nunc vulgo legas, fabricata primum et intrusa a Vulcanio, quorum tamen sensum vel constructionem a me non percipi lubens profiteor. In Wass. et Ed. Wowerii, *op.* *paululum* in pl. In ceteris Mss. etiam Oxon. Florent. Reg. et olim editis videas: *oppertus paululum planiorem ripe marginem*. Omnino recte. Non ut jungas 'marginem complicitus,' quasi marginem manu prehendisset; quemadmodum cepit Beroaldus: sed 'oppertus marginem est tacite et cum mora conspiciatus,' postquam oculis notaverat planiorem marginem, quo scilicet fa-

cilius in flumine bibere posset. Eo sensu verbum *opperiri* sumsit Auctor noster p. 8. 'Obliquo adspectu, quid rei sit, grabatuli solertia munitus opperiri: video mulieres duas.' Lib. II. p. 23. 'In saxo simul et in fonte loturam Dianam opperens visitur.' Lib. XI. p. 242. 'Id sacrum nec sollicita nec profana mente debebis opperiri:' nec aliter apud Valer. Flacc. lib. v. 393. 'Dixit, et opperens trepidam stetit:' ubi nil est mutandum. Clare lib. VII. 615. 'Opperens, ubi prima sibi daret agmina tellus.' Vide et lib. III. 184. *Oud.*

Complicitus in genua appronat se] Ad bibendum nempe. Nemesianus Eclog. III. 'Pronus at ille lacu bibit.' Tantalus in Mortuorum dialogis apud Lucianum: 'Ἀπόλωλα ὑπὸ τοῦ δίψους, cui alter: Οὕτως ἀργὸς εἶ ὥς μὴ ἐπικύβας πίνειν; Sic κύβας πίνειν 2. 12. Philostratus. Hieronymus de Paulo et Antonio: 'Paululum aquæ in fonte pronus ore libaverunt.' Martialis: 'Et bibis immundam cum cane pronus aquam.' Infra lib. IX. 'Satis sitienter, pronus, &c. saltares illas aquas hauriebam.' Ait, *in genua, &c.* Judic. VII. 6. Ἐκαμψαν ἐπὶ τὰ γόνατα τοῦ πιεῖν ὕδωρ. Agatharcides de Ichthyophagis: 'Ἀπηρεισάμενοι τὰς χεῖρας εἰς τὴν γῆν, καὶ θέντες τὰ γόνατα, βοηθὸν πίνουσι. *Pric.* Marginem complicitus] Significat, Socratem manibus apprehendisse tenacius marginem ripæ herbascentem, instar eorum qui aquam amnicam poturi apprehendunt herbam, complicantque marginem manibus, ne præcipites ruant in flumen. *Beroald.*

In genua appronat se] Eleganter dictum, pro eo quod est, inflectit genua: et, ut Veteres dicebant, 'ingeniculatur.' In cælo signum est, quod Græco vocabulo 'Engonasis,' Latine 'ingeniculus' nominatur: de quo sic scribit Maternus Firmicus in VI. 'Ingeniculus, qui Engonasis, in extremis partibus Piscium oritur: hoc sidere

nati erunt mendaces, fugaces, callidi.' Ovid. dixit in VIII. Metamorphoseon: 'Qui medius nixique genu est, anguemque tenentis.' Ubi 'Nixus genu' eleganter significatur Ingeniculus, qui Hercules est, ut docet Hyginus: qui dextro genu nixus, sinistro pede capitis draconis dextram partem opprimere conatur. Æschylus ait, Herculem cum Liguribus manus contulisse, et complures eorum sagittis confixisse, sed cum jam deficeret, defessum se ingeniculasse, multis jam vulneribus acceptis. Jovem autem misertum filii, curasse ut circa eum magna lapidum copia esset, quibus se Herculem defendisse, et hostes fugasse. Ita Jovem in similitudinem pugnantis inter sidera constituisse. De hoc intelligi voluit Manilius in V. Astronomicum, illo versu: 'Nixa genu species et Graio nomine dicta.' Nam 'Nixa genu' Ingeniculus signat, 'Graio nomine dicta,' Engonasin designat, qui Græco nomine 'nixus genu' interpretatur: ἐγγονάζομαι enim est, 'flecto genua.' *Idem.*

Avidus affectans poculum] Lucretius: 'Flumen item sitiens, vel fontem propter amœnum Adsidet, et totum prope faucibus occupat amnem.' Et bene *avidus*. Æneid. VI. 'Avidusque refringit:' ubi Servius: 'Avidus, ut ostendat tantam fuisse avellendi cupiditatem, ut nulla ei celeritas satisfacere posset.' *Pric.*

Summum aquæ rorem attigerat] Virgilius: 'Primaque libato summo tenus attigit ore.' 'Aquæ rorem' hic; ut infra lib. IV. 'Vibrantum fluctuum summum rorem calcavit:' et VIII. 'Crnore præterfluentis aquæ rore diluere.' *Idem.*

Vulnus dehiscit in profundum patorem] Ovidius II. Fast. 'Vulnus inane patet.' Statius: 'Vulnus hiat, magnæque patet via lubrica plagæ:' sic 'vulnus patens' IV. Egesippi. *Idem.* *Dehiscit*] Vehementer aperitur, et patet: 'hiscere' enim est hiare: id est,

aperire, quod Veteres ‘hietare’ et ‘hiatare’ dixerunt. Laberius, ‘Hietantur fores’ dixit, pro eo quod est hietant: id est, patent. Item Cælius: ‘Sequere me tu, qui mihi oscitans hietansque restas.’ *Beroald. Patorem*] Hiatum et apertionem: nomen est a patendo deductum: cui consimile est ‘vagor’ pro vagitu, qua dictione usus est Ennius: et ‘fluor’ pro fluxu. *Idem.*

Repente de eo] In Pal. Fux. et Wass. *de eo repente.* Usi *derepente* Terent. Cicero, Sueton. aliique præter Livium. Vide ad Suet. Tib. c. 23. Liv. lib. xxi. 41. 6. Corrigendus sic quoque videtur Frontinus lib. iii. c. 7. in f. pro *decipiens.* *Admodum* deest Fux. *Oud.*

Spongia devolvitur] Ne scilicet per flumen transiret: quod Panthia superius cavendum esse præceperat, cum inquit: ‘Heus tu spongia, cave in mari nata per flumen ne transeas.’ A spongia verbum est Apitianum ‘Spongiare,’ quod significat spongia extergere. *Beroald.*

Eamque parvulus admodum comitatur cruor] Lib. v. ‘Ut per summam cutim roraverint parvulæ sanguinis, &c. guttæ.’ *Pric.*

Exanimatum] Modo mortuum, alias conturbatum. Inter ‘exanimatum’ et ‘exanimus,’ ut ait Donatus, hoc interest: ‘exanimatus’ est conterritus, conturbatus, ut illud Terentianum: ‘Ibi tum exanimatus Pamphilus:’ ‘exanimus,’ est occisus: ut Virg. ‘Corpus ubi exanimus.’ Nonnunquam ‘exanimatus’ accipitur pro extincto et mortuo: ut hoc in loco, et apud Historicos sæpe. *Beroald.*

Cernuat] Editionum veterum lectionem *corruebat* firmant quoque Oxon. et Palatin. quod defendit Floridus, quia supra jam dixerat Auctor, eum cernuum seu pronum se adplicuisse flumini ut biberet. Certe præstare videtur plusquam perfectum; unde Ed. Junt. post. addit *cernuus corru-*

rat, ut *corruere* active quasi sumatur. Præcedit enim *exanimatum corpus.* Et sic plane lib. viii. p. 158. Ed. *Pric.* ‘Charite velut tonitru percussa, corruit corpus, et obnubilavit animam.’ Adde Paræi Indic. Plant. De voce ‘cernuus’ vide Elmenh. Indicem, Drakenb. ad Sil. x. 256. et quos laudavi in Misc. Observ. v. 2. ad Avieni descript. Orb. vs. 533. Severus de Mort. bonum vs. 62. ‘Vidi ego cernuam junicem gravidam.’ Immo ‘cernuus’ vel ‘cernulus corruere’ jungit Noster lib. ix. p. 205. ‘Super mensam cernuus corruens.’ Sil. xvi. 413. ‘Perfracto volvitur ore Cernuus.’ Arnob. lib. vii. p. 246. ‘Pro nos et cernuos ruere.’ Quia tamen in reliquis Mss. et Regio est *cernuat*, ut edidere Colv. Vnlc. Scal. Elm. Scriv. *Pric.* malim hinc corrigere *cernuarat* active. Socrates ‘exanimatum corpus cernuarat pene in flumen.’ Vide Grævium ad Isidori glossas: ‘Cernuare, præcipitare.’ Hinc passive *cernuari* apud Solinum c. 17. ‘Irrita rabie cernuari, velut propriam tarditatem voluntaria castigantes ruina.’ Cap. 45. ‘Ut de industria cernuatus, ruina pariter et se et equitem affligeret:’ ubi vide Salm. Adde Schottum ad Melam lib. iii. c. 5. Mox *ego altero* Pith. Fux. Palat. Edd. Vic. Ber. Colin. Bas. *Oud.* *Cernuat*, &c.] Ausonius in Mosella: ‘Cernua subjectum præceps dat corpora in amnem:’ nec Oxoniensis ergo, nec alii sequendi, qui *corruebat* legunt. *Pric.*

Vix et ægre] Fux. *imo et ægre.* Vir doctus quidam delebat *et.* Forsan quia Auctor sæpe duo adverbia sine copula jungit, ut supra ‘curiose sedulo,’ et τὸ *vix* crebro præponitur aliis particulis; ut ‘vix denique,’ ‘vix saltem,’ ‘vix dum,’ ‘vix tandem,’ &c. ‘Vix pæne’ apud Auson. de Clar. Urb. Ep. 6. Sed non sine exemplo est *vix et ægre.* p. 11. ‘Vix tandem et ægerrime patefiunt.’ Flor.

lib. II. c. 10. 'captum sese vix et ægre didicit.' Macrobio lib. I. Somn. Scip. c. 7. et I. Sat. c. 7. 'Vix ægreque:' ut docuit Jac. Gronovius. Non dissimiliter Auctor ait in Flor. N. 19. 'Ægre ac difficultus.' *Oud.* *Vix et ægre* Adverbia sunt difficultatem conatumque laboriosum significantia. *Beroald.*

PAG. 15 *Adtraxi*] Lipsius adpinxit *adtraxem* pro *adtraxissem*. Sed præteritum tempus pro plusquam perfecto, est frequentissimum. Vide et lib. VIII. p. 156. 'pænissime reddidit animam; sed ægre manibus erecta suorum, remansit in vita.' *Oud.*

Pro tempore] Sunt res quædam ex tempore et ex consilio, non ex sua natura considerandæ, quibus in omnibus quid tempora petant, aut quid personis dignum sit considerandum est, et non quid fiat, sed quo tempore fiat, attendendum est: quod et M. Tul. docet in II. Rhetoricorum. *Ber. Ubi defletum pro tempore misellum comitem, &c.*] Seneca CVII. Epist. 'Eadem vitæ conditio est quæ balnei, turbæ, itineris, &c. alio loco comitem relinques, alio efferes.' *Pro tempore* hic, ut lib. X. 'Prandioque pro tempore commento.' Et IX. 'Acceptusque pro tempore, licet non delicato, necessario tamen quietis subsidio.' *Onomast.* vetus: 'Pro tempore, κατὰ χρόνον.' 'Ut in præsens potuimus' Gellius X. 3. dixit. Heliodorus, (etiam in re funesta) ἐξ ὧν ὁ καιρὸς ἐδίδου. τὸ σῶμα τῆς Θέλης (inquit) εἰς τινα κοῖλον ἐνθέντες, καὶ τὴν τέφραν τὴν ἐκ τῶν σκηναῶν ὕσα γ' ἦν ἐπιφορήσαντες, καὶ τὰ εἰωθότα διὰ τὴν ἀξίαν ἐξ ὧν ὁ καιρὸς ἐδίδου πληρώσαντες, &c. *Amianus* lib. XXV. 'Sepultis his, ut rerum angustia permiserunt.' *Xenophon:* Ἀναβασ. VI. Ἐθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα. *Pric.*

Arenosa] *Arenosa* ante *Colv.* jam exhibuit *Ed. Junt.* cum *Mss.* *Pithæano* excepto, Latinum non est *contegere humo vel aumi arenosæ*. Quod

miror placuisse *N. Heinsio*, ad *Ovid.* lib. IV. *Metam.* vs. 261. 'Sedit humo nuda.' *Oud.*

In amnis vicinia sempiterna contexi] Fuit, cum emendarem *sempiterno*, c. Catone apud *Charis.* lib. II. p. 194. *Ed. Putsch.* 'Sempiterno monumenta posui.' *Solin.* c. 40. 'Sempiterno aves advolant:' et sæpius. Sed considerans, Auctorem passim amare *Adjectiva* pro *Adverbiis* etiam per *Hypallagen*, tutius censeo nihil mutari. Vide ad lib. VIII. p. 161. 'perpetuæ conscientia stimulum.' Lib. X. 'necessariam successionem deferre:' pro perpetuo, necessario, &c. In *Guelf.* et *Oxon.* est *animis.* in *Fux.* *vicina:* dein *nunc* exulat a *Pith.* et dat *hoc Arist.* Idem. *In amnis vicinia*] Significat se in præcipitiis fluminis, et juxta fluvialem ripam humasse inter harenas defunctum *Socratem.* *Beroald.*

Eximie] Valde, et excellenter, supraque mortem hominum. *Idem.*

Avias solitudines] Inaccessas, invias, et via carentes. *Lucretius:* 'Avia Pieridum peragro loca:' sic et homo dicitur, 'avius,' extra viam rationis. Idem: 'Avius a vera longe ratione vagaris.' Notum est illud apud *Rhetoricos doctores:* 'Avium dulcedo avium ducit.' *Idem.* *Per diversas et avias solitudines aufugi*] *Gellius* V. 14. 'In camporum et arenarum solitudines concessi.' *Solinus* c. 34. 'Quæ in avia solitudinis secretum recesserant.' Sic 'avia solitudines' infra hic lib. IV. *Pric.*

Relicta patria et lare] 'Larem' pro domo usurpant: sunt enim *Lares Dei* domestici, de quibus sic scribit *Tertullianus* in *Apologetico:* 'Domesticos Deos, quos Lares dicitis, domestica potestate tractatis.' De laribus et larario, quod sacrarium domesticum est, plura in secundo *Tranquilli* commentario. *Appuleius* noster in libro de *Deo Socratis:* 'Lar,' inquit, 'dicitur familiaris, qui ex lemurebus

posteriorum suorum curam sortitus, pacato et quieto numine domum possidet.' *Beroald.*

Ultroneum] Spontaneum. Hieron. in epistola ad Marcellam: 'Tritum quippe est proverbium, Ultroneas putere merces.' *Idem.*

Nunc Ætoliæ, colo] Inhabito. 'Deos non ob aliud appellant Cœlicolas,' ut auctor est Augustin. in x. de Civitate Dei, 'nisi quod cœlum colant: non utique venerando, sed inhabitando, quasi quosdam cœli colonos.' *Idem.*

Hæc Aristomenes] Scilicet, sermonatione satis longa fabulatus est. *Idem.*

Statim initio] Palat. Fux. Par. Guelferb. *statim in initio*, crebro errore. Vide me ad Frontin. lib. i. 8. § 9. 'Initio statim noctis.' Comm. ad Suet. Cæs. c. 4. 'Initio statim.' Infra sæpius recurret, ut lib. iii. p. 54. 56. iv. init. Solin. c. i. 'Romani initio.' Sic bene Salm. cum Mss. optimis et Ed. Aldi. Vulgo *in initio*. Dein sermones Fux. Bertin. *Nihil enim, inquit, et nih. hoc t. mend.* forsan *isthoc* vel *istoc*. Vide ad init. 'in verba istæc.' *Oud.* Qui *statim initio*, &c.] Locutio Græca. Josephus 2. in Appion. τὴν ἀρχὴν εὐθὺς dixit. Philo in de Mosis vita εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. Plutarchus in π. δεῖσιδαιμ., et Simplicius cap. 62. in Epictet. εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. *Pric.*

Sermonem respuebat] Respuere sermonem hominis, nihil aliud est, quam non approbare, neque recipere, perinde ac vanum et fabulosum. *Beroald.*

Vir, ut habitus et habitudo demonstrat, ornatus] Primo in Pal. Fux. Bert. Edd. Ber. Colin. Bas. &c. est in sing. *demonstrat*, ut lib. ix. p. 169. 'Ut indicabat habitus et habitudo, miles.' Qui vel unicus locus docet, male hic a Florido *habitum et habitudinem* exponi 'speciem et formam corporis,' licet sæpe *habitus* usurpetur de corporis vel oris externa specie, unde non raro 'habitus vul-

tusque' junguntur. Sil. vi. 407. 'habitu juxta et velamine Pœno Deformem.' Mel. lib. ii. c. 2. 'Indecens corporis habitus.' Adde Heins. Misc. Obs. v. 9. p. 284. et hic *Pricæum*, bene τὸ 'habitum' ad vestitum, 'habitudinem' ad corporis speciem, ac gestus, *de houding*, referentem. Solin. p. 6. 'nisi discrepantiam' habitus, i. e. vestitus, 'indicaret.' Capitol. in v. Pertin. cap. 12. 'habitudine corporis pinguiore.' Ac simul liquet *ornatum* non delendum vel mutandum in *cordatum* aut *natum*, quod visum est Daviesio ad Cicer. lib. iii. Tusc. Disp. c. 17. sed significare honoribus insignem, quod patebat ex *habitu*, et bonis artibus instructum, quod colligebat ex *habitudine* et ingenio corporis filo. Quique idcirco pro sua gravitate minus fidem fabulis tribuere debebat. Adi Comment. Huc pertinent etiam loca seqq. p. 17. 'Te de ista corporis speciosa habitudine, &c. generosa stirpe proditum, et recte conjicerem,' &c. Lib. iv. p. 79: 'Virginem filo liberali, et ut matronatus' (alii *ornatus*) 'ejus indicabat, summatem.' Vell. lib. ii. c. 107. 'Dignitate, quantum ostendebat cultus, eminens.' *Oud.* *Ut habitus et habitudo demonstrant*] 'Habitus' formam corporis et liniamenta, ipsamque corporaturam significat. Livius: 'Habitu oris liniamenta que intueri.' Plant. 'Qualis habitus oris?' 'Habitudo' quoque, ut tradit Festus Pom. habitus corporum significatur. 'Habitior' dicitur pinguior et corpulentior, apud Plant. 'Habitissimus,' pinguissimus. A. Gellius in iv. 'Equum nimis strigosum, et male habitum, sed equitem ejus uberrimam et habitissimum viderunt.' Ubi 'strigosus' equus accipitur pro macro, sive emaciato: 'strigosus' enim quasi *stringosus*, dictus ab eo quod corpora stringat. Livius 'equos strigosiores' appellat, maiores et exiliores. Præterea 'habitus' dicitur vestitus.

Plin. 'Qui ad nos lugubri habitu ad-
venerat, et capillatio solito.' Apud
philosophos 'habitus' in alia signi-
ficatione usurpatur: Græce dicitur
ἔξιν, de quo Aristoteles in secundo
Ethicorum satis multa. Ipse autem
habitus et habitudo sæpe declarant
hominis conditionem et dignitatem:
unde merito ornatum virum vocat, ex
habitus elegantis habitudinisque inge-
nuæ conjectura: ubi habitus referri
potest ad vestitum quoque, habitudo
ad corporaturam. *Beroald.* Vir, ut
habitus et habitudo demonstrant, ornatus]
'Habitus' (inquit Servius ad Æn. I.)
'apud Veteres dicebatur tam corpo-
ris, quam eorum quæ propter corpus
sunt:' ubi ea, 'quæ propter corpus
sunt,' vestes, vel amictum significant.
Sequentium temporum Scriptoribus
designat σχῆμα tantum, vel corporis
cultum: 'habitudo' corporis faciem
sive exteriorem figuram. Ausonius
in Panegyrico: 'Cujus unquam e-
gressus auspiciator fuit, aut incessus
modestior? aut habitudo cohibitor,
aut familiaris habitus condecior?'
Infra hic lib. IX. 'Quidam procerus,
et, ut indicabat habitus et habitudo,
miles e legione.' Onomasticon vetus.
'Habitudo, ἔξιν.' 'Habitus, σχῆμα.'
Noster in Apologia: 'Colorem obli-
terat, habitudinem tennat.' In de
Dogm. Platonis: 'Platoni habitudo
corporis cognomentum dedit.' Infra
hic: 'Speciosa corporis habitudine.'
Et II. 'Qua corporis habitudine præ-
ditus est?' Pro ornatus inepte qui-
dam cordatus reponebat. Noster in
Apologia: 'Adest Corvinus Celer;
vir ornatus.' Senec. III. 15. de Be-
nef. 'In quid isti viri ornati adhibiti
sunt?' Sic Plinii lib. II. Epist. 20.
'ornata fœmina:' utitur et I Tim.
III. 2. Latinus interpres. At multo
pejus ille qui vocem penitus expun-
gendam censuit. *Pric.*

Accedis huic fabulæ] Credis ne hanc
fabulam? Interrogative legendum est.
Beroald.

Fata decreverunt, &c.] Τοὺς γὰρ μοι-
ρῶν ἀτρέπτους ὕβους προῖδεν μὲν δυνα-
τὸν, ἐκφεύγειν δὲ οὐκ ἐφικτὸν, ait Helio-
dorus lib. II. p. m. 106. Vide Hero-
dotum lib. II. et IX. Notas nostras
ad Minutium Felicem. *Elmenh.* In
hanc sententiam Seneca Ep. LXXVII.
'Rata et fixa sunt' (fata) 'atque
magna et æterna necessitate ducun-
tur.' Noster mox lib. IX. 'Nec con-
silio prudentis, vel remedio sagacis,
divinæ providentiæ fatalis dispositio
subverti vel reformari potest.' Quin-
imo 'inevitabilis fatorum vis cujus-
cumque fortunam mutare constituit,
consilia corrumpit:' ut est apud Vel-
leium Patere. lib. II. Histor. *Brant.*
Decreverunt, quod reposuit cum seqq.
Colvinus, firmant Mss. O. cum ante
ederetur in subjunctivo *decreverint*.
Bene quoque. At Mss. sunt sequen-
di. Liv. lib. VII. 13. 'Utrumque se
habet res:' ubi vide Drakenb. Flor.
lib. III. c. 17. 'Utrumque dimicatum
est.' *Oud.* *Utrumque fata decreverint]*
In hanc sententiam ait Manilius:
'Fata regunt orbem, certa stant om-
nia lege.' Tertul. in apologetico:
'Scite,' inquit, 'fata stat Juppiter
ipse.' Idem significat Græcus ille
in hanc sententiam versus: 'Fatum
summum exsuperat Jovem.' Signifi-
cantly autem et proprie *Decreverint*
dixit: est enim *decernere*, constituere
ex potestate: unde 'decreta fatorum'
et 'siderum' dicta. Julius Firm.
frequens est in hac elocutione, ut di-
cat sidera decernere felicitates infæ-
licitatesque mortalibus: et Plin. ait,
'Deo semel decretum in omnes futu-
ros unquam.' Hinc 'senatus decre-
tum,' quod a 'consulto' Helius Gal-
lus sic distinguit, ut 'decretum' di-
cat particulam quandam esse senatus-
consulti, veluti cum provincia alicui
decernitur. Idem Firmicus Maternus
ait in primo: 'Fatum nobis vitæ ja-
nnas pandit, finemque vivendi fatalis
legis necessitas statuit. Et nihil non
positum est in fati potestate.' Seneca

quoque libro de Mundi gubernatione: 'Fata,' inquit, 'nos ducunt: et olim constitutum est quid gaudeas, quid fleas.' Beroald. *Utcunque Fata decreverunt*] Vide ad initium libri ix. adnotata. Pric.

Usu venire] *Usu venire* dant Guelferb. Palat. Flor. Reg. Oxon. Bertin. non u. *evenire*, quod est in Edd. ante Colvium. De Deo Socr. 'Ut videmus plerisque usu venire.' At illic Mss. plurimis *evenire*. In Apol. 'Hoc mihi adversum te usu venit.' Ibid. inf. 'Sed cui hoc usu venerit.' Varro lib. ii. de Re Rust. c. 7. 'Quod usu venit.' Auct. ad Herenn. lib. i. c. 14. 'In judicio potest usu venire.' licet ibi in uno Voss. sit *evenire*. Lib. ii. c. 5. 'usu venturum.' ibi in Leid. alio *event*. Nep. in Hannib. c. 12. 'semper verens ne usu veniret.' At illic Mss. plerisque *usu even*. sed in Alcib. c. 4. 'id quod usu venerat.' Hirt. B. Afric. c. 57. 'Usu venisse hoc civi Rom.' Cæs. lib. vii. B. G. c. 9. 'Hæc de Vercingentorige usu ventura.' Vitruv. lib. x. c. 22. 'Rhodiensibus usu venire.' unde et e Mss. 2. Voss. Franek. emendandus idem lib. i. c. 6. 'Quod in multis civitatibus usu solet venire.' Vulgo *evenire*: quod sæpius quidem vulgo legas in Cicerone. Sed ubique fere Mss. optimi Leidd. ac Voss. a me visi habent *venire*, paucissimi *evenire*. Vide de Invent. i. 10. 43. de Senect. c. 3. de Offic. lib. iii. 3. de Fin. lib. v. c. 2. Alibi 'usu' et 'usus venit' confunduntur. Adi ad Cicer. iii. ad Fam. 8. Ceterum male Vulcan. margini adlevit *venere*. Pendet enim a verbo 'arbitror.' Oud. *Usu evenire*] Contingere. *Evenire*] Archaismos est. Beroald.

Pene infecta] Quasi nunquam prius facta, et ob hoc incredibilia. *Idem*. *Mira et pene infecta, quæ tamen ignaro relata fidem perdant*] Arrianus i. 25. in Epictetum: *Καὶ τί παραδοξότερόν ἐστιν ἢ κεντεῖν τινα τὸν ὀφθαλμὸν ἵνα*

ἴδῃ; εἴ τις ἀπέιρω τῶν ἱατρικῶν τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν κατεγέλα τοῦ λέγοντος; Cassiodorus vi. 19. de eadem arte tractans: 'Futurorum præscia, valedudini tuæ cedit, &c. ne ab ignorantibus pene præsagium putetur, quod ratione colligitur.' 'Infecta,' i. e. 'impossibilia.' Donatus ad iii. 5. Eun. 'Amore cogente nihil est infectum cupientibus.' Glossæ: 'Infectum: ἀτέλεστον.' Pric.

Hercules] Certe, medius fidius: adverbium est jurisjurandi, quod Mehercules dicitur, quod solis viris convenit. Fæminæ enim per Herculem non jurant, et Herculeo sacrificio abstinere: de quo in commentariis Propertii copiosius. Beroald.

Gratas gratias] Nullo iudicio Sciopp. lib. iii. Susp. Lect. Ep. 12. Bertiniani Cod. lectionem præfert, licet ipse fateatur Plautinum esse *gratas gratias*: ubi in Mss. etiam est *grates gratias*, ut hic in Pith. et hinc eundem errorem errat Paræus in Pœn. lib. i. 6. 'debere tibi multas gratas gratias.' Totum hoc Appuleianum habemus rursus lib. ix. p. 185. 'Nam et ipse gratas gratias asino meo meminî:' sive *χάριν μνημονεύω*. Anton. Liber. cap. 29. ubi male Wasse in Plauto et Appuleio præfert *grates gratias*. Additum saltem debuit copula, ut in Trin. iv. 2. 2. 'Et grates gratiasque habeo.' Oud.

Advocavit] *Advocavit* quoque Oxon. Guelf. alique, solemnî errore. Vide Drak. ad Liv. lib. i. c. 1. et infra sæpius. Male vero Beroaldus explicat 'abstraxit,' 'avertit,' et Floridus 'adtentos tenuit,' cum significat 'delectavit,' 'recreavit;' ut patet e seqq. ac bene advertit Elmenh. in Ind. Adde lib. iv. p. 80. 'Quivit sermonibus ab inceptis fletibus avocari.' p. 83. 'Te narrationibus lepidis avocabo:' ubi vide Sciopp. et Pric. ac Salmas. ad Spartiani Hadrian. cap. 15. Munke. ad Hygin. F. 274. Corf. ad Plin. lib. i. Epist. 24. 'Modus ruris,

qui avocet magis, quam distringat.' Dein *aspersam* Oxon. ac *tædio* Palat. *Idem.* *Lepida fabulæ festivitate nos avocavit*] Lib. IV. 'Ego te narrationibus lepidis, &c. avocabo:' ubi dicta ad p. 83. vide. *Pric.* *Avocavit*] Amovit, abduxit, abstraxit a sensu laboris per voluptariam sermocinationem. 'Comes' enim 'facundus,' ut inquit Publius mimographus, 'in via pro vehiculo est.' 'Avocare' enim est removere, alienare, avertere. Virg. 'Oblectat hortus, avocat, pascit, tenet.' Calistratus jurisconsultus tit. de nundinis: 'Avocentur,' inquit, 'agrorum cultores ab opere rustico:' et Pomp. ait: 'Cum consules avocarentur bellis finitimis.' *Beroald.*

Sine labore ac tædio exas] Ovid. XIV. *Metamorph.* 'Inde ferens lassos adverso tramite passus, Cum Duce Cumæo fallit sermone laborem.' Infra lib. II. 'Dum hunc et hujusmodi sermonem altercamur, &c. ad domum Byrrhenæ pervenimus:' ubi dicta vide. *Pric.*

Quo beneficio] Recte Scriverius et Elmenh. retinere veterum Edd. et aliquot Mssorum lectionem, *quod beneficium*, licet etiam Oxon. Reg. Fux. cum Colv. Wowerio, *Pric.* Florido ostentent ablativum. Eleganti Græcismo pro 'ob quod' verba 'lætor,' 'gaudeo,' 'doleo,' 'mæreo,' habent accusativum. Adi Arusian. Mess. apud Heins. ad Virg. *Æn.* I. 441. Græv. Burm. &c. ad Sueton. *Tib.* c. 74. e Cod. Memm. et Voss. 'mortem ejus lætatus est.' In Fux. *istum.* *Oud.*

Vectorem meum] Equum significat, qui merito lætatus est se tantisper exoneratum fuisse sarcina sessoris sui, dum ille pellectus festivitate fabulatoris, sititorque audiendi, provectus est usque ad Hypatam. *Beroald.*

Meis auribus] 'Provehi' dicimur eleganter et festiviter, quando audientes aliquid auditu dignum et delectabile, laborem pedum non sentimus,

tanquam aures nos vehant, non pedes. Dixit olim Xerxes Persarum rex, animum in auribus hominum habitare. Qui bene audit, voluptate perfunditur: qui vero male, is perturbatur et excandescit. *Idem.*

Provecto] E Mss. Palat. Oxon. et Wass. reposui cum *Pricæo* tacente *pervecto*. Finem enim denotat, quo usque pervenerit. Statim p. 17. 'Equo, qui me strenue pervexit:' ubi Scriverius male edidit *prov.* Lib. IX. p. 189. 'Domum celeri gradu pervectus' e Mss. De Deo Socratis p. 701. 'Equis me molliter pervehat.' Sil. lib. V. 204. 'Delon pervectus Apollo.' VIII. 125. 'cito passu pervecta ad litora:' ubi nil mutandum. XVI. 519. 'pervecti simul ad metas.' Mamert. in Genethl. cap. 8. 'pervecti estis ad vos mutua desiderii celeritate.' Corrigendi sic e Mss. Cicero post *Redit.* ad Quir. c. 8. 'Cum parva navicula pervectus in Africam.' Alii *prov.* *præv. trajectus.* Plin. lib. II. c. 97. 'tertio die ex Italia pervectorum Utiæcam:' vulgo *prov.* Solin. p. 23. 'Equitantes puerum Puteolos usque perveheret.' Sic enim Mss. 3. cum Ed. Ald. aliisque: vulgo *veh.* Adi Gron. et Drak. ad Liv. lib. XXXI. cap. 23. 'Tranquillo pervectus Chalcidem:' ubi eadem confusio, nec non me ad Cæs. lib. II. B. Civ. c. 3. 'Freto Siciliae pervehitur.' Vide ad Cic. II. de Inv. cap. 17. Adde et Comm. ad lib. VIII. p. 163. 'Camporum spatia pervecti.' *Oud.*

Finis sermonis et itineris] Consimiliter Horatius: 'Brundisium nobis finis chartæque viæque.' *Beroald.* *Is finis nobis sermonis, &c. fuit*] Plinius I. Epist. 5. 'Hic fere nobis sermonis terminus.' *Pric.*

Comites utrique] Ed. Junt. post. *uterque.* Cave audias; licet in Anson. Ep. XXIV. 9. legamus: 'uterque parentes:' ubi Grævius corrigit *utrique.* Infra lib. III. p. 77. 'Ramos oleagineos utræque quatientes.' Lib.

x. p. 220. 'dejerant utrique.' Sic enim Mss. plerique et Edd. Vett. lib. xi. p. 261. 'Consuluerunt in me sacerdotes utrique:' ubi itidem perturbant. Sed adi Serv. ad Æn. i. 93. et mea ad Cæs. lib. i. B. G. cap. 53. 'Utræque perierunt.' Miror enim vehementer Tollium, qui ait, se non credere, 'utrosque pedes' esse Latinum, ad Ausonii Epigr. 21. Solin. c. 20. p. 30. 'Melleum et Falernum; utraque,' &c. Sic optime in tribus vetustissimis libris, aliisque, et Ed. Delr. vulgo *utrumque*. p. 38. 'Utræque Syrtis.' In Palat. Guelf. et Wass. *ad villam proximam*. in Fux. *ad villulam proximam*. In eodem et Pith. *abierunt*. Oud. *Nam comites utrique ad villulas proximas lævorsum abiere*] Apposite Homilia in Julittam Martyrem D. Basilius: Οἱ ὁδοποροί, μίαν ὁδὸν πορευόμενοι, διὰ τὴν συνεχίαν μετ' ἀλλήλων διατριβὴν ἐνοῦνται ὑπὸ τῆς συνθηλαίας' ἐπειδὴν δὲ κοινὴν ὁδὸν διεξελθόντες καταλάβωσι λοιπὸν σχιζομένην αὐτὴν, τῆς χρείας ἥδη ἀναγκαίως μεριζούσης ἐκάτερον, οὐ τῇ συνθηλαίᾳ προσκαθεζόμενοι ἀβελουσί τῶν προκειμένων, ἀλλὰ τῆς ἐξ ἀρχῆς κινήσεως αὐτοὺς αἰτίας ὑπομνησθέντες πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστος πέρας ἀποτρέχουσι. *Pric.*

Lævorsum abiere] Sinistram partem peregerunt: 'lævorsum' enim significat, ad lævam partem: adverbium est, sicut et 'sinistrorsum.' Horatius: 'Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit.' 'Aliorsum' dixit Cato, et 'illorsum,' pro in aliam partem, et in illam partem. *Beroald.*

Ingressu] *Ingressus* Palat. Pith. Fux. Guelf. Reg. Oxon. Wass. *Ingressui* placuit et Scioppio Susp. Lect. lib. iii. cap. 12. ut Elmenh. et seqq. edidit. Sed recta est antiqua dativi inflexio *ingressu*. Confer ad pag. m. 25. 'Quod ingressu primum fuerit stabulum.' Male Reg. *quam prim.* Oud. *Ingressu*] Pro *ingressui*: casus dandi est, quo ita usi sunt Veteres, ut dicerent 'victu,' pro 'victui:'

'anu,' 'dominatu,' pro 'anui' et 'dominatu,' et cætera his consimilia. Lucilius: 'Quod sumptum atque epulas victu præponis honesto.' Virgil. quoque in Georg. ait: 'Quod nec concubitu indulgent.' Idem: 'teque aspectu ne subtrahere nostro.' Cæsar dictator in Anticato: 'Unius,' inquit, 'arrogantiæ superbiæque dominatueque.' Caput est apud Gellium in iv. Noctium Atticarum super hac re scienter conditum: et Grammatici observaverunt. *Beroald.*

Stabulum] *Cauponam*: hospitium, de quo supra. *Idem.*

Et de quadam anu] *Splendida locutio* est, ut dicamus: 'Percontor de te,' 'quæro de te,' pro *u te*. Ita M. Tul. decenter usurpat: 'Quæsi de mea Tullia quid egisset.' Ita Veteres omnes frequenter locuti sunt. Horatius in secundo Sermonum: 'Quærit de pueris, num sit quoque facta lagena.' *Idem.*

Cauponam] 'Cauponam' tam mulierem dicimus, quam tabernam: ut docet Priscian. in quinto, καπήλους, hoc est, caupones appellat Plato in secundo de Republica, qui se in foro ad venditionem emptionemque constituunt, quos necessarios esse ait in civitatibus magnis, beneque institutis. Idem tamen in libris de Legibus, interdicit civibus cauponationem, tanquam tota hæc res per peregrinos sit exercenda. Jurisconsultus tit. de nundinis, meminit Platonice sententiæ de cauponationibus. *Idem.*

Percontor] Interrogo, perquiro: verbum est a *conto* deductum, quo nautæ utuntur ad loca navibus opportuna: et ita scribitur per *o*. Si vero *percunctor* scribatur per *u* et *c*, tunc dicitur ab eo quod a *cunctis* perquiratur: auctor Donatus in Hecyræ commentario. *Idem.* *Ac de anu quadam, &c. percontor, &c.*] Quæ anus responsionem largam et prolixam reddit. Hesychius in Γρηκάζμνοι: Εἵλαλοι αἱ γράες, διὰ τὸ παντοδαποῖς ἀνθρώ-

ποις ὁμιλεῖν. *Pric.*

Annuil] Nutu id esse significavit. Inter 'annuere' et 'nutare' et 'nictare' Veteres hoc interesse voluerunt, ut 'annuere' sit narium vel labiorum, 'nutare' capitis, 'nictare' oculorum: et ita Grammatici versum illum Plautinum ex Asinaria interpretantur: 'Nec illa ulli homini nutet, nictet, annuat.' Sed hæc Grammaticorum subtilitas scrupulosior est, quam verior. 'Annuere' enim est, ipso capitis nutu approbare affirmareque: cujus contrarium est 'renuere': unde 'nutus' et 'renutus.' Plin. in primo Epistolarum: 'Nam ego simili nutu et renutu respondere voto tuo possum.' Græci dicunt νεύω καὶ ἀνανεύω. *Beroald.*

Quendam e primoribus] Mss. omnes, si Bertinianum et Pitheæanum excipias, item Ed. Junt. post. habent *primoribus*, quæ vox sæpissime in *priores* est corrupta. Scriverius vero hoc loco et altero in fine hujus libri nimis audacter edidit *primatibus*: uti illic habent quidam libri. Sicut et statim *primas* edidit pro *primus*. At hic certe nil mutandum contra Codd. Ad Drakenb. ad Liv. lib. II. c. 38. lib. III. c. 36. 'primorib. patrum.' Suet. Aug. c. 79. 'Quidam e primoribus Galliarum.' Claud. c. 1. 'Municipiorum primores:' et in singulari Auson. Parent. xv. 7. 'Te primore vicens.' Adde Gronov. ad Gell. lib. I. c. 18. 'In primore libro:' et quæ infra dicemus, lib. II. init. 'pedes currunt primores.' De voce *primate* et *primatibus* alibi. Amphiboliam autem ironicam seqq. verbis inesse bene quoque notavit Barthius. In Edd. antiquis et Mss. præter Palat. Guelf. est *primus istic*. pro quo Elmenh. &c. tacite dedit *istic primus*. Oud. *Ex primoribus]* Summatibus, et primi ordinis hominibus. *Beroald.* *Milonem quendam a primoribus]* Ἐκ τῶν πρώτων. Vide ad Act. pag. 123, et 130. notata. *Pric.*

Arrisit] Quia scilicet Milonem e primoribus Hypatæ appellaveram. *Beroald.*

Primus istic] Ironice dictum, cum a contrario significare velit, infimum et sordidum fuisse Milonem, vix inter Hypatinos cives numerandum: cum esset exopolis, id est, extra muros urbis habitaret. *Idem.*

PAG. 16 *Extra urbem totam, et pomærium colit]* Male Colvius priscarum Edd. et Flor. sec. ac Pith. lect. exponit, uti sequentia docent. Eam si amplectaris, construes: 'qui colit extra pomærium et extra urbem totam;' ut 'colere' absolute dicatur, sicut passim 'gens colere' dicitur. Vide Davis. ad Cæs. lib. IV. B. G. c. 1. Sed vereor, ut 'colere' ita occurrat pro 'incolere,' 'habitare domum.' Regius et Fux. accedunt vulgari lectioni, *qui extra urbem totam et pomærium colit*: quæ eodem modo explicari posset. Sed præfero prolatam ab Elmenhorstio et Pricæo, deleta copula et, quam cum Oxon. et Guelferb. non habet Palatinus, bene servato τῷ pomærium: 'colit pomærium extra urbem totam.' Est enim, ut notum, pomærium tam ante, quam post urbis muros. Scilicet 'ante portam projecta erat domus:' ex p. 8. Scriverius edidit: *qui extra pomærium urbem totam et pomærium colit*. Quod non intelligo. Oud. *Extra pomerium]* 'Pomerium' locus est circa murum, quem in condendis urbibus consecrabant, quod spatium neque habitari neque arari fas erat: cujus verbi vim solum intuentes, post mænium interpretantur esse. Sed ut ait Livius, non magis quod post murum esset, quam murus post id, pomerium Romani appellaverunt. Pomerium augures Romani ita definierunt: 'Pomerium est locus intra urbem effatus, per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii.' Ex septem urbis montibus, Aventinus

solus extra pomerium fuit, quasi ominous, quod in eo monte Remus auspicaverit, avesque irritas habuerit, superatusque a Romulo in auspicio sit: vel ob id, quod plebs eo secessisset, ut innuit Seneca in lib. de Brevitate vitæ. Mos fuit apud Antiquos, proferre pomerium agro non provinciali, sed Italico acquisito. Legimus apud historicos, Servium Tullium regem Romanum, Lucium Syllam, divum Julium, divum Augustum, protulisse pomerium. Claudius quoque ut inquit Corn. Tacitus, pomerium urbis auxit more prisco, quo his, qui protulere imperium, etiam terminos urbis propagare datur. *Beroald. Qui extra urbem totam pomerium colit*] Ita Oxon. Ms. Florentinus cum edit. Vicent. *Qui extra pomerium et urbem totam colit.* Pric.

Parens optima] Nomen venerationis, quo anum cauponam appellat. *Ber.*

Dic, oro, et cujatis sit, et q. &c.] *Bertin. rogo.* Wass. *oro te et.* Palat. *Guelferb. Edd. Elmenh. Scriv. Flor. carent primo et contra stylum Auctoris, cum ceteris hunc pleonasmum æxcenties amantis.* At sæpissime copula ista excidit, crebro a me Mstorum et Vett. Edd. auctoritate restituta. Lib. II. p. 24. 'Et in cubiculum,' &c. et lib. XI. p. 251. Vide Indicem notarum. Tum cum Colvio, Vulcan. Elmenh. edidi e Mss. aliquot *deversetur.* - Præpositio *di* hinc aliena est: ut abunde jam etiam tironibus innotuit. *Oud.*

Videsne, inquit] Dicticæ est; demonstrat enim manu et gestu Milonis diversorium. *Beroald.*

Fenestras, quæ foris urbem prospiciunt, et altrinsecus fores p. respicientes angip.] Non satis capio, quid sibi hic velit foris. Exponit Floridus 'forinsecus.' Sed tunc abundat. Certe fenestræ intrinsecus nequeunt urbem prospicere. 'Altrinsecus' autem, pro quo in Fax. est *alteram secus*, non significat ab utra, sed altera parte, et

adversus. Ab una parte ad urbem versus non erant fores, sed fenestræ modo, ab altera parte versus angiportum quemdam fores. Hinc patet *respiciunt*, quod in Oxon. est, locum habere non posse: quando et *altrinsecus fores* accusativo forent iungendæ. *Prospicere et respicere* opponuntur. Adi viros doctos ad Phædr. lib. II. F. 5. de villa, quæ 'prospectat Siculum et perspicit Tuscum mare.' Ovid. l. II. Met. 190. 'Prospicit Occasus, interdum respicit Ortus.' Corruptum hoc verbum est l. VI. p. 117. 'Cujus imi gurgites vicinum fontem respiciunt:' vulgo *desp.* ubi plura. Ex *demoratur*, quod etiam est in Oxon. et Par. videtur fingendum *devorsatur.* Vide ad p. m. 53. 'devorteras.' *Oud. Altrinsecus*] In altiori parte, vel ex altera parte, vel potius ex utraque parte: hoc enim significat *altrinsecus*, apud auctores. *Beroald. Angiportum*] Quod exitum non habet, ac pervium non est, id *angiportum* appellarunt, quasi *angustum*, ab 'angendo' et 'portu.' auctor M. Varro. In *Adelphis* ait Terent. 'Id quidem angiportum non est pervium:' id est, ut exponit Donatus, 'angusta et curva via:' quasi 'angiportus,' ut 'angicia:' alii, quod inter portus sit locus angustus, hoc est, inter domos, quas vel portus vel insulas Veteres dixerunt: de insulis in hoc significato satis multa apud Suetonium. Horatius dixit 'angiportu,' tanquam nomen sit quarti ordinis: sic enim ait in Sapphico carmine: 'Flebis in solo levis angiportu:' ubi commentatores exposuerunt, 'angiportum' dici vicum sine exitu, angustum et flexuosum in modum anguis. *Idem.*

Diversatur] Habitat, colit. *Idem.*

Ampliter numatus] Ridicule Sciopp. l. III. Susp. Lect. 12. *munitus* pro *muneratus*, *pecuniosus* prætulerat: cum sit error natus ex vera scriptura *numatus* a *numus*, ut est semper in Mss. antiquissimis. Supra: 'numator re-

vortor.' Horatio quoque et Ciceroni 'bene nummatus.' Gloss. 'Nummatus, πολυχρήματος.' Oud. *Ampliter nummatus*] Bene nummatus. Græce dicitur 'polychrematos' et 'polyplusios,' quod genus ait Plant. esse honoratissimum, in Captivis. *Beroald.*

Sordis infimæ] Juvenalis Sat. XIV. vs. 124. 'Cogit minimas ediscere sordes:' et Horatius: 'Sordidus a tenui multum distabit.' *Elmenh.* Recte Pricæus jungit *sordis infimæ infamis*. Sic lib. III. 'Disciplinæ perinfames.' L. IV. p. 61. 'Madidæ roris.' L. IV. p. 70. 'Virtutis præcipuis.' p. 76. 'Streptus inquietus:' uti legendum. p. 86. 'Ægra corporis, animi sancia.' L. V. p. 102. 'Corporis infirma.' Flor. N. 6. 'Fluxos vestium, et frugum pauperes.' De Deo Socrat. 'falsum sententiæ.' Ac passim similia apud alios. Hinc non mutandum cum Withofio est in Seneca Herc. Fur. 916. 'Nobilis Dircen aquæ:' nec Statio l. v. Silv. III. 108. 'obscurus famæ:' ut est quoque in Ms. Dorvillii. Vide Markl. Mox *denique* exsulat a Reg. Oxon. Fux. Oud. *Et sordis infimæ*] Avaros homines et deparcos merito sordidos appellant, cum avaritia ad incuriam usque corporis grassetur: ut per illam unam neque virtutis, neque virium, neque corporis, neque animi adsit cura: victus autem sordidus a tenui victu distabit, Ofello iudice, ut ait Horatius. *Beroald.* *Et sordis infimæ, infamis homo*] Sic editi, sed tollenda interpunctio. Lib. III. 'Maleficæ disciplinæ perinfames:' lib. II. 'Fatigationis saucius:' VIII. 'Pecuniæ locuples:' x. 'Gravedinis compertæ famosum:' et in de Deo Socrat. 'Profana Philosophiæ turba.' *Pric.*

Sub arrabone auri] Sub pignore. 'Arrabonem' pignus Veteres dixerunt, quod alio nomine 'arram.' Terent. 'Ea relicta huic arraboni est pro illo argento.' Claudius Quadrigarius in annalibus, 'arrabonem'

dixit obsides: et id maluit quam pignus dicere, quoniam vis hujus vocabuli in ea sententia gravior acriorque visa est, ut curiose pensitat A. Gellius. Sed nunc 'arrabo,' ut idem Gellius autumat in XVI. in sordidis verbis haberi cæptus, ac multo rectius videtur *arra*. De *arra* frequens est mentio apud Jurisconsultos: et versiculus ille notissimus, 'Utilis hæc, arram si dederitis, erit:' et nunc vulgo ita usurpatur, cum in quotidiano sermone negotiatorum sit: 'Da arram,' pro, pignus. Plin. in XXXIII. 'Nondum,' inquit, 'erat arra velocior:' de annulo loquens, qui ad sponsiones exilit, et pro pignore opponitur. De arrabone ait M. Varro hæc: 'Arrabo sic dicta, ut reliquum reddatur hoc verbum a Græco ἀρραβών.' *Beroald.*

Exiguo lare] Domuncula et tuguriunculo. Hoc proprium est divitis sordidi, ut exiguo lare includatur, dissimulator opulentiae, simulator inopiæ. Saturnus, auctore Firmico Materno, si fuerit in secundo signo ab horoscopo per diem, reddit absconsos, latentes, et animo pauperes, et habere se aliquid semper negantes. 'Infruniti est,' inquit Seneca, 'jactare divitias: timidi, abscondere.' *Idem.* *Exiguo lare inclusus, et ærugini intentus*] Lib. IV. de alio similis notæ homuncione: 'Parva, sed satis munita domunculo contentus, &c. aureos folles incubabat.' *Pric.*

Ærugini intentus] Rei nummariæ incubans, inhiansque: æruginem enim pecuniam intelligi voluit, quæ ex ære fit: ita Horatius: 'At hæc animos ærugo et cura peculi Cum semel imbuerit.' Juvenalis: 'Si reddat veterem cum tota ærugine follem.' Est autem 'ærugo' proprie, rubigo æris: sicut 'ferrugo,' ferri. *Æruginis* magnus est usus, pluribusque fit modis, ut docet Plinius noster in XXXIV. Vitruvius quoque in septimo ait, ex lamellis æreis in aceto

obturatis fieri æruginem: cum autem ex ære signato, fit nummi usus et pecuniæ: unde et ærarium, et tribunum ærarii, et æra militum, et obærati dicti. Hinc fit, ut 'ærugo' quoque pro ipsa pecunia accipiatur. Cruda ærugo vulnerariis emplastris miscetur, etcallum fistularum erodit. *Ber.*

Cum uxorem etiam calamitatis suæ comitem habeat] Colvium secutus est Vulcan. utr. Ed. et sane ita dant quoque Reg. Fux. Palat. Guelferb. Pith. Oxon. in quo *et cal.* In Wass. item *habeat*, quando rescribi deberet *habet*, ut esset ἀρχαῖκῶς pro *habitat*: de quo vide Plautinum Paræi Lexicon, ac plurimos. Atque ita variatur in Septimio de B. Troj. iv. 15. 'Cui sepulcrum exstruendum his,' (sic Ms. non *ab his*) 'qui in eo loco agebant, mercede locat:' ubi in Ms. Voss. *habebant*, in Periz. *habitabant*. Sed *agebant* rectum, ut e 2. Mss. et Ed. Obr. reponendum l. i. c. 3. pro *degebant*. Sic tamen hic Appuleium scripsisse, mihi non persuadetur. Scriverius edidit: *ær. intentus cum uxore, quam c. s. comitem habet*. Mallem: *quacum c. s. comite habitat*. Dein unam Pal. et *poscit* Reg. vitiose. *Oud. Calamitatis*] Avaritiæ. Quid enim calamitosius avaro? qui in omnes malus est, in se pessimus: cui tam deest quod habet, quam quod non habet: qui inter opes inops degit vitam calamitosam. *Beroald.*

Præter unicam ancillulam] Consimiliter Lucianus in asino aureo tradit, se usum esse hospitio Hypatani Hipparchi, qui μίαν θεραπαινὴν τρέφει, καὶ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν, μόναν: id est, ancillam et uxorem solas domi aiebat, cum esset (ut ipse ait) φιλαργυρώτατος, id est, avarissimus mortalium. *Idem.* *Nec præter unicam pascit ancillulam*] Hæc sola Domino familia erat: ut Phædrus de Æsopo loquitur. In voce 'pascit κυριολογία' est. Juvenalis: 'Quot pascit servos, quot possidet agri Jugera.' Sidonius iii. 13.

'Inter hæc tamen ipse avarissimus quemquam non pascit.' Seneca Epist. xvii. de paupertate loquens: 'Non circumstant illum turbæ servorum, ad quos pascendos transmarinarum regionum est optanda fertilitas:' et Epist. xx. 'Turba ista cum a te pasci desierit, ipsa se pascet.' *Pric.*

Habitu mendico] *Mendicantiis* Pithœan. *mendicantis* Edd. ante Colv. *mendici* Vulc. Ed. sec. Scriv. Sed *mendico* elegantius: quod firmant Florent. in quo *mendico his* (f. pro *is*) Rex. Fux. Pal. Guelf. Oxon. &c. Cic. l. iii. de Orat. c. 24. 'Instrumentum mendicum.' Quomodo passim adjective 'maritus,' 'socius,' et alia occurrunt; licet sæpe turbetur in illis, ut videbimus. Similiter l. ii. 31. 'feciale officium.' iv. 69. 'fortunas populares,' vulgo *fecialis* et *popularium*: ubi plura. l. v. 97. 'germanus complexus:' pro germanarum sororum compl. l. v. p. 94. in Mss. nonnullis 'medicam personam.' Suet. Calig. cap. 19. 'Quadrigario habitu:' ubi vide. Sic et Mss. plerique in Veget. l. iv. c. 20. 'mechanico ingenio.' *Oud.* *Et habitu mendici semper incedit*] Lib. iv. de altero illo: 'Pannosus et sordidus.' *Pric.*

Ad hæc ego risu subjicio] Ceterum si sana sunt *risu subjicio*: *Benigne, inquam*, verbum *inquam* additum erit idiotismo loquendi, de quo dixi ad Suetonii Cæs. c. 32. 'Eatur, inquit, jacta alea esto, inquit.' L. v. p. 105. 'Tu quidem, inquit, &c. Ego vero, aiebat,' &c. Serv. ad Virg. l. iii. Æn. 480. Comm. ad l. v. 548. 'fatur, ait.' Et sic fere: 'sermonis vicem refero: Tibi quidem, inquam.' Lib. iii. p. 50. Vide et pag. 56. 77. Alibi dicit *subjiciens*, vel addito vel omisso verbo. L. ii. p. 28. 'Hæc verba risu secutus et ad hæc ego subjiciens, aio:' ubi vide plura. Supra: 'subridens aio:' Ik antwoorde al lachende. Hoc enim 'subjicere,' Virg. Æn. iii. 314. 'pauca furenti Subjicio.' Nequaquam

igitur cum Pricæo putem, hic rependum esse *risum*; licet ita dent quoque Reg. Fux. Palat. Oxon. Par. Nam tunc magis necessarium esset participium, vel copula et interponenda. *Risu* pro *cum risu*, quasi adverbialiter dicitur, ut *cursu* pro *cursim*, et alia. Vide Drak. ad Liv. I. II. 65. '*Cursu subeunt.*' Oud. Ad hæc ego *risu* subijcio] Ita omnes excusi. Ego contra omnes contendo *risum* legendum. A. Gellius XVII. 3. 'Enimvero majorem illi risum subji-ciunt.' '*Risum* et cachinnum subji-cere' etiam Lucilius dixit. Hæc conjeceram, cum *risum* etiam in Oxon. Ms. scriptum offendi. *Pric.*

Benigne, &c.] '*Benigne*' Ironice dixit, sed et proprie. Miles. VI. 'Te comiter excipiet ac benigne.' Horat. 'Vescere sodes. Jam satis est. At tu quantumvis tolle. *Benigne.*' Terent. 'Nil apud me tibi defieri patiar, Quin quod opus sit benigne præbeatur;' ubi Donatus: '*Benigne, large.*' Horatius: '*Benignius Deprome Sabinum.*' Scholiastes: '*Solito remissius.*' Contra '*maligne,*' pro '*parce,*' '*restricta manu.*' Valer. Maximus: '*Neque virtus haustum suum cum aliquo personarum discrimine largum malignumve præbet.*' Catullus: '*Non inquam mihi tam fuit maligne, Ut Provincia quod mala incidisset, Non possem octo homines parare rectos.*' Onomasticon vetus: '*Malignus, φειδόμενος.*' Hinc *parco* etiam ac *frugi* homini *benignus* oppositus. Plautus Trucul. '*Benignusne, an bonæ frugi sies.*' Ibidem: '*Atque est benignus potius quam frugi bonæ.*' In vet. eod. Onomastico: '*Benignus, ἐλευθέριος.*' Hæc talia obiter monuisse non insuper habemus, ut quæ frustra (ni fallor) quærantur in excusis Vocabulariis. *Idem. Benigne et perspicue*] Liberaliter et nitide: adverbia sunt: ironice legendum. *Beroald.*

Peregrinantem cum tali] Sic Edd.

Vett. et Ms. Pith. A Colvio est *peregrinantem cum t.* quod Vulc. Scal. Wower. recepere. Sed dativo verbum, ut alibi, Auctor jungit: p. 17. '*Qui mihi tantum conciliavit hospitem.*' Ibid. in f. '*Volensque me arc-tius ei conciliare.*' Hinc alii præsens quidem tempus bene receperunt, omisere vero *tò cum*. In Bertin. est *peregrinaturum cum t.* Flor. Pal. Oxon. cum Lipsiano, *peregrinantem cum t.* At Reg. Fux. *peregrinantem certe t. viro.* Non male; nisi velis, *peregrinantem virum tali, &c.* Dein Oxon. *nec funus.* Oud.

Nec fumi] Senec. Epist. LXXIV. '*Intervenerant quidam amici propter quos major fumus fieret.*' Infra hic lib. II. '*In domo, in qua totjugis diebus ne fumus quidem visus est ullus.*' *Pric.*

Nec nidoris nebulam] In domo avari et sordidi nunquam culina colitur, nec edulia lautiora discoquuntur, quorum nidor nares permeet. Plautinus Euclio, aridior pumice, divum atque hominum inclamat fidem de suo tigillo, fumus si qua exit foras. Idem minitans Staphilæ aniculæ inquit: '*Si ignis vivet, tu extinguere extemplo.*' Est autem *nidor*, odor qui ex eduliis coctis olfactum excitat in tantum, ut quandoque desideremus illud Catullianum: '*Quod cum olfacies, Deos roga bis, Totum ut te faciant Fabulle nasum.*' De nidore epularum illud celeberrimum: '*Cap-tum te nidore suæ putat ille culinæ.*' Græce dicitur *κνίσσα*. Unde illud Hom. ex prima Iliados *ἰθᾶσπδια: κνίσση δ' οὐρανὸν ἤκεν ἐλίσσομένη περὶ καπνῷ*. Interdum *nidor* pro putore ustrinæ accipitur, ut apud Virg. '*Occupat os flammis, illi ingens barba reluxit, Nidoremque ambusta dedit.*' *Beroald.*

Modico secus] Non longe a caupona. *Idem.*

Jan. firmiter oppessulatam pulsare vocaliter] Notat morem antiquum; apud

quos, si quis ostium pulsabat, etiam forinsecus solebat clamare. Libanius in *Invido* fol. 329. Ἐξελθὼν ἔωθεν, καὶ κεικλεισμένας ἰδὼν τὰς τοῦ γείτονος θύρας, οὐκ εἰωθὸς ὄν, προσελθὼν κρούσας ἐκάλουν. ὡς δὲ οὐδεὶς ὑπήκουε, πάνυ σφόδρα κόπτων καὶ βοῶν μόλις ἤκουσα παρὰ τοῦ τῶν ἔνδον ἀπιέναι. Vide *Heladium* apud Photium fol. 875. *Mutretum* Var. Lect. l. i. c. 17. *Elmenh.* Vide *Pricæum*, et *Elsner*. ad Joannis *Apocal.* cap. 3. § 20. Καὶ κρούω. ἔάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου. *Oud.* *Oppessulatam*] *Clausam*, et *pessulis* immisissis munitam. *Beroald.* *Januam firmiter oppessulatam*] *Infra lib. iii.* ‘*Pessulis injectis, et uncino firmiter immisso.*’ *Pollux* l. 8. τὰ εἰς ἀσφάλειαν, κλεῖθρα, μοχλοὶ, &c. ἐπιβλητῆς, &c. *Pric.*

Pulsare vocaliter incipio] In *Oxon.* *velociter*: male, *Act.* 10. 17. Ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα, καὶ φωνήσαντες, &c. Libanius (*Elmenhorstio* adductus): Κρούσας ἐκάλουν. *Menander*: τὴν θύραν κόψας ἐγὼ καλῶ τιν’ αὐτῶν. Apud *Suidam* in ἀπόστα. *Infra lib. ix.* ‘*Suæ domus januam jam pulsât, jam clamatit,*’ &c. Et alibi eodem libro: ‘*Ut illis intervocaliter clamantibus nullus respondit Dominus, jam forem pulsare validius,*’ &c. *Idem.* *Pulsare vocaliter*] *Morem* expressit usitatissimum, ut scilicet qui pulsât ostium etiam forinsecus, inelamet. *Lucianus*: ἐγὼ κόπτω προσελθὼν τὴν θύραν. Ego accedens januam pulto. *Beroald.*

Tandem adolescentula quædam procedens, &c.] *Act.* 12. 13. Κρούσαντος δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν, προσῆλθε παιδίσκη ἑπακοῦσαι. *Pollux* iii. 8. ex *Lysia*: Ἐξελθοῦσα ἡ παιδίσκη τὴν θύραν ἀνοίγνυσι. *Pric.*

Heus tu qui tam fortiter fores verberasti, &c.] In *Helena* Euripidis, anus *Mancelao* pulsante: τίς πρὸς πύλαισιν; οὐκ ἀπαλλάξῃ δόμων, καὶ μὴ πρὸς αὐλείοισιν ἐστήκῃς πύλαις Ὅχλον παρέξεις δεσπύτας; Apud *Aristophanem* ille

in *Nubibus*: τίς ἐσθ’ ὁ κόψας τὴν θύραν; Ἀμαθὴς γε νῆ Δι’ ὅστις αὐτῶσι σφόδρα Ἀπεριμερίμνωσ τὴν θύραν λελάκτικας. *Plant. Trucul.* ‘*Quis illic est qui tam proterve ædes nostras arietat?*’ et *Pseudolo*: ‘*Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo.*’ *Idem.*

Sub qua specie mutuari cupis] *Hieronymus* tom. vi. in *Matthæum*, cap. 21. ‘*Posuerant numularios, qui mutuum sub cautione darent pecuniam, proque usuris accipiebant varias species.*’ *Elmenh.* *Sub qua specie mutuari cupis*] *Sub quo pignore*: quorum multæ sunt species. Usus est verbo jurisconsultorum, qui ita scribunt tit. de rebus creditis: ‘*Mutuum damus, recepturi non eandem speciem, quam dedimus, (alioquin aut commodatum erit, aut depositum,) sed idem genus.*’ hoc autem ideo dixit puella, tanquam nullus unquam accederet domui *Milonis*, nisi qui pecuniam mutuatitiam, vel potius fœneratitiam oppositis pignoribus sumere vellet. *Mutuum* autem a fœnore hoc distat, quod *mutuum* sine usuris, fœnus cum usuris sumitur. Hinc ait *Plantinus amator* in *Asinaria*: ‘*Nam si mutuas, non potero: certum est, sumam fœnore.*’ *Paulus jurisconsultus*: ‘*Mutuum,*’ ait, ‘*appellatum ab eo, quod de meo tuum fit.*’ *Mutui* datio consistit in his rebus quæ pondere, numero, mensuræ consistunt. ‘*Mutuari*’ autem non significat *mutuam* pecuniam dare, ut semidocti literatores opinantur: sed *mutuum* sumere. *Macrobius* ait de *Virg.* quod scilicet ad excolendum se quædam ab antiquioribus ‘*mutuatus sit,*’ id est, *mutua* usurpaverit: et hæc est proba et erudita eloquutio: adverbium est ‘*mutuo*’ usitatissimum: est et ‘*mutuiter,*’ minus frequens, quod idem significat. *Varro*: ‘*Vive, meque ama mutuiter.*’ *Beroald.*

An tu solus ignoras] Ita *Septim.* de *B. Troj.* l. i. c. 22. ‘*An vos soli igno-*

ratis?' *Oud.* *An tu solus ignoras, &c.*] Infra lib. iv. 'Tunc solus ignoras?' &c. Cicero in pro Milone: 'An vero Iudices vos soli ignoratis?' &c. *Pric.*

Meliora, inquam, ominare: et post responde. *Dic, oro, an]* Bembino Codici accedit Pithæanus. *Ominare* recte defendit ex Asclepii Dialogo *Pricæus*. *Lactant.* lib. vi. cap. 25. 'Bene, bene ominare, o Asclepi.' Dein *dic, oro*, quæ recepere Colvius et Vulcanius, confirmata a Mss. Reg. Fux. Par. Guelf. irrepere e præcedentibus, ejecto *inquam*, quod illi tum abigere debuissent. *Potius* recte servant Mss. mei. *Inquit* est in Fux. Verum cuncta, *mel. inq. om. et pot. responde*, non comparent in Guelferb. *Oud.* *Meliora, inquam, ominare]* 'Meliora mente concipe:' ut Seneca Herc. Fur. locutus. Idem Thyeste: 'Omina quæso Sint ista procul.' Noster in Asclepii Dial. 'Melius ominare o Asclepi.' Horatius: 'Male ominatis Parcite verbis.' Ergo falsi qui hic ex Ms. *M. i. nomina* reponerant. *Pric.* *Meliora ominare]* Non solum Deorum voces Pythagorei observaverunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina: quæ majores nostri (ut ait M. Tul.) plurimum valere censebant. ideo ait Appul. ad ancillam: *Dic quæso meliora verba: itidem* apud Macrob. 'Bona verba quæso,' Prætextatus ait: Antiqui *ominare* et *ominari* dixerunt, in eadem significatione. Pomp. 'Ita sit et tibi bene, qui recte ominas:' est autem *ominari*, quasi verbis divinare et augurari. *Beroald.*

Et post responde] Legerim, et potius responde: ut in Bembino Codice. Infra lib. vii. 'Quin potius effaris ubi?' &c. hæc autem cum proxime præcedentibus non agnoscit Oxon. Ms. *Pric.*

Offenderim] Hæc vetustorum librorum tam manu quam typis expressorum est lectio, nisi quod pro *offendam*,

quod Woverius et sequentes tacite rescripserunt, in Palat. et Guelf. sit *offenderam*. *Oud.* *Offenderim]* Inventurus sim. *Beroald.*

Quæstionis] Inquisitionis. Terent. 'Cave in quæstione sis.' Idem. *Sed quæ causa quæstionis hujus]* Infra hoc libro: 'Quæ causa tibi peregrinationis hujus?' *Pric.*

Corinthio Demea] *De Corinth.* Guelf. Eleganter Brantius e Lips. codice *Demea viro* conjecit, *Demea duumviro*. Accedit enim Palatinus et Guelferb. Contra ad eum exsulant a Regio, Fux. et Oxon. Optime, si hinc ita legamus: *Litteras ei a Corinthio Demea duumviro reddo. Tà scriptas ad eum* explicationis causa interpolate addi potuere. Vide Cic. pro Fonteio c. 4. lib. iii. ad F. Ep. 11. vii. Ep. 5. 'Litteræ mihi dantur a te.' Comm. meos ad Cæs. lib. i. B. Civ. c. 1. 'Litteris a C. Cæsare Coss. redditus.' Ceterum pater quidem Appuleii Madaurensis fuit duumvir; ut ex Apologia notum est. At ille non fuit Theseus, sed pater Lucii; sub cujus persona hic latet Appuleius p. 17. Mire non Brantius modo, sed et ceteri interpretes, inprimis Floridus, hic cæcutiverunt: ut jam monitum initio. *Oud.* *A Corinthio Demea]* Imitatur Lucianum, qui ad hospitem Hipparchum literas Decriani sophistæ deferebat. *Beroald.*

Ibidem opperiminor] *Me* male exsulat ab Edd. ante Elmenh. præter Scrivarianam. L. viii. p. 60. 'nutricem istam meam ad fores opperire.' *Opperire* in Oxon. *Opportune* Wass. In Palat. *operinimio*. Reg. Fux. Guelf. *operimino*. Verissimum est vel *opperimini*, vel *opperiminor*, ut et est in Pith. Edd. Vett. item Junt. post. ac Scrivarii, quod prave mutari jussit Beroaldus, non capiens, hic ad fores adstitisse duos, Lucium, ejusque servulum; de quo vide ad p. m. 13. 'puero unico sequente.' Latius docet Becichemus Ep. 72. Dein *rursum* ab-

est a Wass. *pessulatis* Fux. *Oud.* *Ope-
riminor*] Elegantius leges *Operitor*,
quod significat expecta et præsto-
lare. *Beroald.* *Dum annuncio, inquit,*
hæc, ibidem operitor] Sic excusi ple-
rique, et nemo de hac lectione dubi-
tat, quæ tamen falsissima est. Scribe
et distingue hoc modo: *Dum annun-
cio, (inquit) hic ibidem operitor.* Ci-
cero in pro Roscio Amerino: 'Qui
etiam ad hoc ipsum iudicium cum
præsidio venit, ne hic ibidem ante
oculos vestros trucidetur.' Solinus c.
11. 'Heic ibidem campus Ennensis,
in floribus semper.' *Infra* lib. iv.
'Parati sumus hic ibidem pro cavea
ista excubare.' Florid. iv. 'Ut so-
lent Poëtæ hic ibidem varias civita-
tes substituere.' Et in Apologia.
'In media quæstione hic ibidem pro
Tribunali.' Lucianus in hac ipsa
narratione, *μείνόν με αὐτοῦ.* Conjec-
turam etiam adfirmatam vidimus ab
Oxon. Ms. *Pric.* *Heic ibidem operi-
tor, &c. modico deinde regressa, &c.*]
Plato in Phædone: 'Ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ
θυρῶρς, &c. εἶπεν ἐπιμένειν, &c. οὐ
πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπισχὼν ἦκε, καὶ
ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰσιέναι. *Idem.*

Rursum foribus oppessulatis] *Plant.*
Amphitr. 'Oppessulatas ante fores
graditur.' *Idem.*

Intro capessit] *Plautus*, alique sic
sæpius loquuntur; unde facile id
ferrem in Nostro, si Mss. subscribe-
rent, licet eandem locutionem in eo
non offenderim. Scilicet primus ita
tacite edidit Wowerius. At *Scrive-
rius*, *Pricæus*, et *Florus* inverte-
runt *intro se cap.* Verum se est in
Ms. nullo, nec *Ed. veteri*, uti nec
Elmenh. in Oxon. *intro capescere.*
Palat. *Pith.* *Fux.* *Gueff.* *intro capes-
sum.* An scribendum: *intro capescit*
se vel cap. viam, aut potius: *intro fa-
cessit*: ut est apud *Nostrium* innume-
ris locis. Et quidem iunctum cum
dicto, ut hic. *Lib. ii. p. 30.* 'Et cum
dicto facesso, et cubiculum meum
contendo.' p. 36. 'Et cum dicto

consignatis illis tabulis facessit,' &c.
Atque in significatione motus ad
locum. *Lib. vi. p. 116.* 'Cubitum
facessit:' uti et legunt viri docti
p. 114. 'Domum facessit' pro *seces-
sit.* Sic et alii. Vide *Nonium* in
hac v. *Livium. l. i. c. 47.* 'Faciesse
hinc.' *Curt. lib. x. c. 2.* 'Facessite
hinc ocinus.' *Sil. l. xi. 107.* 'Ocins
urbe facesse.' *Oud.* *Modico deinde*
regressa] *Infra* lib. viii. 'Ille modi-
cum moratus, refert se.' *Pric.* *Mo-
dico deinde*] Post paulum. *Beroald.*

Rogat te, inquit, &c.] *Lib. iii.* 'Ecce
quidam introcurrens famulus, rogat
te, inquit, tua parens Byrrhæna.'
Infra hoc lib. 'Rogat te hospes.'
Pric.

Intuli me] Frustra, ex vitiosa scrip-
tura *inutili*, conjecerat *Gruterus* lib.
iv. *Suspici. c. 9. intetuli, ἀρχαῖκῶς.*
Mss. O. et *Edd. Junt.* quoque dant
intuli. Vide *Pricæum*, et *Passerat.*
ad *Cic. pro Cæc. c. 5.* 'Se ipse infe-
rebat et intrudebat.' *Burm.* ad *Val-
ler. Flacc. i. 488.* 'Ille ut se carinæ
intulit.' *Suet. Cæs. c. 81.* 'Aven
Pompeianæ curiæ se inferentem.'
Sil. xvi. 139. 'ubi se vallo intulerat.'
Sic 'refert sese.' *Lib. ix. p. 252.*
'Transferre se.' *Horat. lib. i. O.*
30. *Mox admodum deest* *Coll. Voss.*
Oxon. Fux. *Dein commode* *Pith.*
Oud. *Intuli me*] *Lib. vi.* 'Pulvina-
ribus se proximam intulit:' et ii.
'Me nescius forum Cupedinis intuli.'
Virgilius, a quo sumpsit, ita sæpius
loquitur. *Pric.*

PAG. 17 Eumque accubantem exiguo
admodum grabatulo, &c. invenio] *Gellius*
xix. 20. 'Atque ibi qui introducti
sumus, offendimus eum cubantem in
scimpodio Græciensi.' *Idem. Accu-
bantem*] 'Accubare' verbum est con-
vivale. *M. Tul.* 'Qui mihi accubantes
in conviviis.' Fuit enim mos pris-
corum, ut cubantes in lectulis cœni-
tarent: qui mos apud Græcos Tur-
casque hodie quoque est usitatissi-
mus: unde 'discumbere' et 'accum-

bere,' et 'accubare,' 'recubare' usurpata. Scribit Val. Maximus, fœminas cum viris cubantibus sedentes cœnitare consuevisse. *Beroald.*

Exiguø grabatulo] Lucianus consimiliter, κατέκειτο ἐπὶ κλινιδίου στενοῦ, id est, discumbebat in lectulo admodum angusto. *Idem. Commodum*] 'Tunc, id horæ, eo momento: de hac dictione in superioribus satis multa. *Idem.*

Assidebat pedes uxor] *Penes*, quod e Luciano correxit Beroaldus, exstare in nonnullis Codicibus testis est Becichemus Epist. 73. recte *pedes* servans. Nam qui adsidet ad pedes accumbentis, sedet *penes* eum. Quare nimis temere Scriverius Beroaldum sua in ἐκδόσει est secutus. Quæ enim Scriverio adscribuntur in Anecdosis pag. 7. descripsit ille tantum e Colvii nota in privatos usus. Qualia innumera schediasmata illic ineptissime, tamquam Scriveriana, circumferuntur. Ceterum non sedebat in gremio mariti, ut explicat Colvius. Uxores et amicæ, de quibus hoc dicitur, jacebant quasi in gremio discumbentium. Alia ratio est sedentium. Pro more Græco Milonis grabatulus discubitorius modo capax erat unius hominis. Ideo debebat in sella uxor sedere, rursusque decedere, quum venerat hospes: quia alia ei non erat propter mariti avaritiam sella. Optime hæc exposuit Ferrarius in Elect. I. 19. Sic mulier sedet in sella ad pedes accumbentis mariti, plane uti hic, in Marmore Græco inter Marm. Oxon. N. 76. 'Adsidere' passim Accusativo vi præpositionis jungitur. Adi Heins. ad Valer. Flacc. lib. v. 546. 'Me gravis adsidet hostis:' et Virg. lib. XI. Æn. 311. 'Muros adsidet hostis.' Cort. ad Salust. B. Jugurth. c. 11. 'Adherbalem adsedit.' Plura vide ad Nostri locum lib. IX. p. 188. 'Lanificio districtam adsidebat.' Sic etiam *pedes advoluta*, lib. VI. p. 111. *Mox*

heem Oxon. hem Wass. pro en. Oud. Assidebat pedes] Sedebat ad pedes. Ego autem corrigo *penes* pro *pedes*: ut significet, uxorem *penes*, id est, juxta maritum Milonem assedissee: conveniatque cum verbo Luciani, qui ait, γυνὴ δὲ αὐτοῦ καθῆστο πλησίον, id est, uxor autem ipsius prope assidebat. *Beroald.*

Mensa vacua] Ex Luciani filis textura concinnatur: ille enim ait, καὶ τράπεζα μὴδὲ ἐν ἔχουσα παρέκειτο, id est, mensa nihil continens adjacebat. *Idem.*

Bene, ego] Quasi dicat, Gratias ago pro hospitio oblato. *Idem.*

Illico] Statim. *Eis*] Lege, *ei*: scilicet Miloni. *Idem.*

Prosperiter] *Prosperiter* est etiam in Pith. Fux. Oxon. et Edd. Vicent. Junt. pr. *prospiter* Wass. *prospiciter* Palat. *perspiciter* Guelf. Latinum satis est *prosperiter*. Consule Priscianum lib. XV. col. 1010. Sed ab hoc loco est alienum, et *properiter* sæpe usus est Appuleius. Adi ad lib. v. p. 117. lib. VII. 149. Auson. Parent. 27. 'Properiter obiit.' Eadem confusio in fine lib. II. 'Adpellata propere Byrrhena.' Dein *consiliavit* Fux. *Oud. Prosperiter*] Legendum *properiter*, quod significat propere et festinanter. Catullus: 'Animula miserrima properiter adit.' *Beroald.*

Decedere] Perperam Fux. cum Ed. Floridi *discedere*; quod ipse explicat *abire*. Milo non jubebat *abire* uxorem, sed modo surgere de sella, ut ejus locum occuparet Lucius. Male etiam Wass. *mox in* debebat. Non enim voluit Milo, ut assideret Lucius ad locum uxoris, sed in ipso loco. *Oud. Jubet uxorem decedere, utque in ejus locum assideam jubet*] Plutarch. Sympos. II. 1. 'Ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν Ἀλκίνοον ὅτι τὸν ξένον ἰδρύει παρ' αὐτὸν, γῖδν ἀναστήσας ἀγαπήνορα λαομέδοντα, ὅς οἱ πλησίον ἦστο, μάλιστα δὲ μιν φιλέεσκεν. Luc. XIV. 8. Δὸς τούτῳ τόπον. *Præc.*

Etiam nunc] Abest ab Oxon. Ms. *Idem. Eum]* Corrige, *etiam*. Be-roald.

Verecundia contantem] Pudor et verecundia homines facit contabundos et renitentes: nec non fari prohibemur ex pudore: unde non ineleganti epitheto dictus infans ab Horatio: quia nos infantes efficiat, et mutos. 'Infans namque pudor prohibebat plura profari.'

Lacinia] Veste. De 'lacinia' et 'laciniosa' convalle jam dictum est. *Idem.*

Detrahens] Mallet Pricæus *trahens*, ut infra. At vulgatum longe est significantius, seu deorsum trahens. Vitiöse vero Edd. Vic. Ber. Juntinæ, Ald. Colin. Bas. habent *abrepta*. Lib. III. p. 49. 'adrepto pallio.' Lib. IV. p. 82. 'saxo adrepto:' quibus locis, ut ubique, eadem est confusio. *Oud. Arrepta lacinia detrahens]* Forsan *trahens*, ut infra, 'Clementer me trahere adoritus.' *Pric. Adside isthic]* Jacob. 2. 3. Σὺ κάθου ὧδε. *Idem.*

Nulla est fibula anne suffic. &c. licet] In omnibus Edd. vetustis usque ad Vulc. Ed. sec. est, *n. est fibula, anne*; nisi quod in Ald. sit, *sesula an.* Scalliger sive Vulc. sec. cum Wowerio (*nulla est fabula*) *nec.* Frigide et ridicule, licet Fux. det, *nulla fabula*, nec displiceat Ferrario lib. I. El. c. 19. qui olim conjecit, *nulla est cellula*. Scriverius edidit, *nulla est sellula, ac ne.* In Pithœano quoque est *nulla est fibula*. In Flor. pr. Guelferb. Palat. et Zabarellæ, *nulla esibula*, Oxon. *esibula*. Nisi obstaret littera *e*, facile amplecterer Beroaldi, Gruteri, Lindenbrogii emendationem, *sessibula*, ab Elmenh. *Pric. Florido receptam*, vel Tollii, *nulla sedilia*, nunc malo: *Nulla est sedecula* vel *sedicula*, e Cic. lib. IV. ad Att. 9. ubi vide. Vel: *nulla, en! sedilia*. *Sedilium* voce usus est Anctor lib. V. p. 98. Pro *anne* Gruterus insuper conjecerat *aliamve*. Groslotius *qn. i. e. quando, ne s.*

Oxon. *aut ne.* Sed *ac ne* recte correxit Colvius; ut arripuere Elmenh. aliique, confirmatum a Florent. pro var. lect. *ne* exsulat ab utraque Ed. Junt. et Ald. *Ne* significat, 'ne quidem.' Quæ ultima vox sæpe ex interpolatione addita. Gell. lib. X. c. 2. 'ac ne oris quoque serenitatem.' Vide et lib. XVII. 2. infra lib. II. p. 34. item lib. III. p. 45. 47. 'Ne omnino mihi notos.' p. 50. 'Ne istud.' Lib. IV. p. 66. 'Ac ne cauda:' vulgo addunt *quidem*. lib. VIII. p. 164. 'ac ne procul saltem ulli,' &c. lib. X. p. 220. 'Ac ne humanum:' ut leg. lib. XI. p. 257. 'ac ne momentum quidem tenue:' ubi *quidem* non agnoscunt tres Mss. Plura vide apud Cæs. lib. VII. B. G. c. 8. 'ac ne singulari homini.' Drak. ad Liv. lib. XLIV. 36. 9. et Burm. ad Petron. c. 9. 'Cujus ne spiritus purus est.' Sic alibi 'ne ipse.' Alioquin passim *nec* ponitur pro *ne quidem*; de quo ad lib. III. p. 48. 'nec ipse,' ut pleræque Edd. lib. V. p. 95. 'Ac nec ulli alii.' *Oud. Sessibula, ac ne sufficientem]* *Sessibula* bene legebat Beroaldus: *esibula* (quod vero proximum) habet et Ms. Oxon. *Idem* liber, *aut ne s.* *Pric. Nulla est fibula]* Causa redditur cur vocaverit Appuleium, ut assideret in uxoris sella. Quoniam, inquit, nihil satis clausum, satisque munitum est ab incurso latronum qui nullas nobis sellas reliquas fecerunt: et ita fibula accipietur pro claustro et obice. Sed elegantior lectio est, et verior: *Sellula*, sive *sessibula*: ut sit sensus, nullam aliam domi suæ esse sellam sive sedile, præ metu latronum, qui sunt in causa ne supellex idonea paretur: est enim *sellula* diminutivum a *sella*, quasi parva sella: *sedes* autem, et *sedile*, et *sella*, et *subsellium*, et *solium*, a *sedendo* dicuntur, *d* littera in *l* conversa. M. Varro et Festus Pompeius auctores. *Sclliquastra* quoque *sedilia*, ab idoneis scriptoribus ap-

pellantur, a *sedendo* et ipsa dicta. Hyginus: 'Cassiopea sedens in selliquastro collocata est:' idem alibi ait: 'Inter sidera sedens in selliquastro constituta est.' Menda est in codicibus impressis, in quibus passim legitur *silliquastro*, pro *selliquastro*. Magna enim differentia est in significato inter *silliquastrum* et *selliquastrum*, quamvis in scripto sit pusillum dissidium: est enim *selliquastrum*, ut jam docuimus, sedile: *silliquastrum* vero herba est hortensis, quæ alio nomine *piperitis* appellatur, cujus meminit Plin. in xix. et xx. lib. Natural. historiæ. *Beroald.*

Feci] Ut jussit Milo, assedi in uxoris sella. Quoniam incidit mentio sedilis, declarandum est Gellianum verbum, in quo plerique omnes hæsitant: in xviii. Noctium Atticarum sic scriptum est: 'Offendimus eum cubantem in symphodio græcensi:' ubi lege in *scimpodio*, et expone in sedili, vel potius in grabatulo. Græci enim *σκιμπόδεα* vocant scabellum et grabatum: cujus diminutivum est *scimpodion*. Lucianus: τῷ δὲ παιδί τὸ σκιμπόδιον αὐτοῦ παραθήσω, id est, servo tuo grabatulum ipsi conveniens apponam. *Idem.*

Et sic] Lege, *etsi*. Verba sunt Milonis ad Lucium. *Idem.* *Et sic*] Absunt ab illo Codice, ut et ab alio quodam, fidem Colvio faciente. *Pric.*

Ego te, inquit, etiam de ista corporis speciosa habitudine, &c. generosa stirpe proditum, &c. conjicerem] Theocrit. xxv. Eidyll. Ἐπεὶ οὐ σέ γε φημι κακῶν ἐξ Ἑμμεναι, οὐδὲ κακοῖσιν εὐκότα φέμμεναι αὐτὸν, Οἶόν τοι μέγα εἶδος ἐπιτρέπει. Euripides Ione: Γενναίότης σοι, καὶ τρόπων τεκμήριον τὸ σχῆμ' ἔχεις τὸδ', ἥ τις εἰ ποτ' ᾧ γύναι' Γνολή δ' ἂν ὥς τὰ πολλὰ γ' ἀνθρώπου πέρι τὸ σχῆμ' ἰδὼν τις, εἰ πέφυκεν εὐγενής. De Mose Philo: Ὅψιν ἐνέφηγεν ἀστειοτέραν ἢ κατ' ἰδιώτην. Heliodorus II. Τοιοῦτός ἐστι τὴν μορφήν, καὶ τοσοῦτος ἰδεῖν τὸ μέγεθος, ὥς βεβαίου τῇ θέᾳ τὸ γένος.

Idem v. Ἄνδρα καὶ ἐκ πρώτης ἐντεύξεως εὐγένειαν ἐμφαίνοντα. *Et vii.* Ὅτι μὲν γὰρ Ἕλληνες καὶ τοῦτο ἔγνωσαν, καὶ ὅτι τῶν εὖ γεγονότων πάρεστι τοῖς ὀρωμένοις τεκμαίρεσθαι· βλέμμα γὰρ οὕτω λαμπρὸν καὶ εὐσχήμων ὕψις ἅμα καὶ ἐπέραστος εὐγενείας ἐμφασιν παρίστανται. *Idem.*

Deque hac prorsus virginali verecundia, &c.] Plinius lib. v. Epist. 16. de Fundani filia: 'Suavitas puellaris cum virginali verecundia.' Hieronymus de Nebridio: 'In primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret.' Cicero: 'Adolescens timidus, virginali verecundia præditus.' Apud Eundem in de Divinatione: 'Ubi illa paulo ante sapiens virginalis modestiæ?' Scholiastes vetus de Modio, in vita ejus: 'Fuit morum lenissimorum, verecundiæ virginalis.' Donatus ad v. 2. Eunuch. 'Pudicitiae ac verecundiæ virginalis statum.' *Idem.* *Virginali verecundia*] Laudamus in juvene verecundiam; est enim virtutis color. Plaut. 'Adolescens decet esse verecundum, Argyrippe:' sed in sene, ut ait Arist. in 4. Eth. digna laude non est: cum non omnem deceat ætatem verecundia. Optimum autem verecundiæ epitheton est, ut virginalis appelletur: est enim virginum prope peculiaris pudor. Claudianus: 'Flammea sollicitum prævelatura pudorem.' Maro quoque de Lavinia virgine scribens, affectum naturalem decenter expressit: 'Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem Subjecit rubor, et calefacta per ora cucurrit.' *Beroald.*

Generosa stirpe proditum] Glossarium: 'Γενεᾶς μεγάλης: generosus.' Infra lib. iv. 'Genere Thracio proditum.' *Pric.*

Et recte] Copulam ab Oxon. recte exsulare censet *Pricæus*, sicut abest a Palatino, Fnx. Guelferb. Immo perperam. *Et valet et quidem, Belg.* En dat wel. De Philos. Mor. p. 618.

e Mss. 'prudentem et recte arbitrat-
tur.' Plura Nostri et aliorum exem-
pla vide ad lib. vii. init. 'bestiam et
quadrupedem.' ad Hirt. B. Afric.
c. 10. 'Magnas copias et insidiosæ
nationis.' Oud. *Et recte conjicerem*
Melius *τὸ et abest* ab Oxoniensi Ms.
Pric. Recte conjicerem] Conjectarem,
conjectatorie cognoscerem. Beroald.

*Sed et meus Demeas eadem literis
pronunciat*] Male mutarunt quidam
in *porro nunciat*. *Pronunciat* non heic
aliud quam 'dicit,' 'nunciat.' Vide
infra ad lib. iv. notata. *Pric. Eudem
te*] Scilicet esse generosa stirpe ge-
nitum. Beroald.

Gurgustiol] Tuguriunculi, casulæ,
domunculæ. 'Gurgustium' enim, eu-
jus diminutivum est 'gurgustiolum,'
significat genus habitationis angus-
tum, a 'gurgulione' dictum. *Idem.*
Brevitatem gurgustiol nostri ne spernas
obsecro] Apud Virgilium: 'Aude hos-
pes contemnere opes.' In Eclog.
Calpurnii: 'Ne contemne casas et
pastoralia tecta.' Onomasticon vet-
tus, 'Gurgustium, οἰκίδιον.' *Pric.*

*Majorem domum dignatione tua fece-
ris*] Philo in de Victimis: 'Ἡ τῶν ἐσ-
τιωμένων ἀξίωσις ἐπικοσμεῖ τὸν ἐστιά-
τορα, &c. *Idem.* *Dignatione tua*] Do-
mus non solum domino honestatur,
sed etiam hospitum dignitate nobi-
litatur: hodieque gloriari solemus,
domi nostræ fuisse hospites illustres:
ut verum sit illud Sidonii: 'Gloria
magna viri, gratia parva loci.' *Be-
roald.*

Specimen arrogaris] Gloriam tibi
vendicabis ex humanitate, quoniam
laudaberis non sprevisse tenue hospi-
tiolum. *Idem.*

Contentus lare parvulo] In hanc sen-
tentiam est illud Virgil. 'Aude hos-
pes contemnere opes, et te quoque
dignum Finge Deo, rebusque veni
non asper egenis:' et illud Nasonis:
'subiere minores Sæpe casas superi.'
Idem. *Si contentus Lare parvulo*] Ju-
venalis: 'Nam cum sis conviva mihi

promissus, habebis Evandrum, ve-
nies Tyrinthius.' Ubi vetus Scho-
liastes: 'Cum sis vir magnus, exci-
pieriis tamen a me hospitio paupere,
ut scilicet Hercules ab Evandro.'
Vide P. Chrysologi Serm. 36. *Con-
tentus* dixit, non sine emphasi. Vir-
gilius: 'Argolica hac galea conten-
tus abito' ubi Servius: 'Conten-
tus, quasi parvo munere.' In Oxon.
hic, *alisonis hospittum*: et inter lineas
positum, *ullius hominis*. Communis
lectio a Politiano est, Miscell. cap.
24. *Lare parvulo*, ut supra heic, 'ex-
iguo Lare,' Horatius 'parvo lare'
dixit. Persius 'lare presso.' Noster
in Apologia 'Lare gracili.' *Pric.*

Thesei illius cognominis patris tui
Hinc liquet, patrem Appuleii appel-
latum esse Theseum: est autem sen-
sus: Si hospitium meum non spre-
veris, videberis esse imitator Thesei
illius inclyti et famigerati, qui olim
non erubuit yti hospitio Hecales
rusticæ vetulæ, quæ illi apposuit
olera, vel potius herbas sylvestres pro
eduliis, veluti sonchon et crethmon,
ut scribit Callimachus, et retulit
Plin. Corrige autem pro *Ales anus*,
Hecales anus: sicut in lib. Annota-
tionum corrigendum esse docuimus.
Hæc est illa Hecale, quæ in carmine
obsæno signatur, cum ait, 'Æqualis
tibi quam domum revertens Theseus
repperit in rogo jacentem.' Hecales
meminit et Plutarchus in Theseo.
De hac opinor intellexit Ovid. in li-
bris de Remedio sic scribens: 'Cur
nemo est Hecalem, nulla est quæ ce-
perit Irum? Nempe quod alter egens,
altera pauper erat.' Scio in codici-
bus Ovidianis *Hecatem* legi, non *He-
calem*. *Cognominis*] 'Cognomines'
dicuntur, ejusdem nominis: ut docet
Servius, enarrans illud Virgilianum:
'gaudet cognomine terra:' hinc
Plautus in Bacchidibus: 'Quid agunt
duæ germanæ meretrices cognomi-
nes?' Theseum appellat cognomi-
nem patris Appuleii: quia et ipsius

pater dictus est Theseus. *Beroald.*

Æmulaveris] Imitatus fueris: locutio vetus. Antiquitus enim 'æmulare' pro 'æmulari' dicebatur, sicut 'luctant' dixerunt pro 'luctantur,' et 'præliant' pro 'præliantur,' et 'convivant' pro 'convivantur,' et hoc genus probe infinita, quod multorum exemplis satis liquet, et Grammaticorum observatione declaratur. 'Æmulari' autem est imitari, et invidere: unde 'æmulatio' dicitur imitatio virtutis cum laude: est et ægritudo, si eo quod quis concupiverit, alius potiatur, ipse careat. *Idem.*

Hecales anus] Certissimam hanc Beroaldi emendationem, de qua videatur quoque Becichemus Ep. 70. ex Mss. et Ed. Veneta A. 1493. sic emendans, item t. i. Fac. Crit. p. 235. ab Aldo, Junt. aliisque receptam, firmitur Florent. unus. *Hecalesanus* Reg. Fux. Pith. Guelf. Palat. Coll. G. Voss. *alesanus*. Oxon. *alisonis* et inter litteras *ullius hominis*. Vide ad Anthol. l. i. p. 139. 'Ἐκάλης φιλοξείνοιο καλὴν, et Kust. ad Snid. v. 'Ἐκάλη. *Oud.* Non est aspernatus *H. a. h. t.*] Illi 'Non fuit opprobrium facta sine arte casa.' *Pric.*

Photis] Apud Lucianum ancilla hospitit Hipparchi Palæstra non in-scite appellatur, tanquam omnis luctæ veneriæ scia et gnara. Photis vero Appuleiana videri potest dicta ἀπὸ τοῦ φωτὸς, quod significat lucem et lumen, tanquam esset lucida puella, et ardescens in venerem. *Beroald.*

Conde] *Crede* Pith. De hac confusione dixi initio hujus libri. Esse vere proprium hic *condi*, quis nescit? Sed majore observatione dignum est, quod hic dicat *in cubiculum*; cum statim sequatur: 'rebus in cubiculo conditis.' Sed et alibi dixit cum Accusativo. Lib. vi. p. 123. 'Somno in pristinam sedem recondito.' Virg. G. iv. 65. 'Sese in cunabula condent.' Plin. lib. viii. c. 12. 'Caput in ipsas nares condunt.' Sic

enim cum Mss. Harduini etiam Voss. et Leidd. c. 15. 'Condito in corporis vaginas unguium mucrone.' Confer Solin. p. 36. ubi inepte pro *gradientes*, qui est Nominativus, *radiantes* ex Ed. Ascens. legit in Observ. p. 176. Solin. p. 17. 'Cephisos in maria conditur:' vel, ut in aliis Mss. et Edd. est, *se in maria condit.* p. 24. 'sui dissimilis in maria condatur.' Fabrett. Inscript. p. 751. 'In hanc ollam conditus.' Avian. F. 31. 4. 'In anfractus conditur inde suos.' Adde Burm. ad Suet. Aug. c. 100. Misc. Obs. v. vii. p. 239. Dein *ex prompt.* rescripsi cum Edd. Colvio prioribus, non *e.* Palat. Guelferb. et *prompt.* Ms. incertus *promptario*, ut apud Auson. Ep. xxi. in f. 'musicum promptarium.' *Oud.* Cum *fide conde*] Fideliter repone. *Beroald.* *Susceptas sarcinulas cum fide conde, &c.*] Cum *fide*, fideliter: Sic 'condere cum fide,' i. 7. Columella. et lib. iii. Noster, 'cum fide proferre:' quod post eodem libro, 'cum fide memorare.' Terentius Adelph. 'cum fide obsonare' dixit. 'Conde cum fide' autem, ad ancillam signatissime dictum. Polux iii. 8. 'Ἡ ταμεία τῆς πίστεως ὕνομα. *Pric.*

In illud cubiculum] Lucianus Græce inquit, δὸς κοιτῶνα: id est, 'da cubiculum.' Interpres Luciani hallucinatur, interpretatus, 'Da tunicam:' videlicet deceptus proximitate vocis et literarum: si quidem Græce χιτῶν est tunica, κοιτῶν vero cubiculum. In significatu autem tam distant κοιτῶν et χιτῶν, quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano. *Ber.*

Ex promptuario] Cellarium significat, ex quo promuntur usui necessaria, a promendo dictum: sicut et *promos* dici voluerunt, ministros qui præsumt cellæ promptuariæ, ut promant de intus usuaria: et *condos*, qui condant: auctor Fulgentius Placides. Hinc Plantinum illud: 'Sum promus condus, procurator peni.'

Appuleius in apologia, 'promum librorum' eleganter vocat ministrum a libris. Symmachus 'promptuarium' decenter appellat ingenium, perinde ac repositorium thesaurumque doctrinarum. Verba Symmachi ex epistolis hæc sunt: 'Utinam mihi falsis laudibus blandiaris, cum ais te aliquid ex nostro desiderare promptuario.' Plautus dixit carcerem, 'promptuariam cellam.' *Idem.*

Unctui] Ad unguentum, in balneis enim oleo corpora perungebant, quod in lecytho continebatur: sic enim vocaverunt ampullam oleariam, quam Cyprianus 'capsacem' nominat, Juvenalis 'guttum': cujus meminit M. Tul. in libris de Finib. et nos scripsimus in libro Annotationum. Loti distringeabantur strigilibus, mox tergebantur linteis, quæ M. Varro appellat 'termentaria,' quod corpore terantur: de quibus Epigrammatarius poëta: 'Non tam sæpe teret linteæ fullo tibi.' *Idem.*

Et linteæ tersui] Petronius: 'Jam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissima lana factis.' Item: 'Video Gitona cum linteis et strigilibus.' Nec de aliis sentit Martialis lib. x. 'Linteæ ferret Apro vacuus cum vernula nuper, Et supra togulam lusca sederet annus.' Vel Seneca Epistol. xcv. 'Vetemus linteæ et strigiles Jovi ferre et speculum tenere Junoni.' *Colv. Tersui]* Ad tergendum. Plinius in Epistolis: 'Nam dum distringitur, tergiturque, andiebat aliquid, aut dictabat.' *Beroald.*

Huc eidem usui] Hæc est in Edd. O. ante Colvium, qui bene e Mstorum plurimorum lectione *huc* coniecit *huic*, ut lib. x. 'Hæc eadem uxor.' De Phil. Mor. p. 602. 'Hæc eadem procurat.' p. 620. 'Hunc eundem.' Passim hæc pronomina jungi videas. Tib. i. 2. 59. 'Hæc eadem dixit.' Nemes. Ecl. iv. 68. Ad ad Cæs. lib. ii. B. G. c. 6. *Hæc* Pith. *Usus*

in Ed. Beroaldi typothetarum vitio. Sept. de B. Troj. i. 20. 'Festinareteamque et quæ nuptiis usui essent, mittere.' Sic recte Ed. Obrecht. al. *mitteret*, vel *mitterent*. Minime vero est necessarium, quod existimat Priæus ex lib. ii. p. 36. aliisque locis, addi vocem *necessaria*. Vide Elmenh. ad p. 32. 'Quod unctui, quod tersui?' me ad p. 25. 'primum ingressui stabulum.' Forte et lib. xi. p. 262. *quod usui foret*. Oud. *Eidem usui]* Scilicet balneario: ad balneare autem instrumentum pertinebant et strigiles, de quibus plurima mentio est apud scriptores. *Beroald.*

Profer] *Proferas* ostendant etiam Fux. Guelf. Oxon. et Wass. quod defendi satis potest, licet sequatur imperativus *produc*. Sæpe enim amant varios modos jungere optimi scriptores. In lib. x. p. 223. in Mss. plerisque et Edd. Vett. 'insultare me perdocuit, quodque esset apprime mirabile, verbis nutum commodarem.' Suet. Cæs. c. 88. 'obstrui placuit ac ne senatus ageretur.' Vellei. lib. ii. c. 24. collatus cum Wopkens. Misc. Obs. viii. p. 37. Adde Drakenb. ad Liv. lib. xxxix. 14. 9. me ad Cæs. lib. ii. B. G. c. 10. 'reverti constituerunt et convenirent:' unde patet errasse Grævium ad Cicer. ii. lib. in Verr. c. 4. 'Hoc statuerunt aut istius injurias per vos ulcisci et persequi, aut, si vobis indigni essent visi, quibus opem auxiliumque ferretis, urbes ac sedes suas relinquerent:' ubi contra Mss. et Edd. Vett. refinxit *relinquere*. Nec secus solent Græci. Adi Muncker. ad Hygini Astron. lib. i. c. 8. D'Orvillii Vannum Criticam pag. 65. Immo sic Imperativum et Subjunctivum copularunt optimi quique. Adi Burm. ad Valer. Flacc. lib. v. vs. 16. eaque elegantia aliquoties reddenda Ausonio, ut in Protrept. præf. vs. 13. 'Disce libens, detestari nec præceptoris habenas Detestere nepos.' Sic enim in utroque Ms. Leid. non *detes-*

zare. Epigr. 119. 'Extremis da singula crimina, et illum Bis numeres.' Male Voss. Cod. chartac. et Edd. pp. *numera*. In Ludo 7. Sapient. Pittaci: 'Plures amicos re secunda compara, Paucos amicos rebus adversis proba.' Ms. Coll. Voss. *comparas*. Erasm. *compares et probes*. Scribo *comparas*, et *proba*. Ceterum pro *ociter* male in Fux. *comiter*. Oud.

Ocyter] Velociter. Beroald. *Ac simul e prompt. oleum unctui, et linteæ tersui, &c. huc eidem usui profer ocyter*] In Colloquiis vett. *Σάβανα* eis τὸ βαλανεῖον. ξύστραν, προσόψιον, ποδεκμάγιον, λήκυθον. Hæc sunt quæ cætera vocat Appuleius Noster. Lexiphanes Lucianus: *Σὺν δὲ, ὦ παῖ, στλεγγίδα μοι, καὶ βύρσαν, καὶ φωσώνια, καὶ ῥύμματα νανστολεῖν εἰς τὸ βαλανεῖον, καὶ τοῦτίλοντρον κομίζειν*. Suidas: *Στεγγίδες, καὶ καταμάγεια τὰ εἰς τὸ λούεσθαι χρειώδη, καὶ ξύραι, καὶ λήκυθος, καὶ ξυστροφύλαξ εἶδη λούτροις ἐπιτήδεια*. Arrianus iv. 11. in Epictetum: *Ἀμήχανον μὴ ἀπὸ τοῦ ἰδρώτος καὶ τῆς κατὰ τὴν ἐσθῆτα συνοχῆς ὑπολείπεσθαι τι περὶ τὸ σῶμα ῥυπαρὸν, καὶ δεόμενον ἀποκαθάρσεως* διὰ τοῦτο ὕδωρ, ἔλαιον, χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον. 'Oleum unctui,' ut apud Horatium: 'Oleum nemon' huc ocyus affert?' et in Historia Susannæ: *Ἐνέγκατε δέ μοι ἔλαιον, &c. ὅπως λούσωμαι*. 'Linteæ tersui,' ut apud Plautum, 'Linteumque externi.' Sequentia *huc eidem usui, &c.* variis modis vexantur. Ms. Oxon. *hæc e. u.* Ego vocem excidisse crediderim, scribendumque: *huic eidem usui necessaria*. Miles. ii. 'Jube Domina cuncta, quæ sunt usui necessaria, nobis exhiberi.' et x. 'Ad vasa illa compluria gestanda quæ Dominis regiones plusculas pererrantibus erant necessaria,' &c. et xi. 'Quæ forent ad usum teletæ necessario præparanda.' Nec interim aliorum auctoritates neglectui habendæ. Hieronymus contra Jovinianum i. 'Multa esse quæ matronarum usibus ne-

cessaria sunt.' Servius ad Georg. i. 'Ante præparabis hæc omnia, quæ in illius rei sunt usum necessaria.' Ammianus xxiv. 'Cum usui necessaria abunde sibi quisque collegisset.' Perpende et verba Suidæ jam supra adducta. Proprie hæc autem Dominus ad ancillam. Artemidorus i. 66. *Στεγγίδες, καὶ καταμάγεια, καὶ ξύστραι, θερποντας σημαίνουνσι*. Pric.

Satis arduo itinere atque prolixo, &c.] Lib. iii. 'Montis arduo vertice, et prolixo satis itinere,' &c. *Idem*.

Satis arduo itinere fatigatus] Lucianus: *πέμπε αὐτὸν εἰς βαλανεῖον, οὐχὶ μετρίαν γὰρ ἐλήλυθεν ὁδόν*, produc, inquit, ipsum ad balneum, non enim parvam viam fecit. Beroald.

His ego auditis, &c.] Oxoniensis, et alius Ms. *His ergo auditis*. Pric.

Itineris ubique] Veteres igitur peregrinantes balnei utensilia ad suum sibi usum secum habebant. Ab hoc more capiet lucem Plauti locus Mercatore: *CH. Tollo ampullam, atque hinc eo.* Loquitur adolescens, perfectionem adornans. Et ampulla inter balnearia, quod alibi notamus ad hunc ipsum. *Colv.* Non idem significare *itineris ubique*, et *itinerum ubique* videtur, ut prius significet hoc solum iter, in quo nunc erat peregrinans, alterum significet quodvis iter. Hinc *itinerum* legit cum Pricæo Is. Toussaintius in Conject. ad Lactantium de M. Persec. editis per Isacum Cahai. Sed similiter ait l. vii. p. 150. 'nusquam ruris.' Plant. Capt. v. 2. 5. *ubi loci*, pro locorum. Immo 'ubique-loci' est apud Prudent. Apoth. vs. 118. ex emendatione N. Heinsii. Sed et 'ubique imaginis' Flor. N. 7. est in Ms. Ceterum *rite nos com.* haud male e Bertin. Cod. recepere Elmenh. Seriver. et Florid. Oud. *Quæ itineris ubique nos comitantur*] Cauti ac frugi viatores, ut supra monui, quæ usui erant circumferrebant secum. Apud Lucianum ille: *Ἴππος δὲ με κατήγε, καὶ τὰ σκεύη*. Se-

nec. Epist. LXXXVII. 'M. Cato Censorius cantherio vehebatur, et hippoperis quidem impositis, ut secum utilia portaret.' Pro *itineris* legendum *itinerum* puto: sic in Apologia 'ubique littorum.' Et Florid. I. de Alexandro M. 'Ut ubique imaginum summus esset:' ubi etiam pro *summus*, *suus* reponendum videtur: inspicitur contextus loci. *Pric. Itineris ubique*] In omni itinere. Sic enim dicimus, 'ubique locorum,' 'ubique gentium.' Ipse alibi dixit, quod minus frequens est, 'Ubique imaginum,' pro in omnibus imaginibus. Beroald.

PAG. 18 *Plane quod est mihi summe principium*] Fux. *sumum præcipuum*. Ex vitiosa lectione Roaldus procusit simpliciter, *Quod est mihi summum*. Sed *summe præcipuum*, pro quo *principium* est in Edd. Rom. Vic. Ber. ac Junt. pr. optime e Mss. jam olim emendavit Becichemus Ep. 73. Adverbium enim istud *summe* amavit Appuleius. Vide Indicem. Dein male in Ed. Scriverii est *provexit*. Adī ad p. m. 63. 'me usque ad portam pervecto:' ut scribi debet. *Ordeum* mox in Mss. et Edd. aliquot. Adī Orthographos. *Numis* pro *numulis* in Oxon. *actibus* in Pith. ac *reconditis* in Palat. Oud.

Strenue] Naviter et perniciter: 'strenna mors' dicitur a Curtio quæ cito conficit. Beroald.

Hordeum emitto] Lucianus: κριθῶν τιμὴν εἰς τὸν ἵππον: id est, pretium hordei pro equo. Græce enim κριθῆ dicitur hordeum, et ὑποκοριστικῶς κριθῆδιον, quasi hordeolum. Hordeum autem quadrupedum refectibus vita tradidit, ut auctor est Plinius. Juvenalis: 'Et infundens jumentis hordea lassis.' Ex hordeo fit ptisana, Hippocratis præconio celebrata. Apud Indos panis ex hordeo præcipuus fit: et gladiatorum cognomine, qui hordearii vocabantur, apparet antiquissimum in cibis hordeum fuisse, ex quo polentam Græci præ-

cipuum conficiebant. De panibus Hordeaciis meminit Galenus libro de Alimentis primo. Plinius sic ait: 'Panem ex hordeo, antiquis usitatum, vita damnavit.' Idem.

Cibatu prospicerem] Mox post, 'cœnæ affatim piscatus prospexeramus.' Elmenh. *Ut aliquid cibatu prospicerem*] Lib. IX. 'Nec, &c. vitæ nostræ prospicies, et aliquid cibatu parabis?' *Pric.*

Cupedinis] Item Pith. et Guelf. Eadem varietas lib. II. p. 21. 'Forum cupedinis me intuli:' ut mox in Fux. *me in forum cupedinis reducens. Cupeditatis* Fux. hoc loco. Varro lib. IV. de L. Lat. p. 34. 'Forum Cupedinis, a Cupedo, quod multi Forum Cupidinis a cupiditate.' Adī Beroald. Dein Woverius tacite edidit *opiparum*. Vide ad lib. II. p. 32. Oud. *Forum Cupedinis peto*] Scholiastes ad Equit. Aristoph. 'Ὁ κύκλος Ἀθηναῖς ἐστὶ καθ' ἅπεν μάκελλος, ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσηγορίαν λαβών. ἔνθα δὲ πιπράσκειται χωρὶς κρεῶν τὰ ἄλλα ὄνια, ἐξαιρέτως δὲ οἱ ἰχθύες. *Pric. Forum Cupedinis*] Numerius Cupes sive Cupedius et Marcellus, consules Romani, ob latrocinium damnati, actique in exilium sunt, bona eorum publicata et ædes dirutæ: ibique ædificatus est locus, in quo vendebantur ea quæ vescendi causa in urbem erant allata: itaque ab altero 'macellum,' ab altero 'forum cupedinis' appellatum est: auctores M. Varro et Donatus. Alii a cupiditate 'forum cupedinis' dici autumant locum, ubi esculenta et poculenta veneunt. Alii forum piscarium hoc nomine significari tantummodo arbitrantur. De foro cupedinis Festus Pompeius. Cæterum inde 'cupedinarii,' quorum meminit Terentius, dicti omnes qui esculenta vendunt, et poculenta. Symmachus 'forum cupedinarium' appellat. 'Coëmpta,' inquit, 'ex foro cupedinario.' *Cupedias* Antiqui lautiores cibos nominabant, sive a cupiditate,

sive a cupidinis foro. A. Gel. in septimo: 'Atque has undique vorsum indagine cupediarum majore detestatione dignas censebimus.' Idem in sexto: 'Convectabamus ad cœnulam non cupedias ciborum, sed argutias quæstionum.' M. Tul. ut sentit Nonius, 'cupediam' dixit pro cupiditate, cum ait in quæstionibus Tusculanis: 'Avaritia, ambitio, mulierositas, pervicacia, liguritis, temulentia, cupedia, et si qua sunt similia.' Sed quod cum venia Nonii dictum sit, 'Cupedia' dicitur a Cicerone non simpliciter quæcunque cupiditas: sed opinatio vehemens de ganea, tanquam lautiores cibi sint valde expectendi. 'Forum' autem a ferendo dictum, quo feruntur quæ vendere velint: ubi quod generatim, additum ex eo cognomen, ut forum olitorium, forum piscarium, forum boarium. *Beroald.*

[*Piscatum opiparem*] Pisces copiosos et pretiosos. 'Opiparum' enim copiosum significat: 'opipare,' copiose et abundanter. M. Tul. in III. Officiorum: 'Opipare a Pythio apparatus convivium.' Dicitur 'opiparus' et 'opiparis,' in secundo et tertio ordine. *Idem.*

[*Et percontato pretio, &c.*] Gellius IX. 4. 'Accessi tamen, percontatusque pretium sum.' *Pric.*

[*Quod centum nummis indicaret*] In lib. VIII. Cod. de rescind. vend. 'Et quod emptor viliori comparandi, venditor cariore distrahendi votum gerentes, ad hunc contractum accedant; vixque post multas contentiones paulatim venditore de eo quod petierat detrahente, emptore autem huic quod obtulerat addente, ad certum consentiant pretium,' &c. Et nota heic *indicaret*. Onomasticon vetus laudatissimum, 'Indicatura, *τιμησις*.' At pro *indicaret*, *indicaretur* responde. *Idem.* *Indicaret* Æstimaret, et, ut vulgo dicitur, appretiaret. Utendum enim interdum est vulgari-

bus verbis et vernaculis dictionibus, ad rem dilucidandam, juxta Græcum vetus verbum et pervulgatum, quod ait, ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ, καὶ σαφέστερον: hoc est, indoctius loquere, et apertius. 'Indicare' autem verbum negotiationis est, et rebus venalibus accommodatum, quod in mercibus distrahendis usurpatur, quando ille, cuius est merx, pretium rei quam venundat: et in hunc significatum accipiunt Latinissimi vetustissimique scriptores. Plautus in Aulularia: 'Venio ad macellum, rogitō pisces, indicant caros.' Idem in Persa: 'Indica, fac pretium:' et mox: 'Age indica prognariter.' M. Tul. in tertio de Officiis: 'Cum postulasset ut sibi fundus, cuius emptor erat, semel indicaretur, idque venditor ita fecisset, dixit se pluris æstimare.' Nonius Marcellus parum prospicienter pensavit verbum Ciceronianum, exponens 'indicare' pro addicere et promittere; cum non tam vendere significet, quam æstimare, et pretium facere rei venalis, quæ res proprie pertinet ad venditorem, ut ipse dicat quanti mercem suam vendat: unde ait Plautinus leno in Persa: 'Tua merx est, tua indicatio est:' ubi 'indicatio' accipitur pro æstimatione ac pretio, et (ut dici solet) appretiatione, quæ et 'indicatura' nominatur. Plin. in procœmio Nat. Historiæ: 'Hæc fiducia operis, hæc est indicatura.' Item lib. novissimo: 'Neque est hodie murrhini alterius præstantior indicatura.' Idem in XXVIII. signate, ut omnia, inquit: 'Eadem ex causa emi lienem vituli, quanti indicatus sit, jubent.' Quod significat, quanti æstimatus, et quantum a venditore pretium petatum sit. Sed ut ad Appuleium revertamur, sensus est: Piscatorem petiisse centum nummos pro pretio piscatus expositi: quod cum immodicum Appuleio visum foret, emit pisciculos viliores, pretio viginti dena-

riorum. *Beroald.*

Aspernatus] Errant et *Pricæus*, *indicaretur* reponi volens, et *Elmienh.* decepti voce *quod*. Illud enim pronomen esse putarunt, cum sit conjunctio. *Aspernatus* erat, quod, i. e. quia indicaret pisces centum numis, quos tandem præstinavit xx. denariis. Nam non recte de aliis piscibus locum capit *Beroaldus*. Nec enim dicitur 'indicare pretium,' sed 'pisces pretio,' ut pag. seq. 'Tam magno pretio pisces frivolos indicatis.' *Cic.* lib. iii. de Off. c. 15. 'Ut sibi fundus semel indicaretur,' quanto scil. esset pretio. Adde exempla apud *Beroald.* In *Fux*, est, *Quod num. centum aspernatus indic.* *Oud.* *Præstinavi*] *Expone emi*, ut supra. *Beroald.*

Denariis præst.] *Oxon.* *Lips.* *Reg.* *Fux.* *Edd.* *Vic.* *Ber.* *Junt.* *Ald.* *Colin.* *Bas.* *Colv.* *Vulc.* pr. *denarios*, prave et sine sensu. Res præstinatur sive emitur numis, non numi præstinentur. *Plaut.* *Pseud.* 1. 2. 36. 'Ego eo in macellum, ut piscium Quidquid est pretio præstinem.' Sæpissime occurrit apud *Nostrium*, ut lib. iv. 74. ubi plura, lib. viii. bis, et crebro lib. ix. *Flor.* N. 9. et *Indic.* *Perstinari* pessime in *Edd.* *Vic.* *Junt.* pr. *Ald.* *Oud.* *Præstinari*] *Expone emi*, ut supra. *Beroald.*

Commodum] *Pith.* *commode*. Hic *Rittershus.* ad *Gunth.* *Ligur.* lib. iii. vs. 602. legisse videtur inepte a modo, i. e. posthac. Nullus enim exstat locus in *Appuleio* similior. *Oud.* *Commodum*] Ipso eodemque temporis momento. *Continuatur*] Subsequitur. *Beroald.*

Egredientem continuatur] *Degredientem* mallet *Lips.* *Comitatur* est mera glossa, quæ irrepsit item in *Martian.* *Capell.* lib. viii. p. 297. 'Stilbon licet solem ex diversis circulis comiteatur.' In *Mss.* multis *contineat*. Sed *Leid.* pr. a m. pr. *continetur*. *Lege continetur*, ut p. 304. 'Jupiter Harmonien venire præcepit, tuncque

alias in ordinem continuari.' Vide *Nonium* p. 98. *Ed. Merc.* Non enim persuadet mihi *Salmas.* scriptum ab eo et aliis *continari* pro *continuari*, in *Plin.* *Exerc.* p. 176. et ad *J. Capitol.* *Pertin.* c. 12. Vide etiam in *Plin.* *Exerc.* p. 387. Alterum *continuat* defendi posset, quia sæpissime auctor activam formam amat præ deponenti, ut 'æmulare,' 'altercare,' 'comitare,' 'adulare,' 'contemplare,' 'stabulare,' 'auspicare,' 'percontare,' 'relectare,' 'grassare,' &c. *Adi* ad lib. iv. p. 70. xi. p. 252. Et sic pro *comitare* dixit *Avianus* F. 15. 'Threiciam volucrem fertur Junonius ales Communi sociam continuasse cibo:' pro quo male conjecit vir doctus *contemnerasse*, notatus ideo a *Wopkensio* in *Misc. Obs.* v. vii. p. 217. uti habent et *Mss.* F. 29. 6. Vide eundem ibid. p. 235. *Sciopp.* in *Susp.* *Lect.* iv. 16. Malim tamen credere, notam syllabæ *ur* excidisse, de qua vide *Burm.* ad *Suet.* *Calig.* c. 7. quia omnibus locis servatur deponens a plerisque *Mss.* ut latius videbimus ad finem lib. v. 'Eam Juno et Ceres continuantur' p. 109. *Oud.* *Inde me commodum egredientem continuatur*] Apud *Lucianum* peregrinus ille, "Ἡδὴ τῆς θέας ὕλιν ἔχοντι, καὶ διανοοῦμένῳ μοι βαδίζειν οἴκαδε, τὸ ἡδίστον ἐπὶ ξένης ἀπήντησέ με κέρδος, ἄνδρες ἐκ παλαιοῦ χρόνου συνήθεις." *Commodum egredientem* est, tantum quod, vel, ipso eodemque tempore: exponente ad *Eunuchi.* *Donato.* *Pric.*

Condiscipulus apud Athenas, &c. meus] *Florid.* iv. 'Quendam ex his qui mihi Athenis condidicere.' *Idem.* *Apud Athenas Atticas*] *Emphaticoteron* Atticas dixit, vel differentię causa, cum trinæ fuerint Athenæ: ab una dicti Athenæi, ab altera Athenienses, a tertia Athenæopolitæ: auctor *M. Varro* in lib. de analogia primo. *Beroald.*

Agnitum, &c.] Apud *Virgilium*: 'Veterem Anchisen agnovit amicum.' *Pric.*

Post aliquantum multum t.] In Pith. *aliquantulum multum.* in Flor. Fux. Reg. Oxon. Edd. Junt. post. et Vulc. pr. est, *aliquantum multum.* Sed recte Palat. cum Colv. Roaldo, Salmasio, Vulc. Ed. sec. Elmenh. et seqq. *aliquam multum.* Adi et Pricæum ad Apol. p. 160. Gron. ad Gell. lib. III. c. 10. 'aliquam multos libros.' Infra lib. v. p. 105. 'aliquam multum viæ.' Restituendum quoque e Msto Pith. in Apol. p. 108. Ed. Pric. 'Mulierem aliquam multo natu majorem.' Vulgo *alioqui.* Oud.

Invadit, ac comiter deosculatus] Nota hic obiter morem antiquum osculandi amicos et hospites: de quo videndus Stewechius, et Muretus ad Catullum p. 23. Elmenh. *Invadit]* Aggreditur: et in bonam partem accipitur. Beroald. *Comiter]* Hilare, suaviter, benigne. Idem. *Amplexusque ac comiter deosculatus, &c.]* Ammianus lib. XXII. 'Osculo susceptum Rectorem Provinciæ, &c. jam inde a studiis cognitum Atticis.' Plato in Euthydemo: Ἡσπαζόμεν αὐτὸν, ἅτε διὰ χρόνου ἑώρακός. Pric.

Mi Luci] Prænomen Appuleii est Lucius, quo prisci nominatim quempiam appellantes utebantur. Horat. 'Quinte puta, aut Publi, gaudent prænominē molles Auriculæ.' Eos qui luce nati essent, Lucios dicebant: sicut Manios, qui mane: auctor M. Varro in libris de Analogia. Pueris non prius quam togam virilem sumerent, puellis non ante quam nubarent, prænomena imponi moris fuisse, auctores tradunt. Liber homo, ut Quintilianus docet, prænomen; nomen, cognomen, tribum habet. Hinc a Juvenale dictum est, 'Tanquam habeas tria nomina:' hoc est, tanquam liber sis, et ingenuus. Cui sententiæ subscribit illud Ausonii: 'Tria nomina nobiliorum Romulus et Remus, conditores urbis Romæ, neque prænomen ullum, neque cognomen habuerunt.' Beroald.

Delph. et Var. Clus.

Sat pol diu] Satis longum tempus est: et interponit jusjurandum *Pol,* quod significat certe, quasi per Pollucem Deum: sicut *Ædepol,* quod jusjurandum (ut inquit Gellius) et viro et fœminæ commune est: quamvis M. Varro asseverat, antiquissimos viros neque per Castorem neque per Pollucem dejerare solitos, sed id jusjurandum fuisse tantum fœminarum. Idem.

Intervisimus] *Intermisimus* est etiam in Palatino. *Te delet* Lipsius, post quod male vulgo plenam ponunt distinctionem, sequente *At.* Solus Scriverius Scioppii emendationem recepit, *intervisimus te, ac Hercules, &c.* Malim tamen et vel *atque.* Oud. *Intervisimus]* Quasi ex intervallo invisimus. Alias 'interviso' significat totum video: hæc enim particula 'Inter,' totum significat: ut 'intercipit' apud Terentium, pro totum capit: 'Interbibere' apud Plautum, pro totum bibere. 'Interlegere' vero agricolationis scriptoribus est, poma per intervalla decerpere, ne turba oneret parentem. Palladius: 'Si spissa poma ramos onerabunt, interlegenda sunt quæque vitiosa, ut alimentum cæteris succus æquiparet.' Beroald.

Hercules exinde e Vastio magistro digr. sumus] Legendum: *Hercules exinde cum Astu a magistro.* Donatus ad Eunuchum Terentii pag. 191. 'In astu, in urbem de Pyreo. Sic Athenienses vocabant urbem: unde ipsi incolæ ἄστυ vocantur.' Elmenh. Elegantissime Stewech. et jam ante Becichemus Ep. 73. emendarunt: *Exinde ut ex astu a magistro d. sumus;* si rationem habeamus illorum codicum, qui carent *cum,* et exhibent *e Vastio m.* uti est in Pith. Edd. Rom. Ven. Vic. Ald. &c. usque ad Colv. Errat enim Stewechius, scribens ibi *legi cum.* Sed in nota Beroaldina et Ed. Scrivieriana exstat: *Exinde cum a Vastio m.* quasi Vastius esset magistri

Apul.

5 S

nomen, satis ridicule. Melius hinc formares nulla mutatione nisi τῶν *v* et *b* (quas litteras semper confundi, nemo nescit) *ab Astio m.* sive Attico, ἀστειῶ διδασκάλῳ. De vocibus Græcis *ab Auctore* adhibitis vide ad l. II. ‘bammatum pastu,’ et crebro. Verum reliqui Mss. ut Flor. Reg. Palat. Oxon. Wass. consentiunt Lipsiano, et præbent simpliciter, *exinde cum a* (Fux. *ab*) *magistro dig. sumus*, (nisi quod *exinde* exsulet a Palat.) ac secuti sunt Vulc. Wower. ceterique. Malim: *ex. cum ex astu a mag.* Sueton. in vita Persii: *Sed mox ut a schola magistrisque divertit.* In Gramm. c. 4. *A grammaticis e ludo transit:* uti quidam legunt. *Simus* male in Ed. Scriv. Oud. ‘Hercules’ Mediusfidius. ‘Hercules,’ ‘mehercules’ iusjurandum per Herculem, per quem soli viri dejerant, sicut fœminæ solæ per Castorem. Mos fuit antiquorum Romanorum, ut pueri per Herculem dejerantes id sub dio facerent non sub tecto. Causam refert Plutarchus in problematis, quia scilicet Herculem ferunt non umbraticam vitam domi egisse, sed foris ac sub dio semper vixisse. Vel illud potius per hanc rem occulte agitur, ne pueri insuescant dejerare, sicut Favorinus existimabat: hoc enim, dum sub dio progrediuntur et in propatulum, quasi de industria moram efficit, et deliberandi dat spatium. Præterea proditum est, Herculem cum primis religiosum fuisse, et ad iusjurandum verecundissimum: quippe qui semel in omni vita iuraverit. Beroald.

Cum a Vestio magistro] Post digressum ex schola literaria, in qua fuerunt condiscipuli, nunquam nisi hac hora se Appuleium invisisse significat. Vestius nomen est doctoris, sub quo in condiscipulatu litteras Græcas didicerat. Idem.

At, quæ causa peregrinationis hujus] Virgilius: ‘Circumstant animæ dextra lævaque frequentes, Nec vidisse semel satis est, juvat usque morari,

Et conferre gradum, et veniendi discere causas.’ Infra hic: ‘Percontatur, &c. etiam causas peregrinationis meæ:’ et v. ‘Percontanti causas adventus sui, sic infit.’ Pric.

Crastino die] Servant die Mss. O. contra Appuleii morem. Vide Indicem, et Pricæum. Ita l. III. p. 45. *in hodiernum.* Ms. Fux. e glossa præbet *in hodiernam diem.* Oud. *Crastino die, &c.*] Ita et Oxon. Codex. Glossarium: ‘Crastino die, αὔριον.’ Et tamen *crastino* simpliciter in Appuleio legerim. Infra lib. II. ‘Quam largus imber crastino aderit!’ et VI. ‘Hunc igitur jugulari crastino placeat.’ Interpres vetus l. Reg. 20. 5. ‘Ecce crastino sunt Calendæ.’ Pric.

Sed quid istud? &c. nam, &c.] Quibus alter, ‘Annonam curamus, et ædilem gerimus.’ Æneid. VI. ‘Quis strepitus circa comitum!’ Servius: ‘Propter ædilitatem.’ Idem. *Sed quid istud*] Ex cultu, crebroque famulitio, quod circa Pythiam condiscipulum videbat, sic interrogat. Beroald.

Voti gaudeo] Deest nihil, ut cum Elmenh. putat Floridus. Græca est locutio, ut ‘lætari malorum,’ ‘angi animi,’ &c. Sic l. II. p. 28. et alibi, ‘recreari animi,’ l. V. p. 90. ‘Animi consenesco.’ Lib. II. init. ‘Vereor fœminæ,’ ubi vide Stewech. Male igitur est etiam in Edd. nonnullis Vett. *Quid istud voti? gaudeo, q. i. novi, g.* Gulielm. *Mox et lixas.* Male copula abest a Coll. Voss. Fux. et Oxon. in quo *lisas*. Observa *lixa* dici pro lictoribus seu adparitoribus ædilitiis. Gloss. ‘Lixa, ἀγορᾶτος.’ Oud. *Voti gaudeo*] Ex animo gaudeo: te voti compotem factum esse lætor. Constructio prisca: ita Virg. in XI. ‘Nec veterum memini, lætorve malorum:’ quod figura Græca dictum esse ait Servius. Beroald.

Nam et lixas, et virgas, et habitum prorsus magistratui congruentem, &c.] Lib. X. ‘Nam et pinnulis, et sagittis, et habitu cætero formæ præclare congruebant.’ Pric.

Et lixas et virgas] Lælius Bisciola Subsecivar. Lib. xiv. cap. 21. Servius ad iv. Æneid. fol. 330. 'Virga insignis potestatis est. Nam ideo et ea magistratus utuntur, dicta, quod vi regat.' *Elmenh. Lixas]* Modo ministros magistratui servientes. Alias 'lixæ' ministri sunt militares, quorum officium est ut militibus aquam subministrant, quam Veteres 'lixam' vocaverunt: unde 'elixum' dicimus, aqua coctum. Alii 'lixas' a Lyca, Herculis puero, appellatos dicunt: quidam a liguriendo quæstum, cujus gratia exercitum sequantur: apud Livium, miles gregarius seditionis princeps appellatur a Scipione 'semilixa,' quasi semimancipium, nomine sordido et ignominioso: quod et in secundo Suetonii commentario annotavimus. Silius ait, 'lixarum vulgus' esse 'inutile marti.' 'Lixula' vero quamvis diminutivum a lixa esse videatur, non tamen parvum lixam servulumque significat, sed, ut docet M. Varro, 'lixulæ' et 'semilixulæ' dicuntur cibi ex farina, caseo et aqua commixti, vocabulo Sabino. *Beroald. Virgas]* Quas ministri magistratuum præferant. Quærit Plutarchus in quæstionibus, cur magistratuum virgæ securibus alligatæ præferantur. An quia signum est, non oportere magistratus iracundiam dissolutam esse, sed cohibitam? An dum virgæ dissolvuntur ad plectendum, interea mora et tarditate ira magistratus infringitur, et impetus mitigatur? Ex arbore betula, quæ candore atque tenuitate præcellit, fiebant hæ virgæ. Ideoque Plinius xvi. 'betulam' appellat 'terribilem magistratuum virgis.' *Idem.*

Habitum] Vestitum, qui in magistratibus conspectior erat, et prope peculiaris, ut toga prætexta: de qua sic ait Livius in xxxiv. 'Magistratibus in coloniis municipiisque togæ prætextæ habendæ jus est: nec id ut vivi solum habeant tantum insigne, sed etiam ut cum eo crementur mor-

tui.' Præterea tunica palmata, et toga picta, erant consulum triumphantiumque gestamina. *Idem.*

Annonam curamus] De præfecto annonæ scribit Livius in quarto, atque Lucium Minutium primum creatum annonæ præfectum, cum fame laboraret res Romana. Hic non tam significatur præfectus annonæ frumentariæ, quam macelli. Annona enim non solum ad fruges, sed etiam ad obsonia refertur: unde 'annonam macelli' dixit Tranquillus: et a M. Tullio scriptum est: 'Putarem annonam in macello cariorem fore.' Sattyrographus quoque licenter quidem, sed decenter dixit: 'His opibus nunquam cara est annona veneni.' Cæsar in commentariis 'naves annotinas' vocat, quibus annona frumentaria comportatur. Ab annona 'lex annonaria' est dicta, pertinens ad annonam. Olim Clodius legem tulit annonariam, quæ (ut inquit Pedianus Asconius) summe popularis fuit. Vegetius 'annonarias expensas' vocat; eas frugum pabuli species, quas provinciales militibus expendant. *Idem.* *Annonam curamus]* Ammianus lib. xxviii. 'Progressus ad curandam Urbis annonam.' Vide Lips. Elect. i. 8. *Pric.*

Ædilem gerimus] Papinianus: 'Ideo condemnatus quod artio rem annonam ædilitatis tempore præbuit.' L. xviii. D. de compensat. Facere non possum, quin hic conjecturam meam proponam de Plauti loco Pseudulo, qui sic vulgo legitur: 'Principio Hedylium tecum ago, quæ amica es frumentariis, Quibus cunctis montes maximi acervi sunt frumenti domi. Fac sis sit delatum huc mihi frumentum, hunc annum quod satis Mihi, etiam familiæ omni sit meæ, atque adeo ut frumento affluam.' Notant viri docti alias legi, *Principio edillum.* Ego divinabam scribendum: *Principio, Ædilis sum tecum ago, &c.* Ego, inquit, varia hic imperabo: ac primum, ut ædilis, edicam, quæ ad rem

annonariam. Sic joculariter de parasito Captivis: 'Euge, edictiones ædilitias hic habet quidem.' Nec minus et Sticho: 'Sine suffragio Populi, tamen ædilitatem hic quidem gerit.' *Colv.* Pessime Scaliger sive Vule. Ed. sec. e Vet. Onomastico exhibet *ædilatatum*, cum elegantissime dicatur eodem sensu *ædilem gerere*, ut monuit Barth. ad Claud. III. Cons. Honor. vs. 156. et docuere eruditi ad Flor. I. r. 1. 31. Valerium M. IV. 1. 4. 'Qualem consulem gessit:' ad Vellei. Pat. I. II. c. 95. et quos laudat Arntzen. ad Plinii Paneg. c. 44. 'principem geris.' Contra Sopingius in marg. in Plauti Sticho I. 2. 29. legebat, *Ædilem hic quidem gerit*. Apud Livium I. III. c. 65. in vetustissimo Ms. Harleiano pr. exaratur *tribunum gerit*, pro *tribunatum g.* Infr. I. IX. 'incinctus balteo militem gerebat.' *Oud.* *Ædilem gerimus*] Reposuit Jos. Scaliger *ædilatatum*. Est sane in vet. Onomastico 'Ædilatus, *ἀστυνοῦλα*:' at rectior altera lectio. Infra lib. IX. 'Hic incinctus balteo militem gerebat.' *Pric.* *Ædilem gerimus*] *Ædilitatem*, sive (ut Veteres dicebant) *ædilatatum* agimus. De ædilibus relege quæ scripsimus in primo Tranquilli commentario. In hoc loco significatur ædilis, is qui edictiones ædilitias habet, ad moderanda pretia cibariorum, qui *agoranomus* dicitur: ita enim Græci appellant præfectum fori, et obsoniorum quæ in foro venduntur, ut justo scilicet et moderato pretio divendantur: *ἀγορὰ* forum Græce, et *νόμος*, unde *agoranomos*, quasi lex et regula fori, rerumque in foro venalium. Plato in sexto de Legibus: curatores appellat rerum venalium eos magistratus, qui fori venditionisque curam habuerint. In hanc sententiam est illud Plantinum ex Captivis: 'Euge, edictiones edilitias hic quidem habet, Mirumque adeo est nisi hunc fecerunt sibi Ætoli *agoranomum*.' Idem in Circulione: 'Nec strategus, nec tyrannus quisquam,

nec *agoranomus*.' Ubi 'strategus' significatur dux exercitus, Græco vocabulo. Scribit Dionysius Halicarnasæus, ædiles tribunorum ministros fuisse: eosque et *annonæ* forensis, ut affatim suppeteret, curam habuisse: similesque, inquit, quodammodo sunt apud Græcos *agoranomis*. Pomponius Jurisconsultus prodidit Julium Cæsarem ædiles duos constituisse, qui frumento præessent, et a Cerere Cereales appellatos. Præerant etiam ædiles cibariis, quæ in popinis cocta venduntur. Ob hoc dixit Seneca in libro ad Gallionem de vita beata: 'Voluptatem invenies latitantem sæpius, ac tenebras captantem circa balnea et sudatoria, ac loca ædilem metuentia.' *Ædiles* sacrosanctos et dici et esse, Livius Festusque notificant. *Beroald.*

Absonare] Legendum est *obsonare*, quod significat obsonia parare: unde 'obsonatores' dicti, coëmptores obsoniorum, de quibus copiose diligenterque perscripsimus in libro Annotationum. Dixit Seneca obsonatoribus notitiam esse subtilem dominici palati: apud Plantum in Mostellaria, 'obsonare pollucibiliter' significat, parare obsonia lauta et copiosa. 'Pollucibiliter' idem pollet quod splendide et magnificenter: et 'pollucibilem cœnam' appellat Macrobius, intelligi volens lautum, adjiciale, esculentum. 'Pollucibilitas' quoque dicta pro lautitia, et epularum magnificentia. Demiror Fulgentium in Mythologiis, 'pollucibilitatem' interpretari humanitatem: nisi forte humanitatem capit pro benignitate aut largitate, qua in apparatu convivali uti soleamus. Plantinum testimonium, quod Fulgentius citat, nihil admodum fulcit roboratque hominis interpretamentum, cum Plantina verba a nobis sint, non a Fulgentio. 'Polluctum' quoque Herculis Antiqui dixerunt, sacrificium quod Herculi decuma data fiebat, quod erat splendidum: et 'pollucere' est, li-

bamenta Herculi in aram porricere. Corrigenda est obiter apud Macrob. dictio mendosa: sic enim passim in tertio Saturnalium scriptum est: 'Proprie autem catilones dicebantur, qui ad pollutum Herculis ultimi catilos liguribant.' Tu illud *ad pollutum*, immissa litera *c*, lege *ad pollutum*: sic enim significatur Herculis sacrificium, cum *pollutum* dicatur maculosum et fœdum. 'Catilones' autem (ut id quoque Macrobianum verbum intelligas) Antiqui gulosos appellabant, a carne videlicet catulina, quam esitavisse, hoc est, comedisse Romanos, Plauti fabulæ sunt indicio. Plin. quoque in xxix. auctor est, catulos lactentes existimatos esse adeo puros ad cibum, ut etiam placandis numinibus hostiarum vice uterentur: jus catuli namque in cœlis Deorum ponisolum: unde Lucilius catilonem appellat piscem lupum: quasi liguritorum et gulosum, qui sterces sectantur. *Idem*.

Commodabimus] Potest et, qui ædilis est, facere ut minoris obsonia amicus comparet, cum ipse præsit rebus venalibus. Plato lib. viii. de Legibus, præcipit censoribus venalia curæ esse, ne quid vendatur ematurque pluris minorisque quam lex jussit, quam rerum venalium mensuræ et pretia constituta sint. *Idem*.

Cænæ affatim piscatum] Ms. *affatim piscatus*. Nihil mutavi tamen. Sic lib. vii. 'Ac ne vinum quidem potui affatim habemus.' Sic 'parum fidem' dixit Plautus Bacch. 'Postremo, si pergis parum mihi fidem arbitrarier.' Caius noster: 'Satis tempus ad quæstum faciendum, unde alii possit, habeat.' L. xix. D. de oper. libert. *Colv. Piscatum* defendunt etiam loca Nostri lib. iv. p. 68. 'Affatim cuncta præsto sunt.' p. 78. 'Recens hordeum affatim largita est.' Item Sallustii B. Jug. c. 47. Ed. Wass. 'commeatum affatim.' Sumetur se, *affatim* per se adverbialiter, ut 'sa-

tis,' 'parum,' de quibus vide supra p. m. 59. et ad Flor. N. xvi. item Wopkens. ad Justin. lib. i. c. 8. 'Vinum affatim reliquit.' Septim. de B. Tr. ii. 6. 'Frumentum aliaque necessaria affatim portabantur.' Solin. p. 19. 'Quæ affatim mari incito expuuntur.' Sed tamen, cum optimi scriptores et in primis Plautus, quem Noster æmulatur, jungant Genitivum τῶν *affatim*, ut Men. iii. 1. 10. 'Affatim hominum.' Mil. iv. 1. 33. 'Affatim divitarum:' ac Mss. Flor. Oxon. Palat. Reg. Fux. in quibus deest *affatim*, et alii dent *piscatus*, malim hic Colvium et Vulcan. Ed. sec. ceterosque sequi. Infra l. ii. p. 33. 'Ustensilium pollemus affatim:' ut quidem est in Mss. tribus, et Edd. Vett. Nam reliqui et illic habent *utensilibus*. Oud. *Affatim*] Copiose, admodum, abundanter: adverbium est. Sallust. in Jugurtha: 'Frumentum et alia omnia quæ usui forent, affatim præbita.' Hanc dictionem prima acuta, non media, Veteres pronuntiabant, ut docet Gellius: nec non Probus grammaticus hunc Plauti versum prima acuta legere solebat: 'Aliorum est affatim qui faciant:' conjungitur sæpe cum genitivo, ut apud Livium: 'Habetis affatim lignorum.' Beroald.

Succussisque] Concussu et agitato ejectis. *Idem*.

Quisquilias] Verba sunt Pythiæ ædilis, qui pisciculos viles conspiciens, frivolosque coemptos ab Appuleio, eos quisquilias appellat, quasi spurcicias piscium, et purgamenta. 'Quisquilias' enim purgamenta dicuntur, ut docet Servius in primo comment. Georg. et, ut auctor est Pompeius Festus, 'Quisquilias putantur dici, quicquid surculorum foliorumque minutim cadit ex arboribus velut quicquid cadiæ.' Nævius: 'Abi, deturbate saxo quisquilias, quid est?' Plinius, volumine sextodecimo, 'quisquilium' vocari tradit frutices par-

vos aquifoliæ ilicis. *Idem.* At has *quisquiliās*. Bene heic *quisquiliās*. Juvenalis: 'Etiam cum piscis emetur.' Scholiastes: 'Etiam in rebus levissimis.' *Pric.*

Quanti parasti] Item Junt. pr. Eadem confusio est apud Liv. l. II. c. 34. 'Quanti frumentum plebi daretur?' ubi vide, et Gronovium ad Ausonii Ep. xc. 'Quanti deprensi damna pudoris ement.' Boëth. l. III. Cons. Phil. pr. XI. 'Quanti æstimabis? Infiniti, inquam.' Sic lege e Mss. de quo alibi. *Oud.*

Piscatori extorsimus accipere viginti denarios] Hoc erat quod Horatio 'cara pisces avertere mensa?' ubi 'avertere' est 'emere:' et 'mensa' piscatoria intelligenda. In Paræmiis Græcis: 'Ῥωπικὸν ὄνιον' ἐπὶ τῶν εὐτελῶν, καὶ πολλοῦ πιπρασκομένον. 'Vix' (inquit) 'extorsimus,' &c. *Idem* Horatius Serm. II. 'Vix tamen eripiam,' &c. Ubi Scholia: 'Vix extorqueam, persuadeam.' At in Glossis pro, 'Extorsimus, ἐξερτάσαμεν,' crediderim *Excussimus* legendum. Potest in Appuleio etiam *acciperet* legi. Infra lib. V. 'Extorquet a marito cupitis annuat:' et VIII. 'Extorquet tandem, lurore et illuvie collapsa membra, lavacro, &c. confoveret:' nec ideo tamen immutanda communis lectio. Scriptor Fulgentii vitæ cap. 28. 'Huic, &c. nullus aliquando extorsit cujuslibet generis carnes accipere.' Claudianus: 'Vix extorquebis amari.' Tertullianus de Judæis: 'In crucem Jesum dedi sibi extorserunt.' *Pric.*

Arrepta dextra me in forum reducens] *Harpocration:* 'Ἀράγειν, τὸ μὴνύειν τὸν πεπρακότα, καὶ ἐπ' ἐκείνον ἰέναι. *Idem.* *Postliminio*] Verbum juris. Titulus est apud jurisconsultos, 'de captivis et postliminio reversis:' ubi Paulus, quid sit postliminium, scienter explicat his verbis: 'Postliminium est, jus amissæ rei recuperandæ ab extraneo, et in statum pristinum restituendæ,

inter nos ac liberos omnes populos regesque moribus legibus constitutum.' Nam quod bello amisimus, aut etiam circa bellum, hoc si rursus recipiamus, dicimus postliminio recipere: idque naturali æquitate introductum, ut qui per injuriam ab extraneis detinebatur, is ubi in fines suos redisset, pristinum jus suum reciperet. In bello et in pace postliminium est. Postliminio redeunt, homo, navis, mulus clitellarius, equus, equa quæ frena recipere solet, id est, domita: ut auctor est Boëtius in commentariis Topicorum. Marcellus jurisconsultus negat arma postliminio reverti, quod turpiter amittantur. De postliminio receptis copiose scribit Gallus lib. I. significationem quæ ad jus pertinent: quod autem sit ipsum postliminii jus, potest ex ipsius nominis interpretatione cognosci. Postliminio enim redit, quisquis captus ab hostibus ad patriam remeaverit. Namque dum captivitatem hostium patitur, jus civium amittit: omnia autem jura recipit, si postliminio revertatur. Itaque 'postliminii' vocabulo quædam reversionis significatur, ut docti autumant: qui ex adverbio 'post' vim nominis interpretantur: reliquam vocabuli partem, protractionem solam et additamentum esse ostendentes, tanquam 'liminium' nihil significet, sicuti 'Tullium' supplementum est in 'meditullio.' Igitur Appuleius 'postliminio' scite et decenter dixit per adverbium, quasi reversionem quandam et reditum significans in forum cupedinis: de quo paulo ante satis multa. *Beroald.*

Et a quo, &c.] Exsulat copula ab Ed. Bas. pr. prave. Sæpe solet et præfigi interrogationi, præsertim indignantis Cic. pro L. Manil. c. 15. 'Et quisquam dubitabit?' Ovid. lib. III. Am. El. VIII. 'Et quisquam ingenuas etiam nunc suspicit artes?' ubi vide Heinsium, Vechner. in Hel-

Ienol. l. II. c. 13. Giphanium in Ind. Lucret. Voc. 'Et quantus,' 'Et quis?' Pro istorum in Fux. discorum. Oud.

Nugamenta] Quod supra 'quisquiliās' dixit, nunc 'nugamenta' appellat, ex varietate elocutionis elegantiam captans: sicut Virg. in III. *Æneid.* nunc sylvam, nunc virgulta, nunc vimina, nunc arborem dicit, pro eodem. Plin. in XVI. 'nucamenta,' per litteram *c*, appellat panniculas quasi quasdam, dependentes ex ramis abietis et piceæ: verum 'nugamenta' a nugis, 'nucamenta' a nuce inclinari videntur. *Beroald.*

Demonstro seniculum. In angulo sedebat] Verissime Florent. Pithæannus et Bertin. atque Edd. Vett. usque ad Colin. præbent *sedebat*, sine pronomine *qui*, addito a Colin. Bas. pr. sec. dum alii librarii non capientes elegantiam locutionis abruptæ hinc fecere *sedentem*, ut Reg. Oxon. Palat. qua in lectione Colvinum temere secuti sunt editores præter Roaldum, qui recte profert locum e p. 4. *Cont. meum conspicio. Humi sedebat.* Sæpissime ita loqui amat Appuleius, licet hic illic infarserint pronomen. Lib. II. p. 24. 'Offendi meam Fotidem. Suis dominis parabat viscum.' Ita Cod. Bertin. 'Vulgo *quæ s.* pag. 35. 'Conspicor quemdam senem. Insistebat lapidem:' ubi in nonnullis idem mendum. L. III. p. 47. 'Conspicio prorsus totum populum. Risu cachinnabili diffuebant, nec secus illum.' Sic ibi quoque Mss. plerique et Edd. prisæ. Recentiores mutarunt in *diffluentem*. Lib. V. pag. 107. 'Puto puellam, si probe memini, Psyches nomine dicitur, efflictum cupere.' L. VIII. p. 261. 'Arrepto flagro. Semiviris illis pr. gestamen est.' Ita Ms. D'Orvill. Vulgo *quod semiv.* Lib. IX. p. 185. 'Quales illi, &c. debiles. Circa præsepia capita demersi,' &c. ubi male Heins. infarsit *qui*. L. XI. pag. 244. 'Vidi et ursam mansuam, cultu matronali sella vehebatur, et simiam.'

Sic cum Mss. aliquot et Edd. Vett. item Junt. Ald. &c. non *quæ c.* Nec secus alios scriptores locutos, probant viri egregii, quos laudavi ad Suetonii Oth. c. 9. 'Ad Castoras (loco nomen est) vicit.' Vide et Heins. ad Virg. *Æn.* II. 342. Hinc patet, quam inepte et otiose istud pronomen Davis. contra Mss. optimos, etiam tres Leidd. inserat Ciceroni l. I. de N. Deor. c. 36. 'Velut Ibes. Maximam vim serpentium conficiunt,' &c. Ita antiquissimæ membranæ Plinii l. VII. c. 43. 'Copiola reducta est in scenam,' &c. Producta fuerat tyrocinio.' Vulgo; *quæ prod.* L. VIII. c. 58. 'Præter phalangium. Aranei id genus. Dicemus suo loco.' Sic Mss. tres. Vulgo, *Aranei, de quo.* L. X. c. 33. 'Tertium est earum genus. Rippas excavant.' Ita Mss. Leidd. alique; non *quæ r.* Auson. in præf. Centonis nuptialis: 'Vir meo iudicio eruditus. Nuptias quondam ejusmodi ludo descriperat.' In Ms. Vulgo *qui n.* intrusum, ut connecterent præcedentibus. Sed male. Incipit enim narrare occasionem scripti centonis. In VII. Sapientib. ac Solone vs. 26. 'Inveni Aglaum. Fines agelli proprii numquam excesserat.' e Ms. omnium veterrimo; ibique bene Tollius monet. Alii *qui* addidere. Colum. l. IX. c. 13. 'Sæpe etiam vitio, *φαιδαιναν* Græci vocant, intereunt.' Sic Ms. Sangerm. Vulgo, *quod Græci φ.* Solin. cap. 1. p. 5. 'Cum in viris plures (dentes) sint, in feminis pauciores. *Κυνόδοντας* vocant. Et quibus.' Sic legendum e Mss. Vulgo *quos κυν.* al. *hos*; ac male Salmas. quoque omisit *et.* C. 17. 'Gens, &c. Hyperboreis' similes. Dicunt Aramphæos.' Sic Mss. O. Male vulgo, *similis, quos d.* et Salm. *similes dicunt* junxit. Cap. 27. p. 37. 'Monstrum. Crocottæ nomen est.' Vide Salm. et sic Leid. pr. pag. 38. 'Major Syrtis ostentat oppidum. Cyrenas vocant.' Oud. *Seniculum*] Senecionem: a sene enim

fit diminutivum 'seniculus' et 'senecio.' Afranius: 'Tu senecionem hunc satis est si servas anus.' *Beroald.*

Pro ædilitatis imperio] Quod valebat plurimum in improbis mercibus, et iniquis pretiis coarguendis, coërcendis. D. Hieronymus: 'Ab ædilibus, quos ἀγορανόμους Græci appellant, pendentium coërccebatur rabies.' Plautus Rudente: 'Novi. Neptunus ita solet: quamvis fastidiosus Ædilis est. Si quæ improbæ sunt merces, jactat omnes.' Qui locus hinc lucem capiet. Jactat ædilis improbas merces, ut hic pisciculos, pluris, quam par est, venditos. De mensuris etiam cognoscebant, quæ æquæ: iniquas frangebant. Persius Satyra 1. 'Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus Fregerit heminas Areti ædilis iniquas.' Juven. Sat. x. 'Hujus qui trahitur prætextam sumere mavis? An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas, Et de mensura jus dicere, vasa minora Frangere pannosus vacuis ædilis Ulubris!' Ulpianus: 'Si quis measuras conduxerit, easque magistratus frangi jusserit, siquidem iniquæ fuerunt; Sabinus distinguit: utrum scit conductor, an non. Si scit, esse ex locato actionem; si minus, non. Quod si æquæ sunt, ita demum eum teneri, si culpa ejus id fecit ædilis.' Lib. XIII. D. Locati. Et hæc quidem de ædiliis in his rebus potestate et officio. Ad quæ addi potest Callistrati locus in lib. XII. D. de Decurion. *Colv.* Ad ædiles cura fori rerumque venalium pertinebat, et hi solebant fallaciis vendentium occurrere, improbasque illorum merces proturbare. Plato de Legibus lib. VI. fol. 276. Suidas in voce ἀγορανόμοι. Brissonius in Lexico juris, verbo 'ædiles.' *Elmenh.* *Pro ædilitatis imperio]* Pro potestate magistratus. Magna est in oratione Latina varietas hujusce particulæ *Pro*: aliter enim dicitur Pontifices pro collegio decrevisse,

aliter testem pro testimonio dixisse, aliter pro rostris, aliter pro tribunali, aliter magistratum pro potestate intercessisse. Istam autem varietatem ejusdem quidem fontis et capitis, non ejusdem tamen esse finis, non insubtiliter disserit Gellius in x. et ita facile putabit, si quis habeat bonorum scriptorum notitiam celebriorem. *Beroald.*

Jam, inquit, jam nec am.] *Tam jam*, ut Græcorum οὔτως ἀπα, veram lectionem censet Pricæus. Atqui istud *tam jam* pro tantopere *jam*, quod probat etiam Cort. ad Plin. lib. II. Ep. 3. *Tam blandior*, tacite primum editum est a Colvio, et hinc receptum in Ed. sec. Vulcan. &c. Sed nullus dubito, quin profluxerit e typothetarum errore. Nec probo tamen Gruteri, *tamen jam*, in Suspici. v. 10. In Mss. Bertin. Flor. ad Plin. lib. II. Ep. 3. est: *Inquit. Jam jam.* In Pith. Edd. Vett. item Vulc. pr. *Jam jam, inquit.* Quod revocavi. Passim eandem vocem per Epizenxin repeti ab Auctore vidimus *jam* supra. Adi et p. m. 55. 'Jam jam, grabatule, inquam.' Hic autem post nec incipit codex membranaceus Celeb. Viri mihi que amicissimi J. P. D'Orvillii. *Jam, nostris quidem Fux.* Gnelferb. Odio pro omnino in Pith. *Oud.* *Tum jam nec amicis, vel omnino ullis hospitibus parcitis]* Lib. II. 'Isthe vero nec viventibus quidem ullis parcitur.' In Oxoniensi tamen nullis hospitibus. *Tam jam* Græcorum est οὔτως ἀπα; quod non advertens Gruterus *tamen jam* reposuit. *Pric.*

PAG. 19 *Parcitis? Quid t. m. pr. p. fr. indicatis]* Qui vere etiam dant Ms. Dorvill. Edd. Wower. et seqq. Idem error irreperat supra: 'Infestari vias? quid? pro vias, qui. Tum indicatis Bas. pr. ut Pricæo placebat, *venditatis* Ms. Dorvill. cum Ed. Colv. Vulc. Wower. At Palat. Guelf. Zabar. Oxon. Pith. Fux. Par. et Edd. priscæ servant *indicatis*, rectius, ut

bene judicat Ferrar. lib. i. Elect. c. 20. Vide ad p. m. 69. 'Quod c. numis pisces indicaret.' Oud. Qui tam magnis pretiis pisces frivolos venditatis] Oxon. Quid tam magnis pretiis pisces frivolos indicatis? Antiphanes: 'Εὖν γὰρ ἴδω ἡλίκον Ἰχθῦν ὅσον τιμῶσι, πῆγνυμι. 'Pisces frivolos,' σαπρὰ ἰχθῦδια. Vide ad Matth. xiii. 48. dicta. Pric. Pisces frivolos indicatis] Supra docuimus, quemadmodum indicare non tam significat vendere quam aestimare, et pretium facere rei venalis. Castigatio est ædilis in piscatores, quod magnum nimis pretium petant pro pisciculis vilioribus nugatoriisque: id enim est 'frivolum:' cum 'frivola' sint proprie, vasa fictilia quassa. Unde dicta 'verba frivola,' quæ minus sunt fide subnixa: et 'res frivola,' quæ nullius pretii sunt, contemptibiles scilicet, et abjiciendæ. Beroald.

Florem] Hypatam significat, quæ veluti flos et metropolis erat Thessaliæ. Idem.

Ad instar] Ad instar, ut primus edit Elmenhorstius, confirmatur Mss. Bertin. Oxon. Pith. Fux. Guelf. et Zabarellæ, teste Ferrario lib. i. El. c. 20. Atque ita passim loquitur Auctor, licet hic illic librarii vel editores omiserint ad. Lib. ii. p. 26. 'Ad instar speculi.' p. 34. 'Ad instar oratorum.' lib. iv. p. 72. 'Ad instar circumforaneæ domus.' p. 81. 'Ad instar Attidis:' ubi vulgo exsulat, sicut et lib. ix. p. 195. 'Ad instar testudinis.' Lib. vii. p. 135. 'Ad instar tyrannicæ potestatis.' Rursus lib. ix. p. 199. 'ad instar scoparum.' Item 'ad instar filii.' pag. 205. Solin. pag. 19. 43. 'Hunc ad instar colunt numinis.' Sic Mss. 8. et Edd. Cam. Salm. in aliis deest ad. p. 48. 'Ad instar Ægyptii amnis.' Adi Servium ad Æn. ii. 15. sibi obloquentem Æn. vi. 866. et xii. 923. ibique Burm. et ad Suet. Cæs. c. 84. item Vossii Etymolog. Pricæi autem conjectura sco-

pulive, nata est ex eo, quod in Ed. Vulc. sec. non invenerat copulam et sc. quæ tamen in Mss. et ceteris Edd. recte comparet. Postuli Ms. D'Orv. Oud. Instar solitudinis] Sensus est: Civitatem, quæ alioqui florentissima est et primaria, facitis veluti desolatam viduatamque cultoribus, caritate cibariorum. Illa enim loca naturaliter frequentantur ab hominibus, ubi annona vilis est, et edulia minimo constant. Beroald. Instar solitudinis, &c.] Alexander apud Q. Curtium: 'Veni in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem.' In Proverbiis Græcis: 'Αγρὸς ἡ πόλις' ἐπὶ τῶν παρανοµούντων. 'Ἐπίχαρμος, ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. In Epistolis Heracliti nomen præferentibus: 'Ἐρημίαν αὐτὴν (πόλιν) πεποιήκατε διὰ τῆς κακίας. Cod. Oxon. hic, ad instar solitudinis. In sequentibus pro scopuli, malim scopulive legi. Pric.

Edulium caritate] Glossæ: 'Caritas, τιμότης' πολλοῦ πωλούμενον:' lege, Caritas τ. Carum, π. πωλούμενον. Idem. Edilium] Corrige edulium, hoc est, cibarium. Beroald. Caritate] Pretii enormitate. Idem.

Deducitis] Perperam in nonnullis est ducitis, deducis, ac deducitis, quod est in plerisque Mss. et explicari potest cum Florido: 'Redigitis urbem Thessaliæ florentissimam ad formam solitudinis.' Præfero tamen cum Groslotio, Stewechio, et Elmenh. diducitis, i. e. differtis, infamatis. Lipsius conjecit quoque deurititis. In Pith. est deducitis. Oud.

Sed non impune, &c.] Simili plane modo Petronius Arb. 'Sed non impune. Jam enim faxo sciatis, &c. Minandi formula, qua et hic Noster sæpe usus alias. Brant. Sed non impune] Hieronymus in Epistolis, non ad sensum tantum, sed et loci locutionem: 'Ab ædilibus, &c. vendentium rabies coerceretur, nec erat impune peccatum.' Pric. Sed non im-

pune : jam enim faxo scias, &c.] Lib. iv. 'Sed non adeo gaudens ista, quæcunque est, meos honores usurpabit : Jam enim faxo,' &c. *Idem.* Faxo] Faciam. *Beroald.*

Meo magisterio] Nostro est etiam in Mss. meis et Ed. Vulc. sec. sive Scal. ac seqq. *meo* dant Oxon. et Edd. priores. De magisterio vide Gron. ad Liv. lib. xxiv. 25. et nos ad Sueton. Tum debeo Pith. *debent* Fux. Guelf. Oxon. et D'Orvill. de quo modo, præcedente alio verbo, vide ad Cæs. lib. ii. B. Civ. cap. 32. 'Quemadmodum res processit, fortunamque cur præteream?' Burm. ad Lucan. lib. i. 126. 'Quis justius induit arma, Scire nefas.' ix. 563. 'Quære, quid est virtus : ' ac sic 2. Mss. Bentley. et Leid. in Horat. i. 11. 2. 'Quæsieris, quem finem Di dederunt.' Vide et ad Sueton. pag. 989. 990. lib. ii. p. 35. 'Nec quisquam definire poterit, quantas latebras comminiscuntur : ' ubi in Reg. *antur.* Lib. v. p. 95. 'Videsne, quantum tibi periculum velitatur fortuna.' Lib. x. p. 197. 'Accipe, quemadmodum homo curiosus cuncta cognovi.' Variant autem, ut sæpe, Mss. Ovidii lib. viii. M. 392. 489. Plin. lib. xxxiv. 4. 'Hoc nescio an Romanum fuit inventum : ' ubi tamen præfero Leidd. membranarum scripturam, *fuertit*, ut ibid. paullo post : 'Nescio an primi posuerint.' *Oud.* *Sub meo magisterio]* Magistratu et ædilitate. 'Magisterium' enim aliquando accipitur pro ipso magistratu : ut apud Plin. dicitur magisterium equitum, pro ipsa dignitate magistri equitum. Ita 'magistri' dicuntur, majores magistratus : unde 'magister populi' apud Antiquos is dicebatur, quem nos dictatorem dicimus : auctores M. Tul. Seneca, et Varro. 'Magistrare' enim moderari est, et regere, unde 'magisteria,' et 'magistri' et 'magistratus' dicti. M. Varro et Paulus jurisconsultus autumant, magistratus dici

quasi per diminutionem, a magistris, tanquam minores hi magistri sint. *Beroald.* Quemadmodum sub meo magisterio mali debeant coerceri] Vide i. Petr. 2. 14. et bene magisterio. In lib. LVII. ff. de V. S. 'Quibus præcipua rerum cura incumbit, et qui magis quam cæteri diligentiam et sollicitudinem rebus quibus præsent debent, hi magistri appellantur : quintem ipsi Magistratus, per derivationem a magistris cognominantur.' Hinc sæpe in Codice *magisteria potestas.* Onomasticon vetus : 'Magisterium : ἀρχή.' Paulus Festi abbreviator : 'Magistrare, regere, temperare, moderari : unde magistri non solum Doctores artium, sed etiam pagorum, societatum, vicorum, collegiorum : quia omnes hi magis cæteris pollent.' *Pric.*

Officiale suum] Onomasticon vetus : 'Officialis, ὁ περὶ τοῦ καθήκοντος.' Glossarium : 'Ταξιότης, Apparitor, officialis.' *Idem.* *Officiale]* Ministrum. Antiqui prætores, quia cum officio mittebantur in provincias, 'officia provinciæ' nominaverunt : unde 'officiales' dicti apparitores, ministrique ipsorum magistratuum : et hæc est vera verbi significatio. Vulgo 'officialis' accipitur pro ipso magistratu. Julius Capitolinus 'officia Palatina' appellat, intelligi volens officiales, hoc est, ministros imperatorios, sic enim scribit in Gallienis : 'Cum iret ad hortos nominis sui, omnia Palatina officia sequebantur.' *Beroald.*

Obterere] Conterere, conculcare, ignominie causa. Plautus in Rudente evidenter ostendit ædilis officium hoc fuisse, ut merces venales, si improbæ forent, jactaret conculcæretque, sic enim scribit : 'Neptunus quamvis fastidiosus ædilis est, si quæ improbæ sunt merces, jactat omnes.' *Idem.*

Severitudine] Severitate acerbitateque castigatoria : sicut quoque ni-

hil interest, 'suavitudo' dicas an 'suavitas,' 'sanctitudo' an 'sanctitas,' 'acerbitudo' an 'acerbitas,' 'castitudo' an 'castitas;' ita nihil refert, 'severitudo' dicas an 'severitas.' Plaut. in Epidico: 'Quid illuc est, quod illi caperat frons severitudine?' Ubi 'caperare' significat, rugis frontem contrahere et asperare: unde 'caperata frons' dicta, pro tristi et severa. *Idem.*

O Luci] Appuleius significatur. *Id.*

Seniculi] Piscatoris. A sene diminutivum nomen: cui subest occulta contemptio. *Id.* *O Luci, &c.]* 'Gaudent prænomine molles Auriculæ.' *Pric.*

Prudentis] Ironicos: intelligi enim vult a contrario, imprudentem fuisse Pythiam ædilem, qui tali consilio Appuleium privaverit, et nummis quos impenderat piscatori, et cæna, quam pisces pedibus minister obtrivisset. *Beroald.*

Valido] Oxon. Guelf. *valido.* *Calido* ironice probat etiam Ferrarius lib. 1. El. c. 20. *vapido* coniecit Barth. lib. xxxv. Advers. cap. 1. Sed nihil verius est emendatione aliorum et *Pricæana calido*, confirmata a m. sec. Cod. D'Orvilliani. 'Validum,' 'calidum' et 'callidum,' consilia æque bene dici possunt pro re de qua agitur, ut videbimus suis locis, ut lib. iv. p. 70. 'Remedium e re nata validum,' (sic vulgo) 'comminiscimus.' Paulo post: 'Callido decepti astu.' Lib. v. p. 95. 'Validum consilium requiramus:' ubi certe nihil mutandum. Frequentissime autem inter se confunduntur. Ad Comm. ad Sil. xv. 337. ad Liv. lib. xxxv. 32. ad Valer. Flacc. lib. i. 260. Burm. ad Lucan. v. 511. Cort. ad Cic. lib. iii. ad Fam. 8. 'Quod si me astutiorē fingit, quid potest esse calidius?' sive ferocius et inconsultius. Est enim 'calidum consilium,' extemporaneum et cito raptum præmentis agitata calore, et quidem hic juvenili ac præcipiti. Adì et

Davis. ad Cic. lib. i. de N. Deor. cap. 25. 'Nihil horum, nisi calide:' ubi et *callide, valide*, in Mss. de Invent. l. ii. c. 9. 'Idcirco aliquem calidum vocari, quod temerario et repentino consilio sit.' Plaut. Mil. Gl. ii. 2. 70. 'Hanc rem age: res subitanea est. Reperi, comminiscere, cedo calidum consilium cito.' Gell. lib. vii. cap. 3. 'Confidenter et nimis calide.' Ejus ingenii homo vocatur θερμόβουλος. Æliano lib. viii. de An. cap. 17. Immo C. Rittersbus. ad Gunth. lib. i. 665. et Barth. lib. vii. Advers. c. 19. *calidum* hic jam probarunt, exemplisque confirmarunt. Contrarium ei est *frigere*. Sil. xvi. 598. Dein ex numis Pith. Oud. *Valido consilio]* Ita Cod. Oxon. germanam scripturam puto *calido consilio*. Plautus Milite: 'Cedo calidum consilium cito.' Hirtius inter Epistolas Ciceronis ad Atticum, xv. 6. 'Exorentur ne quod calidius consilium ineant.' Aristophanes Pluto θερμόν ἐμόν: ubi Scholia Παράδοξον, ἢ τολμηρόν. Sic Livius xxxv. 'consilia calida et audacia' dixit: ubi omnes plerique vulgati *callida* legunt. *Pric.*

Lautus] Modo lotus in balneis: alias splendidus et nitidus: unde et lautitia dicitur, epularum magnificentia. Epigrammaticus poeta: 'Lauta quidem cæna est, fateor, lautissima.' Locis extra urbem Romam dictus est 'Lautulæ:' quia cum illuc aqua flueret, lavandi usum exercebant. *Beroald.*

Ad hospitium M. ac de cubiculo] Vulgo *cubiculum*. Colvius. *Cubiculum*. Alii *cubiculo*. Elmenhorstius. Aliquot sane Codd. ut Flor. Pal. Oxon. Pith. Fux. cum Edd. ante Colv. præbent *cubiculum*, ut respondeat τοῖς *ad hospitium*, quare id restituere Elmenh. et Sriver. Sed Lipsiano et Edd. Colv. Vulc. Wower. *Pric. &c.* accedunt Reg. Guelf. et Par. *cubiculo*, ut lib. iii. p. 60. 'Angulo concesseram stabuli.' Sæpissime autem va-

rios casus uni verbo jungi, frequenter monuerunt viri docti et aliquoties in Appuleio occurret lib. II. p. 23. III. p. 41. IV. p. 78. ut ostendi olim ad Hirt. lib. VIII. B. G. c. 46. Adi et ad Suetonii Vespas. c. 19. 'Sicut Saturnalibus, ita per Kalendas:' et Virg. Ecl. v. 6. G. II. 414. 'Per silvam et ripis,' Burm. ad Æn. I. 41. Sic Salmas. legit quasi e Mss. in Solino p. 36. 'In usum mensarum vel medelis.' Vulgo, *medelæ magis*, ut in Mss. meis, nisi quod in optimo Voss. vel *medelas magis*, verissime Vitruv. lib. I. cap. 2. 'Fana constituentur Æsculapio, Saluti, et eorum Deorum.' Oud.

Rogat te (inquit) hospes] Lib. II. 'Rogat te (inquit) tua parens Byrrhæna.' Pric. *Hospes*] Milo significatur: hic enim *hospes* accipitur pro eo qui recipit: alias pro eo qui recipitur: hinc illud notissimum: 'Non hospes ab hospite tutus.' Græce *ξένος* dicitur: unde *ξένιος* 'Jupiter,' hospitalis, quem invocat Dido Virgiliana illo versu: 'Juppiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' Beroald.

Abstinentiæ] Parsimoniæ, vel potius avaritiæ: modo ad vituperationem, alias ad laudem ponitur. *Idem*.

Somno diluendam] Moraliter locutus. Contingere enim fere semper solet, ut lassitudo magis somno discutiat quam cibo: et ut homo de lassatus ex itinere magis somnum cupiat, quam cœnam. *Idem*. *Non cibo sed somno censerem diluendam*] Apud Heliodorum ille lib. v. 'Ἐμολ τὴν ἐκ τῆς ὁδοπορίας, &c. κάκωσιν ὕπνῳ βραχεῖ γοῦν ἐστὶ παραμυθιτέον.' Pric.

Isto accepto] Cum hæc accepisset, audivissetque ex Photide Milo. Beroald.

Et injecta dextra] Lib. I. 'Injecta manu, ut adsurgat enitor.' Lib. IX. 'Manu pistori, &c. injecta.' Et XI. 'injecta dextra ducit me.' Pric.

Clementer me trahere adoritur] Lib. III. 'Clementi violentia secum at-

traxit.' *Idem*.

Dum contor] Remoror, et quasi resisto. Beroald.

Non prius discedam quam] Hieronymus in Hilarionis vita: 'Non prius mulier discessit quam ille pollicitus est.' Pric.

Et dictum jurejurando secutus, &c.] Lib. III. 'Et verbum facto secutus,' &c. *Idem*.

Ingratiis] Groslotius et Pricæus *ingratiis*. Certe *ingratiis* comicum est, ut docet Grævius ad Cic. IV. Verr. 9. 'Dicent ingratis,' i. e. invite; licet sæpe librarii vel contra metrum *ingratis* dederint. Adi ad Plaut. Cas. II. 5. 7. 'Vobis invitis atque amborum ingratiis.' Ter. Eun. II. 1. 14. 'Ingratiis ut dormiam,' Heaut. III. 1. 37. 'Ea coacta ingratiis,' quibus locis stare nequit *ingratis*, ut monuere viri docti. Bis quoque Ed. Junt. post. sic exhibuit in nostro, ut lib. II. p. 49. 'et ingratiis licet retexi.' Lib. VI. p. 129. 'Ingratiis ad promptum recurrens exitium:' ac Florid. lib. II. de Hab. Doctr. Plat. p. 628. 'Vi et ingratiis.' Sed Mss. et Edd. *ingratis*, ut constant in lib. II. p. 34. 'Ingratis cogeant effari.' Adi et Lambin. ad Lucret. lib. III. 1002. v. 55. Bos ac Staver. ad Nepot. Themist. cap. 4. § 4. 'Ingratis cogerebuntur.' Symmach. lib. I. Ep. 25. 'Ingratiis scævo proboque laudabilis es.' Sed illic veter. Cod. Ausonii Voss. habet *ingratis*. Junctim *vi* atque *ingratiis* est in Plaut. Mil. Glor. II. 5. 39. 'Immo vi atque invitam ingratiis, Nisi voluntate ibis, rapiam te domum:' ac Gellio lib. XVII. cap. 1. 'Ea ingratiis vi ac necessitate naturæ nobis accidunt.' Scipio apud Isidor. lib. II. Orig. cap. 29. 'Vi atque ingratiis coactus:' ut legendum. Nam male J. G. Voss. in Rhet. lib. v. delet quasi ex glossa τὸ *coactus*. Obvia enim est locutio 'vi cogere,' quæ vox male excidit Ed. Davis. Cæsaris lib. I. B. G. cap. 6. 'Vel vi coac-

turos.' *Oud.* *Ingratis obedientem*] Lego, *ingratiis o.* Donatus ad Eunuchum: 'Ingratiis, non ultro significat, quia ultronea grata sunt.' Donatus ad 1. 1. Andr. 'Perducuntur necessitate coacti.' *Pric.* *Ingratis*] Invitum et nolentem: adverbium est, et, ut ait Donatus, significat non ultro: sicut 'ingratus' significat invitum et coactus: quæ enim ultronea sunt, 'grata' sunt, 'ingrata' vero, quæ ab inimicis fiunt, ac recusantibus. Plautus in *Amphitryone*: 'Hæc heri immodestia coëgit me, qui hoc noctis a portu ingratis excitavit.' *Beroald.*

Grabatulum] Græce κλιδιον Lucianus appellat. *Idem.* *Ad illum*] Quasi contemptibilem et fastidendum. Hæc enim pronomina, *Iste* et *ille*, ut scienter inquit Donatus, sæpe ad contemptum aut ad odium referuntur. In pronominiibus magnum est pondus. Virgil. 'ille Sichenm Impius ante aras: ille:' hoc est, scele-ratus et nefarius, ut Donatus exponit. *Idem.*

Residenti] Mihi. *Idem.*

Quam salve] Quam prospere, quam feliciter: adverbium est, in hac loquendi consuetudine frequens. Apud Livium quærit maritus de Lucretia: 'Satin salve?' Illa respondens: 'minime,' inquit, 'quid enim salvi est mulieri, amissa pudicitia?' Apud eundem in x. 'Satin salve,' inquit Appius: 'Luci Volumni, ut sese in-saniore habent?' *Idem.*

Quid uxor] Brevis interrogatio, quæ tamen multa complectitur, dum quærit quid agat uxor Demeæ, quid filii, quid tota familia. *Idem.*

Vernaculi] Male Pricæus conjicit *vernulæ*. Iidem intelliguntur. Gloss. 'Vernaculus, θρεπτάριον, οἰκοπαφής,' &c. Sic 'vernaculæ apes,' 'vernacula poma,' &c. Petronio c. 38. Priap. Carm. 20. Pro 'verna' usi sunt: etiam Inscriptionum fabri et Ambrosius et Prosper Aquitanicus.

Vide et Beroald. ac Cl. Cannegiet. de Nomin. c. 11. p. 64. *Oud.* *Quid vernaculi*] Scilicet agunt. 'Vernas' autem servos dici voluerunt, qui, ut ait Pompeius Festus, ex ancillis nati essent vere, quod tempus anni maxime naturalis fœturæ est. Inde 'vernula,' et 'vernaculus' voce diminutiva, servus dictus: hinc 'vernaculum,' domesticum appellant, et domi quasi nostræ natum ac peculiare. M. Varro lib. de analogia novissimum tria genera verborum esse prodidit: 'unum vernaculum ac domi natum, alterum adventitium, tertium notum. Vernaculum est,' inquit, 'domi natum: ut sutor et pistor.' Idem in tertio de Re rustica: 'Præterea quoque volucres, cum partim advenæ sint, ut hirundines et grues: partim vernaculæ, ut gallinæ ac columbæ.' Columella in gallinaceis probat 'fœcunditatem vernaculam,' hoc est, nostratium et domesticorum gallorum. A 'verna' fit adverbium 'vern-aliter,' quod significat serviliter. Horatius in secundo Sermonum: 'nec non vernaliter ipsis Funditur officiis prælambens omne quod affert.' Ubi exposuit Acron, 'Vernaliter,' id est, luxuriose: quæ interpretatio an satis proba sit, ipse viderit. Nonius Marcellus 'Vernaliter' exponit, pro adulatorie, a vernis, quibus hæc vivendi ars est. A Cicerone dicta est 'festivitas vernacula,' pro urbano lepore, salibusque Romanis. *Beroald.* *Quid vernaculi*] Cum præcedat de uxore et liberis, putem *vernulæ* legendum. Infra lib. viii. 'Tali domo, tanta familia, tam caris vernulis, &c. desolata.' Et xi. 'Familiares ac vernulæ.' Habet *vernaculi* tamen Oxon. Ms. *Pric.*

Causas peregrinationis] Consimiliter Hipparchus Lucianum interrogat, quæ illa sit via, et quo proficiscatur. *Beroald.* *Percontatur accuratius causas etiam peregrinationis meæ, &c.*] Lib. viii. 'Aliud de alio non desinit quæ-

rere, denique de mansuetudine etiam mea percontatur anxie.' Seneca Epist. LXIV. 'Varius nobis sermo fuit, &c. nullam rem usque ad exitum adducens, sed aliunde alio transiliens.' Cicero in de Universit. 'At primum quidem tempus salutationibus, reliqua percontatione consumpsimus.' Claudius autem hunc primum librum Noster, ut et suum Virgilius: quem heic, ut omnibus paginis, perite exprimit. Ita ille: 'Nec non et vario noctem sermone trahebat Infelix Dido, longumque bibebat amorem, Multa super Priamo rogans, super Hectore multa: Nunc quibus Auroræ venisset filius armis, Nunc quales Diomedis equi, nunc quantus Achilles.' *Pric.*

Ubi protuli] In D'Orvill. *ut prot.* crebra variatione lib. VI. p. 115. 'ubi primum' et 'ut primum,' ac passim. Drakenb. ad Liv. lib. XXIII. c. 15. 'Ubi signa canere cœperunt.' Dein Edd. Junt. Ald. *et jam et de patria.* Ms. D'Orv. *Jam quod patr.* Forsan: *Jamque et de patr.* Fux. p. mea. Oud. *Protuli*] *Pertuli* habent cum Bert. Palat. Pith. Fux. omnes Edd. ante Colineam. Sed perperam id prætulit cum Roaldo Tollius. 'Aliud est perferre caussam' lib. VII. p. 139. Vide potius ad p. m. 51. 'Proferens vera,' et lib. IV. p. 84. 'Perlata fabula.' *Idem.* *Pertuli*] Enarravi atque percensui. *Beroald.*

Præsides] Quis scilicet sit præses provinciæ nostræ. Romani enim præsides provinciarum rectores misitabant: quo nomine et proconsules et legati Cæsaris, et omnes provincias regentes appellantur. Est enim *præsidis* generale nomen, ut jurisconsulti prodiderunt: præsides autem provinciæ suæ celebrat Appuleius in Floridis et Apologia, Orfitum, et Severianum, et Maximum Claudium. *Idem.*

Scrupulosissime explorans] Infra lib. V. 'Scrupulose curioseque percon-

tari non desinit.' *Pric.*

PAG. 20 *In media verba somnolentum desinere*] Ut solent nimio plus æquo ad fabulandum provocati. Hoc idem faciunt etiam aliorum garrulitate oppressi. Theophrastus loquaces ait narrationes suas in tantum extendere, ὥστε τοὺς ἀκούοντας ἤτοι ἐπιλαθέσθαι ἢ νυστάζειν. Statius Theb. x. 'Errare oculi, resolutaque colla, Et medio affatu verba imperfecta relinqui.' Quæ diverso quidem argumento prolata, non male tamen Appuleianis quadrant. *Idem.* *Somnulentum desinere*] Expressit id quod naturaliter accidere solet, ut somnolenti et jam dormitantes in mediis verbis deficiamus, veluti balbutientes: nec explicate satis explanateque loquamur. *Beroald.*

Nequidquam] Edd. Junt. Ald. *nequicquam.* Vic. Ber. Colin. Bas. pr. *nec quicquam.* At id significat nihil. Hic 'frustra.' Sæpe tamen ita corrumpere. Vide Drak. ad Liv. v. 43. ix. 18. Vir doctus maluit *nequidquam*: uti crebro est in Mss. integerrimis. Adi eundem ad lib. XL. 47. 9. me in VV. LL. Hirt. lib. VIII. B. G. c. 19. Sed Analogia et Ellipsis, quæ in hoc verbo est, suadent addi *d.* Contrahitur enim ex *ne ad quidquam*, vel *ne quidquam* sc. fit. Consule Gron. ad Liv. XLII. 64. *Oud.*

Incerta verborum salebra balbutire] Lib. x. 'Ore semiclanso balbutiens nescio quas affanias effutire.' *Elmenh.* *Verborum salebra*] Asperitate. *Verba* enim *salebrosa* et asperata merito dici possunt in balbutiente et somnolento, propterea quod neque facile, neque expedite, neque tota enunciantur, quasi aspredine quadam et salebra atque offensaculo fistulam spiritalem offendentia. 'Salebras' appellant asperitates et loca aspera. M. Tullius in quinto de Finibus: 'Venit ad extremum, hæret in salebra.' Idem de Oratore: 'Alter sine ullis salebris, quasi sedatus amnis fluit.' Hinc salebrosam dixere. Virg. 'non tam

salebrosus ut ante.' *Beroald.* *Incerta verborum salebra balbutire*] Lib. VIII. 'Incertum sermonem balbutiens.' *Pric.*

Patitur cubitum concedere] *Concederem* verissime exhibent Oxon. Reg. Fux. D'Orvill. Wass. et Edd. omnes ante Colvium, qui male mutavit, et inepte Bas. pr. *ut* inseruit. Abest elegantius. Vide ad Suet. Calig. c. 27. 'Tradidit, per vicos agerent.' Lib. II. p. 30. 'Da veniam, maturius concedam cubitum.' Lib. IV. p. 69. 'Placuit, ferremus aditum.' Lib. IX. p. 177. 'Mutuoque commune exitum protelarent, cohortati : ' ubi plura. Vulgo et illic interponunt *ut*. Dein *raucidi* Oxon. r. *seminis* Palat. Oud. *Tandem patitur cubitum concedere*] Melius Oxon. Cod. *concederem* : ita legunt etiam Romæ et Vicentiæ primi omnium editi. Notetur heic vox *tandem*. Horatius : ' Ut ventum ad cœnam est, dicenda tacenda locutus, 'Tandem dormitum dimittitur.' Virgilius : 'Conticuit tandem : ' ubi Servius : 'Diurnitatem narrantis expressit.' *Pric.*

Evasi aliquando rancidi senis loquax et famelicum convivium] In Plauti Capt. 'Redibo hinc ad senem ad cœnam asperam.' Apud Petronium : 'Subduxisti te inquam a præceptoris colloquio. Quid ego homo stultissime facere debui? an videlicet audirem sententias et somniorum interpreta-menta?' *Idem.* *Rancidi senis*] 'Rancidum senem' festiviter, necnon et mordaciter appellat hospitem Milo-

nem, vocabulo inamabili, et avaritiæ sordes exprimente. Horatius 'rancidum aprum' appellat insuavem. Ita a M. Tullio 'caro rancida' dicitur in eo significatu, quo vulgus usurpat. *Beroald.* *Loquax et famelicum convivium*] Tales sunt cœnæ sordidorum et deparcorum, ut plus loquacitatis habeant, quam liquaminis esculenti. *Idem.*

Cænatus solis fabulis] Joculariter tanquam in cœna verba tantum et fabulas propinaverit, vice obsoniorum : 'cænatus' autem et 'pransus' et 'potus,' diversum valent quam indicant : ut docet Quintil. in primo. *Idem.* *Cænatus solis fabulis*] Ἀντὶ ἀλφίτων βήματα, ut in Græcis Proverbiis. Aristophanes Equit. *Ὅς ἀπὸ μικρὰς δαπάνης ὑμᾶς ἀριστίζων ἀπέπεμπε, Ἀπὸ κραμβοτάτου στόματος μάττων ἀστειοτάτας ἐπινοῶς. Lucilius Antholog. 4. 20. Ποιητὴς πανῆριτος ἀληθῶς ἐστὶν ἐκεῖνος, "Ὅστις δειπνίζει τοὺς ἀκροασαμένους" *Ἦν δ' ἀναγινώσκη, καὶ νῆστιας οἶκαδε πέμπει, Eis αὐτὸν τρεπέτω τὴν ἰδίην μανίην. In Varronis Menippæis : 'Consurgimus jejunis oculis.' *Pric.*

In cubiculum reversus] Regius et Fux. caret præpositione, ut lib. VII. 'Civitatem revēnire' vel 'reverti : ' ubi vide. Lib. IX. p. 194. 'Revenire Larem : ' &c. Adde notata ad pag. m. 27. 'Thessaliam pr. civitatem per-veneritis.' *Oud.*

Optatæ me quieti reddidi] Lib. IX. 'Rursum se reddidit quieti.' Et x. 'Vespertinæ quieti traditum.' *Pric.*

METAMORPH. LIB. II.

DUM Hypatæ loca singula curiosius contemplatur, Byrrhenam matronam opulentam recognoscit: statuatque in ejus domo faberrime factam explicat: a qua commonitus, ut ab uxore Milonis hospitis caveat, perinde ac maxima, magarum, in ancillæ amorem propensus labitur, cum qua complexus et colluctationes veneriæ referuntur. Cœnaticus Byrrhenæ apparatus describitur. Inibi inseruntur et fabellæ convivales, licentiosique cachinni constrepentes: mortui custodia: custodis nares auresque præsectæ: mox regressio Lucii nocturna ad hospitium, non sine sudore et cæde, qua non tam homicida factus est quam utricida. *Beroald.*

Ut primum] Appuleius post somnum excussum in Milonis Hypatini hospitio, singula loca illius civitatis cœpit curiose contemplari: utpote magiæ noscendæ cupidissimus: et cum videret se esse in media Thessalia, quæ domicilium et officina est magicarum vanitatum, existimabat, quicquid spectaret, id totum vi cantaminum esse in alias effigies transfiguratum. Ex hac contemplandi curiositate incidit in matronam summam, nomine Byrrhenam, cujus opulentia et cultus graphice referuntur. *Idem.*

Sol novus diem fecit] Caius Matius apud Agellium lib. xv. c. 21. 'Jam jam albicassit Phœbus, et recentatur Commune lumen hominibus voluptasque.' *Elmenh.* 'Novus sol' est renascens. Vide Misc. Observ. vol. II. pag. 96. et Cerdam ad Virgilii Georg. I. 288. 'Aut cum Sole novo terras inrorat Ecus.' Claudiano in Fescenn. O. 2. 'Novo Phœbo.' Alio

sensu sive de primo anni die dixere alii. Vide Burm. et Serv. ad *Æn.* VII. 720. item Anson. de Urb. XIV. 'Brumæque novo cum Sole tepentes;' ut ibi legendum alibi docebitur. Virgilius quoque ultimo loco de prima ætatis parte posuit. *Oud. Sol novus*] Recenter exortus. *Virg.* 'Carpamus, dum mane novum, dum gramina canent.' *Beroald.*

Emersus] Optimo verbo est usus, tanquam sopitus mersus sit in barathrum oblivionis. *Idem.*

Anxius alioquin] Tò alioquin delet Bertinus. *Elmenh.* Hinc Scriverius alique uncis eam vocem incluserunt: sed perperam. Neque hic, sed infra *suspensus alioquin*, ea vocula caret Bertinus. At passim hanc inserit Auctor. Supra: 'Sititor alioquin novitatis.' p. 12. 'Putris alioquin et vetus funis.' p. 26. Ed. Pric. 'Lepida alioquin et dicaacula puella.' p. 32. 'Inquies alioquin et petulans.' Lib. III. p. 46. 'Potulentus alioquin.' Lib. IV. init. 'Insolitum alioquin:' ubi et aliis locis deest eidem Codici. p. 59. 'Pannosus alioquin.' p. 72. 'In prospectu alioquin adtonitum.' Lib. V. p. 102. 119. Lib. VIII. p. 158. 'Præceps alioquin et temerarius.' Adde Indic. Floridi, et Comm. ad Sueton. Vitell. c. 1. In Edd. Ald. Junt. post. *alioqui.* 'Tam Oxon. dat *alioquin nimis c.* sine copula. Dein Guelferb. *quæ rata.* *Oud. Anxius alioqui*] Ordinatio verborum sic struitur: *Anxius curiose singula considerabam. Beroald.*

Thessalia loca tenere, quo artis magicæ] Scholiastes Horatii Epode V. 'Thessalia regio est Græciæ vicina; ubi magia viget plurimum, et herbæ magicæ abundant. Quare ab aliqui-

bus illa dicitur inventum Thessalum.' Hinc D. Chrysostomus in Epist. Pauli ad Ephesios cap. 4. homil. xv. *Thessalam* pro venefica ponit, inquit: *Καὶ ἀπειλεῖς δῆσιν, καὶ μυρία πρότερον λαιδωρησαμένη τῇ ἀθλίᾳ καὶ ταλαιπώρῳ, Θεσσαλίδα δραπέτριαν προεστῶσαν καλοῦσα.* Plin. lib. xxx. c. 1. Suidas *Θετταλὴ γυνή.* *Elmenh. Mediæ Thessaliæ loca*] Tanquam Hypata in mediterraneo Thessaliæ sita sit. *Beroald.*

Nativa cantamina] Significat artem magicam sedes habere originales in ipsa Thessalia, perinde ac ibidem nata sit, non aliunde advecta. Ita Lucanus in sexto Pharsaliæ cantamina, hoc est, incantamenta magica, veluti nativa atque vernacula peculiariaque Thessaliæ fuisse demonstrat. Menander quoque apud Græcos, 'Thessalam' cognominavit fabulam, complexam ambae foeminarum detrahentium Lunam. Autumat Plinius, magiam in Perside inventam a Zoaroastre, transisseque illinc ad Thessalas urbes. Hinc Plantus 'Thessalum veneficum' scite dicit, intelligi volens maximum præstigiatorem, omnisque magici ludibrii gnarissimum. *Idem.*

Celebrentur] Colvium secuti sunt reliqui: ac Lipsiano Codici accedunt Flor. Pal. Oxon. Gueif. &c. Sed non abhorreo ab Indic. *celebrantur*, ut servat Fux. D'Orvill. cum Edd. primis. *Quo* enim lic valet 'ubi,' 'quo loco.' Tum Fux. *hujus civ.* Oud. *Fabulamque illam*] Subaudi reputans: hoc est, recolens. *Beroald.*

Civitatis] Hypatæ. *Idem.*

Id esse crederem] Lucius habens persuasissimum, in Thessalia plurimum pollere magicas artes, credebat, quæcunque videbat, ea esse omnia vi cantaminum transformata, demutataque. *Idem.*

Ferali murmure] Magico cantamine, susurramineque pestifero. *Idem.* *Omnia prorsus, &c. in aliam effigiem translata*] Florus iv. 12. 'Ea denique in Germania pax erat, ut mutati homi-

Delph. et Var. Clus.

nes, alia terra,' &c. *Pric.*

Lapides quos offenderem, de homine duratos] Quid credendum sit de transformationibus, quæ arte Dæmonum hominibus videntur accidere, docet nos Augustin. de civit. Dei lib. xviii. c. 18. et de *spiritu et anima* c. 26. fol. 618. lib. ii. ad Simplic. Quæst. 3. et in Quæstion. Vet. et Nov. Test. Qu. 27. Bodin. de magorum dæmonomania lib. ii. cap. 6. Del-rio Inquis. Mag. lib. ii. cap. 18. *Elmenh.* Cave, ne cum Oxon. et Par. Cod. mutes participium in *duros*. Lib. v. p. 94. 'Duratos in lapidem digitos.' *Λιθώμενους* Luciano. Hoc autem pertinet quoque locus Minucii Felicis cap. 20. 'De hominibus et feras omnes et de hominibus arbores atque flores.' Sic lege cum Scheffero Misc. Obs. vol. ix. p. 166. *offenderam* Ms. D'Orvill. *Oud.* *Lapides de homine duratos*] Lucianus in hanc sententiam, *θεόσασθαι τι παράδουξον, ἢ πετόμενον ἄνθρωπον, ἢ λιθώμενον* Cupiebam, inquit, spectare aliquid inopinabile, vel hominem volaticum, vel lapideum. *Beroald.*

Aves indidem plumatas] Pricæus, quia invenit in Oxon. in *idem*, conjicit legendum *ibidem*. Sed bene Beroaldus et Floridus explicuere 'ex iisdem hominib.' ut lib. iii. p. 57. 'Inpartire nobis unctulum indidem?' i. e. ex illa pyxide. Supra p. 14. 'Aliquid indidem sumo.' Lib. x. p. 225. 'De stanneo vasculo, &c. meque indidem largissime perfricat.' p. 229. 'Indidem de potione gustavit ampliter.' Plura vide ad Gell. lib. vi. c. 10. 'Indidem Megaris erat.' ad Cæs. lib. vii. B. G. c. 62. 'Indidem pervenit.' ad Flor. lib. iv. c. 12. 48. 'Totam indidem implexus Cantabriam:' ubi Mss. præbent *in diem*, et citat Freinshemius hunc locum. Mox Palat. Fux. cum Ed. Junt. post. *simil. foliatis*. Oud. *Indidem*] Ex homine. *Beroald.*

Foliatas similiter] Scilicet ex humanis corporibus: tanquam homines

Apul.

5 T

potentia magica in lapides, in aves, in arbores, in fontes transfigurari possent: sicuti metamorphosis poetica multiformiter tradit. *Idem.*

Latices] Aquas. Supra dictum est, laticem dici omnem liquorem. *Idem.* *Fontanos latices*] In Vett. Catalectis: 'Fontanos latices, et lucida pocula vitro.' Virg. 'Sparserat et latices simulatos fontis Averni.' *Pric.*

De corporibus humanis] Frustra corporibus tentant viri docti. Ipsa hominum corpora in fontanos latices mutata innuit Appuleius, instar Arethusæ apud Ovid. lib. v. Met. 633. 'Cæreulæque cadunt toto de corpore guttæ, Quaque pedem movi manant lacus, eque capillis Ros cadit, &c. In laticem mutor.' Vel Byblidis apud eundem lib. ix. vs. 662. 'Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis Vertitur in fontem.' Vel Egeriæ lib. xv. 549. 'Liquitur in lacrymas: donec pietate dolentis Mota, soror Phœbi gelidum de corpore fontem Fecit, et æternas artus tenuavit in undas.' Quomodo et Proteus 'Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum Flumen erat,' apud eundem lib. viii. 736. Dein in *statuas* Pith. *Oud.*

Fluxos] Solntos, liquefactosque. Allusit ad naturam aquarum, fluidam ac fluentem. Alias fluxus dicitur mollis et effœminatus, ut Martialis: 'Cinædo eviratio fluxo.' A Cypriano fluxura accipitur pro libidine, et mollitia veneria; scribit enim, castitatem exarmaturam esse fluxurarum: hoc est, libidinum. *Beroald.*

Statuas et imagines] *Statua* proprie lapidea est, sive ænea, et ex quacunque materia solidiore. *Imago* cerea est, et picta. Sed sæpe indiscriminatim ponuntur. Sensus est: Ex persuasionem magicæ disciplinæ credendam incredibilia: et ut Lucianus dixit Græce *παράδοξα*, hoc est, inopinabilia: quod imagines ambularent, boves pecudesque loquerentur: quod

sane prodigiosum est, et contra naturam, *Idem.*

Incessuras] Ambulaturas. *Idem.*

Id genus pecua dictura] *Id genus* exsulat ab Par. et Fux. sed prave. p. 23. 'Surculis, lapillis, et id genus frivolis.' Adi ad l. viii. init. 'ceteris omnibus id genus viris.' Tum perperam Reg. Fux. *pecora*. Alterum magis amat Auctor, ut lib. vi. p. 117. 124. 'Gregalia pecua.' Lib. ix. p. 201. 'Pecua trucidando.' p. 244. 'Pecua etiam cujuscemodi.' Adi etiam Beroald. et Drak. ad Liv. l. v. c. 48. 'vulgatis velut in pecua morbis.' Schwartz. ad Mamert. Genethl. c. 9. 'pecua agrigue deserta:' quod malō. Hinc *pecuaria*. Adi ad Virg. G. iii. 65. Auct. ad Herenn. l. iv. c. 34. 'Cuinam præsidio pecua credemus.' Sic e Mss. legendum Leidd. Vulgo cui. In primo ibi *pecuaria*. In aliis *penuria pecora*. Solin. cap. 22. 'Ut pecua nisi interdum a pastibus arceantur.' Sic legendum e Mss. optimis. Dein *dicturas* est in Pith. *dicturos* in Reg. Fux. Oxon. D'Orvill. per syllepsin. Verissime. Adi Burm. et me ad Snet. Cæs. cap. 75. 'Conjuraciones conventusque nocturnos esse sibi notas.' *Oud.* *Id genus*] Hujus generis. Eloquentio elegans, scriptoribusque usitatissima, 'Id genus,' hoc genus,' pro ejus generis, et hujus generis. *Beroald.* *Pecua*] Vetustissimi *hoc pecu* singulariter, et *hæc pecua* pluraliter dicebant: ut docet Priscianus in sexto. Nonius Marcellus: 'Pecua,' inquit, 'et pecuda ita ut pecora, Veteres dixerunt.' Plautus in Mercatore: 'Nec pecua ruri pascere, nec pueros nutrire.' Idem in Rudente, 'Squamosum pecu,' pro piscibus posuit: et Solinus in Polyhistore sic refert: 'Ita pabulosa, ut pecua, nisi interdum æstate a pastibus arceantur, ad periculum agat satietas.' Mendosi codices non *pecua* habent, sed *pecuaria*. Nævius in gymnastico: 'Homines, pecua, belluas-

que.' Hinc 'pecuarius' homo dictus a M. Tullio, qui habet pecuarias grandes: hoc est, qui pascit armenta et greges, ex quibus exuberant uberes quæstus. M. Varro in secundo de Re rustica: 'Et ipse pecuarias habui grandes, in Apulia oviarias, et in Reatino equarias.' Et hoc est quod intelligi voluit Porcius Cato, agricolationis totius scientissimus, qui quærenti, quid maxime in re familiari expediret, respondit: 'Bene pascere.' quid secundum: 'Satis bene pascere.' hoc enim verbo declaravit, rem pecuariam esse in agricolatione quæstuosissimam. *Idem.* *Dictura præsagium*] Apud priscos in prodigiis erat, bovem loquutum esse: quo nunciato senatum sub divo haberi refert Plin. qui aliubi quoque sic tradit: Canem loquutum in prodigiis, quod quidem annotaverim, accepimus: et serpentem latrasse, cum pulsus est regno Tarquinius. Invenitur in annalibus, olim in villa Galerii locutum esse gallinaceum semel: quæ omnia quia fiunt contra quam est nota natura, prodigiosa existimantur, credunturque facere præsagium: hoc est, prognosticon rerum futurarum. *Idem.*

PAG. 21 *Jubaris orbe subito vent. oraculum*] Friget valde hoc adverbium: quod et sensisse videtur Pricæus, malens lucido. De qua voce dicam ad l. ix. p. 196. 'Rota solis lucida diem peperit.' ubi minime opus est reponi lucidam. Sed nec id satisfacit hic loci. *Muto*, vel simile, sententiæ acumini responderet. *Oud.* *Jubaris orbe*] Solis globosum corpus significat. *Beroald.* *Et jubaris orbe subito venturum oraculum*] Ita et Ms. ille: at malim lucido: sic infra lib. ix. 'Rotam Solis lucidam' dixit. *Pric.*

Venturum oraculum] Quæcunque incredibilia impossibiliaque naturaliter sunt, ea credebatur Appul. fieri posse Hypatæ magici cantaminis vi atque potentia. *Beroald.*

Attonitus, immo, &c. stupidus] Probabilis est Oxon. Cod. lectio *obstupidus*, ut lib. i. p. 19. 'Consternatus ac prorsus obstupidus.' Vide Pricæum, et Gron. ad Gell. v. 1. 'Attonitos et obstupidos,' seu *obstupidos* e Mss. teste Heinsio ad *Æn.* i. 513. *Plaut. Mil. iv. 6. 39.* 'Adstitisti obstupida.' Mox *cuncta* deest *D'Orvilliano.* *Attonitus*] *Stupefactus.* *Attonitos* proprie appellamus, ut auctor est Corn. Celsus, quorum et corpus et mens stupet. Quod genus mali fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: hunc 'apoplexiam' Græci appellant. De attonito Servius sic: 'Attonitus proprie dicitur, cui casus vicini fulminis, et sonitus tonitruum dant stuporem.' *Beroald.* *Immo vero*] Correctio est. *Idem.* *Attonitus, imo vero, &c. stupidus*] Seneca *Natur. quæst. ii. 27.* de tonitru percussis: 'Quidam vero vivi stupent, et in totum sibi excidunt, quos vocamus attonitos.' *Florus ii. 12.* 'Attonitum adhuc, tanquam subito malo stupentem.' Pro *stupidus* tamen non male *obstupidus* legas. Sic 'attonitos et obstupidos' v. 1. A. Gellius. Sic supra i. Miles. 'Consternatus ac obstupidus:' et 'studio obstupidum' Pacuvius apud Nonium Marcellum. *Pric.*

Cupidinis meæ] Cupiditatis, scilicet magiæ noscendæ. Interdum masculino genere *cupido* accipitur pro cupiditate. *Horat.* 'cupido sordidus aufert.' *Idem* in Sermonibus: 'At bona pars hominum decepta cupidine falso.' *Beroald.*

Dum luam temulento simili] Errant viri docti, Palatino Cod. adscribentes Gruteri conjecturam margini adlitam; quam in contextu expresserunt Scriverius et Floridus: *incessu, temulento similis.* *Becichemus* Epist. LXXIV. ait, in suis Mss. simpliciter legi, *dum temulento vel tenui vento simul:* unde resectis ceteris emendat, *dum temulento similis.* Vide *Colv.*

Et sic pag. 24. 'Dum amenti similis accelero vestigium.' in Flor. N. 16. 'Cogitanti similis.' Estque adjectivum *similis* in Mss. plerisque. Huc facit Censorinus de Die Nat. cap. 12. 'Tibicinibus permissum urbem personatis temulentisque pervagari.' Verum Ms. Lipsiano accedunt Regius et Guelferb. *dum luxu temulento similis*: unde nata est Scaligeri conjectura *lixæ*, in Vulcanii Ed. sec. jam lecta, et a J. Meursio quoque prolata lib. iv. Exerc. Crit. cap. 17. quam arripuit etiam Pricæus, motus Isidori loco in Glossis: 'Lixabundus ambulat,' qui voluptatis causa ambulat,' ubi vide Grævium. Sed amplius Mss. viii. et Edd. Vett. præbent *in luxu*. Hinc Wasseo incidit *semilixæ*, ex Livii lib. xxx. cap. 28. 'Statorius semilixæ.' Sopingius coniecit *in lusu*. Solent enim hæ voces passim confundi. Adi Comm. ad Propert. lib. ii. 23. 79. Livium lib. i. 57. Verum enim vero, cum optimi Mss. Florent. et Bertin. cum Edd. primis exhibeant; *dum in luxu nepotali simul* vel *similis*, et Pithæanus det, *d. in luxu nepotalem simul*, existimo, utramque vocem esse admittendam, quarum alteram altera exclusit, et legendum: *dum in luxu nepotali, temulento similis*. Sive dum instar vel modo et habitu luxuriantium nepotum, seu per luxum nepotalem, et ebriosimilis. Passim Nostro abundat præpositio *in*, ubi causa vel instrumentum actionis intelligitur. Vide ad p. 3. 'In mollitie decorus.' Et egregie huc pertinet lib. xi. p. 249. 'Comitare pompam in ovanti gradu.' *Nepotalis* vocem jam illustravit Beroaldus. Ammianus Marcell. Nostri imitator, ait l. xxxi. c. 5. 'In nepotali mensa discumbens.' Editor Junt. post. vulgavit utrumque: *dum temulento similis, in luxu nepotali simul*. Sed tunc mallet: *dum in luxu nepotali, simul temulento similis*: quomodo habebimus omnia, quæ in Mss. inve-

niantur. Oud. *In luxu nepotali*] 'Luxus nepotalis' significat immodicam profusionem, et victus largitatem: 'nepos' enim prodigus dicitur: unde 'nepotalis' derivatur. Eleganter a Tertulliano dictum est, 'Aristippus in purpura nepotatur:' pro eo quod est, luxuriatur, et lautius vivit. 'Nepotatus' quoque, ut apud Tranquill. annotavimus, dicitur ipse luxus atque prodigientia. Beroald.

Ostiatim] Per singula ostia: adverbium est: consimilia sunt 'templatim,' 'vicatim,' 'pagatim,' et id genus prope infinita. Quintil. in v. 'Scrutanda singula, et velut ostiatim pulsanda.' *Idem. Dumlixæ temulento similis ostiatim singula pererro*] In editis *luxu* erat, pro quo bene Scaliger *lixæ* substituit. Isidorns in Glossis: 'Lixabundus ambulat, qui voluptatis causa ambulat.' Heliodorus ἀλύνει κατὰ τὴν πόλιν, καὶ σχολὴν διατίθεσθαι vocat. Censorinus, 'urbem temulentus pervagari.' 'Ostiatim singulæ pererrare,' heic, est quod Petronius dixit, 'per totam civitatem errare, atque omnes porticus circumire.' Solomo cap. 3. Cantici, ἐν τῇ πόλει, ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις κυκλοῦν. Pric. *Ostiatim*] Onomasticon vetus: 'Ostiatim, κατὰ θύρας.' Lactantius ii. 15. 'Et omnes ostiatim domos occupant.' *Idem. Forum cupedinis*] Forum piscarium, et in quo esculenta venduntur: relegere quæ in primo commentario copiosius annotata sunt super hac dictione. Beroald.

Et ecce mulierem quamprimum] Lucian. Κἂν τοῦτ' ἡ γυναῖκά τινα ὁρῶ προσίοσαν ἔτι νέαν εὐπορομένην, ὅσον ἦν ἐκ τῆς οἰοῦ συμβαλεῖν ἱμάτια γὰρ ἀνθινὰ καὶ παῖδες συγχολοὶ καὶ χρυσίων περιττόν. ὥς δὲ πλησιαιτέρου γίγνομαι, προσαγορεύει με ἡ γυνή, καὶ ἀμειβομαι αὐτῇ ὁμοίως. *Elmenh.*

Famulatione] Accedunt Reg. Fux. Guelf. Oxon. D'Orvill. Sed tum *famulatio* debuit scribi a *famulitium*,

quo turbam servorum notat Noster. Vide Flor. N. 22. item Martianum Cap. lib. vi. p. 227. viii. p. 271. 'famulitium Veneris;' et alibi sæpissime. Eadem varietas l. vi. p. 114. 'Una de famulatione Veneris.' In Glossis 'famulatio, *θεραπεία*.' jam Pricæo citatis. Male etiam in Oxon. est sequenti: in Par. *gaudentem*. Oud.

[*Famulatione*] Famulorum ancillarumque multitudine, quod et famulitium dicitur, ut idem Appuleius ait in Floridis: 'Frequens famulitium, domus amplo ornata vestibulo.' Græce ait Lucianus, *παῖδες πυκνοί*, id est, frequentes ministri. Beroald. Et ecce mulierem quampiam frequenti stipatam famulatione] Aristænetus l. 8. *Γυνή τις ἐν ἀγορᾷ προϊούσα, &c. ὑπὸ τῶν οἰκετῶν περιστοιχίζετο κύκλῳ*. Bardesanes de Bactrorum mulieribus, (apud Eusebium): *Ἰπηρετούμεναι ὑπὸ παιδίσκων καὶ νεανίσκων μᾶλλον ἢ οἱ ἄνδρες*. 'Frequenti' (inquit) 'stipatam famulatione.' Virgil. de apibus: 'Stipantque frequentes:' ubi Servius: 'Quodam quasi satellitio ambiunt.' Onomast. vetus: *Σωματοφύλαξ*, satellites, stipator.' Ibidem: *Δορυφόρος*, stipator, satellites.' 'Famulatio' heic est 'famulitium,' ut et vi. 'Una de famulatione Veneris.' In dicto vet. Onomast. 'Famulatio, *θεραπεία*.' Pollux iii. 8. *Τὸ δὲ πλῆθος τῶν οἰκετῶν, θεραπεία*. Ms. Oxon. *sequente*, quod non amplector. Florid. ii. 'Lectum genus, frequens famulitium.' Infra lib. iv. 'Officio frequenti cognatorum et affinium stipatus.' Virgilius supra adductus, 'Stipantque frequentes.' Pric.

[*Accelerato vestigio*] Infra: 'Dum accelero vestigium.' Elmenh.

[*Aurum in gemmis*] Mirum Fux, et in gemmis Pith. Quia debuisset ex Scioppii opinione lib. iii. Susp. lect. c. 10. potius dici *gemmæ in auro*, ille, sequentibus Elmenhorstio, Scriverio, et Pricæi contextu, prætulit e Cod.

Bert. cui accedere videntur Anglicani, *in genis*; ut intelligantur in aures, ex auribus in genas, si Dis placet, dependentes. Sed quis umquam in aures locavit *in genis*; aut quis Latine dixit *aurum inflexum in genis*? Ad hæc aurum solum tunc temporis parum ornamenti vel dignitatis erat auribus matronarum, elenchos et margaritas tum certatim gestantium. Quare unice veram puto vulgarem ante lectionem, et intelligi monilia *χρυσόδετα*, sive auro vineta et inclusa, quibusque aurum circumflexum, et incurvatum ac circumdatum est. Possuntque tam 'inaures,' quam 'collaris torques,' et 'crinalia' ornamenta designari. Ac passim hac in re 'aurum' et 'gemmæ' junguntur; ac 'de gemmis auro inclusis' adi Jurisconsultos, et Isidori Glossas in v. *Bæn*. Eleganter Ovid. lib. v. Met. 51. 'Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat Aureus, ornabant aurata monilia collum.' Lib. iii. Art. 128. 'Vos quoque non caris aures onerate lapillis, Nec prodite graves insuto vestibis auro.' Virgil. lib. x. *Æn*. 134. 'Qualis gemma micat, fulvum quæ dividit aurum, Aut collo decus, aut capiti.' Senec. Med. vs. 572. 'Auro textili Monile fulgens, quodque gemmarum nitor Distinguit aurum, quo solent cingi comæ.' Juvenal. S. vi. 458. 'Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil, Cum virides gemmas collo circumdedit, et cum Auribus extentis magnos commisit elenchos.' Adde Val. Flacc. vi. 669. &c. et Pricæum. Sed et sæpe Noster junxit, ut p. 26. 'Auro, veste, gemmis exornata mulier incedat.' Lib. v. p. 93. 'Auro facto, gemmosisque monilibus onustas sorores.' item p. 94. ut conjecit Lipsius, ita exhibit Ed. Vulcanii sec. 'Aurum in gemmis inplexum sive circumvolutum. Verum eo sensu construit cum aliis Appuleius id participium tertio casu: ut videbimus ad

lib. III. p. 53. 'Colloque meo manibus ambabus inplexa.' Plin. I. XXIII. 3. 'Crinibus aurum inplexum.' Nec raro *infecti* et *inplecti* confunduntur. Vide Davis. ad Cæs. lib. II. B. G. cap. 17. Ac de verbo *confiteri* consule Burm. ad Petron. cap. 41. 'Lyæum Eviumque confessus.' Oud. *Aurum in gemmis*] Lucianus: ἰμάτια ἀνθινὰ καὶ χρυσίον πεπτόν, id est, vestimenta florida, et aurum copiosum. Beroald.

Inflexum] Scilicet in gemmis. Sabinus jurisconsultus ait, gemmas inclusas auro cedere. Etenim cedit, cujus major est species. Unde si margaritæ auro ornandi gratia adhibitæ sunt, auro cedunt: si contra, aurum margaritis cedit. Idem, ut Ulpianus inquit, et in gemmis est, annulis inclusis: sed si gemmæ, ut habiliter geri possint, inclusæ auro fuerint, tunc aurum gemmis cedere autumat Paulus. Idem.

Hic intextum] Moris olim et etiamnum vestes auro intexere. Hier. Ep. XXII. de custo. virg. ad Eustoch. 'Quæ maritorum inflammantur honoribus, quas Eunnuchorum greges sepiunt, in quarum vestibus attenuata in filum auri metalla texuntur.' Ovid. III. Met. vs. 556. 'Et pietis intextum vestibus aurum.' Cydonius de continentenda morte pag. 11. Τὸ δὲ αὐτῷ μηχανᾶται καὶ περὶ τὴν ἀμπεχόνην, οὐ πρὸς τὰς τῶν ἁρῶν μόνον ὑπερβολὰς τοῖς ἱματίοις φραττόμενος· ὀλίγης γὰρ ἂν εἶδει πρὸς τοῦτο φροντίδος. νῦν δὲ ἐκείνο μὲν τῇ φύσει καὶ ζωῷ ἀπέβριψεν· ὁ δὲ λόγος πολλὴν καὶ τοῖς ἱματίοις ἐξεῦρεν αὐτῷ τὴν ἀβρότητα, καὶ γῆς καὶ ὕλης διαφοράν ἐξέτησε, καὶ ἄνθος ἐξεῦρε καὶ χρυσὸν συνόφηνε, καὶ παντοδαπῶν ζώων τε καὶ φυτῶν ἰδέας ἐν τούτοις διέγραψε, καὶ ἱματίων ἰδέας ἄλλας ἄλλοις ἀπένευμεν, ὡς ἂν ἕκαστος γένους ἢ ἀξίας, ἢ ἡλικίας ἔχων τυγχάνη. Elmenh. Cyprian. de bono pudicitiae: 'Vestibus aurum intexere quasi pretio est vestes corrumpere. Quid inter fila staminum delicata ri-

gida faciunt metalla?' &c. Virgil. VIII. Æn. 'chlamydemque auro dedit intertextam.' Brant. *Hic intextum*] Scilicet in tunicis. Aurum intexere vestibus, invenit Attalus rex: unde nomen Attalicis: auctor Plin. in octavo. Fiunt ex auro textili vestimenta, sine alia materie: quali paludamento indutam Agrippinam vidisse se refert idem Plin. netur enim aurum, ac textitur lanæ modo, et sine lana. Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit. Beroald. *Aurum, &c. hic intextum, &c.*] Lib. IV. 'Vestes sericæ intextæ filis aureis.' Æneid. IV. 'Tyrioque ardebat murice læna Demissa ex humeris, dives quæ munera Dido Fecerat, et tenui telas discreverat auro.' Scriptor de bono Pudicit. in Cypriani Operibus: 'Vestibus aurum intexere, quasi pretio est vestes corrumpere. Quid inter fila staminum delicata rigida faciunt metalla,' &c. Infra hic lib. IV. Hieronymus ad Eustoch. 'Quos Eunnuchorum greges sepiunt, in quarum vestibus attenuata in filum auri ramenta texuntur.' Basilius (Homil. εἰς τ. πλουτῶντας) de uxore sumptuosa: Χρυσὸν, τὸν μὲν χαλκεύουσα, τὸν δὲ ἐξυφαίνουσα. Gloss. 'Intertextum, παρύφαντον.' Pric.

Matronam confitebatur] Ex cultu ornatuque matronali apparebat, eam esse matronam summam. Cultus magnificus, ut Græco versu testatum est, addit hominibus auctoritatem. Beroald. *Aurum in gemmis et in tunicis, &c. matronam profecto confitebatur*] Justinus lib. XX. 'Ut matrona auras vestes, cæteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ, deponerent.' Capitolinus in Galieno: 'Gladiatores pompabiliter ornatos cum auratis matronarum vestibus.' Hieronymus ad Demetriadem: 'Ut taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, &c. ad quæ ardent et insaniunt studia matronarum.' Idem I. contra Jovinianum: 'Multa

esse quæ matronarum usibus necessaria sunt: pretiosæ vestes, aurum, gemma, &c. Propertius: 'Matrona incēdit census induta nepotum.' 'Confitebatur,' est, ostendebat, palam faciebat. Juvenalis: 'Mors sola fatetur Quantula sunt hominum corpuscula.' Idem: 'Et quos præcipue fugiam properabo fateri.' Et alibi: 'Mollissima corda Humano generi dare se Natura fatetur.' Seneca Epist. cxx. 'Non ille gradus lassitudinem facit in quo deficimus, sed ille profitetur.' Cyprianus Epist. 62. 'Quantum dedecoris et criminis confitetur!' Lactantius vii. 7. 'Ea ipsa ratio qua constare ac regi omnia sentiuntur, solertissimæ mentis artificem confitetur.' Seneca Suasor. i. 5. 'Confessio servitutis est, jussa facere.' Hoc sensu infra hic viii. 'clamare' occurrit. 'Quem circum capellæ pascentes opilionem esse profecto clamabant.' Pric. *Matronam p. confitebatur*] Virgilius: 'Quæ te sola puer multis e matribus unam Prosequitur.' Ubi Servius: 'E matribus, e nobilibus: nam Matres non nisi nobiles dicimus, unde et Matronæ dictæ.' Clemens de rebus Petri: τῶν ἐγγενῶν τὰς ἐπιφανεστάτας, καὶ ἂς ὁ λόγος ματρῶνας οἶδε καλεῖν. Idem.

Jam gravis in annis] Ms. D'Orvill. *en! ann.* a Vulc. Ed. sec. exsulat τὸ *in*. Vide Pricæum. Sed contra Apuleii stylum, ut jam monui, et l. xi. latius videbimus. Ex Sophoclis Ajace, apud Suidam in Δύσσοργος ἐν γῆρα βαρὺς. Immo p. 27. 'Vini in ætate pretiosi:' quo loco adi Pricæum. L. iv. p. 81. 'Major in ætate.' L. vi. p. 112. 'in laboribus defessus:' ubi rursus alia vide. Oud. *Hujus adhærebat lateri senex jam gravis annis*. Ut matronam decebat. Seneca Controvers. ii. 7. 'Matrona quæ se adversus sollicitatores tutam volet, prodeat intantum ornata, ne immunda sit: habeat comites ejus ætatis, qui impudicos, si nihil aliud, verecundia

annorum submoveant.' Macrobi. Saturn. ii. 5. 'Averterant in se populum in spectaculo Livia et Julia comitatus dissimilitudine: quippe cingentibus Liviam gravibus viris: hæc juventutis, et quidem luxuriosæ, grege circumsedebatur.' Et nota, in hoc, et Senecæ loco, 'matronarum comites:' sic 'matronæ' et 'comitis' mentio in l. xv. ff. de injur. 'Senex gravis annis:' ut infra viii. 'Senex annis gravatus.' Plinius lib. vi. Epist. 20. 'Se et annis et corpore gravem.' Calpurnius iv. Ecloga: 'Num precor informis videor tibi? num gravis annis?' Theocritus: Πολλοῖσι βαρὺς περ ἔων ἐνιαυτοῖς. Virgilius: 'Annis gravis, atque animi maturus Aestes.' Isidorus Orig. xi. 2. 'Quinta ætas, senioris: id est, gravitas: quæ est inclinatio a juventute in senectutem.' Scholiastes ad Sat. ii. Juvenalis: 'Vir gravis' (id est, annis gravis) 'corrumpitur a juvenibus.' Ait, 'adhærebat lateri.' Martialis: 'Deinde hære tuo lateri, præcedere sellam.' Hieronymus ad Furiam: 'Nec procurator calamistratus, nec formosus collactaneus, nec candidulus ac rubicundus assecla adhæreat lateribus.' Infra hic lib. ix. 'Nequissimæ annus adhærens lateri temerarius adulter.' Pric.

Est, inquit, Hercules hic Lucius] Delevi pronomem *hic*, auctoribus Mss. quinque. Uncis jam incluserat Scri verius. In Ms. Oxon. *Et tu, inquit, Hercule Lucius*. Reg. Fux. *En! inquit, Hercules! Lucius*. Quod verum censeo. Auctorem nostrum maluisse dicere *Hercules*, quam *Hercule*, vel *me Hercules*, infra probabimus. Oud.

Et offert osculum] Sic 'osculum offerre' lib. xxxiv. Justinus. Pric.

Obgannit] D'Orv. *obgannuit*. Oxon: *obgannivit*. Par. *aggannit*. Sic 'aggarrire' Martiano Cap. init. At imitatus Noster est Terentium Phorm. v. 8. 41. 'Ei quod ad aurem obganniat.' Vide ad l. v. p. 107. 'in aures

ganniebat.' Oud. *In aurem obgannit*] Ita Mart. 'Gannis in aurem semper omnibus Cinna.' Unde et 'obgannire' ductum est, quod significat murmurare. Et 'gannitio' apud Veteres significat canum querulam murmurationem. 'Gannitum' quoque nonnulli humanam vocem vocaverunt. Unde 'obgannire in aurem,' est secreto loqui, et veluti immurmurare. Afranius: 'Gannire ad aurem nunquam didici.' Beroald.

Quin, inquit, etiam, ipse parentem t. accedis et saluta] *Ipsa sine τῷ vel exhibent* Flor. Reg. Fux. Oxon. Par. D'Orvill. et *ipse* Lips. Ac recte quidem *ipse* pro *ipsam*, quod est in Edd. Vett. Sed *vel* non temere damnem, ab iisdem et aliquot Mss. expressam. In Pith. *vel ipsam*. Emphatice eam particulam addi vel pueriscunt. Vide ad l. iv. p. 82. 'Vel anxiatum iri:' et seq. τῷ *ipse*. Cic. l. ii. Ep. ad Fam. vi. 'Vel ex hoc ipso.' Nam male vulgo separant *inquit etiam*: prius senex mulieri in aurem obgannit, ut alloqueretur Lucium, sed tum conversus ad ipsum *inquit etiam*: 'Quin vel ipse accedis parentem?' Dein perperam *accedus* est quoque in Gueff. et D'Orvill. et *salutes* in Fux. *saluta* in Gueff. *Quin* sensu adhortantis jungitur indicativo. Adi ad l. iii. p. 46. 'Quin aggredimur.' Roaldus, qui inseri e codice volebat *prope*, ut infra, videtur ob oculos habuisse verba p. 23. Ed. Pric. 'Et utpote pignori meo longe provisum cupio,' ac legisse, ut *prope pign.* Oud. *Vel ipsam parentem*] Verba sunt senis, hortantis Appuleium, ut matronam saluteret, veluti parentem ac matrem: id enim venerationis nomen est. Beroald. *Accedis, et salutas*] Luc. xxii. 47. ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. Josephus Bell. Jud. i. 20. ἤγγισεν, ὡς ἀπασάμενος. Florid. iv. Noster: 'Adeunt ac salutant.' Pric.

Vereor ign. m. feminae] Ἀρχαῖσμός. Elmenh. Male Beroaldus existimat

extrinsecus subintelligendum esse *me offerre, tradere*, vel simile quid. Genitivum enim Appuleius posuit anti-que pro Accusativo: cuius exempla aliquot ex Afranio, Pacuvio, Accio, Varrone protulit Nonius cap. de numer. et casib. et quidam legunt etiam in Plauto Mil. Gl. iv. 6. 51. 'Mei veretur.' Vide etiam J. Palmer. Spicil. in t. iv. Thes. Crit. p. 733. et Stewech. infra ad voces 'poreum opimum.' Pith. *mihī ign.* Oud. *Vereor, inquam, ignotæ mihī fæminæ*] In Menechmo Plantina: 'Certe hæc mulier aut insana est, aut ebria Messenio, Hominem quæ ignotum compellat me tam familiariter.' Orientius sequiorem sexum in Commonitorio instruens, 'Oderit ignotis audax attollere vultus.' De Augusto Nicol. Damascenus: Ἀσπάξασθαι, &c. ὃν οὐκ ᾔδει δρόθεν εἶη, &c. χαλεπὸν ἦν. Adde Joh. x. 5. Pric. *Ignotæ mihī fæminæ*] Extrinsecus subintelligendum, *me offerre, vel tradere, vel aliquid simile.* Beroald.

Rubore suffusus] Passim Appuleium adhibere præpositionem *in* pro *per* sive sensu causæ, modi, vel instrumenti, monui jam sæpius: quod mutare non debuerat Salm. in Solin. p. 18. 'Adolevit puer in spiritu regii sanguinis:' ut est in Mss. optimis et Edd. Vett. Et sic cum participio mox, 'in adspectu micantes.' L. vi. p. 112. 'In laboribus defessa.' Quia tamen Mss. Flor. Lips. Palat. Bert. Reg. D'Orv. non agnoscunt hic loci præpositionem, neque Edd. Vett. præter Juntinas et Aldinam, vix amsim eam hic admittere. Vide ad Virg. G. i. 430. In D'Orvill. male *fusus*. Ex Aldina lectione faciebat Groslotius *in ruborem* s. Oud. *In rubore suffusus, &c.*] Petronius: 'Perfusus ego rubore,' &c. Ovidius: 'Subitusque invita notavit Ora rubor.' Idem: 'Confusa pudore Sensi me totis erubuisse genis.' Virgilius: 'Plurimus ignem Subjecit rubor, et

caefacta per ossa cucurrit.' Seneca Epist. xi. 'Ubi se collegit, verecundiam, bonum in adolescente signum, vix potuit excutere.' *Pric.*

Rejecto capite] Temere nimis mutarunt hæc viri docti quidam, in quibus perperam omnino Vulc. Ed. sec. et Wower. ediderunt *relecto*. Rectius omnino foret, quod cum Colvio conjecit Lipsius, et edidit Scriverius, *dejecto*, sive in terram submisso vultu, ut solent pudibundi. Vide ad Suet. Aug. cap. 79. Hinc in simili plane re Achill. Tat. l. vii. p. 453. εἰς γῆν κατένευσα. Verum hic plus fecit Lucius, nec tantum præ pudore vultum submisit, sed nolens nec audens accedere, vel oculos in Byrrhæna defigere, avertit se Lucius, et resistens caput in tergum rejecit. Ac videtur Auctor respexisse ad Græcum ἐντρέπεσθαι, præ pudore faciem avertere. Utrumque reverentiæ causa junxit Herodianus l. iii. c. 11. Μῆδ' εἰς αὐτὸν βλέπειν, ἀλλ' ἀποστρέφειν καὶ κάτω βλέπειν. Huc pertinet quoque circumversio corporis in adoratione. Vide Brisson. de Form. l. i. p. 37. 'Rejicere' passim homo dicitur ea, quæ in dorsum versus removet. Vide ad Phædr. Fab. 83. Similiter puella, quam mediam a tergo amplexus erat amator, se convertens, 'rejecit se in eum' apud Terent. Andr. i. l. 109. ut apud Mart. Cap. l. ix. p. 302. 'Resupina paululum reclinisque pone consistentis sese permisit amplexibus voluptatis.' Sic enim leg. e Mss. Vulgo *consistens* sine sensu. Sic 'se in grabatum rejicere' Petron. c. 91. ubi vide Burm. Contra de annuente videbimus in loco, quem hic citant viri docti, p. 223. Ed. Pr. e Mss. esse legendum: 'Quod nollem, relato; quod vellem, dejecto capite monstrarem.' *Oud.* In rubore suffusus, *relecto capite restiti*] Officium mutæ salutationis præ verecundia vitavit. Apposite Seneca pater jam citata controversia: 'Fe-

rat jacentes in terram oculos, adversus officiosam salutationem inhumana potius quam inverecunda sit, etiam in necessariam resalutandi vicem multo rubore confusa.' Scripsimus in Appuleio nostro *relecto*, non *delecto*. Ita et Cod. Oxon. Infra lib. x. 'Verbis nutum commodare, ut quod vellem relato, quod nollem dejecto capite monstrare.' quo et loco *relecto* scripserim. *Pric.*

Obtutu in me conversa] D'Orv. *reversa*. Palat. Gneff. *conv. in me*. Minus autem bene edidit Scriverius *obtutu*. Est enim Græcismus notissimus et Auctori frequens, 'conversa obtutu,' sive conversos in me habens oculos vultumque. L. viii. p. 158. 'Toro faciem inpressa.' Alibi 'revincta corpus,' 'infectus manus,' 'æstuans nares,' &c. Vide ad l. viii. p. 172. 'Faciem pigmento deliti.' De *obtutu* vide Burm. ad Val. Flac. vii. 88. 'Obtutu consurgit ab alto.' de Deo Socr. 'Obtutu hebeti visuntur.' Solin. p. 36. 'Obtutu terram contuentur.' p. 37. 'In obtutu sine nutatione contendit.' *Oud.* *Obtutum in me conversa*] Infra heic: 'Omniumque, &c. obtutus in unum quempiam, &c. conferuntur.' Et, 'Obtutum acerrimum in me destituit.' *Pric.* *Obtutum conversa*] Oculis in me defixis. *Beroald.*

En, inquit] Verba matronæ Byrrhænæ ad Appuleium, quem recognovit ex lineamenti vultuque materno: nihil enim dubium est (ut Columellæ verbis utar) quin ipsa natura sobolem matri similem esse voluerit: et parentum notæ plerumque natis inhærent. *Idem.*

Salvia] Nomen est matris Appuleii. Alias herba est cana, odorata, mentæ similis: vulgo nota. Herbarii Græcæ 'Elelisphacon' vocant: a qua fortassis 'salvium' deducitur, quod genus est liquaminis sive potionis, cujus Columella et Plinius meminerunt. Quidam non *salvium* legunt, sed *salvium*, a saliva, hoc est, succo, in-

clinata dictione. *Idem.*

Generosa proles] Miror, Vulc. Ed. sec. Elmenhorst, Scriverium, &c. potuisse huic ultimæ voci substituere τὸ *proles*. Quod si vel maxime in quibusdam Mss. reperiretur, glossam tamen esse pateret satis. Sed Mss. bene retinent *probitas*, et optime defendit Pricæus. Est enim verecundia matris, in ore Lucii filii elucens, cuius signa dederat per ruborem ingennum et capitis rejectionem. Ea igitur voce simul et mater et filius maxime laudantur. Immo sic legendum esse docent sequentia, *sed et cetera corporis*, quæ non cohærent, si *proles* scripsisset Auctor. Ineptius multo Wowerius novam vocem finxit *prolitas*. Oud. *En, inquit, sanctissimæ Salvæ matris generosa proles*] Virgilius v. 'Veterumque agnoscunt ora parentum.' Idem viii. 'Et totum lustrabat lumine corpus:' ubi Servius: 'Paterna in eo lineamenta cognoscens.' Communis lectio *proles* non est incommoda. Virgilius: 'Deum certissima proles.' Et, 'Salve vera Jovis proles.' Posset et *soboles* legi: sic infra heic lib. x. 'sobolem generosam' dixit: prætulerim veterem tamen scripturam, *generosa probitas*: quomodo et clare legitur in Oxon. Cod. 'Probitatem' vocat maternam in Lucio oris verecundiam. Statius: 'Dulci probitate rubentem.' Idem de Crispini puero: 'Tunc hilari probitas, et frons tranquilla,' &c. Plinius xxxvii. 2. de Pompeio: 'Illius probi oris, venerandique per cunctas gentes.' Donatus ad i. 1. Andriæ, 'vultus probitatem' dixit. Sic Seneca Epist. lxxvii. 'vultum probum.' Jam et αἰδήμονας in linguæ Latinæ usu 'probi oris,' ἀναίδεις 'improbos' dici, qui honos terunt Scriptores facile concedent mihi. *Pric.*

Sed et cetero corporis exæqualiter ad regulam, quamd. a. adfigunt, sunt congruentia] Vitiose cetero Edd. Ber. Col. cuncta Flor. pr. Pal. Guelf. et

Beroaldi notæ cum Ed. Scriverij. Non male. Eadem varietas l. iiii. p. 61. Dein quod Colvius dedit e Ms. Lipsii, cui favet Palat. *inexplicabiliter*, omnes dein secuti sunt pro *exæqualiter*, quod, probante G. Vossio, ante vulgo edebatur, vel *exæqualiter*, ut in Bas. pr. Sic 'inexplicabilis voluptas simulacri divini' l. xi. p. 257. i. e. ἄρρητος, ἀνεκδιήγητος, seu quæ verbis explicari nequit. Vulgo etiam 'inexplicabilis admiratio' de Mundo p. 707. Ed. Flor. et 'inexplicabilis sitis' de Phil. Mor. p. 613. Sed cum duobus illis locis non in laudem, at vituperium loquatur, malim ibi cum aliis Mss. *inexplebilis*, Gr. ἀπληστος, ut de Phil. Mor. p. 599. Apol. p. 437. Flor. N. 20. Florus l. iiii. c. 21. Vide Burm. ad Lucan. l. i. 509. 'Plenus abit visu.' Immo cum in ceteris Mss. sit *inexcecrabiliter* vel *exsececrabiliter*, in Reg. *inexsacrabili*, Fux. *inexaciabili*, Heinsius aliquando conjecit *exasciabiliter*, sed dein maluit, *en! exæqualiter*. At non inepte suspicari licet, ab Auctore relictum fuisse *inextricabiliter*, cuius vocis meræ glossæ sunt *inexpleabiliter* vel *inexæqualiter*, ut maluerunt alii. Est enim *inextricabiliter* tam apte, tam pulchre, ut nequaquam *exæquare* vel *explicari* queat. Belg. *onnavolglyk en onuit drukkelyk*. L. x. p. 216. 'Morbi inextricabilis vetero implicitus:' ubi in Mss. aliquot etiam *inexcecrabilis*. Plin. l. v. Ep. 9. dixit 'inexplicabili morbo.' L. xi. p. 257. 'Fatorum inextricabiliter contorta retractas licia:' ac sæpius Appuleius hac voce utitur eodem sensu, quem præbet vox *inexplicabilis*, de qua adi Periz. Misc. Obs. V. viii. T. i. Corrupta etiam hæc vox in *explicabile* contra metrum erat apud Sil. Ital. l. iv. 585: 'Inextricabile litus.' Virg. Æn. vi. 25. 'inextricabilis error.' Solin. c. 29. 'Ad quam diu iter inextricabile fuit:' ubi in Voss. qu. etiam *inexplicabile*: ex Plinii l. v. c. 5. Sopingius

autem conjecerat ad marginem, *Polycreti ad regulam*: ut respexerit Auctor ad regulam Polycreti, de qua apud Lucian. *περὶ ὀρχήσεως* t. II. p. 308. et de morte Peregrini t. III. p. 331. aliosque. Sed passim simpliciter ad regulam seu *πρὸς κανόνα*, et ad amussim dicitur. Vide Gruter. Ceterum adsentior viris doctis, in quibus Sopingius, Salmasius, N. Heins. illa, qua d. a. affingunt vel adfigunt, aut adsignant, vel effingunt, sunt, delentibus, uti nata ex glossemate hominis explicantis τὸ *regulam*. Nec compareret τὸ *sunt* in Palat. Oxon. Par. Fux. Reg. D'Orvill. Sin Pith. E textu jam eiecerunt Vulc. Ed. sec. Scriv. Pric. Florid. *Oud. Æqualiter ad regulam*] Quasi dicat, cuncta corporis in Appuleio membra congruere maternis membris, veluti ad amussim, quæ regula est fabrorum, qua architecti utuntur ad opus probandum: de qua ait et Maro: 'nil ut deliret amussis.' Beroald. *Sed et cætera corporis ad regulam inexplicabiliter, &c. congruentia*] 'Ad regulam,' *πρὸς κανόνα*; exactissime nempe et faberrime facta. Theophylactus ad Philipp. III. 16. 'Ο κανὼν οὔτε πρόσθεσιν ἔχει, οὔτε ἀφαιρέσιν. Niceph. Gregoras lib. x. de Logotheta Metochita: Πάντα (τοῦ σώματος) σύμμετρα κεκτημένους, ὥσπερ ὑπὸ κανόνι καὶ σταθμῇ τῆς φύσεως τελεσιουργησάσης αὐτῷ τὴν τε ἡλικίαν ὁμοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸ καθ' ἕκαστα τῶν μελῶν καὶ μερῶν. Ammianus de Juliano Imperat. 'Humēris vastis et latis, ab ipso capite usque ad ungulium summitates lineamentorum recta compage.' Suetonius de Tiberio: 'Latus ab humeris et pectore: cæteris quoque membris omnibus usque ad imos pedes æqualis et congruens.' Herodianus de Commodo, τὴν ὕψιν ἀξιοθέστατος σώματος συμμετρία. De psittaco Noster in Floridorum Excerptis: 'Corpus tam concinnum, ut neque oppido parvum, neque nimis grande sit, sed quantum satis ad usum decoremque.'

Contra de Caio Suetonius: 'enormi corpore:' id est, ad regulam sive normam minus congruo. Sic 'flexi et enormes vici' apud Tacitum xv. Annali. Gloss. 'Ἄρρυθμος, &c. enormis.' In vet. Onomast. 'Enorme, ἄμετρον.' Pric.

Succulenta proceritas] Dictiones præposteræ, quæ ita in ordinem redigendæ sunt: *Inenormis proceritas, succulenta gracilitas*: ut, quasi per antitheton, singulis singula opponantur: quæ locutio splendida est. Vult enim significare, in Appuleio fuisse corporis proceritatem, sed inenormem, hoc est, moderatam, non immodicam: et ob hoc decoram fuisse gracilitatem, sed succosam, ut ita ex contrariis fiat temperamentum formositas. Tale enim corpus habilissimum est, ut ait Corn. Celsus: nam longa statura, ut in juvenia decora est, sic matura senectute conficitur. Gracile autem corpus infirmum, obesum, hebes est. Talis statura quadrata ab eruditis nuncupatur, de qua scripsimus in x. commentario apud Suetonium: qui tradit, Vespasianum fuisse statura quadrata. *Inenormis* significatur non enormis: hoc est, non nimia, neque immodica. Cic. in Topicis: 'privativa' appellat, quæ Græce στερητικά dicuntur, in quibus adjecta est præpositio in: hæc enim syllaba cum fuerit apposita, demit fere aliquid ex ea vi quam esset res quælibet habitura, si In syllabam præpositam non haberet: ut humanitati 'inhumanitas,' dignitati 'indignitas.' In namque adposita id de quo dicitur humanitate ac dignitate privavit. Unde et Boëtius scienter, hanc orationis particulam 'privatoriam syllabam' vocat, in quarto commentario Topicorum. Sicut autem *enormis* dicitur grandis et prolixus, ita *inenormis* proceritas significatur statura quidem longa, sed non enormitate deformis, et quæ mediocritatis temperamento decora sit. Consimiliter 'gracilitas

succulenta' dicitur, cum neque nimis gracile, neque nimis obesum corpus est: quæ res hominem venustat. 'Succulentum' dicimus succi plenum, et quasi succosum: quod tamen neque obesum aut pingue sit: qualis habitudo laudatur. Sidonius Apollinaris tradit, Theodericum regem fuisse colli non obesi, sed 'succulenti.' *Beroald.* *Inenormis proceritas*] Lucianus in de Saltat. Μῆτε ὑψηλός, καὶ πέρα τοῦ μετρίου ἐπιμήκης, μήτε ταπεινός καὶ νανώδης τὴν φύσιν, ἀλλ' ἔμμετρος ἀκριβῶς. Sidonius de Theodorico: 'Corpore exacto, longissimis brevior, procerior eminentiorque cæteris.' 'Decoram proceritatem' Tacitus Annal. dixit. Ejusmodi vocant Græci κεκανοτισμένην ἡλικίαν: de qua, et id genus cæteris exactam venustatem implentibus, videantur quæ ad prædictam Sidonii Epistolam annotavit in de Pictura Veterum, eruditione, vitæque integritate vir illustris, Franciscus Junius. 'Inenormem proceritatem' autem dum dixit Noster, Suetonium sectatus est. De Vitellio ille: 'Erat enim in eo enormis proceritas.' *Pric.* *Succulenta gracilitas*] Maximianus: 'Quærebam gracilem, sed non quæ macra fuisset.' Lucianus in de Gymnias. Τὴν ἔξιν οὔτε ῥικνὸς καὶ κατεσκληκῶς, οὔτε περιπληθὴς εἰς βάρος· ἀλλ' εἰς τὸ σύμμετρον περιγεγραμμένος. Idem ibidem: Οὔτε πολὺσαρκος, οὔτε εἰς ὑπερβολὴν λεπτός. Et in hac medietate laus. Celsus II. 1. 'Gracile corpus infirmum, obesum hebes est.' *Idem.*

Rubor temperatus] Plinius I. Epist. 14. 'Facies liberalis, multo sanguine, multo rubore suffusus.' Sidonius ubi supra: 'Lactea cutis, quæ propius inspecta juvenili rubore suffunditur.' Statius: 'Purpureo suffusus sanguine candor.' Petronius: 'Mellea purpureum depromunt ora ruborem, Lacteaque admixtus sublimat pectora sanguis.' Servius ad Æn. VIII. 'Formosos dicimus, quibus calor sanguinis ex rubore pulchritudinem creat.'

Ita locus ille corruptissimus emendandus. Theophylactus Simocatta: Αἱ παρειαὶ οὔτε κατέρυθροι, γυναικῶδες γάρ· οὔτε πάλιν ὠχρότητι τὴν εὐπρέπειαν ἐπεστίγναζον. *Idem.* *Rubor temperatus*] Galenus ἐν μικροτέχνῃ, inter signa craseos, hoc est, complexionis, vel (ut Latinius loquar) constitutionis bonæ, enumerat colorem ex rubore candoreque concretum, capillos flavescētes, et modice crispōs. *Beroald.*

Flavum] Flavi capillitii magna olim cura, magnus honos. Statius Achil. I. vs. 162. 'Fulvoque nitet coma gratior auro.' Ovidius de Cydippe: 'Hoc faciunt flavi crines et eburnea cervix:' et lib. II. Fast. de Lucretia: 'Forma placet, niveusque color, flavique capilli.' *Elmenh.*

Capillitium] Coma et capilli. Sic enim a 'capillo' dicitur 'capillitium:' ut. a 'famulo' 'famulitium,' a 'satellite' 'satellitium.' *Beroald.*

Inaffectatum] Ipse in Apologia capillos sese habuisse tradit non amœnos ac delicatos, nec ad lenocinium decoris promissos, quales *affectati* dicuntur, cum affectatione quadam et cura studiose colantur ab his qui (ut ait Seneca) 'soliciores sunt de capitis sui decore quam de salute: qui inter speculum pectinemque occupati sunt, qui concinniores esse malunt quam honestiores, qui rempublicam suam turbari minus curarent quam comam.' Archigenes medicus cosmetica, hoc est, medicamenta ad capillos venustandos composuit: quibus docet, flavos et crispōs capillos fieri spuma salis, myrrha commixta. Galenus quoque non parum multa commemorat cosmeticorum, quæ nigricant, candicant, ruffant capillos: quæ fœminarum effeminatorumque peculiaris cura est: atque vidisse mulieres complusculas immodica affectati capillitii curiositate defunctos, cum caput hujuscemodi pharmacis medicamentisque letifera frigiditate vexarint. 'Calliblephara' dicuntur a

Græcis, et a Plin. nostro, medicamenta, quibus oculorum palpebræ et supercilia venustantur, et capilli inficiuntur: quod et alibi annotavimus. *Idem.* *Flavum, &c. capillitium*] Infra lib. x. 'Flavis crinibus usquequaque conspicuus.' In Veterum Catalectis: 'Capillulos, Flavos, lucentes ut aurum nitidum.' Tertullianus de Cultu fæmin. cap. 6. 'Ecce (inquiunt) pro albo vel atro, flavum facimus gratiæ faciliorem.' Herodianus de Commod: Κόμη ἦν φύσει ξανθὴ καὶ αὐλῇ. Ælianus de Atalanta: Ξανθὴ ἦν αὐτῆς ἡ κόμη, οὐ πολυπραγμοσύνη καὶ βαφαῖς, καὶ φαρμάκοις, ἀλλ' ἦν φύσεως ἔργον ἡ χροιά. 'Inaffectatum' heic est, quod in re simili Petronius 'suo flexum ingenio' vocavit: vel (ut Noster de hoc ipso capillitio suo in Apologia) 'ad lenocinium decoris minime compositum.' *Pric.*

Oculi cæsii] Cærulei, viridisque coloris. Cæsius enim color viridis cæruleusque significatur, quem et alio nomine 'glaucum' nuncupant: a Latinis veteribus 'cæsia' dicta est, quæ Græcis 'Glaucopis' dicitur: ut Nigidius ait, de colore celi, quasi 'Cœlia.' Catullus 'cæsium' leonem appellat, a colore oculorum cæruleo. Corn. Celsus in vii. 'Pupillæ,' inquit, 'color vel niger est, vel cæsius, cum summa tunica tota alba sit.' Aristot. in primo de Animalibus, cæsium in oculis colorem aliis esse tradit, aliis caprinum, quod morum optimorum indicium est, et ad cernendi claritatem primatum obtinet: et hoc est quod intelligi voluit Plin. cum ait in xi. conditos oculos clarissime cernere, sicut in colore caprinos. *Beroald.*

In aspectus micantes prorsus aquilinos, quoquo versum floridi] *In aspectu* verissime exhibent Mss. omnino omnes et Ed. Junt. post. pro quibus duabus vocibus male Vulc. Ed. sec. sive Scalliger et Wow. junctim expresserunt *inadspectu*, sive intuitu. 'In aspectu' passive significare potest 'cum

adspicias,' ut apud Vitruv. l. iii. præf. 'Non sunt industria neque adparentia in adspectu.' Male ibi exsulat præpositio ab Ed. Lætii. l. vii. c. 3. 'Fulgentes in adspectu imagines.' Hygin. Astron. l. iv. c. 16. 'Στίλβων totus acuto lumine, sed in adspectu non magnus.' Sic enim Mss. et Ed. Munker. non *adspectum*. Ad hæc non exsulat ab aliis, et in Cod. Voss. scribitur, ἰ. a. nagnus, forte nagnus, μικρός. vel active, per frequentem præpositionis pleonasmum, de ipsius Lucii adspectu, ut hic sumendum esse probat adject. *aquilinum*; ut apud Silium l. viii. 564. 'Flagrabant lumina' miti Adspectu.' Plura e Nostro vide apud Pricæum, qui monet, nonnullos legere *in adspectum*, de quo vide ad pag. 32. 'In adspectum dirige.' Sed hos ego nullos scio. Sed ante Vulc. Ed. sec. legebatur vulgo, *in aspectus aquilinos*, vel corrupte, ut in Edd. Junt. pr. Aldi, *aquilonis*. Sic enim viri docti in Mss. inveniunt *aquilinos*, quod exstat etiam in D'Orvilliano, putarunt, se emendasse, dum pejus corruerunt. *Aquilini* exaratur etiam in Palat. Reg. Oxon. Guelf. probante Pricæo, nec male. Sed aliud quid latere videtur, atque ad sequentia pertinere 'quoque versum floridi'; ut quidem est etiam in Ms. Palat. Guelf. (in quo *versum*) et Par. rescriptisque Colvius: quum in prioribus Edd. item Mss. Bertin. et D'Orvill. a manu sec. sit *floridus*: quod vel ad ipsum Lucium, vel ad ejus incessum referebat duriuscule Beroaldus. At variae lectiones *aquilino*, *aquilinos*, &c. movent aliud ab Appuleiana esse manu. Inque optimis membranis Florentinis invenitur, *aquilino*, os q. v. *floridum*, et in Pitheano etiam, *aquilinos* q. v. *floridum*. Hinc opinor rescribendum: *in adspectu micantes, prorsus aquilini*; os quoquo versum *floridum*. Ad me ad Suet. Aug. c. 79. et de 'florido ore' Broukh. ad Tib. i. l. 16. Porro pro *micant*s

in Bertin. est *mutantes*, in Reg. *minores*, quod nescio qui probare poterit Roaldus. *Micaces* posset verum videri: uti ait Elmenh. scribi in Codd. lib. x. p. 234. 'Oculis' (Minervæ) 'in adspectu micacibus.' Sed falso. Nam *minacibus* illic habent et bene: ut illic videbimus. Lib. III. p. 56. 'micantibus oculis.' Lib. v. p. 109. 'micantium oculorum.' Adi Pric. Sil. lib. XI. 341. 'lumenque corusco Igne micat.' Oud. *Micantes*] Fulgentes et mobiles. In *aspectus aquilinos*] Aquila clarissima oculorum acie præcellens est, ut Plin. in x. et Appuleius in Floridis prodiderunt: unde 'aspectus aquilinus' dictus, quo acutissimus clarissimusque significatur. Antiqui aquilum colorem, qui est fuscus et subniger, ab aquila dictum esse autumant: alii ab aqua denominaverunt, cujus incertus est color. Aristoteles in nono de animalibus: 'Aquila,' inquit, 'acie oculorum valens sedulo advolat.' Halietus, quod aquilarum genus est, et interpretari potest marina aquila, inter cæteras clarissima oculorum acie præditus est: pullosque adhuc implumes cogit intueri adversus Solis radios; et si conniventem flentemque animadvertit, præcipitat e nido, velut adulterinum ac degenerem: illum, cujus acies firma contra steterit, educat. Hoc intelligi voluit Silius, cum ait: 'Phæbea dubios explorant lampade fœtus.' Beroald. *Oculi in aspectu micantes*, &c.] Maximianus: 'Grata, micans oculis, nec minus arte placens.' Pollux II. 4. ὀφθαλμοὶ λάμποντες, φωσφόροι, &c. μαρμαρωγὰς ἀφιέντες, ἀγγλὴν, αὐγὴν. Rectum autem, in *aspectu*, non *aspectum*, ut nonnulli legerunt. Interpres vetus Judith. XI. 19. 'Non est talis mulier super terram in aspectu,' &c. Infra hic lib. x. 'Oculis in aspectu minacibus.' Et XI. 'In humano jam meo aspectu attonitus.' Tò in abundat. Pric. *Prorsus aquilinos*] Melius

Oxon. Ms. *aquilini*. Idem.

Quoquo *versum floridus*] Ex omni parte corporis speciosum, et decenter amabilem Appuleium fuisse significat, et hic erit distinguendum, ut *floridus* ad hominem referatur. In hanc sententiam est illud Tibulli, in laudem Sulpitiæ depromptum: 'Illam, quicquid agit, quoquo vestigia movit, Componit furtim sequiturque decor.' Potes connectere et cum subsequentibus, ut ita sensus ordinetur: Quoquo *versum floridus* incessus. Post laudationem superiorum membrorum, laudatur et incessus, ex eo quod floridus esset, nec affectatus, quancunque in partem vestigia moverentur: 'impudicum' enim, ut inquit verissime Seneca, 'ostendit incessus, et relatus ad caput digitus.' M. Tul. præcipit in primo de Officiis, cavendum esse, ne incessu molliores simus, ne similes pomparum ferculis videamur. Quin etiam in Decretis canonicis, d. XLi. monentur sacerdotes, ut incessu ornati sint, ut gravitate itineris mentis maturitatem ostendant. In compositio enim corporis, ut August. ait, qualitatem indicat mentis. Unde Sallustius inter cætera hoc quoque Catilinæ probro dedit, quod ejus incessus modo citus, modo tardus foret. Laus ergo incessus in homine est, ut immeditatus sit, neque affectione infraactus, suspensusque. Scribit Julius Firmicus, eos, qui Pleiades habent in horoscopo, molliter ambulantes vestigia suspendere; eosque pænitere, quod viri nati sint. Ambrosius olim clericum, ne sibi unquam præiret, commonefecit: quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos sanctissimi hominis feriebat, qui mox ab ecclesia recessit: in cujus incessu lucebat imago quædam levitatis, scurrilisque discursatio. Gressus autem probabilis est, ut idem Ambros. refert in primo de Officiis, in quo sit species auctoritatis, gravitatis pondus, tran-

quillitatis vestigium. *Beroald.*

Immeditatus] Edidit Scriverius, sed *immed.* Cur ergo supra non reposuit, *flavum, sed inaffectedum capill.* ubi eodem modo copula et inseritur? Cave vero mutes *immeditatus*, licet in Oxon. et Ed. Vicent. sit etiam *immediatus*. In Flor. N. 17. 'Avium immeditatos sonores:' ubi olim idem vitii, male defensum ab Er. Puteano, insidebat. *Oud.* *Immeditatus incessus*] Ovidius: 'Est et incessu pars non temenda decoris.' Cantic. Solomonis 7. 1. *Τὶ ὠραιώθησαν διαβήματά σου ἐν ὑποδήμασί σου!* In veteri Epigrammate: 'Sermone lepidio, tum autem incessu commodo.' Cicero 1. de Officiis: 'Cavendum est autem ne aut tarditatibus utamur in gressu mollioribus, ut pomparium ferculis similes esse videamur; aut in festinationibus nimias suspiciamus celeritates.' Idem 11. de Finibus: 'Si vultum, si incessum fingeres, quo gravior viderere.' *Composita gravitate incedere.* *Ammianus ib. xxviii. dixit. Pric.*

O Luci] Abest exclamandi particula ab Edd. Bas. Colv. Wow. contra Mss. Sed et p. 23. 'O Luci carissime.' p. 24. 'O Luci.' Lib. xi. p. 255. &c. Eadem varietas in Mss. quoque lib. 111. p. 56. et lib. v. pag. 126. Ceterum Barthius lib. xxxiii. Adv. cap. 23. nomen *Lucii* putat esse amatorum aut amasionum, adlato *Tertulliani* loco in *Apol. c. 3.* 'Qui juvenis, quam Lucius, quam amasius.' At Cl. Haverk. ibi legit *pusus* vel *pusius*. *Oud.* *Ego te Luci meis istis manibus educavi*] *Aristænetus* 1. 25. *Τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν, ἣν ταῖς ἐμαῖς ἀγκάλαις ἀνέτρεφον.* Infra hic lib. vi. 'Adolescentem istum, quod meis manibus alumnatus sit, profecto scitis omnes.' Vide ad Act. 20. 34. notata. *Pric.*

Quid nī] Dictio comica est, quæ significat, cur non? *Hor.* 'Militia est potior quid nī? concurritur horæ Memento.' *Beroald.*

Non modo sanguinis, verum alimonia-rum etiam socia] Lib. iv. 'Meus aliqui consobrinus, mecumque primis ab annis nutritus et adultus.' *Pric.*

Socia fui] Recte viri docti ejecerunt denno *fui*, uncis a Scriverio inclusum: licet Lipsiano codici suffragetur D'Orvill. Sed in Pith. est *sociam*: unde vir doctus conjecit *socium*. In Oxon. etiam *alim.* *Oud.*

Nam ex familia Plutarchi ambæ prognate sumus] Voluit dicere, 'Genus ambarum se sanguine findit ab uno.' *Γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοι. Idem.*

Et eandem nutricem simul bibimus] *Ῥομογάλακτες* *Arist.* lib. 1. *Polit.* eodem lacte nutriti, collactanei. *Brant.* Sic et *Ῥομογάλακτοι* Longo in *Pastor.* lib. iv. p. 111. Male in Regio, Fux. *eandem nutrice vivimus.* Ceterum videtur *nutricis* vox de mamma posse capi. *Adi P. Victor.* lib. xx. Var. cap. 5. *Barth.* lib. xxxiii. *Advers.* cap. 12. *Pier.* ad *Virg.* lib. 111. *Georg.* 55. *Is. Voss.* ad *Catull.* *Nupt. Pel.* et *Teth.* vs. 18. 'nutricum tenuis.' Nec tamen ita hic sumas necesse est. *Oud.* *Eandem nutricem*] Idem lac nutritium hausimus. Vult intelligi, se fuisse collacteos. 'Collacteus' enim dicitur, qui uno eodemque lacte educatus est: auctor *Caper grammaticus.* *Beroald.*

In nexu germanitatis, &c.] *Hieronymus*: 'Individua mihi germanitatis caritate connexus.' *Ammianus* xxii. 'In nexum germanitatis a Maximino dilectus.' 'Necessitudinem germanitatis' *Arnobius* iv. et *Lactant.* vi. dixerunt. *Pric.* *Innexu*] Vinculo: una dictio est. *Beroald.*

Una coaluimus] Simul crevimus, adolevimusque: hoc enim significat 'coalescere': sicut 'inolescere' est coaugmenti, 'exolescere' evanescens, ut docet *Agretius.* *Idem.*

Aliud nos quam dignitas] *Bas. pr.* pro *quam* dat. *præter*, quod valebit *præterquam*, ut *Libr.* *περὶ ἐμπνεύσεως* p. 645. *Ed. Flor.* 'Præter quod acce-

pit : ' et alibi sæpius. Vide ad Cæs. lib. i. B. G. c. 5. ' Præter quod secum portaturi essent.' Sed in ceteris nulla est varietas. *Oud.*

Discernit] Dissepapat, disjungit. *Illā*] Mater scilicet Appuleii. *Beroald.*

Clarissimas] Num proconsuli nupta? num præsidi? num senatori? Hi passim et præcipue in juris nostri libris *Clarissimi* vocati. *Colv.*

Privatus nuptias] Semel positum *nuptias*, bis debemus accipere : ut sit sensus : illa mater tua clarissimas nuptias fecit, ego vero privatas nuptias. Fæminæ autem nubentes clarissimis personis, clarissimarum personarum appellatione continentur : ut scribit Ulpianus. Radiis enim maritorum coruscare uxores dicuntur. *Beroald.*

PAG. 22 *Byrrhena*] Lucianus pag. 342. Καί φησιν, ἐγὼ Ἀβροιά εἰμι, εἴτινα τῆς σῆς μητρὸς φίλην ἀκούεις, καὶ ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐξ ἐκείνης γενομένους φιλῶ, ὥσπερ οὗς ἔτεκεν αὐτή. ὅτι οὖν οὐχὶ παρ' ἐμοὶ καταλύεις, ὃ τέκνον; ἀλλὰ σοὶ μὲν, ἔφη, πολλὰ χάρις· αἰδοῦμαι δὲ οὐδὲν ἀνδρὶ φίλῳ ἐγκαλῶν, ἔπειτα φεύγων τὴν ἐκείνου οἰκέαν. ἀλλὰ τῇ γνώμῃ, ὃ φιλότατη, κατὰγομαι παρὰ σοί. ποῖ δὲ, ἔφη, καὶ κατὰ γη; παρὰ Ἰππάρχῳ τῷ φιλαργύρῳ, ἔφη; μηδαμῶς εἶπον, ὃ μήτηρ, τοῦτο εἶπης. λαμπρὸς γὰρ καὶ πολυτελὴς γέγονεν εἰς ἐμὲ, ὥστε καὶ ἐγκαλέσαι ἂν τις τῇ τρυφῇ. *Elmenh.* *Byrrhena illa*] Apud *Lucianum* consimilis matrona Ἀβροία, hoc est, Abrcæa, nuncupatur, quæ amicam familiaremque *Luciani* matris sese fuisse demonstrat. *Beroald.*

Educatores] Non solum ergo mulieres, verum etiam viri educandis pueris olim adhibiti. Noster lib. x. ' Ad quemdam compertæ gravitatis educatorem senem protinus refert.' Imperator *Institut.* lib. i. ' Tit. qui et ex quib. cau. man. non po. ' Veluti si quis patrem aut matrem, filium filiamve, aut fratres sororesve naturales, aut pædagogum, aut nutricem,

aut educatorem, alumnum alumnamve, aut collactaneum manumittat.' *Colv.* *Educatores*] Glossæ : ' Τροφεύς. nutritor, educator,' &c. In lib. iii. de manumiss. vindict. ' Si collactaneus, si educator, vel capsarius.' Infra hic lib. x. ' Ad quemdam compertæ gravitatis educatorem.' *Pric.*

Fiducia] Cum fiducia, hoc est, fidenter, et, ut vulgo dicitur, fiducialiter. *Lucianus* in hanc sententiam : τί οὖν οὐχὶ παρ' ἐμοὶ καταλύεις; id est, quid igitur apud me non devorteris? *Beroald.* Accede itaque *hospitium fiducia*] In *Plautin.* Trucul. ' Cur obsecro ante ostium pro ignoto alienoque adstas? I intro : haud alienus tu quidem es.' *Fiducia* nomen est pro verbali. Sic in vet. *Onomast.* ' Fiducia, τεθαρρήκως.' Addit *Byrrhæna*, ' imo proprium *Larem*.' Apud *Plautum* *Menechm.* ' Mihi mira videntur Hic te stare foris, fores cui pateant Magis quam domus tua, domus cum hæc tua sit.' In *Ejusdem* *Mostellaria* : ' Perambula ædes oppido tanquam tuas.' *Pric.*

Sermonis ipsius mora rubore digesto] ' In verba jam fidentior,' ut infra lib. ix. loquitur. *Ovid.* vi. *Metam.* ' Subitusque invita notavit Ora rubor, rursusque evanuit, ut solet aër Purpureus fieri, cum primum aurora movetur, -Et breve post tempus candescit Solis ab ortu.' *Idem.* Rubore digesto] Sequestrata verecundia, et depulso rubore, qui faciem occupaverat. *Beroald.*

Inquam, parens] Malit *Pricæus*, inquam, mi parens : ut alibi. Sed lib. i. in f. ' Remoto, inquam, joco, parens optima, dic : ' dein officii officii *Fux.* *Oud.* *Parens*] Mater : reverentiæ nomen : sic et *Lucianus*, ὃ μήτηρ. *Beroald.* Absit, inquam, parens ut *Milonem hospitem, &c. deseram*] *Cicero* de *Verre* : ' Hæc ut audivit,' (de pulchra nempe *Philodami* filia,) ' sic exarsit, &c. ut statim ad *Philodamum* migrare se velle diceret. Hospes Ja-

nitor, qui nihil suspicaretur, veritus ne quid in se offenderit, hominem summa vi retinere cœpit.' Theophylactus ad 10. Matth. ubi de Christo discipulos emittente: Κελεύει προσμένειν, καὶ μὴ ἐξ οἰκίας οἰκίαν ἀμείβειν, ἵνα, &c. δόξωσι τοὺς πρῶτον δεξαμένους ὑβρίζειν. Pro parens, melius mi parens legas. Infra lib. iv. 'Parce, inquam, mi parens,' &c. Sic ix. 'mi herilis.' Pric.

Officiis integris] Tanquam officium mutiletur, si hospes deseratur. Beroald.

Quoties] Ita malui cum Ed. Junt. post. et viris doctis aliorum auctorum editoribus; licet in Mss. ubique u addatur librariorum more, ut fit multis vocabulis, de quibus ad Cæsarem dixi. Oud.

Apu'd te devortar] Perperam apud exsulat ab Ed. Junt. pr. In Ms. D'Orv. Guelf. est *divertar*, Fax. *devertar*, in Ed. Wow. *divortar*. dev. esse scribendum hoc sensu, constat inter eruditos. Mox *huius* sine modi prave D'Orv. ut et alibi. Vide ad lib. ii. p. 28. iii. p. 54. *Idem*. *Devortar*] Verbum est hospitale: sic et Plautus in Pseudolo: 'Ego devortor extra portam huc in tabernam.' Beroald. *Quoties itineris huius ratio nascetur, nunquam erit ut non apud te divortar*] Vide 4 Reg. 4. 8. apud Latinum Interpretem. Pric.

Altercamur] Altercationem quasi quandam usurpamus, vicissatim intendentes, depellentesque. *Altercari* pars est rethoricæ disciplinæ, constans aut intentione aut depulsione. Præcipit Quintilianus in vi. ut bonus altercator vitio iracundiæ careat; et ne turbidus et clamosus sit. Valet in altercatione plurimum acumen. Beroald. *Dum hunc et huiusmodi sermonem altercamur, &c. ad domum Byrrhenæ pervenimus*] Infra lib. vi. 'Dum sic mecum fustem quatiens benignus jocatur comes, jam domus eorum extremam loricam perveneramus.' Ibi-

dem: 'Dum secum mitissimi homines de mea nece altercantur, jam ad domum perveneramus.' Achilles Tattius lib. vi. Ταῦτα διαλεγόμενοι, παρήσαν ἐπὶ τὸ τῆς Λευκίππης δωμάτιον. Philostratus iii. 15. Διαλεγόμενοι περὶ τῶν ὀρωμένων, ὅποια εἰώθησαν, ἀφίκοντο ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Scholiastes ad Plutum Aristoph. Παρεπιγραφὴ ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν ἐφθασαν, τοὺς δὲ λόγους ἐκείνους πάντας ἐν τῇ ὁδῷ ἔλεγον. Lucianus Icaromenippo: Τοιαῦτ' ἄττα διεξιόντες, ἀφικνούμεθα ἐς τὸ χωρίον ἔνθα ἔδει αὐτὸν καθεζόμενον, &c. Virgilius: 'Talibus inter se dictis, ad tecta subibant Pauperis Evandri.' Terentius: 'Dum hæc loquimur, interea loci ad macellum venimus.' Plutarchus Conviv. 7. Sapiens. Ἐν τοιοῦτοις λόγοις γενόμενοι καθ' ὁδὸν, ἀφικόμεθα πρὸς τὴν οἰκίαν. Seneca de Vitæ brevit. cap. 9. 'Sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio, iter facientes decipit: pervenisse se ante sciunt quam appropinquasse.' Vide Luc. 24. 28. Pric. *Jam ad domum Byrrhenæ pervenimus*] Propertius: 'Et jam ad mandatam venimus ecce domum.' *Idem*. *Sermonem altercamur*] Mutarunt in altercatum, ad injuria. Glossæ: 'Altercatio, &c. ἀμοιβαῖοι λόγοι.' Sic 'sermonem altercabilem conserere' apud Arnobium. *Idem*.

Atria longe pulcherrima, columnis, &c.] Ammianus lib. xxii. 'Atriis columnariis amplissimis.' *Idem*. *Atria longe pulcherrima*] Descriptio est Byrrhenæ domus; cujus atria cum primis extollit, quæ proxima januis sunt. Indicat M. Tul. epistola quædam ad Quintum fratrem, atrium quasi minuscule atrium fieri solitum in majoribus ædificiis, in quibus est atrium majus. Atriorum longitudo quomodo formari debeant, docet Vitruvius. Grammatici atrium ab Adriatibus populis, sive ab atro fumo deduci autumant. Græci in ædificiis non utebantur atriis. Beroald.

Columnis quadrifariam stantibus] Quadratum atrium fuisse significat: sicuti in magnis domibus cavum ædium, peristylonque conspicimus. *Undique columnis septum*: quæ quadrifariam, hoc est, in quatuor partes excurrunt. Columnæ autem in angulis stantes, hoc est, ultimæ, dicuntur *antes*, quibus fabrica maxime sustinetur. Præcipit Vitruvius in III. columnas angulares crassiores faciendæ esse quam medianas, propterea quod graciliores esse videntur aspicientibus. Columnarum genera quatuor: Doricæ, Ionicæ, Tuscanicæ, et Corinthiæ, quæ cæteris graciliores: præter has sunt Atticæ, quæ ternis angulis quadratæ. Græci *στύλον* columnam dicunt. Inde *te-trastylon*, *decastylon*, a numero columnarum. Inde et *pyncostylon* dictum ædificium, in quo densæ spissæque sunt columnæ. *Idem*.

Attollebant] Accedunt Mss. Becichemi Ep. LXXIV. D'Orv. Oxon. Par. cum Edd. Scal. et Scriv. quod non temere proscribere debuérat Pricæus. Recte N. Heinsius mutavit sententiam, qui olim coniecerat *alternabant*, adscriptis Ovidii et Nostri exemplis. Lib. III. Trist. I. 61. 'Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis:' et inf. pag. 31. 'Frequens alternat poculum.' Passim enim *tolerare* pro *ferre*, *gerere*, *tenere* usus est Appuleius; (vide Indicem;) et atria non tam attollunt statuas, quam sustinent et gerunt in suo vacuo ambitu. In Pal. etiam Guelferb. Bertin. ac Pithæano est *ac tolerabant* vel *tollerabant*; ut sub prioribus intelligas *erant*. Sunt Edd. quæ distinguant post *statuas*; quæ vel sic capiendæ sunt Victoriæ signa. Quomodo cumque vero distinguas, perperam *facies* dicuntur *inherere* et *credi volare*, et omnino opinor corrupta esse *facies quæque*, ut ante Stewechium, vel *facies quæque*, uti dein editum fuit, et videtur in Mss. esse plerisque, sive

in quæcumque partem. Lib. VI. p. 127. 'quæque decideres:' si quidem hæc ibi vera est lectio. Lib. XI. p. 240. 'quæque tamen pallæ perfluebat ambitus:' dein p. 257. 'Quæque tamen viseres:' et sæpissime. Ad etiam ad p. 26. 'Eximiæ quæque femi-næ:' ad lib. XI. p. 262. 'Quæque raso capillo.' Verum pinnæ non explicantur *quæque*, sed *utrimque*. Guelferb. simpliciter habet *que*. in Ms. Pith. *quæque*. Par. Anglico legitur *faciemque* p. Hinc forsán legendum: *adtolerabant statuas palmaris Deæ faciem, quæ p. per vulgarem Græcismum pro facie, vel in faciem*: quod forsán reponendum. Plura de eo ad finem libri III. 'In asini faciem fœna rodebam.' Si quis vel sic *quæque* retinendum putet, legat, *quæ pinnis quæque expl.* Heinsio vox *facies* etiam corrupta videbatur. Oud. *Deæ palmaris*] Victoria significatur, quæ a palma arbore 'Palmaris' nominatur: quam in certaminibus victoriæ signum placuit esse. August. in IV. Victoriæ Deæ meminit, quæ favente et propitia, ait gentes omnes subditas futuras, etiam Jove feriato. Idem alibi ludens, vel potius illudens ait: 'Si Victoria Dea est, cur Deus non et triumphis et victoriæ jungitur, vel maritus, vel frater, vel filius?' A palma quoque manus dicitur 'palmaris,' ut apud Quintilianum 'in pariete palmato.' 'Palmare' vestigium dictum, quod ex palmæ impressæ nota factum sit. Beroald. *Attollebant statuas, &c.*] Scribe *attollebant*. Sic infra VIII. 'præacutas sudes attollebant:' et ibidem: 'vacuam faciem attolle.' Iterum: 'Attollentes immanes gladios:' et XI. 'Attollens canis cervices arduas.' Pric.

Pinnis explicitis] In singulis columnis angularibus singula erant simulachra Victoriæ, ex lapide effigiata: tam fabre, tamque eleganter, ut pennis expansis volare viderentur. Idque decenter: figuratur enim Victo-

ria alata, pinnataque. Unde et 'præpes' est cognominata a poetis. Victoriolas aureas simulachrorum porrectis manibus sustineri solitas, M. Tullius Valeriusque notificant. *Beroald.*

Sine gressu pilæ] Vulgo hæc exponunt, absque motu pilæ rotundæ: satis frigide, et sine sensu, ut arbitror. *Beroaldus* legit *volubiles*, i. e. volatiles facies, dum tamen pila maneat immobilis. Inepte, si quid video; et tamen ita maluit etiam Groslotius, et ediderunt Colvius et Woverius, immo N. Heinsius conjecit: *nisæ gressus pila volubiles, et inst.* *Pila volubilis* dicitur globus seu σφαῖρα rotunda, quæ quasi circumvolvi videtur, ut jam vidit Colvius. De dogm. Plat. l. i. 'Vicenalis sphaera: hujus forma fluida et volubilis:' ut legi debet. Virg. Æn. vii. 383. de turbine puerili: 'mirata volubile huxum.' Veget. lib. iv. cap. 8. 'Saxa maxima pondere formaque volubili.' Cap. 17. 'Rotæ lapsus volubilis.' In Guelferb. sic sra gressu. Ut in Fuxensi, sic in Regio Cod. est *supergressu*, rectius sane, nisi illa glossa sit vel explicatio verioris lectionis in *egressu*; ut conjecit Lipsius ad oram Ed. Colv. et alius vir doctus ad Ed. Juntin. ac Schickradus. Quod expono, 'in fine et margine rotundi globi, columnis inpositi, quasi pendentes statuæ.' Quales Victoriæ effigies seu sigilla frequentia sunt. Vide J. Smetii Antiq. Neom. p. 140. ac passim in nummis occurrunt. Vide et Lil. Gyrald. Synt. x. de N. D. Similis fere est Phædri descriptio de Occasione lib. v. F. 8. 'Cursu volucri pendens in novacula:' vel Fortunæ, quæ 'fluxa pilæ credit vestigia' apud Avien. in Arat. p. 89. Ed. Grot. de qua vide Salm. in Plin. Exerc. p. 872. et Heinsius apud Burm. in Catal. Lat. tom. i. p. 195. Ampel. cap. 8. mirifice narrat: 'Inter columnas est Victoria ferrea pendens sine aliquo vinculo in aëre ludens.'

Et sic quatuor statuæ Victoriæ ταχυπτέρυξι νότοις describuntur, εἰς Ὀλυμπον νεῖσθαι, κατ' εὐόροφον γραπτὸν τέγος, Gaii Romani in Anthol. lib. i. p. 104. Ed. Brod. Oud. *Pilæ*] Columnæ: a 'pila' sit adverbium 'pilatim,' quod per columnas significat: quo utitur Vitruvius. *Beroald.* *Volubiles*] Laus structuræ, ut volubiles volaticæque viderentur effigies victoriarum, cum tamen pilæ essent stabiles. *Idem.* *Gressu pilæ volubilis*] Chrysostomus Orat. i. de Dea ista: Οἱ μὲν ἐπὶ ξυροῦ αὐτὴν, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς σφαίρας. et post: Ἡ δὲ σφαῖρα (μηνύει) ὅτι εὐκόλος ἡ μεταβολὴ αὐτῆς ἐστι. *Pric.*

Plantis roscidis decitantes] *Rosidis* Fux. In Oxon. *detitantes*. Nihil muto, et expono cum Indice Elmenh. 'deproperantes' a 'citare.' Sopingius explicabat 'devolventes.' *Beroaldus* inepte decorantes, et venustantes, quasi frequentativum a 'decere.' Divinarat Heinsius: *plantis procidius testantes* vel *cernuantes* vel *titubantes* vel *cespitantes*. In Guelferb. *plantisque r.* Oud. *Decitantes*] Nove dictum, sed eleganter: pro eo quod est decorantes, venustantesque. Forma frequentativa, ab hoc verbo 'Decet,' 'decitat:' unde *decitantes* inclinavit. *Beroald.*

Nec ut maneant inhærent, et jam volare creduntur] Lege: *at jam.* Non ita (inquit) inhærent pilæ illi, ut infixæ maneant, at tali arte exprimuntur, ut jam volare credantur. Virgil. Æneid. viii. 'Ipsa videbatur ventis Regina vocatis Vela dare, et laxos jamjamque immittere funes:' ubi Servius: 'Jamjamque, scilicet aviditate fugiendi: et bene jamjamque addidit, quia tempus operis in pictura declarare non poterat.' Alibi Virgilius: 'Orpheaque in medio posuit, sylvasque sequentes:' ubi Servius: 'Non secutas, sed, quasi adhuc sequentes, ut artificis peritiam laudet.' *Pric.*

Ecce lapis] Adi Beecichem. Ep. 73. 74. et viros doctos ad Tacit. Ann. lib. XII. cap. 47. 'Sed *e contra* medii ævi est Latinitas, ac barbarorum sordes olet. Vidē Burm. ad Virg. *Æn.* I. 76. 'Nec video, quid hic illud *contra*, ut est in Ed. Scriv. vel *e contra*, quod est in omnibus Edd. ante Colv. sibi velit. *Ecce* dant Mss. tantum non omnes: quare puto, Auctorem hic quoque, ut sexcenties, reliquisse: *Et ecce lapis*. Vide lib. I. p. 3. 12. 13. 17. 19. 20. et plura congesta ad lib. IV. p. 78. 'Et ecce plurimi:' ubi itidem, ut alibi, copula erat elapsa. Confunduntur quoque *ecce* et *contra* p. 26. 'Et contra Solis aciem.' *Oud.* *Lapis Parius*] Paros insula est una ex Cycladibus, marmore nobilis: quam primo Plateam, postea Minoida vocaverunt: auctor Plin. in IV. Idem scribit in XXXVI. marmor Parium fuisse candidum, cæptumque appellari lapidem Lychnitem, quoniam ad lucernas in cuniculis cæderetur. Ob candorem lapidis Parii Virg. 'niveam' Paron appellavit, qui alibi quoque ait: 'Pariisque lapis circumdatur auro.' De lapide Pario sic refert Strabo in X. Paros lapidem producit, quem 'Parion' appellant, ad marmoreas sculpturas aptissimum. Quintil. in II. 'Etsi Praxiteles signum aliquod ex molari lapide conatus esset exculpere, Parium marmor mallet rude.' Ex Paro fuit Archilochus poëta, iambici carminis repertor. Mendum est apud Strabonem, apud quem non Archilochus, sed Antilochus, Parius fuisse legitur. Ob hoc dixit Horatius in Epistolis: 'Parios ego primus Iambos Ostendi Latio.' ubi exposuit Porphyrio, 'Parios Iambos' dici quasi Archilochios: quia Parios fuit Archilochus, iambici carminis repertor. *Beroald.*

In Dianam factus] Oson. *Diana*. Sed contra Nostri styllum. p. 33. 'Succinum cavatum in capides.' *ibid.*

'Gemmas formatas in pocula:' et similia passim. In notis N. Heinsii ad Valer. Flacc. lib. V. 188. citatur *fractus*, typrothetarum, credo, vitio. Nam ipse, probante, ut videtur ad Silium I. VI. 522. A. Drakenborchio, scribi hic voluit *fictus* ad Ovid. lib. IV. ex P. I. 32. 'Bellica Phidiaca stat Dea facta manu:' ubi etiam *ficta contra* Mss. mavult. 'Opera manu facta' est formularis locutio, et *facere* de statua bene dictum patet ex Horatio lib. I. S. 6. 1. 'Cum faber incertus, lignum, faceretne Priapum, Maluit esse Deum.' Virg. III. G. 28. 'pugnam ex auro solidoque elephanto Gangaridum faciam,' &c. Claudian. de L. Stil. vs. 22. 'facta metallis Oppida.' Sed adi Burm. et me ad Sueton. Ner. cap. 21. 'Dearum personis effectis ad similitudinem.' Dein *profecto lucul.* Fux. *Oud.* *In Dianam*] Simulachrum. *Beroald.*

Signum] Statua, simulachrum. *Id.* *Luculentum*] Nitidum, pulchrum; perspicuum: a luce dictum. Lutulentum vero, cænosum sordidumque, a luto. *Idem.*

Veste reflatum] Ed. Junt. post. *relatum*. Pessime. Significat a vento quasi flante renudatum, veste remota, sive, ut clarius legetur, *reflata*, ut 'reflato sinu' lib. IV. in f. et lib. X. 'laciniam ventus reflabat:' quæ loca jam citavit Pricæus. Lucr. IV. 936. 'Aër reflatur.' Vide et Heins. ad Ovid. Met. X. 591. ubi vitiose *vegetus* citatur: 'Aura refert oblata citis talaria plantis.' *Oud.* *Veste reflatum*] Quasi flante vento renudatum. Consimile est id quod scribit Plin. Venerem rejectam nudamque a Praxitele factam fuisse, inter cæteras statuas famigeratam. 'Reflatus' nomen est quarti ordinis, quo significatur flatus contrarius et noxius. M. Tul. in epist. ad Atticum: 'Navis relata in Uticam reflatu.' *Beroald.* *Veste reflatum*] Lib. X. 'Quam quidem laciniam curiosulus ventus satis

amanter nunc lasciviens reflabat,' &c. et iv. 'Vibratis hinc inde lacinis, et reflato sinu.' Claudianus de statu Anapii et Amphiuomi: 'Rejectæ vento chlamydes.' Onomasticon vetus laudatissimum: 'Reflatus, ἀντιπνοή.' *Pric.*

Procursum vegetum] In de Deo Socratis: 'Ad speciem honestus, ad cursum vegetus.' *Idem.* *Procursum vegetum*] Laus statuæ, quæ procurrare et moveri videbatur. Canes utrimque secus a lateribus statuæ erant fabrefacti ex eodem lapide, canes quasi laterones: hoc est, latera Deæ cingentes. Dianæ enim sunt dicati canes, utpote Deæ venatrici. Hinc 'turba Diania' dicuntur, poetica periphrasi. Laribus quoque canes assignantur: ut docet Ovidius in *Fastis*, *Beroald.*

Canes utrimque secus] *Secus* hoc sensu illustratur ad Suet. Aug. cap. 44. 'muliebre secus omne.' Nihilominus male hoc loco, ut opinor. Alibi 'utriusque sexus' dixit. Lib. xi. p. 244. Levioris momenti est dicere, 'canes utriusque sexus fuisse.' 'Utrimque secus' significat ab utraque laterum parte, a dextra et sinistra Deæ. Lib. ix. in f. p. 208. 'Gliscit utrimque secus contentio militum, &c. adseverantium, et illius negantis:' ubi etiam in Edd. multis est *utriusque*. Lib. x. p. 210. 'Utrimque secus jactatæ laterum vicissitudines.' p. 214. 'Utrimque secus allegationibus examinatis.' p. 220. 'Utrimque secus sermone prolato.' Sed in his tribus exemplis N. Heins. ad Ovid. lib. v. Met. 450. citat *utrimsecus*, ut legit Lips. quasi dictum foret ut 'circumsecus,' 'altrinsecus,' 'extrinsecus.' Vide Voss. in *Etymol.* v. *Secus*. Menken. in *Misc. Nov.* Lips. v. iii. p. 4. p. 687. &c. Sed alia in iis est ratio. 'Utrimsecus' esset ab utraque parte, sive una duarum, si Latine ita dici liceret; cum Auctoris sensus flagitet ab utraque parte. Immo Lucret. ait lib. iv. 937. 'Quare u-

trimque secus cum corpus vapulat.' Lucil. lib. xxii. Satyr. 'Zopyrion labeas cædit utrimque secus.' Ammian. Marcell. lib. xxi. cap. 12. 'Missilibus vicissim se petunt utrimque secus alte locati.' Solin. cap. 10. 'Hujus latera urbes utrimque secus ostentant.' C. 27. 'capite utrimque secus nitibundo:' ubi male id exponit Camers. Martian. Capell. lib. vi. p. 228. 'Lineæ punctis utrimque secus includuntur.' Eidem passim dicitur 'undique secus:' ut p. 195. 196. 201. 275. &c. unde e Mss. etiam id restituendum p. 234. 'Undique secus constipato agmine.' Vulgo *secum*. Vide et Solin. cap. 27. p. 38. 'Lucus emicat, undique secus agris arentibus.' Sic leg. cap. 51. 'colles undique secus objecti.' Ne mutes cum Struchtmei. Anim. p. 176. *Lapis*, minus bene Ed. Bas. pr. *lapides*. Ad omnino Heins. ad Virg. *Æn.* vi. 209. In Ed. Vicent. *oculis*. Sed id correxit jam Becichem. Ep. 71. *Oud.*

His oculi] Laus artificii, manuumque artificis, quæ veritatem sic fuerant imitata, ut mutæ ac inanimales formæ vivere ac moveri viderentur: quasi fiant ex natura, quæ fieri videntur ex arte. Canes autem hipotissimum laudantur, veluti generosiores, qui oculis sunt nigrantibus aut ravis. Columella, villaticum canem describens, ait eum esse eligendum, qui conspectu terreat, qui dejectis et propendentibus auribus sit, vasti latratus, sonorique. *Beroald.* *His oculi minantur*] Supra: 'Oculis in aspectu minacibus.' *Pric.*

Aures rigent] *Prick-ear'd curs.* In fra lib. vii. 'Porrectis auribus, &c. rudivi fortiter.' *Idem.*

Nares hiant] Seneca Hippol. 'Naresque hiulcis haustibus patulæ fremunt.' Vide quæ pag. 113. ad Apologiam notata. *Idem.* *Nares hiant*] Patulæ sunt. 'Nares' autem appellari putant, quod per ea quasi foramina, odoris cujusque *nari*, hoc est, periti

fiamus. Sed melius dici a Græco videntur, per inversionem literarum, quod Latinis consuetum est : ut *ῥῖνες* nares, *τέρην* tener, et multa hujusmodi. Ad vestigandas feras accommodatissimus est canis, nares sagax. *Beroald.*

Ora sæviunt] Huc spectant ista in Glossario : *Ὅταν κύων ἀπειλῇ ὑλακῶν : Hirrit.* et illa, *Κυνὸς ἀπειλῇ ὅτε ὑλακτεῖ : hirrit.* lege, *hirritus.* *Pric.*

Sicunde latratu] Suffragatur Guelferb. *Lapideis* deinceps ediderunt omnes, et citavit Drak. ad Sil. II. 417. Liv. II. 64. In prioribus, et Mss. quantum scio, reliquis est *lapidis*. Quod vitium passim in hoc adjectivorum genere usu venit, ut ‘aëris,’ ‘regis,’ ‘gladiatoris,’ &c. pro ‘aëriis,’ ‘regiis,’ ‘gladiatoriiis.’ Nisi quis defendere vellet per loquendi figuram, qua Genitivus pro adjectivo seu prædicato ponitur, de quo vide ad Suet. Aug. c. 94. p. m. Ed. 328. ‘Tunica lati clavi.’ Val. Flacc. v. 467. ‘Sideris ora ferens.’ ubi Heins. malebat *siderica*. Infra lib. VIII. pag. 155. ‘Tegumentis frondis.’ *Pric.* *frondeis.* Lib. IX. 179. ‘Veneris collectationibus.’ *Stew.* *Venercis.* Immo mox, ‘inter medias frondes lapidis Actæon,’ sive *lapideas*. Verum et illic rectius cum aliis puto legi, *lapideus Actæon*. In Ms. Fux. ibi *lapis*. Oud. *Sicunde]* Si ex aliqua parte, ex aliquo loco : adverbium est : ut ‘alicunde’ apud Plautum, quod significat ex aliquo loco. *Beroald.*

Signifer] Corrige *signifex*, hoc est, statuarius, et signi, hoc est, simulachri fictor : ut enim ab arte ‘artifex,’ ab auro ‘aurifex,’ sic a signo faciendo *signifex* denominatur. Alio nomine ‘significus’ dicitur ab eodem, sic scribente in dæmonio Socratis : ‘Sed non pudet me esse significum.’ nisi forte velis legere *significem*, ut ‘artificem.’ *A.* Marciano quoque in nuptiis Philolo-

giæ *signifex* usurpatur pro statuario, et artifice signorum : consimiliter Sidonius Apollinaris in VI. Græcia cementariis pictoribusque illustris. Divus August. in lib. de Grammatica, sic refert : ‘Ad hanc formam declinabis aurifex, artifex, carnifex, et alia.’ *Idem.*

Sublatis canibus in pectus arduis] Sic jam olim emendavit e suis Mss. Becichemus, et expressit Ed. Junt. post. quibuscum faciunt Mss. mei omnes. Similis est locutio Ovidii lib. X. Met. 338. ‘Celsum in cornua cervum :’ et vs. 753. ‘Spatiosum in guttura mergum.’ quod bene propugnat Bentlei. sed prave *torvus* substituit ad Manil. lib. II. 246. ‘Ariesque in cornua tortus :’ ubi vide plura, et apud Burm. ad Lucan. lib. IX. 512. me ad vs. 719. ‘In geminum surgens caput Amphisbæna :’ item Barth. ad Stat. II. Theb. 128. ‘Tigris Horruit in maculas,’ i. e. maculis distinctos pilos subrigit. Juven. S. IV. 128. ‘Erectas in terga sudes.’ Corrigendus etiam est Plinius lib. VIII. cap. 40. e Mss. ‘mox in cervicem adsultans.’ Alii aliter legunt. Offendit tamen me quoque conjunctio *τῶν sublatis arduis* ; licet ‘arduus insurgens’ inveniatur apud Silium lib. X. 260. Et nisi legas *sublatum*, facile accedo Roaldo, eam vocem, ut glossam *τοῦ arduis*, expungenti. Sed obstat locus lib. VII. p. 149. ‘Arduaque cervice sublimer elevata.’ In Palat. Guelf. et Pith. vitiose *impetus arduis*. Oud.

Sublatis canibus] Signifex ita figuraverat canes ex lapide, ut sublatis pedibus prioribus, impetum facere et procurrare velle viderentur : pedibus vero posterioribus innixi consistebant, quæ omnia ad laudem signorum mirique artificii dictæ sunt. *Beroald.* In quo summum specimen operæ fabrilis egregius ille *signifex* prodidit, &c.] Sirachides IX. 20. ‘In manu artificum opera laudabuntur.’ *Pric.*

Currunt priores] Si Mss. addicerent, mallem *primores*: quia sic solet Appuleius, ut l. III. in f. 'Quantum extensis primoribus pedibus adniti poteram:' ubi in Edd. aliquot etiam *prioribus*. L. IV. p. 83. 'Primore digito in erectum pollicem residente.' Ibi consule Colvium lib. VII. p. 143. 'Arduus capite et sublimis cervice, primoribus in me pugilatur ungulis.' L. X. p. 223. 'Sublatis primoribus pedibus:' ubi eadem confusio, pro more. Adi ad lib. I. p. 15. Ed. Pr. Plin. l. XI. c. 37. 'primores dentes:' ubi in Mss. aliquando *priores*, aliquando *primos*. Cic. pro Cael. c. 13. 'Primoribus labris.' Sil. l. XI. 143. 'Primori Marte.' E Mss. ita etiam legendum in Hyg. Astr. l. III. c. 5. 'Primoribus digitis.' C. 9. 'In pede primori dextro.' C. 21. 'In utrisque pedibus primoribus.' Solin. c. 45. 'Equi primores pedes:' ubi in duobus recentioribus Codd. *priores*, e Plinii l. VIII. c. 42. *Pedes imi resistunt, currunt priores*] Philostratus de lepore Icon. 2. Κάθηται ἐπὶ τῶν σκελῶν, ὑποκινῶν τοὺς προσβόλους. *Currunt* est, videntur currere, ut supra, de Fortunæ statu, 'Jam volare creduntur.' Julianus Epist. VIII. ubi de Alexandri venantis effigie: 'Ὁ δὲ ἵππος (αὐτοῦ) ἐν ἁκρᾷ τῶν ποδῶν τῇ βάσει τὴν σπάσιν φεύγων, ἐν τῇ τῆς ἐνεργείας κλοπῇ τῇ τέχνῃ κινεῖται. Cassiodorus VII. 15. 'Mirabitur formis equinis etiam fervores inesse: crispatis enim naribus, ac rotundis constrictisque membris, auribus remulsis cædat forsitan cursus appetere, cum se metalia noverit non movere.' *Resistere*, est fixum stare immotumque. Sic VIII. 'Draconem supinato illi mandentem resistere.' Quintilian. x. Decl. 'Invitus vanescebat ex oculis, multum resistens, sæpe respiciens.' Seneca cx. Epist. 'Nec ob hoc resistimus, aut circumspectius pedem posuimus.' Tacitus Annal. xv. 'Diffugiunt imprudentes, at quibus altior intellec-

tus, resistunt defixi.' *Pric.*

Pone tergum] Post tergum, a tergo. *Beroald.*

Deæ] Dianæ, ex Pario lapide effigiatæ. *Idem.*

Musci et h.] Par. *immistis et h. Ed.* Junt. post. *musicis*: unde ibi vir doctus coniecit, *muscidis herbis*. Sine dubio, quod *musci* in plurali haud facile invenitur. Quid si legas, *in speluncæ modum muscidæ, herbis, &c.* ut 'muscidum punices,' sive musco vestiti apud Sidon. Apoll. l. VIII. Ep. 16. pro quo alii maluerunt *muscosum*, ut Virgil. Ecl. VII. 45. Propert. l. II. El. 15. in f. *Oud. Muscis*] Sicut a Virg. 'muscosi' fontes dicti sunt, quia naturaliter musca herba obumbrantur, ita et speluncæ lanugine musci viridiore et arbusculis vestitæ conspiciuntur. A 'musco' fit verbum 'muscare,' quod significat convellere et contegere musco, quo prope peculiariter usus est Columel. Idem scriptor in v. 'muscum' ferro distringendum et eradendum esse, qui more compedis crura vitium devincta comprimit, situque et veterino macerat. Idem in vi. supra insitos surculos 'muscum' imponendum esse tradit, et ita alligandum ne pluvia dilabatur. 'Muscus' qui in aqua fuerit, Plinio teste, podagris illitus prodest. *Beroald.*

Herbis, et foliis et virgulis] Par. *virgultis*. Oxon. D'Orv. et incertus cum Ed. Bas. pr. *virgultis*, ut monui ad Cæs. lib. VII. B. G. c. 73. 'viminibus et virgultis intuebatur.' Et sic emendare sibi visus est N. Heinsius. Atque ita hic generale nomen Auctor subiecisset *herbis et foliis*, ut *herbis et virgultis vepribusque* obsitium rivum ait Liv. lib. XXI. c. 54. Flor. N. 1. 'Spelunca frondibus obumbrata.' Malim tamen *virgulis* retinere, sive parvis virgis et viminibus. Ovid. lib. III. Met. vs. 29. 'Est specus in medio virgis ac vimine densus.' Deminutivo hoc usus est Auctor lib. x. et l.

xi. init. 'Trajectæ mediæ paucæ virgulæ.' Eadem est confusio in Vitruvio l. ii. c. 1. 'De luto et virgultis facere loca, quæ subirent, et furcis erectis et virgultis interpositis.' Utrobique Mss. duo Voss. et Franek. *virgulis*. Dein *arbutulis* D'Orvill. Fux. Ill. Heinsius conjecit *et labruscæ*, e Virg. Ecl. v. 7. 'Aspice ut antrum Silvestris raris sparsit labrusca racemis.' Vel quia pomorum postea meminit, 'et arbutis.' Ibid. 'Surgit et in solis formosior arbutus antris:' ac sæpe. *Oud.*

Splendor] Purior lectio est *Splendet*: ut sit sensus, umbram signi, hoc est, ipsius statuæ, propter nitorem lapidis Parii, qui purissimus est, intus splendescere. *Beroald.*

PAG. 23 *Sub extremamargine*] Dicitur 'hic margo,' et 'hæc margo,' masculino genere et fœminino. Hinc fit verbum elegans 'Emargino,' quod significat extremitates supervacaneas auferre, et margines ulcerum erodere: quo verbo utitur noster Plinius; *Margam* Britanni et Galli vocant pinguem terram, qua injecta aluntur agri: cum sit quidam terræ adeps, et pinguitudo. *Idem.*

Faberrime] Elegantissime, perfectissimeque: adverbium est, deductum a 'fabre,' quod significat polite et nitide: 'adfabre,' quod valet valde fabre, nitideque. Pronunciatur prima acuta, sicuti 'admodum' et 'adprobe' dicuntur: quod Annianus poëta sentiebat, et probat Gellius. E diverso 'infabre' dicitur, ineleganter et impolite. Horatius: 'Quod sculptum infabre, quod fustum durius esset.' *Idem.* *Uxæ faberrime politæ*, &c.] Ammianus lib. xxix. 'Oblato thorace polito faberrime.' *Pric.*

Ars æmula naturæ] Author Rhetor. ad Herennium lib. iii. 'Ars imitatur naturam.' Plin. l. xxxiii. 'Accessit ars picturæ, didicit homo naturam provocare.' Chalcidius in Platonis Timæum p. 268. 'Imitantur naturam

ars et disciplina.' *Elmenh.* *Ars æmula naturæ*] Imitatrix, studiosa effeatrix: ars enim naturam imitatur, eamque usque quaque effingere ac representare contendit: libro iii. Rhetoricorum ad Herennium: 'Imitatur,' inquit, 'ars naturam, et quod ea desiderat inveniet, si quod ostendit sequatur.' Celebratum est Eupompi pictoris responsum, qui interrogatus quem sequeretur antecedentium, dixisse fertur, demonstrata hominum multitudine, naturam ipsam imitandam esse, non artificem. Plato volumine decimo de Legibus tradit omnia natura et arte fieri, artemque ipsam simulachra veritatis gennisse. Me ista condente, artem æmulam naturæ esse evidenter ostendit muniiceps meus Francia, inter pictores aurifex maximus, inter aurifices pictor absolutissimus, utroque in opere mirandus artifex atque sæcundus; cujus tabulæ multæ oculos tenent animosque spectantium: palmam habet tabula Franciæ illa, quæ dici potest exopolis, id est, extramurana; eam namque extra muros in æde Misericordiæ suburbana dedicavit sidus aureum nostrum, et decus antistitum, promotarius Bentivolus Antonius Galeacius: qui omni vitæ colore tersissimus, liberalissimusque, in primis religionis cultor illustris, cum peregrinationem Hierosolymariam feliciter obiisset, e vestigio curavit ut tabula hæc manu Franciæ picta, omni-que pretioso cultu exornata, dedicaretur: qua nihil absolutius plerique omnes judicant. In templo quoque divi Jacobi spectatur tabula altera, eodem artifice nobilitata, quam illustrissimus princeps noster Jo. Bentivolus, et ipsius religiosi cultus servantissimus, in sacello suo dicavit, quam æmuli artifices non sine livore suspiciunt. In his Franciæ tabulis ars æmula naturæ in tantum cognoscitur, ut vultus imaginum spirantes vivere et anhelare videantur. Hæc

obiter dicta sint de artifice nunquam satis laudato, cujus manus certantes cum manibus priscorum, tam in pictorum quam aurificum opificio, naturam in primis repræsentat: artes autem ipsæ naturam imitantes, ex imparibus paria faciunt: pictura vero, peculiariter ex discordibus pigmentorum coloribus confusione modica temperatis, imagines, his quæ imitatur similes, facit. *Beroald.*

Cum mustulentus autumnus] L. IX. 'Post mustulentas autumni delicias.' Columella l. x. de cultu hortorum: 'Cum satur autumnus quassans sua tempora pomis, Sordibus et musto spumantes exprimit uvas.' Vide Boëthium lib. i. de Consolat. Philos. Nonnum Dionysiac. l. x. Oppianum de Venat. lib. i. Arnob. l. i. *Elmenh. Mustulentus autumnus*] Optimum autumnus epitheton, ut *mustulentus* dicatur, propterea quod hoc tempore 'spumat plenis vindemia labris,' ut ait poeta: et ab Ovidio decenter dictum est: 'Stabat et autumnus calcatis sordidus uvis.' Cyprianus, verborum novitate luxurians, *autonna* dixit neutraliter, sic scribens in epistola ad Demetrianum: 'Nec adeo arboris fœtibus autumnus fœcunda sunt.' Nec minus venuste Portius Cato 'autumnitatem,' autumnus tempestivatem: sicuti Antiqui 'olivitatem' dixerunt, quando olea legabantur: et 'ficitatem' fructus fieri maturitatem. 'Fidicula occasu suo autumnum inchoat,' ut ait Plinius in decimo octavo. Autumat Festus Pompeius, 'autumnus' dictum esse ab augendo, quod tunc maxime augentur hominum opes, coactis agrorum fructibus. Consensus medicorum autumnale tempus infamat velut pestiferum, noxiumque. Causas refert Galenus in expositione Aphorismorum duas potissimum: quarum altera, quia eadem die aliquando frigus est, aliquando calor: altera, quia mali chymi, hoc est, mali succi in

corporibus id temporis exuberant, ex pomorum fructuumque esu largiore. Corn. Celsus in secundo: 'Ex tempestatibus,' inquit, 'optimæ æquales sunt, sive frigidæ, sive calidæ: pessimæ, quæ variant maxime: quo fit, ut autumnus plurimos comprimat:' nam fere meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis simul etiam vespertinis frigus est: corpus ergo et æstate, et subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Ob hoc dixit Ovidius, 'inæquales autumnus.' Idem alibi ait: 'Cum modo frigoribus premimur, modo solvimur æstu, Aëre non certo corpora languor habet.' Dicitur autem 'mustulentus' ea formula, qua vinolentus, fœculentus, turbulentus. Plautina dictio est: sic enim scribit ille: 'Ita mustulentus ventus nares obtigit.' *Beroald.*

Qui Deæ vestigio discurrentes, &c.] Idem Oxon. Codex: q. D. *vestigia discurrunt.* Pric.

In l. vibrantur undam] Palat. a m. pr. et Oxon. dant *umbram*. Par. in len. *undantur umbram*. Reg. Fux. in *levem umbram undam*. In Guelferb. quoque *levem*. Significaret, fontes vibrari contra superinpendentes frondes; at illæ potius vel earum *umbra* vibrat undis et tremit in illis, ut Sil. l. II. 662. 'Resplendet imagine flammæ Æquor, et in tremulo vibrant incendia ponto.' Huc egregie faciunt doctorum virorum Commentarii ad Valer. Flacc. lib. v. 109. 'Pelago tremit umbra Canopes.' Sil. l. VII. 143. 'Sicut aquæ splendor radiatus lampade Solis Dissultat per tecta, vaga sub imagine vibrans Luminis, et tremula laquearia verberat umbra:' ubi intelligitur umbra aquæ incerrans laquearibus, ut lib. XIV. 565. 'Splendet lucente profundo Mulciber, et tremula vibratur imagine pontus.' Contra, ut hic, umbra rostri micat in mari. Sil. VI. 358. 'Micat æreus alta Fulgor aqua trifidi splendentis

in æquore rostri.' Rutil. l. i. Itin. 284. 'Pineaque extremis fluctuat umbra fretis.' Et illic consule Comm. et ad Auson. Mos. 190. item ad Virg. Æn. vii. 9. Rectius igitur vulgatum retinebimus *in lenem undam*; sive lenissime se movent et tremulis undis micant. Passim *lenis unda* dicitur. Adi ad p. m. 59. 'lenis fluvius.' Dicitur autem *in lenem undam* locutione plane Appuleiana, rei modum et speciem significante. Vide ad lib. i. p. 3. 'In mollitiem decorus.' Lib. vii. p. 137. 'Veste in sinus abundante.' Virg. l. xi. Æn. 770. 'aënis In plumam squamis:' ubi vide Servium. *Unda* autem aliquoties abiit in *umbra*. Vide Drakenb. ad Sil. l. iv. 68. et VV. LL. ad Lucan. lib. v. 667. vi. 716. ix. 818. 'Stygias descendis ad umbras.' Qui locus admonet me, contra pro undis Statio reddendas esse *umbras*, l. iii. Silv. 5. 37. 'Qualem te nuper Stygias prope raptus ad undas, Cum jam Lethæos audirem comminus amnes, Asperi.' Ubi quis non videt ineptam repetitionem τῶν undas et amnes? Sed egregie Codex D'Orvillii servavit *umbras*. Quod miror fugisse acutissimum Marklandum. *Oud. In lenem vibrantur undam*] Lib. iv. 'Vibrantium fluctuum summum rorem calcavit.' In Oxon. tamen *umbram*. Sic infra hic, 'in lenem umbram deprimitur.' *Pric.*

Credes] Ms. D'Orv. *credent*. Legi posset *crederes* cum *Pricæo*, vel *credas*: uti vel 'putes' aut 'putares' in illa dubitationis formula millies a Nostro aliisque dicitur. Vide Drak. ad Sil. ii. 417. 430. v. 390. Burm. ad Phædr. F. 55. Ovid. xi. Met. 83. 'brachia veros Esse putes ramos.' Verum tamen et hic non spretum fuisse Futurum Indicativi modi tempus, patet ex hoc ipso loco paullo supra, 'eum putabis de faucibus lapideis exire.' Vide et l. v. init. 'jam scies.' *Oud.*

Vite pendentes racemos] *Ut vite Al-*

lus cum Junt. post. ita expressit forsan ex notula Beroaldi tanquam in vite pendulos; eamque lectionem unice veram existimo, confirmatam a Codice Reg. et Fux. In ceteris, item Edd. primis, ac Junt. pr. Bas. pr. est *rure*, nimis generaliter. Brantianum vere hic locum habere nequit. Præcesserat enim jam 'uvæ dependent, quas ars æmula naturæ veritati similes expressit,' et sequitur 'inter cetera veritatis.' Verisimilius conjecit Putschius *rupe*. Nam ibidem præmittitur, *uvas dependisse 'sub extrema saxi margine.'* Virg. Ecl. iv. 29. 'Incultisque rubens pendeat sentibus uva.' Sed in ea lectione me male habet vocula *ut*, quæ tunc abundat, vel legendum, *illos ab rupe pendentes r.* De ipsa re vide ad Stat. lib. i. S. 3. 17. 'Nemora altacitatis Incubere vadis; fallax responsat imago Frondibus, et longas eadem fugit umbra per undas:' ubi f. leg. *fluit*. Certe non cum Markl. *unda per umbras*: eadem *unda* non est, sed eadem *umbra*. Nihil tamen in notis monet Markl. Auson. Mos. 194. 'Tota nantant crispis juga motibus, et tremit absens Pampinus, et vitreis vindemia turget in undis:' et ad vs. 223. 'Vitreo reddit sub gurgite formas, Et redigit pandas inversi corporis umbras.' In Palat. et Guelferb. est *racemos*. In Oxon. *agnitionis*. Idem. *Ut vite*] Tanquam in vite pendulos. *Racemos*] Non solum de vitibus, sed de aliis quoque plantis 'racemos' dici, testis est Plinius in decimo sexto, de hedera scribens: 'Aliis,' inquit. 'densus acinus, et grandior racemus, in orbem circumactis, qui vocantur corymbi:' a 'Racemo' fit 'racemosum,' quod significat racemis plenum: inde et 'racematio,' qua dictione significantur vindemiarum reliquæ: sicut messibus peractis superest spicilegium. Tertullianus scite usurpat hoc verbum translatione oppido quam decenti, cum ait in Apologetico:

‘Post vindemiam parricidarum racematio superstes.’ De spicilegio ait M. Varro proverbialiter, ‘Nemo reprensus qui e segete ad spicilegium relinquit stipulam.’ Idem in primo de Re Rustica: ‘Ad corbem messi facta spicilegium venire oportet, aut domi legere stipulam.’ Beroald. *Vite pendentes racemos*] Junius Phylargyrus ad II. Georg. ‘Videtur Virgilius opinionem illorum sequi, qui in honorem Liberi patris putant oscilla suspendi, quod ejus sit pendulus fructus.’ *Pric.*

Credes illos, &c. inter cætera veritatis, nec agitationis officio carere] Philostratus Icon. I. Μὴ γεγράφθαι δοκῶν αὐτοὺς, εἶναι δὲ, καὶ κινεῖσθαι. In Apologia Noster: ‘Et motus, qui præcipua fide similitudinem repræsentat.’ Horatius: ‘Prælia rubrica picta, aut carbone, velut si Revera pugnent.’ Scholiastes: ‘Ita bene pictos, ut illos dimicare crederes.’ Josephus in descriptione Regiæ a Solomone structæ: Καὶ τὸ μὲν ἀπ’ αὐτοῦ κάλλος ἐπὶ τριστοιχίαν ἦν ἐνυφασμένον, τῇ δὲ μοίρᾳ γλυφῶν παρέτεχε θαυμάζειν ἐπιστήμην, ὑφ’ ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα σύσκια τοῖς κλάδοις, καὶ τοῖς ἐκκεκραμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὥς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι’ ὑπερβολὴν λεπτότητος, &c. Ait, ‘inter cætera veritatis.’ Nicephorus Gregoras lib. VIII. Ἐν ταῦθα (ἐν ταῖς ζωγράφων τέχναις), &c. εὐρήσομεν σκηνὴν ὑποκρίσεως γέμουσαν, καὶ ἀμωσγέπως τοῖς χρώμασιν ἐπιπλαγωμένας ἔχουσαν ΤΟΤ’ ΑΛΗΘΟΥΣ τὰς ἐμφάσεις. Petronius: ‘Protogenis rudimenta cum ipsius Natura veritate certantia.’ Isidorus XIX. 16. ‘Sunt quædam picturæ quæ corpora veritatis studio coloris excedunt, (accedunt scripserim),’ et fidem dum augere contendunt, ad mendacium provehunt.’ Cicero in Bruto: ‘Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi, nondum Myronis satis ad veritatem adducta, quæ tamen non dubites pulchra dicere.’

Tertullianus II. advers. Marcionem: ‘Imago, cum omnes lineas veritatis exprimat, vi tamen ipsa caret.’ Idem cap. XXX. in de Resurrect. ‘Figmentum veritatis in imagine est.’ Pro credes lege crederes: sic X. ‘Crederes fluctuare vaporibus febrium?’ et I. ‘Diceres Dei medici baculo,’ &c. Tacitus (quem ubique sectatur Noster) ‘Crederes lætari,’ &c. Annal. XVI. *Idem.*

Nec agitationis] Sensus est: Racemi lapidei veros racemos ita repræsentabant, ut in undis subjectis agitari, ludere, moveri viderentur. Beroald.

Frondes lapidis] Frondes ex lapide fabrefactæ significantur. *Idem.*

Actæon simulacrum] Scal. sive Vulc. Ed. sec. ejecerat *simulacrum*, uncisque incluserat Scriverius: rectius certe hoc quam scriptura *Actæonis*, ut cum Mss. Anglic. edidit Pricæus; cum sequatur *projectus*, non *projecti*, vel *projectum*. Sed ne credas etiam *simulacrum* esse glossema, ecce! sic Græce locutum Ælian. lib. V. An. 47. Δίθον, ὅπεροῦν ἐνεύργαστο γλῶμμα σαύρος. Immo et Virgil. Ecl. III. 40. ‘In medio duo signa Conon: et quis fuit alter?’ Et sic per appositionem Schefferus edidit in Hyg. Astron. II. 17. ‘Delphin simulacrum.’ Sed alii et Mss. *Delphini*. De *lapidis* vide pag. præc. Oud. *Actæon*] Actæonem a Diana in cervum deformatum fuisse, quia nudam viderat in fonte lavantem, et a canibus suis discerptum mordicus quis ignorat? Fabula apud poëtas notissima. Laudatur ab Apuleio inter cætera Byrrhenæ domus ornamenta, simulacrum Actæonis, ex marmore factum tam fabre, tam scienter, tam graphice, ut obliquato aspectu, et in tergum reflexo, jam cervus factus, videretur expectare Dianam sese in aqua fontana lavantem. Mythologi tradunt, ideo fingi Actæonem in cervum esse transfiguratum, quia timidus fuerit, quasi corde cervino præditus: ideo a canibus

devoratum, quia dum venaticos canes pascit, venationis studiosissimus omnem substantiam perdidit. Plin. noster Actæonem et Cippum in Latina historia fabulosos retur. *Beroald.*

In dorsum projectus] *Inde jam pr.* reperias in Guelf. Palat. Reg. Fux. Oxon. Par. D'Orvill. Hinc *in deam* coniecit quoque G. Vossius, et edidit Scriverius, atque in notis præposuit Pricæus. Recte. Nam Actæon *in dorsum* projectus videre nequivit Dianam in fonte. Nisi sequeretur *Dianam*, posset credi scriptum hic olim fuisse *Deanam*; ut sæpe fit in veterimis membranis. Sic in fragmento Plinii Longobardico lib. II. c. 85. ac sæpe restat in Inscriptionibus. Vide Grut. Inscr. pag. 139. Donii Inscr. Etrusc. p. 67. Bert. ad Ortelii Tab. de Gallia. Quin et *Deana* δέαυα pro *Dea* occurrit. Adi Montfauc. D. Ital. p. 223. Sed et *dorsum* aliunde est corruptum. Bertin. *in deorsum*. Ed. Junt. post. *in deum deorsum*. Pith. *obtutum in deum sum*. Flor. pr. *in dam versum*: unde lego, *in d. vorsum*. Nam præpositio 'versum,' 'vorsum,' 'versus' crebro sic construitur. Consule Comm. ad Vell. lib. I. 15. 'in Italiam versus.' Longol. ad Plin. lib. X. Ep. 32. 'in urbem versus:' nos ad Front. lib. I. Strateg. c. 4. § 11. 'in Italiam versus:' et alibi. Dein Ms. incertus, *porrectus*. Pith. mox, *visus erit*. Oud. *Curioso obtutu in Deam projectus]* Διακύβας. Vide ad I. 25. Jacobi notata. Scriptor de Pudicitia bono: 'Nihil consideretur curiose in alienis vultibus.' In Oxon. et alii Mss. *Inde jam pr.* Pric.

In cervum ferinus] Lego *ferinus*: ut ita eleganter nominetur Actæon, quasi inferinam cervinamque effigiem transfiguratus. A 'fero' enim, 'ferinus' dictus. *Beroald.*

In fonte] Fontem, quo se lavit Diana, ita describit Ovid. 'Fons sonat a dextra, tenni perlucidus unda, Margine gramineo patulos succinctus hi-

atus.' *Idem.*

Hæc identidem rimabundus] Ms. D'Orv. hinc pessime; hoc Pith. Sæpe adverbium in *bundus* retinent casum sui verbi. Vide Voss. de Anal. lib. III. c. 9. Comm. ad Suet. Tib. c. 65. 'Speculabundus signa:' et crebro apud Nostrum; ut docebimus ad lib. IV. p. 74. 'Mirabundi bestiam:' ubi male intruserunt *ad*. Quem locum miror, nec a Brantio, nec a Pricæo prolatum; dum hic quoque legi volunt *mirabundus*, ut temere edidit Scriverius. Nam *rimari* Noster sæpissime posuit pro 'admente contemplari,' ut liquido probabo ad lib. V. pag. 89. 'Prolectante studio visionis rimatur singula.' Vulgo et illic *miratur*. De Deo Socratis pag. 667. Ed. Flor. in Mss. 'intellectu eos rimabundi contemplamur.' Alii *mirab.* Pith. mox *delector*. Oud. *Identidem]* Frequenter, subinde. *Beroald.* *Rimabundus]* Speculabundus; vehementerque contemplans: nomina enim in *bundus* desinentia, non tam significant similitudinem, ut Grammatici hallucinantur, quam vim et copiam et quasi abundantiam rei: sicuti in notis Servii, citatis classicorum scriptorum testimoniis, diligenter annotavimus. *Idem.* *Dum hæc identidem rimabundus eximie delector, Tua sunt (inquit Byrrhena) cuncta quæ vides]* Apud Horatium ille: 'Quicquid mihi, quicquid et horum Cuique domi est, id crede tuum.' Infra lib. V. 'Quid (inquit) Domina tantis obstepescis opibus? tua sunt hæc omnia.' Æneid. IV. Dido ad Æneam: 'Quid si non arva aliena domosque Ignotas peteres?' ubi Servius: 'Aliena, blande: quasi hæc jam tua sint.' Pro *rimabundus* coniecimus *mirabundus* scribendum: post, alii viro docto id in mentem venisse deprehendimus. *Pric.*

Sermone secreto] *Sermoni* margini adleverat Groslotius. In Pith. est *sermones*. Hinc vir doctus coniecit rectius, *sermonis secreto*. Oud. Cæ-

teros sermone secreto praecepit decedere] Phædra apud Senecam: 'Commodos paulum precor Secretas aures, si quis est, abeat comes.' *Pric.* *Sermone secreto]* Ne arbitri dicta eorum arbitrari possent: itidem Plautus in Captivis: 'Ut sine hisce arbitris nobis detis locum loquendi.' *Beroald.*

Dispulsis] In diversa semotis, amandatisque. *Idem.*

Per hanc deam] Dicticws est. Dianam autem significat, cujus signum in meditullio domus Byrrhenæ visebatur. *Idem.*

Ut anxie tibi metuo] Lucianus: 'Η δὲ μειδιάσασα, καὶ με τῆς χειρὸς λαβομένη ἄγει πορρωτέρω, καὶ λέγει πρὸς ἐμὲ, φυλάττου μοι, ἔφη, τὴν Ἰππάρχου γυναικα πάση μηχανῇ· μάγος γάρ ἐστι δεινὴ καὶ μάχλος' καὶ πᾶσι τοῖς νέοις ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν. καὶ εἰ μὴ τις ὑπακούσει αὐτῇ, τοῦτον τῇ τέχνῃ ἀμύνεται, καὶ πολλοὺς μετεμόρφωσεν. εἰς ζῶα, τοὺς δὲ τέλεον ἀπώλεσε. σὺ δὲ καὶ νέος εἶ τέκνον, καὶ καλὸς, ὥστε εὐθὺς ἄρεσαι γυναικί. Καὶ ξένος, πρῶτα εὐκαταφρόνητον. ἐγὼ δὲ πνθόμενος, ὅτι τὸ πάλαι μοι ζητούμενον, οἶκοι παρ' ἐμοὶ κάθηται, προσεῖχον αὐτῇ οὐδὲν ἔτι. ὥς δὲ ποτε ἀφείλην, ἀπήειν οἶκαδε, λαλῶν πρὸς ἑμαυτὸν ἐν τῇ ὁδῷ· ἄγε δὴ σὺ ὁ φάσκων ἐπιθυμεῖν ταύτης τῆς παραδόξου θεάς, ἐγείρε μοι σεαυτὸν, καὶ τέχνην εὗρισκε σοφὴν, ἥ τεύξῃ τούτων, ὧν ἐρᾷς. καὶ ἐπὶ τὴν θεραπείαν τὴν παλαιστραν ἤδη ἀποδύου· τῆς γὰρ γυναικὸς τοῦ ξένου καὶ φίλου πόρρω ἵστασο, καπὶ ταύτης κυλιόμενος, καὶ γυμναζόμενος, καὶ ταύτῃ συμπλεκόμενος, εὖ ἴσθι, ὥς ῥαδίως γνῶσθι. Δούλοι γὰρ τὰ δεσποτῶν ἐπίστανται καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ. *Elmenh.* *Ut anxie]* Quam sollicite, quam vehementer: ita Virgilius: 'Ut vidi ut perii, ut me malus abstulit error!' *Beroald.* *Tibi metuo]* Metuimus homini, quem diligimus ne periclitetur, tanquam amico: metuimus hominem, ne nobis noceat, tanquam inimicum. *Idem.* *Anxie tibi metuo]* Supra lib. i. 'Eximie metuens mihi:' et iv. 'Iræ Deum metuens.' Sic

'alii timere' Sallustius Catilinario. In Senecæ Hippolito: 'Anxiam me cura sollicitat tui.' Paulus ad Colossenses: 'Ἀγῶνα περὶ ὑμῶν ἔχω. *Pric.*

Et, utpote pignori meo, longe provisum cupio] Cæsar ad milites suos apud D. Cassium: 'Ἀγαπῶ τε ὑμᾶς, καὶ ἐθέλωιμ' ἂν, ὥς πατὴρ παῖδας, καὶ σώζεσθαι, καὶ εὐδοξεῖν. Vide I Thess. ii. 11. *Id.* *Utpote pignori meo]* Tanquam filio ex me ipsa nato: filii enim pignora sunt, et nexus quidam: ut tradit Aristot. in viii. Ethicorum. *Cave]* A malis artibus Pamphiles. Consimiliter Luciano suadet matrona Abræa, ut caveat ab uxore Hipparchi in magia præcellente, φυλάττου, ἔφη, τὴν Ἰππάρχου γυναικα πάση μηχανῇ, μάγος γάρ ἐστι δεινὴ καὶ μαχλός. 'Cave,' inquit, 'tibi ab uxore Hipparchi omni studio: maga enim est potens, et impudica.' *Beroald.*

Pamphiles] Verissime Colvius conjecit *Pamphilæ*, more Latino. Nam etiam Reg. Pal. Fux. Guelf. Oxon. D'Orv. præbent *Pamphile*. Valer. Ædit. apud Gell. lib. xix. c. 9. 'Dicere quum conor curam tibi, Pamphila, cordis.' Et Gell. lib. xv. c. 17. 'In commentario Pamphilæ.' Lib. xi. c. 23. *Pamphilæ*: ut *Pasiphaæ* lib. x. p. 224. Sed constant tamen sibi libri pag. seq. 'a cantela Pamphiles abfui.' Verum innumeris locis tum Prosaici, tum Poëtæ nomina Græca feminina in η, ης, ην expresserunt promiscue vel Græca e, es, en, vel Latina terminatione a, æ, am, ut in eodem Cod. Voss. Hygini Astron. lib. ii. c. 24. 'Crinem Berenices,' et 'Berenicæ patrem.' Virg. Ecl. x. 12. 'Aoniæ Aganippæ.' Sic etiam Cod. Medic. et ad Virg. Æn. iii. 483. 'Andromachæ testentur amorem.' Vide ibi N. Heins. Auson. in Technop. p. 484. 'Andromachæ glos.' Cic. i. de Div. c. 13. 'Andromacham Ennii ab ea posse describi.' Propert. ii. 7. 83. 'Antigonæ tumulto:' ibi vide Broukh. Cic. iii. de Nat. D. c. 21.

'Piero natæ et Antiopa.' II. Acad. 7. 'Antiopam esse aiunt aut Andromacham.' Auson. in Technop. in f. 'Crinis velut Antiphilæ.' Eidem in Nomin. 'Aphrodita et Philomela.' pag. 486. 533. 'Closter filius Arachnæ.' Plin. lib. VII. c. 56. sic enim cum Chiffi. Leid. antiquissimus exhibet: 'Aradnæ amores.' Pomp. Mel. lib. II. c. 7. 'Arsippi et Arsinoæ filius.' Ovid. IV. F. 70. 'Circæ nomina litus habent.' ut in optimis libris. Plin. lib. VII. c. 2. 'Simile et in Italia Marsorum genus durat, quos a Circæ filio ortos ferunt.' Ita lege e Reg. et Leidd. Mss. vetustissimis, non *gentis d. q. a Circes f. o. servant*. N. Heins. legit *observant* ad Virg. Æn. III. 386. 'Ææque insula Circæ.' ubi vide plura huc pertinentia, et ad lib. VIII. 139. 'Cyllenæ vertice.' Lib. XIII. c. 16. 'In deliciis Circæ.' Sic Leid. pr. in quatuor *Circe*, non *Circes*. Vide etiam Salm. ad Solin. p. 667. Gell. lib. XVI. c. 11. 'Gens in Italia Marsorum orta esse fertur a Circæ filio.' uti et exaratur in Ms. Voss. Fest. v. *Romæ*. 'Latinum Telemachi Circæque filium.' et in Mss. O. Solini p. 11. ubi vide Salmas. p. 69. Atque ita Plauto, Horatio *Circam*, *Circa*. Adi Salm. ad Solin. p. 543. Broukh. ad Propert. II. 7. 83. Bentleii. et Cuningh. ad Hor. lib. I. O. XVII. et Ep. XVII. 17. 'Volente Circa.' et corrige Ciceronem lib. III. de N. D. c. 21. 'Qui Colchis fertur Æetam et Circam procreavisse.' Sic Mss. tres Leid. Bibl. non *Circen*. Virg. lib. III. Æn. vs. 111. 'Mater cultrix Cybelæ.' ibi rursus Heinsium consule. Pervigil. Ven. I. vs. 9. 'Ipse Amor, puer Dionæ.' Cic. III. de N. D. c. 23. 'Jove nata et Diona.' Hinc corrigendus Martian. Cap. lib. IX. p. 306. 'E famulatio Dionæ.' Sic tres Leidd. Vulgo *Dione*. Plaut. in Psend. I. 2. 65. dixit quoque *Dircam*. Septim. de B. Troj. lib. VI. c. 4. 'Erigona vieta dolore.' Cic. lib. I. de Inv. 50. 'Eri-

phyla auro viri vitam vendit.' ut est in optimis Codd. uti Ennio apud eundem lib. I. de Div. c. 20. 'Enridica prognata.' Plauto in Cist. I. 1. 50. 'Hecala' vel 'Hecata fies.' Infra lib. XI. p. 241. 'Bellonam alii, Hecatam isti.' Nam ita e Mss. legendum suo loco videbimus. Vulgo *Hecaten*. Cic. lib. III. de N. D. c. 18. 'Quo modo potes, si Latonam deam putas, Hecatam non putare?' Ita inveni in veterrimis membranis duabus Voss. non *en*. Horat. ex Edit. Cuningh. lib. I. S. VIII. 33. 'Hecatam vocat altera.' 'Harmoniæ monile' et 'Harmoniæ decus' Mss. plurimi Statii lib. II. Th. vs. 268. 272. Auson. Cup. Cruc. aff. vs. 26. 'Harmoniæ cultus.' Passim *Helena*, *Helenæ*, *Helenam* occurrere nemo nescit. Hinc eidem ex venerandæ vetustatis membranibus Voss. restitue in Grypho vs. 10. 'Triplexque Helenæ cum fratribus ovum.' Insuavis ibi est sonus syllabæ *es*: et idem ex ipso Virgilio lib. I. Æn. 650. in Centone ait: 'Ornatus Argivæ Helenæ.' Sept. de B. Tr. VI. 10. 'Hermionam Menelai in matrimonio suscepit.' ita Mss. et Ed. Artop. ut et c. 12. 'Confirmato cum Hermiona matrimonio.' Vulgo *nem* et *ne*. Vide Solin. p. 18. Idem scribit lib. IV. c. 22. 'Petitu Hesionæ,' et, 'Hesionam quippe Danaï filiam.' ut est in Mss. et Ed. Artop. Vulgo *Pleionam*. Hygin. F. 89. 'Hesionæ sors exisset.' quod frustra alii mutant, et Cl. Valckenar. in diss. de Byrsa mavult *nes sors*. Contra hæc ipsa terminatio ex optimis Mss. a me et Heinsio in Advers. p. 192. restituenda est Lucano, ut vitetur nimius sibilæ litteræ *s* concursus, lib. IX. 970. 'Adspicit Hesionæ scopulos, silvasque, latentes Anchisæ thalamos.' Vulgo *nes*. In Propertio etiam lib. II. 20. 47. e Mss. plerisque rescribendum *Lernæ palus*, pro *Lerne*. Adi virum Doct. in Misc. Obs. v. v. p. 305. et passim *Lerna*. In Statio iti-

dem lib. i. Silv. III. 5. 'Nec gravis adspexit Nemees frondentis alumnus Talis hiems tectis:' malim cum D'Orvill. *Nemæ*: ut Virgilio lib. VIII. *Æn.* 295. 'Vastum Nemeæ sub rupe leonem:' citato per Lutatium ad Stat. lib. i. Theb. 355. 'Jam Nemea, jam Tænareis contermina lucis Arcadiæ capita alta madent:' ubi in aliquot Mss. item vidi *Nemæ*. Val. Flacc. lib. VIII. 125: 'Inachia Nemeæ antra.' 'Niobæ filiorum' Gell. lib. XX. c. 7. Suet. Ner. c. 21. 'Niobam:' sicut eidem cap. 12. 'Pasiphaam,' de cuius vocis aliarumque Latina terminatione illic vide plura, et ad Aug. cap. 65. 'Phæbæ patrem.' Sic Omphala apud Hygin. lib. II. Astron. c. 14. 'Ripam frugibus orbatat. Pro quo facto ab Omphala,' &c. ubi in Ms. Voss. *a ripa*; unde emendo *arva*. 'Parthenopæ' Solin. p. 9. ut recte e Mss. O. Salmas. reposuit. *Penelopæ*, *Penelopam* Mss. antiquissimum a me, tum aliis collati in Horat. lib. II. S. v. 76. 80. Epist. I. 2. 23. 28. quibus locis consule Bentlei. *Penelopa* Cic. III. de N. D. c. 22. Et sic lege ex antiquissimo Codice Auson. Epist. IX. 14. 'Penelopæ nebulonum mensa procorum.' Monuit jam Heins. ad Virg. *Æn.* VIII. 139. Item Septim. de B. Tr. VI. 6. 'Cognoscit Penelopam,' et, 'de Penelopa ejusque pudicitia.' Sic Mss. et Ed. Artop. non *Penelope*. Longe plurimi etiam Codd. et meliores Propertii I. II. El. 28. 48. habent: 'Nec tu Persephonæ conjux sævior esse velis.' Similiter passim *Semelæ*, *Semelam*, *Semela* in optimis libris per me et alios visis apud Horat. I. I. O. 19. Tibull. III. 4. 45. 'Proles Semelæ Bacchus,' ubi adeatur Broukh. et Drak. ad Liv. I. XXXIX. 12. 'In luco Semelæ.' Hygin. Astron. II. 5. 'Semelam matrem.' Accius apud Non. v. 'Affari' et 'Simulanter.' Voss. Anal. lib. II. c. 2. Genitivus restituendus est quoque Martino Capellæ pag. 3. ubi

Mantice dicitur 'Pronoë major filiarum:' in uno Codd. *Pronæes*, sed in tribus *Pronææ*. Vere. *Πρόνοια* Ciceroni et aliis. *Oud.*

Carminis sepulchralis] 'Sepulchrale carmen' magicum est, quo utebantur ad sepulchra, ad manes eliciendos, in necromantia: quale est illud Lucani, quod Erichtho magarum maxima immurmurat ad sepulchrum: 'Eumenides, Stygiumque nefas, umbræque silentum.' Tibullus: 'Manesque sepulchris Elicit.' *Beroald.*

Surculis et lapillis] Scite *surculos* dixit, et *lapillos*: quoniam talibus rebus vis magica inest. Pythagoras atque Democritus consecrati magos, herbas magicas non paucas celebrare, portentosa tradentes: in primis 'Aglaphotim,' quam et 'marritidem' vocant: magos ea uti, cum velint Deos evocare. 'Gelotophilida' quoque herbam memorant, quæ si bibatur cum myrrha et vino, varias observari species, ridendique finem non fieri: unde et nomen. Gemmæ quoque et lapilli a magis complusculi memorantur: ut 'aanchitis,' qua in necromantia dicunt evocari imagines Deorum: ut 'atizoe,' necessaria magis regem constituentibus: ut 'heliotropium,' porracei coloris, quam gerentem admixta herbaheliotropio conspici negant: ut 'glossopetra,' linguæ similis humanæ, quæ lenocinanti necessaria creditur. Innumera sunt prope surculorum et lapillorum genera, quibus magicæ vanitates fuleiuntur, quas Platonicique nobiles adstruunt, et in primis Proclus: qui scribit, sympathia quadam mutua et cognitione rerum terrenarum ad cælestia, posse talia effici: ideoque sacerdotii veteris auctores miscabant plura invicem, quia videbant simplicia nonnullam habere numinis proprietatem, non tamen singillatim sufficientem ad numinis evocationem: quam ob rem ipsa multorum commixtione attrahebant su-

pernos influxus : nonnunquam herba una vel lapis unus sufficebat ad divinum opus : sicut carduus credebatur sufficere ad subitam numinis alicujus apparitionem : in lapidibus enim et herbis luminum supernorum participationis est. *Idem.*

Inhalatis] *Aflatis*, anhelitu verborum magicorum saturatis. ‘*Inhalare*’ enim est, veluti halitum inspirare : ut ‘*exhalare*,’ halitum emitte, quod morientium est. *M. Tul. in Pisonem* : ‘Cum isto ore fetido terrimam nobis popinam inbalasses.’ *Idem.*

Imis Tartari et in vet. Chaos] Accedunt membranæ *Palat. Guelf. Oxon. Par. Reg. Lips. Bertin.* quo modo e suis correxit *Beeichemus Epist. LXXI.* et edidit *Scriverius. D’Orv. Cod. in ima Tartara.* Nolim tamen contra *Florentinos Codd.* quidquam mutari. De casuum variatione vide ad f. lib. I. ‘Ad hospitium et cubiculo me reporto.’ *Lib. IV. p. 71.* ‘Non sociis suis, sed in alienos Lares abjiceret.’ *Imitati et in eo sunt Græcos.* Sic *Apoll. R. I. 1000.* *Κράτα μὲν ψαμάθοισι, πόδας δ’ εἰς βένθος ῥεῖδον.* *IV. 1704.* *Adi J. Gronov. ad Arrian. lib. VII. c. 6.* *Oud. [Chaos]* Chaos (quod carminibus poetarum cantatissimum est, de quo ait *Lucanus* : ‘Et chaos innumeros avidum confundere mundos’) appellatur confusa quædam ab initio, informisque materia, hians patensque in profundum. *Beroald. In vetustum Chaos submergere novit.* Ita *Palat. Ms. et Vicent. editus* : male in recentioribus quibusdam, *submergit.* *Cassiodorus cap. 9. de Anima* : ‘Quantum proficimus cum rectis, tantum deteriores novimus esse cum pessimis.’ *Isidorus Orig. v. 27.* ‘Gladus, sine graviore cruciatu, compendiosa morte vitam finire novit.’ *Pric.*

Mergit] In *Regio et Par.* etiam *mergit* : cum *Edd. Vulc. et Wow. demergit* *Fux.* Sed recte ceterorum *Codd.* et *priscarum Edd. lectionem*

vindicavit quoque *Pricæus*, quem consule, et *Gron. lib. IV. Obs. c. 22.* *Infra lib. V. p. 94.* ‘Nec uti recte divitiarum copia novit.’ Immo hoc *lib. pag. 25.* ‘Et ollam et lectulum suave quaterre novi.’ *Oud.*

Cum quemquam] *Prave Colv. et seqq. pro simul ediderunt cum* ; licet adstipulenter *Palat. Reg. Fux. in quo quemque, Oxon. et plures. In Guelferb. nam cumque quemquem.* Mera enim est glossa veræ vocis *simul*, sive simulac, quum, quam cum *Edd. prioribus* servant quoque *Florentini et Pithæanus* ; quod patet e *Cod. D’Orvilliano*, in quo est *simul cum quemq.* Pro *cum quemquam* conjecerat non male *Heinsius quemcumque.* Ad hæc in *Pith. Edd. primis, item Junt. pr. Ald. Colin. Bas. pr. est conspexit.* Quod, quamvis subjunctivum eo sensu illi voci addi videri possit ex *Comm. ad Cæs. lib. IV. c. 26. Drak. ad Liv. lib. VI. c. 1. Lamb. ad Horat. I. O. IV. 17. &c.* tamen ob frequentem *Nostri* usum præne præfero, ut *lib. IV. p. 65.* ‘Simul cum prostratum despexi.’ *Lib. VII. p. 137.* ‘Simul namque sonum percepit.’ *p. 149.* ‘Quam simul conspexi.’ *Lib. VIII. p. 172.* ‘Me simul domi conspexit.’ *Lib. IX. p. 203.* ‘Qui simul incensi sunt.’ In eadem voce, auctoribus *Mss. sæpe* etiam est emendandus *Vitruvius. Ex. Gr. lib. I. c. 6.* ‘Simulac autem fervere cæperint.’ *Latinæ aures* hoc non tulerint *Vitruvii ætate. Simulatque* saltem dicendum fuisset. Sed *Mss. Voss. et Franek. dant, simul autem ut ferri.* sicut *lib. II. c. 7.* ‘Simulque ut sunt ab eo tacta, dissiliunt.’ At illic *Voss. sec. et Franek. carent ut*, uti hic *Ed. Junt. Verissime.* Amat *Auctor* jungere *simul autem pro simulac vero.* Sic *lib. II. c. 8.* ‘Simul autem humida potestas fuerit exsucta.’ Sic lege, non *exusta*, ut malebat vir doctus ; de quo alibi. *Lib. II. c. 9.* ‘Simul autem vetustate sunt aridæ factæ,’ &c. *Lib. VIII. c. 2.* ‘Si-

mul autem plus humoris habet: et crebrius. Hinc repone etiam lib. VIII. c. 3. 'Simul autem latius sunt aperti?' ex Mss. Voss. Cotton. Franek. Vulgo, *s. atque*. Lib. VII. c. 1. 'Quæ simul ac undecim aut duodecim sunt factæ?' immo *simul autem* cum Franek. vel potius cum Voss. per polysyndeton *aut und*. Non enim semper sequitur *autem*, ut lib. VI. 1. 2. VII. 1. 'Querni simul ac humorem perceperunt.' Dele *ac* Mss. Voss. Franek. jubentibus. C. 4. 'Simul cadit, siccescit.' Ita rursus Voss. Cotton. Franek. Vulgo, *s. atque c*. Idem. *Cum quenquam conspexerit speciosæ formæ juvenem, &c.*] De Eadem lib. III. 'Nec unquam magis artis hujus violentia nititur, quam cum scitulæ formulæ' (mel. *formæ*) 'juvenem libenter adspexit.' *Pric*.

Capitur] Male Roaldus prætulit *capitur*. Ea potius est glossa rarioris hoc sensu verbi *sumitur*, sive ultro *capitur*: ut 'sumere animos,' 'arma,' 'bellum' millies dicuntur illi, qui ultro et sponte primi se irritant et accingunt. *Uritur*, vel *consumitur*, *absumitur* hic locum non habent. *Pal. sumitur*. D'Orvill. *suauitur*. Vide num aliud quid lateat. Sed et Pontan. in Anal. I. 4. *Oud. Sumitur*] *Capitur*, illaqueatur. *Beroald. Venustate*] Pulchritudine: acyrologia est: venustas enim proprie feminis assignatur, sicut dignitas viris. M. Tullius in primo de Officiis: 'Cum pulchritudinis duo genera sint, quorum in altero venustas sit, in altero dignitas; venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem.' *A venustate* fit verbum *Venustare*, quod significat decorare et exornare. Ambrosius in I. Hexameri: 'Ideo primum fecit Deus, postea venustavit, ut eundem credamus ornasce qui fecit.' *Idem*.

In eum, &c.] Vide Musæum de Herone et Leandro vs. 69. *Elmenh.*

Detorquet] Deflectit. *Oculum*] Quî *Delph. et Var. Clas.*

in amore dux, et amoris origo est. Oculus impudicus, impudici cordis nuncius. 'Oculi,' ut verissime scribit Quintil. in declamatione quæ inscribitur Cæcus in limine, 'nos in omnia quotidie vitia præcipitant: mirantur, adamant, concupiscunt.' Lucianus in hanc sententiam: *καὶ πᾶσι τοῖς νέοις ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν*: id est, omnibus adolescentioribus injicit oculum. *Beroald.*

Serit blanditias] Ovidius Amor. III. 'Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocavit.' *Pric*.

Pedicis] Laqueis, quibus sicut pedes illaqueantur, ita amatoris animus alligatur. Virg. 'Tunc gruibus pedicas et retia ponere cervis.' Livius libro XXI. 'Ut pleraque velut pedica capta hærent in dura et alta concreta glacie.' *Beroald. Amoris profundi-pedicis æternis alligat*] In vet. Epigramm. *Πυρρὸς ἔρωτος ἀεὶ αἰώνιος*. Lucretius I. 'Veterno devinctus vulnere amoris.' Bene et *pedicis*. Proverb. 7. 22. de incanto juvene: 'Ὁ δὲ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ (meretrici) κεκρωθῆς. Infra lib. XI. 'Cum me Fotis malis incapistrasset erroribus.' *Pric*.

Minus morigeros] Terent. I. 5. Andr. 'Seu tibi morigera fuit,' &c. Donatus: 'Hoc quasi amanti utile fuit.' *Id*.

Fastidiens] *Ut viles* edidit Scriver, sed male. Recipienda erat, ut jam vidit Sopingius, Mss. lectio *fastidio*, quam firmant quoque Reg. Fux. Oxon. Pith. Par. D'Orv. Propter ipsorum fastidium magæ isti vilesunt juvenes, eosque idcirco illa odit, et quibusvis adficit suppliciiis. Lib. x. p. 215. 'Indignatus fastidio novercæ juvenis.' Mox *τῷ* et ante *quodvis animal* caret Fux. alios pro *anim*. Pith. *Oud*.

In saxa, in pecua] Lucianus: *καὶ πολλοὺς μεταμορφώσει εἰς ζῷα*: id est, Et multos transformat in animalia. *Beroald.*

Puncto reformat] *Ἐν στιγμῇ χρόνου*. Luc. 4. 5. ad quem locum de puncto plura. *Pric*.

Apul.

PAG. 24 *Hæc tibi prædico*] Timeo, ut *trepidare quid alicui* pro metuere, sollicitus de aliquo esse, Latinum sit. Alio tamen sensu hæc explicari nequeunt. Nam quod Beroaldus etiam adjective exponi posse putet pro *festinanti*, errat. Nusquam enim Lucius Byrrhænæ indicarat se 'trepidare.' Non ergo eum 'trepidum' poterat vocare. Præterea tum abundat conjunctio *et*: quam vel sic cum Florent. malim delere, quam recipere interpolatam, ut reor, scripturam Codd. in quibus et D'Orvillianus, item Edd. Ald. et Junt. poster. *trepidanda*: præfero Fux. Cod. lect. *trepida*, ego Byrrhæna, vel *trepide*, quod placebat N. Heinsio, delenti etiam τὸ *et*. Ipsa hinc *satis anxia* Appuleio dicitur. Et lib. v. quoque ait p. 104. 'Hæc tibi identidem cavenda esse censebam.' Val. Flacc. i. 669. 'Nec vana pavet trepidatque futuris.' Si *prædico*, quod ingeniosus Marklandus quasi de suo etiam proposuit Epist. Crit. p. 18. a manu Auctoris esset, id non corrupturi fuisse videntur librarii. Ceterum male quidam *trepido* pro verbo ceperunt in Lucano lib. vii. 295. ubi vide Burm. *Oud. Hæc tibi trepido, et cavenda censeo*] In Triummo Plautina: 'Hæc ego dôleo, hæc sunt quæ me excruciant: Hæc dies noctesque tibi canto ut caveas.' Infra hic lib. v. 'Hæc tibi identidem cavenda censebam.' *Pric. Trepido*] Timeo: verbum est: vel expone festinanti, ut sit nomen. Beroald.

Perpetuum] Ms. D'Orvill. *perpetuo*. Sicut contra lib. xi. p. 258. 'Conditum perpetuo custodiens:' in Bertin. est *perpetuum*, sive *in perpetuum*, ut *æternum* init. lib. i. 'Æternum libris felicioribus conditæ:' ubi vide. Terent. Adelph. iv. 1. 6. 'Perpetuum degere.' Nisi credas in Appuleio utrumque ex interpretatione hic et lib. xi. natum pro *perpetim*, quod servat etiam Regius, et edidit Scriverius, ac margini adlevit Wasseus. In

Apolog. p. 520. Ed. Flor. 'perpetim adsiduo convictu.' Plin. lib. xx. cap. 6. 'Perpetim humor emanans.' Gloss. 'Perpetim, *εἰσαέλ.*' Dein Guelf. *Byrræia*. Oud.

Puer ætatem] Ætate puerili, ut sit archaismos. Sincerior lectio est, *Per ætatem*. Beroald.

At ego] D'Orvill. rursus prave ac ego. Paulo ante Edd. Vic. Ber. Bas. pr. *puer* pro *per*, quod ipse correxit Beroald. *puer ætatem* posset dici per Græcismum, ut 'ora puer' apud Silium lib. viii. 456. Sed vox *pulchritudinem*, quæ ad Pamphilam pertinet, docet, *per* unice verum esse. Oud.

A cautela abfui] Ita procul eram ut mihi caverem ab illecebris Pamphiles, ut ultronens cuperem me illius dedere disciplinæ: tanta magicæ artis cupiditate rapiebar. Beroald. *A cautela Pamphiles*] Passive, ut apud Sallustium 'Pompeii metus.' Vide xii. 9. A. Gellium. De cervo Phædrus: 'Ut venatorum fugeret instantem necem.' *Pric.*

Ultero gestirem, &c. volens, &c.] Seneca Hippol. 'At si quis ultro se malis offert volens.' *Idem. Gestirem*] Cuperem: 'gestire' enim cupere est: gestire est lætum esse, et lætitiæ habitu corporis significare, ut Servius et Nonius prodiderunt: et jam ante dictum est. Beroald.

Tali magisterio] Disciplinæ scilicet magicæ, cujus magistra et sciens erat Pamphile. *Idem.*

Prorsus in ipsum barathrum saltu concito præcipitare] Plaut. Trinum. sc. 'Multas res,' &c. 'Qui in amorem se præcipitavit, pejus periit, quam si saxo saliat.' Elmenh. *In ipsum barathrum*] In ipsam artis magicæ voratrinam et profundum. Translatio sumpta ab eo qui se præcipitat in vastam infernamque profunditatem. Barathrum locus apud Inferos est profundus. Proprie autem apud Athenienses barathrum est locus, in quem noxii præcipitabantur: ut docet Dio-

medes grammaticus. Hinc *barathrum* ad alia quoque transfertur. Hinc epigrammarius poëta non minus scite quam lepide, '*barathrum* fœmineum' dixit, pro locis muliebribus. Idem stomachi imum hiatum appellavit '*barathrum*,' illo versu: '*Extremo rectus si venit a barathro.*' Horatius quoque in Sermonibus ait: '*quid enim differt barathrone Dones quicquid habes an nunquam utare paratis?*' ubi '*barathrum*' accipitur pro ingluvie et voragine ventris: unde et '*barathrones*' dicti, gulones, qui in *barathrum* gulæ mittunt totum patrimonium. Beroald. *Salto concito*, &c.] Phædrus: '*Veloci saltu fovea se liberat, Et in cubile concito properat gradu.*' Pric.

Vecors animi, &c.] Lib. III. '*Pamphile, jam vecors animi tectum, &c. conscendit.*' Idem. *Vecors animi*] Vetus locutio, ut '*infelix animi*,' '*præstans animi*,' '*falsus animi*,' pro animo: per figuram antiptosim. '*Vecors animi*' dicitur insanus, turbati ac mali cordis: auctor Festus. M. Tul. in prima Tusculana: '*Aliis cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordeseque dicuntur:*' contra qui sapientia præstiterunt, ob id '*Cati Corculi*' apud Romanos cognominati sunt, ut refert Plin. in septimo. Beroald.

Manu ejus, velut quadam catena met expedio] Hieronymus in Epistolis: '*Multitudines hominum, et officia, et salutationes, velut quasdam catenas fugias.*' Pric.

Salve propere addito, &c. evolo] Artemid. lib. I. c. 85. 'Ἐρῶσω δὲ καὶ ὑγιαίνε, οὔτε λέγειν, οὔτε ἀκούειν ἀγαθόν. οὐ γὰρ προσιώντες ἀλλήλοις, οὔτε μέλλοντες τι πράττειν, ταῦτα λέγουσιν ἄνθρωποι· ἀλλὰ ἀπαλλαττόμενοι ἀλλήλων, καὶ πρὸς ὕπνον τρεπόμενοι. Elmenh. Annon reponenda litera, quæ negligentia librariorum, seu potius inveterata scribendi consuetudine geminata non est, perneciter revolo. Pariter et apud

Ammianum Marcellinum libro undevigesimo: '*Ita curate pollinctus.*' Anne, inquam, scribendum? *Ita accurate.* In Appuleio equidem hac ratione plura emaculare conabor, apud quem libro tertio: '*Ipse denique dux et signifer validissime aggressus.*' Iterum libro quarto constituenda etiam hæc: '*Quanquam valido, repentino tamen pulsu:*' dicta de vetula: constituenda, *Quanquam invalido.* Itidem in oratione Veneris ad filium dicto libro, his verbis: '*Et in pulchritudinem contumacem reverenter vindica.*' Vides, scio, geminandam denuo ac retrahendam syllabam, quæ in fine præcedentis vocis hæserat: *in pulchr. contumacem irreverenter vindica.* Pertinet etiam huc illud libri sexti: '*Dum secum mitissimi homines altercant de mea nere:*' legendum, *immitiss.* Lib. XI. de Asino in omnibus adhuc editionibus adhæsit: '*Tu rotas orbem, lumnas soles.*' Scribere enim debuerant, *rotas orbem, illuminas solem.* Recurro ad librum quintum, ubi illa: '*Instructique varie, partim gladiis armati, in lemures reformant:*' rescribo: *in lemur ES reformant:* quod valet, *in lemures se ref.* Non aliunde juvanda sententia libro octavo de Asino: '*Ad istum modum saluti quisque suæ consulebat: interea quidam,*' &c. non aliunde, quam quomodo dixi, *ad istum modum, dum saluti.* Etiam in Scholastica illa Ciceronis oratione in Sallustium medicina egent hæc verba: '*His moribus amicum tibi facere non potes, videris velle inimicum habere:*' lego, *amicum cum tibi.* Dabo alia, in quibus putatione opus. Appuleius: '*Interim, dum Psyche quæstionis Cupidinis intenta populos circuibat, ille vulnere ingemebat.*' Perversa enim istic editorum librorum scriptio, interpunctio, *circuibat.* At ille vulnera. Simile hodieque mendum initio libri undecimi de Asino: '*Ne quicquam rerum mearum reformides.*' Scribe, *rerum curum.* Quin et in pri-

ma Apologia hujus scriptoris depravata lectio, ob literam male geminatum: 'Idque se ait Crassus, quantum meo tempore vel Alexandria fuerit;' recta scriptura erit, *eo tempore*. Redeo, quanquam longo intervallo, ad ea, unde digressi sumus, hoc est, ad formulam, 'Et Salve addito.' Quod a discedente hic dictum observandum putavi, cujus loco vulgaris magis frequentatum putat 'Vale.' Itidem, ut in conclusione literarum juxta illud Ovidii libro quinto Tristium Eleg. xiv. 'Accipe quo semper finitur Epistola verbo, Atque meis distent ut tua fata, Vale.' Ceterum non semper et in literis eam formulam servatam ostendam. Tullius Cicero Tironi lib. xvi. Epistola nona: 'Etiam atque etiam, noster Tiro, vale.' Disertim in membranis præscriptum: 'Tiro, salve.' Eodem modo in extremis Catilinæ literis ad Q. Catulum, ut apud Sallustium videre est, additur 'Aveto.' *Stewech. Revolant* si quidam scripti confirmarent, non aspernarer. Nunc nihil muto. Ita Septimio de B. Troj. lib. ii. c. 46. 'Ad naves evolant,' de recurrentibus dicitur. Vide Wopk. in Misc. Nov. Obs. v. 1. t. ii. pag. 42. Plura de hoc verbo ad Suet. Aug. c. 94. Infr. lib. iii. p. 58. 'ad meum nidum subinde devolem.' Eodem, quo hic, sensu. *Oud. Salve addito*] Verbum est tam abeuntis quam adeuntis: in discessu enim et in accessu usurpatur: hinc M. Tul. in epistolis ad Tironem, junctim locat 'Vale salve:' ideo mortuis 'salve et vale' dicebatur, ut scribit M. Varro, et repetit Servius: quod ab his recedimus, eos nunquam visuri. In hanc sententiam Ausonius: 'Dicto ave, dic vale, et actutum redi.' *Beroald.*

Perniciter] Celeriter, velociter: 'pernix' enim velox est. Silius: 'gens pernicibus ignea plantis.' Catullus: 'Viden' ut perniciter exilure.' 'Pernix' quoque dicitur, per-

severans, a 'pernitiendo,' si credimus Servio in commentario Maroniano. *Idem.*

Amenti similis] Seneca Thebaid. vs. 427. 'Vadit furenti similis.' *Elmenh. Amenti similis*] Sallustius, ad notandam in Catilina vecordiam, dixit ejus incessum modo citum, modo tardum esse. 'Habit' enim 'mentis,' ut inquit Ambros. 'in corporis motu cernitur: ut plerumque festinantes celerrare vestigium videmus, quibus nemo amentiae et furoris subest.' *Ber. Amenti similis, accelero vestigium*] Sic v. ubi de gradu citatiori: 'Amens et trepida, &c. procurrit e domo:' et viii. 'Amens, et vecordia percita, per plateas, &c. fertur.' *Pric.*

Accelero vestigium] An Colvius invenerit in Lipsiano *accelero*, dubitem. Nam ceteri Mss. O. cum Edd. Vett. præbent simplex *celero*, quod audenter revocavi: uti plus semel adhibet Virgilius, quem Noster præ aliis imitari amat, (*Æn.* iv. 641. Vide Burni. v. 609.) uti et Tacitus, cui, invitis Codicibus, *accelero* sæpe inculcarunt. Vide J. Gronov. ad lib. xii. Ann. c. 46. Sil. Ital. lib. xv. 207. 'Progreditur, celeratque vias.' Plautus apud Nonium in v. 'Laverno:' 'In furis celerassit manus.' Sic enim Mss. optimi. Al. *celebrassit, scelerassit.* pag. 134. Ed. Merc. Vide Stew. ad lib. x. pag. 231. Idem in Pseud. i. 2. 35. 'Intro abite atque hæc cito celerate.' Male vulgo *celebrate*. Martian. Cap. lib. viii. p. 171. 'Silicerniumque nutans Tentat celerare cursum.' Verum vitiose et contra metrum supervacua syllaba *le*: unde N. Heinsius emendabat *citare* ad Valer. Flacc. lib. viii. 66. In Mss. et Edd. pp. *cedere*, vel *celere*. Quare malim *ciere*. In Guelf. legitur, *propere celero*. *Oud.*

O Luci, evigila, et t. esto] D'Orville. resectis ceteris: *O Luci, et t. esto*. Pro *habes* in Palat. es. Dein pro *poteris* Reg. Fux. *rumoptimis*. Hinc conjecturis indulgeat, cui otium et volun-

tas est. Gulielmius conjiciebat: *voto diut. poteris. F. antique pro poteris*; de quo alibi: ut 'explere pectus' dictum sit Ἑλληνικῶς. Pro et voto margini adlevit Burm. ex voto. Idem. Age, inquam, o Luci, evigila] Horatius: 'Vigila, hoc age.' Plantus: 'Menechme vigila.' Idem Milite: 'Age, si quid agis: vigila, ne somno stude.' Servius ad Æn. 1. 'Is qui belli suscepit curam, sacrarium Martis ingressus, primo ancilia commovebat: post, hastam simulachri ipsius, dicens, Mars vigila.' Nero apud Suetonium: Ἀγε, ἔγειρε σεαυτόν. Apud Philonem in de Legat. ad Caium: Σὺς νῦν ὁ καιρὸς ἐστίν, ἐπέγειρε σεαυτόν. Apud Eundem in de Mosis vita: συνεκρότουν ἄλλος ἄλλον, μὴ ἀποικήμεναι ἀνεγερῶμεθα, λέγοντες. Pric. O Luci] Sic secum sermocinatur. Beroald. Et tecum esto] Horatius: 'Non horam tecum esse potes.' Simplicius in cap. 45. Epicteti: Γρηγορεῖται τὸ προσεκτικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ φυλαττέτω ἑαυτὴν ἐν ἑαυτῇ μένουσαν. Et ad cap. 49. Ἐν τεταῖσθαι δεῖ τὴν προσοχὴν ὑμῶν, ὥστε ἐν ἑαυτοῖς εἶναι. Pric.

Habes exoptatam occasionem] 'Habes tota quod mente petisti.' In Eunucho Terentii: 'An ego occasionem Mihi ostentatam tantam, tam brevem, tam insperatam Amitterem?' 'Exoptatam occasionem' hic vocat qualem ix. 'occasionem optatissimam:' neque enim τὸ abundat. Glossæ: Εὐκταῖσθαι, exoptatus, valde optatus. Idem.

Fabulis miseris] Miscellis edidere Vulc. Ed. sec. Elm. et Pricæns, idque J. Gruterus in Palatino esse adnotavit; ut 'miscella satyra' apud Mart. Capell. in fine; de quo loco corruptissimum consule N. Heins. ad Ovid. Epist. Her. vii. 4. Burm. ad Suet. Cæs. cap. 37. Milesiis placuit etiam Sopingio. Scriverius in Anecd. Philol. p. 40. conjecit mulseis, sive dulcissimis. Verum cum constanter Mss. et Edd. Vett. exhibeant

miseris, neque tamen ea vox hic ullum idoneum sensum habeat, non dubitavi, post eundem Scriverium et Floridum, conjecturam Beroaldi miris admittere in textum. Quæ vox passim dicitur de raris, egregiis, et expectationem superantibus; ac crebro ab Auctore usurpatur. Sic 'mira responsa Chaldæi' lib. ii. pag. 28. Plura vide ad lib. i. p. 13. 'mire adfecto joco:' et omnino Pricæum ad lib. viii. p. 173. 'mira præsumptione.' Is. Voss. ad Catull. p. 296. Quo satis defendi potest nonnullorum Mstorum, in quibus et Leid. pr. atque Edd. lectio apud Solin. c. 46. 'Amaritudinis miræ.' Hinc et fabulæ sæpe miracula audiunt. Vide Heum. in Misc. Nov. Lips. v. vii. p. 443. ad Min. Fel. c. 20. 'Alia monstrosa, mira miracula:' et Vonkii Obs. Misc. p. 141. Ad hæc nihil frequentius est, quam depravatio τῶν miri in miseri, et mirari in miserari. Adi, suadeo, notam N. Heinsii ad Ovid. lib. ix. Met. 394. et meam ad Lucani lib. ix. 832. J. Gronov. ad Gell. lib. xv. 16. Hinc etiam cum Barthio ad Claud. p. 1039. et aliis in Catalecticis Scalig. p. 173. de Sirenibus corrigo: 'Et solito miris ore ciere modos.' Vulgo miseros. Stat. lib. xi. Theb. 453. 'mover et geminas miserabile Divum Prodigium turmas.' Sic vulgo legitur inepte. Mss. multi et Lutat. venerabile e glossa τοῦ mirabile, quod optime servat Ms. D'Orvillii chartaceus. Eadem confusio apud Justin. lib. xlv. c. 4. 'Tot periculorum miseratione ad regnum pervenit.' In Ed. Junt. admiratione, ut ibid. 'admiratione tot casuum periculorumque.' Sed cur non miratione? Ceterum pabulis pro fabulis conjecit Heinsius. Acute. Sed invitis Mss. hoc non intrudendum, præsertim, si miris aut Milesiis recipias. Oud. Fabulis miseris] Corrige miris: hoc est, mirandis incredundisque; quales sunt magorum præstigiarum. Vel potius lege Milesiis, de quibus repete

quæ annotavimus in principio commentariorum, explicantes quid significet sermo Milesius. *Beroald.*

Implere pectus] Petronius: 'Ite nunc, mortales, et magnis cogitationibus pectora implete.' *Elmenh.*

Cominus] Prope, cujus contrarium est 'Eminus,' quod significat longe et procul. *Beroald.* *Gnaviter*] Strenue, vigilanter, celeriter: a 'gnavo' enim, qui dicitur industrius et vegetus et celer, fit adverbium 'gnaviter,' quod et 'naviter' dicitur: sicut 'navus' strenuum celereque significat, a navium velocitate dictus: cujus contrarium est 'ignavus.' *Idem.*

A nexu Venereo, &c.] Lib. ix. 'Tenacissimis nexibus expeditum adulterum.' Sic, 'nexu infando implicitum' Declam. iii. Quintilianus. *Pric.*

Hospitis] Pamphiles, *Beroald.*

Probi Milonis] Lib. iii. 'Ad probum Milonem civem vestrum devorator.' *Pric.*

Genialem torum suspice] Lib. x. 'Torus scilicet noster genialis futurus.' Glossæ: 'Genialis, γαμήλιος,' &c. *Id.* *Genialem thorum*] Conjugalem lectum, qui nuptiis sternitur in honorem genii, ut Fest. M. Tul. in oratione pro Cluentio, 'lectum illum genialem, quem biennio ante filiæ suæ nubenti straverat; in eadem domo sibi ornari et sterni, expulsa atque exturbata filia, jubet.' Horat. 'Lectus genialis in aula est.' De genio et geniis alibi plura, ex auctoritate August. et M. Censorini. *Beroald.*

Suspice] Venerare et cole tanquam inviolabilem, et castitate religiosa vallatum. *Idem.*

Verum enimvero Fotis famula] *Puro* D'Orvill. Sed *puero* etiam Palat. uterque Guelferb. (nam hic incipit eorum antiquior) Oxon. Par. adlevitque Cl. Wasse quasi *puera*. Vide Suetonium. scil. in Calig. c. 8. 'Antiqui puellas pueros dicitarunt:' ubi vide. Sed tum rectius abesset *famula*. Utrumque autem *verum enim*

et *verum enim verò* optimis in usu esse, nemo nescit. An *puero* pro mihi? an *puero* i. per servum meum? Vix puto. *Oud.* *Verum enimvero*] Particula ratiocinativa est, ut Grammatici dicunt. *Beroald.*

Annixe] *Enixe* Palat. Fux. Guelf. uterque, Oxon. Par. D'Orvill. ut primus edidit Elmenhorstius. Errat enim hoc Beroaldo adscribens *Pricæus*, qui tamen præfert *adnixæ*, ut est in Regio et Flor.; Frequenter occurrit quidem 'adnitor' et 'adnixus.' Sed adverbii *adnixæ* exemplum adhuc quæro pro *enixe*; quod corruptum etiam aliquando est in *obnixæ*. Vide Drakenb. ad Liv. lib. iv. 26. 'enixe obeditum.' *Oud.* *Annixe*] Vehementer, omnique nixu et viribus. *Beroald.* *Enimvero Fotis famula petatur adnixæ*] Juvenal. 'Sed tua nunc Migale:' ubi Scholia: 'Nomen mulieris, ex ipsa coitione:' unde de Fotidis nomine supervacuum monere. Beroaldus hic *enixe*: quomodo in Oxon. et aliis Mss. legitur. mihi altera lectio sincerior. Noster in Apologia: 'Adnixus in impenso studio,' &c. *Pric.*

Scitula] Elegans, pulchra, venusta. Græce scitus *ἑπαῖος* dicitur. *Beroald.* *Forma*] Septimus est casus. *Idem.*

Moribus ludicra] Nullam causam video, cur elegantissimus N. Heinsius in Epist. ad Græv. tom. iv. p. 329. legere hic maluerit *lubrica*, ut apud Sil. lib. v. vs. 18. 'Lubrica mentem.' Horat. i. Od. xix. 'Vultus puellæ lubricus adspici.' Talem enim tam paucis horis noscere eam non potuit Lucius, sed viderat eam *ludicram*, sive ludis amatorii deditam, ut patet e seqq. Passim autem de amoribus et inlegitima Venere *ludum*, et quæ eo pertinent, usurpari nemo nescit. Immo Noster ait in Apolog. 'Fecit versus ludicros et amatorios:' et paullo post: 'Virgillii bucolicon ludicrum,' pro amatorio. Sed et lib. ix. Met. p. 181. 'Maritum astu me-

retriolo tractabat ludicre.' Mox et deest Gueif. pr. *Oud.* *Argutula*] Loquela dicacula, venustula: 'argutari' dixerunt Veteres, loquaciter loqui. Nævius: 'Totum diem argutatur quasi cicada.' 'Argutus' dici ait Probus grammaticus, qui multum ac celeriter loquuntur: ut 'arguta hirundo:' unde 'ὑποκοριστικῶς argutula.' Beroald. *Forma scitula est*] Lib. III. 'Scitulæ formæ juvenem.' *Pric.* *Forma scitula est, et moribus ludicra, et prorsus argutula*] In Glossis: 'Κομψός, scitus, bellus, &c. mulier commoda et faceta est.' *Pric.*

Cum somno concederes] Succumbere somno, et ob hoc ires cubitum. Sermocinatio est cum ipsomet, qua causam suam tutatur, et se Fotidi nunquam ingratum, neque inamabilem videri colligit. Beroald.

Et in cubic. te duxit] Primo male Scriverius, ejecta copula, ut proposuit Anecd. Philol. p. 38. edidit, *te in cubic.* Nam pleonasmus istum copulæ cum optimis passim amavit Noster. Lib. I. p. 16. 'Et cujatis sit, et q.' ubi etiam vide. Dein prave in solis Edd. Bas. Colv. Vulc. sec. *duxit.* Proprium hac in re compositum est *deduxit*, quod est in ceteris Mss. nisi quod in Gueif. pr. a m. pr. sit *devexit.* Terent. Ad. IV. v. 60. 'In cubiculum iri deductum domum.' Ovid. Met. x. 462. 'Cunctantem longæva manu deducit, et alto Admotam lecto.' Tibull. I. 7. 65. 'Hæc me deducit tenebris:' ubi consulatur Brunkhus, et quæ scripsi ad Cæs. lib. v. B. G. cap. 14. 'Quo primum virgo quæque deducta est.' Male ibi erat vulgo, *virgines ductæ.* Ond.

Et blande lectulo collocavit, et satis amanter cooperuit] Theophylactus ad I Tim. v. 10. *τὴν σωματικὴν ὑπηρεσίαν εἰσφέρειν προτρέπεται* οἶον κλίνην στῶσαι, ἀναπαύσαι' πρὸς αἱ γυναῖκες ἐπιτηδεύουσαι. Heliodorus II. de ancillis hospitem curantibus: 'Ἡ μὲν τις ἀπέ. νυψε τῷ πόδε, &c. ἡ δὲ ἐφρόντιζε τῆς

εὐνῆς, καὶ μαλθακὴν ὑπὲρτίζε τὴν κατέκλισιν. *Pric.* *Satis amanter cooperuit*] Lib. x. 'Quam laciniam curiosulus ventus satis amanter, &c. reflatbat.' *Idem.*

Vultu prodidit] 'Quis enim bene celat amorem? Eminent indicio prodita flamma suo.' Medea Jasoni apud Ovid. Ep. XII. vs. 39. *Oud.*

Retrorsa respiciens substitit] Gabriel Rolandius subdidit. *Retrorsus* legi voluit Sciopp. etiam, in Susp. Lect. III. 10. et ediderunt Elm. Scriv. et Florid. Sed perperam.

Retrorsa exhibent Mss. reliqui, nisi quod *retrorsum* sit in Oxon. *retorsa* Ald. *Retrorsa* est *retroversa*. Videturque Pricæus sumsisse in Nomin. singulari. Sed malim capere in accusativo plurali adverbialiter pro *retrorsum*: ut pluribus cum alibi, tum ad p. 25. 'Vasculum crebra succutiens:' et lib. III. p. 62. 'Nos crebra tundentes:' docebo. Tum *sustulit* Pith. *sustinuit* solus edidit Vulcan. Ed. sec. *subdidit* probavit Sciopp. in Susp. Lect. quasi sequentia verba 'Quod bonum,' &c. fuerint Fotidis. Sed perperam omnino. Lucius hoc opus amatorium adgressurus, ista secum disputans loquitur. Adi, quos laudant Beroald. et Pricæus, cujus exempla, *substitit* unice verum esse, satis evincunt. De hoc verbo adi quoque Comm. ad Suet. Cæs. cap. 31. 'Paullum substitit.' *Idem.* *Quam invita discederet vultu prodidit: denique sæpe retrorsa respiciens, substitit*] Lucianus Cataplo: 'Ἐπιστρέφονται εἰς τ' ὀπίσω, ὥσπερ οἱ δυσέρωτες. Heliodorus VII. 'Ἀπεχώρει δὲ καὶ ἡ Ἀρσάκη, μόλις μὲν, καὶ ἀναστρέφουσα. Philostratus de Gymnosophistis Apollonio valedicentibus: 'Ἐπείστρεψαν εἰς τὸ φροντιστήριον, ἐπιστρέφόμενοι πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ δηλοῦντες ὅτι ἄκοντες αὐτοῦ ἀπαλλάττονται. Silius lib. VIII. 'Respicens, ægergue animi tum signa reliqui Vestra.' Ovidius Metamorph. x. 'O quoties, cum jam posset transire, morata est!

Spectatosque diu vultus invita reliquit.' Et i. Trist. 'Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus, Et quasi discedens oscula summa dedi: Sæpe eadem mandata dedi, meque ipse fefelli, Respiciens oculis pignora cara meis.' Paterculus de Barbaro quodam lib. ii. 'Impetratoque ut manum contingeret, reversus in naviculam, sine fine respectans Cæsarem, ripæ suorum appulsus est.' Quintilianus Declam. x. de spectro filii, matri apparente: 'Nec jam nisi cum luce certa fugatisque sideribus, invitus ille vanescebat ex oculis: multum resistens, sæpe respiciens: et qui proxima nocte promitteret se venturum.' Tertullianus (hunc morem valedicentium respiciens): 'Cum vero et tertium illum prius suis valedicere parantem prohibet retro respectare, sectam Creatoris consequitur.' Nec amicos, sed et consueta loca hic mos liquentium. Virgilius Ceiri: 'Et notas sæpe (heu frustra) respectat Athenas.' Rutilius Numantianus: 'Respectare juvat vicinam sæpius urbem, Et montes visu deficiente sequi.' Adde quæ de Pompeio Lucanus initio tertii. *Pric.* *Retrorsa*, &c.] Onomasticon vetus: 'Retrorsus, *ὀπισθοδρος*.' Infra lib. vi. 'Iter retrorsum porrigens.' *Idem.* *Vultu prodidit*] Significavit: vultu enim et oculis et nutu et superciliis interiora animi produnt amatores. *Beroald.* *Retrorsa*] Reflexa, obliquata, retro conversa: quod ab amorabunda puella fieri solet cui convenit illud Virgilianum: 'Et fugit ad salices, et se cupit ante videri.' inclinato vocabulo ab adverbio *retrorsum*. Horat. 'retrorsum Vela dare atque iterare cursus.' Dictio est in vulgari sermone frequens. *Id.*

Quod bonum, felix, et faustum] Recte post *faustum* delevit τὸ *sit* Colvius. Carent eo verbo omnes Mss. et jam Ed. Junt. post. Sequentia vero *licet salutare non erit* videntur corrupta. Nam quomodo non erit *salutare*, si

bonum et faustum? Contra jungit loco per Colvium citato p. 261. Ed. *Pric.* Hoc perspexerunt quoque Edd. Vett. ante Colvium, in quibus est *insalutare*. Sed varie distinxerunt. In Edd. Beroald. et Bas. pr. sic: *faustum sit: itaque insalutare non erit*. Junt. post. *faustum. Itaque licet, insal. n. e.* Sed tum malim hoc pacto: *faustum itaque. Licet. Insal. i. e.* permissum est, licet mihi, tentetur F. insalutare non erit. At *salutare* præbent Mss. O. unde Groslot. simpliciter reponebat: *f. sit atque salutare*. An *ei sal.* scil. Fotidi, vel mi pro *mihi*, ut passim est apud Vett. aliosque. Nec obstat quod *erit* videatur indicativus. Nam *licet* posterioribus scriptoribus, ut Ammiano, Martiano Cap. et similibus, cum indicativo sæpe construitur. Adi Cl. Munk. ad Fulgent. Myth. l. i. p. 23. 'licet subit.' Daum. et Reinesii Epist. 104. 106. In Pith. pro *erit* est *ei*. Oud. *Quod bonum felix*] M. Tull. in primo de Divinatione testis est, majores nostros in rebus omnibus agendis præfari solitos. 'Quod bonum faustum fortunatumque esset:' quia scilicet valere censebant voces, quæ vocant omina. *Beroald.* *Quod bonum, felix et faustum, &c.*] Sic Veteres dicebant, aliquid aggressuri. Donatus ad i. 2. Phorm. *Pric.*

Pedibus in sententiam rado] Lib. vi. 'Totis animis latrones in ejus vadunt sententiam.' *Elmenh.* *Pedibus in sententiam rado*] Ex more Romano sump-tum, apud quos ibatur pedibus in sententiam, quam probabant. Hinc ait Livius: 'Sed tum quoque aut verbo assentiebat, aut pedibus in sententiam ibat.' *Idem* alibi: 'Quibus hæc salutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus transite: omnes transierunt.' Sensus est: Mihi animo voluntanti approbatur ea sententia, ut abstineam ab uxore Milonis, et Fotis ancilla ametur. *Beroald.*

Nec tamen domi Milonem, &c. offen-

do] Apud Heliodorum II. Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἀφικνοῦνται, καὶ τὸν μὲν τοῦ οἴκου δεσπότην οὐ καταλαμβάνουσιν. *Pric.*

PAG. 25 *Suis dominis*] Uncis inclusit Scriverius, nec compareret in Guelf. sec. immo *suis dominis* exsulant a Mss. D'Orvill. Fox. et Par. Lucian. Δείπνον ἡμῶν εὐτρεπίζουσα. Sed verebantur forsán librarii, ut *domini* dici possint de domino et hera. Sed cur minus, quam reges de rege et regina, fratres de fratre et sorore, soceri de socero et socru, ac similia passim obvia? Vide Serv. ad Æn. II. 456. J. Gronov. ad Tacit. I. XII. Ann. cap. 3. Burm. ad Valer. Flacc. lib. V. 274. Drakenb. ad Liv. lib. II. c. 2. § 11. Infra p. 36. 'principum filius:' p. 47. 'domo hospitum,' ut leg. lib. V. p. 95. 'genitores, pater et mater, seu parentes.' Virg. Æn. II. 579. 'patres,' si tamen is locus a Virgilio profectus. Immo ut hic 'domini,' sic de Baucide et Philemone Ovid. lib. VIII. Met. 685. 'Quem Dis hospitibus domini maculare parabant.' Longus in Pastor. lib. IV. p. 125. Ed. Moll. Dionysophanen et Clearistam τοὺς δεσπότης vocat. Quin Lucianus tom. II. pag. 575. in eadem hac narratione ait: κατακοιμήσῃ τοὺς δεσπότης. et Noster ipse de Tlepolemo et Charite lib. VII. p. 147. 'corium dominis referemus.' Idem lib. VIII. p. 153. 'novi mariti' dicuntur. Excidit hæc elegantia sive vox *regum* ex Edd. Mart. Capell. lib. I. p. 18. contra Mss. quos vidi, plurimos: 'His igitur regum indumentis ornati,' Jupiter sc. et Juno, quos p. 15. dixerat 'regum conjugum utrumque.' *Oud.*

Juscum fartim circumcicum] Credo Stewech. voluisse *isicium*, quod etiam suæ Ed. margini adlevit G. Vossius pro vulgato ante Colvium *juscum*. Alius conjecit *jusculum*. Th. Marcil. in not. ad Pers. S. II. 42. 'Tucetaque crassa:' conjecit *ileum*; quia cum

Isidoro existimat *pulpam* et *viscus* esse eadem: unde etiam Salmas. ad Solin. p. 265. sequentia *pulpam f. consectam* glossam esse existimabat. Sed erravit Isidorus, vel librarii potius. Nam voces illæ cap. 2. 'Hanc pl. viscum vocant,' a nonnullis Mss. absunt. *Viscus* dicitur de carnosis partibus internis, *pulpa* de externis. Eas partes interiores farturæ aptas alii *ilia*, vel *hila*, et *exta* nominant, *des Tripes*. Vide D. Herald. ad Arnob. lib. VII. p. 230. 'In exiguas arvina est miculas anthila minutim insecta.' In Priapeis Carm. XVIII. loco maxime adposito, quemque Nostri verbis contra Scioppium bene explicuit Tan. Faber lib. II. Ep. 53. 'Eqquando Telethusa circulatrix Quæ clunem, tunica tegente nulla, Extis aptius altiusque motat, Crissabit tibi fluctuante lumbo.' *Viscum* autem vel *juscum* præferunt Mss. tantum non omnes. At si ita scripsit Appuleius, nove eam vocem quarto in casu masculino genere posuit. Nam Veteres per *viscum* secundæ declinationis intellexerunt herbam glutinosam, seu gummi quoddam et glutinum aucupum, de quo visco et aucupio ad Gronov. lib. III. Obs. c. 18. Comm. ad Petron. cap. 109. et Propert. I. 15. 24. uti et Drakenb. ad Sil. VII. 674. Inf. lib. XI. p. 244. 'Alter aucupem cum visco.' Id quod et observavit Servius contra Nonium p. 184. Ed. Merc. de 'tractu visceris' male capientem verba Virgillii lib. I. G. 139. 'Fallere visco.' Vide et Isid. lib. XX. cap. 2. Per *viscus* vero, *visceris* tertiæ declinationis, intellexerunt carnem seu viscera. Nec enim bene huc Charisium advocat Colvius. Is nusquam dicit pro carne utrumque viscus, *eris*, et *viscus*, ei usurpari, sed tantum lib. I. p. 19. et p. 70. Ed. Putsch. docet, vocem diverso genere et declinatione adhiberi. At qua significatione, non definit. Quare fere inclino in senten-

tiam Salmasii d. l. *viscus* et hic legentis. Et ita sane non Scal. modo seu Vulc. Ed. sec. exhibuit, sed jam Ed. Junt. posterior. Exciditque syllaba, ut fuerit *viscus confartim conc.* Certe Edd. Rom. Vic. Beroald. Ald. Junt. pr. Col. Bas. pr. syllaba auctius dant, *f. circumcisum*. Sed *farm* est lib. iii. p. 44. 'farm stipare.' Auson. in Mos. vs. 85. 'farm congestus.' vs. 113. 'farm pinguescis.' Plant. Mil. Gl. i. 1. 8. 'farm facere ex hostibus.' ut quidam non male legunt. *Conscissum* est in Palat. *conscisum* Gueif, et Fux. *concitum* in Pith. An *contunsum*? Idem. *Juscum*] Pulpamentum minutatim concisum, eleganti vocabulo *juscum* appellat, quod vulgo *jus* nominant: hinc Ciceronis ille jocus amphibologicus: 'Ego coque tibi jure favebo.' et apud M. Varr. in tertio de Re Rustica consimiliter: 'Sic hos pisces nemo coquus in jus vocare aude.' Tria genera ganeatorum ciborum traduntur: primo assa, secundo elixa, tertio ex jure, uti cœpisse natura docet: unde jurulentum dictum, quasi jure conditum, quod et jussulentum vocatur. Cor. Celsus in secundo: 'Tum res eadem magis alit jurulenta quam assa, magis assa quam frixa.' jurulentam condituram intelligi voluit Satyrographus, cum ait: 'et eodem jure natantes Mergere ficedulas didicid nebulone parente.' a 'jure' fit 'juscum,' et hypocoristicas 'juscum.' M. Cato: 'Infervefacito paulisper, postea juscum frigidum sorbere, et ipsam brassicam esse.' Apitius, scribens de pulmentario ad ventrem: 'Juscum,' inquit, 'facere et potare: melius etiam, si in eo pullus sit decoctus.' Beroald. *Fartim*] A 'faciendo' adverbium 'farm' dicitur: hoc est, congestim et cumulativim. Talia autem condimenta fiunt in Gallia, ut caro minutim concisa, immo frustulenta, cum ovis et aromatibus in caca-

bum juris optimi conjecta discoquantur: fitque pulmentarium scitissimi saporis, inter instrumenta ganeæ præcellens. Apitius, porcellum farsilem, leporem farsilem, pisces farsiles vocat, qui in eduliis fariuntur variis condimentis. *Idem*.

Pulpam frustratim collectam ad pasca virulenta] *Conseptum* Oxon. *collectam* e Lips. cum Colvio dedit Vulc. Ed. pr. male, et contra Mss. atque Edd. Vett. mentemque Appuleii. Vide Donat. ad Terentii Hec. iii. 4. 'Pulpa: quæ pulsetur et conscindatur.' Supra jam monui, male a Salmasio hæc, *p. f. consecam*, ejici: cum sine dubio *e viscere* et *pulpa* confecerit Fotis carnem minutatim et farm consecam, qualem parabant vel in varias formas, nobis *fricadillas*, vel adhibebant ad *isicia* seu *insitia*, de quibus consule omnino. Ill. N. Heins. ad Ovid. lib. ii. F. 548. et Tollium ad Palæphat. p. 194. ibique ineditatum Epigrammata. Corrigendus item Isidorus l. xx. c. 2. 'Farcimen, caro concisa et minuta dictum quod ea' (sic Mss. vulgo *eo*) 'insicium' (vulgo *institutum*, Mss. *intestinum*) 'farcitur.' Don. ad Eun. ii. 2. 26. 'Factores, qui insitia et farcimina faciunt.' Immo retinenda, *pulpam fr. consecam* luce clarius patet, quia *visceri* et *pulpæ* respondet vox *jurulenta*; vel *pulpæ* soli, si *jurulentam* præfers. Sed prius flagitant Mss. ut jam videbimus, postquam adposuerim locum Arnobii l. vii. p. 231. 'Quid diversis cum fartibus consectionis jure multiplici conditis.' Sic malo, quam *confectionis*. Ond. *Pulpam*] Inter Apiciana cibaria est et minuta, ex eo dictum, quod minutatim, hoc est, frustratim et tessellatim conciditur caro, aliæque scitamenta conciduntur. Quod multiformiter fit appellaturque aliud minuta Apicianum, aliud Matianum, aliud dulce; fit et ex jocinoribus et pulmonibus lepusculorum, ex spatulis porcinis frusta-

tim tessellatimque consectis: hoc est, per frustula et tessellas, quæ sunt frusta quadrata, unde adverbium 'frustatim' fit, quod significat per frusta et minutatim. Hoc pulmenti genus signare videtur Plautus in Curculione, cum ait: 'Vin' aquam? si frustulenta est, da obsecro; hercle obsorbeam.' Idem 'frustillatim' dixit diminutiva forma, quasi per frustilla: 'Jam ego te faciam ut hic formicæ frustillatim differant.' Beroald. *Pulpam frustratim consectam*] Donatus ad III. 4. Hecyræ: 'Pulpa proprie ea quæ manducatur, eo quod pulsetur ac concindatur.' Pric.

In abacum ad pascua jurulenta] Inanes et vanæ sunt omnes doctorum virorum conjecturæ, in quibus etiam Th. Marcilii dicto Persii loco, *cacabum pascue jurulentum*. Scriv. in Anecd. Phil. p. 10. et *adposite vinulentam*: al. in Thes. Fabr. ineptissime, *abacum pascue vinulentum*. Salmas. pag. 265. Plin. Exerc. et *bamma compascue jurulentum*. Beroaldi conjecturam recepere Colin. et Bas. pr. Certe *abaco* nullus hic esse locus potest, quæ voces etiam in *abacum*, εἰς κόρακας abigendæ, in nullo Ms. comparent, temere e correctione Lipsii et commendatione Colvii ab Elmenhorstio et seqq. in textum receptæ. Flor. I. Palat. Reg. Fux. Lips. Oxon. D'Orv. dant *ad pascua jurulenta*, vel prave *virulenta*; ut edidere Colv. Vulc. Ed. pr. Wow. item Ald. et Junt. post. præmisso *abacum* sine ullo sensu. In Par. est *ad pascuum jurulenta*. Sed in Edd. Rom. est *abacum ad pascuæ hyrulenta*. Vicent. Ven. Ber. Junt. pr. *abacum pascue hirulentam*. Hinc, quæ sit vera lectio, docebunt Mss. Flor. alter, *ambacu pascua jurulenta*, Pithæan. *ambacupascue hirulenta*, et Bertin. ut in meis est excerptis, *ambascum scocus pascua hirulentam*. Ac lego: p. fr. *consectam, embammatum pastu jurulenta*. Utraque scilicet et *viscus* et *pulpam* mixta, quibus addiderat Fo-

tis *embammatum pastum*; unde erant *jurulenta* sive *jussulenta*, ut est in Apolog. p. 49. Ed. Casaub. *jurulenta* quoque jam legitur inter errata Ed. Junt. post. ac citat Barth. ad Claud. II. Stil. vs. 14. *pascua sumens* pro cibo vel prandio. Eodem vocabulo utitur et Noster I. IV. p. 79. ubi itidem in *virulentum* abiit: 'Hordeum tunsum minutatim et diutina coquitatione jurulentum.' Cels. I. I. cap. 6. 18. 'cibus jurulentus.' Plura vide apud Colvium. De *bammate* vel *embammate* consule Salmas. d. I. et ad Tertull. Pall. p. 123. 226. ac corrige etiam Isidori glossas: ubi vulgo *bombum, sorbellum*, I. *bamma m* abiit in *b*, quod passim in Græcis fit vocabulis. *Compascue* nec sensum idoneum, nec majorem, quam simplex *pascue*, habet auctoritatem. 'Compascuus' est 'ager,' 'locus,' ubi plura simul pascuntur pecora: 'cibus compascuus,' quem plures una edunt, 'jus compascuum,' pluribus pascendo commune. Vide I. IV. init. Cicer. in Topic. 3. Laurenb. Antiq. hac voce. At vox *pastus* est frequens. Eo fere sensu 'exoticum juris pastum' forsân dixit Auctor lib. x. p. 222. De *pastu* et *pastea* adi quoque Lips. Poliorc. I. III. Dial. 1. Si vel sic malis retinere *compascue*, quia *e æ a* in Mss. additur, vide, num e Bert. legas, *embammasi compascue*. Sic fere ipsa Codicum scriptura servabitur. Restituendum sic e Mss. I. I. de Dogm. Plat. p. m. 796. 'Et esse aplanesi primum ordinem, secundum Saturno datum,' &c. Vulgo sine sensu ἀπλανῆ. De Græco illo casu, Latine adhibito, consule Heins. ad Ovid. Epist. XIII. 137. 'Troasin invideo.' Vel inverso litterarum in voce *pascœ* ordine fingi forsân possit, *embammatum sapore*, ut I. IV. p. 68. 'Suavi sapore percocta pulmenta.' L. VIII. in f. 'Femur in protrimentis sapidissime percoctum.' L. x. p. 220. 'Sapidissimis intrimentis succuum,' i. e. embammatum sa-

pore condita pulmenta. Sed sequitur ‘tucetum sapidissimum.’ Hæc scripseram prius, sed adtentius dein considerans sequentia verba, illud *cibarium vasc.* concedere malui in Gros-lotii sententiam. Nam dicendo *illud*, Appuleius videtur id antea indicasse et nominasse *cacabum*, de quo vide Isidor. l. xx. c. 8. *Oud. Abacum*] Modo mensam potioriam significat, alias tabulam geometricam, alias ornamentum columnarum, alias calculos supputatorios. De abaco in quinto Tusculanarum quæstionum commentario satis multa. *Beroald. Pascue*] Opipare, laute, abundanter: adverbium est. *Idem. Hirulentam*] Quidam corrigunt *jurulentam*: cujus significationis jam mentio facta est. Ego lego *vinulentam*, ut sit epitheton mensæ vinarie accommodatum, quæ omni vinorum genere copiose instructa sit. *Idem.*

Et quidem] Scriverius non male edidit *equidem*: pro quo contra *et quidem* rescribendum videbimus ad l. iii. p. 60. ‘corollis roseis equidem recentibus.’ Sed in utroque Guelferb. et D’Orvill. bene *et quod*: ut rescripsi. Nam sic etiam in aliis esse vix dubito. *Oud.*

Jam mihi hariolabar] Flor. j. *inde hariolabar.* Elmenhorstius. Nec aliter Palat. Oxon. uterque Guelferb. Coll. Lips. ac puto recte; saltem addendam hanc esse voculam. Pitheæan. *inariolabat.* Dein solito librariorum more *tucentum* est in nonnullis. Alii per duplex *c c* malunt. Vide Muncker. ad Fulgent. Expos. Serm. Ant. p. 180. l. v. p. 98. ‘Edulibus atque tucetis oblectat.’ Gloss. Isid. ‘Tucetum, bubula condita apud Gallos Cisalpinos:’ ut leg. cum Vulcanio. In Fux. *perquam.* *Oud. Naribus ariolabar*] Sagax nasus et acutior olfactus præsentit, et quasi ariolatur, hoc est, ex nidore divinat apparatus epularum. ‘Ariolari’ enim est vaticinari, et ‘ariolus’ dictus qui divina mente

vaticinatur, quasi ‘fariolus,’ a ‘fatis’ et a ‘fando,’ sive ab ‘halando:’ nam halitu solent istiusmodi homines excludere velut mortalem animam, ut divinam recipiant: auctor Donatus. Præcipit M. Cato, ne villicus ariolum consuluisse velit. *Beroald. Tucetum*] ‘Tuceta’ dicuntur escæ regie, ut Callimachus: ‘Ambrosio redolent tuceta sapore:’ ut Persius: ‘pingues patinæ, tucetaque crassa.’ Obiter annotandum, inter militares cibos esse ‘buccellatum,’ ex eo opinor dictum, quod in buccellas et quasi tessellata frusta coniectum sit: de quo 12. Codicis volumine legimus, milites expeditionis tempore buccellatum primis diebus, mox lardum et carnem vervecinam percipere debere. Ammianus videtur innuere, buccellatum id esse proprie, quod biscoetum dicimus: quod ‘buccellatim,’ ut ita dicam, tessellatimque formatur. Verba Ammiani hæc sunt ex lib. vii. ‘Fruentum ad usus diuturnitatem excoctum, buccellatum, ut vulgo appellant, humeris imposuit libentium militum.’ *Idem. Perquam sapidissimum*] Attende locutionis genus, contra morosas et prærancidas Grammaticorum observationes, qui duas hasce particulas, *Per quam*, jungi semper præcipiunt positivo, ut dicas *perquam sapidum*. Sed idonei scriptores, elegantie magis quam scripto grammaticali indulgentes, dicunt ‘Perquam maximum,’ ‘perquam brevissimum,’ ‘perquam sapidissimum.’ Q. Curtius, scriptorum elegantissimus: ‘Bessum,’ inquit, ‘quoque Bactrianorum ducem, perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se jubet.’ Pomponius jurisconsultus, quo pene nihil limatius, tit. de origine juris, sic scriptum reliquit: ‘Nam ante eum Servius duos libros ad Brutum perquam brevissimos ad edictum subscriptos reliquit.’ Ex hoc colligimus, Latinitatis elegantiam, qua nihil fusius uberiusque est, haud quaquam

coërcendam esse intra cancellos normæ grammaticalis, nec astringendam regulis Donatistarum: cum et Grammaticos ipsos videamus regulas fulcire oratorum poetarumque fulturis, et ad auctoritatem veterum scriptorum veluti ad anchoram confugere. *Idem.* *Et quidem naribus jam mihi hariolabar tucetum aliquod sapidissimum]* Quale unguentum illud de quo Catullus: 'Quod tu cum olfacies, Deos rogabis Totum ut te faciant Fabulle nasum.' Callimorphus apud Fulgentium: 'Ambrosio redolent tuceta sapore.' Gloss. 'Tucetum, ζῶδος παχύς.' Vide et Persii Scholiastem ad Sat. II. Elegantissime autem *hariolari naribus*. Donatus ad III. 3. Adelp. 'Nares a naritate dictæ, quod nos odoratu doceant præsto et prope esse, quæ adhuc oculi non vident.' 'Nidorem naribus præsentire,' Noster in Apologia dixit. In Cataplo Luciani: 'Ἡ κνίσσα τῶν σκευαζομένων εἰς τὸ δεῖπνον ἀπέκναιε με. *Pric.*

Linea tunica] Perpetua hæc est variatio Nostro et aliis. Vide Indic. Quamquam si addicerent plurimi Mss. præferrem *lintea*. Vide I. II. p. 39. 'Linteis amiculis:' in uno *lin*. L. IV. p. 71. 'Veste lineæ:' in duobus *lintea*. L. XI. p. 392. Ed. Flor. 'Linteis in-tectum.' Contra in Festo voce *Minora templa* pro *linteis* e Ms. Voss. a m. pr. rescribendum *lineis*, uti et habet Serv. ad Æn. IV. 200. Ibi enim vox est substantiva *lineæ*, præstantes repagulorum vicem, sive lignæ trabes, ut docet Burm. ad Servii locum. L. XI. de Isiacis sæpe. Cic. V. Verr. 55. Suet. Oth. in f. 'lintea veste.' *Oud.* *Ipsa linea tunica mundule amicta]* 'In tantum ornata, ne immunda esset,' ut Seneca Controv. II. 7. locutus. Tertullianus de Cultu femin. cap. 5. 'Non supergrediendum ultra quod simplices et sufficientes munditiæ concupiscunt.' Cato apud Livium: 'Non magistratus et sacerdotia, et triumphii, &c. iis possunt.

Munditiæ, ornatus, et cultus, hæc fæminarum insignia sunt.' Marius apud Sallustium: 'Ex parente meo, &c. ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire.' *Pric.* *Mundule amicta]* Eoque oculis grata magis, et animo illabunda. Plaut. Menech. 'Munditia est illecebra animo amanti.' Ovidius: 'Nec prodite graves insuto vestibis auro: Per quas nos petitis, sæpe fugatis opes. Munditiis capimur.' Lucretius: 'Facit ipsa suis interdum fæmina factis, Morigerisque modis, et mundo corpori' cultu, Ut facile insuescat vir secum degere vitam.' *Idem.* *Mundule]* Eleganter, nitide, et sine sordibus: adverbium est. *Berould.* *Tunica lineæ]* Vestimentum puellæ lineum, quo induta erat Fotis: quod quidam 'internlam,' quidam 'camisiam,' quidam 'supparum' appellant. Juxta illud Afranii: 'Puella non sum, supparo si induta sum.' 'Subnucula' quoque dicitur, de qua est illud Horatianum: 'Si forte subnucula pexæ Trita subest tunicæ:' et Hieronymus adversus Jovinianum: 'Tunc pexa tunica et nigra subucula vestiebaris, sordidatus et pallidus.' Sed quod cum bona pace sanctissimi scriptoris dictum sit, qui Horatium æmulari volens, pexam tunicam pro lacera et sordida accepit: quod longe secus est: *pexa* enim *tunica* significatur elegans, pretiosa, concinna: unde et 'pexatus' dictus, vestibus pexis indutus. Mart. 'Pexatus pulchre rides mea Zoile trita.' A Quintiliano quoque 'pexus doctor' decenter accipitur pro eleganti, terso, et exulto. Plin. ait in VIII. 'lanam Histriæ vestibus pexis alienam esse.' *Idem* Mart. 'Emi seu puerum, toganive pexami.' Denique ut breviter multa comprehendamus, pexum vestimentum opponitur trito, tanquam pretiosum abjectissimo: et ita intelligi voluit Horat. tanquam inconcinne reprehensibiliterque copuletur vestis pexa cum trita subucula: nec enim aliter

Horatiana sententia elegantiam satyricam redoleret. Videri potest halincinatus esse divus Hieronymus, ut crederet pexam tunicam accipi pro lacerata et vili, ex illo Terentiano: 'Adeo depexum dabo, ut dum vivat meminerit semper mei.' Ubi Grammatici exponunt, 'depexum' pro 'laceratum.' Sed longe aliud pexa vestis est, aliud homo depexus: hæc enim particula *de*, modo auctiva est, modo privatoria: ut 'depexum' dicamus pexo contrarium, sicut 'dehonestum' verbum dicitur turpe et contrarium honesto, et mille alia: quamvis tamen apud Terentium verbum illud 'depexum' accipi conducenter posset pro expolito et exulto, sicut hodie quoque in communi loquendi consuetudine usurpatur, ut minitabundi dicamus, 'Ego comam tibi pectam atque exornabo.' Et ita ego autumo hoc sensu dictum illud Terentianum: 'Ego si vivo, adeo depexum dabo, ut dum vivat meminerit semper mei:' nam exornatum et depexum in eodem significato accipiuntur: quamvis contrarium subintelligi velit. Hæc iudicent volentes: quæ a me dicuntur causa juvandi, non obtrectandi. Dii enim mentem meliorem mihi. *Idem.*

Russea fasciola] *Rursus sea* vel *rursus se* est in Pal. Par. D'Orv. et Ed. Vicent. *rursusea* Guelf. pr. *Russa* citat Cuper. ad Apoth. Hom. p. 153. ut Trebell. Poll. in Claudio c. 14. 'Tunicis russis militares:' *russeola* Spanhem. ad Callim. p. 135. Æque possis legere *russula*. Confer viros doctos ad Vopisci Probum c. 4. Salmas. ad Lamprid. Anton. Diad. c. 2. J. Capit. in Cl. Albino c. 5. 'Russulis fasciis illigarentur:' et ibid. 'udæ essent russulæ fasciolæ.' Sed recte se habet *russea*. Sic enim Florent. Guelf. sec. Reg. Vide Muncker. ad Hyg. F. 69. et Epist. Corp. t. v. p. 413. Heins. ad Petron. c. 27. 'tunica vestitum russea:' et Virg. Æn. vii.

712. In Bas. pr. legitur *rubeas*, ut ad *papillas* referatur. Sed frustra. *fasciola* Gnelf. *altiusculo* Fux. Oud. Et *rursus se a fasciola*] Mendosus locus, quem ego sic emendo, et *russea fasciola*: ut sit sensus: Fotidem succineatam fuisse fasciola rubentis coloris. 'Russus' enim et 'Russeus,' appellationes sunt rufi coloris. Sicut enim fulvus et flavus et rubidus et phœniceus, et rutilus et luteus, et spadix, rufum colorem significant, quadam varietate distantes; ita 'russeus' vocabulum est ruboris, quod in vernacula lingua hodie quoque vulgo est usitatissimum. Catullus: 'Dentem atque russam defricare gingivam.' Quidam apud Catullum legere malunt *ruffum*, reformidantes videlicet vetustam dictionem, perinde ac inelegantem. Flavius Vopiscus: 'Tunicas ducales russas hodie quoque vulgo proconsularia duo.' In epistola Valeriani scriptum legimus, tunicas russas militares annuas, sagos, chlamydes annuas duas. Hinc aurigas russeos sive russetos dictos esse opinor, a russo scilicet colore quo utebantur: sicut factiones aurigarum Veneta et Prasina nomen a coloribus sortiuntur, de quibus apud Suetonium affatim, et in lib. Annotationum non indiligenter explicavi, demonstrans quid sit apud Plautum Thalassicus ornatus. Apud Plin. mentio fit russei sive russati aurigæ. De auriga russato dictum est illud a Satyrographo poëta: 'Parte alia solum russati pone Lacertæ:' et si aliter legimus exposuimusque locum hunc in libro Annotationum, tamen verior lectio et sensus purior hic videtur, ut ad aurigam russatæ factionis nomine Lacertam referatur qui lucrosior erat et opulentior ex aurigandi studio, quam cauidici exactione causarum. Fas enim est mutare sententiam, ubi posteriores cogitationes meliores sunt prioribus, et post inventa magis quadrant. Est et rusceus color a rusco

virgulto dictus : unde ruscea facies, infecta colore rusci. Cato lib. vi. originum : 'Mulieres opertæ auro, purpureaque ruscea facie.' *Beroald.*

Prænitentē] Valde splendente, et fulgente. *Idem.* *Sub ipsas papillas*] Videtur signare strophium : hoc est, fasciam pectoralem, qua papillæ cohærentur. Turpilius : 'Me miseram, quid agam ? inter vias epistola excidit mihi, inter strophium ac tunicam collocata.' De strophio in hoc significatu ait Catullus : 'Non tereti strophio lactentes vincta papillas.' Alias Antiqui strophia coronas tenuiores appellant : unde nata strophiola, auctor Plin. in xxi. Præterea Græce *στρόφιον* vocatur, quod Latine 'stropus' : insigne autem capitis sacerdotale est. Quidam coronam esse dicunt, ideoque apud Faliscos festum fuit nomine Strupearia, quia coronati ambulabant. Nostri vernacula lingua adhuc 'stropum' vulgo vocitant, quod in usu utilium est, et coronamenti rustici viciem repræsentat. *Idem.*

Succinctula] Passim quidem Auctor luxuriatur in diminutivorum usurpatione. Sed, an alibi id fecerit in participiis verbi passivi, vehementer dubito. Favet vox 'argutula' paullo ante ab 'argutus.' Sed ea vox meri nominis naturam induit. Propius accedunt 'semiadopertuli oculi' lib. iii. p. 52. ix. p. 203. 'pollutissimus dives.' Vitiosum tamen visum est Scriverio. Edidit enim *succincta jam*, et sic citavit T. Faber. *Succitula* Bas. pr. *succinctula* al. De 'succinctis' et 'altectinctis' servis vide ad Phædr. lib. ii. F. 6. Mox in Palat. et Guelf. sec. *parmulis* pro *palm.* frequenti librorum aberratione. *Oud. Fasciola, &c. sub ipsas papillas succinctula*] Apoc. i. 13. *Πρὸς τοῖς μαζοῖς περιεζωμένη.* et i. Macc. 3. 19. *ὡπὸ τοῦς μαζοῦς περιεζωμένη.* Cinna apud Isidorum Orig. xix. 33. 'Strophio lactantes vincta papillas.' Infra heic lib. x. 'Tænia quoque, qua decoras papillas devinx-

erat,' &c. Isidorus ubi supra : 'Fascia est qua tegitur pectus, et papillæ comprimuntur.' Nonnius : 'Strophium est fascia brevis, quæ virginalem tumorem papillarum cohibet.' Hieronymus de vitand. susp. contub. 'Papillæ fasciolis comprimuntur, et crispante cingulo angustius pectus arctatur.' *Pric.*

Floridis palmulis] Venustis manibus. Ideo autem per *ὑποκόρισμα* dixit 'palmulis,' ut ostenderet, in fœmina tales manus esse elegantiores, cum enormitassit inamabilis ac invenusta. Videtur Nævius dixisse 'manciolas' diminutivo vocabulo, quasi parvas manus. 'Manciolis,' inquit, 'tene illis :' pro manibus. *Beroald.*

Rotabat in circulum] Lib. viii. 'Crimenesque pendulos rotantes in circum.' *Pric.*

In orbis flexibus] Lib. x. 'In orbe rotatim flexuosi.' *Idem.*

Crebra succutients] Expressit gestum motumque puellæ, coquinariam facientis, quæ sæpe succutitur, rotans pulmentarium in cacabo, sive lebetes coquinatorio, et ollula escaria. *Crebra* autem dixit, pro *crebro* : nomen pro adverbio : ut Virg. 'pede terram Crebra ferit.' *Beroald.*

Illubricans] Lubricitate quadam insinuans : simul alludit ad lubricum puellæ corpus, lævoremque membrorum prænitentium. 'Lubricus' autem dicitur locus, in quo labimur, et corpus : ut 'pavimentum lubricum,' 'anguis lubricus.' *Idem.*

Lumbis sensim vibrantibus] Exponunt vulgo 'paullatim,' quod non capio. Rectius interpreteris 'leniter,' ut præcedit. Adi ad p. 31. 'orificio sensim dehiscente :' et p. 32. 'Super me sensim residens :' ubi alii *cessim*, alii *cozzim*. Plura iis locis. *Sensum* Guelf. sec. *Oud. Vibrantibus*] Fluctuantibus. *Beroald.* *Lumbis sensim vibrantibus*] Martialis : 'Vibrabunt sine fine prurientes, Lascivos docili tremore lumbos.' *Pric.*

Mobilem spinam quatiens placide] Quod infra lib. x. 'Spinulam leniter fluctuare.' *Idem. Spinam mobilem*] Spina tereti structura compacta est, per media foramina, a cerebro medulla descendente: quæ animali hoc est, quod navi carina. Ex medulla hominis spinali anguem gigni proditum est, quod et Pythagoras apud Ovid. tradit his versibus: 'Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro Mutari credant humanas angue medullas.' *Beroald.*

Undabat] *Eriat* Elmenh. Mss. Florent. Palat. Oxon. Regius, Fux. cum utraque Vulcan. et Wowerii editione præferunt *undabat*, et vitiose D'Orv. *nudabat*. Motu suo erat undarum agitationi quasi similis, et 'lumborum crispitudine fluctuabat,' ut ait Arnob. lib. ix. p. 73. ubi vide Comm. ac 'clunium fluctus' lib. v. p. 177. 187. Inf. p. 32. lib. x. p. 235. 'fluctuante spinula.' Compositum hujus loci sensu alienum est. Alibi quoque *in* hic addiderunt librarii, ut apud Boëth. lib. i. Cons. Phil. pr. 2. 'Oculos fletibus undantes.' Ms. Leid. *inund.* sed male. *Oud. Inundabat*] Undatim agitabat. Quidam legunt *nudabat*. *Beroald.*

Isto adspectu defixus obstupui] 'Defixis oculis, animoque et corpore torpens.' Virgil. 'Dum stupet, obtutuque hæret defixus in uno.' Catullus: 'Simul te Lesbia aspexi, nihil est super mi Quod loquar amens. Lingua sed torpet,' &c. Ad Helenam Paris in Ovidianis Epistolis: 'Ut vidi, obstupui, præcordiaque intima sensi Attonitus curis intabuisse novis.' Suidas: 'Ἐκπῆγνυσθαι, ἐκπλήττεσθαι. Virgilius x. 'Stupet in Turno.' Servius: 'In Turnum intuens.' Et alibi: 'Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido:' ubi Servius: 'Obstupuit, quod est signum futuri amoris.' *Pric. Defixus obstupui: et mirabundus steti*] Ovidius: 'Hæsit, et in vultu constitit usque tuo.' *Idem.*

Steterunt et membra] *Honestis ver-*

bis genitalia arrecta fuisse designat, quæ membra nominant. Hinc in carmine obscæno: 'Priapus dictus membrorior æquo:' hoc est, mentulatio justo. Hinc Annæus Cornutus in illo carmine Virgiliano: 'Optatos dedit amplexus, placidumque petivit Conjugis infusus gremio per membra soporem:' dixit, membra paulo incautius nominata esse, tanquam per membra signarentur genitalia. 'Seminale membrum' dicitur ab Ovid. a semine et genitura. *Beroald.*

Ollulam] Inter o et au cognatio non parva est: unde 'plostrum' et 'planstrum,' 'cotes' 'cautes,' 'lotus' 'lautus.' E contrario 'austrum' pro 'ostrum,' 'ausculum' pro 'osculum' Antiqui dixerunt. Sic 'ollam' et 'aulam' indiscretim usurpant: unde 'exta aulicoetia' dicta, quæ in ollis coquebantur, id est, elixa: 'auxilla' dicitur 'ollula,' id est, olla-parvula. Ab 'olla,' 'ollares uvæ' dictæ, quæ in ollis fictilibus optime condiuntur. Statius in Sylvula: 'Ollares rogo non licebat uvas.' In ollis pultes coquebantur: hinc dixit M. Varro: 'Ocnis observate ollam, pultis ne aduratur.' De quibus Epigrammatista: 'Imbue plebeias Clusinis pultibus ollas.' Ab olla, 'ollera' dicta, quia in ea decoquebantur. Græco vocabulo 'chytropodas' appellant ollas, quæ pedibus sustentantur. In Levitico mendose legitur: 'Sive clibani, sive sytropodes destruentur, et immundi erunt.' Tu lege, *chytropodes*: et accipe pro ollis pedatis. Nicolaus de Lyra super eo loco deliramenta loquitur. *Idem.*

Cum natibus intorques] Nescio, unde *Pricæus*, inepte sane, ediderit, *natibus circumtorques*. Ollam simul et nates intorquebat: et ita Lucianus: *τὴν πυγὴν τῇ χύτρᾳ ὁμοῦ συμπεριφέρεις καὶ κλίνεις*. Vide Epigr. inedit. p. m. 46. *Oud. Cum natibus intorques*] *Lucian. ὦ καλὴ παλαιστρα, τὴν πυγὴν τῇ χύτρᾳ ἅμα συμπεριφέρεις καὶ κλίνεις. Beroald.*

Pulmentum] A pulte, qua longo tempore Romani vixerunt, 'pulmenta' et 'pulmentaria' dicuntur: auctores M. Varro et Plin. *Idem*. *Quam mellitum pulmentum apparas*] Sic x. 'mellita edulia.' Oxon. *Quam pulchre m. p. a. Pric.*

Certius beatus] Sic Mss. et Edd. constanter, nihilominus male. *Pricæus* conjicit *centies* vel *ter beatus*, ut nonnumquam cum aliis loquitur Auctor. Ego tamen potius excidisse putō vocē *certo*. Nam alibi hoc pacto loqui amat Madaurensis noster. Lib. ix. pag. 207. 'Certo certius dedere.' Lib. x. p. 231. 'Mox urgente spiritu jam certo certior:' idque libri sui margini adlevisse etiam Cl. Wasseum deprehendi. *Oud. Et certius beatus*] Scribe, et *centies beatus*. Infra lib. v. 'Prius centies moriar,' &c. *Pric.*

Cui permiseris illic digitum intingere] τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου βάπτειν. Luc. 16. 24. *Idem. Illic*] In olla, quamvis symbolicas referri posset ad fœminæ genitalia. Beroald. *Intingere*] Hinc 'intinctus' oppido quam eleganti vocabulo vocatur liquor, quo intingimus obsonia, ut commendationis jucundioris saporis sint: ideoque vulgo sapor nuncupatur. Plin. in xv. ait, plerumque ad intinctus addi baccas myrti. Græco vocabulo 'embamma' nominatur, ἀπὸ τοῦ ἐμβάπτω, quod significat 'intingo.' Columella lib. novissimo: 'Hoc sinapi ad embammata non solum idoneo, sed etiam specioso uteris.' In Evangelio scriptum est: 'Qui intinxerit mecum manum in paropside.' Græce dicitur, ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ. Consimiliter, ex eademque æschrologia, Lucianus μακάριος ὅστις ἐνταῦθα ἐνέβατο, id est, fœlix quicumque illic intinxerit. *Idem*.

Dicaculā] Dicacitas a dicendo ducta est, quæ proprie significat sermonem cum risu aliquos incessentem: ut ante dictum est. Hinc 'dicax' et 'dicaculus,' qui dicacitate et jocorum

Delph. et Var. Clas.

mordacitate præpollet. Demosthenem urbanum fuisse dicunt, dicacem negant: multi, ut auctor est Quint. in conviviis et sermonibus dicaces sunt. Hic dicacula puella significatur loquacula, petulans, venustula, et in verbis faceta. Græce dixit Lucianus, σφόδρα γὰρ ἦν ἱταμὸν καὶ χαρλιτῶν μεστὸν τὸ κοράσιον, id est, Erat puella valde proterva, et plena venustatis. *Idem*.

A meo oculo] Bert. et Ald. *a me, a foculo*. Elmenh. Sic etiam Palat. et Edd. ante Bas. sec. quæ cum Colv. et Vulc. pr. dat *a me, foculo*, ut est in Regio et Guelf. pr. a m. pr. Nam a m. s. est *meo f.* ut in ceteris Mss. et Ed. sec. Vulc. sen Scalig. *a meo f.* Haud dubie vere. Sed ita distinguas velim: *disc. inq. miselle, quam p. a meo foculo: discede.* non junctim cum sec. *discede*. In Pith. *facto*, in Guelf. *fuculo*. *Oud. A foculo discede*] Eleganter 'Foculus' dictus pro puella, quia amator uritur, et amor ignis est. Et sic et Terentius: 'Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis.' Diomedes grammaticus ait, acyrologiam esse apud Terentium, 'Accede ad hunc ignem:' ubi nomine ignis significat meretrix. *Ber. Quam procul a meo foculo discede*] In Plauti Mostellaria: 'Exi e culina sis foras mastigia, Qui mihi inter patinas exhibes argutias,' *Pric.*

Nam si te vel modice meus igniculus affuerit, ureris intime] Artemidorus lib. ii. cap. 6. Οὐδὲν οὐτως τὰ σώματα θερμαίνει, ὥσπερ πῦρ καὶ γυνή. 'Nihil tam corpora calefacit, quam ignis ac femina.' Noster lib. viii. 'Flamma sævi amoris parva quidem primo vapore delectat, sed fomento consuetudinis exæstans immodicis ardoribus totos adurit homines.' Petron. Arbitrator: 'tenta modo tangere corpus: Jam tua flammifero membra calore fluent.' Sulpicia ad Cerinthum apud Tibul. lib. iv. 'Uror ego ante alias: juvat hoc, Cerinthe, quod uror, Si tibi

Apul.

5 Y

de nobis mutuus ignis adest.' Plura nos ad Terent. Eunuch. Act. 1. Sc. 2. 'Accede ad ignem hunc : jam calesces plus satis.' Brant. *Si te vel modice meus igniculus afflaverit, uretis intime*] In Plautina Epidico: 'Ile quidem Vulcani irati est filius, Quaque tangit, omne amburit: si prope adstes, æstu calefacit.' Paulus Silentarius: Οἷστρος ὀλισθήσασαν ἔχει φύσιν, ἣν τις οἷστροῦ Ἀκρον ἔλη φλογέου, δύεται ἐντὸς ὅλος. Chrysologus Serii. xciv. 'Mulieris, &c. tactus urit male conscium.' Licinius Portius apud Gellium tali flamma contactus: 'Si digito attigero, incendam sylvam simul omnem, Omne pecus.' Et nota hic τὸ *igniculum*. Ambrosius de Samsone: 'Incendit alienas messes, sed ipse unius mulieris igniculo accensus, messem suæ virtutis amisit.' Hegesippus 1. 23. 'Amoris igniculus adolescentulo obrepsit.' Terentius Eunuch. 'Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis.' ubi Donatus: 'Potius ignem meretricis accipimus, quam aram Apollinis.' Pric. *Meus igniculus*] Amoris flamma et uredo. Virg. 'At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.' Cyrus, apud Xenophontem, amorem ostendit igne esse longe potentio- rem, quod ignis urit homines tangentes, at amor formæ eos etiam accendit qui procul spectant, in tantum, ut ardentem æstuent. Beroald.

Nullus exstinguet] Lepidius sane venustusque id totum apud Lucianum Græcum est, ubi ait Παλæstra: θεραπεύσει σε οὐδεὶς ἄλλος, οὐδὲ θεὸς ἱατρός, ἀλλὰ κατακάσασά σε μόνη ἐγὼ, id est, Sanabit te nullus alius, neque medicus deus, sed ego sola quæ te combussi, et mox paulo: ἄνθρωπον οἶδα ἐγῶγε καὶ σφάττειν καὶ δέρειν καὶ κατακόπτειν, id est, Ego hominem novi et jugulare, et excoriare, et trucidare. Idem. *Nec ullus exstinguet ardorem tuum nisi ego*] In vetere Mimo: 'Amoris vulnus idem qui sanat facit.' In vetere Epigrammate: 'Julia sola po-

tes nostras extinguere flammæ.' Æditi- us vetus Poëta apud Gellium: 'Hunc ignem Veneris, si non Venus ipsa, Nulla est quæ possit vis alia opprimere.' Lucret. 'Namque in eo spes est, unde est ardoris origo, Res- tinguui quoque posse ab eodem corpore flammam.' Parthenius in Ero- ticiis, cap. 4. de Cœnone: Ἐξηγείτο δὲ ὥς δεῖ αὐτὸν (Alexandrum Priami) τραῶναι, καὶ ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν οἶδς τε ἔσται ὑγιῇ ἢ αὐτῇ ποιῆσαι. Pric.

Quæ et ollam et lectulum suave quatere novi] Juvenalis: 'Antiquum, et vetus est alienum Posthume lectum Concutere.' Ovidius: 'Spondaque lasciva mobilitate tremens.' Idem. *Et ollam et lectulum quatere*] Fotis qua- tenus coqua est, ollam rotare novit et quatere: quatenus amorabunda est, lectulum concutere, qui instre- pere solet ex colluctatione veneria. Catullus: 'Tremulique quassa lecti argutatio, inambulatioque.' Beroald.

Habitudinem] Corporis filum, habi- tum et membraturam. 'Habitor' apud priscos dicitur pro pinguiori, 'habitissimus' pro pinguis- simo et corpulento usurpatur: e contrario 'male habitus' pro emaciato at- tenuatoque Gellius: 'Equum nimis strigo- sum et male habitum, sed equitem ejus uberrimum et habitissimum vide- runt.' Ubi annotandum est, 'strigo- sum' dici pro macro, exhaustoque, quasi stringosum: sic enim apud Ve- teres dicitur, cujus corpus stringitur aut fame aut macie, aut alia vitii causa. Sic apud Livium stringiosores equi, pro exhaustis, et macie attenu- atis. Idem. *Quam diligenter omnem ejus explorassem habitudinem*] 'Quam totum lustrassem lumine corpus.' Hoc ipsum illud est quod παιδίσκης περιερ- γίαν (id est, κατανόησιν περιέργων) Si- rachides xli. 27. vocavit, et ibi Vetus versio 'ancillam scrutari.' Theocri- tus Epyll. xxi. Καὶ μ' ἀπὸ τῆς κεφα- λᾶς ποτὶ τὸ πῶδε σύννεχες εἶδεν. Philo de Pharaonis filia Mosem curiose lustr-

trante: Ἀπὸ κεφαλῆς ἀχρὶ ποδῶν καταθεομένην, τὴν τε εὐμορφίαν καὶ εὐεξίαν ἀποδέχεσθαι. Ἀνδριαντοποιοῦ δίκην ζωγραφεῖν καὶ θεωρεῖν τινα, IV. 8. Philostrati. 'Diligenter explorare' autem etiam Ammianus I. XXVIII. dixit. *Pric.*

Sed quid ego] Passim in transitionibus ita loquuntur. Vide Barm. ad Virg. *Æn.* II. 101. me ad Lucan. I. II. vs. 642. lib. VII. p. 134. 'Sed quid ego pluribus conqueror?' Ter. And. v. 3. 15. 'Sed quid ego?' Liv. lib. XXXVIII. 48. 'Sed quid ego hæc ita argumentor?' Auson. de Ludo VII. Sapientum in prol. 'Sed quid ego istæc?' Sic ex vetustissimo Cod. Voss. legendum, neglecta synalepha pro Ausoniano more, de quo alibi. Restituenda est adversativa particula Lactantio de Ira Dei c. 15. 'Sed quid opus est de humanis affectibus dicere.' Sic enim in Ms. veterrimo Bononiensi. Vulgo abest *sed*. Oud.

Sedulo publice et prius] Hæc non intelligo. Sic tamen est in Palat. aliisque forsitan, et ediderunt Elmenh. Scriv. *Pric.* ac Floridas. Conjecit Sopingius, et *privitus*. Sed illud idem est τῇ domi. Flor. Reg. Lips. cum Edd. Colv. Vulc. Wow. *sed et publice et prius*. Non melius. Scilicet scribendum fuerat cum Guelf. pr. D'Orvill. Bertin. Oxon. Pith. Fux. et Edd. Vett. nisi quod *sedula* sit in Junt. et Ald. *sedulo et publice prius i. et domi postea p.* Vel sic tamen semel τὸ et abundat per polysyndeton, Nostro frequens, ut innumeris monendum est locis. *Idem. Postea perstrui]* Aperitior sensus, si legas *perfrui*. Beroald.

Sitque iudicii hujus apud me certa et statuta ratio] *Sicque iudicii, &c. ratio est.* Sic edidit Elmenhorst, sequentibus enim reliquis, et quidem, ut ait, e Florent. At in illo Ms. non compareret verbum *est*. Antea vulgo circumferebatur *ratione*, ut etiam in plerisque Mss. frustra defensum: a Colvio. Beroaldus etiam legi voluit *ratio*, ut habent Edd. Junt. Ald. Bas.

pr. Et recte, modo pro *sicque* legas *sitque*: quod servarunt Mss. Fux. Reg. Pith. Junt. Ald. Jungenda hæc sunt cum præcedentibus: 'Cum mihi fuerit cura, et sit hujus iudicii apud me, &c. ratio.' Postquam *sitque* abierat in *sicque*, librarii addidere *e* pro est: unde alii fecere *ratioe*, hinc *ratione*. Istud *sicque* ubi ubi me vehementer offendit, sæpius Nostro intrusum a Colvio, sed bene rejectum a recentioribus; ut pag. 33. 'sicque paratus.' pag. 42. 'sicque præliatus.' Lib. X. p. 230. 'sicque elisus,' pro *sic*: ut p. 37. 'sic desolatus.' Sustulimus id olim etiam Frontino Mstorum ope lib. I. c. 3. § 8. Restat tamen etiam nunc in Curtio lib. VII. cap. 8. § 11. 'Sicque locutos esse:' et Apollin. Sidonio lib. I. Ep. 2. 'Sicque præ foribus innummurat.' Lib. IV. Ep. 21. 'Sicque omnes,' &c. Ceterum in Fux. et Regio Mss. est *iudicium*. Quod vero Stewechius hic et alibi simili in re *stata* inculcare conatur, errat vir doctissimus. 'Statuta apud me ratio' dicitur, ut 'statutum est mihi' apud Cic. et alios. Quid differant 'statum' et 'statutum,' vide ad Suet. Calig. c. 40. 'Pro eduliis certum statutumque tributum exigebatur.' Oud. *Statuta ratione]* Legas *ratio*, ut sit casus rectus. Beroald.

Pars ista corporis] Caput et capillitium. *Idem.*

In aperto et perspicuo] Ms. D'Orvill. et in ap. Fux. p. illa corp. et aperta. Non video vero, cur hic melius fore scribat *Pricæus conspicuo*. Nam aliquoties Noster sic *perspicue* dixit; et consule ipsum *Pricæum* ad lib. IV. p. 85. 'perspicua pulchritudo.' In Oxon. dein, *primis n. lum.* Oud. *Pars ista corporis in aperto et perspicuo posita]* Melius *conspicuo* legas. In Apologia: 'Præsertim os, cujus in propatulo et conspicuo usus homini creberrimus.' *Pric.*

Et quidem] Lege, et quod. Beroald. *Florida vestis]* Quæ mulieribus ple-

rumque gestata. Noster lib. vii. 'Sumpta veste muliebri florida in sinu floccides abundante.' D. Basilus ad Gregorium Theologum: *Μήτε δὲ ἐν χρώματι τὸ ἀνθηρὸν διωκέσθω, μήτε ἐν τῇ κατασκευῇ τὸ λεπτὸν καὶ μαλακόν, τὸ γὰρ τὰς ἐν ἐσθῇτι εὐχροίας περισκοπεῖν, ἴσόν ἐστὶ γυναικείῳ καλλωπισμῶ, ὃν ἐκείναι ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλοτρίῳ ἄνθει παρείδαι καὶ τρίχας ἐαυτῶν καταβάπτονται.* Martianus Capella lib. i. de Nupt. Philo. et Merc. 'Ejus conjux grandæva corpulentaque mater, quamvis fœcunda circumfusaque partibus, tamen floridam discoloramque vestem herbida palla contexuerat.' Notat Suidas: *Νόμος Ἀθηνῶσι, τὰς ἐταίρας ἄνθιναι φορεῖν.* Denique hominum delicatiorum erat, florida veste uti. Lucianus Nigrino: *Τὴν δὲ ἐσθῆτα τὴν ποικίλην καὶ τὰς πορφύριδας ἐκείνας ἀπέδυσαν αὐτὸν, ἀστεῖως πάνυ τὸ ἀνθηρὸν ἐπισκώπτοντες τῶν χρωμάτων, ἔαρ ἤδη λέγουσιν, καὶ, πόθεν ὁ ταῶς οὗτος; Colv.*

PAG. 26 *Nitor natus*] Sicut membra corporis cultu vestis nitidioris conspectiora fiunt et venustiora, sic caput nitore capillorum, qui nativi sunt, condecoratur. Dixit Plautus, ornamenta purpurea et aurea convenire turpi mulieri. Cæsaries autem speciosa et crinita cumprimis decet fœminam, quæ (ut auctor est Ambrosius in vi. Hexameri) reverenda est in senibus, veneranda in sacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adolescentibus, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata est. Tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit. Hic ornatus est capitis obvis omnibus, et perspicuus, quo cerebrum munitur et vestitur, ne aut frigore vexetur, aut æstu: sicut nihil fœdus est in fœmina, quam caput capillitio depopulatum; ita nihil venustius cæsariato, comatoque. In capite homini plurimus est pilus: inde cognomina capillatis Alpium in-

colis, Galliæ Comatæ. Myconii populi insulani carentes capillo gignuntur. Defluvium capillorum in mulieribus, ut aliena quoque coma caput exornent: adeo liquet capillum esse amabilem, illicibilemque. Ovid. sententialiter scribens ait: 'Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus: Et sine fronde frutex, et sine crine caput.' *Beroald. Nitor natus*] Gloss. 'Nativa: *ιδιόχρωμα.*' *Pric.*

Gratiasque suas probaturæ] Mss. Reg. Fux. Guelph. uterque, Palat. D'Orvill. Par. *gratiamque suam*, quod merito Pricæus sola Oxon. Cod. auctoritate prætulit, motus lib. x. p. 233. 'Gratia ambrosei coloris designans Venerem.' Passim *gratia* in Appuleio de forma et pulchritudine corporis usurpatur. Sic pag. seq. 'in contrariam gratiam variat aspectum:' dein, 'addebat gratiam:' p. 33. 'Calices variæ quidem gratiæ, sed pretiositatis unius.' Non æque bene idem Pricæus pro *probaturæ* voluit legi *adprobaturæ*: cum sciamus, potius *probare* sumi de eo, qui demonstrat, opussive rem suam bonam esse. Adi Lexica. Oud. *Indolem gratiasque suas probaturæ, lacinias omnes exuunt, nudam pulchritudinem suam, &c.*] Lactant. de Opif. Dei cap. 7. 'Ipsa nuditas hominis mire ad pulchritudinem valet.' Propertius: 'Non juvat in cæco Venerem committere motu: Si nescis, oculi sunt in amore duces. Ipse Paris nuda fertur periisse Læcæna, Cum Menelaëo surgeret e thalamo. Nudus et Endymion Phæbi cæpisse sororem Dicitur, et nuda concubuisse Dea.' Lucianus Asino: *Ἀποδύομαι, καὶ ἴσταμαι γυμνός, ὡς δῆθεν ἐτι μάλλον ἀρέσκων.* Chrysostomus Homil. 29. ad 1 Cor. 12. *Ὡς περ ἂν εἴ τις σωμάτων οὐκ εἰδώς διακρίνειν κάλλος, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῖς ἱματίοις τιθέμενος, καὶ τῷ περικειμένῳ κόσμῳ, τὴν μὲν ὠραϊ-*

αν γυναῖκα, καὶ φυσικὸν κάλλος κεκτημένην ἰδὼν παραδράμοι, τὴν δὲ αἰσχροὺς καὶ δυσειδῆ, καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρον, καλὰ ἱμάτια ἔχουσαν θεασάμενος, γυναῖκα ἀγάγοιτο· τοιοῦτόν τι περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν οἱ πολλοὶ πάσχουσιν, τὴν μὲν αἰσχροὺς φύσει προσιέμενοι διὰ τὸν ἔξωθεν αὐτῆς κόσμον, τὴν δὲ ὠραίαν καὶ εὐμορφον ἀποστρεφόμενοι διὰ τὸ γυνὸν αὐτῆς κάλλος, δι' ὃ μάλιστα αὐτὴν ἐλέσθαι ἐχρήν. Oxoniensis heic, *gratiamque suam p.* quod fortasse vulgato rectius: sic x. 'Gratia coloris ambrosei designans Venerem.' Pro *probaturæ* forsan et *approbaturæ* scribendum: ita 'opus suum expeditum approbare' infra vi. libro. *Pric.*

Amicula dimovent] Cave, quid mutes. Diducunt illæ, quæ non exuunt, suas vestes, ut vel sic aperiatur et nudetur corpus. p. 26. 'Crinibus ante pendulis hinc inde dimotis.' De hoc verbo consule dissert. meam ad Horat. i. Od. 13. ubi *demoveas* leg. docui. In Guelf. sec. a m. pr. *odmov.* Oud. *Amicula dimovent*] Vestimenta omnia amovent: ab amiciendo amictus, amicimen, amacula dicta. *Ber.*

Nudam pulchritudinem] Istiusmodi nuditas maxime viros ad libidinem incendit, ut notat Lucianus in Amor. pag. 189. et Propertius lib. ii. Eleg. 16. *Elmenh.*

De cutis roseo rubore] Juxta sententiam Plautinam, fœmina nuda pulchra est quam purpurata pulchrior. *Beroald.*

Quam de vestis aureo colore] Scapha ancilla apud Plautum Mostellar. actu i. scen. 3. 'Quin tute exornas moribus lepidis, quam lepida tute es. Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis fartum.' Vide Musæum vs. 37. *Elmenh.*

Neque sit hujus rei ullum tam durum exemplum] Ne quod male in D'Orvill. Guelf. sec. Fux. et Pal. *nec quod* Pith. Edd. Ber. Bas. Ordinem verborum *ullum hujus rei*, qui est in Edd. Vett. restitui ex Mss. iisdem et Guelf. pr. *Dirum*

sive execrabile bene reposuit Colvins, et alii, consentientibus Flor. Bert. Reg. Pith. D'Orv. Par. Miror vero, eundem Colvium p. 30. *diram peregrinationem*, invitis Mss. mutasse in *duram*. Perpetuum harum vocum variationem esse, nemo nescit. Oud. *Neque sit exemplum*] Utinam, inquit, nulla calva et sine capillo reperiatur: ut nullum extet exemplum calvitii fœminei: et sane mulieres naturaliter non calvescunt, quoniam natura earum similis puerorum naturæ est: unde et spadones non canescunt, quoniam fœminam imitantur: auctores Aristoteles, Hippocrates, Galenus, cæteri. Annotatu dignum est obiter, id quod Seneca scripsit libro Epistolarum moralium xv. qui luxum carpens, mulieres tradit et calvas et podagricas fieri ex intemperantia: ut ita maximum medicorum Hippocratem faciant mendacem, qui in Aphorismis prodidit, fœminis nec capillos defluere, nec pedes laborare. Verum natura fœminarum mutata non est, sed vita, sed victus, sed ingluvies in causa est, ut calvescant fœminæ, contra Hippocratis sententiam, quod et Galenus refert. *Beroald.*

Cujuslibet eximix p. feminx caput, &c.] Lips. Coll. Fux. Palat. Guelf. uterque, et Par. Mss. præbent *cuilibet*: qui Dativus elegantior videtur, quam librariorum fert captus. Vide ad Sueton. Ner. c. 1. Septim. de B. Tr. ii. 3. 'Telum jaculatus femur sinistrum ei transfigit.' Sic leg. e Mss. iv. 19. 'Sinistram manum hosti transfigit.' Adi etiam infr. lib. ii. p. 41. iv. p. 64. *cui pro cujus*. Dein *eximixque vel eximix qua* in Pith. Edd. Ven. Vicent. utraque Junt. Ald. unde conjici posset *cuilibet eximix quaquam pulch.* i. e. omni corporis parte. Vide supra ad p. 22. 'pinnis quaquam explicitis.' Voss. de Anal. lib. i. p. 230. Alibi *cujuscujus, cuicui*. Sic legendum in Suet. Aug. c. 76. 'Quocumque tempore, quoquo loco.' So-

lin. c. 17. 'Astu quantolibet, quanta-
libet fuga.' Altera vox alteram ex-
pulerat, nec verum vidit Salmas. In
Guelferb. pr. *pulcritudineque*. Oxon.
etiam *pulcritudinisque*. Unde et effin-
gere queas: *cuilibet eximia quæqua*
pulchritudinis fem. Oud.

Capillo exspoliaveris] Præpositio-
nem, quam Colv. Vulc. Wow. e Ms.
Lipsii addiderunt, agnoscunt etiam
Reg. Fux. Oxon. D'Orv. Ac sæpis-
sime excidit illa præpositio, majo-
rem tamen emphasin habens. Vide
omnino Drakenb. ad Liv. lib.
xxxviii. c. 14. 'Ut se suosque spo-
liaret:' me ad Cæs. lib. vii. B. G.
c. 77. 'Nolite hos vestro auxilio ex-
spoliare.' *Idem.* Si *cujuslibet eximia*
pulcherrimæque feminæ caput capillo ex-
spoliaveris] Lactantius ubi supra:
'Cum ipsa nuditas hominum mire ad
pulchritudinem valeat, non tamen
etiam capiti congruebat; quanta enim
in eo futura deformitas esset, ex cal-
vitio apparet.' Basil. ad illa 3. Esaiæ,
ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς φάλακρῳμα
ἔξεις' Τοῦ κατὰ φύσιν κόσμου ἀπεστε-
ρήθησαν, καὶ ἐγένοντο ἠωρότατον θέαμα,
ἐν τῇ ἀποβολῇ τῶν τριχῶν, ὅς οἰκείος
καὶ συγγενῆς κόσμος παρ' αὐτῆς τῆς φύ-
σεως ταῖς γυναιξὶ παραβέβληται. Confer
Theodoretum Serm. iv. περὶ Προνοίας,
et historiam II. 53. ab Isidoro Pelusi-
ota narratam. In loco D. Basilii vi-
detur περιβέβληται legendum. *Pric.*

Nativa specie] Nativo decore, et
pulchritudine capillorum, qui homini
congeniti sunt. In homine enim pili
partim simul, partim postea gignun-
tur: hos congenitos appellant, qui (ut
auctor est Plin.) non desinunt, sicut
nec fœminis magnopere. *Beroald.*

Cælo dejecta] Ansonius: 'Orta sa-
lo, suscepta solo, patre edita cælo,
Æneadum genetrix, hic habito alma
Venus.' *Elmenh.* *Licet illa cælo de-*
jecta] Sensus est: Si Venus calva fo-
ret, et comæ honestamento viduata,
haudquaquam placeret, fieretque in-
amabilis: adeo capillamenti decor

fœminam decet. Venus autem ex
spuma maris orta, et cælo dejecta
esse fertur. Aiunt mythici, Satur-
num Cæli patris pudenda abscidisse:
quibus in mare dejectis, Venerem
procreatam, quæ a spuma, unde coa-
luit, Ἀφροδίτη nomen accepit. ἀφρὸν
enim Græci spumam vocant. Hoc
autem ideo fictum esse creditur, quia
dicunt physici sudorem salsum esse,
quem semper elicit coitus. Aristot.
vero, cujus inventis nec ipsa natura
dissentit, libro de Generatione ani-
malium secundo, autumat genituram
esse spumosas; ideoque Deam, quæ
rei veneris præest, ab ipsa spuma
Aphroditen nominatam. Annotan-
dum est, Herodotum, Græcæ histo-
riæ principem, errore fædo lapsum
esse, qui scripsit lib. iii. Historia-
rum, genituram Æthiopum esse ni-
gram, et ob id Æthiopas etiam nigros
existere: cum, eodem teste Aristo-
tele, omnium animantium sperma,
hoc est, semen genitale, album sit.
De Venere, quæ cælo dejecta, mari
procreata sit, scribunt poëtæ, et me-
minit Ansonius his versibus: 'Orta
salo, suscepta solo, patre edita Cælo,
Æneadum genetrix hic habito alma
Venus.' *Beroald.*

Fluctibus educata] Barth. ad Stati
Theb. t. iii. p. 1660. mavult *educta*,
quod perinde et sexcenties cum altero
confunditur. Sed lib. iv. p. 83.
'Dea, quam ros spumantium fluctuum
educavit.' A Regio et Fux. mox ex-
sulat *licet*. Oud.

Omni gratiarum choro] Ms. *omnium*.
Sciopp. Frustra. *Omnis* est totus,
sæpe in *omnium* depravatus. Lib. iv.
p. 81. 'Omnis civitas.' Vide Drak-
ad Liv. v. 9. vi. 22. xlv. 19. me
ad Cæs. lib. ii. B. G. cap. 3. Heu-
sing. Antib. p. 476. Virgil. lib. v.
Æn. 239. 'Omnis Nereidum chorus.'
Lucan. lib. ii. p. 431. 'Omnis Indi-
genas Latii populos.' Vulgo male
omnes et Burm. Dein *tota* inepte Edd.
Vett. ad Colvium usque. *Idem.* Gra-

tiarum choro] Gratiae, quas 'Charitas' Græco vocabulo appellitant, in comitatu Veneris esse produntur. Ex quo est illud Horatianum: 'Fervidus tecum puer, et solutis Gratiae zonis properentque nymphae.' Nudæ Gratiae, et sine nodis ideo figurantur, quia amici animos solutos ac nudos et apertos inter se habere debeant. Quidam Gratias Liberi et Veneris filias esse tradunt: nec immerito. Gratiae enim per horum fere numinum munera conciliantur. Quarum una aversa pingitur, duæ nos respicientes: propterea quod profecta a nobis gratia, duplex solet reverti. Docet Seneca, quare tres Gratiae, et qualiter sorores sint, et quare manibus implexis, quare ridentes, quare juvenes, et quare virgines soluta ac perlucida veste. Alii quidem videri volunt unam, quæ det beneficium; alteram, quæ accipiat; tertiam, quæ reddat. Alii tria beneficiorum genera; promerentium, reddentium, simul et accipientium reddentiumque. Consertis manibus in se redeuntium chorus ob hoc est, quia ordo beneficii per manum transeuntis nihilo minus ad dantem revertitur, et totius speciem perdit, si unquam interruptus est: pulcherrimus, si cohaeserit et vices servat. Hilares sunt, quales solent esse qui dant vel accipiunt beneficia. Juvenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Virgines, quia incorrupta sunt, sincera, et omnibus sancta, in quibus nihil alligati esse decet, neque ascripti: solutis itaque tunicis utuntur: perlucidis autem, quia beneficia conspici volunt. Hesiodus Æglen maximam natu appellat a splendore: mediam Euphrosynem, a lætitia: tertiam Thaliā, a viriditate. Homerus uni nomen mutavit, Pasitheam appellando, lib. Iliados xiv. Chrysippus ait Gratias tres Jovis et Eurynomes filias esse: ætate autem minores quam Horas: sed meliuscula facie: et ideo Veneri datas

comites. Diodorus auctor est, ad Gratias beneficii et gratiae retributionem pertinere: et ob id eas colit. Socrates sculptor Charitas fecit in propylæis Atheniensium, in primis inclytas. *Beroald.*

Cupidinum populo] Plato in Symposio, duos tantum Cupidines celebrat, alterum cœlestem, alterum plebeium: de quibus et nos olim lusimus in carmine amatorio. Verum poëtæ innumeros Cupidines assignant Veneri: sic Propertius alios cupidines faculis, alios sagittis, alios vinculis instructos, sibi obvios factos esse commemorat. Sic Statius in Sylvulis de cupidinibus numerosis loquens inquit. 'pharetrati pressere silentia fratres.' Et Silius cecinit in viii. Punicorum, 'Cupidines complusculos:' ut merito Venns dicatur ab Appuleio, Cupidinum populo comitata. Quin etiam Alexander Aphrodisæus in problematis refert, plures esse Cupidines: quandoquidem aliter atque aliter quis concupiscit: et, ut inquit divinus Plato, amorem beluam esse multorum capitum, certum est: vel quod multis amoribus unus et idem sæpe succumbit. Arcesilaum magnificat Varro, qui leonam fecit marmoream, et cum ea aligeros Cupidines ludentes: quorum alii religatam tenerent, alii e cornu cogerent bibere, alii calciarent soccos: omnes ex uno lapide. *Idem.* *Toto Cupidinum populo comitata*] 'Circumfusa lætissimorum parvulorum populo,' ut x. de Eadem loquitur. Et bene hic *comitata* de Cupidinum populo. Claudian. Nupt. Honorii, &c. 'Prosequitur volucrate comitatus Amorū.' *Pric.*

Baltheo suo cincta] Loquitur de cæstu Veneris, de quo Homerus Iliad. xiv. vs. 216. et nos jam olim ad Arnobium, *Elmenh.* *Baltheo suo cincta*] Ceston significat, qui balteus Veneris est, discolor et variegatus: cui insunt blanditiæ omnes Cupidinis, suadelæ, fraudulentia, omnia denique

amatoria veneficia, quæ vel prudentis deliniant mentem: auctor Homerus in xiv. Iliados, cujus hi versus sunt: Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα Ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελήθηρια πάντα τέτυκτο· Ἐνθ' ἐνὶ μὲν φιλότης, ἐν δ' ἡμερος, ἐν δ' ὀδυσσεύς, Πάρφασις, ἥ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων. Ab hoc cesto autumant Grammatici adulteria dici incesta, quasi sine cesto, in quo copulæ ex matrimonio vis est. De hoc Epigrammaticarius poetâ: 'Collo nocte puer meros amores, Cestum de Veneris sinu calentem.' Idem: 'Sume cytheriaco medicatum nectare ceston: Ussit amore quidem balteus iste Jovem.' Beroald.

Cinnama fragrans] Lib. vi. 'Et fragrans balsama Venus.' Elmenh. *Cinnama fragrans*] Id est, odorem cinnameum redolens. Cinnamum, idemque cinnamomum, frutex est odoratissimus, duorum cubitorum altitudine: præcipua bonitas est in tenuissimis virgultorum partibus; vilissimum, quod radicibus proximum; summa gratia in cortice: ipsum lignum in fastidio est, quod Xylocinnamum vocatur. Ex cinnamo fit unguentum *Cinnaminum* dictum, inter cætera crassissimum: summa unguentorum commendatio est, ut transeuntem fœminam odor invitet, etiam aliud agentem. Beroald. *Cinnama fragrans*] Lib. viii. 'Odor corporis cinnamei.' In Vett. Catalectis: 'Sinus expansa profert cinnama.' Infra hoc libro: 'Patentis oris cinnameo inhalatu.' Pric.

Balsama torans] Instar quasi roris guttas balsami fundens. Balsamum autem omnibus odoribus præfertur. Succum balsami 'opobalsamum' vocant, eximiæ suavitatis. 'Xylobalsamum,' lignum dicunt, surculumque balsami, quod et ipsum pro succo substituerunt officinæ: præcipua gratia balsamo est, secunda semini, tertia cortici, minima ligno. Summa balsami probatio, ut lac coagulet, et

veste maculas non faciat. Beroald.

Nec Vulcano suo] Si Venus calva placere non poterit Vulcano, a quo ardentèr amatur, tanto minus reliquis placebit. Merito Venerem Vulcano conjungunt, quia sine calore et ignis viribus res venerea peragi non potest. Et quia incidit mentio Veneris calvæ, scire debes, Romanos Veneri calvæ ædem consecrasse in honorem matronarum, cum urbe a Gallis occupata, obsessi in Capitolio ex mulierum capillis tormenta fecissent. Auctores Lactantius et Julius Capitolinus: e contrario Lacedæmonii coluerunt Venerem armatam, quam Græci dicunt Ἀφροδίτην ἐνοπλον, ex historia mulierum quæ Messenios hostes fuderunt, armatæque obviam exiverunt viris. Hinc illud Ausonii: 'Armatam vidit Venerem Lacedæmone Pallas.' Idem.

Illucet] Resplendet et radiat. Idem.

Et contra Solis] Nonnus Dionysiac. Δ. vs. 135. de Cadmo: Εἴποτε δινεὼν φρενοτερπέα κύκλον ὀπωπῆς Ὀφθαλμοὺς ἐλέλιξεν, ὅλη σελάγιζε σελήνη φέγγει μαρμαίροντι· καὶ εἴποτε βόστρυχα σείσας Αὐχένα γυμνὸν ἔθηκεν, ἐφαίμετο φωσφόρος ἀστήρ. Elmenh. *Ecce Solis*] Corripo, *Et contra Solis aciem*. Beroald. *Et contra Solis aciem vegetus fulgurat*] Herodianus de Commodo: Κόμη ἣν φύσει ξανθὴ καὶ οὐλῃ, ὥς, εἴποτε φοιτῶν δι' ἡλίου, τοσοῦτον ἐκλάμπειν αὐτῷ πυροειδές τι, ὥς τοὺς μὲν οἶσθαι ῥίνημα χρυσοῦ προϊόν τι ἐπιπάσσεσθαι. Quibus hoc natura non datum, artificio quæsitum. Plutarchus in Erotico: Τὸ φάρμακον ᾧ τὴν κόμην αἱ γυναῖκες ἐναλεῖ-φόμεναι, ποιοῦσι χρυσοειδῆ καὶ πυρρὰν, &c. Josephus Antiquit. 8. de juvenibus qui Solomonis currus conscenderunt: Ἐπεκόσμον δ' αὐτοὺς, &c. μηκίστας καθεύμενοι χαίτας, &c. ψῆγμα δὲ χρυσοῦ κατ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπέσθηον ταῖς κόμαις, ὥς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τῆς αὐτῆς τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἥλιον ἀντανακλωμένης. Eadem ab auratis vestibis Soli respondentibus φιλοτιμία. De Herode Agrippa Suidas:

τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος προσπεσούσης τῷ ἐνδύματι, λαμπηδὼν τῇ αὐγῇ τῆς ἐσθῆτος ἀνακραθεῖσα τὰς ὕφεις τῶν περιεστώτων κατήστραψε. *Fulgurat hic, ut et infra de criminibus lib. v. 'Quorum splendore nimio fulgurante, etiam ipsum lucernæ lumen vacillabat.' Pric. Contra Solis aciem, &c. fulgurat]* Plinius de Pavone: 'Gemmantes expandit colores, adverso maxime Sole, quia sic fulgentius radiant.' *Idem.*

Vel placid.] Nil mutandum in vobis *vel placidus*. Sed solita litterarum *d* et *t* confusio deturpavit seq. verbum, pro quo rectissime vir doctus in ora Ed. Vicent. e Ms. ut opinor, adlevit, et Pontan. lib. II. Anal. c. 15. ac Pricæus, quem vide, coniecere *renidet*. Nam præcessit jam *nitor*. Eadem varietas in Horat. lib. II. O. v. 20. 'Albo sic humero nitens, Ut pura nocturno renidet Luna mari, Gnidiusque Gyges.' Sic etiam Ms. optimus D'Orvill. In altero *renidet* et *Gyges*. Virg. G. II. 282. 'Fluctuat omnis Ære renidenti tellus.' Stat. lib. x. Theb. 654. 'Orichalca renident.' Calpurn. Ecl. III. 81. 'Mille renidenti dabimus tibi cortice Chias.' Immo lib. II. p. 56. 'micantibus oculis, rubentibus bucculis, renidentibus crinibus.' quem locum alii male ex hoc corruperunt. Lib. IV. init. 'fulgentium rosarum mirus color renidebat:' ubi plura dicam. *Oud. Placidus renidet]* Ita melius quam *renitet*. Horatius: 'Non ebur atque aureum Mea renidet in domo lacunar.' Onomasticon vetus: 'Renideo, ἀντιστίνω.' *Pric.*

Ac in contrariam] Nullus credo, Appuleium ac adhibuisse seq. vocali contra Antiquorum morem, innumbris tamen in locis corruptum. Quare licet Mss. plerique cum Editoribus Colvium sequentibus dent *ac*, puto ex Edd. Vett. et Pith. ac Palat. at reponendum *atque*, vel cum Groslotio scribendum *aut*. Plura vide ad p. 10. Ed. Pric. *Oud.*

Nunc ut aurum coruscans in levem deprimitur umbram] Lucianus in Amorebus pag. 250. Γυναικὶ δὲ ἀεὶ πάσῃ ἢ τοῦ χρώματος ἐπιστίλβει χάρις, καὶ δαψιλεῖς μὲν ἀπὸ τῶν βοστρύχων τῆς κεφαλῆς ἑλικες ὑακίνθοις τὸ καλὸν ἀνθοῦσιν ὅμοια πορφύροντες οἱ μὲν ἐπινώτιοι κέχυνται μεταφρένων κόσμος, οἱ δὲ παρ' ὅτα καὶ κροτάφους πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι οὐλότεροι σελίνων. *Elmenh.* Deest *nunc* Guelf. pr. et Oxon. *ut* exsulat a Flor. Pith. et Edd. Colvio prioribus. Male. *Umbra lenis* num Latine dicatur, dubito. Vide ad p. 23. Ed. Pr. 'in lenem vibrantur undam.' Certe cum Mss. Guelf. pr. Lips. Flor. Reg. Fux. Pith. Oxon. Edd. Colv. et Vulcanii utraque præfero *levem*. Porro bene Wow. et Schikeradus revocarunt vocem *mellis*, exsulantem etiam ab utraque Vulcanii Ed. quam ipse Colvius hic monet se melius in textu relicturum fuisse: licet Lipsiano Codici consentiant Guelferb. et Oxon. Ait Appuleius, crines nunc esse flavescentis coloris, *μελιχροῦς*, sed ut aurum coruscans, nunc nigri, non vero in uno capite, ut exponit Pricæus, quasi desuper aurei, seu flavi, intus vero nigri essent. Sed formosarum capillamenta describit varia, nec convenit Pricæanæ explicationi *deprimitur*, sive descendit, demittitur. In Edd. aliquot *mellis lenem*. Est, qui legat *melis*, animalculi sc. flavi. *Oud. In mellis umbram]* Sunt capilli, in quibus mellis color placet umbroso quasi fulgore perspicui. Galenus in microtechnē ait, capillos flavos, et rubentes, crispasque significare bonam corporis constitutionem. Domitius vero, capillos conjugis suæ Poppeæ succinos appellabat, a succino colore, qui in melle cognoscitur. Beroald. *In levem deprimitur umbram]* Quia desuper flavi, intus nigricantes. Anacreon ad pictorem, de Deliciis suis: Λιπαρὰς κόμας ποίησον, τὰ μὲν ἐνδοθεν μελαίνας, τὰ δ' ἐς ἄκρον ἡλιώσας. *Pric. Corrina nigredine]* Lucianus fol.

222. Αἱ μὲν γὰρ φαρμάκοις ἐρυθραίνειν δυναμένοις πρὸς ἡλίου μεσημβρίαν τοὺς πλοκάμους ὥσα ταῖς τῶν ἐρίων χροιαῖς ξανθῷ μεταβάπτουσιν ἄνθει, τὴν ἰδίαν κατακρίνουσαι φύσιν, ὁπόσαι δὲ ἀρκεῖν ἡ μέλαινα χάλιη νομίζεται, τῶν γεγαμηκότων πλοῦτον εἰς ταύτην ἀναλίσκουσιν, ὕλην Ἀραβίαν σχεδὸν ἐκ τῶν τριχῶν ἀποπνέουσαι, σιδηρὰ τε ὕργανα πυρὸς ἀμβλεία φλογὶ λιαυθέντα βία τῶν ἐλίκων οὐλότητα διαπλέκει. *Elmenh. Corvina nigredine, &c.*] Ovidius: 'Leda fuit nigra conspicienda coma.' In de Deo Socratis: 'Cum duo colores præstabiles forent, piceus et niveus, &c. utrumque colorem Apollo suis alitibus condonavit: candidum orori, nigrum corvo.' *Cantic. Solom. 5. 11.* 'Comæ ejus, &c. nigræ quasi corvus.' *Pric. Corvina nigredine*] Capillus coloris nigricantis expetitur a matronis, cum illa nigritia non parum venustet faciem candicantem. In dæmonio Socratis: 'Cum duo,' inquit, 'colores præstabiles forent, piceus et niveus, quibus inter se nox cum die differunt, utrumque colorem Apollo suis alitibus donavit, candidum orori, nigrum corvo.' *Beroald.*

Cærulæ columbarum colli flosculos] *Cæculus* Pith. Par. ut ad color referatur, *cæruleus* Palat. Gnelf. sec. *caleus* Flor. sed terminationem *lus* amavit Auctor, ut l. iv. p. 83. 'Cæculum profundum.' p. 85. 'Cæculis barbis hispidus.' L. vi. p. 114. 'Cæculum supercilium.' L. x. p. 234. 'Corpus cæculum, quod mari remeat.' Dein *collis* cum Edd. Colvio antiquioribus dat D'Orvill. Putarunt nempe, quia *columbas* in plur. dicit Auctor, *collis* quoque scribendum fuisse. At singulæ habent unum. Et solent sic eleganter pluribus, sed singulis, ascribere unum membrum Plin. lib. xxxvii. 5. 'Columbarumque in collo plumis similes:' ubi *plumæ* Salm. ad Solin. p. 138. non opus est. Auson. Epist. iii. 'Collum columbis æmulat.' Sed consule omnino notata ad

Suet. Claud. c. 34. 'Ut expirantium faciem videret.' L. iv. p. 83. 'Admoventes oribus suis dexteram.' Lucan. lib. vi. 176. vii. 100. 774. 'Juvenum videt ille figuram.' Item ix. 9. 380. Sæpe ita turbatur in Appul. ut pag. 42. 'Perforati vulneribus spiritum efflaverint:' ubi in Mss. aliquot *spiritus*. Lib. viii. init. 'Quibus stilum Fortuna subministrat.' Mss. plerique *stilos*. L. ix. p. 185. 'Frontem litterati.' Vulgo *frontes*. Frontin. l. ii. 5. § 18. 'Quosdam sub specie perfugæ:' ubi nil muta. Sic et Græci. Xenoph. p. 257. *Στρεπτοὺς περὶ τῷ τραχήλῳ*. ubi eadem in Mss. confusio. *Oud. Carulus*] *Cæculus* color viridis est, et subniger, qualis in mari conspicitur: unde *cæcula maria* a poetis dicta. Ob id Thalassicus quoque nuncupatus, quasi marinus, a Plauto: Græci *glaucum* appellant, quo et nostri utuntur. Latinis veteribus *cæsia* dicta est, quæ a Græcis 'Glaucopis' dicitur: ut Nigidius ait, de colore cæli, quasi cælia. Ferrugineus color *cæruleus* est, super quo in lib. Annotationum plura. *Beroald. Columbarum collis*] *Columbarum* pluma, quæ in collo est radians in Sole, varii coloris incertique conspicitur: modo enim rubra, modo viridis, et varietate quadam mutat colores: sicut et pavonis cauda, super qua re Lucretius lib. ii. luculenter scribit, ejus hi sunt versus: 'Pluma columbarum quo pacto in Sole videtur, Quæ sita cervices circum columque coronat. Namque alias fit uti claro sit rubra pyropo, Interdum quodam sensu fit uti videatur Inter cæruleum viridis miscere smaragdus.' Hinc Arcesilas nobilissimus philosophus, varietate ista columbini coloris motus, asserere cepit ἀκαταληψίαν, id est, incomprehensibilitatem. Et hoc est, quod intelligi voluit Martianus lib. de nuptiis philologia: 'Arcesilas colum intuens columbinum, dubitabat.' Hieronymus quoque rei hujusce com-

meminit. Seneca lib. primo quaestionum: 'Columbarum cervix speciem falsi coloris et sumit et ponit, ubicunque deflectitur.' De quo Nero Caesar disertissime luit: 'Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ.' Plin. in x. tradit, columbis inesse quendam gloriæ intellectum, ut nosse credantur suos colores, varietatemque dispositam. Nunc Appuleius colorem in capillis gratum esse et amabilem significat, qui varietatem illam colli columbini imitatur, et reddit. *Idem. Cerulos columbarum colli flosculos, &c.*] Nero apud Senecam Natural. II. 1. 'Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.' Philo in de Temulentia: Τὸν αὐχένα τῆς περιστερᾶς ἐν ἡλιακαῖς αὐγαῖς οὐ κατενόησας μυρίων χρωμάτων ἀπαλλάττοντα ἰδέας; ἢ οὐχὶ φοινικοῦν, καὶ κυανοῦν, πυρῶ πόν τε αἶ, καὶ ἀνθρακοειδές, &c. *Pric.*

Guttis Arabicis obunctus] Delicatiores crines solebant unguentis odoratis perfundere. Hieronymus contra Jovinian. c. 37. Photius Biblioth. fol. 780. Martialis l. ix. Epigr. lxxvii. 'Si sapis, Assyrio semper tibi crinis amomo Splendeat.' Ovid. Heroid. Epist. xxiii. 'Veste tegor vili, nulum est in crinibus aurum. Non Arabum noster dona capillus olet.' *Elmenh.* Per guttas Arabicas male Reinesius Inscr. Cl. i. 89. intelligit balsamum. Innuit myrrham vel nardum. Adi Beroald. et Spanh. ad Callim. in Apoll. vs. 38. *Oud.* *Guttis Arabicis*] Unguento nardino: vel potius myrrhæ lachryma, quæ in Arabia laudatissima progignitur. Sudat autem myrrha sponte, priusquam incidatur, guttam, stacten dictam, cui nulla præfertur: auctor Plin. in xii. A verbo Græco 'stazo,' quod significat stillo, 'stacte' nominata, qua dictioe gutta sive lachryma liquoris significatur, de qua in expositione Psalmorum Hieronymus sic scribit: 'Stacten, id est, stillam vel guttam exhibent Domino.' Narrant et qui aro-

matum novere virtutes, 'stacten' florem esse myrrhæ. Hujus quoque meminit Columella in carmine de cultu hortorum. Myrrhæ unguento, hoc est, stactes liquore, capilli ungebantur causa deliciarum. Ovidius in epistola Sapphus: 'Non Arabo noster rore capillus olet,' id est, unguento myrrhæ. de quo Plin. noster in xiii. 'Myrrhæ et per se unguentum facit sine oleo, stacte dontaxat.' Arabiæ peculiaria sunt multa odorata, et ad unguenta pertinentia: ut thus, myrrha, mastice, ladanum, et alia compluscula: propter quæ felix appellatur, Græco vocabulo 'Eudæmon' dicta. *Beroald.*

Pectinis arguti dente] Vide quæ in Lexico Nomico. *Lindenb.* In marg. l. iv. c. de vestib. holoser. 'Arguto pectine fila decurrant,' Virgil. 'Arguto conjux percurrit pectine telas.' (*Æn.* vii. 14.) Lucianus p. 227. 'Ἀκόλουθοι δὲ καὶ παιδαγωγοί, χορὸς αὐτῷ κόσμιος ἔπονται, τὰ σεμνὰ τῆς ἀρετῆς ἐν χερσὶν ὄργανα κρατοῦντες,' οὐ πριστοῦ κτερὸς ἐντομὰς κόμην καταψήχειν δυναμένας, οὐδὲ ἔσοπτρα τῶν ἀντιμῶρφων χαρακτῆρων ἀγράφους εἰκόνας, ἀλλ' ἢ πολύπτυχοι δέλτοι κατόπιν ἀκολουθοῦσιν. *Elmenh.* *Pectinis arguti*] *Æneid.* vii. 'Arguto tenues percurrens pectine telas:' ubi Servius: 'Garrulo, stridulo, sonanti.' Imo, me judice, *acuto*. Glossarium: 'Argutus: ἀδόλεσχος, &c. σημαίνει δὲ καὶ δέξυς.' vel certe *arguto pectine.* i. e. parvo, brevi. Eundem ad vii. Eclog. et iii. Georg. vide. *Pric.*

Discriminatur] Distinguitur, digeriturque, positura quadam venustiore. 'Discrimen' vocant divisionem capillorum, quo mulieres in primis utuntur: de quo Ovid. 'Compositum discrimen erit, discrimina lauda:' 'Discerniculum' dicitur acus, quæ capillos mulierum ante frontem dividit atque discriminat: dictum a discernendo, eo enim discernitur capillus, sicut dente pectinis explicatur; quem argutum appellat, vel quasi parvum

et brevitate elegantem: vel quasi sonorum, dum pectitur coma. *Beroald.*

Et pone] A tergo, in cervice. Solet enim post cervicem coma nodari, et nodo quodam in summa parte constringi: ex quo fit, ut capillus spissior densiorque fulgorem reddat specularem. Virg. de Camilla: 'ut fibula crinem Auro internectat.' Idem de Didone: 'crines nodantur in aurum.' Græci *κρωβύλην* appellant 'retiolum' illud, sive 'reticulum,' quod comam continet, quod, ut ait M. Varro, a 'rete' dictum est. 'Capital' quoque Veteres dixerunt fasciolam, qua capillum in capite colligarent. *Idem.*

Coarctus] *Coarctus* cum Lips. edidit Beroald. Junt. Col. Bas. pr. Colv. *cōptus* Guelf. pr. a m. s. *conctus* Par. *coacti* Fux. Sed ceteri Codd. et Edd. primæ servant *coactus*, cujus alterum est glossema. 'Cogere' enim 'capillos,' est coërcere, cohibere, quæ omnia poëtis sunt frequentia, sive in artum cogere: ut aliquoties junctim occurrit. *Oud.*

Amatoris oculis] In membranis D'Orvillianis est per appositionem *amatoribus oculis pro amantibus*. Atque ita citavit Salmas. ad Solin. p. 537. a. Elegantissime. Singulis enim humanis membris adscribitur id, quod per illa homo præcipue facit, vel quod est indolis ejus et pectoris. Sic 'custodientes oculi' pro 'custodum oculis,' l. viii. in f. Solin. c. 50. 'depositorum rerum pretia oculis æstimantibus:' ut bene e Mss. edidit Salm. 'Amantia lumina.' Ovid. Epist. Her. xix. 25. 'canis latrantia colla' Prop. lib. iii. 16. et similia innumera. Ad Heins. ad Ovid. Ep. ii. 93. Comm. ad Sil. l. xiii. 171. et plura vide ad Lucan. l. xvi. 2. 'Cornua torva,' in Cur. sec. De tali epexegesi consule J. G. Vossium de Constr. c. 2. J. Jensii Lect. Lucian. p. 92. Bronkhus. ad Tibull. i. 11. 46. 'Duxit aratores subjuga panda boves.' Horat. i. O.

15. 'adulteros Crines pulvere collines.' Sil. l. xiii. 375. 'Bellator ensis.' Arnob. lib. ii. p. 45. 'carnifices unci.' Sed et Nostro l. v. p. 103. 'Deus amator.' Immo plane ita emendandum videtur ex ipso Auctore l. v. p. 104. 'Quod istos amatores tuos oculos gerit.' Joseph. Isc. l. ii. vs. 479. 'Oculo censore:' et l. iii. 244. 'Leno oculus.' Huc quoque pertinet Valer. Max. lib. ii. c. 1. 'Subsessores alienorum matrimonio- rum oculi.' Sic enim optimi Mss. Vide ibi notas. Plura similia vide apud Burm. in Catal. tom. i. p. 79. *Idem.*

Cum frequente sobole spissus cumulat verticem] Primo male doctissimus Vir H. pro *subole* vel *sobole* conjecit *globulo*, quia alibi hoc de capillis occurrit, ut mox ad verbum *conglobatos* videbimus. At *crinium subolem* optime jam vindicarunt Colvius et Scaliger his Varronis Senariis: 'Ante auris nodo ex subolibus parvuli Intorti demittuntur sex cincinnuli.' Dein pro *spiritus*, quod est etiam in Edd. Vicent. Junt. pr. Bas. pr. vel *spiribus*, quod etiam in Beroaldina, male omnino Colvius fieri posse putavit *sparsus*. Verticem nequaquam cumulat *sparsus* crinis, qui passim occurrit, sed aliis sensibus. Quare multo rectius conveniret *spirosus*, ut margini adlevit etiam Lipsius, et legi voluit cum Titio Salmas. ad Tertull. Pallium p. 246. Sed novum hoc et inusitatum est vocabulum. Hinc ergo Scaligeri conjectura, quam Salmasius quoque oræ libri sui adlevit, *spirisve*, sive *orbibus* et *sinibus*, de quibus consule Harduin. ad Plin. lib. ix. c. 35. Scribendum in Anecd. Philol. p. 80. et Comm. ad Ovid. Art. iii. 148. 'Sustineat similes fluctibus illa sinus.' At nullam video rationem, cur Appuleius tum non potius scripsisset *spirisque*, quam *spirisve*; et nescio, cur damnari debeat Beroaldi lectio *spissus*, confirmata a Mss. in quibus est

spissus, spissus, spissus, ut Palat. Guelf. utroque, Flor. Reg. Fux. Pith. Oxon. Dorv. et Edd. seqq. Quo faciunt et jam voces *frequens* et *cumulat*. Horat. l. III. O. XIX. 26. 'Spissa te nitidum coma.' Adde Salm. ad Solin. p. 537. Pro *cumulat* in Bert. et Pal. *emulat*. Oxon. dorso *permanat*. Idem. Quid, cum *frequenti sobole spissus cumulat verticem*, &c.] Isidorus XIX. 23. de virginibus: 'Quarum ornatus proprie sic est, ut concumulatus in verticem ipsam capitis sui arcem ambitu' (fors. *ambitus*) 'crivium contegat.' Suetonius de Nerone: 'Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam, peregrinatione Arabica etiam pone verticem submisserit.' Gruterus hic pro *spissus*, *spiosus* corrigit. *Pric*. *Spirisus*] Corripo *spissus*: nam densitas et spissitudo capillorum gratiam augent, sicut raritas est dehonestamento. *Beroald*.

Dorsa permanat] Decurrit, explicaturque per humeros, et spinam dorsualem. Antiqui 'dossum' dicebant, quod nunc 'dorsum:' et ita vulgo usurpatur. Inde 'dossuaria' jumenta a M. Varrone dicta, quæ dosso vehunt. 'Dorsualia' appellant velamenta, sive operimenta, quibus boum et equorum dorsa convellantur. Julius Capitolinus: 'Processerunt etiam altrinsecus centeni alteri boves, cornibus auro jugatis, et dorsualibus discoloribus præfulgentes.' Idem. Vel *prolixa serie porrectus dorsa permanat*] Infra lib. XI. 'Crines, &c. per divina colla passively dispersi.' Pollux II. 3. Ἀνασσευμένην τὴν κόμην ἔχων, &c. τῷ τε μεταφρένῳ περιβρέουσαν. Vide et Cupidinis statua Callistratum. Tertullianus de Cultu fœm. cap. 7. 'Quid crinibus vestris quiescere non licet, modo substrictis, modo relaxatis, modo succinctis,' &c. Ovidius: 'Ponendis in mille modis præfecta capillis.' Idem: 'Nec genus ornatus unum est, quod quamque decebit Eligat, et spe-

culum consulat ante suum. Altera succinctæ religetur more Dianæ, Ut solet, attonitas cum petit illa feras. Alterius crines humero jacentur utroque, Talis es assumpta, Phœbe canore, lyra.' *Pric*.

Capillum distinxerit] Pravo judicio Colv. et Elmenh. cum Edd. aliquot, in quibus et Junt. pr. et Vulc. sec. præferunt *distinxerit*, contra omnium manu exaratorum codicum scripturam. Neque enim huc pertinet locus e lib. XI. p. 240. ut videbimus. Optime explicuit Beroaldus: 'quasi discerniculo digesserit et decenti positura discreverit.' Quod ipse Apuleius supra 'pectinis dente discriminare,' uti et in l. VI. p. 128. et in Apolog. vocat: unde sæpe 'capillorum discrimen,' et 'dividere capillos.' Consulendi unice Cl. Burmannus ad Ovidium lib. II. Art. 303. 'Compositum discrimen erit: discrimina lauda:' et Salmas. ad Solin. p. 534. 537. *Oud*.

Non possit abire] *Abire*, quod cum Colvio edidit Vulcanius, locum non habet, nisi quis se simul subducat. Vide Heins. ad Ovid. Met. lib. IX. 99. 'Sospes abit.' Sed *videri*, quod in aliis est libris, uti et Pith. et D'Orvill. glossam sapit. Quare, cum etiam Reg. Fux. Guelf. uterque, Oxon. Par. exhibeant *adire*, cum Lipsio, *Pricæo*, ac Wasseo malim *audire*; sive *esse* (quod e glossa inrepperat in Guelf. sec. post *ornata*) et *videri*, nominarique, seu censer. Lib. V. p. 99. 'Si hæc mater audierit:' ubi itidem in Mss. *adierit*. p. 107. 'Omnem Veneris familiam male audire.' Lib. VI. pag. 115. 'Nepos Veneris audiet.' Lib. X. pag. 237. 'Quod oppidum audit nobilissimæ colonix.' Vulgo *adeunt*. *Oud*. *Ornata non possit abire*] Oxon. *adire*, unde rectum *audire* putem. *Pric*.

Inordinatus ornatus addebat gratiam] Ambr. lib. I. de Virgin. f. 77. 'In vobis rejecta decoris cura plus

placet, et hoc ipsum, quod vos non ornatis, ornatus est.' *Elmenh.* 'Erat ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerat, ut mulieres ideo bene olere, quia nihil olent, videntur:' ut scribit M. Tull. lib. II. Epist. I. ad Attic. Et in Oratore: 'Mulieres esse dicuntur nonnullæ inornatæ, quas id ipsum deceat. Quid? quod sæpe decor, cum prohibetur, adest.' Ut est in veterum poetarum catalectis. *Brant.* Lipsius ad marg. et cum Rittershusio Piccard. Peric. Crit. c. 19. item Heins. legunt *inornatus ornatus*, Græce *κόσμος ἄκοσμος*. ut lib. V. init. 'Domus sine pretio pretiosæ.' Sed Mstam lectionem bene vindicat Pricæus Nostri loco de Mundo: 'Est Dei munere ornata ordinatio.' Apud Colum. lib. XII. cap. 3. 'Bene ordinata et ornata et salubria.' Sed Ms. Sangerm. cum aliis carent *τοῖς et ornata*. Bene, ut opinor. Paullo supra ibid. e Cod. Sang. leg. *emundanda*, ut lib. II. c. 15. lib. XII. cap. 50. ubi itidem pro *mundatum* Sangerm. emund. Oud. *In mea Fotide non operosus, sed inordinatus ornatus addebat gratiam*] Petronius: 'Neglectum quæ se mihi comit amica Suadet, et ornatus simplicitate valet.' Ovidius, tot amandi prætextus enumerans: 'Non est culta? subit, Quid cultæ accedere possit?' Philostratus e Palamede: *Καὶ αὐχμηρὸν περὶ τῇ προσώπῳ ἔχειν πολὺν, ἢ δὶ τῶν Εὐφόρβου πλοκαμῶν τῶν χρυσῶν*. Sic *αὐχμὸν ἀγωγὸν* III. 22. in Arriani Epictetæis. *Κόσμον ἄκοσμον* habemus Pædag. 3. Clem. Alexandrini: nec tamen *inornatus* hoc loci pro *inordinatus* scribendum. Appuleius de Mundo loquens: 'Est Dei munere ornata ordinatio.' *Ber.* *Non operosus*] Capillus interdum inordinatus incompositusque in femina luculenta, gravior est, et amabilius, quam operosus, hoc est, multa opera concinnatus. Sicut enim pulchra fœmina nuda est, quam purpurata, pulchrior: ita capillus quoque passus,

prolixus, circa caput rejectus negliger, ut ait Terent. in formoso corpore decentior est, quam compositus discriminatusque. *Idem.*

Uberes] Spissus namque, ut dudum dictum est, capillus densitate fit commendator: sic autem textus ordinatur: *Nodus astrinxerat uberes crines, et per colla dispositos.* *Idem.*

PAG. 27 *Crines, leniter emissos*] Pricæus cum Groslotio mallet *demissos*, quod supra habuimus in Varronis exemplo. Verum hoc idem est, quod *dependulos*. Si quid mutandum, malim *inmissos*. Hæc enim composita millies confunduntur. Vide ad Lucan. VI. 291. IX. 823. Liv. lib. X. cap. 5. Sic Valer. Flacc. lib. I. 408. 'Phleias inmissos patrios de vertice crines.' Ovid. lib. VI. Met. 167. 'Movensque decoro Cum capite inmissos humerum per utrumque capillos:' ubi vide N. Heinsium. Hi etiam possent dici 'leniter effusi,' et 'prolixique molliter defluentes,' quos dein describit, et passim 'fluentes' ac 'fluctuantes' aiunt poetæ. Vide Passerat. ad I. II. Propert. El. II. 23. ac Tibull. lib. III. 4. 17. Burm. ad Valer. Flacc. III. 525. 'tenui vagus innatat unda Crinis.' Voss. ad I. VI. 618. 'undantem crinibus Hebrum.' Huc pertinet Gell. lib. V. cap. 14. 'toris comisque cervicum fluctuantibus.' Male ibi Vir doctus *fluitantibus*. Ovidius in Arte supra citatus 'similes fluetibus sinus' ait. *Oud.*

Per colla dispositos] Lib. XI. 'Crines, &c. per divina colla passive dispersi.' Pro *emissos* placeat *demissos* scribi. Infra I. XI. 'Crines uberrimi prolixique, &c. molliter defluabant.' Quod hic *demitti*, ibi *defluere*. Pric.

Sinuato patagio] Inepte Floridus exponit, 'flexuoso limbo summæ tunicæ:' quasi illa vilis ancilla gesserit *patagium*, quod est in vestimento mulierum pretioso purpureo, vel 'aureus clavus.' Sic enim recte Salmas. ad Tertulliani Pallium p. 142. et hic

Sopingius ad marginem emendarunt Nonium, ubi vulgo, 'aurea chlamys.' Optime Scaliger explicat: 'Capillus ab imo ad verticem summum nodo collectus duplicatur, et humeros tegit patagii modo, et sinum ac delumbationem in collo facit, quo nomine sinuatium patagium vocavit.' Vide eum Animadvers. in loca Controversa Titii l. iv. cap. 7. Atque ita recte Pius ad Valer. Flacc. lib. iii. 525. Cuperus etiam ad Apoth. Hom. p. 187. *patagium* sumunt ipsos crines in modum patagii a fronte per tempora in collum contortos. *Oud. Sinuato patagio*] 'Patagium' aurea chlamis est, quæ pretiosis vestibus immitti solet. Inde 'patagiata' fœmina a Plauto in Epidico dicta, quæ patagio induta est: et ab eodem in Aulularia, 'Patagiarii,' artifices patagii nominati. Nævius: 'Pallis patagiis, crocatis malacis.' In codicibus Nonianis, pro *malacis* mendose scriptum est *manicis*. 'Malacum' autem appellant, vocabulo Græcanico, molle et delicatum: 'malacum pallium' dixit Plautus in Bacchidibus, pro molli et delicato, et mollicino. Verbum vetus est 'malacissare,' quod significat mollire, mitigare, mansuefacere. Idem ait: 'Malacissandus es:' id est, mitigandus, molliendusque. 'Sinuatum' appellat a sinu vestimenti, quasi flexuosum et crispum. Festus ait: 'patagium id dici, quod ad summam tunicam assui solet: quæ et patagiata dicitur.' Quod et videtur verius, tanquam sit patagium id ornamenti genus, quod mulieres in summa camisiæ parte circa cervices assuunt crispissimum, et (ut inquit) sinuatum. Patagus vero morbi genus est. *Be-roald. In summum verticem nodus adstrinxerat*] De quo ita lib. iii. 'Adjuro per dulcem istum tui capilli nodulum.' Servius ad Æneid. iv. 'Crinem qui illi retrorsum in nodum collectus.' *Pric.*

Protinus] Temere sane Elmenh.

Scriverius, et in contextu Pricæus ediderunt *protinus*. Durius ac sine ulla elegantia dictum foret: 'in eam impressi savium:' nec melior est lectio Regii, Fux. et D'Orvill. Mss. *in ea*. Lucius enim, ut vir procerus, ex p. 21. celsior erat Fotide: quare eam basiaturus inclinare se debuit. Hinc ergo 'pronus in eam' basiavit capillorum cacumen in vertice. Lib. v. p. 103. 'Prona in eum efflictim inhians patulis saviis,' &c. Plinius de palmis feminis lib. xiii. cap. 4. 'Nutare in marem pronas blandioribus comis.' Hinc plurimorum Mss. lectio videtur servanda in Ovid. lib. i. ex P. 18. 45. 'O ego Di facerent, talem te cernere possem, Caraque mutatis oscula ferre comis.' Vulgo nunc *genis*. Sed mulieris senescentis comæ magis mutantur quam genæ. Contra Martian. Cap. lib. ix. p. 302. 'Resupina reclinisque pone consistentis sese permisit amplexibus.' Ita enim Mssorum auctoritate legendum. Non *consistens*: ut in *Ed. Grot. Oud. Nec diutius quivi tantum cruciatum sustinere, sed pronus in eam, &c.*] Cicero Antonianarum ii. 'Homo misericors ferre non potuit, caput aperuit, in collum invasit.' *Pric.*

Qua fine] Reg. Fux. *fine qua*. Perperam vero Pricæus emendare conatur, *qua in f.* Infra p. 31. 'fine inguinum:' et sic alibi sæpius pro parte extrema, sive summa, sive infima. 'Scapularum fine' Flor. N. 15. Immo *qua fine* dixerunt et alii. Ad J. Palmer. tom. iv. Thes. Crit. p. 772. Bene Appuleii loca indicavit Ill. N. Heinsius ad Ovid. l. x. Met. 536. ubi consule quoque Burm. et me ad Cæsar. lib. vii. B. G. c. 47. 'Pectoris fine.' Cato de R. Rust. cap. 114. 'Ansarum infimarum fini.' Hygin. Astron. lib. iii. cap. 12. 13. 'Genuum fine.' Quod itidem restituendum cap. 16. 'Occidit cum virgo exorta est capitis fine.' Sic enim Morell. nisi quod *a* inserat. Alii Mss.

ad capitis finem, vel, a capite finem. Oud. *Savium impressi*] Auctor libri de amicitia apud Augustinum tom. iv. cap. 6. 'Est osculum corporale, quod impressione fit labiorum.' Plautus in Casina, 'impingere suavium:' in Curcul. 'Savium oppegit.' Vide Notas ad Minutium f. 5. [cap. 2.] *Elmenh.* D'Orv. Guelf. uterque, et Palat. *sabium*, ex perpetua litterarum *b* et *v* confusione. Edd. Colv. et Flor. *suavium*: ut passim hæ voces mutantur. Sed male. Clare distinguit lib. vi. p. 114. 'septem savia suavia:' ubi D'Orvill. itidem *sabia*. Plin. lib. vii. Ep. 4. 'sibi debita savia:' e Mss. opt. Cort. Sic etiam *saviari* vel *sabiari*, non *suaviari*, in Mss. Oud. *Qua fine summum cacumen capillus ascendit, mellitissimum illud savium impressi*] Sic, 'oscula ferre comæ' Propertius. Aristænetus i. 16. Ἐκβαλκευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀνέκλασε τε πρὸς ἐντὴν τὸν αὐχένα, καὶ πεφίληκεν, &c. *Savium mellitissimum*, ut et infra vi. et ibidem 'mellitissimæ suaviis:' nec non apud Longum Sophistam μελιτώδες φίλημα. Pro qua fine s. *cacumen*, &c. legerim, qua in summum *cacumen*, &c. Pric. *Mellitissimum illud savium*] Significat, capillo se Fotidis impresisse basium illud dulcissimum, quod condimentis Veneris conditum, et (ut inquit Catullus) dulci dulcius Ambrosia est. Tria autem sunt osculandii genera, auctore Donato: osculum basium, et suavium. Oscula officiorum sunt, basia pudicorum affectuum, suavia libidinum vel amorum. In pronominiibus autem magnum est dicendi pondus, magnusque ex his intellectus nascitur: nam dicendo *illud savium*, vult intelligi illud dulcissimum, illud quod amator amicæ ardentem infigit, illud quo labella labelis ferruminantur, illud quod Venus quinta parte sui nectaris imbuit: denique illud, quod libidinis est suscitabulum et subantis anteludium. Beroald.

Tunc illa cervicem intorsit] Horatius: 'Cum fragrantia detorquet ad oscula Cervicem.' Basilus in de Virginitate: καθάπερ ἑταῖρα τις ἀκόλαστος ἐγκύπτει πρὸς τὸν τέρποντα, τὸν αὐχένα κακῶς περιστρέφουσα. Pric.

Morsicantibus] Reg. Fux. dant quoque *mersitantibus*. Atque sic aliquot Mss. hoc verbum per *t* efferunt infra aliquoties. Vide ad lib. vii. 143. et lib. x. p. 226. 'dulces gannitus com-morsitantibus oculis iterabat.' Magisque analogicum videtur, ut sit a 'mordeo,' 'morsito,' sicut ab 'hæreo,' 'hæsito,' 'edo,' 'esito,' et similia. Sed et a 'mando,' 'manduco,' a 'splendeo,' 'splendico,' a 'candeo,' 'candico.' Adi ad lib. v. p. 94. Verum quæro, qui sint 'morsitantes oculi.' Beroaldus explicat 'morsu quasi vitalia populates, et depascentes medullas.' Malim ego intelligere oculos mobiles, identidem se aperientes claudentesque, oris manducantis instar. De talibus Veneris oculis late agit Barth. ad Claud. in Nupt. Hon. et Mar. vs. 7. Nisi velis pro oculis substituere *osculis*, *labiis*, vel tale; quomodo aliquot viri docti loco lib. x. *osculis* reponunt. Nævius apud Nonium cap. 2. p. 139. Ed. Merc. 'In labellis morsicantim lusiunt.' Eoque pertineret verbum *ait*, sicut cetera 'ad me conversa' responderent τοῖς *limis*, subintelligendo *oculis*; uti apud Plaut. Bacch. v. 2. 12. 'limis intueri:' et Terent. Eun. iii. 5. 53. 'Ego limis specto.' Oud. *Ad me conversa limis*, &c. *oculis*] Plutarch. in de solertia animalium: Σκαῖον ὄμμα παραβαλὼν θύνον διέκην. Pric. *Limis oculis*] Quintilianus xi. 3. 'Oculi limi, et, ut sic dicam, Veneri.' Fulgentius Mytholog. ii. 'Ad libidinem limaces visus intorsit.' Isidorus xii. 1. 'Cujus oculi ad libidinem in transversum aspiciunt.' Plinius xi. 37. ubi de oculis: 'Torvi, fragrantés, graves, transversi, limi,' &c. Donatus ad Ennuch. iii. 'Cum limi dicantur ob-

liqui generaliter, hoc tamen proprie de oculis dicitur.' Et paulo ante: 'Limis, est transversis: unde limen dicitur, quod ingredientibus exeuntibusque transversum sit. Quum igitur dissimulant homines, se videre quod vident, et non recta facie sed transversa intuentur, limis aspicere dicuntur.' *Idem.* *Limis*] Obliquantibus et transversis; nam *limis*, ut docet Donatus, significatur transversus. Unde *limen* quoque dicitur in ostio, quod ingredientibus egredientibusque transversum est: et *limi* dicuntur obliqui generaliter: hoc tamen proprie de oculis dicitur, veneriis scilicet et amasiis. Plautus in Milite: 'Aspice limis oculis.' Scribit Solinus de leonibus: 'Nunquam limo vident, minimeque ita se volunt aspicere:' ubi *limo* significat, obliquis oculis et transversis: quod Plinius apertius dixit, et planius, cum ait: 'Nec limis intuentur oculis, aspicique simili modo nolunt.' 'Limare' verbum vetus est, quod significat conjungere; ut apud Plautum: 'Nunquam cum illa limavi caput:' et Turpilii in Leucadia: 'Veritus sum ne amoris causa cum illa limasses caput.' *Beroald.* *Morsicantibus*] Significantissimo vocabulo vim venustorum oculorum expressit, qui illices sunt Veneris, et potentissimum amoris incitamentum: quorum fulgor et amabiles intuitus, quodam quasi morsu vitalia populatur, et morsicatum medullas depascitur. Expertus loquor, sensi ipse, nec dissimulabo. Sensi, inquam, oculos in Panthia et Martia morsicantes, quibus nihil venustius, amabilius, speciosius novit vetustas, nec noscet ipsa posteritas. Natura exhaustit cuncta narthecia, et omnes pulchritudinis pyxidulas in formandis duabus mulieribus, quas Zeuxis vel singulas contentus fuisset inspicere, qui Crotoniatarum virgines nudas, ut M. Tullius, vel Agrigentinarum, ut Plin. sentit, inspicere voluit, picturus Helenæ si-

Delph. et Var. Clas.

mulachrum: ut quod in quaque laudatissimum esset, pictura redderet. *Idem.*

Heus tu, schol. ait] De *scholastico*, id est, ineptulo, adi Casaub. ad J. Capitol. Maxim. Jun. c. 3. *Oud. Scholastice*] Scholastici diminutivum est 'scholasticulus:' qua dictione significatur, qui scholæ operam dat, et in scholasticis controversiis exercetur. Plinius secundo Epistolarum: 'Annum sexagesimum excedit, et adhuc tantum scholasticus est.' *Beroald.* *Scholastice*] Vide Casaub. ad Hist. Aug. Scriptores p. 416. Rittershusium ad Præfationem Salviani. *Pric.*

Dulce et amarum gustulum carpis] Plautus *Pseudolo* scen. 1. Act. 1. 'Dulce et amarum una nunc misces mihi.' Trucl. Act. 11. sc. 3. 'Postquam scio dulce et amarum quid sit ex pecunia.' Et in *Cistellaria* Act. 1. sc. 1. 'Namque amor et melle et felle est fecundissimus, gustu dat dulce, amarum ad satietatem usque oggerit.' Meleager Anthol. lib. VII. 'Ἀνθοδαίτε μέλιστα τί μοι χροὸς Ἡλιοδώρας Ψαύεις, ἐκπρολιποῦσ' εἰαρινὰς κάλυκας; *Ἡ σύ γε μὴνύεις ὅτι καὶ γλυκὺ καὶ δύσπιστον Πικρὸν αἰεὶ κραδίᾳ κέντρον' Ἐρωτος ἔχει; Et Plato amorem γλυκύπικρον nominat. *Elmenh.* Recte protulit Cod. Bertiniani verba Elmenhorst. Ita Medea γλυκερῇ κατέιβeto θυμὸν ἀνὴρ. Apoll. R. III. 290. *Osculum* est conjectura Scioppii, ut Susp. Lect. lib. III. c. 10. patet. Sed nulla est verisimilitudo, eam vocem depravatos fuisse librarios. Videtur autem id conjecisse Scioppius, quia in plerisque Mss. et Edd. antiquis *dulce* neutro genere scribitur, et hinc paullo infra ad 'istum igniculum' eo genere 'gustulum' sumtum existimat Colvius. Sed Mss. Flor. Guelf. pr. et Par. cum Edd. Vulc. sec. sen Scalig. et seqq. dant *dulcem*. Elegantissime autem *carptum*, ut centies occurrit, *osculum* vocat *gustulum*, *een proefje*, quia inde incipit amoris opus, ut cæna incepit ab ovo, quod

Apul.

5 Z

hinc etiam *gustulum* appellat Noster lib. ix. p. 200. Consule Lips. lib. ii. Ant. Lect. p. m. 66. Cort. ad Plin. lib. iii. Ep. 5. Huc pertinent Plauti loca in Pseud. i. 1. 61. ii. 4. 1. Trucul. iv. 3. 25. Cistell. i. 1. 71. 'Amor et melle et felle est fecundissimus, Gustu dat dulce, amarum ad satietatem usque oggerit.' 'Dulces et mæstas querelas' jungit Auson. in Cupid. vs. 44. *Oud.*

Ne nimia mellis dulcedine diutina bilis] Suidas: Τοῦτο γλυκὺν μὲν, ἐστὶ τὴν αἰσθησιν, πικρὸν δὲ τὴν ἀνάδοσιν. Χολῆς δὲ ποιητικὸν αὐτὸ φασιν εἶναι, καὶ τρέπειν τοὺς χυμοὺς εἰς τοῦναντίον τῆς γεύσεως. Hinc Anthol. i. c. 48. Πᾶν τὸ περισσὸν ἄκαιρον, ὅθεν λόγος ἐστὶ παλαιός, ὧς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλεόν ἐστὶ χολή. *Elmenh.* De hac mellis vi adi Suidam in Μέλι, Plinium lib. xxii. c. 24. et confer Longum in Pastor. lib. i. p. 20. ubi pro vulg. *μαλνεσθαι* videtur legendum *πικραίνεσθαι*. Nam de Pontico melle, quod putat Lindenbrog. et alii, dicto *ἐκφρονας ποιεῖν*, ut apud Ælian. v. Anim. 42. Xenoph. p. 342. qui potuit scire rusticus in Lesbo puer? Anth. lib. i. p. 101. Ed. Brod. *Λόγος ἐστὶ παλαιός, ὧς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλεόν ἐστὶ χολή*. Ceterum et ipsum *nimium* est *χολή* Aristoph. Ranis 4. et ex eo Suid. in Πάνν, ac Palæphat. de Incred. p. 60. Ed. Toll. qui e Mss. et Apostolio cap. 6. § 32. est augendus. *Oud.*

Amaritudinem contrahas] Non damno *contraho*, quod plerique Mss. et Edd. post Colvium præbent, ut et alibi, 'noxam contrahere.' Vide supra. Sed tamen non plane ausim damnare simplex, quod etiam est in Pithæano, eodem sensu: ut passim, 'trahere nomen,' 'crimen,' 'formam,' 'gratiam,' 'prædam,' uti e Mss. legendum in Septim. de B. Tr. lib. ii. 18. Lucan. lib. vi. 539. 'Tracta durescunt tabe medullæ:' quod male exponunt: et adposite lib. ix. 923. 'Si quis peste diurna Fata trahit.'

Ovid. v. Trist. 13. 3. 'Æger enim traxi contagia corpore mentis.' iii. e P. 2. 13. 'Ægri contagia vitat, Vicinum metuens ne trahat inde malum.' Solin. c. 49. 'Insolentia aëris morbos trahant.' C. 52. 'Tetriorum spiritum traxerunt:' ubi male Ed. Delr. *hauerunt* e glossa. *Idem.* *Bilis amaritudinem*] Per antitheton decentissimum significat, in amore plus esse amaroris quam dulcedinis: sicut enim mel dulcissimum est, ita bilis amarissima. Ex felle, ut physici tradunt, et memorat Plin. noster, bilis est, et magnum in hac parte virus: hinc it in mores crimen bilis nomine, cum se fundit in animum. De atra bili quam Græci 'melancholiam' vocant, de citrina, vitellina, prasina, adusta, scriptissimus in commentariis Tusculanarum Quæstionum, et copiose dissertant Plato, Galenus, Albertus magnus, cæteri. *Beroald.* *Cave ne nimia mellis dulcedine diutinam bilis amaritudinem contrahas*] Catull. 'Neve ex ambrosia tibi mutatum cadat istud Snaviolum tristi tristius helleboro.' Lucret. 'Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ.' Æn. iv. 'Spargens humida mella:' ubi Servius: 'Non incongrue ad amaritudinem amorum mel adhibet.' Julianus in Epistolis: *Χολῆς αὐτὸ (μέλι) ποιητικὸν εἶναι σύμπαντες ὁμολογοῦσι, καὶ τρέπειν τοὺς χυμοὺς εἰς τοῦναντίον τῆς γεύσεως.* Vide Proverb. 26. 16. et 27. Sirachidem 37. 33. Scholiastes ad Ranas Aristophanis: Τὸ πολὺν, καὶ ἂν ᾗ γλυκὺν, πονηρὸν ἐστὶ. Suidas, ex nescio quo Veterum: Τρώγων γλυκερὰ πικρίας ἔχεις τρόπους. Hieronymus ad Furiam: 'Quasi coturnicum carnibus usque ad nauseam saturata es: amarissimam cholera tuæ sensere fauces.' Latet autem heic scitum certum et salubre: filias Voluptatis Mœrorem et Tristitiam esse. Venus in Psychen vindicata post delectamentum suo cum Cupidine habitum, infra lib. vi. 'Ubi sunt Sollicitudo atque Tristities ancillæ

meæ? quibus introvocatis tradidit torquendam eam.' Apposite ad Apuleium Solomo: (qui et a melle similitudinem sumpsit:) Μέλι ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ὃ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὺν φάρυγγα, ὕστερον μὲν τοι μικρότερον χολῆς εὐρήσεις. 5. 3. 4. *Pric.*

Cum sim paratus, vel uno suaviolo interim recreatus, super ignem istum porrectus assari] Dio Cassius lib. LXV. Εἰς τοῦτο μωρίας ἀφικνοῦνται τινες, ὥς ἂν τι προσδοκῆσῶσιν ἀγαθὸν κακῷ μεμιγμένον λήψεσθαι, ἐπιθυμία τοῦ κρείττους καταφρονεῖν τοῦ χειρόνος. Claudianus: 'Suadentque brevem præsentia fructum, Et ruit in vetitum damni securæ libido.' In Mimo veteri: 'Amans quid cupiat scit, quod sapiat non videt.' Notanda et emphasis verborum, 'uno vel suaviolo recreatus.' Scriptor ad Hebræos XII. 16. Ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. Plutarchus in de liber. educandis: Μίαν ἡδονὴν θανάτου τιμώμενοι. *Idem.* *Super hunc ignem]* Cum de igne elementalī, quo cœna a Fotide coquebatur, loqui simpliciter videatur, non infestiviter referri potest ad ignem meretricium, juxta illud Terentianum: 'Accede ad ignem hunc, jam calesces plus satis:' ibi enim nomine ignis meretrix Thais significatur: id genus locutionis per acyrologiam fieri autumat Diomedes: a Virgilio quoque decenter dictum est: 'At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.' Beroald. *Assari]* Torreri, uri, excoqui, sicut assæ carnes percoquantur. 'Primo,' ut auctor est M. Varro, 'fuit assa caro: secundo elixa: tertio jurulenta.' Dictum assum, quod ab igne assudescit: sudando enim assum distillat calorem. Alii assum dici interpretantur, quasi solum: quoniam in obsoniis sine pigmento saporis alieni assæ carnes inferebantur: Antiqui enim assum solum dixerunt: unde 'assa vox' dicta, non admixtis aliis musicis con-

centibus. Laudes majorum assa voce cantabantur, id est, ore prolata, et sine mixtura musices. Ab 'asso,' 'assaturæ' dictæ. Flavius Vopiscus scribit, Aurelianum imperatorem convivium de 'assaturis' maxime dedisse. Cibaria jurulenta, hoc est, jure condita, auctore Corn. Celso, magis alunt quam assa: magis assa, quam frixa. *Idem.*

Cum dicto] Cum hæc dicerem et loquerer. Locutio Appuleii prope peculiaris, et frequens. *Idem.* *Saviari]* Basiare, osculari. Catullus: 'Os oculosque suaviabor.' Tria sunt, ut proxime diximus, exosculandi genera: osculum scilicet, suavium, et basium: oscula officiorum sunt, basia pudicorum affectuum, suavia libidinum et amorum. *Idem.*

Et cum dicto arctius eam complexus, capi suaviari] Sisenna in Milesiis: 'Simul hæc dicens, suavium dedit.' Achilles Tatius II. Καὶ ἅμα λέγων, τὴν χεῖρα βιαίτερον περιέβαλον, καὶ ἐφίλου. Infra heic: 'Et conversum amplexus osculatur arctissime.' *Pric.*

Congermanescenti] Cl. Quadrigarius Annalibus: 'Facite exemplo eorum, ut vos cum illis congermanescere sciatis.' Corrigendus Varro Rerum Humanarum lib. III. 'Postea cum his una rempublicam conjuncti et congermaniti tenuere:' ubi excusum *congerminat*, et propius ad veram scripturam, in scripto libro, *congermani*. A congermanesco, congermanitus, ut a coalesco, coalitus. *Colv.* Loca sunt citata a Nonio p. 90. Ed. Merc. in v. 'Congermanesco,' ubi Salm. ad Solin. p. 22. corrigi volebat *congerminasco*. Frustra. Ibi in Varronis loco Ms. Voss. habet *congermanita*. Vide etiam Salm. p. 677. *Oud.* *In amoris puritatem congermanescenti mecum]* Suidas: ἔνσταθέσω, σὺν σοὶ ὀπήσω τῷ ἔρωτι' ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κρεῶν. 'Congermanescere,' est quod apud Philonem (de Eva loquentem) γάνυσθαι καὶ ἀντιπροσφύγγεσθαι. lib.

περὶ κοσμ. *Pric.* *Congermanescenti*] Vestusto verbo 'congermanescens libido' dicta, quæ compar est, et quædam quasi germanitate consimilis. Alii a 'congerminando' id deducere malunt, quod non placet: nam 'congermanescere' est evalescere, et consociari: unde 'congermanescens libido,' eleganter pro coalescenti et consociata usurpatur. Quadrigarius: 'Facit exempla eorum ut vos cum illis congermanescere sciatis.' *Ber.*

Patentis oris] Vide Comment. ad Petron. c. 26. 'Commovibat valgiter labra.' *Oud.* *Inhalatu cinnameo*] Anima et anhelitu odoris suavissimi, qualis est cinnami: amator enim amicæ animam anhelitumque suaveolentia quadam fragrantem, et odora-mentis commixtum esse sensit. Et nos olim osculum Panthiæ præconio suaveolentiæ extollescentes sic lusimus in idyllio: 'Cinnama quod fragrant, quod olet Cynireia myrrha.' *Beroald.*

Occursantis linguæ] Confer cum his Achillem Tatium p. 58. lib. II. ubi inter alia ait: Αἱ δὲ γλῶτται τοῦτον τὸν χρόνον φοιτῶσιν ἀλλήλαις εἰς ὁμιλίαν, καὶ ὡς δύναται, βιάζονται κακεῖναι φιλεῖν. *Elmenh.*

Illis nectareo] Oppido quam festiviter expressit mores amasiorum, qui linguam linguæ inter osculandum illidere consueverunt: quæ suaviatio mellitissima est, et nectaris dulcedine perfusa, nec non maximum quoque Veneris suscitabulum. In hanc sententiam est illud Plantinum: 'Fac proserpentem bestiam me, duplicem ut habeam linguam.' *Beroald.* *Et occursantis linguæ illis nectareo*] Lib. v. 'Suavium blandientis appulsu linguæ longe mellitissimum.' Lucretius: 'Afigunt avide corpus, junguntque salivas Oris, et inspirant pressantes dentibus ora.' *Pric.*

Adlubescente] 'Adlubescere,' verbum vetus; quod significat, placet, aut placere incipit. Plautus in Milite: 'Hecle vero jam adlubescit primu-

lum, Palæstrio.' Sicut a 'lubet' 'lubescit,' ita et 'adlubescit' dicitur. *Beroald.*

Pereo inquam] Verba deprompta ex intimo amoris promptuario, quibus amantes in complexus amicorum subinde uti consueverunt. *Idem.* *Pereo inquam: imo, jamdudum perii, &c.*] Apud Plaut. Bacchid. 'Nihili sum, Tactus sum vehementer visco, stimulo cor foditur.' *Pric.*

Propitiariis] Placata sis et propitia. *Esto*] *Sis.* *Beroald.*

Mutua voluntate] 'Mutuum' in amore dicitur, ubi par voluntas accipitur et redditur. *Idem.* *Mancipata*] Obnoxia, et quodam quasi Mancipi nexu obligata, tanquam addicta. *Id.* *Tibi mutua voluntate mancipata sum*] 'Sic amor amborum tetigit rude pectus, et æquum vulnus utrique dedit.' *Infra* lib. IV. 'Affectione mutua mihi pignorat.' *Pric.*

Prima face] Circumspecte Jo. Brædæus (lib. IV. Misc. c. 44.) notat ad hæc verba, quod 'prima fax' ideo Latinis 'Vesper' non dicatur, quoniam faces et lucernæ vesperi accenderentur; sed quia Venus et Vesperugo, fax cælestis et stella post Solis occasum prima, tum lucere incipiat. Id quidem quodammodo innuit Macrobius lib. I. Saturnal. c. 3. extremo, item Gellius lib. III. c. 2. his verbis: 'Præterea tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet, cum post mediam noctem proficiscuntur, et post primam facem ante mediam revertuntur, non dicuntur abfuisse unum diem: quando ante horam noctis sextam regressi, parte aliqua illius in urbe Roma sunt.' Sed confirmat magis idem auctor l. XVIII. c. 1. 'Sed cum jam prima fax noctis, et deniores esse tenebræ cœpissent, prosequenti Favorinum in domum, in quam divertebat, discessimus.' Nam vix est, ut aliter accipiat, tum quia in littore ambularent, tum quod adjecerit *noctis*. Vopiscus tamen de Ta-

cito narrat: 'Thermas omnes ante lucernas claudi jussit, ne quid per noctem seditionis oriretur.' Quod an huic nostræ opinioni adversetur, disputent curiosi. Ego pergo. *Gruter. in Susp.* Veteres per 'primam faciem' non intellexisse Hesperum, sed 'lumina accensa,' docui ad Hirt. B. Afric. c. 89. 'Circiterque noctem luminibus accensis.' Adde Plin. l. xi. c. 19. Drakenb. ad Sil. l. i. r. 66. *Oud.*

Cubiculum tuum adiero] Rectius Colvio Sciopp. Wow. Elmenh. Pricæus e suis membranis edidere *adero*, quibus accedunt D'Orvill. Pith. Fax. Guelf. uterque, et Lips. quamvis *adiero* est in Regio. Amari ab Auctore Accusativum vi præpositionis *ad* verbo junctæ, sæpius jam monuerunt viri docti. Adi me ad lib. ix. p. 187. lib. v. p. 91. 'scopulum istum aderunt.' Unde forsitan defendi posset vulgata Livii lectio lib. xlv. c. 28. 'Jussis Amphipolin adesse.' Sed aliter Livius, aliter Appuleius loquuntur. *Idem.* *Prima face tuum cubiculum adiero*] Rectior scriptura est *adero*. Infra lib. v. 'Scopulum istum protinus aderunt:' jam et *adero* in Oxoniensi video. *Pric. Prima face*] Horam vespertinam significat, qua faces accenduntur. Macrobius in primo Saturnalium scribit, quod post vesperam prima fax dicitur, deinde concubia. *Beroald.*

Ac te præpara] *Præpara* est in Oxon. Pal. Reg. D'Orv. Edd. Vulc. Wow. Flor. *propere* Bert. Præfero tamen cum Pith. Florent. Edd. Vett. item Elm. Scriv. *Pric. compara.* Vide Ter. Eun. i. 1. 2. Cic. ad Q. Fratr. c. 1. 'Te admonere ut te ante compares.' Præsertim in re bellica, a qua hic metaphoram sumit Fotis, *comparare* pro *præparare* ponitur. Adi collectanea ad Nepot. viii. 2. 2. 'Tempore ad comparandum dato.' Dein *enimque* Guelf. pr. *Oud.*

Præliabor] Prælio scilicet Venereo, de quo Virgilius: 'At non in Vene-

rem segnes, nocturnaue bella.' Et Epigrammatista: 'O quæ prælia, quas utrinque pugnās, Felix lectulus et lucerna vidit.' Sua est amoris militia, ut Marti sua prælia, sui bellatores: et ut inquit ille: 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.' *Beroald.* *Tota enim nocte tecum fortiter, &c. præliabor*] 'Tota nocte,' ut apud Propertium: 'Experta puella Officium tota nocte valere meum.' 'Præliabor,' ut infra lib. v. 'Veneris præliis velitari.' et i. 10. Aristæneti, *νικτομαχεῖν*. Virgil. 'Nocturnaue bella:' ubi Servius: 'Quibus coitus.' 'Fortiter,' ut lib. ix. 'Ille adulterorum fortissimus:' et apud Petronium: 'Qui ne tum quidem, cum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti.' Juvenal. 'Solaque libidine fortes.' *Pric.*

Obgannitis sermonibus] Immurmuratis, magisque clara voce enuntiatis. 'Gannire' enim, et 'obgannire,' obmurmurare est: unde et 'gannitio,' canum querula murmuratio significatur. *Beroald.*

Commodum] Tunc tunc, id horæ, eo momento: ut sæpe diximus. *Id.*

Mittit xeniola] Morem signat priscorum, qui hospitibus munera esculenta missitabant, quæ xenia, i. e. hospitalia, appellaverunt: nam, ut auctor est Vitruvius in sexto, cum fuerint Græci delicatiores, et a fortuna opulentiores, hospitibus advenientibus instruebant cubicula et triclinia, et cum penu cellas: primoque die ad cœnam invitabant, postero mittebant pullos, ova, olera, poma, reliquasque res agrestes, quæ xenia ab hospitibus appellaverunt: *ξένος* enim Græce hospes, *ξένιος* hospitalis, quo cognomento Jupiter colitur, ut meminit Dion. de quo intellexit poëta, cum ait: 'Juppiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' Hinc 'xenìa,' munera dicta hospitalia, et 'ὑποκοριστικῶς xeniola.' 'Xenia,' ut inquit Ecclesiastes, 'excæcant ocu-

los iudicium.' Jurisconsultus xeniis non in totum abstinendum esse præcipit. Martialis celebrat 'xenia' et 'apophoreta:' ubi annotandum, 'apophoreta' non tam dici munera quæ remittuntur ab his qui xenia acceperunt, quam vasa et id genus alia, quæ convivis apponebantur, ut secum post convivium ea auferrent, donoque haberent: hæc enim 'apophoreta' vocabantur, ut auctor est Athenæus: et apud nostros divus Ambrosius id plenissime enarrat in libro de cohortatione virginum scribens hæc: 'Qui ad convivium magnum invitatur, apophoreta secum referre consueverunt:' ad hunc intellectum referri debet illud Suetonii in Caligula: 'Agitatori Citico comessatione quadam in apophoretis viciis sestertium contulit.' Scio me aliter tradidisse in commentariis: sed cum liceat quotidie meliora invenire præteritis, et posteriores cogitationes prioribus sint sapientiores, volui obiter retractare id quod in Tranquilli commentariis poteram videri dormitans, conniventibusque oculis inspexisse: verum id a me aliubi quoque fiet, quotienscunque repastinandi reformandique editos jam commentarios in meliorem sententiam dabitur occasio. Homines enim sumus: nec ullus inventus est ἀναμάρτητος, hoc est, impecabilis. Hippocrates errores suos ingenue confessus est: Augustinus libro retractationum maculas priorum voluminum repurgavit: et M. Tullius non dubitavit aliquot jam editos libros aliis postea scriptis ipse damnare. Sed ad propositum. Idem Ambrosius apophoreta accipere videtur pro muneribus, cum de Vitali et Agricola martyribus scribens ait: 'Hæc apophoreta quidem plena sanctitate et gratia mecum detuli:' quod tamen per translationem de vasis dictum videri potest. *Idem.* *Mittit mihi Byrrhæna xeniola*] Suidas: ξένιον: τὸ δῶρον τὸ πεμπόμενον ξένῳ. *Pric.*

Porcum optimum] *Reg. Fux. porrum optimum.* *Pith. postortum optimum.* Bene autem viri docti reposuerunt *opimum*, uti est quoque in Mss. Oxon. D'Orv. pro *optimum*, quod ante Colvinum edebatur, et quomodo passim vox *opima* est corrupta. Vide Stewech. ad Front. lib. iv. 5. 4. Drakenb. ad Livium lib. xxxviii. c. 8. Mox 'mercedes opimas.' Lib. viii. in f. 'hostiis opimis.' Lib. x. p. 220. 'Partes opimas devorabam.' De Dogm. Plat. 'Opimæ partes:' in quibus idem error. Gell. lib. v. 14. 'Membra ferarum opimiora.' Horat. lib. iv. O. iv. 31. 'Quos opimus Fallere et effugere triumphus.' Sic enim ut locum cum Al. Cuninghame legamus, antiquissimarum D'Orvil. mei membranarum suadet auctoritas. *Vulgo effugere est.* Dein gallinas *Fux. Oud. Porcum opimum, quinque gallinulas, et vini cadum in ætate pretiosi*] Horatius: 'Accipis uvam, Pullos, ova, cadum temeti.' Vitruvius lib. vi. 'Cum fuerunt Græci delicatiores, et a fortuna opulentiores, hospitibus advenientibus instruebant triclinia, cubicula, cum penis cellas: primoque die ad cænam invitabant: postremo' (lege *postero*) 'mittebant pullos, ova, olera, poma,' &c. *In ætate* sincera lectio est, nec debuit moveri: sic 'Episcopum in ætate antiquum' Cyprianus dixit. Jurisconsultus in lib. iii. § 1. ad SC. Silan. 'In gravi valetudine affectum,' et Noster lib. vi. 'In laboribus defessum.' *Pric.*

Vini cadum in ætate pretiosum] Talis 'Nonum superantis annum Plenus Albani cadus' apud Horatium. Statius: 'Vinaque perpetuis ævo certantia fastis.' Et bene, 'pretiosum.' Horatius: 'Albani veteris pretiosa senectus.' *Idem.* *In ætate pretiosi*] Vina generosa vetustate censentur: phalerni ætas media a quinto decimo anno incipit, ut docet Plin. in xxiii. Salomon in Ecclesiastico: 'Vinum novum inveterascet, et cum suavitate

hibes illud:’ et Plautus quoque in Casina inquit: ‘Qui utuntur vino vetere, sapientes puto:’ idem in Penulo, ‘Vinum edentulum’ eleganter appellat quod vetustum intelligi vult, et ob id pretiosum; sicut senes ob vetustatem seniumque edentuli fiunt, hoc est, sine dentibus. *Beroald.*

Veneris hortator et armiger Liber] ‘Verbum hercle hoc verum erit, sine Cerere et Libero friget Venus,’ ait Chremes Terent. Eunnuch. Unde apud hunc Nostrum lib. v. ‘Venus inimicam suam sobrietatem nominat.’ E contra Horat. lib. III. Od. 18. ‘Craterem Veneris sodalem.’ *Brant.* *Veneris hortator et armiger Liber]* Ovidius: ‘Vina parant animos Veneri.’ Euripides Bacchis: Οἶνον δὲ μηκέτ’ ὄντος οὐκ ἔστι Κύπρις. Theo in Aratum: ‘Ορθῶς Διόνυσος καὶ Ἀφροδίτη λέγονται μετ’ ἀλλήλων εἶναι. Achilles Tatius II. Οἶνος ἔρωτος τροφή. Porphyry. περὶ ἀποχ. 4. de Ægyptiorum sacerdotibus: ‘Ἀφροδίσιον ἔφασαν (οἶνον) ὁρέξεις ἐπιφέρειν. Scholiastes ad Theocriti Eidyll. x. ‘Ο οἶνον κεραυνόμενος πρὸς ἀφροδίσιον ἐκκαίεται. Lucianus in Amoribus: Τερπνοτέρα Ἀφροδίτη μετὰ Διονύσου, καὶ τὸ παρ’ ἀμφοῖν ἡδὺ σύγκρατον’ εἰ δ’ ἀποζευχθεῖεν ἀλλήλων, ἦττον εὐφραίνουσιν. Scholiastes Aristophanis: Ἡδονὴν καὶ ἀφροδίσιον μέθη ἐξανίστησι. et post, Ἀκόλουθα τῷ Διονυσιακῷ ποτῷ τὰ ἀφροδίσιον. Valer. Max. II. 1. ‘Proximus a Libero patre intemperantiæ gradus ad inaccessam Venerem esse consuevit.’ Theophylactus ad illa Rom. XIII. Μὴ κάμοις καὶ μέθαις, μὴ κολταις, &c. Εἰπὼν περὶ τῆς μέθης πρότερον, νῦν λέγει περὶ τῶν ἐκ ταύτης γεννωμένων κακῶν’ ἐκ γὰρ μέθης αἱ ἀσέλγειαί. *Pric.* *Veneris hortator Liber]* Hoc est, Bacchus, cuius nomine vinum significatur, maximum haud dubie est libidinis incentivum: ut merito armiger et hortator Veneris dici mereatur. Fabulantur Antiqui, filium Liberi ac Veneris Priapum fuisse, ducti conjectura verisi-

mili: propterea quod qui vino indulgeant, sint natura ad Venerem propensiores: ut autem Vulcanum pro igne per tropicam locutionem vulgo usurpamus, sic et Venerem pro coitu, Liberum et Cererem pro vino et pane, non minus decenter quam licenter dictitamus: quod et Quintil. refert in VIII. Hinc illud vulgatissimum, ‘Sine Cerere et Libero friget Venus.’ Apostolica sententia interdicatur sacerdoti vinum, in quo est luxuria: et qui altari servit vinum, et siceram bibere prohibetur: venter enim mero æstuans facile despumat in libidines. ‘Sicera’ autem, ut inquit Hieronymus, et in decretis canonicis repetitum est, ‘Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, qua quis inebriari potest.’ Liberum autem Bacchum ex eo dictum autumat Seneca, quia liberat servitio curarum animum, asseritque, et audaciorum in omnes conatus facit. Quidam ob licentiam linguæ et libertatem loquendi Liberum dici opinantur, tanquam ex ebrietate fiant homines linguæ liberioris petulantiorisque. Si Plutarcho credimus, Liber ex eo dictus est, quod pro Græciæ libertate pugnavit. Augustinus, quod annotatu dignum est, [&c. Vid. Not. Delph.] Diem festum dicatum Libero patri, ‘liberalia’ vocant, a Græco vocabulo ‘Dionysia.’ *Beroald.*

PAG. 28 *Pudoris ignaviam]* Inverecundus Deus Liber nuncupatur a priscis, ex eo quod inverecundi per vinolentiam homines fiant. Horat. ‘Simul calentis inverecundus Deus Fervidiore mero arcana promorat loco.’ *Idem.* Vinum istud sorbeamus hodie omne, quod nobis restinguat pudoris ignaviam] Ovidius: ‘Nox et Amor vinumque nihil moderabile suadent.’ Arnobius I. VII. ‘Quid Deo cum vino est, venereis re proxima? &c. verecundiæ, pudoris, et castitatis inimica?’ Lucian. in de Dea Syria: “Ἀμα οἶνον εἰσιόντι παρῆρσθα εἰσέρχεται. *Pric.*

Alacrem vigorem libidinis incutiat] Ambros. de Pœnitentia lib. i. c. 16. 'Pascitur libido conviviis, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate flammatur.' Aretæus Cappadox de acentor. morb. curat. fol. 163. Οἶνος γὰρ θάλλψις μὲν ἐστὶ νεύρων, μάλλαξις δὲ ψυχῆς, ἐπανάκλησις δὲ ἡδονῆς, γονῆς γένεσις καὶ πρόκλησις Ἀφροδισίων. Vide notata ad Arnobium p. 120. lib. vii. Libanii Sophistæ progym. fol. 122. Elnenl. Recte alacrem vigorem defendit Pricæus. Ac vigor in re Veneræ non raro adhibetur. Hinc infra p. 32. 'Arcum meum ipse vigor adtendit.' Lib. ix. p. 191. 'Vigortus juvenis.' Pith. *incutiat*. Oud. *Et alacrem vigorem libidinis incutiat*] Minucius in Octavio: 'Ubi convivium caluit, et incestæ libidinis ebrietate fervor exarsit.' Scholiastes vetus Horatii ad Epist. Lib. i. 'Inter omnia quæ vino accidunt et illud est maximum, quod vires in Venerem præstat.' Isidorus viii. 11. de Libero: 'Attributas ei mulieres dicunt, et vinum, propter excitandam libidinem.' Infra hic lib. x. 'Vino, &c. copioso memet madefeceram, et unguento fragrantissimo prolubium libidinis suscitaram.' 'Alacris vigor' heic, ut apud Serenum Sammonicum: 'Tunc poteris alacrem capitis reparare vigorem.' Infra hic lib. x. 'Saltationis agilem vigorem.' Gellius xix. 12. vigores et alacritates' junxit. Pric.

Hæc enim sitarchia navigio, &c.] Nullum est dubium, quin recte emendaverit Beroaldus: hæc *sitarchia navigium*, ac bene explicuerit de comætu et alimento. Eum vide cum Pricæo. Confirmant quoque eam lectionem Mss. omnes, excepto Bertin. In Edd. Vicent. Ber. Bas. pr. *hæc s. navigio*. Guelf. sec. *siriachaia*. Par. *siriarchia*. Fux. *scytarchia*. Dein ut vino male Edd. Ald. Junt. post. Oud. *Hæc enim sitarchia navigio*] Emunctior lectio et tersior est: *Hæc enim sitarchia navigium Veneris indigct*

sola: ut sit sensus per metaphoram, [&c. Vid. Not. Delph.] nam, ut inquit ille: 'Si nescis, oculi sunt in amore duces:' et ab Epigrammatista dictum est: 'o quæ prælia, quas utrinque pugnas, Felix lectulus et lucerna vidit!' Beroald.

Ut in nocte pervigili, et oleo lucerna, et vino calix abundet] Infra heic: 'Lucerna prægrandis, et oleum ad lucem sufficiens, et calida cum œnophoris et calice.' Pric.

Nam Milonis, &c. Cum ecce] Frequentissimam esse confusionem vocum *jam* et *nam*, nemo nescit. Et vocula *jam* optime respondet seqq. *cum ecce*; ac bene transitioni hic inservit. Vide quæ laudavi ad Lucan. lib. ii. 214. 'Jam sanguinis alti Vis sibi fecit iter.' Infra lib. vi. p. 119. et sic sæpe Auctori est *jamque*. Verum tamen, quia sæpe Auctor cum aliis, ut ibidem monui, vocula *nam* utitur in transitione, non temere quid mutem. p. 30. 'Nam et pueris extra limen,' &c. Lib. viii. p. 248. 'Nam et illi pastores,' &c. ubi Colvio placebat *jam*. Oud. *Nam boni Milonis concinnaticiam mensulam, &c.*] Æneid. i. 'Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes:' ubi Serv. Fuldens. 'Bonus hic Milo κατ' ἀντίφρασιν dictus. Pric. Boni] Ironicus: sic Terent. 'Virum æquum Parmenonem.' Hinc virtutes pro vitis interdum usurpant. Beroald.

Concinnaticiam mensulam] Solinus in Præfat. ii. 'Ut nec in eo prodiga sit copia, nec damnosa concinnitas.' Et c. 4. 'Egrediemur propositæ concinnitatis modum.' Concinnitas autem illa brevis est. Brant. *Concinnaticiam mensulam*] Breviculam, modicam, deparcam. 'Concinnare' enim est, apte conficere, et quasi in arcum breveque colligere: unde 'concinnaticium' deducitur, pro brevi et collecto et apte cohibito. Supra dixit, 'exiguum grabatulum.' Lucianus

Græce ait, κλινίδειον στενὸν, id est, lectulum sive mensulam concinnatiam. *Beroald.*

Quam pote tutus] Id est, quantum fieri poterat. *Idem.*

Inibi] Aspectu Fotidis. *Idem.*

Recreabar animo] Male Colvius cum Vulc. et Wow. exhibuere *animo*, licet in eam lectionem conspirent Palat. Reg. Fux. D'Orvill. Oxon. Par. Bene sit Elmenhorstio et Pricæo, qui *animi* revocarunt, et duobus Nostri exemplis confirmarunt. Lib. xi. p. 254. 'Recreatus animi.' Salm. ad Solin. c. 36. 'Quos ut animi firmaret.' ut est etiam in Mss. Leidd. 5. et Ed. Cam. Alii, *animo*, *animis*, *animum*. Vide et supra ad lib. i. p. 18. 'Voti gaudeo.' *Oud. Recreabar animi*] Elocutio vetus et usitatissima. Ita 'pendeo animi,' 'felix animi,' 'et præstans animi,' frequenter dictum. *Beroald.* *Assidue respiciens præministrantem Fotidem, inibi recreabar animo*] Dum Milo cum uxore dant mensarum operam, se Fotide sua Appuleius pascit. Apud Achillem Tatium ille lib. i. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι τῇ γαστρὶ μετρήσαντες τὴν ἡδονήν, ἐγὼ δὲ εὐωχίαν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φέρων, τῶν τε τῆς κόρης πρόσωπον γεμισθεὶς, καὶ ἀκράτῳ θεάματι, &c. ἀπήλθον μεθύων ἔρωτι. Et 5. Τὸ μὲν δεῖπνον ἦν πολυτελές, ἡ δὲ ἐφαπτομένη τῶν παρακειμένων, ὥς δοκεῖν ἐσθίειν, οὐκ ἐδύνατο τυχεῖν ὀλοκλήρου τροφῆς, πάντα δὲ ἐβλεπέ με. οὐδὲν γὰρ ἡδὺ τοῖς ἐρώσι πλὴν τὸ ἐρώμενον· τὴν γὰρ ψυχὴν πᾶσαν ὁ ἔρως καταλαβὼν, οὐδὲ ἀντὶ χάραν τῇ τροφῇ δίδωσι. Porro pro *animo* fidenter *animi* reponimus: certissima ex simillimo loco conjectura nostra: extat in hæc verba infra lib. v. 'Dum sæpius divini vultus intuetur pulchritudinem, recreatur animi.' 'Animi recreatur' etiam lib. xi. dixit. *Pric.*

Cum ecce jam vespera] Temere Wowierum secuti sunt ceteri editores. Nam Mss. reliqui cum Edd. vetustis servant, *cum, ecce, jam vespera. Op-*

time. Vespera est Ablativus. Lib. iv. p. 74. 'Ubi vespera argentum recondi viderat.' Sed adi ad lib. i. p. 3. 'Vespera, dum,' &c. *Vesperi* tamen est in Pith. *Oud.*

Lucernam intuens Pumphile, quam largus (inquit) imber crastino aderit] In Vespis Aristophanis: Οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον ἴδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι. Ἐπεισι γοῦν τοῖσι λύχνοις οὐτοῖς μύκητες. Φιλεῖ δ', ὅταν ἦ τοῦτ', ποιεῖν ὑετὸν μάλιστα. Vide Servium ad Virgilia ea, 'Testa cum ardente videret Scintillare oleum.' Georg. i. *Pric. Aderit crastino*] Eam divinationem magicæ artis significat, quæ per lucernas fit: de qua intelligi voluit Plinius cum lib. xxx. sic inquit, 'Species magicæ plures sunt: namque ex aqua et sphaeris, et ex aëre et stellis et lucernis ac pelvibus, securibusque, et multis aliis modis divina promittit.' Quod autem ait Plin. ex pelvibus et securibus promitti divinationem a magica, signat lecanomantiam et axinomantiam, de quibus diximus in principio Commentariorum: sic Græce dicitur divinatio quæ fit per pelves et per secures; λεκανὴν enim pelvim, et ἀξίνην securim dicunt: hinc apud Strabonem lib. xvi. lecanomantici accipiuntur pro magis Persarum, per secures sive dolabras divinantibus. Præsagia autem sive prognostica ex ignibus terrenis fieri nemo non novit, et observant eruditi: unde orta pyromantia, et quæ nostri vocant ignispicia, quæ Amphiaras primus invenit: namque pallidi murmurantesque ignes, tempestatum nuncii sentiuntur: pluviae etiam, si in lucernis fungi: si flexuose volitet flamma, ventos præsagant: et lumina cum præ se flammas elidunt, cum in ea pendentes coacervantur scintillæ, vel cum tollentibus ollas carbo adhærescit, item cum carbo vehementer perlucescit. *Beroald.*

Sibi lucernam prædicere] Ex Lucern-

nis divinasse Veteres, docet Plinius Natur. Histor. lib. xxx. c. 11. et Petrus Victorius Var. Lect. lib. xxxiii. c. 21. Theoph. de signis Tempestatum. fol. 437. Καὶ ἐὰν λύχνος ἀπτεσθαι μὴ ἐθέλῃ, χειμῶνα σημαίνει, καὶ τέφρα πηγνυμένη νιφετόν. λύχνος εὐδίας ἡσυχαῖος καίόμενος, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν χειμῶνος ὄντος μύκαι μέλαιναι ἐπιγέωνται, χειμῶνα σημαίνει. καὶ ἐὰν ὥσπερ κέγχρως πολλοῖς κατὰ πλεων ἦ, χειμερίζει, καὶ ἐὰν κύκλῳ περὶ τὸ λαμπρὸν ὦσι, εὐδίας οὐσης, χιονικὸν ἦ, τοῦ ὄνου φάτιγῃ εἰσανίσταται, καὶ ζοφερά γίνεται, χειμῶνα σημαίνει. Festus Avienus in Arati Prognostica p. 121. 'Cum procera salum repetit clangore frequenti Ardea, cum parvæ defigunt spicula muscæ, Et si nocturnis ardentibus undique tædis Concresecunt fungi, si flammis eminet ignis Effusus, aut lucis substantia langueat ultro, Convenit instantes prænoscere protinus imbres.' Elmenh. Vide Comm. ad Virg. G. i. 390. Oud.

Lucernæ Sibyllam pascimus] Recte Elmenhorstius pro *lucernæ*, quod est in Edd. Vett. reposuit *lucernam*, ut habent quoque bini Guelferb. Reg. Fux. Oxon. Par. D'Orvill. Nam ipsam *lucernam* vult considerari, ut alteram *Sibyllam*: uti Martialis lib. xiv. 40. 'Ancillam tibi sors dedit lucernam.' Sic enim, non *lucernæ*, docuit scribendum esse Is. Vossius ad Catull. p. 128. nisi quis cum Scioppio lib. iii. Susp. Lect. c. 4. malit scripturam Codicis Bertin. *lucernæ fibram*. Modo tum addat tamen *Sibyllam*, quæ vox ad sensum est necessaria. *Lucernæ* enim *fibra* potest esse eminens illa *lucernæ* pars, quæ ignem et flammam facit. Uti *fibræ* sunt extremæ partes radicum, et aliarum rerum (Vide ad Virg. G. i. 128.) et præcipue extorum. Ut scilicet allusio simul fiat ad vaticinia de extis, quorum fibris poëtæ adscribunt *vocem*, easque *monere* et *prædicere* canunt. Adi me ad Lucan. lib.

i. 621. 'fibrasque minaces:' et ibid. 'pulmonis fibra tacet.' Sed vehementer me offendit verbum *pascimus*, quod jam Beroaldus substituit pro vitiose edito in Edd. pp. *parcimus*. In Oxon. Cod. est *dicam*: quod Pricæo arrisit. Sed ut in Lips. Pal. Fux. sic etiam in utroque Guelferb. Reg. Par. D'Orvill. legitur *dicamus*. Quod jam Wowerio et Roaldo placuit. Nominemus istam lucernam, seu lucernæ fibram, grandem Sibyllam, quæ tam egregie prædicere novit. Videtur tamen aliud quid latere, ut *perhibeamus*, *prædicemus*, vel simile. In D'Orvill. est *Sybilen*. Fux. *illam l. in Pith. lucerno S. pascimus*. Idem. *Lucernæ Sibyllam*] Id est, divinatricem. Sibyllas enim dici fœminas Deo plenas, vaticinasque, tradunt omnes. Beroald. *Grandem, inquit, istam lucernæ Sibyllam pascimus*] Oxon. G. i. i. *lucernam Sibyllam dicam*: quod fortasse vulgatis rectius. Palat. et Lipsii Ms. *dicamus*. Pric.

Candelabri] Candelabrum idem cum lucerna esse vult Beroaldus. Separat tamen ab ea Paulus lib. iii. D. de supel. leg. *Colv*. Prave Beroaldus *lucernam* et *candelabrum* eadem putat. Diserte Auctor distinguit, eamque ait contueri Solem 'de specula candelabri,' sive excelso loco, et quasi e turre. Nam in 'candelabro' et 'lychnucho' stat lucerna seu lychnus, ut passim. Oud. *De specula candelabri*] Attende, *candelabrum* et *lucernam* indifferenter usurpari, cum proprie candelabrum a candelâ dictum sit. Beroald.

Ad hæc ego] Oxon. et Par. *ut ego*. Male utrumque. p. 22. 38. 'Ad hæc ego:' et passim. p. 33. 'Ad hæc ego subjiciens:' ubi male a quibusdam Edd. uti hic a Bertin. abest *subjiciens*. Lib. ix. p. 188. 'Ad hæc pastoris uxor subjiciens.' Vide plura ad lib. i. p. 16. 'Ad hæc ego risu subjicio.' Oud.

Sunt, aio, prima] Recte Pricæus

contra Colvium p. 67. Lib. iv. cum Bernartio ad Statium, lib. iii. Th. vs. 636. et Lipsio in marg. legentem *priva*, defendit vulgatum. Lib. x. p. 210. 'Primis elementis Cupido nutriebatur.' Lib. xi. init. 'prima exordia.' Et sic passim Justin. Quinct. alii. Pro aio prave Edd. Junt. Ald. Bas. pr. *animo*. In Oxon. et Par. *supplementa pro rudim*. Idem. *Hujusce*] Palat. et D'Orvill. simpliciter *hujus*, Reg. cum Florent. Lips. *hujusce*, ut edidere quoque Vulç. et Wow. Oxon. et Junt. post. *hujusmodi*. Sed *hujuscemodi*, quod servat etiam Paræan. et Pith. cum Edd. Vett. crebro, vel *hujusmodi* est in Appuleio. Vide Indicem, licet sæpe temere mutarint Colvius, et alii, quia hoc vel illo Ms. excidit *modi*, ut lib. ii. p. 21. 32. vii. 146. viii. 171. &c. Idem. *Prima divinationis experimenta*] Idem Codex *supplementa*. Male pro *prima* autem *priva* eruditi reposuerunt. Infra lib. ix. 'prima facinorosa disciplina arma.' sic Horatio 'elementa prima.' *Pric*.

Nec mirum, licet] Par. *ita nec mirum, l*. Ceterum bene *Pricæus* monuit, distinctionem ante *licet* esse tollendam. Sensus enim est: Nec mirum est, ignem istum, licet modicum, &c. scire et enunciare. *Oud*. *Nec mirum, licet modicum, &c.*] Tolle *τελεῖαν στιγμήν*, et uno tenore lege. Ita sensus, alioqui involutior futurus, satis obvius erit. *Pric*.

Istum igniculum] In Fux. et Guelf. sec. est *id*. *Istud* est etiam in Pal. Bert. D'Orv. Pith. Edd. Vic. Junt. pr. quod perperam placuit Colvio, quum sequatur *memorem*. Nec tamen id de nihilo putem, et scribendum, *istunc* sive *istum hunc*: quæ sæpe jungit Appuleius. Mox *hic iste*. Adi ad lib. i. p. 2. 'In verba istæc.' *Oud*. *Licet modicum istum igniculum*] Ignis iste terrenus, qui in usu est mortalium, cognatione quadam igni cœlesti et æthereo copulatus, potest

nobis enunciare, quid divinus ille portendat: theologorum enim et philosophorum una vox est, mundum hunc inferiorem superioribus motibus esse contiguum, et hæc crassiora per corpora subtiliora regi atque moveri: unde dubium non est, igni illi cœlesti igniculum hunc terrenum elementariumque ancillari et subservire. Quod autem ignis hic noster immortalis illius et cœlestis ignis cognatus sit, argumento est institutum priscom, qui, ut auctor est Plutarchus, ignem in lychno non extinguiebant, sed per se languescere ac emori permittebant, quasi inextinguibilis ætherei ignis cognatissimum. De sympathia, hoc est, cognatione et concordia, quæ est rebus terrenis cum cœlestibus, subtiliter scribit Proclus Platoniceus. *Beroald*.

Memorem illius majoris et cœlestis ignis, &c.] Lactant. vii. 21. itidem de igne terrestri loquens: 'Quem labe terreni corporis, quo tenetur, et fumus exilire cogit, et ad cœlestem naturam cum trepidatione mobili sublevari.' *Pric*.

Corinthi] Civitas est in Peloponneso, Achaia caput, Græciæ decus, inter duo maria Ionium et Ægæum quasi spectaculo exposita, quam Romani (ut inquit M. Tullius) diruendam esse censuerunt, perinde ac præpotentem, et aliquando Romano imperio nocituram: alio nomine Ephyre dicta, unde æra Ephyreia pro Corinthia apud poëtas, ut supra diximus. *Beroald*.

Chaldaeus quidam] Hi enim fata vendebant, et quid cuique eventurum, accepta mercede, prædicebant. Inde Firmic. Astron. lib. viii. c. 25. 'ars Chaldaica.' Ridet hos æruscatores egregie, et refutat Favorinus apud Agellium lib. xiv. cap. 1. ut et Sextus Empiricus contra Mathematicos fol. 93. et D. August. in quæst. mixtis quæst. 115. *Elmenh. Chaldaeus*] Assyriorum magi ex gen-

tis vocabulo Chaldæi nominantur, qui diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut prædici posset quid cuique eventurum, et quo quisque fato natus esset. Chaldæorum astronomicorum genera multa sunt: nam quidam Orcheni dicuntur, quidam Borsipeni, et alii complures: qui per sectas distincti sunt. Hi per omnem vitam philosophantur, multa futura prædicentes: qui tum auguriis, tum sacris, tum aliis quibusdam incantamentis et mala avertere ab hominibus, et bona afferre, somnia insuper et prodigia interpretari consueverunt: de quibus non parum multa Diodorus, Strabo, et M. Tul. Adversum Chaldæos, qui et genethliaci appellantur, Phavorinus philosophus olim disseruit egregia atque illustri oratione. ‘Vulgus,’ ut inquit Gellius, ‘quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, mathematicos dixit.’ De his poëta satyricus: ‘Chaldæis sed major erit fiducia: quicquid Dixerit Astrologus, credent a fronte relatum Hammonis.’ In Chaldaico sermone se etiam laborasse testatur divus Hieronymus, in tantum, ut vix posset anhelantia et stridentia verba proferre. *Beroald.*

Civitatem] Corinthum. *Idem.*

Turbulenta] Lego *turbulentat*: ut verbum sit, quod significat perturbat, vexatque. *Idem.* *Chaldæus quidam hospes miris totam civitatem responsis turbulentat*] ‘Improvida pectora turbat.’ Onomast. vetus: ‘Turbulento: διαθορυβέω,’ sic, ‘responsione consulentes conturbare’ II. 33. Firmicus. Horatius: ‘Irritat, mulcet, falsis terroribus implet, Ut Magus.’ Jul. Paulus Sent. v. 21. ‘Vaticinatores, qui se Deo plenos assimilant, idcirco civitate pelli placuit, ne humana credulitate publici mores ad spem alicujus rei corrumpentur, vel certe ex eo populares animi turbarentur:’ simile Act. 15. 22. λόγους παράττειν. Proprie autem hoc loco

responsis: sic in Apologia: ‘Mathematicos quosdam consuluit, qui (utinam illud non vere) responderunt,’ &c. Apud Julium Obsequentem: ‘Aruspex respondit,’ &c. In Plauti Curcul. ‘Conjectores a me consilium petunt: Quod eis respondi, ea omnes stant sententia.’ Recte porro mendicabulum hoc hominis *hospes* vocatur. Artemidorus III. 21. Οἱ μάντεις περυστοῦσι. Infra de simili grege lib. IX. ‘Assiduis interrogationibus argumenti satietate defecti, rursum ad viam prodeunt:’ ad nova nempe hospitia quærenda. *Pric.*

Arcana fatorum] Cod. D’Orv. *futurorum*. Sed cave, ne mutes. E Virgilio, qui ita locutus est plus semel, sumsit Auctor. Vide *Pricæum*. Utrumque junxit Lucan. lib. IV. 149. ‘fatigue arcana futuri.’ *Oud.*

Edicit in vulgum] Mss. Palat. Guelferb. Oxon. D’Orv. frustra præbent *vulgus*. Adi Drakenb. ad Liv. lib. VI. cap. 34. ‘Gratiam Fabio ad vulgum quæsierat:’ me ad Cæs. lib. VI. B. G. c. 14. ‘In vulgum efferre.’ Mss. Pliniani lib. II. c. 12. ‘Primus Romani generis in vulgum extulit.’ Auson. Epist. IX. 45. ‘Per vulgum mihi cognita.’ Nec aliter in plerisque Codd. Martian. Cap. I. VI. in init. ‘Quod pavidum stupidat sapiens sollertia vulgum.’ Nec mutandus erat Minuc. Fel. cap. 2. ‘Ut vulgus superstitiosus solet:’ in *superstitiose* vel *superstitiosius*: quasi rarior esset masculini generis usus, cum Heum. et Menken. in Misc. nov. Lips. v. VI. p. 483. et 745. Solin. cap. I. ‘Quod numquam in vulgum venit:’ ut recte edidit Salmas. e consensu optimorum Codicum, in quibus IV. Leidd. cap. 39. ‘Fabula in vulgum data est.’ *Idem.* *Et arcana fatorum stipilus emerendis edicit in vulgus*] In libello de Mundo: ‘Prophetæ Deorum majestate effantur cæteris quæ divino beneficio soli vident:’ cui loco forsan mitilo supplendum

pleni. Vide locum Julii Pauli paulo supra adductum. Infra lib. viii. 'Velut numinis divino spiritu repletus, simulabat sanciam verecundiam.' Ait Appuleius 'stipibus emerendis.' Sophocles: Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλόργυρον γένος. Illud 'arcana fatorum' est a Poëtarum præcipuo, qui lib. i. 'Fatorum arcana movebo:' et vii. 'Fatorum arcana reliquit.' *Pric. Stipibus emerendis*] Lucro parando, et nummis congerendis: 'stipem' enim nummum, a 'stipando,' appellaverunt: nam cum asses librales essent, eos in aliqua cella stipabant, id est, componebant, ut inquit M. Varro, quo minus loci acciperent. Hinc 'stipulari' et 'restipulari': 'stipendiarii' dicti, qui stipem pendebant: erant autem stipes æræ: cujus nummi ponderandi pensatores, auctore Plinio, 'libripendes' dicuntur. *Ber.*

Copulam nuptialem] *Copulas nuptiales.* Insignis hæc Veterum superstitio, qui ab Astrologis et Chaldæis rerum agendarum tempora accipiebant. Ambrosius Epist. lxxxiii. 'Aliud est observare gentilitio more, ut, qua Luna quid adoriendum sit, judices, quantam fugiendam, nihilque ea inchoandum. Varios quoque cursus Lunæ obeundis negotiis commendare, vel cavere quosdam dies, quemadmodum plerique posteros dies vel Ægyptiacos declinare consueverunt.' Dixi de illa plura ad Epistolam Martialis Episcopi p. 207. In decreto Ivonis part. 3. c. 1. et sequent. Burchardo lib. i. p. 19. et pœnitentia Romano tit. 4. c. 4. de incantationibus omnino hoc prohibitum Christianis. *Elmenh.* Ante Elmenh. edebatur *copulam nuptialem*: ut in Pith. ac Bert. Nec male. Notum est illud Horatii lib. i. Od. 13. 'Quos inrupta tenet copula.' Martian. Cap. lib. ii. p. 26. in f. 'Soccatio copulam nuptialem constrinxit: ubi tamen Mss. habent *copiam* pro *coplam*, ut diserte est in uno Leid. de qua syncope alias. p. 15.

'Expers totius copulæ.' Sed tamen Mss. Lips. Pal. Flor. Oxon. Par. D'Orvill. Guelferb. agnoscunt pluralem. Quare eum numerum retineamus. Eidem lib. i. p. 11: 'Connubiorum copulis adlubescat.' In re connubiali dixit quoque Imp. seu Tribonianus Instit. lib. i. tit. x. § 1. 'Matrimonium sibi copulare.' Atque observari meretur, hanc vocem, quoquo demum occurrat sensu, numquam tamen in malam sumi partem. Quare suspecta mihi admodum est emendatio virorum doctorum in Valler. Max. l. vii. 4. in f. 'Acicem compluribus astutiæ copulatam laqueis,' pro vulg. *complicatam*. Oud. *Dies nuptiarum*] 'Plena sunt,' inquit Augustinus in enchiridio, 'conventicula nostra hominibus, qui tempora rerum agendarum a mathematicis accipiunt: jam vero ut aliquid inchoetur aut ædificiorum, aut hujusmodi quorum libet operum, diebus quos Ægyptiacos vocant, sæpe etiam nos monere non dubitant.' Hinc in decretis canonicis 26. quæstione 7. præcipitur, ne observentur dies qui dicuntur Ægyptiaci, ne tempora aut Lunæ cursus: quia quicumque has divinationes observat aut consentit observantibus, inutiliter sine causa magis ad sui damnationem quam ad salutem tendit: idem Augustinus volumine quinto de Civitate Dei, vaniloquia mathematicorum illudens: 'O stultitiam,' inquit, 'singularem: eligitur dies, ut ducatur uxor: credo propterea, quia potest in diem non bonum nisi eligatur incurri, et infeliciter duci. A nonnullis prædicatur, quod quidam sapiens horam elegit, qua cum uxore concumberet, unde filium mirabilem gigneret.' Persuasum fuit Veteribus ex vana quadam superstitione, mensem Maium copulæ nuptiali esse infelicem ac infaustum: hinc illud poëticum, proverbii vice celebratum, 'Mense malum Maio nubere vulgus

ait.' E contrario mensis Junius nubentibus felix et accommodus existimabatur: causa autem hujusce superstitionis observationis illa fuisse videtur, quod cum Maius a majoribus natu nominatus sit: Junius vero a junioribus, nuptiis hand dubie accommodatiores sunt juniores quam seniores: nam, ut inquit poëta: 'Frigidus in Venerem senior:' quod et Plutarchus refert in Problematis. *Beroald.* *Qui dies copulam nuptialem adfirmet*] Sixtus P. 3. (lib. de castitate) de Idolorum cultu loquens: 'Hic in matrimoniorum celebratur auspiciis, quando certus aspiciatur dies, quando conjunctionis hora signatur,' &c. Cicero in pro Muræna: 'Erant in magna potentia qui consulebantur: a quibus dies tanquam a Chaldæis petebatur.' *Pric.*

Fundamenta mœnium] Ita sua sunt civitatibus fata, sicut et hominibus: et Antiqui non solum diem, sed et horam et momenta captabant in auspicanda urbium ædificatione. Quod satis liquet exemplo Seleuci, a quo acciti sunt magi, qui diem et horam, qua fundamenta urbis Selenciæ jaceret, eligerent, qui horam emittenti sunt: verum incumbenti fatali hora, qua civitas illa erat exædificanda, opifices a nullo commoniti, ultro ad opus advolarunt, urbis fundamenta jacentes. Tunc magi cognito vim fati esse ineffugibilem, a Seleuco rege veniam deprecantes: Fatalem (inquiunt) sortem, o rex, sive bonam sive malam, neque hominis neque urbis fas est permutare: quædam enim urbium, quemadmodum et hominum, sors est: auctor Appianus in Syriacis. *Beroald.*

Qui negotiatori commodus] Solent negotiatores, viatores, nautici, negotiationem, iter, navigationem auspicaturi, consulere mathematicum super hora felici, tanquam alii dies et horæ aliis sint fortunatiores, infortunatioresque. hinc prognostica illa

Maroniana: 'Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna Felices operum:' et mox paulo: 'Septima post decimam felix et ponere vites, Et prensos domitare boves, et licia telæ Addere, nona fugæ melior, contraria furtis.' Hesiodus quoque novissimam mensis diem feriatam esse præcipit, et genialem: quarta die uxorem ducendam: octavam felicem esse castrationi, nonam plantationi, undecimam putationi: compluraque id genus commemorat, ex cujus racemis uberibus vindemiam sibi succulentam fecit Maro noster. *Idem.*

PAG. 29 *Inquirenti*] De hoc verbo consule Comm. ad Cic. de Off. lib. 1. c. 3. 4. 'Quæcumque ad vivendum sunt necessaria, anquirat.' Drak. ad Liv. lib. vi. 20. Duk. ad Flor. iv. 12. 12. 'Anquisite' Gell. i. 3. Noster ipse aliquoties usus est in Apologia, ut p. 460. 464. 484. 'An factum sit, anquiritur:' et lib. x. Met. p. 227. 'Vilis anquiritur aliqua.' Restituendum etiam hoc compositum est Ciceroni de Timæo Platonis c. 4. 'Tertium aliquid anquirunt.' Sic enim vetustiss. Cod. Voss. Vulgo *requir.* Oud. *Mihi denique, &c. inquirenti, multa respondit, &c. et satis varia*] Apposite Declam. iv. Quintilianns: 'Tota in eo ratio fallendi est, non dare consulentibus quod deposcunt: sed caligine, magnaque promissorum varietate suspensos sic dimittere, ut quicquid casus attulerit, putent prædictum esse.' *Pric.*

Facturum] Cl. Wasse hinc adlevit, an de me? ut futurum sumatur ἀκλιτον pro futuros, de quo aliquot exempla producit Gellius l. i. c. 7. Adde Græv. ad Cic. v. Verr. c. 11. 21. 65. 'Eos præsidio sibi futurum sperant.' Conjeci aliquando *suturum* a verbo *suere*, ut 'suere mendacia' apud Nonium in v. 'Halophanta,' quomodo passim Græci βάρπτειν, ὑφαίνειν, et Latini 'contexere libros' dixere. Vide modo Salm. ad Solin. p. 610. Noster

'prætexere' in Flor. N. 18. At 'suere gloriam' non rectius diceretur quam 'facere gloriam:' nisi ibi Elipsin statuamus alius verbi, etiam sat frequentem, de qua alibi. Sed nunc placet tamen magis ipsum *futurum* retinere cum Rhærio in Fer. Dav. p. 226. s. erit, quod diu ante illum monuerat Cort. ad Plin. l. viii. Ep. 18. 'sunt omnes fabulæ Tullus:' ubi vide: ut dicat Lucius, sibi prædictum esse, quod ipse 'fieret gloria;' ut Ovidio ex P. l. iv. 8. 70. 'Gloria Pieridum summa futurus eras.' Item quod ipse 'historia et fabula fieret:' ut sæpe loquuntur Veteres. Propert. l. i. 15. 24. 'Tu quoque uti fieres nobilis historia:' ubi vide Livineium. Horat. Ep. xiii. 'Fabula quanta fui.' I. Ep. 13. 9. 'Cognomen vertas in risum, et fabula fias.' Adde Comment. ad Horat. l. i. Od. 4. Ovid. Art. ii. 561. Solin. cap. 16. in Mss. recentioribus tamen: 'Fabulæ erant Hyperborei.' Sic et Græce Theocrit. Id. xii. vs. 11. γενοίμεθα πᾶσιν ἀοιδῇ. Denique 'libros se futurum' ait, scil. hunc *Lucium*, per quem intelligerentur ejus libri Metamorphoseon sive de Asino. Quomodo Livinus, Maro, Ovidius, &c. passim pro illorum libris ponuntur. Hinc simul doctius, quam pro librariorum captu, pateret, harum Milesiarum titulum fuisse *Lucium*, ad exemplum seu imitationem Lucii Patrensis et Luciani, utriusque hujus fabulæ scriptoris. Cortius quoque ad Plinium laudat Florent. Cod. lectionem. *Oud.* *Incredendam fabulam et libros me facturum*] Signat sibi a Chaldæo prædictum fuisse, quod in asinum ex homine transfiguraretur, et quod libros hosce de hac historia componeret: quæ res haud dubie incredibilis est, et vix apud posteros invenit fidem. *Beroald.*

Renidens] D'Orvill. Cod. e glossa et male dat *irridens*. *Grimlacchen* dicitur renidere tam in malam quam bonam partem. Adi Soceri notas ad

Valer. Max. l. iii. 2. § 6. Ext. *Burm.* ad Val. Flacc. iv. 234. Heins. ad Ovid. l. x. Met. 558. 'renidens. Sic ait.' Gell. l. xii. c. 13. 'Sulpitius renidens inquit.' xv. 9. Min. Fel. c. 14. Noster ipse passim ita utitur l. iii. p. 51. 'Hilaro vultu renidens.' vi. 120. 'Appellat eam renidens exitiabile:' ubi in nonnullis quoque *ridens*. L. x. p. 221. 'Mollius renidentis mihi Fortunæ faciem:' quod itidem restituendum e plurimis Mss. Martiano Capellæ l. i. p. 20. 'Facie pueri renidentis.' Vulgo *renitentis*: de qua confusione egi ad l. ii. p. 26. *Oud.* *Renidens*] *Ridens*: ita Catullus: 'Renidet usquequaque.' Luctatius Papinii interpres, *renidens* exponit: pro labra contrahens. Porphyrio commentator Horatianus, enarrans illud ex Sermonibus: 'nasum nidore supinor:' exponit *nidorem* pro risu: unde, inquit, fit renideo: alias 'renidere' est splendere. *Beroald.*

Habitudine] *Habitus* corporis, ut ante dictum, est corporatura. *Idem.*

Qua (inquit) corporis habitudine præditus, quoque nomine nuncupatus est hic iste Chaldaus] Suetonius in Augusto: 'Et ita ut certior fieret, qua is ætate, qua statura, quo colore esset: etiam quibus corporis notis vel cicatricibus.' *Pric.*

Procerus et suffuscus] Glossator vetus ad Persii Sat. de Glycone Tragædo: 'Fuit staturæ longæ, fuscus corporis.' Snidas de Epaphrodito Grammatico: τὸ σῶμα ἦν μέγας καὶ μέλας. Donatus de Terentio: 'Mediocri statura, &c. colore fusco.' *Idem.* *Suffuscus*] Ammian. de Ægyptiis: 'Suffusculi et atrati.' *Idem.* *Suffuscus*] Facie nigranti, et cum temperamento modice declinante in fuscum colorem: hæc enim particula *Sub*, in compositione, ut sæpe diximus, significat temperamentum. *Beroald.*

Ait] Scilicet Milo. *Idem.*

Optimas] Lege *Opimas*: significat enim, Diophanem suis prædictionibus

opulentas mercedes et uberes divitias consecutum esse. *Idem.* *Non parvas stipes, imo vero mercedes opimas jam consecutus*] Lib. viii. 'Stipes æreas, imo vero argenteas multis certatim offerentibus.' Et ix. 'Divinationis astu captioso contraxerant non parvas pecunias.' *Pric.*

An sævam verius dixerim] Non extant in Oxon. Codice. *Idem.*

Severam an sævam] Annominatio elegans, ex dictionum proximitate, quæ est inter severam et sævam. *Beroald.*

Conseptus] Compositum bene restituit Elmenh. Sic enim Mss. Flor. Bert. Fux. Pal. Guelf. sec. Coll. Voss. cum utraque Ed. Junt. Aldi, et Colin. Huc faciunt etiam D'Orv. *confectus*, et Par. *conspetus*. In Guelf. pr. *conseptus* supr. *conspetus*. Sic de Deo Socratis in f. 'Ulyxes Charybdi conseptus.' Frequentius tamen ipsa loca dicuntur *consepita*. Adi Heins. ad Ovid. l. i. Met. 69. Drak. ad Liv. l. xxii. 57. Homo vero *circumseptus*, vel *septus*: ut hic olim legebatur. *Oud.*

Circulo septus] Corona populari circumdatus: sicut sæpe videmus circumforaneos homines et pharmacopolas atque vaticinos circumvallari turba vulgi, satagentis ad hujusmodi vaniloquia et præstigias, quibus subinde illuduntur, et cum dispendio. *Beroald.* *Frequentis populi circulo septus*] Hesychius ex Appione: Ἀγύπρας, συναθροιστὸς (lege, συναθροιστὰς,) μάντις. *Pric.*

Coronæ circumstantium fata donaret, cerdo quidam nomine, negociator accessit eum diem commodum peregrinationi cupiens] Optime donaret Pricæus vindicat contra Wower. et Ed. sec. Vulc. atque Elmenhorst. adversantibus cunctis Mss. præferentes *enodaret*. Acute irridet magos istos, qui sibi potestatem adrogant fata mortalibus dispensandi, quasi ipsi essent Dii, Parcæve. L.viii. p. 170. 'Mathematicus, qui stellas ejus disposuit,

quintum ei numeravit annum.' Confer cum his Gell. l. xiv. c. 1. Sic Jupiter passim 'fata dare' dicitur. Vide Burm. ad Val. Flacc. l. 534. et Virg. Æn. l. 381. Infra l. xi. p. 260. 'De ejus ore, quo ceterorum fata dictat:' ubi plura. Immo donaret esse legendum, patet e seqq. 'diem cupiens, quem cum electum destinasset illi.' Hinc contra de iis, qui consulebant eos, *captare* dicit l. ix. p. 181. In Guelf. pr. a m. pr. erat *circumadstantium*, ut apud Tacit. l. iv. Ann. 62. 'spectaculo intentos, aut qui circumadstabant.' Atque ita Oxon. l. viii. p. 169. 'circumadstantium animos.' *Oud.* *Cerdo quidam nomine, &c.*] Scioppius l. iii. Susp. L. c. 4. legi posse contendit *domini negot.* qui domini negotia curabat. Gruterus vero Susp. lib. iv. 2. et Tollius substituant *homo*, probante Burmanno ad Petron. c. 42. 'homo negotians.' Meursius autem Exerc. Crit. lib. iii. c. 35. transponit, *negotiator quidam nomine Cerdo*. Frustra: et nomine firmiter retinendum recte docet Pricæus. De *Cerdone* tam proprio nomine, quam adpellativo vide Maff. in Mus. Ver. p. 129. Consule et Indicem Freinsheimii in Justin. v. 'Nomine.' Heins. ad Vellei. l. ii. c. 64. 'In hospitis cujusdam nobilis viri, Cameli nomine, domo.' Wopkens. Misc. Obs. v. viii. p. 59. Suet. in Gramm. c. 4. 'Quendam, Principem nomine.' Hygin. Astron. l. ii. c. 16. 'Uxorem quamdam, nomine Etheameam.' Et illic in Schæff. Ed. nomine desideratur. C. 17. 'Delphina quemdam nomine.' Cap. 37. 'Quendam ducem, Cidaliona nomine.' Male etiam expungunt *quædam* l. vii. p. 136. ubi plura. *Idem.* *Eum d. c. p. cupiens*] Si retineamus *eum*, necesse est conjungi *accessit eum*, d. uti distinguendum etiam monuit J. Isacius. Sed abest non male quoque a D'Orvill. Oxon. Fux. Palat. Guelf. utroque. Perperam vero Sciopp. l. iii. Susp.

L. c. 4. Pont. Anal. I. II. c. 5. cum Wowerio addi voluit *prævidere* : quod miror, secutum esse Scriverium, cum mera sit et inepta glossa, ut ex totius loci contextu et serie patet. Cupiebat diem commodum a Chaldæo, quasi ille posset donare dies, quos vellet. *Commode Fux. Idem. Coronæ circumstantium fata enodaret*] Elegantius in editis quibusdam *fata donaret* : atque ita in Oxon. Ms. Elmenhorstius ex loco quodam lib. IV. lectionem alteram stabilitam voluit : ibi autem de sorte jam data, heic de dandis sortibus agitur. *Donaret* ergo retineamus, quo nil potuit disertius, nec ad plenariam Magorum potestatem accommodatius dici : sic de Principe vetus Panægyristes : ‘Et dedisse homini novum fatum.’ Proprie et ‘coronæ circumstantium’ : sic II. Florid. ‘A circumstantis coronæ obtutu,’ &c. Suetonius in Augusto : ‘Dimisso consilio, et corona circumstantium.’ Plinius avunculus VIII. 40. ‘Magna Pop. Rom. corona circumstante.’ Plinius nepos Epist. lib. VI. 33. ‘adstantium coronam’ dixit. Servius ad Æneid. VI. ‘Ne offendatur populi circumstantis coronæ.’ Horatius Epistol. lib. II. ‘Clamore coronæ.’ Scholiastes : ‘Suffragio multitudinis.’ Idem de Arte Poët. ‘Ne spissæ risum tollant impune coronæ.’ Scholiastes : ‘Ne rideat cœtus spectantium, qui in similitudinem coronæ, &c. circumdantur.’ Sic ‘circulum et coronam circumstantium’ Donatus ad II. 3. Phorm. Lactantius IV. 6. ‘Corona est circumstans in orbem populus.’ *Pric. Fata donaret*] Tanquam fata in manu sint et potestate Chaldæi, ut illa disponere possit prout velit. Quod longe secus est, si philosophis credimus : qui tradunt, fatum esse immutabile, inexorabile, ineffugibile, quostet et Jupiter ipse : vel expone *Fata donaret* : id est, prædicaret singulis quæ fata tam bona quam mala sint futura singulorum. *Beroald. Cer-*

Delph. et Var. Clas.

do] Græce ‘cerdos’ lucrum dicitur : unde ‘cerdones’ dicti, qui Latino vocabulo ‘lucriones’ nominantur. Sunt autem artifices sordidi, quorum frequens mentio apud poëtâs et oratores : vulgo cerdonem vocitant sutorem veterum calceorum, quem a Tranquillo diximus nuncupari veteramentarium. *Idem. Nomine negotiator*] Tanquam hoc nomine appellaretur, ab excellentia negotiationis : sic enim solent aliquanti vulgo negotiatores nuncupari, quo nomine non secus quam proprio noscitantur. *Idem. Cerdo quidam nomine negotiator accessit*] A ‘lucro’ nomen apte negotiatori affictum. Scholiastes vetus Horatii ad Serm. II. ‘Mercurius’ est Deus lucri, unde ‘(id est, a quo)’ negotiatores nomen habent.’ Euseb. Histor. Eccles. IV. II. *Κέρδων τις ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Σίμωνα*, &c. In I. II. ff. de oper. libert. ‘Cerdonem servum meum manumitti volo.’ Juvenalis IV. ‘Et quæ Turpia cerdoni, Volsco Brutumque decebunt?’ Scholiastes : ‘Græce dixit turpem, vulgarem, lucrificupidum’ : ubi ‘vulgaris’ videtur esse qui Act. 17. 5. *ἀγοραῖος*. Pro *lucrificupidum* melius *turpilucrificupidum* substituas. Idem Scholiastes alibi ad eandem Satyram ; ‘Cerdonibus, ignobilibus, turpilucrificupidis.’ *Tò nomine* in Appuleio nostro modis omnibus retinendum. Sic infra lib. IV. ‘Fama celebrem quandam nomine Democharem,’ &c. et V. ‘Puellam, Psyches nomine dicitur,’ &c. Ammianus (frequentissimus imitator Nostri) lib. XIV. ‘Nohodares nomine quidam, e numero optimatum’ : et lib. XXI. ‘Cujus disciplinæ Tages nomine quidam monstratur.’ Ex quibus obiter videas etiam quam frustra ille [Meurs.] qui heic *quidem* substituit. *Pric.*

Jam deposita crumena, jam profusis nummulis, jam dinumeratis, &c.] Florid. IV. ‘Jam jam miseri illius membra omnia aromatis perspersa : jam os ipsius odoro unguine delibutum : jam

Apul.

6 A

eum pollinctum,' &c. Infra hoc libro: 'Jam tumore pectus extolli, jam salubris vena pulsari, jam spiritus corpus impleri,' &c. Ita Appuleium juvat eum seipso componere. Plautus Menechm. 'Jam ascendo in currum, jam lora teneo, jam stimulum in manu est.' Livius de Hannibale: 'Jam Tarentum, jam Arpinas, jam Capuam habebat.' *Idem.*

Centum denariis] Denarius ex argento erat, et, ut inquit Plin. placuit pro decem libris æris, sicut quinarium pro quinque: postea Hannibale Romanos urgente, placuit, denarium 16. assibus permutari, quinarium octonis: in militari tamen stipendio semper denarius pro 10. assibus datus est. Notæ denarii argentei fuere, bigæ atque quadrigæ: et inde bigati quadrigatique dicti. Fuit et 'victoriatus' nummus argenteus, Victoriæ nota insignitus, unde et nomen. Hoc ideo annotavi, quia mentionem sæpe fieri invenies victoriati apud scriptores idoneos. *Beroald.*

Quos mercedem divinationis auferret] Ed. Vic. q. mihi cædem. *Beroald.* Col. Bas. pr. in mercedem. Sed reliquis Mss. etiam meæ Coll. Cod. Lips. et Editis abesse elegantius videtur in per adpositionem, quæ frequens, et inprimis occurrit cum vocibus 'pretium,' 'præmium,' 'merces.' Infra: 'quos divinationis mercedi destinaverat.' Oxon. etiam mercedem. At nil temere ibi mutandum. Dein D'Orv. Guelf. pr. Par. afferret. Guelf. sec. efferret mercede d. afferret Fux. In Par. et Guelf. pr. deest τὸ ἀδολέο. Groslet. malebat adolescentibus. Tum Oxon. orrepens. Lips. ab t. Oud. *Quos mihi cedem*] Corrige mercedem: significat enim pro mercede divinationis dinumeratos fuisse denarios, quos Chaldæus auferret. *Beroald.*

Ecce quidam de nobilibus adolescentulis, &c.] Qui agyrtis et æruseatoribus plerumque adstabant. Origenes contra Celsum 3. 'Ὁρῶμεν καὶ τοὺς ἐν ταῖς

ἀγοραῖς ἐπιβήρητάτα ἐπιδεικνυμένους, καὶ ἀγείροντας, εἰς μὲν φρονίμων ἀνδρῶν σύλλογον οὐκ ἂν ποτε παρελθόντας· οὐδ', ἐν τοῦτοις τὰ ἐαυτῶν κατατολμήσαντας ἐπιδεικνύειν· ἔνθα δ' ἂν ὀρώσι μεράκια, καὶ οἰκοτρίβων ὄχλον, καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων ὄμιλον, ἐνταῦθα ὠθουμένους τε καὶ καλλωπιζομένους. De hujusmodi 'nobilibus adolescentulis' quædam infra dicemus. *Pric.*

A tergo arrepsens, eum lacinia prehendit] Terentius Phorm. 'Puer ad me accurrit Mida, pone apprehendit pallio.' Suidas in Βάρβιος, &c. Προσελθὼν ἡσυχῇ κατόπιν, θοιματίου λαβόμενος, &c. Plautus Trinum. 'Ille apprehendit hunc priorem pallio.' *Idem.* *Lacinia*] Parte vestis, de qua jam dictum est. *Beroald.*

Conversus] Lege, et conversum amplexus: est enim sensus, Conversum esse Chaldæum ex pressione lacinia, quem amplexatus est adolescentulus. *Idem.*

Osculatur] Compositum servant Mss. omnes præter Regium, Fux. Guelf. pr. et Edd. veteres, quod bene revocarunt Wow. Elm. Scriv. Pric. ut aliquoties apud Nostrum et alios. Vide Indic. et Comm. ad Suet. Tib. c. 10. Ner. c. 32. ut et deosculari, quæ confundi solent. Adi ad Gell. i. 13. Oud. *Et conversum amplexus osculatur arctissime*] Apud Achillem Tatium: Καὶ μοῦ τις κατόπιν βαδίζοντος ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς χειρὸς ἄφρω λαβόμενος, ἐπισχών, &c. περιπτυσσάμενός με πολλὰ κατεφίλει. Bertin. et Oxon. Ms. exosculatur. *Pric.*

Juxta] In Edd. Vett. erat *juxta*, uti et in Oxon. Salm. ac Flor. et Ed. Vulc. sec. *juxta se* in Regio, Guelf. pr. Sed Lips. Pal. D'Orv. Fax. Pith. Guelf. sec. Par. *juxtim se*, ut Colv. Salm. et Elmenh. ceterique. Vide me ad Tiber. Suetonii c. 33. 'adsidebatque juxtim.' Oud.

Assideret] Ms. *assideat*. Al. *assidat*. Colv. Flor. *assidat*. Elmenh. *Assideat* dant D'Orvill. et Par. De hoc præ-

senti vide ad lib. i. p. 5. 'effeci sequatur.' Sed præfero tum *adsidat* cum Flor. Fux. et utroque Guelferb. Consule ad lib. i. p. 14. 'residamus.' In Pith. *assidit*. Oud. *Attonitus est rep.*] Restitui τὸ et per polysyndeton Nostro frequentissimum, et temere a Colvio tacite mutatum in *est* e Lips. cui suffragantur Flor. Pal. Sed Oxon. monente Pricæo, et Par. ac D'Orvill. Fux. Guelf. uterque cum Edd. Vett. *el.* Sæpe monui. In habet Pith. *Repente pro repentinæ* in Palat. Guelferb. et Par. *Idem*.

Præsentis negotii oblitus] Inopinatus amici superventus sæpe causa est, ut præsentis negotii, quod gerimus, obliviscamur: quod accidit Chaldæo, qui attonitus stupefactusque visione repentina amici adolescentuli, oblitus est pecuniam capere, quam cerdo dinumeraverat. *Beroald*:

Infit] Loquitur: alias incipit. Virg. 'Infit: eo dicente, Deum domus alta silescit.' *Idem*.

Ille alius] Adolescentulum significat, qui lacinia prehenderat Chaldæum, qui dixit se advenisse hora vespertina tunc primum exoriente: hoc enim significat 'Commodum': super qua dictione jam satis ac super. *Id.*

Frater] Nomen affectus et charitatis. Certe quoties blandiri volumus amicis, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen potest, ut fratres vocemus. *Idem*. Sed *vicissim tu quoque frater memora quemadmodum, &c.*] Apud Ovidium *Metamorph.* xiv. 'Tu quoque pande tuos comitum gratissime casus, Et Ducis et turbæ quæ tecum est credita Ponto.' Apud Virgilium: 'Sed te qui vivum casus age fare vicissim Attulerint.' Sidonius viii. 6. ad Naumachium: 'Sed de sodali deque me satis dictum. Tu nunc inter ista quid rerum? quas mihi ad vicem nosse non minus cordi.' In Terentii Heautont. 'Da te mihi vicissim:' ubi Eugraphius: 'Quemadmodum ego tua verba audivi, ita vicissim te mihi

da.' Lucianus de se et Nigrino: Σφόδρα φιλοφρόνως με ἀσπασάμενος, ἡρώτα ὅ, τι καὶ πράττοιμι· καὶ γὰρ πάντα διηγησάμην αὐτῷ, καὶ δῆτα ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ἤξιουν εἶδέναι ὅ, τι καὶ πράττοι. Achilles Tatius lib. vii. 'Ὡς δὲ ἐπαύσατο, τὴν ἀντίδοσιν ἤτει τοῦ λόγου τῶν ἀτυχημάτων· λέγοις ἂν, εἰπὼν, καὶ σὺ τὰ σεαντοῦ. Chorus feminarum apud Euripidem ad Polynicen: Φοίνισσα μὲν γῇ πατρὶς ἡ θρέψασά με, &c. Σὺ δ' ἀνταμείψαι μ', ὅς τις ἂν, ἐλήλυθας Ἑπτάστομον ὑργῶμα Θηβαίας χθονός. Hoc sensu accipienda putem Glossarii illa col. 49. lin. 49. (mihi obscura quidem, et fortasse corrupta.) *Compensat*, ἀντιδιαλογίζεται, legendum ne, ἀντιδιαλέγεται? id est, (ut heic Tatius Achilles) λόγον ἀντιδίδοται: quod qui facit, 'alterius sermonem compensare' videtur. Si quis quid aptius commentus fuerit, ista ocyus e medio facessant. *Pric*.

Eubæa insula] Bæotiæ avulsa Eubæa est, ante vocitata 'Chalcodotis' et 'Macris,' ut Dionysius et Ephorus tradunt: dicta quoque 'Chalcis' est, ære ibi primum reperto, quod Græce 'Chalcos' dicitur, a poëtis 'Abantias' nominata. *Beroald*.

Enavigasti] Glossæ: 'Ἀποπλέω, enavigo.' *Pric*.

Et maris et viæ c. iter] Secundum et exsulat a Vulc. Ed. sec. quasi sit *iter viæ maris* sen *maritimæ*. Sed *viæ* sc. terrestris opponitur *marī*, ut aliquoties apud poëtas, aliosque. Vide Pricæum. Horat. lib. ii. O. 6. 'Sit modus lasso maris et viarum Militiæque.' Ovid. v. ex P. iv. 2. 'Lassaque facta mari, lassaque facta via.' Hinc l. vii. p. 136. 'Itineris difficultatibus et maris terroribus.' De Deo Socratis p. 639. Ed. Flor. 'Facultas itineris et tranquillitas maris.' Sic ὁδοιπόροι opponuntur ναῦταις et πλοῦς τῇ ὁδῷ Longo in Pastor. p. 47. 55. Ed. M. Lucem hinc capit Valer. Flacc. lib. iv. 350. 'Inachidosque vias pelagusque emensa juvenæ Exsilia:' ubi er-

rant viri docti, et construendum : 'Exsilia juvenæ Inachidos emensa vias et pelagus.' In D'Orv. Fux. *et viæ et maris c. i. ad hoc. Oud. Et maris et viæ iter*] Claudianus : 'Non dura viarum, Non incerta maris.' Horatius : 'Odio maris atque viarum.' Propertius : 'Et maris, et tetraæ sæva pericla viæ.' Sic, 'tædium viarum et maris' apud Tacitum Annal. II. Infra hic lib. X. 'Partim terrestri, partim maritimo itinere : ' et VII. 'Itinerum difficultatibus, marisque terroribus exantlatis.' *Pric.*

Mente viduus] Pro viduatus, id est, privatus : significatur autem impositis, insensatus ac brutus : compar elocutio est illa Horatiana : 'Viduus pharetra Risit Apollo.' *Beroald.*

Necdum suus] Pith. *nec de s. Guelph. pr. Oxon. et Par. nec adhuc s.* quod videtur placuisse Heinsio ad Ovid. lib. XI. Met. 723. 'Minus est amens sua.' Xenoph. Ephes. lib. III. p. 48. Ἀνθία ἐαυτῆς γενομένη. Vide et p. 54. 74. 84. Parthen. Erot. c. 9. *Oud. Necdum suus*] Glossæ : 'Ο ἐαυτοῦ, suus.' Catullus : 'Necdum etiam seseque sui tum credidit esse.' In Oxon. *Nec adhuc suus. Pric.*

Hostes et omnes inimici nostri] Mos deprecandi scæva et infelicia, solemnibus Veteribus. Plautus Asinaria : 'Ar. Hem aspecta : rideo. DE. Utinam, male qui mihi volunt, sic rideant.' Et Mercatore : 'Ac. Periimus. CH. Principium inimici dato. Ac. At tibi sortitoid obtigit.' Lucianus Alexandro : ἡ ψυχὴ δὲ καὶ ἡ γνώμη, ἀλεξίκακε Ἡράκλεις, καὶ Ζεὺ ἀποτρόπαιε, καὶ Διόσκουροι σωτῆρες, πολεμίοις καὶ ἐχθροῖς ἐντυχεῖν γένοιτο, ἢ συγγενέσθαι τοιοῦτω τύχῃ. Colv. *Hostes (inquit), &c. tam duram, &c. peregrinationem incident*] Horatius : 'Hostium uxores puerique cæcos Sentiant motus orientis Hædi, et Æquoris nigri fremitum, et trementes Verbere ripas.' Tacitus Histor. I. de Antonio Primo : 'Conversus ad signa et bellorum Duces, hostium

potius exercitibus illum furorem, illam discordiam injicerent, orabat.' Seneca cap. 9. Consol. ad Marciam : 'Quis non, si admoneatur ut de his' (egestatem, luctum, &c. intelligit) 'cogitet, tanquam dirum omen respuit, et in capita inimicorum, &c. abire illa jubet?' Vide et IV. 16. Danielis. Ovid. 'Hostibus eveniant convivia talia nostris.' Idem III. 8. de Ponto : 'Clausam tamen misi Scythica tibi tela pharetra : Hoste precor fiant illa cruenta tuo : ' et Amor. III. 10. 'Eveniat nostris hostibus ille pudor.' Item ad Liviam : 'Hostibus eveniat longa senecta metu.' Avienus de Erythræo mari : 'An æquis rapidi subtectus gurgitis unda, Nec in terga salis lembum contorqueat unquam, Ane monstrigenis hostem licet inferat æstus Fluctibus.' Initio lege, *Ah ne quis : et subvectus :* post, *Ah, ne monstrigenis, &c.* Virgil. Georg. II. 'Ah nimium ne sit mihi fertilis illa.' Idem Ecl. X. 'Ah, tibi ne teneras glacies secet horrida plantas.' Avienus iste (ut quibus vixit temporibus, non infimi spiritus Poëta, Notisque satis copiosis a nobis illustratus) quo minus e scriniis prodiret nostris occupata in aliis studia obstinere. *Pric.*

PAG. 30 *Ulysseam peregrinationem*] Inter duras et ærumnosas peregrinationes imprimis memoratur Ulyssis peregrinatio, qui diutino errore vexatus, pertulit illa omnia decennali peregrinatione, immo (ut verius loquar) naufraga jactatione, quæ in Odyssea canit Homerus : ut merito Ulysses exemplum sit tolerantiae et laborum, et Ulyssea peregrinatio pro laboriosa accipiatur, ac plena periculorum. *Beroald.*

In qua vehemur] Sic edidi cum Mss. D'Orvill. Fax. Guelph. utroque, Palat. Par. et Edd. Elmenh. Scriv. ac seqq. Priores carent præpositione : sed vide ad lib. I. p. 2. 'In equo vehens : ' *vehetur* Pith. *Oud. Turbini-*

bus] Regius, Fux, etiam *tribulationibus*, sive addictionibus: ut passim apud scriptores Christianos. At nihil mutandum censeo. Vide Pricæum, et Duker. ad Flor. lib. III. cap. 11. 'Rapta subitis signa turbinibus.' *Id.* *Turbinibus procellarum quassata*] Ventus circumactus, et eundem ambiens locum, ac se ipsum vertigine concitans, turbo est: auctor Seneca lib. v. quæstionum. Appuleius noster in *Cosmographia* brevius: 'Turbo,' inquit, 'dicitur qui repentinis flabris prosiluit, atque universa perturbat:' de quo Plin. Turbinem vocant proxima quæque prosternentem: procella vero fit ex flatibus vi majore contortis, quæ vocatur a Græcis 'Ecnephias,' de qua Aristot. in III. *Metecorum*, Plin. et cæteri. Procellam ab eo quod omnia procellat dictam esse autumat Grammatici: quæ a Servio definitur, vis ventorum cum pluvia: qui et turbinem exponit, vim esse ventorum. Sed hæc ex secretariis philosophorum magis eruenda sunt, quam ex promptuariis grammatarum. *Beroald.* *Variis procellarum turbinibus quassata*] Plin. lib. XXXII. Proæmio: 'Quid violentius mari ventisque? quid turbinibus et procellis?' In Gloss. 'Θύελλα. Turbo, procella.' Tertullianus in de Anima: 'Nullis depugnata turbinibus, nullis decumanis pulsata.' *Pric.*

Utroque regimine amisso] Male Beroaldus per *utrumque regimen* intelligit *remorum et velorum*, Pricæus et Floridus *muli et clavi*. Nam duo gubernacula sive clavos innuit Auctor, non unum in prora, alterum in puppi; ut statuunt nonnulli viri docti: sed ntrumque in puppi: quod clare nos docent nmi et cetera monumenta. At si navis esset ἀμφίπρῳνα, tunc habebat quatuor clavos, nisi navis esset minima. Confer quæ congesta sunt a Scheffero lib. II. *Rei Nav.* c. 5. Perizon. ad Ælian. lib. IX. V. H. c. 40. et quos laudat amicissimus collega,

Albert. in *Observ.* ad Acta Apóst. c. XXVII. c. 49. Ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων. Ælian. lib. IX. Anim. c. 34. XIV. c. 26. ἐπιστρέφει τοὺς οἰάκας. *Admisso* prave de more in D'Orvill. et Ed. Bas. pr. et mox in Pal. a. m. pr. *ulteriore*. Oud. *Utroque regimine*] Remorum et velorum: hoc enim duplex est navium regimen. Clavus quoque quod gubernaculum est navigii, quem rector tenet, regimen est nauticorum: ex quo illud: 'Dam clavum rectum teneam:' et illud: 'Sedebamus in puppi, clavumque tenebamus.' *Beroald.* *Utroque regimine amisso*] Ovid. *Metamorph.* XI. 'Frangitur incursu nimborum turbinis arbor, Frangitur et regimen.' Petronius: 'Peragit interim tempestas mandata Fatorum, omnesque reliquias navis expugnat: non arbor erat relicta, non gubernacula,' &c. *Pric.*

Ægre ad ulterioris ripæ marginem detrusa] *Infra* lib. VI. 'Ad ulteriorem ripam commeantes futili cymba ducit.' Festus in *Breviario*: 'Navi- bus militet in ulteriorem ripam trans- vexit:' εἰς τοὺς ἀντίπεραν αἰγιαλοὺς, Philo in de Mose dixit. Virgil. 'Tendebantque manus ripæ ulterioris amore.' Livius lib. XXIX. 'Inter virgulta ulterioris ripæ emerserunt.' Ammianus lib. XVI. 'Ad ultiores ripas post multa discrimina pervenere:' et XXIV. 'Ad ulteriorem ripam nullo urgente transgressus:' et XXV. 'Tandemque universi præter mersos ad ultiores venimus margines.' Plin. *Histor.* VI. 22. 'Fluminis ulteriore ripa merces expositas,' &c. Curtius lib. IX. 'in oculis duo omnium majora navigia submersa sunt: leviora, cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt:' ubi loci in ripam ulteriorem tamen non male suspiceris legendum. *Detrusa* hic, δειλάσα. Hesychius: 'Οκέλασαν: τὴν ἐπεκέλασαν ναῦν. Idem: 'Οκέλλει, προορμᾷ, κρατεῖ ἑαυτοῦ. Vide ad Act. 27. 41. notata. *Idem.* *Detrusa*] Tru-

des vocant, quibus inhærens saxo navigium trudi et retrorsum revocari potest: de quibus poëta: 'Æratasque trudes et acuta cuspide contos Expediunt.' Beroald.

Præceps demersa est] *Præcipitio* extat in Edd. primis, item Junt. pr. Ald. Colin. Bas. Elmenhorst. et seqq. Aliquoties tum apud alios, tum Nostrium, 'præcipitio se occidere' dicuntur illi, qui se dejiciendo ex alto perimunt. Vide ad lib. vi. pag. 120. 'Te, inquit, præcipitio misella quæris extinguere.' Sed videndum, an navis, quæ tempestate non sidit, sed frangitur, dici possit 'demergi præcipitio.' Certe hic malim *præceps* cum Mss. Lips. Fux. Flor. Oxon. Par. Reg. Pal. et D'Orvill. item Edd. Colv. Vulc. et Wower. Lucan. lib. ii. 212. 'Præcipites hædere rates.' Fux. *dimersa*. Dein quodque D'Orv. *Benivol.* non e habent Mss. et Edd. Vett. aliæque. *Oud.*

Et nos, omnibus amissis, vix enatavimus] Basilii Conc. de Eleemos. *Εἰσὶ τινες ἐξ ἐπικρατείας κινδύνου τινὸς ἀναρπασθέντες, καὶ μηδεμίαν ἔχοντες περιλειμμένην αὐτοῖς βίον ἀφορμὴν, ἀλλὰ μόνη τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι διαφυγόντες αὐτοί.* Hoc est quod hic Lucius, 'amissis omnibus.' 'Vix enatavimus,' inquit. Sic *μόλις* et *μόγισ* Græci: præcipue in marinis discriminibus. Diodorus lib. xiiii. de Atheniensibus: 'Ἀπέβαλον ναὺς δύο πρὸς ταῖς εἴκοσι, τὰς δὲ λοιπὰς μόγισ εἰς Ἑρετρίαν διέσωσαν. Artemidorus i. 2. 'Ἀπώλετο τὸ σκάφος, αὐτὸς δὲ σὺν ὀλίγοις μόλις ἐσώθη. Idem v. § 57. *Ναυαγίῳ περιπεσὼν, νεὺς ἀπολυμένης, μόλις ἐσώθη.* Ibidem § 83. *Περιπεσὼν ναυαγίῳ, ἐπὶ ἔσχατον ἐλθὼν κίνδυνον, μόλις ἐσώθη.* Josephus Antiquit. xiv. 25. *Χειμῶνι σφοδρῶ περιπεσὼν, μόλις εἰς Ῥῶδον διασώζεται.* Anna Comuena Alexiados lib. iii. *Τὸ δὲ σκάφος ἐν ᾧ ὁ Ῥόμπερτος ἐνῆν, ἡμίθρανστον γεγονὸς, ΜΟΓΙΣ διεσώθη.* Apud Euripidem Helena: *Ναὺς δὲ πρὸς πέτρας Πολλοὺς ἀριθμοὺς ἀγνυται ναυαγίων.*

Τροπὶς δ' ἐλείφθη ποικίλων ἁρμοσμάτων, Ἐφ' ἧς ἐσώθην μόλις ἀνεπίστῳ τύχῃ. Lucianus veræ histor. 2. *Χειμῶν σφοδρὸς ἐπιπεσὼν, καὶ προσαῤῥάξας τὸ σκάφος τῷ αἰγιαλῷ, διέλυσε· ἡμεῖς δὲ μόλις ἐξηγήσαμεθα.* Idem in de merc. cond. naufragia sua verbose memorantes deridens: *Καὶ τέλος, πρὸς πέτραν τινὰ ὕφαλον, ἢ σκόπελον ἀπόκρημνον περιβρῆξαντες τὸ δύστηνον σκαφίδιον ἔθλιοι κακῶς (id est, μόγισ) ἐξηγήσαντο.* Notetur ultimo loco τὸ *enatavimus*. Virgilius: 'Huc pauci vestris adnavimus oris:' ubi Servius: 'Elegit aptum naufragio verbum, ad misericordiam eliciendam.' *Pric.*

Extraximus] Hoc ita capiunt interpretes, quasi aliquid extulerint e mari, ut socii Simonidis apud Phædrum; sed Auctor dixerat, 'amissis omnibus, vix enatavimus.' Immo eos non aliquid extraxisse, sed aliquid recepisse, tabulam scilicet portantes et mendicantes, 'vel ignotorum miseratione, vel amicorum benevolentia,' ipse ait Diophanes. Quibus nequaquam convenit verbum *extrahere*. Verum Mss. quantum scio, omnes, si forsitan excipias Palatinum, uti et Ed. Scriveriana, exhibent *contraximus*. Quod ideo restitui pro *corrasimus*; ut sæpius alibi loquitur Auctor, et placebat Heinsio Salmasioque. Sed et lib. ix. p. 182. Ed. *Pric.* in plerisque est Mss. 'contraxerant non parvas pecunias:' ubi vide, et pluribus me agentem de verbo *contrahere* hoc sensu ad Sueton. Grammat. cap. 24. 'Contracta exemplaria.' *Oud.* *Quodcunque, &c. extraximus, id omne latrocinialis invasit manus*] Phædrus: 'Pauci enatant.' Et statim: 'Prædones adsunt, rapiunt quod quisque extulit.' Vide in Andronico Comneno Nicetam Choniatem. Petronius post naufragii narrationem: 'Procurrere piscatores parvulis expediti navigiis, ad prædam rapiendam.' Palinurus apud Virgilium: 'Paulatim adnabam terræ, jam tuta tenebam, Ni gens crudelis

madida cum veste gravatum, Prentemque uncis manibus capita aspera montis, Ferro invasisset, prædamque ignara putasset.' Ovidius 1. Trist. 'Tu facis ut spoliū non sim, nec nuder ab illis, Naufragii tabulas qui petiere mei.' Bertin. Florent. et Oxon. Mss. *contraximus*. Pric. *Vel ignotorum miseratione*] Ex affectu dictum, cum etiam ignoti et alieni homines miseratione quadam prosequantur naufragos, et liberalitate refoveant: tunc enim, ut saluberrime præcipit Persius: 'de cespite vivo Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret Cærulea in tabula.' Ber.

Quorum audacia] Attende elocutionem: nam cum præmiserit 'Miseratione latrocinialis manus' subjunxit, 'quorum,' intelligi volens latronum. E contrario Sallustius: 'Sed ante item pauci conjuravere contra rempub. in quibus Catilina fuit, de qua quam verissime potero dicam:' nam cum dicere debuisset, *de quibus*, scilicet conjuratoribus, *dicam*: subintulit, *de qua*, scilicet conjugatione. *Idem*.

Cui nomen est Arisuatus] Bertin. Pith. cum Edd. ante Colv. *nomine A.* Sed D'Orvill. quoque, Reg. Fux. Oxon. Flor. Guelf. ambo, Palat. aliique, *cui nomen est* legunt. Pricæus vero tacite eiecit verbum *est*, quod sæpe solet subintelligi modo; sed et alias additur: quare id contra Mss. non ausim delere. Videntur librarii *cui* delevisse, putantes tunc *Arisnoto* dicendum fuisse: ut passim occurrit. Vide Drakenb. ad Sil. l. xi. 58. Burm. et quos laudat ad Vellei. lib. ii. c. 12. 'Quibus nomen erat Randiis.' At, ut hic, etiam Cic. lib. iv. in Verr. 53. 'Cui nomen Arethusa.' Suet. Aug. cap. 96. 'Homini Eutychus erat nomen.' Claud. c. 25. 'Cui Chaucius cognomen:' ubi vide Burm. Lucan. lib. vi. 144. 'Scæva viro nomen.' Gell. lib. ix. cap. 13. 'Et cognomen factum est Torquatus.' Sic enim in Mss. est plerisque, ut lib. xii. cap.

11. 'Cui postea cognomentum Proteus factum est.' Lib. xvii. cap. 21. 'Cui cognomen Superbus fuit.' Infra in Flor. N. 7. 'Cui cognomentum Magnum inditum est,' in Edd. Vett. Plura vide ad Front. lib. ii. c. 3. § 4. 'Cui postea Africanus cognomen fuit.' Per talem adpositionem dixit quoque Lactant. Carm. de Phœn. 66. 'Phœnicen nomen cui dedit ipsa Venus.' Sic enim Mss. Vulgo *phœnicis*. Heins. *phœnices*. Sed vide ad Æn. iii. 614. 'Nomen Achæmenides.' Cogitavi aliquando, an hic *nomine* et *cui nomen est* e glossa in textum irreperit ob ignotum *Arisuatum*. In meis libris quoque est *Arisnotus* vel *Arisvotus*. Scilicet egregie correxit Jungerm. ad Poll. lib. vi. sect. 206. *Arignotus*, Ἀριγνώτης, uti frater ejus *Diophanes*, Διοφάνης. Ob celebritatem sacræ sapientiæ ita dicitur Pythagoricus Ἀριγνώτης Luciano Phil. t. iii. § 29. p. 55. et ob magiæ Ἀριγνώτη nomen proprium in Aristæni. lib. ii. Ep. 17. In omnibus fere nominibus propriis, quæ inducit Appuleius, adludit ad descriptionem personæ ejusve disciplinæ, quam profitetur, vel morum. Sic 'Cerdo,' negotiator, 'Lupus,' magnarius, 'Fotis,' meretrix, 'Panthea,' divini potens, 'Philodespotus,' actor, 'Lamachus' et 'Alcimus,' latrones, 'Demochares,' populo graciosus, 'Barbarus,' 'Scorpio,' præ morum acritudine, 'Thrasyllus,' temerarius, 'Myrtilus,' mulio, &c. de quibus sæpe monent Beroald. Pric. alii. Vide et ad l. ix. p. 177. Celeb. J. P. D'Orvill. ad initium Charitonis, et p. 78. Oud.

Sub istis oculis miser jugulatus] Lib. i. 'Sub oculis tuis homo jugulatur.' Lex ultima Cod. Theodos. de maleficis et mathemat. 'codicibus erroris proprii sub oculis Episcoporum incendio concrematis.' *Elmenh. Sub istis oculis*] Cum oculorum sensus acerrimus sit, acerbiora impendio sunt quæ videmus, quam quæ audimus. Hinc illud: 'quæque ipse miserrima

vidi, Et quorum pars magna fui.' *Beroald.*

Sub istis oculis miser jugulatus est] Scriptor Vit. Illustr. de Pompeio: 'Hujus latus sub oculis uxoris et liberorum, &c. mucrone confossum est.' Justinus lib. xxxiv. de Achæis: 'Ante oculos suorum cæsi, lugubre liis spectaculum reliquerunt.' *Æneid.* I. 'Ipsius ante oculos,' &c. ubi Servius: 'Ad majorem dolorem.' *Æneid.* II. 'Qui nati coram me cernere lethum Fecisti.' Servius: 'De spectaculo queritur, non de morte.' *Ibidem:* 'Quæque ipse miserrima vidi.' Servius: 'Est enim pœna et in atrocitate spectaculi.' *Idem ad x. Æneid.* 'Multa mala graviora videntur, si ante oculos nostros eveniant, quam si audiantur.' Herodianus ex persona Marci Imperatoris: Τὰ δεινὰ ὑπ' ὀφθαλμοῦ τῶν βασιλέων οὐκ ἄλλων παρά Κλήουσι' ἔκκλυσσα, τοῖσδε δ' εἶδον ὕμνασιν αὐτῇ κατασφαγέντι' ἐφ' Ἑρκίῳ πυρᾷ. Et nota haec, *istis oculis.* Terent. Heeyr. 'Partim quæ perspexi his oculis:' ubi Donat. 'His, quasi miseris vult intelligi.' *Pric.*

Correptis] Nihil mutandum ob vitium unius alteriusque Codicis. *Corripere* in his proprium. Vide Socerum ad Val. Max. lib. iv. c. 8. Ext. 2. Gron. lib. iv. Obs. c. 19. Oxon. *conceptis.* Dein Oxon. ut supra monui, *mercedem.* Gueif. pr. *mercede*, et *affugit.* Oud.

Impudentiæ] Perperam *impudentiæ* est in Mss. plerisque, et Edd. Vic. Junt. pr. Colv. Vulc. pr. Elmenh. sensu invito, ut attento satis patet. Monuere id jam Stew. ad Florida lib. III. in f. Pricæus ad Apol. pag. 127. ubi idem vitium. Recte ita legitur lib. VIII. p. 158. 'Impudentiæ labe fraudes detegere:' ubi in contrariam

partem peccatur pro perpetua harum vocum confusione. Vide ad Sallust. B. Jug. c. 18. Ed. Wass. Pejus in Edd. Ber. &c. *impudicitia.* Sed *imprudentiæ* dant Palat. Gueif. sec. *Idem.* *Expergitus]* Excitatus et evigilans. *Beroald.* *Tunc demum, &c. sensit imprudentiæ suæ labem]* Onomast. vet. 'Tum demum: τότε δέ.' Et bene *sensit:* Terent. Andr. v. 3. 'Modone id demum sensisti Pamphile?' ubi Donatus: 'Sentire dicitur qui vix colligit se, vixque animadvertit:' ut alibi: 'Vix tandem sensi stolidus.' *Pric.* *Imprudentiæ suæ labem]* Sic infra VIII. libro 'labem imprudentiæ' dixit. *Idem.* *Sensit labem]* Ex hoc commonefacit nos Appuleius, astrologis et Chaldæis non esse credendum, qui in alienis negotiis videri volunt oculatissimi, cum in suis rebus sint hebetes et talpæ: qui dum abdita fata scrutantur, quæ sunt ante pedes non prospicunt, fiuntque ridiculi. *Beroald.*

Nos omnes circumsecus] Cum Colvio faciunt Mss. Palat. Pith. Oxon. Reg. et Vulc. Scal. Wower. Nec male. Sed tamen cum ceteri Mss. et Edd. Vett. agnoscant *adstantes*, soletaque ei adverbio Auctor participium vel verbum addere, secutus sum rursus Elmenh. et ceteros. Sic lib. v. p. 99. 'Quique circumsecus venantur.' Lib. XI. p. 250. 'Navem picturis circumsecus variegatam:' ubi vide Stewechium, aliosque. In Par. *circumseptus.* Mox male *dixerat* Palat. Oud. *Circumsecus]* Ex omni parte circumstantes. *Beroald.*

In clarum cachinnum effusus] Petron. 'in tantum repente risum effusa est.' Elmenh.

Luci] Ait Milo ad Appuleium, se optare ut illi Chaldeus vera dixerit, et ut Appuleiana peregrinatio sit felix et fortunata. *Luci* autem vocativus est casus, quem Antiqui salutarium dixerunt. Nominatur autem Appuleius: siquidem honorificentior appellatio fit per prænomen, quam

per nomen: hinc illud Horatianum: 'Quinte puta, aut Publi, gaudent prænominē molles Anriculæ.' 'Liber,' ut inquit Quintil. in vii. 'habet prænomen, nomen, cognomen: quibus caret servus:' ideoque Persius cum de libertate per manumissionem facta loqueretur: 'momento temporis exit Marcus Damma:' et mox paulo: 'Marcus dixit, ita est, assigna Marce tabellas.' Servus enim manumissus repente prænominē patroni insignitur, nominaturque. Lucius autem prænomen est apud Romanos frequens, a luce dictum: nam qui luci natus esset, Lucius: sicut qui mane, Manius dicebatur: auctor M. Varro. Gens Domitia prænomena nulla præterquam Cnei et Lucii usurpavit: nam primum, secundumque, ac tertium Ænobarborum, Domitiorum, Lucius continua serie nominatos accepimus. *Beroald.*

Domine] Honoris causa *dominum* appellat. Augustus tamen, ut in commentariis Suetonii annotavimus, *Domini* appellationem, ut maledictum et opprobrium, semper exhorruit, Domini quoque se serio vel joco appellari prohibuit. Alexander quoque Romanus imperator dominum se dici vetuit. Et sane dominatio et principatus diversa natura sunt, ut docet Plin. panegyrista: 'Nec aliis est princeps gratior, quam qui maxime dominum graventur.' Scribit Seneca in epistolis moralibus, quod relatu scituque dignum est, obvios salutarj a nobis dominos solere, si nomen nobis non succurrit. Ex quo doctis videtur sensus ille Epigrammatici poetæ: 'Cum te non nossem, dominum regemque vocabam.' *Idem.*

Iter dexterum porrigas] *Dexterum* recte in plerisque Mss. et Edd. Vett. *pergas* jam edidit Junt. post. et alii. Ac 'pergere iter' frequens est locutio, sæpe mutata in *peragere*, ut confunduntur lib. iv. p. 74. Adi Cortium ad Sallust. Jug. c. 79. 'Mature

vere iter pergere:' et præsertim ad Valer. Flacc. lib. iv. 690. 'Pergere iter:' et sic quidam legi volunt in Lucano lib. v. 580. 'Vetitos non pergere cursus.' Vitruv. lib. ix. c. 4. p. 189. 'Cursum itineris sui pergens.' Verum in Mss. Vossianis, Franek. et Ed. Junt. est *pagens*, ut passim in Vitruvio. At *porrigas* est in reliquis Mss. et Edd. Rom. Vic. Junt. pr. Colv. Vulc. ut lib. vi. pag. 112. 'Iter retrorsum porrigens:' quo facit etiam p. 113. 'Quorsum vestigium porrigam.' Lib. xi. 'Quorum se porrigeret intentio.' Anson. Par. i. 14. 'Porrigere vitam,' sive extendere. Sed ex dubia hac lectione arbitrator tertiam cudendam, scribendumque *pergas*, ἀρχαῖκώς, ut quidam volere in Valer. Fl. De eo adi N. Heins. ad Ovid. lib. iv. Met. vs. 557. Anson. in Protr. vs. 37. Dein Milo Oxon. *Oud. Porrigas*] Lego *pergas*: optat enim, ut pergat iter dextrum, hoc est, prosperum et faustum: dextrum enim passim usurpatur pro fausto et prospero. *Succensebam*] Irascebar mihi ipsi. 'Succensere' irasci est justa de causa. *Beroald. Iter dextrum pergas*] Id est, 'prosperum.' Gloss. 'Κατευθώσις, Prosperatio.' Vide Rom. 1. 10. In Ms. Oxon. et Vicent. edit. *porrigas*. sic alibi, 'Iter retrorsum porrigens.' *Pric.*

Importunarum] Lipsiano codici suffragatur Florent. ut de dogm. Plat. lib. i. p. 586. Ed. Fl. 'importuna vicinitas.' At reliqui Codd. cum Edd. Vett. faciunt *inopport.* ut lib. viii. pag. 174. 'Sed inopportuno plane tempore:' ubi contra in Edd. pp. *import.* ut alibi. Cic. de Orat. l. iii. c. 5. 'Sedes nostra non inopportuna sermoni:' quod hic præfero. *Oud. Inducta serie importunarum fabularum*] 'Inducta' suo more, (id est, eruditissime) dixit. Studiosè in rem præsentem quæsitā 'induci,' et 'inducta' dicebantur. Plinius lib. v. Epist. 6. 'Si nihil inductum et quasi devium

loquimur.' Lucilius: 'Multis induc-
tis sermonibus concelebrarunt:' ubi
Lipsius: *Multis endo loci, &c.* Giphā-
nius: *Multis inde loci:* sed videtur
vel ex hoc Appuleii loco nil mutari
debere. 'Ἐπιτραπέζια διηγήματα porro
apud Suidam occurrunt. *Pric. Vesperæ*
Horæ vespertinæ. *Beroald.*

Vesperæ, ejusque] *Vespera* Oxon.
Pal. D'Orv. Fux. *bona vespera ejus*
sine que. Abest copula itidem ab
utroque Guelferb. Ed. Ber. *eisque.*
Quid? si legamus: *partem bonam, ves-*
peræ ejus grat. fr. ut *partem bonam* sit
per Græcismum pro *magna ex parte.*
Vide me ad Cæs. lib. i. B. G. c. 12.
'*magnam partem.*' In Par. Cod.
vitem bonam; quod quid velit, nescio:
admitt. D'Orv. *amitteret tand.* Fux.
Oud.

Fructum] Concubitum, complexum-
que Potidis significat. *Idem.*

Devorato pudore, ad Milonem aio, se-
rat suam Diophanes ille fortunam] Id
est, 'sibi habeat:' nam sic alii Scrip-
tores loquuntur. Cicero vii. 11. ad
Atticum: 'Sibi habeat suam fortu-
nam.' Apud Aristophanem vocanti
se *κακοδαίμονα* respondetur, *κατὰ σαν-*
τὸν νῦν τρέπων. ubi Scholia: 'Ἀντὶ τοῦ,
σεαυτῷ ἔχε τὴν κακοδαίμονίαν, μὴ ἐπιμύ-
νησο ἡμῖν κακοδαίμονων. Marcus de
Avidio Cassio apud Vulcat. Gallica-
num: 'Sibi ergo habeat suos mores.'
'Devorare' hic est, 'insuper habere:'
sic ix. 'cæli numina devorare:' et
post eod. libro 'devorare injuriam.'
Pric.

Conferat mari ac terræ] Cum ait
mari, refertur ad naufragium, quo
mari Diophanis navis turbinibus pro-
cellarum quassata, rebus omnibus
amissis demersa est: *terræ* vero in-
quit, propter latrocinalem manum;
quæ in terra invasit reliquias Dio-
phanis bonorum. *Beroald.*

Fatigationis saucio] Nova locutio,
ut dicas, Saucius fatigationis hester-
næ, pro eo quod est, defessus labore
peregrinationis pridianæ. Medici, et

Plinius noster, *acopa* appellant medi-
camenta lassitudinis, imposito ex re
vocabulo. Hinc *acopis* quoque gem-
ma dicta est, cum qua oleum suffer-
vatum perunctis lassitudinem sol-
vit. *Idem.*

Facesso] Abscedo in cubiculum.
Alias 'facessere' pro 'facere:' ut
illud 'Jussa facessunt.' *Idem.*

Cubiculum m. contendo] Fux. *cubicu-*
lum m. conscendo. Roald. Sic etiam
Reg. sed male. Nam cubiculum ejus
erat in inferiore ædium parte, ut pa-
tet lib. i. 'Erit tibi adjacens et ecce
illud cubiculum.' Amat Appuleius,
ut in aliis verbis, (vide cum alibi, tum
lib. ix. p. 187. 'Adfectus aures,')
sic in hoc omittere præpositionem.
Lib. viii. p. 161. 'Contendit monu-
mentum.' Lib. xi. p. 258. 'Patrium
Larem contendo.' *Oud. Atque ibi de-*
prehendo epularum dispositiones] Sic
ix. ubi adulter exspectatur: 'Pudica
uxor cenas Saliæ comparat, &c.
mensa largiter instructa.' 'Disposi-
tiones' heic proprie dixit. Seneca
Epist. cx. 'Delectant te disposita
quæ terra marique capiuntur.' Infra
lib. viii. 'Cœnula probe disposita.'
Siracides 30. 18. *βρωμάτων θέματα:*
ubi vetus 'epularum appositiones'
vertit. *Pric.*

Nam et pueris extra limen, credo, ut
arbitrio nocturni gannitus ablegarentur,
humi quam procul distractum fuerat meum
grabatulum] In Pithæano est *ipsus.*
Et pueris. Oxon. ut p. Alii, et prius.
Alii, ut *pueri.* Si quid mutandum, ne
a se ipse dissentiat Appuleius, qui
pag. 16. et ubi sibi unum modo
servum, et Miloni nullum, fuisse ait,
uti et e Luciani verbis infra et a Be-
roaldo jam citatis patet, scrib. *puero*
et *ablegaretur.* Verum majoris se pec-
cati reum fecit Auctor. Fingens
enim se semper in hac fabula Lucium
Corintho oriundum, subito exutus asi-
num, se Madaurensem esse ait l. xi.
Oud. Credo, ut arbitrio nocturni gan-
nitus] Male Par. *arbitror.* D'Orv. in

arbitrio, nec recte citat ad Ovid. l. III. Met. 571. Heinsius : 'nocturnæ garritionis.' Vide ad l. III. p. 56. 'Sic nobis gannientibus.' *Idem*.

PAG. 31 *Distratum*] Vitiose scripti tantum non omnes et Edd. ante Colv. inserunt *c* de more, quem bene notavit Stewechius. Vide et me ad Front. II. 4. 16. ad Sueton. Aug. c. 5. infra l. IV. p. 63. et alibi, et Comm. ad l. x. in f. 'disternebatur lectus.' Ceterum male multi viri docti connectunt, 'distratum fuerat grabatulum;' et *meum* a. cum Becichemo Ep. 61. et Schikerado; vel, *d. f. grabatulum meum*. *Ads*. Nam copula et abest Edd. Colviana prioribus, ac Bert. Ms. contra *fuerat* exsulat ab D'Orvill. et Par. Malim ego delere copulam sane non necessariam. Recte vero jam olim vidit Beroaldus, absolute legendum *distratum* fuerat, ex Luciani *ὑπέστρωτο*; uti in Act. Apost. cap. 9. 34. *Στρώσον σεαυτῷ*. scil. *κράββατον*. Et sic Auct. B. Hisp. c. 33. 'ad insternendum:' ubi vide. Erroris caussam vide Nota seq. *Idem*. *Nam et pueri*] Sensus est, Servis instratum fuisse lectulum extra limen cubiculi sui, sibi vero procul ab his, ne illi subauscultare possent nocturnas coëuntium voces. Ex Luciano sumptum, qui Græce ait: *τῷ μὲν παιδὶ ἔξω ὑπέστρωτο*: id est, servo extrinsecus stratus erat lectus. Appellatione autem 'puerorum' servos significari, quis ignorat? ex quo illud Plautinum: 'Pueri mensam apponite:' et illud, 'Puere pulta:' inde apud priscos 'marcipores' et 'publipores' nominati, quasi pueri, hoc est, servi Marci et Publii. Beroald. *Arbitrio*] Speculatu, contemplatuque. 'Arbitrari' enim est spectare. Plautus: 'Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant.' Hinc arbitrum vocamus iudicem, qui totius rei habebat arbitrium et facultatem: quia scilicet arbitratur, hoc est, spectat et explorat diligenter controversiam litigato-

rum; et arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur: et arbitrium, cum adhuc res apud arbitrum geritur. Quidam, qui non legere quæ a Luciano scripta sunt, pro *pueris* emendarunt *prius*. Alii, *ut pueri*: sed male, cum sententiæ Luciani, unde hæc mutantur, nostra lectio ad amussim quadret. Potest et hoc de pueris extra limen, non indocte neque ineleganter referri ad servulos liminis custodes, quos 'liminarchas' vocant: de quibus sensisse videtur Silius in primo Punicorum: 'Famuli turbato ad limina somno Expavere truce per vasta silentia vocem.' Ubi famuli ad limina, signantur liminarchæ, hoc est, liminis præfecti, cubiculique custodes. At tamen apud jurisconsultos tit. de muneribus et honoribus, liminarchæ ponuntur pro militibus qui imperii limitibus atque confinio præficiuntur: quos 'limitarchas' dicere possis, quasi limitum præfectos, qui et 'limitanei' nominantur ab historicis. Volumine quoque Codicis imperatorii 12. mentio fit de limitaneis militibus, et limitaneis agris: ubi limitanei agri dicuntur, qui sunt in limitibus, hoc est, collimitio atque confinio collocati. 'Limentinum deum' vocant, qui limini præest. *Idem*. *Quam procul distractum*] Videtur legendum *distratum*: ut a sternendo *distratum* intelligas, non a distrahendo *distractum*: ut sensus: Stratum fuisse lectum et mensam pueris quam procul a grabato Appuleii. *Idem*. *Pueris extra limen, &c. procul distratum fuerat*] Quintilianus 1. Declam. de maritali toro: 'Servuli longius quiescunt, et præstatur grande secretum genio loci.' *Pric*.

Assistit mensula] *Adstitit* exaratur in Pal. Oxon. D'Orv. Guelf. utroque, Becich. Mss. et in ejus libris Edd. que ante Beroaldum *mensulæ*. Scilicet concoquere nequiverunt verbo 'adsistere' jungi quartum casum. Hinc alii *grabatulum* adnexuerunt *τῷ*

distratum, alii id crediderunt esse nominativum verbi *adstitit*: cum is sit *mensula*, et alterum sit quarto casu expressum. Illum enim a Nostro amatum esse supra vidimus, et inprimis in deliciis Appuleio fuit cum compositis ex præpos. *ad*. Vide ad l. i. p. 16. 'Adsidebat pedes uxor.' Lucianus ait: *Τράπεζα τῇ κλίνῃ παρεστήκει*. *Mensula* in Guelf. utroque. *Oud.* *Assistit mensula*] Lego *mensula*: ut sit rectus casus, et hoc totum colon cum inferioribus jungendum: Grabatulum meum assistit mensula. Est enim sensus: Grabatulo assistebat mensula, cum reliquiis cænæ et poculis: ex Luciano totum, qui sic scribit: *τραπέζα δὲ τῇ κλίνῃ παρεστήκει, ποτήριον ἔχουσα, καὶ οἶνος αὐτοῦ παρέκειτο, καὶ ὕδωρ ἑτοιμον καὶ ψυχρὸν καὶ θερμόν* hoc est: *Mensula* juxta lectum astabat, poculum habens, et vinum adiacebat, et aqua frigida atque calida erat in promptu. *Beroald*.

Cænæ totius honestas reliquias] Dixerat supra: 'epularum dispositiones satis concinnas.' Quare nolim *honestas* in *onustas* vel *incomestas* mutare cum N. Heinsio. Intelligit enim epulas porci et gallinarum, quas sibi xeniola acceperat a Byrrhæna p. 27. *Oud.* *Cænæ totius honestas reliquias tolerans*] Lib. ix. 'Mensa quæ reliquias prandii gerebat.' Opponuntur lib. x. 'solida edulia, et fercula illibata.' *Pric*.

Calices boni] Temere nimis Scaliger, sive Vulc. Ed. sec. Elmenh. Scriv. aliique, Lipsii conjecturam *bin* in textum receperunt. Recedit hic a Luciano Appuleius, qui dicit unum modo *ποτήριον* vini esse positum, sed juxta quoque 'aquam frigidam et calidam.' Noster quidem *calices* dixit, sed hos non intelligit aqua semiplenos, at 'vino,' et 'sustinentes solam temperiem,' sive expectantes aquam injiciendam, ut lib. xi. p. 254. 'Cæleste sustinere præceptum:' ubi vide. Neque 'frigida' aquæ mentio in

Nostro, sed unius 'calidæ,' quæ si jam infusa stetisset, nimis frigida fuisset facta. Immo, subdit statim: 'Arripit poculum ac desuper aqua calida injecta, porrigit bibam:' ut rursus infra h. lib. 'calidam cum oinophoris et calice.' L. viii. p. 160. 'depromtis calicibus et cænophoro.' Nihil igitur facile mutes, et cum *Pricæro* et Mss. retineas *boni*, sive *ampli*, ut ait p. 33. sive *boni*, quia omnis res ita dicitur, quæ gratiam, voluptatem, pulchritudinem, vel utilitatem in se continet. Adi viros eruditos ad Virg. Georg. iii. 66. ad Propert. ii. 21. 14. et P. Burm. ad Phædr. lib. iii. F. 1. et F. 80. ad Virg. Ecl. iii. 10. 'mala falce:' hinc 'bona vina' Tib. i. 1. 24. Vel legi posset: *calices, vini jam inf. latice s.* aut quia in Oxon. Cod. non est *latices*, pro *boni* reponas *vino*; quod potuit corrumpi, cum pro eo scriptum erat *bin*. *Oud.* *Et calices bini*] Sic vere a Lipsio repositum Viri docti crediderunt, ego persuadere mihi non possum quin valde falso. Legebatur in anterioribus editionibus *calices boni*: et ita Auctorem nostrum scripsisse mihi religio dubitare: sic iv. Florid. 'Navem bonam, fabre factam,' &c. dixit. Plautus Milite: 'Eme mi vir lanam, unde tibi pallium Malacum et calidum efficiam, et tunicæ hibernæ bonæ:' et recte nos divinasse facit fidem Oxoniensis Ms. *Pric*.

Infuso latice semipleni] Servius ad Æneid. i. 'Latex proprie aqua est, ab eo quod intra terræ venas lateat.' In veteri Onomast. 'Latex, *ῥάμα*.' *Idem.* *Latice*] 'Latex' dicitur omnis liquor: undē et 'latex vini,' 'latex aquæ,' 'olei,' 'absinthii,' apud poëtas frequentissime. Hic 'laticem' pro vino accipimus: significat enim, calices bonos, hoc est, capaces, semiplenos fuisse infuso vino præparatos ad temperiem aquæ sustinendam: mos enim fuit Veterum, modo frigida, modo calida aqua mixta potiones

temperare. Ex quo illud Epigrammatarii: 'Frigida non desit, non deerit calda petenti.' Item: 'Me conviva legget mixto quinceunce, sed ante Incipiat positus quam tepuisse calix:' et apud Satyrographum: 'calidæ gelidæque minister.' M. Offilius comædiarum histrio, cum in cœna calidam potionem in pultario poposcisset, repente expiravit, rigens nullo sentiente, donec accubantium proximus tepescere potionem admonet. *Beroald.*

Solum temperiem sustinentes] Gloss. 'Temperies, συγκερασμός.' *Pric.*

Lagena] Ποτήριον, id est, poculum significat, hoc est, vas vinarium. Quint. 'Occidissemus te, nisi nos lagena defecisset.' Diminutivum est 'laguncula.' Plin. in Epistolis: 'Proinde cum venabere, licebit auctore me, ut panarium et lagunculam, sic etiam pugillares feras.' *Beroald.*

Orificio sensim dehiscente] Mss. dant *cessim* vel *cesim*: quod non significat *paullatim*, ut vertit Floridus, sed vel *retro*, ut bene Colv. et Elmenh. Adde Bongars. ad Justin. l. II. c. 12. 'Commisso prælio ite cessim.' Steph. ad Sax. Gramm. p. 163. Grot. ad Mart. Cap. p. 10. 'Cessim plerumque recursitans:' ubi Mss. *cessem*. Vel *gradatim*: qui sensus huc melius videtur convenire: ut e Glossis, nescio quibus, citat Stephanus. Veget. l. III. c. 22. 'Quos sensim postea cessimque ad illos jungebant.' Si tamen *sensim* esset in Mss. quod post *Beroaldum* usque ad Colvium edidere, et malebat Sopingius, non ei refragarer; ut supra: 'Capillos sensim sinuato patagio residentes.' Lib. XI. 'Crines sensim intorti.' Mox, 'super me sensim residens, sive paullatim:' ubi vide. *Casim*, quod in Fux. esse codice ait Roaldus, explicari possit per *incisam rimam*. Sed minus placet. Dein *officio deascento* Fux. *orificium deiscento* Guelf. pr. *Deascento* exaratur quoque in Pal. Guelf. sec. et Ed. Vic. *deastento* D'Orv. *deascento*

Oxon. *dehascente* Par. Intelligit sine dubio Auctor orificium lagenæ retro a summa ad mediam usque lagenam fuisse laxius sensim, sive magis *distentum*: ut 'uterus distentus' lib. I. p. 7. *Dehascente* legit Meurs. lib. IV. Exerc. Crit. c. 2. quod eodem redit. *Κεχρηνός τοῦ πίθου* dixit Lucianus in Tim. t. I. p. 110. Ed. Hemst. *Oud. Officio cessim*] Mendosissimus locus: qui, ut sentio, ita emendandus est: *Orificio sensim dehiscente patescens*. Significat enim lagenam fuisse in orificio et in summa parte patentiorem, in imo angustiores: sicut sunt pleurae id genus vasa vinaria, ex quibus facilius est haustus. Igitur patescere lagenam, et patula fiebat summo orificio dehiscente, id est, sese expandente atque aperiente: sensim tamen, ob venustatem. *Orificium* autem dicimus, ut *opificium*, ab ore: est enim summum os, et hiatus ac pator. Scribit Macrobius duo esse ventris orificia, quorum superius, erectum, recipit devoratque, et in follem ventris recondit: inferius vero, demissum, intestinis adjacentibus inseritur, et inde via est egerendi. *Beroald.*

Antecœnia] Isidorus Originum l. XX. c. 11. 'Merenda est cibus, qui declinante die sumitur, quasi post meridiem edenda, et proxima cœna; unde et Antecœnia a quibusdam vocatur.' Portunianus, vetus scriptor apud Jo. Salisberiensem Polycratice l. VII. 'Nam et ipse famosam, immo infamem fecit cœnam et antecœniam.' Macrobius: 'Ex indice Metelli pontificis cœna hæc fuit. Antecœnam, echinos, ostreas crudas, quantum vellet. In cœna sumina, sineput aprugnum,' &c. *Colv. Antecœnia*] Novator verborum non minus eleganter quam licenter appellat lagenam Veneris antecœniam, tanquam prægustatio quædam sit et præludium ac præparatio ad palæstram Veneriam exercendam. Vinum enim subsequitur libido: nam sine Cerere

et Baccho friget Venns. Unde Horatius scitissime crateram vini, 'sodalem Veneris' appellat. Dicitur autem *antecænia*, quasi ante cœnam sumpta, dictione composita ex integro et corrupto: sicut Martial. finxit 'Domicœnium,' quod domi cœnare significat. Beroald. *Veneris gladiatoria*] Tanquam palæstra Veneris sit pugna quædam gladiatoria, et amatores in concubitu præliantur atque conflant. *Idem*.

Commodum] Vix, tunc primum. *Id.*

Cubito reddita] Perperam Vulc. Ed. sec. seu Scal. quem secutus est Elmenhorst. exhibuit *cubito*, quod nihil est. Si enim foret dativus, *cubiti* erat dicendum, vel *cubitu*: ut 'cubitu procurato' l. iii. p. 51. Sed ut 'cubitum reddi,' quod servant Mss. et ceteræ Edd. sic supra et d. l. ait: 'cubitum concedere:' pro quo tamen et dativum posuit lib. vi. p. 116. 'Cœnæ nuptiali concessit,' sive *ad cœniam*. Oud. *Fotis mea, jam Domina cubitum reddita*] Ancilla Thisbe apud Heliodorum lib. i. Ὑπεσχόμεν αὐτῷ συγκαθευδήσειν, ἥξει δὲ πρότερος, ἐγὼ δὲ ὅταν τὴν δέσποιναν κατακλίνω. *Pric.*

Jacta proximat rosa sertâ] Certum est participium *jacta* vitiose hic legi, aut, quod alius voluit, *jactu*. Non enim inter cubiculi introitum et aditum Fotidis ad Lucium, in eum jecit rosam sertam; sed patet, illam habuisse 'rosam sertam et solutam in sinu tuberante;' et demum cum proxima ei stabat, vel adsidebat, Lucium rosa sertâ, (Vide Salm. ad Solin. p. 187. et quos laudat Burm. ad Serv. Æn. vii. 751, 'frondibus sertæ olivæ:' ut Mss.) seu corollis, revinxisse, et 'rosa soluta' seu flore, conspersisse. Adde Lucianum. Facilis emendatio videtur *juxtim*, ut Pricæus voluit, vel *juxta*: ut alibi, 'juxta adsidere.' At præcessit 'lagenâ juxta.' Sed multo magis arididet M. Schickelradi conjectura *tacita*. Scilicet suspensis pedibus, ne quis eam sentiret in

Lucii cubiculum ire, irrepebat. Post *proximat* ergo ponendum est comma. De rosis, floribusque sertis ac solutis, eorumque jaculis adi lib. iv. p. 84. L. x. in f. ubi citans hunc locum Stewechius omittit vocem *jacta*. Gell. l. iii. c. 15. Polyb. in Leg. c. 9. p. 21. Herod. l. i. c. 7. Στεφάνων καὶ ἄνθων βολαῖς. v. 6. Long. Pastor. i. 8. Minuc. Fel. c. 38. Nullam vero video rationem, cur hic repetat Auctor vocem *rosa sertâ* et *rosa soluta*. Quare forsâ de nihilo non est, quod Mss. Flor. Pith. Fnx. Guelf. uterque, Lips. Pal. D'Orv. Oxon. et Edd. Vicent. Junt. pr. Ald. Colin. exhibent *rosæ sertâ*; pro rosea seu rosarum. Nam et *sertam* et *sertas* in femin. genere, subintellecta *corona*, teste Charisio, dixerunt. Adi Broukh. ad Propert. l. ii. 24. 38. 'Demissæ in pocula sertæ:' ubi tamen Mss. vulgares, *a, a.* et ad l. iv. 6. 3. 'Serta Phileteis certet Romana corymbis:' ubi prave Mss. *cera*, et certent in unico est libro: *rose soluta* etiam Oxon. et Guelf. pr. tubante Pal. Oud. *Et rosa soluta*] Rosæ enim aut sertæ aut solutæ: hæc ad spargendum, illæ ad coronandum. Q. Minucius Felix: 'Quis autem ille, qui dubitat vernis indulgere nos floribus? cum cupiamus et rosam veris et lilium, et quicquid aliud in floribus blandi coloris et odoris est. His enim et sparsis utimur mollioribus ac solutis, et sertis colla complectimur.' Brant. *Jacta proximat rosa sertâ et soluta, &c.*] Locus varie vexatus: legendum forsâ *juxtim proximat*. Infra hoc lib. 'Dumque jam juxtim proximamus:' simile lib. x. 'consistens proxime.' *Serta et soluta* heic, ut et iv. 'Floribus sertis et solutis apprecantur.' *Sertis*, in coronam intellige: sic vi. 'Spicas frumentarias in acervo, et alias flexiles in corona.' Tertullianus: 'Non emo capiti coronam: quid tua interest? puto gratius esse liberis et solutis uti.' Horatius: 'Aut flore terræ quem ferunt soluto.' *Pric. Rosa*

serta] Lucianus: τῶν στρωμάτων ῥόδα πολλά κατεπέπαστο· id est, rosæ multæ p̄r strata spargebantur. *Beroald.*

Tuberante] Tumescente. Rosæ enim solutæ in sinu et gremio extuberare ac tumescere videntur. Proverbium vetus obiter referendum est, quod erit: 'Nec mulieri nec gremio credi oportere:' cum et illa incerti et levis animi sit, et plerumque in gremio posita cum in oblivionem venerunt exurgentium procidant. *Idem.*

Pressim] Cum pressura, quod amantium est, ut scilicet oscula infigant imprimantque pressis labellis: adverbium est. *Idem.*

Corollis revincto] Hoc totum amatoris specimen est et argumentum, ut coronis amator ab amica revinciatur, ac floribus oppleatur. Sutilis coronæ est, auctor est Plin. solennes in cænis fuerunt, et in potu atque hilaritate præcipue usurpabantur. Interdum et coronas ipsas bibebant, quod exemplo Cleopatrar̄ satis liquet, quæ in convivali hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberet: strophia Antiqui appellarunt, unde nata 'strophiola.' Cum vero ex floribus fierent *serta*, a serendo 'serviæ' appellabantur: a coronis 'corollæ,' diminutivo vocabulo propter gracilitatem nominatæ. Unde et 'corollaria,' de quibus apud Tranquillum copiosius, et mox suo loco dicemus. *Idem.* *Et corollis revincto*] More meretricio: vide Curii Fortunatiani locum paulo post adducendum. Noster lib. vi. 'Totum revincta corpus rosis micantibus.' *Pric.*

Et floribus persperso] Adi iii. 15. et v. 14. A. Gellium. *Idem.*

Ac desuper aqua calida injecta] Certe sæpius calida et calda, vel frigida, in re convivali absolute ponuntur. Vide infra ad p. 36. 'Calida seu calda cum ænophoris.' At non opus tamen, eam vocem substantivam contra Mss. ejicere. Cic. i. Cat. 13. 'Si

aquam gelidam biberint.' Vitruv. lib. v. 10. 'Quantum aquæ caldæ.' Mart. viii. 68. 'Caldam poscis aquam.' Adde Burm. ad Suet. Oth. cap. 11. 'Gelidæ aquæ potione:' ubi Torrentius, et Mss. quidam excludunt *aquæ*. Oud. *Aqua calida injecta*] Dum diximus, quod mixtura calidæ pocula temperabantur. Omnem decoctam aquam utiliore esse convenit: item calefactam magis refrigerari, subtilissimo inventu, ut tradit Plin. noster lib. xxxi. Neronis principis inventum est, decoquere aquam, ultroque demissam in nives refrigerare. Ita voluptas frigoris contingit sine vitiis nivis: hinc illa in desperatione apud Suetonium vox: 'Hæc est decocta Neronis.' *Beroald.*

Idque modicum. Priusquam totum exsorberem] Numquam modicum pro paulo post sumitur, sed modico; quod bene conjecit Brantius, nec non Ferrarius lib. i. Elect. c. 12. et merito intulere in contextum jam Scriverius ac Floridus, invitis licet Mss. nisi quod in Palat. sit, *idque totum priusquam modicum*. Sed ita lib. i. p. 13. 'Modico prius quam Larissam accederem:' ubi vide, et ita 'modico secus,' de quo adi ad lib. i. p. 3. Ed. Pric. Oud. *Invadit, et relictum, &c.*] Proprie. Nam inepti amatores cibos prægustatos et prælibata pocula porrigebant suis amasiis haurienda. Seneca apud Hieronymum advers. hæres. Joviniani lib. i. cap. ultimo, de amatore in suam uxorem ardentissimo: 'Potionem nullam, nisi uxoris tactam labris hauriebat.' Ovid. Am. i. Eleg. 4. 'Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam, Et qua tu biberis, hæc ego parte bibam. Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipse, Rejice libatos illius ore cibos.' Hieronymus de vita Clericorum ad Nepotianum: 'Crebra munuscula et sudariola, et fasciolas et vestes ori applicitas, ac degustatos cibos, blandasque ac dulces literulas sanctus amor

non habet.' Et de vitando suspect. contuber. 'Erit ibi inter viros matronasque convivium, spectabis aliena oscula, et prægustatos cibos.' Martial. Epigr. lib. vi. 75. 'Cum mitis turdumve mihi, quadramve placentæ, Sive femur leporis, sive quid his simile; Buccellas misisse tuas te, Pontia, dicis. Has ego nec mittam, Pontia; sed nec edam.' *Elmenh.* Helena Paridi apud Ovid. Ep. xvii. 79. 'Modo pocula proxima nobis Sumis: quaque bibi, tu quoque parte bibis.' Adde Pricæum. *Oud.* Priusquam totum exorberem, clementer invadit] Longus ποιμεν. iv. Πήρας προκομίσασα παλάθης μοῖραν καὶ ἄρτους τινὰς, ἔδωκε φαγεῖν, καὶ ἐσθionτος ἀπὸ τοῦ στόματος ἤρπαζε. *Idem* i. Ἐδίδασκον αὐτὴν καὶ συρίττειν, καὶ ἀρξαμένης ἐμπνεῖν ἀρπάξων τὴν σύριγγα, χεῖλεσιν αὐτὸς τοὺς καλὰ μους ἐπέτρεχεν, &c. *Pric.*

Paullulatim labellis minuens] Pullulatim vel pulul. dant etiam Palat. Pith. Guelferb. Oxon. et Ed. Vicent. et placuit quoque G. Vossio ac Tollo, i. e. instar pulli bibentis. An verum tamen sit, dubito. Nam paulatim habet D'Orv. et pro glossa adscriptum est in Guelf. pr. et paululatim servant Flor. Reg. Bertin. et alii. Lib. v. p. 101. 'Pensilem gradum paullulatim minuens:' ubi eadem est varietas. At tamen pullulatim nequaquam locum habere potest. Sabellis Oxon. *Oud.* Et relictum paululatim labellis minuens] Zeno Veronensis Serm. de Continentia: 'Una cibum præterea capit, reliquias poculi propinati lambendo, labris exhaurit.' Juno ad Jovem suum apud Lucianum: Οὐδὲ δειψῶν, πολλάκις αἰτεῖς πίνειν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπογευσάμενος μόνον, ἔδωκας ἐκείνῳ (Ganymedi), καὶ πίνοντος ἀπολαβὼν τὴν κύλικα, ὕσον ὑπόλοιπον ἐν αὐτῇ πίνειν. Apud Curium Fortunatianum: 'Metratrix ex tribus amatoribus alium osculata est, alii residuum poculi dedit, alium coronavit: contendunt quem magis diligat.' In Oxon. heic pullu-

latim, i. e. pulli colambini ritu. *Pric.* Paulatim] Minutatim, et (ut inquit Plautus) 'ductim:' quod cum quadam inter bibendum cunctatione a potoribus fieri solet. *Beroald.*

Sorbillat] Sorbillo haurit. Plantus in Penno: 'Hem mihi, jam video prope victi tantum sorbillo:' hoc est, sorbitione. Ex animantibus alia sugunt, alia lambunt, alia sorbent. Appius Auferius repentina morte obiit, cum sorberet ovum. 'Ovum sorbile vel molle imbecillissimæ materiæ est,' ut inquit Celsus: qui crassiorem quoque pituitam fieri tradit ovis sorbilibus. *Idem.* Meque respiciens sorbillat] Heliodorus vii. de Arsace: Ἐπιβροφούσαν τε ἄμα, καὶ ἀκλινῶς εἰς τὸν Θεαγένην ἀτενίζουσαν, τοῦ ἔρωτος πλέον ἢ τοῦ κράματος ἔλκουσαν. Contra, inter modestiæ pudicitiaeque notas ἀδιαστροφῶς τῷ προσώπῳ πίνειν, *Pædag.* ii. 2. apud Clem. Alexandrinum. *Pric.* Sorbillat dulciter] Donatus ad Adelph. 'Ut quicquid esset dulcissimum carperes, cyathosque sorbillares.' *Idem.*

Sequens et tertium] Nihil de varietate lectionis monent viri eruditi. Sed ante Colvium editum est ubique: sequensque et t. et ita in Guelferb. utroque. Recte, ut passim Græci τὲ καὶ, et Latini secundo tertioque loco que et ponunt. Vide Periz. in Dissert. de Dictye § 15. ut crebro illius habent Mss. Drak. ad Liv. lib. iv. 31. x. 30. Cort. ad Sall. Jug. c. 6. § 3. Barm. et me ad Suet. Cæs. c. 11. lib. viii. p. 153. 'Scortisque et potationibus.' Flor. N. 15. 'Terra cæloque et mari.' Vide etiam lib. iii. p. 44. 'Aditusque et tectum:' ut est in Mss. nonnullis: et ad lib. vii. p. 138. 'Cænaque et poculis.' Mox tertium in Guelf. sec. et ergo Ed. Vulc. pr. *Oud.* Sequens et tertium] Prima viri cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad insaniam. Nihil sic inflammant medullas, et titillat membra genitalia, sicut vinum, cui natura est

exhausto accendendi calore viscera intus: quo nihil est perniciosius, si modus absit. Gloriam bibendi virtute Parthiquærant, famam hic apud Græcos Alcibiades meruit. Cicero, M. Ciceronis illius inclytissimi oratoris filius, avidissime apprehendit gloriam ebrietatis, qui binos congios simul haurire solitus erat: a quo olim marcido ac temulento scyplus impactus est M. Agrippæ. Proverbium vetus est 'Sapientiam vino obumbrari:' quo nihil potest esse fœdus, cum vino mens hominis obbrutescat, et vertigine caliget. Libet interdum talia transcurso interspergere, ad castigandos non paucos, qui ad vina perdenda geniti sunt: qui ob hoc tantum se natos esse arbitrantur, ut bibant. Quod olim de Bonoso imperatore Romano Aurelianus dictitabat: 'Non ut vivat,' inquit, 'natus est, sed ut bibat: qui bibit quantum hominum nemo:' in quo fuit hoc mirabile, ut quantum bibisset, tantum mingeret, qui cum laqueo vitam finivisset, talis extitit jocus: 'Amphoram pendere, non hominem.' Fuit quidam ex numero phagorum sive comedonum, quo vehementissime delectatus est Aurelianus, qui, ut refert Flavius Vopiscus, bibebat 'infundibulo plus orca.' Est autem 'infundibulum,' ut id quoque transeuntes annotemus, instrumentum vinarium, quo vinum in dolium infunditur. Præcipit Cato, ut villicus habeat 'infundibula' duo. Legitur in monumentis Hebræorum, quosdam esse ex his qui audiunt sapientem, similes 'infundibulo:' tales nihil continere; qui sicut 'infundibulum,' quantum hauriunt, tantundem transmittunt. 'Orca' autem vas est ficarium, teres atque uniformi specie, dicta a similitudine orcæ marinæ belluæ. Præcipit Columella, in 'orcæ' picatas meridiano tempore calentem ficum condi, et calcari diligenter oportere. Plin. quoque in xv. 'Ubi copia,' inquit, 'ficorum abundat,

Delph. et Var. Clas.

implentur orcæ.' M. Varro 'orcæ' capit pro vase vinario, cum in primo de Re Rustica sic scribit: 'Quod sæpe ubi conditum novum vinum, orcæ, ut in Hispania, fervore musti ruptæ: nec non et dolia, ut in Italia, ne vinum prolueret.' Apud Persium pro vase salsamentorum capitur, illo versu: 'Menaque quod nondum prima defecerit orca:' et hæc notiora. Illud remotius, 'orcæ' dici vasculum aleatorium, quo conjectæ agitæque tesseræ et tali mittuntur in aleam, ad evitandas aleatorum imposturas: a Martiali dicitur 'turricula,' ab Horatio 'pyrgus.' In hoc significatu accipitur apud Persium sic scribentem: 'angustæ collo non fallier orcæ.' Ubi Grammatici meras nugas effutiunt. Huic sententiæ nostræ evidenter astipulatur illud Pomponii: 'Iterum dum contempler orcam: taxillos perdi.' *Beroald.*

Verum etiam corpore ipso, &c.] Pith. Edd. Vicent. Junt. Aldi præbent, *Verum in corpore.* Nec male; cum sequatur *etiam*, et Auctor sæpe cum aliis τὸ *etiam* omittat, post *non tantum.* Vide ad lib. i. p. 9. 'Non solum me diffamat probis, verum fugam instruit.' Ad hæc *in* abunde poni, vidimus sæpius, ut, 'gravis in annis,' 'pretiosus in ætate,' &c. *Ipsa* exsulat a D'Orv. *ipse* Fux. *Oud.* *Corpore ipso]* Aliquando, ut inquit verissime Augustinus, cum in animo concupiscentia ferveat, friget in corpore, et ille libidinis motus destituit inhiantem: ex quo fit, ut libidini libido non serviat. Nunc ait Appuleius, et animo et corpore sese ad libidinem fuisse incitatissimum. *Beroald.*

Ad libidinem inquietus] *Inquietus* exaratur in Mss. Flor. Reg. Fux. Guelf. Pal. D'Orv. Par. quod recepere Colv. Vulc. Wower. *Inquiens*, in Edd. nonnullis, ut Vicent. et Ms. Pith. unde frustra Colv. et contra sensum Auctoris conjecit *inciens*, vel *inhians*, est

Apul.

6 B

nihil nisi solitus librariorum error, ut in *quotiens*, &c. pro *inquies*: quæ multo melior est Beroaldi correctio, recepta ab Edd. Junt. Aldi, Colin. et recentioribus. Adi Elmenh. in Ind. et Pricæum. Vox *inquies* sæpius abiit in vulgatiorem *inquietus*. Vide ad Justin. lib. XLIV. c. 2. 'Inquies animus:' quod et Vellei. dixit lib. II. c. 78. et Plin. in dedicatione. Vell. lib. II. c. 68. 'Vir inquies.' Comm. ad Boëth. lib. IV. de Cons. Phil. Pr. 3. 'Ferox atque inquies.' Sic etiam Ms. Leid. infr. lib. IX. in f. p. 208. 'Inquieti procacitate præditus.' Ansonio sæpe 'inrequies,' ut Ephem. Orat. 16. 'Inrequies, cuncta ipse movens.' Conjecimus et hoc adjectivum reddendum lib. I. p. 10. 'Grabatulus succussus et inquietus.' Oud. *Inquies*] Lege *inquietus*, vel *inquies*, ut Antiqui dicitabant; quo vocabulo idem significatur quod *inquietus*, et est adjectivum. Livius: 'Jam sibi satis gloriæ quæsitum, et potuisse se desinere, ni animus inquies pascere-tur opere:' a Plinio dicitur *inquies* pro inquietudine, si modo fas est Latino homini *inquietudinem* usurpare: sic enim inquit in XIV. 'Furiales somni et inquies nocturnæ.' Beroald.

Inguinum fine] *Sane* conjectura est Beroaldi, quam amplexi sunt Edd. Junt. pr. Ald. Colin. Bas. pr. ut *saucius inguinum* dicatur per Græcismum frequentem. Vide Voss. de Constr. c. 10. Anson. Prof. v. 18. 'Famæ et salutis saucius.' Immo infra lib. v. p. 86. 'Animi saucia.' Et alio licet sensu supra lib. I. 'Fatigationis saucio.' Sed tum vocula *sane* nimis quam friget. *Sanie* hinc est alienissimum, quod et placebat Pontano lib. I. Anal. c. 8. 'Et *sine*, quod est in Fux. Pith. et Edd. primis, ac *furie*, quod est in D'Orv. satis declarant, aliud ab Appuleio positum, ac vere jam edidisse Junt. in Ed. post. et Bas. sec. *fine*, quomodo etiam legit Groslet. et J. M. Palmer. t. IV. Th.

Crit. p. 773. ac defendit N. Heins. ad Ovid. lib. x. Met. 536. Sed et Mss. Flor. Reg. Oxon. Par. Guelf. ambo, Lips. clare dant *fine* cum Vule. et seqq. 'Vide omnino supra ad pag. 27. 'Qua fine cacumen capillus adscendit.' Summa parte nobilissimi corporis ostendit Fotidi impatientiam Veneris. Dein in Guelf. pr. *Fotidis*, Fux. mei. Oud. *Saucius inguinum*] Pro *inguinibus*: figurate locutus est. Veteres enim genitivum pro ablativo frequenter usurpant: ut, 'præstans animi,' 'felix animi:' ita et *Saucius inguinum* dicitur oppido quam eleganter, habens inguina tumentia. Sicut enim membra in homine saucio intumescunt, sic saucius inguinum dicitur, cujus turgent genitalia ex libidinis desiderio. Horat. 'Tument tibi cum inguina.' Beroald. *Sine*] Tersior lectio est *Sane*. Idem. *Paulisper inguinum fine lacinia remota, impatientiam Veneris Fotidi meæ monstrans*] Achilles Tatius lib. IV. Οὐ δὲ βραχὺς τις πρῶτὸς ἀνέχεσθαι. Bene autem argumento hujusmodi 'impatientiam.' Juvenalis: 'Tunc prurigo moræ impatiens.' Arnobius lib. IV. 'Concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam suam spargebat passim salax Deus.' Gratius in Cynegetico: 'Primi complexus, dulcissima prima voluptas: Hunc Veneri dedit impatiens Natura furorem.' Firmicus VI. 30. 'Eritque, &c. ista mulier circa omnem libidinem vitio prostituti pudoris impatiens.' Idem VIII. 12. 'Puellarum concubitus cæca nocte sectantes, et nimio impatientiæ ardore poscentes:' et ibidem cap. 30. 'Circa mulieres concubitus semper impatiens.' Quintilianus XV. Declam. 'Solaque impatientiæ tuæ fabula notus.' Ita 'amoris impatientiam' Horatii vetus Scholiastes: et 'turpis amoris impatientiam' Servius ad Eclog. x. Valer. Maximus, ubi de Æmilia prioris Africani uxore: 'Tantæ fuit comitatis et

patientiae, ut cum sciret viro suo ancillam ex suis gratam esse, dissimulaverit: ne domitorem orbis Africani impatientiae reum ageret: ubi frustra Lipsius, *impotentia*, alii *impatientiae* reponebant. Illud *inguinum* fine rectissime ex Sallustio (cujus et Nos locum annotaveramus) Elmenhorstius explicavit. Sumpsit ab eodem Scriptore Noster et vocem *inquietus*, id est, *inquietus*: sic ‘impes’ ‘impetus’ in vet. Glossario: et ‘Inquietus, etis: ἀκάματος,’ in vetere Onomastico. *Prie.*

Sine feriali officio] Beroald. cum Aldo, Colin. Bas. exhibent *finali*. Mss. plerique cum Edd. primis, item Colv. Vulc. pr. Wow. *feriali*. At, quæso, quis prælum audit sine fine, et induciis? *Bellum* si dixisset, recte, non *prælum*. Par. Guelf. pr. *ferali*, Ed. Rom. *fanali*. Hinc rectissime viderunt viri eruditi, de voce *feciali* hic cogitandum; sed minus bene genitivum intruserunt *fecialis*, ut Ed. Junt. post. Elm. *Prie.* Flor. Scal. sive Ed. Vulc. sec. *sine feciali ind.* quod et conjecit Baudius, teste Lindenbrogio, qui eum id sibi retulisse, margini adlevit, deleto *officio*, nimis audacter, et interpolate. Verissime scilicet est in membranis Florent. et Pithæanis, *sine feciali officio*, ut jam rescribendum viderunt Sopingius, Puteanus, et Scioppius, quem et vide in Susp. lib. 1. Ep. 6. ‘Officium feciale’ est munus fecialis, sine quo indixerat Fotis prælum. Nam ipsa egerat, et ἀκρωκτελ, ut Græci aiunt. Sic ‘feciales cerimoniae’ Liv. lib. ix. cap. 11. ‘feciale jus’ Cic. lib. 1. de Off. cap. 11. De similibus Adjectivis Genitivi loco positus dixi ad lib. 1. p. 16. ‘habitu mendico.’ Oud. *Sine finali officio*] Tanquam nullus finis Venere prælii esset futurus. Quidam legunt *sine feriali officio*: quod perinde est ac si dicas, sine cessatione. Verbum est jurisconsultorum, ‘ut in causa finali.’ Beroald.

Et ipse] Per Polysyndeton recte quidem ita capi potest. Sed quis non videt multo elegantius, et δευτερικῶς lectum iri, *en! ipse*: quomodo postea adverti citatum ab N. Heins. ad Sabini Epist. iii. vs. 89. Millies ita est erratum. Vide lib. iv. p. 85. viii. 155. ubi vide, et ad Lucan. lib. vi. 164. Oud.

Vigor attendit] *Vigor attendit* recte legitur in Mss. meis omnibus, nisi quod in Florent. et hinc in Notis Elmenh. sit forsan ἀρχαϊκῶς *ad tetendit*: unde profluxerit vulgatum ante Colv. *tetendi*. In Pith. *vigore atetudit*. Idem. *Arcum meum*, &c. *vigor attendit*] Hinc ‘Tentum, αἰδοῖον:’ in veteri Onomastico. *Prie.* *Arcum meum*] Perstat in translatione. Nam cum præmiserit sagittam Cupidinis qua ille amatores ferit, merito subintulit, *Arcum tetendit*: quod plane referendum est ad genitalia, quæ vigore nervi instar arcus tenduntur: scribit Plin. camelino genitali ‘arcus intendi’ a populis Orientis. Ad consimilem significantiam allusit Ovid. cum ait in carmine obscæno: ‘Nemo meo melius nervum tendebat Ulysse: Sive illud laterum, seu fuit artis opus.’ Item in Amorum voluminibus: ‘Penelope vires juvenum tentabat in arcu: Qui latus argueret, corneus arcus erat.’ Nam cum de arcu simplicius loqui videatur, quem proci tendere nequiverit, et solus Ulysses tetendit, prout latissime canit Homerus; tamen occulte allusit ad arcum et nervum genitalium, de quo nervo Hor. ‘Cnjus in indomito constantior inguine nervus.’ Beroald.

Et oppido formido] Valde timeo. *Id.*

Rigoris nimicitate rumpatur] Horatius: ‘Malis tentigine rumpi.’ Elmenh. *Formido ne nervus rigoris nimicitate rumpatur*] Erat nempe ‘Difficile et laboriosum In tentigine tam diu morari.’ Apud Aristophanem furibundus ille: Οἱμοὶ κακοδαίμων, ὅλος ὁ σπασμός μ’ ἔχει! Χὼ τέτανος

ὥσπερ ἐπὶ τροχοῦ στρεβλούμενον. Et bene hic *rumpatur*. Donatus ad Phormionem: 'Inmoderatæ plerumque vires adducendo arcu, non telum incitant, sed nervum rumpunt.' Et alibi ad eandem Comædiam: 'In nervum ibit. Proverbio tracto a sagittariis, cum vis conatusque tendentis arcum non in volatum teli, sed in ruptionem nervi expetatur.' Diogenianus ex Luciano: 'Ἀπορραγῆσεται τεινόμενον τὸ καλῶδιον. Clemens Prædag. II. 10. Ἔστι γοῦν συνιδεῖν ἐξ αὐτῆς (συνουσίας) καθάπερ στήμονας τὰ νεῦρα διαφορούμενα, καὶ περὶ τὴν ἐπίτασιν τῆς ὁμιλίας διαβρηνόμενα.' Notanda et *rigoris* vox. Ovidius: 'Cæditur et rigido custodi ruris asellus:' id est, Priapo. Petronius: 'Tam rigidum illud tibi reddidero quam cornu.' *Pric*.

In effusum laxa crin.] *Ineffusum* edidit Elmenh. Florid. et alii; immo jam olim Beroald. Sed contra Priæus, non probans decompositum *ineffusus*, rursus disjungendum censuit; uti est in Mss. et Edd. plerisque Vett. item Colv. Wow. in *effusum* dicatur, sicut 'in patulum,' 'in diversum,' et similia. Mihi decompositum placet. Vult certe Auctor, ut Fotis hucusque crinem, leniter quidem emissum, sed tamen in summo vertice nodo constrictum, ut descripserat p. 27. penitus laxaret, ita ut effunderetur. *Lapsa* Par. Guelf. pr. *laxi* Pal. Guelf. sec. *Oud.* *Ineffusum laxa crinem*] Acu enim aut reticulo retinebatur crinium compago, ne laxius fluerent, et sparsi dissiparentur. Isidorus XIX. 31. Sen. Herc. Fur. 'Non erubescit Bacchus effusas tener Sparsisse comas.' 'Crisis ineffusus' autem quis vel qualis est? in promptu est respondere, 'non effusus crinis:' at fors divisim heic *ineffusum* legendum. Imo sic scriptum jam video in Oxon. Codice. *Pric.* *Ineffusum laxa crinem*] Petit a Fotide, ut comam solvat, ut capillos habeat ef-

fusos, dissolutosque qui undanter fluant: verbum est imperantis 'Laxa.' Beroald.

Capillo fluenter undante] Ante Colvium in Edd. O. et Pith. legebatur *fluente undanter*, vel typothetarum vitio *undantur*: ut in Vicent. Ber. Bas. pr. Eodem sensu et adverbium *undanter* legas quoque apud Martian. Cap. Sed Mss. potiores sunt sequendi. Nam præter Bertin. illi habent *fluenter undante*. Capilli vero, sive arte, sive suo ingenio cincinnati, passim 'fluere' et 'undare,' 'flucis' et 'undas' imitari dicuntur. Tibull. lib. III. 4. 27. 'Intonsi crines longa cervice fluebant.' Manil. lib. I. 833. 'Cui longi fluitent laxi de vertice crines.' Ovid. III. Art. 148. 'Sustineat similes fluctibus illa sinus.' Adde Burm. ad Val. Flacc. III. 525. 'Tenui vagus innatat unda Crinis.' Manil. lib. V. 148. 'Tortos in fluctum ponere crines, Aut vinclis revocare comas,' et vertice denso Fingere: ubi Mss. plerique dant *undis*, et male in Ed. pr. Scaliger refixerat *nodis*. Sed *vinclis* non temere muto. Virg. Æn. IV. 147. 'mollique fluentem Fronde premit, crinem fingens, atque implicat auro.' *Oud.* *Capillo fluenter undante*] Æn. IV. 'Mollique fluentem Fronde premit crinem.' Ubi Serv. 'Unguentatum, &c. aut, prolixum et effusum.' *Pric*.

Cum cibariis vasculis] Voces omnibus illis exsultantes a Reg. Fux. Pal. Par. eiecere quoque Vulcan. Scal. et Wow. Sed cum Mss. ceteri agnoscant, et in his Florent. et Pith. retinere satius est. At prave Elmenh. et seqq. posuere post vocem *cibariis*, cum debeant præcedere; ut recte in prioribus Edd. *istis* in Ed. Junt. post. Vide ad lib. V. p. 101. 'Cunctisque istis ocuis tecum relatis.' *Oud.* *Laciniis cunctis suis renudata*] Lib. X. de altera illa, 'Cuncto tegmine spoliata.' Juvenalis: 'Exuēt omnem Corporis or-

natum: quid enim ulla negaverit undis Inguinibus? Ubi nescio an ad mentem Poëtæ Scholiastes, potius est ut Appuleium ad sententiam Poëtæ putem. Tò suis abest a Palat. et Oxon. Codice. *Pric. Laciniis renudata*] Exutis vestimentis omnibus, etiam interula, sive camisia deposita. In amore enim vix ulla etiam nuda, sat nuda est. *Beroald.*

In speciem Veneris reformata] Laus magna Fotidis, -cujus nudæ formam comparat Veneri, quæ nuda subit marinos fluctus, et nuda illinc exit: utpote ex maris spuma genita. Venerem nudam e mari exeuntem pinxit Apelles, quæ 'Anadyomene' vocatur: quo opere nihil absolutius judicant eruditi. Anadyomene autem Græca appellatione dicitur emergens, sive exiens, sive egrediens ex mari. *Idem.*

Subit] Pal. Guelf. sec. *subiit*. Sed non de nihilo videtur, quod est in Pith. *subita*, in Edd. Rom. Vicent. et Junt. post. *subitat*; ex *sub* et *itare*, seu frequenter ire; quod est in Veteri SCto apud Gell. lib. xv. 11. Vide et lib. II. 21. III. 18. v. 6. Nisi quis mallet *subbitit*, ex *sub* et antiquo *bitere*, quod cum præpositis variis passim apud Plautum et alios occurrit. Vide Nonium, et infra ad Flor. N. 21. *Pulera* Fux, a quo abest etiam. Oud.

Glabella femina, vel rosea palla (potius) obumbrans de industria, &c. *Verecunda*] Pravo judicio Elmenhorstius non spernit Roaldi interpolationem *interfeminiū*, cum præpositionis *inter* nulla sint vestigia in Mss. et ex Apologiæ loco p. 40. Ed. *Pric.* pateat, *interfeminiū* mulieris a nonnullis, immo et vulgo dictum esse *feminal*: quomodo sic 'virginal' seu 'virginale,' (ut 'capital' et 'capitale') crebro apud alios. De quo vide Barth. Advers. I. xxxiv. c. 15. Salmas. ad Solin. p. 5. 'concretum virginal' ut in sex Mss. meis. Id No-

vius etiam *interfemina* dixit apud Nonium p. 505. Ed. Merc. ubi tamen Mss. et Edd. Vett. dant *interfemina*. In Edd. ante Colv. erat, *glabella femina vel rosea palmula*, manifeste corruptum, abundante *vel*. Neque enim obumbravit *femina*, sed *naturam*, quod potuit facere *vel femine vel manu sen rosea palmula*, ut ait ibid. Appuleius: 'et femoris objectu et palmæ velamento,' et ut ait lib. XI. p. 248. 'Compressis in artum feminibus et superstrictis accurate manibus, quantum nudo licebat, velamento me naturali probe muniveram.' Verum Fotidem non texisse depilatam naturam femoris objectu satis patet, quod non tam verecunda fuerit, et potius de industria obumbraverit spectabilem tamen, ac non *texerit*. Uti Venus lib. x. p. 233. 'Tenui pallio bombycino inumbrabat spectabilem pubem.' Lib. IX. p. 185. 'Centunculo inumbrati magis quam obtecti.' Atque ita passim nuda Venus conspicitur, manu tegens vel obumbrans feminal. Vide imagines Pappenbrouk. N. 10. 13. 23. et quas laudat Burmann. ad Ovid. Art. II. 613. 'Ipsa Venus pubem, quoties velamina ponit, Protegitur læva semireducta manu:' et Epigr. Ined. p. m. 46. Ex *vel* etiam non refigendum esse *velamento*, quod et *Pricæus* voluit ad dictum Apologiæ locum, aut *velo*, quod proxime accederet, opinor; quia Mss. universi præbent constanter in ablativo *rosea palmula*: immo *vel* non agnoscat Florentinus. Sed et *vel* ortum ex non intellecta voce *feminal* liquet; quia Mss. in quibus omnibus est *glabellum vel glavellum*, exhibent *feminea vel*, ut D'Orv. a m. s. (a prima videtur fuisse *feminal*) Palat. Guelf. sec. Reg. Lips. Fux. Oxon. *glav. femina vel Pith.* In Guelf. pr. legas *glaululam feminea vel: glabella vel Bertin. gl. fermen vel Ursin.* Rectissime igitur emendavit Lipsius, et ediderunt

Colv. ac sequentes. De fronte ait Martian. Cap. pag. 34. 'Illic ubi pubem ciliorum discriminat glabella medietas.' Sic enim recte Mss. aliquot Leidd. cum Grotio. In Mss. D'Orv. et Fulv. est *rosula*. Unde quis posset conjicere, *velo rosulae et p.* ut eam simul in manu habuerit, e rosis solutis, quas secum adtulerat, sumtam. Sed vix credo. Cur autem *potius* voluerit ejicere Stewechius, non capio. Perperam vero Beroaldus et Edd. eum sequentes usque ad Colvium, substituerant *verecunda* pro *dia*: quia referendum putarunt ad *glabella femina*. Guelf. sec. *verec. tegens*. Idem. *Glabella*] Delicata, et lævore cutis venusta. 'Glaber,' et per diminutionem 'glabellus' dicitur, lævis, politus, et sine pilis. Verbum vetus est 'deglabrare,' quod significat depilare, et glabrum facere. 'Glabreta'. Antiqui loca dixerunt, quasi calvata, quæ fructibus nuda sunt, utpote nihil gignentia: quæ Græci *φαλάκρας* vocant, a similitudine calvitii, quod *φαλακρόν* dicunt. Unde 'phalacrocoraces,' calvi corvi. Hinc apud Suetonium vicus, in quo natus est Vespasianus, 'Phalacrine' nomen duxisse videri potest: quod ea loca essent *φαλακρά*, hoc est, calveta sive glabreta, id est, fruticibus viduata, et penitus sterilia: quamvis in commentariis conjectatorie traderimus, nomen Phalacrine inditum videri posse ex eo, quod homines calvi illic nascerentur, quos Græci *φαλακροὶς* vocant. De glabretis ait Columella: 'Et glabreta signis adhibitis notari convenit, ut suo tempore ejusmodi vitii medeamur.' Ab eodem decenter dicitur, 'glabrescit area:' pro eo quod est, fit glabra, et sine herbis. Beroald. *Glabellum feminal rosea palmula, &c.*] Hunc locum restitui olim ad ea Apologia: 'Interfeminium tegat et femoris objectu, et palmæ velamento.' Pric.

Potius obumbrans de industria quam

tegens verecundia] Lib. ix. 'Scissili centunculo magis inumbrati quam obtecti.' Idem. *Quam tegens verecundia*] Lego *verecunda*: ut sit sensus: Fotidem manu expansa non tam texisse, quam obumbrasse *verecunda*, hoc est, genitalia: qui mos est mulieribus prope peculiaris, ut pudenda conspici nolint, quorum membrorum nuditas erubescenda: et (ut auctor est Augustinus volumine de Civitate Dei) omnes gentes adeo tenent in usu pudenda velare, ut quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant, sed cum earum tegumentis lavent: apud Romanos nudi juvenes corpora in campo exercentes, pudenda operiebant, unde ita succinctos vulgus campestratos appellat. Beroald.

Præliare] Congressu scilicet et pugna Venerea. Idem.

Cominus in aspectum] In aspectum exsulant ab D'Orvill. Oxon. Par. Guelferb. utroque a m. pr. et uncis includere Scriverius, Pric. aliique. Sed male, judice Barthio ad Stat. Theb. x. 209. Nec enim eadem sunt 'cominus' et 'in aspectum,' cui opponuntur terga. Pejus alii sub illis obscenioris sensus voces latere existimarunt: ut Lindenbrog. cujus marginalem conjecturam hic sublegit Elmenh. *In hoc pecten, vel in os pilum, vel in hanc specum* Gruterus et J. Isacius Pontan. in *Analectis* lib. ii. c. 4. sunt hariolati. Sed nodum in scirpo quæsivere docti. 'In aspectum dirigere,' est locutio militaris vel gladiatoria de illis, qui intrepido nec averso vultu se invicem cominus aggrediuntur, et oculorum hostilium aciem ferre possunt. Unde passim, 'in aspectum audere venire,' 'ferre aspectum,' ac 'dirige in aspectum,' ut Ovid. Ep. xviii. in f. 'Lumen in aspectum tu modo semper habe.' Sic enim leg. Vide Burm. in Add. Neque enim *dirige* hic est mutandum, nec ponitur pro

veni, ut notatur in Fabri Lexico, (jam enim cubabat Lucius,) sed pro *intende*. Manil. lib. i. 27. 'In ejus caudam contentos dirigit arcus.' Ita scribe, non *contento arcu*, vel *contentum arcum*. Adi Salm. ad Vopisci Probum c. 19. 'Qui dirigere nolebant sagittis.' Digne Coll. Voss. *dirigere* Edd. Bas. pr. Bert. quæ male jungunt *vires*. Par. sed *vires*. Alii, *dirige te*. Oud. *Nec enim tibi cedam, nec terga vertam: cominus in aspectum, si vir es, dirige*] Apud Plantum Venereo certamine congressura illa, 'Me sisto, ades, contra sisto ego tibi, Et mihi contra itidem ut sistas suadeo.' De Crate Cynico Noster in Floridorum Excerptis: 'Coramque virginem imminuisset, paratam pari constantia, ni Zeno,' &c. Nota et formulam *si vir es*. Maximinus apud Jul. Capitolinum: 'Si viri estis.' Curtius lib. ix. 'Et postulare, ut, si vir esset, postridie ferro secum decerneret.' Æneid. vi. 'Vis ut nulla virum,' &c. ubi Servius: 'Virum, non ad secum retulit, sed ad virtutem: hoc est, viro- rum fortium.' Lucretia moritura, ad patrem et maritum: *Ῥαίς, εἴπερ ἄνδρες ἐστέ, &c. ἐμοὶ τιμωρήσατε*. Horatius: 'Si quid in Flacco viri est.' *Pric. Nec terga vortam*] Translatio a bellatoribus, qui cominus et adverso pectore depugnant, neque tergiversantes, neque cedentes: cum ejus sit terga vertere, qui timidus est, et fugere malit quam mori. Beroald. *Cominus, &c. dirige*] Certandum est cominus armis. *Pric. In aspectum*] Hæc non agnoscit Palatinus nec Oxoniensis Ms. quia tamen 'terga non vortam' continuo præcessit, non ego auctor sim illa e contextu ejicienti. *Idem*.

Occide moriturus] Non intellexit Pricæus acumen Appuleii, hæc non capere se scribens, conjiciensque, *aut occide*, penultima brevi a *cado*. Ait Fotis: Fortem te gere, et interfice me telo tuo; dum ipse morieris. Eo

enim peracto opere jacet uterque, animasque alter in alterius ore depou- nunt, et ambo corrunt animam anhe- lantes; qualia passim apud Poëtas et Nostrum hoc ipso loco. Bene id quoque Floridus advertit. Sen. Ep. vii. 'Interfectores interfecturis obji- ci.' Vide Comm. ad Sil. lib. xiv. 554. 'Hostem morte sua perimant.' Virg. Æn. ix. 441. Lucan. lib. iii. 696. 'Mergentesque mori.' Lib. vii. 464. 'Facturi, quæ monstra ferant:' ut leg. Vide et Salm. ad Solin. pag. 217. idem cap. 40. 'Victorem perimit interemtus.' Burm. ad Catal. t. i. p. 390. Oud. *Et grassare gnaviter, et occide moriturus*] Non capio: an sic? *Et grassare g. aut occide* (penult. correpta) *moriturus*. Id est, Et me vince, me prosterne, aut ipse in hac arena perituum certissime scito. Homerus: *Ἡ μὲ ἀνδρείρ, ἢ ἐγὼ σε*. Agatharcides apud Photium: **Ἡ γὰρ ἀποκτείναι χρὴ, ἢ τελευτᾶν*. Hieronymus in Epistolis: 'Si fugero, gladium devitavi: si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum.' Gellius vii. 3. 'Gladia- tori composito ad pugnandum pugnae hæc proposita sors est, aut occidere si occupaverit, aut occumbere si ces- saverit.' Apud Livium Romanus Dux in Gallos pugnaturus: 'In bel- luas strinximus ferrum, hauriendus aut dandus sanguis.' Panægyristes ad Constantinum: 'Quibus suo cujusque fato aut vincendum est, aut caden- dum.' Apud Tacitum Annal. xiv. 'Vincendum illa acie, aut cadendum.' Catullus: 'Cum sævum contra cupiens contendere monstrum, Aut mortem oppeteret Theseus, aut præ- mia landis.' *Pric. Grassare gnaviter*] Strenue depugna. 'Grassari' antiqui- tas ponebat pro adulari: modo la- trocinale verbum est: nam 'grassari' dicuntur latrones vias obsidentes, videlicet ab impetu gradiendi. Unde 'grassatores' dicti, et 'grassaturæ.' Mars et Luna in 8. ab horoscopo loco simul collocati grassatorem efficient,

qui latrocinantem manum profusione sanguinis cruentabit. Interdum 'grassari' honesta significatione significat ire et gradi: ut illud Sili Italici: 'grassandum ad clara periclis:' et Sallustii: 'Animus ubi ad gloriam virtutis via grassatur, abunde pollens potensque et clarus est.' 'Gnaviter' autem dicitur industrie, strenue, celeriter: quod et naviter, cujus contrarium est, 'Ignaviter.' 'Navus' autem, celer ac strenuus, a navium celeritate dictus. Grammatici prothesinfiguram appellant, quando appositio quædam literæ fit ad principium dictionis: ut 'gnatus' pro 'natus,' 'gnavus' pro 'navus,' 'gnaviter' pro 'naviter.' 'Noti,' inquit M. Tul. 'erant et navi, et nari, quibus cum *in* præponi debet, dulcius visum est ignoti, ignavi, et ignari dicere, quam ut veritas postulabat.' Beroald.

Non habet missionem] Antiqui vocabant pugnam sine missione, cum gladiatores ea lege descendebant in arenam, ut neutri fas esset petere missionem, sed necessum usque eo dimicare, dum alter caderet. Lipsius Saturn. II. cap. 21. *Elmenh. Hodierna pugna non habet missionem*] Aristoph. Acharn. Σκῆψιν ἄγων οὗτος οὐκ ἐσδέχεται. id est, πρόφασιν: falsus enim qui Latine vertebat. Plato VI. de Legg. Ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαι φασί. Hesychius: Σκῆψις, πρόφασις. Seneca I. 12. de Ira, 'Ad pugnam vocavit Jovem, et sine missione.' Florus III. 20. 'Et, quod sub gladiatore Duce oportuit, sine missione pugnatum est.' Pric. *Missionem*] Hoc est, quod supra dixit, prælium nobis sine finali officio indixeras: perstat in metaphora prælii militaris. Beroald.

Inscenso grabatulo, &c.] Lib. I. 'Inscenso grabatulo, ad exitum sublimatum.' Lib. V. 'Jam aderat, &c. maritus, et torum inscenderat.' Pric.

Sensim residens] *Cossim* exhibent Scrv. et Flor. *cessim* nota Wow. Edd.

Elmenh. et Pric. Sed Mss. et Edd. Vett. dant *sensim*, i. e. leniter et paulatim, ut pag. præc. 'orificio sensim dehiscente;' quod non est, cur mutemus. *Cossim* vel *coxim* *sedere*, quod est lib. III. p. 43. hic locum non habet. Est enim pedibus sartorum in modum complicitis, uti coëuntes 'sinuant *coxim* femina,' in Fragm. Anechom. ex Menandr. Insedit enim potius *varicitus*, ut habuimus lib. I. p. 10. Vide Casaub. ad Theophr. Char. c. 11. Græce περιβάδην: unde Venus Περιβασία, et Περιβασῶν, apud Hesychium, ad quem vide, et de ea Veneris figura ad Ovid. lib. III. Art. 777. 'Hectoreo nupta resedit equo.' Adde Epigramma Dioscoridis, editum a D. Rubinkeio Epist. Crit. I. p. 39. Arnob. lib. V. p. 177. 'Accedit, subsidit, insidit.' Sic leg. e Msto. *Ridens* Par. et Guelf. prim. *Oud. Super me sensim residens*] Horatius: 'Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum.' Scholiastes: 'Supinum, quia mulier ascendit super marem.' Pric.

Crebro subsiliens] *Crebre* Bas. pr. *crebro* Pal. D'Orv. Oxon. Reg. et Edd. Colv. Vulc. Wow. Sed recte *crebra* in Pith. et Edd. Vett. quod bene revocavit Elmenh. pro *crebriter*. Adi ad lib. III. p. 62. 'Nos crebra tudentes.' *Oud. Crebra*] *Crebro*, nomen pro adverbio. Virg. 'et pede terram Crebra ferit.' Beroald.

Lubricisque gestibus] Supra: 'et simul membra sua leniter illubricans.' *Elmenh. Spinam quatiens*] Supra: 'Lumbis sensim vibrantibus spinam mobilem quatiens placide, decenter inundabat.' Arnob. lib. II. 'Lumborum crispitudine fluctuarent:' et lib. VII. 'Clunibus fluctuare crispatis.' *Idem.* Vide Sciopp. ad Priap. c. 18. *Oud. Lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens*] Ovid. 'Spemque dat in molli mobilis esse toro.' 'Versare mobilem natem' Tibullus dixit. Horatius (jam citatus) 'equum clunibus agitare.' Lucretius: 'Sua causa

consuerunt scorta moveri, Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent, Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset.' Ex quo, ut videtur, Donatus ad Ennuchum: 'Scorta ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, palpitare: quod illæ faciunt saltando assidue,' (Appuleius heic, *crebro subsiliens*) etc. 'et ut concinniores Venerem exhibeant viris.' *Pric. Mobilem spinam quatiens*] In re Venerea exigitur motus et agitatio: ut illæ merito damnentur, quæ immobiles jacent: habet enim mobilitas illa nescio quid incentivum et illicium, efficitque Venerem viris concinniores. Ex quo est illud Epigrammatistæ: 'Nec motu dignaris opus, nec voce juvare.' Contra Sappho Ovidiana inquit: 'Crebraque mobilitas, aptaque verba joco.' Lucretius motum illum concubitus efficere ait Venerem concinniores, qui tamen sit causa ne feminæ concipiant: sic enim refert in quarto: 'Idque sua causa consuerunt scorta moveri, Ne complerentur crebro gravidæque jacerent, Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset.' Spina autem dorsualis a medicis longum cerebrum vocatur: ex spinali medulla pudendis, atque etiam matrici, ut suum ministerium impleant, nervi ministrantur. *Beroald.*

Pendulæ Veneris fructu] Codicis Florentini lectionem ad Petronii c. 92. 'inguina fricare,' unice probant N. Heinsius et Burmannus, qui male et insipide *fructu* nunc circumferri scribit. Sed perperam. *Fricare* in Petronio, et *frictus* Juven. S. vi. 321. ut est quoque in Mss. a me visis, item Nostro lib. x. e membranis Florent. 'Priapum frequenti frictura porrixabam,' hinc aliena sunt, et alterius sunt obscenitatis. Verbum *satiare* satis docet, *fructu* esse legendum. Clariore explicatione turpissima res non eget. Lib. vi. p. 124. 'perfrui amoribus.' Græci passim 'Venereum fructum' vocant ἀπολαύειν τῆς Ἀφροδί-

της, τῶν ἐρώτων, et ἀπόλαυσιν ἐρωτικὴν. Vide Ælian. lib. ix. An. c. 13. Xenophont. Ephes. lib. i. pag. 12. Long. Past. p. 40. Ed. Moll. et ceteros Milesiarum scriptores. In Ovidii Mss. et Edd. aliquot Rem. Am. 105. 'Veneris decerpere fructus.' Hinc etiam non placet *fluctu* Heinsianum. Vide Burm. ad Catal. t. i. p. 622. *Pendule V.* in Ed. Bas. pr. Oud. *Pendulæ Veneris fructu*, &c.] Juvenalis: 'Pendentis præmia coxæ.' *Pric. Pendulæ Veneris*] Eleganter *pendulam Venerem* vocat, quæ fit a fœmina superstante: de quo concubitu inquit Ovid. 'Parva vehatur equo: quod erat longissima, nunquam Thebais Hectoreo nupta resedit equo.' Plerisque quadrupedum, ut inquit Plin. fœminæ in coitu superveniunt. *Beroald.*

Dum lassis univinis, et marcidis artubus defatigati] Omne enim hominis robur in coitus usu debilius redditur, ut dicit Aëtius lib. iv. fol. 129. sect. 3. et Aristoteles Problem. sect. 4. fol. 540. Hippocrates περὶ γονῆς sect. 3. fol. 11. 'Ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὕγρου τοῦ ἐν τῷ σώματι ἔδντος, τὸ ἰσχυρότατον ὅτι ἐπὶν λαγνεύσωμεν, σμικρὸν οὕτω μεθέντες, ἀσθενέες γινόμεθα. Cælius Aurelianus Chron. pass. lib. iv. c. 4. fol. 255. 'Venus ab aliquibus parva Epilepsia nuncupata est; siquidem similem faciat membrorum motum, diverso contactu, anhelatione et sudore attestante, et oculorum conversione cum rubore vultus. Ac deinde post effectum displicere sibimet faciat corpus cum pallore, et quadam debilitate ac mœstitudine.' Unde et Epicurei Venerearum rerum usum omnino insalubrem existimabant, notante Galeno de artē medicinali c. 86. et Pythagoras apud Laërtium lib. iii. p. 573. Καὶ περὶ Ἀφροδισίων δὲ φησιν οὕτως Ἀφροδίσια χειμῶνος ποιεέσθαι, μὴ θέρεος. φθινοπώρου δὲ καὶ ἡρος κουφότερα. βαρέα δὲ πᾶσαν ὥραν, καὶ εἰς ὑγίην οὐκ ἀγαθὰ εἶναι. ἀλλὰ καὶ ποτε ἐρωτηθεὶς, πότε δεῖ πλησιάζειν, ὅτε

βούλει γενέσθαι σαντοῦ ἀσθενέστερος, εἴ-
 πεν. Non potest autem illa tum opera-
 tio non salubris esse, si tantum inter-
 valli ponatur, ut neque ulla resolutio
 sentiatur, et ipse homo se ipso levior
 fiat, ut recte observant Oribas. collect.
 lib. I. c. 6. et lib. VI. c. 32. Aëtius
 Ser. III. cap. 8. *Elmenh.* Male est in
 Pith. et D'Orvill. *lapsis.* Statim 'las-
 situdinem refoventes.' Adi Pricæ-
 um, non male transponentem *animis*
m. et lassis a. d. ac me ad Lucan. lib.
 VIII. 404. 'Non lassat nox tota ma-
 rem;' unde vindicandus est Statius
 lib. I. Silv. 2. 59. de Venere Martis
 amplexu resoluta: 'Fessa jacet stratis.'
 ubi e conjectura Marklandus reponit
fusa. In Ed. Junt. post. deest τὸ
etiam. Par. *defatigatis.* Ond. *Artubus*]
 Languentibus membris. Quid est,
 inquit Aristot. in problematis, quod
 homo inter cætera animantia a concubitu
 dissolvitur et languescit? An
 quod semen pro sui corporis propor-
 tione plurimum emittit? qui vero
 multum genituræ sive spermatis emit-
 tit, pallescit ac debilitatur non secus
 ac debilitaretur, si quadrupes tantum
 de sanguine emitteret. Quod ideo
 fit, quia sperma sive genitura gigni-
 tur ex sanguine optime digesto, quar-
 ta novissimaque digestionem: auctor
 Albertus magnus. Dicere solebat
 Pythagoras, tunc Aphrodisia, id est,
 Venerea exercenda esse, cum teipso
 infirmior fieri vis. Venerem damnat
 Democritus, cujus raritatem utilio-
 rem esse verissime sentit Plinius nos-
 ter: et ante Plinium dixerat Corn.
 Celsus probe ex oraculo: Concubitus
 rarus corpus excitat, frequens solvit.
 Ab artubus membrorum, derivatur
 'artuatus': quæ dictio significat dis-
 sipatum, et quasi per artus lacera-
 tum. Maternus in quinto: 'Ut sic
 artuatis viscerum partibus, membra
 omnia crudelis artificii præsidio pro-
 ferantur.' Fit et verbum 'deartua-
 re,' quod est quasi per artus concide-
 re. Plautus: 'Deartuatus sum mi-

ser.' Beroald. *Lassis animis et mar-
 cidis artubus defatigati*] Melius ita
 fortasse: *Lassis artubus, et marcidis
 animis d.* Ovidius: 'Simul ad metas
 venit finita voluptas, Lassaque cum
 tota corpora mente jacent.' Virgil.
Aeneid. VIII. 'Notusque medullas
 Intravit calor, et labefacta per ossa
 cucurrit:' ubi Servius: 'Si ossa la-
 befecit, multo magis animum.' Ter-
 tullianus (qui et vocem 'marcescendi'
 usurpat): 'In ipso ultimo voluptatis
 æstu quo genitale virus expellitur,
 nonne aliquid de anima sentimus ex-
 ire? et ideo marcescimus ac deviges-
 cimus.' Lucretius 'liquescere' dixit:
 'Membra voluptatis dum vilabefacta
 liquescunt.' *Pric. Defatigati*] Lu-
 cret. 'Absument vires, pereuntque
 labore.' Petronius simili negotio:
 'Inter sudores et anhelitus.' *Idem.*

Simul ambo corriuimus] Illa est om-
 nibus numeris solida voluptas, qua
 vir et fœmina cœnantes simul com-
 moriuntur. Ovid. 'Ad metam prope-
 rate simul: tunc plena voluptas, Cum
 pariter victi fœmina virque jacent.'
 Vulgo creditur ad concipiendum ne-
 cessariam esse utriusque cœnantis
 cum voluptate, parique concursu se-
 minis profusionem: quod negat Aris-
 toteles, qui lib. I. de generatione
 animalium, fœminas sæpenumero con-
 cipere affirmat, sine ea quæ per coi-
 tum fit voluptate, quod et reliqui Pe-
 ripatetici testantur. Beroald.

Collocationibus] Tanguam palæstra
 quædam et luctatio sit Venereus
 concubitus. Ideoque Domitianus 'cli-
 nopalem' vocabat libidinis assiduita-
 tem, velut palæstram lecti, et exer-
 citamentum. *Idem.*

Confinia lucis] Ovid. lib. VII. *Metam.*
 vs. 704. 'Quod teneam lucis, teneam
 confinia noctis.' *Elmenh. His, et
 hujusmodi collocationibus, ad confinia
 lucis usque pervigiles egimus*] *Æqua-*
 runt nocti ludum, in lucemque tule-
 runt.' Solomo VII. 8. ex meretricis
 persona: 'Ἀπολαύσωμεν φιλίας ἕως ὅρ-

θρον. Infra lib. v. de Cupidine: 'Torum inscenderat, et uxorem sibi Psychen fecerat, et ante lucis exortum propere discesserat.' Ait 'pervigiles' Appuleius: sic x. argumento simili: 'Operosa et pervigili nocte transacta.' Quintilian. iii. Declam. 'Cum alii excubent armati, &c. tribunus inter scorta volutabitur? et has solas vigilias aget?' Catullus: 'Qui cum matre atque sorore Prurit, et abjectis pervigilat tunicis.' Aristænetus i. 16. Δι' ὅλης νυκτὸς ἀμυλλόμενοι. *Pric.* Ad confinia lucis] Auroræ, de qua Ovidius: 'Quod teneat lucis, teneat confinia noctis.' Pollux vi. 19. τὸ διαπαννυχίσαι, καὶ διανυκτερεῦσαι ἂν εἴποις, &c. καὶ παραπέμψαι τὴν νύκτα εἰς τὸν ἥλιον, &c. *Idem.*

Poculis voluptatem integrantes] Theodorus Priscianus: 'Quæ per potiones acceptas virile semper officium reparant.' Vide supra pag. 148. hanc in mentem notata. *Idem.* Libidinem incitantes] Isocolon est, qua figura prope peculiariter ubique locorum utitur Appuleius: Latine dicitur 'compar.' *Beroald.*

Magno opere] Ita rescripti ex Pith. Bertin. et Guelferb. apud Cort. ad Plin. Epist. pag. 24. item Ed. Rom. ac sic lib. vi. pag. 129. in Oxon. item lib. x. p. 237. Lib. xi. pag. 255. 'tanto opere:' ac de Mundo init. in 2. Mss. Vide Fabric. ad Cic. i. de Off. 26. Comm. ad Cæs. i. i. B. G. c. 13. Gell. i. xvii. 2. ad Suet. Cæs. c. 1. In Regio est magno rumore. *Oud.*

Impendio excusarem] Intense. Onomast. vet. 'Impendio, ἐκτόπως.' *Pric.* *Impendio]* Valde: adverbium est. *Beroald.*

Negavit veniam] Dixit se mihi non ignoturam, nec veniam daturam, nisi promississem me apud eam cœnaturum. *Idem.*

Ergo igitur Fotis erat adeunda] Tibi pro igitur Lips. item et D'Orv. Male. Vide ad p. 4. Ed. Pr. Mox hospitium pro ausp. Pal. Pro Quæ quanquam in

Oxon. Et quasi. In Par. Et qui. Pith. quia se. Desunt a se Guelf. primo. *Oud.*

Consilium velut auspicium petendum] Quemadmodum præsides et magistratus reguntur auspiciis, sine quibus nihil militiæ domique agebatur. Ita mihi, inquit, consilium erat petendum a Fotide, ut magistratus auspicia ab auspiciis petere consueverunt. Plin. de gallis gallinaceis scribens sic refert: 'Hi magistratus nostros quotidie regunt, domusque ipsi suas claudunt aut reserant: hi fascēs Romanos impellunt aut retinent: jubent acies aut prohibent, victoriarum omnium toto orbe partarum auspices.' *Beroald.* Ergo igitur Fotis erat adeunda, deque ejus nutu consilium, &c. petendum] In Plautina Trinummio ille: 'Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consilium petam.' In Terentii Phormione: 'Frater est expectandus mihi, Is quod mihi dederit hac de re consilium, id sequar.' Et nota heic vocem nutu. Lucretius pari argumento: 'Alterius sub nutu degitur ætas.' Servius ad Æn. viii. ex Augusti Imp. Commentariis: 'Antonium jussisse ut legiones suæ apud Cleopatram excubarent, ejusque nutu ac jussu parerent:' sic in Arriani Epictetæis iv. 13. νευμάτιον παιδισκαρίου. *Pric.*

Ungue latus] 'Unguem latum,' ac 'digitum transversum,' proverbialiter usurpamus, ad significandum interval- lum oppido quam pusillum: quanta scilicet est latitudo unguis et digiti transversi. Plaut. in Aulularia: 'Digitum transversum, aut unguem latum excesseris.' Hieronymus et Cicero hac proverbiali locutione decenter utuntur. *Beroald.*

Comiter] Hilare ac libenter, ut exponit Varro: adverbium est. 'Comes' (ut inquit Cicero) 'dicimus homines faciles et benignos.' *Idem.*

Amatoricæ militiæ] Ovid. 'Militiæ species amor est: discedite segnes:' item: 'Militat omnis amans, et habet

sua castra Cupido.' *Idem. Amatoria militiæ*] Ovid. 'Militat omnis amans.' Horatius: 'Vixi puellis nuper idoneus, Et militavi non sine gloria.' *Pric.*

Cave regrediare cæna maturius] Conjecerat Vir summus Casaubonus *imaturius*: at rectum est *maturius*: nam heic *cave* est *vide*: sic infra: 'Cave diligenter, &c. cadaver probe custodias.' *Idem.*

Vesana factio nobilissimorum juvenum facem publicam infecit] Ad grassationem nocturnam olim adolescentium lûxu perditorum hunc locum referendum putem: quæ timebatur de noctu obambulantibus. Quo etiam spectare rear Plantum Amphitryone: 'Qui me alter est audacior homo, aut qui me confiditior, Juventutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?' Nec hinc alienum, quod Socrati accidisse narrat Ælianus Var. Histor. lib. IX. Νεαρίσκοι γοῦν ἀκόλαστοι προμαθόντες ἐνελόχῃσαν ἐπανιδόντα δᾶδας ἔχοντες ἡμμένας καὶ Ἑρινύων πρόσωπα. ἔθος δὲ ἦν αὐτοῖς καὶ ἄλλως προσπαλίζειν διὰ τὴν σχολὴν τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω. Ad hanc insolentiam Atheniensium juvenum etiam pertinere putabam alium Plauti locum Stich: 'GE. Ibisne ad cœnam foras? PA. Apud fratrem cœno in proxumo. GE. Certumne est? P. Certum. GE. Ædepol te hodie lampade percussum velim. PA. Non metuo: per hortum transibo, non prodibo in publicum.' Ubi de conjectura scripsi, *lampade percussum*; cum vulgo esset, *lapide perc.* quod ex loco Æliani genuinum fortean videatur. Sed hoc valde arbitrarium. Adulescens perditus Trinummo: 'Ne noctu irem obambulatum, neu suum adimerem alteri.' Roaldus. *Infectam pass.* Pith. *incessit* conjecerat N. Heins. *Factione* etiam Junt. Edd. et *pace publica infecta pass.* Edd. Vic. Junt. utr. Ald. &c. Sed *pacem publicam infecit et p.* dant quoque Reg. D'Orv. Pal. Guelf. uterque, Oxon.

&c. Num *infectat et?* Sed *infestat* dixit Noster etiam l. i. p. 11. 'latronibus infestari vias.' L. VIII. pag. 163. 'lupos rapinis adsueto infestare cunctam illam regionem.' Vell. lib. II. c. 73. 'Mare latrociniis infestare.' Quare malim, *infestant: passim*, cum Salmasio. Oud. *Vesana factio*] Malorum consensus et conspiratio dicitur factio: alias factio signat opulentiam: ut illud Plauti ex Aulularia: 'istas magnas factiones nihil moror:' olim *factio* honestum erat vocabulum: unde factiones histrionum et quadrigariorum dictæ: modo nomine factionis seditio et arma vocantur, et homines *factiosi* dicti. Sallust. 'Erat Cn. Piso eodem tempore adulescens nobilis summæ audaciæ, egenus, factiosus.' Tertullianus in apologetico: 'At e contrario illis nomen factionum accommodandum est, qui in odium bonorum et proborum conspirant.' Ber. *Infecta*] Lego *infecit*: hoc est, pollut, fœdavit, perturbavit. *Id.* *Vesana factio nobilissimorum juvenum pacem publicam infecit*] Tacitus Annal. XIII. 'Quia forte redeuntibus Principis ministris, quidam per juvenilem licentiam, quæ tunc passim exercebatur, immanem metum fecerant.' In l. XXVIII. § 3. de pœn. 'Solent quidam, qui vulgo se juvenes appellant, in quibusdam civitatibus turbulentis se acclamationibus popularium accommodare.' Justinus lib. XX. 'Trecenti ex juvenibus sodalitiis jure, sacramento' (malim *ceu sacramento*) 'quodam nexi, &c. civitatem in se converterunt.' Et nota 'nobilissimos juvenes,' Seneca Epist. 47. 'Ostendam nobilissimos juvenes pantomimorum mancipia.' At hic *notissimos* malim explicare: sic supra hoc ipso libro 'nobiles adolescentulos.' Attius 'Ego me Argos referam, nam hic sum nobilis.' Onomasticon vetus: 'Nobilis: γνῶριμος.' et 'nobiles' (i. e. *notas*) 'meretrices' olim dictas fuisse docet Servius ad Æneid. VI. sic

infra hic lib. v. 'Ignobilis maritus.' *Pric.*

Trucidatos per medias plateas videbis jacere] Lib. iv. 'Passim per plateas plurima cerneret jacere semivivorum corporum ferina naufragia.' Et viii. 'Denique ob iter illud, &c. jacere semesa hominum corpora.' *Idem.* *Per medias plateas*] Non clam, sed palam et in propatulo, cædes a factione vesana fieri solitas significat. 'Platea' autem media producta enunciat, si Donato credimus, qui enarrans illud Terentianum: 'In hac platea dicunt habitasse Chrysidem:' hoc innuit, cum ait, Græci 'πλατεῖαν' dixerunt, quam nos plateam dicimus: secundum formam ejusmodi Μήδειαν et Medeam, σπονδεῖον et spondeum scribimus: tamen apud Horat. et Ausonium 'platea' profertur media correpta: sic enim in epistolis Horatii legitur: 'Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstat.' *Beroald.*

Præsidis auxilia longinqua] Ulpianus l. xiii. ff. de Offic. præsidis: 'Congruit bono et gravi præsidi, curare, ut pacata atque quieta provincia sit, quam regit. Quod non difficile obtinebit, si sollicitè agit, ut malis hominibus provincia careat, eosque conquirat. Nam et sacrilegos, latrones, plagiarios, fures conquirere debet, et prout quisque deliquerit, in eum animadvertere.' *Elmenh.* *Præsidis auxilio*] Congruit bono et gravi præsidi, ut Ulpiani verbis utar, curare ut pacata et quieta provincia sit quam regit: quod non difficile obtinebit, si sollicitè agat, ut malis hominibus provincia careat, eosque conquirat: nam et sacrilegos, latrones, plagiarios, fures conquirere debet, et prout quisque deliquerit, in eum animadvertere. Præses provinciæ, ut inquit Paulus, in sua provincia tantum imperium habet, et habet interdum imperium adversus extraneos homines, si qui malum commiserint: nam et in mandatis principum est, ut

curet is qui provinciæ præest, malis hominibus carere provinciam; præsidis autem nomen generale est, quo omnes provincias regentes appellantur. Quod autem dixit Ulpianus, 'plagiarios conquiri a præside debere,' scito nomine 'plagiarii' non tam eum significari qui surripit alienos servos, ut autumat Accursius, quam eum qui liberum hominem asserit in servitute, quique hominem emit, quem scit liberum esse, et qui hujusmodi hominem sciens vendit, aut pro servo tenet. Dictus 'plagiarus,' quod lege Phania plagis damnatus esset: ipsa vero lex 'plagiaria,' crimen 'plagium' vocatur. Martial. decenti metaphora 'plagiarium' appellat furem librorum suorum, qui illos tanquam suos tenet in servitute. Ego opinor potius 'plagiarium' a vocabulo Græco duci: id est, πλαγίῳ, quod significat obliquum et transversum: et πλαγιδίζω dicitur obliquum: nam qui plagiarius est, quasi ex obliquo et transverso in servitute trahit illum qui liber sit: præterea in 'plagiarium' syllaba prima corripitur, in 'plaga' producitur. *Beroald.* *Nec Præsidis auxilia longinqua levare civitatem, &c. possunt*] Judic. xviii. 27. 'Percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt: nullo penitus ferente præsidium, eo quod procul a Sidone habitarent.' *Pric.*

Fortunæ splendor, &c.] Plutarchus: 'Ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλάντια τοξεύειν. *Elmenh.*

Contemptus etiam peregrinationis p. adf.] Ut ut clarius parva mutatione legi possit, sicuti si post *pereg.* inseras *vim*, vel et post insidias, ut G. Vossius margini adlevit, nihil omnino contra Mss. et Edd. Vett. innovare placeat. 'Contemptus peregrinationis adferre poterit insidias æque ac Fortunæ splendor.' 'Peregrinatio' hic valet 'peregrinitatem,' ut lib. xi. 'Quæ res summum peregrinationi meæ tribuebat solatium,' sive mihi, dum per-

egrinus eram. *Oud. Contemptum etiam peregrinatio poterit afferre*] Apud Heliodorum VII. *Σὺ δὲ καὶ ξένος καὶ ἔρῃμος, καὶ ὁ προσθησόμενος οὐδέεις. Pric. Contemptus peregrinationis*] Peregrini dum contemnuntur, insidiis magis obnoxii sunt: cum naturaliter civibus nostris magis quam peregrinis faveamus. Cujus rei argumentum est exemplum illud Agoracriti et Alcamenis Atheniensis: nam cum duo hi sculptores, in marmore sculpendo clarissimi, Venerem fecissent, vicit Alcarnenes non opere, sed Atheniensium suffragiis, qui contra peregrinum suo faverunt: præcipit Plato lib. VIII. de Legibus, peregrinos post exactos 20. annos, alligatis sarcinulis, ex civitate in qua habitaverint migrare debere. Idem lib. IX. peregrinum ob homicidium majori mulcta afficiendum esse quam indigenam. Item libro XI. jubet, ut peregrini duntaxat et advenæ cauponarias exercitationes faciant. 'Contemptus' ponitur pro contemptione. *Beroald.*

PAG. 33 *Nec incomitatus*] Comes fidissimus est gladius, quoque comitatum iturum sese spondet Appuleius. *Idem.*

Gladiolo] Lips. Reg. Fux. Oxon. Par. Edd. Colv. Vulc. sec. Wow. *gladio.* Male. L. III. p. 46. 'Gladiolo qui me propter hujusmodi pericula comitabatur.' Glossæ: 'Gladiolus, gladiolum, ξιφίδιον': unde et in plur. *gladiola* dixit Messala apud Quinctil. l. I. Inst. c. 6. Vide Misc. Nov. Lips. vol. II. s. 3. *Oud. Gladiolo*] Quidam ex Veteribus *gladia* neutraliter dixerunt, genere excidentes: ut notat Quint. *Gladiola* dixit Messala. *Gladium*, a clade, C in G commutato, dici autumat M. Varro: quia fit ad hostium cladem. Lacedæmonii primi, auctore Plinio, gladium invenerunt. *Beroald.*

Altrinsecus] Altiore corporis parte. Adverbium est: vel ab altero latere: sic enim machærophori gladium ad

latus alterum alligatum gestare consueverunt. *Idem.* Nam *gladiolo solito cinctus, &c. ipse meæ salutis præsidia gestabo*] Polynices apud Euripid. 'Ἄπλισμένος δὲ χεῖρα τῷδε φασγάνῳ, τὰ πῖστ' ἐμαυτῷ τοῦ θράσους παρέξομαι. Salutis meæ præsidia gestabo (inquit). In l. penult. ff. ad leg. Jul. de vi publ. 'Qui telum salutis suæ tutandæ causa gerunt,' &c. vide quæ notamus ad illa libri III. 'Gladiolo, qui me propter hujusmodi pericula comitabatur.' *Pric.*

Cænæ] Ad quam scilicet invitaverat me Byrrhena. *Beroald.*

Epulonum] Convivarum. Ab epulis epulones dicti, et pro victoribus accipiuntur. Antiqui 'epulonos' dicebant, quos nunc 'epulones' dicunt, et significabantur hi, qui habebant indicendi epulas Jovi cæterisque Diis potestatem, pontifices veteres: auctor est M. T. in 3. de Oratore, tres viros epulones esse voluerunt, a quibus fieret ludorum epulare sacrificium. Mox numerus epulonum auctus. et pro tribus septem esse cæperunt: de quibus intelligi voluit Lucan. illo versu: 'Septem virque epulis festus, Titii-que sodales.' Plin. quoque junior scribit, Marium Bethecum fuisse septemvirum epulonum. Sodales autem Titii (ut id quoque transeuntem attingam) apud Lucanum significantur sacerdotes, dicti ab titiis avibus, quas in anguriis certis observare solent. 'Coëpulonus' Plauto dictus victor, et iisdem epulis vescens: sic enim ait in Persa: 'O mi Jupiter terrestris et coëpulonus compellativus.' Ubi annotandum, quod *copulativus*, quam *compellativus*, emendatius quadrat Plautina sententiæ. Prisci scitissime facetissimeque epulones Deos parasitos Jovis appellaverunt, et ad illius mensam constituerunt. Lex convivalis præcipit, ne in convivio epulones, hoc est, convivæ plures sint quam novem, nec pauciores quam tres: oportet enim numerum convi-

varum a Gratiarum numero incipere, et progredi ad Musarum: id est, proficisci a tribus et consistere in novem: nam multos esse, inquit M. Varro, non convenit, quod turba plerumque est turbulenta. Notissimum dictum est de numero convivarum, prout meminit Julius Capitolinus: 'Septem convivium, novem vero convivium.' Arcestratus poëta Græcus: Convivæ, inquit, aut tres aut quatuor, aut non plures quinque sunt, alias mercenariorum et rapti viventium conventus fuerit. Athenæus quoque auctor est, olim non plures quinque in convivium adhiberi solitos. *Idem.*

Apud primatem feminam] 'Feminam primariam' Cicero et Terentius dixerunt: sic Novell. 122. τοὺς τῆς πόλεως πρώτους. Interpres vetus 'primates civitatis' vertit. *Pric.*

Flos ipse] Andreas Schottus Observe. l. iv. cap. 6. *Elmenh.*

Et opipares cibi] Bene copulam addidit Colv. et seqq. quam agnoscunt etiam D'Orv. Reg. Fux. Palat. Oxon. alii. In Pith. *civitati se op.* Sed male idem Colv. et seqq. e nonnullis Mss. quibus accedunt Flor. sec. Reg. Pal. Guelf. Oxon. D'Orv. pro *citro* reposuerunt *cibi*: quia crediderunt id substantivum necessario requiri ad adjectivum *opipares*. Verum ea vox quoque de magnifico suppellectilis apparatu adhibetur. Plaut. Bacch. III. 1. 6. 'Instructa domus opipare.' Pers. iv. 4. 1. 'Athenæ tibi visæ opiparæ.' Immo Auctori ipsi de aliis rebus, quoque *cibis*, adhibetur. Lib. v. pag. 98. 'Opiparis muneribus onustas.' De Deo Socratis p. 699. Ed. Flor. 'opiparam suppellectilem:' et ibid. 'villas opipare exstruunt.' Nondum de *cibis* agit Auctor. Ii demum sequuntur mox, 'fercula copiosa,' &c. Quare auctoritate codicum, quos laudat Elmenhorstius, et N. Heinsii ad Ovidii l. II. Metam. 737. revocavi τὸ *citro*. Veteres enim *citro* faciebant pretiosos triclinares lectos mensasque. Adi

quæ laudo ad Lucan. l. IX. 428. 'Et citri contexta comis vivebat et umbris. In nemo ignotum nostræ venire secures, Extremoque epulas mensasque petimus ab orbe:' uti et ad l. X. 144. 'Dentibus hic niveis secotos Atlantide silva Imposuere orbes.' Quo loco frustra contra Mss. O. Markl. ad Statii l. II. Silv. I. 214. reponi volebat *cæsos*. At Poëta apud Diomed. pag. 508. Ed. Puts. 'Virenti secta pinus in Crago.' Sil. lib. VI. 353. 'Aut silvis stringunt remos, aut abiete secta Transtra novant.' Adi et Heins. ad lib. I. 353. Sed hæc ἐν παρόδῳ. Vides ibi juncta citrum et ebur, uti hic. Et sic apud Nostrum l. v. init. 'laquearia citro et ebore cavata.' Ac frequentissime junguntur, ut Plin. l. v. c. 1. 'Cum ebori citroque silvæ exquirantur.' Ælian. l. II. An. cap. 11. Τραπεζὰς θύου καὶ ἐλέφαντος. Johann. in Apocal. c. 18. 12. Ἑὺλα θύϊνα καὶ σκευὴ ἐλεφάντινα. Adde omnino Suidam in v. Θύον. Ad hæc rectius forsitan legas adverbialiter *opipare nitentes*. Nam alibi Auctor cum ceteris scriptoribus adjectivum extulit *opiparus*. Sed et tertia declinatione l. I. pag. 18. 'Piscatum opiparem expositum video.' Dubium est l. VI. p. 122. 'Prandium opipare suadeat sumere.' Oud. *Opipares lecti]* Dicimus 'opiparos' et 'opiparos,' ut 'exanimes' et 'exanimos,' ut 'inermes' et 'inermos,' in secundo et tertio ordine. 'Opiparum' autem Antiqui dicebant magnarum opum apparatus, ut 'opiparum convivium:' a Plauto in Persa, 'opiparæ Athenæ' dictæ, pro opulentæ et magnificæ: a quo 'opipare,' abundanter, copiose: hic 'lecti opipares' significantur mensæ magnificæ ac pretiosæ, utpote et citro et ebore confectæ: nam, ut inquit Plin. mensis citreis nihil erat pretiosius. Olim Cethegus mensam citream permutaverat fundi taxatione. Rotundæ erant et orbiculatæ. Mensis citreis præcipua

dos in venam crispis : tigrinæ et pantherinæ vocabantur : mulsi color in his maxime probabatur : de quibus Lucanus, Mart. Juvenalis, Seneca, scriptores omnes. Harum mensarum pedes ex ebore fiebant : ob id dixit Plinius : 'Eodeme ebore numinum ora spectari, et mensarum pedes.' Juven. 'latos nisi sustinet orbes Grande ebur.' Epigrammaticus poeta : 'Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes.' Beroald.

Ebore nitentes lecti] Ex quo fiebant tam cubiculares quam tricliniæ. Plautus Stichus : 'Di. Lēctos eboratos. GE. Accubabo regie.' Varro Quinquatribus : 'Cum in eborato lecto, ac purpurei operis thoro cubare videas ægrotum.' Propertius : 'Nec mihi tunc fulcro sternatur lectus eburno.' Basilus Magnus oratione ad divites : 'Ἐλεφάντινοι στιβάδες καὶ ἐλεφάντινοι δῖφροι. Plato poeta apud Athenæum lib. II. Κᾶτ' ἐν κλί- ναις ἐλεφαντόποσι καὶ στρώμασι πορφυροβάπτοις, καὶ φοινικίσιν Ὑαρδιανικαῖσι Κοσμησάμενοι κατάκεινται. Apud Catullum Epithalamio Juliæ et Manlii : 'O cubile, quod o nimis Candido pede lectuli.' Candido pede lectuli, τῆς κλίνης ἐλεφαντόποδος ad verbum interpretari non absurde fortassean possumus. Quamvis aliter explicare virum maximum sciam. Vel etiam ad argenteum lectum referri potest. Lectorum argenteorum mentio apud Papinianum lib. IX. de supel. leg. Colv. In Floridis : 'ebore candicat : et in libro de mundo : 'Eboris more fulgere.' Vide Colvium. Elmenh. *A. vestibus intexti*] Deceptus Hein- sius Editionibus Elmenhorstii et Pri- cæi, *intexti* ex Mss. Bertin. (sic enim in nota Elmenh. legi debet) et Oxon. conjiciebat ad dictum Ovidii locum, *restibus intexti*, Mss. et Edd. reliqui, ut debent, habent *intecti* : quod nequaquam mutandum erat in *injecti*. Passim Auctor utitur compositis cum præpos. in ; licet significationem ni-

hil ea variet : ut sæpe docti monuerunt viri : et inprimis amat hic participium *intectus* pro tecto : quod hic illic in *injectus* depravare nituntur editores : ut pag. 39. 'linteis amiculis intectum.' Lib. XI. pag. 245. 'Candido linteamine cinctum pectoralem ad usque vestigia strictim intecti.' Sic enim legendum videbimus. p. 259. 'De sacratis quemdam linteis intectum.' Et hunc depravarant locum. Nec tantum Noster, sed et optimi quique ita loquuntur. Adi me ad Cæs. lib. III. B. Civ. c. 19. 'Intectus armis.' Drakenb. qui et de hoc loco agit, ad Liv. lib. VII. c. 23. 'Vallo integri Romanos.' Nec tamen omnino ubique damno τὸ *injectus*. 'Vestis injicitur,' vel 'homo injicitur vestem' sive 'veste,' quando temere vel dissolute, non cum cura nec strictim, ea superponitur. Vide ad Ovid. lib. I. Am. 4. 48. 'Veste sub injecta.' Hinc ita cum Mss. legendum lib. VIII. p. 172. 'Mitellis et crocotis et carbasinis et bombycinis injecti. Quidam tunicas cingulo subligati.' Lib. IX. p. 185. 'Centunculo magis inumbrati quam obtecti, nonnulli exiguo tegillo pubem injecti.' p. 190. 'Raptim tunicam injectus, sed plane præ turbatione pedibus intectis, sive nudis.' Oud. *Ebore nitentes lecti, aureis vestibus intecti*] Philo in de Vita contemplat. Τρίκλινα καὶ περίκλινα χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλείστα λιθοκόλλητα : στρωματὰ ἀλουργεῖς ἐνυφασμένου χρυσοῦ, καὶ ἀνθοβαφεῖς ἑτεραι παντοίων χρωμάτων. Pric.

Gratiæ, sed pretiositatis unius] Atqui *gratia* significat formam et pulchritudinem ac speciositatem. Sic Virg. Æn. VI. 653. 'Quæ gratia currum Armorumque fuit.' Vide ad p. 26. Ed. Pric. 'gratiam suam probaturæ : quæ pagina sæpius *gratia* eo sensu occurrit. Adscripsit et Burmann. Vegetium de Re Veterin. lib.

II. c. 5. et 15. Nec ait Auctor materiam fuisse 'pretiositatis unius,' sed calices, in quibus, quod pretii deerat materiæ, compensabat ars, et materiam superans opus variæ speciei. Nihil igitur novandum reor, licet *speciositatis* etiam sit in Par. Ms. Est ea glossa vocis *gratiæ*. Ateius Capito apud Macrobius lib. VII. Sat. c. 13. 'Cui commendaretur annuli pretiositas.' Oud. *Ampli calices, variæ quidem gratiæ, sed pretiositatis unius*] Nemo quod sciam de lectione ista dubitavit unquam: ego suspectam habeo eam, legendumque *gazæ* crediderim. In de Deo Socratis: 'Si ex argento et auro et gemmis monilia variæ gazæ dependent:' quem locum etiam inclementer tractabant Viri docti illi qui *variegata monilia* scribere adoriebantur. Pric. *Pretiositatis unius*] Oxon. *Speciositatis*: quod si scribamus *gazæ*, bonum sensum efficiet: nimirum variæ æstimationis eos, ejusdem elegantiae fuisse. *Idem*.

Fabre sigillatum] In solis Edd. Col. in. et Bas. est *affabre*. Mss. et Edd. al. *fabre*: vere, ut pag. 23. 'uvæ faberrime politæ.' Lib. IV. p. 85. 'simulacrum fabre politum.' Mela lib. II. c. 1. 'Capita ubi fabre expolivere.' Sil. lib. XIV. 320. 'Trabs fabre teres.' Oud. *Hic vitrum fabre sigillatum*] Vitrum aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo celatur. Sidon officinis quondam vitreariis nobilis: usus vitri ad potandum argenti metalla et auri pepulit. Ferunt Tiberio principe excogitatum vitri temperamentum, ut flexibile esset, et totam officinam ejus artificis abolitam, ne æris, argenti, auri, metallis pretia detraherentur: auctor Plin. lib. XXXVI. Græci 'hyalon' vitrum vocant: unde 'Hyalinus color,' vitreus. Virg. 'Carpebant hyali saturi fucata colore.' Galienus imperator aspernatus est calices vitreos, dicens: 'Nil vitro communius.' *Fabre*, eleganter et ad amussim cæla-

tum. Beroald.

Crystallum impunctum] Ridicule Roaldus *inimpactum* probat, explicatque crystallum 'parietibus pro speculo adfixum:' cum Auctor disertè de poculis agat. Beroaldus vulgarem lectionem *impictum* sequens vel cepit pro *pictum*, ut Floridus quoque *inpunctum* post Colvium circumscripsit in interpretatione, 'distinctum variis punctis;' vel exponunt non pictum, vel non punctum, sincerum, purum, et nullis asperum vel variegatum punctis. Certe *inpunctum* esse legendum arguunt Mss. Flor. Palat. D'Orv. Oxon. Reg. Par. et Ed. Junt. post. atque ultimam explicationem unice veram esse docet magnus Salmasius ad Solin. pag. 26. (p. 244.) 'Crystallum purissimum captant.' Hoc vocant ἀκέντητον, id est, *inpunctum*, non ἀσύνθετον, uti hic quoque exposuit Beroaldus. Vide ad Plin. lib. XXXVII. c. 10. 'Hoc' (vitium in crystallo) 'artifices cælatura occultant. Quæ vero sine vitio sunt, puras esse malunt, acenteta adpellantes.' Nec enim placet conjectura Heinsii *cryst. limpidum*; quia Propertio lib. IV. 3. 52. dicitur 'crystallos aquosa:' ubi agitur de pila crystallina, quam frigoris faciendi causa mulieres manu tenebant. De 'crystallo' et 'gemmis,' quæ sequuntur, pro poculis ex ea materia factis optime Lucan. lib. X. 160. 'Niliacæ crystallos' (sic Mss.) 'aquas, gemmæque capaces Excepere merum:' et ex eo Sidon. Apollin. lib. II. Ep. 13. 'Spumarent Falerno gemmæ capaces, inque crystallis calerent unguenta glacialibus:' ubi vide Savar. et Sen. lib. VII. de Benef. c. 9. et sæpe. Oud. *Cristallum impictum*] Crystallum glaciem esse certum est: unde et nomen Græci dedere: κρύσταλλος enim Græce glacies, κρύσταλλω δὴς glacialis: hinc illud in obscæno carmine: 'Rigetque dura barba vincita crystallo:' auctor est Xenocrates,

vas amphorale ex crystallo visum. Poculis crystallinis maxima auctoritas. Nero, amissarum rerum nuncio accepto, duos calices crystallinos in suprema ira fregit illisos. Mater familias olim mercata est trullam crystallinam sestertiis centum quinquaginta milibus. 'Impictum' autem 'crystallum' appellat, vel quasi non pictum, et sincerum, quale dicitur asyntheton, vel quia pingi solitum est, quod et Plin. refert, scribens ex crystallo tingi smaragdos, aliasque translucentes gemmas. In frigido potu maxime crystallina commendantur, cum materia illa sit caloris impatiens. *Beroald.*

Argentum alibi clarum] Argentea suppellex, et argentea vasa in apparatu mensarum regiarum usurpantur, utpote pretiosissimus. Lances ex centenis libris argenti super quingentas numero Romæ fuisse constat. Cornelius Nepos tradit, triclinia Romæ argentea fuisse: repositoriis argentum addi sua memoria cœptum, Fenestella dicit. Lectos operuisse argento totos primus traditur Carbilus Pollio, eques Romanus: qui aureos fecit. Vasa coquinaria ex argento Calvus orator fieri queritur. 'Anaglypha' vocant, quæ in asperitatem excisa sunt: ut Plin. ostendit in xxxiii. de quibus epigrammatista: 'Et mensis anaglypta de paternis.' Dixit Maro: 'cymbiaque ex auro perfecta atque aspera signis.' Interpretatur Servius anaglypha significari. In argento autem clariorem colorem esse quam in auro, magisque diei similem, tradit idem Plin. Ideoque militariibus signis familiariorem, quoniam is longius fulget. Græci ἀργυρον argentum vocant, unde argyraspides a clypeis argentatis dicti milites Alexandri: et Apollo 'argyrotoxos' apud Homerum cognominatus, ab arcu argenteo: et gemma 'argyrodamas,' quam et 'androdamanta' vocant, quoniam impetus ho-

minum et iracundias domat. *Idem.*

Aurum fulgurans] Quærit Plin. cur aurum prælatum sit cæteris metallis: quia, inquit, rerum uni nihil igne deperit: quinimo quo sæpius arsit, proficit ad bonitatem: aurique experimento ignis est. Idque ipsum obryzum vocant, quasi sincerum, quod valde pretiosum est: idque ecclesiastici scriptores *ophir* appellant, ut docet Fortunatus. Altera causa pretii major in auro est, quod minimum usus deterit super cætera; non rubigo ulla est, non ærugo, non aliud ex ipso quod consumat bonitatem, minuatque pondus. Messala orator prodidit, Antonium triumvirum aureis usum vasis in omnibus obsecænis desideriiis. Ptolemæus olim mille convivas totidem aureis poculis sâginasse fertur, immutans vasa cum ferculis. *Idem.* *Argentum alibi clarum, et aurum fulgurans*] 'Collucent pocula mensæ, Tota domus gaudet regali splendida gaza.' Phædrus: 'Splendebat hilare poculis convivium; Magno apparatu læta resonabat domus. *Pric.*

Cavatum in capides, ut bibas] Sine ullo sensu olim ediderunt, quod et Pithœanus servat, et lapides, Vicent. et Junt. pr. et lapidem, Ald. rectius, in lapidem, Florent. cavatum lapides: ut satis pateat excidisse in; quomodo exhibent etiam Reg. Oxon. Bert. Palat. pluresque. Sed verissima videtur scriptura in capides: uti Nero 'capidem unam murrhinam trecentis talentis paravit,' teste Plinio lib. xxxvii. c. 2. Nam de gemmis et lapidibus pretiosus sequitur mox. Intelligit ergo capidem dedolatum succino, ut lib. vi. p. 118. 'crystallo dedolatum vasculum.' Nec moveat te Roaldi animadversio, non esse verisimile dicentis succinum reperiri tanta magnitudine et crassitudine, ut inde pocula fieri possent. Respondeo enim verbis Appuleii: 'Mire, et quidquid fieri non potest, ibi est.'

Quin immo Plinius ibidem testatur, de poculis agens: 'Proximum locum in deliciis, NB. feminarum tamen adhuc tantum, succina obtinere, eademque omnia hæc, quam gemmæ, auctoritatem, sane maiorem aliquibus de caussis crystallina et myrrhina.' Sed et 'pateram electrinam' memorat Trebell. Pollio in xxx. Tyr. c. 13. ne de 'vasis electrinis,' quæ mixta erant materia, dicam. Adi Brisson. de Verb. signif. At statuam ex electro seu succino in Padi arenis invento fecerunt Augusto: si fides est Pausaniæ in Eliac. l. v. c. 12. *Oud. Succinum mire cavatum*] Prisci crediderunt, succum arboris succinum esse: et nomen argumento est, ut auctor est Plinius: a Germanis appellatur *glessum*, et ob id insularum una in septentrionali Oceano 'Glesaria' nominata. Liquidum primo distillare, indicio sunt quædam intus translucentia: ut formicæ, culices, lacertæ. Candidum odoris præstantissimi, fulvo major auctoritas: summa laus Phalerno, ita a vini colore dicto. Attritu digitorum accepta vi caloris, attrahit in se paleas et folia arida, ut magnes lapis ferrum: unde harpaga a rapiendo vocitarunt. Taxatio succini in deliciis maxima est, in tantum ut hominis quamvis parva ex succino effigies vivorum hominum vigentiumque pretia superet. Domitius Nero princeps capillos uxoris suæ Poppeæ succinos appellabat. Alio nomine 'electrum' appellant a Sole, ex fabula vulgatissima; vocant et electrum metallum ex auri argenti que mixtura, cui auctoritas fuit apud priscos, Homero teste, qui Menelai regiam electro fulgere tradit. Helena in templo Minervæ sacravit calicem ex electro, manniæ suæ mensura. Jurisconsultus: 'Si quis,' inquit, 'electrum ex alieno auro argentoque miscuerit.' Julius Capitolinus auctor est, Corn. Macrum pateram electrinam habuisse, quæ per

convivas circumferretur: in cujus meditullio effigies Alexandri expressa visebatur: quod idcirco posui, quia dicuntur juvari in omni actu suo, qui Alexandrum expressum vel auro gestitant, vel argento. *Cavatum*. Scilicet in pocula electrina. *Beroald. Et lapides*] Significat vel lapides pretiosos in convivio Byrrhenæ fuisse excavatos ad pocula, vel calices potorios lapidibus et gemmis ornatos: de quibus Martialis: 'Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum, Aspice quot digitos exiit iste calix:' et Satyrographus: 'Nam Viro, ut muliti, gemmas ad pocula transfert Adigitis.' Plin. quoque inquit: 'Turba gemmarum potamus, et smaragdis teximus calices.' Quod autem ex lapidibus pocula figurarentur, docet idem Plinius, qui tradit visa potoria ex onochyte lapide, et ex murra escaria facta. Aliorum quoque lapidum commemorat rex, quibus pocula fierent. Quin etiam M. T. in Verriis autumat, trullam ex una gemma excavatam fuisse. *Idem*.

Diribitores] Servorum erat in conviviis scindere et dividere partes epulorum in convivas, quos *Diribitores* Noster vocat. Lucianus Epistolis Saturnalitiis: *Καὶ μὴ τὸν μὲν ἐμφορεῖσθαι τῶν ὕψων, καὶ τὸν οἰκέτην περιμένειν ἐστῶτα, ἔστ' ἂν ἀπαγορεύσῃ ἐσθίων. ἐφ' ἡμᾶς δὲ ἐλθόντα ἔτι παρασκευαζομένων ὥς ἐπιβάλομεν τὴν χεῖρα, παραμείβεσθαι δείξαντα μόνον τὴν λοπάδα, ἥ ὅσον ἐστὶ τοῦ πλακοῦντος τὸ λοιπόν. μηδὲ ἐσκομισθέντος σὺνδς, διανέμοντα τῷ μὲν δεσπότη παρατιθέναι τὸ ἡμίτομον ὕλον σὺν τῇ κεφαλῇ, τοῖς δὲ ἄλλοις ὅσα φέρειν ἐγκεκαλυμμένα.* Graphice Seneca Epistola quadragesima septima: 'Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa deterget, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aves scindit, pectus et clunes certis ductibus, circumferens manum eruditam, in frusta excutit. Infelix qui huic rei uni vivit, ut altitia decenter

secec! nisi quod miserior est, qui hoc voluptatis causa docet, quam qui necessitatis discit.' Et hæc ad ea addi possunt, quæ super his latius Lipsius noster in literatissimis Saturnalibus suis. *Colv. Flor. dirivitores. Elmenh. Sic et Palat. Pith. Guelf. D'Orvill. et Edd. omnes ante Colvium, ex solita confusione τῶν b et v. Inde male dirivitores Lips. duritores Par. dirimires Fux. Oud. Dirivitores plusculi*] Antiqui diribitorum appellatione intelligi voluerunt ministros distributoresque: qua dictione, præter Appuleium, usi sunt Ammianus Marcellinus et Cicero. In antiquissimo Latino lexico scriptum legitur: 'diribitorium,' a 'diribendo,' hoc est, distribuendo nominatum fuisse locum, in quo stipendia militibus numerarentur. Fortassis hinc vocabulum 'diribitoris,' super qua dictione non pauca annotavimus in v. Suetonii commentario, sic scribentis: 'Cum Æmiliana pertinacius arderet, in diribitorio duabus noctibus mansit.' Beroald.

Fercula copiosa, puellæ scitule ministrantes] Primo recte *puellæ* vocem inseruere Colvius et seqq. suffragantibus etiam Mss. Flor. et Regio. Passim in splendidis conviviis æque famulæ occurrunt ac famuli. Vide Priæum, et quos laudant ad Sueton. Tib. c. 42. 'Utque nudis puellis ministrantibus cœnaretur.' Sed caussa non est, cur præpositionem demamus *sub*, quam D'Orvill. Fux. Bert. Pith. Oxon. Gnelf. et Florent. servant. Licet enim creberrime hac in re adhibeatur simplex *ministrare*, Auctor tamen, qui plurimus est in hoc composito, ut docere potest Index, etiam hic illud videtur prætulisse. Nam et sic lib. de Habit. Doctr. Plat. p. 586. Ed. Flor. 'Membra ancillari et subservire capiti, cibos et alia subministrare.' L. v. Met. p. 90. Ed. Pric. 'Vini nectarei, eduliorumque variorum fercula copiosa, nullo serviente,

subministrantur: unde concludas, etiam hic ut statim de pueris jungenda esse per accusativum, 'fercula copiosa puellæ scitule subministrantes,' vel, ut Lindenbrogius enotavit e Florent. *subministrare*, uti statim eadem membrana cum Bertin. et Edd. ante Colv. exhibent *offerre*, per modi enallagem, itidem Nostro crebram. Vide p. 38. 39. 40. 43. 49. 70. 138. et 157. Neque aliter margini adlevit Salmasius. Hinc et ratio adparet, cur alii legerint *ministrata*, alii *ministrantes*, infinitivi vim non capientes. In Pithæano est *subministrare* et *offerre*, in Ed. Vicent. *scitulæ*. Quare et conicias, *scitulæ subministrare, et frequentes offerre*: seu in subministrando et offerendo. *Oud. Scitule*] Decenter et pulchre: in convivio enim hoc maxime spectatur, ut fercula non tam sint copiosa, quam eleganter et nitide mensis importata, illataque: ubi structores ex arte structiora decenter secent altitia et pisces. 'Scitus,' elegans: et pulchre apud priscos dicitur diminutive 'scitulus:' apud Plaut. in Rudente: 'Sunt facie scitula:' inde adverbia, 'Scite' et 'scitule.' Beroald. *Puellæ scitule ministrantes*] Gellius II. 23. 'Non inscito puellam ministerio.' Josephus Antiquit. VIII. 2. de convivalibus Solomonis ministris: "Ἡ τε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθῆς, καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης αὐτῶν περὶ τὴν διακοπὴν εὐπρεπές. Pric. *Puellæ scitule ministrantes*] Pherecrates Comicus: Κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τριγλύφοις ἡβυλλιώσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκαρμένα, Πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίους ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν. Idem.

Pueri calanistrati] Seneca Epistola XLVII. 'Alius vini minister in muliebrem modum ornatus cum ætate luctatur. Effugit pueritia, sed retrahitur. Jamque militaris habitus glaber districtis pilis, aut penitus evulsis, tota nocte pervigilat, quam inter ebrietatem domini ac libidinem dividit.'

Juvenalis Satyra xi. 'Idem habitus cunctis, tonsi, rectique capilli, Atque hodie tantum propter convivia pexi.' Lucianus: Παιδας δὲ αὐτῶν τοὺς ὠραίους καὶ κομήτας, οὓς Ἰακίνθους ἢ Ἀχιλλέας ἢ Ναρκίσσους ὀνομάζουσι, μεταξὺ ὀρέγοντας σφίσι τὸ ἔκπωμα, φαλακροὺς γίγνεσθαι, ἐπιβρεούσης τῆς κόμης. D. Ambrosius de Cain et Abel: 'Saltatrices tonsæ, et crispantes pueri comam, epulantium cruditas.' Idem Epist. lib. iv. ad Irenæum: 'Quid de aliis dicimus, qui hoc ad luxuriam derivandum putant, ut calamistratos et torquatos habeant in ministerio? ipsi promissa barba, illos remissa coma.' Hæc de pueris comatis et calamistratis ministrantibus in convivio. Multa possent addi, quemadmodum Veteres ornare et colere soliti famulos suos. Sed scripsit, ni fallor, in hanc rem multa Lipsius doctissimis suis Commentariis ad Tacitum. *Colv.* Maxima cura pueros crispis capillis insignitos conquirebant, et epulis ministros adhibebant Veteres, ut observat Wowerius ad Petronium p. 114. et 473. *Elmenh.* Cui non dictus Hylas? *Oud.* *Pueri calamistrati pulchre indusiati*] Philo ubi supra: χιτῶνας ἀραχνούφεις ἐκλεέκους ἐπαναζωσάμενοι. Apud Ciceronem ii. de Finibus: 'Adsint etiam formosi pueri qui ministrent, resplendeat his vestis.' Clemens Alexandr. *Οἰνοχέων τε ὄμιλος ἀσκεῖται παρ' αὐτοῖς, καὶ μειρακίων ὠραίων ἀγέλαι, &c.* *Pric.* *Pueri calamistrati*] 'Calamistrum' est acus major, quæ calefacta torquet capillos: unde 'calamistratus puer,' pro cirpulo cirratoque: et 'calamistrata coma,' quam M. T. probro dat Gabinius. Delicatorum enim est, et mollium, capillos inurere calamistro. Tales, ut inquit verissime Seneca, suam mallent rempublicam turbari, quam comam. M. Varro refert, calamistrum parari ob ornatum, quod calefactum in cinere capillos ornat: qui calamistrum ministrabat a cinere,

'cinerarius' et 'ciniflo' est appellatus. Ciniflonum meminit Horatius: apud Plantum probroso convicio dictum est, 'Cinæde calamistrate:' hinc ministri significantur, crispa coma et annulatis calamistro capillis conspicui: quales in conviviis regum esse decet. Papinius, celebrans Domitiani Saturnalia, ita laudat ministerium: 'Idæos totidem putes ministros.' *Beroald.*

Pulchre inclusitai] Hoc est, eleganter vestiti. Legere malo *Indusiati*: est autem inclusium, vel potius indusium, vestimentum corpori adhærens, quasi intusium. Plautus in Epidico: 'Intusiatam, patagiatham, caltulam, aut croculam:' quo versu significatur vestis indusium et patagium, de quo supra diximus. 'Caltulæ' vero nomine, et 'croculæ,' demonstratur vestis coloris caltæ et croci, ab herba calta, cujus color luteus est, 'caltula' dicta, de qua Virg. 'Mollia luteola pingit vaccinia calta.' Hinc ab eodem Plauto in Aulularia dicti 'indusiarii' et 'caltuarii patagiarii,' pro confectoribus horum vestimentorum: quamvis in Plantinis codicibus non 'caltuarii' scriptum sit, sed *cerinari*: quasi a colore ceræ nominati. M. Varro *intusium* dicere maluit, quam *indusium*: qui de indu tu sive amictu scribens, sic inquit: 'Unum quod foris ac palam, pala: alterum, quod intus, a quo intusium.' *Idem.*

Gemmas formatas in pocula] Non intelligit, quæ 'pocula gemmata' Juvenalis vocat, et λιθοκόλλητα ποτήρια Theophrastus in Characteribus, (de quibus etiam videndus ad Sat. v. Juvenalis vetus Scholiastes,) sed 'pocula ex gemmis integris constantia.' Plinius Procæmio l. xxxiii. 'Gemmarum turba potamus.' Pacatus in Panægyrico: 'Nisi æstivam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregissent.' Virgilius ii. Georg. 'Ut gemma bibat:' ubi Servius: 'Gemmeo,

non gemmato poculo.' Statius in Sylvis: 'Hic pocula magno Prima Duci, myrrhasque graves, crystallaque portat.' *Pric.*

Vini vetusti] Delenda hæc suspicatus est Cl. Wasse, forsàn quia gemmæ non possunt dici formatæ in pocula *vini vetusti*, sed cujusvis certe liquoris. At construendum est 'gemmas, vini vetusti' sc. plenas, solita locutione, 'formatas in pocula.' In D'Orvill. *frequenti*, Oud.

Frequenter offerentes] Georg. iv. 'Et plena reponunt Pocula:' ubi Servius: 'Iterant, sæpe offerunt.' *Pric.* Offerre] Pro offerebant. Infinitivus pro indicativo, quo historici et poëtæ utuntur. *Beroald.*

Epularis sermo] Ex præscripto legis convivalis oportet convivas nec loquacesse, nec mutos: quia eloquentia in foro, silentium vero in cubiculo esse debet. *Sermo* autem *epularis* hic est, qui inter epulas seritur: et debet esse jucundus atque invitabilis, et cum quadam illecebra et voluptate utilis. Dum vescimur, tunc tacendum est: ob hoc dixit Gellius: 'Interea puer venerat, et olla deferberat, tempusque esse cøperat edendi et tacendi.' *Idem.* *Illatis luminibus epularis sermo*, &c.] Tacitus Histor. iii. de Vitellio: 'Turrim vicino' (i. e. in vicino) 'sitam collucere per noctem crebris luminibus animalvertit: sciscitanti causam, apud Cecinam Tuscum epulari multos, &c. nunciatur.' Lucretius: 'Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur:' adde jam statim producendum e Luciano locum. *Pric.*

Joci liberales] Non dieteria omnia et scommata accommodata sunt convivali hilaritati, sed joci minus asperi, et dentatæ beluæ morsus in convivio dici et debent et solent. Apud Græcos lædoria et scommata nominantur joci mordaciores, et urbanitas amarulenta. 'Sapiens,' ut inquit Macrobius, 'inter mensas et pocula præcipue ex-

ercet id scommatis genus, hoc est, morsum figurarum, quod urbanitate tegitur, nec semper ad amaritudinem pergit. Veteres nostri jocos dieteria dicebant.' Plautus comicus et Tul. orator jocosum venustate cæteris præstitisse memorantur. Tyro Tullius Ciceronis libertus libros tres de patroni jocis composuit. Jocum id accipimus, ut docet Quintilianus in vi. quod est contrarium serio. M. Tul. in primo de Officiis: 'Duplex,' inquit, 'est jocandi genus: unum illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum: alterum elegans, urbanum, ingeniosum, facetum.' Illiberali joco abstinere, ingenuo uti debemus. Tunc autem joco uti licet, cum seriis rebus satis fecerimus. *Beroald.*

Cavillus hinc inde] Ex omni parte convivii cavillationes resonabant: est enim *cavillus*, sive *cavillatio*, irrisio et jocosa calumniatio: ut supra diximus.

Idem. Jam, &c. *epularis sermo percrebuit: jam risus affluens, et joci liberales, et cavillus*] Lib. i. 'Jam adlubentia proclivis est sermonis et joci: et scitum est cavillum.' Plutarchus in Convivio: Οὐκ ὥς ἀγγεῖον ἦκει κομίζων ἑαυτὸν ἐμπλῆσαι πρὸς τὸ δειπνόν ὁ νοῦν ἔχων, ἀλλὰ καὶ σπουδάσαι τι, καὶ παῖξαι, καὶ ἀκοῦσαι, καὶ εἰπεῖν ὃ ὁ καιρὸς παρακαλεῖ τοὺς συνόντας, εἰ μέλλουσι μετ' ἀλλήλων ἡδέως ἔσσεσθαι. Lucianus Prometheo: *Ἦν ἀφέλοι τις τῶν συμποσίων τὰς κόμψεις, σκόμματα, καὶ τὸ σιλλαίνειν, καὶ ἐπιγελᾶν, τὸ καταλειπόμενον ἐστὶ μέθῃ, καὶ κόρος, καὶ σιωπῇ, σκυθρωπὰ καὶ ἀτερπῇ πράγματα. *Idem* in Lapith. *Ἦθ' δὲ καὶ ἐς τοὺς ἄλλους συνεχῶς περιεσοβέιτο ἡ κύλις· καὶ φιλοτοῖσαι, καὶ ὀμιλῆσαι, καὶ φῶτα εἰσεκεκρόμιστο. Eunapius in Proeresio: Χαρμονῇ ἦν περὶ τὴν οἰκίαν· καὶ οἱ μὲν ἐγέλωσαν, οἱ δὲ ἐχλεβάζον. 'Joci liberales' heic, ut apud Plinium in Panægyrico: 'Neque enim obscœna petulantia mensis Principis inerrat, sed benigna invitatio, et liberales joci.' Macrobius Saturn. ii. de Augusto: 'Affectavit jo-

cos, salvo tamen majestatis pudoris-que respectu : nec ut caderet in scurram : quod *ἔνευ βαμολοχίας σκώπτειν* Porphyrius IV. *περὶ ἀποχῆς* vocat. *Pric.*

Quam commode versaris in nostra patria] Terent. III. 5. Andr. 'Quid vos ? quo pacto hic ? satin recte ?' ubi Donatus : 'Significatio est peregrinantis.' Casaubon. heic : *Comment vous trouvez vous en nostre pais ?* Id.

Quod sciam, &c.] Id est, certe, aut, ni fallor. Lib. v. 'Quod sciam, fidei atque parciloqui mei documenta perpendisti.' VI. 'Quod sciam, soles periclitantibus ultro subvenire : et IX. 'Non enim ovum quod scimus, illud, &c. sed pinnis et unguibus partum perfectum edidit.' Quintilianus IX. Declam. 'Quod scio, victis etiam gladiatores parcunt.' Hieronymus in Epistolis : 'Si frigus fuerit, &c. ligna non coëmam, et calidius vigilabo, vel dormiam : certe, quod sciam, vilius non algebo.' Et sæpius Tertullianus. Loquenti Plantina est : 'Menechme vigila. Vigilo hercle quod sciam.' Ibidem : 'Est tibi Menechmo nomen tamen quod sciam.' Id.

Templis et lavacris] Consimiliter Siodonius Apollinaris Narbonæ Galliæ civitatem a delubrorum et thermarum magnificentia commendat. *Beroald.*

Utensilibus præterea poll. affatim] *Utensilium*, quod erat in Edd. Colviana prioribus, firmant quoque Cod. Paræi, et margo Guelferb. sec. ab eadem manu ; sicuti passim scriptores optimi *adfatum* cum genitivo construunt. Sed *utensilibus*, ut a verbo pendeat, præbent etiam D'Orvill. Reg. Palat. Guelferb. Quomodo in Nostro variari vidimus ad lib. I. pag. 18. 'Cænæ adfatim piscatum prospexeramus :' ubi plura dixi. De *utensilibus* seu *utilibus*, uti dicta quoque docent *Pricæus* alique, sive rebus victui necessariis, adi ad Liv. lib. III. c. 42. 'Exutusque omnibus utensilibus miles.' In Oxon. et Par.

est perinde pro præterea, non male. *Oud. Pollemus affatim*] *Copia* utensilium abundamus. *Affatim* adverbium est, quod admodum, abundanter, et copiose significat, ut Grammatici autumant : cujus dictionis syllaba prima acnitur, et ita Probus Grammaticus et Veteres pronuntiabant : et testis est Gel. Coniungitur fere semper cum genitivo : ut 'affatim lignorum,' 'affatim copiarum,' 'affatim pecuniæ : est apud eruditos frequentissimum, et nos in superioribus annotavimus, *Beroald. Utensilium præterea pollemus affatim* ' *Utensilia*' (quæ ejusmodi sunt enarravit nemo) sunt copiæ, *provisions de bouche*. Tacitus (qui Nostro quasi promptuarium) *Annal. II. 'Quasque copias frumenti, et omnium utensilium quæque natio penderet.'* Et *Annal. xv. 'Subvectaque utensilia ab Hostia, et propinquis municipiis, pretiumque frumenti minutum,' &c.* In lib. XII. § 28. ff. de *Instruct. vel Instrum. leg. 'Vina quoque, si qua ibi fuerint usus ipsius causa, continentur : et si quid aliud utensilium.'* Seneca *Epist. LXXXVII. 'M. Cato Censorius cantherio vehebatur, et hippoperis quidem impositis, ut secum utensilia portaret.'* Quo loco otiose Elmenhorstius *utilia* reponerat. In Glossis Isidori dictis : 'Utensilia, viatici sumptus.' Imo vox utraque in usu, vox utraque res eadem designat. Sic in vet. *Onomast. 'Utensilis, utilis, χρηώδης.'* Ammianus XIV. 'Ne cedentium quidem ulli parcendo, obtruncatis omnibus, merces opimas vel utiles, &c. avertabant.' Idem lib. XXV. 'Absumptis omnibus quæ mandi poterant, utilibus, &c. furebat inedia iraque percitus miles.' Et lib. XXXI. 'Hac spe nimirum, ut, &c. multitudo hostium, &c. periret inedia, cunctis ad vivendum utilibus in validas civitates comportatis.' Aurelius Victor de *Actuariis* in Vita Galieni : 'Genus homi-

num nequam, venale, callidum, &c. annonæ dominans: eoque utilia curantibus, et fortunis aratorum infestum.' *Pric.*

Certe libertas otioso, et negotioso, &c.] Nihil est *libertas otiosa, et negotiosa Romana frequentia*. At male vitium latere credidit doctiss. et celeb. Bayerus in voce *Romana*, pro ea in Epist. ad La Croze t. i. p. 25. legens *Romano*. Veram correctionem videntur jam olim Beroaldus ac Becichemus Ep. LXIII. '*libertas otioso, et negotioso quidem advenæ Rom. frequentia, modesto vero hospiti quies villatica:*' quo faciunt non solum Codd. Florent. et Ed. Junt. post. sed et Regius, Fux. *negociacio*. Libertas hic est plane otioso advenæ; at præterea ei, qui negotia vult gerere, hic tanta est hominum frequentia, quasi Romæ esset. Præterea non *otioso* solum, sed *modesto* hospiti quies est, et secessus, quasi esset in villa. Male *negotiosa* contra Colvii monitum revocarunt Elmenh. ac Pricæus. Sed primæ vocis lectio me suspensum tenet. Nec enim displicet, quod habent Edd. ante Colv. nec mutat Beroaldus, *certa libertas*; quia libertas æque requirere videtur adjectivum, ac *frequentia* et *quies*. Verum Mss. O. præter Pithæanum, cum Ed. Junt. post. præbent *certe*, sive *quidquid sit, saltem*. Nec illepidam est conjectura Roaldi, vel lectio Fux. Cod. *cetera*, pro ceterum, porro: de quo agam ad lib. x. p. 220. '*possumus omnia quidem cetera fratres manere.*' Sed præcessit *ceteris*. Dein *adveniente* Pith. in Palat. *villitica*. Oud. *Certa libertas*] Laus illa est maxima civitatis, in qua sit libertas certa, æquaque tam civibus quam peregrinis. '*Vult,*' inquit Arist. lib. iv. Politicorum, '*lex popularitatis pares esse divites et pauperes, et utrosque juxta æquales:*' popularis enim libertas est, ut idem in vi. refert, propositum popularis reipub. est libertas, quæ, ut

jurisconsulti memorant, inæstimabilis res est: de qua Plantinus Ieno sic: '*Ædopol libertas lepida res.*' Prisci festivitatem Libertatis colebant, '*Eleutheria,*' quasi dicas '*liberatoria,*' appellantes. Plantus in Persa: '*Basilice agito Eleutheria.*' *Ber.* *Otiosa*] Pulchrior sensus est, si legas, *Otioso et negotioso quidem advenæ*, hoc intellectu: Otiosis hominibus in Hypata est certa libertas: negotiatoribus vero advenis, qui frequentia gaudent, hic videtur esse tam frequens multitudo, quam Romæ convisitur: vel quod Hypatam negotiatores quoque Romani frequentes colerent: nihil tamen immuto ex priori lectione, cuius sensus subsistit. *Idem.*

Quies villatica] Mirificum optimæ urbis præconium, in qua hospites et alienigenæ ea quiete et otio degunt, qua in villa perfruuntur. Officium autem peregrini et incolæ est, ut præcipit M. T. nihil præter suum negotium agere, minime in aliena esse Repub. curiosus. *Idem.*

Provincia] Thessaliam significat, ubi erat Hypata. *Idem.*

Secessus] Legas etiam *successus* in Fux. et D'Orvill. Sed male, ut contra Brantium jam docuit Pricæus; et Casaub. ad Suetonium, qui sæpius per *secessus*, ut hic, capit loca amœna, quo voluptatis causa, urbium frequentiam et negotia vitantes secedimus. Sic et Tacit. lib. xiv. Ann. cap. 16. '*Secessus amœnos promittens:*' et passim. Sed elegantius verbum *sumus* omittit Ms. Paræi. Oud. *Omni denique Provinciæ voluptarii secessus sumus*] Salvianus l. vii. '*Nemini dubium est Aquitanos omnes populos medullam fore omnium Galliarum, et uber totius fœcunditatis: sed,*' (melius, *sed et*) '*quæ præponi interdum fœcunditati solent, voluptatis, jucunditatis, pulchritudinis.*' Pro *secessus*, vir doctus ex Ms. *successus* reponebat: at nil mutatione opus. *Secessum* Noster vocat quem

Cassiodorus *digressionem*. Ita de Campanis ille XII. 22. 'Urbis regiae cella penaria, voluptuosa nimis, et delicata digressio.' *Pric.*

Ad hæc ego] Recte Vulc. Ed. sec. Elmenh. et seqq. restituerunt participium, quod exciderat Edd. Basil. Agnoscunt id Mss. O. et Edd. Vett. Adi ad lib. I. p. 16. 28. 'Ad hæc ego subjiens.' Dein in Edd. primis vitiose est *magna pro magis*, quod rescripsere ejus monitu Juntæ, &c. Tum *cæca prave* in Bas. pr. Oud. *Ad hæc ego subjiens*, &c.] Supra lib. I. 'Ad hæc ego risum subjicio:' sic enim legendum monuimus. *Pric.*

Magna] *Lego magis*. Beroald.

Oppido] Valde: Veteres *antigerio* dicebant, in eadem significatione. Sed verba quæ ab ultimis et jam oblitteratis sunt repetita temporibus, ea omittere debemus, si Quintiliano præcipienti credimus, qui ait, nihil esse odiosius affectatione. *Idem.*

Cæcas et inevitabiles latebras Magica disciplina] Olim ad Apolog. pag. 80. dixi. *Pric.*

Sed et bustis et rogis] Vir doctus in margine exemplaris mei Ed. Junt. post. malebat, *sed ex b.* contra Appuleii styli polysyndeton amantis sexcenties. *Pricæus* etiam sine necessitate conjecit, *sed et a b.* Dein Fux. *exitiales*. Oud. *Ex bustis et rogis*] 'Bustum' proprie est locus, in quo mortuus est combustus et sepultus. Dicitur 'bustum,' quasi 'bene usum.' Aliquando 'busta' sepulturam vocamus. Serv. pyras, busta, et rogos ita discriminat: 'Pyra,' inquit, 'est lignorum congeries, rogos cum ardere cæperit, bustum vero jam exustum vocatur:' quem ordinem servat Virg. dicens: 'Ter circum accensos decurrere rogos:' item: 'semiustaque servant Busta.' Donatus vero sic refert in XI. Æneidos commentario: 'Busta sunt,' inquit, 'loca in quibus busta arserunt: primo enim pyra dicuntur, et rogi: postea

busta vocitantur, ubi arserunt.' Apud Solonem pœna ex lege constituta est, si quis bustum violaverit, dejecerit. Bustum putat appellari M. Tul. quod Græci *tumbam* vocant. A busto, *bus-tuarii* gladiatores dicti, qui ante sepulchra depugnare solebant. Beroald.

PAG. 34 *Cadaverum*] Apud Lucanum Erichth, magarum formosissima, ossa ardentia ex mediis rogis rapit, ferales quoque vestes colligit; eadem desævit in artus defunctorum: 'Immergitque manus oculis, gaudetque gelatos Effodisse orbes, et siccæ pallida rodit Excrementa manus.' Ubi annotandum, a Lucano 'excrementa manus' dici, quæ alii *resegmina* vocant, et *præsegmina*: hoc est, excrescentia purgamenta, quæ ex unguibus eminulis subinde resecantur. Magi, ut tradit Plin. lib. duodetrigesimo: 'resegmina unguum ex pedibus manibusque cera permixta tertianæ vel quartanæ febri mederi dicunt.' Idem jubet, *resegmina* unguum ad cavernas formicarum abjici, eamque quæ prima cœpit trahere correptam subnecti collo, et ita discuti morbum febris. Idem Plin. ait, magos omnia esse persecutos usque ad *resegmina* unguum. Plaut. in Aulularia: 'Quando ipsi pridem tonsor ungues dempserat, colligit omnia, abstulit præsegmina.' Præterea Democritus commentatus est, et Apollonius scripsit, ossa defunctorum esse efficacissima ad quosdam morbos. Artemon ait: 'Calvaria interfecti aquam fontanam si quis propinet, comitialibus morbis mederi: quidam ex eadem calvaria suspensiosi hominis catapotia fecerunt, contra canis rabidi morsus.' *Idem.* *Sed et bustis et rogis reliquæ quædam, et cadaverum præsegmina, &c.*] Onomast. vetus: 'Præsegmina, ἀποκόμματα.' Fulgentius: 'Præsegmina sunt partes corporis incisæ: ut Tages in Haruspicina: Præsegminibus amputatis.' Hesychius: Τοῦλα, τὰ ἀπομήματα καὶ ἀκροτηρίδια.

ματα τοῦ νεκροῦ, &c. vide et in Τυμβάδες. Apud Quintilianum xv. Declamat. 'Tumulos, busta scrutari, et amputatis cadaveribus ipsas in scelus armare manus,' &c. Lucanus de Venefica: 'Et quacunq̃ jacet nudum tellure cadaver, Ante feras volucresque sedet.' In verbis Quintiliani legendum *ipsis*: neque aliud enim videtur velle quam quod Appuleius heic: 'Ne mortuorum quidem sepulchra tuta dicuntur,' &c. In Appuleio enim fortasse scribendum, *Sed et a bustis*, &c. Pric.

Et cantatrices aniculæ] Reg. Fux. etiam. Dein miror, neminem interpretum hic aliquid variationis adnotasse, cum vox *aniculæ* non compareat, quantum sciam, in ullo Ms. præter Pitheæanum forsā, nec Editione ante Basil. pr. sed *anus*, quod sine idonea auctoritate non fuerat mutandum; ut p. 40. 'cantatrices anus.' Vide ad Suetonii Ner. c. 11. 'anusque matronas.' Plin. lib. xv. c. 19. 'Anusque ficus distillant gummi modo lacrimam.' In nota N. Heinsii mox landanda citatur *aviculæ*, typographi, ut opinor, errore. Oud.

Choragii funeris] *Choragi* Fux. Edd. Junt. pr. Ald. *coragii*. Sed adi Beroaldum, et Comment. ad lib. iv. in f. 'feralium nuptiarum choragium:' et, 'Choragio perfecto.' Dein *funeris* male exaratur in Mss. plerisque et Edd. ante Scalig. sive Vulcan. sec. Fulviano Cod. adstipulatur Florent. cum N. Heins. ad Petron. cap. 54. p. 262. vel 347. Sæpe littera *b* in hac voce elapsa est. Vide me ad Suetonii Aug. c. 19. *Idem. Choragii fun.*] Apparatus funebris. Pensitata diligenter et solerter significatione hujusce vocabuli, animadverti, *choragium* generali vocabulo dici instrumentum atque apparatus: unde 'choragium gloriæ' in iv. Rhetoricorum ad Herennium: 'choragium scenæ,' apud Festum: 'choragium

funeris,' apud Appul. pro instrumento scilicet apparatus. Fulgentius Placiades non satis scienter et recte 'choragium' accipit pro virginali funere, super quo copiosius in secundo Suetonii commentario. 'Choragus' autem significatur præfectus choragii, pro, expensæ suppeditator, choræ princeps, necnon chori conviviique magister: ut apud Plaut. in Persa scribentem: 'Ornamenta ab chorago sumito:' item in Trinummo: 'ipsa ornamenta ab chorago sumpsit suo periculo.' Appul. in apologia, 'choragium thymelicum' appellat: intelligi volens instrumentum scenicum et histrionicum apparatus. Vitruvius in v. de architectura, præcipit porticus post scenam constituendas esse, ut cum imbres repentini ludos interpellaverint, habeat populus quo se recipiat ex theatro: 'Choragia laxamentum habeant ad comparandum, uti sunt porticus Pompeianæ.' Beroald.

Perpeti celeritate] *Præpeti* legendum esse, jam olim vidit et monuit Beroaldus, quem vide, item Lipsius e suo Cod. corrigendum adlevit margini Ed. Colv. ac bene parnerunt Elmenh. et sequentes, excepto Pricæo. Suffragantur quoque Pal. et Fux. cum Salmasio. Vulgatum ante *perpeti* sive *perpetua*, ut p. 35. 'perpetem noctem:' in Flor. N. 17. 'silentio perpete,' hic locum non habet, sed *præpeti* sive *veloci*. Nam male Brantius explicat. Virgil. Æn. v. 255. 'præpes rapuit Jovis armiger.' vi. 15. 'Præpetibus pennis ausus se credere cælo:' ibique Serv. Claudian. lib. i. in Rufin. vs. 264. 'præpete cursu.' Auson. Ep. 146. 'Puer notarum præpetum.' Et *præpetes* in angurio *aves*, de quibus alibi Appuleius, quis nescit? Hinc Perseus vocatur *subitus* et *tantus* præpes Lucano lib. ix. 662. 688. ubi in uno alterove Cod. est quoque *perpes*. Contra in Ausonii Epigr. de Fastis: 'Digessi

et fastos et nomina perpetis ævi:’ in vetustissimis etiam Vossii membranis et aliis legitur *præpetis*. Vide ibi Comment. et Schwarz. ad Genethl. Mamert. cap. 3. ‘perpeti cura:’ et Burm. ad Catal. t. i. p. 7. ‘præpete nimbo.’ Solin. c. 27. ‘Qua invitantis dolo pastus,’ sc. avibus, ‘necem præpetem aucupentur.’ Sic Mss. vel *perpetem*. Præfero tamen Salmasianum, *invitantis d. p. n. præpetum*, sc. avium. Idem male, *quæ aucupetur*. Tum frustra *antevertunt* D’Orvill. Oud. *Perpeti*] Perpetua, continua, durabili: *perpetem* enim Veteres pro *perpetuum* dixerunt. Plautus in Amphitryone: ‘Nisi item unam verberatus quam pependi perpetem:’ sed hoc in loco legere malim *præpeti celeritate*, quasi veloci et strenua: sicut a Virg. dictum est, ‘Præpetibus pennis:’ item alibi, ‘præpetis omnia pennæ:’ quod vocabulum augurale est, ut Hyginus tradit. ‘Præpetes’ enim vocantur aves, quæ volatu futura prædicunt, quasi superiora petentes: quæ cum sint boni augurii, ut docet Ser. ideo dixit Maro ‘præpetibus pennis,’ pro felicibus. Hyginus ait, ‘præpetes’ aves ab auguribus appellari, quæ aut opportune prævolant, aut idoneas sedes capiunt. Locos quoque ‘præpetes,’ quod idonei felicesque sint, augures appellant. Et Ennius in annalibus dixit: ‘Præpetibus hilares sese pulchrisque locis dant.’ Item: ‘Brundisium pulchro procinetum præpete portu.’ Trimatius poëta Victoriam volucrem præpetem appellavit, hoc versu: ‘Dum dat vincenti præpes victoria palmam.’ Discrepant a præpetibus avibus inferæ aves, auctore Nigidio Fibulo: ex quo est conjectare ut Auli Gellii verbis utar, ‘præpetes’ appellatas, quæ altius sublimiusque volitent. Homer. præpetes alites appellat *ταυππρέπυγας* id est, ingentibus alis patulas atque porrectas. Beroald. *Antevertunt*] Sensus est, Aniculæ

magia ‘pollentes, celeritate quadam perniciosissima, dum apparatus funebris instruitur, dum necessaria ad funerandum præparantur, præripiunt anticipantque alienam sepulturam. Id.

Istic] Hypatæ, et in tota Thessalia. Idem.

Nescio quis] De ignoto homine, et ignobili, sic loqui consuevimus. Plautus: ‘Certe enim hic nescio quis loquitur.’ M. Tul. in Orationibus: ‘Nescio quis iste Ligus, additamentum inimicorum meorum.’ Idem.

Ore deformato] Lib. i. ‘Alium in arietem deformavit.’ Elmenh. Et sæpe. Oud. *Omnifariam*] Ex omni parte: adverbium est: ‘omnifariæ’ disciplinæ dicuntur omnis generis, sicut et ‘multifariæ.’ ‘Multifariam’ dixerunt Antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat. Beroald. *Deformato*] Dehonestato, devenustato, depulato: alias formato, figuratoque. ‘Deformare’ enim modo est polluere, et dedecorare: alias per formas designare, ut apud Vitruvium oppido quam frequenter in hac significatione. Cic. in III. de Orat. ‘deformatam Rempub.’ dixit. Virgil. ‘horrida vultum Deformat macies.’ Idem. Et nescio qui simile passus, ore undique omnifariam deformato truncatus est] Seneca in de Ira III. 17. ‘Oris truncati mutilatique deformitas.’ Pro est, in Auctore nostro videtur adest legendum. Pric.

Per convivium totum illicentiosus cachinnus effunditur] Uti Colvius hanc periodum edidit, sequentibus editoribus ceteris, habent sane Mss. Lips. Flor. D’Orvill. Reg. Guelferb. Pal. Oxon. Par. aliique. Verum tunc, ut bene monet Pricæus, scribendum foret *licentiosus*. Quare puto illam lectionem interpolatoribus deberi, et cum egregia illa Ed. Juntarum posteriore scribendum esse: *Conv. tot. in licentiosos cachinnos eff.* quod etiam postea vidi a Salmasio libri sui margini adpictum esse. *Convivium* po-

suit pro *convivis*, ut ‘convivii decretum’ pro ‘convivarum’ Cart. I. VIII. c. 5. Min. Fel. c. 9. Sulp. Sev. I. II. 13. ‘convivium calere’ vel ‘incalere’ dicitur. Et sexcenties in similibus fit: ac quidam legunt in Suetonii Ner. c. 38. ‘Sermo convivii.’ Sed male illic, ut docui ‘Effundi in cachinnos’ dixit, ut Sueton. in Aug. c. 98. ‘Cachinnum sustulit, atque in jocos effusus est.’ Cal. c. 32. ‘Lautiore convivio subito effusus in cachinnos.’ Immo Noster ipse supra p. 30. ‘in clarum cachinnum videret effusus.’ Quid multa? Idem vult Auctor, quod lib. x. p. 222. ‘Interim convivium summo risu personabat.’ Contra passim ‘effundi in lacrymas,’ ‘questus,’ ‘gemitus,’ &c. Confer Burmann. ad Val. Flacc. lib. VII. 34. ‘Talique effunditur ira.’ De voce *licentiosus* adi Pricæum. Oud. *Illicentiosus cachinnus*] Scribe *licentiosus*. Sic IV. ‘lamentiones licentiosas:’ V. ‘licentiosi amplexus:’ et ibid. ‘licentiosa temeritas.’ Gloss. ‘παῤῥησι-αστικὸς, licentiosus.’ Pric. *Licentiosus cachinnis*] Solutius risu, et sonantior. Beroald. *Obtutus*] Oculi. Idem.

Ora et obtutus in unum, &c. conferuntur] Conferunt non est nisi in Edd. Ber. et Bas. utraque, refragante constructionis nexu. Conseruntur Pith. Ed. Vic. Male. Idem est ‘conferre ora in unum,’ ac ‘conjicere in unum oculos.’ Vide ad Liv. lib. III. 35. De *obstinatione*, sive perseverantia eorum adspectus in se, consule quoque Sciopp. lib. I. Lect. Susp. c. 6. Jam præcessit *obtutus*. Oud. *Secubantem*] Seorsum, sejunctimque cubantem. Id enim significat secubare. Amatores secubant, hoc est, sejunctim dissepantimque dormiunt, causa religionis et castitatis. Ovid. ‘Secubat in vacuo sola puella toro.’ Livius: ‘Nolle eam mirari, quod per aliquot noctes secubisset.’ Beroald.

Obstinatione] Id est, aspectu obfirmato et immobili. Idem. Qui cuncto-

rum *obstinatione confusus*, &c.] Horatius: ‘Quid iste fert tumultus? aut quid omnium Vultus in unum me truces?’ Philostratus IV. 6. Αἰδῶ ἐσπᾶσατο, πάντων εἰς αὐτὸν ἐστραμμένων. Hesyehius: Κατῆδσαν αὐτόν· αἰσχυνοῦνται αὐτὸν ἐποίησαν. Infra lib. III. ‘Sic omnium oculis, &c. denotatus, impos animi stupebam.’ Pric.

Indigna murmurabundus] *Indigne* Reg. Fux. Guelf. sec. et Oxon. cum Ed. Scriverii. Perperam, ut monuit jam Pricæus. Amat Græcissans auctor Adjectiva neutra pro Adverbiis. Vide ad lib. III. p. 62. ‘crebra nos tudentes.’ Dein Reg. Fux. item vitiose *mirabundus*. Oud. *Indigna murmurabundus*] Χολωσάμενος φρέσιν ἦσιν. ‘Irritato animo indignabundus,’ ut apud Gellium XIX. 9. ille. Virgilius de ventis: ‘Indignantem magno cum murmure.’ Palat. et Oxon. Mss. *indigne m.* at illud *indigna* Græcum est, et ideo Appuleianum satis. Pro *murmurabundus* male alius Ms. *mirabundus*. Ovidius: ‘Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt.’ Seneca Apocol. ‘Excandescit, &c. Claudius, et quanto potest murmure irascitur.’ Pric. *Indigna murmurabundus*] Ob indignationem murmurans, archaismos est. *Murmurabundus* autem, ut alibi docuimus, non tam dicitur murmuranti similis, quam immodice et intemperanter murmurans: sicut nomina in *bundus* desinentia fere semper demonstrant largam copiam, et fluentem, et quasi abundantiam rei unde inclinantur. Beroald.

Telephron] *Theliron* Oxon. Fux. Guelf. pr. D’Orv. hic et infra. *Cheliron* Pith. *Theliron* Palat. *Telephron* Ed. Beroaldi, *Telephron* Bas. pr. *Thelphron* bene, sive benevola mente. Dein Byrr. dixit, Oxon. Oud.

Subsiste paulisper] Cum Telephron vellet exsurgere, merito dixit matrona Byrrhena, *subsiste*: hoc est, cohibe te et contine. Beroald.

Remetire] Renarra, repete. Trans-

latio ab his quæ pondere et mensura metiri solemus, ac remetiri: dixit Virg. 'pelagoque remenso Improvisi aderunt.' *Idem.* *Fabulam istam tuam remetire*] Lib. ix. 'Non cessat obtundere, totam prorsus a principio promeret fabulam.' *Pric.*

Filius meus] Nomen amoris et affectus. *Lucius.* Appuleium intelligit. *Beroald.* *Ut filius iste meus Lucius lepidi sermonis tui comitate fruatur*] Apud Achillem Tatium lib. viii. λέγω πρὸς αὐτὴν (Leucippen), Οὐκ ἔρεῖς ἡμῖν τὸν μῦθον τῶν τῆς Φάρου ληστών, &c. ἵνα σου καὶ ὁ πατήρ ἀκούσῃ; 'Lepidi sermonis,' ut initio lib. i. 'Auresque tuas lepido susurro permisceam.' *Pric.*

In officio manes sanctæ, &c.] Mirum est, Mss. tantum non omnes cum Edd. Vett. exhibere *mones*. D'Orv. *moves*. Sed *manes* bene jam edidere Juntæ. Adi Pricæum. Liv. xxviii. 24. 'Exercitus in officio mansit.' Passim 'in amicitia,' 'fide,' 'fœdere,' 'litteris' manere. An *mones*, sc. me, *officio tuæ pietatis* erga Lucium; ut *in* abundet, ut sæpe. *Oud.* *Tu quidem in officio manes, &c.*] Lib. v. 'Vos quidem carissimæ sorores in officio vestræ pietatis permanetis.' Cicero ad Atticum: 'Quod verita sit ne Latine in officio non manerent.' Tacitus Annal. iiii. 'Pauci equitum corrupti, cæteri in officio mansere.' Terent. Phor. iv. 5. 'Nos nostro officio nihil digressos.' Egesippus iv. 9. 'Clypeis se tegebant, manentes in officio.' Vide et i. 17. § 16. ff. de Ædilit. edict. *Pric.*

Sic ille commotus] Sic Telephron dixit, indignatione percitus, et bile commotus. *Beroald.*

Instantia Byrrhænæ] Expressit Elmenh. scripturam Cod. Florentini. At *instanti Byrrhænæ*, quod æque in plerisque est Mss. ac Vett. Edd. non habet unde construat. In D'Orv. est *instanti Byrrhæna*. Quod exponi potest: Telephron perfecit, ut

vellet, pro, volebat Byrrhæna, instante illa. At rectius cum Lipsio ad marginem emendavit Colvius, quod receperunt omnes; immo et legitur in Regio, et Par. Vide illum ad lib. vii. p. 141. 'Instantia validiore.' Lib. viii. p. 157. 'Instantia perviacaci.' Lib. xi. p. 253. 'Meam differens instantiam:' pag. 260. 'Numinis premebar instantia;' et sæpissime, ut patet ex Indice. Solin. p. 12: 'Ille ut instantia urgeat tarditatem.' Pro quæ in Ed. Vicent. est *quæve*. Forte legendum: *q. eum cum adj.* Nam *eum* est quoque in Lips. Palat. Ed. Junt. post. Adi ad Cæs. v. B. G. 58. 'Cum contumelia.' In Pal. *salutis suæ*. *Oud.*

Adjuratione suæ salutis] Lib. ix. 'Suam, suorumque carorum salutem,' &c. adjurans. Et viii. 'Per salutem Geniosque vestros.' *Pric.*

Ingratis] Non ultro, et nolentem, et quasi reluctantem adegit, ut fabularetur. 'Ultronea,' ut inquit Donatus, 'grata sunt: ingrata, quæ ab invitis fiunt, ac recusantibus.' *Ingratus* dicitur invitatus et coactus, ut apud Terent. in Eunuchis: 'Opus faciam ut defatiger, usque ingratus ut dormiam.' *Beroald.*

Aggeratis in cumulum stragulis] De hoc more adi Bourdelot. ad Heliod. p. 29. Ed. Par. in 8vo. Pricæus vel ita, vel *aggestis* malebat prius legi. Sed recte in Addendis sententiam mutavit. Nam 'aggerare' est aggerem vel cumulum quavis ex re facere. Plura de hoc verbo dicemus ad lib. ix. p. 193. 'In erectum aggerata cumulum:' ut est in Mss. Vulgo: *in rectum aggreg.* quo loco simul liquet, male ex eodem codice *tumulum* contra ceteros Mssos prætulisse Wowerium, quem miror secutos tamen esse posteriores editores. Curt. lib. vi. c. 6. 'Aggerari arbores jubet, celeriterque stipitibus cumulatis.' Perpetua est harum vocum confusio. At *cumulus* factus, *tumulus* naturalis ple-

rumque. Vide ad Liv. lib. x. 29. Infra lib. vi. p. 118. 'Montis petit tumulum:' ad Cæs. lib. vi. B. G. c. 17. 'Harum rerum exstructos cumulos.' Solin. p. 11. 'Arenarum cumulis contegunt:' ubi Salm. reposuit e Mss. *tumulis*, ut sane legitur etiam in vetustissimis duobus Leidd. At vide Struchtmeyer. Observ. pag. 128. *Oud.* Aggeratis in cumulum stragulis] Nec male aggestis scribas. Lib. i. 'Grabatulo pone cardines supposito atque aggesto:' at bene Cod. Palat. *aggregatis*. Lib. ix. 'In rectum aggregata cumulum.' In veteri Onomastico: 'Aggrego, *ἐπισυν-αθροίζω*.' Potest permitti tamen *aggeratis*. Infra hic lib. iv. 'Spinetis quaquaversus aggeratus.' Glossæ: *Ἐπισωρεύω*: Coaggero, congero, cumulo, &c. *Pric.*

Effultis in cubitum] Probat *effultus* Pricæus, quem omnino vide, inter alia citantem Propert. lib. i. El. iii. 34. 'Sic ait in molli fulta toro cubitum.' At ibi in Mss. et Edd. est *fixa*: quod non mutandum esse, ut Passeratius, Grævius, et Heinsius volunt, in *nixa*, docet Nostri locus lib. x. p. 223. 'Me mensam accumbere subfixo cubito:' ubi consule Beroald, et Pric. Magis firmat locus Claudiani Cons. Prob. et Olybr. vs. 114. 'Arbore fultus Adelines humeros.' Adde me ad Lucan. lib. v. 316. 'Stetit aggere fultus Cespitis.' Verum tamen illic plerique Mss. dant *fulli*, ut hic in ceteris Codd. legitur: *stragulis effultis in cubitum*, sive quibus aggestis cubitus *suffulciretur*, ut lib. x. p. 225. Nec temere quid mutandum, evincit locus Sillii lib. xiii. 813. 'Culmique stramine fultum Pressit læta torum.' *Oud.* *Effultis in cubitum*] Mos est sermocinaturi in convivio, ut sese componat ad dicendum, ut aggerem quasi quendam faciat ex veste stragula et mensali, cubitumque effulciat: sicut apud poetam: 'Æneas medio stans aggere fatur.'

Beroald. *Et effultis in cubitum, &c.*] Sic editi omnes, quasi nempe de stragulis lecti Appuleius loquatur: sed, nisi animi fallor, *effultus* scribendum. Servius ad vi. Eclog. 'Apud Veteres unusquisque eo, super quod jacebat, fultus dicebatur.' Lucilius iii. 'Et pulvino fultus.' Lucianus Asino: *Κατακλίνεσθαι με ἐπὶ κλίνης, ὥσπερ ἄνθρωπον ἐπ' ἀγκῶνος, ἐποίησεν.* Hesychius: *Ἀπηγκωνισμένος, ἐν σχήματι τὸν ἀγκῶνα ἀποτετακάς*. Suidas: *Διαγκωνισάμενος, ἐπ' ἀγκῶνος καθίσας.* Clemens Pædag. ii. 7. *Ἀμετασάλευτοι, τοῖς ἀγκῶσιν ἐρηραιομένοι.* 'Levato in cubitum corpore,' Curtius lib. iii. dixit. Philo *μετεωρίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὸν ἀγκῶνα πῆγνυσθαι.* Hegesippus i. 45. de Herode: 'Paulisper sese attollens, cubitoque adnixus:' et passim apud Scriptores hic habitus loqui incipientis. Homerus: *Ὅρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος, κεφαλὴν ἐπαείρας, Ἀτρεΐδην προσέειπεν, &c.* ubi et ad verbum *ὀρθωθείς* advertendum. Gloss. vet. excerpt. 'Fulciri, *ἀνορθωθῆναι*.' De Christo Nonnus: *Καὶ παλάμης ἀγκῶνα παλινδίνητον ῥέεισας, Ἀκρότατον περὶ κύκλον ὁμοστέργοιο τραπέζης, Ἐλπεν εἰς ἑτάροις, &c.* Herodianus de Marco Imperatore: *Ἦσυχῇ τοῦ σκίμματος κουφίσας ἑαυτὸν, τοιούτων λόγων ἤρξατο.* Petronius: 'Erectus in cubitum hac fere oratione contumacem vexavi.' Ovidius Metam. viii. 'Quem, facta audire volentem Mira Denm, nixus cubito Caledonius amnis Talibus alloquitur.' Cornel. Nepos de Attico: 'Hos ut venisse vidit, in cubitum nixus: Quantam, inquit, curam diligentiamque,' &c. Lucianus in de Luctu: *Ἄν λέγῃ ταῦτα ὁ νεκρὸς ἐπιστραφεὶς, ἀνακλίνας αὐτὸν ἐπ' ἀγκῶνος, οὐκ ἂν οἰώμεθα δικαιότατα αὐτὸν εἰπεῖν;* Propertius i. 3. 'Sic ait, in molli fulta toro cubitum.' *Pric.*

Suberectusque in torum] In Ms. Bertin. et Edd. Vicent. Junt. pr. *suberectisque*, Bas. pr. *subrectisque*, Ms. Guelf. pr. *subereptisque*, Par. surrep-

tusque. Oxon. *Fux, subrectusque*. Recte se habet vulgatum, sive leviter erectus. De hac voce vide Drakenb. ad Liv. lib. viii. c. 8. 'subrecta cus-pide.' Ovid. lib. ix. Met. 516. 'In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro:' et Burm. ad lib. vii. 344. 'Cubito tamen adlevat artus.' Petron. c. 132. 'Erectus in cubitum,' &c. Fulgent. Mythol. lib. i. p. 608. Ed. Stav. 'Adstiti, propter ergo erectus in cubitum.' Oud. *Suberectusque in torum*] Hesychius: Ὀρθωθῆς, ἀναστράς. Qui id ex parte facit, se suberigit: est itaque quod Luc. 7. 25. ἀνακαθίσκειν. Pric.

Instar oratorum] Fulgentius Placidas de continentia Virgiliiana: 'Itaque compositus in dicendi modum, erectis in iotam duobus digitis, tertium pollicem comprimens, ita verba exorsus est.' Hunc librum memini exstare apud amicum meum Paulum Mismetium Gulielmum Batavum, juvenem eruditum. Colv. Hunc morem explicat Joseph. Stephanus, episcopus Vestanus, lib. de oscul. ped. Rom. Pont. cap. 16. *Merillius*. Reg. Guelf. pr. et Edd. Vett. cum Edd. Colv. Vulc. et *instar*. Sed in ceteris Mss. item Edd. Junt. post. Wow. Elmenh. &c. et *ad instar*. Verissime. Adi ad lib. i. pag. 19. 'ad instar solitudinis.' Dein *consulis* Ed. Ber. et *digitos* Reg. vitiose. Oud.

Conformat articulum] Manus oratoris, sine quibus (ut inquit verissime Quint.) trunca est actio ac debilis, innumeros motus habens, ipsam verborum copiam persequentes, immo (ut ita dicam) ipsæ in oratore manus loquuntur: cujus gestus ille maxime comis est, quo medius digitus in pollicem contrahitur, explicitis tribus: duo quoque medii digiti sub pollicem veniunt, et est hic adhuc priore gestu instantior, principio et narrationi accommodatus: interdum tres contracti pollice premuntur: digitusque ille index nominatus, qui est pollici

proximus (qui exprobrando et indicando, unde et nomen est, potissimum valet), explicari solet: quo usum optime Crassum Cicero dicit. Nunc Lucius noster ait, ita conformatam oratoris manum, ut duo digiti infimi, minimus scilicet et minimo proximus clauderentur, cæteris discapedinatis et exporrectis: nam talis quoque gestus dicturo convenit. *Beroald*.

Eminentes porrigit] *Eminus porrigens* exhibent, et Pithæanus, et Edd. omnes ante Colvium, cui tacite alterum rescribenti tamen suffragantur plerique Codd. nisi quod in Palatino, et Guelf. pr. sit *eminens porrigit*. In Florent. est, ut notavit Lindenbrogius: *eminens porrigens*. Hinc cum Ill. Heinsio, quem vide ad Ovidii lib. v. Met. vs. 450. emendandum reor: *eminulos porrigens*. Prudent. Carm. iii. περὶ στεφ. 'eminulis digitis tangere.' Lucil. lib. iii. 'Dente adverso eminulo:' et lib. xvii. 'Dentem eminulum unum:' apud Nonium de Propr. Serm. V. 'Bronci et Compernes.' Plura dabit Cortius ad Plin. lib. v. Ep. 6. § 15. 'In porticum latam et prominulam.' Quomodo e Mss. multis antiquissimis legendum in Mart. Capell. lib. iii. p. 58. 'Labris prominulis.' Vide et ad Flor. N. 3. 'Promulsis vel prominulis caproneis.' Verum esse *porrigens*, patet e seq. participio. Oud.

Infesto pollice] Sive exserto et supinato, a re gladiatoria vocabulo ad oratoriam translato: quod et fecit Quinctil. lib. xi. Inst. c. 3. p. 1024. Ed. Burm. 'Manum infesto pollice extendit.' Proprie in Pith. Epigr. p. 32. 'Sit licet infesto pollice turba minax.' Vide Lips. lib. ii. Sat. c. 22. Inepte igitur D'Orleans ad Tac. xi. Ann. p. 575. reponere conatus est *manifestato*. Effigiem Polyhymniæ, dextram ad orationem componentis, Nostro similem, vide apud Sponium in Miscell. p. 44. N. 7. *Idem*. *Infesto pollice*] Erecto, et quasi minante:

pollet enim plurimum in tota manu pollex: unde et nomen, ab eo quod polleat, accepit: apud Græcos ἀντίχειρ vocatur, quasi manus altera. Præcisus pollicibus militia remouentur, ut inutiles: hinc apud Rhetores famigerata est illa *achromos*, id est, sine colore controversia: Decem milites belli tempore pollices sibi amputaverunt, ne militare possent: Rei sunt læsæ reipublicæ. Scribit Ammianus Marcellinus, quod nemo ex Gallis pollicem sibi præcidit unquam, munus Martium pertimescens: hos joculariter murcos appellant, quasi ignavos, ut opinor, et desides: namque et prisci Murceam Deam vocaverunt, quæ faceret hominem (ut ait Pomponius, et narrat Augustinus) murcidum, id est, nimis desidiosum. Olim, ut apud Historicos scriptum legimus, Athenienses pollices præcidi jusserunt Æginetis, ut rei nauticæ inhabiles redderentur: classe enim valebant. *Beroald.*

Clementer subrigens] Optime Priæus, [&c. Vid. Not. Delph.] Verissime, et nihili hic est vulgare *subrigens*. Lib. 1. pag. 13. 'Ad hæc ille subridens inquit.' Unde adparet, e Mss. in Virg. lib. x. *Æn.* 744. leg. *ad* quæ *subridens*, cum Heinsio, et in Catal. Burm. tom. 1. p. 667. 'Subrides si virgo:' quod ibi jam occupavit Bondtius cum Burmanno. Lib. x. p. 234. 'Dulce subridens constitit amœne.' Et ita sæpius alii. *Oud. Infesto pollice clementer subrigens*] Quintilianus II. 3. 'Manum infesto pollice extendit.' Est quidem Græcis 'subrigere, ἀνορθοῦν, ὑποστηρίξαι' at non huc quadrat acceptio ea: quid ergo est? quid aliud, nisi hanc falsam lectionem esse, inque locum ejus (quod et mihi in mentem venit) *subridens* ex Oxoniensi reponendum? *clementer subridens* heic, ut e converso lib. VI. 'amarum subridens.' In veteri Onomastico: 'Subrideo: ὑπομειδῶ.' Gloss. Philoxeni: 'Ἰπρομει-

διδῶ. Subrideo.' *Pric.*

Infilt] Modo incipit, modo loquitur significat. Virg. 'Infilt, eo dicente Deum domus alta silesceat.' Item: 'Et Venulus dicto parens ita farier infilt:' apud Plautum in Rudente: 'Infilt lenoni suadere.' *Beroald.*

Mileto] Civitas est Ioniæ caput, Lelegeis antea et Anactoria nominata, super octoginta urbium genitrix. Ex Mileto fuerunt Thales, unus de septem sapientibus, et Anaximander, et Anaximenes. Item Hecatæus historicus, et Æschines orator. Proverbium est apud Aristophanem, et Græcos, de Milesiis, πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι, olim fortes fuere Milesii: cum amplius non essent, utpote luxu emoliti, enervatique. Altera quoque paræmia celebratur οἴκοι Μιλήσια, id est, domi Milesia: de his qui delicias intempestiviter, neque ubi convenit, ostentant: nam cum Aristagoras Milesius Lacedæmonem venisset, rogans ferre suppetias Iouibus bello Persarum pressis, concionabatur indutus veste delicata et pretiosa. Tunc unus ex Laconibus ephoris, ad illum versus, dixit, οἴκοι τὰ Μιλήσια, hoc est, Domi deliciae Milesiæ usurpandæ sunt, non apud nos, quando videlicet cupitis impetrare auxilium: non enim convenit calamitosis delicatus apparatus. *Idem.*

Ad spectaculum Olympicum] Olympicis ludis apud scriptores fere omnes nihil celebratius, de quibus copiose apud Suetonium perscripti: ideoque in præsentia supersedendum. *Idem.*

Famigerabilis] Clarus, et inclytus, hoc vocabulo significatur: sicut et 'famigeratus:' 'famigeratores' vero dicuntur hi, qui famam rumosculosque disseminant ac circumferunt, vanidici et mendaciloqui, quos senex Plaut. in Trinummo, malo et damno dignos censet. *Idem.*

Fuscis avibus] Malo augurio, et improspere: fuscæ enim aves nigrique coloris ominosæ fere sunt, et infortu-

nium portendunt: sicut econtrario candidæ aves accipiuntur pro bonis, et felicitatem prædicunt. In hanc sententiam Horatius, 'Mala soluta navis erit alite,' dixit, pro infelici et diro augurio. Cornix, corvus, bubo, nigro colore et fusco, inter auspicas aves numerantur a Plinio in x. Naturalis historiæ. *Idem.*

Larissam] Civitatem Thessaliæ clarissimam, unde Achilles Larissæus dictus est: et Larissa Argivorum arx, Cyclopus opus, qui 'gasterocheres,' id est, ventrimani appellatur: ut ante diximus. Larissa quoque Ossæ locus est, pensilis nominata. Est et alia in Creta: fuit et Larissa in Asia, juxta Cymam: in agro quoque Attico Larissa, et Trallibus vicus nomine Larissa. *Idem.*

Et dum singula pererrans, &c.] Initio libri istius: 'Ac dum, &c. ostiatim singula pererro,' &c. *Pric.*

Tenuato viatico paupertati meæ fomenta conquirō] Lib. iv. 'Tenuato ventri sordentia supplementa, &c. conquirere.' *Idem.*

Conspicor medio foro, &c.] Id est, in foro conspicor: sic in Apologia: 'Turbabat, &c. in medio foro bacchabundus.' Vide ad Matth. 14. 24. notata. *Idem.*

PAG. 35 *Insistebat lapidem, c. v. prædicabat*] Schottus Observat. lib. v. cap. 2. Baptista Pius Sylloge III. cap. 55. Elmenh. M. *insistentem lapidi, cl. v. prædicantem.* Putean. Pessimè ita interpolata hæc sunt in Cod. Mangani. Intelligitur enim eleganter *qui*. Consulatur omnino notata ad lib. i. p. 18. 'Demonstro seniculum. In angulo sedebat.' *Lapidi* posset probari ex lib. vi. p. 185. 'Insistentem rupi verticem.' Lib. viii. p. 252. 'Supinato illi insistere.' Verum et cum Accusativo construit hoc sensu Noster p. 40. 'Editiorem quemdam lapidem insistens.' Item Horatius Epod. xvi. 11. 'Barbarus, heu! cineres insistet victor.' Immo

Servius ad Æneid. lib. vi. 563. 708. tantummodo probat *insistere rem*. Sed erravit ille cum Burmanno, qui putat quidem cum Accusativo dici; sed non ut *inhæreat quis, ut pergat*, ut patet ex præcedentibus. Contra Servium vide et auctorem Epist. Cydipp. xxi. 85. 'Institeram terræ.' De aliis, ut 'insistere viam' et 'via,' 'vestigiiis,' quæ huc non pertinent, adi Drakenb. ad Liv. lib. xxv. 33. xxxvii. 7. 'Iter, quod insistis:' aliosque. Vide et ad lib. iv. p. 65. 'Rivulum insistens.' Fox, mox *prædicebat*. Oud. *Insistebat lapidem*] Servius ad Æn. vi. 'Insisto illam rem dicimus, non, illi rei: quod qui dicunt, decipiuntur, propter, insto illi rei.' Infra h. 'Editiorem quemdam lapidem insistebam.' Vide Hesychium in Κηρύκιον. *Pric.* *Insistebat lapidem*] Præconem fuisse significat: siquidem ex more prisco solebant præcones ex lapide facere præconium: ubi mancipia quoque venalia, præconis voce venalia proclamabantur. Ob id servos de lapide emptos dici reperies. Plautus in Bacchidibus: 'o stulte, nescis nunc vendi te? atque in eo ipso adstas lapide, ubi præco prædicat.' M. Tullius in oratione contra Pisonem, translatione decenti tribunus de lapide emptos esse ait: quia, ut interpretatur Asconius Pedianus mercede id faciebant. De hoc genere servorum qui de lapide empti sunt, intelligi voluit Columella his verbis, quæ ex libro quarto agricolationis subjecimus: 'Non tamen excedunt septem jugera unius operam vinitoris, quem vulgus quidem parvi æris, vel de lapide noxium posse comparari putat.' Hic de lapide noxius, haud dubie significatur venalis, de lapide emptus. Corrector Columellæ, vir alioquin eruditus, (quem nominari in hac parte, in qua reprehenditur, inhumanum est,) in Annotamentis quæ in scriptores agricolationis annotavit, de lapide noxi-

um interpretatur, de Capitolino lapide dejectum, errore non dubio: cum, ut alia omittam, emi non possit is qui ob noxam de saxo Tarpeio ad mortem præcipitatus sit. Non infior, de saxo Tarpeio solitos dejici ob atrox delictum fontes: ut olim T. Manlius, et alii: sed ad sententiam Columellæ hoc adeo non pertinet, ut sit penitus contrarium. *Beroald.*

Si qui mortuum servare] De hac custodia mortuorum etiam putem sensisse Ulpianum: 'Impensa peregre mortui, quæ facta est, ut corpus perferretur; licet nondum homo funeretur. Idemque et si quid ad custodiendum, vel etiam commendandum factum sit.' L. XIV. D. de Religios. et sumptib. funer. Petronius Arbiter: (cap. III.) 'Non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentia plangere, in conditorium etiam prosecuta est: positum in hypogæo Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cæpit.' *Colv.* *Si qui mortuum servare vellet, &c.]* Firmicus III. 11. 'Faciet cadaverum mortuorum custodes, aut sepulchrorum janitores.' *Pric.*

De pretio liceretur] Palat. Guelf. pr. Reg. D'Orvill. Oxon. *liceret*; uti hæc variantur in Cæs. lib. I. B. G. cap. 18. Mira vero locutio est *de pretio liceri*. Proprie enim *liceri* dicitur ille, qui indicat pecuniam, quanta rem emere vel conducere velit; unde et 'liceri pretio,' 'asse,' ponitur pro tanti emere, Persio Sat. v. in f. Plinio lib. VII. cap. 37. 38. ut est in optimis Mss. Res vero 'pretio licere' dicitur, quæ tanti venditur, vel locatur. De *pretio licere* vel *ri* nusquam, quod sciam, occurrit. Debet hic sensus esse: 'pactionem de pretio faciat.' An *de pretio diceret*? uti ibidem in Cæs. et Suet. Cæs. cap. 20. variant quoque Mss. *Oud.* *De pretio liceretur]* Indicare pretium faceret, quantum sibi dari vellet, qui mortui

cadaver sese servâturum esse promitteret. Hoc enim præconium illic fieri solebat, ad defendendas scilicet magarum præstigias, quæ mortuis irrepentes sub habitu bestiarum corpora demorsicabant, et frustra amputantes subducebantur. *Liceri* autem proprie est, pretium deferre pro re emenda, ut sibi potius quam alteri venalia addicantur. Ulpianus: 'Si res ejus venierit, et existat qui plus liceatur, an integrum propter lucrum restituendum sit.' Præceptum est M. Tullii in Officiis, ne 'licitatorem' venditor, nec contra se qui 'liceatur' emptor' apponat. Apud Curtium Alexander in epistola ad Darium: 'Impia,' inquit, 'bella suscipitis, et cum habeatis arma, licitamini hostium capita,' hoc est, pretium offeritis pro capite meo. Darius enim Persarum rex pro capite Alexandri mille talenta percussori daturum sese promiserat. Plautus in Stichio: 'Jocos ridiculos vendo, age licemini.' *Beroald.*

Quid hoc, inquam, comperior] *Heic* Oxon. *heu* Par. Scriverinus uncis inclusit verbum, quod non desiderares, si scripti non agnoscerent. Sed nunc non est abigendum. Ellipsis est, *quid hoc est, quod audio*: ut Græce, *τί τοῦτο ἀκούω*; Quod egregie docuit *Pricæus* ad Lucæ cap. 16. 2. Oxon. *comperio*, uti vulgo nunc contra Mss. edunt lib. XI. p. 259. 'Novumque mirumque plane comperior.' Eadem confusio in Flor. N. 15. Sed N. 16. 'ut comperior.' *Fux.* *comperiar.* *Oud.* *Comperior]* Pleraque verba utroque modo, faciendi scilicet et patiendi, apud priscos efferebantur: ut *luxuriatus luxuriat, fluctuatus fluctuat, assentior assentio, comperior comperio*: auctor Quint. in IX. *Beroald.* *Quid hoc, inquam, comperior]* Oxon. *Quid heic i. c. male*: est enim *heic* ellipsis quæ in illis Luc. 16. 2. *τί τοῦτο ἀκούω*; *Pric.*

Hiccinè mortui solent aufugere] Am-

brosius in cap. 10. Tobiae: 'Quoties vidi a feneratoribus teneri defunctos pro pignore, et negari tumultum dum fenus exposcitur! quibus ego, &c. Tenete reum vestrum: et, ne vobis elabi possit, domum ducite.' *Idem*.

Oppido puer es] Id est, (ut 1 Cor. 14. 10.) *φρεσὶ παιδίου*. Basilius in Ascteticis: Διαφέρει οὐδὲν τοῦ νηπίου καθ' ἡλικίαν ὁ ταῖς φρεσὶ νηπιῶζων. Lucretius: 'Et qualis puero sententia, pectore simplex.' Lucianus *Βαλαν*. 'Ἐν ἡ παιδίας τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀπέφηνεν. *Idem*. *Oppido puer*] Valde puer, puerilitatis inscitia praeditus. Talia merito dicuntur ad ignarum Thessalici moris. *Beroald*.

Satis peregrinus] Gruter. *Suspicio*. lib. v. cap. 3. voluit, *aut sane*. Perperam. *Satis* cum Adjectivo valet *τὸ valde*, ut bene advertere Pricæus et Floridus, p. 29. 'Oppido mira et satis varia.' Lib. vi. de Cerbero p. 121. 'Trijugo et satis amplo capite praeditus.' Lib. viii. p. 170. 'Satis forticulum.' Lib. xi. p. 256. 'Quæras forsitan satis anxie.' Et sæpius. Nec secus alii solent. Adi Munker. ad Fulgent. i. 26. Cortium ad Plin. pag. 449. Broukhus. ad Tibull. lib. ii. 7. 35. 'Satis anxia vivas.' Ceterum expressit Auctor Lucianum iv. 'Ἐταῖρ. Ἀπειρός ἐστι καὶ παῖς ἔτι. *Es* abest a Guelf. sec. *Oud*.

Medioque ign. te Thessaliæ cons.] Sic Pric. emendat, &c. [V. Not. Delph.] Margini itidem adscripsit alius vir doctus, et probat Cel. D'Orvillius ad Charit. Aphrod. l. i. c. 12. p. 17. *Ξένος εἶναι μοι δοκεῖς*. et l. vi. c. 4. p. 103. Quamtumvis arridere posset hæc conjectura, vel Gulielmii, *in editoque*, falsa est tamen. 'Merito ignoras,' ait senex adolescenti Thelephroni, quia et puer et peregrinus erat: hinc sane *merito* sive juste ignorabat, se talibus esse in locis. Vide Glossas. Hoc subodoratus est etiam Wass. turbare tamen putans *Thessaliæ*. At ita dicitur pro *in Thessalia*. Nam et su-

pra lib. i. pag. 6. vidimus, nomina regionum instar urbium efferri, ut 'Macedoniam profectus.' Adi me ad Cæs. lib. iii. B. G. cap. 7. Lucan. lib. viii. 108. 'Siccaque Thessaliæ confudit lumina Lesbos:' viros doctos ad Liv. Epit. xlvii. *Ægypti regnaret*: et Ep. lxx. Festus in Troja v. 'Locus in agro Laurente, quo primum Italiae Aeneas constitit.' Sic enim Mss. omnes Leid. et Edd. Vett. Vulgo, *in Italia*. Est, qui simpliciter rescribat, *media ig. te Thessalia*. Pro *te* in Guelferb. pr. est *que*. *Oud*. *Satis peregrinus, meritoque ignoras Thessaliæ te consistere*] Infra lib. viii. 'An nulli scitis quo loco consederitis?' Arrianus ii. 13. in Epictetum: *Ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω*. *Οὗτος ὁ ἀνθρώπος οὐκ οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστι*. Donatus ad Phormionem: 'Hospes, nomen aptum imprudenti rerum, atque alieno ab earum scientia.' Quid autem illud *merito ignorare*? aut quæ constructio illa, *Thessaliæ consistere*? ni nimum fallit me conjectura mea, scribendum, *medioque ignoras T. t. c.* Supra in libri limine, 'reputansque me media Thessaliæ loca tenere.' Falluntur porro eruditi *sane peregrinus* scribentes. Infra lib. iv. 'Satis curiosa avis:' et passim adiectivis id vocis Appuleius jungit. *Pric*.

Sagæ] Incantatrices, et scientes artis magicæ: super qua dictione in primo commentario satis ac super. *Beroald*.

Dic sodes] Dietio comica est: et, ut auctor est M. Tull. in Oratore, ex copulatis verbis coagmentata: dicitur enim *Sodes*, pro si audes: sicut *sis*, pro si vis. *Idem*.

Custodela feralis] Mortui custodia, diminutivum est: cui consimilia sunt 'fugela,' 'cantela,' 'axela,' 'mandatela,' 'umbela,' et hujusmodi alia: de quibus Priscianus in iii. 'Feralis,' i. e. ad mortuos pertinens: 'feralia' dixerunt, Dis manibus sacrata festa. *Idem*.

Perpetem noctem] Nocte perpetua et integra: *perpetem* enim, ut supra diximus, *perpetuum* dici voluerunt. *Idem. Perpetem noctem, &c. vigilandum est*] Justinus v. 'Atque ibi' (in foro) 'perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant.' Mamertinus Panægyr. 'Dies noctesque perpeti sollicitudine, &c. transigere.' Lactantius vii. 26. 'Per annos septem perpetes.' *Pric.*

Exertis] Lib. i. 'exertam vigiliam tenere.' *Elmenh. Exertis oculis*] Vigilantibus, et inconviventibus. Sicut enim *exertum* dicitur, quod denudatum est, ita 'exertus oculus' eleganter appellatur, apertus et vigil: talis enim denudatus, intectusque est. *Beroald.*

Inconvivis oculis] Merito hanc commendationem receperunt omnes post Colvium. Immo jam ante expressa est in Junt. Ed. post. confirmata a Mss. Flor. Reg. Fox. Palat. Oxon. D'Orv. Par. &c. *inconvivis* ex glossa vocum sequentium est natum. Gellii locum bene defendit altero ejusdem *Pricæus*. Adde Ammiani Marcell. lib. xxix. 2. 'Inconvivens justitiæ oculus:' et Solin. cap. 51. ex altera editione: *Inconvivos oculos habet*: quod et inveni in aliquot Mss. Vide Salm. *Oud.*

In cadaver intentis] Virgil. vii. *Æneid.* 'Intentos volvens oculos.' Lucianus in Hermotimo: 'Ἀπὸ τοῦ ἀποβλέπειν.' Horat. 'Spectare oculo irretorto.' Lib. i. 'Eumque adspiciens aliquanto intentiore acie.' *Elmenh.*

Acies] Scilicet oculorum. *Beroald.* *Nec acies usquam divertenda*] Gellius xiii. 26. 'Nusquam convivens, nusquam aciem suam flectens.' Qui locus alterum ejusdem huc allatum sanum evincit, nec fuisse cur P. Colvius *inconvivis* reponeret. *Pric.*

Ne obliquanda quidem] Floridus contra Mss. et Edd. exhibuit *nec*, metuens, credo, concursum vocalium;

sed inscite. *Ne quidem* dicitur, licet vocalis sequatur. Sic Mss. lib. iv. p. 78. 'Ne ululatu quidem.' Lib. vii. pag. 142. 'Ne ulla quidem.' Lib. ix. 'Ne ipse quidem asinus.' Ter. Heaut. v. 1. 22. 'Ne is quidem.' Vide omnino Gron. et Burm. ad Suet. Tiber. cap. 15. 'Ne hereditatem quidem:' ad Donat. de vita Virgilio: 'Ne Homero quidem.' Ita e Mss. correxi Cæsarem lib. i. B. G. c. 32. 'Ne in occulto quidem.' Ms. optimus Melæ lib. ii. c. 7. 'Ne ea quidem,' ut eidem lib. i. c. 9. 'Ne illud quidem.' Alia vide ad lib. iv. p. 69. in f. 'Ne perfringere quidem.' *Oud.*

Latenter obrepant] Palat. D'Orv. Guelferb. sec. et Par. *adrepant* cum Edd. *Elmenh.* et seqq. præferunt, *arepant* Pith. Gueif. pr. *orrepant* Oxon. In Reg. Lips. et Edd. prioribus *obrepant*. Quod passim de somno sensim et clanculum adveniente usurpatur. Vide Barth. ad Rutil. Itin. lib. i. 305. N. Heins. ad Ovid. Met. l. vii. 155. Potiores tamen Mss. hic sequor. Cic. lib. iii. in Verr. cap. 68. 'non sensim neque moderate ad ipsius amicitiam adrepserat:' ubi consulatur Grævius. *Idem. Versipelles*] Glossæ: 'Κυνόθερος, versipellis.' *Pric. Versipelles*] Magas sive sagas intelligit, quæ potentia magica transfigurantur in varias effigies animalium. 'Versipelles' enim dicti sunt, quolibet genere sese commutantes. Plautus in Amphitryonē: 'Versipellem sese facit quando lubet.' Plinius ex opinione fabulosa homines tradit in lupos verti, rursusque restitui sibi dicit; inde factum esse, ut in maledictis versipelles habeantur. *Beroald.*

Oculos Solis et Justitiæ] Alius Poëta, ὕμνα Δίκης. *Soping.* At Justitia oculis fere clausis pingitur. *Wasse.* Intelligit Sopingius, Julianum citatum jam a Bapt. Pio, qui t. i. Thes. Crit. pag. 371. &c. 448. 450. deducit hoc ab Hieroglyphicis Ægyptiorum. Lib. iii. pag. 47. 'Solis et Justitiæ

testatus oculum.' Apud Suidam Ἐκάλουν Ἡλίου τε καὶ Δίκην, in v. Καθεῖσαι. Diverse scilicet a nostris pictoribus sculptoribusque senserunt sæpe Antiqui, qui 'os oculosque Justitiæ, aspectu vehementi, luminibus oculorum acribus, expressere,' teste Chrysippo apud Gell. lib. XIV. c. 4. quem bene citavit Floridus. Adde Amm. Marc. lib. xxx. cap. 2. 'Inconnivens Justitiæ oculus, &c. vigilavit adtente.' In nummis etiam conspicitur Dea Justitia oculis apertis. Vide Spanhem. de præst. Num. Diss. VIII. tom. I. pag. 466. Montfauc. Antiq. Explic. lib. III. c. 9. aliosque. Quin et in Epigrammate Simonidis p. 201. Ὅμμα Δίκης καθορᾷ πάντα τὰ γινόμενα. Adde Kust. ad Suid. v. Δίκης ὀφθαλμός. et in Onomacriti H. 62. 1. Ὅμμα Δίκης μέλπω πανδερκέος. ut leg. cum acutissimo juvene, J. Piersono Veris. p. 44. Oud. Oculos Solis et Justitiæ] Nihil Sole oculatius est: quippe qui omnia intuens, omnia etiam exaudiens esse dicitur ab Homero et Plinio. Ambrosius in Hexamero, Solem esse ait mundi oculum, jucunditatem diei, cæli pulchritudinem. A Græcis πανθ' ὀρῶν, id est, omnia videns. Osiris, qui est Sol, interpretatur multioculus: ut Diodorus et Eusebius prodidere. Justitia quoque oculatissima esse fingitur, oculo vegetissimo, acie perspicaci et cuncta perspiciente: quam Chrysippus fieri solitam esse prodidit aspectu formidabili, luminibus oculorum acribus: neque humilis, neque atrocis, sed reverendæ ejusdem tristitiæ dignitate. Plato, volumine de legibus nono, Justitiam omnium speculartricem atque vindicem appellat, et ita dici a priscis sacerdotibus tradit. Lucius noster itidem in tertio, junctim ponit: 'Solis et Justitiæ testatus oculum.' Quod autem quidam dicunt, de oculo justitiæ mentionem fieri a Diodoro, et inter sacras Ægyptiorum literas referri, id haud utique verum est: et

enim Diodorus in IV. Bibliothecæ, disserens de literis Hieroglyphicis, ait, in illis oculum hominis scribi, qui significat justitiæ servatorem, et totius corporis custodem: nulla facta mentione de oculo justitiæ. Lege et pensita diligenter verba Diodori, apertissime cognosces ita esse et significare, uti nos docuimus. Beroald.

Et aves, et ursum, canes et mures, &c.] Et ursum, quod est in Lips. Guelf. pr. Flor. male retinere cum Colvio Vulcanius, Elmenh. aliique. Quamvis enim ursus de quavis fera majore sumi possit, ut videre est ad Veget. lib. II. c. 16. et crebro, quotiescumque ursorum mentio in calidis fit regionibus, tum certe ursos debuisset scribi, ut reliqua sunt in plurali, et hinc ita edidit Scriverius. Sed bene Wow. et Florid. revocarunt rursum, quod Fux. Oxon. Pith. Guelf. sec. Pal. et D'Orvill. quoque vindicant; sensusque loci necessario exigit. Saggæ mulieres non se transformant in feras, magnasque bestias, sed domesticas, minoresque, ac velocissimas. In Fux. videtur esse, et etiam canes. Ond. Muscas induunt] In muscas et aves transfigurantur: induere autem est, in avem transformari. A Virgilio dictum est, 'Induit mucronem,' pro mucrone confoditur. Ber. Nam et aves, et ursum, et canes, et mures, &c. induunt] Apud Lucianum in Philopseude: Ἐπιστὰς ἐπειράτο μου λαβεῖν, &c. καὶ ἄρτι μὲν κύων, ἄρτι μὲν ταῦρος γινόμενος, ἢ λέων, &c. In Oxon. et aliis Mss. aves, et rursum canes, &c. Pric.

Comminiscuntur] Reg. Fux. comminiscantur. Vide supra ad lib. I. p. 19. 'Scias, quemadmodum debent,' in nonnullis. Perpetua hæc est variatio; et uterque modus ita per Veteres adhibitus. Oud. Quantas latebras comminiscuntur] Μηχανάς. Sic Gellius XVII. 9. 'latebram scribendi' dixit. Pric.

Et, quod pene præterieram] Infra

lib. III. 'Sed, quod sciscitari pene præterii.' Plaut. Pæn. 'Et hoc quoque etiam, quod pene oblitus fui.' *Id. Pene præterieram*] Sic Plinius: 'Pene præterii, quod minime prætereundum fuit.' *Beroald.*

Corpus] Defuncti, quod custodiendum receperit. *Idem.*

Mane] Hora matutina. *Idem.*

Desectum] Par. Cod. *descepto*, Pith. *desecreto*, Palat. Guelferbytani, Ed. Junt. post. *desecto*. Optime, uti et Salmasius margini adlevit. Sarcire id compellitur membro desecto de sua facie. Nam id, quod ex alterius facie desectum est, non potest de sua facie desecari; sed similia possunt membra. *Compelli* Pith. *Oud.*

Sarcire compellitur] Tanquam talionis pænæ subjiciatur, quæ oculum pro oculo, dentem pro dente, membrum pro membro reposcit. *Beroald.* *Id omne de sua facie resectum sarcire compellitur*] Apposite in Glossario: 'Ἀποτίω, pendo, resarcio.' *Pric.*

Commasculo] Roboro, firmo, et mascula quadam virilitate perfulcio, nam quæ mascula sunt, valentiora sunt, et robustiora. Unde *masculum* pro forti et vehementi usurpat antiquitas, ut testatur Nonius. Arboribus, immo potius omnibus quæ terra gignit, herbisque etiam, utrumque sexum esse, diligentissimi scriptores tradunt: maresque in omni genere fortiores esse, præterquam in pantheris et ursis. 'Masculescere' verbum Plinianum est, pro eo quod est masculinum fieri. 'Masculata' quoque in vineis dicta, cum palmites induruerunt per pedamenta propagati. *Beroald.*

Clamare desine] Tamdiu clamat præco in re aut vendenda aut locanda, quamdiu adest emptor vel conductor: quo parato, clamare desistit. *Idem.*

Adest custos paratus] Id est, ego adsum: nam de nobis, ut auctor est Quintil. loquimur tanquam de aliis, ut, Dicit Servius, Negat Tullius: pro eo quod est, Ego Servius dico, Ego

Tullius nego. *Idem.*

Cedo] Dic: da præmium. Verbum comicum, et apud Plaut. frequentissimum. *Idem.*

Mille nummi deponentur] *Numum* cum Florent. et Mang. exhibent membranæ Guelferbytanæ, Oxon. et Ed. Scriv. Quod mutarunt nasutuli, qui putarunt vitiosum alioquin esse *deponentur*, in plurali. Neque enim is in *deponetur* cum Heinsio mutandus, qui et *numum mille* in Petron. c. 97. reponi volebat, ut et Plinio lib. XVI. cap. 40. e Mss. *octoginta numum*. Vide et ad fin. lib. I. *Viginti denarium*. Adi omnino summum Gronovium lib. I. de Pec. Vet. cap. 10. et lib. II. cap. 4. p. 77. ejusque filium ad Gell. lib. I. cap. 16. in f. item me ad Cæs. lib. III. B. Civ. cap. 84. 'Equitum M. sustinere auderent?' ut est in Mss. Infra quoque lib. VII. p. 134. Florent. habet, *ex promptis mille aureum*. Passim Noster cum optimis quibusque *um pro orum* per syncopen in Genitivo plurali dixit. Plura erunt monenda lib. VI. p. 124. *Deponuntur* in Palat. Guelf. sec. *Oud.* *Mille; inquit, nummi deponentur tibi*] Sic apud Petronium: 'Accipiet nummos mille.' *Pric.*

PAG. 36 *Cave d. ut primatis civitatis*] Non satis accurate hic suam rem egerunt Colvius et sequentes, pro *principum* vel *principium* reponentes ut *primatis*, et tamen retinentes *filiu*. Nam Mss. omnes, ut Lips. Fux. Pal. Guelferb. Reg. Oxon. D'Orv. qui habent ut *primatis*, non agnoscunt *filiu*; quæ vox omnino deleri debet, si retineamus *primatis*, id est, *principum filii*, ut diserte est in Florent. Pithæano, alioque incerto, et Edd. ante Colv. nisi quod Rom. et Vicent. dent *principium*. Quomodo sæpe scribitur ille Genitivus. Vide Drakenb. ad Liv. lib. II. cap. 27. Duker. ad Flor. lib. III. cap. 21. § 13. 'Ad principium cædemi?' ut exaratur etiam in duobus vetustissimis Voss. Mstis; et quos

laudavi ad Cæs. lib. iv. B. G. cap. 3. Post *primatis* in Guelferb. pr. est vacua litura, major quam pro voce *fili*. Posset quoque legi *primatum* vel *primorum*, id est, *principum filii*. Nam intelliguntur pater et mater. Vide ad p. 25. 'Dominis parabat.' Librarii hoc non capientes interpolant locum. Quare reposui *principum filii*, deleta vocola *ut*, quæ inmerito inrepsit. Adi ad pag. 32. 'Cave, cœna regrediare maturus.' De *primatibus* et *primoribus* confer ad p. 16. lib. i. Dein *hujus* deest Flor. Bert. et Edd. Rom. Vicent. *Oud.* Cadaver a malis *harpyis*] Præcipit præco, cadaver illud primarii juvenis solerter custodiendum esse a nequissimis mulieribus, quas scite appellat 'malas harpyias,' quoniam instar harpyiarum rapiebant, et raptu immundo furtivoque euncta prophanabant. Harpyias Jovis canes dictas esse tradunt, quas Apollonius duas esse dixit, alii tres, quas poëta inclytus luculentis versibus ita describit: 'Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluvies, uncæque manus et pallida semper Ora fame.' Ab ἀρπάζω, quod est rapio, harpyias nominari autumant: quas quidam Neptuni filias esse prodiderunt, quia fere prodigiorum omnium pater est. Alii dicunt harpyias filias Thaumantis et Electræ. Nominine harpyiarum rapaces furtifici avari significantur. *Beroald.*

Ineptias mihi narras, et nugas meras] Suidas: Οὐκ οἶδ' ὃ κρῶσεις ἐπὶ τῶν μάτην θρυλλούντων, ὥς αἱ κορῶναι. *Præc.*

Vides hominem ferreum] Ajax apud Sophoclem: Τὰ δεινὰ ἐκαρτέρουν τότε Βαφῇ σίδηρος ὤς. Philo lib. ὅτι πᾶς ὁ σπουδ. ἐλεύθ. Δι' ὅλου γενερωμένον, οἷα πέτραι καὶ σίδηρον. Artemidorus i. 52. Σιδηρέους λέγομεν τὰ πολλὰ κακὰ ὑπομένοντας. Aristoph. Acharn. Σιδηροῦς ἀνὴρ. ubi Schol. στερεὸς καὶ ἀτέραμος. Eunnapius de Proæresio: Ἀπαθῇ τινα καὶ σιδηρεὸν ὑπελάμβανον. Sic Seneca iii. 7. de Ira, 'fortem et siliceum'

dixit: contrarius ἀνὴρ σύκκος, τοῦτ' ἔστιν, ἀσθενὴς καὶ ἀχρεῖος, exponente ad Eidyll. x. Theocriti Scholiaste. *Idem.* *Hominem ferreum*] Semetipsum Telephron signat, qui loquendi modus est usitatissimus. *Beroald.*

Insomnem] Pervigilem, ac sine somno. 'Insomnia' dicitur vigilia, et 'insomnis' vigil. Unde apud Virg. Grammatici legunt: 'Anna soror, quæ me suspensam insomnia terret?' ut *insomnia* generis fœminini, et numeri singularis, vigiliam significet. *Idem.*

Ipsa Lynceo, vel Argo, et oc.] *Lynce* vel *Lince* præbent Oxon. Reg. Fux. Pal. Bert. D'Orv. Guelf. A Lynce, visus acerrimi bestia, nomen fuisse creditur nobilissimo illi Argonautæ Lynceo. Vide, num *Lynce*s dici queat æque ac *Lynceus*, ut 'Perses' et 'Perseus,' similiaque nomina, et in consilium adhibe viros doctos ad Livium lib. XLII. cap. 25. et N. Heins. ad Vellei. lib. i. cap. 9. *Ipsa* exsulat a Regio, Fux. *Oud.* *Ipsa Lynceo*] Valerius Flaccus, in primo Argonauticon, Lynceum memorat in catalogo Argonautarum: quem dicit fuisse oculatissimum perspicacissimumque mortalium, his versibus: 'Fluctibus et mediis terras dabit ille magistro, Et dabit astra rati, cumque æthera Jupiter umbra Perdiderit, solus transibit nubila Lynceus.' Autumat Plin. fabulam cernendi Lynceo inde ortam, quod novissimam primamque Lunam in Ariete primus eadem die conspexerit: quod nullo alio in signo contingit. De Lynceo sic scribit Hieronymus contra Johannem Origenistam: 'Lynceus, ut fabulæ ferunt, videbat trans parietem: hinc proverbialiter Lynceus pro oculatissimo, et acutissimi visus usurpatur.' M. Tullius: 'Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat?' Horat. 'Non oculo possis quantum contendere Lynceus.' Item: 'ne corporis optima lyncis Contemplere oculis.' Qui-

dam oculos *lynccos* a lyncibus, quæ clarissime omnium quadrupedum cernunt, falso deducunt. *Beroald.* *Argo*] Argum totum stellatum oculumque fuisse, nullus ignorat, qui vel illud Nasonis notissimum legerit: 'Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.' Huic custodi Ionis vigilantissimo Mercurius falcato ense caput amputavit, cujus oculos excepit Juno, eosque collocans in pennis pavonis, caudam gemmis stellantibus implet: hinc 'Argiphontes' poetis dictus Mercurius, quasi Argi peremptor: mystice autem 'Argus' est, cælum stellarum luce distinctum, quibus inesse quædam species cælestium videtur oculorum. Cælum autem 'Argum' vocari placuit, a candore et velocitate: hic ergo ambitus cæli, stellarum luminibus ornatus, existimatur enectus esse a Mercurio: quia Sol, qui et Mercurius est, diurno tempore obscurando sidera veluti enecat, vi luminis sui conspectum eorum auferendo mortalibus. *Idem.* *Perspicaciorem ipso Lynceo, vel Argo*] Proverbiale et istud. *Arrianus* III. 22. in *Epictetum*: 'Ἀργὸς τυφλὸς ἦν πρὸς αὐτὸν.' Vide et *Scholias*tem ad *Plutum* *Aristoph.* In *Oxon. lince*, non *Lynceo* scriptum. *Pric.*

Oculeum totum] *Plautus* *Anular.* *Scena*, 'Nimium libenter.' 'Intro misisti in ædes quingentos coquos, Quos si Argus servet, qui oculeus totus fuit, Is numquam servet.' *Elmenh.*

Me produxit ad domum] Edidit *Elmenh.* *Pric.* *Flor. perduxit*, quod habet quoque *Reg. Par. Fux.* vel *perducit* *Oxon. D'Orv. Guelf. uterque*, et *Ed. Junt. post. uti* et *Bertin. ex mea Coll. perducunt.* Hinc certe et ob seq. *demonstrat*, prætuli præsens. *Scrivenerius produxit* ex *Vett. Edd. revocarat: producit* placet, sive porro ducit: ut *producere in insidias*, et similia crebro. Variatio est perpetua. *Oud.*

Illico] *Statin.* *Obseptis. Occlusis, obfirmatisque.* *Beroald.*

Per quandam br. posticulam] In *D'Orv. postulam.* Sed ut a postico 'posticulum' *Plauto*, sic a postica 'posticula.' *Adi* *Socerrum meum* ad *Valer. Max. lib. v. 7. 3.* 'Quum domo postico clam esset egressus,' ubi in aliquot *Mss. postica. Oud.* *Posticulam*] Hoc est, per postes tergo relictas, et posteriorem domus partem, quod et posticum dicitur: diminutive posticulum. *Plautus* in *Trinummio*: 'Posticulum hoc recipit, cum ædes vendidit.' *Servius Grammaticus* ait 'posticam' fœminini generis a 'postico' differre, eo quod 'postica' verbum augurale sit, et ad augures tantum pertineat, quæ in cælo designatur: de qua *M. Varro*: 'Templi in cælo quatuor partes dicuntur: Sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem.' Annotavimus in *Tranquilli commentariis, pseudothyron* perquam eleganter et scite pro postico usurpari ab *Ammiano Marcellino*, *M. Tulio*, *Paulo Orosio*, aliisque scriptoribus luculentis. *Beroald.*

Intro vocat me et conclave quoddam obseratis luminibus umbrosam, et demonstrat matronam flebilem] *Pricæus* legit: et cum clave quadam reseratis luminibus, umbrosam demonstrat cubiculum, matronamque fl. *Piccart.* in *Petric. Crit. cap. 19. Intro vocat me in conclave q. obs. luminibus umbrosum demonstrans m.* *Ferrar.* in *Elect. lib. 1. cap. 19. Et in conclavi quadam obser. luminibus (fenestris, ut in luctu) umbrosa, demonstrat matronam fleb.* *Floridus* denique edidit tacite: et *conclave q. obs. luminibus umbrosum demonstrat, matronamque fl.* *Salm. margini* adposuit: *obs. luminibus umbrosum, dem.* *Burm.* *margini* adlevit: *F. intro vocat me in conclave quoddam, et obseratis luminibus (fenestris) umbrosum demonstrat cubiculum, matronamque fleb.* Nunc *Mss. videamus. Et conclave quoddam servant omnes; nisi quod in Oxon. et Fux. et Guel-*

ferbytanis sit, *et cum clave quadam*, ac Palat. *et concl. quadam*. Nam vix fidem habeo Ferrario, testanti in Cod. Zabarellæ esse *et clave quadam*. Sed *et abest a Fux*. Dein *obseratis liminibus* Mss. aliquot, et Edd. ad Elmenh. usque. At *luminibus* diserte exstat in Florent. Pith. Palat. D'Orvill. et pro Var. Lect. in Bertin. *umbrosum* in Mss. etiam Lipsiano. Sed tamen in D'Orvill. et Oxon. ex Coll. Gronov. item Guelferbytanis, *umbrosam*, in Cod. Zabar. si fides Ferrario, *umbrosa*. Dein *demonstrat matronam*, sine τῷ *cubiculum et que*, exhibent libri omnes, etiam Oxon. si Cl. J. Gronovio fides. Nam Pric. ex eo protulit, *umbrosum cubiculum d. matronamque*. Ex cunctis itaque patet, *cubiculum* inrepsisse e glossa, non additum tamen primum a Beroaldo, ut censet Ferrarius. Nam Edd. etiam Rom. et Vicent. &c. dant: præterea *et* retinendum, ut copulet *introvocat me*, et *demonstrat matronam*. Quare facile amplector Ferrarii correctionem, omissa tamen non necessaria præpositione *in*, sic: *Conclave quadam obs. luminibus umbrosa*: sc. cella, domo, parte. Vide illud et Gujetum ad Terent. Heaut. v. 1. 29. 'Est mihi ultimis conclave in ædibus quoddam, retro.' Gloss. 'Conclavis, οἶκος ὑπὸ μίαν κλειῖδα.' Quamquam et legi possit: *conclave vel conclavi obs. lum. umbroso*. De *luminibus* sen *fenestris* consule Ferrar. et Zinzerling. ad Valer. Flacc. lib. iv. 28. In alio cubiculo seu obscuro conclavi tamen erat cadaver: (vide infra:) ubi mortuos ponebant Græcæ ante πρόθεσιν in atrio. Apposite Lucian. in Timon. t. i. p. 132. Ed. Hemst. Καὶ ὁ μὲν νεκρὸς ἐν σκοτεινῷ που τῆς οἰκίας πρόκειται, ὑπὲρ τὰ γόνυ αὐτοῦ παλαιῶ τῇ ὁδῷ σκεπόμενος, περιμάχῃς ταῖς γαλαῖς. Inepte Lud. D'Orleans ad Tacit. Ann. lib. ii. p. 385. refingit *æratris luminibus*. *Flebilem* abest a D'Orvill. Oud. *Conclave: quoddam*] 'Conclavia' dicuntur loca, quæ una

clave clauduntur. 'Conclavata' quoque dicebantur apud Veteres, quæ sub eadem erant clave. Mart. 'In omnibus Vaccerra quod conclavibus,' Beroald.

Fusca veste contextam] Lib. vii. 'Fuscaque veste contexta.' Catullus 'funestam vestem' appellat. Propert. lib. iv. Eleg. 'ultima lugubria.' Arnobius et Valerius, 'miserorum et doloris insignia.' Vide Lælium Bisciolam Subsecivarium lib. x. cap. 18. *Elmenh.* Atræ, pullæ, fuscæ, sordidæ vestis in luctu mentio ubique. Oud. *Fusca veste*] Nigra vestimenta lugentibus accommodata sunt: a Varrone 'amiculum nigellum' dicitur vestitus lugubris. Prisci 'antracium' nigrum dici voluerunt: 'anthrax' enim Græce carbo appellatur, unde 'antracina' lugentium vestis. Illud notabile, quod tradit Plutarchus in problematis: mulieres scilicet in luctu albis vestibus indui solitas, ut quemadmodum mortui corpus albis vestibus velabatur, idem et propinquos factitare voluerunt. Alba autem veste idcirco cadaver exornabant, quia solus albor, color sincerus ac purus, minimeque inquinatus est, et ob id mortuis aptissimus. De nigris autem vestibus non minus quam purpureis illud dici merito potest: 'Dolosæ vestes, dolosi colores.' Beroald. *Et conclave quoddam obseratis luminibus umbrosum demonstrat, matronam flebilem fusca veste contextam*] Servius Fuldens. ii. 'Ideo lugentibus inimica lux est, quia caruerunt ea hi quos dolent: ideo tenebras petunt, et atra veste amictuntur, ut videantur cum defunctis agere, imitantes tenebris faciem Inferorum.' Notabilis heic Oxon. Codicis scriptura, *Et cum clave quadam obseratis liminibus umbrosum cubiculum demonstrat, matronamque f. &c.* unde non magna licentia locum sic restituas: *Et cum clave quadam reseratis liminibus, umbrosum demonstrat cubiculum, matronamque f.*

ῥε. Gloss. 'Reserat; ἀνολγει, κυρίως μοχλόν.' In vet. Onomast. 'Resero, ἀνολγω.' Si minus hoc arriserit, maneat altera lectio, *obseratis*. In eod. utilissimo Onomast. 'Obsero, περικλέω.' *Pric.* *Matronam flebilem, fusca veste cunctam*] Servius ad *Æneid.* xi. 'Lugentium mos est prioris habitus immutatio.' Infra lib. vii. 'Fleta et lacrymosa, fuscaque veste cuncta:' et iii. 'Mulier flebilis, atra veste cuncta.' Apud Nonnium Ennius: 'Quis illæ est quæ lugubri succincta est stola?' Artemidorus de nigris vestibus: Οἱ πενθοῦντες τοὺς ἀποθνήσκοντας, τοῖς τοῖς χρώνται. *Idem.*

Quam propter] Pal. Pith. Guelf. sec. *quapropter*. D'Orvill. et Par. *quam prope*. Cave, quid mutes. Frequens in hac præpositione est Appuleius: sed hic illic in Mss. et Edd. est corrupta. Vide l. iv. p. 105. 'Rivulum quemdam propter insitens.' Lib. v. p. 144. 'Suggestum propter:' p. 167. 'Venerem lavantem propter adsitens.' Lib. vi. p. 196. 'Lapidem viam propter positum.' Lib. viii. p. 232. 'Ignem propter adsitens.' p. 245. 'Capulum propter adsitens.' Lib. x. 'Lumen propter adsitens.' Et sic passim alii. Vide Comment. ad Ovid. lib. v. Met. 159. ad Front. lib. ii. 3. 23. 'Propter flumen Empea.' Posuit quoque adverbialiter; de quo ad lib. iv. p. 76. Ed. *Pric.* *Dein hinc* Pith. *Oud.* *Propter*] *Prope*, juxta: ut Virgilius: 'Propter aquæ rivum.' *Auctoratus*. Id est, auctoramento obligatus, et mercede conductus, et pretio emptus ad custodiendum cadaver. Interpretes Horatianus illud ex Sermonibus, 'Auctoratus eas,' haudquaquam inscite interpretatur tali interpretamento: addictus, condemnatus: qui se vendunt ludo, auctorati vocantur. In tertio Suetonii commentario non parum multa perscripsi super auctoramento, et auctoratis gladiatoribus. Porphyryon signans gladiatorem, inquit: 'Auctora-

bitur in ludum.' Illud adde, quod auctorandi potestatem, hoc est, vovendi consecrandique, nisi patres, non habebant: est enim auctorare, obligare: auctoratus, obligatus: quod nomen maxime ad gladiatores refertur, qui auctoramento et mercedis obligatione addicuntur, mancipanturque gladiatorum: et proprie auctorati ad periculum conducuntur. Contra 'exauctorati' dicuntur milites, quasi exobligati solutique a militari consecratione, obligationeque, quod interdum per ignominiam contingit, ut legiones exauctorentur ab imperatore: nonnunquam citra ignominiam. Plin. in xiv. 'Vindemitorum auctoratum' decenter dixit, mercede conductum, et sublimitate vitis periclitantem. Item xxxvi. 'populum Rom. decenter auctoratum' appellat, in spectaculis periclitantem instar gladiatorum, qui auctorati, id est, conducti sunt ad mortem. De auctoramento mentio est apud Senecam, M. Tullium, et Suetonium. In hanc ferme sententiam Livius in xxxvii. 'Eo vero pignore velut auctoratum sibi proditorem ratus est.' Pomponius poeta Bononiensis, scriptor Attellanarum, fabulam scripsit cui tit. est Auctoratus, ejus testimonia Grammatici identidem advocant. Quint. quoque senior in declamationibus unam condidit, quæ inscribitur 'Auctoratus:' ubi hoc legimus: 'Illum majores prohibuerunt theatro, qui vilitate, qui gula se auctorasset.' *Beroald.* *Hic (inquit) auctoratus ad custodiam muriti tui fidenter accessit*] 'Auctoratus,' est ὁ πρὸς σίδηρον παθεῖς, ut bene in Glossario: quod de juvene isto ad tam manifestum debilitationis periculum elocante se ingeniosissime dictum. *Pric.*

Ille crinibus antependulis, &c.] Lib. v. 'Crinium globos decoriter impenditos, alios antependulos, alios retropendulos:' ix. 'Comas anteventulas' dixit. Florid. i. 'Crines ante-

ventulos et propendulos.' *Idem. Crinibus antependulis*] 'Caproncas' dici voluerunt Veteres, capillos, qui ante frontem sunt, quasi 'a capite pronos,' qui alio nomine 'antiæ' nominantur, quos in præsentia Appuleius 'antependulos' vocat, quos alibi 'anteventulos' dixit, et 'propendulos.' In Floridis: 'Jam primum,' inquit, 'crines ejus præmulsis antiis, promulsis caproneis anteventuli et propenduli.' Beroald.

Luculentam proferens faciem] Id tam hic, quam lib. iv. p. 65. *Faciem illam luculentam*, placebat Sopingio. Perperam. *Luctulentus* vox est nihili, et, si *luctuosum* significet, non exprimit mentem Appuleii, qui ait, mulieri, etiamsi tristissimæ, faciem fuisse pulcherrimam; ut pluribus docet Præcæus. Terent. Heaut. iii. 2. 12. 'Et quidem hercle forma luculenta.' Supra pag. 22. 'Signum perfecte luculentum.' *Luculenta* Pith. Dein præferens Ms. Par. et Ed. Scriverii. Non male quidem, sed tamen præfero vulgatum, quia addit 'crinibus dimotis.' Sic enim hucusque facies oblecta est prolata, ita ut aspectui pateret. *Oud. Etiam in mærore luculentam*] Mira profecto et exuperantissima esse creditur formositas illa, quæ etiam in mærore et ægritudine luculenta conspicitur. Beroald. *Etiam in mærore luculentam proferens faciem*] Notavi in hunc sensum mihi aliquot multos non inelegantes locos, quos hic in medium promere non importunum puto. Isidorus Pelusiota: Τὸ σωματικὸν κάλλος οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐκπλήξεων ἀλλοιοῦνται, σάζει δ' αὐτὸ, κἂν ἐν δακρύοις ὑπάρχει. Plutarchus de in virt. profic. Τῆς δὲ Πανθίας καὶ δάκρυα καὶ κατήφεια πενθούσης ἦρα καὶ κεκακωμένης ἐξέπληξε τὸν Ἀροάσπην. Philostratus in Iconibus: Βλέπει δὲ οὕτω τι ἡδὺ καὶ ἄφελές, ὥς μὴδὲ ὑπὸ τῶν δακρύων τὸ ἴδιον ἐξαλλάττειν. Achilles Tatius de Leucippe: Ἐπλήσθη δακρύων, καὶ εἶχεν αὐτῆς ἴδιον κάλλος καὶ τὰ δάκρυα. Dio

Cassius de Cleopatra: Καὶ γὰρ ἐν τῷ πενθίμῳ σχήματι δεινῶς ἐνέπρεπεν. Basilus Seleuciensis i. de S. Tecla: Οὐδὲν τῶν τοσούτων ἴσχυσεν ἀχλυνῶσαι καὶ ἀμαυρῶσαι τὸ αὐτῆς κάλλος. Heliodorus i. Τραύμασι μὲν κατήκιστο, &c. ἦνθει δὲ καὶ ἐν τούτοις ἀνδρείῳ τῷ κάλλει. Senec. Herc. Cæt. 'Per ipsas fulget ærumnas decor.' Terentius Phormione: 'Capillus passus, pes nudus, ipsa horrida: Lacrymæ, vestitus turpis, ut ni vis boni In ipsa inesset forma, hæc formam exstinguerent.' Curtius de Darii conjuge jam captiva: 'Formæ pulchritudine ne illa quidem sorte corrupta.' Manilius de Andromeda: 'Servatur tamen in' pœna vultusque decorque: Supplicia ipsa decent.' Ovid. Metam. vii. 'Tristis erat, sed nulla tamen formosior illa Esse potest tristi: tu collige qualis in illa Phoece decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.' Et Amor. i. 'Clamabat flebatque simul, sed ntrumque decebat, Nec facta est lacrymis turpior illa suis.' Virgil. 'Tristior, et lacrymis oculis suffusa nitentes,' ubi Servius: 'Dicendo nitentes, expressit nimiam etiam in lacrymis pulchritudinem.' Præc.

Meque respectans] *Respiciens* satis temere ex Rom. et Flor. Elmenh. Scriver. Præc. et Floridus in contextum receperunt contra ceteros Mss. et Edd. O. ac loca similia Auctoris. Lib. iii. p. 49. 'Meque respectantes:' in Apol. p. 481. Ed. Flor. 'Quid cunctaris? quid respectas?' Sic et Mss. aliquot et Edd. Vett. lib. ix. p. 194. 'Respectato communi periculo:' ubi tamen vide. E suo Codice *respectans* probavit etiam D'Orv. ad Charit. lib. v. 9. p. 94. *Oud.*

Quam expergite munus obeas] Ut vigilanter officium injunctum peragas. 'Obire munus,' est officium facere. Namque hæc præpositione. *Ob* Anti qui usi sunt pro ad: ut 'ob os,' ad os: 'obmoveto,' pro admoveto: 'oc censos' dixit Ennius, pro accensos:

et in Iphigenia : 'Acherontem obibo,' inquit, pro adibo. Item, 'ob Romam' dixit, pro ad Romam, illo versu : 'Ob Romam noctu legiones ducere cœpit.' 'Obire diem' significat mori, quasi ire ad diem fato destinatum. Apud Suetonium et M. Tullium 'obire diem' significat adire diem, et in tempore esse ad munus obeundum de præstituto. *Beroald.*

Sine cura sis, inquam, &c.] 'Bono animo es, quod ad hujus rei curam pertinet,' ut infra lib. III. loquitur. Inibo, adnitar saltem inire, post tot editores, tot correctores, nonnullam hoc loco bonam a Plauto gratiam. In Pseudolo I. 3. Adolescens de Ienone loquens : 'Quid mihi es auctor huic ut mittam, ne amicam hic meam prostituat?' respondet servus : 'Bene curassis, liquido es animo; ego pro me et te curabo.' nec aliter ulla hactenus mihi visa editio : ex qua lectione tamen nil potest elici. Pro bene repono sine : pro curassis, scribo cura sis. Sine cura sis (inquit) mi here, liquido animo esto : ego pro me et pro te curabo. 'Quietus esto, ego curabo,' &c. dixit alius apud Terentium. Sic iterum supra hoc lib. 'Sine cura sis, inquam, Fotis mea : et præter Nostrum Tacitus, qui sic de Agricola : 'Finis vitæ ejus nobis luctuosus, amicis tristis, extraneis etiam ignotisque non sine cura fuit : quibus adde et II. 29. ista A. Gellii : 'Hortatur ut tum quoque sine metu ac sine cura sint.' *Pric.*

Modo compara] Imperativum hic primus invexit Scaliger, sive Vulcan. Ed. sec. cui parnerunt sequentes : uti sæpissime modo construitur. Ovid. lib. I. Art. Am. 270. 'Capiēs : tu modo tende plagas :' et vs. 477. 'Penelopen ipsam, persta modo, tempore vinctes.' Verum Mss. quantum sciam, omnes, et Edd. priores exhibent *comparas* : unde malim cum alio viro docto reponere *compares*. Valet modo idem, quod si modo, dummodo, modo

ut. Terent. Heaut. v. 2. 28. 'Modo liceat vivere, est spes.' Septim. de B. Troj. II. 33. 'Modo in locum ejus Hippodamiam acciperet :' ubi tamen in Mss. et Edd. Vett. est *si modo*. Vel posset legi *comparans*, ut modo explices per *tantummodo*. Vide Drakenb. ad Liv. lib. III. c. 53. et sæpius. *Oud. Modo corollarium idoneum compara*] Varro IV. de Ling. Lat. 'Manupretium a manibus et pretio : corollarium, si additum præterquam quod debitum : vocabulum fictum a corollis, quod hæc, cum placuerant actores, in scæna dari solitæ.' Seneca VII. 16. de Benef. 'Gubernatori et opifici vilissimæ mercis, et in diem se locanti, corollarium aspersimus.' Gloss. 'Corollarium, εὐχάρισμα.' Onomast. vet. laudatissimum : 'Corollarium, ἐπιφορά.' *Pric. Modo corollarium*] Sensus est : omnem curam exue, et sollicitudinem missam facito, o matrona : modo mihi præpares aliquid quasi anctarium et munusculum, præter legitimam constitutamque mercedulam : nam corollarium dixerunt Antiqui, id quod additum foret legitimo præmio ac mercedi, præterquam quod debitum : vocabulum a corollis ductum : quod hæc, cum placuerunt auctores in scæna, dari sunt solitæ : auctor M. Varro. Scribit Suetonius, quod Augustus corollaria præmia, in alienis quoque muneribus ac ludis, et crebra et grandia de suo offerebat : quo loco pauca quædam annotavimus. Apud scriptores idoneos corollarii mentio fit in hoc significatu, ut accipitur pro quodam additamento et re tenuissima, cum corollæ, quæ et ipsæ corollaria nominantur, minimi ob gracilitatem pretii dari soleant histrionibus : de quibus Plin. hæc in XXI. 'Paulatim et Romæ subrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis, mox et corollaris.' Item in IX. 'Corollarium' pro re minimi pretii usurpavit : sicut M. Tullius 'co-

rollarium nummorum' dixit in Ver-
rinis, quasi (ut ita dicam) pro acces-
sorio atque appendicula: infra Ap-
puleius festiviter appellat 'puerile
corollarium,' praeposterum concubi-
tum. Plinius neoteros 'operæ thea-
tralis corollaria' posuit pro merce-
dula et præmio laboris theatrici. *Beroald.*

Quo placito] Pith. Edd. Vicent.
Junt. pr. *hic pl.* Junt. post. *sic pl.* ut
placito sumatur absolute, ut supra
'comperito,' ubi vide. p. 38. 'Et ob-
lato statim,' sc. præmio, ac passim.
Nihil tamen contra Mss. muta. Lib.
ix. p. 179. 'Isto placito, vas,' &c.
Oud.

Et ad aliud cub. &c.] Aliud jam le-
gas in Ed. Junt. post. ac consentiunt
Mss. Flor. Pal. Reg. Oxon. &c. *alium*
D'Orvill. Fux. In Bertin. tamen et
Pith. est *illud* cum ceteris vulgatis
ante Colvium. Quasi cadaver fuerit
in eodem obscuro conclavi, quo sede-
bat matrona, et in illud nondum in-
trarit Thelephron, sibi antea modo
monstratum. Sed malim sequi plu-
rimos Mstos. *Idem.*

Splendentibus linteis] Supra dixi-
mus, quod color albus ob sincerita-
tem, puritatemque defuncti est ac-
commodatissimus: velamenta quo-
que linea non modo indutui et amic-
tui et sanctissimis Ægyptiorum sa-
cerdotibus, sed opertui quoque in re-
bus sacris usurpantur. In Evange-
lio scriptum legimus, corpus Domini
sindone indutum fuisse: quo vocabu-
lo significatur lineum velamentum.
Beroald.

Quibusdam septem testibus] [Vid.
VV. LL.] Hinc eam vocem dein uncis
includerunt. Sed perperam, ut recte
monuit Pricæus, et ex eo Floridus,
adlato loco p. 42. 'Tres quidam ve-
getis corporibus.' Lib. iv. p. 68. 'Ec-
ce quidam longe plures.' Lib. x. p.
219. 'Quibusdam duobus servis fra-
tribus.' Cic. ii. de Orat. cap. 86.
'Juvenes statim ad januam duos quos-

dam.' ii. de Inv. cap. 51. 'Duo qui-
dam, cum jam in alto navigarent.'
Sueton. in Cæs. cap. 84. 'Duo qui-
dam gladiis succincti.' Hygin. lib.
ii. Astron. 23. 'De duobus quibus-
dam asellis.' Martian. Cap. lib. ii.
p. 45. 'Poscitque quosdam tres deos.'
Vide et Gronov. ad Gell. lib. iii. 7.
'Quadringentos aliquos.' Et sic pas-
sim solent Græci. Achill. Tat. lib.
vii. pag. 417. *Τὴν τέτταρον*. Sed
adi D. Heins. ad Theocr. Idyll. cap.
2. Pric. ad Act. Apost. cap. 19. 26.
Ἐπτά τινες. Moll. ad Longi Past. p.
43. *εἰς δὲ τὴν*. Non opus itaque est,
cum Heinsio in Advers. p. 771. re-
scribi *septenis*. *Oud. Septem testibus*
Allusit ad numerum testium, qui ex
constitutionibus leguntur, et edicto
prætoris adhiberi solent et debent fa-
ciendis testamentis, quorum signacula
et subscriptiones necessariæ sunt.
Possunt autem septem testes omnes
signare uno annulo testamentum.
Quod si quis sine scriptis volue-
rit ordinare testamentum jure civili,
septem testibus adhibitis, et sua vo-
luntate coram eis nuncupata, sciat
hoc perfectissimum esse testamen-
tum. *Beroald. Introductis quibusdam
septem testibus*] *Tò septem* delet Wov-
erius Elmenhorstio approbante:
male faciunt ambo. Infra heic, 'Tres
quidam vegetis, &c. corporibus.' Sic
Act. 19. 14. *Ἐπτά τινες*. Pric.

Revelat] Discooperit, renodat, re-
tegit. *Beroald.*

Diutine visu præflecto] *Usu* est in
Mss. omnibus, et Edd. primis: *per-
flecto* itidem in Reg. Fux. Par. D'Orv.
Guelf. pr. Edd. Vicent. Junt. Ald.
Colin. et Beroaldi nota, Elmenh.
Pric. Flor. *deflecto* Ed. Scriv. Sed
præflecto præbent Lips. Pal. Guel-
ferb. sec. Oxon. Edd. Ber. Bas. pr.
Colv. Vulc. Scal. &c. Quod præpla-
cet. Fleverat matrona, priusquam
loquebatur. N. Heinsius d. l. conjic-
iebat: *eo insuper flecto*, vel *eo super
flecto*, aut *viro super flecto*. Certe *eo* non

potest hic locum habere. 'Præfieri visus' dicitur, ut alibi 'deseri oculi.' Vide ad p. 5. 'Defletis ad captivitatem oculis.' Millies *visus* et *usus* confunduntur: ut mox. Si quid innovandum, præstet Sopini conjectura, per Græcismum, *visum præfleta*. At tunc præcedere debebat copula ante *et obtestata*, vel omnino illic *fide* legendum. *Oud. Usu perfeto*] *Legendum Visu*: hoc est, diffletis oculis. *Beroald. Diutine visu præfeto*] *Status*: 'Dilectosque premis vultus, et frigida lambis Oscula.' *Pric.*

Obtestata fidem pr.] Zabarell. quoque membranæ dant *fide*, probante Ferrario l. i. Elect. c. 14. uti jam diu edidit Seriverius, passive, quemadmodum in similibus sæpe loquitur Appuleius. Immo Horat. l. O. 1. 24. 'Bellaque matribus Detestata.' Sic sæpe 'testatus,' 'contestatus' passive occurrunt. *Oud. Obtestata fidem præsentium*] *Lib. ix.* 'Cunctos testatur incoram.' *Pric.*

Membra contacta] *Verba concepta* non de nihilo videtur esse in Mss. aliquot et Edd. omnibus ante Colvium. Sed *membra contacta* etiam in Reg. Fux. D'Orv. Oxon. *Pric.* In Par. Guelf. utroque *umbra contacta*. Vulc. Ed. sec. et seqq. *contacta* ediderunt. *Contrectata*, quod *Pricæus* conjecit, jam occupaverat Meursius Crit. Arnob. l. ii. c. 3. Ab Auctore relictum opinor: *singula demonstrat anxie membra contrectata*, vel *contrectans*, *verba concepta d. i. q. t. prænotante*. Eo enim pertinent sequentia. 'Contrectare' vel 'contractare membra' frequens est. Vide ad l. viii. p. 157. 'Studium contrectandæ mulieris.' *Oud. Singula demonstrat anxie membra, contacta, &c.*] In quibusdam est *contacta*: *Lipsius contacta*: legendum *contrectata* puto. Tacitus de Nerone: 'Adduntur his atrociora, nec incertis Auctoribus: ad visendum interfecit' (Agrippinæ) 'cadaver adcurrisse: contrectasse membra: alia vitu-

perasse, alia laudasse,' &c. Utrobique vides de *cadaveree* agi. *Pric. Verba concepta*] *Dicimus verba concepta*, quæ prout enunciantur, ita perscribi solent: nec aliquid præposterum dici fas est. Sæpe jusjurandum offerri solet conceptis verbis. *Plautus* in *Asinaria*: 'Ubi verbis conceptis sciens perjuraris.' *Beroald.*

Tabulis prænotante] *Notarium* sive tabellionem significat, quem et libellionem vocant. *Papinius* in *Sylvis*: 'De capsâ miseri libellionis.' Ex eodem ordine videntur esse 'novatæ,' quorum meminit *Horatius* illo versu: 'De re communi scribæ magna atque novatæ.' Titulus est apud *Juriconsultos* de novationibus, unde et novatis nomen. *Idem. Quodam tabulis prænotante*] *Ammianus lib. xxviii.* 'Cum hæc eadem numerantes notarii prope triginta adsistant cum thecis et pugillaribus.' *Pric.*

Ecce nasus integer] *Matrona* coram testibus membra defuncti integra assignat custodi: quæ ille ex pacto integra et illibata debet repræsentare, peracta custodia. *Beroald.*

Illibata labia] *Neutrum* reposuit *Elmenh.* et cum eo sequentes; quia ita exaratum est in *Florentino* et *Berlin.* Ad nihil fuerat novandum contra reliquos Mss. et Edd. priores. *Femininum* hic genus antique, ut solet, amavit *Appuleius*, vacillantibus temere sæpius editoribus. *L. iii. p. 59.* 'Nares hiantes et labiæ pendulæ:' ut est in Mss. et Edd. ante *Elmenh.* sicut mox in singulari sequitur, 'postrema dejecta labia.' *L. vii. p. 134.* 'Pendulas vibrassem labias.' Ita Mss. non *labia*. *L. x. p. 222.* 'Contorta in modum linguæ extrema labia.' p. 226. 'labiasque modicas, ambrosio rore purpurantes:' p. 231. 'Semihiantes compressit labias.' Nec secus *Pompon.* apud *Nonium* in v. 'Delirare,' ac 'Rictum ferarum.' *Nigid.* et alii apud *Gell. l. x. c. 4. xix. c. 11.* et ipse *Gell. l. xviii. c. 4.* 'La-

biarum ductu.' De prava Donati ad Eunuch. Terent. II. 3. 44. 'demissis labiis,' aliorumque distinctione inter 'labra,' 'labia,' et 'labias,' consule Beroald. et Drak. ad Sil. I. VII. 115. 'Labiisque tremantibus Anna.' Oud. *Illibata labia*] Integra labra. 'Labia' et 'labias' neutro et fœminino genere indifferenter apud Antiquos usurpata reperies: proinde quidam inanem facere discretionem voluerunt, ut virorum 'labra,' mulierum 'labia' esse dicerent. Antiquus versiculus est memoratu dignus, qui ait: 'Anima agra et saucia cucurrit ad labias mihi.' Donatus in Eunuchum: 'Labia,' inquit, 'sunt superiora, labia inferiora, labiæ asinorum proprie dicuntur.' Beroald.

Mentum] Nulli præter hominẽmentum est. Antiquis Græciæ in supplicando mentum attingere mos erat: auctor Plin. De feris quoque dici mentum posse, scripturæ canonicæ testantur, apud quas libro Regum primo scriptum legimus: 'Leo et ursus consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum, et suffocabam interficiebamque eos.' Vetus proverbium est, 'Inter manum et mentum:' idem fere significans quod illud, 'Inter os et offam,' de quo supra diximus. *Idem.* *Salva aures, illibata labia, mentum solidum*] Sidonius VII. 5. 'Omniacensuræ tuæ salva, illibata, solida servantur.' Quæ cum scriberet, Appuleianum hunc locum sectatum esse satis obvium est. *Pric.*

Vos in hanc rem, &c.] Apud Ulpianum Fragm. tit. xx. 'Hæc uti his tabulis cerisve scripta sunt, ita do, ita lego, ita testor, itaque vos Quirites testimonium perhibetote. *Colv.* *Vos in hanc rem boni Quirites testimonium perhibetote*] Et hic, ut supra paulo, mos testamenta condentium respicitur. Testator IV. 24. apud Isidorum: 'Hæc uti in his tabulis cerisque scripta sunt, ita videtur, ita lego,

ita dico: itaque vos cives Romani testimonium perhibetote mihi.' *Pric.*

Consignatis] Signo scilicet septem testium. Beroald.

Facessit] Abit, recedit, verbum comicum. *Idem.*

Et oleum ad lucem luci sufficiens] *Et abest Fux.* In Ed. Scriverii est *ad lucem loci*. Utrumque male: uti bene Beroald. et Roaldus animadvertunt Appuleii lusum in hac voce, quæ primo diem, dein lumen significat. Plura vide ad Suetonii Cæs. c. 31. Stat. lib. I. Th. vs. 435. 'numerosam lucem' dixit de lampadibus. 'Galeæ lucem' dat Sil. I. v. 308. x. 104. Contra 'lumen nascentis diei' pro luce lib. v. pag. 97. Burm. ad Virg. *Æn.* II. 683. Heinsius coniecerat, *ad diluculum*, vel *ad diem*, aut *lucem usui*. Oud. *Oleum ad lucem sufficiens*] Petit tantum olei sibi exhiberi ad noctem illuminandam, lucemque in loco tenebroso faciendam, quantum per totam noctem durabile sit usque in lucem matutinam. Decenter autem dictum, 'Ad lucem luci diei venientis:' alterum ad lucem illuminationis, quam facit lucerna. Beroald. *Et oleum ad lumen luci sufficiens*] Pollux. VI. 19. τὸ διαπαννυχίσαι καὶ διανυκτερεῦσαι ἂν εἴποις, &c. καὶ παραπεῖναι τὴν νύκτα ἐς τε τὸν ἥλιον, καὶ τὸν λύχον τὸν τοῦτοις καίμενον, πάννυχον. *Pric.*

Calida cum ænophoris] *Et calida* non modo in omnibus exaratur Codd. sed et editum jam est in Ed. Junt. post. Promiscue dicitur *aqua calida*, et *calida* vel *caldā*. Vide ad pag. 31. lib. IV. pag. 68. et ad Sueton. Tib. cap. 42. Mox D'Orvill. *oenophoris*, Oxon. *vinoph.* quasi fuisset *oinoph.* Sed in aliis quoque auctoribus *ænoph.* exhibetur. Latini enim Græcam syllabam *oi* expresserunt per *æ*. Quin in Inscript. Fabrett. pag. 705. Cum *ænophoru*, cum calice. Fux. *esteno-phoris*, et c. certarumque r. Guelf. pr. *reliquis*. *Oneratus* malebat quoque

Heinsius. Vide lib. II. pag. 31. 'Cœnæ honestas reliquias tolerans.' *Oud. Cœnophoris*] Vasis vinariis: 'cœnophorum' enim, ut nominis argumentum liquet, significat vas vinarium, apud Lucianum et Mart. reliquosque. Augustinus in VII. de Civitate Dei auctor est, in Liberi æde cœnophorum sisti solere: quod significaret vinum, per id quod continet, id quod continetur. Praxiteles inter cætera opera quæ percenset Plin. fecit et cœnophorum: quod, ut opinor, non tam vas vinarium significat, quam ministrum vini poculum inferentem. *Beroald.*

Discus] Discum vocant vas escarium: unde 'discophoros' dictus, qui in disco, in mensa prandium refert. Divus Hieronymus 'discophorum' scito elegantique vocabulo appellat *Abacuch*, quia scilicet prandium Daniëli deportavit, in lacum leonum conjecto. Legimus in Evangelio, caput Joannis Baptistæ allatum in disco, et puellæ datum fuisse. Apud Antiquos 'aristophorum' quoque dicebatur vas, in quo prandium offertur. Alias 'discus' pro massa plumbi sive ferri accipitur: quod genus est ludi, quo juvenes in ludo contendebant. Disco periit Hyacinthus, deliciolum Apollinis. Poëtæ frequenter disci meminerunt: aliter 'possinaculum' vocant. Inde 'discobolos' dictus, qui discum jaculatur: in quo significato accipitur apud anctores, scribentes discobolon factum esse a Myrone, aliisque artificibus. *Idem.*

PAG. 37 *Capite quassanti*] Videtur Elmenhorstius per hæc exempla p. 95. 133. Ed. Pric. docere voluisse, se errasse in contextu edendo, iisque Pricæus addidit tertium e lib. VIII. pag. 251. 'At ille diu capite quassanti.' Nam uterque exhibuerat *quassata*. Veram ita dicitur, cum illud externa fit vi, ut Apol. p. 477. Ed. Flor. *fronte et occipitio conquassatus*. Floridus edidit *quassato*. Sed hoc notaret mul-

cato, ut I. VI. p. 182. 'Capilloque discisso, et capite conquassato,' sc. *Psyches per Venerem*. Ms. Palat. *quassatus*. Librarii non ceperunt *quassanti* ita dici de ipso capite, sese præ indignatione motante. Atqui non solus Appuleius, sed et antiquiores ita dixerunt. Plant. Asin. II. 3. 23. 'Quassanti capite incedit.' Bacchid. II. 3. 7. 'Subducunt lembum capitibus quassantibus.' Adde omnino Servium ad Virgillii Georg. lib. I. 74. 'Siliqua quassante:' et Burm. ad I. V. Æn. 469. 'Quassantemque utroque caput.' Immo absolute Lucan. I. I. vs. 494. 'Quatiente ruina.' In indignatione etiam Sil. VI. 600. 'Tum quassat caput.' De *partibus* adi ad Petron. c. 33. et Piccarti Peric. Crit. c. 19. *Oud. Capite quassanti*] Indignantis specimen est: ut apud Virg. de Turno in XII. 'Ille caput quassans:' et apud Plautum Trinummo: 'Quid quassas caput?' *Beroald.*

In domo funesta cœnas, &c.] 'Qui luget, abstinere debet a conviviis, ornamentis, et alba veste.' Paul. Sententiar. I. II. cap. 21. *Elmenh. Partes*] Significanter locutus est: nam partes dicuntur eduliorum in mensa, quas amoris testificandi causa solent principes victoribus dare: ut apud Suetonium et Xenophontem legimus, et infra apud Lucium quoque evidenter ostenditur. Græce *μερίδες* dicuntur. Scribit Dicæarchus, non fuisse moris apud Antiquos in cœnis partes distribuere: postea obtinuit consuetudo, ut deficientibus eduliis partes viritim darentur, cum prius potentiores infirmorum alimenta corrumpere: et inde contingeret, ut ex voratrina suffocarentur. Unde factum est proverbium, *μερίς οὐ πύλη*, id est, Pars non strangulat. Hæc ex monumentis Græcorum, secretariisque deprompsimus, studiosorum utilitati consulentes, qui frequenter legent, partes in cœna dari solitas. *Beroald.* Tum illa capite quassanti,

Abi, inquit, satue, qui in dōmo funesta cœnas et partes requiris] Lib. VIII. 'At ille diu capite quassanti, Vos autem, inquit, de cibo vel poculo, vel omnino ulla refectione cogitatis?' 'Cœnas et partes,' ἐν διὰ δυοῖν, id est, ut paulo supra, 'reliquias.' Petronius: 'Diversitor cum parte cœnæ intervenit.' *Pric.*

In domo, &c. in qua totjugis jam diebus ne fumus quidem visus est ullus] 'Algebat clauso nuda culina foco.' Scholiastes ad Acharnens. Aristophanis: Τὸ πῦρ εὐωχίας σημαντικόν. Supra lib. I. 'In cujus hospitio nec fumi nec nidoris nebulam vererer.' Artemidorus II. 9. Ἄνευ τοῦ τροφῆς παρασκευάζεσθαι, οὐκ ἔστιν ἐφ' ἑστίας πῦρ ἰδεῖν. Juvenalis: 'Tum gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.' Scholiastes: 'Nec focum in nostra domo fieri patimur, quod et lugentes observare solent.' *Idem. Toti-jugis diebus*] Id est, tot diebus: nam qua forma *multijuga* pro multis, eadem *totijuga* pro tot usurpamus: et sicut in 'postliminio' et 'legitimo' illud 'liminium' et illud 'timum' nihil significant, sed pro nominis supplemento ponuntur, ita *multijuga* et *totijuga* et horum nominum opinor esse producta, ut *juga* pro additamento supervacue ponatur. In apologia: 'Legisti Aristotelis *multijuga* volumina.' M. T. ad Atticum scribens ait, se '*multijugas*' literas accepisse. *Beroald.*

An istic comissatum te venisse cr.] Palat. Guelf. sec. *conversatum*. In plerisque Mss. et Edd. est *comes*. Sed prætuli i cum Edd. Colv. Vulc. Scal. Wow. et consule quos laudat Drakenb. ad Livii lib. XI. c. 7. 'Quin comissatum ad fratrem imus?' Malim quoque cum Mangani libro *istuc* ob τὸ *venisse*, uti passim 'huc,' 'illuc' adverbia sunt ad locum significantia: quomodo corrigendus videtur Propertius l. I. El. 19. 13. 'Illuc formosæ veniant chorus Heroinæ.' Sic enim in uno Voss. est. In alio Leid.

Dolph. et Var. Clas.

Apul.

illinc, vulgo illic: unde Passerat. e conjectura legebat *vernant*. Infra l. IX. p. 180. *istuc* abierat quoque in *istic*. Guelf. sec. *credis ven*. Oud. *Comessatum*] Convivatum, epulatum, compotatum, ut scilicet et gulæ ventrique genialiter indulgeas. De comessationibus et comessatoribus scripsi affatim in nono Suetonii commentario: ubi id quoque annotavimus, *comessari* proprie dici post cœnam epulari et compotare. *Beroald.* *An isthuc comissatum te venisse credis*] Glossarium: 'Commissatum, ἐπὶ κᾶμον.' *Pric.*

Quin sumis, &c.] Perperam omnino Gruter. licet *simus* etiam sit in Palatino. 'Sumere luctus' est induere sibi animum lugubrem: uti 'sumere constantiam virilem' l. VI. p. 127. et lib. XI. pag. 249. 'Sume vultum lætiores:' et ita p. 251. 'suscipere luctum.' Sic 'sumere fastum' Propertio l. II. 19. 16. ubi vide Passerat. 'Sumere animos,' 'iras,' 'figuras,' Ovidio Rem. Amor. 518. lib. II. Met. 175. XII. 556. 'scenam' l. IV. p. 77. Oud. *Hæc simul dicens, respexit ancillam*] VIII. 'Hic me simul domi, &c. conspexit.' Supra hic: 'Hæc simul dicens, in me respexit.' Fortassis in hac locutione Juvenalis post tot emendatores emendandus. Legimus Sat. IV. 'Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo Ostrea, callebat primo deprendere morsu; Et simul aspecti dicebat littus echini:' ubi vulgo *semel* editur: tale infra hic VIII. 'Officiis inferialibus statim peractis.' *Pric.*

Myrrhine] *Myrrene* vel *Myrrhene* etiam in Mss. Reg. D'Orv. Fux. Lips. Oxon. Guelf. et Edd. ante Vulc. sec. qui bene *i* reposuit e Gr. μυρρίνη: uti in notis Beroaldi. Ven. *Myrehene*, Junt. pr. Ald. Colin. *Byrrhene* vitiosissime. Oud. *Myrrhene*] Nomen ancillæ: μυρρίνη Græce dicitur myrrhus, μύρρανα muræna. *Beroald.*

Trade c. et inc. c. c. pr. facessit de-

6 E

solatus] In Palat. Guelf. sec. est *trad-*
das. Male Mss. Lips. Reg. Fux. Pith.
 Guelf. D'Orv. Palat. cum Colvio et
 sequentibus ediderunt *tr. confestim*.
Et incluso custode, pr. cubiculo facessit
des. ut sub *facessit* subintelligatur *ma-*
trona. Verrum tunc non *custode* de-
 buit scribere Auctor, sed *me*, vel
me custode. Omnino igitur verissima
 est ceterorum codicum et Edd. Vett.
 scriptura *facesse*. Jubet enim matro-
 na ancillam oleum tradere, et protin-
 us cubiculo facessere, incluso Tele-
 phrone custode. *Facessit* contractum
 est ex *facesse*. *Sic*: quod clare patet e
 Florent. in quo est *facesse sit*. At *sic*
 agnoscit etiam D'Orvill. cum Par. et
 Ed. Pric. ac Flor. pro quo Bemb.
 male *hic*. Immo Scriverius jam bene
 expressit *facesse*. *Sic d.* Eaque par-
 ticula ad transitionis connexionem hic
 est necessaria. Vide ad p. 25. Ed.
 Pr. Salmasius conjecit *facessito, d.*
 Oud. *Custode*] Isto scilicet Tele-
 phrone, qui se custodem cadaveris
 futurum spondit. *Facesse*] Abi,
 discede. *Beroald.*

Desolatus] Quasi solus, solitarius-
 que relictus. *Idem.*

Perfrictis] Non vulgo legitur *per-*
strictis, sed in sola Ed. sec. Vulcanii
 e Ms. Lips. cui accedit D'Orvill.
 Sed bene damnavit quoque Pricæus,
 Lib. III. p. 57. 'Unguedine adfricta'
 et 'defrictis pupulis:' ubi eadem est
 varietas, et plura vide. Vulcanius
 margini adlevit quoque *præfrictis*,
 sive ante fricatis. Mirifice in Paræ-
 ano est *perfrigidiscule sed obrimas*
ad v. et Guelf. sec. *perfrictis culis*,
sed obrunatus ad v. a m. pr. *obarm-*
atus a sec. Fux. *perfrutis*, Guelf.
 pr. *perfrutis o.* Oudendorp. *Perfric-*
tis oculis] Moris est oculos digitis
 perfricare, ad somnum repellendum,
 quando reluctantes et invitos placi-
 dissimus ille Deorum cogit connivere,
 et ramum letheo rore madentem su-
 pra capita dormitantium quassat.
Beroald. *Perfrictis oculis, et obarmat-*
is ad vigilias] Omnino legi sic debet,

non *perstrictis*. Infra lib. III. 'De-
 frictis pupulis, an vigilarem scire
 quærebam.' 'Oculos ad vigilias ob-
 firmare' hic, est quod VI. 'inconnivæ
 vigilæ lumina addicere.' Heliodoro,
 τὸν ὕπνον ἐπιπολὴ ἐπιφερόμενον διωθεῖσ-
 θαι. Senecæ 'caligantes oculos in
 opere detinere.' *Pric.*

Crepusculum] Post occasum Solis
 dicitur tempus illud 'crepusculum,'
 a 'crepero,' quod vocabulo Sabino
 significat dubium: a quo res dubiæ
 dictæ creperæ: et a Lucretio dictum
 est, 'creperi certamina belli.' Est
 enim crepusculum id tempus, quo dies
 sit an nox, est dubium. 'Crepusculi'
 apud Antiquos nominati, qui eo tem-
 pore erant nati, ut Lucii, qui prima
 luce, 'Manii,' qui hora matutina: a
 Sidonio Apollinari 'crepusculascens,'
 hora eleganter dicta est pro vesperti-
 na, temporeque crepusculi. *Beroald.*

Concubia altiora] Restitui lectionem,
 quam constanter servant Mss.
 omnes, et Edd. Elmenhorstio priores.
 'Concubium' enim neutro genere
 substantivum est apud Plantum in
 Trin. IV. 2. 44. Varron. de L. Lat. p.
 45. et apud Serv. ad Æn. II. 268.
 Censor. de Die Nat. c. 24. At *concu-*
bia altior, quam lectionem, e con-
 jectura Schickeradi in Epist. Crit. taci-
 te reposuit Elmenh. nusquam legi:
 ut substantive sumatur. Alioquin
 enim 'nox concubia' adjective poni-
 tur a Cicerone, Livio, Tacito, Valer.
 Max. et Floro lib. IV. 2. 37. 'nocte
 concubia.' Macrobi. Sat. I. 3. 'Deinde
 concubia nox et inde intempesta.'
 Quod et restituendum Martino Ca-
 pellæ lib. I. p. 14. 'Concubiæ aut in-
 tempestæ noctis silentio.' Sic enim
 veterrimus Cod. Scriverii; vulgo *con-*
nubiæ. Si vero subintelligas e præ-
 cedentibus vel seqq. τὸ nox, contra
 Latinæ linguæ genium junguntur duo
 adjectiva: ad hæc 'nox concubia'
 vel 'noctis concubia' num *altior* vel
altiora dici possint, dubito; item an
 unquam *concubia* in plurali occurrant.
 Quare ego hic deleverem τὸ *altior* vel

altiora, e prioribus repetitum. Optime procedunt *nox altior*, et *deinde concubia*, et *jam nox intempesta*. Ac sic solent noctis partes describere Romani. Vide citata loca: et tum *concubia* clare erit adjectivum, ut apud optimos quosvis. *Concubia* in Pith. *Oud.* *Altior*] *Profundior*. *Concubia*. Apud Macrobi. dies ita dividitur, ut post vesperam prima fax dicatur, deinde concubia, et inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus gerendis rebus. M. Varro noctem intempesta ab aliis concubium appellari docet, ab eo quod fere omnes cubent: ab aliis, quod sileretur, silentium noctis: quod idem tempus 'conticinium' Plantus vocat. Hinc apud historicos, maximeque apud Livium, identidem leges, 'silentio noctis' eductas copias: ubi accipe pro nocte intempesta sive concubia, super qua re in superioribus quoque non indiligenter scripsi. Scito autem me non tam ex oblivione quam animi sententia non parum multa bis terque repetere, ut scilicet satisfaciam veteri proverbio, quod inquit, *δὲς καὶ τρίς τὸ καλόν*. quod significatur, quæ pulchra sunt, bis et ter et sæpius dici oportere. *Beroald.*

Formido cumulator quidem] Lib. I. 'Crebritas ipsa metum mihi cumulat.' *Elmenh.* Facile substantivum verbum erat subintelligi potest. 'Cumulator formido' dicitur, ut 'cumulata venia,' &c. Adi Comm. ad Virg. *Æn.* IV. 436. Si tamen Ms. idoneus Brantii firmaret conjecturam, non refragarer. Nec satisfacit hic loci istud *quidem*. *Oud.* *Nox intempesta*, *mihique formido cumulator*] Virgilius: 'Simul ipsa silentia terrent.' Idem: 'Hinc exaudiri voces et verba vocantis Visa viri, nox cum terras obscura teneret:' ubi Servius: 'Ut augeret terrorem, tempus adjecit,' &c. *Pric.*

Mustela] Significatur maga, quæ, in mustelam transfigurata, introrepsit intra cubiculum. Placita magorum, vel potius vaniloquia, existi-

mant vi magica homines, potissimumque mulieres, transformari in mustelas, mures, feles, et id genus bestiolas, quod et vulgus credit, cui id quoque persuasum est, fœminas certis quibusdam diebus equitare super bestiolas, et cum Diana sive Nerodia de silentio noctis loca multa peragraré. Cujus rei mentio fit in decretis canonicis 26. quæstione 5. Cæterum hæc omnia falsa esse, confidenter existimare debemus: etenim, ut docet divus Augustinus, non potest homo immutari in aliam effigiem: sed illusiones sunt, et phantasmata dæmonum, qui ludificatores sunt mortalium: qui instar Protei omnia transformant sese in miracula rerum, quibus homini præstigiae difficiles esse non possunt. Denique huc referunt ecclesiastici scriptores omnia illa, quæ de Circe, quæ socios Ulyssis mutavit in bestias; quæ de Arcadibus, qui in lupos transfigurabantur; quæ de his qui in jumenta versi annum bajulabant, memorantur. Sed ad propositum: Mustelarum duo sunt genera, distant magnitudine: Græci vocant *ικτίδας*: dicitur et *γαλή*. est quædam mustela domestica, quæ in domibus nostris oberrat, et catulos suos (ut auctor est Cic.) quotidie transfert, mutatque sedem: ob hoc dixit Plaut. in Sticho: 'Certum est mustelæ posthac nunquam credere: nam incertiores nullam novi bestiam, quin et ipsa decies in die mutat locum.' Plin. et Solinus tradunt, mustelarum virus exitio esse basiliscis, quos interficiunt in cavernis solatib: necantur illi simul odore, commoriunturque, et naturæ pugnam faciunt. Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur. Scribunt Grammatici, mustelam dici, quasi murem longum, a longitudine, unde et telum dictum. Genitalia ossea sunt mustelis. Catulus mustelæ efficax est contra mala medicamenta. *Beroald.*

Contra me constitit] Edd. Vicent. Junt. Ald. circa, confusione et aberratione frequentissima. Vide Roald. ad lib. vii. p. 84. Ed. Lugd. 'contra montis fastigium:' me ad Frontin. lib. i. c. 4. § 7. In Palat. *consistit*. Huc autem pertinet egregius locus Æliani lib. xv. de Anim. c. 11. de mustelis: *Νεκροῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθενται γαλαί, καὶ μὴ φυλαττόμεναι ἐπιτιθεῖσι, καὶ σὺλῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκροφούσι.* ubi quis non videt post *ἐπιτίθενται* prave subjici *ἐπιτιθεῖσι*? Ms. Augustan. cujus varias lectiones olim Hamburgo ad me misit Celeb. Jo. Christ. Wolfius, dat *ἐπιθῶσι*. Lege *ἐπιθέουσι*, irruunt. *Oud.*

In me destituit] Fux. *destitit*. Roald. Sic et Regius. Sed male; nec melius rescribere tentavit Heinsius *destinavit*. *Destituit* est defixit. Gracchus apud Gell. lib. x. c. 3. 'Palus destitutus est in foro.' Vide Drakenb. et quos laudat ad Liv. lib. xxiii. cap. 10. 'Ante pedes destitutum.' Hinc et sistere significat, ut videbimus latius lib. iv. p. 65. 'fugam destituo.' *Oud.* *Obtutum acerrimum in me destituit*] Gloss. 'Obtutus, ἔντασις ὀμμάτων.' et in alio, 'Ἀπενσμός, obtutus,' &c. Virgil. vii. 'Defixa Latinus Obtutu tenet ora:' et xi. 'Obtutuque hæret defixus in uno.' *Pric.*

Tantillulum animalis] Pith. *tantillum animal*. In Edd. ante Colvium erat *tantillum*, ut infra h. l. 'Ne præsentia quidem n. tantillum conterriti,' lib. iii. p. 47. 'Tantillo crimine,' p. 52. 'tantillum scrupulum.' Et sæpius. A 'tantus' enim est 'tantulus.' Vide ad lib. iii. p. 59. Hinc *tantillus*; inde ergo *tantillulus*, non *tantullulus*, ut in Zabar. Ms. Servant enim Mss. sed legunt, ut Reg. Fux. Guelf. uterque, Palat. Oxon. Par. D'Orvill. Zabarell. *tantillula animalis*. Quod merito probat Ferrar. lib. i. El. c. 14. *Animalis* substantive dicitur feminino genere: ut crebro dant Mss. et Edd. Vett. in lib. de

Mundo. Sic p. 735. 'Animalium nantium pinnigerarumque ceterarum:' p. 742. 'Animales simul abire patiatur:' p. 752. 'Animalium pinnatarum.' Neque aliter Mss. duo Voss. Franek. Arundel. in Vitruv. præfat. lib. viii. 'Alit et nutrit animales pascendo.' Vulgo *animalia*. Sic et *animans* usurpatur. Cic. lib. i. de Leg. c. 9. 'Ceteras animantes abjecisset ad pastum:' ubi in uno Cod. prave inveni *cetera animalia*. i. de Off. c. 28. 'Præstantiaque animantium ceterarum:' ubi consule viros doctos, uti et Gronov. ad Liv. lib. xxviii. c. 27. 'Insuetos fœtus animales edere:' ut est in Mss. multis, item Heins. ad Ovid. Met. i. 70. Reddenda vox *animans* Lactantio Carm. de Phen. vs. 70. 'Nulla nocens animans.' Sic enim Mss. quod vidi dein occupatum a Cl. Buemann. Adi et Heusing. in Antibarb. p. 436. Plin. lib. vii. c. 1. 'Unum animantium cunctorum.' In antiquissimo Cod. Leid. est *cunctorum*. Mart. Cap. lib. i. p. 18. 'Cunctorumque species animantium.' Veterrimus Ms. Leid. dat *cunctorumque*. In scriptura scil. Longobardica plurimum vix ei ab u distingui potest. *Oud.* *Præ nimia sui fiducia mihi turbaverit animum*] Avide arripuit hanc lectionem Scriverius. Probavit etiam cum Elmenhorstio Pricæus, male sua (vide ad lib. v. p. 90. 'fatigationem sui') exprimens. Mihi secus videtur. Non tam præsentia mustelæ erat turbatus Thelephron, quam fiducia ejus, quia 'obtutum acerrimum in ipso defixerat:' præ hac nimia fiducia animus ejus turbabatur. At *turbarit* recepi, vel restitui potius. Nam sic exstat in omnibus Edd. ante Bas. pr. et Mss. D'Orvill. Palat. Oxon. Fux. Guelf. sec. *Idem.* *Ut tantillulum animalis præ nimia sui fiducia mihi turbaverit animum*] Nil equidem mutem, nec spernenda tamen cujusdam Ms. lectio, *præsentia sua fiduciam mihi tur-*

baverit et animus: figura ἐν διὰ δύοιν dicta. Infra hoc lib. 'Ac ne præsencia quidem nostra tantillum conterriti,' &c. *Pric.* *Tantillum animalis*] Elegantius dicimus 'tantillum animalis,' pro parva bestiola, quam tantillum animal. Ita enim enunciatum refertur ad contemptum. Annotat Donatus, hac elocutione per obliquum, ut 'quid hominis,' 'quid mulieris,' contemptum significari: quod si recto casu proferatur, non esse contumeliosum. *Beroald.*

Quin abis] 'Comminantis est, et abigentis a se.' Donat. ad Terentii Andr. *Pric.*

Impurata bestiola] Fux. *impurata bestiola*. Roaldus. Palat. *inpyta b. Guelf.* sec. *inputata b.* Ed. Bas. pr. *incurata bestiola*, cum in ceteris Edd. et Mss. sit *bestia*. Floridi Ed. *inpura*. Satis negligenter. *Impurata* vox obvia Plauto et Terentio, sed et Nostro lib. ix. p. 183. 'Inpuratissima illa capita.' *Oud.* *Incurata bestia*] *Impura*, maculosa, fœda: impurus aliquo vitio maculatus dicitur et improbus. Plautus: 'Incurate leno.' *Beroald.*

Musculos] Pith. *Guelf.* sec. *mosculos*. Reg. *musculus*. D'Orv. *mustelos*: quod juvat Scriverii lectionem *mustelus*: qui videtur non potuisse concoquere *mustelam* in *murium* genere poni. Sed iis illam adscribit Thelephron præ indignatione per contemptum et contumeliam, ut bene advertit Floridus; nisi malis *mustelulas*. *Oud.* *Musculos*] Tanquam et mustela ipsa ex musculorum genere sit. Jecuscula musculorum bruma dicuntur augeri: auctor M. Tullius in ii. de Divinatione. Inter ea quæ neque placida sunt, neque fera, sed mediæ inter utramque naturæ, numerantur a Plin. mures domorum incolæ: qui tradit, musculis inesse præsagia, ut scilicet ruinis imminentibus præmigrant. Hinc festiviter M. Tullius: 'Reliquæ tabernæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures migraverunt.' Scitum est illud M. Catonis: consultus, a quo-

dam, qui sibi a soricibus sive musculis erosas caligas diceret, respondit, illud monstrum non esse: sed monstrum illud habendum fuisse, si sorices a caligis roderentur. De musculis, quam in homine sint innumeri, suo loco mox plura dicentur. *Beroald.* *Teque ad tui similes musculos recondis*] Oxon. *Teque atque tui*, &c. eo recidit quod et ex alio Ms. Colivius produxit. *Pric.*

Præsentarium] Quæ nunc et in præsencia sine procrastinatione exhibebitur: 'præsentaria remedia,' quæ illico sanant: et 'præsentaria pecunia,' quæ præsens numeratur: 'venenum non præsentarium' ab A. Gellio dictum, quod non statim necaret, mortemque in diem proferret. Plautus in Mostellaria: 'Ubi id erit factum a me argentum petito præsentarium.' Plin. remedia 'præsentissima' identidem ea vocat, quæ ocysime auxiliantur. *Ber.*

Terga vertit] Glossæ: 'Εἰς πύγην δίδωμι. terga do.' *Pric.*

Nec mora, cum me somnus profundus, &c.] Homerus: Περὶ κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον. *Idem.*

Somnus profundus] Intelligi vult, hunc somnum altissimum vi magica immissum esse ab illa maga, quæ, sub specie mustelæ introrepens, fuerat exterminata ejectaque. *Beroald.*

In inum barathrum] Sive χθονὸς βέρεθρον Hom. II. θ. 14. vel Ἀΐδαο βέρεθρα Apoll. II. 264. ubi vulgo male exsulat ἐξ, ac 'Chaos barathri' Val. Flacc. II. 86. *Oud.* *In inum barathrum*] In ipsam quasi mortis et manium profunditatem. *Ber.* [Quæ hic de Barathro habet Beroald. supra jam dicta sunt: quare ea repetere nihil opus. J. Bosscha.]

Ut ne, &c. discerneret, duobus, &c. quis esset] Vitiose in D'Orv. nec, &c. *discernet duobus, &c. p. esset*. Lipsius margini adlevit *e duobus*. Nec male. Ceterum, ex summi J. F. Gronovii sententia, hic quoque legendum foret *decerneret*, sive dijudicaret, et certi

quid statueret. Quam cum aliis etiam probat Cl. Drakenb. ad Liv. lib. vii. c. 9. 'Nec, qui potirentur, incertis viribus, satis discerni poterat.' Juvat unus alterque Cód. in Sueton. Calig. c. 25. 'Matrimonia contraxerit turpins, an dimiserit, an tenuerit, non est facile discernere : ubi vide. Simillimus hisce locus est Nostri lib. viii. p. 165. 'Ut discernere prorsus nequiremus, quam p. cavere-
mus cladem, comminus canum, an eminus lapidum.' Nil temere igitur in Appuleio mutem. *Oud. Deus Delphicus*] Apollo, qui Deus est divinationis. Delphis fuit clarissimum in terris oraculum Apollinis, sub monte Parnaso, ubi medium et umbilicus terrarum esse traditur: quod negat Varro. *Beroald.*

Quis esset magis mortuus] Id est, 'inter.' Vide ad Matth. ix. 5. et xxi. 31. notata. *Pric.*

Inanimis] Quasi sine anima et spiritu: hoc est, exanimis. M. Tul. in Hortensio, solertia effici dicit, ut, in anima quæ sunt, vivere et spirare videantur. *Beroald.*

Et indigens alieno custode] Simile apud Scriptorem ad Hebræos v. 12. *Pric.*

Pene ibi non eram] Post vocem non *pene*, sed *custode* distinctio ponenda. Amator adolescens apud Plantum Cistell. 'Nullam mentem Animi habeo: ubi sum ibi non sum.' At proxime ad sensum Philostratus ii. 14. *Καθεύδοντες, ἐκτείνουσιν ἑαυτοὺς ὥσπερ οἱ ἀποθνήσκοντες, ὅθεν μετὰ τινος λήθης ἀνίστανται, καὶ ἄλλοσέ ποι μᾶλλον εἰσὶν ἢ οὐπὲρ εἶναι δοκοῦσι.* Simile illud infra lib. iii. 'Præsentis facti stupore defixus, quidvis aliud magis videbar esse quam Lucius.' *Idem.*

Commodum noctis inducias cantus perstrepebat] Pal. Pith. *commode*. Pro noctis malebat Lips. *nocti*. Pro cantus in Reg. Fux. *cunctos*. Divinaram olim prædicebat, ut apud Virgil. de Moreto vs. 2. 'Exenbitorque diem cantu prædixerat ales.' Prudent.

Cathem. H. i. 2. 'Ales, diei nunciis, Lucem propinquam præcinit.' *Monere* dixit Lactant. in Phœn. vs. 45. 'Incipit illa sacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem voce monere novam.' Ut *monere* adhibuerit de alite, qui Phæbo sacer est. Oraculis enim et auspiciis est proprium. Vide ibi Burmann. et Comm. ad Lucan. lib. i. 587. 'Monitus errantis in aëre pennæ.' In Oxon. *vociferare*. Voss. optimo *referre*. Vulgo *ciere*: quod non moverem, si addicerent Codices. Eodem enim sensu Gallus 'provocare diem,' 'evocare Auroram,' &c. apud Poëtās dicitur. At certe nihil nunc in Antore nostro mutem. Sic 'perstrepere' de Psittaco in Flor. N. 12. de ansere Virgilius, ut notum est. De cycnis in pervig. Ven. 'Stagna cycni perstrepunt.' Ac cum quarto casu lib. v. p. 148. 'Multa sermonibus mutuis perstrepebant:' pag. 158. 'Verba substrepebant.' Sed et h. lib. pag. seq. 'Questus instrepebat.' Huic faciunt et illa e lib. xi. 'Religiosi primam nunciantes horam perstrepunt.' Cicero et 'obstrepere' dixit passive pro Marcello cap. 3. *Oud.*

Cristatæ gallorum cohortis] *Crista* Fux. Reg. in quibus perperam, ut in Guelf. pr. et Lips. Cod. et Ed. Vulc. sec. Scriv. adest *gallorum*, quod quivis deprehendit glossam fuisse interlinearem τῆς *cristatæ cohortis*. Sicuti abest recte a ceteris Mss. Adi etiam Priæum. Ovid. Fast. i. 455. 'Nocte Deæ Nocti cristatus cæditur ales.' *Cohortatis* Pith. *Idem.* *Cantus perstrepebat cristatæ gallorum cohortis*] Illud *gallorum* ab importuna manu irrepsit, abestque ab Oxon. Cod. Martialis: 'Cristatæque sonant undique lucis aves.' *Pric.* *Cantus cristatæ cohortis*] Gallos gallinaceos significat, qui, ut Plin. noster eloquenter tradit, vigiles nocturni sunt, atque excitandis in opera mortalibus, rupendoque somno geniti: norunt sidera, et ternas distinguunt horas, quartaque cas-

trensi vigilia ad curas laboremque revocant. Ambrosius, in v. Hexameri, de galli cantu hæc refert: 'Est galli cantus suavis in noctibus: nec solum suavis, sed etiam utilis: qui, quasi bonus colibator, et dormientem excitat, et sollicitum admonet, et viantem solatur, processum noctis canora voce protestans.' Hinc tempus post mediam noctem, auctore Macrobi. *gallicinium* dictum. 'Noctis inducias' non minus scite quam eleganter appellat, horas nocturnæ quietis, quibus per quasdam quasi inducias animantes tuto dormiunt, quiescunt, recreantur: id quod induciis datis fieri solet: 'induciæ' autem sunt, ut docet M. Var. pax castrensis paucorum dierum. Item alio in loco: 'Induciæ,' inquit, 'sunt belli feriæ.' Donatus, inter Grammaticos classicus, atque enunctæ naris, Inducias dici ex eo autumat, vel quod in diem dentur: vel quod in dies otium præbeant. Aliter Aurelius Omilius, et A. Gell. super induciarum etymologia. Græci ἐκχευρίαν, ab abstinendis manibus appellarunt, nam per cessationem istam pugnae pacticinam non pugnatur, et manus cohibentur. Inducias primus invenit Lycaon. *Beroald.*

Expergitus] Evigilans. Apud Antiquos 'expergere' accipitur pro expergefaceret et excitari. Idem dicebant 'expergisceret,' pro expergisceretur. Pomponius: 'Ut si quis dormitaret, expergisceret.' *Idem.*

Cadaver accurro] *Ald. cadavere:* unde Groslotius faciebat *cadaveri*. Sed optime se habet vulgata. P. 56. 'Trepida me accurrit:' ubi idem volebat *ad me*. Et passim Nostro. *Occurro* Fux. *Oud.*

Admoto lumine, revel. ej. facie] *Com-moto* Pith. Bertiniani Codicis lectionem vulgatæ multum præstare censet Sciopp. lib. III. Susp. Lect. c. 6. quia verisimile credit, lucernam de summo cubiculi dependisse. Perpe-

ramsane. Nam dominae jussu lucernam et oleum Myrrhine ancilla Thelephroni soli relicto tradiderat, isque non eam aliubi suspenderat, sed juxta se statuerat. Hanc igitur manu nunc admovit, ut accuratius cuncta cognosceret. Quod et paullo post fecit matrona, 'sub arbitrio luminis cuncta recognoscens.' De verbo 'ad-movere' adi Burm. ad Virg. Ecl. III. 44. 'Necdum illis labra admovi.' Præterea 'amoto linteo et revelata facie' sunt δὲ τὰ ἀντὶ. Rectius scripserat Auctor lib. III. pag. 79. 'Arrepto pallio retexi corpora.' Fux. *revelata ej. Palat. facie ejus.* Idem. *Revelata*] *Rejecta*, discooperata. *Beroald.*

Rimari] Curiose scrutabar. 'Rimari' enim est scrutari, et quærere. 'Rimari' proprie dicuntur sues, ut Grammatici tradunt, cum pascentes cibi gratia glandes rimantur de rimis terrarum: unde rimari significat pascere. Virg. 'Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri.' *Idem.*

PAG. 38 *Cum hesternis testibus*] *Palat. Par. Guelferb. Ed. Bas. pr. externis, Oxon. extenis:* unde Priscus conjecit *septenis*. Cave, quid mutes. 'Hesterni testes' sunt, quos heri advocaverat. Ac variatio ista in hac voce est perpetua. Vide Drakenb. ad Liv. lib. XL. 14. Heins. in Advers. lib. II. cap. 4. eumque et Burm. ad Ovid. lib. III. Art. 154. ac lib. v. Fast. 507. 'Hesterno stipite:' ad Æn. VIII. 543. 'Hesternumque Larem.' Atque hanc vocem putem reponendam quoque apud Ovid. lib. IV. Metamorph. vs. 662. 'Clauserat Hippotades hesternos carcere ventos.' 'Hesterni venti' sunt, qui heri flaverant, et quos nunc carcere continebat Æolus. Nam hinc Persens vs. 620. erat 'Per immensum ventis discordibus actus.' Vulgo legitur *æterno*, qui ita dici nequit respectu ventorum, qui ex eo sapins ante et postea eruperunt. Nequidquam ergo

eam defendunt editor Columellæ in Præf. et vir doctus Misc. Obs. vol. VII. p. 274. *Oud. Corpori superuens*] Oxon. *supratque*. Guelf. pr. *superveniens*, sec. *subruens*. Pricæus mallet *corpus* ex lib. I. p. 12. 'De alto decidens Socratem superruo.' Sed ibi vim notat majorem. Hic tantum celeriter *supercubans*. quod dativo junxit Auctor lib. VI. p. 129. 'Europam tauro supercubasse.' *Id. Uxor misella*, &c. *introrupit anxia*, et *statim corpori superruens*, &c.] De Charite lib. VIII. 'Mariti cadaver adcurrit, labantique spiritu totam se super corpus effudit.' Pro corpori malim *corpus superruens*. Supra lib. I. 'Socratem superruo.' *Pric. Hesternis*] Qui hesternio die evocati introductique fuerant: ab heri hesternus, non ab extra. *Beroald. Cum hesternis testibus*] Oxon. *cum extenis t.* unde forsitan septenis legendum. Supra in hac ipsa fabula: 'Introductis quibusdam septem testibus.' *Pric.*

Sub arbitrio luminis] Ammianus lib. XXVIII. 'Vestēs luce nitentes arbitra.' *Idem.*

Actorem] *Coctorem* Pith. Vere *actorem* præbent ceteri Msti; additque Guelf. pr. glossam *procuratorem*, uti legendum jam monuerat quoque J. Gulielmus lib. III. Verisim. cap. 4. Perpetua in his similibusque vocibus est confusio. *Actor* est *πράκτωρ*, διοικητής, œconomus et dispensator, e *Procuratorum* genere. Adi viros doctos ad Plinium lib. III. Ep. 19. 'Sub eodem procuratore, ac pæne iisdem actoribus;' uti et Ill. Bouhier. in Gall. Explic. de Marmor. p. 43. *Oud. Et ei præcipit*] Vulgati, *eique*. Colvius. Hi sunt modo Edd. Colin. et Bas. Priores non agnoscunt copulam cum Pith. et Bertino: quare Scriver. et seqq. uncis includere. Ac certe non desideres. Habent tamen et *ei* Florent. quoque, Reg. Fux. Oxon. D'Orvill. *præcepit* Bas. pr. Dein *præmens* pro *præmium* in Pith.

Oud. Philodespotum requirē actorem, et ei præcipit, &c.] Hic mos opulentiorum: non suis, sed procuratorum manibus et dabant et solvebant. Matth. XX. 8. λέγει ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεισον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν. Infra lib. IV. de divite munerario: 'Jubet nobis gaudii sui gerialis decem aureos, &c. adnumerari.' Vox 'Philodespotus' apte servo tributa. Pollux III. 8. ex Lysia, ἀνδράποδα φιλοδέσποτα. Sic 'amicum Mancipium Domino' Horatius dixit. *Pric. Philodespotum*] Nomen proprium est ex duabus dictionibus Græcis compositum: quod significat domini, sive dominae amatorem. *Beroald.*

Sedulum] Navum, diligens, industrium, 'Sedulo' adverbium est, quod significat sine dolo et impense: auctores Donatus et Nonius. *Idem.*

Ob sedulum istud ministerium inter ceteros familiares, &c. nostros dehinc *numerabimus*] Lucianus in *Reviscentibus*: τὸ λοιπὸν ἴσθι ἡμέτερος ὢν. Apud Procopium 2. Gothic. Φίλον μὲν αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα Χοσρόη βασιλεῖ ἐκ τοῦ ἔργου τούτου ἰσχυρισάμενος ἔσεσθαι. *Pric.*

Insuperato lucro diffusus in gaudium] 'Largioris quæsticuli copia lætatus,' ut infra lib. XI. loquitur. *Idem.*

In aureos refulgentes, &c.] Lib. IX. 'Demonstrat ei novitate nimia candidēs, &c. aureos.' *Idem.*

Quos identidem manu ventilabam] Seneca 'concutere' dixit IV. 6. de Benef. 'Tres aut quatuor denarios' (inquit) 'non invita manu domum retulit, subinde concutiens.' Hieronymus 'insonare': 'Munera vel parva vel magna non sprevi? in manu mea æs alicujus insonnit?' *Idem.*

Identidem ventilabam] Frequenter agitabam. Signate locutus est: ita enim facere solemus, ut nummos manu tractantes quasi 'ventilemus.' Columella præcipit, ne frumenta in horreo 'ventilentur.' Notissimum

illud: 'Ventilat æstivum digitis sudantibus aurum.' *Beroald.*

De famulis tuis unum putato] De hac loquendi forma ad Luc. xv. 19. dixi. *Pric.*

Quoties operam nostram desiderabis, fidenter impera] Plaut. Cistell. 'Si quid est opus, dic, impera.' Et Pseudolo: 'Quin tu, quicquid opus est, audacter impera.' Hieronymus ad Theodorum: 'Quicquid posse me scieris in opere spirituali, audacter impera.' 'Quoties operam nostram desiderabis,' est, quoties maritum, aut alium quem ex tuis necessariis et propinquis sepelieris. Hic est 'infaustus sermo' ille de quo infra statim: hoc illud 'omen nefarium' quod continuo heic execrantur omnes: quod non intelligens Beroaldus quas nugas de mustela promit! *Idem.*

Omnes nefarium execrati, raptis] Scriverius e Bert. et Vett. Edd. *omnisuriam exertis fecit omnifariam execrati.* Sed reliqui Mss. item Becichemi Ep. 71. et Ed. Junt. post. cum Colv. et seqq. dant, *omnes nefarium exsecrati*, quod, utpote sani sensus, retinui, nullus dubitans tamen, quin Gruteri lib. v. Susp. c. 6. et Merceri ad Aristæm. Epist. l. i. Ep. 3. p. 215. emendatio sit egregia certissimæque, merito probata ab Elmenh. *Pricæo*, et Florido, *omen nefarium exsecrati.* Istud enim consistebat in verbis Thelephronis, sub quibus latebat omen de morte secundi mariti, vel adfinium ejus matronæ, qui post mortem adservandi essent; quare ipse paullo inferius 'infaustum sermonem' vocat. Ubivis voces 'omen' et 'omne' a librariis, etiam typothetis confundi, nemo nescit, et in ipso Appuleio aliquoties occurrit. *Oud. Familiares omen nefarium execrati]* Seneca cap. 9. ad Marciam: 'Quis nostrum de exilio, &c. de luctu cogitare ausus est? quis non, si admoneatur ut de his cogitet, tanquam dirum omen respuat,' &c. *Pric. Omnifariam]* Ex omni

parte: 'aliquot fariam' dixit Varro in primo de Re Rustica: pro eo quod est, in aliquot partibus et locis. Tradit Festus, Antiquos dixisse 'multifariam': quod videlicet in multis locis fari poterat: 'omnifariam' doctrinam vocant omnigenam, et omni disciplinarum genere consarcinatam. *Beroald. Exertis]* Eductis expositisque. Peculiare fuit et gentilitium Cethegorum, ut humero exerto irent in expeditionem: unde nudi poetico epitheto appellati. Silius: 'Ille humero exertus gentili more parentum.' *Idem.*

Raptis cujusque modî telis] Virgilius: 'Raptis concurrunt undique telis.' Philostratus vi. 13. Ἀρπασάμενοι ξύλα καὶ λίθους, καὶ ὅ, τι εἰς χεῖρας ἐκάστω ἔλθοι. Aristides Panathen. τῶν ὕπλων ἀπορία τῷ φανέντι χρῆσάμενοι. *Pric.*

Offendere] Pro offendebat: infinitivus pro indicativo, apud historicos et poëtas frequentissimus. *Beroald. Impingere]* Impingebat, contundebatque. Hieron. 'Impegi novissime in Daniele.' *Idem. Pugnis ille malas offendere, scapulas alius cubitis impingere]* Plinius iii. Epist. 14. 'Alius fauces invadit, alius os verberat, alius pectus et ventrem.' Juvenalis: 'Ferit hic cubito, ferit assere duro Alter, et hic lignum capiti incutit, ille metretam.' Infra lib. ix. 'Qua pugnis, qua cubitis, &c. totam faciem manusque ejus converberat.' *Pric.*

In modum superbi j. Adoni vel must. &c.] Primo temere nimis Appuleiani interpretes Colvium secuti sunt, rescribendo *Adonei* pro *Adoni*. Nam, licet poëtæ quidam Adonidem vocarint quoque *Adoneum* vel *Adidoneum*, ut latius docet Voss. ad Catullum p. 71. non hinc sequitur, Appuleium ita formasse hoc nomen. Potius tum recipi mereretur ipsa Codicis D'Orvilliani scriptura *Adonis*. Sic enim Auctor nomina, quorum casus alii formant in *idis*, &c. iisdem syllabis ex-

pressit per omnes terminationes, ut 'Osiris,' 'Serapis,' lib. xi. pag. 245. 259. 261. Immo hoc ipsum lib. viii. pag. 170. 'Cum suo Adone Venus domina:' et Reposianus in Catal. t. i. p. 42. 'post vulnera Adonis:' in Dativo in inscript. apud Murator. t. iv. pag. 2099. D. ADONI. SIG. EX VOTO. M. VLPIVS. ET. AVR. SABINA. P. L. T. Vide de his Muncker. ad Hyg. F. x. 'Αδωνα in Accus. in Epigr. Nossidis. Adon etiam apud Fulgent. in Nominat. Sed vide Serv. ad Ecl. x. 18. In Accusativo Arnob. lib. iv. pag. 145. 'Arsisse Proserpinam in Adonem.' Ex quibus patet, errasse cum aliis Ill. Bouhierium, quum pronunciat, Adonis in Genitivo non esse Latinum ad Pervigil. Veneris p. 186. 'Factæ Adonis de cruore.' Et sic Plin. lib. xix. c. 4. 'Hortos regum Adonis et Alcinoi.' Vide Heusing. in Antib. p. 449. Verum Adoni exhibent Mss. ceteri et Edd. Vett. Abdoni Oxon. Ad hæc nemo, quod sciam, Poëtarum Adonidem ita laceratum ac discriptum cecinit, cum tantum inguine ejus per aprum admorso perierit. Immo nec quisquam illum 'superbum' vocavit. Hinc Barthius Advers. lib. xxxii. cap. 6. conjiciebat, Adoni esse e glossa ab sciolo adjectum, et Auctorem de Hippolyto fastidioso cogitasse; vel legebat, *semper lugentis*, vel *semper bijuvenis* Ad. quia idem Baccho fuit. 'Credat Judæus Apella, Non ego.' Marklandus vero ad Stat. lib. i. Silv. 4. 26. in Ad-dendis volebat reponi Edoni sive Thracii Orphei, quia adjective Statius ait 'Edonas hiemes.' De quo nomine adi præter alios ad Lucan. lib. i. 675. Atqui de Orpheo statim sequi videbimus; neque ille juvenis erat superbus. Verius ergo summi viri, Salmasius et Heinsius, subodorati sunt, Appuleium hic ob oculos habuisse 'Pentheæ,' ut statim 'Orphea.' Eorumque hic in Schedis Edoni vel ad Ovidii lib. i. Metam. vs. 504. legebat

Aonii, ille ad Solin. in Exercit. p. 112. Aonis. Nam quis Thebas, Penthei patriam, nescit dici Aonias? Sil. lib. xii. 220. 'Aonium plectrum.' Dicitur autem 'Aon' et 'Aonius,' ut 'Ion' et 'Ionius' Martian. Cap. p. 313. 'Calamos Aones in laudes inflavere cælestium:' ubi in Ms. etiam Adones. Græca captata esse ab Appuleio, liquet ubique et fatetur ipse in prologo. Dein loco omnium vexatissimo *vel musteluatis* aut *mustelatis pipletis*, quod habent plurimi Mss. in his Regius, Guelpherbytani, D'Orv. et Edd. primæ cum Colv. Vulc. et Wow. quibus proxime accedit Oxon. *mustulatis pipletis* exhibens, et Pitheæanus *mustelatis pipletis*; *mustelatis peplis* ex correctione Beroaldi, confirmata per Barthii Ms. ediderunt Junt. Ald. Colin. Bas. sec. Vulc. sec. sive vestibus mustelino colore per sanguinem suum infectis: ridicule, ut monuit jam Pius; nec minus inepte conjecerunt L. D'Orleans ad Tacit. lib. xi. Ann. pag. 609. *Marsyæ miselli vatis pepletis*; in qua conjectura proprium nomen plane redundat; et Barthi. dicto Advers. loco, *mostellatis peplis*, i. e. vestibus, quibus monstrosæ lincinationes corporum intextæ erant. Marklandus conjecit, *miselli vatis Eupolidis*. Sed præterquam quod hæc conjectura nimium a Mssorum lectione recedat, non solet Auctor exempla sumere in hoc libro, nisi ex fabulis; ut convenit stylo Milesio, neque Eupolidis mors hanc rem exprimit. Nihil certius est, quam respici ab Auctore fabulam Orphei; atque hinc e Codice Cæsaris, Professoris Ferrariensis, *Musæ vatis* (quod placuit Beroaldo, Pioque, ac Philomathi Pisano in Ed. Junt. post. Græco more pro *vate*, filio *Musæ*, durissime; unde N. Heinsius ei mederi tentabat, refingens *Musæ nati* sive filii) rectissime emendarunt Lips. Schiekeradus et Sciopp. *Musæ vatis*, ut exhibent Elmenh. Scriv. Pric. et Florid. sive *Musicæ vatis*, quod etiam

non multum discrepat a nonnullis Mss. *musculetis* Paræan. al. *miseri vatis*. Restat igitur ultima vox *pipletis*, pro quo *piplis* vel *pipulis* male placuit post Gulielmum iisdem, excepto Scrivario. Sed leve nimis est *pipulis*; quæ vox nequaquam respondet tam duræ tractationi, neque verbis *lacerari* et *discerpi* apte jungitur. Neque magis huc facit *peplis*; quod ex Beroaldina interpolatione, servavit Scrivarius. *Peplis* de vulgari vestitu non ita usurpari solet, nec tantum vestes suas discerptas ait, sed et 'malas,' 'scapulas,' 'latera,' 'capillos,' manibus, pugnis, cubitis, calcibus, impetita et vulnerata refert. Quapropter omnino existimem cum Salmasio, ipsam scriptam lectionem *Pipletis* esse servandam, a Nominativo 'Pipeletes.' Nam *Musæus vates* potest esse quivis poëta: quod etiam videns Heinsius malebat *Musæ nati Pimpleidos* ex Cod. Cæsaris. Sed abundat tum 'Pimpleidos.' At 'Musæus' vel 'Musicus vates,' seu 'Musa natus Pipeletes' est Orpheus Thrax. 'Pipla' vel 'Pimpla' Thraciæ est urbs, crebro sic in auctoribus variata, uti patet e Salmasio. Exercit. pag. 112. et Markland. ad Stat. I. S. 4. 26. Ceterum ex disputatis liquidum est, *vel* pessime exulare a Mss. Palat. D'Orv. et *velut* edi ab Aldo et in not. Elmenh. *decerp-tus* Fnx. Mox *domum* Pith. *Oud.* *In modum Adoni*] Adonis Myrrhæ filius, Veneris delictum, formositate præcellens, apri dente sub inguine pressus, laceratusque prosternitur leto, ut canunt nostri. Græci vero tradunt, Martem sub specie apri ob zootypiam id factitasse. Venus miscrata in florem Adonidem transformavit, qui sanguineo est colore: scribit Plin. in XXI. Adonium florem esse alsiosum: ubi annotandum, dici alsiosum id quod frigore infestatur, et algorem ferre non potest. M. Varro pecus caprinum alsiosum esse ait. Ob interfectum ab apro Adonim, suil-

lum genus invisum Veneri esse prodiderunt. Adonis in mysteriis arcanis symbolum est frugum, et fructus perfectos significat: auctor Eusebius in III. Preparationis evangelicæ. 'Adonia' Antiqui dixerunt diem festum, et solennia Adonidi dedicata, quæ cum planctu colebantur, ob planetum Veneris repræsentandum: hinc ait Venus apud Ovid. 'luctus monumenta manebunt Semper Adoni mei.' Ezechiel quoque propheta: 'Ecce,' inquit, 'tibi mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Physici tradunt, Adonim esse Solem: ab aproque interemptum fingunt, Herculis imaginem in hoc animali figurantes, quod scilicet aper hispidus et asper gaudet locis brumalibus, proprie hyemali fructu pascitur glande. Hyems autem veluti vulnus est Solis, quæ et lucem ejus nobis minuit, et calorem. Ausonius 'Adonem' vocat, aitque eum hoc nomine coli a gente Arabum, qui idem sit Osiris et Bacchus et Dionysius. De his Ammianus Marcellinus volumine XXII. sic refert: 'Evenserat iisdem diebus, annuo cursu completo Adonia ritu veteri celebrari, amato Veneris, ut fabulæ fingunt, apri dente ferali deleta: quod in adulto flore sectarum indicium est frugum.' 'Adon' dicitur Fulgentio, recto casu, qui a cæteris 'Adonis,' a Plauto 'Adoneus.' 'Adon' Græce suavis dicitur: et quia myrrha odore suavis est, Adonem dicitur genuisse: ideo autem Venerem amasse dicunt, quod hoc genus pigmenti sit valde fervidum. Lego apud Lucianum in libro de Dea Syria, Adonim fluvium, ex Libano monte profluentem, singulis annis sanguinolentum fieri: per eos dies maxime, quibus Adonis fuit interfectus: et sanguinem in aquam profluentem immutasse fluminis colorem. Idem tradit, Orgia fieri in honorem Adonidis: quibus caduntur, lamentantur, et capita radunt. Apud Græcos proverbium est, ἀκαπρότερος εἷς

Ἄδωνιδος κηπῶν, id est, infructuosior es quam Adonidis horti: de his, qui nil pariunt generosum. Hortorum Adonidis meminit Plato in Phædro. Attamen Plin. noster tradit, antiquitatem miratam esse hortos Adonis et Alcinói. Extat apud eosdem Græcos epitaphion sive nēnia de morte Adonidis, cujus principium est: Αἰάξω τὸν Ἄδωνιν ἀπώλετο καλὸς Ἄδωνις. Beroald. *Mustelatis pileitis*] Lego *mustelatis peplis*, hoc intellectu, ut dicat: vestimenta quibus erat indutus, sanguine suo perflusa, fuisse ad instar mustelini coloris: 'Peplum' vestem dici, nullus ignorat: qua dictione scatent libri Græcorum et Latinorum: hinc Homer. ἑλκεσιπέπλους vocat fœminas, vestes trahentes. Autumat Servius, 'peplum' proprie dici pallam pictam femineam, Minervæ consecratam: hodie tamen multi abutuntur hoc nomine. *Mustelatis* autem dixit, a colore mustelino. Terent. 'Senex veterinosus colore mustelino.' Ubi exponit Donatus, 'mustelinum colorem' dici sublividum ac lentiginosum. Talis color fieri solet vestibus, quæ sanguineis guttis inspersæ, quasi lentiginosæ fiunt, et maculosæ. In vetusto codice manuscripto emendatius legitur, *Musæ vatis Pimpleidos*: quæ lectio probabilis est, referturque ad Orpheum, hoc intellectu puro et congruente: Ego domo proturbor, laceratus discerptusque in modum Adonis, quem aper discerpit: et ad instar Orphei, quem a fœminis divulum dilaniatumque frustatim sciunt omnes, et canunt poëtæ. Ita ergo legetur, *discerptus in modum vatis Musæ Pimpleidos*, id est, Orphei, filii Musæ Calliopes: ex Græca loquendi formula. Illis enim familiare est sic loqui, ut dicant Κλεῦμβροτος ὁ Πανσάνλου, id est, Cleombrotus Pausaniæ, et subintelligatur filius. Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρείδα, Leonidas Anaxandridæ, scilicet filius. Εὐδαμίδας ὁ Ἀρχιδάμου, Eudamidas Archidami, videlicet filius.

Ita et hic, vates Musæ dicitur Orpheus, Musæ scilicet filius. Pimpleidas autem vocari Musas, poëtico nomine, quis ignorat? sive a loco Pieriæ regionis, sive fonte Musis dicato, ubi et Calliope Orphea genuisse fertur. *Idem*.

Proturbor] Reg. et Bert. *protrahor*. Palat. *proturbor*. Male. Vide Comm. ad Cæs. lib. II. B. G. cap. 19. VII. 81. Liv. lib. V. 47. Cuper. Obs. lib. II. cap. 5. Plura dicam ad lib. IX. pag. 197. 'Eamque protinus de sua proturbavit domo:' ubi male in multis *pert*. Oud. *Laceratus atque discerptus domo proturbor*] Phædrus: 'Propulsi vero fustibus vadunt foras.' Petronius: 'Verberibus sputisque extra januam ejectus sum.' *Pric*.

Ac, dum refovens a. reminiscor, dignum me, &c. consentio. Ecce] Contra Mss. O. fere que ejecit etiam Vulcanius, contra *refoveo* edidit Scriverius. Regii et Fux. Cod. librarius omisit *ac dum*. Etiam bene, si cum vulgatis post *consentio* ponatur τελεία στίγμη. Sed mutatione nulla est opus. Verum cum Edd. Vett. et Florido post id verbum ponenda est minor distinctio, et *ac* cum *ecce*, ceteris quasi insertis, jungendum, vel omnino *dignumque* revocandum. Tunc omnia sunt clara. Vide ad I. III. p. 59. 'Ac, dum cuncta c. m. considerans, video quercus,' &c. *Pro improvidi* in Fux. est *improbi*. Oud. *Improvidi sermonis*] Quo scilicet impuratam bestiam mustelam appellaverat, eique vim præsentariam, ni abiret, fuerat comminatus. Beroald. *Infausti, &c. sermonis mei*] Gloss. Ἄσφρημει, &c. infauste loquitur.' *Pric*.

Dignum me pluribus verberibus fuisse merito consentio] Apud Virgilium: 'Equidem merui, nec deprecor, inquit:' et Ovidium: 'Multa miser patior, quia feci multa proterve.' *Idem*.

Ultimum conclamatus] Ultimo clamore et novissimis lachrymis deplo-ratus. Nam per intervalla mortui identidem conclamabantur, post ulti-

mam tandem conclamationem efferebantur, cremabanturque, ut ante diximus. *Beroald.* *Defletus*] Participium est, ut inquit Servius, ab eo quod est 'fleur:' si tamen inveniatur. alias sine verbi origine esse dicemus. Virg. 'Fit gemitus, tum membra thoro defleta reponunt.' *Idem.* *Defletus et conclamatus*] Lib. I. 'Domi tuæ defletus atque conclamatus es.' *Pric.*

Processerat] Efferebatur. Ritu naturæ, ut auctor est Plinius, capite hominem gigni mos est, pedibus efferr. Hinc Persianum illud: 'In portam rigidos calces extendit.' *Beroald.*

Pompa funeris] Ulpianus titulo de religiosis: Sumptus funeris pro facultatibus vel dignitate defuncti faciendos esse præcipit. Per forum hodieque ducuntur funera nobilium: et antiquitus duci solita signat Horatius, cum ait: 'plaustraque ducant, Concurrantque foro tria funera, magna sonabit.' *Idem.* *Utpote unus de optimatibus, pompa funeris publici ductabatur per forum*] Tacitus Annal. XVI. *περὶ τῶν ἐν τέλει* loquens: 'Exequiis a promiscua sepultura separantur.' *Pompam* heic proprie dixit. Virgil. 'Atque hæc pompa domum me, non Pallanta referret:' ubi Servius: 'Pompa exequialis scilicet.' *Idem* ad Georg. I. 'Cum exequiali pompa:' et ad VI. *Æneid.* de Marcello: 'Cum ingenti pompa elatus, et in campo Martio est sepultus.' Quintilianus Declam. 329. 'Ducatur ingens funeris pompa.' Festus de vespillonibus: 'Vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt:' quibus et locis vox *ducendi* perapposita. Tacitus ubi supra: 'Ductæ publicæ exequiæ.' Senec. III. 25. de Ira: 'Qui vidit acerba funera etiam ex regia duci.' Ulpianus lib. II. ff. de in jus voc. 'Neque funus ducentem familiare, justave mortuo facientem,' Propertius II. 'Ex hac ducentur funera nostra domo.' Ovid. 'Funera ducebant mediam la-

crymosa per Urbem.' Virgil. dicto Georg. loco: 'Et tristia funera ducunt:' ubi Servius: 'Ducere proprie funerum est.' Illud 'pompa funeris publici' Appuleius ex his Taciti hausit: 'Fuerunt qui funeris publici pompam requirerent.' Annal. III. *Pric.* *Pompa funeris publici, &c.*] Isidorus Orig. XVIII. 2. 'Pompa ἀπὸ τοῦ πομπεύειν, hoc est, publice ostentare.' *Idem.*

Occurrit ad latus] Prave *adanxius* legas in Edd. quoque Vicent. Junt. pr. Aldi et Colinci. *Beroaldus* jam monuit, in Codd. exarari *ad latu*, lucidiore sensu. Nec enim metu valde anxius erat senex, sed jam mæstus dolore: nisi aliud quid lateat. Nam in Pithæano est *occurrunt ad anxias*. Ridicule vero Gruterus I. VI. Susp. c. 8. et ex eo Elmenhorstius in Indice *latus* capiunt hic et I. III. p. 49. 'e regione lateris tudentes,' pro fectro seu lectica mortui: cum certe intelligatur ibi 'latus Lucii,' hic latus Thelephronis, cui subitus et inexpectatus a latere adest senex, sive prope ejus lateri se adplicuit. De verbo *occurrere* vide ad Suetonii Calig. cap. 26. 'adesse dum sibi occurrere togatos.' *Oud.* *Adanxius*] Valde anxius: quidam codices habent *adlatus*, lucidiore sensu. *Beroald.*

Mæstus in lacrimis] Sive præ mœrore lacrimans, ac 'miser in mœrore,' ut est in Terentii Andria A. IV. 2. 10. Stat. lib. V. Th. 83. 'Adsiduis ægræ in lacrimis.' Sic enim præter Behotii, Barthii, et Lindenbr. Codd. inveni in Mss. Taurinensi et Gronoviano. Vulgo deest *in*. Hæc autem loca egregie juvare possent sententiam Magni Perizonii ad Sancti Min. lib. IV. c. 4. p. 572. contra Gronov. Broukhus. Heinsium (vide Burmann. ad Ovidii Epist. Her. I. 4.) vindicantis Propertium I. III. 18. 4. 'Tantine in lacrimis Africa tota fuit.' Sic etiam Sabinus Epist. I. 5. 'Si sunt in fletibus ora.' Infra I. VIII. p. 162. Mss.

nonnulli dant: *Hæc ille longos trahens suspiritus et nonnumquam in lacrimis.* Metus D'Orvill. Oud. *Mæstus in lacrymis*] Tale illud v. Virgilio, 'Horridus in jaculis.' Vide supra pag. 175. a. notata. *Pric.*

Genialem canitiem] *Palat. geminalem. Bertin. genialem.* Explicant vero vel 'voluptariam,' et qua senex gaudeat, vel 'nativam.' Heinsius divinaverat *senilem, laniatam*, quæ nemini placere possunt, vel *pænalem*. Sed *pænale* Nostro et optimis quibusque est id, quod supplicii causa sustinetur, ut l. vii. p. 147. 'Nobis pænale reliquisset exitium.' L. viii. p. 161. 'Ad aliam pænalem evigila caliginem.' Vide et J. F. Gronov. l. i. Observ. c. 8. Steph. ad Sax. Gramm. p. 67. Salm. ad Solin. c. 46. 'In pœnalibus tenebris.' Nec tamen bene explicant vulgo. 'Genialis' Nostro hic est venusta, decora. Sic l. iv. p. 64. 'Floris genialis regius nitor.' L. v. p. 102. 'Capitis aurei genialem cæsariem.' Lib. xi. p. 248. 'Vultu geniali.' Adde Salmas. ad Capitolini Verum c. 10. 'Fuit decorus corpore, vultu geniatus.' Oud. *Revellens*] In luctu usitatum capillos evellere. Cic. l. iii. Tuscul. Quæst. 'Ex hac opinione sunt illa varia et detestabilia genera lugendi, pædores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones. Hinc ille Agamemnon Homericus, et idem Accianus: Scindens dolore identidem intonsam comam. In quo facietum illud Bionis, perinde stultissimum regem in luctu capillum sibi evellere, quasi calvitio mœror levaretur.' Josephus Antiquit. Judaic. lib. vii. c. 11. interprete Ruffino: 'Ascendens David in locum civitatis excellentissimum flebat filium, tundens crebro pectora, capillos capitis sui dilacerans, et omni se afflictione castigans.' Tzetzes Chil. v. hist. 5. *Σβλωνδ', &c.* ἀρχεται θρηνείν καὶ κατασπᾶν τὴν κόμην. *Elmenh. Invelleras*] Corrige *revellens*:

hoc enim intellectū, fieri solet ut crines revellant, et canitiem turpent: juxta illud Virgilianum: 'Canitiem immundo perfusam pulvere turpans.' Genialem appellat, vel quasi voluptuariam, tanquam senex canitie gaudeat, perinde ac ex illa venerabilis: vel Genialem expone pro ingenitam, quasi genitalem. *Beroald. Genialem caniciem revellens senex*] Homerus: Ἦ ῥ' ὁ γέρων, πολὺς δ' ἄρ' ἀνὰ τρίχας ἔλκετο χερσὶ. *Pric.*

Voce contenta quidem, sed assiduīs singultibus impedita] Ovidius: 'Singultu medios impediēte sonos.' Gloss. Isid. 'Singultim loquitur, qui loquitur per gluttos.' Philo in de Legat. *Τὰτα διεξήσαν ὑπ' ἀγωνίας, &c.* ἀσθματι πολλῷ, κεκομμένῳ τῷ πνεύματι. *Idem. Contenta*] Exerta et clamosa: unde 'contentio vocis' apud scriptores: et contentio, ut in Rhetoricis traditur, est oratio acris, ad confirmandum et confutandum accommodata. *Beroald.*

Per fidem vestram Quirites, &c.] 'Fide Quiritium implorata, opem et auxilium desiderari' ait Servius ad x. Æneid. *Pric.*

Perempto civi subsistite] Infra lib. viii. 'Decepto seni subsistite.' *Idem. Subsiste*] Opem ferte, et succurrite. *Istam mulierem.* Uxorem signat defuncti, cujus pater eam arguit veneno filium extinxisse, ut adultero gratificaretur, et hæreditatem mariti occuparet: hæc enim proxima sunt, et quadam quasi cognatione connexa, ut mulier quæ impudica est, eadem quoque sit venefica. Nam M. Cato, Nullam adulteram nisi eandem esse veneficam, dixit. Quod et Quint. tradit in v. *Istam* autem dixit, pessimam intelligi volens, nam in pronominibus, ut ante dictum est, maximum est pondus. *Beroald.*

PAG. 39 *Feminam*] Quamvis apud comicos vulgo mulier per conviciū occurat, et ita exaretur in D'Orvill. Pith. et Edd. ante Colvium vulgari-

bus, prætuli tamen, ut omnes, qui Colvium secuti sunt, *feminam* quoque: quia sic exhibent etiam Flor. Reg. Fux. Pal. Oxon. Par. et jam Ed. Junt. post. Sic enim solet Auctor, ut pag. seq. 'pessimam feminam.' L. III. p. 60. 'Nequissimam facinorosissimamque feminam illam.' L. v. p. 96. 'Illas scelestas feminas:' item pag. 98. L. ix. p. 186. 'Nequissimæ illi feminæ,' p. 187. et sæpe. Vide et ad l. vi. p. 116. *Oud.*

Nec ullus alius] Exulat τὸ *ullus* a Reg. Fux. Guelf. pr. et Par. male. Pag. 29. 'Ipse est, nec ullus alius.' L. x. p. 227. 'Neque prorsus ulla alia.' Vide Pricæum, et Drakenb. ad Liv. l. vii. c. 33. 'Inde plus, quam ex alia ulla re.' In Guelf. sec. n. *alius ullus*. Idem. *Hæc enim, nec ullus alius, &c.*] Nota formulam istam. In Hymnis Orpheï dictis: Οὗτος δ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν βνητοῖσι δίδωσι, καὶ πόλεμον κρύβοντα, καὶ ἄλγεα δακρύοντα. Οὐδέ τις ἔσθ' ἕτερος. Apud Suidam in ἀποστυγοῦντες. Οὗτός ἐστι, καὶ οὐκ ἄλλος. Supra hoc lib. 'Ipse est, nec ullus alius.' Infra lib. v. 'Illa prorsus mihi adhibenda est, nec ulla alia:' et viii. 'Qui hunc prorsus, nec ullum alium eorum locorum inquilinum præminabatur.' *Pric.*

Questus singulis instrepebat] Tacite Elmenhorstius et seqq. receperunt conjecturam Scioppii *singultim*; quæ vox apud Horatium occurrit, aliosque. Sopingius malebat *singultiens instr.* At Mss. constanter exhibent *singulis*, D'Orv. *si non lis*. Nec video, cur istud Adjectivum tam unanimi consensu debeat damnari. *Singulis* sive cunctis hoc identidem *insusurrabat*, sive, quod est in Oxon. *instipabat*; postquam generatim 'voce contenta, sed singultibus impedita exclamaverat,' uti præcedit. *Instrepabat* Ed. Vicent. *Oud.*

Sævire vulgus interdum] Frustra incertum conjecerunt viri docti. Nunc omne vulgus sævit, et facti verisi-

mitudine in credulitatem impellitur. Sed mox demum pag. seq. 'populus æstuat, diversa tendentes.' Alii voluerunt *interim*. Bene Pricæus observat, *interdum* hic poni pro *interim*: ut sæpissime. Adi Colv. et me ad initium lib. iii. et Elmenhorstii Indicem. Quem sensum male adfingunt Cæsari, Velleio, Justino Davis. ad Cæs. l. i. B. G. c. 14. Acidal. ad Vellei. ii. 74. Contra *interim* usurpatur pro *interdum*. Adi ad l. ix. p. 194. *Sævire* autem est *irasci*. Liv. lib. ii. cap. 27. 'Sævire inde Coss. alter.' Vide et Drak. c. 44. et Nostrum sæpe. Idem. *Sævire vulgus interdum*] Max. Tyr. Dissert. 41. Δημος χῆμα δὲ ἐν ὄργαις. Virgil. 'Extemplo turbati animi, concensaque vulgi Pectora, et arrectæ stimulis hand mollibus iræ.' Apud Quintilianum in Declamationibus: 'Nihil est facilius quam in quemlibet affectum movere populum: nulli cum coimus, sua cogitatio, sua mens est,' &c. Cicero in Bruto, de Multitudine: 'Gaudet, dolet, ridet, favet, plorat, odit, contemnit, invidet, ad misericordiam inducitur, ad pudendum, ad pigendum: irascitur, minatur, &c. Hæc perinde accidunt, ut eorum qui adsunt mentes verbis et sentiis et actione tractantur.' Seneca in de Ira iii. 2. 'Sæpe in iram uno agmine itum est: senes, pueri, fæminæ, principes, vulgusque consensere: et tota multitudo paucissimis verbis concitata, ipso interdum male Ursinus et alii incertum reponebant: cum heic, ut sæpius in Appuleio, id vocis valeat *interim*. *Pric.*

Credulitatem] Rom. *crudelitatem*, male. Elmenh. Item Palat. Pith. Guelf. Edd. Vicent. et, quod mireris, contra monitum Beroaldi, et Elmenh. Edd. Vulc. sec. Elm. Scriv. *Pric.* obvia litterarum traiectione. Vide Drak. ad Liv. l. vi. c. 14. Infra p. 45. *Oud.* Et facti verisimilitudine ad criminis

credulitatem impelli] Menander : Τὸ πιθανὸν ἰσχύει τῆς ἀληθείας ἔχει 'Ενίοτε μείζω, καὶ πιθανωτέραν ὕχλη. Valerius Maximus vi. 8. 'Quia verisimilis videbatur, habita est voci fides.' *Pric.* *Credul.*] Emenda, *Credulitatem*. Narratio enim, quæ probabilis est et verisimilis, facit criminis credulitatem. Beroald.

Conclamant ignem, requirunt saxa] Ex his Virgilii : 'Sævitusque animis ignobile vulgus, Jamque faces et saxa volant.' Josephus Bell. Jud. vii. 21. 'Ο δῆμος τὴν ὁργὴν οὐ κατείχεον, ἀλλὰ, &c. πῦρ εὐθὺς ἐκέλευε κομίζειν. Bene ad illustrandum hunc locum Tertullianus : 'Lapidatio non legitimis bellis, sed popularibus cætibz et inermi tumultui familiaris.' Curtius lib. viii. 'Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum jaceret.' 'Conclamant ignem' heic, ut iv. 'conclamant saxa.' Tale apud Virgilium, 'fremet arma juventus.' *Pric.* *Emeditatis*] Non video, qui τὸ *emendicatis* hic locum queat obtinere. Feminarum est, flere, cum volunt; et fallunt: ut passim in Ovidio. Beroaldus recte explicuit. Mox in Bert. vitiose poterant. Guelf. pr. *petant.* In Pith. *ad hoc fletibus illa.* Dein Guelf. sec. *adjurantem.* Oud. *Emeditatis fletibus*] Fœminarum hoc prope peculiare est, ut fletus et lachrymas habeant paratas, ac velut in promptuario positas, ut cum velint præsto sit secundus lachrymarum fons, juxta illud : 'Uberibus semperque lachrymis in statione sua paratis.' Beroald.

Abnuebat] Negabat, inficiabatur, depellebat: controversiæ enim et lites constant ex intentione et depulsione. Intentio est, quod accusator proponit, qua facit litem: ut Occidisti Ajacem. Depulsio est, quod defensor respondet: ut Non occidi. Id Græci vocant 'Apophasin,' quasi dicas abnuentiam criminis ejus quod accusator intenderit: auctor Fortu-

natianus. Merito ergo dixit, *abnuebat*, quasi per ἀπόφασιν, id est, abnuentiam crimen objectum inficiabatur ac negabat. *Idem.* *Quamque sanctissime poterat adjurans cuncta Numina, tantum scelus abnuebat*] Hesychius : Ἀπομύμενοι, ἀποβάλλοντες δι' ὕρκων. quo sensu et in veteri Onomastico, 'Dejerare, ἀπομόσαι.' Infra heic lib. ix. 'Negantis, assidueque Deum nomen obtestantis.' Plautus Casina : 'Per Deos omnes, per Deasque pejerabit.' Præcipue autem ad materiam præsentem faciunt Juvenalis ista : 'Quin aspice quanta Voce neget, quæ sit ficti constantia vultus. Per Solis radios Tarpeiaque fulmina jurat, Et Martis frameam, et Cyrrhæi spicula vatis, Perque tuum pater Ægæi Neptune tridentem. Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ, Quicquid habent telorum armamentaria cæli.' Lucianus Gallo : Οὐκοῦν ἐκείνος αὐτὸ κλέψας, εἴτα ἐπωμόσατο θεοὺς τοσοῦτους. *Pric.*

Ergo igitur senex ille] Legerim, *ergo inquit sen. ille.* Colvius. Sane *inquit* est in Ms. Lips. Flor. Oxon. atque Edd. Vulc. sec. Elmenh. et seqq. Sed in ceteris scriptis et Edd. *Ergo igitur*, quo nihil frequentius esse apud Nostrium vidimus jam lib. i. p. 4. l. ii. p. 32. 'Ergo igitur Fotis erat ad.' Verbum 'inquit,' 'ait,' 'infit,' et similia passim subintelliguntur, at crebro per librariorum intrusa. Vide Drak. ad Liv. l. xxiii. 45. me ad Cæs. lib. i. 17. et Suetonium. Infra l. iii. p. 43. 46. 48. 'Et ad populum talia.' L. iv. p. 68. 'Pavida sic anus.' p. 80. 'Ac sic : An ego.' L. v. p. 100. 'Sic ad illas : ubi vide Pricæum : item l. vi. 116. vii. 149. Quare revocavi antiquam scripturam. Oud.

Zachlas] D'Orv. Oxon. *Cathlas.* Pal. *Zathlas.* Fux. *Zatilas.* Pith. *E-tathcalas.* Salmasius ad Solin. pag. 290. emendat *Tachos*, nomen Ægyptiis proprium. Quod certe multo verisimilius est, quam *Zacharius*, quod

placuit B. Pio t. i. Thes. Crit. p. 377. Plura Ægyptiorum hujus artis professorum nomina videre potest Lector apud Reines. lib. ii. Var. Lect. c. 5. *Idem.* Zachlas] Nomen prophetæ: apud Plin. Zachlias Babylonius celebratur, qui, in libris quos scripsit ad regem Mythridentem, humana gemmis fata attribuit, in canonicis scripturis Zachariæ prophetæ nomen est celeberrimum.

Ægyptius propheta] Ægyptii divinarum omnium consilii dicuntur, a quibus clarissimi in studiis literarum disciplinas ingenuas hauerunt. Apud hos sacerdotes fuerunt et prophetæ rerum cælestium scientia præcællentes, qui mystici erant, et, ut Græci dicunt, ἀκονῶνται, id est, incommunicabiles: qui cum arcana doctrinarum occultarent, vix pauca quædam communicarunt cum Platone et Eudoxo, qui annos 14. in Ægypto commorati sunt. Pythagoras quoque Ægyptias disciplinas petiisse memoratur, atque ibi a sacerdotibus ceremoniarum incredendas potentias didicisse. Apollonius ille Tyanæus Ægyptios prophetas accessit eruditionis causa. Hermes Trismegistus Ægyptum vocat cæli imaginem. *Be-roald.* *Ægyptius Propheta, &c.*] Noster alibi de Platone: 'Astrologiam adusque Ægyptum petivit, ut inde prophetarum etiam ritus addiceret.' Laërtius de Eodem: 'Ἀπῆλθε πρὸς Θεόδωρον τὸν μαθηματικόν, &c. ἔνθεν τε εἰς Αἴγυπτον παρὰ τοὺς προφῆτας. Adrianus in Prophetarum Synopsi ab Heschelio edita: Καλοῦνται καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἱερεῖς καὶ προφῆται, καὶ παρ' Ἑλλήσιν οὐκ ὀλίγοι. *Pric.*

Premio pepigit, reducere ab inferis sper.] Lucianus Necyomantia: Ἀριστον οὖν ἡγούμενος εἶναι παρὰ τίνος τούτων διαπραξάμενον τὴν κατάβασιν. *Colv.*

Postliminio mortis animare] Dracontius: 'Vitales animat per membra tepentia sensus.' Arnob. lib. ii. adversus Gentes: 'Semicruda capil-

Delph. et Var. Clas.

lis et leviter animata porricere:' ubi male Casaubonus reponit: *s. c. et l. exanimata p.* Tertull. de cultu fæmin. c. 6. 'Solis animando simul et siccando capillo exoptabilis ardor.' Quem locum vir eruditus in auctario Philologico cap. 25. non recte interpretatur. Vide Indicem. *Elmenh. Qui mecum jamdudum grandi præmio pepigit, &c. juvenem postliminio mortis animare*] Lib. x. 'Surgentem postliminio mortis deprehendit filium.' Lactant. vii. 22. 'Quid putemus futurum fuisse, si quis ab Inferis vitam postliminio recepisset?' Et nota heic 'grandi præmio pepegisse:' hinc ἱερεῖς μεγαλόμισθοι Luciano dicti. *Pric.* *Postliminio mortis*] Reversione a morte, et post mortem: nam postliminium ex notatione nominis ita clarescere potest, auctore Boëtio, ut quia semper post id significat quod retro relinquitur, *postliminii* vocabulo quædam reversio significetur. *Be-roald.* (V. supra.)

P. palmeis baxeis indutum] Inductum suæ editionis margini adlevit Scriverius, ac sic scribendum esse docuit Salmas. ad Tertull. Pall. p. 385. 'Calciatus inducitur.' Atque ita passim Nostro, ut lib. vii. p. 137. viii. 172. ix. p. 191. &c. Auct. ad Herenn. lib. i. c. 13. 'Soleæ lignæ pedibus inductæ sunt.' Sed pluribus de eo egi ad Sueton. Aug. c. 92. 'Sibi calcæus induceretur.' Quomodo Virg. Æn. v. 379. 'Manibus inducere cæstus:' ac de duplici hujus verbi constructione adi Burm. ad Virg. Ecl. ix. 20. 'Fontis induceret umbra.' In Oxon. et Palat. Guelf. pr. inepthe *buxeis. Fux. vacceis. Ond. Illectum*] Lego *intectum*, ut significet sacerdotem linea veste et candida indutum, ab integendo dictum. *Amicula* autem, ab amiciendo, vestimenta nominamus, quibus linteis sacerdotes vestiuntur: est enim lineum textum purissimum, rebus divinis velamentum: quod non modo indutui et amictui

Apul.

6 F

sanctissimis Ægyptiorum sacerdotibus, sed opertui quoque in rebus sacris usurpatur: idque ex Orphei et Pythagoræ decretis. Hinc apud Iuvenalem, Martialem, Ovidium, cæteros, 'linigeri' dicti sacerdotes Ægyptii, quasi gerentes linea vestimenta, Apollonius Tyaneus apud Philostratum accusatur, quod vestitu linteo amiciatur, seque inibi ratione reddita defendit: erat enim Pythagoricus, et ad Pythagoræ præscripta vivebat. De Isiacis sacerdotibus, qui lineo amictu vestiebantur, affatim in Suetonii commentariis. *Idem. Juvenem quempiam linteis amiculis in-tectum, &c. et adusque deraso capite, &c.* Lucianus Philopseude, de Pancrate Ægyptio: 'Ἱερὸν ἄνδρα, ἐξυρημένον, ἐν ὀθονίοις. Herodotus: Οἱ ἱερεῖς τῶν θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξύρουνται. Vide 1. 23. Artemidorum. 'Adusque deraso capite' est quod xi. 'Capillum funditus derasi.' Hesych. 'Ἐν χρῶ κοινά. ἡ ψιλῇ, καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ χρῶτι. Legebat heic Wowerius ad os usque d. c. Elmenhorstius, *adusque cutim d. c.* sic sane viii. Salvianus: 'usque ad cutim tonsus:' at nil in Appuleio novandum. Plautus: 'Attonsæ hæ quidem ambæ usque sunt.' Abest et vox *cutim* ab Oxon. Ms. *Pric. Palmeis baxeis*] 'Baxeæ' sunt calciamenta, de quibus Plautus in Menæchmis: 'Quis iste est peniculus, qui extergentur baxeæ:' mendose in codicibus Plautinis impressum est *bexæ*. Peniculo quoque, ut id trans-eun-ter attingam, baxeas extergi dixit, alludens ad spongiam nomine peniculum, qua et ad mensas calceos-que extergendos utebantur. De baxeis ait in Floridis: 'Vestem de texterna emere, baxeas istas de suterna præstinare.' Ubi annotandum, *texternam* pro *textrina*, *suternam* pro *sutrina*, præstinare pro emere decenter usurpari. Item in ultimo hujus operis docet, baxeas esse calceos pro-

prie philosophorum. *Beroald. Indutum*] Calciatum. Plin. consimiliter in secundo: 'Divus Augustus lævum prodidit sibi calceum præpostere indutum.' Dicimus, ut ait Servius, 'indno illa re, et illam rem.' Catachresticos dixit Virg. in x. 'An sese mucrone ob tantum dedecus amens Induat?' Quidam illud Plinii *indutum* legunt, *inductum*: quoniam et calcei *induci* dicuntur. *Idem. Pedesque palmeis baxeis indutum*] Infra lib. xi. 'Pedes ambrosiæ tegebant solææ, palmæ victricis foliis intextæ:' ὑπόδημα βύβλου Philostrato vi. 6. *Pric.*

Et ad usque deraso capite] Obusque expressit Scriverius. Sed *adusque* est *penitus*, merito defensum ab Barthio lib. xxxiii. Advers. c. 15. et Pricæo, quos vidē. *Usque*, ut habet Guelf. pr. a m. pr. sæpe hoc sensu apud Plantum et Terentium. At tamen septies præterea utitur Auctor; et semper Accusativo jungit. *Indutum, ad osque der.* Gulielm. Oud. *Adusque*] Licenter *adusque* et *abusque* usurpantur, ut notant Grammatici. Virg. 'Atrides Protei Menelaus adusque columnas.' *Beroald. Deraso capite*] Sacerdotem designat, cujus vertex deradi solet: ob hoc ait Satyroglyphus: 'Qui grege linigero circumdatus, et grege calvo.' Scribit Plinius, sacerdotes Ægypti derasis capitibus mœrere, et in luctu esse ex morte Apidis, qui in Ægypto numinis vice colitur. Auctor est Herodotus in Euterpe, sacerdotes Ægyptios totum corpus eradere, vestem tantum lineam induere, calceos papyraceos gestare: hinc opinor fluxit ritus nostrorum sacerdotum, qui jubentur caput radere, et comam nutrire prohibentur. Hieronymus (quod et in decretis canonicis 22. quæstione 2. scriptum legas) rasionem capitis et coronam designare autumat temporalium omnium depositionem. Capilli vero, qui remanent, designant aliqua sacerdotibus esse retinenda ad

sustentationem. Paulus apostolus in Cenchris totondit comam, rasit calvitium, exercuit nudipedalia. *Idem.*

Producit in medium] Ex his Virgillii: 'Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu Protrahit in medium.' *Pric.*

Cujus diu manus deosculatus, et ipsa genua contingens, Miserere ait] Lucianus Orat. κατὰ τῶν προσέδρευ. Μεγάλας ἀνάγκας ἔχουσιν αἱ δεήσεις, καὶ τὸ ἄψασθαι τῆς χειρὸς, καὶ τοῦ γενέλου. Vide ad Matthæi 17. 14. notata. Oxon. heic, *uterum deosculatus*. *Idem.* *Genua*] Utpote misericordiæ consecrata. 'Homini,' inquit Plin. 'genibus quædam et religio inest observatione gentium: hæc supplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hæc ut aras adorant.' *Beroald.*

Per nocturna silentia] Quæ scilicet plēna sunt venerationis: alludere videtur ad illud Virgilianum: 'loca nocte silentia late:' et, 'tacitæ per amica silentia Lunæ.' Præterea noctu cuncta silent, ut idem inquit: 'Tunc tacet omnis ager, pecudes, pictæque volucres.' Aristoteles in Problematis tradit, ideo per noctem melius quæcunque audiri quam per diem, quia tunc nullus est strepitus, et (ut Anaxagoras ait) aër, qui interdiu stridet a Sole concalefactus, noctu requiescit: præterea tempus id nocturnum, quod quidam concubium, alii intempestam noctem appellant, silentium noctis vocaverunt, ab eo quod id temporis sileretur, ut docet M. Varro. In hoc significato 'silentium noctis' frequenter a Livio usurpatur. Dicitur et *silentium* in auspiciis, quod omni vitio caret: quod intelligere perfecti auguris est. 'Silet cælum,' Plinio significat, serenum et tranquillum: sicut Columellæ, 'Silet herba,' quæ non germinat. *Idem.*

Et adepta Coptica] Hæc verba, mirificè vexata tam per Interpretes quam librariorum, de hirundineo ad Cop-

ton opere sive *adepta Coptica* ex Bertino, seu *Coptitica*, sumserunt quoque B. Pius pag. 377. t. i. Thes. Crit. et Maussacus ad Plutarch. de Flum. p. 301. Namque a Beroaldo usque ad Vulc. Ed. sec. ita in textu mansit; et hinc illi interpretamento adhæserunt viri docti. Sed quæso, unde didicerunt, hæc *χόματα*, de quibus videatur quoque ad Statii lib. iii. Silv. ii. 109. adeo sacra fuisse, ut per ea jurarint et precati sint Ægyptii Magi, aliive eos imprecati? Quare illa omnino missa faciamus. *Adyta*, quod, non *adypta*, ut ait Elmenhorstius, Ursino et N. Heinsio placuit, et reposuere Scaliger seu Vulc. Ed. sec. et Elmenh. Scriv. *Pric.* retinui: quia sic exaratur in Flor. Cod. Vereor tamen, ut sit vera lectio. Nec enim de *locis* agit Auctor, ut Diog. Laërt. lib. viii. init. de Pythagora: 'Ἐν Αἰγύπτῳ κατήλθεν εἰς τὰ ἄδυστα, sed de *rebus sacris*. Jam vero *adyta* non dicuntur, nisi de sacrarum ædium intimis: unde et Appuleius dixit lib. xi. p. 255. 'De opertis adyti profert quosdam libros.' Hinc vix dubito, quin e Mss. illis, quos citant Becichemus Ep. 63. et Pius, cum Colvio *operta*, vel potius cum Roaldo, *adoperta Coptica* vel *Coptitica* esse rescribendum. Nam exaratum fuerat *adōpta*. Hinc illæ turbæ. Gruterus e Palat. notavit *adepacco eptitia*. In Guelf. sec. *adepacco eptitia*. Pithæan. *adæptica coceptica*. In D'Orv. est. *adepoco ceptica*: quod juvat Sopingii conjecturam et *epoptica*. N. Heins. quoque conjecerat *adyta epoptica*: ut ad Cereris mysteria respiciatur. In Ed. Vicent. *adepta coceptitica*. Exsulant eæ voces quoque a Regio, Oxon. Guelf. pr. et Par. *Adoperta* igitur sunt *μυστήρια*, quo bene citat Colv. locum lib. xi. p. 246. et hisce similia, quæ præcedunt 'silentia,' et sequuntur 'arcana Memphisitica,' de quibus et 'incrementis Niloticis' vide ibidem B. Pium. et lib. xi. p.

254. 'Arcana purissimæ religionis secreta.' Unde et Memphis vocatur *secreta* Lucano lib. vi. vs. 400. 'Secretaque Memphis Omne vetustorum solvat penetrale magorum: et 'invida' Statio d. l. vs. 110. 'Cecropio stagnata luto: cur invida Memphis, Curve Therapnæi lasciviat ora Canopi.' Nam aliorum rationem probare nentiquam possum. Porro de magia sic jungit Auctor lib. iii. p. 53. 'Domus operta, et arcana dominæ secreta.' Valer. Flacc. ii. 440. 'Sacrisque metum servemus opertis.' Ac ne putet quis *adoperta* esse, quæ ex parte sunt aperta, ut quidam credunt, cavi ad Sueton. Aug. c. 53. Ceterum post vocem *Coptica* seu *Coptitica*, in vetustissimo Becichemi codice additur, et *comperta Nilidum*, ipso probante, et hinc citante Servium ad Virg. Georg. lib. iv. vs. 361. 'Hæc ex Ægyptiis tracta sunt sacris. Nam certis diebus Nilides' (sic Becich. Vide Burm.) 'pueri, de sacris parentibus nati, a sacerdotibus Nymphis dabantur; qui cum adoleviscent, redditu narrabant lucos esse sub terris, et immensam aquam omnia continentem, ex qua cuncta procreantur.' Judicet Lector. Mihi additamentum illud non probatur. *Oud. Coptica*] Sic enim legendum est. Significat autem aggerem hirundinum, quem scilicet in Ægypto juxta oppidum Copton hirundines muniunt, opere inexpugnabili, palea et stramento rostro firmantes continuatis per triduum noctibus tanto labore, ut multas in opere emori constet: eaque militia illis verna est, et cum anno redit semper: eadem hirundines molem continuatione nidorum evaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadii fere unius spatio: quod humano opere perfici non posse, auctor Plin. in x. Ob hoc dixit Papinius in Sylvis: 'Ripam Nili luto Cecropio,' id est, nidis hirundinis signatam esse et coërcitam: quod et in li-

bro Annotationum copiose explicavi. Nunc Appuleius 'adepta coptica' vocat illud incrementum et opus quod muniunt hirundines juxta Copton, quæ res religione quadam prædita esse videtur. Illud adde, quod legimus in libris Jurisconsultorum, ubi Ulpianus ad titulum de extraordinariis criminibus scribit: 'Commata dici aggeres, qui oppositi sunt coërcendo evaganti Nilo: quos qui ruperit extra ordinem, plectitur.' Mendosæ sunt dictiones in voluminibus impressis, in quibus passim legitur: 'Aggeres solent aquam in otitam contingere: tu vero lege, *Solent aquam Niloticam continere*: ideo enim illi aggeres extruuntur, ut aquam Nili evagantis coërcant atque contineant. Beroald.

Per incrementa Nilotica] Nilus coloni vice fungens, quotannis evagatur a solstitio: a primo lente crescit, deinde vehementius, quandiu Sol in Leone est: mox pigrescit, Sole in Virginem transgresso, in totum revocatur intra ripas, in Libra, ut tradit Herodotus: centesimo die, incrementa ejus per puteos mensuræ notis deprenduntur; 'Nilometria' vocant: justum incrementum est cubitorum 16. minoræ aquæ non omnia rigant: in duodecim cubitis famem sentit Ægyptus, in tredecim etiamnum esurit: quatuordecim cubita hilaritatem afferunt, quindecim securitatem, sexdecim delicias: majora incrementa majores proventus denunciant, minora sterilitatem. Causas hujusce incrementi varias prodidere: sed maxime probabiles, ex repercussu Etesiarum, qui venti sunt anniversarii. De incremento Nilotico, et causis, affatim scripsere Herodotus, Diodorus, Plinius, Strabo, Seneca, et carmine luculentissimo Lucanus: qui multijugas causas explicaturus ex philosophorum secretariis depromptas, sic cecinit in x. 'Sic jussit natura parens discurrere Nilum, Sic

opus est mundo.' Philosophi vero, qui de Nilotico auctu scripserunt, ferme sunt hi: Thales, Anaxagoras, Democritus, Ephorus, Agatarchides, et Timæus mathematicus. Memphitici quoque philosophi rationem hujus incrementi reddere conati sunt, magis quod non reprehendi quam quod probari possit, referentes. Dixerunt enim, Nili fontem esse in zona nobis opposita: ibique hyemem esse, nobis æstatem agentibus, ideoque ingentem aquarum vim eo tempore manantem, causam præbere incremento. *Id.*

Arcana Memphitica] Memphitici sacerdotes arcana cerimoniarum mysteriorumque cum nullo communicant: ob id ἀκωνόνητοι, id est, incommunicabiles dicti: ob hoc ipsum 'invida Memphis' dicta Papinio in Sylvis: est autem Memphis civitas magna et populosa, et post Alexandriam secunda, ubi multæ pyramides fuerunt, regum sepulturæ. Plinius Memphim quondam arcem Ægypti regum fuisse tradit. *Idem.*

Sistra Phariaca] Sistrum instrumentum est stridulum et sonabile, Isiacorum peculiare: qui ob id sistrati nominantur. Martialis: 'Lingeri fugiunt calvi, sistrataque turba.' Isis, maxima Ægyptiorum Dea, sistrum in dextra gerens figuratur, quo Nili accessus significatur. Valerius Flaccus, in quarto Argonauticon, de Iside scribens sic inquit: 'Aspide cincta comas, et ovanti persona sistro:' et Ovid. Isim Deam describens, cecinit in nono: 'Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.' 'Phariaca' appellat a Pharo Ægypti notissima Cæsaris dictatoris colonia, olim juncta ponte Alexandria: ubi fuit turris, et ipsa Pharos nominata, a Ptolemæo rege facta talentis 800. ejus structuræ architectus fuit Sosttratus, quæ nocturnis ignibus cursum navium nocturnum regere solebat. Tales turres in compluribus locis constructæ priscis temporibus viseban-

tur, quas 'Pharos' vocant: de quibus scripsimus affatim in Propertium, et mox Tranquilli commentariis. Egesippus autumat, 'Pharon' dici quasi 'phanon,' quia procul appareat. *Idem.*

Usuram] Usuram. M. Cic. 'Huic latroni unius diei usuram non dedissem:' item audita Vatinii morte, ejus parum certus dicebatur Auctor: 'Interim,' inquit, 'usura fruatur.' 'Uxorem usurariam' dixit Plautus, ejus usuram et usum capiebat Jupiter. *Idem.*

In æternum conditis] Morte perpetua clausis. Virg. 'in æternam conduntur lumina noctem.' *Idem.* *In æternum conditis luminibus*] De cæco Declam. II. Quintilianus: 'Perpetua nocte genæ clausæ.' Virgil. x. 'In æternam clauduntur lumina noctem.' *Pric.*

Nec terræ rem suam denegamus] Cic. Tusc. Qu. lib. III. ex Euripide: 'Reddenda est terra terræ, tum vita omnibus, Sic jubet necessitas.' Tertull. de anima cap. 50. 'Publica totius generis humani sententia mortem naturæ debitum pronuntiamus. Hoc stipulata est Dei vox, hoc spopondit omne, quod nascitur.' *Elmenh.* *Nec terræ rem suam denegamus*] Artemidorus II. 24. 'Ὁ ἀποθανὼν εἰς τὴν γῆν κατατίθεται, ἥτις ἐστὶ κοινὴ πάντων πατρῶς. Euripides Hipsipyle: Εἰς γῆν φέροντες γῆν. Cicero III. de Republ. 'Neque enim Natura pateretur, ut id quod esset de terra, nisi in terra maneret.' Eclesiastes 12. 7. 'Priusquam, &c. revertatur pulvis in terram suam.' Virgilius VI. 'Sedibus ossa quierunt:' ubi Servius: 'Priusquam corpus in naturam suam redeat: id est, in terram.' Ovidius ex persona Liviae, Druso mortuo: 'Artus complector inanes, Et vocat hos ipsos flamma rogosque suos.' *Rem suam*, id est, Juvenem exanimum, 'et nil jam cœlestibus ullis Debentem.' Prudentius de sepulchris loquens:

‘Res creditur illis Non mortua, sed data somno.’ Bene autem *rem suam*, quasi debitam. Philo in de Josepho: τὸ οἰκεῖον ἕφλημα τῆς φύσεως ἀπολαβούσης. Nec minima heic elegantia denegamus dixit. P. Chrysologus de Christo Lazarum suscitante: ‘Dat locum morti, licentiam dat sepulchro: putredini nil negat, nil fætori.’ *Pric.*

Sed ad ultionis solatium exiguum vitæ spatium deprecamur] Apud Lucianum in Reviviscantibus: Μίαν ἡμέραν ταύτην παρατησάμεθα, &c. ὥς ὑπέσχη τὴν ὦν δέδρακεν ἀξίαν. Apud Pacuvium ille: ‘Dii me etsi perdunt, tamen esse adjutum expetunt, Quod priusquam intereo spatium ulciscendi dant.’ Proprie autem ‘ultionis solatium.’ Seneca i. 21. de Clementia: ‘Ultio duas res præstare solet: aut solatium affert ei qui injuriam accepit, aut in reliquum securitatem:’ ubi et pro aut reponendum utroque loco videtur. Scriptor de Excid. Hierosol. sive is Egesippus i. 1. ‘Obsecrans, non salutis auxilium, sed ultionis solatium.’ Justinus lib. i. de Tamyri: ‘Orbitatis dolorem non in lacrymas effudit, sed in ultionis solatium.’ Sic in de Anima cap. 34. Tertullianus ‘solatium ultionis’ dixit: et cap. 10. de Patientia (emendante Viro summo erudito Josia Mercero) ‘Ultio penes errorem solatium doloris videtur, penes veritatem certamen malignitatis.’ Plinius lib. iii. Epist. 14. ‘Paucis diebus ægre refocillatus, non sine ultionis solatio decessit.’ Basilii in cap. 3. Esaia: Παραμυθία (ἐστίν) ἐν κακοῖς, τὸ ἐπαμύναι τοῖς ἀνηρημένοις, καὶ τοῖς ἰσοῖς ἀντιπεριβάλλειν τοὺς λελυπηκότας. Otho apud Tacitum ii. Histor. ‘Fruatur Vitellius fratre, conjuge, liberis: mihi non ultione, neque solatiis opus est:’ id est, *mihi ultionis solatio non opus est*. Tiberius apud Eundem Annalium lib. iii. ‘Sin facinus in cujuscunque mortalium nece vindicandum detegitur, vos vero et liberos Germanici, et nos parentes

ejus justis solatiis afficite:’ solatiis ultionis nempe. Sidonius viii. 11. de Lampridio: ‘Secuta quidem est ultio exstinctum, sed magis prosunt ista victuris: nam quoties homicida punitur, non est remedium, sed solatium vindicari.’ *Idem.* *Exiguum vitæ spatium deprecamur*] Minucius ex Pagani persona: ‘Quis unus ullus ab Inferis vel Protesilai sorte remeavit, horarum saltem permissio commeatu?’ *Idem.*

Propitius] Placatus, exoratus: quæ illæ tres lineolæ significant. *Be- roald.*

Ter ob os] Abest vox *ter* a Mss. Lips. Pal. Reg. Fux. Guelf. utroque Oxon. Par. D’Orv. et Ed. Junt. post. unde suspiceris, sacerdotem non ter inposuisse herbam, sed semel inpositam ibi liquisse, et ejus vi per os et pectus animam reciperet cadaver. Nisi potius vox illa exciderit, quod lineæ iii. creditæ fuerint ortæ ex repelita littera *m*, et hinc nata vocula *in*: atque ea herbula lustrationis causa *ter* fuerit inposita. Namque ut in sortilegio, (vide ad Cæs. lib. i. in f. ubi etiam excidit *ter*), item in magicis sacris, (Ovid. lib. vii. Met. 189.) aliisque, mysticus erat numerus ternarius, ita similiter in lustrationibus passim occurrit. Vide Lucian. Necyom. tom. i. p. 465. Burm. ad Val. Flacc. lib. iii. 441. et alios. An vero in Necromantia numeri ternarii meminerint alii, vide. Certe non Lucanus. Porro male Scriverius in contextum recepit Bertin. et Pithæani Cod. scripturam *in os*. Aliter solet Auctor. lib. v. init. ‘Pecudibus occurrentibus ob os introeuntium:’ pag. 119. ‘Ob os puellæ prævolans.’ Lib. xi. p. 247. ‘Ob os ipsum meum coronam exhibuit.’ Et sic alii. Cic. in Timæo c. 14. ‘Igni, qui est ob os offusus:’ ubi Ms. Voss. male *eff.* Prudent. *Περὶ στεφ.* c. 10. vs. 76. ‘Adstanti ob ora.’ Plura vide apud Heins. ad Virg. *Æn.* xii. 865. ‘Ob

ora Fertque refertque.' Drakenb. ad Silium lib. xvii. vs. 477. 'Ob ora Lux micat:' et Burmann. ad Ovid. lib. viii. Met. vs. 115. 'Patris ob ora:' et alia huc pertinentia de hac præpositione vide in lib. iv. p. 66. Passim 'opponere manum.' Vide Bunemann. ac Lact. lib. iv. c. 1. *Oud. Ter*] Ternarium autem numerum Pythagorici potentissimum esse prodiderunt, eoque ad cerimonias Deorum utebantur, ut docet Aristot. lib. i. de Cælo et Mundo. Idem numerus in rebus magicis plurimum pollebat: et, ut auctor est Plin. terna despuere deprecatione in omni medicina mos est, atque effectus adjuvare. hinc Tibullus: 'Ter cane, ter dictis despuce carminibus:' et poëta in cantamentis amatoris cecinit: 'Necte tribus nodis ternos Amarylli colores.' Martianus, Plutarchus, cæteri, triada sive ternionem, hoc est, ternarium numerum, qui masculus est, et efficax, extollunt. *Beroald. Herbulam quampiam*] De qua herba loquatur, ambigi potest, cum eam nominatim non designet. Forsan intelligit balin, qua Xanthus historiarum auctor tradidit occisum draconis catulum, revocatum ad vitam a parente: eademquæ Chilonem, quem draco occiderat, restitutum saluti: et Juba in Arabia herba hominem revocatum ad vitam tradit: plerique existimant, nihil non herbarum vi effici posse. Ab Herophilo dictum ferunt, quasdam etiam calcatas herbas prodesse. Orpheus de his herbis curiosius aliqua prodidit: post eum Musæus: Pythagoras quoque et Democritus de magicis herbis volumina composuerunt, de quibus et Plinius noster non parum multa in xxiv. *Idem. Herbulam quampiam ter ob os corporis, &c.*] Elizæus (etiam in resuscitandi negotio) ad famulum 2 Reg. 4. 29. 'Ἐπιθήσεις τὴν βακτηρίαν μου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ παιδῶν. *Pric.*

Orientem obversus] Lucianus Me-

nippo: 'Ἐωθεν πρὸς ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, ῥῆσιν τινα μακρὰν ἐπιλέγων, ἥς σφόδρα κατήκουον. *Colv.* Orantes vultum ad orientem convertebant. Origenes Hom. 5. in Num. Damascenus Orthod. lib. iv. c. 17. Author Quæstionum apud Justinum Martyrem, Qu. 115. Brissonius lib. 1. de Formulis, Drusius ad lib. 1. Severi p. 16. *Elmenh. Orientem obversus*] 'Ætherei spectans orientia Solis Lumina.' Pacatus Panægyr. 'Divinis rebus operantes, in eam cæli plagam ora convertimus, a qua lucis exordium est.' Virgilius: 'Illi ad surgentem conversi lumina Solem,' &c. Ubi Servius: 'Non utique nunc Solem surgentem dixit: (jamdudum enim dies erat) sed disciplinam cerimoniarum secutus est, ut Orientem spectare diceret eum, qui precaturus erat.' *Pric. Orientem obversus*] Adoratoris hoc proprium est, ex mystica religione, ut in adorando ac salutando Deo, ad orientem convertatur, totumque corpus circumagat: sic enim apud Antiquos factitabant adoratores, ad Solem respicientes. Mundi enim ortus a læva est, unde sinistrum et lævum fulmen inter prospera est. In cælo *templum* est locus auspicii, ejus partes sunt quatuor: sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem. Hermes Trismegistus præcipit, cum quis Deum orare voluerit, respiciendum esse in austrum Sole occidente: Sole vero oriente, in eum qui subsolanus dicitur. *Beroald.*

Et incrementa solis augusti] Abest et ab Oxon. Fux. Guelf. pr. *vel incrementum.* Pith. Edd. Rom. Vic. Ber. Junt. Ald. Colin. *et incrementa* D'Orvill. Quod non displicet: ut variaverit stylym elegantia gratia Auctor, qui præmiserat 'incrementa Nilotica.' Simplex enim 'crementa' æque probum, atque 'incrementa:' uti 'cunabula:' quomodo p. 41. et sæpe dixit Noster, et 'incunabula.' Plin. lib.

xi. c. 37. 'Ad crementa Lunæ.' Sic enim Mss. Harduini, et quinque Leidd. non *ad incr.* Et sic Varro, alique, quos post Vossium et Borrichium jam laudavit Munckerus ad Fulgent. Myth. lib. ii. c. 19. 'Lunæ crementis.' Arnob. lib. i. p. 22. 'Cur Luna semper in mutuis damnis ac crementis.' Oud. Augusti] Venerabilis et sancti. Solem mundi totius animum, ac planius mentem et principale naturæ regimen ac numen, plerique credidere, opera ejus existimantes: unde merito 'augustus' dictus, quasi sanctus, divinusque. Beroald.

Tucitus *imprecatus*] Non voce, sed corde orandum Deum esse, præcipit divus Hieronymus: et in decretis canonicis, distinctione ultima, de consecratione, scriptum legimus: 'Non verbis, sed corde adorandus Deus est.' Cyprianus, in expositione illa orationis Dominicæ luculenta, secreta adorandum esse ex Dominico præcepto demonstrat, in abditis et secretis vel semotis locis: quia Deus non vocis, sed cordis auditor est: nec admonendus est clamoribus, qui cogitationes videt. Hoc declarat Scriptura divina quæ dicit: 'Loquebatur in corde suo, et labia ejus movebantur, et vox ejus non audiebatur, et exaudivit eam Deus.' Item legimus in Psalmis: 'Dicite in cordibus, et in stratis vestris, et transpungimini.' Hieremias quoque hoc idem docet: 'In sensu tibi debet adorari Deus.' *Imprecatus* in bonam partem hic accipitur autem: cum aliubi fere semper malum significet. *Scena*. Apparatu et spectaculo. *Idem*.

PAG. 40 *Venerabilis scenæ facie s.*] Bertin. et Pith. dant, ut ante Colv. legebatur, *venerabili scena facies et studia*, &c. In Ed. Scal. seu Vulcan. sec. *venerabili schemate facies ac st.* contra Mss. In Florent. D'Orvill. et Ed. Elmenh. *venerabili scenæ facies st.* sine sensu. Palat. Guelf. sec. cum Ed.

Serv. et Pric. *venerabilis scenæ facies st.* Sed viri docti sic edentes debuerant certe præcedentia *obversus* et *imprecatus*, hic pleniori distinctione posita, junxisse verbo *inponit*. Sed tunc satis significat ibi non incipere periodum, adeoque istos nominativos pendere ab verbo *adrexit*, et idcirco *facies* hic locum non habere. In Oxon. est *venerabilis scenæ faciens studia*. Satis ferri potest antiqua lectio, *venerabili scena facies et studia adrexit*. Nam oculos simul cum mente adtollebant ad hoc spectaculum. Sed quia *scenæ* habent Mss. copula carentes, omnino recipienda est Colvii lectio, firmata a Lips. Fux. Guelf. pr. et Regio, *venerabilis scenæ facie studia adrexit*. Zachas arrexit studia præsentium adpectu et externa specie venerabilis adparatus ad partes agendas, quas sibi sumserat. *Faciem* sexcenties dici de cujusvis rei specie et imagine externa, nemo ignorat. Sic 'facies hederæ,' 'lauri,' 'pulveris,' de quibus vide ad finem lib. iii. 'facies cæli,' 'maris,' 'montis,' 'loci.' Virg. iv. G. 360. Sil. xii. 665. Ovid. iii. Met. 414. Mela i. 17. ii. 1. 2. iii. 3. 4. Septim. de B. Tr. i. 23. 'leti,' 'pugnæ,' 'scelerum,' 'luxus.' Virg. Georg. i. in f. Tib. iv. 100. Sil. iv. 593. ubi vide Drakenb. et ita innumera alia occurrunt. Restituenda et hæc vox Solino, cui frequens est, c. 37. 'Ostentans ruforum crinium faciem.' Sic enim Mss. 3. Vulgo *similitudinem* e glossa. De *scena*, nequaquam mutanda, sive adparatu spectatorio, quæ Appuleio in frequenti usu est, ut patere potest ex Indice, dicam plura ad lib. iv. pag. 77. 'Scenam, quam sponte sumserat, retinens, varias sui corporis schemis,' &c. Ridicule satis Scipio Gentilis in Parerg. ad Prud. lib. i. c. 37. legit, *venerabili scenæ*, et per supercilium exponit. Oud. *Studia præsentium ad miraculum tantum certatim arrexit*] Lib. vi. 'Tanti præmii cupido certatim omnium, &c.

studium arrexerat.' Virgil. 'Arrectæ mentes, stupefactaque corda.' Tacitus Histor. iv. de Vespasiano: 'Erecta quæ adstabat multitudine, jussa exequitur:' ubi malim *arrecta* legi. *Pric.*

Inmitto me turbæ socium] Placet, si quid mutandum, Wassei conjectura, *ocius*. Oud. *Inmitto me turbæ socium*] Divinabam, *turbæ medium*. Virgil. 'Medium nam plurima turba Hunc habet.' Æn. vi. Idem viii. 'Ipse agmine Pallas In medio.' Infra hic lib. viii. 'Quam potui, turbæ medius, &c. clunibus meis ab aggressionibus ferinis consulebam.' *Pric.*

Extolli] Extollebatur. Significat autem, defunctum illum potentia Ægyptii prophetæ animatum reviviscere cœpisse, ita ut pectus jam intumesceret ex anhelatione pulmonis. *Ber.*

Salubris vena pulsari] E Glossis Sopingius ad marginem coniecit legendum *scatebris*. Nil innovandum existimo. 'Venæ' sive arteriæ 'pulsum,' ut lib. x. p. 210. Gell. l. xviii. c. 10. intelligit, a quo corporis *salus* vel valetudo cognoscitur, et hinc quasi pendet. *Vene* Oxon. *venæ* Guelf. pr. Oud. *Vena pulsari*] Medici recentiores venas pulsatiles appellant, quibus pulsus exploratur: quas Antiqui ἀρτηρίας vocant. Sunt autem arteriæ spiritus semitæ, sicut venæ sanguinis rivi. Arteriarum pulsus gubernacula vitæ temperat. Hierophilus medicinæ conditor subtilissimus descripsit leges et modulos, quibus pulsus per ætates citatior aut tardior moveatur, qui evidens index fere morborum est. Græce dicitur σφυγμός. Beroald. *Jam tumore pectus extolli, jam salubris vena pulsari, jam spiritu corpus impleri: et adsurgit cadaver, et profatur adolescens*]. Hieronymum huc respexisse non dubito cum sic scriberet: 'Palpitat pectus, et oculis quærentibus lucem corpus animatur ad vitam. Jam spirat, jam videt, jam sublevatur, et loquitur.'

Luc. 7. 15. Ἀνέκθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. *Pric.*

Spiritus corpus impleri] Genitivum illum inpenso probat idem lib. iii. Susp. c. 6. ut apud Virg. 1. Æn. 215. 'Implentur veteris Bacchi:' ubi vide Heins. et Burm. Et sane eidem casui jungit Auctor lib. iii. init. 'Turbæ cuncta completa.' Flor. N. 15. 'animi expletus.' Vide et lib. x. pag. 213. Verum ceteri Mss. et Edd. servant Ablativum *spiritu*, qui hic suavius videtur sonare. Atque ita in Apolog. p. 400. 'Solis conviciis inpleturum.' *Impleri* exsulat a Guelf. pr. Oud.

Adsurgit cadaver] Seneca (ubi et de aliis portentis) de tauro mactato: 'Tentantque turpes mobilem trunci gradum, Et inane surgit corpus,' &c. Ædip. Servius ad Æneid. viii. 'Cadaver est corpus nondum sepultum: ita dictum quod honore careat sepulturæ.' *Pric.*

Profatur] *Præfatur*. Fux. Male. Lib. iii. p. 45. 47. 'Sic' vel 'hæc' 'profatur:' ac passim. Frequens hæc est aberratio. Adi J. F. Gron. et quos laudat Drakenb. ad Liv. l. xxii. c. 1. et corrige 'ex veterim membris Vossianis Anson. in Protept. 53. 'Et melicos lyricosque modos profundo, novabis.' Vulgo *præf.* Oud.

Quid (oro) me? &c.] Q. d. 'Carminis quid miserum torques? jam parce sepulto, Parce sitos violare Manes.' *Pric.*

Lethea pocula] Animæ mortuorum, ut Poëta nobilissimus canit: 'lethei ad fluminis undam, Securos latices et longa oblivia potant.' Cui succinit Silius versu consimili: 'Letheos potant latices oblivia mentis.' Philosophi autumant, animam, cum cœperit in corpus descendere, potare stultitiam et oblivionem, alias vero magis, alias minus. Ideoque qui minus oblivionis hauserant, hi magis verum inveniunt: et hoc est quod Veteres Lethæum fluvium vocaverunt, ut

elegantē et scite refert Macrobius in somno Scipionis : ‘Apud Antiquos in funeribus indictivis dicebatur, Olus letho datus est: quod significat, illum qui mortuus est, datum esse ἄλθην: id est, oblivioni.’ *Beroald.*

Momentariæ vitæ] Temporariæ, et brevi momento duraturæ: videlicet, tantisper dum enunciet ipsius mortis causam, et auctores. *Idem.*

Reducitis] Oxon. Guelf. pr. et Ed. Junt. post. *reducis*: uti sequitur *desine* et *permitte*. Sed tamen forsā hoc est ab inopportuno correctore, crebram numerorum variationem ignorante, de qua vide ad pag. 2. ‘præfamur veniam, si offendero.’ *Oud. Ad, &c. vitæ reducit officia*] Macrobi. Som. Scip. i. 13. ‘Officium suum deserit corpus, cum jam non possit animari.’ Servius ad *Æn.* vi. ‘Defunctos mortuos dicimus, qui compleverunt vitæ officia.’ Sic ‘vitæ officia’ Seneca Epist. 77. et Donatus ad ii. 3. Eunucho dixerunt. Noster lib. i. ‘spiritus officia.’ *Pric.*

Desine jam precor] Apud Propertium: ‘Desine Paule meum lacrymis urgere sepulchrum.’ *Idem.*

Ac me in m. quietem permitte] Sopingius libro suo adlevit *remitte*. Et solent hæc crebro variari; ut in celebri isto Justini loco lib. i. c. 9. ‘Militiæ vacationem permittunt:’ ut procul dubio est legendum. Nec hic quid mutandum. Sine, me plane et omnino quietum permanere. Ut sexcenties dicitur, ‘permittere in fidem,’ ‘potestatem,’ ‘ditionem.’ Pith. *mea quiete*. *Oud. Ac me in meam quietem permitte*] Senec. Suasor. ii. ‘Optamus quoque plerique mortem, adeo in securam quietem recessus est.’ Scholiastes vetus Horatii: ‘Mors, ut necessitas est, ita perpetua est laborum requies.’ Lactantius de Ira Dei cap. 17. ‘Quies sempiterna solius mortis est.’ Spectrum Samuelis ad Saulum, 1 Sam. 28. 13. ‘Quare inquietasti me ut suscitarer?’ *Pric.*

Hæc vox audita de corpore] Id est, cadavere. Supra: ‘Ibi corpus splendentibus linteis coopertum,’ &c. Sic Matth. 14. 12. et 27. 58. vetus Interpret. Isidorus xi. 1. ‘Corpus, quod non vivit:’ et statim: ‘Corpus dicitur, aut quod post vitam mortuum est, aut sine vita est conditum.’ *Idem.*

Devotionibus] Magico cantamine. ‘Devotiones’ enim execratoria sunt carmina: vulgo accipimus in bonam significationem. ‘Devotum’ quoque pro detestabili et execrando: de hoc aliubi plura. *Beroald.*

Diras] Virg. in xii. ‘Dicuntur geminæ pestes, cognomine Diræ.’ Hæc una cum furis eodemque partu ex intempesta Nocte progenitæ sunt. *Diras* dici autumant Grammatici, qui non nisi ante iratum Jovem videntur: præterea *diras* dici voluerunt imprecationes quasdam horrendas, quibus Deos quosdam inauditos et formidandos invocabant: quibus quicumque devotus damnatusque fuisset, eum maximo infortunio affici necesse erat: quamobrem non temere in quenquam, nec levi de causa, dirarum uti obnuntiatione consueverunt. Atteius tribunus plebis Crassum, ad expeditionem Parthicam properantem, hisce dirarum imprecationibus denotavit, (auctores Plutarchus et Appianus,) quod et Lucanus signat in iii. sic scribens: ‘Crassumque in bella secutæ Sæva tribunicia voverunt funera diræ.’ *Idem.*

Suscipit ille] Sopingius conjecit *suscipit*; atque ita editum videas in Elmenh. Scriv. ac *Pric.* Verum cadaver jam ‘adsurrexerat,’ sed jam ad prophetæ verba respondens ‘suscipiebat,’ sive ὑπελάμβανε, ut bene explicuit *Pricæus*, quem adi. Et sic lib. iii. p. 52. ‘suscipio:’ ubi idem error. Lib. iv. p. 73. ‘sed suscipiens ego.’ Lib. v. p. 94. ‘suscipit alia.’ Virg. lib. vi. *Æn.* 723. ‘Suscipit Anchises.’ *Oud. Suscipit ille de lectulo*] ὑπολαμβάνει, ut Luc. x. 30. ubi Ve-

tus, 'Suscipiens Jesus.' Infra hic lib. iv. 'Suscipit unus ex illo posteriore numero,' &c. *Pric.*

Imo cum gemitu] *Imo cum gemitu* Schikeradi est emendatio. Hunc secuti sunt Scriv. *Pric.* Florid. Nec refragor, si modo idonea accedat Manuscriptorum auctoritas. Nam Lips. Palat. Flor. Reg. Pith. Oxon. Fux. servant priorum Edd. lectionem, *uno congestu*. D'Orv. *uno congesta*. Stewechius ad finem lib. vi. p. 128. legebat, *uno contextu*. Vide num huc pertineat Capitolinus in Marco cap. xix. 'Et quidem hæc breviter et congeste.' Omnia congestit in unum, culpamque mortis in uxorem unam conjecit congestisque. *Oud.* *Atque imo cum gemitu populum sic adorat]* Oxon. *Atque uno congestu, &c.* amplectimur nos alteram scripturam. Turbati aut ærumnosi sermonem gemitu incipiunt. (*adorare enim heic valet alloqui.*) Supra lib. i. 'Imo de pectore cruciabilem suspirium ducens, &c. Me miserum infit,' &c. Virgilius: 'Dat gemitum, rumpitque has imo pectore voces.' Imo infra hic in hac eadem narratione, 'Rursus altius ingemiscens.' *Pric.*

Malis novæ nuptæ, &c. artibus] Id est, veneficiis: hinc 'artium malarum doctor' lib. xxvi. apud Amm. Marcellinum. Gloss. 'Κακοτεχνία. mala ars.' *Idem.* *Malis novæ nuptæ]* Significat defunctus, se periisse veneno ab uxore sacrilega sibi propinato, ut ita adultero liberior potiretur. nam quæ impudica est, eadem venefica esse solet: ut dicebat M. Cato. *Beroald.*

Addictus noxio poculo] Pessime Stewech. ibidem et ad lib. ix. p. 370. volebat scribi *inductus*. Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Colin. *adductus*. D'Orv. *additus*. Sed recte Beroaldus et *Pricæus* defenderunt *addictus*. Verum dubito, an bene dicatur quis *addictus poculo*, qui per poculum morti est addictus, ut ait Cic. lib. iii. de Offic.

cap. 10. 'Qui morti addictus erat,' Inscript. Grut. p. 843. 2. 'Addictam manibus ire sacris.' 'Amor Fatis addictus' Lucano lib. vi. vs. 452. e Ms. Voss. Vulgo *adductus*. Infra lib. iv. p. 87. 'Cui scopulo sors me addixit.' lib. v. p. 104. 'Matrimonio addici.' lib. vi. p. 110. 'Vigiliæ addictis oculis.' Vide plura ad lib. iii. p. 52. 'Culpæ addicere.' Arntzen. ad Aurel. Vict. de Vir. Ill. c. 21. et me ad Frontin. lib. iv. 1. 36. 'Securi addixit.' Quod certe nimis poeticum. Et hoc forsitan senserunt illi, qui *adductus* legerunt, sc. 'ad adin (ἄδιν) i. e. Plutonem ductus;' ut est in nota Beroaldi. Nempe miror non vidisse viros doctos, si Barthium lib. xxxii. Advers. c. 13. excipias, aut saltem non monuisse, hic esse tres versus Iambicos; qui optime conveniunt cadaveri, quasi ex oraculo et divino instinctu profanti; (quod imitatus in simili re est Saxo Gramm. ad quem adi Stephanium p. 46.) sed quorum secundo versu excidit vocula. Pro *noxio* enim scribendum cum Elmenh. et Scriverio *pernoxio*, suadent Mss. Lips. Bert. uterque Guelferb. Oxon. Palat. D'Orv. Fux. ut 'pertrux' lib. v. p. 99. sæpe 'pervigil.' Mel. lib. i. c. 19. 'Pernoxii adpulsis.' Quare lego: *Malis novæ nuptæ peremptus artibus, Addictus et Diti poculo pernoxio Torum tepentem mancipavi adultero.* Diti (Plutoni) ut lib. vi. p. 121. 'Ditis erat pater:' ubi vide. Vel, *Addictus umbris poculum per noxium*. Facile ob præcedentem vocem *addictus* excidere potuit *umbris*. Vides, me nihil invertisse nisi voces *pernoxio poculo*, quæ sunt sexti casus, et *adultero mancipavi*. In Guelf. sec. a m. pr. erat *adulterio*. Ceterum multi tales Iambi sunt in Nostro, licet nunc sæpe adhuc, ut prosa, censeantur. Vide ad finem lib. viii. et lib. ix. p. 181. *Oud.* *Adductus]* Coactus. Nitidior lectio est, *addictus*. Quidam exponunt *adductus*, quasi ad Adin, id

est, Platonem ductus: quod etsi sententiæ quadrat, tamen elegantiae Latinae non convenit. *Beroald.* Et addictus noxio poculo] Valerianus Cimiensis: 'Artificium veneficii, et noxias poculorum compositiones.' Miles. x. Noster 'noxiam potionem' dixit. Addictus bona lectio est: sic vi. 'Vigiliæ luminibus addictis:' apud Horatium 'feris et alitibus addictus:' et Salvia. de Gubern. ii. 'æternis piaculis addictus.' *Pric.*

Torum tepentem] Tepentem. Sic eleganter Bert. Alii, t. repente ad. Elmenhorstius. Verissime id receperunt sequentes. Vide Pricæum, Lucan. lib. iii. 23. 'En! nupsit tepido pellex Cornelia busto.' Eadem confusio lib. vi. p. 112. 'Aram tepentem amplexa.' In Barthiano autem Codice (Advers. lib. xxxii. 13.) est *emancipari*, sed simplici verbo usus etiam est locis adpositissimis Auctor lib. iii. p. 56. 'Flagrantibus papillis in servilem modum addictum atque mancipatum teneas volentem.' L. ii. p. 27. 'Tibi mutua voluntate mancipata sum.' Lib. ix. p. 186. 'Stupro corpus manciparat.' De Phil. Mor. p. 602. Ed. Flor. 'Religiositas supplicis divinæ rei mancipata est:' et alibi. *Oud.* Torum repente adultero mancipavit] In Ms. aiunt esse torum tepentem: quomodo etiam ex ingenio Nos legendum conjeceramus. Lucanus: 'En! nupsit tepido pellex Cornelia busto.' Quintilianus Declam. 347. 'Subito absentium' (maritorum) 'obliviscuntur, et pene cum ipsis toris uxorum pectora refrigescunt.' Idem Declam. 338. 'Adhuc in torum uxoris prioris, calente adhuc vestigio, adducta est nova nupta.' *Pric.* Torum tepentem, &c.] Seneca vii. 31. de Benef. 'Et cum Penates ignis absumpsit, fundamenta tepente adhuc area ponimus.' *Idem.*

Tunc uxor egregia, &c.] Lib. ix. 'Tunc uxor egregia,' &c. et x. 'Egregia illa uxor mea,' &c. Cicero in

pro Cluentio: 'Tunc vero egregia illa et præclara mater,' &c. *Idem.*

Præsentem capit audaciam] Lib. ix. de non absimili femina: 'Dissimulato tanto flagitio, intrepidum mentita vultum,' &c. Ibidem: 'Mihi penitus carcebantur præcordia, et præcedens facinus, et præsentem deterrimæ feminae constantiam' (id est, audaciam) 'cogitanti:' adeo vere Juvenalis: 'Nihil est audacius illis Deprensus, iram atque animos a crimine sumunt.' Apud Tacitum Annal. xi. 'Sceleribus manifestis subsidium ab audacia petendum est.' *Idem.*

Populus æstuat, d. tendentes] Ms. *populos.* Colv. Sic quoque D'Orvill. Gueff. ut et p. 44. Tum Fux. *æstuans*, Reg. *æstuant*, quod præfero, ut ibidem, 'populus stipaverant:' p. 44. 'Multitudo periclitarentur:' p. 47. 'Conspicio totum populum: risu cachinnabili diffuebant:' ubi vide plura, et adi omnino Drak. ad Sil. xi. 232. ad Liv. lib. x. 13. 'Populus suffragia inibant:' ubi in multis etiam *populos.* Septim. de B. Troj. lib. i. c. 8. 'Omnis populus reclamabant.' Sic enim Voss. Periz. et Ed. Merc. Vel dictum, ut Solino c. 42. 'Populus circumit et Hylan voce clamant:' ut sæpe alii. *Oud.* Populus æstuat, diversa tendentes] In fragmentis Varonianis: 'Videmus populum Furiis incinctum tribus Diversum ferri:' ubi *instinctum* legendum videtur. *Diversa tendentes*, ut vi. 'Sic nos diversa tendentes:' id est, *contententes.* Æneid. xii. 'Vasto certamine tendunt.' Servius: 'Contendunt.' Curtius lib. ix. 'Dissonæ voces nusquam unum et idem tendentium.' Suetonius 'diverse tendere' dixit: ut et iv. Lucetius. Plinius lib. viii. Epist. 9. Nazarius Panægyristes, et Judic. xx. 45. vetus Interpres, 'in diversa tendere.' Noster in de Mundo: et in Dialogo ad Asclepium, 'ad diversa tendere.' Tacitus Histor. i. 'Sibi quisque tendentes.' *Pric.* *Diversa*

tendentes] 'Tendere, pertinacem contentionem significat.' Donatus ad Eunuchum. *Idem. Diversa tendentes*] Juxta populi vulgique consuetudinem: nam, ut illo versu notissimum est: 'Scinditur incertum studia in contraria vulgus.' Figurata autem locutio est, 'populus diversa tendentes.' *Beroald.*

Hi pessimam feminam viventem statim cum corpore mariti sepeliendam, &c.] Lib. ix. 'Addebat et tales oportere vivas exuri feminas.' *Pric.*

Hanc contationem seq. adol. sermo distinxit] Ed. Junt. post. Guelf. sec. *cunctationem*: et D'Orv. *distruxit*: unde posset legi *destruxit*; ut Ovidio Art. II. 312. 'Destruere dicta:' ubi vide Burm. Sed nihil mutare est tutius. Hanc *contationem* sive quod idem est, *cunctationem*, seu dubitationem et longam incertitudinem dissolvit, et quasi *discrevit*: quod abiit aliquoties in *distinxit*. Vide Drakenb. ad Liv. lib. xxxi. c. 29. sed et confer Lexica. Non cepit locum N. Heinsius, qui post varia, *distraxit*, *restinxit*, quæ delevit, conjecit *instinxit* i. instigavit, ut alibi. *Oud.*

Docum. perlucida, et quod pr. n. n. cognoverit, indicabo] D'Orv. *perluc. docum.* Sunt qui per duplex *ll* semper scribi eam vocem præcipiant. Tum in Palat. Guelf. sec. *rursus prorsus* e varia lectione. *Cognominari* est quoque in Ed. Junt. poster. quod non capio. An fuit, *alius me nemo cognovit?* pro *alius quam ego*. Vide ad lib. III. p. 58. 'Me nullam aliam mea Fotide præmalle.' An potius vitium ortum ex eodem Thelephronis cognomine, ut e seqq. patet? *Idem. Et, quod prorsus nemo alius cognovit*] Lib. III. 'Quæ sola mortalium novi;' et X. 'Servum qui solus hæc ita gesta esse scire diceretur, sisti, &c. oportere.' *Pric.*

Me demonstrans] De seipso loquitur Telephron, a quo omnia ista dicuntur. *Beroald.*

Exertam] In somnium, sedulam, oculisque inconniventibus perspicacissimam. *Idem. Exertam vigiliam*] Diligentem, protenti colli. Infra lib. VI. 'Longa colla porrecti sævi dracones, et inconnivæ vigiliæ luminibus addictis.' *Pric.*

Industriam sedulam] Supra, in eadem re ista, 'sedulum ministerium' dixit. *Idem.*

PAG. 41 *Postremo*] Variant Mss. D'Orv. Pith. et alii cum Edd. priscis habent *postremum*. Flor. Pal. Reg. *postremo*: Auctor ipse utrumque adhibuit, ut docet Index. Sed in Cod. Florent. lib. VIII. p. 172. pro *ad postremum* legas *ac postremum*: ubi vide. *Oud.*

Injecta somni nebula] Lib. VI. 'Crasa soporis nebula.' *Pric.*

Me nomine ciere, &c.] Lib. V. 'Jamque nomine proprio sororem miseram ciebant.' Et VIII. 'Clamore nominatim cientes illum juvenem.' *Idem.*

Membra frigida pigris conatibus] Seneca Œdip. 'Piger ignavos Alligat artus languor.' *Idem.*

Dum, &c. nituntur] In Indicativo habent etiam mei Codd. sed dubito, an vere; et an umquam *dum* pro *donec* eo modo recte dicatur. Adi Cl. Duker. ad Flor. lib. III. c. 11. 7. Arntz. ad Cat. Dist. 2. 3. Abr. Gronov. ad Melam lib. III. c. 8. 'Dum montem adtingat.' Sic et 4. Mss. a me visi. Sed tamen potest hic temporis præsentis actum indicare; sive *nec prius, quam tunc, quum jam nituntur*. Et tunc requiritur Indicativus, ut innumeris locis evicerunt eruditi passim. *Oud.*

Sed tantum sopore mortuus] B. sed *tamen sop. m. Putean.* Recte. Vitium ortum e perpetua confusione. Vide me ad Front. Cæs. et infra ad lib. III. pag. 57. nisi velis *sed tantum non*: quod et Aldus voluit, teste Putschio. Sed non ita in Ed. ipsius, et *tantum* aliquando placuerat Wasseo. Sic tamen N. Heinsio, qui et *mutus* pro *mortuus* conjecerat. *Oud.* *Sopore mortuus*] Supra dixit Tele-

phron, se somno profundo in unum barathrum repente demersum, ut vix discerni posset, quis ex duobus jacentibus esset magis mortuus. *Beroald.*

Eodem vocabulo] Significat ambos fuisse cognomines, et eodem Telephronis vocabulo nuncupatos. *Idem.* Quod eodem necum vocabulo nuncupetur] Id est, 'nomine:' sic sæpe Tacitus. Vide ad Præfat. lib. i. Martialis Ramiresium. *Pric.*

Et in exanimis u. modum] Bert. et exan. Elmenh. Male. *In modum* sexcenties, ut ita dicam, ait Noster, ut supra: 'in modum juvenis Aonii.' Statim, 'in modum prosectorum aurium.' Lib. iii. pag. 56. 'In modum Ajacis.' Lib. iv. p. 64. 'In modum floris.' Lib. v. p. 90. 'In modum confertæ multitudinis:' ubi plura. Et sic alii sæpe, ac sine dubio legi debet e Sangerm. Cod. in Colum. lib. v. c. 10. 'et ex se in modum ramorum alias radices emittit:' ubi vide Comm. Vulgo, *ex summo duum r. ambas.* Minuc. Fel. c. 34. 'In aliquem modum' pro 'quodammodo.' *Oud.* *In exanimis umbræ modum gradiens*] Μετὰ ζώντων τεθηγκώς περιπατών: ut Antiphanes locutus. *Pric.*

Prosectis naso pr. e. m. auribus] Sequitur statim, *prosectorum aurium*, et de verbo 'prosecare' plura vide apud Pricæum, lib. ix. p. 204. 'Gulam sibi prorsus exsecuit:' ac de 'prosectu' ad l. viii. p. 156. Sed hic loci in Cod. D'Orvilliano est *præsectis*. Id quod præfero. Nam hinc talia 'præsegmina' vocantur. Adi Pricæum ad pag. 34. 'Cadaverum præsegmina.' Lib. i. p. 10. 'Impetu teli præsecata gula.' Ovid. Rem. Am. 212. 'Debuerant partem præsecuisse manu.' Denique Liv. Epit. lxxxviii. 'Auribus præsectis:' et mox Fux. *Oud.* *Prosectis naso prius, &c.*] Onomast. vetus: 'Denaso, ἀπορρύνέω.' De *prosecandi* verbo sub finem libri ix. dicemus. *Pric.*

Lanienam suscitavit] *Suscitavit*, quod

bene revocarunt eruditi, jam olim ex suis Mss. legendum monuit Becichemus Ep. lxxxi. item Schickeradus, et expressit quoque Junt. post. ut et in Oxon. et Coll. Voss. sive *in se suscepit*. Eadem est confusio l. xi. p. 261. 'teletam susceperare.' ubi recentiores etiam servarunt *suscitare*. *Oud.* *Vicariam pro me lanienam suscepit*] Firmicus: 'Aut propiores fratres pro ipso vicariis mortibus interibunt.' Interpres vetus Levit. 24. 18. 'Vicariam reddit: i. e. animam pro anima.' Seneca in Controversiis: 'Quidam ardentibus rogis torum miscuerunt, quædam vicaria maritorum salutem anima redemerunt.' *Pric.* *Vicariam pro me lanienam*] Significat defunctus, Telephronem vivum laniatum mutilatumque fuisse vice ipsiusmet a cantatricibus aniculis. *Vicaria enim laniena* dicitur, oppido quam eleganter, laniatus sive laniatio in alienam vicem substituta. Proprie 'laniena' significat locum ubi caro venditur, vulgo macellum vocitant: cum macelli significantia sit latior, et ad omnia esculenta venalia extendatur, ut alibi docuimus. 'Lanienam' dici locum ubi caro venit, sicut ubi pelles 'pellesuinam,' ubi calcei 'sutrinarum,' docet M. Varro, lib. de analogia primo. *Beroald.*

Utque fallaciæ reliqua convenirent, &c.] *Fallaciæ* patrio casu, non dandi sume. Infra l. iv. 'Ad reliqua fallaciæ pergitur.' Locutio Græca est. *Pric.*

Ceram in modum prosectorum f. aurium ei adplicant] Oxon. in *m. prosectorum f. auribus ei adp.* ut duo Dativi adponantur verbo *adplicant*, probante Pricæo ad l. iiii. p. 51. 'Ut ei hodiernæ cœnæ pignerarer,' Græco more. Sic enim Xenophon p. 223. σοὶ δώσω ἄνδρα τῇ θυγατρὶ. Anth. l. i. p. 17. Εὐρώπῃ δούλον ζυγὸν αὐχένι θήσω. Sic l. vi. p. 121. 'Decidenti sarcinæ fusticulos aliquot porrigas ei:' quem locum male corruperunt editores. L. x. p. 213. 'Quod ei probrosæ libidini

noluisse succumbere:’ ut est in *Pa-*
lat. Septim. de B. Tr. III. 9. ‘Quis
non alii casus acerbissimi cordi inse-
derant:’ quod male mutare conantur.
Adde omnino *Burm.* ad *Ovid. Met.*
I. IX. 770. ‘Crinalem capiti vittam
natæque sibiue Detrahit.’ Scilicet
pronomem sive casus personæ loco
Genitivi etiam in Dativo ponitur: uti
passim amant ibi Dativum, ubi vul-
gus ponit Genitivum. Vide ad pag.
26. ‘Cuilibet feminæ caput capillo
exspoliaveris.’ Vox *formatam* ex-
sulat a *Fux. Oud. Ceram in modum*
prosectorum formatam aurium ei appli-
cant] *Oxon. Ms. Ceram in modum pro-*
sectorum auribus ei applicant, &c. quam
rectam esse lectionem inferius indi-
cabitur. *Pric.*

Examussim] Examine, decenter,
optime. Est enim ‘amussis,’ regula
fabrorum, quam architecti, cum opus
probant, rubrica illinunt: hinc ‘amus-
satum’ derivatur, quod significat
examinatum, probatumque. *Plautus*
in *Militæ*: ‘In hoc amussitata sua sibi
ingenua indoles.’ In *Plautinis* codi-
cibus pro *amussitata*, perperam legi-
tur *emussitata*, dictione elegantissima
contaminata, interpolataque: quem
locum alibi non insubtiliter perpen-
dimus. *Beroald.*

Tentare fortunam aggredior] *Temp-*
tare *Par.* et *Edd. veteres*, ut passim.
Ed. Bas. pr. non Ber. temptans. For-
tunam addunt *Mss. O.* Immo jam et
Ed. Junt. post. ante Colvium, pro
qua mallet legere *frontem*, quam re-
ponere *Gruteri l. v. Susp. c. 8. con-*
jecturam fortunam, probante etiam
Pricæo, licet passim ‘forma’ et ‘for-
tuna’ confundantur. *Adi ad p. 1.*
‘figuras fortunasque’ sive condi-
tiones: quo sensu hic *fortuna* forsân
quoque capi posset. *Burm.* con-
ject *furtim*: sed addendum videtur
necessario, quid tentarit. *Oud. Ten-*
tare formam aggredior] Ita *Gruterus*,
non male: cum antea *fortunam* legere-
tur. *Heliodorus de Charicia*, quæ

se oculum amisisse somniaverat: *Τῷ*
προσώπῳ τὴν χεῖρα ἐπέβαλε, καὶ τὸ μέρος,
ὃ κατὰ τὸ ὕναρ ἀπώλεσεν ἐταφωμένη,
πάντοθεν ἐπέζητει. Pric.

Sequitur] Quia *cereus* erat *nasus*,
facilisque ob hoc sequelæ: *cera* enim
lenta sequaxque est materia. *Beroald.*

Directis digitis, et detortis nutibus
præsentium denotor] *Lib. III.* ‘Om-
nium oculis, nutibus, ac denique ma-
nibus denotatus:’ et *XI.* ‘Toti civi-
tati notus et conspicuus, digitis om-
nium nutibusque notabilis.’ *Quinti-*
lian *XIV.* *Declam.* ‘Proh miseran-
da conditio! rideor ubique, narror,
ostendor.’ *Plautus II. 3. Mercat.*
‘Contemplant, conspiciunt omnes,
nutant, nictant, sibilant.’ *Tertullian-*
us in *de Pallio*: ‘Acie figere, digi-
to destinare, nutu tradere.’ *Pric.*

Dum risus ebullit] *Glossæ*: ‘Ebul-
lit, ἀναβλύζει.’ at propius *Onomastici*
illud, ‘Ebullio, καυχλάζω.’ *Hesychi-*
us: *Καυχλάζει, κιχλίζει, ἀθρόως γελά,*
&c. Eundem et in *καγχασμός* vide.
Supra hoc libro *Noster* ‘cachinnum
licentiosum’ dixit. *Idem. Risus ebul-*
lit] Fervescit cachinnatio ‘Linteolo
agglutinato.’ Quosdam vidi, qui, cum
essent denasati, nasum subdititium
agglutinaverant tam decenter, ut ve-
rus videretur. *Beroald.*

Inter pedes circumstantium, &c. evado]
Hesychius: ‘Ἐκτροπήσαι, ἐξελεθεῖν λε-
ληθότως. Idem ἐξανεχώρει, λεληθότως

ὑπέφευγεν. In veteri *Onomastico*:
‘Evado, διαδύομαι.’ *Pric.*

Fr. sudore defluens] *Pricæus* in *Add.*
corrigit *perfluens* ex *lib. I. p. 10.* ‘su-
dore frigido miser perfluo:’ ubi illum
vide. Sed rectius *N. Heinsius* et
Wassens malebant *diffluens*, ut apud
Phædr. I. IV. F. 24. 23. ‘sudore mul-
to diffuentes.’ Sic fere *lib. IX. p.*
194. ‘Odore sulphuris obnubilatus,
intercluso spiritu, diffuebat:’ quod
male ibi tentat *Heinsius*. Eleganter
de vi compositorum *diffluit* et *defluit*
disputat *Cl. Drakenb. ad Liv. I. XII.*

c. 15. 'jecur defluxisse.' J. Obs. c. 101. 'Argentum adflatu fulminis diffluit.' Infra lib. iv. p. 47. 'Risu diffluebant.' Oud. *Frigido sudore defluens*] Fortasse *perfluens*: vide supra 153. a. dicta. *Pric*.

Lari me patrio reddere potui] Aut ἡθικῶς, non φυσικῶς intelligendum illud 'reddere potui,' aut (quod facilius concesserim) pro *reddidi* accipiendum: sic infra x. 'Respondit, sermonis ignorantia se quid ille diceret, scire non posse:' id est, nescire: xi. 'Sacerdos, ut reapse cognoscere potui,' &c. hoc est, cognovi: et ix. 'Vix ad campestras semitas evadere potui,' pro *erasi*. Nec ita hic Scriptor tantum, sed et alii. Valerius Max. viii. 7. de Sophocle: 'Qua sola fulbula' (Œdipo Coloneo nempe) 'omnium ejusdem studii Poëtarum præripere gloriam potuit.' Macrobius Saturnal. i. 11. 'Recentior est memoria, quam ut possit inter oblitterata nesciri:' id est, quam ut nesciatur. Idem ii. 10. 'In qua' (gloria) 'apetenda duo sunt maxime, quæ præoptari possunt.' In Eleg. Maximiani: 'Cui cedit quicquid vincere cuncta potest.' Lactantius Epit. divin. Institut. de Deo loquens: 'Non indiget terrenis luminibus, qui Solem cum cæteris astris in usum hominibus potuit accendere.' Et alibi eodem libro: 'Redigendi sunt ergo isti affectus intra fines suos, et in rectam viam reducendi: in qua etsi sunt vehementes, culpam tamen habere non possunt.' Servius ad Georg. i. 'Quibus diebus tanta est tranquillitas, ut penitus nihil in mari possit moveri.' Idem ad Eclog. i. 'Antiqui, post, ante, circum, etiam ablative jungabant, quod hodie minime facere possumus:' pro, *quod hodie minime facimus*. Philo in de Abrahamo: Καὶ τῶν ἀψύχων ἐνὶά μοι δοκεῖ νικᾶν δύνασθαι (id est νικᾶν) τῶν ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν εὐμορφίας. Idem.

Capillis hinc inde laterum dejectis,

aurium vulnera celavi] Ovidius de Acheloo uno cornu mutilato: 'Capitis quoque fronde saligna Aut super imposita celatur arundine damnum.' Idem.

Nasi vero dedecus, &c.] Id est, nasi perdit dedecus. Proprie autem heic *dedecus*. Isidorus xi. 1. Orig. 'In corpore nostro quædam tantum utilitatis causa facta sunt, ut viscera: quædam et utilitatis et decoris, ut sensus in facie, et in corpore manus,' &c. Corruptum locum corrige, et pro *sensus*, *nasus* substitue. Chrysostomus Homil. 30. in Epist. 1. ad Corinth. 'Ἔστωσαν ὀφθαλμοὶ λάμποντες; καὶ παρεὰ μειδιῶσα, καὶ χεῖλος ἐρυθρὸν; καὶ ῥίς εὐθεία, καὶ ὄφρυς ἐκτεταμένη· ἀλλ' ὅμως κἂν τὸ τυχὸν ἐκ τούτων λυμῆνης, τῷ κοινῷ πάντων ἐλυμῆνη κάλλει· πάντα κατηφέας μεστὰ, καὶ πάντα αἰσχρὰ φανέται τὰ πρὸ τούτου καλὰ· ἂν γὰρ τὸ ἄκρον τῆς ῥίνος συντρίψης, πάντων πολλὴν κατέχεας τὴν ἀμορφίαν. Diod. Siculus lib. i. in legibus Ægyptiorum: Τῆς δὲ γυναικὸς (μοιχευούσης) τὴν ῥίνα κολοβοῦσθαι, ὑπολαμβάνοντες δεῖν τῆς πρὸς ἀσυγχώρητον ἀκρασίαν καλλωπιζομένης ἀφαιρεθῆναι τὰ μάλιστα κοσμοῦντα τὴν εὐπρέπειαν. Firmicus vi. 31. 'Vel cicatricem, seu notam in vultu semper infligit, ut inhonesta quadam specie formæ faciem dedecoret.' Bene *inhonesta*: ita navium prosectorum vulnus Virgilius *inhonestum* vocat. Artemidorus iv. 29. "Ὅ τι ἀνλείποι τῷ προσώπῳ, ἄτιμον αὐτὸ ποιεῖ. Idem.

Fabulam posuit] Sive finivit cum *Pricæo*, seu enarravit ad finem. Vide ad Suet. Oth. cap. 7. 'Positaque brevi oratione.' Sed l. ix. p. 193. 'Totam prorsus fabulam a principio promeret.' Oud. *Hanc fabulam posuit*] Finivit. Virgilius: 'Posito certamine.' Servius: 'Finito.' *Pric*. *Posuit*] Finivit, deposuit, desivit. Oratorum proprium est, causam ponere: ut apud rhetoricos frequenter. Beroald.

Vino madidi] Lib. vi. 'Vino madens:' et x. 'Vino, &c. memet ma-

defeceram.' Vide Festum Pompeium. *Pric.*

Dunque bibere solitarium postulant] Perperam viri doct. *salutaria* exponunt pocula saluti amicorum destinata. Nam illa solebant sumi jam maturius, et in medio computationis tempore, quæ incipiebat mensa prima remota, sive primis sublatiis ferculis, per poculum ἀγαθὸν δαίμονος. Adi Comment. ad Cic. de Senect. c. 14. Nec pertinent huc ea, quæ vide lib. x. p. 222. Hic jam *vino madidi* erant, iisque abeundi tempus erat, sicut etiam statim discessit Lucius: quare sive *solitarium* vel *solitaria*, sive *salutaria*, neutraliter a sing. *salutare*, non *salutarius*, legas, intelligendum foret 'solitum Salutis poculum' sive 'φυλακτήριον' et 'servatorium,' ut in Glossis, quod convivæ in fine sumebant, et hinc decore *postulabant*; sive Σωτήριος Διός, quod et hinc τέλειον sive ultimum vocabant, multa aqua temperatum, ut prius merum dilueretur. Consule D. Heinsium ad Horat. lib. iv. O. 5. et J. Jensiun Epist. ad Græv. pag. 401. Sed eam lectionem esse veram, nequaquam reor. Neque ita in Fulviano esse declarat ipse Sciopp. in Epist. Corp. t. II. 51. at *salutarias*. Bene enim notandum est litteram s adhærere ei voci in omnibus Mss. quibus non deest. Nam D'Orv. omissis ceteris jungit *cachinum postulant*. In Par. quoque est *salutarias*, in Regio, Fux. *solitudinarias*. In Pal. Oxon. Guelferbytanis, Flor. Bert. *solitarias*. Quod ut corruptum non intelligentes librarii, ut Pitheœani Codicis, et editores primi hinc fecere *solitariam*, et Beroald. cum seqq. *solitarium*; sive more solito: quod Latinum non est. Ac Basileenses ex corrupta Ed. Ven. *solidarium* lectione, quam et Schikeradus protulit, refinxere *solidaliū*: unde Sopingius margini adlevit *salialium*, i. e. φιλόανθρωπον e. Glossis Stephani, vel *colyterium*, citans se ad Jambl.

Delph. et Var. Clas.

chum. Sic vara *vibiam* sequitur. Nihil certius est Lipsiana correctione *solitariisui*, ejus festum crastino mane rediret, unde Byrrhæna ejus admonet Lucium. Sed insuper aliud latet vitium, quo detergo egregia orietur sententia. Namque pro *bibere* in Palat. est *bibens*, in Reg. Lipsiano, Fux. Guelferb. utroque *biberes*, sed in Oxon. et Par. *bibones*. Elegantissime me hercules. Compotores vino jam erant madidi; sed *bibones* tamen *solita risui postulant*, ac quia hoc agunt, Byrrhæna explicat Lucio, quid ista petitio sibi velit. *Bibones* sunt bibaces. Sic Jul. Firm. lib. v. cap. 4. 'Ephulones et bibones.' Glossæ: 'Bibonis, πολυπότης.' Id est, bibo, bibonis. Sic enim explicanda est Glossa. Male legitur *Bibonius*. Animadvertendum præterea, in hisce solere ab auctoribus verbum omitti: unde notum 'poscere majoribus poculis.' Vide Cic. i. in Verr. cap. 25. III. cap. 44. de præt. Urb. c. 26. Ambros. de Hel. c. 13. et ad Horat. Ep. ix. 33. Forsan ita sumendum apud Juven. S. xi. 148. 'Et magno cum posces, posce Latine.' Sic enim Mss. non in magno; scil. *pretio*; ut vulgo; dicit sibi esse modo plebeia pocula et rudes famulos. Quare si magno poculo poscas, posce Latine. Nam Græce non intelligit. Simile quid lib. ix. pag. 195. 'Mensam potius comiter postulabat:' ubi vulgo poni contra Mss. *Oud. Bibere solitarium*] Ex more et ex solito bibere: a 'solito' enim, *bibere solitarium*, nova dicendi elocutione deducit: alioqui 'solitarius,' a solitate ac solitudine dictus, juxta illud Cicéronis: 'Natura nihil solitarium amat.' Beroald.

A primis cunabulis] A primordiali origine. Sunt enim 'cunabula,' lectuli et cunæ, in quibus infantes jacere consueverunt: vel loca in quibus nascuntur, quasi 'cynabula:' nam κύνειν Græce est eniti: inde 'cunabula,' pro primordialibus aliarum quoque

Apul.

6 G

rerum usurpantur: ut apud Fortunatianum, qui 'cunabula verborum' decenter dixit, pro originibus. Apud jurisconsultos 'cunabula legum,' pro institutionibus et primitiis legalibus. 'Cuninam Deam' prisci coluerunt, quæ infantium cunis sive cunabulis præsidebat. *Idem.*

Deum Risum propitiamus. Antiqui, quod et Augustinus memorat, singulis rebus singulos Deos attribuerunt: ut Vagitanum, infantium vagitibus: ut Murceam, quæ faceret hominem murcidum: ut Agenoream, quæ ad agendum excitaret: ut a stimulis, Stimulam. Consimiliter hilaritatis præsidem et gaudii Risum vocaverunt, quem Græce 'Gelota' nunciant. Legimus apud scriptores idoneos, Hilaria quoque festa solennia a Veteribus celebrata fuisse, qui dies erat ad 8. Kal. Aprilis: tanquam tunc cuncta hilaritate mulceantur, quo primum tempore Sol diem longiorem nocte protendit. Hoc intellectu accipiendum est illud Flavii Vopisci, sic scribentis in Aureliano: 'Hilaribus, quibus omnia festa et fieri scire debemus, et dici, impletis solennibus.' Herodianus insinuat, Hilaria matri Deum dedicata fuisse: quo die passim omnibus ludendi licentia, lascivlendi que permissa. Igitur ut ad propositum redeamus. Risus Deus hilaritate et gaudio ac ridiculis rebus erat propitiandus: illique ad festivitatem celebrandam merito vocabantur, qui urbanitate et salibus pollentes ad risum facile provocarent. Ille tamen risus est cavendus, qui Græco proverbio dicitur *σαρδάνιος γέλως*, Sardonius risus, ab insula Sardinia, in qua nascitur herba quædam apiastro similis, nomine Sardonias: quæ si in edulio fuerit, nervos contrahit, diducit ora risu: et ita *γενσάμενοι μετὰ σπασμοῦ καὶ γέλωτος ἀποθνήσκουσιν*: id est, gustantes cum spasmo et risu moriuntur. Hinc illud Ciceronis ex epistola ad Fabium Gallum: 'Ridea-

mus *γέλωτα τὸν Σαρδάνιον*.' Græci *παροιμίαν*, id est, proverbium de risu Sardonio varie interpretantur: nam Æschylus tradit, incolas Sardiniae colonos extitisse Carthaginensium; idcoque Saturno immolasse senes, qui annos septuaginta excessissent, idque fecisse ridentes, seque invicem amplexantes, tanquam indecorum foret lachrymare et lamentari: unde simulatus risus dictus est Sardonius. Aliiter Timæus, aliter Simonides, aliter quoque alii prodiderunt: verum illud de herba Sardonias tam nostris, quam Græcis usurpatum, videtur probabilius. *Idem.* Quo die soli mortalium sanctissimum Deum Risum hilaro atque gaudiali ritu propitiamus] Meminit solennitatis istius Pausanias de Hypatensibus agens. Lycurgum Risni simulacrum erexisse Plutarchus tradit; Templumque eidem Deo dicatum in Cleomene narrat. Bene autem *ritu hilaro et gaudiali*. *Γέλωτα καὶ Κῶμον, ἰλαρωτάτης καὶ ξυμποτικωτάτης Δαίμονε*, Philostratus in Iconibus vocat. *Pric. Soli mortalium*] Lib. III. 'Quæ sola mortalium novi.' *Idem.*

PAG. 42 *Tua præsentia nobis efficiet gratiorem*] Exsulat nobis a Palat. *officiet prave* Ed. Scal. seu Vulc. sec. D'Orv. *efficiens*. Sed *efficies* Florent. Bert. Fux. Pith. Guelf. ambo, Oxon. Edd. Rom. Vic. Junt. Ald. Colio. ut *tua præsentia* sint ablativi. Quomodo amabant simplicius aureo Latinitatis seculo loqui: et Beroaldus tacite mutare non debnerat. *Oud.*

De proprio lepore] Genuina et nativa urbanitate. Pronunciandum est media producta, ab eo quod est 'lepos.' Catullus de versiculis, qui tum denique habent salem ac leporem: 'Si sint molliculi, ac parum pudicii.' Item: 'est enim leporum Disertus puer, ac facetiarum.' Inde *lepidus* dictus: quamvis Donatus *lepidum*, qui politus est, dici velit a *λεπτός*, id est, lama sive squama: de quibus Plin. in xxxiv. 'Excutiuntur,' inquit, 'velut

milli squamæ, quas vocant lepidas.' Beroald.

Latificum] Quod lætitiā faciat. Alias mortiferum, quod letum, id est, mortem afferat. *Idem*.

Numini litemus] Risum Deum propitiemus. Litare enim proprie est Deum propitiare, et sacrificio facto numen placare: auctores Macrobius et Nonius: hinc illud Plantinum ex Pænulo: 'Tum me Jupiter faciat ut semper sacrificem: nec unquam litem.' *Idem*.

Fiet ut jubes] Luc. 14. 12. Γέγονεν ὡς ἐπέρασας. *Pric*.

Quam deus affluenter indueret] Bene Gruterus mutavit sententiam. Vehementer autem miror, Scriverium in contextum recepissee conjecturam Is. Pontani in Analect. III. 4. 'Quod a. inclueret:' sive gloriosus fieret. Ineptissime: dum optime Deus dicitur 'induere lætitiæ materiam,' qua velut veste affluenter esset ornatus. Passim 'induere' et 'exsuere' de animi affectibus, eorumque externis indiciis, usurpatur; quod jam Lexicographi docuere post Gronov. lib. I. Obs. cap. 2. Gell. lib. XII. cap. 5. Senec. Cons. ad Polyb. cap. 24. 'Indue dissimilem animo tuo vultum.' Auct. Eleg. ad Liv. vs. 115. 'Urbs gemit et vultum miserabilis induit unum.' Auct. Dial. de Corr. Eloq. cap. 6. 'Accipere affectum quemcumque Orator induerit.' Quod nequaquam est mutandum cum Schurzfleischio in Act. Litt. pag. 132. Minuc. Fel. c. 37. 'Mimus Deos vestros, induendo stupra, suspiria, odia, dedecorat.' Huc pertinent 'induere avem' lib. III. p. 58. 'Induere aucupem cum visco' lib. XI. p. 244. non *inducere*. Val. Max. lib. II. c. 2. § 1. 'Abjecta privata charitate, publicam induebantur.' Sic enim legendum cum optimo Cod. Harlem. non *induebant*: ac corrigendus quoque Lac-tant. lib. IV. c. 12. 'Quod carnem indui haberet in terra' ita antiquissimæ membranæ Bonon. non *carne*.

Vide N. Heins. ad Ovid. Fast. I. IV. 176. 'Induimur trepida protinus arma manu.' Oud. *Affluenter*] *Affl.* etiam Flor. Reg. D'Orv. Oxon. Guelferb. Palat: sive copiose: ut lib. IV. p. 67. 'Fons affluens.' Lib. VI. p. 125. 'cœna nuptialis affluens.' Immo supra p. 33. 'Jam risus affluens.' Eadem confusio apud Colum. lib. I. cap. 4. 'Ne, cum a vertice torrens imbribus conceptus adfluxerit,' &c. Sic Sangerm. Cod. et alii bene. Vulgo *effl.* Alterum tamen non ausim penitus damnare. Vide Broukh. ad Tib. I. 7. 46. 'Effluit effuso cui toga laxa sinu;' ubi in plerisque Codd. *Et fl.* *Idem*. *Quam Deus tantus affluenter indueret*] Pontanus Analect. I. 4. duriuscule, *Qua D. t. a. inclueret*, id est, *inclaresceret*. Vide Gruteri Suspici. v. 8. *Pric*.

Monitu famuli, qui me noctis admonerat] Virgilius: 'Sed comes admonit, breviterque affata Sibylla est, Nox ruit Ænea.' Infra hic VIII. 'Qui requisitum comitem tempestivæ viæ commonefactum reduceret.' *Id.* *Noctis admonerat*] Quia advesperascere jam ac noctescere significabat: est enim verbum vetus 'noctescere,' quod significat noctem fieri, et in noctis modum obscurari: quod Furius vetus poëta primus finxisse creditur, illo versu: 'Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ.' Beroald.

Distentus] Oxon. *distractus*. Guelf. pr. *correctus*. cum glossa *distractus*. Sed lib. I. p. 13. 'cibo et crapula distentos.' Lib. VI. p. 142. 'Cœnæ reliquiis canes distentos.' p. 151. 'ventrem esitando distendit.' Suet. Claud. cap. 33. 'Triclinio abscessit nisi distentus ac madens.' Enn. in ann. 9 'Venter carnibus distentus.' Oud.

Adpellata prope Byrrhæna] Manuscriptus liber, *appellante*. Colvius. Minus bene. Sed loco τοῦ *prope*, quod e conjectura Beroaldi primi admiserunt Colinaeus et Basilcenses, reposui *prospere*, ut cum prioribus Edd. item Junt. et Aldi dant Pal. Reg. Fux.

D'Orv. Pith. Gœlf. Par. Forsan mutarunt e lib. i. p. 24. 'Salve propere addito.' Sed ibi *salve* est quod hic *prosperare*. Discedentium est *vale dicere*. Vide Suet. Aug. cap. 53. Infra l. iv. p. 76. 'Post hæc vale facto?' et ut hic de convivio Suet. Tib. c. 72. 'Instans in medio triclinio singulos valere dicentes adpellaret.' Sic *prosperare* in *propere* abiit in Mss. Flor. et Reg. apud Liv. lib. v. 46. § 6. Gell. lib. xiii. cap. 4. atque alibi. Oud. *Prosperare*] Lego *propere*: ut dicat, se, statim et festiviter allocuta Byrrhena, domum repetiisse. Beroald.

Titubante vestigio] Phædrus Fab. LXXI. 'Sero domum est reversus, titubante pede.' *Elmeh.* *Titubante*] Lapsante, vacillante, nutabundo: quod proprium vinolentorum est: nam, ut inquit scite et eleganter Plantus: 'Vinum luctator dolosus est, pedes captat primulum.' *Domuitionem capesso*] Id est, itionem ad domum capio: est enim dictio composita, quasi domus itio, ab eundo domum: non tam Appuleianum vocabulum quam Ciceronianum. Namque ante Appuleium M. Tullius in primo de Divinatione sic scripsit: 'Sed Rhodiorum classi propinquum reditum ac domum itionem dari:' a Martiale 'domicœnium' eleganter fictum est vocabulum, pro eo quod est cœnare domi. *Idem.* *Titubante vestigio, &c.*] Columella: 'Titubante gradu multo madefactus Iaccho.' *Pric.*

Cum] *Pricæus* mallet *dum*, ex lib. iii. 'Dum primum angiportum insistimus:' ut statim, 'dum jam vicum proximamus:' et sæpe. At Mss. nihil variant; et parum refert. Ac videtur significare 'simulac in platea incedimus:' unde et frustra Oxon. habet *primum*. Oud. *Plateam vadimus*] Stewechius initio libri pr. scribi volebat *invadimus*. Sed male. 'Vadere plateam' est Appuleio idem quod aliis 'ire viam' et similia. De Phil.

Mor. p. 616. 'Mediam viam vadant.' Statim, 'hospitium redire.' Si quid mutandum, elegantior foret lectio Codicis D'Orvill. *capimus*, sive ingredimur, ut 'capere portum,' 'regionem,' &c. de introeuntibus, Cæs. lib. iv. B. G. c. penult. Hirt. B. Alex. cap. 47. *Idem.* *Cum primam plateam vadimus, &c.*] Scribe, *Dum p. &c.* Sic infra iii. 'Dum primum angiportum insistimus.' Virgilius: 'Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem:' ubi Servius: 'Primam partem urbis.' Terent. i. 4. Phorm. 'Sed quis hic est senex quem video in ultima platea?' id est, in ultima plateæ parte. Virgilius: 'Quatuor hic primum omen equos in gramine vidi Tondentes campum late.' Servius: 'Primum, aut quale nunquam antea viderat: aut, antequam aliud videret, &c. alii vero, tondentes primum campum, id est, primam campi partem.' *Pric.*

Vento repentino] Par. *vento vere repentino*. Hinc putavit Cl. Wasse latere aliquid, et conjecit: *vento, de repentino*. Non male, sed silentibus ceteris Codd. nihil necesse. Oud. *Vento repentino lumen, &c. exstinguitur*] Ovid. ii. de remed. &c. 'Nutritur vento, vento restinguitur ignis.' Æditiuus apud A. Gellium, de flamma sui pectoris: 'Istam non potis est vis sæva exstinguere venti.' *Pric.*

Improvidæ noctis, &c.] Exponunt obscuræ, ego *improvisæ*. Sic 'cæca et improvida tela,' Plinius iv. 22. in Epistolis dixit, et 'casus improvidos' Noster in de Platonis Dogmate. *Id.*

Detunsis ob lapides] Ideo servi ditiorebus, a quibus monerentur per vias de lapidibus, ad quos offendere possent. Lucianus Nigrino: Προϊόντας γὰρ τινὰς τὸν οἰκῆτην δεῖ βοᾶν καὶ παραγγέλλειν προορᾶσθαι τοῖν ποδοῖν, ἢν ὑψηλὸν τι ἢ κοιλὸν μέλλωσιν ὑποβαίνειν, καὶ ὑπομινύσκειν αὐτοὺς τὸ καινότατον, ὅτι βαδίζωσι. *Colv.* *Digitis pedum detunsis ob lapides*] Lib. ix. 'Offenso lapide, et obtunsis terræ digitis:' et

ibidem: 'Crebris offensaculis, &c. contusis cruribus meis.' Petronius: 'Evasi, digitis omnibus inter decursu eruentatis.' Apud Suidam de Zenone: Προσέπταισε, καὶ τὸν δάκτυλον περιέβρηξε. Hic autem pedes detransi ob extinctum lumen: in quam quæ diximus sententiam ad Joh. 11. 10. si libet confer. Hinc Ethnicum 'luculento etiam die in lapides impingere,' facete dixit Fœlix Minucius. Aristoph. Vesp. Εἰ νῆ Δι' αἰθῆς κονδύλοις νουθετήσῃθ' ἡμᾶς, Ἀποσβέσαντες τοὺς λύχνους, ἔπιμεν οἰκάδ' αὐτοί· Κἄπειτ' ἴσως ἐν τῷ σκότῳ τουντοῦ στερηθεῖς, τὸν πηλὸν, ὥσπερ ἄτταγᾶς, τυρβάσεις βαδίζων. Pric.

Jam in vicum proximamus] In vicum temere ex Scioppii conjectura lib. III. Susp. Lect. c. 6. reposuit Elmenhortsius, quem secuti sunt Pricæus et Floridus. In Mss. et Edd. Vett. constanter legas *junctim*; nisi quod in Oxon. et Guelf. pr. sit *juncti*, et in D'Orvill. *ēicti*. At rectum esse nequit *in vicum*, vel sine præpositione *vicum*, ut conjecit Sopingius; quia jam dixit Auctor, se 'defessos hospitium rediisse.' Quare, si quid mutandum, unice amplector lectionem a Scriverio, sine necessitate tamen *jam* excludente, (vide ad Lucan. lib. v. 678.) expressam, *januam*. Cum quarto casu *proximare* construxit Auctor etiam lib. vi. p. 114. 'jamque fores ejus dominæ proximanti.' Lib. xi. p. 249. 'Ripam maris proximamus:' ubi perperam Pricæus contra Mss. conjecit *ripæ*, ut quidem 'præsepio proximare' lib. III. p. 60. et alibi apud Pric. ad lib. IV. p. 64. Solin. cap. 5. 'Ei proximans lacus:' ut edidit bene Salm. e Mss. Vide omnino cap. 5. 'Cui si aqua proximavit:' et, 'metalla Centurpis proximantia.' Cap. 11. 'Terræ proximantem.' Cap. 15. 'ad hos proximare.' Atque ita legendum ex Mss. aliquot cap. 34. 'Callirrhœ Hierosolymis proximat.' Vulgo *proximus* vel *proxima*, ac mox ibi delendum τὸ ἐστ

cum Mss. Sed 'propinquare amnem' dicitur fuisse apud Sallust. lib. IV. Hist. § 12. Certe 'adpropinquare Oceanum, munitiones' in veterrimis membranis est Cæsaris lib. IV. B. G. cap. 10. et lib. VII. cap. 82. ubi vulgo, ut in aliis locis, reperitur Dativus, *Junctim* forsân dixit Auctor, declarare volens, sibi jam fores hospitii proximo non amplius prævisse servum, sed *junctim* et ad latus suum adfuisse. *Proximare* sic absolute lib. VIII. p. 166. 'per viam proximat.' De adverbio *junctim* vide Schwartz. ad Mamert. Genethl. cap. 11. 'Quam *junctim* sedent.' Oud.

Tres quidem utres et vastulis] Quidem est etiam in D'Orvill. sed prave. Vide ad p. 36. 'Quibusdam septem testibus.' Pro *utres* vulgo legitur *vegetis*. Verum non potuit Appuleius illos latrones hic jam *utres* nominare. Nam nec ipse jam tum scisse voluit videri, alios quam latrones fuisse: tunc enim stultissime eos invasisset: neque id vult scire jam lectores, ut eorum expectationem suspendat. In Mss. tamen Reg. Fnx. Oxon. D'Orv. exaratur *vegetes et*, Guelf. pr. *vegetos et*. Verissime scilicet vidit J. F. Gronov. lib. III. de Pec. Vet. cap. 17. p. 257. legendum esse: *ut res est, v.* Exemplis. per illum tam ex Nostro, quam aliis, prolatis adde lib. x. pag. 216. 'Ergo, ut res est, de me cognoscite.' Arnob. lib. VII. p. 239. 'Delectantur, ut res est, capitibus rasis.' Mamert. Genethl. cap. 9. 'Adeo, ut res est, adversus inclementiam locorum:' ubi vide Schwartz. Septim. de B. Troj. XI. 25. 'Si omnes ita, ut res est, animo reputarent.' Eumen. pro Restaur. Schol. cap. 7. 'Consecravit, ut res est,' &c. Adde /Erod. ad Quinctil. Decl. CCXCVIII. 'Hæc, ut res est, accessit elegantia.' Sæpe Noster lib. IX. et X. pag. 228. item Gell. lib. XVII. cap. 10. 'Quod res erat.' Solin. p. 19. 'Seu quia ita res est.' Quod frustra sollicitatur. *Idem*.

Vastulis corporibus] Negligenter hunc locum tractavit Elmenh. Nihil enim hic mutatum voluit Colvius, sed Gruterus, ut vides, conjecit *masculis*. In Vulc. Ed. sec. seu Scal. est *bassulis*, e Glossario. Neque *vastis* est vulgata lectio, sed *vastulis*: unde deceptus Pricæus ait in Oxon. melius esse *vastulis*. Immo sic est in Mss. et Edd. O. nisi quod in Fux. et Guelf. *vasculis*, prout deminutiva amat Auctor, qui passim 'vastum corpore' et 'corpus vastum' dixit. Adi Pric. Hoc tamen loco minus quadrat deminutivum, et ineptum pronuntiavit N. Heinsius, cui in mentem venit *basilicis*, sive regis et maximis, ex Plaut. Epid. i. 1. 54. Psend. i. 5. 43. Taubm. p. 1119. Acute, si non vere. *Idem*. Tres quidam *vegetis* et *vastulis* corporibus, &c.] Τρεῖς παῖδες μεγάλοι καὶ ἔβριμοι, ut in Theogon. Hesiodus. Scaliger et alii *bassulis*: quibus adstipulatur Glossarii illud: 'Παχὺς, Basus, grossus, crassus.' Item: 'Παχὺς ὑποκοριστικῶς, bassulus.' Iterum: 'Παχύτης, bassilitas.' Ego *vastis*, vel (quod et in Oxon. est) *vastulis* legendum contendo. Gellius ix. 10. 'Gallorum Dux vasta et ardua proceritate:' et cap. 11. 'Sed quid hostis, et quod genus, et quam formidandæ vastitatis!' Curtius lib. iv. de Scythia et Bactrianis: 'Eximiam vastorum corporum magnitudinem.' Noster lib. i. 'A vastissimis latronibus obsessus:' et vii. 'Ætate juvenem, et corpore vastum.' Imo de his ipsis juvenibus lib. iii. 'Unus manu promptior, et corpore vastior,' &c. Sic de leone Gellius, 'Corporis vastitudine.' Noster de Lupis viii. 'Corporibus vastis sarcinosos:' et de seipso tum asino lib. x. 'Insolita tergoris vastitate commoti.' Gloss. 'Παμμεγέθης, Immanis, vastus.' Pric. *Vastulis*] Vastis, et enormibus, ac magnis: sed cum mediocritate. Beroald.

Et summis viribus] Tacite præpositionem [ex] receperunt seqq. nisi

quod Scal. sive Vulc. Ed. sec. plane omiserit, ut videtur abesse a Florent. Sed ex præbent quoque Palat. et Oxon. et confer Brant. ad lib. iii. pag. 48. 'Ex læta facie.' Pricæum, et me ad lib. vii. p. 149. 'Ex summo studio,' et alibi, Sahmas. ad Tertull. Pall. p. 371. 'Ex uno circumjectu.' Corrige etiam, auctoribus Mss. a me visis, Septimium de Troj. B. lib. vi. cap. 5. 'Ad Circen atque ad Calypso, utramque reginam insularum, in quibus morabantur, ex quibusdam illecebris animos hospitem ad amorem sui illicientes.' Vulgo et. Sed lib. i. cap. 11. 'aliquid ex oratione promoturnus.' Oud. *Summis viribus irruentes*] 'Irruere proprie dicuntur, qui cum furore prælium ineunt.' Donatus ad Terentii Eunuch. iv. 7. Pric.

Magis magisque] Perperam *magis* abest ab Ed. Junt. post. et *magisque* a Codd. Reg. Fux. Oxon. D'Orv. Guelferb. Frequentissima formula est 'magis magisque.' Vide Sallust. in Jug. cap. 7. Melam lib. ii. cap. 6. Sueton. in Tito cap. 3. Drak. ad Liv. lib. viii. cap. 39. Suspiceris tamen ex librariorum errore hic aliquid lectum fuisse, quod non perceperunt. Cogitavi aliquando, fuisse *magis magis*, ut apud Græcos μᾶλλον μᾶλλον, et Catull. Epith. Pel. et Thet. vs. 274. et Virg. lib. iv. G. 311. Sed ibi vide Comm. Dein credidi scripsisse Appuleium, sed *magisque magisque*. Confer Enn. lib. xii. Ann. pag. 99. Ed. Hess. cum Giphian. Ind. Lucret. p. 257. Ed. Haverk. At nunc vulgatum servo. Frequenter ita aberrarunt librarii. Sic lib. iii. p. 49. 'Magis magisque ad indignationem arrecti.' D'Orv. caret τῇ *magis*, ut et lib. v. p. 103. 'Magis magisque cupidine flagrans.' Lib. viii. p. 154. 'Magis magisque præclusus aditus.' Lib. xi. p. 253. 'Magis magisque cupido gliscebatur.' Excidit semel quoque e Sèptimio de B. Tr. lib. iii. cap. 2. 'Et amor magis et magis ingravescit.' Sic

Ms. Periz. Vide ibidem lib. II. 7. 30. III. 3. Comm. ad Virg. G. IV. 311. 'Tenuemque magis magis aëra carpunt.' Alibi Nostro, 'diu diuque,' 'carior cariorque,' 'longe longeque.' Adi Pric. p. 71. et lib. VIII. init. Ovidio 'Nimium nimiumque' Ep. I. 41. ubi vide Comm. 'Major majorque' Silio lib. XV. 742. 'Propius propiusque' Mamert. in Genethl. cap. 10. 'longius longiusque' cap. 18. *Oud.*

Cumulatione virum] Miror, Elmenh. et sequentes editores temere Bertin. Cod. lectionem arripuisse, dissentientibus ceteris Mss. et Edd. prioribus *cum am.* quod multo est elegantius. Alius alium ex Lucii opinione æmulabatur, quis fortius fores insultaret. Quare id revocavi. L. III. init. 'Cum magna irruptione.' Lib. IV. pag. 65. 'Cum plangore prosilit.' V. pag. 89. 'Cum voluptate visere.' Lib. VII. p. 140. 'Cum indignatione.' Lib. X. p. 215. 'Cum trepidatione:' ut leg. Et millies. Inspice Pric. ad lib. VI. p. 113. 'Cum gaudio.' Præpositio *cum* ejusque casus inservit adverbii loco. Vide omnino Drakenb. ad Liv. lib. XXXVIII. cap. 18. 'Cum cura.' Nec opus conjectura N. Heinsii, *ceu am.* ad lib. II. p. 23. *Idem.*

Ut nobis, ac mihi p.] Ed. Vic. *ut nobis ac nobis.* Male. Non tam servo, quam ipsi Lucio videbantur esse latrones in tenebris grassantes, quia erat ebrius; ut præcessit, et pluribus fatetur p. 46. 'potulentus alioquin.' Dein in Pal. *videretur.* Idem.

Ad hos usus] Rom. *ad huc usque.* Elmenhorst. Item Pith. et Ed. Vicent. Sed recte jam Beroaldus e Ms. *hos* legit, cui suffragantur Mss. et Edd. O. Frustra Heinsius ad Ovid. lib. II. Fast. 793. proposnit: *ad hoc usus.* Adde Misc. Obs. vol. IV. p. 303. vol. V. p. 206. Comm. ad Suet. Domit. cap. 7. ad Lucan. V. 698. 'Hinc usus placere Deum.' Qui locus egregie confirmatur alio Ovid. lib. IV. Met. 523. de Baccho: 'Hos usus præstat

tibi, dixit, alumnus.' *Oud.* *Ad hoc usque*] Id est, usque in id temporis momentum. Codex manuscriptus habet *Ad hos usus:* ut sit sensus, se eduxisse gladium, quem ad tales usus paratum habuerat, et domo secum eduxerat. *Beroald.* *Gladium, quem veste mea contextum ad hos usus extuleram, &c.*] Diod. Siculus in Excerptis: Ἐχοντας ὑπὸ τοῖς ἱματίοις ἕψην. Nicol. Damascenus: Ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς ἕψην κεκρυμμένα ἔχοντες. Josephus Bell. Jud. II. 22. Ταῖς ἐσθήσεσιν ὑποκρύπτοντες μικρὰ ξιφίδια. Capitolinus in Clodio Albino: 'Quinque validissimi interemerunt eum, gladiis intra vestem latentibus.' *Ad hos usus* est, quod I. III. in hac narratione 'propter hujusmodi pericula:' ad quem locum notata vide. *Pric.*

Latrones involo] Roaldus ad lib. VI. p. 115. retractavit sententiam, et *invado* hic retinet. *Involo* quidem præbent quoque Reg. Guelferb. Pal. Oxon. et Colvium secuti sunt Wow. ac Vulcan. ac pluribus confirmavit Heinsius ad Ovid. lib. XIII. Met. vs. 560. 'Corruptum captivarum agmine matrum Involat.' Sed tamen cum plurimi et præstantissimi Codd. veterum Editionum scripturam *invado*, quam revocarunt Elmenh. et seqq. confirmant, non ausim ab iis recedere, licet possit videri *invado* esse glossa τοῦ *involo*. Sed prius non minus altero adhibuit Auctor. L. III. p. 61. 'Globus latronum invadit avidus:' et passim cum optimis quibusque. Vide Indicem. *Oud.*

Singulis, &c. demergo] Fux. *singulos.* Roald. Adde Guelferb. pr. D'Orvill. Perperam. Nec quis cogitet leg. *singulis in os.* Nam a tergo invasit, eosque crebris perforavit vulneribus. Sed et vide p. 47. Recte citat Pric. lib. I. p. 10. 'Gladium totum ei demergit.' Mox *ipsa* abest Cod. D'Orvill. *Oud.*

Spiritus effl.] *Spiritus* Reg. D'Orv. Guelf. sec. quia scil. de anima trium loquitur. Sed singuli efflaverunt u-

nam. Adi de hac confusione ad p. 26. 'Columbarum colli flosculos.' Inepte in D'Orv. *affluv.* Idem. *Quoad tandem ante ipsa vestigia mea, &c. spiritum efflaverint* Lucianus Toxari: *Τὸν ἀντίπαλον παλεῖ εἰς τὸ στέρνον, καὶ διήλασεν, ὥστε αὐτίκα ἐπεπτώκει πρὸ τοῦ ποδοῦ αὐτοῦ.* Judic. 5. 27. de Sisera a Jaële occiso: 'Inter pedes ejus ruit, defecit, et mortuus est: volebatur ante pedes ejus, et jacebat exanimis.' Curtius lib. 11. 'E quibus duos ita gladio excepit, ut ante ipsum exanimis procumberent.' *Pric.*

Sicque praeliatus] Istud *sicque* legas in Lips. Flor. et Pith. et Guelf. sec. et pr. Sed a manu recentiore. Ac nullo judicio admisere cum Colvio Wower. Vulc. Scal. Abest a ceteris Mss. et Edd. In Oxon. est *sicut*. Adi ad p. 25. Ed. Pr. 'Sic judicii statuta ratione.' *Oud.*

Anhelans, et sudore perlitus] Petronius: 'Inter anhelitus et sudores,' &c. *Pric.* *Perlutus*] Madens, aspersusque. Quidam codices habent *Perlitus*: alterum a 'perluor,' alterum a 'perlinor' inflexum est. *Beroald.*

Pugnantium] *Pugnarium* Pith. *pugnarum* Fux. *pugnacium* vel *pugnarium* habent Mss. Flor. Oxon. Pal. D'Orv. Guelferb. ut Vulc. Ed. sec. et seqq. expresserunt. Ovid. lib. iv. Met. vs. 358. 'Pugnacemque tenet.' Claudian. lib. i. in Ruf. 204. 'Pugnaces Curii.' Ac construxit Auctor: 'fatigatus cædis latronum pugnacium.' Adi ad lib. iv. pag. 78. Nisi malis cum Salmasio emendare, *pugna trium.* *Oud.*

In vicem] *Pricæus* omisit præpositionem tacitus: deditane opera, an typhetharum culpa, non dixerim. Vide ad lib. i. p. 9. 'Vicem Calypsonis.' Sed Mss. O. hic cum reliquis Edd. agnoscunt *τὸ in*. Et bene. Lib. III. p. 44. 'Vasculo in vicem coli fis-

tulato.' Lib. vi. 97. 'In vicem denegatæ imaginis.' Suet. Claud. c. 7. 'Præsedit spectaculis in Caji vicem.' Septim. de B. Troj. i. 21. 'In vicem Virginis oblatum.' *Idem.*

Geryonæ cædis] Palat. *Gesonæ*, D'Orv. *Gerclenæ*, Guelf. pr. a m. pr. *Gersonæ*, sec. *Gesonæ*. Nil temere muto: nisi quis vellet scribere *Geryonæ*, ut non jungantur *Geryonæ cædis*; sed *cædis p. latronum instar Geryonæ*: eaque constructio videtur melior. Plura vide ad Appulei. lib. III. p. 55. 'Trigemino corpori Geryonis.' *Idem.* *Geryonæ cædis*] Ita, inquit, fatigatus sum pugna trium latronum, sicut Hercules tergemini nece Geryonis. Geryones enim tricorpor fuisse fingitur, quia tribus insulis præfuit, Balearibus duabus et Ebuso. Adversus hunc terna arma movenda, ter leto sternendus erat, quem Hercules extinxit: qui ideo fingitur ad eum olla ærea transvectus esse, quod habuit navem fortem, et ære munitam. Historici autumant, ideo triplicis naturæ fuisse Geryonem, quia fuerunt tres fratres bellatores, robustissimi, tantæque inter se concordia, ut uno animo omnes geri viderentur, ut pro tribus unus nominaretur. Geryonis armenta speciosa, illo extincto, Hercules abegit: ut tradunt Diodorus, Justinus, Livius, Virgilius, cæteri omnes. Hinc Plautinum illud: 'Ex genere Geryonaceo.' *Beroald.*

[*Hactenus Beroaldi commentarios integros huic Editioni adjungi placuit, ut eorum ratio ex hoc specimine cognosci possit. Quum vero multa in iis sint, scitu quidem dignissima, sed quæ ad Appuleium parum aut nihil pertinent, et præterea eadem res ad fastidium usque repetantur, jam eas tantum notas exhibimus quæ sunt e genere critico, aut ad quas in notis suis lectorem relegarunt interpretes. J. Bosscha.*]

METAMORPH. LIB. III.

PAG. 43 Exorto die, magistratus cum ministris domum Appuleii petunt; eumque, tanquam homicidam, in iudicium trahunt. Turba populi confluentis et cuncta stipantis describitur. Accusator homicidii reum agit: reus innocentiam suam tutatur, causamque agit argumentis oratoriis. Inter hæc anus adventat, tanquam parens necatorum: quos iussu magistratus revelat Lucius, ut res esse apparent. Exoritur cacinthus immodicus: et sic Dei Risus celebrata cum hilaritate solemnita. Photis causam docet facti utricidii. Mox adhibet Lucium spectatorem Pamphiles, in avem se transfigurantis, unguine magico delibutæ: qui et ipse tali desiderio flagrans, dum in bubonem gestit immutari, per errorem pyxidis unguentariæ in asinum transfiguratur. In calce latrocinale furtum refertur, quo asinus cum cæteris jumentis onustus gazis Milonis hospitis abducitur. *Ber.*

Commodum punicañtibz phaleris Aurora, &c.] 'Cum primum crastina cælo Puniceis invecta bigis Aurora ruberet.' *Pric.*

Roseum quatiens lacertum] Nonnus Dionys. lib. XVIII. vs. 165. 'Ἄλλ' ὅτε δὴ ῥοδοῖς ἀμαρύγμασιν ἄγγελος ἡοῦς Ἀκροφανῆς ἐχάραξε λιπώσκιον ὕθροσ ὁμίχλην. Homerus. Odyss. μ. vs. 316. Ἥμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς. Theocritus Eidyll. Β'. vs. 148. Ἀνίκα πέρ τέ ποτ' οὐρανὸν ἔτρεχον Ἰπποῖ Ἀὼ τὰν ῥοδόπαχυν ἀπ' Ὀκεανοῖο φέροισαι. Ovidius Metamorph. lib. VI. fab. 1. 'Subitusque invita notavit Ora rubor, rursusque evanuit, ut solet aër Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur, Et breve post tempus candescit Solis ab ortu,' Unde

Nævius Poëta, novator verborum haud infelix, scito et eleganti vocabulo apud Agellium lib. XIX. c. 7. rubentem Auroram 'pudoricolorem' appellat. *Elmenh.*

Secura quieti revulsum] *Secura* non comparet in *Par. revulsus* est in *Palat. Remulsum* hic non videtur locum habere posse, nisi in Ablativo *quiete* legatur. Quamquam et *revelli quiete* forsân aliis præplaceret, ut Ovidio lib. XI. Met. 553. 'Revulsus sede sua:' ubi vide, et lib. XII. 356. Idem est enim ac 'recussus somno,' quod dixit Auctor lib. IV. p. 80. Vide pag. 105. Sed si *quietem* consideramus tamquam personam et Deum Somnum, qui *tenuit* Lucium, recte isti ejusque potestati per Auroram excusus, ereptusque, et diei *redditus* dici potest. Et sic lib. VIII. p. 159. 'Quiete excussa,' in Mss. aliquot est *quieti*. 'Observandum' præterea est, in Ms. D'Orvill. exarari *quiei*. Nam et Afranius et Nævius in quinta declinatione eam vocem extulerunt. Confer Vossium de Analog. lib. II. c. 20. *Oud.*

Me nox diei reddidit] Videtur potius dici debuisse *lux* sive *Aurora*: quæ vox aliquoties confunditur cum *nox*, ut in Ovidii Fast. VI. 411. Trist. I. 3. 5. Posset etiam legi *nox*. Simulac e somno excitor, Aurora me diei reddidit. Nil tamen sine scriptis innovari velim. Nam captasse hanc locutionem potuit pro 'e nocte in diem translatus sum;' sive *nox* præcipitans mihi lucem reddidit. Similiter fere explicandum docui in Miscell. Obs. vol. V. t. II. p. 166. locum Lucani lib. I. 15. 'Nox ubi sidera condit:' in Occidente. *Idem.*

Æstus invadit animum] Bernhardus de interiore domo cap. 45. 'Vis nunquam esse tristis? bene vive. Bona vita semper gaudium habet: conscientia rei semper in pena est.' Vide quæ Cl. Janus Gruterus hac de re notavit in discursu secundo ad Tacitum p. 78. et seq. *Elmenh. Vel vespertini r. fac.*] Delevi τὸ vel auctoritate Codicum, etiam Palat. Guelferb. pr. Coll. Voss. Lips. Fux. Oxon. D'Orv. Junt. post. ac sensu postulante. Non enim præcipue hinc anxius erat Lucius, sed ob eam solam causam. Uncis vocem jam incluse-rant Scriver, et seqq. Dein Ms. Palat. et Ed. Junt. post. dant *vesperni*. Sane 'vespernus' est vox adjectiva. Vide Festum in v. 'Cæna.' 'Vesperna' (Leid. sec. male *vespertina*) 'quam nunc cænam adpellamus.' Sic lege e Mss. omnibus, et Edd. Vett. et confer in v. 'Scensas' et 'Vesperna.' In Regio, Fux. *facinorum*. Oud. *Æstus invadit animum recordatione vespertini facinoris*] Prudentius: 'Sol ecce surgit aurens, Piget, pudescit, pœnitet.' Vide ad Matth. 27. 3. adnotata. *Pric.*

Inter alternas digitorum vicissitudines] *Inter* exaratur quidem in Lips. Reg. Fux. Pal. Oxon. ac D'Orv. et cum Colvio receperunt Vulc. Scriv. sed male. 'Manus' non possunt dici 'connexæ inter vicissitudines,' sed *in*; qua præpositione Accusativo juncta modus rei sive pectinata utriusque manus digitorum conjugatio exprimitur, ex perpetuo Nostri stylo, de quo sæpius vidimus. Vide ad lib. i. p. 3. 7. &c. Rectissime igitur *in* restituit tacitus Pricæus, ut est in Bert. Pith. Guelf. sec. aliisque, et omnibus Edd. ante Colv. Accusativum hunc præfero quoque contra Cortium in Plinio lib. v. Ep. 5. 'In lectulo compositus in habitum studentis.' Oud. *Dig. viciss. super genua connexis*] Hausit sua Wowerius ex Beroaldo. Adpōita magis luctui vide

apud Pricæum, et Vales. ad Amm. Marcell. lib. xxix. c. 2. 'Quosdam etiam complicatis articulis.' In sepulchralibus Græcorum aliorumque monumentis pueri et puellæ complicitis pedibus stantes non habent manus pectinatim connexas, sed alteram altera, ejusve brachio imo *compressas*: quod videtur signum otii per mortem domini dominæve. 'Insinuat manus' ait Auctor lib. ix. p. 180. Vide Cl. Canneg. de Mon. Dodenw. c. 6. et me ad Lucan. lib. 11. 293. Erasm. in Adag. Titulo, 'Indulgentiæ.' In Palat. est *complexis*, frustra. De Dogm. Plat. lib. i. p. m. 793. 'Hæc invicem connexæ.' *Idem. Ac palmulis inter alternas digitorum vicissitudines, &c.*] Ut solent mæsti. Chrestodorus: Εἰστήκει Κλίτιος μὲν ἀμήχανος, εἶχε δὲ δοιὰς Χεῖρας ὁμοπλεκέας, κρυφῆς κήρυκας ἀνίης. Basiliius Homil. in famem et siccitatem: Ταῖς ἀρούραις ἐπικαθήμενοι, καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῶν γονάτων συμπλέξαντες: (τοῦτο δὲ τῶν πενθοῦντων σχῆμα, &c.) *Pric.* In *alternas digitorum vicissit.*] Significat digitos pectinatim junctos, de quibus Plin. in xxviii. sic scribit: 'Assidere gravidis, vel cum remedium alicui adhibeatur, digitis pectinatim inter sese amplexis, veneficorum est: idque compertum tradunt, Alcumena Herculem pariente: pejus, si circa unum ambove genua, item poplites alternis genibus imponi.' Ex hac Pliniana sententia jam satis liquet, id quod ab Ovid. non minus scite quam decenter dictum est lib. ix. *Metamorphoseos*: 'dextroque est poplite lævum Pressa genu, digitisque inter se pectine junctis Sustinuit partus.' Dixit poëta 'digitos pectine junctos,' quod Plin. 'pectinatim inter se amplexos:' et nunc Appuleius, 'in alternas digitorum vicissitudines connexas manus.' Beroald.

Grab. cossim insidens] Reg. Fux. *scsim*, D'Orv. *cessim*. Male. *Coxim* citat Vales. d. i. et sic in aliis esse

Codd. notavit vir Doctus ad Marg. Ed. Vic. Rectius, ut puto. Nam α sæpissime depravatum est in duo ss: quia sic pronunciabatur. Ut 'Ulixes,' 'laxus,' 'Naxos,' et innumera. Vide ad Rutil. Itin. i. 371. et crebro. Et sic scribe in exemplis ad lib. ii. p. 32. allatis. Oud. *Cossim insidens*] Pro in coxas sedens: adverbium est, dictum quasi *coxin*: id est, in coxas. Pompon. 'Hoc sciunt omnes quantum est qui coxin eacant.' Hoc gestu sutores sarcinatoresque sedere solent. Adhoc referri potest Plantinuma illud: 'Quasi elaudus sutor, domi sedet totos dies.' Beroald. *Grabatum cossim insidens*] Euripides Hecuba: 'Ἰζω δὲ κλίνης ἐν μέσῳ, κάμψας γόνυ. Pric.

Jam forum, et judicia, jam sententiam, ipsum denique carnificem imaginabundus] 'Legesque, forumque, Et pavidò cernens inclusum corde tribunal.' Ἀπόκριμα θανάτου ἐν ἐμμαντῇ ἔχων, ut Paulus 2 Cor. 9. locutus. Apollonius apud Philostratum vii. 12. ad custodias desperantes: 'Ἐλεῶ ὑμᾶς, ὡς ὑφ' αὐτῶν ἀπόλλυσθε, οὐπω εἰδότες εἰ κατηγορία ἀπολεῖ ὑμᾶς. δοκεῖτε γάρ μοι προαποκτινύντες αὐτοὺς, τοῦ καταψηφισθέντος ἐν ὑμῶν ὡς οἰεσθε θανάτου. Valer. Maximus viii. 1. 'Licitor et carcer ante oculos obversabantur.' Sidonius i. 7. de Armando: 'Ex SConsulto Tiberiano triginta dierum vitam post sententiam trahit: uncum, et Gemonias, et laqueum turbulenti' (forsan *truculenti* scribendum) 'carnificis perhorrescens.' Nota et quanta emphasi 'imaginabundus.' Firmicus vi. 17. Mathes. 'Gravia etiam vitæ discrimina imponit, ac metuendæ mortis imaginem frequenter ostendit.' Virgilius: 'Et propior Martis jam apparet imago:' ubi Servius: 'Jam præliam cogitabatur a matribus: ergo, ut solet, imaginem, τὴν φαντασίαν.' Ammianus lib. xxviii. 'In quorum miseriis velut sui quisque discriminis imaginem cer-

nens, tortorem, et vincula somniabat, et tenebrarum diversoria.' Idem.

An mihi quisquam] D'Orv. a. m. *inquam*, ut addit quidem aliquoties verbum. Sed et sæpe eleganter omittit. Quamquam etiam non necessarium est *quisquam*. Vide ad lib. ii. pag. 39. Ed. Pric. ubi male *inquit* intrusit Colvius. At Oxon. Oud.

Tam amicus] B. M. *mitis*. Potean. Sic etiam Mss. mei tantum non universi, et Edd. ante Basileenses, in quorum utrumque contextum nescio qui inrepsit *amicus*, a Colvii, Wow. et Vulcanii utraque Ed. retentus. Sed idem est *amicus* et *benivolus*. Forsan tamen habent sic Reg. Lips. Oud.

Ternæ cædis] *Tetræ* est in Edil. Beroald. et Bas. sec. At Oxon. D'Orv. Pith. Ed. Junt. post. *trina*; ut infra vulgo: 'trinis civium corporibus expositis:' scil. ordine, qui hic locum non habet. Quare *ternæ* simul retineo, nihil tamen definiens. Vide me ad Sueton. Aug. c. 74. et infra p. 55. 'Trigenino corpori.' Solin. c. 45. 'Jovem trina dextratione lustraret:' ubi prave contra Mss. edidit Salm. *terna*. Idem. *Qui me ternæ cædis cruore perlilum innocentem pronunciare poterit*] Cum vel duorum homicidium res gravis adeo ac detestanda sit. Apud Quintilianum ille Declam. cclxxvii. 'Cum reus agar cædis, nil fortius confiteor quam a me occisos homines: et, si quid numerus quoque adjicere invidiæ potest, duos.' Oxon. *trina*, non *terna cædis*: sic infra, 'Trinis civium corporibus expositis.' Pric.

Obstinatè prædicabat] Reg. Fux. *obstinato prædicebat*. Sed alibi hoc adverbium cum ceteris per *e* scripsit Auctor. *Prædicebat* vero magis placet, quia erat 'vates' et 'prædictor.' Sæpius autem hæc verba sunt confusa. Adi Drak. ad Liv. lib. xxxv. 39. 'Imminentesque prædiceret clades.' Infra lib. iv. p. 82. 'Visiones nocturnæ, &c. pronunciant, &c. et

prædicunt.' De Deo Socr. p. 676. Ed. Flor. 'Flaminio extispicia pericula cladis prædicant:' ubi vide. Oud. *Hanc illam mihi gloriosam peregrinationem fore Chaldaeus Diophanes prædicabat*] Virgil. 'Hi nostri reditus, expectatique triumphi?' Idem: 'Hoc uno responso animum delusit Apollo, Qui fore te Ponto incolumem, finesque canebat Venturum Ausonios: En, hæc promissa fides est?' Horatius: 'Vides ut Nudus inopsque domum redeam te vate:' cuius notæ et Catulli ista: 'At non hæc quondam blanda promissa dedisti Voce mihi: non hoc miseram sperare jubebas. Sed connubia læta, sed optatos Hymenæos.' Pric.

Interim] Rom. q. f. *interdum*. Elmenhorstius. Vitiose ita exhibetur in nota Elmenh. Nam in Rom. uti in aliis ante Colv. est *interim*. Ipse cum Colvio, quique eum secuti sunt, edidit *interdum*: quod confirmant Mss. mei omnes. Vide Drakenb. ad Sil. lib. vi. 30. 'Occulere interdum et terræ mandare parabat.' Pric. et Stewech. ad lib. viii. p. 159. 'Interdum coitus obeamus.' Ad lib. ix. p. 194. lib. x. p. 230. 'Interdum perniciem cæcam medullæ adtraxerant.' Ejus vocis vim pro *interim* non percepit Broukhuisius, et hinc contra Mss. longe plurimos, in his septem a me visos, *interea* reposuit apud Propert. lib. i. 3. 43. 'Interdum graviter mecum deserta querebar:' ubi in sex Leidd. etiam *leviter*. Oud. *Quati fores interdum, &c.*] Tacitus sub finem xi. ubi de Messalina in horas mortem expectante: 'Lacrymæ et quæstus irriti ducebantur. Tum impetu venientium' (Tribuni ac militum) 'pulsæ fores,' &c. lege cum Florent. Cod. *Cum impetu, &c.* Dum flieret (inquit) fores pepulerunt illi: id ipsum heic Appuleius noster. Pric.

Perstrepit] Ed. Col. *præstrepit*. Cave quid mutes. Vide Bouhier. ad Pervig. Ven. vs. 61. 'Stagna cygni per-

strepunt.' Stat. lib. ii. Achill. 76. 'Rumor in arcana jam dudum perstrepat aula.' Claud. i. in Ruf. 215. 'Turba salutantum lætas ibi perstrepat aedes.' Pejus in Guelf. pr. et Oxon. *perstrepebant*. De illo infinitivo Auctori quoque nostro frequenti ad lib. ii. p. 33. est dictum. A Coll. Voss. abest *nostræ*. A Fux. *τὰ januæ nostræ*. Oud.

Ministris, et turbæ miscellanæ c. completa] Copula et deest Ms. Bertin. et Edd. Colvianam antecedentibus. Perperam. In Guelf. sec. etiam. Tam *miscellanæ* habent Edd. Basil. et Beroaldi, qui ridicule *misellanæ*, quod invenit in aliis Codicibus, uti extat in Ed. Vicent. deducit a 'misellus.' Ceterum Vulcanius margini adlevit, ediditque Scriverius: *et turbæ miscellanæ*, contra Mss. O. Nam vel possunt esse Dativi, *cuncta sunt completa magistratibus, &c. et turbæ*, pro Ablativo cum Præpositione, vel priores voces esse Ablativi, hæc Genitivi: ut rursus duos varios casus uni Adjectivo junxerit. De quo vide ad lib. i. p. 20. 'Ad hospitium et cubiculo me reporto.' Et cum Genitivo *completus* est et lib. ix. p. 178. 'Aquæ recentis completam pelvem.' Sed malim hic esse Dativum. *Compleri* Fux. *Idem. Turbæ miscellanæ*] 'Miscellanæam turbam' eleganter vocat indiscrete, apparitoresque magistratuum, qui colluvione variarum gentium commixti esse solent. A. Gellius 'miscellam doctrinam' nuncupat oppido quam decenter, quæ multifaria est, et ex mixtura multijugarum disciplinarum quasi confusanea. De 'miscellis ludis' apud Tranquillum in quarto commentario scriptum leges, ad quos referendum est illud satyrographi poetæ: 'Sic veniunt ad miscellanæ ludi,' M. Varro 'miscellum' appellat genus columbarum, quod ex agrestibus columbis et domesticis mixtum est. Quidam codices habent, *turbæ misellanæ*, nomine

a miseria ducto: 'misera' enim et 'misella,' et consequenter 'misellanea' esse solet turba eorum qui apparent ac præsto sunt juridicis magistratibus: quales hoc quoque tempore prætorum familiæ convisuntur, fumidæ scilicet et pannosæ, et ex miseriæ gurgustio erutæ. 'Misellæ uvæ' dicuntur Catoni et Varroni pro nigris. *Beroald.*

Statinque lictores de jussu magistratum, &c.] Infra heic, 'Lictores jussu Magistratum quam instantissime compellunt.' Et x. 'Donec jussu magistratum ministeria publica,' &c. *Pric.*

Immissa manu] *Missa* Oxon. et Guelf. pr. Male. *Immissa manus* significat protentam, adeoque injectam sibi. Sic 'immittere capillos,' 'barbam,' &c. Vide Heins. et Burm. ad Ovid. lib. vi. Met. 167. *Oud. Trahere me sane non renitentem*] Pro me sane Heinsius citra necessitatem conjecit *vesana*. Reg. Fux. et D'Orv. etiam *reticentem*. Præ omnino. Vide ad pag. 49. 'Luctantem me ac diu renitentem.' Dein possemus verbo *occipiunt* carere, ut patet ex citatis ad vocem *perstrepī*, et exsulat Edd. omnibus ante Elmenh. præterquam Ed. Junt. post. Sed agnoscunt Mss. omnino omnes: quare restitui. Nisi quod solemnī errore Reg. Fux. quoque et D'Orvill. cum Ed. Pric. dent *accipiunt*. De verbo 'occipio' vide ad lib. i. p. 4. 'Qui occiperas.' *Idem. Immissa manu trahere me, non sane renitentem occipiunt*] Theocritus, vel Moschus: 'Ἡ δ' ἐτέρῃ κρατερῇσι βιάζομενα παλάμην εἴρην οὐκ ἄεκοῦσαν. Glossarium: 'Ἀντιβιάζομαι, renitor.' Infra lib. vi. 'Trahebat eam nequaquam renitentem.' Virgilius: 'Ecce manus juvenem interea post terga revinctum Pastores magno ad Regem clamore trahebant Dardanidæ, qui se ignotum venientibus ultro Obtulerat.' Ubi Servius: 'Trahebat, ad ducentium desiderium pertinet, non

quod Sinon reniteretur.' Contrarium de Flacco Philonis illud: *Οἱ δὲ* (percussores ejus) *πρὸς βίαν εἰλκον ἀφηνιάζοντα, καὶ κεκραγόντα, καὶ διαπαλαιόντα. Τὸ occipiunt* (quod ab editis quibusdam male abest) est etiam in Oxon. Ms. *Pric.*

Civitas in populum effusa] Idem conjecit cum Groslotio Cl. Drakenb. ad Sil. ii. 151. coll. cum vs. 8. In Tabula ænea Genuensi apud Ortel. in Theatro de Liguria, et Gruter. p. 204. sæpe *agri poplici*, et *in poplicum*. Mss. Voss. de Phil. Mor. aliquoties dant *publicus*. Adde me ad Cæs. lib. vi. B. G. c. 13. vii. 26. 'In publicum procurrit.' et elegantem Mamerтини locum in Genethl. c. 11. 'omnibus viris, feminis, parvulis, senibus, aut per fores in publicum proruentibus, aut per superiora ædium limina imminentibus.' Conjectura Floridi debetur Barthio, qui lib. xi. Advers. c. 15. et ad Stat. t. ii. p. 205. sic in suis membranarum esse testatur, aliquo modo probans, sed vulgatum non rejiciens; quod constanter servant reliqui Mss. et acriter defenditur a Pontano ad Macrobi. lib. vii. Sat. c. i. et L. Holstenio ad Passionem Perpetuæ p. 124. explicantibus 'magnam hominum multitudinem.' Rectius exponeres, in unam concionem ex diversis domibus confluisse, ita ut cives undique confluentes effecerint universum et conjunctum populum. Confer ad p. 7. 'In sarcinam prægnationis obsepto utero.' Ego pluribus accedo. Temere vero Vulcan. Ed. sec. pro glossemate ejecit. *Oud.*

Mira densitate nos insequitur] D. Hieronymus, ubi de muliere sexies a carnifice percussa: 'Totus ad spectaculum populus effunditur: &c. stipatis proruens portis turba densatur.' Lib. v. Cod. Theod. de sepulch. viol. 'Per confertam populi frequentiam, et per maximam insistentium densitatem.' *Pric.*

PAG. 44 *Capite ad terram, &c. dejecto*

mæstus incederem] Lib. ix. 'Ad ultima salutis jam detrusus, submisso capite mœrebam.' Gloss. 'Καθήμενος, ὁ στρυγγὸς, dejectus.' *Idem.* Imo ad ipsos *Inferos jam dejecto*] Quintil. ix. Declam. 'Attonito, et in mortem pene demerso.' *Idem.*

P. circumscidentis] Pontanus Anal. i. 4. *circumcedentis* vult. Quid si *circumscidentis*? sive me circum fluendo, et circum stando obsidentis, et undique cingentis. Quo sensu ipsum *circumscidentis* explicabat G. Vossius: 'circumfluere' sæpius utitur Auctor: ut docet Pric. sed id a librariis non corruptum iri suspicor. Si ulterius quid mutandum, placeret unice *circum secus stantis*, quod erat ultra caput eorum. Adi me ad pag. 30. vel, ut Heinsius divinavit, *circum incedentis*. Sed præcedit 'incederem': neque hoc verbum de populo confuse adfluente bene adhibitum videtur. *Oud.* *Inter tot millia populi circumscidentis*] Ita et Oxon. Cod. Reponunt *circumstantis*, *circumsecus*, *circumcedentis*, et *circumsequentis*. Ego legendum arbitror *circumfluentis*. Infra lib. iv. 'Populi circumfluentis turbulis immisceor:' et alibi eod. lib. 'Setæ circumfluentis densitate sepimus.' Virgilius, statim adducendus, 'circumfusum' dixit, et Noster lib. x. 'circumfusum populum.' *Pric.*

Pererratis plateis, &c.] Prudentius: 'Fertur per medias ceu publica pompa plateas.' *Idem.*

Expiamentis] *Expiementis* ante notam expressit Elmenhorstius: quia sic dedere Aldus et Junt. post. Sed in ceteris, et Mss. O. est *piamentis*, D'Orv. *piamentum*. Lib. iv. p. 84. 'Communi numinis piamento.' Fest. in v. 'Piatrix:.' 'Piamenta dicebantur, quibus in expiando utitur sacerdos.' Adde Lexica. Dein *expiat* Oxon. *Oud.* *In modum eorum qui lustralibus piamentis, &c.*] Plinius Panæg. 'Quorum' (delatorum) 'supina ora retortasque cervices spectavere Ro-

mani, cum velut piaculares victimæ ad supplicia ducerentur.' *Pric.*

Hostiis circumforaneis] Male Guthe-rius de jure manium l. ii. c. 7. fingit hic novam vocem *circumferraneis*. Vide Beroald. hic, et ad Suet. Vitell. c. 12. Elmenh. in Ind. *Oud.* *Hostiis circumforaneis*] 'Circumforaneæ hostiæ' dicuntur, quæ circum agros et urbes in ambarvali amburbalive sacrificio circumducuntur, circumagunturque: a circumferendo dictæ. M. Tul. in oratione pro Cluentio, pharmacopolam vocat 'circumforaneum,' qui circuit fora et circumagitur: quales complusculi in nostro foro quotidie convisuntur, homines scilicet nugatores, impostoresque. Item Hieronymus: 'Garrulum nescio quem rumigerulum circumforaneum.' *Beroald.*

Expiant] Leniunt, placant. Glossæ: 'Piat, ἐξιδάσκειται.' Infra lib. ix. 'Quid magis, quid minus Numinum caelestium leniendis minis, quot, et qualibus procurentur hostiis.' *Pric.*

Circ. angulati forum ejusque tribunal adstituor] Male omnino Sciopp. inculcat præpositionem non modo contra optimorum scriptorum exempla, sed præsertim Nostri. Vide Pricæum hic et ad l. ix. p. 187. 'Molæ adstituor:' et omnino Arntzen. ad Victor. Cæs. c. 10. 'Adstituor forum atque tribunal.' Cum Stewechio facit Gulielmius. Melius Barthius, adjuvante Mss. Oxon. et Guelferb. pr. qui non agnoscunt τὸ *que*, conjecit, *forum et tribunal reus ads.* ad Stat. l. i. Theb. 507. 'lustraliaque exta.' Sed multo propius vestigiis Mstorum N. Heinsius: *forum reus atque trib. ads.* ad Ovid. l. iii. Met. 598. 'dextris adducor litora remis.' Nihil tamen mutandum arbitror. *Forum ejusque tribunal adstituor* significat per se, 'reus sistor ad fori tribunal.' *Oud.* *Circumductus angulatim*] Servius ad Æneid. iii. 'Massilienses quoties pestilentia laborabant, unus se ex paupe-

ribus offerebat alendus anno integro publicis et purioribus cibis. Hic postea ornatus verbenis et vestibus sacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in illum reciderent mala civitatis: et sic projiciebatur.' *Pric. Tribunal adstutor]* Ad tribunal sistor. Servius ad *Æneid.* I. 'Quod nos modo dicimus per præpositionem nomini copulatam sequente verbo, Antiqui verso ordine præpositionem detractam nomini jungebant verbo, ita ut una esset pars orationis, et faciebant honestam elocutionem.' *Idem.*

Sublimi suggestu m. residentibus] Pal. et Bert. *Jan* 'sublime s. m. insidentibus. Alii J. sublimo s. m. r. Solebant iudices in sublimi sella sedere. Heliod. I. I. *Æthiop.* de Thyame iudice: ἐπεὶ δὲ ἤχθησαν, ἡθροίστο δὲ καὶ ὁ λοιπὸς ὄμιλος, ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ προκαθίσας ἑαυτὸν ὁ Θάμης. Asterius Episcopus in VII. Synodo, actione IV. de Euphemia martyre: 'Adstant latrones regni et cohors militum: iudex in alta sella sedet.' Ita Ovidius Jovem iudicantem semper in altissimo residere facit. *Elmenh.* Sublimo, quod Edd. ante Colvium habent cum Pithæano, firmari potest p. 58. 'Sublimis volatibus:' et Ovid. I. IV. Met. 451. ex Ed. Heins. A. 1659. 'Sublimos animos.' Gell. lib. IV. c. 17. 'sublimas subices.' Sed Mss. ceteri constanter habent *sublimi*, præter Bertinam *sublime s. m. insid.* et Palat. s. s. m. in resid. Hinc suspicor hic aliud quid latere, præsertim quum non soleat Auctor verbo *residere* jungere sextum casum, sed vel tertium, ut I. III. in f. 'residens ædiulæ.' ubi vide, vel quartum. Quare conjeci: *sublime suggestu magistr. residentibus.* et consule *Pricæum* ad I. VIII. p. 165. 'Quæ dorsum meum residebat.' Potestque *sublime* adverbialiter sumi, *sublime residere*: de quo vide ad I. IX. p. 206. 'sublime elatum:' vel 'suggestum' in neutro genere capi, vel

etiam *sublimem* rescribi. Plura de hac voce ad I. V. p. 90. 'Semiroturndo suggestum propter.' Male vero Elmenhorst. iudices in subsellis sedentes videtur confundere cum prætore et magistratibus. *Oud.*

Præcone p. silentium clamante] Gregorius Nyssenus in Christi Resurrectionem Orat. III. fol. 849. Εἰς δὲ φανήσεται βασιλεὺς καὶ κριτὴς, κοινὸς δεσπότης παρὰ πάντων ὁμολογούμενος. ἡσυχία δὲ ἔσται κατεσταλμένη, ὥσπερ ὕταν ἄρχοντας ἐπὶ βήματος καθημένων, ὁ μὲν κήρυξ ὑποσημαίνει τὴν σιωπὴν, οἱ λαοὶ δὲ καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν συντείναντες τὴν τῆς δημηγορίας ἀκρόασιν ἀναμένωσιν. *Elmenh.* Silentio edidit Scriverius, quod non capio. Rectius tum esset scriptura Bertin. ut *clamatus* depontentialiter ponatur. Nam 'clamare silentium' est cum clamore silentium mandare, jubere, silentium fiat. Sic enim solent breviter, unde passim 'clamare aliquid' est cum clamore edicere, ut quid fiat vel adferatur. Sic p. 39. I. II. 'Conclamant ignem.' Ovid. XIII. Met. 'Conclamant socios.' Vide et ad I. IV. p. 70. IX. p. 186. Adde Salmas. ad Achill. Tat. p. 342. καλεῖ δεσμὰ καὶ πέδας. Alio sensu videbimus ad finem I. III. 'Viciniæ conclamantis, latrones:' ubi in multis est *latronibus*. An *silentia*? Sed forsitan ortus error ex pronuntiatione *silentium*. Nec enim cuiquam hic, credo, placebit: *præcone publico silentio clamato*, pro *per præconem*: de quo Ablativo alibi. *Oud.*

Q. pressuræ nimia densitate periclitaretur] In Oxon. præsertim n. Guelf. pr. *pressura*. Par. caret τῇ densitate. Pith. *diversitate*. In eodem *periclitantur*. Sed Oxon. Pal. *periclitarentur*, non ineleganter per *synthesin*. Vide supra I. II. pag. 40. 'populus æstuant diversa tendentes.' Immo in hac ipsa voce *multitudo* occurrit passim. Adi me ad Cæs. I. III. B. G. c. 17. 'Multitudo convenerant.' Drak. ad Liv. I. VI. 19. 'Multitudo

viderint.' Gell. l. iv. c. 1. 'Multitudo constiterant.' L. iv. c. 10. 'Multitudo adpellant.' Quin et Nostro in Flor. n. 18. 'Tanta multitudo convenistis:' et variant Mss. et Edd. in fine lib. de Phil. Mor. 'multitudo habeantur.' Sed et Vitruviani Mss. lib. viii. c. 3. 'Aquæ multitudo, e qua,' dant e quibus. Idem.

Judicium tantum theatro redderetur] Vide ad Act. 19. 29. notata. *Pric.*

Caveæ conceptum] Lib. x. 'Ad conceptum caveæ pompatico favore deducor.' Vide Petrum Fabrum Agonicon l. ii. c. 1. *Elmenh.*

Aditus etiam et tectum] Ἐξώστροφ, projectum Menianum intelligit Sopingius. Abest etiam a Bertin. *aditusque et t.* haud ineleganter in D'Orvill. Vide omnino ad l. ii. p. 31. 'Sequensque et tertium.' Mox in eodem prave *forum*, in Palat. *tactum*. Oud. *Aditus etiam, &c. fartim stipaverant*] Ipsum id quod Marci 2. 2. Συρίχθησαν ὄχλοι πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν. Virgilius, sensu diverso tamen, 'custode aditus coronare' dixit, quo loco Servius: 'Melior lectio, *abitum*: cingunt enim sylvam ne abeant, non, ne adire' (lege *adiri*) 'possint.' Hæc ille commentatorum utilissimus: nos in alia sententia sumus. Tacitus Annal. xii. de Agrippina: 'Tenere amplexu Britannicum, &c. ac variis artibus demorari ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque et Octaviam sorores ejus attinuit, et cunctos aditus custodiis clauserat.' *Pric.*

Et tectum omne, &c.] Virgilius: 'Tum studio effusæ matres, et vulgus incernum, Invalidique senes, turres et tecta domorum Obsedere.' Hieronymus in Epitaphio Fabiolæ: 'Non porticus, non imminencia desuper tecta capere poterant prospectantes.' Plin. Panægyr. 'Videres referta tecta ac laborantia: ac ne eum quidem vacantem locum, qui non nisi suspensum ac iustabile vestigium caperet.' *Id.*

Fartim stipaverant] Florid. iii. 'Farto toto theatro ingens stipatio.' *Idem.*

Studio visendi pericula salutis negligebant] *Videndi Fux.* Vox salutis non comparet quoque in Reg. Fux. Guelferb. ntroque, Oxon. Par. D'Orvill. qui habet *studio salutari visendi per. neglig.* Quamquam igitur *pericula salutis* potuit dixisse, ut *pericula vitæ, &c.* tamen ob Codd. et præsertim Flor. Pithæan. ac Bertin. scripturam, opinor, Auctorem dedisse *studio visendi pericula* alterius, sua *negl.* hoc est, quod Livius, citatus a Pricæo, lib. iv. c. 27. ait, 'intenti in alieni periculi eventum, pro se incanti.' Eleganter *pericula* adtribuit capitis reo, ut Cic. lib. v. Fam. Ep. 17. 'Intui familiarissimi iudicio et periculo.' Hinc 'capitis periculum et discrimen adire' sæpe dicitur capitalis criminis reus. Dein *alter* pro quovis alio obvium est. Vide Scheffer. ad Phædr. F. 19. et Burm. F. 4. et quos laudat, Ovid. lib. ix. Met. 635. et passim. Atque ita corrigendus est Solinus c. 7. p. 16. 'Quem post Nilum Acheulous dat;' nec alter. i. e. nullus alius. In Mss. male, *nec alter alius*, vel *tertius nemo* e glossis. Errat Salm. Adposite autem sæpe *alter* in oppositionem *τοῦ sui*. Plant. Truc. i. 2. 58. 'Qui alterum accusat probri, se ipsum intueri oportet.' Cic. lib. ii. Tusc. Q. c. 17. 'Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam pestem.' Horat. lib. i. Ep. 14. 11. 'Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.' Oud. *Miro tamen omnes visendi studio pericula salutis negligebant*] Apud Livium iv. 'Intenti in alieni periculi eventum, pro se incauti.' Ait, *visendi studio, &c.* Virgil. ii. 'Undique visendi studio Trojana juvenus Circumfusa ruit!' Plinius lib. vi. Epist. 33. 'Stipatum tribunal, atque etiam ex superiore Basilicæ parte qua fæminæ qua viri, et audiendi (quod difficile) et' (forsan at) (quod facile) visendi studio im-

minebant.' Suidas: 'Ἀθροόντες, ἰδεῖν ἐπιθυμοῦντες. Palat. et Oxon. Mss. pericula negligebant. Pric.

Velut quandam victimam orchestrae medicae sistunt] Philo de Judæorum strage in civitate Alexandrina: Μαστιγούμενοι, κρεμάμενοι, τροχιζόμενοι, καταδικαζόμενοι, διὰ μέσης τῆς ὁρχήστρας ἀπαγόμενοι ἐπὶ θανάτῳ. *Idem.*

Præconis amplo boatu citatus accusator, &c.] Asconius in Verr. III. 'Apud Veteres, et Judices, et rei, et accusatores, et defensores, a voce præconis citabantur.' Infra heic lib. x. 'Præconis vocatu primus accusator incedit, tunc demum clamatus inducitur etiam reus.' Et nota, *amplo boatu citatus*. Scholiastes vetus Horatii ad Serm. I. 'Citari dicuntur qui clara voce vocantur.' Bene autem hoc genus ministeris 'amplum boatum' tribuit. De iisdem Pollux IV. 12. τὸ φθέγμα αὐτῶν ἄδρῶν, ὑψηλὸν, πρόμηνες, ἐπίμηνες. *Idem.*

Vasculo q.] Oxon. Pal. D'Orv. Fux. Guelf. ambo, *baculo*, ex perpetua, præsertim in his codicibus, confusio-
ne τῶν b et v. G. Vossius adlevit: *f. vatillo*. Vide Glossas. Quodam non est in Pith. *Oud.*

In vicem coli graciliter fistulato] Describit elegantissime clepsydram iudiciariam, ad quam dicere solebant advocati et Rhetores. Namque pertusum vas aqua implebatur, eaque fluxa ad foramen usque finem facere cogebantur dicentes, aut si ultra nugari lubebat, eadem aqua adspangebantur. Hoc nos docet Scholiast. Aristoph. vetus in Vespis 93. Κλεψύδρα γὰρ ἀγγεῖον τετρημένον, ἐν ᾧ ὕδωρ ἔβαλλον, καὶ εἶων ῥεῖν ἀχρὶ τῆς ὀπῆς, καὶ οὕτως ἔπαιον τὸν ῥήτορα. τοῦτο δὲ ἐποίουν διὰ τὸ φλυαρεῖν τὸν λέγοντα, καὶ ἐμποδίζειν ἄλλοις θέλουσι λέγειν, ἵνα τὰ σπουδαῖα λέξας ἐξέλθῃ. Suidas: Διαμετρημένη ἡμέρα. Μέτρον τί ἐστὶν ὕδατος πρὸς μεμετρημένον ἡμέρας διάστημα ῥέον. ἐμετρεῖτο δὲ τῷ Ποσειδεῶνι μηνί, ὥς δὴ τοῦτῳ ἡγωνίζοντο οἱ μέγιστοι, καὶ περὶ

τῶν μεγίστων ἀγῶνες. διενέμετο δὲ εἰς τρία μέρη τὸ ὕδωρ, τὸ μὲν τῷ διώκοντι, τὸ δὲ τῷ φεύγοντι, τὸ δὲ τρίτον τοῖς δικάζουσιν. *Elmenh.* Vide illic Kuster. et Spanhem. ad Juliani Cæs. in notarum probat. p. 64. Dion. I. LXXXVI. de Severo: τοῖς δικάζομένοις ὕδωρ ἰκανὸν ἐνέχει. Charit. Aphrod. lib. I. c. 5. p. 8. Σαπε in Apolog. *Oud.*

Ac per hoc, &c.] Id est, eoque, idcirco. Infra hic: 'Capillos flavos, ac per hoc illi, &c. juveni consimiles.' Lib. v. 'Articulari etiam morbo curvatum, &c. ac per hoc rarissime Venerem meam recolentem.' VI. 'Ac per hoc spurius ille nascetur.' VIII. 'Metu volaticum, ac per hoc merito pinnatum.' Et ibidem paulo ante: 'Ac per hoc, nos cautione summa viæ reddi debere.' Sic sæpius Salvianus: ut v. et VII. de Gubernat. et II. de Avarit. Asconius III. Verr. 'Decuriam, modo ordinem, ac, per hoc, ex nobis.' Scholiastes ad Sat. XII. Juvenalis: 'Ut arborem succideret, ac per hoc, brevior faceret.' Junius Phylargyrus ad III. Georg. 'Turpe caput, amplum, magnum, ac per hoc terribile.' Æneid. II. 'Et atria longa patescunt:' ubi Servius: 'Aperiuntur, ac per hoc videntur.' Idem ad IV. Æneid. 'Bonus, ac per hoc propitius:' et ibidem: 'Sursum nectit, ac per hoc succinctum facit.' Idem ad I. Georg. 'Domabant, mollibant, (arva) ac per hoc colebant.' Seneca Epist. LXVI. 'Sed per illud quod boni sunt, pares sunt.' *Pric.*

Guttatim deflua inf. aqua] Et gutt. Fux. Quia vas non defluit, sed aqua, Lipsius, et Edd. Vulc. sec. Wower. ac Scriverii exhibere *deflva*. Sed contra Mss. O. et Edd. reliquas. Passive dicitur 'vasculum defluum,' per quod aqua fluit. Sic 'circumfluus' pro eo qui circumfluit, Ovidio, Valerio Flacco, Claudiano, &c. Immo Noster lib. IV. p. 85. ait 'oras reflui litoris,' per quod mare refluit. *Oud.*

Populum adorat] Proprie, sive ore sic fatir ad populum. *Idem.* *Populum sic adorat*] ‘Veteres adorare alloqui dicebant.’ Servius ad *Æneid.* x. *Pric.*

Neque parva res, &c.] Virgilius: ‘Sensibus hæc imis, res est non parva, reponas.’ *Idem.*

Sed præcipue] Ita tacitus edidit ex Bert. Cod. Wowerius, Elmenh. Scriv. et seqq. cum reliqui, et Mss. Flor. Reg. D’Orv. Guelf. uterque, et ceteri, ut puto, dent *ac pr.* Sed Ed. Junt. post. *at,* vere, ut conjecit quoque Gruter. lib. vi. Suspici. c. 6. Paulo ante *nec* in D’Orvill. pro *neque*, et mox *tractata.* Oud. *Neque parva res, sed præcipue pacem civitatis cunctæ, &c. respiciens tractatur*] Quintilianus Declam. cccxlviii. ‘Non enim discrimen pancorum capitum agebatur: an aliquid esset hæc civitas, an templa, an vestigium saltem vetustissima Urbis relinqueretur.’ Sacerdos apud Lucianum Phalaride: Δοκέιτε δέ μοι ὃ ἄνδρες Δελφοὶ ἄριστα βουλευσασθαι περὶ τῶν παρόντων, εἰ λογίσησθε πρῶτον ὑπὲρ ὅσων καὶ ἡλικῶν ἡ σκῆψις ἐστίν. *Pric.*

Quirites] Ex more Romano sump-tum ubi oraturi ad populum *Quirites* appellitant: ut in orationibus Ciceronis sæpissime. Sic Persius: ‘Quod deinde loquere? *Quirites*,’ &c. ‘*Quiritare*’ dicitur is, qui *Quiritum* fidem clamans implorat. Ut ‘*Quiritare*’ urbanorum est, sic ‘*jubilare*’ rusticorum. *Beroald.*

PAG. 45 *Tot cædium lanienam*] *Tot cædium* est in Pith. Bert. Par. Guelf. sec. a m. pr. et Edd. a Ber. usque ad Wow. Mss. Lips. Flor. Pal. D’Orv. Fnx. Oxon. Guelf. pr. et sec. a m. s. cum Edd. primis, *totam ædium* vel *hedium l.* vel *ædium l.* unde *Pricæus* conjecit, *totarum ædium*, sicut et *Beroald.* in *Thes. Crit.* t. i. p. 233. legit, *tot ædium.* Verum in ædibus cædes non facta, sed in platea: *tot citium* nimis abit a vulgata et Mista lectione, nec eam vocem, *tot*

civium sang. præcedente, corrupissent librarii; nihilominus eam recepere Elmenh. et seqq. Ego scribendum unice contendo: *tot animarum l.* Ponitur *anima* pro *homine*, ut Belgice passim. Vide *Lexica*, et *Cuper. Obs.* lib. i. c. 20. *Burm.* ad *Virg. Æn.* iii. 66. xi. 24. *Sulpic.* apud *Cic.* iv. 5. *Flor.* lib. iv. c. 7. *Lucan.* lib. i. 446. ‘Fortes animas belloque peremtas.’ iii. 751. viii. 651. ‘Jus hoc animæ morientis habebat:’ ut leg. *Adposite* *Ovid.* lib. xii. *Met.* 69. ‘Fortisque animæ nece cognitus Hector.’ *Sil.* ix. 313. ‘Animæ occidere.’ xiii. 371. ‘Tunc, inquit, ferro spoliabis inultus Te majorem animam.’ In *Catal. Pithæi* lib. i. p. 22. ‘Cognatorum animas, promptum est, patrumque cruorem *Fundier*:’ ubi in vetustissimo Cod. Longobardicis litteris exarato scribitur, *fratrumque cr.* Nec secus sic loquuntur Græci. Quis nescit istud Homericum, Ψυχὰς ἕιδι προΐψει; In *Evang. Marci* c. 3. § 4. Ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι. In *Edd. Rom. Vicent.* est *totam æd. laniem.* Oud. *Totam ædium lamen*] *Mendosus locus*, et deformatus, qui in pristinam elegantiam sic reformari potest: *Tot cædium lanienam.* Hoc intellectu, ut dicat accusator: providendum est, ne *Apuleius*, utpote nefarius homicida, impune commiserit *lanienam*, id est, *laniatum sævitiamque triplicis cædis*: est enim ‘*laniena*,’ locus ubi caro venditur: ut docet *Varro*: quin etiam accipitur pro *laniatione ipsa*, et *trucidatione*: videtur ‘*laniena*’ a *laniando* dici: unde et ‘*lanii*’ sive ‘*laniones*,’ qui *laniant pecora*: et ‘*lanistæ*,’ qui *laniandis præsent gladiatoribus.* Legato *lanionis* instrumento, mensæ, pondera, ferramenta, et alia quoque quæ *laniandæ carnis* causa parata sunt, contineri docet *Paulus Jctus, Beroald.* *Providere ne nefarius homicida tot civium lanienam quam cruenter exercuit, impune commiserit*] Expressa ex *Virgillii* istis: ‘U-

nus homo, &c. tantas strages impune per Urbem Ediderit? juvenum primos tot miserit Orco?' In Sallustii Jugurthino: 'Quare moneo hortorque vos, ne tantum scelus impunitum dimittatis.' *Pric.* *Tot civium lanienam, &c.*] Veterrimæ Rom. et Vicent. editiones, cum Oxon. Ms. *totam ædium lanienam*: unde non putide quis legat *totarum ædium* l. Infra hic: 'Per totam domum cædes ambulet:' cui simile Pauli ad Titum illud, ὅλους οἴκους ἀνατρέπειν. At facile fero lectionem alteram a Wowerio et Grutero excogitatam. Scripserunt Maccabæorum 2. 5. 6. de Jacone: Ἐποιεῖτο σφαγὰς πολιτῶν, &c. Vide ad Act. 8. 3. notata. *Idem.*

Nec me putetis privatis similitudinibus instinctum odio proprio sœvire] Apud Petronium ille: 'Ac, ne me putetis ultionis causa huc venisse,' &c. *Idem.*

Sum namque nocturnæ custodiæ Præfectus, nec in hodiernum credo quenquam pervigilem diligentiam meam culpasse] Val. Maximus viii. 1. 'P. Vilius Triumvir nocturnus, a P. Aquilio Trib. pleb. accusatus, judicio populi conceidit, quod vigilas negligentius circumiret.' 'Viliæ' apud Romanos gentis non memini, fortasse, unius literæ adjectione *Suilius* legendum. *Idem.* In hodiernum] Glossæ: 'Μέχρι σήμερον, usque hodie.' *Idem.*

Rem denique ipsam, et quæ noctu gesta sunt, cum fide proferam] In Apologia: 'Omnem ordinem rei gestæ summa cum fide, &c. percensuit.' Infra hoc lib. 'Mihi cum fide memora,' &c. *Idem.*

Cum fere jam tertia vigilia, &c.] Totis noctibus ex officio Urbem circumibat isti muneri præpositus: vid. lib. iii. ff. de Offic. Præf. vig. In formula Præf. vig. Ravennæ apud Cassiodorum vii. 8. 'Tuis laureis mane defensa Civitas lætatur.' *Idem.*

Cuncta civitatis] *Cuncta* Lips. Flor. Fux. cum Edd. Colv. Vulc. et seqq. ut jungatur τῷ περιεῖν. Sed Pith.

Oxon. D'Orv. Pal. Guelferb. et Edd. priores *cunctæ*, merito probante N. Heinsio ad Claudiani B. Gild. vs. 372. 'Germania cuncta:' sive construas cum adverbio *ostiatim*, sive potius *singula cunctæ civ.* Sic passim Noster, ut supra, 'pacem cunctæ civitatis.' L. v. p. 86. 'Cuncta civitas congemebat.' Lib. viii. pag. 156. 'Civitas cuncta vacuatur:' pag. 34. 'Cuncta Thessalia.' Adde Cic. lib. i. in Verr. c. 31. pro Font. c. 16. 2. 9. 'In tanta lætitia cunctæ civitatis.' Virg. iii. G. 20. 1. Æn. 233. 'Cunctus orbis:' ibique Burm. *Oud.* *Cuncta civitatis ostiatim singula considerans, &c.*] Vicent. et Oxon. Ms. *cunctæ civitatis, &c.* Supra lib. ii. 'Rimabar singula quæ cuncta convenerant.' *Pric.* *Ostiatim singula considerans*] Lib. iii. 'Ostiatim singula pererro.' *Idem.*

Mucrone districto] Ita lego, non dis. vel invitis hic libris, præterquam Guelf. sec. uti p. 55. lib. iv. p. 66. 77. lib. v. pag. 96. 100. ubi ita Mss. et Edd. fere omnes. Vide ad Cæs. lib. i. B. G. 25. 'Gladiis districtis.' *Oud.* *Conspicio istum, &c. mucrone districto passim cædibus operantem*] Ibidem apud Cassiodorum: 'Tibi commissa est fortunarum securitas, &c. ut circa domesticos grassatores bellum pacatum' (forte *implacatum*) 'gereres, si quem civium lædendum esse sentiret.' 'Conspicio,' id est, invenio istum. Cantic. vi. 8. Εὐρησάν με οἱ φύλακες οἱ ἐν τῇ πόλει κυκλοῦντες. 'Cædibus operantem,' ut apud Tertullianum advers. Judæos, 'ensi operari.' Eundem in de Corona milit. 'prælio operari:' et, 'balneis, cauponis, lupanaribusque operari' in Apologetico. *Pric.*

Corporibus in m. s. palpitantes] Hæc jungit recte in notis Pricæus, et Heins. ad Ovid. Met. l. v. 40. non spirantes adhuc corporibus, ut alii. Mallem tunc legi *pectoribus*. Nam frequens hæc est permutatio. Consule

Drak. ad Sil. l. xvi. 479. Prave vero Floridus tacite reposnit *palpitantibus*, quod non moverem, si in Mss. reperiretur. Sed nunc e stylo Appuleii defendi debet, qui sæpe ἀσυνδέτως exaggerat adjectiva seu participia. Vide ad l. i. p. 14. 'Ignavus ibat, argento æmulus.' Infr. p. 47. 'commotos, affectos.' p. 54. 'secutus, scrutatus, iratus.' L. iv. p. 66. 'antecepto cogitatus ementita lassitudine.' p. 81. 'sæviens, coruscans.' p. 57. 'externatus animi, attonitus:' ut in plerisque Mss. item p. 61. 62. 91. 106. 'Inlians, dicens.' L. vii. p. 138. 'reformatus, exosculatus:' p. 149. 'cognitum, capistro prehensum.' viii. p. 137. 'succumbens, obiens.' L. x. p. 227. 'Nacta puellam, pietate præventa:' ut leg. l. xi. p. 261. 'fluctuantem, percitum.' Ut hic 'spirantes, palpitantes,' ita 'semineces palpitantesque' jungit Sueton. Tib. c. 61. *Multo caret Oxon. pro quo conjecturam alto recte damnavit Pricæus. Ejus exemplis adde Curtiana l. iv. c. 14. et 15. quæ adlevit hic Burmann. Ond. Corporibus in multo sanguine palpitantes*] 2. Samuel. 20. 12. de Amasa: 'Conspersus sanguine' (suo) 'jacebat in via.' Virgilius: 'Moriensque suo se in sanguine mersat.' Et bene heic *palpitantes*. Apud Quintilianum iv. Declam. 'Exultans super stratorum corporum strages, palpitantibus adhuc cadaveribus insisto.' Lactant. iii. 20. 'Quasi disjecta et dissipata, palpitare potius quam vivere videantur.' Nicetas Choniates de Isaacio Angelo Hagiochristophoritam occidente: 'Ἐκείνον ἐὰ, &c. ὡς βόσκημα σφακελίζοντα, καὶ τῷ αἵματι ἰδίῳ παλυνόμενον. Oppianus Cynege. 2. Κατὰ δὲ χθονὶ πολλὰ κέχυνται Λεῖψανα ποιφύσσοντα, καὶ ἀσπάροντα φόνοισι. Quum viderem porro Appuleium hinc inde phrases Virgilianas sectatum, putavi hic legi posse, *in alto sanguine*. Æneid. xi. 'Gemitus morientum, et sanguine in alto

Armaque, corporaque, et permisti cæde virorum Semianimes volvuntur equi.' Ubi Servius, (non male ad mentem nostri vigilum Præfecti,) 'Ἐμφατικῶς cædis magnitudo ostenditur.' Et hæc, ut non insipida, ita verior communis lectio, Senec. Œdippo: 'Per ora multus sanguis atque oculos redit.' Virgilius: 'In multo lapsantem sanguine nati.' *Pric.*

Conscientia tanti facinoris permotus, statim profugit] In supplemento lib. xliii. T. Livii: 'Zeusippus cum Strattonida quadam nocte profugit Tanagram, suam magis conscientiam quam judicium hominum, &c. metuens.' *Id.*

Præsidio tenebrarum elapsus] 'Defensus tenebris, et dono noctis opacæ.' Infra lib. iv. 'Provecta vespera abusi tenebrarum præsidio.' *Idem.*

Providentia Deum, &c.] Arrianus Dissertat. Epicteti lib. iii. c. 26. Οὐδὲν ἀζήμιόν ἐστι τὸ ποιοῦν τὰ ἄδικα. Et Oraculi versus est apud Herodot. lib. v. n. 56. qui reperitur Anthol. i. c. 6. Οὐδέ τις ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσις οὐκ ἀπορίσει. Coint. Smyr. lib. ix. v. 639. Heliodorus lib. ix. Æthiop. Isidor. Pelus. lib. ii. Ep. 217. *Elmenh.*

Providentia Deum, quæ nihil impunitum nocentibus permittit] 'Ἐχει θεὸς ἐκδικὸν ὄμμα. Eunapius in Ædesii vita, Ablabio occiso: Τῆς Προνοίας οὐκ ἀφέλσης τὸ ἀνθρώπινον. *Pric.*

Eum c. producere] Bert. *perducere*. Elmenh. Item D'Orv. Fux. Guelf. ambo, et Edd. Vic. Ber. Bas. pr. Sed male. Passim 'producere ad forum,' 'mercatum,' &c. Nostro. Vide Pricæum ad lib. ix. p. 183. et me ad Cæs. lib. vii. B. G. c. 13. 'Comprehensos ad Cæsarem produxerunt.' A Palat. exsulat *eum*. Ond. *Mane præstolatus, ad gravissimum judicii vestri sacramentum curavi eum produci*] In formula Præf. vigil. Urbis Romæ apud Cassiodorum vii. 7. 'Circa fures sollicitus esto, quos si leges punire tibi minime præcipiunt, tamen

eos indagandi licentiam concesserunt.' Recte ergo Præfectus hic noster, *curavi eum produci*, quo loquendi modo aliena, non propria designatur potestas. Androclus v. 14. apud Gellium: 'Is' (Dominus meus) 'me statim rei capitalis damnandum, dandumque ad bestias curavit.' Et nota heic, 'mane præstolatus,' plane, ut in Actis Apostolorum iv. 3. Ἐθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὐρίον, ἣν γὰρ ἔσπερα ἦδη. Aristænetus ii. ult. Θυμωθεὶς, ἔρμηκεν εὐθὺς αὐτὸν ἀνελεῖν, ἀλλ' ἡ γυνὴ διεκώλυε, παραινούσα μᾶλλον τὸν κακοῦργον ἔωθεν τοῖς ἔνδεκα παραδοθῆναι. 'Sacramentum' est 'juramentum.' Onomast. vet. 'Sacramentum, ὄρκος.' Sic et 'Senatus sacramentum' Solinus. Nec minus proprie heic *produci*. Ambrosius cap. 9. de Tobia, 'produci ad Judicem' dixit. Oxon. *Ad graviss. Judicium sacramentum*, &c. Pric.

Habetis reum, &c.] Terent. Eunuch. 'Habemus hominem:' ubi Donatus: 'Mire hominem dixit, ut reum.' Id.

Coram deprehensum] 'Ἐπ' αὐτοφάρῳ, quod JC. vocant 'in flagranti crimine.' Lib. ix. 'Coram noxæ deprehensum.' Achilles Tatius de Clitoph. et Leucip. Amoribus lib. iii. p. 177. Ἐγὼ δὲ ὑμῶν τεθαύμακα τῆς ἀναληγῆς, εἰ φονέα ἔπ' αὐτοφάρῳ λαβόντες· μείζον γὰρ τῆς φωρᾶς τὸ αὐτὸν αὐτοῦ κατειπεῖν· οὐ δὴ κελεύετε τῷ δημίῳ, καθέζεσθαι δὲ γόητος ἀκούοντες πιθανῶς μὲν ὑποκρινόμενου, πιθανῶς δὲ δακρύντος. Lysias Oratione i. p. 2. Ἀξιώ· δέ· σε ἔπ' αὐτοφάρῳ ταῦτά μοι ἐπιδείξαι. Nyssenus Orat. ii. in Resurrect. Domini f. 837. Ἐπειτα δὲ τὸ ταχέως ἐνεργεῖν ἄγαν τὴν κλοπὴν, ἵνα μὴ φωραθῆς, καὶ τὰ πάνδεινα πάθωσιν. Elmenh.

Constanter] Ed. Scriv. *incontanter*. Bene, si e Mss. esset *profectum*. Eadem confusio occurrit infra p. 54. 'Magistratibus te incontanter obijciam:' ut ibi legendum. Hic nil temere mutem. *Constanter* est summa cum fiducia, uno animo. In Guelf.

sec. exaratur: *Constat itaque. In h. Oud. Constante itaque in hominem alienum ferte sententias de eo crimine, quod etiam in civem vestrum severiter vindicaretis*] Tiberius ad Senatum apud Tacitum Annal. iii. 'Si facinus in cujuscunque mortalium nece vindicandum detegitur, vos vero ac liberos Germanici, et nos parentes justis solatiis afficite.' Phinees ad Hebræorum exercitum apud Philonem in de Mosis vita: Ἔστιν οὖν ἅτοπον οἰκείων μὲν αὐτόχειρας γεγενῆσθαι παρανομησάντων, ἐχθρῶν δὲ χαλεπώτερα ἡδικηκότων ἀπέχεσθαι. Et nota, 'in alienum hominem.' Aristoph. Equit. Εἴ που δικίδιον εἶπας εἰ κατὰ ξένου, &c. Scholiastes: Οἱ γὰρ κατὰ ξένου λέγοντες, εὐκόλως λέγουσιν. Pric. *Constante itaque*, &c. ferte 'sententias, &c.] Quintilianus vi. 1. 'Utitur frequenter accusator et miseratione, &c. sed id sæpius accusatoris est, avertere Judicem a miseratione, qua reus sit usurus, et ad fortiter judicandum concitare.' Supra lib. ii. 'Extremum facinus in nefariam, &c. istam fæminam severiter vindicate.' Idem.

Vocem repressit] Aldinus, *pressit*. Colv. Item Edd. Juntinæ. Non male, ut apud Virgilium et alios. Vide Scheffer. ad Phædr. F. xi. 'jubetque vocem premere.' Sed Mss. stant pro vulgato, quod æque probum est. Sic et 'premere' ac 'reprimere gradum.' Oud.

Ac me statim præco, si quid ad ea respondere vellem, jubet incipere] Irenæus: 'Ecce judex in proximo, et præco jubet me defensionem meam adesse.' Pric.

At ego, nihil tunc temporis amplius quam flere poteram] Ὅταν ἀμυχανήσωμεν, εἰώθαμεν εἰς δάκρυα καταφέρεσθαι. Theophylactus ad c. 4. Galat. Idem.

Me Hercules] Fidenter delevi pronomen me, quo caret etiam Mss. Reg. Fux. Pith. Oxon. D'Orv. et Edd. ante Colineam, in quam primum inrepsit. Vide Schegk. ad Vellei.

lib. 11. c. 12. Creberrime Appuleius τῷ Hercules, rarius me Hercules, de quo dicam ad lib. x. p. 232. est usus. Consule omnino Indicem, et lib. 11. p. 21. 'Est, inquit, Hercules, hic Lucius.' Lib. viii. p. 165. 'Cerneres non tam Hercules memorandum:' ubi plane eadem est varietas. Lib. ix. p. 186. 187. 'Dignus Hercules solus,' &c. Restituendum hoc etiam Plinio e Mss. ut vulgo recte legitur, in præf. lib. xiv. et repositus Harduinus lib. xiii. c. 3. 'At Hercules jam,' &c. Sic enim et Leid. pr. pluresque Mss. lib. xii. c. 14. 'At, Hercules! Alexandriæ,' &c. Lib. xiv. c. 17. 'Et, Hercules! coactus eorum usus.' Sic Mss. O. non hercule. Septim. de B. Tr. 11. 26. 'Egredie, Hercules! accitum nobis est.' Ita duo Codd. mihi visi, ubi vobis cum Periz. an nobiscum cum aliis legam, dubito. Oud. Non tam me hercules truculentam accusationem intuens, quam meam miseram conscientiam] Menander: 'Ο συνιστορῶν αὐτῷ τι, κἂν ᾗ θρασύτατος, ἢ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ. Apud Euripidem dicenti Menelao, Ὁρεστα τλήμον, τίς σ' ἀπόλλυσι νόσος, [V. Porson. ad Orest. 389.] respondetur: Ἡ σύνεσις, ὅτι σύννοδα δεῖν' εἰργασμένος. Pric.

Tamen oborta divinitus audacia, &c.] Idem Euripid. 'Ο φόβος, ὅταν τις σώματος μέλει περί Λέγειν, καταστὰς εἰς ἀγῶν' ἐναντίον, τό τε στόμ' εἰς ἐκπληξιν ἀνθρώπων ἄγει, τὸν νοῦν τ' ἀπείργει μὴ λέγειν ἀ βούλεται. Non ergo temere heic audacia divinitus oborta. Idem.

PAG. 46 Persuadere. Sed si p. aud.] Manuscriptus, persuaderes ea. Colv. Ita etiam Palat. et Guelferb. In Reg. Fux. persuaderem, sine τῷ sed. Oxon. quoque et D'Orv. habent ea pro sed. An fuit Eja vel Ohe vel Heu! An rursus scilicet si? In Par. per pro paullisper. Oud. Nec ipse ignoreo quam sit arduum, &c. eum qui cædis arguatur, quamvis vera dicat, &c. tamen multitudini tantæ quod sit innocens persuadere] Caracalla apud He-

rodianum 1v. Geta fratre occiso: Οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι πᾶς οἰκείου φόβος εὐθὺς ἀκουσθὲς μεμίσσηται. τό τε ὄνομα ταῖς ἀκοαῖς ἅμα τῷ προσπεσεῖν, εὐθὺς φέρει χαλεπὴν διαβολὴν, &c. cum sequentibus, similibus Appuleianis hisce. Quintilianus xii. 1. 'Frequentiter evenit ut optimæ causæ similes sint malis, et innocens reus multis verisimilibus prematur.' Bene autem quod sit innocens persuadere, nam et 'nonnunquam innocentia cum homicidio consistit.' Lib. xii. ff. ad l. Cornel. de sicar. &c. Pric.

Si paulisper audientiam publica mihi tribuerit humanitas, &c.] Seneca 11. 34. de Benef. 'Quod dico, non videbitur durum, quamvis primo contra opinionem pugnet tuam, si te commodaverit mihi.' 'Audiendi patientiam commodare' 1. 1. Lactantius dixit. Glossarium: 'Ἀκρόασις, audientia,' &c. utitur et lib. 11. Salvianus. Idem.

Facile vos edocebo me discrimen capitis non meo merito, sed rationabilis indignationis eventu fortuito tantam criminis invidiam frustra sustinere] Nota, eventu fortuito. Suidas in ἐσθλά: "Ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ταυτόματον ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἐπιβολαῖς ἀντέπραξε. Infra heic: 'Meditatus innoxios casus incertus vel etiam adversus, culpæ non potest adicere:' quem locum postea emendabimus. 'Frustra me sustinere' (inquit). 'Neque enim continuo occisus homo ad crimen et damnationem pertinet:' sunt verba Quintilianii Declam. 11. 8. Idem xii. 1. Institut. 'Si hominem occidere sæpe virtus, liberos necare nonnunquam pulcherri- mum est, asperiora quædam adhuc dictu, si communis utilitas exegerit, facere conceditur. Ne hoc quidem nudum intuentum est, qualem causam vir bonus, sed etiam quare, et qua mente defendat.' Caracalla ubi supra: Πλὴν εἴ τις ὀρθῇ κρίσει, καὶ μὴ διαθέσει τῇ πρὸς τὸν πεσόντα, τὸ πεπραγ- μένον λογίζοιτο, τὴν τε αἰτίαν αὐτοῦ, καὶ

τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάζοι, εὐροὶ ἂν ὁμοῦ καὶ ἐδλογον καὶ ἀναγκαῖον, τὸν μέλλοντα πείσεσθαι δεῖνδν, ἀμύνασθαι μᾶλλον ἢ ὑπομείναι. Pulcherrime autem et ad sensum et verba Appuleii Tertullianus in de Anima: 'Non semper ex irrationali censenda sunt indignativum et concupiscentivum.' Mox: 'Dat et Apostolus nobis concupiscentiam. Si quis Episcopatum concupiscit, bonum opus concupiscit: sed bonum opus dicens, rationalem concupiscentiam ostendit. Concedit et indignationem: quid ni? quam et ipse suscepit. Utinam et præcidantur qui vos subvertunt. Rationalis est indignatio, quæ ex affectu disciplinæ est.' Onomasticon vetus: 'Rationabile, εὐλογον.' contra in Quintiliani Declam. cccxxv. 'irrationabilis animi impetus.' *Idem.*

Nam cum a cæna me serius aliquanto reciperem, potulentus, &c.] Aristoph. Vesp. 'Ἐπειτ' ἐπειδὴ μεθύει, οἴκαδ' ἔρχεται. In supplemento libri XLIII. T. Livii: 'Cum in publico epulatus reverteretur domum potulentus.' Lucianus Somn. Βαθέας ἥδη ἐσπέρας ἤκει ὑποβεβρεγμένος. Cicero Famil. VII. 23. 'Et si domum bene potus, seroque redieram.' Plautus, emendante Scaligero ad Varronem: 'Inde bene appotus primulo crepusculo, Domum ire cæpi tramite dextra via.' De Hercule Theocritus XVII. 'Ἐπεὶ δαίτηθεν ἴοι κεκορημένος ἥδη Νέκταρος εὐδόμειο φέλας ἐς δῶμ' ἀλόχοιο. *Idem.*

Verum crimen meum] Ita bene et Oxon. Ms. *Idem.*

Ad bonum autem Milonem civem vestrum devorto] Cato apud Festum Pompeium: 'Divortebantur pro hospitibus ad amicos suos.' *Idem.*

Video quosdam sævissimos latrones, &c.] Hanc lectionem præferunt excusi omnes: mihi placeret tamen, Video tres q. l. Supra lib. II. 'Introductis septem quibusdam testibus.' Ibidem de his iisdem juvenibus: 'Ecce tres quidam vegetis et vastis

corporibus,' &c. *Idem.*

Et domus januas, &c. evellere gestientes] Exaggeranter et invidiose dictum. Virgilius: 'Emoti procumbunt cardine postes, Fit via vi.' Æn. II. 'Postesque a cardine vellit.' Servius: 'Non, dejecit.' *Idem.*

Quæ accuratissime affixa fuerant] Glossarium: 'Σπουδαίωτατα: accuratissime.' *Idem.*

Cl. vehementer evulsis] Quia procedit januas evellere, forsán mallet quis revulsis: ut r absorptum fuerit per ultimam præcedentis vocis litteram. Nam 'claustra revellere' apud Cic. Livium, aliosque; 'portas revellerent' Front. l. III. 9. 2. ubi male Keuchenius volebat evell. 'Templa revellere' Luc. l. III. 115. Sed sæpius idem verbum non magnum post intervallum repetitur ab Auctore. Ita p. præc. bis 'in domum elapsus,' sc. manibus meis, et 'cl. itineribus elaboreretur.' Ac l. IV. p. 70. 'claustrum evellere' rursus dicit. Lib. I. p. 9. 'evulsis cardinibus.' *Oud.*

Heus, pueri, inquit, maribus animis, &c. aggrediamur] Puer Fux. Pesissime pro quam maribus, quod est in Oxon. et Palæt. sive qua, Colvius et Vulcan. reposuerunt inquit et Lipsiano, licet accedant Flor. Reg. et D'Orvill. cum viro docto ad marg. Ed. Vicent. Est enim istud otiosum plane, cum præcesserint 'his affatibus incitabat.' Vide ad p. 39. 50. 'talibus me monitis delenire gestium,' &c. Nihilominus Elmenhortsius prave scribeas in Bertin. esse quam, reposuit utrumque inquit, quin: quod temere retinere Scriv. Pric. Floridus. Vetus lectio quam maribus satis defendi potest. Nam particula illa positivis adjuncta intendit significationem passim apud Nostrum aliosque. L. II. p. 36. 'quam expergite.' L. IV. p. 65. 'loro quam valido.' v. 99. 101. 'quam concolores fallaciæ nisu quam valido.' VIII. initio, 'quam misella.' p. 160. 'quam

probe.' L. XI. p. 246. 'fundo quam rotundo.' Mela lib. III. c. 5. 'quam diu.' Auson. Protr. vs. 94. 'meritum quam grande.' Sept. de B. Tr. I. IV. 14. 'Gratulatio cunctos' (sic Mss.) 'incesserat interfecto quam metuendo hoste.' v. 9. 'Mitti Minervæ donum quam magnificum et honoratissimum.' Vulgo *quam magni*, et desunt. Sed plura vide ad Hirt. I. VIII. B. G. c. 13. 'Quam magnis itineribus.' Verum istud *inquit* videtur corruptum ex *quin*, quod restat in Pithæano, item in Bertin. vel alio codice. Nam in mea collatione sic inveni: V. C. *quin*. qui B. Obstat tamen, quod *τὸ quin*, cum est adhortantis particula, per interrogationem potius construi soleat cum Indicativo, ut docet Gell. I. XVII. c. 13. Adeoque foret recipiendum, quod certe inveni in Basil. pr. *aggredimur*. Sic I. I. p. 10. 'Quin igitur hunc bacchatim discernimus?' p. 13. 'Quin imus?' L. II. p. 21. 'Quin parentem accedis et salutas?' L. VIII. p. 155. 'Quin equos inscendimus?' et crebro. Nec secus aliis. Vide, ne plurima congeram, Benth. ad Terent. Eun. IV. 7. 41. 'Quin redimus?' Drak. ad Liv. I. 57. 'Quin conscendimus equos?' Similiter corrigendum existimo Gell. I. II. c. 29. 'Quin potius imus?' Vulgo, *quam*. L. VII. c. 17. 'Quin potius hæc mittis?' Vell. I. II. c. 7. 'Quin tu hoc potius facis?' Lucan. lib. VIII. 441. 'Quin respicis orbem Romanum, &c. petimus Pharon, arvaque Lagi?' ubi errat Cl. Burmannus. *Oud.*

Animis et viribus] Vir doctus mutandi prurigne tentatus adlevit ex v. ut supra. Sed prave hoc loco: quod facile quisvis sentit. 'Animorum' virtus et corporum robor provocantur simul. Restituendum ita videtur Septimio de B. Troj. lib. IV. c. 6. 'Summa vi umbouem scuti ejus telo foratum, gravibus atque summis viribus ingruens inpulit:' ubi Wopkens. conjecit *nisibus*, in Misc. Nov. v. I. t. 2.

p. 12. Mss. *gravis*, et in marg. Periz. *ās*, i. e. *animis*, sive ferocia generosa. Vide Drak. ad Liv. lib. II. 27. VI. 23. Cerd. ad Virg. Georg. IV. 83. Et sic de uno apud Nostrum I. VIII. p. 160. 'masculis animis impetuque diro invadit:' et eundem Septim. lib. II. c. 51. et 36. 'Nihil animis remiserat.' Sic enim Mss. non *anini*, ut I. III. c. 11. 'nihil luctui remitteret:' ubi male Wopkens. pag. 147. legit *luctus*. L. II. c. 50. 'Nihil iracundiæ remiserit.' *Idem.* *Heus pueri (inquit) maribus animis, &c.*] Virgilius: 'Nunc animis opus o socii, nunc pectore firmo.' Ovidius Metam. 'Non est hortamine longo Nunc ait utendum: vires effundite vestras.' *ψυχὰς ἀρσενικὰς ἔχειν* etiam Anonymus quis apud Suidam v. *ἐρχαζεν* dixit. Vicent. et Oxon. Ms. *quam maribus animis*. Pric.

Cædes ambulet] Haud ineleganter dat D'Orvillii membrana, c. *ambulent*. Supra, 'cædibus operantem, tot cædibus impiatum.' Monui id jam ad Cæs. I. III. B. Civ. c. 94. 'Factæ cædes.' *Oud.* Ignavia omnis facessat e pectore; &c. *per totam domum cædes ambulet*] Lateque vagetur Ensis; et a nullo revocetur pectore ferrum... Sævam nullo discrimine cædem Jam facite, irarumque omnes effundite habenas.' 'Certetur omni scelere, et alterna vice Stringatur ensis, ne sit irarum modus Pudorve, mentes cæcus instiget furor.' In Hecyra Terent. 'Te sedulo Et moneo et hortor, ne cuiusquam misereat, Quin spolies, mutes, laceres quemquem nacta sis.' Apud Plautum Amphitr. 'Certum 'st, introrumpam in ædibus, ubi quemque hominem aspexero, Sive ancillam, sive servum, sive uxorem, sive adulterum, Seu patrem, sive avum videro, obtruncabo in ædibus.' *Ambulet hic pro grassetur.* De canibus lib. IX. 'Alios stantibus inhærere, alios jacentes inscendere, et per omnem nostrum commeatum morsi-bus ambulare.' Pric.

Sic salvi recedemus, si salvum in domino neminem reliquerimus] Æneid. iv. 'Audendum dextra, nunc ipsa vocat res. Hac iter est:' ubi Servius: 'Per hostium cædem, et audaciam nostram.' Apud Gellium ille iii. 6. 'Alia nisi hæc, salutis via nulla est.' *Idem.*

Fateor Quirites, &c.]: Donatus ad II. 1. Phorm. 'Non negat crimen, occasione laudis de confessione sumpturus.' *Idem.*

Boni civis officium arbitratus, &c.]: Terentius ibidem: 'Functus adolescentuli est officium liberalis:' ubi Donatus: 'Potenter officium nominat, quod ille crimen appellat.' *Idem.*

Gladiolo, qui me p. h. p. comitabatur] Lib. II. 'Nec tamen incomitatus ibo. Nam gladio solo cinctus altrinsecus ipse salutis meæ præsidia gestabo.' Ovid. Trist. II. vs. 271. 'Et latro, et cautus præcingitur ense viator: Ille sed insidias, hic sibi portat opem.' *Elmenh. Gladiolo, qui me propter hujusmodi pericula comitabatur, &c.]:* Cantic. III. 8. 'Uniuscujusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos.' Seneca de privato loquens I. 8. de Clement. 'Possum in qualibet parte Urbis solus incedere sine timore, quamvis nullus sequatur comes, nullus sit domi, nullus ad latus gladius.' Et nota heic 'propter pericula comitabatur.' In l. penult. ad l. Jul. de vi publ. 'Qui telum tutandæ salutis suæ causa gerunt, non videntur hominis occidendi causa portare.' Phocylides: Τὸ ξίφος ἀμφιβαλοῦ, μὴ πρὸς φόβον, ἀλλ' εἰς ἄμυναν. Ambrosius in Lucam: 'Domine cur me emere gladium jubes, qui me ferire prohibes? cur haberi præcipis, quem vetas promi? nisi forte ut sit parata defensio, non ultio necessaria.' Diodorus Siculus lib. XII. de Charonda: 'Ἐπὶ τὴν χάραν ἐξίων μετὰ ξιφιδίου, διὰ τοὺς ληστὰς. Josephus Bell. Jud. II. 12. de Essæis: Διὰ τοὺς ληστὰς ἔνοστοι. Vide et III. 2. Quintilianum.

De gladio autem eleganter comitabatur. Supra lib. II. 'Nec tamen incomitatus ibo, nam gladio cinctus,' &c. Hesychius: Παροπαδίων, μικρὰ μάχαιρα, ubi forsitan παροπαδίων scribendum: παροπαδίων nempè, quod ὁπαδοῦ ritu gestantem comitetur. De Hercule in Apologia Noster: 'Neque una pelle vestitior, neque uno baculo comitator.' *Pric.*

Proterrerere] Malo judicio Becichemus Ep. 71. e Ms. Ciantani, et Sciopp. cum Wow. et Scriv. præferunt *perterrerere*; licet iis accedant D'Orv. et Fux. et in Palat. Guelf. ac vet. Ed. sit *proterrerere*. Nam *proterrerere* est injecto terrore propellere et ferme in fugam dare. Late id videre potes e notis meis ad Cæs. I. v. B. G. c. 58. 'Proterritis hostibus atque in fugam conjectis.' Virg. Æn. XII. 291. 'Aulesten proterret equo: ruit ille recedens:' ubi vide Burm. idque e Mss. reponendum Frontino l. II. 4. 12: 'Peditum s. ordines proterruerant, vincendosque hosti præbuerunt.' Nimmium est, quod vulgatur, *protriverunt*, ut jam monuit Wopkens. ad Justin. l. XXII. c. 6. Et sic aliquoties Nostro, ut lib. IV. p. 76. 'Ad proterrendos, si qui forte evigilassent.' ut legi debet. VIII. pag. 164. 'Ardentibus facibus proterrebant feras.' *Procurrere* in Pith. Addidi vero pronomen eos auctoritate Codd. Flor. Palat. Fux. et Par. Oud. *Extremos latrones, &c. fugare atque proterrerere aggressus sum]* Mithridates apud Justinum lib. XXXVIII. 'Quippe adversus latrones, si nequeant pro salute, pro ultione tamen omnes ferrum stringere.' Ait, *fugare et proterrerere*. Lucretius non absimili copula: 'Fugitare decet simulachra, et pabula amoris Abstertere sibi.' Et Seneca II. 26. de Clementia: 'Quocunque ventum est, multum sanguinis fundere, aspectu suo terrere ac fugare.' Glossæ: 'Καταπτοῶ. proterreo, perterreo.' *Pric.*

Cum ne viderent in ferro] Id est,

ferro armatum. Sic apud Sallust. Catil. 'In armis esse.' Varronem apud Nonnium, 'Servi in armis contra Dominos:' et Heliodorum ἐν ὄπλοις ἄνδρες. Act. 1. 10. ἐν λευκῇ ἑσθῆτι. Jacobum II. 2. ἐν ἑσθῆτι λαμπρῷ. Solinus cap. 11. 'Campus Ennensis, in floribus semper.' *Idem.*

PAG. 47 *Dirigitur præliaris acies*] A Virgilio, qui, 'Direxere acies.' Infra VIII. 'Nec quidquam præter unicam tubam deerat, quin acies præliaris esset.' *Idem.*

Ipsæ denique dux et signifer cæterorum, &c.] Petronius: 'Unus denique, Dux et magister sævitiae, non dubitavit,' &c. Proconsul ad S. Cyprianum: 'Nequissimi criminis auctor et signifer deprehensus es.' Illa 'dux et signifer' a Cicerone sunt, qui in Orat. pro Muræna, 'Dux et signifer calamitosorum.' Cyprianus 'Auctor iniqui nominis et signifer.' Glossæ: 'Ὁ τάγματος ἡγούμενος. factionarius.' Sidonius lib. VIII. 'Factionis fomes, incentor, antesignanus.' *Idem.*

Validissime viribus aggressus] *Validissime aggressus* cum Edd. antiquis dat Fux. At Bert. e Coll. Modii addit *viribus*, ut habent Reg. et Guelferb. clare, *validis me viribus*. Sed in hoc suprascr. *validus*. Oxon. *me validis viribus*. Quare retinui Florent. lectionem, ab Grutero jam l. VI. Susp. c. 6. ex ingenio prolata, et ab omnibus post Elmenhorstium receptam. In Ed. Junt. post. exhibetur: *signifer cet. validissimus me aggr. Oud.*

Capillo abreptum] Ms. Par. *adjectum*, Pith. *abreptum*, D'Orv. Guelf. *arreptum* sive *adreptum*. Verissime; uti est in indice notæ Wowerianæ, et legendum jam viderunt Groslot. Pric. ac Burm. ad Ovidii lib. II. Met. vs. 476. 'adreptam prensis a fronte capillis Stravit humi:' quo loco consule etiam Heinsium. Eadem confusio p. 54. 'Me arreptam inclementer increpat.' Vide et ad l. I. p. 16. *Id.*

Retro flexum] Non *irreflexum*, sed *retro refl.* est in Bertin. et Rom. [vid. VV. LL.] uti in Oxon. Guelf. Palat. D'Orv. Par. et Edd. ante Colvium, quod is male mutavit, eumque secuti sunt Wow. Vulc. Scriv. At *retro reflecti* per pleonasmum dicitur, ut 'retro redire' Sen. Herc. Cæt. 48. 'retro reverti' infra l. x. p. 236. et innumera similia. Hoc ipsum est in nonnullis Mss. Lucretii l. IV. 549. 'Et reflexa retro dant cornua barbara bombum.' Sed legendum cum melioribus: *Et reboant rauca retrocita cornua b.* ut egregie vindicavit summus Hemsterh. ad Lucian. Dial. Deor. N. XII. t. I. p. 234. Quod verbum *reboare* Silio restituendum videbimus ad l. x. p. 214. *Idem.* *Capillo abreptum ac retroflexum, &c.*] Oxon. *retro reflexum*. Mos hic eorum qui alium interempturi sunt. Hippolitus apud Senecam: 'En, impudicum crine contorto caput læva reflexi.' Virgilius XII. 'Cæsariem læva turbati corripit hostis, Impressoque genu nitens, terræ applicat ipsum.' Hieronymus in vita Hilarionis: 'Reflexa super humeros manu caput ejus tetigit: apprehensoque crine ante pedes adduxit.' Anonymus apud Suidam: Ἐπισπασάμενος τῆς κόμης τοῦτον, κτείνειν ἐμελλεν. Scriptor Judithæ XIII. 9. Ἐδράξατο τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, &c. καὶ ἐπάταξεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ δις ἐν τῇ ἰσχύει αὐτῆς. Joseph. Bell. Jud. II. 19. Τὸν πατέρα τῆς πολιᾶς ἐπισπασάμενος, διελαύνει τῷ ἔξίφει. Plutarchus in Artaxerxis vita de spiculatore: Τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ δραξάμενος τῆς κόμης αὐτοῦ, καὶ καταγαγὼν, ἀπέτεμε τῷ ξυρφεὶ τὸν τράχηλον. Græcis nonnunquam hic actus ἐπικομάσαι. Hesychius: Ἐπικομάσας, κρατήσας ταῖς θριξί, vide et eundem in Κουρὶξ αἰνομένους. Porro in Appuleio legendum *arreptum* puto. Ovidius Metam. II. 'Dixit, et arreptam prensis a fronte capillis Stravit humi.' Pric.

Effligere lapide] Recte quidem vin-

dicat Elmenh. *effligere*, sed loco illo lib. v. p. 92. *affligitis* est in aliis, ut hic in quodam per Pricæum viso. Plura illic dicemus. *Effingere* Bas. pr. quod Scioppius ironice capiebat pro *leviter tangere*. Verum ironia huic Apologiæ in re tam seria non convenit. *Effligere* autem est graviter percutere. Adi Pricæum, et Salmas. ad J. Capitol. in Vero cap. 4. 'Sæpeque efflictum livida facie rediisse.' Oud. *Effligere lapide gessit*] Lib. iv. 'Saxo grandi, &c. misellum juvenem maritum meum percussum interemit.' Arrianus II. 16. in Epictetum: 'Όταν σεισμός γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπίπτειν μοι μέλλει' οὐ γὰρ ἄρκει μικρὸν λιθάριον, ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλλῃ; *Effligere* est et in Oxoniensi Ms. in alio male *affligere*. Seneca II. de Ira, 'feras et natrices effligere' dixit: et 'spicas manibus effligere' Tertullianus. *Pric.*

Certa manu] Venetus et Basil. 1. *cerea*. Colv. Sic etiam Ms. Ciantani, teste Becichemo Ep. 71. Edd. Ven. et marg. Bas. pr. Inepte. Passim dicitur *certa manus*, ut 'certæ sagittæ,' 'arcus,' 'tela.' Vide Beroald. *Pric.* ac Heinsium ad Ovid. Rem. 112. 'Certa debuerat præsecuisse manu.' Lucan. lib. vi. 190. 'Nulla fuit non certa manus, non lancea felix.' Seneca. Apocoloc. 'Certa manu tendere nervum.' Oud. *Quem dum sibi porrigi flagitat, certa manu percussum, feliciter prosterno*] Virgilius, (ex quo hæc sua Appuleius adumbravit,) 'Hunc, magno vellit dum pondere saxum, Intorto infigit telo.' *Certa manu*, ut apud Senecam Œdipo: 'Dum manus certum petit alta vulnus:' et Virgil. XII. 'Horum unum certo contorquens dirigit ictu.' Apud eundem XI. 'Certam quatit improbus hastam:' ubi Servius: 'Inevitabilem.' Seneca II. 31. de Benef. 'Teli jactus certæ manus peregit officium, si petita percussit.' Virgil. VII. 'Nec dextræ erranti Deus abfuit:' ubi Servius: 'Li-

cet enim certum esset feriturum, tamen bene errantem dixit, quia non usquequaque certus semper est ictus.' Inde apud eundem II. 'Incertam excussit cervice securim:' ubi et Servius: 'Dubie illisam, quæ non habet mortis effectum.' Sic 'fulmina parum certa' in Senecæ Apocoloc. *Pric.* *Quem dum sibi porrigi flagitat*] Apud Horatium ille: 'Unde mihi lapidem?' *Idem.* *Certa manu percussum feliciter prosterno*] Euphiletus apud Lysiam in cæde Eratosthenis: 'Ἐγὼ δὲ, &c. πατάξας, καταβάλλω αὐτόν. *Id.*

Certa manu] Dicitur *manus certa*, cujus ictus non aberrat: sicut 'incerta,' quæ non semper ferit destinata. Quintilianus in quarto: 'Ut certa manus uno telo possit esse contenta, incertæ plura spargenda sunt, ut sit et fortunæ locus.' Beroald.

Per scapulas ictu temperato] Homerus Odyss. χ. 'Ἄλλ' ἔρα μιν φθῆ Τηλέμαχος, κατόπισθε βαλὼν χαλκῆρεϊ δουρὶ Ὀμῶν μεσσηγύς. *Infra* hic lib. IV. 'Ictu per articulum medium temperato.' *Pric.*

Hospitis] D'Orv. *hospicom*, Ed. Vi. cent. *hospitu*. Verissima scil. est lectio *hospitum*, quam servarunt Pithœanus quoque et Edd. Juntinæ, et Aldi; nempe Milonis, ejusque uxoris. Supra: 'metuens et hospitibus meis et mihi.' Vide ad lib. II. p. 25. Ed. *Pric.* 'suis dominis.' Oud. *Salute communi protecta*] Lib. IV. 'Salutis communis admonens.' *Pric.*

Non tam impunem me, verum etiam l. p. credebam f.] Istud tantum non a Beroaldo profluxit, sed demum ab Ed. Basil. sec. et retentum est a Lugdun. Colv. Vulcan. Wow. *Tam* cum Edd. Vett. dant Bert. Fux. Pith. Lips. Guef. Oxon. Sed *jam*, quomodo conjecit Stewechius, diserte exaratur in D'Orvill. forsân etiam Florent. nam ita tacitus edidit Elmenhorstius, et seqq. Subanditur τὸ solum vel tantum. Vide ad Hirtii lib. VIII. B. G. cap. 52. et ad Sueton. Aug. cap. 7.

‘Non tantum novo, sed etiam ampliore cognomine.’ Alibi e contrario omittitur τὸ etiam. Vide ad lib. i. p. 9. ‘Non solum me diffamat p. verum fugam instruit.’ Confusa sunt ubique jam et tam. Adi Drakenh. ad Silli lib. xiv. vs. 327. Mox in Pith. est impune, in Scriverii Ed. est credam. Oud. Non tantum impunem me, verum etiam laudabilem, &c.] Philo de legg. special. Οὐ πᾶσα ἀνδροφονία συν ἀδικία μόνῃ ἐστὶ· καὶ τῶν ἄλλων ἐπαί- νητή μὲν ἢ κατὰ πόθον καὶ ζῆλον ἀρετῆς. Ait, ‘non tantum impunem se sed et laudabilem,’ &c. Sæpe sic loqui animadverti utriusque Linguae Scriptores: nonnullosque id genus locos aliis intactos depromam. Quintilianus xii. 1. ‘Quod si quædam benefacta damnaturus est Iudex, nisi ea non esse facta convicerimus, non vel hoc modo servabit Orator non innocentem modo, sed et laudabilem civem?’ Apud Enndem ix. Declam. ille: ‘Pars ista criminis mei (Judices) non defendi meruit, sed laudari.’ Apud Lucianum in Philopseude: Συγγνώμης οὐτοί γε, μᾶλλον καὶ ἐπαίνου τινὲς αὐτῶν ἔξοιο. Apud eundem in Piscator. Ὑμεῖς τιμᾶν ἐπὶ τούτοις δέον, εἰς δικαστήριον ἄγετε. Cicero: ‘Occidit Saturninum Rabirius: utinam fecisset: non supplicium deprecarer, sed præmium postulare.’ ubi τὸ fecisset rejiciendum credo. Joannes et Rusticus in Apologia sua apud Agathiam Scholiasticum: Μετήγαγε μὲν ἡμῖν ἀθρόον, καὶ περιέστησεν εἰς τοῦναντίον τὰς τῶν δοκηθέντων ἐκβάσεις ἢ Τύχῃ· καὶ δέον μεγίστων γεράων ἀπονασθαι, πάρεσμεν θανάτου φευξάμενοι δίκην. Plinius Epistolarum lib. iii. ‘Ut mihi non venia solum dignæ, verum etiam laude videantur illæ regiæ lacrymæ.’ Idem lib. iv. ‘Non absolutionem modo, verum etiam laudem merebatur.’ Ibidem: ‘Quamquam non solum veniam me, verum etiam laudem apud istum ipsum, &c. arbitror consecuturum,’ viii. ‘Non modo venia, verum

etiam laude dignissimos judico:’ et ix. ‘Laus prius speranda, quam venia obsecranda est.’ Horatius: ‘Nec veniam antiquis, sed honorem et præmia posco.’ Gellius vii. 3. de Catone: ‘In qua re, ut meum quidem judicium est, non culpa tantum vacat, sed dignus quoque laude admirationeque est.’ Apud Minucium Felicem: ‘Non tantum facti veniam, verum etiam iudicii gratiam consequenturum.’ Prie.

Probe spectatus apud meos] Δόκιμος, ut loquuntur Græci: vel (ut Act. 10. 22.) μάρτυρούμενος. Vide et Act. 16. 2. Infra hic lib. vii. ‘Officiis in aula Cæsaris clarus, ipsi etiam probe spectatus:’ ubi notatavide. ‘Apud meos,’ ut l. vi. ‘ad tuos.’ Florid. iii. ‘apud suos:’ sic Joh. i. 11. Act. iv. 23. et 1 Tim. v. 8. οἱ ἴδιοι. Idem. Probe spectatus apud meos, &c.] In Apologetico: ‘Vir probe inter suos cognitus.’ Defensionis locum ex antea acta vita solent rei, nec inepte, petere. Cicero in pro Roscio Amerino: ‘Dabit nobis jam tacite vita acta in utramque partem firmum et grave testimonium.’ Idem pro Cluentio: ‘Perinde ut opinio est de cujusque moribus, ita quid ab eo factum, et non factum sit, existimari potest.’ Et pro Sylla: ‘Omibus in rebus quæ graviores majoresque sunt, quid quisque voluerit, cogitaverit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus ejus qui arguitur, est ponderandum: neque enim potest quisquam nostrum subito fingi, neque cujuscumque vita repente mutari, aut natura converti; vita torqueatur, ex ea quæretur,’ &c. Idem.

Insuper innocentiam cunctis commodis antetulirim] Sic in Apologia: ‘Si verum est quod Statium Cæcilium, &c. scripsisse dicunt, Innocentiam eloquentiam esse; ego vero profiteor ista ratione, &c. nemini omnium de eloquentia concessurum.’ Idem.

Istius ultionis] Recte justæ revocavit Elmenh. quod Mss. Lips. et Fux.

quibus tamen accedunt Pal. et Guelf. culpa abiit in *istius* in Edd. Colv. Vulc. Scal. Wow. Frigidissime. Potius *justissimæ* erat refingendum. Statim *qua* exsulat ab Edd. Junt. et Aldi. *quam* Pith. Oud.

[*Latrones deterrimos*] Quidam vulgati, *teterrimos*. Colv. Sic erat in Edd. Colin. et Bas. pr. ac coniecere Heins. et Wasse. Sed contra Mss. lib. II. pag. 35. 'deterrimæ versipelles.' Lib. IV. p. 66. 'sors deterrima.' Lib. VII. p. 144. 146. 'puer deterrimus.' Phil. Mor. pag. 613. 'pessimo deterrimoque.' Gell. lib. II. cap. 6. 'pessimus deterrimusque:' quod non mutem cum Broukh. et Burm. Sec. in Catal. t. I. p. 175. in *tet*. Vide Burm. ad Quintil. Decl. II. 5. 'Deterrimæ mulieris insidiis:' ubi in Ms. *tet*. Contrario modo alibi peccatur. Vide ad lib. V. p. 96. 'Teterrimæque Furia.' Oud.

[*Privatus inter nos amicitias*] Τὸ *privatus* debetur Basileensibus, et confirmatur a Mss. Florent. et Oxon. Sed in Edd. prioribus, et Mss. Lips. Pith. Fux. D'Orv. Guelf. quoque est *proprias*, unde haud ineleganter Colvius coniecit *privas*. Ea enim vox sæpe in *proprius* et *primus* est corrupta. Adi omnino Cel. Burm. ad Ovidii Metam. lib. IX. vs. 20. et vim vocis *privus* egregie docentem Drak. ad Liv. lib. VII. c. 37. lib. VIII. p. 173. 'Semiviris privum gestamen.' Lib. X. p. 212. ex conjectura Colvii: 'Privus pessimæ feminæ filius.' Vulgo, *proprium* et *proprius*. Hinc et sic lege in Ansonio Epigr. 26. 'Privos parentes:' e quibus scil. non modo Romani in genere, sed ipse privatim descendebat. *Inter nos* desunt Regio, Fux. *Idem*. Cum nemo possit monstrare vel *privatus inter nos inimicitias præcessisse*] Euphiletus Eratosthenicæ cædis apud Lysiam reus: καὶ οὐτε ἔχθρα ἐμοὶ καὶ ἐκείνῳ οὐδεμὶα ἦν, &c. πλὴν τῆς κατὰ νόμον τιμωρίας. Et post: Σκέψασθε, &c. ζητοῦντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένε-

ναι ἔχθρα πάποτε γεγένηται, &c. οὐδεμίαν γὰρ εὐρήσετε. Vide Denteron. XIX. 4, 5, 6. Apud Quintilianum Declam. CCCXII. 'Occidit enim a quo pecunia negabatur. Iterum quaero, qua ratione? qua causa? odium fuit? unde?' Sed nec probatæ inimicitia ubique certum argumentum habitæ. Idem Declam. CCCXXVIII. 'Non continuo sequitur, ut si quis aliquo odio concitatus est adversus aliquem, hunc etiam ferro extincturus sit: innocenter inimicitias gerere fas est.' *Pric*.

[*Usquam*] Sive ullo modo, ut lib. XI. p. 248. 'Nec usquam doctrina profuit.' Oud.

Vel certe ulla præda monstretur, cuius cupidine tantum fugitium credatur admissum] Euphiletus ubi supra: Οὐτε χρημάτων ἔνεκα ἔπραξα ταῦτα, &c. οὐτε ἄλλου κέρδους οὐδενός. post: Οὐτε, εἰ ταῦτα διεπραξάμην, ἡλπίζον μὲν χρήματα λήψεσθαι: ἔνιοι γὰρ τοιούτων πραγμάτων ἔνεκα ἀλλήλοις θάνατον ἐπιβουλεύουσι. D. Augustinus Confess. II. 5. 'Cum itaque de facinore quaeritur, qua causa factum sit, credi non solet, nisi cum appetitus adipiscendi alicujus illorum bonorum quæ infima dicimus, apparere potuerit,' &c. Adde quæ olim ad Apologiam pag. 55. dicta. *Pric*.

[*Hæc profatus, rursum lacrymis obortis, porrectisque in preces manibus, &c.*] Nota, hæc in fine defensionis adhibita. Apud Quintilianum, III. Declamat. 'Hoc quidem profecto non expectas, ut in extrema actione, miserabili fletu et humili oratione vitam genu nixus petat.' Servius ad Æneid. X. 'In fine jam agit miserabiliter, sicut in principio egit.' *Idem*.

[*Tunc hos, tunc illos*] M. Piccartus in Peric. Crit. cap. 4. legi volebat: *nunc hos, nunc illos*: atque ita edidit Scriverius. Sed vide ad Suetonii Rhet. cap. 1. 'Tum utilia, tum pernicio.' Nam et hic malim *tum*. Oud. *Mæstus nunc hos, nunc illos deprecabar*] Τοῖς μὲν πρὸς τὰ γόνατα πίπτων, τοῖς δὲ ταῖς χερσὶν ἐπιφύβνενος ἐδέϊτο. in Eclog.

Diod. Siculi. *Pric.*

Cumque jam humanitate commotos, misericordia fletuum affectos satis omnes crederem, &c.] Apud Quintilianum Declam. cccxv. 'Ecce jam miserantes video Judicum vultus, quorundamprehenduntur lacrymæ.' 'Humanitate commotos,' est, 'communi humanitatis jure c.' ut supra locutus. *Idem.*

Justitiæ oculum] Vide ad lib. II. p. 35. 'Oculus Solis et Justitiæ.' *Oud.*

Populum, Risu cac. diffuebant] Quasi ex compacto corruperunt hunc locum contra Ms. Florentinum, et plerosque, ac Vett. Edd. viri docti, etiam Vulc. Wow. pro *diffuebant* rescribentes *diffluentem*, quamvis etiam in D'Orvill. sit *defluentem*; quia non ceperunt partim parentheses vim per Ellipsin vocis *qui*, de qua late egi ad locum illum a Colvio citatum lib. I. pag. 18. partim synthesis in *populus diffuebant*, quam illustravi lib. II. pag. 40. 'populus æstuant, diversa tendentes:' et Auctor adhibet creberrime: unde jam plura dedi lib. III. p. 44. 'Multitudo periclitarentur.' Sic lib. IV. p. 64. 'Vulgus adpellant.' p. 73. 'Vulgus ignobile, quos, &c. accurrunt:' ut leg. de Mundo pag. 743. 'Vulgus harmoniam resonant:' quomodo exaratur etiam in antiquissimis membranis Romaniensibus Lactantii lib. I. cap. 21. 'Serapim vulgus adpellant.' Similiter lib. IV. p. 81. 'Gladiatorum impetus sæviens, &c. non cædi manus adferunt.' Lib. XI. p. 244. 'Magnus sexus utriusque numerus, &c. propitiantes.' p. 245. 'Chorus, &c. iterantes.' In Flor. IV. 6. 'Frequentia convenere.' Sic in Inscript. Fabretti p. 722. 'Collegium posuere.' Aliquoties corrupta est hæc synthesis in Septimio de B. Troj. uti lib. I. cap. 7. 'Cujus adventu in tota civitate quum partim exemplum facinoris exsecrarentur, alii injurias dolerent.' Sic edidit ex Argent. Cod. Obrechtus, eumque se-

quitur quasi ipse ita corrigens Wopkens. in Misc. Nov. Obs. v. I. tom. I. p. 5. In aliis, *adventum tota civitas exemplo exsecraretur.* Sed in Mss. Voss. Periz. est, *adventum tota civitas, in Periz. exemplum, Voss. exsecrarentur.* Hinc emendandum reor: *cujus ad adventum tota civitas quum partim exemplum fac. exsecrarentur, alii, &c.* Sic cap. 16. 'Quum juventus partim sua sponte, alii æqualium ad gloriam æmulatione communis' (sic Ms. Periz. Vulgo prave, *ad munia*). 'militiæ festinarent.' Lib. II. cap. 30. 'Vis magna mortalium interibant.' Perperam Edd. Vett. et aliquot Mss. *interibat.* Alia passim adtulerunt viri docti. Vide Comm. ad Liv. xxxv. 36. Sil. XVII. 339. Cæs. IV. B. G. I. VI. 11. Hirt. VIII. 6. Immo cum voce *nemo.* Adi ad lib. IV. p. 83. Ceterum ut *diffuere risu* hic dicitur, ita 'fluitare gaudio' ait Boëth. lib. I. de Cons. Phil. pr. 4. ubi male in nonnullis Edd. est *flutuare.* In Fux. est, *cachinnali defluebant.* Idem. *Risu cachinnabili, &c.]* Seneca: 'Rissus sit sine cachinno.' *Pric.*

PAG. 48 *Sic tacitus mecum]* Supra lib. I. 'Hæc identidem mecum:' et lib. X. 'Sic ipse mecum:' ubi tamen adulterina vox *repticabam.* Terent. And. 'Ego metu continuo mecum.' M. Tul. lib. IX. Epist. VII. ad Varron. 'Mecum ipse:' *mecum*, cum meo animo. Plant. Trinummo Act. II. Sc. 1. 'Hæc ego cum ago cum meo animo et recolo.' Homerus sæpe, 'loqui cum suo corde.' *Brant.*

En fides inquam! &c.] Virgilius: 'En, hæc promissa fides est?' Ovidius: 'Jura, fides, ubi nunc? commissaque dextera dextræ?' Suetonius de Nerone: 'Semianimis introrum-penti Centurioni, et, penula ad vulnus opposita, in auxilium se venisse simulanti, non aliud respondit, quam, Sero: et, Hæc est fides.' Tò *en* indignantis est. Venus lib. IV. 'En rerum naturæ prisca parens,' &c.

Lib. v. 'En orba, et scæva, et iniqua Fortuna:' et ix. 'En iniquiunt indignæ rei scævitatē.' Virgilius supra adductus: 'En, hæc promissa fides est?' 'En fides!' est, 'En Fidei secreta numina:' ut infra lib. vii. loquitur. *Pric.* *En fides! inquam: &c. ego quidem pro salute hospitis et homicida sum, &c. at ille, &c.* Virgil. 'En dextra, fidesque.' Apud Terentium Heautont. ii. 3. ille: 'O Jupiter! ubinam est fides? Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci, Collupletasti te Antiphila, et me in his deseruisti malis.' Catullus: 'Certe ego te in medio certantem turbine lethi Eripui, et potius germanam amittere crevi, Quam tibi fallaci supremo in tempore deesse. Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque Præda, nec injecta tumulabor mortua terra.' *Idem.*

Reus capitis inducor] Cave quid mutes. Est enim iudiciorum verbum, in quæ testes et rei induci dicuntur: ut vel e Lexicis notum. L. vi. p. 115. 'Quam ubi primum inductam conspexit.' Lib. x. p. 214. 'Tum demum clamatus inducitur reus:' ubi plura. Sic et lib. v. p. 106. 'Inducta Psyche,' in sororis domum scilicet. *Oud.*

Perhibuit] Florentino adstipulatur D'Orvill. ut temere se redidisse sensit Elmenh. quem tamen secuti sunt Pricæus et Floridus M. Piccarto in Peric. Crit. c. 4. placebat *prahibuit*, ut multis Planti locis viri docti quoque rescribere, probante Burmanno ad Quinctil. lib. i. c. 1. p. 17. 'Quia sermo Latinus vel nobis nolentibus se præbet.' Sic et illic Cl. Gesner. licet scripti dent *perhibet*. Certe hoc loco contra reliquos Mss. et Edd. Vett. nihil erat mutandum: sicut et *perhibuit* servavit Scriverius, sciens verbum a Nostro esse amatum. Lib. ii. p. 48. 'Testimonium perhibetote:' ubi vide Colv. Flor. N. 16. 'Testimo-

nium mihi perhibuit.' Plura dicemus ad lib. vi. pag. 129. 'Solitudini tuæ solatium perhibebimus:' ubi alii *prahib. præb. præstab.* Idem. *Ille non contentus quod mihi nec assistendi solatium perhibuit, insuper exitium meum cachinnat*] Apud Ovid. viii. Metam. 'Nec dolor hic solus, diro convicta facto Tantalus adjecit.' Idem iv. 3. de Ponto: 'Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas, Venisset verbis charta notata tribus. Vix equidem credo, sed et insultare jacenti Te mihi, nec verbis parcere fama refert.' Megara apud Euripidem in Herc. Fur. 'Ἡμᾶς δ' ἐπειδὴ δεῖ θανεῖν, θνήσκειν χρεῶν, Μὴ πυρὶ καταξανθέντας ἐχθροῖσιν γέλων Διδόντας, ὅμοι τοῦ θανεῖν μεῖζον κακόν. Josephus Bell. Jud. iv. 12. Παρεκίρνато δὲ τοῖς δεινοῖς ἢ εἰρωνεία, τὸ τῶν ἐνεργουμένων ἀλγεινότερον. Cicero pro Rabirio: 'Satis est lapsos non erigere, urgere vero jacentes, aut præcipitados impellere, certe est inhumanum.' *Pric.*

Parvulum quemdam sinu tolerans] Mos hic Athenis et alibi frequentatus, ut ad misericordiam impetrandam, vel iudicis animum permovendum, rei liberos in iudicium adducerent. Plato Apolog. p. 34. Ἀγωνιζόμενος δὲ δέηταί τε, καὶ ἰκέτευσσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασόμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων, καὶ φίλους πολλοὺς. Lysias in Polystrato Orat. 19. p. 338. Καὶ τοι ὁρώμεν γ' ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐάν τις παῖδας αὐτοῦ ἀναβιβασόμενος κλαίῃ καὶ ὀλοφύρηται, τοὺς τε παῖδας καὶ αὐτὸν εἰ ἀτιμωθήσονται ἐλεούντας καὶ ἀφιέντας, τὰς τῶν πατέρων ἀμαρτίας διὰ τοὺς παῖδας ἵστε εἴτε ἀγαθοὶ εἴτε κακοὶ ἦβήσαντες γενήσονται. Ambrosius de Pœnitent. lib. ii. cap. 10. 'An testes precationis et conscios refugis? cum si homini satisfaciendum sit, multos necesse ambias, obsecres, ut dignentur intervenire, ad genua te ipse prosternis, oscularis vestigia, filios offers

culpæ adhuc ignaros, paternæ etiam veniæ precatore. Cydonius de contemnenda morte pag. 8. *Μὴ τοίνυν μὴδ' ἡμεῖς ὥσπερ ἐν ταῖς δίκαις τοῖς τῶν φιληδόνων προσέχωμεν ὀδυρμοῖς, ὥσπερ γυναῖκας ἢ παιδία τὰ ἐαυτῶν ὀρέξεις ἀναβιβαζομένων, καὶ ταύτη διάφραστον τὴν δίκην ἐξαιτουμένων περὶ αὐτῶν ἐνεχθῆναι.* Et Valerius Max. lib. viii. cap. 1. 'Reus pro se jam nihil recusans, parvulos liberos suos, et Galli sanguine sibi conjunctum filium flens commendare cœpit. Eoque facto mitigata concione, qui omnium consensu periturus erat, pene nullum triste suffragium habuit.' Heliod. Æthiop. lib. ix. p. 427. *Οἰκτιζόμενοι δὲ πλεόν τὰ νεογνὰ τῶν βρεφῶν ἐπὶ γῆς προκαταβάλλοντες φέρεσθαι, ὡς ἔτυχε, μετῆκαν, διὰ τῆς ἀνυπόπτου καὶ ἀνυπαίτου μοίρας τὸ θυμούμενον τῶν Αἰθιοπῶν προμαλίσσοντες.* Vide Marcellinum in Aphthonium p. 172. Salvianum in Epistol. pag. 295. 299. Hermogenem de *partitione statuum* pag. 31. Maximus Tyrius vehementer hunc morem improbat, asserens pessimo modo et instituto pessimis hominibus concessum hoc perfugium esse, ut Heinsius noster docte observat ad prædictum philosophum p. 142. *Elmenh.* Horum pleraque Lindenbrogii sui exemplaris oræ adleverat. Oud. *Parvulum quendam sinu tolerans*] Tacit. Ann. i. 'Parvulum sinu filium gerens.' Pric.

At ille non contentus, &c.] Καὶ οὐκ ἀρκούμενος ἐπὶ τοῦτοις, ut Joh. 3. Epist. com. 10. de Diotrephe. Infra l. x. 'Nec tam immanibus contenta mendaciis,' &c. et vii. 'Nec, &c. immodico sarcinæ pondere contentus,' &c. *Idem.*

Pannis horridis] *Palat. obridis*: unde Gruterus sui libri margini adscripserat: 'Forte *obtritis*:' et ex eo in VV. LL. Wowerius. Frustra. *Horrere* et *horridum* dicitur de omnibus incultis et visu squalidis. Hinc 'horrida fercula' de fictilibus dixit Ausonius

Epigr. 8. ubi qui reponunt aurea, totam Poëtæ mentem invertunt. Oud. *Anus pannis horridis obsita*] Talis apud Petronium 'anus laceratis crinibus, nigraque veste deformis.' Terrent. 'Pannis annisque obsitus.' Pric.

Paribusque mæsta fletibus] Oxon. *partibusque.* Pricæus autem conjecit, *mixta*: quomodo sæpius est Nostro 'permixtus lacrimis,' 'mærore,' 'gaudio,' ut Græce *μιχθὲς*. Vide ad lib. ix. p. 191. Et, si Mss. addicerent, facile hanc conjecturam probarem. Verum et dixit Appuleius, 'mæstus in lacrimis,' lib. ii. pag. 38. Sic 'mæstus fletus,' 'luctus,' &c. Vide Drak. ad Sil. lib. vii. 75. Wopkens. ad Septim. lib. ii. cap. 9. 'Is namque tum mæsto luctu obsito Agamemnoni insinuans.' Sic enim is vexatus locus e Ms. Periz. et Merc. est legendus. Oud. *Paribusque mæsta fletibus*] Scribendum existimo, *paribusque mixta f.* Miles. ix. 'Non quidem incoram noxæ deprehensus, conscientia tamen pessima permixtus lacrymis uberibus.' Eod. lib. 'At meus Dominus adhuc mærore permixtus,' &c. et xi. 'Pavore et gaudio permixtus.' Pric.

Ramos oleagineos] Tertull. de Baptismo cap. 8. 'Olea signum etiam apud nationes paci prætenditur.' Heliod. Æthiop. lib. x. *Ἀθροίσαντες οὖν πᾶσαν ἡλικίαν καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίαν ἀναλαβόντες.* Statius l. xii. Thebaidos vs. 492. 'Supplicis arbor olivæ.' Lactantius: 'Per quam pax petitur supplicando. In secundo diximus, hanc ab Atheniensibus. εἰρεσιώγην dici, a Græcis autem reliquis ἱκετηρίαν.' Chrysost. de non contemnenda Dei Ecclesia, tom. v. Ed. Antwerp. f. 591. 'Homines ramos olearum recisos regibus protendunt, per stirpem illam misericordiæ et humanitatis ipsos admonentes.' *Elmenh.* Edd. Vic. Ber. Junt. pr. Ald. Col. Bas. *oleaginos.* Lib. x. pag. 233.

'Oleaginea corona : ' nbi soli Ms. Palat. et Beroald. et Bas. dant *oleagina*. Quæ est frequens confusio adjectivorum in *lus, nus*, vel *leus, neus* desinentium. Quorum utraque terminatio in usu est optimis quibusque. *Cæculus* prætulit Auctor passim. *Oud. Oleaginos*] Olearios, ab olea 'oleaginnus' deducitur, sicut a faba 'fabaginnus.' Sic a Catone 'acus fabaginnus' dictum, pro purgamento quisquiliisque fabarum : qui item præcipit, 'tales oleaginas' tripedaneas esse decidendas. Idem 'codicillos oleaginos' amurca perspergi jubet : ita neque fumosi erunt, et bene ardebunt. Ramus olearum pacis signum est : arbor enim pacifera est olea. Virg. 'placitam paci nutritor olivam : hinc a Græcis 'olea' dicta, quia Græce *ἔλεος* misericordia est : quæ quia contingit eis quibus pax datur, ut inquit Probus Grammaticus, olea pacis signum est. *Beroald.*

Lugubriter ejulantes] Sic quidem ediderunt Elmenh. Scriv. Pric. et Florid. ut lib. vii. pag. 151. 'Ejulans et exinde proclamans : ' si quidem ea sunt sana. Lib. viii. p. 159. 'Prolixum ejulat.' Sed tamen cum Mss. O. et Edd. priores exhibeant : *se lug. ej.* nec quidquam monuerit Elmenh. existimem operarum errato excidisse pronomen. Id enim fert Appuleii stylus, ut p. 43. 'Fortunas meas ejulabam.' Lib. iv. pag. 81. 'Altius ejulans sese.' Sic et 'lamentare se' dixerunt alii, et in his auctor Itiner. Hieros. p. 591. Ed. Wessel. *Oud.*

Per publicam misericordiam, per commune jus humanitatis, &c.] Lactant. ii. 22. 'Cum natura hominis imbecillior sit quam cæterorum animalium, quæ vel ad perferendum vim temporum, vel ad incursiones a suis corporibus arcendas naturalibus munimentis providentia cœlestis armavit ; homini quia nihil istorum datum est, accepit pro omnibus is-

tis miserationis affectum, qui plane vocatur humanitas : quæ nosmetipsos invicem tueremur.' Cicero : 'Tamen civis civem a civibus communis humanitatis jure, ac misericordia deprecamur.' Noster in Apologia : 'Athenienses, propter commune jus humanitatis,' &c. Seneca Epist. XLVIII. 'Hæc societas diligenter ac sancte tenenda est, quæ nos omnes omnibus miscet, et indicat aliquod esse commune jus generis humani : ' quod i. 18. de Clementia 'commune animantium jus' vocavit. Arnobius lib. iv. 'Per humani generis jura, atque ipsius mortalitatis consortia,' &c. *Pric.* *Per publicam misericordiam*] Lib. ii. eodem sensu : 'Per publicam pietatem' dixit. *Id.*

Miseremini indigne cæsorum juvenum] Apud Quintilian. Declam. xv. 'Consurge, agetum juvenis : et totis corporis animique viribus imple susceptæ accusationis horrorem. Est quod audiente tota civitate proclames, Miseremini,' &c. Similis implorationis exemplum ibidem vi. 'Per omnes casus, per calamitatem meam humanæ calamitatis exemplar, ita vos conjuges vestræ ament, sic non desiderant : ita vobis habere tam pios filios necesse sit, miseremini.' *Idem.*

De vindicta solatium d.] Exempla in noxios eduntur ad solatia superstitum. Savaro ad Sidon. pag. 513. *Elmenh.*

Parvuli h. in primis annis destituti] At ceteri Mss. [Vid. VV. LL.] rectius servant *in primis annis*, sive in ætate admodum puerili, qua destitui a patre filiolum, est miserrimum in primis. Et sic 'primi anni,' ac similia passim occurrunt. Ovid. lib. xiii. Met. 597. 'primisque sub annis Occidit : ' et sæpe Auson. Parent. xx. 3. 'Ereptus primis ævi florentis in annis.' Prof. viii. 10. 'Primis docuere sub annis.' Septim. de B. Troj. iv. 9. 'In primis pueritiæ annis.' Plura alia vide apud Drakenb. ad Sil. lib. ii. 92. Ipse

auctor sic rursus lib. iv. p. 81. 'Primis ab annis nutritus:' ubi inspicere Pricæum. Lib. v. pag. 108. 'Prima pueritia inductus.' Auson. Parent. xiv. 3. 'Occidis in primæ raptus mihi flore juventæ:' ubi frustra TOLLII MAVULT *primo*. Dein in Ms. D'Orvill. et Ed. Scalig. est *destitutis f.* Sed melius Sciopp. ultimo loco *destituti* capit absolute. Quomodo correxi in Frontino lib. ii. 5. 36. 'Destituito Labieno.' Fux. *destinati*. Oud. *Certe parvuli hujus in primis annis destituti fortunis succurrite*] Salsvianus in Epistolis: 'Utamur illorum more et exemplo, qui ultimo causarum loco aliqua nonnunquam ad commovendam Judicium misericordiam proferebant laturis sententiam disceptatoribus, aut lamentantes matresfamilias, aut sordidatos senes, aut plorantes parvulos ingerentes; scilicet, ut qui superiora causæ verbis jam exoraverant, posteriora rebus ipsis perorarent.' Quintilianus vi. 1. 'Ex personis quoque trahitur affectus: non enim andire videtur Index aliena mala deflentes, sed sensum ac vocem auribus accipere miserorum, quorum etiam mutus aspectus lacrimas movet; quantoque essent miserabiliora si ea dicerent ipsi, tanto sunt quadam proportionem ad afficiendum potentiora, cum velut ipsorum ore dicuntur: ut scænicis actoribus eadem vox, eadem pronuntiatio ad movendos affectus, sub persona valet.' Pric.

Magistratus qui natu major assurgit, et ad populum talia] Cicero iv. Verr. 'Incipit is loqui qui et auctoritate et ætate, et, ut mihi visum est, rerum usu antecedeat.' Sirachides xxxii. 4. *Δάλησον πρεσβύτερε, πρέπει γάρ σοι*. Infra lib. x. 'Unus e Curia senior, &c. hæc ad Ordinem pertulit.' Idem.

Serio vindicandum] Pro serio in Oxon. et Par. male *ferro*. *Tò est e Florent.* et Lips. addidit Elmenh. cum seqq. ac Palat. Oxon. Par. Pith. Fux. Guelforb. Bert. et D'Orv. agnoscunt.

Videtur etiam hic necessarium, ne quis *vindicandum* sc. esse, *potest diffiteri* construat, quod a loci sensu alienum est. *differr* in Pith. Oud. *Quod serio vindicandum*] Oxoniensis: *Q. ferro v. est.* et post, male, *subsidia sollicitudo*. Pric.

Ne ipse] Sic tacite edidit Pricæus, uti sæpe vidimus *ne pro ne quidem* in Appuleio occurrere. Ita paullo post p. 50. 'ac ne istud.' Adi ad lib. i. p. 16. Sed hic in Mss. O. et Edd. ceteris est *nec*: quod sæpissime valet *tò ne quidem*: p. 56. 'nec ipsa tu:' ubi in nonnullis *ne*. Lib. v. pag. 97. 'Officiunt nec ipsæ tenebræ.' Consule omnino Duker. ad Flor. lib. ii. 8. 12. me ad Cæs. lib. iii. B. Civ. cap. 28. Auson. in Technop. vs. 17. 'Sol cui nec furto in Veneris latet arripotens Mars:' ubi Voss. quoque *ne*. Restitui vero ibidem præpositionem, vulgo contra Mssos et Edd. Vett. exsulantem. Oud.

Subcisiva] Oxon. et Par. *subsidia*, eodem scilicet significato, eademque forma, qua *residuum*. De ea voce agam ad lib. de Deo Socratis. D'Orvill. *subcisiva* a cædo. In reliquis *subsciciva*, ut Edd. Vett. vel *subsciciva*, a seco. Quare quidam per *e* ubivis legi volunt. Sed aliter inscriptiones quoque. Vide et lib. viii. pag. 169. et me ad Sueton. Domit. c. 9. 'Subcisiva veteribus possessoribus, ut usucapta, concessit.' Dein *ut abest a Fux*. In Reg. Fux. *requirimus*. Idem.

Ut cæteros socios tanti facinoris requiratis] In lib. ix. Cod. de Malef. et Mathem. 'Quod publicum reum, ne facinoris socios publicaret, severitati legum, &c. subtraxerit.' Servius ad Æneid. iii. in fabula Myrtus: 'Latro pœnis adactus, omnia quæ intendebantur confessus est, socios quoque ubinam essent prodidit.' Tertullianus in Apologetico: 'Ad socios, &c. inquisitionisque extenditur.' Idem in de carn. resurrect. 'Humana censura eo perfectior habetur, quo etiam

ministros facti cuiusque deposcit.' Apud Ælium Var. iv. 2. Στρεβλούμενος ἴν' εἴπη τοὺς συνεγνωκότας. Adde Tacitum paulo infra adductum. *Pric.*

Evitasse] *Evitasse* dant Pith. Edd. Vicent. et Bas. pr. &c. *necasse* Edd. Junt. Colin. At *enectasse* in Guelf. *enecasse* est in Mss. reliquis, et Ed. Beroaldi, licet præferat *evitasse*, sive vita privasse, cum Marcilio ad Suetonii Tit. c. 7. Olim sic etiam legendum conjeci in lapide Papenbronk. pag. 50. Sed nunc malo cum aliis: FUIT AD SUPEROS. Vide illic, et Sil. III. 465. 712. XIII. 665. 666. 'Non digna, nec æqua Ad superos passi manes.' *Enecasse* se defendere hic potest altero Nostri loco lib. VII. p. 148. 'Tam bellum asinum enecare.' Oud. *Nec enim verisimile est hominem solitarium tres tam validos evitasse juvenes*] Puto sumpta esse ex Homeri hisce Odys. χ. Τίς κ' οἶοιτο, μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι, Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα κάρτερος εἴη, Οἱ τεύξειν θανάτον τε κακὸν, καὶ κῆρα μέλαιναν. Cujusmodi et hæc Helenæ apud Euripidem: Πῶς; εἰδέναι πρόθυμος, οὐ γὰρ ἐλπιδων Εἴσω βέβηκα μίαν ὑπερδραμεῖν χέρα Τσοῦσδε ναύτας, ὧν ἀπειστάλης μέτα. De voce *evitare* vide Elmenhorstii Indicem, et adde ista IV. 34. Artemidori: Τὸ, ἐκβίον σε ποιήσω, ὅμοιον τῷ, ἔξω τοῦ βίου ποιήσω' τουτέστιν, ἀποκτενῶ. *Pric.* *Evitasse*] Vita spoliasset. *Evitare* enim verbum est vetus, nec omnibus obvium, quod significat vita privare: et ita legere malim, quam *enecasse*: quod quidam, insolentiam hujus verbi reformidantes, fecerunt: sed elocutioni Appuleianæ magis congruit *evitasse*, quam *enecasse*: cum alterum sit oppido quam eruditum, alterum protritum. Item Actius poëta apud Ciceronem in III. Tusculana: 'Hæc omnia vidi inflammari, Priamo vitam evitari:' id est, vitalitate spoliari. Beroald.

Tormentis veritas eruenda] Lib. x. 'Vi tormentorum veritatem eruit.'

Vide notas ad Minutium. *Elmenh.* Isocrates Trapezitico pag. mihi 728. *Idem in Add. Bert. eruenda est.* Miror vero, *Pricæum* exponere verbum *exprimenda*, quasi ita exstaret in Appuleio. Hæc mera est glossa. Vide Gæs. ad Suet. Cæs. c. 67. Auson. Præf. Gryph. Tern. 'Libellum situ chartei pulveris eruere:' et ibid. p. 449. ubi inter *eruta* et *oblata* distinguit. Gell. lib. XVIII. cap. 4. 'Medullam verborum ejus eruere.' In Fux. *erudienda*. Oud. *Prohinc tormentis veritas exprimenda est*] Tacitus Annal. XIV. 'Ordinem insidiarum, seque auctorem, et socios per tormenta edidit.' Et bene 'veritatem tormentis exprimendam' dixit. Sic infra x. 'Vi tormentorum veritatem eruit.' Plinius Epist. libro x. 'Necessarium credidi, &c. quid esset veri, et per tormenta quærere.' Sidenius VIII. 11. 'Criminis veritatem pectoribus invitis tormentorum terror extraxit.' In lib. XXII. Cod. de administr. tutor. vel curat. 'Sub quæstionem positi, poterunt veritatem prodere.' Isidorus Orig. v. 22. 'Fidiculæ dictæ, quod iis rei, &c. torquentur, ut fides inveniat' ubi *fides veritatis* intellige. Synesius in Epistolis, διὰ βασάνων τὴν ἀλήθειαν τηρᾶσθαι dixit: et post, de quæstionariis loquens: "Οὐνχές τινες αὐτοῖς εἰσὶν ἐξευρημένοι, συλλογισμῶν ἐπιστημονικῶν ἔχοντες δύναμιν, ὥς τ' ἔτι ἂν ἐκείνων κρατούντων ἀναφάνη τοῖς αὐτοῖς τ' ἀληθείας. Ælianus apud Suidam: Ἐκείνων, &c. στρεβλοῦσι, καὶ κατατεινόμενος ἀληθὴ λέγει. Notabis porro locutionem 'exprimere veritatem.' In lib. I. ff. de quæstion. 'Sunt qui duritia tormentorum ita tormenta contemnuunt, ut exprimi ab iis veritas non possit.' Cyprianus ad Demetrianum: 'Torquentur rei, qui se negant crimine quo accusantur teneri, ut facinoris veritas, quæ indice voce non promittitur, dolore corporis exprimatur.' *Pric.*
Et res ad hoc deducta est] Quintilia-

nus Declam. cccxxii. 'Omnisque eo deducitur quæstio, ut dispiciatis,' &c. Cicero in pro Roscio Comædo: 'Ergo huc universa causa deducitur, ut,' &c. *Idem.*

Cum ritu Græciensi ignis et rota] Libr. x. 'Nec rota vel equuleus more Græcorum tormentis ejus apparata jam deerant.' Lucret. lib. iii. 'Sclerisque luela, Carcer et horribilis de saxo jactu' deorsum, Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ.' Rota peculiare supplicium fuit servorum, qua exculpebatur, si quid illi perperam admiserant. Aristophanes Pluto, Act. iv. Sc. 3. f. 87. *Σὺ μὲν εἰς ἀγορὰν ἰὼν ταχέως; οὐκ ἂν φθάνοις Ἐπὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον* Εἰπεῖν ἃ πεπανούργηκας. Scholiastes Græcus: *Τροχός τις ἦν, ἐν ᾧ δεσμούμενοι οἱ οἰκέται ἐκολάζοντο. τοῦτο δὲ λέγει ὁ ἄδικος πρὸς τὸν θεράποντα.* Cælius Rhodiginus Antiquar. lect. lib. x. cap. 5. rotam Græciensem cum rota Germanorum (qua rei contusi crebris ictibus lenta morte et maximo cruciatu pereunt) ineptissime confundit, ut observat Cujacius lib. iii. Observ. cap. 28. et post eum Brodæus in Face Critica, tom. ii. p. 475. *Elmenh.* Hinc Cic. v. T. Q. c. 9. 'In rotam (id est genus quoddam tormenti apud Græcos) beatam vitam non escendere.' In Fux. *Grenensis*, in D'Orv. *Græcensi*, ut idem cum Palat. dat lib. xi. p. 251. 'Sermone rituque Græciensi.' Sed et sic Gell. lib. xix. cap. 10. 'In scimpodio Græciensi.' Sic ab Hispania, 'Hispaniensis,' et alia. *Oud.*

Tum omne flagrorum genus] *Flagrorum* correxit Beroaldus, cum *flagitiorum* edatur in Edd. primis, quod et retinent Pith. Oxon. Fux. Guelf. D'Orv. aliique. An pro *flagello* fuit et in usu *flagillum*, ut a signo, sigillum, scripseritque Appuleius *flagillorum*? Sed *flagrorum* recte servat Regius. Pro *tum* in Flor. Pith. est *cum*. In D'Orv. Fux. Pal. Ox. *et*. *Idem.* *Ig-*

nis et rota, tum omne flagrorum genus inferuntur] Plutarchus in *περὶ ἀδολεσχ.* Ἀνὴρπαστο καὶ βάσανοι, καὶ πῦρ, καὶ μάστιγες ἐπ' αὐτόν. Achilles Tatius lib. vii. Τῶν μὲν μάστιγας κομίζόντων, τῶν δὲ πῦρ, καὶ τροχόν, &c. Agathias in re simili: Δεσμοὶ σιδηροὶ περιανχένοι, κλινοστράφια τε καὶ ποδοστράβαι, καὶ ἄλλα ἄλλα ὄργανα κολαστήρια. Ammianus lib. xxix. 'Intenduntur equulei, expediuntur pondera plumbea, cum fidiculis et verberibus.' Quintilianus ix. Declam. 'Fremebant omnia apparatus mortis: hic ferrum acnebat, ille accendebat ignibus' (malim *ignitas*) 'laminas: hinc virgæ, inde flagella adhibebantur.' *Pric.* *Flagitiorum*] Corrige *flagrorum*: ut sit sensus: Omne genus flagellorum verberumque illatum importatumque fuisse. *Beroald.*

PAG. 49 *Integro saltem mihi mori non licuerit*] Τὸ *mihi* abest a Flor. et Bert. *Elmenh.* Nec comparet pronomen in Mss. Pith. Palat. Oxon. D'Orv. aliisque. a Colvio primo intrusum, nec necessarium; quin et elegantius subintelligi videtur. Vide loca prolata ad Cæs. lib. iii. B. Civ. cap. 1. Uncis itaque bene inclusit Scriverius. In Regio. Fux. tamen est, *me mori*, quasi pro *mi*. Ceterum in Reg. Fux. Pith. Pal. D'Orvill. Guelf. est *saltem*, ut sæpe. *Oud.* *Duplicatur mihi mæstitia, quod integro saltem mihi mori non licuerit*] Virgil. i. 'Ingemit:' ubi Servius: 'Non propter mortem, &c. sed propter mortis genus.' *Pric.* *Quod integro saltem mihi mori non licuerit*] Miles. vii. 'Moriturus equidem nihilominus, sed moriturus integer.' Juvenalis: 'Ceciditque Cethegus Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.' Philo ii. de legg. special. Μεγάλην, ὥς ἐν κακοπραγίαις νομίζοντες εὐτυχίαν, τὴν ἀπὲν βασάνων τελευτήν. *Idem.*

Permitte corpora necatorum revelari] Quintilianus vi. 2. 'Non solum autem dicendo, sed etiam faciendo, quædam, lacrymas movemus: unde

et producere ipsos qui periclitantur squalidos atque deformes, et liberos eorum ac parentes, institutum, et ab accusatoribus ostendi cruentum gladium, et lecta e vulneribus ossa, et vestes sanguine perfusas videmus, et vulnera resolvi, et verberata corpora nudari: quarum rerum ingens plerumque vis est, velut in rem praesentem animos hominum ducentium.' *Idem.*

[*Et formae similis et æt.*] Inepte Colvinus cum Vulcanio exhibuit *similis*, refragantibus ceteris præter Guelferb. et Pal. Mss. et Edd. Vett. *Simul* et eleganter dicitur *pro cum, tum; tam, quam*, pariter. Vide me ad Sueton. Cæs. c. 67. 'Simul et ad speciem, et quo tenaciores essent.' Infra lib. x. p. 231. Bis ea copula *et* e Mss. post *simul* restituenda est Septimio de B. Troj. lib. II. c. 42. 47. *Oud.*

[*Ad j. indignationem arrecti*] Palat. *arrepti*. Elmenli. Sic etiam Oxon. Guelf. D'Orv. Edd. Vicent. Juntinae, Aldique habent: unde credas legendum esse, *abrepti*, sive ablati et effiaci misericordiae vi inducti. Nihil enim frequentius est confusione compositorum 'arreptus' et 'abreptus', et sæpe in Appuleio usu venit. Sic 'æstus ingenii abripit' apud Cicero-nem, 'licentia vitæ' apud Claudian. de Cons. Prob. et Olybr. vs. 153. et alibi. Consule Drakenb. ad Sil. lib. v. vs. 229. Certe ita malle, quam cum Pricæo emendare *erecti*: quod eodem redit. Sed potius nil muto. Vide lib. II. p. 40. 'Studia præsentium ad miraculum tantum. certatim adrexit:' ibique Pricæum. Lib. IV. p. 74. 'Paucos sollers species ad munus obeundum adreixerat.' Lib. VI. p. 114. 'Præmii cupido mortalium studium adreixerat.' Immo sic plane in indignatione Valer. Flacc. lib. II. vs. 186. 'Ilicet arrectæ mentes, evictaque matrum Corda sacer Veneris gemitus rapit.' Hinc quoque vulgaris Ovidii lectio defendi posset pro *ad-*

tonuit, quod tamen præfero, lib. III. Met. vs. 531. 'Quis furor, &c. vestras Attollit mentes.' Quomodo et Hirtio lib. VIII. B. G. c. 19. dicuntur elati 'iracundia victores.' Simile quid lib. IX. p. 191. 'Hac fallacia inductus, immo vero sublatus:' ubi vide. Perperam enim id mutarunt multi. *In indignat.* Fux. *ad istam Guelf. Oud.* *Ut et formæ simul, et ætatis contemplatione ad justam indignationem arrecti*, pro modo facinoris sæviatis] Plane sic altera mater illa apud Quintilianum x. Declam. 'Miseremini Iudices, ut hoc facinus quibus debetis, accipiatis animis.' Pro *arrecti* heic, (quod mendum et lib. II. sustulimus) *erecti* reponendum puto. Ammianus (indubie ex hoc Appuleii loco) lib. XVII. 'Ad indignationem justam erectus Julianus.' Et lib. XXVI. 'Ad indignationem justam Imperator erectus.' Notetur heic autem 'formæ et ætatis' conjunctio. Afranius: 'Ætas integra est, formæ satis.' Terentius Andr. 'Mi Pamphile, hujus formam atque ætatem vides:' ubi Eugraphius: 'Commendatio, duas ad misericordiam causas continens: formam atque ætatem:' ad quem locum etiam Donatum vide. Justinus lib. v. de Alcibiade: 'Ætatis flore, et formæ veneratione, &c. inter Athenienses insignis.' Statius in Epicedio pueri: 'Hinc anni stantes in limine vitæ, Hinc me forma movet.' Ibidem Parcam alloquens: 'Non te forma movet, non te lacrymabilis ætas?' Virgilius VII. 'Hunc decus egregium formæ movet atque juventa:' sic supra lib. II. Noster 'ætatem' et 'pulchritudinem' junxit. Josephus xv. 3: de Herode loquens, Aristobulo per dolum sublato: *Τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὧν τῆς τε ὥρας καὶ τοῦ κάλλους, &c.* *Pric.*

[*Lectulo*] E codice Florent. diminutivum hoc prætulit Elmenli. eique accedunt D'Orv. Oxon. Fux. ut pag.

48. 'Leetulum, quo peremptorum cadavera contexta erant.' Merito igitur receperunt id seqq. Editores. *Oud.*

Renuentem] Scripturam a Colvio repositam, et a Vulc. sive Scal. rententam, juvat Pith. et D'Orv. *renu-antem*. In Coll. Voss. est *reticentem*, Ed. Bas. pr. *renidentem*. Sed bene jam Wower. ante Elmenh. restituit *renitentem*: ut est in ceteris Mss. et Edd. lib. i. in f. 'dum modeste renitor.' Lib. iii. p. 43. 'Trahere me sane non renitentem:' ubi etiam vide. Statim: 'injecta manu, me renitentem.' Lib. vi. p. 115. 'Trahebat eam, nequaquam renitentem.' Septim. de B. Tr. v. 14. 'Renitenti-bus solis omnium.' Sic enim Mss. Leid. et Obr. Vulgo, *contradicientibus*. Adde Triller. lib. ii. Obs. c. 23. Drakenb. ad Liv. lib. v. c. 49. 'Illi renitentes pactos esse dicerent.' Dein *procodens* Gnelf. *Idem*.

E regione lateris] Perperam Gruterus et Elmenh. in Indice, *lateris* explicant *feretri*: ut vidimus ad lib. ii. p. 39. 'Occurrit ad latus.' *Idem*.

Tundentes] Fateor, me non intelligere, quid sit 'tundere manum e regione lateris.' Ait Beroaldus, lictores ex parte laterali ipsum percutientes impulisse, ut porrigeret manum. Sed tum rectius Auctor omisisset præpositionem. Nam cum significare volunt actionem vel rem, quæ fit vel est aliquo loco, dicunt 'regione hujus ejusve loci;' cum vero motum ex illo loco vel oppositionem ex adverso designant, 'e regione,' ut lib. ix. p. 194. 'e regione mulieris profectum sonum:' de Dogm. Plat. lib. i. 'e regione cervicum qualitates ad procreandum commeare.' Adi Comm. Burm. et meos ad Sueton. Cæs. cap. 39. 'regione Martii Campi:' quosque illic citavi. Hygin. Astron. lib. i. c. 8. 'Oceanus regione circumductionis sphaeræ profusus:' ubi frustra alii in

vel a addunt. Insignis est locus Vitruvii, sed vulgo corruptus quoque, lib. iv. c. 7. p. 75. 'Spatium, quod erit ante cellas in pronas, ita columnis designetur, ut angulares contra artus parietum extremorum e regione collocentur. Duæ mediæ e regione parietum,' &c. Primo loco Mss. 2. Voss. Franek. omittunt *e*. Verissime. Vult collocari priores columnas regione extremorum parietum, sed alias ex adverso parietum, sive *e regione cellæ parietum*, ut ait pag. 77. Adde lib. ix. c. 7. correctum jam a Cl. Heringa Obs. cap. 16. Colum. lib. viii. c. 17. 'Piscina deprimitur ea parte litoris, quæ profundi recessu numquam destituitur.' Sic Mss. Sang. et Med. Vulgo, *in ea*. Scripsi *profundi pro profluo*. In Mss. enim *frondi*. An *prono*? Putem igitur veram esse hoc loco conjecturam Gruteri lib. vi. Suspici. c. 8. expressam quoque a Scrivério et Florido, *tendentes*, sive extendentes manum meam a latere in feretrum et super cadavera porrigentes. Nam etiam minime credibile est, hos Magistratus Lucium nostrum aliquo pacto lædere voluisse, quum omnis hæc actio *risus* gratia sit instituta. Eadem est confusio in his vocibus apud Boëthium lib. ii. de Cons. Philos. Carm. 8. de mari: 'Ne terris liceat vagis Latos tendere terminos:' ubi male contra Mss. et in his Leidd. ac sensum auctoris, vulgatum *tundere* probare conatur Sitzman. *Cudentes* Pith. *Idem*.

Manum super ipsa cadavera porrigunt] De hoc tangendi cadaveris ritu vide, quæ observat Simon Majola in Diebus Canicul. fol. 18. &c. Hieron. Magius Miscell. lib. ii. c. 5. *Elmenh.*

Retexi c.] *Corp. ret.* Pal. *detexi*, Reg. quoque, Fux. et Oxon. Sed præcessit jam, 'corpora manu detegere.' In Flor. n. 14. 'Cumque interscapilum crates retexisset.' Vide ad Snet. Aug. c. 78. 'rectectis pedibus.' *Oud.* *Arrepto pallio, retexi cor-*

pora] Oxon. *Abjecto pallio* : sic v. 'Rejecto velamento : ' et post, 'detexti corpora.' Gloss. 'Ἀποκαλύπτω, revelo, detego.' Aliud Glossarium : 'Detextit, ἀπεκάλυψεν.' *Pric.*

Quæ facies rei! quod monstrum Lib. I. 'Quæ facies! quod flagitium!' *Idem.*

In peculio Proserpinæ] Fuse Claudianus de raptu Proserpinæ lib. II. vs. 92. et seq. *Elmenh.* *Jam in peculio Proserpinæ, et Orci familia numeratus*] Præsgio mortis certissimo quasi jam e vivis exemptus : 'supervivens sibi, &c. vel certe destinatae jam cruci candidatus : ' ut supra lib. I. locutus. Bene itaque 'in Orci familia, et Proserpinæ peculio.' Virgilius XI. 'Juvenem exanimum, et nil jam cælestibus ullis Debentem,' &c. ubi Servius : 'Superis debemus omnia donec vivimus : quia, ut dicunt Physici, cum nasci cœperimus, sortimur a Sole spiritum, a Luna corpus, a Marte sanguinem, a Mercurio ingenium, a Jove desiderium, a Venere cupiditates, a Saturno humorem : quæ omnia singulis reddere videntur' (melius, *videmur*) 'extincti.' *Idem* ad *Æn.* XII. 'Donec vivimus, curæ sumus Diis, post mortem ad Inferos pertinemus.' *Orcus* (ut recte Beroaldus) hic *Plutonem* signat. Vide Servium ad ea VI. *Æn.* 'Primisque in faucibus Orci.' *Pric.* *In peculio Proserpinæ, et Orci familia numeratus*] Scrip- tor Maccabaici 3. Πλησίον ἄδου, μᾶλλον δ' ἐπ' αὐτῷ βεβηκότες. *Idem.*

Rationem idoneis verbis expedire] Formula hyperbolica, qua utimur, quotiens significamus, rem, de qua agitur, superare vim rationis nostræ. Lib. IV. 'Quis tantus ingenii, quis facundiæ, qui singulas species apparatus multijugi verbis idoneis possit explicare?' *Elmenh.*

Tres utres inflati] Ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Epicharmus apud Theodoretum Orat. I. contra gentes : Φύσις ἀνθρώπων, ἄσχοι πεφυσημένοι. *Idem.* *Utres*

inflati, variisque foraminibus secti] Μαχαίριδις τοὺς ἄσκους διατιττῶν apud Suidam occurrit. *Pric.*

Cohibitus visus exarsit] Hom. II. α. ἄσβεστος γέλως. Mart. Cap. lib. VIII. p. 271. 'Crapulæ exundatione conspecta, &c. ut connisos cohíbere risum hoc maxime impetulantis pro- ruptionis sonitum, effusque cachinni libentiam provocarint.' Ita 2. Mss. Alii *licentiam* rectius. *Wass.* Immo rectius *libentiam*, ut est in quatuor vetustissimis membranarum Leidd. Præcessit *licentiam*. Confer notata ad lib. I. p. 5. 'Ad libentiam proclivus sermo.' *Oud.* Tum ille, quorundam astu cohíbitus risus, libere jam exarsit in plebem] Tale apud Tacitum illud Annal. XIV. 'Libertas Thræsæ aliorum servitium rupit : ' et Nostrum in Apologia, 'Aliorum tacitas suspicio- nes palam abruptere.' Quorundam astu' et infra lib. VI. dixit. *Pric.*

Dolorem ventris] Ex nimio enim risu dolor ventris oritur. Lib. X. 'Risque latissimo adusque intesti- norum dolorem redactus.' Lucianus Eunuchus : Ἐπεὶ πάντας ὁ γέλως κατέ- χε, καὶ οὐδὲς, ὅστις οὐ τὴν γαστέρα ἤλ- γει βρασσόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἐγνωσαν ἀνα- πόμιμον ἐς τὴν Ἰταλίαν. *Elmenh.* *Hi gaudii nimietate gratulari, illi dolorem ventris manuum compressione sedare*] Quintilianus VI. 4. de Risu : 'Erumpit invitis sæpe, nec fultus ope vul- tus modo ac vocis exprimit confes- sionem, sed et totum corpus vi sua concutit.' 'Gratulari' hic est 'gaudere.' Macrobius II. 8. 'gratuletur,' pro eo quod apud Gell. XIX. 2. 'gaudeat.' Sic infra IX. 'Laboris liber- tate gratulari : ' et II. Florid. 'Vir cui omnes Provinciæ quadrijuges et sejuges currus ponere gratulantur.' Suetonius Tiber. 'Gratulanti inter pœnam quod non et locustam, &c. obtulisset,' &c. Augustinus VI. 9. Confess. 'Tanquam furem manifes- tum se comprehendisse gratulaban- tur.' Cassiodorus III. 40. 'Non gra-

tulamur exigere, quod tristis noscitur solutor offerre:’ et XII. 22. de Istria: ‘Divino munere gravidam vini, olei, vel’ (id est, et) ‘tritici præsentī anno fecunditate gratulari.’ Solinus, (si memini) ‘Cervi congregatione gratulantur.’ *Pric.*

Et certe] Male et certe tentat Stewech. Sensus est: Et, si non proruperint in tanta gaudii indicia, profecto, saltem, et in summa, omnes lætitia delibuti. Lib. VI. p. 130. ‘Ut primus vivā cremari censeret puellam, secundus bestiis, &c. Certe calculo cunctorum mors ei fuerat destinata:’ ubi male a nonnullis excluditur. Plura vide ad lib. VI. init. ‘Et si non uxoriis blanditiis lenire, certe servilibus precibus propitiare.’ Atque ita passim apud alios. Sic etiam *vel certe*. Vide ad lib. VI. pag. 111. *Oud.*

Lætitia delibuti] Lib. X. ‘magno delibutus gaudio.’ Terent. Phorm. Act. V. Sc. 6. ‘Satin’ est, si te delibutum gaudio reddo.’ *Elmenh.* *Lætitia delibuti, meque respectantes cuncti theatro facessunt*] *Ὀϊῶας* (ut apud Heliodorum lib. VII. est) ἀγών ὁ δι’ αἵματος κριθήσεσθαι προσδοκώμενος, εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεψε. *Pric.*

Fixus in lapide steti] *In lapide* absumt a Pal. Guelf. et Oxon. *Lapidem* conjecerunt quoque Lipsius, Sopingius, Piccartus Peric. Crit. cap. 4. Barthius ad Claudian. in Ruf. lib. I. 152. et lib. IX. *Advers.* cap. 8. et ediderunt Scriv. ac Florid. Scripti tamen servant *lapide*. Nimis dubie. Quare *lapidem* præfero sive in modum et speciem lapidis. Sæpe de hac locutione in Nostro fuit monendum. Lib. II. p. 23. ‘Jam in cervum ferinus.’ Lib. III. p. 19. ‘in avem similem gestiebam.’ in f. ‘in faciem asini fœna rodebam.’ Sic et corrigendus Vegetius lib. III. c. 19. in v. ‘litteram componitur.’ Adi quoque Serv. ad Æn. XI. 771. 895. ‘in plumam.’ Sal-

mas. Plin. Exerc. pag. 156. 248. 368. qui hinc plurimorum Codd. et Edd. Veterum scripturam, cap. 52. p. 59. ‘in purpuream emicat claritatem,’ non debuerat mutasse. Apud JCTos ‘in feminam,’ pro instar feminae, &c. Vide Brisson. de Verb. Signif. pag. 437. Plura videbimus ad lib. VI. p. 129. ‘Jupiter mugivit in bovem,’ vel *bove*. Eodem, quo hic sensu, lib. VI. p. 110. ‘Mutata in lapidem Psyche:’ ubi etiam Mss. quidam, certe prave, *lapide*. *Oud.*

Steti gelidus] Petron. ‘Frigidior hyeme Gallica factus, nullum potui verbum emittere.’ Vide Senecam Troad. vs. 622. et in Cædipo vs. 224. Ovid. VII. Met. vs. 156. Valer. Flacc. lib. VII. vs. 529. *Elmenh.* *Fixus in lapidem steti gelidus*] Plaut. Trucul. ‘Lapideus sum, commovere me mihi non audeo.’ 1 Sam. 25. ‘Ἐπαρέθανεν ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ ἐγένετο λίθος. Vide et Exod. 15. 16. Infra lib. V. ‘Mutata in lapidem Psyche, præsentī corpore sensibus tamen aberrat.’ Achilles Tatius lib. III. de Niobe: Δόξαν παρέσχεον ἐκ τῆς ἀκινήσιας ὥσπερ λίθος γενομένη. Πήγνυσθαι ὑπὸ τοῦ θαύματος, καὶ ὑπ’ ἀνθρώπου λίθος γίνεσθαι, etiam Lucianus in Imaginibus dixit, et, ἐκπλήξει εἰς τὸ ἀκίνητον πήγνυσθαι, Eunapius in Excerptis. Philo, ubi de Medusæ capite: Τοῦτο μῦθον μὲν πλάσμα ζοικεῖν εἶναι, τὸ δ’ ἀληθὲς αἱ μεγάλοι καὶ ἀβούληται συντυχταὶ ἐπιφέρουσιν. In de Legatione. *Pric.*

Nihil secius, quam] D’Orv. nil. Fux. et nihil secus. Oxon. quoque et Edd. Colvio priores, *secus*. Vide ad p. 77. lib. IV. In nota *Pric.* *nihilo secius*: uti passim apud alios. *Oud.* *Nihilo secius quam una de cæteris theatri statuis*] Ovidius III. Metamorphos. ‘Vultuque immotus eodem hæret, ut e Pario formatum marmore signum.’ Philo: Τοῖς σώμασι παρεῖναι, τὰς διανοίας ἀπηλλάχθαι, εἰδῶλων καὶ ἀνδριάντων μηδὲν διαφέροντες. *Pric.*

Nec prius ab Inferis emersi, &c.] Recte *ab Inferis emersi*, quia Orci se candidatum putavit. Themistius v. Orat. Ὑπὸ τοῦ νόμου κατακριθέντας ἐξελέσθαι τῆς ἐκ τοῦ νόμου ἀνάγκης, καὶ ἐπαγαγεῖν εἰς τὸν ἥλιον ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ Ἀχέροντος. Artemidorus II. 60. Φαμέν ἐν τῇ συνηθείᾳ, τὸν παρὰ προσδοκίαν σωθέντα, ἐξ ἕδου ἀναβεβηκέναι. *Id.*

Secum adtraxit] Hic et alibi III. N. Heinsius malit *abstraxit*, ex antiquis membranis: sed quæ illæ sint, ego quidem nescio. Consule cum ad Ovidii lib. vii. Met. 413. 'Cerberon abstraxit.' *Oud.* *Clementi violentia secum attraxit]* Augustinus Confess. lib. viii. de Alypio: 'Quidam ejus amici, &c. recusantem vehementer, et resistantem, familiari violentia in amphitheatrum duxerunt.' Supra heic lib. I. 'Clementer me trahere adoritur.' *Pric.*

Domum] Bert. *ad domum*. Elmenh. Hujus codicis solius auctoritate Elmenh. et seqq. addiderunt præpositionem. Et sic sane lib. II. pag. 38. 'Ad domum B. pervenimus.' Lib. VIII. 'trahebat ad domum.' Lib. IX. 'Solum perducit ad domum.' Et sic passim apud optimos quosque. Vide Voss. de Constr. cap. 42. Reliqui tamen Mss. editique carent τῷ *ad*. Eadem est confusio in Hirt. B. Alex. c. 53. 'Relato domum Cassio.' Ed. Bas. pr. *domumque*. *Oud.* *Et observatis viæ solitudinibus, per quosdam anfractus domum suam perduxit]* Glossæ: 'Anfractus, περίοδος.' Petronius: 'Per anfractus deinde obscurissimos egressus, in hunc locum me perduxit.' Sic Taciti Histor. III. 'viarum anfractus.' 'Aversos angustos' Plautus Persa dixit. 'Viæ solitudines' sunt quas Sirachides IX. 7. τὰ τῆς πόλεως ἔρημα vocat: ubi tamen Latinus Interpres videtur ῥύμας legisse: at verior altera scriptura: sic ἔρημοι ὁδοὶ Euripides: apud quem dicenti Pentheo, καὶ πᾶς δὲ ἄσπεως εἰμι Καδμείους λαθών; respondet alter: Ὅδοὺς ἐρήμους ἔμεν, ἐγὼ δ'

ἡγήσομαι. Agathias lib. III. πορείας διαλανθανούσας vocavit. *Pric.*

Etiam tunc] Seriverius edidit, *etiam nunc*. Quo res præterita tamquam præsens sistitur. Vide ad lib. I. pag. 12. Ed. *Pric.* et ad Cæs. lib. VI. B. G. c. 40. Sed nihil hic variant Mss. Inf. pag. 56. 'Quod nihil etiam tunc promoveret.' Lib. VI. p. 137. 'Quum mihi etiam tunc splenderent.' *Oud.*

Solabatur affatibus] Bertin. et Flor. *solatur*. παραμυθεῖσθαι. Heliodor. lib. V. Ἐπικουφίσαι παραμυθία τὴν συμφορὰν, et lib. I. παραμυθεῖσθαι τε καὶ ἐπιβρῶν-νῆναι ἐπειρώτω. S. Johannes XI. 19. et vs. 31. *Elmenh.* Restitui præsens *solatur* ex Mss. tum citatis, tum Oxon. Pith. Fux. Par. Pal. quod mutarunt primi Basileenses, quia præcessit præteritum. Sed nihil hac temporum permutatione crebrius esse in historica narratione, inter doctos viros nunc constat. Vide ad lib. II. p. 37. 'Introrupit et recognoscit.' *Oud.* *Variis solabatur affatibus]* Catullus: 'Qua solatus es allocutione?' *Pric.*

Nec tamen indignationem injuriæ, quæ inhæserat altius meo pectori, permulcere quivit] Infra lib. IV. 'Introvo-catæ anni præcipiunt, assidens eam blando quantum posset solaretur alloquio, &c. nec tamen puella quivit ullis aniculæ sermonibus ab inceptis fle-tibus avocari.' *Idem.*

Ecce illico magistratus ipsi cum suis insignibus domum nostram ingressi, &c.] Confer Act. 16. 37. *Idem.*

Delenire] Sic vel invitis Mss. et Edd. reposui pro *delinire*, quod hic locum non habet. Vocalis e requiritur, ubi placandi, mulcendi, mitigandi ac leniendi sensus est. Ut in Apol. p. 475. Ed. Flor. 'Animum humanum odorum delenimento soporari.' In Flor. N. 17. 'Ille inmanium bestiarum delenitor.' Sic enim recte utroque loco Edd. pp. Vulgo ï. Ac sic legendum in Apol. p. 560. Ed. Flor. 'Iram ejus deleniat.' Contra lib. VI. p. 120. 'Me indidem delinitam,' rec-

te, unguento scilicet delibutam et illitam. Et sic fucatam orationem 'voluptatum delinimentis' dixit Arnob. lib. i. pag. 35. quam vocem Veteres non adhibuerunt. De hac distinctione τῶν delenire et delinire consule omnino Cel. Drak. ad Liv. lib. iv. c. 51. lib. v. c. 31. vii. 38. 'Instrumento omnium voluptatum deleniti animi.' et lib. xxxix. cap. 11. 'Excetræ delenimentis ac venenis imbutum.' Nec fidem tribuas dictis Grævii in Epist. Corp. t. iv. p. 705. Oud. Talibus me monitis delinire gestiunt] 'Me sic affari, et curas his demere dictis.' Pric.

Neque tuæ dignitatis, nec etiam, &c.] Sic tacitus edidit Wowerius, ut adnotatum vidi e Palatino Cod. sequentibus Elmenhorstio et ceteris. Sed Mss. reliqui adstipulantur Edd. prioribus in vel etiam. Quem disjunctivæ conjunctionis modum multis adstruxi ad Cæs. lib. iii. B. G. c. 14. 'Neque satis Bruto, vel Tribunis militum.' Adde Bentlei. ad Horat. Ep. xvi. 6. Rursus contra Mss. hoc corruerunt lib. xi. p. 254. 'Nec me fefellit, vel prolatione cruciavit.' Vulgo nec. Eademque confusio de Dogni. Pl. pag. 572. 'Nulla specie, vel,' &c. Phil. Mor. pag. 615. 'Nec uri aut secari.' Oud. Neque tuæ dignitatis, vel etiam prosapia, &c.] Miles. x. 'Ut ejus prosapia atque dignitas postulabat.' Onomast. vetus: 'Prosapia: ἡ ἐκ προγόνων εὐγένεια.' Pric.

Tristitudinem mitte, et angorem animi depelle] 'Tristitiam et metum Tradas protervis in mare Creticum Portare ventis.' Idem.

Per annua reverticula solenniter celebramus] Sic 'annua reverticula' iv. Florid. dixit: et 'reversionem annuam' in de Mundo: et proprie 'de annua festivitate solenniter celebrare.' In veteri doctissimo Onomastico, 'Solennia, ἐτήσια.' sic 'anni incipientis solennia' Tacitus iv. Annal. Servius ad Æn. viii. 'Anniversaria sacrificia,' id est, 'solennia.' Idem.

Lætabit] In nulla Ed. vidi lætabitur, essetque plane vitiosum. Lætari enim est mere deponens passivum, sive oblectari: diciturque semper de eo qui gaudet, et per alium vel rem quampiam gaudio adficitur. At 'lætare,' est lætitia suffundere, lætum reddere. Lib. v. p. 98. 'O nos beatas, quas infantis aurei nutrimenta lætabunt.' Et sic Livius Acciusque sunt usi apud Nonium c. 2. p. 132. Ed. Merc. Oud.

Patronum scripsit] Lapis vetus Gennadii: M. VLPIO. PVPIENO. SILVANO. V. C. CIVI. ORATORI. ORDO. ET POPVLVS. SVRRENTINORVM. PATRONO PRÆSTANTISSIMO. Et alius in Via Appia Formis: L. VARRONI. L. F. PAL. CAPITONI. SCRIBÆ. ÆDILIC. ACCENSO. VELATO. IIVIRO. QVINQVENN. CVRATORI. VIARVM. PATRONO. COLONIAE. QVORVM. HONORE. CONTENTVS SVA. PECVN. POSVIT. L. D. D. D. Erant populo Romano, erant et provinciis sui Patroni; de quibus Cicero Divinatione in Verrem, et ibi Asconius. Colv. Tales innumeros patronos sistunt nobis æneæ marmoreæque inscriptiones, tam Græcæ, quam Latinae, sive ἀνδριάντων ἐπιγραφαί, ut loquar cum Luciano in Dial. Mort. x. t. ii. p. 367. in Corporibus Gruteri, Reinesii, Gudii, Donii, Muratorii, aliorumque. Vide et Pric. Scribit etiam in Regio, Fux, et D'Orvill. forte pro scribsit; ut solet in veterimis membranis. Sed statim Regius dat quoque, decernit. Oud. Nam et patronum scripsit, et ut in ære stet tua imago decrevit] Seneca v. 8. de Benef. 'Nemo, quamvis pro se dixerit, adfuisse sibi dicitur, nec statuam sibi, tanquam patrono ponit.' Decreta autem heic statua, appensa honoris tabula, etsi id minus exprimitur. Juvenalis x. 'Mergit longa atque insignis honorum Pagina.' Scholiastes: 'Ænea pagina, quæ ante imaginem eorum stans, omnes eorum gradus honorum inscriptos continet:

quam nunc dicimus tabulam Patronatus.' Ejusmodi multæ extant in Inscriptionum corpore. *Pric.*

Ut in ea restes] Mendosus locus, quem sic emendo, perpensis curiose literis, et sensu : *Ut in ære stet imago tua decrevit* : significat enim decrevisse Hypatenos statuam ex ære dicandam Appuleio, perinde ac patrono : nam, ut auctor est Plin. sic clientes instituerunt colere patronos quibus statuas ex ære dicabant in domibus atque in atriis, cum in municipiis ornamentum fori statuæ esset. *Beroald.*

Splendidissima et unica Thessaliæ civitas] Solinus cap. 14. 'De oppidis' (Thessaliæ) 'egregia sunt Phthia, Larissa, Thessalia, et Thebæ.' Nulla heic Hypatæ mentio. *Pric.*

Gratiam memini] Quasi dicat : Habeo quidem tibi gratiam tantam, quantam merentur hæc tua in me ultronea beneficia : sed me tali honore haud equidem dignor, cum statuæ honoratioribus dedicandæ sint. *Beroald.*

PAG. 51 *Dignioribus meisque majoribus]* Sciopp. in Susp. Lect. lib. III. c. 6. conjecerat : *me, iisque major.* Sed Piccart. in Peric. Crit. c. 4. emendavit itidem, *meque* : ut in notis expressit Pricæus. In Oxon. est, *meis maj.* Si quid mutandum, unice vera est lectio Codd. Lips. Reg. Fux. *meique maj.* quomodo et divinarunt Beroaldus et Pontanus Anal. lib. II. c. 5. Immo Scriverius in textum recepit per Græcismum, de quo vide Vossium de Constr. c. 15. ejusque filium ad Vellei. lib. II. c. 31. et quos laudat Doctiss. Abresch. Lect. Aristæn. p. 284. Plin. lib. III. c. 16. Solin. p. 11. 'Nulli amnium inferior claritate.' Vitruv. lib. v. c. 1. 'Superiora inferiorum fieri contractiora.' Lib. IX. 3. 'aëris altiora.' Vet. Interp. Epist. ad Hebr. VI. 16. 'Homines per majorem sui jurant.' Et sic ipse Noster alibi loquitur. Vide

ad lib. VIII. p. 172. 'Non sui fieri meliores.' ad lib. IX. pag. 204. 'Nec tamen sui molliorem provocaverat.' Lib. XI. p. 262. 'Deum magnorum potior.' De Dogm. Plat. p. 579. Ed. Flor. 'Animam omnium gignentium esse seniore.' Cum Colvio tamen malim acquiescere vulgato. 'Mei majores' non sunt proavi hic, sed præstantiores viri et magistri, a quibus quid didicit. Adi Wower. ad Flor. N. 2. 'Major meus Socrates.' Contra 'minores' sunt sæpius discipuli. Vide quæ notavi ad Sueton. in Vita Persii : 'Quum æquales essent, Cornuti minores;' ut est in Mss. Mox in Oxon. *servare.* Oud. *Meisque majoribus]* Malim legere *mei*, ut sit sensus : statuas reservandas esse his qui majores fuerint, dignioresque ipso Appuleio. *Beroald.* *Verum statuas et imagines dignioribus, meque majoribus reservare suadeo]* Apud Apollon. Rhod. Argonaut. I. *Μή τις ἐμὸν τόδε κῆδος ὀπαζέτω.* Virginius lib. III. apud Livium : 'Cum potestatem rerum milites deferrent ei, melioribus meis vestrisque reservate ista de me judicia, inquit.' *Pric.*

Hilaro] Eadem membranæ, *hilarī.* Colv. Item Guelf. Oxon. D'Orv. *hilarē* Fux. Eadem confusio lib. II. pag. 41. 'hilaro et gaudiali ritu.' et lib. VIII. p. 157. 'vultu hilaro.' Sed lib. IV. p. 64. 'hilaro et prospero eventu.' Lib. VI. p. 113. 'hilaris incessibus.' Auson. Prof. c. 7. 'hilaros mores.' Mart. Cap. lib. VI. p. 227. 'nutu' vel 'nictu,' ut est in Ms. antiquissimo, 'hilaro.' Et sic antiquioribus semper : unde adverbium 'hilarē.' Vide Bentlei. ad Ter. Adelph. II. 4. 23. Oud. *Paulisper hilaro vultu renidens]* Ἀγέλαστον πρόσωπον βιαζόμενος, ut apud Æschylum : τὸ πρόσωπον πρὸς ἡδονὴν σχηματίζοντας, ut vi. Achillis Tatii. Heliodorus II. Ἐμειδίασεν ὀλίγον καὶ βεβιασμένον, καὶ μόνοις τοῖς χεῖλεσιν ἐπετρέχον. Seneca cap. 13. ad Marciam, de Pulvillo Pontifice, morte filii nun-

ciata: 'Peractis quæ moris erant præstare defunctis, ad Capitolium rediit hilari vultu.' Plinius vi. Epist. 16. 'Hilaris: aut, quod est æque magnum, similis hilari.' *Pric.* *Renidens*] Glossæ: 'Reniduit, ἐξειδίασεν.' at heic 'renidere' est quod Hesychio Σεσηρέναι· γελᾶν προσποιήτως. Idem, Διασαρκωνίσαι· τὸ προσποιήτως γελᾶσαι. *Idem.*

Quantumque poteram latiore me refingens] 'Male alacer,' ut Tacitus Annal. iv. locutus. Tibullus: 'Difficile est imitari gaudia falsa, Difficile est tristi fingere mente jocum.' Terent. v. 3. Adolph. 'Hodie modo hilarum fac te.' ubi Donatus: 'Fac te, ut laborem ad lætitiā se convertentis ostendat.' *Idem.*

Te sero des.] Oxon. *de s. d.* Ed. Scriv. *te serio d.* quod malim ex p. 42. Alioquin videtur objicere Lucio ebrietatem, per quam oblitus esset, se despondisse convivio, quia id sero et crapula jam distentus egerat. Nisi sero simpliciter sumamus pro 'heri vesperi' cum Pontano ad Macrob. lib. ii. S. cap. 3. lib. i. pag. 11. 'cum quo sero deverteras.' *Oud.* *Et convivii, cui te sero desponderas, jam appropinquantis admonet*] Vocati enim, instante jam cœna iterum admoneri solebant: de quo more vide quæ ad Matth. 22. 4. adnotata. *Sero*, est *heri vesperi*: vide Pontanum ad Macrob. ii. 3. *Pric.*

Parens, jussis tuis] Alloquitur servum, non Byrrhænam. Forsan ergo: *parentis jussis piis obs.* Nec fingi posse videtur adstitisse præcurrenti famulo statim ipsam Byrrhænam. *Oud.* *Quam vellem, inquit, parens jussis tuis obsequium commodare*] Lib. vi. 'Quam vellem, inquit, notum meum tuis precibus accommodare.' Infra hoc libro: 'Quam vellem, inquit, illa præstare tibi, &c. quæ cupis.' *Pric.*

Hod. diei præsentissimum numen] Pricæus scribit, alios malle *Dei* pro *diei*. Quinam illi sint, nescio. Ipse

hinc *Diem* facit *Deum*, ejusque numen intelligit. Male. *Numen* enim *hodierni diei*, est *Risus*, qui hoc die colitur, hujusque diei præses est, ut bene ceperunt Beroald. et Florid. In D'Orvill. *præsentis*. Pith. *efficit*. *Oud.*

Ut ejus h. cœnæ pignerarer] Pro ut in D'Orvill. est ait. Pricæus *ei* e Florentino recipi jussit, eique paruit Floridus, duobus Dativis, de quibus adi me ad lib. ii. p. 40. 'auribus ei adplicant.' Quamvis et hoc loco *cœnæ* possit sumi secundo casu per Ellipsin τοῦ caussa, gratia, ἔνεκα. Unde passim verba cum Genitivo construit Noster. Vide ad lib. i. in f. 'voti gaudeo.' Sed ἐπέχω. Dein *pignerarer* contra fidem Mss. et Edd. edidit Floridus. Vide cum alibi, tum Drak. ad Liv. lib. iii. 38. 12. me ad Cæs. lib. i. B. Civ. cap. 39. Burm. ad Virg. Ecl. viii. 92. In Regio, Fux. tamen *pignoraret*. Quo vero sensu is et Ms. Lipsii, et Edd. Elmenh. Scriv. *Pric.* exhibeant *pignerarct*, non capio. Appuleio *pignerari* est passivum, sive pignore quasi dato obligari. Lib. iv. p. 81. 'Caritatis adfectione mihi pigneratus.' Lib. xi. pag. 253. 'Spe beneficiis pignerata.' p. 257. 'beneficio pigneratus.' Et sic Livio lib. xxiv. 1. 'Velut obsidibus datis, pigneratos habere animos.' Activum vero *pignerare* posuit pro obligare, accepto q. pignore, lib. iii. p. 57. 'Tuumque mancipium beneficio pignera.' Alioquin vulgo *pignerare*, est dare pignori, *pignerari*, pignori accipere. Vide ad Suet. Claud. cap. 11. Vitell. cap. 7. Heins. ad Ovid. Met. vii. 621. 'Quod das mihi, pigneror omen.' *Oud.* *Hospes meus Milo per hodierni diei præsentissimum numen adjurans, effecit ut ejus hodiernæ cœnæ pignorarer*] Apud Plaut. Trucul. 'Hic ne hodie cœnas, salvus cum advenis? Promisi,' &c. *Pro diei*, (quod in Oxon. Ms. et Vicent. edit. legitur) alii *Dei* scribunt, referuntque ad Deum Risum, de quo

supra proxime. Nil mihi mutandum videtur: 'numen diei' dixit, quia et Dies numen. Plant. Bacchid. 'Vulcanus, Sol, Luna, et Dies, Dei quatuor, Scelestiorem nullum hoc illuxere alium.' Vide et Festum Pompeium in 'Mediusfidius.' Pric. *Ut ejus hodiernæ cænæ pignorarer*] Optime Florent. Cod. *Ut ei hodiernæ cænæ p.* Mendum simile omnes editos inedit supra lib. II. ubi pro *ceram in modum prosectorum formatam aurium, ei applicant*: legendum ex Oxoniensi Ms. *ceram in modum prosectorum formatam, auribus ei applicant.* Idem.

Nec me digredi patitur] Plant. Rudent. 'Non sinam ego abire hinc te.' Apud Eundem in Stichio: 'Veni illo ad cænā, sic face.' Et statim: 'Volo inquam fieri, non amittam quin eas.' In Ranis Aristoph. Εἰσιθι: et post, Οὐ μή σ' ἐγὼ Περιόψομαι ἀπελθόντα. Hoc Cantic. III. 4. et 2 Reg. IV. 8. κρατεῖν τινα φαγεῖν ἄρτον. Act. 16. 15. παραβιάζεσθαι, ad quem locum notata confer. Idem.

Proin ep.] Pal. *Prohinc.* Elmenh. Sic etiam Pith. Fux. Guelf. Oxon. D'Orv. et Edd. omnes ante Colv. nisi quod in Bas. sec. pro Var. lect. sit *proin*; ut dat Florent. et Reg. Sed pag. 48. 'prohinc tormentis veritas eruenda.' L. v. p. 89. 'prohinc cubiculo te refer': ubi eadem varietas. L. XI. p. 259. 'prohinc sentire deberem.' Oud.

Jussis balnearibus adsequi] Instrumenta balneatoria secum quisque, quoties ad lavacrum ibat, domo adportabat, vel adportari jubebat, nec a balneatore ea suppeditabantur. Juvenalis Satyra: 'Balnea nocte subit: conchas et castra moveri Nocte jubet: magno gaudet sudare tumultu:' ubi vetus interpres: 'Castra moveri... Instrumenta balneatoria.' Ex quo, obiter notem hoc, non aliter scribendum putem in l. XVII. D. de Instruct. vel instr. leg. apud Martianum.

Martialis: 'Linteā si sumas, nive candidiora loquetur, Sint licet infantis sordidiora sinu.' De linteis balnearibus loquitur Tertullianus de Virginibus velandis: 'Jam et consilium formæ a speculo petunt, et faciem morosiorē lavacro macerant, forsitan et aliquo eam medicamine interpolant: pallium extrinsecus jactant: calceum stipant multiformem: plus instrumenti ad balneas deferunt,' Colv. Scio sæpe rem dici *jussam*, quam perficere jussi sunt homines; ut 'jussum silentium,' 'jussus ordo,' 'jussum bellum,' &c. uti et ei adtribui actionem, quam præstant eam rem vel gerentes vel agentes. Vide omnino ad Sueton. Ner. c. 25. 'Præeunte pompa ceterarum cum titulis.' Vide et l. IV. p. 75. Et certe de instrumentis Auctorem loqui palam est. Nam servos non habuit Milo, et Lucius modo unum. Hinc l. I. p. 17. Fotidi imperat Milo: 'E promptuario oleum unctui, linteā tersui, et cetera huc eidem usui profer, et hospitem meum produc ad proximas balneas.' Scabri tamen nescio quid huic loco inest: et pro *jussis* in Palat. D'Orv. Guelf. est *ipsis*, in Oxon. *ipsis*, in Fux. *ipse vulneribus.* An, *imperatis b. ads. Oud.*

Nec qui laverim, qui terserim, qui domum reverterim, præ rubore memini] Apud Ter. ille II. 3. Eun. 'Nescio hercle neque unde eam, neque quorsum eam, Ita prorsum oblitus sum mei.' Virgilius: 'Sed nec currentem se, nec cognoscit euntem.' Pric.

Omnium oculis, nutibus ac d. manibus denotatus] Beroaldi hæc est emendatio, confirmata a Mss. *devotatus* in Edd. Rom. Vicent. *devoratus* etiam in Junt. perperam hoc loco. Lib. II. p. 41. 'directis digitis et detorti nutibus præsentium denotor.' Vide et Pric. 'Manibus destinari' dixit Tertull. in Pallio pag. 299. ubi vide Salmas. *Omnium* exsulat et Guelf. in *quo oculos.* *Manibus* usque ad depi-

que desunt Pith. *Oud.* *Manibus denotatus*] Hieronymus in Epistolis: 'Vos cunctorum digiti denotabunt.' *Pric.* *Devotatus*] *Lege Denotatus*, id est designatus, demonstratusque. *Beroald.*

Curatusque c. a. dolorem] *Stewechii* *cusatus* pro *causatus* est nusquam: utpote quod derivatum a *careo* non omittere potest τὸ α. Bene Mss. *caussatus*, præter *Bertin.* in quo, et *Edd.* pp. item *Ber. Junt. pr. Bas. pr.* est *curatusque*. Pith. *cautusque*. *Oud.* *Causatusque capitis acrem dolorem, &c.*] *Ovidius* *Amor.* I. 'Capitis modo finge dolorem.' *Tibullus*: 'Et simulat subito condoluisse caput.' *Pric.*

Fotis mea, &c. sui longe dissimilis advenit] *Juvenalis*: 'Tetrum ante omnia vultum, Dissimilemque sui.' *Ovidius* in ad *Liviam* *Elegia*: 'Dissimilemque sui, vultu profitente dolorem.' *Philostratus* in Epistolis: Ἐχθὲς σε ὀργιζομένην κατέλαβον, καὶ ἔδοξα ἄλλην βλέπειν, τοῦτου δὲ αἰτιον ἢ τοῦ θυμοῦ ἑκστασις, &c. Simile, etsi in partem alteram, *Claudianus* de *Plutone* *Proserpina* acquisita: 'Serenus Ingreditur, facili passus mollescere risu: Dissimilisque sui.' *Martialis*: 'Nosti tempora tu Jovis sereni, Cum fulget placidus, suoque vultu.' *Idem.*

Non ex læta facie] *Perperam* *Brantius* *ex facie* putat eodem modo dici posse, quo *ex studio*, *ex viribus*, vel una voce *exlata* scribit. Ejusdem vocis exemplum fuerat producendum. *Rectius* *Sopingius* conjecit, *in læta f.* ut supra, 'in fletibus,' 'in lacrimis.' *Sciopp.* in *Suspect.* I. III. cap. 16. divinavit, *elata* vel *onestata f.* Sed quod ipse deim damnasse videtur. *Groslot.* *non ea l. fac.* *Florentini* *Codicis* auctoritate motus *Scrivenerius* τὸ *ex* uncis inclusit. Sed *ens* vel *ēs* exhibent quoque *Codd.* *Bertin.* *Guelf. Par.* et *Zabarell.* probantibus *Barthio*, *Vossio* I. III. de *Anal.* p. 128. et I. IV. c. 12. ac *Ferrario* I. I. *Elect.* cap. 14. ἀρχαϊκῶς pro *existens*. Vide

Cæs. in *Anal.* fragm. infr. de *Dogni.* Pl. p. 9. et *Comm.* ad *Quintil. Inst.* *Orat.* lib. VIII. c. 3. *nec es l. Pith.* *non ejus l. Fux.* *Reg.* Verum unice veram lectionem servatam reor a Ms. *D'Orvill.* ut et *Oxon.* V. *Lect. enim.* Nam isto pacto optime omnia procedunt: *Sui dissimilis advenit. Non enim læta facie, &c. sed frontem rugis ads.* Ex solito scripturæ compendio fecerunt *ex, ens, ejus, &c.* *Oud.* *Non ex læta facie*] *Virgil.* 'Haud læta fronte.' *Statius*: 'Non habitu quo nota prius, non ore sereno.' *Ovidius* *Metam.* XI. 'Non illa quidem, si quæris, habebat Consuetos vultus, nec quo prius ore nitebat.' *Idem* *Metam.* X. 'Affuit illa quidem, sed nec solennia verba, Nec lætos vultus, nec fælix atnltit omen.' *Pric.*

PAG. 52 *Vultuosam frontem*] De *vultuoso* adi *Broukh.* ad *Tib.* I. 8. 43. 'Non tibi sunt tristes curæ, non vultus, *Osi-ri*:' ubi tamen cum Mss. uno *Sfortiæ* excepto, malim *luctus*. Vide *Misc.* *Obs.* V. II. p. 245. *Oud.* *Vultuosam frontem rugis insurgentibus adseverabat*] *Infra* lib. X. 'Senili tristitia striatam gerens frontem.' *Pric.*

Ego tibi causa hujus molestiæ fui] *Apud* *Plutarchum* ille lib. de sera *Num. vind.* Ἐγὼ σοι τούτων αἰτία. *Virgilius*: 'Se causam clamat, crimenque, caputque, malorum.' *Apud* *Ovidium*: 'A me causa data est.' *Petronium*: 'Ego omnium scelerum materia, ego causa sum.' *Plautum*: 'Meum isthoc facinus, mea stultitia est:' et *Achillem* *Tatium*: Πάντα δι' ἐμὲ ἔπαθες, πολλῶν σοι ἐγὼ κακῶν αἰτίος. *Idem.*

Lorum quempiam sinu s. depr.] *Nota*, *lorum* dici masculino genere, ut mox, 'lorus iste.' *Gloss.* 'Lorus, ἰμάς.' *Petron.* c. 57. 'Lorus in aqua:' ubi vide *Burm.* et *Epist. Munk.* *Heinsii*que in *Corp. Epist.* tom. V. pag. 395. 396. *Oud.*

Cape de p. muliere vindictam] *Fux.* in; ut eleganter 'vindicare in ali-

quem,' sic et 'in aliquo vindictam capere:' ut inf. p. 684. *Roald.* Illic vero, Libro scilicet VIII. p. 162. Ed. *Pric.* est accusativus 'vindicavi in peremptorem:' de quo loquendi more agam lib. IV. pag. 85. 'In pulchritudinem vindica.' Mss. tamen *Regius*, item *Palat. Guelf. Oxon. Par. D'Orv.* exhibent, in *p. muliere*. Omissa potuit esse linea, designans *m.* vel *vindicare in aliquo* dici æque atque *in aliquem*, ut *facere in aliquo et aliquem*. De quibus adi ad *Cæs.* I. II. B. G. c. 32. 'Quod in Nervii fecisset.' Sed cum *Florent.* et *Bertin.* servant *de*, nil temere muto. L. IX. p. 203. 'Vindicarent de pollutissimo divite mortem:' et alibi. Adde *Duker.* ad *Flor.* I. I. c. 22. 'Supplices de Gallo vindicavit.' In Ed. *Junt. post.* editur: *Cape i. o. te, et de p. m. vindictam. Pith. et perfidam mulierem. Oud. Lorum quempiam sinu depromit, mihi que porrigens, Cape, inquit, oro te, de perfida muliere vindictam, &c.* Galenus in de animi perturbat. de iracundo quodam *Cretensi*: 'Εαντοῦ καταγνοῦς, Μεγάρας εἰσάγει με, λαβόμενος τῆς χειρὸς, εἰς οἶκόν τινα; καὶ προσδοῦς ἱμάντα, καὶ ἀποδυσάμενος, ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν ἐφ' οἷς ἔπραξεν, &c. In *Ranis* apud *Aristophanem* ille: *Οἶδ', οἶδ' ὅτι θυμείς, καὶ δικαίως αὐτὸ δρᾶς, Κἂν ἐμὲ τύπτῃς, οὐκ ἂν ἀντείποιμί σοι.* Apud *Heliodorum* illa lib. I. Ὡ δέσποτα, ἤκω σοι κατήγορος ἑμαντήs, καὶ κέχρησον ὅ, τι βούλῃ. *Donatus* ad III. 5. *Andr.* 'Plena satisfactio, est confessio criminis sine pœnarum recusatione.' *Pric.*

Nec tamen me putes, oro, sponte angorem istum tibi contraxisse] Πάταξον, ἔκουσον δέ. Apud *Heliodorum* jani dicto loco: Τὸν παῖδα δι' ἐμὲ ἀπολώλεκας, οὐκ ἐκούσαν μὲν, ἀλλ' ὅμως συναιτίαν γενομένην. *Seneca Herc. Fur.* 'Non est nocens quicunque non sponte est nocens.' *Idem.*

Ac, si quid adversi tuum caput respicit, id omne protinus meo luatur sanguine] *Seneca* cap. 13. *Consol.* ad

Marciam, de *Æmilio Paulo*: 'Precatum enim se, ut si quid ob ingentem victoriam Invidiæ dandum esset, id suo potius quam publico damno lueretur.' *Plinius* de *L. Æmilio Paulo* in *Illustr. Vitis*: 'Progressus ad *Populum*, gratias *Fortunæ* egit, quod, si quid adversi *Reipublicæ* immineret, sua id esset calamitate decusum.' 'Luatur' (inquit *Fotis*) 'sanguine meo.' *Arnobius* lib. VII. 'Quænam ergo causa est ut alienum crimen meo luatur sanguine?' *Tacitus Annal.* I. 'Ut quicquid istud sceleris imminet, meo tantum sanguine pietur.' *Idem.*

Facere jussa sum] Non omnes vulgatæ ante *Colvium* habent *missa*; sed *Edd. Vicent. Junt. post. et Mss. Flor. Oxon. Palat. Guelf. Reg. D'Orv.* aliique præbent *jussa*. Quod idcirco sum secutus, quoniam clarius exprimit necessitatem servilis obsequii, jubente *hera*, licet alia lectio, quam firmat *Bertin.* cum *Edd. Rom. Ber. Junt. pr. pluribusque*, facile possit defendi; ut fecit *N. Heins.* ad *Ovid.* v. *Met.* 660. et *Epist.* I. *Her.* 37. 'te quærere misso:' ubi et vide *Burmanum*, et me ad *Cæs.* I. III. B. *Civ.* c. 34. 'In *Thessaliam* ire misit.' Nihil autem frequentius est perturbatione vocum 'jussit,' 'misit,' 'jussus,' 'missus,' 'jussu,' 'missu:' ut sæpe apud *Cæsar.* *Adi et Drak.* ad *Sil.* lib. IX. 43. *Homer.* II. A. 442. ἐπεμψεν ἀγέμεν. Haud dissimile lib. IV. p. 64. 'Accedo decerpere.' *Oud.*

M. quædam m. sors in t. recidit injuriam] Vide, quantas turbas præbere possit typographicus error. Recte *Mss.* et *Edd. Vett.* uti et *Beroald.* exhibent, *m. quædam m. sorte*. Sed cum in *Basil.* primam irrepsisset, *m. quædam m. sors*, *Basil. sec. Colv. Lugd. Vulc.* dedere, *quædam sors*. Hinc eas *Stewechii* et *Colvii* cum *Acidalio* ad *Plantii Stichum* c. 4. divinationes circa verbum *recidit* accepimus. *Pessimè.* *Infr.* p. 61. 'me pessima sorte conantem.' Nec etiam locus,

quem adfert Colvius, huc facit. *Intercidit* enim est penultima longa a 'cædo.' Bene idcirco *quadam sorte* revocarunt Wower. et seqq. *Reccidit* etiam est in Bas. pr. *Idem.* Quod alterius rei causa facere iussa sum, id mala quadam mea sorte in tuam recidit injuriam] Ovidius III. Metamorphos. 'At bene si quæras, Fortunæ crimen in illo, Non scelus invenias: quod enim scelus error habebat?' *Pric.*

Familiaris curiositatis admonitus] Lib. IX. *Familiari curiositate attonitus.* *Idem.*

Factique causam delitescens nudari gestiens] Claudianus: 'Mentis penetralia nudant.' Servius ad Æneid. VI. 'Tegere, est, celare: ut contra, nudare, est, indicare.' Hesychius: Ἀπογυμνῶ, φανερόν ποιῶ. *Idem.*

Tuam plumeam, &c.] Petronius: 'Brachii pluma mollioribus.' *Idem.*

Lacteamque culim] Sic, Nostrum Sidonius imitatus, Theodorici 'cutem lacteam' dixit: Petronius 'lactea pectora' in Poëmatum reliquiis. Nonnus Dionys. II. Καὶ δέμας εἴχε γάλακτι παρέκκελον. Noster lib. X. 'Tenera, et lacte ac melle confecta membra.' *Idem.* *Plumeam lacteamque cutim*] Ovidius Metam. XIII. 'Mollior et cygni plumis, et lacte coacto.' Martialis: 'Vincis mollicie tremante plumas, Aut massam modo lactis alligati.' *Idem.*

Memora, oro] E conjectura Colvii, Vulc. Ed. sec. et Elmenh. ac seqq. ediderunt *memora, oro*; nisi quod uncis incluserint Elm. &c. Ac sane verbum *oro* passim interserit Noster, et facile hinc ob vicinitatem τῶν *oro* excidere potuit. Lib. V. p. 92. 'precibus meis, oro, largire.' Sed vide modo Indicem. Mss. Oxon. Reg. Fux. D'Orv. Flor. mea oro, Guelf. ma oro, Palat. mea ora. An cum *fide dic, mea, oro*? Blandientis esse *mea*, nemo nescit. p. 57. 'Oro te, mea mellitula.' *Dic*, ut l. I. p. 16. 'Parens optima dic, oro.' *Oud.*

Scævitas] Sic integre scriptum in Romana editione. Ms. cum reliquis mendose, *sævitas*. Non semel in hoc Nostro loco suo pulsa hæc dictio: quam etiam aliis aliquot scriptoribus jam dudum restituerunt viri docti. Proponemus et nos aliquot locos ab illis prætermisos. Ad dictionis notionem pertinet, quod scribit Donatus in Adelphos: 'Qui malam rem nuntiat, obnuntiat. Nam proprie obnuntiare dicuntur augures, qui aliquid mali ominis, scævumque viderint.' Scribo in Isidoro lib. X. 'Scævus, sinister atque perversus. Est enim pessimi et crudelis ominis.' Vulgo, *animi*. Lego etiam in Seneca lib. II. de Beneficiis: 'Exorari in perniciem rogantium, scæva bonitas est.' Arnob. lib. I. 'Quod tam scæva prodigia genituris spirantibus addiderunt.' Tertull. de anima: 'Quod credibile videatur, eas potissimum animas ad vim et injuriam facere, quas per vim et injuriam scævus et immaturus finis extorsit.' D. Ambrosius lib. III. de Fide ad Gratianum: 'Quod solent Arriani scæva interpretatione componere:' et lib. IV. 'scæva impietas.' Lib. V. 'scævæ refusionis interpretes.' De Fide Orthodoxa contra Arrianos: 'Quomodo illud ad aliam intelligentiam scævo sensu perverterent.' Sidonius lib. II. Epistol. de Origene: 'Cur a quibusdam protomystarum tamquam scævus cavendusque tractator improbaretur.' Quam sæpe in hoc Noster nobis correctus fuerit, inter legendum cuique patebit, nec exempla ex eo congero. Nam nunc etiam nimia notasse videor. *Colvius*. Fux. *scævitas*, id est, sinisteritas. Veteres in malis et male ominatis posuerunt: quod putavit interpret. *Rould.* Beroldum intelligit, qui *sævitas* edens explicuit τὸ *scævitas*, ut est etiam in Ed. Vicent. In Regio, Fux. *levitas*. Ceteri Mss. et Edd. ante Colv. *sævitas*, pessime, ac de more. L. IV. p. 64.

'Fortunæ meæ scævitatē.' Lib. IX. p. 183. 'indignæ rei scævitatē.' Vide et ad l. I. p. 13. 'scæva somnare.' *Oud.* *Scavitas*] Non tam crudelitas significari videtur, quam sinisteritas, et adversa fortuna. *Scævum* sive *scærum*, quasi *scaon*, id est, sinisterum dici autumant; et vulgus scævum in bona atque in mala revocat: quæ autem scæva sunt, id est, sinistra, ea noxia esse creduntur: quamvis in auspicando sinisterum auspiciū pro læto et prospero apud Antiquos accipitur, de quo alibi copiosius. *Beroald.*

Adjuro t. m. carissimum caput] Virg. 'Per caput hoc jurō, per quod pater ante solebat.' Hieron. adversus Joviniani hæreses l. I. c. 28. 'Jurandum per salutem illius, ut sit superstes, optabam.' *Elmenh.* *Adjuro enim, &c. ne tibi quidem ipsi adseveranti posse credere, &c.*] Lib. IX. 'Juro per sanctam ego istam Cererem, me nunc etiam meis oculis de tali muliere minus credere.' *Pric.*

Meditatus innoxios] Sensus est, cogitationes innoxiae, etiam si male, eventūque contrario ceciderint, non esse criminosas, neque culpæ confines existimandas: cum non semper eventus rei sit spectandus sed consultatio: quamvis, ut docet M. Tull. hoc plerumque faciamus, ut consilia eventis ponderemus: ut quod male cecidit, id male consultum putemus. *Meditatus* autem expone, pro *meditationes*, accusativo casu. *Beroald.*

Culpæ adjicere] B. M. *adicere*. Putean. Sic etiam Flor. Fux. ut passim pro *adjicere* scribi solet. Vide Drak. ad Liv. l. IV. c. 8. Sed bene *addicere* jam edidit Scriverius ac Floridus, et aliquot Nostri exemplis probat Pricæus, sive culpæ adfines declarare, culpandos judicare. Vide et Stew. ad l. IX. p. 182. 'Addictam victoriam sortis præsagio.' Hinc et forsan in Phil. Mor. p. 615. 'Addictio vitiorum.' Vide et ad Lucan. l.

Delph. et Var. Clas.

VI. 454. 'Non satis addictus amor.' Cic. l. VII. Ep. 24. 'Addictus Hippanacteo præconio.' Plura supra ad l. II. p. 40. 'Umbris et addictus poculo.' Ceterum bene locum explicuit jam Beroaldus. Nota est sententia, *Fortunam* a nemine præstari posse. *Oud.* *Meditatus innoxios, casus incertus, vel etiam adversus culpæ non potest adjicere*] Cicero Tuscul. III. 'Culpa nulla est, cum id, quod præstari ab homine non potuit, evenierit.' Donatus ad III. 3. *Andriæ*: 'Si nostrum est officia præbere, at nostrum non est fortunam præstare posse.' L. I. Cod. ad leg. Cornel. de sicar. &c. 'Ea quæ, &c. casu potius quam fraude accidunt, fato plerumque, non noxæ imputantur.' Vide et Pauli Recept. Sentent. v. 23. Pro *adjicere* puto *addicere* scribendum. Lib. II. 'Addictus noxio poculo.' VI. 'vigiliæ luminibus addictis.' et X. 'bestiis addicta.' Idem mendum in de Philosophia libro: ubi vulgo, *aliorum potestati adjicere*. *Pric.* *Cusus incertus*] Claudianus: 'Incerto fluerent mortalia casu.' Virgilius Ceiri: 'Vel casu incerto, merita vel denique culpa.' *Idem.*

Oculos udos] Libidine. Heliod. p. 49. *Τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ ἔρωτι διαβρόχους.* *Elmenh.* In Cod. D'Orv. *humidos*, frequentissima variatione, sicut et 'avidus' et 'humidus' ubivis turbantur. Male vero Beroaldus *udos* hic exponit 'lachrymis madentes': quasi præ mœrore intellexerit. Vide tu Pricæum. Dein *semiudapert*. Fux. a m. pr. *Oud.* *Oculos Fotidis meæ udos*] Lucianus in Amōribus: *Τακερόν τι καὶ ῥέον ἐν ὄμμασιν ἀνυγραίνων.* Ibidem: *Ἰλαραὶ τῶν ὀμμάτων βοῶσαι τακερῶς ἀνυγραίνοντο.* Philostratus de quodam spurce Apollonium sollicitante: *Ἐλεγε δὲ ταῦτα ὑποθρύπτων ἑαυτὸν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγραίνων.* Sic apud Chrysostomum *ὑγρὸν ὄμμα, καὶ πορνείας γέμον.* pro quo II. 2. 14. D. Petri *ὀφθαλμοὶ μοι χαλίδος μεστοί.* Hesychius: 'Υ-

Apul.

6 K

γρὸς, ὁ εὐκατάφερής εἰς ἡδονάς. Pollux II. 4. Βλέμμα ὑγρὸν, θηλυκὸν, ἀνανδρὸν. Scholiastes Hesiod. Ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ Ἀφροδίτη, διὰ τὸ ὑγρὸν· ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἀπὸ τῆς ὑγρότητος γίγνεται· ὅθεν καὶ ὑγροὺς καλοῦμεν τοὺς ἀσελγεῖς. In Epistolis Theophyl. Simocattæ: Βλέμμα τῇ ὑγρότητι μαλακώτερον. *Pric.*

Ac tremulos] Κυμαίνοντας. Polemo in Phrygnom. Ὁφθαλμοὶ κλυζόμενοι καὶ κυμαίνοντες ἑαυτοὺς, εὐαφρόδιτον καὶ ἐμπαθεῖ ἄνδρα δηλοῦσιν. Ovidius Art. II. 'Aspicies oculos tremulo fulgore micantes, Ut Sol in liquida sæpe refluxit aqua:' et hinc xxvi. 12. Sirachiden exponet. *Idem.*

Libidine marcidos] Horatius putres dixit: ubi Scholiastes, 'Libidine resolutos.' *Idem.*

Admissis et sorbillantibus saviis] Male Barth. lib. xxxii. Advers. cap. 6. e codice Veneto conatur defendere vulgare olim lectionem, *admissis*, pro qua prave Colv. *admixtis* malebat. Non enim labia admiscerentur oculis, de quibus agitur. Sed et frustra coniecit Lips. *adfixis*, et Roald. *innixis* tentavit; licet ultimum juvet Ms. Regii scriptura, *vinxis*. Verissime *admixis* est in Mss. quos produxere viri docti, item Oxon. Par. D'Orv. Guelf. et Ed. Junt. post. sive pressis ad oculos osculis, et quasi cum nisu adhærentibus. Sic 'admixa columnæ hasta' Virg. Æn. xii. 92. Alibi 'pressim deosculari,' et de oculorum osculis vide Rosweidum in Onomast. ad vitas Patrum pag. 1044. citatum ab Harduino ad Plin. l. xi. c. 37. 'Oculos quum exosculamur,' (sic leg. e Mss.) 'animum ipsum videmur adtingere.' Quid vellet Ed. Scriv. *admixi*, non capio, nisi vitium sit operarum: ut est *sorbiliantibus* in Ed. Beroaldina. Dein in nonnullis Edd. rursus male *suaviis*, Palat. Guelf. *sabiis*, D'Orv. *labiis*. Recte Colvius docet, *savia* hic esse labia, quæ oscula imprimunt, seu adfigunt. Oud. *Sorbiliantibus suaviis sitienter hauriebam*]

Achilles Tatius lib. iv. Τὸ Ἀφροδίτης ἔργον καὶ ὕρον ἔχει, καὶ κόρον, &c. φίλημα δὲ καὶ ἀκόρεστον, καὶ αἰεὶ καινόν. *Pric.*

Patere prius fores cubiculi diligenter occludam, ne sermonis elapsi profana petulantia, &c.] Sobriam cautelam! mirificam sollertiam! similis Promethei illa in Avibus Aristophanis: 'Ἄλλ' ἵνα φράσω σοι πάντα τῶνα πράγματα, Τουτὶ λαβὼν μοι τὸ σκιάδιον ὑπέρεχε' Ἄνωθεν, ὥς ἂν μὴ μ' ὀράωιν οἱ θεοί. tam facile Deos suos falli credebant, aut volebant credere. *Idem.*

PAG. 53 *Uncino firmiter immisso*] Gloss. 'Uncinus, Κόραξ σιδήρεον.' In alio: 'Μοχλοῦ ὀγκίνος, repagulum.' Item, 'Κόραξ σιδηροῦς θύρας. Uncinus, repagulum.' *Idem.*

Colloque meo manibus amb. implexa] Zabarellæ Cod. *inplexo*, probante Ferrario in Elect. lib. i. c. 14. Sed nil est mutandum, nisi velis, *manus ambabas*. Fotis ipsa dicitur *inplexa* ejus collo, sive circumvoluta, ἐμπεπλεγμένη, et ambiens collum. Virg. G. iv. 483. 'inplexæ crinibus angues Eumenides.' Supra pag. 44. 'plerique columnis inplexi.' Flor. N. 16. 'Manus columni inplexa.' Vide et ad lib. ii. pag. 21. Oud. *Colloque meo manibus ambabus implexa*] Ovidius: 'Colla quoque infidis quæ se nectenda latentis, Præbuerant, laqueis implicuisse juvat.' *Pric.*

Voce tenui et adm. diminuta] Copulam non habet Oxon. *diminuta* est in Mss. Flor. Reg. Fux. Pal. D'Orv. Oxon. Lips. pro quo saltem legendum esset *deminuta*, ut vidimus ad lib. ii. p. 35. Sed, ut verum fatear, mihi placet hic magis prior Colvii et Pith. lectio, *minuta*, sive parva et tenui, ut lib. iv. p. 73. 'minuto cinere.' Hirt. B. Afric. c. 27. 29. 'minuta prælia, minuti lapilli.' Phædro F. 64. 'minuta plebs.' Sed eodem redit. Ita 'deprimere silentio' pro *premere*, lib. x. init. Oud. *Voce tenui et admodum diminuta*] Isidorus Orig. ii. 19.

'Subtiles voces sunt quibus non est spiritus spissus, qualis est infantium vel mulierum, &c. sicut in nervis: quæ enim subtilissimæ chordæ sunt, subtiles ac tenues sonos emittunt.' In Atellana Pomponii, ad ea, 'Vocem deducas oportet, ut mulieris videantur verba:' respondetur, 'Ego vocem reddam tennem ac tremulam.' Quintilianus xi. 3. 'Ne ad spadonum et mulierum, &c. exilitatem vox nostra tenuetur.' Arrianus i. 16. in Epictet. de Natura loquens: 'Ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἐν τῇ φωνῇ τι ἐγκατέμειξεν ἀπαλώτερον. Lucianus Nigrino: Μικρὸν φθέγγονται καὶ ἰσχνὸν, καὶ γυναικῶδες. Idem in Amoribus: Τὴν φωνὴν ἴσῃν τῇ Λυκάμβου θυγατρὶ λεπτὸν ἀφιδύων. Hinc λεπτόφωνον καὶ γυναικόφωνον apud Pol- lucem iv. 17. conjuncta. Vide ii. 1. Adamantium. Porphyrius in de Abstinent. ii. de capis: Οὐκ ἄδουσιν, ἀλλὰ τὴν φωνὴν ἐπὶ τὸ θῆλυ μεταβάλλουσι. *Pric.*

Formido solide, domus hujus op. dete- gere] Gueff. *solī*. Edd. Ald. Colin. Bas. pr. *solidæ*. Istud *olidæ* dictum foret ob magica in hac domo unguenta. Sic 'fomenta olida' lib. v. p. 94. Sed perperam. Amat verbo passim jungere modi seu quantitatis adverbium. Bis lib. ii. 'oppido formido.' Bene Gulielm. et Wasse τὸ *solide* defendunt. Oud. *Paveo, et formido soli-* Plaut. Cistell. 'Et illud paveo, et hoc formido.' Ibidem: 'Nam et intus paveo, et foris formido.' Cornel. Fronto: 'Formido fert interdum rationem, pavor puerilis est.' Pro *solide* in Appuleio nostro forsan *solidum* legendum. Lib. v. 'Venus irata solidum, exclamat,' &c. *Pric.*

Arcana Dominae meæ revelare secreta] Quintilianus x. Declam. ex incantatoris persona: 'Opertæ arcana mea tenebræ adjuvate:' ubi forte, *arcana secreta mea, &c.* scribendum. Sulpitius Severus lib. ii. 'Superstitio exitiabilis, arcanis multata secretis.' Infra hic lib. xi. 'Ad arcana purissimæ

religionis secreta pervenirem.' Lucretius eadem forma 'secreta taciturna' dixit. Firmicus v. 1. 'latentia secreta.' Noster lib. x. 'tacitum secretum.' *Idem.*

Sed melius de te, &c. præsumo] Scriptor ad Hebræos 6. 9. Πεπελσμεθα δὲ περὶ ὁμῶν ἀγαπητοὶ τὰ κρείττονα. 1. 67. § ult. de leg. 2. 'Quia melius de matre præsumserat.' *Idem.*

Qui, &c. sacris pluribus initiatus, nostri sanctam silentii fidem] Apud Lucianum in Navig. Ἐτελέσθημεν ὡς οἶσθα, καὶ στέγειν μεμαθήκαμεν. Apud Eundem in Deorum Dialogis: Οἷοί με πρὸς πάντας ἂν ταῦτα εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ πρὸς μόνον σε ὃν ἐχεμυθεῖν ἠπιστάμην; Melite apud Achillem Tatium ad Clitophontem: Οὐκ αἰσχύνομαι τὰ τοῦ Ἑρωτος ἐξαγορεύουσα μυστήρια, πρὸς ἄνδρα λαλῶ μεμνημένον. Plutarchus in de lib. educ. Διὰ τοῦτό, μοι δοκεῖ, τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταῦταις σιωπᾷ ἐθισθέντες, ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν μεταφερόμενον φόβον. Heliodorus de Calasyride propheta et Sacerdote: Σοφὸς τὰ τοιαῦτα σιγῇ πρὸς τὸ ἀνεκλάλητον ἐπισφραγίζεσθαι. 'Fidem silentii' proprie dixit. Virgil. 'Hinc fida silentia sacris:' ubi Servius: 'Hinc inventum est servare sacris fidele silentium.' Sic alibi hoc ipso libro, 'taciturnitatis fides.' Et ut hic 'sanctum silentium,' sic xi. 'silentium venerabile.' *Idem.*

Remunerare] Reg. Fux. *remunera*. Utrumque in usu est, ut Lexica docent. Hinc et *remunerari* passive dixit Auctor lib. vii. p. 142. 'Consilium datur, quo potissimum facto digne remunerarer:' ubi male in Edd. aliquot, *remuneraret*. Sed deponentiali forma occurrit lib. ix. pag. 200. 'remunerari hospitem cupiens.' Lib. xi. pag. 258. 'quod eum remunerari nequirem:' ubi in nonnullis Edd. quoque *remunerare*. Sed illic *munerari* scribendum videbimus. Pro *taciturnitatis* in Fux. *dignitatis*. Oud.

Et simplicitatem relationis meæ tenacitate taciturnitatis tuæ remunerare] In Dial. ad Asclepium: 'Intra secreta pectoris, &c. silentio tegite, et taciturnitate celate.' Philo lib. quod deter. insid. potiori: Σπουδάζομεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων στομάτων καταδεῖν τοῖς ἀρρήκτοις ἐγκρατέας δεσμοῖς. *Pric.*

Jam scies omnem domus nostræ statum, jam scies Domina meæ miranda secreta] Terentius Hecyr. 1. 2. 'Nunc audies:' ubi Donatus: 'Quasi jamdudum scire cupienti.' Ovid. Amor. 1. de ancilla loquens: 'Opprime tentatam, nec nisi victor abi. Tunc neque te prodet communi conscia culpa, Factaque erunt Dominae dictaque nota tibi.' *Idem.*

Obaudiunt] Non quidem damno istud obaudiunt, si a Mss. confirmatur; ut est in Pitheæano, quamquam posteriorum et Ecclesiasticorum magis sit proprium, quam vetustorum Scriptorum. Consule Beroald. et Elmenh. Indicem. Nam quod Clericus tom. v. Bibl. Chois. A. 1716. dicat, in Mss. nonnullis Sallustii init. legi, *ventri obaudientia*, probetque, fides sit penes ipsum; cum nec Wass. nec Cort. nec Haverk. ullam ex innumeris Mss. varietatem ad partic. *obedientia* adnotarint. Sed et hic Mss. quantum sciam, omnes exhibent *obediunt* cum Edd. Beroaldi, Colin. et Bas. pr. atque Auctor octies insuper utitur τῇ *obedire*, nusquam alibi *obaudire*, licet rarioris usus et sensus verbum nobis reliquerit lib. v. pag. 100. 'nocturnis subaudiens vocibus.' Livio etiam istud *obaudire* non nemo obtrudere voluit lib. viii. c. 32. Sed adi Drakenb. Quidquid sit, *obediunt* e Mss. novem reposui. *Oud.* Quibus *obaudiunt Manes, turbantur sidera]* Lib. vi. Cod. de Malef. &c. 'Multi Magicis artibus usi, elementa turbare, et Manibus excitis audent ventilare,' &c. *Pric.*

Turbantur sidera, coguntur Numina, serviunt elementa] Infra lib. xi. 'Tibi respondent sidera, gaudent Numina,

serviunt elementa.' *Idem.*

Scitula formulæ juvenem] Neutiquam placet deminutivum *formula* pro speciosa corporis pulchritudine. Legendum contendo auctoritate Ms. Oxon. cum Edd. Beroald. ac Bas. pr. *formæ*. Vide Pricæum ad lib. i. pag. 23. 'Quem conspexerit speciosæ formæ juvenem.' pag. 24. 'forma scitula est.' Deest eidem codici *juvenem*. *Oud.*

Efflictim deperit] Mss. Reg. Fux. Pal. Oxon. D'Orv. *afflictim*; ut in omnibus Appuleii locis, ubi hac voce utitur, hic vel ille codex depravate exhibet. Lib. i. p. 7. 'ut se ament efflictim.' Lib. v. p. 92. 'amo te efflictim.' pag. 103. 'prona in eum efflictim' inhians.' pag. 107. 'efflictim cupere.' Sæpe Plauto aliisque poëtis vetustis apud Nonium p. 104. Ed. Merc. *Idem.*

Totiusque artis manus, machinas] Colvium secuti sunt plerique editores in *totiusque*, et videtur adstipulari Florent. Sic apud Quinctil. Decl. x. cap. 7. in re magica: 'Inveni vincula verborum, sed arte tota, sed labore toto.' Claud. Consul. Probin. et Olybr. vs. 95. 'Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.' In D'Orvill. Cod. *totalisque*. Fuit, cum ex hac variatione crederem ἀρχαῖκῶς esse scribendum, *totæque*, ut lib. xi. p. 249. 'totæ civitati notus et conspicuus.' At et illic Mss. meliores dant *toti*: sed alibi *toto* in Dativo. Vide ad lib. xi. p. 251. ibique plura. Nunc enim hic *totasque* retinendum censeo, motus consensu reliquorum Mstorum, præter Bertinum, ut Palat. Pith. Guelf. Oxon. Par. Reg. Fux. et Coll. Voss. idque bene retinuit Seriverius. Id est, omnes, cunctas. p. 59. 'abjectis laciniis totis.' L. iv. p. 73. 'servatis sollerter totis unguibus:' ut leg. p. 79. 'gladiis, totis manibus, immo factionis suæ cunctis viribus.' Lib. v. p. 94. 'totis illis muneribus.' Lib. vi. init. 'totis nu-

minis sui viribus.' Et sic 'toti dei' lib. vi. p. 125. 'toti hostes' lib. vii. 'totæ mulieres' p. 139. 144. 'toti audientium animi' lib. ix. &c. Nec secus passim alii. Vide Lexica, et viros doctos ad Propert. lib. ii. El. 22. 13. 'totas exspectat in horas:' ac Miscell. Obs. vol. v. tom. i. p. 76. Minuc. Fel. c. 23. 'plures totis hominibus Deos haberemus.' Mamert. Geneth. cap. 10. 'Recursare inter se agricolæ, nunciare totis visa:' ubi nil contra Mss. mutandum censeo. Mox et cum plerisque Mss. recepere Wower. Elmenh. Scriv. &c. Sed carent copula Flor. Reg. et Edd. priores. Ac videtur mihi, per insertam hic copulam reddi oratio languidior, quam Fotidis exigit sermo. *Omnis Edd. Vett. Idem. Totiusque artis manus et machinas ardentem exercet*] Apud Virgilium: 'Omniaque arma Advocat.' Seneca Medea: 'Hoc age, omnes advoca Vires et artes.' Hesychius: Μηχαναί, τέχνηαι, ἐπινοιαί, βουλεύματα, &c. Locutio a re castrensi desumpta. Interpres vetus 1 Maccab. xv. 25. de Antiocho: 'Applicuit castra in Doram secundo, admovent ei semper manus, et machinas faciens.' Pric.

His inquam auribus audiui] Virgilius: 'Vocemque his anribus hausi.' Supra lib. ii. 'Hæc ego meis oculis aspexi.' 'Hisce oculis, ἰδιωτισμὸς asseverantis.' Donat. ad iii. 2. Adelph. *Idem.*

Audiui, quod ni celerius sol c. ruisset, &c. ipsi, &c. tenebras comminantem] Non præbent Palat. et D'Orvill. ac Pithæan. probante Salmasio, ut quod ponatur pro quia, sed tum imperfecto videtur usus fuisse Auctor, et ita rescriptum esse a librariis, non percipientibus elegantiam dictionis quod ni, male a nonnullis per comma divisæ, et a Sopingio in quod ne sive non etiam mutatæ. Constructio Auctoris est, audiui comminantem Soli tenebras, nisi celerius cælo cessisset Sol;

atque abundat particula quod. Terent. Adelph. i. 3. 3. 'Quod ni fuissem incogitans.' Et ita 'quod si,' 'quod ubi,' &c. de quibus vide ad Cæs. lib. iii. B. Civ. c. 17. 68. Comm. ad Cic. ii. in Verr. c. 26. Liv. lib. ii. 29. xxvii. 7. xxxviii. 9. xli. 10. Et sic Ms. Perizon. a m. pr. in Septim. de B. Troj. i. c. 4. 'Quod ubi animadvertit; regem,' &c. Vulgo, *at. Pro ruisset in Palat. prave inisset. Ond.*

Maturius cessisset] Abest maturius a Palat. isque præbet cum Guelferb. *desisset.* Perperam. Elegans et frequens est locutio 'nocti cedere.' Vide me ad Sueton. Cæs. c. 59. 'cedere adversæ tempestati.' Septim. de Bell. Troj. lib. ii. c. 4. 'Igitur adventante nocte, cunctis cupientibus requies belli facta.' In Ms. Periz. *cedentibus.* Lege igitur: *adventanti nocti cunctis cedentibus.* Idem. *Ipsi soli nubilam caliginem*] Desunt hæc in Ms. Par. et Oxon. quamvis Pricæus scribat tantum, *considerari ipsi soli,* pro iisque scribi et: unde refingit ei. Ac sane et additur in Fux. qui dat *nubilem,* et p. pænas c. Idem. *Ni celerius Sol cælo ruisset, &c. ipsi Soli nubilam caliginem, et perpetuas tenebras comminantem*] Venefica apud Lucanum: 'Tibi pessime mundi Arbiter immittam ruptis Titana cavernis, Et medio feriere die.' Apud Claudianum de Raptu Proserp. 'Primordia testor Noctis, et horrendæ stagna intemerata paludis, Si dicto parere negas, patefacta ciebo Tartara, Saturni veteres laxabo catenas, Obducam tenebris lucem compage soluta, Fulgidus umbroso miscabitur axis Averno.' Minuc. Octavio: 'Quid quod orbi toti, et ipsi mundo cum sideribus minantur incendium.' Vide Grotii adnotata ad lib. iv. de Relig. Christ. Valer. Maximus de Xerxe: 'Nec hominibus tantum terribilem, sed Neptuno quoque compedes, ac cælo tenebras minitantem.' Oxon. hic *cessisset, et nubilam caliginem, &c. le-*

ge, *ei* (id est, Soli) *n. c. &c. Pric.*

Cum e balneis rediret] Ibant ad balnea Veteres antequam ad tonsorem. Servus in tonstrina residens, apud Plautum Asinaria: 'Ille in balneis iturnst, indehuc veniet postea.' *Colv. Rediret ipsa.* Oxon. *ipse*, male. Cum Pamphile redibat e balneo, ipsa vidit juvenem in tonstrina sedentem. Non vero ipsa intravit tonstrinam, sedem otiosorum et tondentium virorum, non mulierum. Vide ad Ter. Phorm. 1. 2. 39. *Oud.*

Desecti humi jacebant] Edd. Juntinæ *delecti*. Quod nihili est. Dein in Palat. *humi ducebant*, Guelf. *humi di-jacebant*, D'Orvill. *humi adjacebant*, sive prope pedes humi jacebant. Passim 'adjacere' significat 'proximum esse.' Sed *dijacere* est dispersum jacere, forsán ab Veterum aliquo adhibitum. *Idem.*

PAG. 54 *Clanculo præcepit ferre*] Flor. Rom. Palat. et Bertin. *præcipitavit ferre*. Unde alii recte fecerunt: *præcepit auferre*. Elmenh. Quod placuit etiam Salmasio. *Præcipitavit ferre* etiam in Pith. Reg. et Guelf. ac D'Orvill. primisque legitur Edd. et a Beroaldo exponitur, 'raptim et præcipitanter jussit surripere.' Verum dum hujus locutionis infinitivo junctæ exemplum proferatur, non ausim recipere: licet facile per similitudinem constructionem et analogiam defendi possit. *Præcepit ferre* est in Paræano, et Edd. Beroaldi, &c. usque ad Elmenh. qui cum seqq. conjecturam Scioppii recepit. Nec male quidem. Nam 'præcipio te facere' inferioris ævi scriptores haud raro dixerunt. Auson. in Præf. Cent. Nuptialis: 'Simile nos de eodem concinnare præcepit.' Prudent. Cathemer. C. v. 63. 'Moyses porro suos in mare præcipit Constans intrepidus tendere gressibus.' Martian. Cap. lib. 1. p. 22. 'Præcepit cunctos residere.' Infr. lib. xi. p. 248. 'Præcipit luteam dari laciniam.' Hinc et

dicitur 'præcipior facere.' Eidem lib. vi. p. 227. 'Geometria præcipitur properare.' atque hinc, auctori- bus Mss. omnibus, restituendum illi lib. 1. p. 15. 'scriba præcipitur advocare.' Vulgo, *scribæ*. Amm. Marc. lib. xxii. c. 4. 'tonsor venire præceptus.' Quia tamen Mss. dant, *præcipitavit ferre*, puto rescribendum, *præcepitavit ferre*, sive crebro ac vehementer jussit. Festus in Carmine Saliari: 'Præceptat, sæpe præcipit.' Simplex autem *ferre* pro composito auferre, esse usitatissimum, nemo tironum ignorat: id quod idcirco mutari non oportuerat. *Oud. Ac me capillos ejus, &c. clanculo præcepit ferre*] Quod factum non arduum, cum antiquitus tonsores solerent artificium suum in via exercere. Artemidorus v. § 68. Ἐδοξέ τις κάτοπτρον ἔχειν κουρέως ἐστὼς ἐν τῇ πλατείᾳ, &c. Martialis vii. 61. 'Stringitur in densa nec cæca novacula turba.' Vide et lib. xi. § 1. ad leg. Aquil. *Pric. Capillos ejus qui cæde cultorum desecti, &c.*] Juvenalis: 'Et longi mucronem admittere cultri.' Scholiastes: 'Tondere barbam.' *Cædem* græcissans dixit. Sic *φόνον τριχῶν* Philostratus in Epistolis: ita 'ligni et frondium cædem' xix. 12. A. Gellius. *Idem. Humi jacebant*] Seneca xcii. Epist. 'Capillos, &c. detonsos negligimus.' Plinius vii. Epist. 27. 'Ubi illuxit ipse circa verticem rasus, capilli jacentes reperiuntur.' *Idem.*

Quos me sedulo furtimque colligentem tonsor deprehendit] Infra l. vi. 'Hæc eam sollicitè seduloque curantem Ceres alma deprehendit.' *Idem. Furtimque colligentem*] 'In sinum furtim abscondentem,' ut lib. ix. loquitur. *Idem.*

Arreptam] Ms. *abreptam*. *Colv.* Sic et Reg. D'Orv. scil. pro *adreptam*. Vide lib. iv. p. 64. 'adreptum me obtundit.' p. 65. 'adreptum me confecissent.' Drak. ad Liv. lib. iii. 13. 'Virginus adripi jussit hominem, et

in vincula duci.' Hinc arripi idem quod accusari; ut docent Casaub. et Torrent. ad Suet. Cæs. c. 23. Vitell. c. 2. *Oud.* *Arreptam inclementer increpat*] Προσλαβόμενος ἐπιτιμᾷ, Matth. xvi. 22. ubi dicta vide. Gloss. 'Reprehendit, ἐπιλαμβάνεται.' ubi splendendum χεῖρς videtur. Confer Suetonii verba ad dictum Matthæi locum adducta. *Pric.*

Tune ultima] Bene vulgatam defendere Colv. Sciopp. in Symb. p. 65. item Elmenh. *Pric.* et Barth. ad Calpurn. Ecl. iii. 29. Quomodo et *extremus* pro pessimo passim Nostro et aliis. Vide Ind. Elmenh. Sed de eo alibi. *Oud.* *Tune ultima non cessas?* &c.] Ex hoc loco in mentem venit posse corrigi illum Apologeticum: 'Tune ultro parentis tuæ animum in istis scrutaris?' et pro *ultro*, *ultime* scribendum: sic infra ix. 'Illa ultima pistoris uxor.' *Pric.*

Incontanter] Adverbium deest Palatino. Ceteri Mss. O. exhibent *constanter* cum Edd. Junt. post. Colv. Vulc. Wow. Elm. *Pric.* sive *firmiter* et obstinato animo, nec metuenti tua veneficia. *Incontanter* Beroaldi est emendatio ex corrupta lectione *constanter*, quæ est etiam in Edd. Vicent. et Junt. pr. Beroaldum secuti sunt Colin. Basil. Scriv. et Floridus. Mihi quæ etiam magis hic loci quam p. 45. 'constanter ferte sententias,' aridet, sive *incunctanter*, *ilico*: unde sequitur: 'Et verbum facto secutus.' Lib. iv. pag. 68. 'Quos incontanter adæque latronis arbitrare.' p. 77. 'incontanter injectit lanceam.' Lib. v. pag. 97. 'illæ incontatæ statim:' ubi vide Colv. Vitiosa est Elmenhorsi notula. *Oud.* *Quod scelus nisi tandem desinis, magistratui te constanter officium*] Sic 'potestatibus et tribunalibus obicere quem' Tertull. cap. 6. de fuga in persecut. dixit. et 'Christum Pilato objectum' in Apologetico. Infra hic lib. ix. 'offerre magistratui' dicitur. Cornelio Nepoti in Epaminonda 'magistratui

tradere:' sic δικαστῆ- παραδίδοναι Aristides: et passim in N. Testamento. In Plantina Truculento: 'Apud omnes magistratus faxo erit nomen tuum.' Vox *scelus* hic forsitan tanquam convicium διὰ μέσον interjectum est. Eugraphius ad iii. 4. Andr. 'Astutia, scelus, malum, &c. interjectiones sunt dolentis aut irascentis.' sic infra iv. de ann. 'senile illud facinus:' et viii. de lupis, 'Exitium pecudum.' *Pric.* *Constanter*] Animo constanti et firmiter. Fidelior lectio *incontanter*: hoc est, sine contatione et mora. *Beroald.*

Verbum facto secutus] Herodotus lib. iii. "Ἀμα ἔπος τ' εἶπε καὶ ἔργον ἐποίησεν. Elmenh.

Scrutatus] Ms. D'Orvill. *scrutatus est*. Zabar. *scrutatus e mediis papillis* passive, adprobante Ferrario lib. i. El. cap. 14. Quod per se non damno: sed in hoc participio aliter solet Auctor. Lib. i. p. 10. 'cor scrutata protulit.' Lib. ix. pag. 183. 'in ipso gremio scrutatus reperiret.' Nec obstant nominativi plures ἀσύνδετοι. Hoc enim est mere Appuleianum. Vide me ad l. hujus p. 45. et alibi. *Oud.* *E mediis papillis meis*] *Capillis* Aldus, perperam. *Roald.* Item sic in Ed. Junt. post. perquam inepte. *Est Pith. pupillis* Fux. Juveniles istos crines in sinu et papillarum fasciis abscondidit. Quomodo servæ solebant occultas ferre epistolas. Vide Burm. ad Ovid. lib. iii. Art. 623. 'Quas tegat in tepido fascia lata sinu.' Rectius *meis* omisit Ed. Bas. pr. *Oud.* *Immissa manu scrutatus, e mediis papillis meis, &c.*] Lib. ix. 'Nec defuit qui manu super dorsum meum injecta, in ipso Deæ quam gerebam gremio scrutatus reperiret, atque in coram omnium depromeret aureum cantharum.' *Pric.*

Capillos, &c. ir. adripuit] Scio, qui hoc defendi possit. Sed quia non tantum arripuit hos capillos, uti supra ipsam *arripuit* Fotidem, sed ei simul abstulit, malim cum Heinio

ad Ovid. Metam. lib. vii. vs. 731. *abripuit*. Vide Collectanea Drak. ad Liv. lib. ii. cap. 33. xxii. 48. me ad Cæs. lib. v. B. G. cap. 33. 'Ab impedimentis petere, atque abripere properaret.' Vulgo *adrip*. perpetua confusione, quæ etiam in Græcorum ἀποσπᾶν et ἐπισπᾶν occurrit. Oud.

Quo gesto acriter affecta] *Gestum* substantive et ἐνικῶς cap. 36. etiam Solinus posuit. *Pric*.

Quod hujus rei repulsa satis acr.] In Regio, Fux. est, quidem hujus repulsa s. Edd. Rom. Ven. Vicent. et margo Bas. pr. hujusmodi repulsatis, Edd. Ber. Junt. pr. Ald. Colin: hujusmodi repulsis acr. Junt. post. et Bas. pr. ex correctione Beroaldi, hujusmodi repulsa satis. Sed Mss. nunc omnes cum Colvio et seqq. dant hujus rei: nisi quod in Pith. sit, *h'di repulsatis*. Quare suspicor, utrumque ab Auctore relictum: hujusmodi rei repulsa, satis acr. Obfuerunt huic loco scripturæ compendia, et sæpe modi in Mstis nostris a librariis est omissum. Vide ad pag. 22. lib. ii. Oud. Repulsatis] Emendo, repulsa satis, isto intellectu: quod domina Pamphile satis acriter inflammanterque commoveri soleret ex talibus repulsis. Beroald. *Mecumque reputans Dominæ meæ mores, quod hujus rei repulsa satis acriter commoveri, meque verberare sæpissime consuevit, jam de fuga consilium tenebam*] Sic solet: servilis natio a verberibus frequenter sibi fuga consulit. Androclus v. 19. apud Gellium: 'Cum Africam Proconsulari imperio Dominus meus teneret, ibi ego iniquis ejus et quotidianis verberibus ad fugam sum coactus.' In lib. xxii. Cod. de adminstr. tut. &c. 'Quorum' (servorum) 'fuga potius tutori ascribitur, sive negligentia dissolutam patiatur esse disciplinam, sive duritia, vel inedia atque verberibus afficiat eos.' Vide et lib. xvii. § 4. de Ædil. edict. Salvianus iv.

'Ad fugam servos non miseriarum tantum, sed et supplicia compellunt.' In Eunuchio Terentii v. 2. 'Num meam sævitiam veritus?' ubi Donatus, 'Ut fugeres.' Basilus Homil. i. de Jejun. Οἰκέτης δραπετεύει δεσπότην τύπτοντα. Plutarchus in περὶ ἀοργησ. Ἀποδιδράσκουσιν, (οἱ οἰκέται) τὰς ἀπειλὰς, &c. δέσαντες. In versu Græco est, Φεύγειν ἀεὶ δεῖ δεσπότης θυμονόμενος. Seneca: 'Irascundus Dominus quosdam ad fugam coëgit, quosdam ad mortem.' Philo in de Profugis: Αἰτίας τρεῖς εἶναι νομίζω φυγῆς· μῖσος, φόβον, αἰδῶ. Μῖσει μὲν οὖν καὶ γυναῖκες ἄνδρας, καὶ ἄνδρες γυναῖκας ἀπολείπουσιν· φόβῳ δὲ τοὺς γονεῖς παῖδες, καὶ δεσπότης οἰκέται· αἰδοῖ δὲ τοὺς ἐταίρους, ὅποτε μὴ καθ' ἡδονὴν τι πράξειαν αὐτοῖς οἱ φίλοι. *Pric*.

Tui contemplatione] Sic viii. 'simulacri jacentis contemplatione.' Servius ad Æn. xii. 'Cum alteri aliquid alterius contemplatione præstamus.' Justinus viii. 'Non contemplatione justitiæ ejus, sed invicem metuentes,' &c.

Forficulis tondentem] In Regio est ridicule forficulatorem. Recte vero Colvius reposuit *adtondentem*: ut exaratur in Mss. O. *attond. forf.* Pal. Familiare id compositum est Plauto aliisque. Mirorque, omnes priores Edd. conspirare in simplici *tondentem*. Oud. *Attondentem caprinos utres*] Αἴγεια. Xenophon Ἀναβασ. vii. Τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγγυντο, καὶ ὁ οἶνος ἐν τοῖς αἰγείοις. Gloss. 'Αἴγειον, caprina.' *Pric*.

Quos cum probe constrictos inflatosque, ac jam pendentes cernerem, &c.] Ovid. Metam. xv. 'Ceus spiritus oris Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis Terga capri.' Psellus in de uterulo ænigmate: Ἐχὼ τράχηλον, καὶ κεφαλὴν οὐκ ἔχω, Τετρασκελὴς τίς εἰμι, καὶ ποδῶν δίσχα, Ἐμπνους τε νεκρὸς, ἀλλὰ χωρὶς ὀστέων. Pro pendentes male Vir doctus *tendentes* reponebat. Arnobius lib. iii. 'Et viduatos interioribus cunctis, tanquam utres suf-

flatos turgidorum corporum inanitate pendere.' Hinc jocus de Bonoso, vel (ut verbo Laberiano utar) Biboso apud Vopiscum: 'Longo gravique certamine a Probo superatus, laqueo vitam finivit: tunc quidem jocus extitit, amphoram pendere, non hominem.' Antiphanes apud Athenæum: τοῦτον ὄν, δι' οἰνοφλυγίαν καὶ πάχος τοῦ σώματος, ἄσκον καλοῦσι πάντες οἱ ἐπιχώριοι. *Idem.*

Sic noctis initio, &c. instruxit feralem officinam] Miles. v. 'Vespera jam noctem trahente, nefarii sceleris instruit apparatus.' 'Ferales officinas' (at in re alia) etiam Tertullianus dixit, in de hab. mul. *Idem.*

Tectum scandulare] Constans est Mstorum lectio, *scandulare*, quod cum Edd. ante Colvium retinueret Elmenh. Pric. et Floridus; atque olim ego hic prætuli a *scandendo* ad Hirt. lib. viii. B. G. c. 42. Factum nollem. Existimo enim nunc, *scandulare* vocem haud Latinam esse, nec eam derivari posse a *scandendo*; unde *scansile* et simile descendit. Pro 'scindula,' 'scindularis,' 'scindularius' ubivis irrepsit *scand.* quia medio ævo eas voces librarii per *a* expresserunt e vulgari tunc loquendi modo. Docet id clare Papias: 'Scindulæ, quod scindantur. Scandulæ vulgo.' Obsecutus igitur sum Stew. Colv. Vulc. Wow. ac Scriverio, et hic, ut in ceteris vetustis auctoribus, *scind.* prætuli. Adi omnino Du Cangium in Gloss. v. 'Scandola,' 'Scandula,' 'Scindala,' 'Scindola,' 'Scindula.' Stephan. ad Saxon. Gramm. p. 210. 'scindulas legat.' D. G. Triller. in Progr. Orat. Vitemberg. A. 1749. Talis tecti scindularis ratione veneficæ hæ dictæ quoque fuerunt 'tegulariæ' vel 'tegellariæ.' Confer Grævium ad Isidori Glossas. *Oud.*

Patore perflatili] *Perflatili* hic exaratur in Mss. O. si Bertinum excipias; et Pith. *perflavili.* at lib. iv. p. 75. *perflabilem* cum aliis optimus

etiam Florentinus præbet, quod et apud Ciceronem et plures vulgo invenias, ut et Solin. cap. 27. 'perflabilem terram ventis penetrantibus.' Amm. Marcell. lib. xvi. cap. 10. 'Dracones, hiatu vasto perflabiles.' Sed ibi Lindenb. et Barth. ad Claud. p. 525. dant *perflatiles*. xxii. cap. 16. 'auris et salutaritem peramento perflabilis,' non *perflatilis*, ut citat Pricæus ad p. 75. et ex eo, ut videtur, Floridus, ac Heinsius ad Ovid. lib. ix. Met. vs. 783. multa adjectiva in *atilis* congerens. Sic et 'volatilis' Nostro l. v. p. 102. Vide etiam ad lib. x. p. 235. 'multiforatiles tibiæ.' Sed ex hisce et Mss. in quibus Sangerm. rescribendum in Colum. l. v. c. 9. 'Ut æstivo perflatu refrigerentur.' Vulgo, *proflatu.* *Idem.*

Ad omnes orientales, ceterosque adspectus perrium] Hæc constans est Mstorum, et Edd. Vett. lectio, vel *orientalis*, ut in Fux. Sed Pricæus, sine dubio quia offenderunt eum omnes orientales adspectus, conjecit, *ad orientales, omnesque ceteros*: et Floridus tacite edidit, *ad orient. ceterosque omnes*: uti sane sæpius junguntur *ceteri omnes*. Vide ad l. vii. p. 147. 'Ceteram carnem omnem.' Virg. G. iii. 3. 'Cetera, &c. Omnia jam vulgata.' Verum tamen suspicor, hic aliud quid latere, nempe *ad oras orient.* juvatque nonnihil hanc conjecturam, quod in Ms. D'Orvill. exaratum est, *orientalis ceterasque*. Non modo de terrestribus partibus, sed et de aëriis plagis usurpantur *oræ*. Ovid. lib. ix. Met. 254. 'caelestibus oris.' In Bas. pr. est *ad spectu*. In Beroald. *parvium*, vitiose. *Idem.* *Ad omnes orientales ceterosque adspectus perrium]* Commodius forsân, *ad orientales omnesque c. a. p.* Quintilianus Declam. xiii. 'Est enim positus ad ortus Solis hiberni, apriacus, omnibus ventis medius.' Non ab- similis illa Luc. 22. 29. locutio: Ἰδετε τὴν σικὴν, καὶ πάντα τὰ δένδρα. *Pric.*

Artibus s. commodum] Cum Lipsiano codice facit Regius, Fux. *commodum*, quod Colvii exemplo receperunt seqq. At temere non erat damanda vulgaris lectio, *commodatum*, quam servant quoque Oxon. Pith. Palat. Guelf. Nam in D'Orvill. desideratur. 'Commodatus' est aptatus ab ipsa, et sic commodus. De doetr. Plat. p. 587. Ed. Flor. 'sensus humidioribus potius et aquosis commodatos.' Alibi utitur hoc verbo Auctor pro dirigere se commode. Vide ad lib. vi. p. 112. 'nutum memm precibus tuis accommodare.' Vel etiam pro juvare, prodesse, ut lib. i. in f. 'utique commodabimus.' Alibi 'beneficio, obsequio commodare.' Vide Elmenh. Indic. Vide tamen et lib. iv. p. 67. *Oud.* *Maxime his artibus suis accommodum*] Scriptor de bono Pudicitiae in Cypriani operibus: 'In domus parte secreta, et sine arbitris: alta, et facinoribus accommoda.' Noster infra in hac eadem re, 'Superius cubiculum.' *Pric.*

Instruxit] Flor. *instruit*. Elmenh. Item Fux. Sed Oxon. *instravit*; quo significaretur, eam omnem apparatus ex officina pavimento seu tabulato reposuisse: sed potius videtur esse scribæ error pro *instruit*, quod præbent etiam Reg. Palat. Guelf. Lips. D'Orv. ut ab Elmenhorstio usque ediderunt interpretes. In ceteris est *instruxit*. D'Orleans ibidem prave legit: *inst. f. off. in omne genus*. *Oud.* *Apparatu solito instruxit feralem officinam*] Donatus ad ii. 4. Andr. 'Apparari, ad horrorem et timorem refertur.' *Pric.*

Omne genus aromatis, &c.] Seneca de Medea: 'Totas opes effundit, et quicquid diu Etiam ipsa timuit promittit: atque omnem explicat Turbam malorum, arcana, secreta, abdita.' *Idem.*

Ignorabiliter laminis litteratis] D'Orleans ibidem legit *ignorabili textu l. l.* In Vicent. quoque Ed. et Cod. Pith.

vitiose est, *jam minis*; corruptius in Regio, Fux. *ignorabili l. littera*. Egrege correxit locum Beroaldus. Nam laminas ignorabilibus litteris seu magicis notatas fuisse in veneficiis, vel etiam in remediis contra ea, docuit et Heraldus ad d. Arnobii locum pag. 66. Vide et Dionem pag. 615. Tacit. ii. Ann. cap. 69. 'Nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum.' In Vet. Insc. 'silex litteratus:' nisi Auctor lib. xi. pag. 240. scripsisset, 'per angustam laminam.' (Vide et lib. vi. p. 112.) Putassem ortam corruptionem ex contratta voce *laminis*, quæ in usu fuit frequenti; unde passim in antiquissimis Codd. *lamina* pro *lamina* scribitur, ut apud Vitruv. lib. vii. 7. 9. x. 9. 20. 21. Plinium lib. xiii. c. 15. Horatium sæpe, non *lama*, ut hic putat Beroaldus; Gellium lib. i. c. 3. 'lamina auri.' Plura dat Burmann. ad Lucan. lib. x. 114. 'Neclammis cristata domus, sectisque nitebat Marmoribus:' uti pro *summis* coniecit. Sed minus bene. Tunc enim sequi debuerat, 'frustisque nitebat Marmoreis.' Nunc 'summa sectaque marmora' sunt laminæ marmoreæ, quæ tegebant parietum superficiem, qualibus non eos nituisse ait Lucanus, sed eos fuisse solido marmore. 'Summa marmora' dicuntur, ut 'summæ arenæ' de superficie terræ, ut ipse exponit Burmann. p. 523. Vide et lib. viii. 754. 856. et passim 'summæ undæ', superficies aquæ marisque. Vide Ind. Lucani ac Plinii: in quo et 'summus cortex', et innumera similia. *Oud.* *Jam minis*] Corrige *Laminis*, hoc intellectu: Pamphilien apparasse inter cætera magiæ instrumenta laminas æneas, sive ferreas, literis magicis, et ob id ignorabilibus, prænotatas, quas non minus eleganter quam scite literatas appellat: sic et Plaut. in Rudente, 'urnam literatam' decenter dixit, quæ literis inscriptum nomen domini continebat. Sunt autem *lamina*

tessellæ quædam, et quasi folia metallica instar bractearum, quæ interdum oblonga effigie formantur: quamvis proprie bracteæ subtiliores sint, laminæ crassiores. Dicitur gradatim 'lama,' 'lamina,' 'lamella.' Horat. 'Inimicæ lamæ Crispe Salusti.' Alias *lama* pro voragine accipitur: idem Hor. 'Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:' unde et *Lamiæ* voratrices puerorum dictæ, de quibus supra copiosius. *Beroald.*

Infelicium navium durantibus clavis defletorum] Lipsii lib. i. Elect. cap. 18; et de Cruce lib. ii. cap. 8. ut et ad Tacit. lib. ii. Ann. cap. 69. conjectura, *manium calvis*, quam recepere Vulcanius, et Wöwer. citatque Lindenbr. ad Ammian. lib. xix. c. 12. probare mihi se nequit, quia sequuntur 'trunca calvaria.' Alioquin *naves* et *manes* aliquoties confunduntur, ut Sueton. in Tiber. c. 65. Infra lib. xi. p. 251. 'nauticis navibus.' Quis credat vero, Appuleium plumas vel pinnas strigum aut bubonum, mortuarumne an viventium, vocasse 'damna infelicium avium durantia,' ut divinavit Passeratius ad Propert. lib. iii. 4. 29. 'Et strigis inventæ per busta jacentia plumæ.' Quam conjecturam in textum intruserunt Elmenhorst. et Pricæus temere, licet *avem* quoque abierit *in navem* de Deo Socratis p. 677. 'Navis avem velificet.' Æque sic 'navium damna' explicare possis quassatarum navium fragmenta, quæ non secus ac rogi reliquæ facere credebantur ad sceleratam artem. At illas Lucanus inter alia plurima, quæ hic recensentur, adhibuisse canit magam, lib. vi. 535. 'Nigroque undantia fumo Feralis fragmenta tori.' Sed 'navium damna' potius sunt jacturæ in naufragii periculo factæ, quam earum fragmenta. Mihi viro rectissime se habet lectio, *infel. navium durantibus clavis*, confirmata a Mss. Zabarell. Florentino uno, Regio, Fux.

Palat. D'Orv. et Edd. Beroald. Bas. pr. Scriv. aliisque, quam bene vindicavit Ferrar. lib. i. Elect. c. 14. Ut enim 'laquei' et 'clavi pendentium,' sic naufragæ ratis clavi ad officinam magicam fecisse videntur. Sed quid tum fiet altera lectione *damnis*, quæ est in Florent. altero, Pith. Bertin. Oxon. Par. et aliis, sive in textu sive pro varia lectione, aut vice versa, item Edd. Rom. Vicent. Juntinis, Ald. et Colineis. Scilicet hinc legendum reor: *dur. clavis ahenis*, sive æreis. Æs enim in sacris magicis maximi usus fuit; ut falx, æcus, olla, pocula ænea. Vide omnino Maerob. lib. v. Sat. cap. 19. Casaubon. ad Theocr. ii. Idyll. c. 3. N. Heins. ad Ovid. lib. vii. Met. vs. 247. 'Æneaque invergens tepidi carchesia lactis.' Confer etiam ad Lucan. lib. vi. 547. 'Insertum manibus chalybem.' Et tunc egregie junjuntur 'laminæ litteratæ,' quæ erant aenæ plerumque, et 'clavi aheni.' Anth. lib. i. pag. 116. Ed. Brod. Γόμφος δ' οὐκ ἔτι χαλκὸς ἐν ὀλκασί, οὐδὲ σίδηρος. Postque hanc vocem ponenda est distinctio. Nam *defletorum* pertinet ad seqq. *cadaverum membris*, ut bene ibidem vidit Ferrarius. Per 'defleta cadavera' intelligit mortuos quidem, sed nondum sepultos: quales Nostro sæpe dicuntur 'defleti.' Anson. in Parent. xvi. 9. 'neptis defleta.' Horum enim membra avide conqueri a magis, sagisque veneficis, late docent Auctor lib. ii. pag. 35. et Lucan. lib. vi. 550. aliique. Sed et *sepulorum* quoque *membra* ab illis decerpi et e rogis ac sepulcris auferri dixerat Appulei. ibid. p. 33. 'Nam ne mortuorum sepulcra quidem tuta dicuntur, sed et bustis et rogis reliquæ quædam et cadaverum præsegmina ad exitiabiles viventium fortunas petuntur:' et passim omnes. *Oud.*

PAG. 55 *Carnosi clavi pendentium*] De his accuratissime Lipsius etiam Elect. i. Meminit et B. Ambrosius 'cla-

vos crucifixorum,' Exhortat. ad Virg. Alludit puto Plautus Trinummo: 'Et miseræ etiam ad parietes sunt fixæ clavis ferreis, Ubi malos mores affigi nimio fuerat æquius.' Hinc adfigere, suffigere cruci, patibulo. De quo jam abunde. Colv. In explicandis clavis pendentium Beroaldus ridiculosissimus est; uti Lipsius Elect. 1. cap. 18. et in Notis ad lib. 11. cap. 8. de Cruce monuit: ubi vere Apuleii locum de clavis crucifixorum interpretatur. Adde Suidam in Endoxio Episcopo, et Vincentium Belvacensem Spec. hist. lib. 1x. cap. 33. *Elmenh.* Lipsius in ora Ed. Bas. adlevit, *cariosi*, et sic ad Taciti lib. 11. Ann. cap. 69. exhibet; sed in Electis, et notis ad lib. de Cruce servat bene *carnosi*, sive quibus aliquid carnis adhæret. Oud. *Illic carnosi clavi pendentium*] Lucanus vi. de Erisythone: 'Laqueum nodosque recentes Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit, Abrasitque cruces, percussaque viscera nimbis Vulsit, et incoctas admisso Sole medullas. Insertum manibus chalybem, nigramque per artus Stillantis tabi saniem, virusque coactum Sustulit, et nervo morsus retinente pependit.' Pric.

Obditos atque nodatos] Malim *innodatos* scribi. Gloss. 'Καταμπαλίζω, Innodo.' Video tamen permitti posse receptam lectionem. Virgil. 'Crines nodantur in aurum.' Idem.

Et qua nidor, &c.] Virgilius, et de pilis: 'Illi ingens barba reluxit, Nidoremque ambusta dedit.' Idem.

Aditum gestientes] Ill. N. Heins. ad Ovid. lib. viii. Met. vs. 142. scribit, se malle *sepientes*. Verum id Auctoris menti esset contrarium, qui non innuit ea corpora circumcinxisse aditum, ne quis intrare posset domum, sed illa cupivisse adire sive intrare domum, ducta nidore suarum exuviarum per magicam artem. Verbo *gestire* expressit simul voluntatem actionemque. L. viii. p. 161. 'Ne-

scio quod scelus gestiens.' Lib. v. p. 96. in Ms. 'futuri pignoris gloriam gestiebat.' Oud. *Aditum gestientes, fores insiliunt*] Supra: 'Aditum tentantes, et, &c. januas cardinibus ob-tortis, evellere gestientes.' Pric.

Crapula madens] Ita et Servius ad vi. Eclog. locutus. Idem.

Et obscuræ noctis] Bene Elmenh. et seqq. restituerunt *inprovidæ* loco τοῦ *obscuræ*, quod e glossa contra Mss. O. (si forte excipias Guelferb.) et Edd. Vett. intrusum erat a Basileensibus, retentum a Colv. Vulc. Wow. De Dogm. Plat. p. 586. 'Fortunæ in-providos casus.' Reg. Fux. et D'Orvill. pro *et* habent quoque *etiam*. Lege, *et etiam inpr. sive et præterea*. Vide ad Suetonium Ind. not. Oud.

Obscuræ noctis deceptus caligine] In-fra lib. 1x. 'Illunæ caliginis tenebris impeditus.' Pric.

Audacter] Ms. *audaciter*. Colv. Sic et Regius, Fux. Guelf. Bene. Sic supra pag. 47. 'Audaciter resistunt.' Lib. v. p. 101. 'audaciter dextra elata.' Lib. vi. p. 115. 'audaciter in capillos ejus inmissa manu.' in Apol. p. 42. Ed. Pric. 'ut audaciter dementiæ accusarent.' Sic enim Ms. Pith. Nec secus loquuntur Cicero, Livius, alii, ut pro Fonteio c. 1. pro Cælo c. 6. 'Cum facinorosis audaciter:' ubi in Ms. Voss. contra *audacter*. Sed consule omnino viros doctos, et quos laudant, ad Liv. lib. xxii. c. 25. 'audaciter se laturum fuisse.' Neque aliter inveni in unico Livii codice lib. xlii. cap. 4. 'audaciter commissum.' Sic quoque Ms. vetustissimi fragmentum in Bibl. Leid. apud Senecam Ep. 3. 'audaciter cum illo loquere.' Oud.

In insani modum Ajacis] Vide Tzetzen Chil. iii. Hist. 76. et Philostratum in Imaginibus. *Elmenh.*

Sine macula sanguinis] Lib. 1x. portentosi cruoris maculas novi sanguinis 'fluvio proluit.' Idem.

Utricidam] Puto latere etiam ob-

scœnum jocum, quasi ab utero cædendo. 'Cædere Hillas' inter devirginata est. *Brant.* Nequaquam hic latet obscœnitas. *Oud.*

Fotidis invicem cavillatus] *Flor. Palat. Oxon. D'Orville. Pith. Fux.* habent, et *invicem*: unde puto, scripsisse Auctorem: *Fotis et invicem cavillatus.* Ita *Fotidis* in Ms. Oxon. pro *Fotis* p. 56. Post *lepido* in *Gueff.* scriptum erat *d.* sed deletum. For- san etiam *ego* hic inserendum. Non enim *cavillatus*, seu illusus irrisusque est *Lucius* sermone *Fotidis*. Eo sensu passivo 'cavillor' numquam usurpatur. Certe non ab *Appuleio*. Sed *Fotis* *lepido* sermone cavillata erat, et *invicem* *Lucius* *cavillatus*, seu jocatus est, ut pergit. Lib. ix. p. 182. 'Ad hunc modum cavillantur.' Hinc senape cum accusativo, ut alii, jungit. Vide ad lib. ix. f. 'meum prospectum cavillari.' Vel legi posset: *At ego sic lepidum sermonem Fotidis et invicem cavillatus.* Idem.

Duodeni laboris Herculei] *Ovid. Metam. lib. ix. vs. 182. Tzetzes Chil. ii. Hist. 36. Cointus Smyrnæus lib. vi. vs. 200. Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. iv. Hyginus Fab. 20.* Unde et *Nonnus* eruditissimus et suavissimus Poëtarum *Dionys. lib. xxxv. Herculem* vocat *δωδεκάεθλον. Elmenh. Mihi primum istam virtutis adoream, ad exemplum duodeni laboris Herculei, &c.*] *Anna Comnena Alexiados i. Τοῦτο τρίτον ἄθλον πρό γε τῆς βασιλείας, καθάπερ τινὲς Ἡρακλεῖ, τῷ μεγάλῳ Ἀλεξίῳ ἐγένετο. Pric.*

Trigemino corpori Geryonis] *Palæph. lib. i. Diodorus et Hyginus* locis prænominatis. *Elmenh.* Rectius fore *tergemino* ex *Virgillii* lib. viii. *Æn. vs. 202.* et aliis, judicat *Arntzen.* ad *Aurel. Vict. de Viris ill. c. 4.* quem vide, et omnino *Cel. Dukerum* ad *Flor. lib. i. c. 3. § 3.* Scilicet *tergeminus* passim significat *triplicem*, ut 'tergemini libri *Sibyllini*' *Auson.* in *Grypho* vs. 86. in quo tamen Mss.

mire terna et trina confundunt. Plura ad lib. xi. p. 240. 'crispante brachio tergeminos jactus:' locaque, ubi *trigemini* de triplicibus occurrunt, mendosa existimant viri docti. *Trigeminus* vero tres notat uno partu et simul editos. At hinc patet, nihil hic esse mutandum. Triplex enim hoc et tergeminum corpus simul uno partu est editum. Quomodo rectissime *Cl. Drakenb.* apud *Liv. lib. vi. c. 7.* explicat 'trigeminam victoriam,' sive victoriam unius anni *ter* et quasi simul partam *trigemina porta.* *Val. Max. lib. iv. c. 7. § 2.* ubi vide *Socerrum.* 'Trigemina verba' *Gellio* lib. xiii. c. 25. de idem significantibus et simul positis. Contra abusive 'tergeminum ovum,' pro trigemino est *Auson. Epigr. 56. Geryonæ,* non *Geryonis,* (pro quo *Gersonis* in *Palat. Gueff.*) amant alii. Vide *Vinet.* ad *Auson. Gryph. 82.* et *Comm. ad Virg. Æn. vi. 289. vii. 662.* ad *Sil. lib. iii. 922. Suet. Tib. c. 14.* supra pag. 42. *Seneca Tragicus,* alique; ac vide *Gron.* ad *Herc. Fur. vs. 1170.* Sed et posteriores Græci dixerunt *Γερύων, Γερύωνος,* ut *Libanius Ep. 1477.* Plura vide apud *Munk.* ad *Hygin. p. 16.* Ed. *Staver. Geryonis* *Amm. Marcell. lib. xv. cap. 9. Priscian. in Perieg. vs. 573.* 'post fata peremti *Geryonis.*' Sed Ms. vetustissimus *Voss.* dat *Geryonæ.* Optime. *Oud. Trigemino corpori*] *Glossarium:* 'Τρίσωμος, tricorpus.' *Pric.*

Triplici formæ Cerberi] *Nempe* superiore ex parte. Tria enim tantum capita habere fingitur, de quibus vide lib. vi. p. 121. *Broukh.* ad *Tibull. i. 3. 70. iii. 4. 78.* 'Cui tres sunt linguæ, tergeminumque caput.' Cave tamen, hinc legas cum *Philomathe Pisano* in *Ed. Junt. poster. tripiciti.* Nam et ipse canis nobiliore parte *triformis* audire potest: unde 'Tricerberos canis' *Fulgentio* lib. i. c. 5. ubi consule *Munker. Propert. lib. iv. 7. 52. Juro, &c. Terminusque*

canis sic mihi molle sonet: 'ut junctim legendum puto e Mss. Cum Heinsio volebat Broukhuis. *Tergemini- numque canem.* At tunc præferrem: *Tergeminosque canes.* Sic mihi molle sonent: uti Ovid. Epist. ix. Her. vs. 38. 'et esuros terna per ora canes: ' ubi vide, et vs. 93. Sic Mss. et Edd. Vett. Ausonii Gryph. vs. 82. 'Geryones triplices: ' quod non debuerat mutari. Idem enim sic ait Epist. vii. 6. 'Geryones quot erant: ' et Epist. xviii. 6. 'Accipe tot numero, quot duo Geryones.' Sed hæc ἐν παρόδῳ. Immo eodem, quo Noster, modo Ovid. lib. ix. Met. 184. 'Me nec pastoris Iberi Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit.' Oud.

Et Dominam tuam, cum aliquid hujus divinæ disciplinæ molitur, ostende] Apud Lysiam i. Orat. Ἀξίῳ δέ σε ἐπ' αὐτοφώρῳ ταῦτά μοι ἐπιδείξαι. Pric.

Certe eam reformatam video] Colvianam lectionem, quam in contextu retinere seqq. Edd. præter Lips. et Fux. Codd. confirmant Regius, D'Orvill. et Palat. ac Guelf. in quibus dnobus, cum reformatam. In Bertin. ex Modii coll. cum reformatum, Oxon. ut reformatam. Nec temere proscribo, quia participia deponentium et passivorum non solum præteriti, sed et præsentis temporis significationem nonnumquam obtinent. Ut hic reformatam sit, quæ reformatur, vel se reformat, μεταμορφωμένη Luciano. Adi Perizon. ad Sanct. Min. lib. i. 15. 5. Davis. ad Cæs. lib. vi. B. G. c. 29. Ad bellum Amb. profectus: ' ubi prave T. Bentlei. reponit profecturus. Drakenb. ad Liv. lib. xxi. 52. 10. Certe præfero alteri, quam Salm. et Lips. margini adleverunt, et vir doctus ad oram Ed. Junt. post. scripsit, et Elmenhorstius proposuit, cum reformatur, scil. ex varia lectione Mss. Florentinorum, qui dant cum res ornatu, al. cum reformatam, al. cum reformatur: ut notavit Lindenbrogius, et dudum conjecerat

Groslotius. Ut dicam tamen quod sentio, neque reformatam credo esse lectionem veram. Numquam enim credam, hinc corruptum fuisse cum reformatu, quod est in Pith. et Edd. ante Colvium; sed rescribendum, eam in reformatu sive reformatione, uti etiam Pricæanæ Ed. margini adposuit Clar. Wasse. Amat Appuleius nomina quartæ declinationis in us præ exeuntibus in io, etiam nunc ἀπαξ λεγόμενα. Sic l. i. p. 17. 'oleum unctui, lintea tersui.' Lib. iii. p. 52. 'meditatus innoxios,' pro innoxii meditationibus. pag. 57. 'succussu.' iv. pag. 66. 'cogitatu.' Lib. vi. p. 127. 'vocis excitu.' Lib. vii. p. 134. 'insutu lacinia.' pag. 137. 'indagatu ferarum.' pag. 139. 'sacrificatui.' pag. 147. 'inpersu cinerum: ' et alia plura. Vide ad Suet. Cæs. cap. 7. Hoc ipsum reformatus restat in Tertulliano, adversus Valentin. cap. 13. 'tutelarem reformatum.' Oud.

PAG. 56 Nec ipsa tu videre talium rerum rudis, &c.] Tibullus i. 8. 'Quid querar heu misero carmen nocuisse? quid herbas? Forma nihil magicis utitur auxiliis.' Cicero Famil. vi. 11. 'Ne ipse quidem rudis.' Pric.

Micantibus oculis] Supra lib. ii. 'Oculi in aspectu micantes aquilino.' Idem.

Renidentibus crinibus] D'Orv. Pith. Fux. dant renitentibus cum Edd. Wow. Elmenh. Pric. et Flor. ob nitorem; sed idem et elegantius significat renidere, quod ceteri Mss. et Edd. retinent. Quare cum Scriverio revocavi; sicut et Pricæus recte conjecit, lib. ii. pag. 26. 'capillus renidet: ' ubi vide. Oud.

Flagrantibus papillis] Si ita legamus, capi debent papillæ flagrantēs, non præ calore, qui incitare Lucium non potuit, sed præ rubore suo candenti, quo et 'genæ flagrare' dicuntur. Adi Burm. ad Valer. Flacc. lib. viii. 411. 'flagrantesque genas vidit.' Præfero tamen hic lectionem Codd.

Oxon. et Par. cum Pricæo et Florido, quod jam dudum e conjectura viderat Groslotius, et in contextum receperat Scriverius, *fragrantibus*, præsuavi et cinnameo odore, ut recte explicat Pricæus. Frequentissima in his vocibus est confusio: ut in illo Horatii lib. II. O. XII. 25. 'Dum flagrantia detorquet ad oscula Cervicem:' quod ibi melius servat Bentley, et cum eo Mss. duo D'Orvill. Immo et sæpe permutantur illis in locis, in quibus certo certius *fragrare* est legendum. Adi Drakenb. ad Sil. lib. xv. 117. 'fragrantis amomi.' Solin. c. 37. 'Dionysias vinum fragrat:' ubi male in nonnullis, *flagrat*. Cap. 52. p. 59. 'fragrantia mirifici spiritus suavitate.' Sic leg. e Mss. aliquot, item Isidoro, Marbodæo est. Sic lib. II. pag. 26. 'verius cinnama fragrans et balsama rorans.' Lib. VI. pag. 116. 'fragrans balsama.' Lib. X. p. 226. 'unguento fragrantissimo prolubium libidinis suscitaram:' ubi idem error. Adde Serv. ad Æn. I. 436. Licet enim id verbum simpliciter positum signet aliquando malum odorem, creberrime tamen sumitur in bonam partem. *Idem. Flagrantibus papillis*] Sic excusi omnes: legendum *fragrantibus*. In vet. Epigr. Καὶ μαζοὶ γλαγόμεντες, εὐχύγες, ἱμερόεντες, εὐφύες, πάσης τερπνότεροι κάλυκος. Cantic. Salom. 4. 6. Πορεύσομαι πρὸς τὸ ὕψος τῆς Σιών, καὶ πρὸς βουνὸν τοῦ Δαβίδ. ubi magnus Grotius: 'Sic vocat mammas ob suavissimum odorem.' Sic infra heic lib. VIII. 'odor corporis cinnamei.' Hæc scripseram, cum et *fragrantibus* inveni in Oxoniensi Ms. *Pric.*

Addictum] Perperam Pal. Oxon. D'Orvill. *aditum*, ut vulgo peccabatur ante Salm. apud Solin. cap. 52. 'cognitioni nostræ addicta est,' Sic enim et Mss. 8. mei. Auct. ad Her. lib. IV. cap. 16. 'Corpus addixerit turpissimæ cupiditati.' Ed. Bas. pr.

adjectum. Oud. *In servilem modum addictum atque mancipatum*] Adolescens Plantinus in Bacchid. 'Nunc ego mulier tibi me mancipio.' Seneca Epist. CXVI. ex Panætio: 'Non est committendum ut incidamus in rem commotam,' (Amorem) 'impotentem, alteri mancipatam, vilem sibi.' Sic 'mancipari virgini' Donatus ad v. 2. Eunuchi dixit. Illud 'in servilem modum' est a Tacito, qui in II. Histor. 'Sumptum de eo supplicium servilem in modum.' *Pric.*

Jam denique nec Larem requiro, nec domuitionem paro] Idem adolescens Plantinus Sc. Mirum in modum: 'Abire hinc nullo pacto possim si velim, Ita me vadatum amore vinctumque attines.' Amator apud Tibullum: 'Ite sub imperium sub titulumque Lares.' Damascius apud Photium: Οὐτω τὴν ψυχὴν διετέθην ὑπὸ τῆς εὐφροσύνης, ὥστε οὐχ οἶος οἴκαδε ἐπαυμέναι. *Idem. Nec domuitionem paro*] Infra XI. 'Tardam satis domuitionem comparo.' *Idem.*

Nocti isti] Ro. Fl. et Bert. *nocte ista*, male. *Elmenh.* Sic quoque Pith. Edd. Vicent. Ber. Sed in notis, ut vulgo. Forsan dederat Auctor ἀρχαϊκῶς *nocti istæ*, ut apud Plant. Truc. IV. 3. 16. 'Istæ dedi.' Lib. V. pag. 109. in plerisque: 'isto meo pectori:' ubi vide. In Genit. lib. XI. pag. 256. e Mss. optimis: 'illæ temerariæ curiositatis.' *Ipsus et ipso* alibi. Vide ad lib. V. p. 93. Confer Plantinum Parei Lexicon. *Oud. Et nocti isti nihil antepono*] Id est, 'Hanc noctem rebus omnibus antepono:' sic infra hoc libro: 'Me nullam aliam Fotidi meæ præmalle:' pro, 'me omnibus Fotidem m. præmalle.' et lib. V. 'Amo te efflictim, nec ipsi Cupidini comparo:' id est, 'ipsi Cupidini præfero.' Ibidem, 'Periculum nullum ante oculos habere:' ubi mens est, 'pericula omnia post tergum rejicere:' id est, 'nulli facere.' *Pric.*

Quam vellem] Vide Gruterum de hac formula Suspici. lib. vi. cap. 10. Elmenh.

Inquit illa, præstare tibi] Omnes Edd. ante Colv. cum Mss. Pith. Fux. Guelf. Palat. D'Orvill. Coll. Voss. *inquit respondit illa p. t.* Oxon. *respondit illa*: ut videatur alterum e varia lectione in textum inrepsisse; nisi censeas, *inquit* pleonastice positum, ut Græce ἔφη. de quo monui ad lib. i. pag. 16. 'risu subjicere benigne inquam.' Quod tamen hic foret durissimum. An igitur, *inquit responsu*, vel *inquiens respondit*, ex Homérico Ἀμειβόμενος προσέφη? Oud.

Et omnium præsentia viduata] Bertin. *præsentium*. Elmenh. Nec secus Pith. Fux. D'Orvill. Et sane in deliciis habet Auctor casum secundum, ablativi loco junctum adjectivis, et quidem participiis: ut lib. ii. init. 'turbæ completa.' Statim, 'exterminatus animi.' Lib. viii. init. 'morum inprobatus:.' ubi vide. Immo in Flor. N. 23. 'viduata deliciæ.' Adde Drakenb. ad Sil. lib. xii. 370. 'viduata venenis.' Sed tamen, an jungi possit cum Genitivo personæ, dubito. Certe præfero hic *præsentia*, ut lib. x. pag. 227. 'parentumque præsidio viduatam.' Cum Accus. est in Colum. Sangerm. Cod. lib. x. vs. 335. 'Quæ capitis viduata comas, spoliataque nudo Vertice.' In Medic. conus, melius certe, quam vulg. coma. Copula exsulat ab Ed. Floridi. *Hominum* malebat Heins. Oud.

S. secum hujusmodi] Scilicet in Edd. Colvio prioribus edebatur: *solet hujusmodi secreta vel secreta huj.* (ut in Junt. post.) *perf.* Hinc Colv. motus auctoritate Lips. Cod. cui suffragantur Pal. Regius et Fux. effinxit: *solet secum hujusm. p.* pro *secreta* reponens *secum*, eumque secuti sunt Vulc. Wow. et Pricæus. At Elmenh. e Mss. revocans *secreta*, simul retinuit *secum* cum Scriv. et Florido. Verum omnes

Mss. ut Flor. Bert. Pith. D'Orvill. qui habent *secreta*, carent τῷ *secum*. In Oxon. simpliciter, *solet hæc secum perf.* Puto scribendum: *solet hujusmodi secreta vel secr. hujusmodi p.* quamquam retinui, *secum h. secreta*. Idem. *In solitudinem semper abstrusa, et omnium præsentia viduata, solet secum hujusmodi perficere*] Heliodorus de Venefica: Ἀνερχλήτων, &c. σχολῆς ὑπειλῆσθαι νομίσασα, πρῶτον μὲν βόθρον ὠρύξατο, &c. Noster in Apologia de Magia loquens: 'Tenebris abstrusa, et arbitris solitaria.' Habent heic editi libri, *hujusmodi secreta perficere*: servetur altera lectio. Interpres vetus Ignatii Epist. ad Tralrianos: 'Ne in nobis compleatur quod Propheta ex persona Dei ad hujusmodi dicit,' &c. Oxon. *Solet hæc secum perficere*. Pric.

Sed tuum postulatum præponum periculo meo] Sallustius ii. de Rep. ord. 'Mihi multa cum animo reputanti, consilium fuit famam modestiamque meam post tuam dignitatem habere.' Infra lib. v. 'Nos originis nexus pro tua incolomitate periculum nullum ante oculos habere compellit.' Idem.

Ut immo] Corrige, *ut initio*. Be-roald.

Fidem silentiumque] Id est, fidem silentii: ἐν διὰ δυοῖν. Pric.

Gannientibus] Omnes ante Colv. garr. At *gannientibus* dant etiam Reg. Fux. Oxon. Pal. D'Orvill. et Lips. ut in omnibus. Lib. ii. pag. 30. 'ut arbitrio nocturni gannitus ablegarentur.' In eadem re lib. iv. init. 'secretis gannitibus videbantur indicare.' Lib. x. in fragm. Florent. 'mordicibus ganniens ego et dentes ad Jovem elevans.' Auson. Epigr. 108. 'tremulis gannitibus aëra pulsas.' Adde Voss. ad Catull. c. 82. pag. 309. 'gannit et obloquitur:' et infra ad lib. v. pag. 107. 'in auribus Veneris ganniebat.' Oud.

Hactenus denique] Quid hic signifi-

ret *hactenus*, me nescire fateor. In D'Orv. est *atlenus*. Si Mss. jvarent, accederem Acidalii sententiæ, in Plautinis cap. 6. eam vocem post *fatigato* demittentis. *Idem*.

Intecti bacchamur] Pal. Flor. et Bert. *intecti atque nudati b. Elmenh.* Adde Lips. Oxon. Pith. Fux. Par. et Ed. Junt. post. Verissime, quod et vidit Pricæus, et dudum edidit Scriverius. Id est, sine vestibus et stragulis. Passim *intectus* et *nudus* vel *nudatus*, ut lib. ix. et x. pag. 233. Similiaque Synonyma jungere amat Auctor, ut pag. 57. 'externatus et attonitus.' Vide Pricæum tum alibi, tum ad Apolog. p. 66. 'jejunus et abstemius.' et lib. viii. Met. p. 155. 'inermes atque immuniti.' ubi plura. L. x. pag. 228. 'sola et sine ullo comite.' In Palat. a m. pr. erat *intectis*. Oud. *Intecti bacchamur*] Repone ex Oxon. et cæteris Mss. *intecti atque nudati bacchamur*: sic infra x. 'Nudo atque intecto corpore.' Pric.

Fotis puerile obt. corollar.] Oxon. *Fotidis*. In Fux. et Coll. Voss. quoque *puerilis*, in Palat. *pueri ut*. De puerili corollario vide Ber. Pric. et Acidali. dicto supra loco. Dubito, an Heinsius hic voluerit scribere *pullarii*, ut bis se emendasse ait Appuleium in Epist. Corp. t. v. pag. 381. Vide et Burm. ad Petron. c. 43. *Pullarius* enim est *παῖδεραστής*, et sectator *pulli*: de quo p. 57. in f. Oud. *Cum quidem mihi fatigato de propria liberalitate Fotis puerile corollarium obtulit*] Martialis: 'Fessus mille modis, illud puerile poposci: Ante preces totas primaque verba dedit.' Vide Suidam in *Δωσιπύργος*. Notetur et vox illa *liberalitate*. Idem Martialis: 'Formosa Phyllis nocte cum mihi tota Se præstisset omnibus modis largam,' &c. Pric.

Luminibus nostris] Tacite sic edidit Elmenhorst, cum seqq. quomodo dant Flor. Bert. Palat. Oxon. D'Orv. Pith. Fux. et Ed. Junt. post. In aliis

Delph. et Var. Clas.

Mss. et Edd. *meis*. Quod forsann mutarunt, quia sequitur *nos*. At ipse dormiens nescire non potuit, an etiam dormiverit Fotis. Quia tamen id naturale, *nostris* retineo. Oud. *Luminibus meis vigilia marcidis, &c.*] Tacitus Annal. vi. 'Libidinis vigiliis marcidus:' quod ipsum hic Appuleius. In Oxon. melius, *luminibus nostris*. Pric.

Etiam in alium diem nos att.] *Altum* conjecerunt Groslot. ad marg. Ed. Ald. Pontan. Anal. lib. ii. cap. 5. Salm. Lipsius ad marg. Ed. Colv. Meursius Exerc. Crit. lib. iv. cap. 17. et alii, atque ediderunt Elmenh. et seqq. Pricæo in Add. placuit etiam, *in multum d.* Utrumque quin bene dicatur, nemo potest dubitare. Sic e contrario 'alta nox' supra lib. i. et sexcenties occurrit. De 'multo die' vide Front. i. 13. 7. Drak. ad Liv. v. 26. Burm. ad Suet. Aug. cap. 78. Septim. de B. Troj. l. iii. 1. 13. Verum offendit me *altus dies*; quia non video, quomodo unica Milonis ancilla tamdiu in lecto potuerit per cubare, nec dominis suis jam prius debuerit servire. Quare restitui, Mss. et Edd. Vett. consentientibus, *alium*, sive 'per reliquam noctem usque in sequentem diem,' sive 'in alterum diem,' ut ait pag. 60. ubi idem in nonnullis editis error. Sicut et lib. ix. p. 183. 'altera die,' in Ms. *alta*. Apoll. Rh. l. ii. 176. *ἡμασι δ' ἄλλῃ*. i. e. postero, sequenti die. Illustrat 'infusum soporem' Heinsius ad Sil. lib. viii. 121. 'Namque asper somno dirus me impleverat horror:' legens: *Nam somno aspersam*: ubi tamen potius scribendum: *Nam mane summo* ex l. iii. 200. vel, *Nam pressam* s. Oud. *Sopor infusus; etiam in altum diem nos attinuit*] Seneca Epist. cxxii. 'Turpis qui alto Sole semisomnus jacet.' Nec male heic legas, *in multum diem*. Infra lib. iv. 'Ut usque diluculum, imo et in multum diem,' &c. sic Cicero, 'in multam noctem vigilare,'

Apul.

6 L

in Somn. Scip. *Pric.*

Attinuit] In utroque Flor. est *obtinuit*. Sed 'adinere' est, detinere. Lib. iv. init. 'Nec me compascuus cœtus adtinere potuit.' De Mundo pag. 722. 'Conjuges copulæ ordinatæ vicibus adtinentur.' Sept. de B. Tr. v. 2. 'Amici, &c. patria adtinuere in hunc diem.' *Oud.*

Ad hunc modum transactis voluptarie paucis noctibus, &c.] Scribendum puto, *haud paucis noctibus*. Supra lib. ii. 'Ad ejus noctis exemplum similes adstruximus alias plusculas.' *Pric.*

In arem sese plumaturam] Gellius ix. 4. 'Corporibus, &c. avium ritu plumantibus.' *Idem.*

Et ad suum cupitum sic devolaturam] 'Ad suum amabilem' 3. Esdræ 4. 24. vetus Interpres. Infra lib. vi. 'Ne cum sua cupita conveniret.' *Idem.*

Ad tantæ rei speculam] *In t. r. sp.* etiam Oxon. et Par. *spectaculum* D'Orvill. Suspecta mihi est vox *specula*; quæ syllaba prima brevi (nam prima brevi est *parva spes*) nihil aliud significat, nisi locum, unde quid prospicitur: quomodo Auctor adhibuit ipse lib. ii. p. 47. 'Solem ipsum de specula candelabri intuetur.' Pro *spectaculo* vero, quod hic sensus requirit, utitur aliquoties *τῷ spectamen*. Lib. iv. p. 77. 'funestumque spectamen adspexi:' ubi olim edebatur quoque, *spectaculum*. L. vii. pag. 141. 'Hercules memorandum spectamen.' Hic tamen mallet, *speculamen*, facillimo errore in *speculam* decurtatum. Prudent. Apoth. vs. 20. 'hebes intuitus speculamine glauco.' *Oud.* *Ad tantæ rei speculam, &c.*] Palat. et Oxon. Mss. *In tantæ r. s.* *Pric.*

Pag. 57 *Suspensio* v.] Lib. v. 'suspensis per formidinem gressibus.' Claudianus de Statu Animæ lib. i. 'suspensio vestigio iter temptare.' *Elmenh.* Vide Abresch. ad Aristæn. lib. ii. Ep. 7. *Oud.*

Insono vestigio me perducit. Ipsa

per rimam] *Fux. in sompna.* Oxon. et *jam ins.* Dein *que* exsulat ab Edd. Bas. pr. Colv. Vulc. Wow. Ac male vulgo plene distinguitur post *perducit*. Nam auctoritate Codd. Lips. Pith. Guelf. Palat. Oxon. Reg. *Fux.* D'Orv. scribendum est, ut exhibui, *perducit ipsa, perque rimam.* *Idem.* *Suspensio et insono vestigio*] Seneca *Œdipo*: 'Suspensa plantis efferens vestigia.' Ἡρέμα, καὶ κτύπον χάρις βαδίζουσα, ut apud Aristænetum illa. Seneca alter Epist. lvi. 'Cujus aures ne quis agitet sonus, omnis servorum turba conticuit, et suspensum accedentium propius vestigium ponitur.' De Scylla Virgilius Ceiri: 'Suspensa levans digitis vestigia primis Egreditur.' Quintilianus i. Declam. 'Gradu suspensio ponere certa vestigia.' Ovidius i. Fast. 'Vestigia furtim Suspensio digitis fert taciturna sono.' Maximianus iii. Eleg. 'Suspensos ponere gressus, Et tota nullo currere nocte sono.' Infra hic lib. v. 'Nudo vestigio pensilem gradum paulatim minuens.' Euripidis Orest. Σίγα, σίγα, λεπτόν ἔχνος ἀρβύλης Τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε, μὴδ' ἔστω κτύπος. Lucianus in Deorum Dialogis: Ἀσφῳητὶ, καὶ ἐπ' ἄκρων τῶν δακτύλων βεβηκυῖα. Onomast. vetus: 'Insonus, ἄφωνος.' *Pric.*

Spectare] Pessime Basil. contra omnes Mss. et Edd. Vett. *spectare* intruserunt pro *arbitrari*, retinueruntque Colv. Vulc. Wow. *Arbitrari* Plauto, aliisque, et Nostro inprimis est *inspicere*. Lib. iv. pag. 72. 'antiquæ domus fortunæ arbitraturus.' Lib. vii. init. 'arbitrabar ejusmodi consilium caperent.' Lib. x. 'coram arbitratur.' Vide *Elmenh.* Indicem. Hinc passim *arbitri* vocantur inspectores seu speculatores. Vide *Taubm.* et *Pareum* ad *Plautum*, Comment. ad *Vell.* lib. ii. cap. 14. *Heins.* ad *Ovidii* lib. iv. Met. 224. *Munker.* ad *Argum.* l. v. F. 3. *Oud.* *Perque rimam ostiorum jubet me spectare quæ sic*

gesta sunt] Petronius: 'Per rimam foris speculari diligentissime cæpi,' &c. Infra lib. ix. 'De rima quadam prospiciunt sanum me atque sobrium, &c. consistere.' Heliodorus lib. vii. Προσεστὼς ταῖς θύραις, καὶ διακύψας διὰ τῶν ὀπῶν καθ' ὅς διήνηκετο ἡ ἄλυσις, εἶδε τὰ γινόμενα. *Pric.*

Et arcula quadam reclusa, &c.] De 'arcula' Magicis adhibita olim ad Apologiam dixi. *Idem.*

Inde depromit] Fortasse, *indidem promit.* Plant. Pseud. Act. i. Sc. 4. 'Quod si opus siet, ut dulce promat indidem, ecquid habet?' *Brant.* Sed sequitur, 'indidem egesta ping.' Temere nimis Scriverius hic Brantii conjecturam in contextum recepit, ejectione mox τῷ *indidem*: et quia in Pith. Cod. est *atepindidē*, conjecit male vir doct. *et e pyxide.* Ceterum vocem *pyxida* restituendam puto Valer. Flacco lib. vii. 334. 'Hæc dicens, qua non velocius ulla Pestiferam toto nec quicquam lumine lustrat.' Substantivum *cistam* vel simile requiri, recte ibidem docuit Burmannus. *Oud.*

Indidem egesta unguedine] Hinc 'unguentaria' id genus mulieres dictæ: ita et Canidiam Horatii Scholiastes vocat. *Pric.*

Africata] Lipsiano Cod. accedunt Pith. D'Orvill. cum Edd. post Colvium. Sed in ceteris *adfacta, adfrictis, adfricta* cum Edd. Vett. quod revocavi, licet et altera terminatio in hoc participio non sit rara. Sed pag. 59. 'perfricui membra.' Plura vide mox ad τὰ 'defrictis pupulis.' *Oud.*

Ab imis unguibus] Speciem adagionis habet hæc locutio, et a Plauto est Epid. 'Contempla, Epidice. Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissima.' Plutarchus de virtute Alexandri: 'Ἀλεξάνδρου δὲ εἰ μὴδὲν ἄλλο, τὸ σῶμα ἰδοὺ κατατετραμένον ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν διακέκοπται. Petronius: 'Hoc ergo remedio mutemus colores a capillo us-

que ad unguēs.' B. Ambrosius Officiorum lib. ii. 'A vestigio pedis usque ad verticem.' *Cole.* In D'Orvill. *usque ad*, ut Cic. pro Rose. Com. cap. 7. 'Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum.' *Prudent.* περὶ στεφανῶν Carm. i. 110. 'Ungue ab imo usque ad capillum salva reddit omnia.' Plura vide in Comm. ad Petron. cap. 112. Sed *adusque* frequens esse Appuleio, vidimus alibi. *Oud.*

Sese totam, &c. perlinit] *Perlita* exaratur in Reg. Fux. Pal. Par. forsan et aliis. Nam ita producit Vossius de Anal. lib. iii. c. 5. de passivis active acceptis, quasi nulla hic esset varietas: de quibus infra dicemus. Sed si *perlita* hic vera sit lectio, quod admodum est probabile, (jungunt enim *perlita, multumque collocuta*), malim capere per ellipsin Græcissantem, ut dicitur, 'perlinitur membra,' 'induitur corpus,' sive vim verbi medii, quam Belgice exprimis per *hebbende*, ut præteritum activum exprimamus: ut census *dilectam*, et alia viri κριτικῶτάτοι exponunt. Adi quos laudat Burmann. ad Ovid. lib. i. ex P. El. ii. 140. et Miscell. Nov. Lips. vol. iv. t. iv. pag. 713. *Idem.*

Cum lucerna collocuta] Bert. *locuta.* In D'Orv. *per lucerna*; quod credi posset corruptum ex *pro luc.* sive ante, et coram. Sed lucernam allocuta videtur, tamquam oraculum, vel Sibyllam, ut vidimus lib. ii. pag. 28. Et de hoc constructionis genere egi ad Cæs. lib. vii. B. G. cap. 47. 'Quaecum erat concionatus,' et passim, 'loqui cum Deo, queri cum fortuna.' *Idem.* *Multumque cum lucerna secreto collocuta*] Lucerna secretorum tenacissima habita, utpote quæ cum omnia videret, nil foras eloqueretur. Apud Aristophanem in Ecclesiâz. mulier lucernam alloquens: Καὶ ταῦτα συνδρῶν, οὐ λαλεῖς τοῖς πλῆσιον. 'Ἀνθ' ὧν συνοίσει καὶ τὰ νῦν βουλευέματα. *Pric.*

Membra tremulo succussu quatit] Euripides Ione: Εὐπτερον δέμας ἔσεισε. *Idem.*

Quis leviter fluctuantibus] Sic recte Mss. cum Basileensibus et seqq. Antea edebatur minus bene, suffragante tamen unico Guelferb. *leniter*; quod est tarde, placide, ut lib. i. pag. 14. 'lenis fluvius:' ubi vide. Hic assiduum motum et tremulam celeremque agilitatem designat: adeoque *leviter* est legendum. Sic Varro apud Priscian. lib. x. col. 878. 'dulcis levis unda saporis.' Horat. Epod. xvi. 48. 'levis crepante lympha desilit pede:' ubi Cuningh. edidit *leve*. Plura dicam ad lib. vi. pag. 123. 'amator levis in pinnas se dedit.' *Oud.*

Fit bubo Pamphile] Ovidius de Cygno in avem sui nominis verso: 'Penna latus velat, tenet os sine acumine rostrum, Fit nova Cygnus avis.' Metam. ii. *Pric.*

Sic edito stridore querulo, jam sui periclitabunda, paulatim terra resultat] Isidorus Orig. xii. 7. 'Volucres pinnarum auxilio moventur, quando se aëri mandant. Periclitabunda sui est, libratīs brachiis,' ut infra hic simili argumento loquitur. Nota et *stridorem querulum* dum levaret se. Suidas in Χαλδαϊκοῖς ἐπιτηδεύμ., de Isidoro: 'Ἐπεδείκνυε τὴν ὁδὸν τῆς μυχίσεως, ἄλλων τε καὶ στρουθῶν, καὶ μικρῶν τούτων καὶ κατοικιδίων τῆς πτήσεως, ὅσα ψοφοῦσι ταῖς πτέρυξι πρὸς τὸ πέτασθαι ἐγειρόμενοι. *Idem.*

Magnis suis artibus volens reformatur] *Magis* prætulunt Groslot. Meurs. Exerc. Crit. lib. iv. c. 17. Piccart. Per. Crit. c. 4. cum Edd. Scriv. et Flor. Atque ita Virg. Ovid. Plin. alique, et ipse auctor in fine hujus libri: 'artis magicæ suspicione.' Et de harum vocum confusione adi Burm. ad Lucan. lib. iii. 431. Sed repugnat Pricæus, et alibi 'magnas artes' a Nostro conjungi docet. Certe magia eleganter ita potest vocari.

Magnus enim non raro significat potentem pollentemque, quæ sunt perpetua magicæ epitheta. Hinc 'Magni Dii,' et alia. Si quid mutandum, mallem: *magis suis artibus*. Ovid. lib. i. Am. 8. 5. 'Illa magas artes, Ææaque carmina novit.' Apud Plinium lib. xi. cap. 37. § 79. pro *magicis*, inveni in quinque Mss. Bibl. Leid. 'Lapilli Chelidonii magis narrati artibus.' *Μάγοις ἐπεδαῖς* Sosiphanes apud Schol. Apoll. iii. 533, 'Magna' pro 'maga' ita corrupte in nonnullis lib. vi. p. 120. ac passim 'magis' et 'magnis' permutantur. Vide Drak. ad Liv. x. cap. 40. Perperam vero Brantius conjecit *solens*, quod etiam oræ Ed. Colv. adlevit Lipsius. Crebro hoc participio utitur Auctor pro 'sponte,' 'ultro.' p. 55. 'ex animo tibi volens delictum remittam.' 56. 'mancipatum teneas volentem.' Lib. ii. p. 29. 'ultro gestirem tali me magisterio volens tradere.' Lib. iv. p. 71. 'qui manu socia volens occumberet.' Lib. iv. p. 85. 'idque unum et præ omnibus unicum volens effice.' Et sic sæpissime. Nec secus alii passim. Consule Virg. G. iii. 129. 456. Æn. v. 219. ibique Heins. eumque et Drak. ad Sil. Ital. lib. xi. vs. 445. item ad Vellei. lib. ii. cap. 62. 'a volentibus acceperant.' Immo hic *volens* Appuleianum esse docent seqq. 'At ego,' &c. pro quo D'Orvill. de more ejus librarii perperam, ac *ego*. *Oud.* *Magnis suis artibus]* Male ex Ms. Elmenhorstius, *magicis* s. a. Simillimum errorem erravit etiam Meursius, qui pro iis Apologetici, 'Si magnum putarem caducum dejicere,' &c. volebat *magicum* scribi. Infra lib. iv. 'Magnis artibus magnam opulentiam dissimulabat:' et viii. 'magnæ artis homo.' Sic loqui amat Noster. *Pric.*

Præsentis tantum facti, &c.] Flor. et Bert. p. tamen f. Quod et mihi placet pro *nilominus*, perpetua confusione, ut jam monitum lib. ii. p. 40. Vide ad Cæs. lib. i. B. G. c. 32. lib.

rv. p. 71. 'Alcimus solertibus cœptis, tamen,' &c. Lib. v. p. 91. 'tamen memineris:' ubi itidem substituerunt *tantum*. De vi hujus vocis, omisso in præcedentibus, 'quamquam,' 'etsi,' 'licet,' adi Coll. Drakenb. ad Liv. lib. xxxvii. 25. *Oud*.

Quidvis aliud] Idem Ms. *quidvis ali-*
us. An *quivis alius*? Colv. Inepta hæc est conjectura. *Quidvis* de homine, ut Græce, *πάντα μᾶλλον*. Ita passim 'id,' 'quid,' 'quod,' &c. Consule Heins. ad Ovid. Ep. Her. vii. 168. xii. 31. Burm. ad Phædr. lib. v. in f. Cort. ad Plin. pag. 88. 475. 589. Duker. ad Flor. lib. iv. 2. 79. Virg. Georg. i. 36. 'quidquid eris,' Liv. lib. xxx. c. 30. 'quod ego fui ad Cannas, id tu hodie es.' Justin. lib. xviii. c. 3. 'quod ipsi non erant, liberos procreant.' Nemes. Ecl. iv. 21. 'nec hoc semper eris.' Lucan. lib. v. 729. 'quod nolles stare sub ictu, Conjux sola fuit.' vii. 689. 'quid fueris, nunc scire licet.' ix. 537. 'idem, quod Carcinus ardens.' Unde patet, me bene emendasse ex Mss. quibus accedunt plures, dein a me visi, item aliquot Cortii et Burm. illis licet invitis, lib. ii. 231. 'Contentus, quod Sylla fuit:' sive ea victoria et potentia, quam habuit Sylla, rerum potens. Male explicat locum Burmann. de quo alias. Ad Nostrum redeo; in quo nequaquam *quivis* habet locum. Nam etiam se aliud quid, quam hominem fuisse, indicare voluit forsitan, ut Auson. Epig. vii. 'Dic, quid erit Marcus jam fata novissima functus, &c. Sed taurus, non mulus, &c. Sed scarabæus erit.' Sic et infra lib. xi. p. 261. 'Exsulta, ter futurus, quod alii vix semel conceditur.' *Oud*. *Quidvis aliud magis videbar esse quam Lucius*] Meursius Exercit. Critic. 'quidvis magicis suis:' satis importune. *Pric*.

Sic exterminatus animi] Miror, Elmenhorstium hic non consuluisse veteres Edd. Deprehendisset tum istud

externatus nusquam legi, nisi in Edd. Vulcanii et Wowerii, ex conjectura J. Gulielmii lib. iii. Verisim. c. 4. et Groslotii, sed dein retentum. Quod non renuerem, si in Mss. reperiretur, ut ostentat sane Collatio Cod. Paræani. Ἐξω φρενῶν passim Græcis, ut Herodiano lib. iii. cap. 11. Longo Past. p. 137. Ed. M. Glossis. Ac sic Pricæus in Apol. pag. 111. Heins. ad Ovid. lib. i. Met. 641. 'externata refugit' citant. Adde Catull. c. lxiii. 165. 'externata malo:' et vs. 71. 'externavit luctibus.' Verum, cum Flor. Oxon. Reg. Fux. Guelf. Lips. D'Orv. Palat. cum Edd. Vett. et Colv. ac Scriv. servant *exterminatus*, sive, ut ait pag. 100. Ed. Pr. 'extra terminum mentis positus,' et *externare* sua vi idem videatur nonnullis, quod *exterminare*, de quo ad Apolog. p. 108. Ed. Pric. restitui *exterminatus*. Sic enim fere dixit quoque Ovid. lib. ix. Met. 409. 'Exsul mentisque, domusque.' Tertull. de Spectaculis: 'sexum pudoris exterminans:' quem locum profert bene Salm. ad Pall. cap. 4. 'mentes fugantur.' Pro sic in Oxon. sed. Pro animi in Pal. Guelf. cum. *Oud*.

Atque atton.] Non *atque*, sed *et* scriptum fuisse verosimile. Nam in aliis de erat τὸ *atque*. Lindenbr. Dubium fere relinquit Lindenbr. an Florentini istud *atque* præferant. Nam in ceteris Mss. haud comparet, neque in ulla Ed. ante Vulcan. uti nec in Wow. nec est necessaria copula, Appuleio sæpe ἀσύνδετα participia jungente. Vide ad lib. hujus pag. 49. Is tamen copulæ defectus fuisse causa videtur, cur Meursius sequentia *attonitus in am.* voluerit induci, ut glossam, lib. iv. Exerc. cap. 17. Sed de Synonymorum exaggeratione Nostri adi ad pag. præced. *Oud*.

Attonitus] Mirum est, istas voces in *ament.* tam secure Pricæum præterisse, quasi nusquam exstarent: quum solus eas e textu ejecerit Vulcanius;

dum ceteri ediderunt, *adtonitus in amentiam*, Scriv. in *amentiam adtonitus*, Basil. pr. et Floridi cum Flor. Mss. in *amentia*. Sed reliqui Codd. O. dant, in *amentiam*. Rectius, quod ideo restitui. Sive ad *amentiam usque*. Lib. I. p. 6. 'in stuporem adtonitus.' Lib. III. p. 49. 'In contrariam faciem obstupefactus.' Lib. VIII. p. 159. 'exsultantes in gaudium.' Plura vide ad lib. I. p. 3. 'in molliorem decorus.' Alio sensu 'in aliquid' vel 'aliquo attonitus' Auctor utitur; de quo infra. *Idem*.

Vigilans somniabam] Plautus Capitis, Scena, Jupiter supreme: 'hic vigilans somniat.' Sulpicius de obitu Martini: 'vigilans dormire te sentias.' Terent. Act. v. Scen. 5. 'Num ille somniat ea, quæ vigilans voluit.' *Elmenh.* *Somniabar* est itidem in Reg. Fux. Pith. Palat. D'Orvill. quod vix putem, esse de nihilo. Ut enim multa Deponentia deinceps in solo usu fuere, quorum etiam activa Veteres adhibuerant, sic e contrario videntur multa dein fuisse in usu sola activa, quorum deponentia Antiqui, quorum sedulus est nimisque ruspator Apuleius, etiam usurparunt. Sic I. VIII. pag. 160. 'Quiesce securus, beate somnia.' in Mss. O. et Edd. Vett. *somniare*. L. X. p. 220. in Mss. 'dejerantur utrique.' In Flor. N. 16. 'murmurari,' de quo itidem vide ad Cæs. lib. I. c. 39. B. G. et Voss. Anal. III. c. 5. *Oud*.

Defricatis] D'Orv. *districtis*. vitiose. Vide ad I. II. p. 37. 'perfrictis oculis:' et supra, 'adfricta ung.' Sic 'defricare dentes,' de quo Heins. ad Ovidii I. III. Art. 216. 'dentes defricuisse velim.' Sic quoque legendum e Cod. Sangerm. in Colum. I. VI. c. 33. 'Cicatrices oculorum jejuna saliva et sale defricatæ:' non *defricatæ*. *Idem*. *Pupillis*] Oxon. *papillis*, Pith. D'Orv. Edd. Junt. pr. Colv. *pupillis* cum Beroaldo in notis, Vulc. Wow. *Pric.* ac Flor. *pupullis* in Glossis Græ-

co-Latinis. At reliqui Mss. et Edd. cum Gulielmio in Veris. habent *pupulis*. Quod ubique præferendum existimo apud Nostrum; dum crebro variatur in Mss. et Edd. I. VI. p. 118. I. VIII. pag. 161. I. X. p. 235. licet *pupilla* sit constanter apud Plin. I. XI. c. 37. § 55. Sed *pupula* Lucretio, Horatio, Ovidio, aliis. Vide ad Ovid. I. I. Am. 8. 15. 'oculis quoque pupula duplex fulminat.' Cannegiet. ad Avian. F. XIII. 6. Comm. ad Arnob. I. II. p. 46. 'nostris in pupulis sidant.' Gell. lib. IX. c. 4. 'pupulas in singulis oculis binas habere.' Et sic Mss. Capitolini in v. Pertinac. cap. 14. item Mss. et Edd. meliores Solini p. 25. 37. 48. 51. Isidor. I. XI. Orig. c. 1. 'Pupilla, &c. hanc plerique pupulam vocant. Vocatur autem pupula, quod sit pura et impolluta, sicut puella.' Sic leg. e membranis Leidd. Vulgo ubique, *pupilla*. *Idem*. *Defrictis diu pupillis, an vigilarem scire quarebam*] Horatius: 'Vigilansne plo-ro?' Scholiastes: 'Sic incredibile dicit factum, ut sibi somno simile videatur.' Ait, *defrictis pupillis*: quod solent nempe qui e somno evigilant. Philostratus IV. 6. "Ὅσπερ ἀφύπνισεν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐτριψε, καὶ πρὸς τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου εἶδεν." Petronius: 'Et pueri deterisis paulisper oculis ad ministerium redierant.' *Pric.* *Defrictis pupillis*] Perfrictis oculis multa frictione, quod facere solemus ad somnum excutiendum. Lucianus: ἐγὼ δὲ ὄνειρον ἐκεῖνο οἰομενος ὄρων, τοῖς δακτύλοις τῶν ἐμαντοῦ βλεφαρῶν ἡπτόμην: hoc est: 'Ego somnium illud videre me existimans, digitis palpebras oculorum meorum perfricabam.' Est autem *pupula*, et per diminutionem *pupilla*, oculorum media, in qua vis speculi adeo absoluta est, ut totam imaginem reddat hominis. Fæminas omnes ubique visu nocere, quæ duplices pupillas habeant, auctores sunt Plin. Cic. Solinus. Hinc illud Nasonis: 'oculis quoque pupu-

la duplex Fulminat.' Beroald.

Reversus ad sensum præsentium] *Præsentium* est in D'Orvill. quod recepit Scriverius. Satis temere. Verissima est lectio *præsens*, sive quum ad me redieram. Vide Pricæum ad l. II. p. 24. 'Evigila, et tecum esto.' p. 37. 'Sic inanimis pæne ibi non eram.' ad lib. VI. p. 118. 'Quamvis præsens corpore, sensibus tamen aberat.' Et sic Auctor cum aliis dicit: 'animo præsentī esse,' et 'apud se esse.' *Oud.*

Arrepta manu Fotidis, et admota lumbis meis] Nicetas in Isaacio Angelo et Alexio Filio, de Isaaci adulatoribus: 'Ἐνίστε δὲ καὶ τὰς ἐξηθρωμένους (αὐτοῦ) χεῖρας περιπτυσσόμενοι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὰς προσάπτοντες, &c. Chrysostomus Homil. VIII. in Ephes. de Pauli vinculis: 'Si illis temporibus vixissem, amplexus ea essem audacissime, καὶ ἐπὶ τὰς κόρας τὰς ἐμὰς ἔθηκα.' Julianus Epist. XI. de Jamblichi literis: 'Ὡς ἔλαβον, ἐφίλουν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσήγον. et Epist. 60. ad eundem: 'Ὅσακις μὲν τῷ στόματι τὴν ἐπιστολὴν προσήγαγον! &c. εἶτα ἐπέβαλον τοῖς ὀφθαλμοῖς! Pric.

Per istas tuas papillas] *Pupillas* legit Lipsius (lib. I. Elect. 18.) refertque ad modum rogandi per oculos. *Brant.* Sic etiam Hansenius de Jurejur. Veterum; immo edidit Floridus: Ut ita suos oculos, quibus Fotidis manum admoverat, vocet; quia ei addicti et mancipati erant: et quia jurare solebant per oculos. At durissime eas vocasset *istas suas*; et *pupulas* potius scribebam quam *pupillas*. Sed et statim pag. seq. jurat per 'Fotidis capillos.' Multo magis jurare eum decet per ejus *papillas*, quibus in servilem modum se addictum testatus erat p. 56. Immo sic Psyche jurat et per Cupidinis sui 'capillos,' et per 'pectus ejus fervidum,' l. v. p. 97. Bene igitur *papillas* vindicat quoque Pricæus. *Oud.* *Per istas tuas papillas*] Hansenius libro de Jureju-

rando Veterum, *pupillas* substituit: qui sapit nil mutet: supra hic ad hanc ipsam ancillam: 'Sic tuis istis micantibus oculis, &c. et fragrantibus papillis in servilem modum addictum teneas,' &c. *Pric.*

Meæ Veneri] Virgil. Eclog. III. 'Parta meæ Veneri sunt munera.' Servius: 'Meæ amicæ.' *Idem.*

Pignoratus assistam tibi] Ego ita corripo: ut meæ Veneri Cupido pinnatus assistam tibi: ut sit sententia, mun-diter pureque explicata, hoc intellectu: Perfice, inquit, ut ego ita hoc unguine transfigurer in avem, sicut Pamphile in bubonem reformata est, ut ego pinnatus alatusque fiam apud te, hand secus quam Cupido Veneri pinnatus assistit. Optat enim pinnatus et volaticus factus assistere Fotidi, perinde ac suæ Veneri: sicut Cupidines alati præsto sunt matri. *Beroald.*

An, inquit, vulpinaris] Colvium bene secuti sunt Wow. Scriv. Pric. et Flor. utri, si Flor. Pith. et Bert. excipias, præbent mei Codd. *an.* Natum est *ain* ex eo, quod *vulpinaris* adjective sumserant, cum sit sec. persona verbi *vulpinari*, sive more vulpino dolose agere. confer Nonium pag. 46. Ed. Merc. *Oud.*

Amasio] D'Orv. *amasie*, sicut vulgo dicitur 'amasius.' Sed l. VII. p. 147. 'Festivus hic amasio:' ubi idem Cod. *amasius*. Apud Prudentium tamen Carm. X. *περὶ στεφανῶν*. vs. 182. constanter in Mss. est: 'Amasionum comprimuntur fraudibus.' Fux. *occasio*. *Idem.*

Meque sp. asciam cruribus m. illidere comp.] Proverbialis hic etiam sermo, similis Plautino, Milite: 'Verum enim tu istam, si te Diū ament, temere hanc dedolas tabulam! Tuis nunc cruribus: capitique frandem capitalem hinc creas.' *Colv.* D. Augustinus de Genesi contra Manichæos: 'Ne quum volunt verbis sacrilegis concidere veritatem, quam videre

non possunt, redeat illis securis in crura.' Adi Beroaldum, et Comm. ad Petronium cap. 74. 'Ipse mihi asciam in crus inepgi.' Inepte *Asiam* Edd. Rom. Vic. Bas. pr. *asteam* Fux. *asceam* Lips. In Oxon. Pal. D'Orv. *a scena*. Pro Var. Lect. Oxon. *aseam*, et dein *clunibus*. Pith. *aseam curribus*. D'Orv. *mei*. Oud. *Asium*] Emendo *asciam*, ut sensus ex illa vulgata usitataque sententia eliciatur: Vis ut ego mihi met malum conficiam, siquæ ipsa auctor mei doloris: si enim te fecero volaticum pinnatumque, tuque mox alio devolaveris, quem poterò tunc ego incusare, nisi meipsam, de infortunio meo? Nam qui sibi suisque met cruribus suapte sponte *asciam* impingit illiditque, neminem nisi se potest accusare: cum ipse crurifragii sibi met auctor extiterit. Est enim *ascia* ferramentum fabricæ materiariæ, quam primus invenit Dædalus, ut docet Plin. qua solet interdum materiarius faber per incuriam sua ipsius crura concidere. Hieronymus *asciam* eleganti vocabulo dolatorium nuncupat, a dolando scilicet, lævigandoque. Ab *ascia exasciatum* opus dixit Plaut. pro perfectum, expositumque. In hanc ferme sententiam est illud Plauti ex Milite: 'Temere haud edolas tabulam tuis nunc cruribus.' Beroald.

PAG. 58 *Siccine me vix a lupis conservo Thessalis*] Salmasius legebat, *siccine meum ipsa lupulis conservo Th.* Vellem scire, quo sensu Scriverius expresserit scripturam Mss. Lips. Guelf. et Palat. *siciner*, pro quo, vel *siginer*, quod est in Pith. et Edd. primis, reposuit Beroaldus, seqq. Junt. pr. et Bas. pr. *saguiet* pro saginate, pinguis. Satis ridicule. *Siccine* verissime Ald. Junt. post. Colin. et alii reposuere, ut præter Flor. et Urs. ostendant Oxon. et D'Orvill. lib. ix. pag. 171. 'Siccine vacuus et otiosus.' Sil. lib. ix. 25. 'Siccine sic inquit: id quod aliis quoque locis intrudere

conati sunt eruditi. Vide Sciopp. lib. ii. Susp. Lect. cap. 10. Forsan ob litteram *r* reliquit Auctor: *Siccine ergo*. Deinceps *me vix a lupis c.* est in Reg. Oxon. Pal. et Edd. Colv. Vulc. Wow. Scriv. *me vix a lupulis* in Florent. Edd. Elm. Pric. sive, ut exponunt, meretricibus, quas *lupas* vocari notum est, quæ insectarentur saginatum Lucium alitem, et sic in capto eo perderet Fotidem. 'Perfidas lupulas' vocat Auctor Psyches sorores lib. v. pag. 95. At mihi non probant se hoc loco *lupæ*, in quo non est sermo nisi de Lucio in avem transformando. Primo igitur pro *me vix a* rectum esse existimo, quod legitur in Ms. Bertin. Pith. Edd. primis, item Ber. Junt. Ald. *meum ipsa*, ut corruptionis causa fuerit scriptura *ixa* pro *ipsa*; uti legatus ille consularis Augusti *ixi* pro *ipsi* scripsit apud Sueton. c. 88. Vide et ad lib. xi. pag. 239. Dein ex *lupulis* cum Flor. Pith. Aldo, Junt. post. et Colin. fabrico, *L.* sive *Lucium pullis*. Ales factus Lucius eleganter fingitur sectatura esse pullos, non puellas, ut substituit Floridus. Quo perit omne acumen. Alites non invadunt puellas, sed sunt *pullipremones*. Neque hic intelligendi sunt *pulli*, scorta mascula, uti sæpissime, quorum sunt *pullarii*, (vide pag. præc.) sed feminea: ut apud Plaut. in Pæn. A. v. Sc. 5. 13. 'Tene sis me arte, mea voluptas: male ego metuo milvos. Mala illa bestia est: ne forte me auferat pullum tuum.' Nisi præferas Heinsianum *ululis*, quia noctua fieret. Certe non convenit *upupis*. Alio sensu est apud Plaut. Capt. v. 4. 7. De *πῶλός, ἑταῖρα*, vide Salm. ad Solin. pag. 471. Verum sic verbum *conservo* hic idoneum non habet sensum. Quare legas, suadeo, *converto*, totum locum sic constituens: *Siccine ergo meum ipsa Lucium pullis convertito Thessalis?* An ego tam stulta forem, ut meum Lucium facerem alitem in usum pullorum Th.?

quando egregie his respondent sequentia. In D'Orv. est *Thessalia*. A Regio, ut a Fux. hæc exsulant omnia. *Oud.* *Siginer*] Dictio inusitata, ignobilisque, et, ut sentio, nullius significatus: proin legere malim *saginer*, quasi a sagina et pinguitudine ducto vocabulo, ut amatorem hoc nomine condecenter appellet, quasi saginatum, pauloque habitiolem curatiolemque: nam et supra ostendit Appuleius, se fuisse succulentum. *Beroald.*

Hunc alitem factum ubi quæram] *Phædrus*: 'Ovem rogabat corvus modium tritici, Lupo sponsore: at illa præmetuens dolum, Rapere atque abire semper adsuevit lupus, Tu de conspectu fugere veloci impetu: Ubi vos requiram cum dies advenierit?' *Pric.* *Alitem factum*] Lib. iv. 'Fortissimum socium nostrum, prorsus bestiam factum.' *Idem.*

At mihi scelus] In Edd. Vicent. et Bas. pr. ac Ms. Pith. est, *aut mihi*: unde vir doctus in Mise. Obs. vol. II. t. III. p. 391. corrigit: *ast mihi*, vel *at mî*. In Reg. Fux. Lips. D'Orv. et aliis, *a me*, ut ex Beroaldi emendatione vulgo, non *at*, [Vid. VV. LL.] editur. Sed in Oxon. exaratur, *at a me*. Quomodo, vel *at mihi*, coniecit etiam Wasse. Olim putavi: *ah mihi* vel *mî*. Sed nunc censeo, unice veram esse lectionem, *at mî*. Inservit *at* inprecationibus cum subiectivo. Vide Terent. And. iv. 1. 42. Eun. III. 1. 41. Virg. *Æn.* II. 535. Justin. XIV. 4. et passim. *Depelli* autem cum Dativo personæ construi observat idem vir doctus in Obs. d. I. ex Val. Flacco lib. VI. 652. 'Nato non depulit ictus Jupiter.' Ei adde Ovidium Epist. XIV. Her. 130. 'Quam mortem fratri depulit, ipsa tulit.' Virg. lib. IX. *Æn.* 78. 'ratibus quis depulit ignes?' Forsan et Tibull. IV. 5. 1. 'Huc ades, et teneræ morbos expelle puellæ.' Nam ibi aliquorum Mss. lectioni accedit unus Leid. in *depelle*. Quod nimis temere damnavit Broukh. *Oud.*

A me scelus istud depellant cælités] 'Procul arceat altus Jupiter.' 'Procul hunc arcete furorem O Superi.' *Pric.*

Aquilæ æpsius volatibus sublimis, et toto cælo pervius] Proverb. xxx. 19. 'Via aquilæ in cælo.' Vide Florid. I. non longe ab initio. *Idem.*

Lætus armiger] Ovid. Met. lib. XII. vs. 560. lib. XV. vs. 386. Pindarus Olymp. II. et Olymp. XIII. *Elmenh.*

Post illam pinnarum d.] Beroaldus jam monuit pro *pignarum*, quod est in Edd. primis, item Basil. et Lugd. scribendum esse *pinnarum*: ut dant nunc Mss. O. (nisi quod in Bertin. legas, *post illa pignera*,) et Edd. Junt. Ald. Colin. Scripsitne Auctor: *post illam pinnigeram dignitatem*? Sic arbitrator. *Oud.* Tamen non ad *nidulum meum post illam pinnarum dignitatem subinde devolem*] In Epistolis Apollonii dictis: Οὐ γὰρ ὀπόσον πτηνῶν, καλῶν ἰδίῳν ἀπόκοιτον. Calpurnius Nemesianus: 'Vocalem longos quæ ducit ædona cantus, Quæ licet interdum contento vimine clausa, Cum parvæ patuere fores, cœu libera ferri Novit, et agrestes inter volitare volucres; Scit rursus remeare domum, tectumque subire Viminis, et caveam totis præponere sylvis.' Maximianus II. Elegia: 'Fugiant et bruta novos animalia campos, Et repetunt celeres pascua nota greges. Sub qua decubuit requiescens diligit umbram Taurus, et amissum quærit ovile pecus. Dulcis et in solitis cantat philomela rubetis, Estque suum rapidis dulce cubile feris.' Virgilius de mansueto cervo: 'Errabat sylvis, rursusque ad limina nota Ipse domum sera quamvis se nocte ferebat.' *Pric.* *Pignarum*] Lego, *pinnarum*: est enim sensus: Dii, inquit, a me prohibeant tantum scelus, ut ego non mox revolem ad meum nidulum, hoc est, ad meam Fotidem, post illam volaturam, pinnatamque deformationem. Etiam, inquit, si aquila fierem, et altiora cæli peterem, tamen ad te, o mea

Fotis, vellem remeare. Beroald. *Per dulcem istum capilli tui nodulum, quo meum vinxisti spiritum, &c.*] Paulus Silentarius: Χρυσῆς εἰρύσασσα μίαν τρίχα Δάριος ἐθέλης, Οἷα δορυκτῆτους δῆσεν ἐμᾶς παλάμας! In Cantic. Solom. iv. 9. 'Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui.' Idem.

Me nullam aliam meæ Fotidi malle] *Me abest a Regio, Fux, mea Fotide* cum Bas. sec. et Ms. legit Barthius in Advers. Recte. Non enim puto, umquam *alius* hoc sensu cum dativo construi, et bene 'novam' ait 'locutionem' Beroaldus, retinens tamen cum Stewech. Colv. et J. Mellero Palmerio in Face Crit. tom. iv. pag. 649. 'comparantibus id cum idem illi,' &c. Sed confer exempla apud Voss. de Constr. cap. 14. Gudium ad Phædri Prol. lib. iiii. 'alius Sejano.' Wasseum ad Sall. B. Jug. cap. 81. Manut. ad Cic. lib. x. Ep. 2. Fam. 'aliud libertate:' et Drakenb. ad Liv. lib. v. cap. 54. § 6. 'Expertis alia.' Quamquam fateor, in his multa esse, quæ ob eandem tertii et sexti casus terminationem nihil certi probent. Sed unum Nostri ipsius sufficiat ex Apol. p. 317. Ed. Elmenh. citatum a Colvio. *Ullus* hoc modo forsam cum ablativo etiam construitur Lucano lib. ix. 765. 'Sed qua non ulla cruentæ Tantum mortis habet:' nisi malis mecum quo, vel quam cum Burm. pro quantum, de quo vide etiam ad lib. x. p. 224. Ceterum rescripsi *malle* cum Pricæo, auctoribus Mss. omnibus, et Edd. Vett. Citra ullam necessitatem Vulcan. primus exhibuit *præmalle*. Quod sine examine secuti sunt Elmenh. Scriv. Flor. ut nempe tuerentur, credo, Dativum, et legas etiam in Edd. primis Front. lib. iv. cap. 5. in f. *Oud.* *Me nullam aliam Fotidi meæ præmalle*] In Apologia, de Pudentilla sua: 'Sed olim sua sponte a nubendo non alienam, me fortasse præ cæteris maluisse.' Ibidem in Pudentillæ

literis, Βουλομένην γὰρ με, &c. γαμήθῃναι, αὐτὸς τοῦτον ἐπεισας ἀντὶ πάντων αἰρεῖσθαι. Aristænet. i. 24. Λέγε σαφέστερον, εἰ τοῦτον ἔχειν ἀντὶ πάντων ἐθέλεις. In Andria Terentiana: 'Nil aliud volo nisi Philumenam.' Catullus: 'Unam Septimius misellus Acmen Mavult quam Syrias Britanniasque.' Idem: 'Dicebat quondam solum te nosse Catullum Lesbiam, nec præ me velle tenere Jovem.' Tibullus: 'Nulla tuum nobis subducat fœmina lectum;' et post, 'Tu modo sola places, nec jam te præter in orbe Formosa est oculis ulla puella meis.' *Pric.*

Quamquam festino] *Lege: quamque festivo.* Beroald.

Istas nocturnas aves] Seneca Epist. cxxii. 'Tam infausti ominis sunt quam nocturnæ aves.' *Pric.*

Foribus v. adfigi] Columella: 'Hinc, Amathaonius docuit quem plurima Chiron, Nocturnas crucibus volucres suspendit, et altis Culminibus vetuit feralia crimina flere.' Palladius: 'Tum omne horti spatium alba vite præcingitur, vel noctua pennis patentibus extenditur.' Hic mos etiamnum hodie apud nostrates. Colv. Superstitiosa vetustas aves inauspicatas affigebat foribus, quasi amuletum hoc esset dirarum. Columella de Re Rust. lib. x. 'Hinc, &c. Culminibus vetuit' (al. *metuit*) 'feralia crimina flere.' Vide Baptistam Pium in annot. prior. c. 33. et Andr. Schottum Observat. lib. i. cap. 12. et Casaubonum ad Theophrasti Characteres p. 283. *Elmenh.* D'Orvill. *adfigi*; de qua permutatione vide ad Lucan. lib. ii. 31. Gifan. Ind. Lucret. Heins. ad Ovid. lib. xii. Met. 179. Sed dicitur, ut 'cruci adfigere' p. 41. 'mensæ adfigere' Suet. Galb. cap. 9. *Oud.*

Minantur] Servius ad iv. Æn. 341. 'Bubo si cujus ædes insederit, et vocem miserit, mortem significare dicitur.' *Elmenh.* *Ut quod infaustis volatibus familiæ minantur exitium, suis luant*

cruciatibus] Dio Chrysost. Orat. 34. Ἀνὴρ Φρὺξ ἐπὶ κτήνος ἐβάδιζεν, ὥς δ' ἐθεόσατο τινα κορώνην, οἰωνισάμενος λίθω βάλλει, καὶ πῶς τυγχάνει αὐτῆς· πάνυ οὖν ἥσθη, νομίσας εἰς ἐκείνην τετράφθαι τὸ χαλεπόν. *Pric.*

Medela salubri p. subsistere] Bert. *medelam salubrem*, bene. *Elmenh.* Immo vero male: licet ita vulgo ante et post Colvium edatur, sed refragantibus ceteris Mss. Ed. Junt. post. Colv. Vulc. Wow. Scriv. In Pith. est, *medelam salubrem posse resistere*: unde faciebat vir doctus, *possem sistere*. Sed *subsisto* sensu τοῦ auxilior, juvo, neutraliter cum dativo personæ sine accusativo construit Auctor. Vide *Pric.* ad lib. II. pag. 38. 'peremto civi subsistite.' Lib. VI. p. 111. 'Miserandæ Psyche animæ subsiste:' et passim. Vide *Elmenh.* Indicem. et Comm. ad Sueton. Vitell. c. 5. Cl. Wasse margini adlevit *sufficere*, citra necessitatem. *Oud.*

Quamque futilibus tanta res procuretur herbulis. An.] D'Orv. *subtilibus*, Pal. Guelf. *fertilibus*. In utroque, item Pith. et Fux. (de Regio et Oxon. dubito) ac primis Edd. etiam legitur *herculis*, Guelf. *Hercules*. Inde natam male Beroaldi emendationem, *Hercules an*, expressere Junt. Ald. Colin. Bas. Lugd. Lipsianam conjecturam receperunt ceteri: ut est in f. hujus libri, et alibi. Vide Indicem. Mihi tamen videtur aliud quid latere. *Surculis* videtur Sciopp. prætulisse e lib. II. pag. 49. Ed. Flor. eamque vocem Heinsius etiam restituit Tacito lib. VI. Ann. 28. adplaudente Grævio in Epist. Corp. tom. IV. pag. 505. Vide et Salm. ad Solin. p. 106. De magicis etiam veneficiis in Apol. 'ille herbas et surculos:' et ibid. pag. 456. ex Lælio: 'radiculæ, herbæ, surculi, hinnientium dulcedines,' pag. 459. 'Vim herbarum, radicum, surculorum, et lapillorum.' Unde quis posset effingere hic *radiculis*, quas certe reddendas opinor Petro-

nio c. 88. ubi vide Comment. 'genera herbarum' e glossa illic est natum. At hic magis aridet *herbusculis*. Egregie frivolis et futilibus convenit diminutivi diminutivum. Martian. Cap. pag. 25. Ed. Grot. 'Quem licet miro semper optarit ardore, tamen via eum, &c. prælectis quibusdam herbusculis conspicata est.' Sic leg. e Mss. Vulgo *optaret* et *cum*. *Oud.* *Futilibus*] Frivolis, nugatoriisque. Futilis dicuntur homines qui silere tacenda non queunt: sic et vasa futilia a fundendo dicta, quæ lato ore, fundo angusto sunt, quibus in sacris Vestæ utebantur, propterea quod aqua ad Vestæ sacra pertinens in terra non ponitur, quod si fiat, piaculum est. Unde excogitatum vas quod stare non posset, sed positum statim funderetur. Beroald. *Herculis*] Lege *Hercules* ut sit asseveratio, per Herculem: quale est illud, mehercules, et mediussidius. *Idem.*

Immisum rore fontano] De verbi 'miscere' et compositorum constructione cum sexto casu adi. Serv. et Burm. ad Virg. G. II. 327. et ad Hirtii B. Alex. cap. 56. 'mixtam dolore voluptatem.' Sic initio lib. I. de Dogm. Plat. 'Apollinis figuratio se Perictione miscuisset:' ut legi debet e Mss. Vide ad Catal. Burm. t. I. p. 175. *Oud.*

PAG. 59. *Haurito plusc. uncto*] Hierocles de Magis apud Eusebium fol. 462. Οἱ γόητες, ἡγοῦμαι δὲ αὐτοὺς ἐγὼ κακοδαίμονεστάτους ἀνθρώπων· οἱ μὲν ἐς βασάνους εἰδῶλων, οἱ δὲ ἐς θυσίας βαρβάρους, οἱ δὲ ἐς τὸ ἐπᾶσαι τι, ἢ ἀλείψαι μεταποιεῖν φασὶ τὰ εἰρημένα. *Elmenh.* In Ms. Par. *hausto*, ut vulgo. Sed lib. II. pag. 31. 'facilis hauritu.' Lib. VI. p. 118. 'rorem rigentem hauritum.' Hinc *hauriturus* apud Juvenum, *hauritorium* in Glossis. Pro *hausi* dixit quoque Varro *haurivi*, teste Prisciano lib. X. col. 905. Voss. de Anal. I. III. c. 33. Dein Piccart. Peric. Crit. c. 19. malebat *unguenta*. Sed ut supra

pag. 57. occurrit *unguedo ἀπαξ λεγόμενον*, quidni et hic *unctum*? Burmannus allevit: f. *jusculo uncto*. Oud. *Plusculo uncto*] Onomasticon vetus: 'Unctum, ἀλειφαρ.' *Pric*.

Jamque alternis conatibus libratīs brachiis, &c.] De Dædalo Ovidius viii. *Metam.* 'Geminas opifex libavit in alas Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.' Lib. vi. de aquila Noster, 'Libratisque pinnarum nutantium molibus,' &c. Quintilianus in *Declamat.* de apibus: 'Quemadmodum aliæ libratæ pennis onera conferrent,' &c. *Idem*.

Nec ullæ plumulæ, nec usquam pinulæ] Ovidius: 'Nudos quatit ille lacertos, Remigioque carens non ullas concipit auras:' similis locutio autem infra lib. viii. 'Nec ulla capra, nec pavens damula,' &c. et vii. 'Nullæ deliciæ, ac ne ulla quidem libertas excipit.' *Idem*.

Pili mei crassantur in setas, et cutis] Bertin. p. m. *incrassentur*, Edd. Ber. Bas. *grassantur*, quæ confusio millies occurrit: D'Orv. *grossantur* e vulgari monachorum Latinitate: ac de grosso corrupto e *crasso*, adi Vossium de Vitiis Sermonis, de *crasso* Daumium de Caussis amiss. rad. Lat. Ling. c. 18. p. m. 482. in Collect. Græv. Dein in Pith. Fux. Oxon. ac D'Orv. quoque, *sed cutis*. Neque inelegans hæc est repetitio particulæ *sed*. Vide Burm. ad Ovid. *Met.* v. 17. 'Sed grave Nereidum numen, sed corniger Hammon.' Repetitum, *sed* alio scopo, videbimus ad lib. ix. p. 109. Oud.

Extimis palmulis] Florid. ii. 'Intimis palmulis, et extimis palmulis.' *Pric*.

Digiti coguntur in singulas ungulas] Ovidius de Ocyroë in equam versa: 'Tum digiti coëunt, et quinos alligat ungues Perpetuo cornu levis ungula.' *Idem*.

Et de spinæ meæ termino grandis cauda procedit] Ovid. 'Longæ pars maxima pallæ Cauda fit.' Lactan-

tius, de Opif. Dei c. 7. 'In quadrupedibus idem opifex contextum spinæ a summo capite deductum longius extra corpus eduxit, et acuminavit in caudam.' *Idem*.

Jam facies enormis, et os prolixum] Ovidius: 'Crescit et oris Et colli spatium.' Lactantius eod. loco: 'Quæ omnia' (de membris agit) 'cum sint eadem in omnibus animantibus, tamen infinita et multiplex diversitas figurarum est, quod ea quæ dixi aut productiora, aut contractiora linimentis varie differentibus comprehensa sunt.' *Idem*.

Et nares hiantes] Olim ad Apologiam pag. 113. dixi. *Idem*.

Horripilant] ὀρροτριχοῦσι. Glossarium antiquum: 'Horripilatur, ὀρροτριχεῖ.' item 'ὀρροτριχέω, horripilo.' Eundem etiam dicebant *φριξότριχα*. Suidas: *φριξότριχα, ὀρροῦντα τὰς τρίχας*. Clemens Alexandrinus Oratione ad gentes: Ἱερώνυμος ὁ φιλόσοφος καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ ὑφηγεῖται τοῦ σώματος, μικρὸν, φριξότριχα, ῥωστικόν. Horripilare igitur Græcis *φριξότριχεῖν* vel *ὀρροτριχεῖν*. Colv. Vide Ind. Elmenh. Oud. Sic et aures immodicis *horripilant auctibus*] Ovidius de Mida ab Apolline mutato: 'Nec Delius aures Humanam stolidas patitur retinere figuram, Sed trahit in spatium, villisque albetibus implet.' 'Horripilant,' pilis inhorrentibus squalent: ut infra lib. viii. loquitur. *Pric*.

Miseræ reformationis] *Miseræ form.* est in Pith. et in Edd. ante Colvinum: *miseræ ref.* in Mss. Reg. Flor. Oxon. Fux. Pal. et Edd. Colv. Vulc. Wow. Scriv. Flor. Sed *miser reformationis* cum Groslotio, Elmenh. et *Pricæo* diserte præbet Cod. D'Orvill. quod flagitat sensus. Oud.

Mihi jam nequeunt tenere Fotidem natura crescebat] Plaut. *Circul.* 'Viden' ut misere moliuntur? nequeunt complecti satis.' Infra lib. x. 'Angebar plane non exili metu, reputans, &c. quo pacto, quamquam ex ungui-

culis perpruriscens, mulier tam vastum genitale susciperet.' *Pric.*

Ac, dum cuncta corporis m. considerans, non a. m. s. a. video. *Querens, &c.*] Quia post *video* vulgo τέλειον στίγμα positum erat, et in Ms. D'Orvill. quibus accedunt Fux. Palat. Guelf. et Oxon. repereram *considero*, hic olim in Misc. Observ. volebam *considerans sum*, Græco more, quem apud optimos auctores Latinos, præter Comicos, et apud Ciceronem invenimus. Vide Comm. ad Liv. lib. IV. cap. 34. XXVII. 8. ad B. Hispan. cap. 29. Ovid. Ep. XVIII. 55. 'nox erat incipiens.' Vitruv. lib. II. 1. 'qui campestribus locis sunt habitantes.' Nostro περί Ἑρμην. pag. 634. 'est constans' in Mss. pro *constat*. Nunc nihil muto, et tantum minorem distinctionem cum Salmasio, Scrivario, et Florido colloco post τὸ *video*. Multa participia et adjectiva solent a Nostro exaggerari, et ad unum tandem verbum referri. Vide ad p. 45. Ed. *Pric.* Immo *dum* cum participio et verbo, solet tamquam per parentheses longiore inserere, ut lib. II. p. 38. 'Ac, dum in pr. pl. refovens animum et reminiscor, dignumque, &c. consentio, ecce,' &c. ubi vulgo etiam turbatur, et male post consensio τέλειον στίγμα ponitur. Lib. IX. pag. 199. 'At, dum fodiens, dum irrigans, ceteroque inc. lab. deservit, ego,' &c. Ceterum *cordis* est in D'Orvill. uti et *conquerens*, et ab eodem exsulat *me*. Oud.

Quod solum potui, &c.] De Io vacca Ovidius: 'Quos potuit solos tendens ad sidera vultus.' Noster lib. IV. 'Et, in quo solo poteram, celatim auxilium bono commilitoni ferre,' &c. lib. VII. 'Quod solum poteram, tacitus licet, seræ vindictæ gratulabar.' IX. 'Quod solum poterat, causabatur nocturnas tenebras,' &c. et X. 'Quod solum potuit, filio suo tacitum secretum apernit.' *Pric.*

Postrema dejecta labia] 'Labii de-

missis gemens,' ut in Eunuchio Terentii. Bene autem *labiam* dixit, utpote jam enormem. Sosipater Charisius, 'Labra modica, labia immodica: et inde Labeones.' *Idem.*

Ad illam] Hæc ignorat Bertinus. *Elmenh.* Hinc uncis inclusit Scrivarius. Vulgo autem jungunt *ad illam expostulabam*: pro quo frequentius dicitur 'cum illa.' Sed vel positum foret pro 'apud,' ut in Flor. n. 16. 'ad vos mihi usus venit:' ubi vide: vel ut dicitur, 'ad aliquem loqui.' Immo et sic lib. X. pag. 230. 'ad uxorem mandat' pro *uxori*. Atque huic distinctioni favet Lucianus tom. II. p. 582. Ἑποβλέπων ἡτιώμην αὐτήν. Sed alioquin copulari possent *respicens ad illam*. Lib. II. pag. 25. 'in me respexit.' Flor. lib. III. cap. 22. 'Ad Mithridatem Ponticosque respexit.' Passim præpositio additur, si de rebus agatur, ut 'respicere in diversa, ad eventum,' &c. Solin. pag. 33. 'respiciant ad auctus vel eliquia.' Male Salm. una voce, *ad auctus*. Oud.: *Ad illam tacitus expostulabam*] 'Multa putans, sortemque animo miseratus iniquam.' Infra lib. VI. 'In animo meo tacitus expostulabam.' *Pric.*

Percussit faciem suam manibus infestis] 'Terque quaterque manu faciem percussit.' Seneca cap. 6. ad Marc. 'Ingerantur lacerato pectori manus, et in ipsam faciem impetus fiat.' *Idem.*

Sed bene, facilius quod reformationis hujus medela suppeditat] Apud Philostratum v. 5. τὸ δὲ φάρμακον τῆς μεταβολῆς οὐ μέγα. *Idem.*

Exibis asinum] *Exues* edidit Scrivarius, Latinissime profecto. Adi Cel. Burm. ad Ovid. lib. X. Met. 105. 'Siquidem Cybeleius Attis Exuit hac hominem:' et quæ laudat Drakenb. ad Sil. lib. XIII. 120. 'Inde exuta feram.' Active Ovid. Ep. XIV. 108. 'Nilus Exuit insanæ pellicis ora bove,' vel *bovem*: ut mavult vir doc-

tus. Virg. *Æn.* vii. 416. 'Faciem et furialia membra Exuit : ' ubi itidem in Mss. nonnullis, *Exit et*, minus bene. Opponitur enim illi, 'induit albos Cum vitta crines.' Verum ceteri Mss. immo et Fux. e Paris. Coll. retinent *exibis*: quod bene defendit Brantius, et confirmat Priscianus pag. 559. 905. 1171. 1183. in Solino legens, *hominem exivit*, ut est quoque in Mss. Leidd. 5. quod cap. 52. pag. 57. 'homine decedere.' Sed cap. 30. pag. 41. *vitam exuunt*, e Mss. optimis legendum. Conferendus omnino Salmasius ad Solinum p. 12. 276. 709. 788. &c. docens, hæc verba sæpissime confundi. Passim autem *exire* cum quarto casu construitur. Vide præter citata ad Hirt. de B. Afric. cap. 31. Scaligerum ad Manil. lib. v. 164. 'Nunc exire levis missas, nunc mittere palmas.' Drak. ad Sil. lib. xi. 188. 'vitæ non æqua exire potestas.' Martian. Cap. p. 11. 'Tractus aërios exierat, quum subito ei vitta crinalis inmutatur in radios.' Sic lege e Mss. Isidori Glossæ: 'Missicius, qui militiam exivit.' Ita scribendum docet nota Salmasii ad Treb. Poll. xxx. Tyr. cap. 6. Sed et Auctor ipse, 'oculos exire,' lib. ix. p. 189. quæ protuli jam in Misc. Obs. v. ix. pag. 231. ad Vegetii lib. iv. cap. 21. 'turrim exeunt.' Oud.

Nec moram talem patereris vel noctis unius] Concinnius puto *τὸ ne*. Pro *talem*, quam vocem uncis inclusit Scriverius haud necessariam, in D'Orvill. est *aliquam*. Quod glossam sapit. Cl. Wasse conjecit, *talis*; Priæus, *tantulam*, ut in Apolog. 'tantulam moram impetrans.' Gell. lib. xiii. 19. 'in tantula ætate.' Immo infra lib. iv. p. 81. 'Tantulo triennio.' Lib. v. p. 150. 'nec tantulum spatium datum : ' sed ibi in plerisque *tantillum*: quod diminutivum hic quoque mallem. Vide ad lib. ii. p. 37. lib. v. p. 98. 'nec ip̄ sermone isto tantillum morata.' Lib. viii. p. 155.

'nec tantillum morati.' Et sæpe. Vide Indicem. *Nec noctis sive ne noctis quidem* etiam in Reg. Fux. et D'Orvill. *Idem*. *Nec moram talem patereris*] *τὸ talem* aut *δεκτικῶς* ponitur, (ejusmodi tamen exemplum desidero:) aut (quod malim) videtur *tantulum* scribendum. *Æn.* i. 'Haud tanto cessabit cardine rerum : ' ubi Servius: 'Aut *δεκτικῶς* dixit, ne in tantum quidem: h. e. brevi occasione cessabit.' Sic in Apologia: 'Vix ab eo tantulam moram impetramus,' &c. *Pric.*

Primo diluculo] Gellius ii. 29. 'Ubi primum diluculabit.' *Idem*.

Festinabitur tibi] *Exsulat τὸ tibi* a Ms. Par. Sed omnino retinendum esse, adscripsit Wasse ex Virgilio lib. ix. *Æn.* 488. 'Veste tegens, tibi quam noctes festina diesque Urguebam.' Adde Lucan. lib. viii. 24. 'Nunc festinatos nimium sibi sentit honores.' Oud.

PAG. 60 *Quamquam, etc. sensum tamen retinebam humanum*] Non comparet *τὸ tamen* in Ms. D'Orvill. eamque vocem, si plures addicerent Codd. lubenter omitterem. Solet enim eleganter post 'quamquam,' 'licet,' 'et si,' 'ut,' ab optimis subintelligi potius, quam addi. Virgil. lib. ii. *Æn.* 12. 'Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit; Incipiam.' Servius: 'Deest *tamen*: quia, quum præponitur *quamquam*, necesse est subjungi *tamen*.' Sed adi tu, quæ laudat Drakenb. ad Liv. lib. xxii. c. 20. 'Romani, quamquam terra hostium erat, haud cunctanter insecti.' Sed et observavi Auctorem sæpissime non subjungere *tamen*, cum *τῷ quamquam* non addidit verbum, ut lib. ii. pag. 41. 'Quamquam foribus oclusis, per quoddam foramen lanienam suscepit.' Lib. iii. p. 49. 'Quamquam jam in Orci familia numeratus, subito in contrariam faciem obst. hæsi.' Lib. iv. p. 86. 'Apollo, quamquam Græcus, propter Milesiæ con-

ditorem, Latine respondit.' Et crebro; non tamen semper. Quamquam et hic illic nonnullis Mss. exsulat, ut rursus lib. v. p. 90. vi. 127. et sic lib. ix. p. 186. 'etsi minus prudentem, multiscium reddidit:' ubi contra Mss. inseruere certe. Lib. x. p. 210. 'licet non artificii medico, cuius tamen docto:' in multis non est tamen; et alibi, ut diserte lib. v. p. 123. ubi male inculcat Stewechius. Vide plura ad Sueton. Galb. c. 3. *Idem. Quamquam perfectus asinus, &c. sensum tamen retinebam humanum*] Cicero: 'Si nemo est qui non mori malit, quam converti in aliquam figuram bestiae, quamvis mentem hominis habiturus,' &c. Augustinus de Civit. D. XVIII. 18. 'Sicut Appuleius in Libris quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut accepto veneno, humano animo permanente asinus fieret, aut indicavit, aut finxit.' Scholiastes vetus Horatii ad Epod. xv. 'Simili modo etiam Appuleius scribit animam suam fuisse in corpore asini.' Ovidius de Calistho: 'Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa.' Idem de Actæone: 'Lacrymæque per ora Non sua fluxerunt, mens tantum pristina mansit.' Homerus (a quo Ovidius) de Ulyssis comitibus: Οἱ δὲ συνὺν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, τριχὰς τε, Καὶ δέμας, αὐτὰρ τῶν νοῦς ἔμπεδος, ὥς τὸ πάρος περ. *Pric.*

Et mordicus adpetens] *Mordicus* est in plerisque Mss. ut Lips. Reg. Fux. Pal. Oxon. Par. atque Edd. ante Vulcan. item Edd. Wow. Merc. ut p. 47. 'pedibus mordicus inhaerentem.' In Flor. N. 23. 'offulam quam mordicus retinebat.' Lib. ix. pag. 201. 'mustelæ serpentem mordicus adtrahentes.' Solin. c. 52. 'mordicus comprehensa ipsorum manu:' ut est leg. Prudent. Hamart. 690. 'mordicus haustus guttur.' Varro lib. II. R. R. 7. 'equus mordicus eum interfecit.' Hyg. F. 273. 'quem equi mordici distraxerunt:' ubi vide Munker.

mordicus vel *mordicitus* illic et hic legentem. Quoniam tamen illic agitur de rebus, quæ jam in ore sunt, non quæ adpetuntur, nec de Asino est mentio, præfero hic *mordicibus*, non solum quia sic dixit Plautus, sed quia exaratur in Ms. Florentino; ut edidere Vulcan. Elm. et Scriver. Nec *mordicibus* capio adverbialiter cum Sciopp. lib. I. Susp. Lect. cap. 4. sed ablativo casu nominis *mordices* sive dentes: ut in fragm. Flor. lib. x. 'ab mordicibus ganniens ego et dentes elevans:' ut lego. Forsan et singularis apud Colum. lib. VII. c. 12. in f. 'Is mordicus comprehensus:' ubi in Ms. Sangerm. et aliis est, *modice compressus*. Juvant quoque eam lectionem Mss. Bertin. et D'Orv. *mordicitus*. Quod prave probantur Sciopp. Pricæus, Florid. ex similibus, quæ adferunt, in quibus tamen alia est ratio. Nusquam alibi sic loquitur Apuleius, et Nonius agnoscit *mordicus* et *mordicibus*, non *mordicitus*. Vide etiam Voss. de Rhet. lib. v. c. 4. De industria Auctor calcibus *ferire*, et *mordicibus adpetere* videtur junxisse. Nec tamen ideo hoc contra Mss. recipiendum erit cum J. Guilielm. lib. III. Ver. c. 13. in l. VII. p. 151. 'Cum propugnare pedibus, et arcere morsibus misello puero potueris.' Nam ita dicitur, ut 'morsibus tentare' apud Flor. lib. II. c. 11. ubi vide. Quid? quod et hic *mordicus* posse retineri, suadeat locus Nostri lib. VIII. pag. 169. 'manum ejusdam, qui gingivas meas scalpebat, digitis, mordicus adreptam, pænisime contrivi:' nisi et illic, ut verum fatear, mallet *mordicibus*, si suffragaretur idoneus codex. Sed et posset *mordicitus* a *mordicibus* derivari, ut a 'radices,' 'radicitus;' quod et crebro cum 'radicibus' est confusum. Vide loca citata ad Sueton. Vespas. c. 5. *Oud. Calcibus feriens, et mordicitus appetens*] Infra lib. VII. 'Ille terga pulposis torulis obesa conver-

tens, postremis velitatur calcibus: alius hinnitu maligno comminatus, remissis auribus, dentiumque candentium hastis renudatis, totum me comorsicat:’ ubi juncta itidem agnoscis quæ hoc loco copulata. *Mordicitus* (quod nonnulli mutatum ibant) veram scripturam puto: sic alibi, ‘publicitus,’ ‘medullitus,’ et similia Noster. *Pric.*

Quassanti capite] D’Orv. *cassanti c.* Inepte autem nonnemo legebat *cassanti*, sive in casum prono. Bene vulgatum defendit Piccart. in *Peric. Crit. c. 4.* Vide ad lib. II. p. 30. ‘capite quassanti.’ *Oud.*

Demussata temporali contumelia] Terent. *Adelph. Act. II. Sc. 1.* ‘Mussanda injuria adolescentum est.’ *Elmenh. Demussata, &c. contumelia*] Habet a Terentio: simile infra IX. ‘tacitus injuriam devorare.’ Glossæ: ‘Demusso, ἀπονοστήζω, ἀποσιωπῶ. *Pric.*

Durissimo casui meo, &c.] Virg. ‘Duri solatia casus.’ Servius: ‘Impossibilis ad mutationem.’ Infra hic lib. IV. ‘Durissimo casui meo, &c. subsiste paululum.’ *Idem.*

Ad equum illum vectorem meum probissimum] Defendi potest vulgatum e lib. VII. p. 134. ‘Me cum meo famulo, meoque vectore illo equo.’ Sed et statim sequitur, ‘equum illum meum.’ Hic tamen e glossa seu interpretatione videtur additum, uncis a Scriverio quoque et aliis inclusum. Lib. I. p. 15. ‘Quod beneficium etiam illum vectorem meum credo lætari.’ Mox, ‘præclarus ille vector meus.’ Unde discimus prave *meum* exulare a Regio. Fux. Est in D’Orv. *ad eq. illum vectorem illum.* Scribe, *ad meum vect. illum.* Modiana tamen collatio Cod. Bertin. non hic, sed statim, ‘in ductum equum,’ id nomen desiderari notaverat. *Oud. Vectorem meum probissimum*] Amare, ut VI. ‘An tu probissima puella,’ &c. *Pric.*

Milonis quondam hospitis] In Pal. *quidam.* Cave vero, cum Lipsio le-

gas *quidem*, vel cum Aldo et Grutero lib. VI. *Susp. c. 4. quendam.* Argute dicit *quondam*: quia jam Milo non hospes erat Asini, sed fuerat Lucii. *Oud.*

Hospitium, ac loca lautia] In *Mss.* omnibus, quantum scio, æque ac Vett. Edd. ante Colv. exhibetur, *hosp. ac loca lauta.* Hinc simpliciter *ac l. lautia* emendarunt quoque Sciopp. *Susp. Lect. lib. II. c. 22.* et Sirmond. ac Savaro in *Sidonio Apoll. lib. VIII. Ep. 12.* Verum cum certissimum sit *lautia* esse nomen substantivum, sive munera lauta ad victum et supellectilem pertinentia, quasi *dautia*, δαῦτια. (Vide Salm. ad *Solin. p. 612.*) et hinc Livium sæpe quidem disjunctim *loca, lautia*, sæpe tamen cum copula dicere, *loca lautique*, hinc patet non recte legi, *hospitium, ac loca lautia.* Quare Vulcan. Ed. sec. et seqq. dederunt, *hospitium, loca ac lautia*; cum hic tum lib. IX. p. 183. ‘Novus dominus loca, lautia præbuit:’ ubi certe non opus erat interponi copulam aliis *ac*, aliis *et*, putemque et hoc loco copulam esse ejiciendam. Plus semel Livius, ‘ædes liberæ, loca, lautia.’ *Loca* enim sunt idonea in hospitiiis et ædibus liberis conclavia. Vide omnino Duker. ad *Liv. lib. XXVII. c. 39.* ‘Locus inde lautique legatis præberi jussa:’ et Bos. ac Drakenb. ad lib. XLII. § 5. ‘ut ex instituto loca, lautia acciperent.’ Videntur tamen recentiores, ut Symmachus, (lib. IV. Ep. 56.) Sidonius, alique, *loca lautia* junctim sumsisse. Ex vulgari vero tum hic tum alibi scriptura, *loca lauta*, error natus est Servii Danielis ad Virgil. *Æn. VIII. 36.* ‘lautis mugere Carinis.’ *Idem.*

Sed proh Jupiter Hospitalis] Non Jovem solum alloquitur, sed et Deam Fidem invocat. Nihil igitur mutandum. Jovis *Hospitalis* sive *Ξερίου*, qui et *hospes* Ovidio vocatur lib. X. *Met. 224.* exemplis pleni sunt Veterum libri. Ipse Auctor in eadem fere re de equis ait lib. VII. pag. 143.

‘Nec Jovis Hospitalis servata fœdera :’ ac de Mundo non procul a fine, ‘Jovem Hospitalem Amicalemque’ nominari docet. *Idem.*

Et Fidei secreta numina] *Sacrata* audacter in textum recepit Scrivenerius, quo facit scriptura codicis D’Orvill. *consecrata*. Et certe quamvis maxime Fidei locus sit in secretis, unde ‘sancta Fides’ dicitur esse ‘Dea Arcanis læta’ Silio lib. II. vs. 481. ubi vide Comm. ‘tacitumque in pectore sit numen,’ ut idem ait; atque ipsa ‘panno velata’ fingitur Horatio, eique ‘obvoluta manu’ sacrificabant; (adi ad Lucan. lib. III. 314.) tamen non video causam, cur hoc loco ‘Fidei numina’ vocet *secreta*. Violabantur hic *sacra*, non *secreta*. Quid igitur, si ipsam Pal. codicis scripturam servemus? Sic enim Silio lib. XIII. 281. ‘Despectat ab alto Sacra Fides, agitatque virum fallacia corda.’ Perperam vero in Ed. Junt. post. exhibetur, et *Fides*, et *secreta numina*; quasi hic alii Dii invocarentur, quam Jupiter *ξένιος*, et ‘sancta Fides,’ ut aliis crebro appellatur. *Idem.* *Et Fidei secreta numina*] De eadem Silius: ‘Justitiæ consors, tacitumque in pectore numen.’ *Pric.*

Vector cum Asino c. conferunt] B. v. et asinus c. *conf.* Puteanus. Nescio qui Scrivenerius hinc adeo decipi potuerit, ut ita ediderit: cum sit mera notissimæ syllepsis interpretatio, frequentissimo Veteribus in usu. Vide Salm. ad Vopisc. Aurel. cap. 3. ‘Aquilifer cum vexilliferis diripnerunt.’ Burm. ad Ovid. lib. I. Met. 320. me ad Hirt. B. Afric. c. 52. ‘Juba cum Labieno capti.’ Immo ipse Appuleius adhibuit sæpius. Lib. x. p. 236. ‘Juno cum Minerva tristes, et iratis similes.’ Flor. N. 23. ‘Nox cum die differunt.’ Multus in primis hac in locutione est Septimius de B. Troj. ut monuere Perizon. in Dissert. et Wopkens. in Misc. Obs. Nov. v. I. t. II. ad lib. I. c. 13. Vide et lib. II.

Delph. et Var. Clas.

G. 20. III. 18. v. 7. Adde lib. I. c. 16. ‘præponuntur Palamedes cum Diomede.’ Sic enim Mss. tres, et Edd. Vett. quædam lib. VI. c. 2. ‘Mnestheus cum Æthra, &c. recipiuntur.’ Ita Periz. Ms. a m. pr. non *recipitur*. Quin etiam lib. IV. c. 22. ‘uti Helena cum his, quæ ablata erant, ad Menelaum duceretur.’ In Voss. et Periz. Codd. exaratur, *ducerentur*: quo probari etiam posset locus lib. I. c. 7. ‘opes cum ea adductæ essent,’ pro *advectæ*. Sed de eo alias. Nimis enim avocarer. *Oud. Capita conferunt*] Auctor Philopatridos inter opera Luciani: τὰς κεφαλὰς ἄγχι σχόντες ἐψιθίριζον. Senec. Apocol. ‘Cum vidisset capita conferentes,’ &c. Hoc Comicis veteribus ‘caput limare,’ id est, ‘jungere.’ Vide Nonnium Marcellum, et ad Matth. 27. 1. dicta. *Pric. Capita conferunt*] Quasi consilia communicaturi. Hoc fieri solet ab his, qui inter se soli seductique consultant, ne arbitri arbitrari queant. Lucian. itidem scribit, equum suum et Hipparchi hospitis asinum τὰ ὄτα κλινάσας, id est, auribus dejectis, timentes scilicet ne fœnum ipsis paratum præriperetur, calcibus promptos ipsum incursasse. *Beroald.*

Ut me præsep.] Vix est in omnibus Edd. ante Colvium. Quando necessario inseri debet et ante *dejectis*, ac tolli post *consentiunt*. Adi Burm. ad Virg. Æn. III. 8. ‘Vix prima inceperat æstas, Et pater Anchises ventis dare ventis jubebat:’ nisi statuas eam vim satis inesse voci *jam*. Vide lib. IV. p. 69. ‘Vix enim Thebas accessimus, quum,’ &c. Immo, sine ulla particula inserta, ait Virg. lib. x. Æn. 659. ‘Vix proram adtigerat: rumpit Saturnia funem:’ ubi vide Serv. Sed ut pro *simulac* habent quoque Mss. Reg. Oxon. Par. Pal. D’Orvill. recte. *Oud.*

Dejectis auribus jam furentes] Irati equi asinique non dejiciunt, seu demittunt aures, sed subrigunt et supi-

Apul.

G M

nant eas: quare omnino legendum arbitror, *rejectis*. Vide supra ad lib. II. p. 21. 'rejecto capite:' et plura de 'auribus rejectis' ad lib. VII. p. 143. 'remulsis auribus.' Beroaldus putavit, favere vulgatæ lectioni Lucianum tom. II. p. 582. Δείσαντες, μὴ τοῦ χόρτου αὐτοῖς κοινωνὸς ἐπιεσέρχωμαι, τὰ ὅλα κατακλίναντες, ἔτοιμοι ἦσαν τοῖς ποσὶν ἀμύνειν τῇ γαστρὶ. Sed ille *metui* jungit aurium demissionem. Utrumque sic fieri docet experientia: Pith. *tam f.* Idem.

Abigor ab hordeo, quod adposueram] Phædr. fabula 81. 'Asello jussit reliquias poni hordei.' Pag. 152. lib. IV. 'Ego quamquam alias ordeum tunsu minutatim semper oserim.' *Elmenh.* *Abigor procul ab hordeo, &c.*] Plaut. Curcul. 'Irascere, si te edentem hic a cibo abigat.' Horat. 'Cervus equum, melior pugna, communibus herbis Pellebat.' Fulgentius Mythol. I. 'Accidentale odium est, quod aut verbis casualiter oboritur, ut hominibus: aut comestionis propter, ut jumentis.' *Pric.*

Illi gratissimo famulo] Pal. in *ligatissimo f.* Edd. Rom. Vic. Bas. pr. *illigatissimo*: unde bene correxit Beroaldus, *illi gratissimo*, quod confirmant Mss. per ironiam, ut ante eum vocarat *prohissimum*: qua figura nihil in Appuleio est frequentius. Vide ad lib. VI. pag. 150. Cave igitur, ne legas cum viro docto ad marginem, *ingratissimo*. Oud. *Illigatissimo*] Solutissimo: vel lege, *illi gratissimo*, ut sint duæ dictiones. Famulum autem gratissimum appellat ironice, equum vectorem illum suum. Beroald.

Angulo stabili concesseram] Terent. Adelph. 'Interea in angulo aliquo abeam.' *Pric.*

L. de novo f.] *De novo*, quod exhibent Colv. Vulc. Merc. Wower. in meorum Codicum solis est Regio, Fux, Guelf. Ceteri, etiam Florentini, cum Edd. reliquis dant *denuo*. Verissime. Alterum ne Latinum qui-

dem esse monuit jam Voss. de V. Serm. lib. IX. cap. 3. Oud.

Equi perfidia v.] Haud male conjicit Brant. Sed *perfidia*, quod Elmenh. et ceteri receperunt, confirmatur a Flor. Reg. Fux, Guelf. Pal. et D'Orvill. *perfidia* est in Bertin. Coll. Voss. Edd. Vicent. et Junt. pr. quasi fuisset, *equi de perfidia*. In reliquis *perfidia*. Vir doctus adscripsit, *perfidiam dictam*. Idem.

Hipponæ dea s. residens ædiculæ] Eponam, non equorum solum, sed et asinorum et mulorum atque agasorum Deam, ubivis nunc legunt tantum non omnes viri docti, ad Juven. S. VIII. 157. ad Minuc. Cap. 28. 'cum vestra bella Epona,' (sic lego cum Heinsio. Vide Epist. Corp. tom. IV. pag. 208. et 255. 262.) ad Prudent. Apoth. vs. 197. ad Tertull. Apolog. p. 159. item Scriverius in Misc. Obs. vol. VI. p. 169. tum ex Mss. tum ex variis inscriptionibus. Quin etiam apud Plutarch. in Parall. Min. t. II. pag. 312. pro Ἰππῶναν in aliis et Ms. Petav. est Ἐπῶναν. Nam *Hipponæ* in Seguni nummo non pertinet ad hanc Deam, sed coloniam Hipponensem, p. 13. Sel. Num. licet ob *rosam*, quam manu fert, Segunus ad nostram trahat. Nuper tamen A. 1741. Cl. Bretingerus contendit, Deam illam jumentorum ubique *Hipponam* rescribendam, et Deam *Eponam* fuisse topicam ac tutelarem. Vide in Supplem. Act. Nov. Lipsiens. tom. VI. s. IV. p. 153. &c. Verum ejus sententiæ obstat, quod non solum in agro Helvetico, sed et in maxime dissitis locis, Inscriptiones inveniantur *Eponæ* dicatæ. Vide Scriverium d. I. Quamquam Barthius, Inscriptiones non curans, putet ubique legendum *Equonam* Advers. lib. XXVI. cap. 11. Et certe *Eponæ*, præter Flor. Lips. Fux. hic servarunt Reg. et D'Orvill. acceduntque Oxon. *Etpono*, Palat. Guelf. *Opponæ*, Ed. Vic. *Hepponæ*: unde sic cum Colv. Elm. et Scriverio

edidi. Nam, si jam quis urgeat vocem ab ἵππος derivari, quod tamen dubito, ex vulgari usu facile suam originem ejurare potuit; præsertim quia non equis solis, sed et ceteris jumentis Deam hanc 'præsidere' credebant. Quod tamen verbum hic perperam omnino inculcare conati sunt viri eruditi, etiam Heinsius ad Prud. qui alioquin conjecit quoque res. *adricula*: ut pag. 72. 'suggestu residentibus.' Sed constanter Mss. *residens adricula* servant, et bene vindicavit Pricæus, docens verbo huic tertium casum ab Appuleio jungi; ut supra, 'tonstrinæ residet.' Lib. IX. 'spinæ residet.' Adde lib. VII. pag. 137. 'asello, spicas gerenti, residens.' Tandem *sediculæ* prave legerunt Lips. et Gruterus lib. VI. Susp. cap. 4. ac receperunt Vulcan. et Elmenh. quia *sedes* de loco sacro dicitur. De qua egi late ad Suetonii Cæs. cap. 84. Vide et Vulp. ad Tib. I. 2. 83. 'Sedes adlisse Deorum.' Septim. de B. Tr. v. 5. Ac pejus Heinsius d. 1. et ad Ovid. Fast. v. 123. mutat in *præsiciens equili*. Non loquitur Auctor de toto stabulo seu equili, sed de media ejus pila, in cuius meditullio ait fuisse Eponam residentem *adiculæ*, ut bene observarunt Beroaldus et Pricæus. Eratque receptaculum quoddam, seu repositorium et locus, vel pilæ adpensus, vel in recessu ejus excavatus (nos dicimus *cen nis*) in quo Deæ erat imagnucula. Qualia receptacula sæpe in parietum erant recessibus; immo et multa adhuc supersunt in Ethnicorum, et Romanensium quoque, imagines colentium, delubris ac templis. Vide Pric. ad Act. Apost. XIX. 24. Fabrett. Inscript. p. 16. Gorium ad Inscr. Donii p. 38. Comment. ad Petron. c. 29. 'In *adricula* armarii lares argentei.' Idem. In ipso meditullio Hipponæ Deæ simulacrum *residens adiculæ*] De Deæ Hipponæ ortu Plutarchum in Parallelis vide. Et nota simula-

crum heic stabuli meditullio positum. Sic supra lib. II. 'Ecce lapis Parius in Dianam factus tenet libratam totius loci medietatem.' Lucianus in Amoribus: Εἶσω τοῦ νεῶ παρήμεν, ἥ μὲν οὖν θεὰ ἐν μέσῳ καθίδρυται. Virgilius: 'In medio mihi Cæsar erit, templumque tenebit' ubi Servius: 'Semper ei consecratus Numini locus est, cujus simulacrum in medio collocatur: alia enim ad ornatum pertinent.' Pro *adiculæ* Lipsius (quem ego falli puto) *sediculæ* reponit: *adricula* heic (quod nec his nec cæteri animadverterunt) non est stabulum ipsum, sed in meditullio stabuli theca vel domuncula qua Deæ Hipponæ simulacrum contentum erat. Act. 19. 24. *vaos*. ubi ex Tertulliano et Scriptore Sapient. adnotata vide: hæc tamen pro loci vilitate lignea vel lapidea fuerit. Jam vero et illi falsi qui pro *residens*, *præsiciens* volebant: *adiculæ* *residere* dixit, ut supra hoc libro 'tonstrinæ residere': infra lib. VIII. 'cubili residentes' et IX. 'Nudæ spinæ meæ residens.' Interpretes vetus Maccab. 2. 3. 23. 'Qui autem ei' (equo) 'sedebat,' &c. ubi legendum *residebat* puto. In vet. Onomast. 'Resideo, καθίσταω.' Pric. Hipponæ Deæ sim.] Hippona equorum et stabuli Dea est. Argumento est nomen: ἵππος enim equus. Tertullian. Apologet. 'Vos tamen non negabitis et jumenta omnia et equos canterios, cum sua Hippona, coli a vobis.' Illud scitu dignum est et annotatu, Deos esse quosdam, quos Antiqui *Semonas* dici voluerunt: quos nec cælo dignos adscriberent, ob meriti paupertatem, nec terrenis eos deputare vellent, pro gratiæ veneratione: quo in numero sunt Priapus, Hippona, et Vertumnus: auctores M. Varro et Placides: apud Juven. versus est ille vulgatissimus: 'jurat Solam Hæc nam, et facies olida ad præsepictas:' quem vir seculi nostri dicit

tissimus ita legit, *Solam Hippo.* ut, sicut Dido et Manto, pro Didonem et Mantonem, ita pro *Hipponem Hippo*, accusativo casu, dicamus, ex formula videlicet Græcæ declinationis. Ego de magnorum virorum iudicio, quorum auctoritas pro ratione habenda est, ut nihil ausim temere pronunciare, ita illud asserere non dubitem, quod Hippona, ut Pomona, ut Bobona, secundum formulam primi ordinis, usurpatur apud scriptores idoneos. *Ædiculæ.* Appellatione ædiculæ significatur receptaculum, et quoddam quasi loculamentum ac repositorium, quo simulachra Deorum contineri solent. In hanc sententiam Plinius in xxxvi. 'Ædicula ejus tota aperitur, ut conspici undique possit effigies Deæ, favente ipsa (ut creditur) facto: nec minor ex quacunque parte admiratio est.' Satyroglyphus quoque dixit, 'Si quis in ædicula Deus unicus.' *Beroald.*

Roseis æquidem recentibus] Gruterus l. vi. Susp. c. 4. conjecerat, *et quidem*: eamque conjecturam in textum recepit bene Scriverius: quare miror non modo L. D'Orleans ad Tacit. lib. xv. Ann. pag. 782. et Heinsium d. l. eam emendationem credere suam, sed et eruditissimum Marklandum illam sibi vindicare ad Statii Silv. Epist. lib. III. ubi in D'Orv. Cod. etiam, 'sermo equidem securus.' Alibi eodem sensu dicit, 'et certe.' Infra h. lib. 'et quidem necessario: ubi male Edd. recentiores carent τῷ et. Lib. iv. pag. 78. 'Et quidem solus: de Deo Socratis pag. 669. 'Et quidem longe superior.' Belgice, *En dat wel.* Plura dedi ad Vegetium, quæ laudat Horreus in Observ. Thueyd. pag. 495. et simul hic *et quidem* legendum monet. Adde J. M. Heusingerum in Antibarbaro pag. 403. *Oud.*

PAG. 61 *Denique*] Marklandus ibidem vult: *Tum denique*; ut *tum* ob præcedens *ornatum* exciderit. Sed

frustra. *Denique* hic significat, ut brevis sim: quando sæpe incipit ea vox periodum. Adi viros doctos ad Flor. lib. i. cap. 16. 'Denique bis floribus vernat.' *Idem.*

Pronus spei] Lib. VIII. 'Irrumpit cubiculum adulter, pronus spei.' *Pric.*

Quantum extensis primoribus pedibus adniti poteram, insurgo] Martialis: 'Stans summos resupinus usque in ungues.' Hesychius: Ὀρικυπτεῖν, τὸ ἀνατελναισθαί, καὶ ἐπ' ἄκρων ὀρύχων ἵστασθαι. Eundem vide in ἀκρίζειν, et ἀκροβάζειν. Errant autem qui heic legunt *prioribus pedibus*. Glossæ: 'In primos pedes, ἐπ' ἄκρου τοῦ ποδός.' imo et 'primores pedes' Noster lib. x. dixit. *Idem.*

Et cerv. prol. nimium, et porr. l.] Primum et desideratur in Fux. Oxon. et Palat. dein *nimium* et est in solis Edd. Colv. Vulc. Wow. pro *nimiumque*; quod est in Mss. et Edd. O. E. Gneif. nihil adnotatum. Errat enim Pricæus, cum scribit in Oxon. et Ed. Vic. legi, *nimium, nimiumque*. Quod alioquin non displicet, ut utrique prædicato addatur *nimium*. Si quid novandum est, rescribas, *et nimium quam*: ut crebro, 'mire quam,' 'opido quam,' 'sane quam,' 'valde quam,' et 'minus quam,' in Nostro aliisque occurrit. Immo Plaut. in Bacchid. i. 2. 13. 'nimium quam es barbarus.' Neque enim huc pertinet repetitio, *nimium nimiumque*, ut censebat Pricæus, et ad l. VIII. pag. 157. ut 'magis magisque,' 'minus minusque,' 'iterum iterumque.' Vel sic enim hic inserenda esset copula post *prolixa*. *Oud.* *Et cervice prolixa nimium, et porrectis labris*] Bene Vicent. editio et Oxon. Ms. *Et cervice prolixa, nimium nimiumque p. l.* *Pric.*

Quanto maxime nisu] Alii, *nixu*. Elmenh. Ut Oxon. Edd. Ber. Bas. pr. Sed minus bene. At D'Orvill. optime, *maximo*, ut olim probavi in Misc. Observ. Adde Cic. de Amic. cap. 20. Gell. lib. x. cap. 13. 'quanta

maxima invidia potest.' Drakenb. ad Liv. lib. XLII. cap. 14. Burm. ad Suet. Cæs. cap. 44. et Ner. cap. 47. 'quanta maxima posset miseratione.' Cort. ad Plin. lib. III. Ep. ult. 'quantum maximum potuit.' Hensing. Emend. pag. 284. *Oud.*

Pessima scilicet sorte] Passim particulam istam [*scilicet*] interserit Appuleius; etiam ubi videtur posse abesse. Excidit vero sæpius, quia librarii solebant decurtate eam scribere, ut sc. vel s. quæ littera simpliciter est in D'Orvill. sienti abest plane paullo ante, 'verentes scilicet cibariis suis:' et lib. IV. p. 66. 'statim sementita lassitudine:' pro 'statim scilicet em. lass.' p. 71. 'sed dudum scilicet omnium bipedum nequissimus:' p. 76. 'strepitus scilicet diutini inquietus:' pag. 79. 'parabant scilicet:' ubi vide Pricæum. Lib. V. pag. 99. 'sociæ scilicet doloris.' Lib. VI. p. 121. 'sic ad ripam ulteriorem scilicet.' Lib. IX. p. 178. 'de cælo scilicet mihi missus:' ubi ipse Elmenhorstius addidit. Lib. IX. pag. 183. 'ne perhorrescerem scilicet.' Plura vide in Indice. Corruptæ hujus vocis illustre videbimus exemplum l. IV. p. 71. 'nobis scilicet rapienda:' item l. IX. p. 182. l. X. p. 211. Nec secus depravata est in aliis quoque auctoribus. Vide Misc. Obs. v. X. p. 88. Atque ita emendandum reor partim cum Pithæo, partim cum Lipsio aliisque, auctorem de Corr. Eloq. cap. 7. 'Tum habere, quod scilicet non in alvo oritur, nec in codicillis datur, nec cum gratia venit.' Vulgo, *habere si in alio*. Elapsa quoque erat vox Septimio de B. Tr. lib. VI. cap. 2. 'Teucer prohibitus Salamina, scilicet quod fratrem non defendisset.' Ita enim, vel s. Mss. ut cap. 5. 'scilicet infesti,' &c. Solin. cap. 20. pag. 29. 'pretium operæ est ire longius.' Mss. plerique, *scire*. Forsan: *scilicet ire*. Ceterum in Oxon. exaratur, *p. sorte con. scilicet*. In Palat. *conatus*, Idem.

Servulus meus cui semper equi cura fuerat mandata] Censores ad equitem quandam apud Gellium IV. ult. 'Cur ita est ut tu sis quam equus curatior? quoniam (inquit) ego me curo, equum Statius servus meus.' *Pric.*

Quousque tandem patiemur cantherium istum, &c.] Gloss. 'Cantherius, καβάλλης μηχανικός.' Infra lib. VI. 'Quousque ruptum istum asellum, &c. frustra pascemus?' *Idem.*

Quærens invenire, f. l. pos. offendit] Magis placet, *quæritans eruere*. Brant. At ista mera est conjectura Beroaldi, ipsius auctoritate per editores ad Colvium usque recepta: cum priores Edd. nt Rom. Vicent. item Ms. Pithæanus, haberent, *quæritans emere*, elapsa scilicet littera *t*, unde et nata videtur Bertina interpolatio. Nec enim verisimile, plures lignorum fascēs tam grandes ibi jacuisse, ut eos ascendere deberet fustem quærens servus. Quare Florent. Cod. lectionem cum Salm. Elm. Scriv. *Pric.* Flor. retinui. *Temere* est sine cura, non de industria. Vide Pricæum, tam hic, quam ad lib. IV. p. 67. 'casula cannulis temere contexta.' Nihilominus quia is, qui telum *quæritat*, non videtur posse dici, *temere offendere fascem lignorum, vel temere positum*, ut Pricæus capit, fuisse jungenda, altera lectio, quam Colv. Vule. Merc. Wow. ostentant, *quærens invenire*, mihi haud minus Pricæo arridet, præsertim cum ei plane Appuleianæ locutioni suffragentur Lips. Fax. Reg. Oxon. Pal. D'Orv. Par. alique, sive conans, volens, studens. p. 57. 'scire quærebam.' Lib. V. p. 102. 'ferrum quærit abscondere.' Lib. VI. p. 124. 'Ecquid te quæris exstinguere.' Lib. VII. pag. 148. 'memet ipse quærebam exstinguere.' Lib. IX. pag. 206. 'simulans quærere genua ejus contingere.' Sic enim et illic Mss. Ac si quis putet minus decenter jungi, *quærens invenire*, sciāt, ab Auctore etiam jungi lib. VIII. p. 169. 'fugiens effugere.' Sed et Pricæus *quærens*

invenire videtur præferre ad lib. viii. p. 167. 'eum consecatur arripere:' ubi ultimum verbum non minus, quam hic *invenire*, abundat. Ceterum *positum*, et simul forsân illic *temere*, exsulat a D'Orvill. pro quo Priæus sine ulla necessitate, nec τῷ *temere* respondens, vult *compositum*. In Flor. N. 23. 'In maceriola lapides temerario interjectu poni.' Oud. *Telum aliquod quæritans, temere positum fascem lignorum offendit*] Lectionem istam e Florent. membranis deprompsit Elmenhorstius: 'Fascis temere positus:' ut ix. 'alvens ligneus temere propter' (i. *prope*) 'jacens:' et iv. 'casula cannis temere' (id est, *incuriose*) 'contexta.' *Positum* pro *abjectum* accipias, at melius pro *compositum*: neque aliter scribendum forsân. Gellius v. 2. de Democrito: 'Acervum illum, &c. caudicum' (a Protagora adolescente *compositum*) 'brevis vinculo compressum ratione quadam Geometrica librari continerique animadvertit: interrogavitque quis illud lignum composuisset. Et cum ille a se *compositum* dixisset, desideravit uti solveret, ac denuo in modum eundem collocaret:' ubi non solum vocem *componendi* in re plane simili usurpatam videmus, sed et tantam, quantam hic incuriam, in componendo artem ac diligentiam adhibitam. Communis loci Appuleiani lectio hunc fere in modum est. *Telum aliquod quærens invenire, fascem lignorum positum offendit*: quæ utcuque fulciri potest: sic viii. 'Dum passerem incantantem sepiculæ consecatur arripere:' et supra hoc ipso libro: 'An vigilarem scire quærebam.' Act. Apostol. 3. 3. ἐρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. et 7. 46. ᾤτήσατο εὐρεῖν σιγήνωμα. ubi ex abundantia infinitivi venustas orationi quæritur; vel *quærens invenire* pro *volens*: figura Græca. Hesychius: Ζητεῖν, βούλεσθαι, Ἀπυκοῖ. Pric. Emere] *Lego erudere*: hoc est, educere, expromere, et quasi ex abdito efferre. Beroald. *Fas-*

cem lignorum] Glossæ: 'Δέσμη ξύλων ἢ ῥάβδων, fasciculum.' Glossæ aliæ: 'Ῥάβδων δέσμη, fascicula.' Item 'Ξύλων δέσμη, fascicula.' Pric.

Rimatusque frondosum fustem, &c.] Lib. vii. 'Frondoso baculo subinde castigans.' *Idem*.

Non prius miserum me desiit tundere, quam, &c.] Eodem lib. vii. 'Non prius me desiit obtundere, quam,' &c. *Idem*.

Conclamantis latrones] Vide Burm. ad Virg. Ecl. iii. 19. In Petronii loco malim abesse τὸ *tenere*. Nulla opus est repetitione. Propert. iv. 4. 13. 'furem sonuere juveni.' Stat. lib. ii. Ach. 33. 'ne nunciet hostem Cura canum.' Valer. Flacc. vi. 28. 'Hostis io, conclamat.' Verum cum in Mss. quoque Flor. Fux. Oxon. Palat. D'Orvill. sit *latronibus*, non alienus sum a τῷ *conclamatis*. Notissimum est, quam crebro librarii inserint litteram *n*. Eaque lectio egregie firmatur duobus Mss. Leidd. Senecæ Ep. 17. 'Cum aliqua vis conclamata est:' ubi vulgo frigide editur: *al. conclamatio est*. Oud. *Vicinia conclamantis*] Junctim legendum, *viciniae conclamantis latrones*: illo intellectu, quod tota vicinia conclamare cepit, latrones adesse, ut ita cuncti accederent suppetiatum. Beroald.

Globus latronum] Ita et Tacitus (a quo Noster) Annalium xii. locutus. Infra heic lib. iv. de latronibus: 'Denso conglobatoque cuneo cubiculum invadunt nostrum.' Pric.

Domus membra] Vide Fornerii Select. i. 23. *Idem*.

Occursus] Bene in contextu Elmenh. restituit *discursus* pro *occursus*, quod invexerat Colvius cum Vulc. Merc. Wow. *discursus* est in Flor. Pith. Reg. Fux. Guelferb. D'Orv. Oxon. &c. et Edd. prioribus. Latrones enim per omnia domus membra discurrentes, ab omni parte resistebant auxiliis convolantibus. Oud.

Cuncti gladiis ac facibus instructi noc-tem illuminant] L. IV. 'Tædis, lucernis, cereis, sebaceis, nocturni luminis instrumentis, clarescunt tenebræ.' *Pric.*

Ortivi solis] Vulgo, *ortus*. *Elmenh.* Ante Colv. scilicet. Nam Vulc. Merc. Wow. bene illum secuti sunt. D'Orv. *ortibus s.* Flor. Guelf. *ortibi solis*: unde patet erroris fons. Sed *ortivi* præbent Reg. Oxon. Lips. et egregia Ed. Junt. post. Restituenda hæc vox etiam Martiano Cap. e conjectura Grotii lib. VI. p. 197. 'ortivusque circulus.' Vulgo, *ortibusque*, et Mss. Immo et sic lege e Mss. multis vetustissimis p. 204. 'qua facies prominentis naturæ ortivi solis illuminatione perfunditur.' Vulgo, *orticum* et *prof.* p. 224. 'sol ortivus in læva conspicitur.' p. 225. 'ortivus persicus.' ubi in duobus Codd. *ortibus*. Contra 'occasivæ regiones' lib. VI. pag. 193. Ita enim inveni in quatuor antiquissimis membranarum, et Edd. Vett. non *occasus*. Oud. *Horreum quoddam, &c. quod mediis ædibus constitutum, gazis Milonis fuerat refertum, &c.*] In lib. III. ff. de Offic. Præf. vigil. 'Effracturæ fiunt plerumque in Insulis, in horreisque, ubi pretiosissimam partem fortunarum suarum reponunt.' Hesychius: Ὅρια, &c. ἐνιοὶ ἀποθήκας, καὶ ῥωμαῖοι ὄρρεα καλοῦσι. *Pric.*

Opes vehunt] Sive auferunt. Consule Ill. Bouhier. ad Pervigil. Ven. p. 189. 'si sagittas vexerit.' Oud.

Raptimque constrictis sarcinis] Infra I. XI. 'Raptim sarcinulis constrictis.' *Pric.*

Numerum cerulorum] D'Orv. *gestulorum*. Sed *gerulorum* præter Lips. Fulv. Flor. dant etiam Regius et Oxon. Quare viros doctos cum Scriverio et Flor. essem secutus; nisi Auctor ipse cum aliis semper voce *gerulus* fuisset usus, ut lib. IV. p. 74. 'nobis gaudii sui' (ursi) 'gerulis.' Lib. VI. p. 121. 'asinum lignorum gerulum.' (Errat Salmasius ad Solin. pag. 239.) p. 123. 'divinæ formositatis gerula.'

Lib. VIII. 173. 'hordeum deæ gerulo donantibus.' Lib. IX. p. 206. 'rebus amplioribus idoneus gerulus.' Lib. XI. pag. 250. 'sacrorum geruli,' &c. Nusquam, nec alius quisquam, *gerulonem* dixit. At *gerones* pro *gerulis* sunt apud Plaut. in Truc. II. 7. 1. Oud.

Op. nimia nimio] Tò *nimio* inducit Bertinus. *Elmenh.* Ut *opulentia* n. dicatur per ellipsin 'ergo,' 'caussa,' 'gratia.' Verum repetitionem *nimia nimio* videtur magis captasse Appuleius; quamvis *nimium opulentia* jam sit *nimia opulentia*, nisi *nimio* sit adverbium pro *nimium*, ut sæpissime apud Plantum, et infra lib. VIII. pag. 157. x. p. 225. In Mss. Solin. c. 24. 'Quæ torrente perpetuo et nimio plus quam ignito sole vindicantur;' ut legendum puto. Alibi *dubio* pro *dubie*, *paullo* pro *paullum*, et similia. Quod tamen non puto. Uncis τὸ *nimio* includere Elm. et Scriv. deletque Sciopp. Oud.

Ad extremas incitas] *Metas* sane exaratum est in Mss. omnibus Becichemi, ipso probante Epist. LXXIV. item Oxon. Guelferb. Par. D'Orv. et, ut videtur, Bemb. ac Mang. et Edd. Elm. Scriv. *Pric.* Sed non video, quomodo ea lectio se probare viris doctis potuerit, in qua ego nullum sensum idoneum reperio. *Meta* vel *metæ* numquam in hisce aliud significant, nisi finem ejus rei, de qua agitur, metaphora a fine cursus desumpta. Lib. IV. pag. 77. 'vitæ metas ultimas obiret.' Val. Max. lib. VIII. cap. 7. § 10. Ext. 'Citerioris ætatis metas Chrysippi vivacitas flexit.' Val. Flacc. I. VI. 309. 'Ipse hac occumbere dextra Maluit, atque ultro segnes abrumperet metas.' Petron. cap. 94. 'meque a fatali jam meta revocavit ad lucem.' Sil. lib. V. 406. 'Parcarum inpellere metas;' ubi vide Drak. Sic eidem lib. IX. 549. 'nec longe cladis metæ, sive finis.' Val. Max. lib. III. c. 7. § 1. Ext. 'Alterius enim secundi cursus scripta intra primas memo-

riæ metas corruerunt.' Et ita passim. Unde patet, male a Salmasio in Floro lib. II. c. 6. § 43. *metas* legi pro *compulsus ad ultimos metas*: ut est in O. quoque Leidd. et Amm. Marcell. lib. XVI. cap. 12. Plura vide ad lib. IX. p. 185. 'Ad ultimam salutis metam detrusus.' Jam ex his liquet, latrones hic non dici posse deductos 'ad extremas metas,' sive finem, non addita re, cujus sint metæ. Certe non *fugæ*; hanc enim nondum inceperant: non *opulentia*; illam primo acceperant, et bene servabant. *Metas* igitur est natum ex vulgari glossa vocis *incitas*, quam cum Florent. et Edd. Elmenhorstio prioribus, confirmat Regius. Nam *metas* sive *incitas*, ut vulgo exponamus *egestatem*, erit elegans Oxumoron, Appuleio frequentissimum, de quo plura ad lib. VII. p. 138. 'centunculo divite:' eritque sensus, per nimiam opulentiam eos factos ærummosos. Verum non opus est eo confugere. Dicit Auctor, eos per nimias opes se expedire non potuisse, nec pedem promovere quivisse, instar eorum, qui in ludo latrunculorum certantes, ab adversariis coguntur calculos redigere ad extremas lineas; quo fit, ut ulterius progredi nequeunt, quasi capti hæreant, et victas manus dare cogantur. Istæ enim lineæ proprie dicuntur *incitæ*; ut docuere Scallig. Append. ad Conject. c. 6. Salmas. ad Vopisci Proc. cap. 13. Voss. de Constr. p. 181. Ab eadem metaphora egei quoque ad *incitas* dicuntur *redigi*: quia scilicet illi tunc se expedire difficultatibus non possunt. Sed de aliis dicitur summum in periculum compulsis. Vide Nonium p. 123. Ed. Merc. Isid. Glossæ: 'Incitæ, ultima conditio fortunarum.' *Idem*. *Opulentia nimia nimio ad extremas incitas redacti*] Sic πρὸς τὴν λείαν ἀπαγορεύειν, Eunapius apud Suidam. Vide quæ de inquietudine mentis ex rerum abundantia bonarum orta, ad Luc. 12. 17. notavi. *Pric*.

Quantum possunt gravioribus] Bert. *quanto*. Reg. Fux. Oxon. D'Orv. *q. poterant gravibus*. Scriber. edidit, ut Salmasius margini adscripsit e Pithæano, *q. potest gravibus*. Malim cum Sopingio ad marginem, *quantum pote, οἷα δυνατόν*: quod non intelligentes librarii, *potest* et *poterant* inde formarunt. Vide ad lib. II. p. 8. et lib. IV. p. 80. v. 96. 'potis eris.' Lib. VIII. pag. 164. 'quantum pote turbæ medius:' ut legendum videbimus. *Oud*. *Nos duos asinos, et equum necum, &c. producant e stabulo, et domo, &c. minantes, baculis exigunt*] Lib. VI. 'Prandioque raptim tiburcinato, me et equum, &c. fustibus exinde tudentes, producant in viam.' *Pric*. *Minantes baculis exigunt*] Hesychius: κόπτειν, τήπτειν, ἐλαύνειν. sic 'asinum minare' 4. Reg. 4. 24. vetus Interpres. *Idem*.

Nos crebro tudentes (latrones) *ducunt*] D'Orv. Cod. *crebre*, ut apud Vitruv. lib. II. cap. 9. 'crebre fixæ.' Lib. V. cap. 4. 'id ultro citro crebre faciendo.' Sic enim Mss. Voss. Franek. Vulgo, *citroque crebro*. Sed rectum omnino est *crebra*, quod et servavit Pith. Nihil notius est, quam neutrius generis adjectiva poni adverbialiter. De singulari videbimus ad lib. V. p. 101. 'simile mœrendo:' præsertim id apud Nostrum hac in voce reperias. Paullo aliter pag. 50. 'crebra singul-tiens.' Lib. II. p. 32. 'crebra subsiliens:' ut ipse Elmenh. ibi restituit. *ibid*. pag. 24. 'retrorsa respiciens.' p. 34. 'indigna murmurandus.' p. 40. 'diversa tendentes:' nbi consule *Pricæum*, qui et bene vulgatum defendit. Lib. V. p. 103. 'inquieta lasciviant.' Lib. X. p. 223. 'ciliis alterna connivens.' Emenda hinc Boëth. de Cons. Phil. I. II. pros. I. 'Fortunam pernitiola ludentem:' uti est in vetustissimo Cod. Leid. Simile infra lib. VI. pag. 125. 'formosa saltare:' pro quo ibidem substituerunt *formosc*. Immo, ut hic, cum verbo activo lib. II. p. 25. 'crebra succutiens:' ac sæ-

pius. Virgil. lib. III. Georg. 500. 'et pede terram Crebra ferit.' Auson. Grat. Act. p. 700. 'grata profitendi.' TOLLIIUS illic male tentat grate. Oud.

Rerum tantarum pondere, et montis ardui vertice, et prolixo satis itinere nihil a mortuo differebam] Apud Æsopum: 'Ο ὄνος πεσὼν ἐκ τοῦ κόπου, ἐτελεύτησεν. 'A mortuo nil differre' e Græco penu est. Diodorus lib. XX. Οὐδὲν διαφερόντων ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀπονησκόντων. ÆLIANUS Var. XIII. 38. τῶν νεκρῶν μηδὲ ὄλγον διαφέρειν dixit. Chrysostomus Homil. de Divit. et Paupert. Τοῦ νεκρωθέντος οὐδὲν ἔμεινον διακείμενον. Libanius (qui et prolixi itineris meminit) Τοῦ νοσήματος ὑπὸ τῆς πορείας ἀξανομένου, μικρόν τι νεκροῦ διαφέρων, &c. Pric.

Montis ardui vertice] Glossarium: 'Vertex montis, κεφαλὴ ὄρους, ἀκρόρεια.' Cyprianus in Epistolis: 'In montis ardui verticem celsiorem,' &c. Vide supra p. 5. notata. Idem.

Nihil a mortuo differebam] Ovidius de ærumnosa sorte sua: 'Quid enim status hic a funere differt?' Idem.

Sero quidem, sedulo tamen] Lips. et Flor. Codd. consentiunt Regius, Fux. Oxon. Par. D'Orv. Pith. Edd. Colv. Parisina Merc. Wow. et Elmenh. Sed recte Colvius eam scripturam damnavit in notis, et cum eo Acidal. ad Vellei. lib. I. pag. 22. *Sedulo* nata est e glossa, pro qua ait Vell. lib. II. c. 45. 'Sera P. cura, verum, ut cœpit, intenta.' Sic enim legendum cum Doct. Wopkensio Misc. Obs. v. VIII. p. 51. De eleganti hac paronomasia ad Pricæum ad lib. v. p. 91. et lib. x. 'famosa' et 'fabulosa.' Lib. v. p. 90. 'pareret,' 'pateret,' pag. 98. 'mellita dulcedine mollita.' Plura vide ibid. pag. 92. 'inferens,' 'ingerens.' Corrigendum quoque in Flor. N. 18. 'non minus vos ad audiendum prolectant, quam me ad audendum retardant.' Nam in 2. Mss. est rursus, *ad audiendum*. Vulgo *ad dicendum* e glossa. In Bertino, *at serio tamen*. Oud.

Et interposito venerabilis Principis nomine, tot ærumnis me liberare] Arrianus III. 22. in Epictetum: 'Ἄν τις σε δαίρη, κραύγαζε, στὰς ἐν μέσῳ ᾧ Καῖσαρ, ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἶα πάσχω! Pric.

Vicum quempian frequentem, et nundinis celebrem, &c.] Festus v. 'Vici.' 'Ex vicis, partim habent rempublicam, et jus dicitur: partim nihil eorum, et tamen ibi nundinæ aguntur,' &c. *Frequentem* incolis intellige: sic VIII. 'castellum frequens' occurrit. Idem.

Inter ipsas turbellas] *Turbellas* vel *turbelas* hic habent omnes Edd. ante Colv. et qui restant visi adhuc Mss. præter Bertin. et plerique lib. IV. p. 77. 'populi turbelis immisceor.' At retinent plerique lib. VII. init. 'imixtus turbulis popularium.' Lib. x. in f. 'vitatis turbulis, et electo secreto litore.' Lib. XI. pag. 242. 'dimotis turbulis.' p. 243. 'turbulæ complent totas plateas.' Unde suspicor cum Florido, Auctorem *turbulas* dixisse de hominum magno numero, *turbelas* de iisdem tumultuantibus, et ultro citroque discurrentibus, fluctuantibusque, cum Plauto et Amm. Marcell. Rectius vero Elmenh. Scriv. Pric. ediderunt ubique *turbelas* cum Flor. D'Orv. et Coll. Voss. quam *turbellas*. Errat enim Dacierius ad Festum contra Mss. Leidd. quoque duplex ll, ut 'popellas,' 'umbella,' præferens. Nam a *turba* est *turbela*, ut a 'fuga,' 'fugela,' 'suada,' 'suadela.' Oud.

Gemino sermone] Miror, istud *gemino* a Stewechio, Colvio, Vulcan. et Mercero fuisse retentum, immo a J. Rhærio in Fer. Daventr. pag. 226. expositum pro 'utraq[ue] lingua Græca et Latina.' Ridicule. Frequenter vocem *genuinus* adhibet Auctor. Lib. IV. pag. 84. de Cupidine: 'genuina licentia.' Lib. v. pag. 96. 'genuina simplicitas:' ubi idem error, uti et in Genethliaco Mamertini c. 2. 'Genuini natales.' Sic malo,

quam *gemini*. Vide Schwartz. Solin. pag. 19. 'genuinus terræ,' i. γηγενής. Amm. Marc. lib. xxii. cap. 8. 'genuinis intumescens aquis et externis.' In Flor. N. ii. 'genuina feritas.' Vide Indic. *Idem*. *Genuino* s.] Arntzen. ad Mamert. Genethl. c. 2. cum Rhærio tuetur *gemino*. J. Bosscha in Addend. *Gemino sermone*] Lego *genuino sermone*, h. e. nativo ac peculiari. Beroald.

Nomen Augustum Cæsaris inv.] In calamitatibus et pressuris fidem Cæsaris invocabant. Lucian. pag. 246. Apul. lib. ix. 'Fidemque Cæsaris identidem implorantium.' Spart. Juliano: 'In Palatio idem Julianus occisus est fidem Cæsaris implorans.' Docte Brissonius de Formul. lib. viii. pag. 718. *Elmenh.*

O quidem] D'Orv. quod. Vir doctus ad marginem adlevit *Au*: quasi prima *Augusti* syllaba expressa esset per *O*: uti innumeris in vocibus τὰ αὐ et ο eundem fere habuerunt sonum. Sed eam Appuleii mentem non fuisse, docet nos Lucianus tom. ii. pag. 584. 'Ἐπεὶ δὲ πολλάκις, ὃ Καῖσαρ, ἀναβοῆσαι ἐπεθύμουν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὠγκώμην, καὶ τὸ μὲν ὦ μέγιστον ἐβόων, τὸ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἐπηκολούθει. Lib. viii. pag. 174. 'Porro "Quirites" proclamare gestivi. Sed viduatam cæteris syllabis ac litteris præcessit *O* tantum, sane clarum ac validum, et asino proprium.' Oud. *Et o quidem tantum disertum ac validum clamitavi, reliquum autem Cæsaris nomen enunciare non potui*] Infra lib. vii. 'Et verbum quidem præcedens sæpius immodice clamitavi, sequens vero nullo pacto edisserere potui.' et viii. 'Porro "Quirites" proclamare gestivi, sed viduatam cæteris syllabis ac litteris processit *O* tantum, sane clarum et validum.' Arnobius de infante sine alloquio enutrito: 'Nonne vocem si fuerit necessitate aliqua coactus emitte, ut solenne est mutis, inarticulatum nescio quid ore hianti

clamabit?' *Pric. O, &c. clamitavi*] 'O dolentis est exclamatio.' Servius ad Æneid. xi. *Idem*.

Aspernati latrones clamorem absonum meum, &c.] Ovid. Fast. vi. de Asino loquens: 'Intempestivo cum rudit ille sono.' *Idem* alibi: 'Illa sonat raucum quiddam, atque inamabile ridet: Ut rudit a scabra turpis asella mola.' De ranis Cicero i. de Divinat. 'Absurdoque sono fontes et stagna cietis.' *Idem*.

Cadentes hinc inde miserum corium, nec cribris jam idoneum relinquunt] Plant. Mostell. 'O carnificum cribrum! quod credo fore: Ita te forabant patibulatum per vias stimulis.' *Idem* Rudente: 'Villam integundam intelligo totam mihi, Nam nunc per lucet ea quam cribrum crebrius.' Infra hic lib. viii. 'Cantherium istum vetulum, extritis unguis debilem, nec quidquam amplius quam ruderarium cribrum.' *Idem*.

Inopinatam salutem ipse mihi Jupiter tribuit] Artemidorus i. 6. Θεόπεμπτα, &c. πάντα τὰ ἀπροσδόκητα καλοῦσι. *Idem*.

Nam quum et m. v. et c. a. prateriremus] Sic partim restitui, partim emendavi e Mss. Et primo *quum* sive *cum* rescripsi, auctoribus Mss. ni fallor, omnibus, et Edd. ante Bas. sec. et Colv. Tum *et* addidi, ex Ms. Regio, per creberrimum polysyndeton: tandem *prateriremus* exhibui fide membranarum Oxon. et D'Orvill. quæ syllaba ob præcedens *ri* exciderat. Oud.

Rore florebant] Rom. et Aldus, *florebant*. Elmenh. Immo omnes Edd. priores. Vulcanius tamen, Elmenh. et seqq. edidere, *fluebant*. At Merc. Wow. *florebant*. Nec quisquam de ulla codicum varietate admonet. Certus tamen sis, in Lips. D'Orvill. Pal. Oxon. Reg. legi, *florebant*. Nihilominus recepta lectione, ut elegantiore, acquiesco. Fluere dicuntur res, quæ madent: unde 'sudore diffu-

erc,' et similia. Vide ad lib. II. pag. 41. Ovid. lib. IX. Met. 57. xv. 231. 'Profluere sudore' Justino lib. xv. 4. Oud. *Hortulum quandam prospexi satis amœnum, in quo præter cæteras gratus herbulas rosæ virgines matutino rore fluebant*] Lib. IV. 'Aliquanto longius video frondosi nemoris convallem umbrosam, cujus inter varias herbulas et lætissima vireta fulgentium rosarum nivens color renitebat.' *Pric. Rosæ virgines matutino rore fluebant*] Ibidem: 'Rosas teneras et amœnas, madidas divini roris et nectaris.' Serv. ad Georg. I. 'Matutino tempore ros cadit.' *Idem. Rosæ virgines*] Illibatæ, intactæ, incorruptæ: sic a Martiale 'virgo cartha' accipitur, pro ea quæ nondum contrectata, invulgataque est. Plinius 'terram virginem' dixit, sinceram, intactam, neque a metallicis refossam attaminatamque. Josephus ait, terram, quæ virgo est, esse rubentem. Oratio philosophorum, auctore M. Tul. casta est, verecunda, virgo incorrupta quodammodo. Hinc verbum fit 'devirginari,' quod est corrumpere: unde 'puella devirginata,' quæ deflorata constuprataque exnit virginitatem. Alias 'devirginati' dicebantur pueri cum ex ephēbis excesserant, et devirginatum puerum dixere ex ephēbis excedentem.' *Beroald.*

Labiis undantibus] Hesychius: Κυμάτια, τὰ χεῖλη, διὰ τὸ κυμαίνειν, &c. sic 'corpus suum undare' supra II. dixit. *Pric.*

Consilium me subit l. salubrius] Tralate a temperatis cibis, aut locis, qui salubres humano corpori. Lib. IV. 'His omnibus salubri consilio recte dispositis.' *Elmenh.* A Cod. Par. abest τὸ με: ut passim apud optimos quosque subit simpliciter pro 'in mentem mihi incidit,' ponitur. Sed tamen addere solet Noster. Lib. VII. pag. 133. 'subibatque me.' pag. 134. 'subit me illa cura.' pag. 142. 'subi-

bat me cogitatio.' Et cum Dativo pag. 139. 'ut mihi merito subiret vituperatio sexus.' In Fux, Guelf. subiit. Oud. *Consilium me subiit longe salubrius*] Miles. VII. 'Talibus cogitationibus fluctuantem subiit me illa cura potior,' &c. Supra heic: 'Ab incæpto temerario melior me sententia revocavit.' *Pric.*

Indicii futuri criminatione] Prave in Edd. Junt. Ald. et aliis legitur *judicii*. Optime locum explicuit Beroaldus, dum verentur, ne indicium faciam illorum furti expilationis; adde, et criminantur, me indicaturum eorum scelus, si me in vivis relinquerent. Unde patet, non opus esse, ut pro futuri substituas *furti*, quæ vox ex interpretatione nata comparet etiam in Palat. et Guelferb. Oud.

Casum præsentem tolerans] Lib. IV. 'Præsentem casum generoso vigore tolerans.' Supra heic: 'Durissimo casui meo serviens.' *Pric.*

In asini faciem] D'Orv. *spem*, id est, *speciem*. Quod alicui placere posset: quia non facie tantum oris, sed toto corpore erat asinus. L. II. p. 51. 'in speciem Veneris.' L. X. p. 233. 'in Deæ Junonis speciem.' p. 234. 'color Deæ diversus in speciem.' L. XI. p. 257. 'in speciem pinnatæ alitis:' et sæpius Nostro aliisque. Liv. I. I. c. 9. 'Virgo specie et pulchritudine insignis.' Front. lib. IV. I. 10. 'tres filiarum insignes specie.' Vide et in Misc. Obs. ad Veget. I. 7. Verum tamen vulgata lectio non temere est movenda. Nam et *facies* pro tota forma cujuscumque rei, adeoque pro corpore animalis hominisque ponitur. Vide Cerdam ad Virg. lib. II. G. 82. 'haud unam in faciem nascuntur olivæ.' 358. 'Et faciem tauro propior.' IV. Georg. 95. 361. 'in montis faciem:' ubi eadem confusio. Comm. ad Propert. IV. 4. 19. Ovid. Met. lib. IV. 395. 'inque hederæ faciem pendens frondescere vestis:' ubi eadem varietas. Sic 'facies amnium,' 'ensis,' 'peninsulæ,'

'vallium,' Melæ lib. i. 17. ii. 1. 2. iii. 3. 4. Solin. cap. 10. pag. 21. 'in cordis faciem sita est.' Cap. 45. 'facie vestigii humani.' 'In faciem pulveris' Gell. lib. x. cap. 18. Immo idem lib. xiiii. cap. 29. late hunc 'faciei' usum probat. Quin ipse Noster ait lib. ii. pag. 22. 'Palmaris Deæ facies.' pag. 58. 'in facies hominum tales figuras reformare.' Lib. iv. pag. 64. 'in lauri faciem prolixè foliatæ.' Lib. vii. pag. 136. 'in masculinam faciem reformato habitu.' et sæpius. Sic 'animi facies' de Deo Socratis pag. 683. et lib. iv. pag. 72. 'Qui numerus? quæ facies ferarum?' Ac plane, ut hic, lib. ix. pag. 197. 'Homo curiosus iumentum faciem sustinens.' Lib. xi. p. 239. 'depelle quadrupedis diram faciem.' Ceterum ex multis præcedentium exemplis patet, Accusativum esse retinendum; licet alioquin *in facie* recte dicatur, ut alibi, *in margine*. Vide ad Valer. Flacc. lib. ii. 174. Adposite Virg. *Æn.* x. 637. 'Umbram... In faciem *Æneæ*... Dardaniis ornat telis.' Oud.

Fæna rodebamus] Sibi vindicat Floridus ab aliis, ut vides, jam monita, [vid. VV. LL.] sicut et Salmasius quoque Ep. 80. ad Gronov. docuit *frena* esse legendum. Quod reposui. Male enim Heinsius obiter vindicat *fæna* ad Ovid. Met. lib. xv. 113. 'Vite caper morsa,' vel *rosa*. Nusquam in plurali id vocis adhibuit Auctor, licet sæpe utatur, nec, ut puto, quisquam alius. Et ut *frena*, non *fænum*, legas, flagitant scripturæ similitudo, itineris ratio, et testimonium sequens Lucii, 'se *fænum* non rosisse,' ut docent viri docti, et tandem Codicum Puteanorum auctoritas. Per *frena* vero *capistrum* intellige. Synonyma enim hæc frequenter variantur: unde 'frenare capistris' ait Ovid. lib. x. Met. 125. 'quasque frenatas ti-

gridas' dixit Silius lib. xvii. in f. 'capistratas' vocat Naso Ep. Her. ii. 80. Damnatos, et ad mortem ductos, quorum ora *capistro*, *σπαρίφ*, obligabantur, 'frena tractasse' scribit Pacatus cap. 29. Adi J. F. Gronov. Observ. lib. ii. cap. 22. Dein *rodebamus* licet forsitan defendi possit numeri variatione, quam crebro adhibet Auctor etiam de se solo loquens, ut vidimus ad lib. i. pag. 2. 'præfannur veniam, si quid offendero,' malui tamen ob *temperavi* non solum, sed præsertim ob *tolerans*, sequi viros eruditos, qui *rodebam* reposuerunt, quorum primus est Philomathes Pisanus in Ed. Junt. post. tum Wower. &c. *Rodebam usque* est Lindenhrogii conjectura, quam pessime sibi arripuit Elmenhorst. Sed *rodebam*, præter Becichem. Codd. Ep. 74. et hic citatos, dant quoque Florent. Reg. Palat. Guelf. Lips. D'Orv. et forsitan alii; nisi ex syllaba *us* facere quis velit *Lucius*. Lucianus ait tom. ii. pag. 584. *Στόματα δὲ ἡμῶν δεσμῷ ἐπέχετο, ὥς μὴ περιβοσκόμενοι τὴν ὁδὸν ἐς τὸ ἀριστον ἀναλίσκοιμεν. ὥστε ἔσθην τότε καὶ ἔμεινα ὄνος.* et dein pag. 585. cum prandebant hordeum reliqua jumenta, ait: 'Ἐγὼ δὲ ἐπέλυνον. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐπώποτε κριθὰς ὠμάς ἡρίστηκειν, ἐσκοπούμην, ὅτι καὶ καταφάγοιμι. Nec sane opus est, ut cum Salmasio d. l. rescribamus *mordebam*, uti apud Phædr. Fab. 65. 'limam mordit;' at respondet ibi lima: 'Omne aduevi ferrum corrodere.' Sed et *rodere* aptius convenit capistro sparteo, quale videtur Lucius in ore habuisse. In Ms. tamen Pithæano legitur *remordebamus*. Alioquin 'vexare,' 'terere frenos' dicuntur jumenta. Adi me ad Lucan. lib. iv. 752. 'rigidos vexantia frenos Ora terent.' *Idem.* *In asini faciem fæna rodebam*] *Θηρίων τρόπον, &c. τὴν χορτάδι τροφὴν σιτούμενος*, ut Maccabaicorum 2. cap. 27. Judas Maccabæus. *Pric.*

METAMORPH. LIB. IV.

PAG. 63. Demutatus in asinum Apuleius, ærumnas laboriosas eloquenter enarrat, quas sub asinina forma, humana mente retenta, peregrinatione multiplici perpressus est: interse-runtur tempestiviter varii latronum casus: describitur et ille, qui effigiem ursæ subiens, instruxit apparatus gladiatorum. De industria inserit fabulam Psychæ, quæ et voluptate et eruditione est refertissima, cujus mysticus intellectus suo loco explicabitur. *Beroald.*

Diem ferme circa medium] Confer Lucianum, ex quo Noster hunc librum totum descripsit. *Elmenh.* Expressit Auctor fere Græca hæc: Ἡδὴ δὲ τοῦ καύματος ἀκμάζοντος, καὶ διχαζούσης τῆς ἡμέρας, apud Suid. v. Διχαζούσης. *Oud.*

Cum jam flagrantia solis] Nonnus Dionys. libr. XLVIII. vs. 306. Πάλλων Καρχαλῆς πυρόντα μεσημβρινὸν ἦχον ἰμάσθλης Ἡέλιος σελάγιζε. Valer. Flac-cus lib. II. 'Et Sol æthereus medias conscenderat axes.' *Elmenh.*

Caleret] Guelf. *fragrantia*. Reg. Fux. *caleretur*, D'Orv. *coleretur*. Vide num quid lateat. Sed lib. VI. p. 117. 'de Solis flagrantia mutuato calore.' Lib. IV. pag. 73. 75. Solin. pag. 63. 'ob Solis flagrantiam maxima partis istius inaccessa:.' ut e Mss. leg. *Oud.* *Diem ferme circa medium, cum jam flagrantia solis caleret*] 'Medios cum Sol attenderet æstus.' Virg. 'Et medio tostas æstu terit area fruges:.' ubi Servius: 'Medio æstu, i. e. per diem, quando æstus est:.' lege, *per medium diem quando æ. e.* Gellius v. 14. 'Sole medio, rapido, et flagranti.' Gregor. Nazianz. I. contra Julianum; Μέσης

ἡμέρας, ἡλίου τὸ φλεγῶδες ἐκλάμποντος. Terent. Adelph. 'Meridie ipso faciam ut stipulam colligat:.' ubi Donatus: 'Cum Sol vehementior est.' 'Flagrantiam Solis' Noster etiam lib. VI. dixit. *Pric.*

Apud notos ac familiares l. s. divertimus] *Ac familiares* exsulant a Guelferb. Pricæus hic et pag. 534. ait scribendum esse, *ad notos*; quia passim 'divertere ad aliquem' dicit Apuleius. Nam Plantum Pseudolo II. 2. 63. 'devortar apud anum' scripsisse, jam monuerat Beroaldus. Sed non solum ille sæpius, ut in Mil. II. 2. 86. IV. 5. 17. verum etiam ipse Noster ita ait lib. II. p. 22. 'Numquam erit, ut non apud te devortar.' Male vero Pal. Pith. et Edd. Vic. Bas. pr. et posteriores dant *divert.* nec bene *div.* Recte D'Orv. et Oxon. *devort.* ut rescripsi. Vide ad lib. I. pag. 11. 'cumque sero devorteras.' *Oud.* *Apud notos, &c. latronibus senes divertimus*] Scribe, *ad notos, &c.* sic passim 'divertere ad aliquem' Appuleius. *Pric.*

Oscula mutua] Lucianus pag. 246. φιλήμασιν ἡσπάζοντο ἀλλήλους. *Elmenh.*

Rebus eos quibusdam, &c.] In Regio, Fux. *reos ejus quibusd.* Pro eos in Pal. et Par. Codd. etiam *eorum*. Scribendum scil. est *coram*. Senes illos *coram* rebus munerabantur, sed *secreto* loquebantur. Nimis invidiosum ceteris latronum familiaribus fuisset, si modo *quosdam* munerati fuissent. De *coram* absolute posito vide ad lib. II. pag. 56. 'coram magiæ noscendæ cupidissimus.' *Oud.*

Levigatos] *Levigatos*, quod sane ostentant Mss. nunc omnes, præter Pi-

thœanum et Bertinum, vel *lavigatos*, invexerunt universi post Colvium editores. At pace doctissimorum viro- rum dixerim, videntur errare. Boni scriptores non utuntur τῶ 'levigare,' nisi sensu leniendi sen lævum et æ- quum faciendi, *glad maaken, vereffen- nen*, sive *levandi* prima longa, (quod est apud Virgil. Stat. Anson. Ep. 131. et Ser. Sammon. cap. 11. 154. ubi vide Burm.) et hinc 'allevari,' 'col- levari' apud Columellam, Plin. Vide Harduin. ad lib. xvii. cap. 22. § 19. Sic Minuc. Fel. cap. 3. 'pueros vi- dimus' (sic l.) 'ludere. Is lusus est testi- am teretem jactatione fluctuum levigatam legere,' &c. Male ibi vir doctus conjicit erat. Describit lusum, non quem illi soli pueri exercuerant; sed qui erat tum notissimus, et fre- quens puerorum. Sed hoc obiter. Arnob. lib. ii. pag. 49. 'compositio- nibus fluere levigatis.' Neque viros doctos juvat locus lib. i. pag. 2. Illic enim recte ait *aspera* jugi fore *levia*, quia non sentirent viæ molestias per fabularum jucunditatem. Jungit ead- em verba Seneca Ep. 64. 'Asperitas oculorum collævatur.' Hic vero loci, quomodo possint asini dici *levigari*, non video, sed *levatos* onere, quivis intelligit, obvia ubivis locutione: sic lib. i. pag. 8. 'somno levata lassitu- dine.' Lib. vii. pag. 146. 'pondere levatus.' Quo sensu etiam videntur istum locum sumsisse: cum etiam Virgilius dixerit lib. viii. Æn. 309. 'varioque viam sermone levabat:' ut forsitan legendum in Virgil. Cul. vs. 94. 'jucundoque levet languentia cor- pora somno.' Vulgo *licet*, in Mss. *libet*, *liget*. Nec me in aliam senten- tiam movet Cassiodori auctoritas Prol. de Amic. § 33. 'Qui gravia le- vigat;' multo minus Ruffini apud Jo- seph. lib. ii. Ant. Jud. cap. 3. 'ut ma- lum sceleris aliquatenus levigarent:' ubi et τῶ 'exasperari' posset opponi, aut Acronis glossa ad Horat. i. O. xxiv. in f. 'Levius fit, levigatur.' Ex

scriptura *levigatos* divinavit Cl. Wasse hic *levifactor*. Certe in glossis est: 'Levifacio, *κουφισθῆναι ποιῶ*.' Ego ἐπέχω, quamvis et Nostro lib. viii. p. 159. 'sobriefactor.' Lips. in marg. *leviatus*. Oud.

Compascuus cætus] *Locus* est in nul- lis editis, sed aliquot Mss. teste Be- roaldo, ac placuit Pricæo, vel *cibus*, quod expressit Vulcanius, melior sa- ne *horto*, quem diserte mox a pascuis hisce distinguit Auctor. Floridus *compascuus* active sumsit de una. Ego cum Beroaldo *cætum* capio pro ipso loco ubi plures coeunt, variasque lec- tiones pro meris habeo glossis. Non secus ac *concio* sæpe occurrit de loco, ubi habetur *concio*: unde 'ascen- dere in concionem.' Sed et sic 've- nire in cætum.' Non multum dissi- milis est locus Silli lib. i. 638. 'Quem freta, aut cætus genuere ferarum.' i. e. antra et saxa, ubi coeunt feræ. Infra pag. 75. 'Flagrantia Solis fati- gatam cætui multarum bestiarum committere.' Frequens vero in hoc vocabulo est Appuleius. *Potui* mox in Palat. *potuerit* Pith. *Idem*. *Com- pascuus cætus*] Non male in editis non- nullis, *compascuus locus*. Basil. Homil. de fame et siccit. Προβάτων ἀγέ- λαι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καταβόσκονται ὕρος. Ἰπποὶ δὲ παμπληθεῖς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατανέμονται πεδιάδα. Vide Suidam in Σύννομα. Onomast. vetus: 'Compes- co, (fors. *Compascor*) συννέμομαι.' In aliis est *compascuus cibus*. Horat. 'Cer- vusequum, pugna melior, communibus herbis Pellebat:' id est, *cibo compas- cuo*. Pric. *Compascuus cætus*] Agrum compascuum dixerunt, communem vicinis ad pascendum, in quo mihi at- que vicino simul pascere liceat pecus. Hinc apud Ciceronem in Top. et Quint. et Boëtium ex conjugatis du- citur argumentum; ut si *compascuus* est ager, *compascere* liceat: hoc mo- do: hic de quo quæritur ager *com- pascuus* est, in *compascuo* autem li- cet *compascere*: *compascere* enim et

compascuum conjugata sunt: in hoc igitur agro licet compascere, quia compascuus est: et ita a conjugatis sumptum est argumentum. Nunc scite et festiviter 'compascuus locus' dicitur ab Appuleio, qui sibi cum altero asino et equo communis ad pasendum, et in quo simul compascere poterant. *Cætus* autem dicitur, quasi communis locus. Quidam codices habent *compascuus locus* intellectu simpliciore apertioreque. *Beroald.*

Fame perditus]. 'Non paucillulam in utero gestitans famem, Verum hercle multo maximam et gravissimam: ut in Sticho Plautinus ille. Cicero Verr. VII. 'Egestate et fame perditus.' Aristophanes Pace: 'Ἐπὶ τοῦ γε λιμοῦ νῆ Δι' ἐξολώλότες. Luc. 15. 16. Λιμῶ ἀπόλλυμι. *Pric.*

Candens rosarium] A Lips. libro exsulat τὸ candens. In Palat. *candens rosarium*. Recte vero Gruterus lib. VII. Susp. cap. 2. contra Beroaldum et Colvium mox docuit candens non esse *albicans*, sed *fulgens*, seu micans, quomodo 'rosis micantibus' ait Auctor lib. VI. p. 116. Unde passim de igne occurrit. Hinc 'pruinæ candentes,' 'ferrum candens,' et alia in Lexicis. Vide ad lib. VII. Lucani init. in cur. sec. 'Candens flamma' in Flor. N. 109. Lib. VII. pag. 132. 'candidum solis curriculum.' Adde Ovid. lib. I. Met. 120. II. 230. 298. 433. &c. Sed et lib. IX. p. 189. 'candentes solidi aurei,' sive flammei splendoris, ut illic subdidit Auctor. pag. 193. 'candido fumo sulphuris:' ubi etiam vide. Sic et 'candida toga' est plus quam *alba*, ac λαμπρά. 'Candentes Apollinis humeri,' de quibus consule Bentlei. ad Horat. lib. I. O. II. 31. 'Candida mella' pro *splendidis* vulgo vide apud Heins. et Burm. ad Ovidii lib. I. F. 186. III. 762. *Oud.* *Candens rosarium*] *Albicans*, a candore dictum; alias ignitum. *Beroald.*

Ipsa solitudo jam bonam mihi fiduciam tribuebat] Infra lib. X. 'Habes soli-

tudinis plenam fiduciam.' *Pric.*

Deviis et protectus absconditus] Fulvianus Cod. *si divinitus protectus abs.* Nolo tamen dissimulare verius mihi videri, quod sane quam ingeniose commentum, cum in Germania essem, mihi a nescio quo subjici memini: *et devius et rosetis absconditus: pro rosetis.* Sciopp. in Symb. *Rosetis* quoque Salmasius margini adlevit. *J. Bosscha. Devius et frutectis.* Sic recte membranæ Florent. Vulgo, *protectus.* Schickeradt, *rosetis*, male. *Elmenh.* In D'Orv. *de vinus.* Pro *protectus*, quod in plerisque Mss. et Edd. ante Elmenh. legas, in Par. exaratur *prædoctus.* Sed verissima est restitutio Elmenhorstii, *frutectis*, pro quo scripsere librarii *frutectis.* Hinc *protectus.* Forsan et rectum est *frutectis* contracte ex *fruticetis.* Sic certe censet Salm. ad Solin. p. 288. Ut apud Gell. lib. XIX. c. 12. 'frutecta et virgulta.' Prudent. Psychom. 442. 'per acuta frutecta.' Lactant. Arg. F. III. lib. I. Met. Ovidii: 'Frutecta silvarum:' ubi vide Burm. Fest. 'Vespices frutecta densa.' Sic enim Mss. quatuor Leidd. Solin. cap. 30. p. 41. 'seu fructeo virens.' Sic enim Mss. Salm. et mei 8. et inferius: 'id fructum situ brevi nascitur.' Sic Mss. 7. in 2. *fructetum.* Immo apud Plin. lib. XIII. 23. XVI. c. 37. 'Fructetosi generis:' et XVIII. c. 6. in f. 'Frutecta igni tolluntur,' in vetustissimis membranis. Vide Indic. et Salmas. ad Solin. pag. 288. 706. Nisi potius vulgaris sit in hac quoque voce librorum error, passim e litteram inculcantium ante *t*, ut in 'virecta' pro *vireta*, de quo dicam mox p. 64. 'lætissima vireta.' Huc facit, quod et vulgo aiebant scholastici *fructeta*, teste Servio ad Virgil. Ecl. I. 40. unde contra metrum vulgo in Gunthero lib. I. vs. 43. 'Sic fructicosa leves quatiunt arbusta cicadæ:' item quod pro *frutex* sæpe exaretur *fructex*, ut in Mss. aliquot Solini pag. 17.

‘spineis fruticibus ac surculis.’ pag. 61. ‘mare fruticosum.’ Mss. quatuor cum Aldo male *frutic.* Vide Plin. vi. 22. Plura de eo more vide ad lib. ii. pag. 30. Burm. ad Lucan. lib. iv. 406. vi. 507. Drak. ad Liv. lib. iii. cap. 40. Hinc ‘Vecturium’ irrepsit pro *Veturium*, apud Treb. Poll. de 30. Tyr. c. 8. ubi frustra alias ejus pronounciationis causas quærit Cl. Canneg. et in Solin. c. 52. ‘rictibus’ pro *ritibus*: ubi e Mss. leg. *ritibusque asperis.* Oud.

Rursum refectus in hominem res.] *Refectus* posset probari ex seqq. ‘equum curulem refectum.’ Sed verius *erectus* habent Mss. O. et Edd. Vicent. Junt. Ald. Bas. sec. &c. lib. xi. p. 246. ‘Bos in erectum levatum.’ Vide Drak. ad Sil. lib. ix. 595. ‘erectis cruribus.’ Immo Hein- sio et alii, f. Tollo, placebat, *sursum er.* Alibi Nostro, ‘sursum remeare,’ ‘respicere,’ ‘efferrī,’ ‘rapi,’ &c. Posui autem distinctionem post hoc vocabulum, quæ vulgo negligitur, vel post *hominem* demum locatur. Jungenda enim sunt *de incurvo gradu erectus*, et *in hominem resurgerem.* Idem.

Ergo igitur] Male Elm. Scriv. et Pric. Edd. *ego igitur*, contra styllum Appuleii, Mss. omnes et Edd. ceteras. Vide ad pag. 4. et sæpius, item Pricæum ad lib. x. pag. 237. ‘Ergo igitur non de pudore jam.’ *Idem.*

Cum in isto cogitationis salo fluctuarem] Glossæ: ‘Κυμαλνομαι, fluctuo, æstuo.’ In de Deo Socratis: ‘Motu cordis, et salo mentis ad omnes cogitationum æstus fluctuare.’ Infra lib. xi. ‘Cogitationis salo fluctuantem.’ Lib. v. ‘Æstu pelagi similiter mœrendo fluctuat:’ vii. ‘Talibus cogitationibus me fluctuantem,’ &c. ix. ‘Miroque mentis salo, et cogitationum dissensione,’ &c. Hesychius: Σάλος, φροντῖς, παραχῇ, &c. Chrysologus Serm. 33. ‘Non tantum duo maria confunduntur fluctibus suis, quantum mulieris hujus animus an- ci-

piti cogitationum cumulo jactabatur:’ et de Eadem Serm. 34. ‘Magni maris instar confusis æstibus jactabatur.’ Chrysostomus Homil. in Sal- tat. Herodiadis: Καὶ ἦν τότε ἡ ψυχὴ Ἡρώδου ὥσπερ ἐν τῇ θαλάσῃ πλοῖον ἀπειλημένον, καὶ πρὸς ἑκάτερον τοῖχον ταλαντεύον. Sic apud Plutarchum Natur. Quæst. ψυχὴ σάλον ἔχουσα: et Aristænetum i. 17. τρικυμίας τὸν τρόπον τῆς ἀστάτου σαλεύειν. Sirachides xxix. 21. Ἐσάλευσεν αὐτοὺς ὡς κύμα θαλάσσης. Pric.

Aliquanto longius] D’Orv. aliquam. Minus bene. Citant quidem ex Tertull. Apolog. c. 12. ‘aliquam pluribus;’ sed vide illic Haverkamp. ‘Aliquanto plus,’ ‘majus,’ ‘altius,’ &c. passim occurrit. Alia ratio est in positivo, ut ‘aliquam multum,’ de quo adi ad lib. i. p. 17. Oud.

PAG. 64. *Lætissimavireta*] *Latissima* in Edd. Junt. e crebra corruptione. *Mixta* pro *vireta* in Regio, Fux. quod natum est ex *virecta*, ut exhibent Edd. pp. lib. viii. p. 166. ‘virectis amœnum:’ item quidam lib. x. pag. 232. nec non Mss. Mart. Cap. p. 18. ‘Scythidis virecta:’ et aliorum sæpe. Vide Munk. ad Fulgent. Myth. l. i. p. 11. et 12. Immo et Pierium pluresque ad Virgil. lib. vi. Æn. 638. ‘amœna virecta:’ uti habent et Mss. 5. a Wasse inspecti, sed ex vitio ævi, quo librarii scripserunt, judice Burmanno. *Idem.*

Niveus color renitebat] *Niveus* exaratur in Mss. Oxon. Pal. Guelf. Bert. In D’Orvill. sic *niveus*. Ac Rhododaphnen seu Nerium esse floribus albis æque ac rubris, docet Bod. a Stapel ad Theoph. l. i. c. 15. Quare ni obstaret vox *punicantes*, concessissem in Colvii sententiam, cui accessere Vulcan. Merc. Wow. Nunc *minæus* vel *minius* retineo. Quod et Lipsio placebat. Ex *minius*, ut est in Pith. factum est *nimius*, hinc *nipeus*. Unde autem nisi calami lapsu apud Gruterum sit *nitor*, nescio. At sta-

tim sequitur, 'nitor relucebat.' Restitui etiam *renidebat*, quod legitur contra plerosque Mss. in omnibus Edd. Colviana prioribus, probaruntque jam Rittershus. Sciopp. lib. III. Susp. lib. XXII. N. Heins. ad Ovid. F. IV. 429. Infra lib. XI. pag. 243. 'Arbores germine foliorum renidentes.' Male Elmenh. *renit*. Solin. pag. 12. 'stellas sub nubilo renidentes croceo colore perfundat:' ubi tamen major Mssorum pars cum Isidoro et Ed. Cam. dat *renitentes*. Plin. lib. XXXVII. c. 6. 'candore circuli renidente.' Male Harduin. *ridente*, al. *renitente*. Sed vide Salm. ad Solin. cap. 33. in f. 'corona crocea renidente.' Cap. 52. p. 59. 'ad argenti colorem renitens:' in Mss. tribus *renidens*. Petron. Carm. de B. Civ. vs. 29. 'ostrumque renidens Quæ secum trahat:' ut bene emendat Ill. Boudhier. Arnob. lib. VI. p. 191. 'Templa laquearibus renideant aureis.' Crebro est apud Martian. Capell. Sed plura vide ad lib. II. p. 26. 'capillus placidus renidet.' *Idem*.

Eventu] Ut Deo. Namque 'Boni eventus' ædes Romæ et simulacra fuere in Capitolio; eique dicatæ sunt multæ inscriptiones. Vide Beroald. B. Pium in tom. I. Thes. Crit. p. 371. Grut. Inscr. p. CI. Murator. p. XCII. *Idem*. *Invocato hilaro atque prospero eventu*] Petronius: 'Quod bene facilius eveniret precati Deos, viam ingredimur.' *Pric*.

Cursu me concito proripio] Philo in de Fortitudine: Οἱ πεινῶντες ἢ διψῶντες, ὅταν σιτλον ἢ πότον που παραφανῇ, διώκουσι, καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀμεταστρεπτῇ, γλιχόμενοι μεταλαβεῖν. Infra lib. IX. 'Sine ulla mora progressus etiam obvio gradu, satis sitienter, pronus, et totum caput immergens, salutare equidem vere illas aquas hauriebam.' *Idem*.

Proprio] *Lego proripio*: verbum est. Concitato enim gradu sese proripuisse designat. Beroald.

Delph, et Var. Clas.

Curulem] Sic D'Orv. Palat. Oxon. et Ed. Junt. post. cum Elmenh. et seqq. In ceteris Mss. et Edd. est *currulem*, ut vulgo lib. IX. pag. 182. 'equorum curruli rabie.' Et sic passim Mss. etiam Festi, quia derivarunt a *curru*. Sed vide omnino Juret. ad Symmach. lib. IX. Ep. 23. 'Curules quadrigæ:' et Fabri Thes. *Oud*. *Ut hercle ipse sentirem non asinum me, verum etiam equum currulem, &c.*] Infra lib. VI. 'Equestri celeritate, &c. solum replaudens:' et VIII. 'Me cursu celeri equos antecellentem mirabantur omnes.' Glossæ: 'Τροχιδάτης ἵππος, currilis equus.' *Pric*.

Præclarus ille conatus fortunam] Lib. I. 'Tam bellum consilium meum prævertit sors terribilis.' Pindar. Olymp. 12. Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνῶμαν ἔπεσεν, Ἐμπαλιν μὲν τέρψιος. Elmenh. *Sed agilis atque præclarus ille conatus, fortunæ meæ scævitatē anteire non potuit*] Infra heic: 'Enimvero Alcimus tam solertibus cæptis scævum tamen Fortunæ nutum non potuit abducere.' Et VI. 'Nec tamen nutum scævientis Deæ vel tunc expiare potuit.' *Pric*. 'Scævitatē'] Scævitiā, asperitatem, et, ut Veteres dixerunt, scævitudinem. Beroald.

Loco proximus] Melius *proximans*, legas. Sic III. cum dativo, 'Præsepio proximantem.' VI. 'Sacratibus foribus proximat:' et IX. 'Decretam sibi mortem proximare,' &c. *Pric*.

Madidas divini roris et nectaris] Optime ita e Lips. correxit Colv. et confirmant Mss. Flor. Oxon. Palat. Reg. Fux. D'Orvill. et Ed. Junt. post. sed in qua typotheatarum culpa est *divinis*, ut in Pith. infererunt *guttis*, quod habent ceteri Edd. ante Colv. qui non adtenderunt, Auctorem passim Genitivum pro Ablativo adhibuisse. Vide ad lib. I. 16. 'sordis infimæ infamis.' *Oud*.

Punicantes] Infra: 'Faciem jam dudum punicantem præ pudore.' Lib. III. 'punicantibus phaleris Au-

Apul.

6 N

rore roseum quatiens lacertum.' *Elmenh.*

Quos quidem fragrantis, minime rurestri v.] In vulgata lectione, in modum floris inodori, et distinctione, fragrantis, minime rurestri vocabulo, contendendo haud ullum idoneum reperiri sensum, et eas rei veritati esse contrarias. Quis enim ille 'flos inodorus' est, cujus 'in modum' pariunt arbores caliculos? Auget difficultatem Elmenhorstius, iique qui delent vel uncis includunt voces *in modum*. Si enim arbores illæ pariunt caliculos floris inodori, quomodo quæso fragrantis dici queunt, sive sumas in bonum, sive in malum sensum pro olentibus, ut fecit Floridus in interpretatione? Temerarium est enim ejus commentum pro *equidem nequicquam* corrigentis, et pejus Philomathis Pisani in erratis ad Ed. Junt. post. emendantis *modice*, quæ vox paullo ante præcessit. Adhæc minime rurestre vocabulum est *rosa laureæ*: immo vero utraque vox est rurestris, sed ab indocto vulgo huic arbori inposita, cum nec *rosa* sit nec *laurus*: verum tantum earum faciem habeat. Optime quidem Gruterus ultimam difficultatem tollit, distinctione sic mutata: *fragrantis minime, rurestri vocabulo, &c.* quem miror a nemine auditum esse, et præsertim iis qui τὰ *in modum* ejicienda volunt. Verum si Auctor jam dixisset, *pariunt caliculos floris inodori*, supervacua plane forent sequentia, *fragrantis minime*. Præterea Mss. omnes servant *in modum*, et mere Appuleianum redolent stylum. Vide ad lib. II. p. 40. 'in modum exanimis.' Quid ergo? Verissimam lectionem, qua omnes scrupuli auferuntur, suggerunt unice Mss. quos nescio qui factum sit ut tam negligenter despexerint eruditi, ipsi promentes e Lips. Fux. Flor. *floris odori*: uti præbent quoque Reg. Palat. Oxon. et D'Orvill. Nihil est certius, et sensus clarissi-

mus facillimusque. Hæ arbores pariunt calices puniceos, similes *flori odori*, id est, rosæ, sed qui tamen minime fragrant. Similitudinem igitur habent rosarum, et nihil magis, ut docent herbariæ rei periti, quique de 'Asinaria herba' agunt. Vide Bodæum a Stapel d. I. et citatos auctores ad Plinium lib. xv. c. 20. 'sempiternum fronde, rosæ similitudine, caulibus fruticosum:' ubi Bapt. Pius t. I. Thes. Crit. p. 369. e Nostro legit *calicibus*. Quæ vox, licet communis multis floribus, tamen quasi rosis propria, Græce certe adhæsit. Consule egregium J. P. D'Orvillium in Vanno Crit. c. 5. Pro *fragrantis*, ut antiqui dant Mss. et Edd. plerique, seu *fragrantis*, ut est in Guelf. et Palat. male exaratur in Flor. *flagrantis*, Par. *fragrantibus*. Supra D'Orv. *pumicantes*, Edd. Vic. et Junt. pr. *punicantis*. Dein *rurestri* Guelf. *Idem*.

Rosas laureas] Glossæ: 'Ροδοδάφνη, herba asinaria, taxus, viburna.' Ejus herbæ pastus asinis lethalis; unde et mox post 'venenum rosarium' appellat. Vide Lucianum p. 246. Isidor. Etym. lib. xvii. c. 7. Baptistam Pium in Annot. prior. fol. 107. *Elmenh.*

Vulgus adpellant] In Ed. Scriv. perperam omnino editur *adpellavit*. Etiam tunc, cum Appuleius hæc scribebat, ita adpellabatur. De eleganti hoc plurali vide ad lib. II. p. 47. 'populus diffuebant.' Solin. cap. 20. 'inperitum vulgus vocat bubalos:' in Leid. pr. et Huls. *vocant*. Ond.

Sponte illud venenum rosarium sumere gestiebam] Cicero VI. 6. Famil. 'Prudens et sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus.' *Pric.*

Arreptumque me totum plagis obtundit] Lib. VII. 'Occipiens a capite, imo vero et ipsis auribus, totum me compilabat.' *Idem*.

Lumbis elevatis in altum, pedum posterioribus calcibus jactatis in eum, &c.] Lib. VII. 'Hic, elatis in altum vastis pectoribus, &c. primoribus in me

pugillatur unguis.' *Idem*. *Pedum posterioribus calcibus jactatis in eum*] Lib. vi. 'Incussis in eam posteriorum pedum calcibus.' *Idem*.

Mulcato graviter atque jacente, contra proclive m.] Flor. Pith. Par. et Edd. Colv. Vulc. Wow. *multato*, Fux. Edd. vett. *mulcato*. Sed rectissime D'Orv. Edd. Junt. post. Elm. &c. *mulcato*. Lib. viii. p. 173. 'sese commulcat ictibus.' Vide Comment. ad Phædr. Fab. 3. 'male mulcato.' Drakenb. ad Sil. x. 463. Socerum ad Valer. Max. lib. i. c. 7. § 4. 'servum verberibus mulcatum.' *Prave jacentem* est etiam in Oxon. Palat. Porro *proclivum* optime exaratur in D'Orvill. Adi me ad Front. lib. ii. cap. 2. § 1. 'adjuvante proclivo:' et ad Hirt. B. Afric. cap. 8. 'Omnia sibi procliva.' Adde Drakenb. ad Liv. lib. xxxv. cap. 30. 'per angustam et proclivem viam.' *Oud.* *Contra proclive montis*] Id est, 'acclive.' In vetere Onomastico: 'Acclive, ἐπικλινές.' Glossæ: 'Acclive, ἐπὶ ῥέπεῳς ἐπαρθέν.' *Pric.*

Semianimem] Ἡμιθανῆ. Luc. 10. 30. *Idem*.

Ejulabili] In Mss. Lips. Pith. Oxon. Fux. Par. Guelf. Pal. D'Orv. et Edd. Junt. post. Colv. Vulc. Merc. Wow. *Pric.* est *ejulabili*, quod adjectivum nusquam alibi occurrit: licet *ejulare* Nostro sit frequens et *ejulatus*. Lib. v. pag. 92. 'crebris earum ejulatus.' Verum in Florent. aliisque, et Edd. ceteris ante Colvium, exstat *ululabili*, quod restituere Elmenh. Scriv. Florid. et præfert itidem *Pricæus* e lib. v. pag. 92. 'sono vocis ululabili.' Adde lib. x. pag. 213. 'ululabili clamore matrem totamque eiet familiam:' sicut et hic male *clamore* pro *plang.* est in Bertin. *ululare* et *ejulare* confunduntur quoque in lib. de Mundo p. 751. *ululatus* passim dicitur in omni dolore Virgilio, Ovidio, Silio, Statio, aliisque poetis. Lib. iv. p. 78. 'neque clamore, ac ne ululatu:'

ubi Heinsius *ejulatu*, *Oud.* *Ejulabili cum plangore*] Melius *ululabili*. Ammianus (quem sapius jam monui Scriptoris nostri voces ac locutiones usurpare) lib. xxiv. 'Ululabili clamore sublato.' Imo infra heic lib. v. 'Sono penetrabili vocis ululabilis.' Hesychius: Κρυόεσσα ἰακή, ἡ φρικτὴ καὶ φοβερά βοή. *Pric.*

Crearet exitium] Lib. v. 'Tibi summum creabis exitium.' Lib. ix. 'periculum grande, imo exitium præsens conflavit mihi.' *Elmenh.* *Ut, &c. mihi præsens crearet exitium*] Lib. v. 'Tibi summum creabis exitium.' *Pric.*

Utque ad me laniandum rabie perciti ferrent impetum] *Atque* legas in Mss. Flor. Reg. Pal. Oxon. item Edd. Juntinis et Aldi. Verissime. Solet enim Auctor cum optimis quibusque scriptoribus *ut* subintelligere. Nam constructio est; atque cohortantur, ferrent impetum. Quod non capientes librarii locum corruerunt, ita ut Palat. Reg. Fux. Guelf. Oxon. et D'Orvill. (licet in eo sit *utque*) præbeant *ferre*. Sed consule Notas ad lib. ix. p. 177. 'Exitium commune protelarent, cohortati.' *Perciti* exsulat ab Oxon. Guelferb. *Oud.* *Conclamant canes, utque ad laniandum ferrent impetum passim cohortantur*] Infra hoc lib. 'Nec secus canes illos venaticos, auritos et horricomes, ad comprimendam bestiam cohortantur.' *Pric.*

Jam morti proximus] Supra lib. i. 'Et nunc morti proximus.' *Idem*.

Ad compugnandum] In Edd. Junt. Ald. Elmenh. Scriv. et Flor. est *ad pugnandum*. Quod cur, Mss. et Edd. reliquis obstantibus, maluerint illi, haud computo. Bis 'compugnare' apud Gellium, ut lib. xii. 5. xiv. 5. inveniri, monent Lexica. *Oud.* *Canes, &c. ursis ac leonibus ad compugnandum idoneos*] Nicetas Choniates de Andronico Comneno: Κύνα κάρχαρον, οἶον καὶ λέοντιν ἀντιπλέεσθαι, &c. ἐαυτῷ σύνοικον πεποίητο. Philostratus viii.

12. de templo Dictæ Matris Creten-
si: Φυλακῇ δὲ τῷ ἱερῷ κυνῶν ἐπιτέτακ-
ται, &c. καὶ ἀξιούσιν αὐτοὺς οἱ Κρήτες
μήτε τῶν ἔρκτων μήτε τῶν ὄδε ἀγρίων
λείπεσθαι, lege, μήτε τῶν ὄντων ἀγρίων λεί-
πεσθαι, neque ursis (inquit) nec apris
impares: ut Noster heic, *leonibus et*
ursis idoneos. De Creticis hisce, uti
et de Indicis canibus vide v. 5. Pol-
lucem. *Pric.*

E re nata consilio capto] Infra hic:
'E re nata subtile consilium, &c. com-
miniscimur.' *Idem.*

Fugam desino] Passim *desino* cum
quarto casu Noster et alii jungunt:
unde 'luctum desino,' et multa si-
mililia: quare nihil temere mutandum
est. Quia tamen in laudatis Codd.
uti et Oxon. Guelf. scribitur *destino*,
posset conjici, fuisse *destituo*, hoc est,
defigo, sisto, pedem premo. Vide ad
l. ii. p. 37. 'obutumque in me desti-
tuit.' Hoc sensu in Fabulis Nielantii
pag. 3. 'Destituit minas.' i. e. stitit,
desiit. Quod minus bene interpreta-
tur Cl. Cannegieter. ad Aviani Fab.
xxx1. Immo ipse Ovidius ait l. iii.
Am. El. xiii. 20. 'Dicitur inceptam
destituisse fugam.' Sic 'destituere
conata alterius' est sistere et inpe-
dire. Vide Burmann. ad Vellei. l.
ii. c. 42. *Oud.*

Illi canibus jam ægre cohibitis] Lib.
ix. 'Ægreque cohibita equorum cur-
ruli rabie:' quem locum eo cum per-
venerimus corrigemus. *Pric.*

*Loro valido ad ansulam quandam de-
stinato*] Infra: 'Nobis ante ipsas fores
loro valido destinatis.' In vetere O-
nomast. 'Ansula, βρόχος.' *Idem.*

Alvus artata] Palat. Guelf. *albus*.
D'Orv. *artatur*. Est qui legat *laxata*.
Male. *Artatam* ait alvum, crudorum
olerum convulsionibus tortam et com-
pressam. Si quid mutandum foret,
rectius diceres *ancta*. Quæ alibi quo-
que confunduntur. Ad Heins. ad
Cland. Rapt. Pros. l. i. 46. Vide et
ad l. i. p. 12. *Oud.* *Dolore plagarum*
alvus artata] Vide Gell. xix. 4. In

Latino Jobi 41. 16. 'Territi purga-
bantur.' *Pric.*

Putore nidoris f.] D'Orv. *putore*.
Palat. *putore nitoris*. Fux. p. *nitoris*.
Odor putidus foetidusque sæpe dici-
tur *nidor*. L. iii. p. 55. 'fumantium
capillorum nidor.' Vide Drak. ad
Liv. lib. xxxviii. 7. 'fædo quodam
odore ex adusta pluma.' *Nitor* et
nidor sic et confunduntur lib. viii. p.
168. 'Putor de odore foetido apud
Caton. de R. Rust. c. 157. Veget.
rei Veterin. c. 44. 'Neque putorem
neque putredinem lavis.' Hinc 'puti-
di digiti' l. viii. p. 169. ubi vide. *Oud.*

Abegissem] In Pith. est *abegisse*.
Constructionis analogia postulat, ut
scribatur *abegisset*, quod liquido ex-
stat in membranis D'Orvill. ut con-
jecit Heinsius, et dudum citavit Sal-
mas. ad Solin. cap. 40. 'fimum egerit
per longas aspergines:' ut est in
Mss. 4. Et sic tacite edidit Flori-
dus. Nam præcedit 'alvus artata' et
'abundans;' nisi pro *fimo excusso* le-
gamus *fimum excussisset*, et, &c. *abegis-
sem*. Huc facit, quod *fimum* non, ut
hic mascul. vel neutro genere, sed
feminino posuit Auctor in fine l. vii.
et re plane simili: 'Donec liquida
fimo strictim egesta, faciem atque
oculos ejus confedassem.' Alioquin
confugiendum est ad Anacoluthon,
quo sive dedita opera, sive casu for-
tuito sæpe usi sunt quivis scriptores.
Vide Sanct. et Periz. in Minerv. p.
725. Græv. ad Cic. iii. in Verr. 71.
Gronov. ad Gellium l. ii. c. 22. Drak.
ad Sil. l. xi. 472. Burm. ad Serv.
Æn. i. 119. Davis. et me ad Cæs. l.
iii. B. Civ. c. 19. Quia vero in pri-
mis eam loquendi figuram frequenta-
runt Græci, hinc haud a vero alienum
videtur, Græcissantem Apuleium ea
quoque fuisse delectatum. Certe si-
mililia multa in eo occurrunt, si qui-
dem sunt sana. L. vi. p. 121. 'Tibi
fluentum transmeanti, &c. orabit.'
Lib. vii. p. 146. in f. 'Sese, &c. fu-
rens incurrit.' Lib. ix. p. 182. 'præ-

lium capessiturus, &c. subacturi et capturi.' ubi Floridus audacissime reposuit, *subactum et captum iri*. L. x. p. 227. 'At illa per absentiam mariti, natam puellam insita matribus pietate prævenga, descendit,' &c. Verrum is locus sine dubio est corrigendus, nec ad Anacoluthon pertinet. Flor. n. 7. 'Alexandro illi,' &c. ubi vide omnino. N. 22. 'Crates... nulla domus ei clausa.' de Mundo pag. 749. 'Eos, &c. flammarum fluentia illum locum ambire maluerunt.' Tale et est Hygini lib. 11. Astron. c. 4. 'Pueri membra, &c. dedit cuidam alendum,' item Ausonii Epist. 21. 'Sed hæc aliquis fortasse quamvis rarus, illud, &c. nulli imitabile.' ubi contra Mss. Tollius reposuit *alicui et rarius*. Nec sane quidquam cum Gesnero mutandum in Æliano l. x. Anim. c. 1. Ἀνὴρ, &c. φησὶν Διὸν μόσχον ἰδεῖν. docere poterit Perizonii nota ad l. 11. V. Hist. c. 11. *Idem*. Fimo fistulatim excusso, quosdam extremi liquoris aspergine, alios putore nidoris fetidi a meis jam quassis scapulis abegissem] Lib. vii. 'Donec solo quod restabat præsidio nisus, liquidissimo stercore strictim egesto faciem atque oculos ejus confectassem: qua cæcitate atque fæctore tandem fugata est a me perniciēs.' Gloss. 'Ὅσμη σαρπά' Putor, fæctor,' &c. *Pric*.

In meridiem prono jubare] Pleno exstat in Oxon. sed nemo explicaverit idonee *pronus in meridiem jubare*. Rectius tum simul e Mss. Reg. Oxon. et D'Orv. scriberetur, *meridie pl. jubare*. Sed certe *prono* non videtur mutandum: quæ vox passim de die, sole, &c. occurrit. Adi Broukh. ad Propert. i. 16. 23. Lucan. iv. 28. 'Prono tum Cæsar Olympo In noctem.' Nec male de fluvio Cl. Withof. in Enc. p. 150. legit in eodem l. vi. 361. 'Pronus in occasus Æas.' ubi vide. Stat. Achill. lib. 11. 15. 'Frangebat radios humili jam pronus Olympo Phæbus.' Ac *pronus* est, qui vergit in inferiorem partem; Sol vero in

meridiem est acclivus. Immo jam meridies præterierat. Nam supra dixit: 'diem ferme circa medium, cum jam flagrantia Solis caleret, in pago devortimus.' et Lucian. p. 588. Interim omnia illa, quæ narrat intermedia, acciderant. Nunc æstu paululum imminuto latrones rursus itineri se dedunt. Quapropter, præenuntiis Mss. conjicio dedisse Auctorem: cum jam de meridiem prono jubare, vel e. Aut statuendum, *meridie et in meridiem* a Glossatoribus esse adjecta, et scripsisse Appuleium simpliciter, *prono jubare*: ut passim solent Poëtæ. Vide Broukh. ibidem male explicantem Nostri, ut se habent, verba, *meridie iter execto*, sed bene ad sensum. Adi et Indicem Lucani. *Oud*.

Ictibusque fustium fatigatus] Uti aliis exemplis, in quibus *fessi et lussi* dicuntur omnes quibusvis malis vexati, conquassatique, ita maxime hoc loco stabiliri potest vulgaris Terentii lectio in Adelph. A. 11. 2. 5. 'Ego vapulando, ille verberando usque ambo defessi sumus.' ubi Rutgers. lib. v. Var. Lect. cap. 10. et P. Scriverius in ineditis notis ad Vegetium lib. 1. in f. ex Scholiaste Juven. S. 111. 289. malebant *defecti*: quod hic præcedit, et de quo præter alios consule Rigalt. ad Phædr. lib. 1. 20. *Idem*.

Propter insistentem] Sic Palat. Vulgo, *prope*. Elmenh. Accedunt Mss. Lips. Pith. Fux. Reg. et Ed. Junt. post. cum Ed. Scriv. Recte; neque tamen opus est, ut cum *Pricæo* emendemus *propter adsistentem*, de quo vide ad lib. 11. pag. 36. 'quam propter adsistentem.' Vel enim *insistentem* poterit significare, subsistens paululum, interquiescens, nec pergens: quod et Lexica e Cicerone notant. Sil. x. 157. 'Nec certa per æquor Interdum insistens Pegasus membra ferebat.' Vel *insistens* erit incedens, ut exponit Floridus: quando mallem jungere *insistens rivulum*, ut lib. 111. init. 'dum primum angiporum insistimus;' de quo pluribus egi ad

lib. II. p. 35. 'insistebat lapidem.' Sic *propter* adverbialiter erit sumendum. Cic. IV. Verr. c. 48. 'Etenim propter est spelunca:' ubi cave, addas *cam* cum Ursino. pro L. Manil. cap. 6. 'propter adsiat,' e Mss. Terent. Eun. II. 3. 76. 'propter dormiet.' Phædr. lib. II. 6. 7. 'propter volans.' Tacit. lib. IV. Ann. c. 54. 'Quum propter discumberet.' Martian. Cap. lib. IV. p. 96. 'Quæ propter adstabat.' Sic enim Codd. quam plurimi et vetustissimi. Vulgo, *prope*. Immo Noster ita loquitur sæpius, ut lib. IV. p. 71. 'lapidem propter jacentem.' p. 76. 'propter sopiti jacebant.' Sic enim utrobique legendum videbimus. Lib. V. p. 90. 'viso suggestu propter.' Lib. IX. pag. 193. 'Alveo temere propter jacenti.' Oud. *Rivum quandam, &c. prope insistsens*] Vide an rectius *propter adsistsens*. Supra lib. II. 'Quam propter adsistsens,' &c. et x. 'Lumen propter adsistsens:' item v. 'Venerem, &c. propter adsistsens.' Pric.

Subtilem occasionem] Fux. *subtilem*, et ita Aldus. Roald. Scilicet in Ed. Bas. sec. editur *subsistem*, tamquam a nominativo 'substes,' ut 'superstes,' sitque 'substes occasio,' ea, quæ coram est et quasi ad pedes. Verum nemo hujus vocis scit exemplum, et Mss. atque Edd. O. habent *subtilem*, quam exponunt 'opportunam;' atque ita Cl. Wasse, et vir doctus in Misc. Obs. v. II. p. 394. ex hoc loco similiter legit lib. VIII. p. 153. 'persubtilem occasionem.' Contra Celeb. Burm. ibidem hic præfert *subitam*, quæ vox cum *subtili* permutatur in Suetonio Tib. c. 68. 'subiti tumores.' Aliud enim quid est 'subtile consilium,' 'subtilis fabrica:' de quibus disserit vir Eruditus Misc. Obs. v. VII. p. 280. Si quid mutandum, mallem cum Heinsio, qui et *utilem* conjecit, rescribere *labilem*, seu facilem labendi occasionem. Amm. Marc. lib. XXVII. cap. 10. 'labilis limus.' Gloss. 'Labile, εύόλισθον.' Arnob.

lib. VII. 'labilis dulcedo.' Videtur tamen Appuleius per *subtilem occasionem* intelligere subtilitatem astus, quam illa occasione posset exercere. Sic Velleio lib. II. cap. 119. 'Ne pugnandi quidem egregie occasio data esset immunis, sive libera:' id est, cum non permetteretur iis pugnare, egregia data occasione. Vide Misc. Obs. v. VIII. p. 78. Offendit etiam Cel. Burm. ad Suet. Tib. c. 11. 'ad occasionem majoris spei, sive obportunum tempus, quo major adfulgeret spes.' Ibi vide plura. Pro *nactus* in Oxon. *naptus*. Oud.

Cogitabam totum memet, &c. pronum abjicere] Infra lib. VII. 'Per prona non tantum pedibus, verum etiam toto corpore projecto.' Pric.

Certus atque obstinatus nullis verberibus, &c.] Columella vi. 2. 'Pervicax contumacia plerumque sævientem fatigat.' Infra hic lib. VII. 'Cæterum plagis non magnopere commovebar,' &c. *Idem*.

Ad egrediendum] *Egrediendum* est in Reg. Edd. Junt. Ald. Colv. Vulc. scilicet *ex aqua*. Sed in plerisque Mss. et Edd. Vett. est *ingrediendum*; ut scripserunt posteriores: *grediendum* D'Orv. *ingradiendum* Pal. Oxon. Gnelf. Nemp. e Lips. et Florent. recipiendum videtur *ingradiendum*, sive *ingrediumdum*. Oud.

PAG. 66 *Machæra percussus*] Pal. Oxon. Par. Gnelf. ac D'Orv. exhibent *perfossus*, cum Edd. Elmenh. Scriv. Flor. Recte. Nam, licet non proprie *fusti percussus* dici possit, sed *percussus, contusus*, aut simile; nemo nescit, auctores solere ultimo tantum substantivo jungere verbum adcommo- dum, subintelligentes aliud in præcedentibus, brevitatibus caussa. Exempla sunt ὅσα κόνις. Adi me Hirt. lib. VIII. B. G. cap. 5. et quos laudavit Drakenb. ad Liv. lib. XL. cap. 42. § 11. Passim vero *perforare* dici de eo, qui telo alterius pectus vel membra trajicit, nullus tiro ignorat. *Idem*. Occumbere. Rebar, &c. mereri caussa.

riam missionem] *Caissariam missionem* cum Mss. Florent. egregie legunt pro *causæ remiss.* quod etiam est in Vincent. Beroaldus et Pius tom. i. Thes. Crit. pag. 368. Vide et Stewech. ad Veget. lib. ii. cap. 30. Verum cum pro hisce, *mer. c. m.* in Mss. quoque Reg. Oxon. Guelf. Par. Palat. D'Orvill. exaretur, *morti succumbere*, nullus dubito, quin pro priori *occumbere* hæc sint reponenda. Ibi enim illa verba excidisse videntur, et hinc illic vulgare *occumbere* substitutum. Vide me ad Lucan. lib. ii. 198. 'infesto juvenes succumbere leto:' et Duker. ad Flor. lib. iii. cap. 3. § 21. 'Quum in acie Cimbri succumbere' ubi minus bene Grævius volebat *occ.* ex uno Mssto, cui tamen ad stipulatur unus Leid. uti frequens est confusio. Vide ad Lucanum Burmanni notam. *Ad debilem* Guelf. *Idem.* *Prorsus exanimatum ac debilem, mereri causariam missionem*] In lib. xviii. ff. de muner. et honor. 'Hos ex albi ordine vocari, nec ulla excusatione nisi sola læsi et inutilis corporis infirmitate specialiter sit expressum.' *Pric.* *Mereri causariam missionem*] Glossæ: 'Ἀπολυθεὶς στρατῆρας, missionem emeritus.' *Idem.* *Causæ remissionem*] Corrigo *causariam missionem*, et ita aliquot abhinc annis corrigendum docui, cum privatim intra cubiculum discipulis familiaribus Appuleium enarrarem. Sunt enim tria missionum genera: honesta, causaria, ignominiosa. Honestæ est, quæ militiæ tempore impleto datur: causaria, cum quis vitio animi vel corporis minus idoneus militiæ renunciatur: ignominiosa, cum quis propter delictum sacramento solvit. Auctores jurisconsulti, titulo de re militari, et tit. de his qui notantur infamia. Hinc 'causarii' dicti, valetudinarii. Plin. in xxv. scribit, 'elleborum minimeandum esse sanguinem excreantibus causariis, vel latere vel faucibus.' Livius in vii. 'Tertius,' inquit, 'exercitus ex causariis senioribusque a Tito

Quintio conscribatur, qui urbi mœnibusque præsidio sit.' Ubi 'causarii' significantur milites, qui propter valetudinem a laboribus militiæ soluti missique sunt: et Spartianus quoque in Hadriano: 'Post hæc,' inquit, 'profectus in Gallias, omnes causarios liberalibus sublevabit.' Dicitur et 'causaria' nomine substantivo, pro ipsa missione simpliciter, lib. Codicis 12. ubi sic scriptum legimus: 'Causaria missus nulla estimationis macula aspergitur.' Sensus est Appuleii: Opinabar, inquit, me, cum essem verberibus fatigatus, ungulis extritus, claudicans, invalentia debilitatus, mereri missionem causariam: quam scilicet milites valetudine impediti consequi solent, a laboribus militaribus feriat, renunciatque militiæ veluti minus idonei. Palladius 'causationem' posuit pro vitio interiore, et ægritudine, cum ait in primo: 'Si salvo capite in pulmonibus ac thorace aut nulla est, aut rara causatio.' Beroald.

Studio festinatæ fugæ] Pal. et Fux. liber, *destinataæ*. Elmenh. Adde Lips. Par. D'Orv. Guelf. et Ed. Floridi, qui tamen in interpretatione exposuit, 'tum quod cuperent fugere celerius' hoc est, *festinata*. Alterum significare 'studio, ut fugerent quo destinarent.' Sed durius hoc foret: 'destinata fuga' est decreta, etiamsi non suscepta. At in illa jam diu fuerant. Solin. p. 12. 'Achaiam destinantibus.' Vide Salm. Vulgo contra Mss. additur *cursum*. ut pag. 18. 'quum abscessus longius destinasset:' pag. 29. 'nocturnos excursus sic destinant.' pag. 38. 'iter sideribus destinatur.' 'Contententes ad destinatum locum' pag. hujus fine: Vide Front. Strateg. i. 4. 3. Curt. lib. vii. 2. 19. 'quo destinaverat.' Metuebant, ne hoc asini prolapsu et perseverantia in jacendo, 'fugam nimis morarentur,' ut sequitur. Imitatus est, ut sæpe, Virgil. lib. iv. Æn. 575. 'Festinate fugam:' ubi

vide. De passivo et participio vide ad lib. III. pag. 59. 'remedium festinabitur tibi.' Septim. de B. Troj. lib. III. 1. 'Græci cuncta, intenti animo, summis studiis festinabant:' ubi nihil mutandum delendumve. *Oud.*

Meque in altioris vindictæ vicem] *Vicem* sine præpositione vel *vice* æque dici, ac *in vicem*, et hæc tria aliquoties confundi, vidimus jam ad lib. I. pag. 9. 'vicem Calypsonis.' Nihil tamen hic mutandum censeo, licet etiam D'Orvill. suspicionem loci depravati possit injicere, habens, *in alterioris vindictæ sine τῇ vicem*. Sed *altior* est ulterior, gravior, vehementior, ut lib. IX. pag. 197. 'mulier altius commota.' Lib. X. pag. 211. 'impatientia furoris altius agitata:' ubi in Edd. quoque nonnullis est *alterius*. Quamvis tamen illis locis capi posset pro 'imo de pectore,' de quo videbimus plura ad pag. 80. 'altius ejulans sese.' Sed et lib. VI. p. 110. 'Alte prorsus malefica.' Lib. VIII. in f. 'altius metuens.' Et sic alii quoque. Auct. de Corr. Eloq. c. 14. 'Suspiciatus altiore inter illos esse sermonem.' i. e. graviolem, magis serium. Mart. Capell. lib. V. pag. 146. 'facti alta negatio.' Sic enim Mss. cum glossa *subtilis*. Vulgo, *alia*. Quin et sæpius, ut 'summus' ponitur pro 'maximo,' ita et 'altior' pro 'majore' occurrit in Appuleio. Lib. I. p. 9. 'mulieres duas altioris ætatis.' Lib. XI. pag. 246. 'altioris religionis argumentum.' Ita Virgilio lib. X. *Æn.* 626. 'Altior venia latet.' *Id.*

Vulturiis] *Vulturiis* hic est in Mss. omnibus, (*vulturis* Guelf.) et ante Colvium, quem bene ceteri sunt secuti, jam expressit Ed. Junt. post. Infra etiam variatur. Adi Serv. ad *Æn.* VI. 595. Drak. ad d. Livij I. [lib. XXVII.] c. 21. J. Obs. c. 65. 'Vulturius non adparuit.' Legendus ita Ser. Sammon. vs. 387. 'vulturiive jecur:' ut diserte exaratur in antiquissimo Cod. Vossiano, et coniecit Heinsius. *Vulturiisve jecur* a m. sec. contra me-

trum. Vulgo, *vulturis atque j.* Idem. *Dorsi mei sarcinam duobus ceteris jumentis distributuros, meque in altioris vindictæ vicem lupis et vulturiis prædam relicturos]* Infra lib. VI. 'Certe ego cum primum sarcinas istas quâquam invitum pertulerit, protinus eum vulturiis gratissimum pabulum futurum, præcipitabo.' *Pric.*

Prævertit] *Pervertit* est in D'Orvill. atque Edd. Vicent. Junt. Ald. Sed perverse. lib. IV. pag. 97. 'prævertit lumen.' Lib. VII. pag. 146. 'ustrina moram non sustinens meliora consilia prævertitur.' Lib. VI. p. 149. 'Fortunæ opportunum latibulum celeritate præversa.' In quibus eadem confusio, ut passim alibi. Vide Brant. et Hotom. ad Cæs. lib. VII. B. G. c. 33. 'Huic rei prævertendum.' Drakenb. ad Liv. lib. XXIV. 5. 'Fuga præverterent metum.' *Oud.*

Ementitalassitudine] In D'Orv. Fux. Guelf. et Oxon. est *mentita*, de quo vide ad lib. VIII. pag. 160. In Pith. Edd. item Vicent. Junt. utraque, *se mentita*. Quod facile reciperem, si mox *offundit* e Bert. legas; nisi potius hinc faciendum rursus *scilicet*. Vide ad pag. 61. lib. III. 'pessima sorte:' aut *lassitudine se mentita* construendum. Sed et librarii potuerunt rursus offendisse ad participia asyndeta, de quibus dixi ad lib. III. pag. 45. *Ementiri*, sic in Apol. pag. 431. 'paupertatem gloriæ causa ementiri.' Adi et Pricæum ad lib. V. pag. 97. 'nomen ementientes:' ut leg. Torrentium ad Sueton. Cæs. cap. 66. 'amplificando, ementiendoque.' *Id.*

Effunditur] *Effunditur* est in D'Orv. Par. Edd. Beroaldi, Colin. Bas. Sed rectius restituere Colv. et seqq. *offunditur*; quod dant Flor. Reg. Palat. Guelf. Pith. Edd. pp. Juntinæ, et Aldi. 'Offundi' hic est terræ adfligi, magisque denotat pondus ruentis asini, quam *eff.* Sic 'obfulcire' abiit in *effulc.* Lib. I. p. 10. Infra p. 70. 'ad ostium obfigi:' ubi in aliis *eff.* Passim *ob* Nostro valet *ad* sensu

olijciendi, vel contra ponendi. Lib. II. in f. 'digitis detinens ob lapides : ' et pag. 39. 'ob os corporis inponit.' Sæpe in compositis ea præpositione usi sunt Veteres, quos imitatur passim Auctor noster. Vide Heins. ad Virg. Æn. ix. 632. *Idem.*

Jacensque in mortuum] Colvii emendationem confirmant reliqui, Pithæano excepto, Mss. et jam olim sic bene expressit Ed. Junt. poster. In ceteris Edd. remanet glossa, in *modum mortui*. Vide ad lib. III. p. 50. 'fixus in lapidem.' Auctor de Obitu Mæcenatis vs. 88. Jupiter 'dicitur in nitidum procubuisse bovem.' Sic locus hic e Mss. legendus : sive *specie nitidi tauri*. *Idem.* *Jacensque in mortuum]* Lactant. IV. 26. 'Jacentia mortuorum corpora erexit.' Philostratus II. 14. 'Εκτείνοντες ἑαυτοὺς ὡς περ οἱ ἀποθνήσκοντες. Male in quibusdam, in *modum mortui*. Virgilius de equo : 'Quem pellis ahenis In plumam squamis auro conserta tegebat : ' ubi Servius : 'In plumam : in similitudinem plumæ. Ut, Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum : id est, in antri similitudinem.' *Pric.*

Non fustibus, non stimulis, &c.] Plato Phædone : 'Ο δὲ οὐδὲ κέντραν ἡνιοχικῶν, οὔτε μάστιγος ἐντρέπεται. *Idem.*

Ac ne cauda quidem, &c.] Lib. VII. 'Cum deberet egregius agaso manum porrigere, capistro suspendere, cauda sublevare,' &c. *Idem.*

Mortuo, imo vero lapideo asino] Sic omnibus modis inutilia vocari solent. Martialis de vetula nupturiente : 'Quid surire si velit saxum ? ' Apud Esaiam enerve Abrahami corpus lapidi assimilatur. De eodem Rom. IV. 19. σῶμα νεκρωμένον. Sic Philo dixit : τὴν ἄγνοιαν βαθὺ σκότος καὶ πολλὴ καταχέουσαν, κωφὸν λίθον τὸ περικαλλέστατον εἶδος ψυχῆς ἐργάζεσθαι. Libello περὶ μέθης. *Idem.*

Poplites totos] Scriptus liber et Venetus, *totas*. Colvius. Sic et D'Orv. Palat. Pith. Fux. Guelf. Oxon. Zabar. et Ed. Vicent. idque Appuleianæ

licentiæ adtribuit Ferrarius lib. I. El. 14. Sed tam licentiosus non fuit Appuleius ; contra scrupulosissimus erat, affectator quidem antiquitatis et exoletorum verborum, sed nihil scribens sine exemplo. Quod observandum in iis, quæ nunc videtur nove dixisse Auctor, quoniam perierunt tam multa Veterum. *Totas* igitur non admitto, dum ostendatur feminini generis auctoritas, quam non defugio. De 'succisis poplitibus' vide omnino erudita ad Petron. c. 1. 'Succisi poplites membra non sustinent.' *Oud.* *Districto gladio poplites ejus totos amputant]* In pœnam inertiae. Julianus apud Ammianum Marcellinum I. XXII. 'Quisque agmini cohærens incedat : quod si remanserit uspiam, exectis cruribus relinquetur.' *Pric.*

Ac, &c. per altissimum præceps in vallem proximam, &c. præcipitant] 'Præcipitant truncum, volvuntque per ardua saxa.' Horatius : 'Ut ille Qui male parentem in rupes detrusit asellum Iratus.' Addit Appuleius : 'Etiamnum spirantem.' Polybius lib. I. Κολοβάσαντες καὶ συντρίψαντες τὰ σκέλη ἐπὶ ζῶντος, ἔρριψαν εἰς τινα τάφρον. *Id.*

Tunc ego miseri commilitonis mei fortunam cogitans, statui jam dolis abjectis, &c.] Philo in de Legatione : Αἱ ἐτέρων τιμωρίαι βελτιοῦσι τοὺς πολλοὺς, φόβῳ τοῦ μὴ λαβεῖν παραπλήσια. 'Dolis abjectis' heic, ut IX. 'consiliis' (id est, *dolis*) 'abjectis.' *Idem.*

Statui jam, &c. asinum me bonæ frugis Dominis exhibere] Apud Plautum Trinummo ille : 'Certum'st ad frugem applicare animum.' Infra de eodem asino isto I. VIII. 'Quin emis bonum et frugi mancipium ? ' *Idem.*

Quod in proximo nobis esset habenda mansio, et totius viæ finis quieta] Seneca cap. I. de Tranquill. 'Pecoribus fatigatis velocior domum gradus est.' *Idem.*

Clementi denique transmissio clivulo, &c.] Cato apud Priscianum : 'Quod iter longius arduiusque erat a curis.' *Idem* apud Servium in Virgilium :

'Quam mollissimum est, adoriuntur.' Quos locos hactenus divulsos jungamus, et hoc modo corrigamus: Quod iter longius arduiusque erat a clivis, quam mollissimum est adoriuntur. Qui 'clemens clivulus' Appuleio, est Tacito Annal. xiii. 'collis clementer assurgens.' Ammiano l. xvi. 'collis molliter editus.' Plinio 'clivus sensim fallens, ut eum ascendere non putes, scias ascendisse.' Lib. v. Epist. 6. *Idem.*

Rebus t. dissolutis] Mss. Fux. Bert. e. Modii Coll. Pal. Oxon. Reg. D'Orv. cum Edd. omnibus ante Colvium habent *exsolutis*. Quod nequaquam fuerat mutandum. Passim res quævis dicuntur *exsolvi*, composito pro simplici, ut fides, promissum, culpa, æs alienum. Vide Hirt. B. Alex. c. 49. Auson. Grat. Act. p. 709. Tib. iv. 5. ubi vide Broukhuis. et Drakenb. ad Liv. lib. ii. 32. iii. 19. me ad Lucan. lib. ii. 262. 'gladioque exsolvere culpam.' Sed et 'nexos exsolvere' Livio Epit. vi. *Oud.*

Vice lavacri, pulveris volutatibus digerebam] *Vite l.* Guelf. Pal. *pluris* D'Orvill. Notis præfixit Pricæus *pulvereis*. Nec male. Tum *voluptatibus* est perperam in Pith. Guelf. sec. Edd. Vett. plerisque: ut solent sæpissime illæ voces confundi. Errat vero Roaldus, cum *volutabris* adscribit Beroaldo. Ea adfert modo ad locum explicandum. Confer eum, uti et Pricæum quoque, item Salmas. ad Solin. p. 336. 'confugiunt ad volutabra.' Heins. in Misc. Observ. vol. v. tom. iii. p. 130. in Advers. pag. 706. Burm. ad Sueton. Calig. cap. 43. Plin. lib. x. cap. 4. 'pulverem volutatu colligere.' Hic denuo incipit Guelf. pr. *Idem.* *Vice lavacri*] Arntzen. ad Mamert. Panæg. c. 2. ultimam vocem male omissam esse testatur in Excerptis Codicis penes se. *J. Bosscha. Pulvereis volutatibus, &c.*] Pollux l. 11. Λέγοις δ' ἂν περὶ ἵππων, ψηλαφᾶν, καὶ ψήχειν, &c. κυλίσαι, ἀλίσαι, καὶ ἐξαλίσαι. Sic ὡς ὄνος κυλίσθεις So-

phocles apud Apollonii Scholiastem. Vide Suidam in ἐξαλίσας. Vegetius l. 1. 'se transvolvere' dixit. *Pric.* *Pulveris volutaribus*] Volutationibus: jumentis volutatio in pulvere vicem lavacri et balnearum repræsentat, id quod quotidie passim conspicimus. Plinius in xvii. 'Veterina,' inquit, 'a jugo, et canes a cursu volutatio juvat.' Idem in x. 'Solidipedum,' inquit, 'propria est volutatio.' M. Varro tradit, sues in luto volutari: hæc enim illorum requies, ut lavatio hominis: ideoque *volutabra* a Virg. dicta loca, in quibus se apri volutant, cum ait in Georg. 'Sæpe volutabris pulsas sylvestribus apros.' Vetus proverbium est apud Hieronymum, et in decretis canonicis relatum: 'Sus lota est in volutabro luti.' Heraclitus ait, sues cæno, cohortales aves pulvere vel cinere lavari. *Beroald.*

Et speluncæ quam latrones inhabitabant] Confer Heliodori Æthiop. p. 51. et seqq. *Elmenh.* Item Miscell. Observ. v. vi. p. 297. *Oud.*

PAG. 67 *Res ac tempus flagitant*] Flor. *flagitat*. Elmenb. Istum numerum hinc prætulit Elmenb. cum Scriv. et Florido, confirmantque Oxon. Pith. Guelf. pr. et Palat. ac sic citat Cort. ad Sall. B. Catil. cap. 5. 'res ipsa hortari videtur.' Vide et Wass. ad Jug. cap. 19. Cic. ii. ad Att. 25. 'Neque eo magis quam ipsa res et tempus poscit.' Terent. Ad. v. 4. 2. 'Quin res, ætas, usus semper aliquid adportet novi.' Liv. i. 24. 'Tempus et locus convenit:' ac millies. Quam igitur utrumque in æquali sit usu, præfero hic singulare. *Oud.* *Res ac tempus ipsum, locorum ac speluncæ illius quam latrones inhabitabant, descriptionem exponere flagitant*] Infra hic lib. ix. 'Res ipsa mihi poscere videtur, ut hujus quoque servitii mei disciplinam exponam.' Sallustius in Catilinario: 'Res ipsa mihi hortari videtur,' &c. et in Jugurthino: 'Res postulare videtur Africa situm paucis exponere.' Cicero ii. 25. ad At-

ticum: 'Te exspecto, &c. neque eo magis, quam ipsa res et tempus poscit.' Appuleius heic imitatus videtur Ælianus, qui ferme simili præfatione Var. XIII. 1. speluncam Atalantæ describit. *Pric.*

Mons horridus, &c.] Guntherus lib. v. 'Prædonum castella jugis horrentia summis, Et vix spectandas summis in rupibus arces.' *Idem.*

Frondibus umbrosus] Florid. I. 'Spelunca frondibus inumbrata.' *Idem.*

Hujus per obliqua devexa, qua saxis asperrimis, et ob id inaccessis cingitur, &c.] Lib. VI. 'Saxum immani magnitudine procerum, et inaccessa salebritate lubricum.' Guntherus lib. IV. de simili factione: 'Rupis inaccessæ sedem statione latenti servabant.' Ait, 'per obliqua devexa.' Josephus xv. 13. Trachonitarum prædonum latebras describens: Πέτρα τὸ σύμπαν σκληρὰ καὶ δύσσοδος, εἰ μὴ τρίβῃ χρωτῷ τις ἐξ ὀδηγίας· οὐδὲ γὰρ αὐταὶ κατ' ὁρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἑλικας ἐξελίττοντο. Adde quæ de Isauriæ latronibus Ammianus XIV. non longe ab initio. *Idem.*

Lacunosæ] Lacunæ sunt fossæ, in quibus collecta aqua stare consuevit, a lacu dictæ, quas alii lamas vocant. Horat. 'Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.' Cum autem in convallibus crebræ sint hujuscemodi voragine et lacunæ, merito lacunosæ nuncupantur. M. Tullius oppido quam decenter dixit lacunam in auro factam: intelligi volens exinanitionem auri, et quasi voraginem quandam ex furto et rapina: et alibi: 'Ut illam,' inquit, 'lacunam rei familiaris explerent.' *Beroald.*

Quamquam versus repositæ] Quamquam scil. erat in sola Ed. Bas. pr. Sed et in Mss. Lips. et Oxon. vitiose. In Lips. *reopsitæ*. Participium verbi *poni* cum compositis passim adhibetur de naturali etiam locorum situ. Sil. I. XIII. 133. 'positos ad mœnia campos.' 'Adpositus mons' Virg. I. III. G. 212. 'adposita urbi regio'

Curt. lib. IV. cap. 1. et passim in Septim. de B. Troj. cap. 45. 'Apud peninsulam, quæ anteposita civitati, continenti ejus adjungitur.' Sic Mss. non *ante positam civitatem*. Hirt. B. Alex. cap. 72. 'circumpositi oppido colles.' Ovid. lib. III. Am. 6. 7. 'Nunc ruis opposito nivibus de monte solutis:' quo loco vide Heins. et Burm. Sic ergo et 'convalles quaquaversus repositæ,' sive in longum et procul jacentes circum circa, ut 'terræ repostæ' Virgilio III. Æn. 361. 'populi reposti' Silio lib. III. 325. *Veprosæ* conjecit Heinsius. Quæ vox exemplo caret.' *Oud.*

Bullis ing. scaturibat] D'Orv. *vullis*. Palat. Fux. Guelf. sec. Oxon. *scaturiebat*. Sed sæpe Auctor utitur ea terminatione quartæ conjugationis antiqua, ut 'abligurribam,' 'insignibar,' 'mollibat,' 'munibant,' 'nutribat,' 'quibat,' 'parturibam,' et alia, de quibus suo loco, quamque hic illic adhibuere aurei quoque seculi scriptores, et passim Gellius, alii que. *Idem.* De summo vertice fons affluens bullis ingentibus scaturibat] Catullus: 'Qualis in aërii pellucens vertice montis, Rivus muscoso prosilit e lapide.' *Pric.*

Perque prona delapsus, &c.] Ibidem: 'Qui cum de prona præceps est vallevolutus.' Avienus: 'Et qua præcipiti volvuntur prona meatu Flumina.' Scholiastes vetus Horatii ad Carm. I. 29. 'Proni dicuntur rivi de montibus effluentes:' et ad I. 7. 'Præceps Anio: aut per devexa cadens, aut, rapidus.' *Idem.*

Amnibus stagnantibus] Bene agminibus receperunt Scriver. et Florid. quod confirmant Pithæan. Florent. Bert. Oxon. D'Orvill. Guelferbitani, in quorum primo glossa est adscripta *congregationibus*. Auson. de claris Urb. XIV. 22. 'Quantus in amne tumor! quanto ruit agmine præceps!' Ammian. Marcell. lib. XV. c. 11. 'Rhodanus proprio agmine ripas occultat.' Avien. descript. Orb. vs. 1158. de

Euphrate: 'profenditur agmine molis.' Plura vide apud elegantissimum P. Burmann. ad Valer. Flacc. lib. iv. 721. 'flumineo sic agmine frangit amari Vin salis.' Salmas. ad Solin. pag. 11. 'Auctusque aquarum accessione:' ubi in Leid. sec. etiam *agminibus*. pag. 12. 'aquarum agmina secum trahens.' pag. 43. 'Nilus tantis agminibus extollitur.' 'Aëris agmen immensum,' de Deo Socratis pag. 679. 'Agmina et volumina fati' dixit Gell. lib. vi. cap. 2. Sumi autem hic debet pro copia, mole, et multitudinem. Alioquin impetui *agminum* non conveniunt seqq. Sed *annes* in modum *fluminis* dici nequeunt. Solent autem *annis* et *agmen* in Mss. confundi. Adi Drakenb. ad Liv. lib. xxi. c. 5. *annibus* servant Reg. Lips. Palat. si fides excerptis. Oud. Ac *valles* illas *agminibus stagnantibus irrigans*, &c.] Virgil. 'Nec quæ Saxosas inter decurrunt flumina valles.' Infra lib. vi. 'Montis ardui verticem, de quo fontis atrî fuscæ deflunt undæ, proximæque conceptaculo vallis inclusæ Stygias irrigant paludes,' &c. 'Stagnantia agmina,' quæ campos circumjacentes inundarent. Æneid. iii. 'Exuperio præpinguo solum stagnantis Helori.' Servius: 'Fluvii qui ad imitationem Nili effunditur campis.' Onomast. vetus: 'Stagno, λιμνάζω.' Pric.

In *m. sopiti maris*] *Stipati* exstat in Mss. omnibus, et Edd. Vett. item Colv. Wow. Pric. aliorumque, quod significat, non 'septi' et 'coërciti montibus,' ut exponit Floridus; plane enim contrarium dicit Auctor; sed 'colligati,' 'densati,' 'stricti' seu 'congelati:' quæ participia de æquore vel fluvio glacie adstricto adhibere solent auctores. Alio sensu etiam Solin. cap. 32. 'Stipato jam flumine.' *Sopiti* tamen ediderunt Vulcan. Elmenh. et Scriv. ac conjecerunt quoque Soping. et Pricæus, et Florido placuit, ut est apud Silium lib. xiv. 276. 'nidosque natantes In-

mota gestat, sopitis fluctibus, unda.' Anthol. i. pag. 6 lib. i. Dioscuri *θάλασσαν ἀγρίαν ἐκόμισαν*. pag. 113. *ἰπνώει δὲ θάλασσα*. Vulcan. etiam et Wasse margini adleverunt *strati*, ut apud Virgil. Ecl. vi. 57. 'stratum silet æquor.' Sil. ibid. vs. 274. 'Strato Gaulum spectabile ponto:' et passim apud alios. Si quid mutandum, malim *stupidi*; quod dicitur tum de congelata, tum de stagnante aqua. Val. Flacc. lib. v. 603. 'Rhipæa stupuerunt flumina bruma.' Senec. Herc. Fur. 763. 'stupet ubi undæ, segne torpescit fretum.' Lucanus ait lib. v. 434. 'Æquora lenta jacent, alto torpore ligata:' quod et ad *sopitum* referas. Petron. c. de B. Civ. 190. 'Sed hæc quoque (jussa putares) Stabant, et vincta fluctus stupere profunda.' Mart. l. ix. Epigr. 100. 'a fonte bibatur, Quæ fluit, an pigro quæ stupet, unda, lacu:' al. *qui* et *cui*. Avien. Or. Marit. 121. 'Sic segnis humor æquoris pigri stupet.' Et sexcenties 'iners,' 'tarda,' 'deses,' 'pigra,' 'otiosa,' et, ut sequitur, 'ignava' describitur fluviorum vel maris aqua. Oud. In *modum stipati maris*] Fortasse melius *sopiti maris*. Somnus apud Homerum ad Junonem Iliad. ξ. Ἄλλον μὲν κεν ἔγωγε θεῶν ἀειγενετάων Ῥεῖα κατευνήσαιμι, καὶ ἂν ποτάμοιο ῥέεθρα Ὠκεανοῦ, &c. at Jovi in nequaquam. Pric.

Vel *ignavi fluminis*] Quum in Ms. reperisset Barthius, ut ait, *val*, lib. xxxiii. Advers. cap. 5. non inepte conjecit: *agm. stagnantibus irrigans in modum stip. maris, vallo ign. fluminis cuncta cohib.* Gell. lib. xii. cap. 13. 'Oceani ambitu terris convallatis.' Manil. lib. i. 151. 'complexis culmina cæli Flammarum vallo.' Nil tamen temere muta. A pluribus simul sæpe comparationes petit Auctor. lib. i. pag. 14. 'lenis fluvius in speciem placidæ paludis ignavus ibat argento vel vitro æmulus in colorem.' Oud.

Cuncta cohibebat] Oxon. *cogibebat*.

Per cuncta vero intellige non *agmina*, sed *antra*, et omnia illa descripta latronum loca, quæ undique angebant, sive includebant, et *continebant* hæ aquæ, ut passim de Oceano dicitur. Tib. iv. l. 147. Serv. ad Virg. iv. G. 364. 'Terræ claustra cohibere' l. xi. pag. 239. Eleganter adhibet hoc verbum Avien. descript. Orb. vs. 1172. 'Invectumque sibi cohibens altrinsecus amnem Stat disclosa palus:' i. e. per mediam paludem eunt amnes ita, ut quasi inter ripas solidas currerent cohibiti, ne evagarentur. De Alpibus perpetua glacie obsitis ait Silius lib. iii. 380. 'Cuncta gelu canaque æternum grandine tecta Æquævam glaciem cohibent:' ut leg. puto. *Idem*.

Turris arduo caule firma] *Arduo caule* legas et in Regio, Fux. Sed quomodo turris hæc in arduo colle, cum jam *montana* desierint, et inferius ad *speluncam* descendat, in qua turris erat? Ad hæc *ardua* est in plerisque Mss. et Edd. Vett. item Scriv. nisi quod in D'Orvill. sit *arduo caulo*. Posset *ardua calle* e Bertin. recipi, sive difficillima, et avia fere semita. Nam et *callis* sæpius occurrit in feminino genere, ut docet Drakenb. ad Liv. lib. xxii. 14. 'per æstivos saltus deviasque calles.' Olim etiam in Miscell. Obs. conjeci *caute*, ut lib. viii. p. 165. 'At non speluncas ferarum, vel cantes incolitis barbarorum.' Quomodo deinceps vidi emendasse quoque N. Heinsium in Adversariis p. 393. Verum nunc adtentius considerans Codd. scripturam, muto sententiam. In Florent. enim est, *ardua caula firmas*. In Pal. *ardua caule firmas*. In Lips. etiam *caulæ*. In Guelf. sec. itidem, *firmas*. In Oxon. *ardua caule firmans*. In Edd. Ber. Junt. pr. Aldi, Colin. Bas. *caula firma*, quod revocavit Floridus. Certum mihi sedet, separatim ponenda, *turris ardua*, ut Ovidio lib. x. Met. 392. 'Erat ardua turris. Arce focus sum-

ma.' Dein legendum puto vel in Ablativo, *caula firma sol.* vel, *caula firma est sol. cr.* Quo, non vero ad 'turrim,' omnia sequentia clare pertinent. Nam quod vir doctus ad oram Ed. Vicent. dicit, 'caulem' hic poni pro ipso trunco turris, quem vulgo 'fustem' adpellant, probari debuerat. Est enim 'caula' quodvis sepimentum et cancelli. Vide Beroald. et Salmas. ad Vopisci Carin. cap. 1. p. m. 802. Dein malim, *stabulationi*. Caula illa erat commoda ovium stabulationi, ut lib. iii. p. 54. 'Tectum his artibus suis commodum:' sive aptum et accommodatum. Lib. ii. pag. 29. 'diem peregrinationi commodum.' Lib. v. pag. 90. 'instrumentum cænorium refectui suo commodum.' Et sic passim. Nec non alii. Claudian. de Mall. Theod. Cons. vs. 178. 'Nosse soli vires, nemori quæ commoda rupes.' Unde patet, e Mss. in quibus et 4. Leidd. et Edd. Vett. sic legendum de iv. Cons. Honor. 327. 'Quæ campis acies, quæ fraudi commoda vallis:' non *accommoda*, alioquin æque probum. Pro *solidis cratibus* vitiose Edd. pp. Ven. et Bas. pr. *solitis*, quod jam emendavit Beroaldus. *Idem*. *Insurgit speluncæ, &c. turris arduo caule firma*] Saxo Grammaticus lib. vi. 'Nihil ita situ munitum, cui si desit humana opera, simplex nostra tutela sufficiat:' ubi pro nostra videtur *Naturæ* scribendum. *Caule* pro colle dixit. Virgil. ii. Georg. 'Quin et candicibus,' &c. ubi Servius: 'Pro codicibus, sicut caulem pro collem: sauricem pro sorice dicimus:' et ad Georg. iii. 'Caurum pro Corum, sicut saurex pro sorex, caulis pro collis.' In vetere Onomast. 'Colliculus, *καλλίον*.' *Pric. Caula firma*] *Caulas* dicunt munimenta ovium, et septa. Virg. 'cum fremit ad caulas ventos perpressus et imbres:' ubi 'caulas,' ut interpretatur Donatus, dixit ambitum ipsum, quo tutæ oves adversus insidias continen-

tur. Græcum nomen est, *c* litera detracta. Nam Græci *αῦλας* vocant animalium receptacula, quas nostri *caulas*; quod et Servius docet. Quidam *caulas* a cavo dictas autumant; antiquitus enim, ante usum tectorum, oves in antris clauderantur. Sic Lucretius, *Caulas corporis et caulas palati, ponit pro, cava et foramina. Berould.*

Solitilis] *Lego solidis*, hoc est, firmis et robustis. *Idem.*

Exigui tramites] *Lege cum Fulvio et Schickerado, e. ramices.* Elmenh. Idem placuit Florido. Certum est, Auctorem innuere *sepem* foribus prætentam, *vice structi parietis*, a quo ad fores verum erat *atrium*. Ex quibus vocibus patet, ipsos aditus artos vel saltuosos non esse intelligendos; ut putabat Pricæus. Num legi potest *termiles*, sive rami et virgæ in *ramicum* a Columella descriptorum usum? Vide Fest. et Glossas. Ita passim confunduntur '*carmen*,' '*crimen*,' '*germen*,' '*gramen*,' '*ternus*,' '*trinus*.' In Regio, Fux. non comparet τὸ *exigui*. Oud. *Ante fores exigui tramites*] Male nonnulli *ramices*. Virgilius: '*Tenuis qua semita ducit, Angustæque ferunt fauces, aditusque maligni.*' Interpres vetus Judith. 7. 5. '*Sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa.*' Josephus ubi supra: Αἱ μὲν εἰσοδοὶ στεναὶ, καθ' ἓνα παρερχομένων, ubi rectius *παρεισερχομένων* crediderim. Idem 14. 27. de aliis id generis speluncis: Ἦν δὲ ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια τελείως ἐξερρώγησι, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀποκρήνους τὰς παρόδους ἔχοντα. *Pric.*

Casula cannilis t. contexta] In Pal. *cannis*. In D'Orvill. *contexta*, verissime: uti Pricæus quasi e conjectura emendavit, probavitque N. Heins. ad Ovid. lib. v. Metam. vs. 448. '*textam stramine vidit Forte casam.*' Ad notas meas ad Lucan. lib. v. 517. '*Sed sterili junco cannaque intexta*

palustri:' et ad Cæs. lib. II. B. G. cap. 17. '*rubisque sentibusque intertextis.*' Differentia '*casæ arundine textæ,*' et '*stramento tectæ,*' quæ simul egregie habent locum, patet ex Livii multis locis. Vide Drakenb. ad lib. xxxv. cap. 27. '*Casas ex arundine textas, fronde texissent.*' Adde Vitruv. lib. II. cap. 1. 6. Catullum Carm. XIX. vs. 2. '*Villulamque palustrem tectam vimine, junco varicisque manipulis.*' Dubium est, quid præferas in Paulino cap. 12. pag. 477. '*Nigrantesque casas, et tecta mapalia culmo.*' Ibi enim in Ms. vetustissimo quoque, *texta*. Sic et '*crates ex tenuibus virgis textæ,*' ut leg. in Vitruv. lib. x. c. 21. Vulgo, *textis*; Mss. *textæ*. Solin. pag. 12. '*textæ cratium.*' Oud. *Casula cannis temere contexta*] Ita editi omnes, ita Oxon: Ms. legendum tamen *contexta*. Isidorus Orig. xv. 12. '*Casa est agreste habitaculum, palis atque virgultis arundinibusque contextum:*' et ibid. cap. 2. '*Tuguria sibi et casas virgultis arundinibusque contexuerunt.*' Ovidius Metamorph. VIII. '*Mille domos clausere feræ, tamen una recipit Parva satis, stipulis et canna tecta palustri:*' ubi *textæ* reponendum non dubito. Idem alibi: '*Texantur reliqua tecta palude tibi:*' id est, κατὰ μετανυμίαν, canna de palude texantur. Idem III. Fastorum: '*Aspice de canna straminibusque domum:*' contextam nempe de canna et straminibus: ejusmodi et *πλεκτὰς καλύβας* Theocritus dixit. '*Temere contexta*' inquit Lucius Noster. Ammianus lib. XIV. '*Ratibus temere contextis.*' Sic, '*lapides temerario interjectu positi*' in de Deo Socratis. *Pric.*

Sorte ducti noctibus excubabant] Virgilius: '*Per muros legio sortita periculum Excubat.*' Sidonius VIII. 7. '*Si quid inter excubiales curas, utpote in castris, sortito vacabis:*' ad quem locum Savaro consulendus. Noster in de Mundo: '*Custodiam*

per vices sortium sustinebant.' *Idem.*

Ibi q. s. direpsissent] In Lips. Coll. est *isti pro istic*. Vide ad pag. 72. In Palat. *direpsissent*. Oxon. *direxissent*. Probo Pricæanum, quod et in Beroaldi est notis, *dereps*. hic et lib. ix. pag. 207. 'derepit in cistulam:' ubi eadem confusio. Adi Cl. Burm. ad Phædr. lib. II. F. 4. 12. 'Derepit ad cubile setosæ suis.' Quod si Mss. addicerent, cum Grutero restituerem Tib. I. 2. 19. 'furtim molli derepere lecto.' Mss. *decedere*. Vulgo, *descendere*. In Edd. Ber. Colin. Bas. pr. est *irrepsissent*. Oud. *Stipatis artubus direpsissent*] Existimo *derepsissent* legendum. Infra lib. ix. 'Derepit in quandam cistulam.' De fele Phædrus: 'Derepit ad cubile setosæ suis:' hoc et nonnunquam *erepere*. Avienus Perieg. 'In dumosas erumpunt denique rupes.' Seneca Epist. 53. 'Dum per aspera erepo.' Suetonius in Tiberio: 'Quod, &c. per aspera et devia erepsisset.' Sic, 'per aspera et dumis lirta erepere,' lib. xxvii. Ammianus: et 'agrum erepere,' Sat. vi. Juvenalis. *Pric.*

Anum q. curvatam gr. senio] Participium ab Ed. Scriverii exsulat, typhothetarum, sine dubio, culpa. Ovid. lib. II. Art. 670. 'Jam veniet tacito curva senecta pede.' Ter. Eun. II. 3. 44. de sene: 'incurvus, tremulus, labiis demissis.' Ceterum anus ita fingitur in contubernio latronum ab Xenophonte Ephesio lib. III. pag. 50. Oud. *Anum*, &c. *curvatam g. senio*] Crates: 'Ο χρόνος μ' ἐκαυψε. *Pric.*

Cui salus commissa] In Addendis Pricæus hic legi mallet, *permissa*, quia id Appuleianum magis: De eo dicemus ad lib. VIII. pag. 168. 'cui familiæ tutelam dominus permiserat:' ut illic legendum videbimus. Sed hic omnes Mss. *comm.* servant, ut et lib. VII. pag. 142. 'divitias publica custodela commiserere.' Tot *juv. num. c. videbantur* Pith. Oud. *Com-*

missa videbitur] *Commisa* idem hic quod *permissa*, at hoc Appuleianum magis. lib. IX. 'Senex claudus, cui nostra tutela permissa fuerat:' ibidem: 'Suæque Dominæ custodelam omnem permittit:' itaque melius *permissa* legamus. *Pric.*

Etianne tu? &c.] Legi non male potest, *Tune etiam?* Virgilius, (quem Noster pressim et ubique sectatur,) 'Tune etiam telis moriere Dianæ?' ubi Servius: 'Cum ingenti amaritudine dictum est.' *Idem.*

Busti cadaver] Claudianus de Eutropio: 'Postquam deforme cadaver Mansit, et in rugas totus deflexit aniles.' Infra hic lib. VIII. 'At te cadaver surdum ac mutum,' &c. *Idem.* *Busti cadaver*] Probra latronum sunt congruentia, in vetulam cadaverosam, atque annis obsitam, tanquam polychronia femina, annosissima ac busto digna, sit vitæ dedecus, et Plutonis fastidium: cum alioquin Pluto gaudeat manibus defunctorum ad ipsum commigrantibus. *Beroald.*

Vitæ dedecus] Plautus 'capuli decus' dixit. Infra lib. IX. 'Illam universi sexus grande dedecus.' *Pric.*

Et Orci fastidium solum] Id est, quam solum Orcus cum fastidio transit, nec inter mortuos recipere dignatur. In Pseudolo Plautina: 'Eam ob rem Orcus recipere hunc ad se noluit, Ut esset heic qui mortuis cœnam coquat.' *Idem.*

Lusitabis] Sopingius conjecerat *insibilabis*. Ferrario lib. I. Elect. cap. 14. placebat, *esitabis*, vel *mussitabis*. In Mss. Zabar. Pal. Par. Guelf. utroque est, *insitabis*. Sed rectum omnino mihi videtur *lusitabis*, quod frequentativum adhibuit etiam Plautus, id est, nugas ages et ineptias. Vide Beroald. et lib. IX. pag. 180. 'Siccine vacuus et otiosus insinuatibus manibus ambulabis mihi?' Vel, si quid mutandum, posset legi, *inlusitabis*, sive *inludes nobis*, quod præcedit, alioquin pleonastice sumendum. Fa-

vent nonnihil sequentia. Notum est illud Virgiliti lib. II. *Æn.* 64. 'certentque inludere capto:' ubi vide Servium. F. Pithæus conjiciebat *visicubis*, quod et Salmasius margini adlevit, ut sit frequentativum a *visire* vel *tissire*, flatum ventris emittere, *βδελν*, de quo vide Casaub. ad Sueton. Claud. cap. 32. *Oud.* *Lusitabis*] Ludes, et per desidiam jocaberis. Frequentativum verbum est. Lucianus: *ἄφροντο τὴν γράβην, διὰ τὴν οὐτὼ καθέξῃ, καὶ οὐ παρασκευάζεις ἑριστον*; Beroald.

PAG. 68 *De tam sera refectio[n]e*] *De* significat *per*, sive per cœnam tam sero nos refecturam, et *πληθυντικῶς* ponitur. Quod Nostro, ut Afro, (vide Heum. ad Lactant. Sympos. vs. 12.) est frequens. Lib. III. pag. 48. 'de vindicta solatium date.' Lib. VII. pag. 140. 'de verbis eorum dubiis cognosco.' Lib. VIII. p. 158. 'de ipso nomine temerarius.' p. 173. 'pœnas ipse de suis manibus exposcere.' Lib. IX. pag. 182. 'de simulatione solennium furati:' ut est in nonnullis. p. 206. 'de vastiore nodulo cerebrum diffundere.' Lib. XI. pag. 261. 'de Serapis nocturnis orgiis illustratus:' et ibid. 'teque de isto numero præsente beatum:' ubi vulgo exciderat, ut et alibi: de quo suis locis: de Dogm. Plat. init. 'Isthmia de lucta certaverit.' Immo et optimis sic in usu est hæc præpositio. Adi III. Bouhier. ad Pervig. Ven. pag. 181. et me ad Hirt. lib. VIII. B. G. c. 24. 'de incursione accidit.' *Oud.* *Sic nobis otiosa domi residens lusitabis? nec nostris tam magnis tamque periculosis laboribus solatium de tam sera refectio[n]e tribues*] Lib. IX. 'Siccine vacuus et otiosus insinuat manibus ambulabis mihi? nec obito consueto labore vitæ nostræ prospicies, nec aliquid cibatus parabis?' Pro *sera refectio[n]e* fuit qui *sera profectio[n]e* legebat, conjectura inutili. Calpurnius Ecloga V. 'Ubi declivi jam nona tepescere Sole Incipiet, seræque videbitur hora

merendæ:' τὸ *de* etiam qui in *die* mutaverunt, Auctorem corruerunt plane. Supra lib. III. 'Nostræque viduitati ac solitudini de vindicta solatium date.' *Pric.*

Aviditer ingurgitare] Pal. *avariter*. Recte. Plaut. Curc. Act. I. Sc. 2. 'Hoc vide, ut ingurgitat impura in semerum avariter, faucibus plenis.' *Elmenh.* Ejus fide *avariter* edidit Scriverius. Sed ex illo codice Gruterus excerpserat *aviter*, ut est in Guelf. sec. et in D'Orvill. reperi *animiter*, sive animose. At nusquam id adverbium invenias, nec analogæ est formæ, de qua consule Priscianum lib. XV. col. 1010. *Oud.* *Quæ diebus ac noctibus nihil quidquam rei quam merum sævienti ventri tuo soles aviditer ingurgitare*] Simonides de voraci uxore: 'Ἔσθλει μὲν ἐν μύχῳ Πρόνυξ, προῆμαρ. *Ælianus* Var. II. 2. de Mycerino: *Ταῖς ἡμέραις προστιθεὶς τὰς νύκτας, διετελεῖ ἀγρυπνῶν καὶ πίνων ἅμα.* Horatius: 'Nocturno certare mero, certare diurno.' Scholiastes: 'Dies noctesque potare.' Plantus: 'Dies noctesque bibite, pergræcamini.' *Ingurgitare* heic (ut et infra VII.) est 'ingerere.' Glossæ: 'Ingurgito, ἐμφορέομαι.' Bene autem *sævienti ventri*. Juvenalis: 'Dum gula sævit.' *Pric.*

Stridenti vula anus] Engraph. ad II. 1. Eunuchi: 'Decrepiti dicuntur senes, siquidem longa senectute vix loqui possunt: et tantummodo fractis vocibus loquuntur, ac sunt quasi quædam crepitacula.' *Idem.*

Sospitatores] Minus bene cum *Elmenhorstio* Scriverius vocem, nusquam alibi nunc occurrentem, *hospit.* revocavit. Cui non conveniunt epitheta, 'fortissimi fidelissimique;' quales sunt *σωτῆρες* et *sospitatores*, qui illam protegebant, et de suo alebant. Mirorque eam Beroaldinam lectionem non prius Colvio esse receptam. Certe bene restituit et exemplis firmavit *Pricæus*, exstatque etiam in Lips. Regio, Fux, Pal. Guelf. D'Orv. et

Oxon. et Edd. Vulc. Merc. Wow. Flor. Oud. *Sospitatores*] Ita recte Beroaldus, cum antea *hospitatores* legeretur. Lib. vii. 'Virginis et asini sospitator:' et xi. 'Humani generis perpetua sospitatrix.' Onomast. vetus: 'Sospito, σῶζω.' Pric. *Hospitatores*] Emendatione unius literæ lego *Sospitatores*: sic enim purior est intellectus. Dicimus autem *Sospitatores*, qui nos sospitant, faciuntque incolumes, quibus vitam acceptam ferimus. Beroald.

Affatim cuncta, &c. pulmenta præsto sunt] *Ἐτοιμά ἐστι*. De qua, et similibus in conviviali re loquendi formulis, videantur quæ ad Matth. 22. 4. notavimus. Pric.

Calidaeque perfusi et oleo peruncti] Prius igitur lavabant, postea ungebantur. Plautus Pænulo: 'ubi tu laveris, Ibi ut balneator faciat unguentariam.' Deinde fricabantur. Pseudulo: 'Uncti hi sunt senes: fricari sese ex antiquo volunt.' Sed latius ad Florida. Colv.

Commodum cubuerant] *Cubuerant* est in Mss. plerisque, *combuerant* Guelferb. sec. Ed. Vicent. *accubuerant* Guelf. pr. Sed 'accumbunt' modo præcessit. Quare puto hic legendum, *conquie rant*, ut l. hujus pag. 78. de latronibus quoque: 'Canticis Marti Deo blanditi paullulum conquiescunt.' Lib. v. init. 'dulce conquie rat.' Lib. xi. init. et sæpius. *Considerant* forte reposuere, quia infra mentio 'fororum,' in quibus sedetur melius, quam accumbitur. Oud.

Quidam longe plures n.] Quod Pric. ex Oxon. et Ed. Vicent. adnotavit, *quidam*, videas quoque in D'Orv. Palat. Pith. et Guelf. utroque, et Edd. omnibus ante Basil. sec. sed perperam, uti idem monuit. Adi ad lib. ii. pag. 36. 'introducetis quibusdam septem testibus.' Idem. *Ecce quidam longe plures numero juvenes, &c.*] Oxon. Ms. et vetus Vicent. Editio: *quidem*: male. lib. ii. 'Ecce tres quidam ve-

getis et vastulis corporibus,' &c. et 9. 'Ecce quidam miles per mediam plateam,' &c. Pric.

Vestis sericæ intextæ filis aureis] Ovidius: 'Et pictis intextum vestibus aurum.' Idem.

Lavacro refecti] *Refoti* est in Mss. O. præter Guelf. pr. et Edd. ante Bas. sec. quam temere secuti sunt Colv. Vulc. Merc. Wow. Crebro 'refovere' hoc sensu aiunt Noster et alii. Adposite Sueton. Ner. cap. 27. 'Refotus calidis piscinis.' Auson. Mos. vs. 344. 'amne refotos.' Reddendum est hoc verbum Septimio de B. Troj. lib. iii. cap. 22. 'Rex ubi in aliquantum refovit spiritum.' Sic enim Ms. Periz. et Ed. Artop. Vulgo, *revolvit*: unde alii emendant, *revocavit*. Oud.

Inter foros sociorum] *Choros* est in D'Orvill. aliisque apud Beroaldum; quod sine dubio profluxit ex consuetudine vocis *torus* scribendi per *th*. quomodo, vel *toros*, exhibent Mss. plerique, nec non Ed. Junt. poster. et dein Vulc. Elm. Scriv. Flor. Verum tamen suas quoque veneres, si non hic majores, habent *fori*, seu sedilia lignea, rudia ac vilissima in comparisonem *tororum* tricliniarium. Tales navium sunt *fori*, item talia erant tabulata lignea, ex quibus olim spectabantur ludi; sed adsidebant, non accumbebant. Vide Beroaldum, et Festum ejusque Comment. *Foros* habent Guelferb. Edd. Rom. Vic. Ber. Junt. pr. Col. Merc. Wow. Pric. Sed sequor Mss. plurimos. Idem. *Foros*] Sedilia: proprie autem *foros* dicimus in navibus, sedilia nautarum, et tabulata: quo in significato apud Virg. M. Tullium, Lucanum, cæteros invenitur: alias *fori* significantur circensia spectacula, quorum meminit Livius in primo. Quidam non *foros* legunt, sed *choros*, intra tot cætus et turbam. Beroald.

Estur ac potatur] *Editur* Guelf. pr. Bene revocavit adverbium Elmen-

horstius; quod auctoritate Ms. Lipsiani deleat Colvius, quem de more Vulcan. Merc. Wow. Pric. sequuntur. Reliqui Mss. omnes, quantum sciam, recte agnoscunt, præter Fux. non etiam Guelferbytani, nec D'Orv. *Ond. Estur ac potatur*] Plautus Persa: 'Bibitur, estur, quasi in popina, haud secus.' *Pric.*

Acercatim, &c.] Adverbia in *im*, ut apud Terent. 'cautim,' 'paulatim,' 'unciatim,' et in historia Sisennæ apud Agel. lib. xii. cap. 15. 'cursim,' 'properatim,' 'celatim,' 'velitatim,' 'saltuatim.' Apud Nonium Marcell. 'pedetentim,' 'pedepessim,' 'adamussim,' 'centuriatim,' 'fluctuatim,' 'guttatim,' 'alternatim.' Ex quibus et 'pedetentim' legas apud M. Tull. lib. ix. Epist. 14. ad fam. et 'centuriatim' orat. pro L. Flacco. Apud eundem ii. de Orat. 'furtim,' 'cursim.' Noster de Deo Socratis: 'singulatim mortales, cunctim tamen universo genere perpetui' et usurpant passim alii auctores. *Brant.*

Pulmentis, &c. panibus, &c. poculis, &c.] Quæ tria etiam Virgilius junxit: 'Viscera tosta ferunt taurorum; onerantque canistris Dona laboratæ Cereris, Bacchumque ministrant.' *Pric.*

Clamore ludunt, strepitu cantillant, conviciis jocantur] Lucretius: 'Clamor, singultus, iurgia gliscunt.' *Idem. Strepitu cantillant*] 'Crateras magnas statuunt, et vina coronant: Fit strepitus tectis.' *Idem.*

Cætera semiferis Lapithis, Thebanis, Centaurisque similia] Quamvis Lapithæ Thessali habeantur primi equorum domitores, et ex illa domatione 'Centauri' sint conficti, qui adeoque videri possunt et 'Lapithæ' fuisse, sicut et Lapithæ et Centauri ab eodem Thessaliæ monte vocantur 'Pe-lethronii': Virg. Georg. lib. iii. 115. 'Frena Pelethronii Lapithæ, gyrosque dedere.' Ovid. Met. lib. xii. 452. Lucan. lib. vi. 386. 'Illic semiferos Ixionidas Centauros Feta

Pelethroniis nubes effudit in antris;' nihilominus nusquam, quod sciam, a Poëtis et Mythologis Lapithæ adpellantur 'semiferi'; sed semper id epitheton datur Centauris nubigenis, semiferisque, (qui et male vulgo *biferi* apud Manil. lib. iv. 230. sed vide Bentlei.) a quibus diserte distinguunt Lapithas. Hinc facile accederem N. Heinsio et Florido, si vel unus Codex in transpositionem ejus subscriberet: præsertim quum τοῖς Lapithis aliud prædicatum videatur adtribuisse Auctor. Nullus enim dubito, quin *Thebanis* male olim substituerint pro *Telamibus*, quod est in Edd. Rom. Vicent. aut *Telamibus*, ut in Pithæano, *Tebaris* D'Orvill. vel aliis Mstorum corruptis lectionibus. In Palat. et Gnelf. sec. est *Lap. et Thebanis*. Pro Beroaldi *Telamonibus* placeret magis *Titanibus*. Nam Stewechii *Threcibus* nemini placitum opinor. Accedit propius *infamibus, inmanibus*, quod et Heinsio in mentem venit. Sed non arridet: quare ἐπέχω. Nam et 'semiferi' utrique potuerunt vocari, non ob bifidam naturam, sed asperrimum cultum et ferocissimos mores, ut Alpinae gentes Silio lib. iii. 542. 'Horrida semiferi promunt e rupibus ora.' Arnob. lib. viii. p. 213. 'Semiferi nos homines, quin imo feri:' et 'semifer Cacus' Æn. viii. 266. In Par. est *se miseris*. Vel sic tamen τὸ *Thebanis* in mendo cubat. An *Telchinibus*? ut tria hominum genera nominet. De iis vide ad Hesyeh. et Suidam. An potius *evantibus* i. e. ebris et bacchantibus. Quod inter cetera succurrit quoque Heinsio. Infra de Deæ Syriæ Sacerdotibus lib. viii. p. 172. 'Evantes exsiliunt, incitante tibiæ cantu lymphaticum tripudium.' Propert. lib. ii. 2. 28. 'Egit ut evantes dux Ariadna choros.' Quid ergo, si fuerit, *Lapithis et evantibus semiferisque Centauris*? Nam unde alioquin littera T? An pro *Lapithis Thebanis* simpliciter *Læstrygonibus*, aut *Leontinis* est legen-

dum? Sic enim ‘Centauros Pelii,’ et ‘Læstrygonas Leontii,’ in simili comparatione junxit Theopompus lib. XLIX. Philipp. Bene procederet oratio, si legeretur, *ac jam cetera sem. Lapithis fiebant ab iis, C. similia.* Nunc id verbum, *vel erant,* aut activum agebant, subaudiri debet; nisi adripiamus haud ineptam sane conjecturam Stewechii, *cetera similes:* de quo vide ad lib. x. p. 220. Sed quia præcedunt *ac jam,* vel sic verbum erit subintelligendum. Quod haud Apuleianum videtur. *Oud. Ac jam cetera semiferis Lapithis, &c. Centaurisque similia]* Scholiastes ad Horatii i. Car. 18. ‘Post ebrietatem Centauri cum Lapithis pugnare.’ Lucianus Lapith. *Καὶ οἱ πλεῖστοι ἐμέθυον ἤδη, καὶ βοῆς μεστὸν ἦν τὸ συμπόσιον.* Chrysostomus Homil. in Herodiad. saltat. ‘*Ὅπου θρύψις, καὶ χλιδῆ, καὶ μέθαι, καὶ κῶμοι, οὐδὲν βέβαιον, ἀλλὰ πάντα σεσαλευμένα καὶ ὑνάστατα.*’ *Pric. Lapithis.* Lapithæ Pelethronii dicti a loco, qui subjectus est Pelio monti, ab eo quod medicamentorum magna vis ibi nascatur, quæ Græci glossematici *θρόνα* vocant. Pelion autem est eadem lingua luridum. Sed occurrit scopulosus locus, ex quo vix datur enatare: quid sit quod ait *Telamibus.* Quidam emendarunt *Thebanis,* tanquam Lapithas a loco Thebanos nominet. Ego video, si conjectatorie res agenda est, non duriter nimis legi posse *Telamonibus:* ut comparatio sit triplex, Lapitharum scilicet, Telamonum et Centaurorum. ‘Telamones’ autem dicuntur Gigantes, ab Atlante: de quo Ovid. ‘Quantus erat mons factus Atlas.’ Hunc Latini ‘Telamonem’ vocant, Servius docet in quarto Æneidos commentario: hinc in ædificiis ‘telamones’ appellant signa, quæ virili figura mutulos aut coronas sustinent. Vitruvius existimat rationem ex historiis non inveniri, quid aut quare dicantur tales statuæ ‘Telamones.’ Demiror virum eruditissi-

mum id nescisse, quod Grammatici non ignoraverunt. Græci hos ‘Atlantes’ vocant, ex eo quod Atlas mundum sustinere deformatur a pictoribus et statuariis. Atlas autem et Telamon idem est. Super hoc loco diu me torsi, nec adhuc melius quippiam inveni: debebo his qui ingenii bonitate veriora excogitaverint, communicaverintque. Dicant quod Origenes et Augustinus ingenue fatentur: ignorantiam nostram non ignoramus: nec pudet me fateri nescire, quod nesciam; elaborataque non abscondimus, sed in propatulum deproimus: longe ab illis dissentientes, qui pauca aliqua novere, et ea recondunt in secretario, perinde ac arcana mysteria, videlicet invidentes bona mortalibus: quibus, ut inquit Plin. noster, neminem docere in auctoritatem scientiæ est. *Beroald.*

Ceteros anteibat] *Anteibat* profectum demum est ab Ed. Bas. sec. nec comparet, nisi illic, et in Edd. Colv. Lugd. Paris. In reliquis Mss. et Editionis est, *ceteros ante,* vel *antistabat:* nisi quod videatur in Flor. Cod. scribi, ut a Vulcanio editum est, *ceteris* in Dativo, uti citat Gebhardus ad Nepot. Arist. c. 1. ‘Antistaret eloquentiæ.’ Vide Vossium et Vulp. ad Catull. c. 8. ‘Antistans milibus trecentis.’ Sed et cum Accusativo composuit Q. Metellus apud Gellium lib. XII. cap. 9. ‘Me unum antistatis.’ Atque ita Mela, Avienus, Ausonius, pluresque construxerunt, quos jam conguessit Savaro ad Sidon. Apollin. lib. VII. cap. 14. Mart. Cap. lib. IX. p. 307. ‘O vere antistans numina magna Deum.’ At infra pag. 73. ‘animi robore ceteris antistaret?’ in Ms. tamen Oxon. *ceteros.* Lib. VIII. p. 153. ‘ceteris omnibus id genus viris antistaret.’ Lib. XI. p. 260. ‘Erogationes urbicæ pristinis illis provincialibus antistabant.’ *Oud. Qui robore ceteris antestabat]* Gellius IX. 13. ‘Viribus et magnitudine, et adoles-

centia, simulque virtute cæteris antestabat.' *Pric.*

Tantæ Fortunæ copiam] *Tantæ* servant Guelferb. si fides excerptis. Perinde est. Vide ad pag. 69. 'Fortunam popularem.' Sed *tantam* præfero cum Mss. ceteris et Edd. præterquam Vulc. Merc. Wow. In Par. est *fortitudinis*. In Guelf. pr. *fortitudine*. Oud. *Præter tantæ fortunæ copiam*] Sic infra hic, 'fortunam popularium inquirebamus.' quæ *ἐνικῶς* solens, id est, insolenter dixit. Glossæ: 'Fortunæ, *ὑπάρχοντα*' Et, '*ὑπάρχοντα*, Bona, fortunæ.' *Pric.*

Nostra virtutē] Bert. n. *vi virtute*. Elmenh. Qui sic cum Florido edidit. Pricæus malebat, *vi et virtute*, nec non Wasseus, adscripto Plauti loco Amphit. I. 1. 36. 'sed *vi* et virtute militum expugnatum est oppidum.' Plura vide apud Drak. ad Liv. lib. xxvi. 39. 'non *vi* ant virtute, sed proditione ac furto.' Præstat hic *vi* pro glossa haberi τοῦ *virtutis*, adscripta ab eo, qui *virtutem* nolebat adscribi latronibus, suo tamen more sic gloriantibus. In Palat. *vestra*. Oxon. *napti*. Oud. *Quam nostra virtute nacti sumus*] Non, Deorum auxilio, et virtute nostra: ut solebant iustis præliis vincentes loqui: sed, *vi* nostrarum manuum, vigore fortitudinis nostræ. Loqui hoc modo autem latrones *ἠθικώτατα* facit: 'Dextra etenim his Deus, et telum quod missile librant.' Rectius porro, me Judice, *nostra vi et virtute* legas. Gellius xvii. 2. 'Is et genere, et *vi*, et virtute bellica concedebat nemini.' Et xv. 21. 'Præstantissimos virtute, prudentia, viribus.' Adde ejusdem ix. 13. locum paulo supra citatum. Quin et lectio a nobis excogitata, in Ms. Bertin. erat. *Pric.*

PAG. 69 *Lamachō diminutū*] In D'Orv. *Lamatheo*, Par. *Lamatho*, ut editum est ante Vulcanium, qui optime *Lamacho* expressit; nomen a re, Nostri eleganti more. Vide Pricæ-

um et me ad lib. ii. pag. 30. Vere etiam in D'Orvill. et Guelf. ambobus est *deminutū*. Vide ad lib. ii. p. 35. Oud. *Duce vestro fortissimo Lamacho; &c.*] Nomen (ut plura in hoc scripto alia) instituto vitæ adaptatum. Hesychius: *Λάμαχος, ἄμαχος, ἀκαταγώνιστος*. *Pric.*

S. illum q. utcumque nimia v. s. p.] Prave Pricæus in sua *ἐκδόσει* secutus est Wowerii iudicium, *virum* substituentis τῷ *utcumque* (vitiose in Edd. Ber. Bas. pr. *utrumque*) contra reliquos Codd. et stylum Appuleii p. 72. 'totis utcumque patrimonii viribus.' p. 76. 'utcumque cunctis.' Lib. vi. p. 130. 'utcumque mors erat decreta.' p. 151. 'atque utcumque se præsumit innocentem.' Quod itidem male mutat vir doctiss. Lib. viii. p. 175. 'Et utcumque metuens.' ubi etiam vide. Lib. x. p. 211. 'Utcumque debitum sistens obsequium.' et sæpissime. Apposite Septim. de B. Troj. lib. v. c. 2. 'Et eos quidem, quos in bello fortuna eripuit, utcumque jam sepelivimus.' ex quo simul patet, *quidem* hic male desiderari in D'Orvill. Oud. *Sed illum quidem nimia virtus sua peremit*] Sallustius Catil. 'Atque ille egregius adolescens immoderatæ fortitudinis pœnas morti dedit.' Juvenalis: 'Torrens dicendi copia multis, Et sua mortifera est facundia: viribus ille Confusus periit, admirandisque lacertis.' *Pric.*

Enim vos] In Bertin. *vos vero*. Elmenhorst. et Scriver. tacite reposuere vetustarum Edd. scripturam, *enim vero vos*: ut sæpius quidem loquitur Appuleius. Vide ad lib. v. p. 89. 'Enim vero pavimenta.' Sed Lipsiano Cod. suffragantur hic Flor. Pith. Pal. Guelf. Reg. Oxon. D'Orvill. ut cum Colvio bene dederunt Vulc. Merc. Wow. *Pric.* Flor. ut passim amat Plautus. Sic in Mil. ii. 5. 19. 'Quid metuis? Sc. enim ne nos perdiderimus uspiam.' cumque illo Noster, ut docet Colvius: licet hic

illic vulgo corruptum sit. pag. 85. 'Enim duæ majores sorores.' Lib. v. p. 116. 'Videris enim mihi: ubi etiam vide. Lib. x. p. 224. Flor. N. 18. 'Enim Geometriæ repertor.' De Deo Socratis p. 694. 'Enim Socrates.' Et illic contra Mss. optimos *Enimvero*. Nec secus apud alios. Vide Gifan. Ind. Lucret. Voss. de Anal. lib. iv. cap. 26. me ad Cæs. lib. i. B. Civ. cap. 21. Burm. in Misc. Obs. vol. v. p. 10. Sic e Mss. Salm. et meis 5. leg. apud Solin. c. 38. 'Enim quoquo vorsum mari alluitur.' Dein *boni Fux. bene Guelf. pr. Oud. Enim vos, &c.*] Ita et recte Oxon. Ms. vide Colvii notas. *Pric.*

Timidule] Vulgo, *timidicule*. Elmenh. Miror istud *timidicule* contra analogam formationem, tam diu potuisse tolerari a viris doctis. Sola enim Ed. Junt. post. ante Elmenhorsium recte expressit *timidule*, ut debet, cum Florentinis, Regio, D'Orvill. Pal. Fux. Oxon. Guelf. sec. aliisque. Pith. *timididē*: unde vir doctus coniciebat *indidem*. Oud.

Per balneas] Loquitur de furibus balneariis, quos Tertullianus vocat 'lavantium prædones.' Elmenh. Vide Ber. Pric. et lib. ix. p. 191. 'qui de balneis soleas furatus es.' Oud. *Inter furta parva atque servilia timidicule per balneas, &c. reptantes, &c.*] Apud Senecam Clytæmnestra: 'Quid timida loqueris furta?' contra in E-jusdem Hippolito: 'Non in recessu furta, et obscuro improbus Quærit cubili.' Et nota, 'parva furta.' Juvenalis: 'Exiguæ furtis imbutus ofellæ.' Nec temere eadem 'servilia,' de balneis loquens vocavit. Horatius: 'Sub noctem qui puer uvam Furtiva mutat strigili:' ubi vetus Scholiastes: 'Puer, servus qui strigilem furatur.' Pric. *Per balneas*] Fures balneares furta nequaquam luculenta pretiosaque conficiunt, sed furtim ritumque servili vestimenta et id genus vilia subducunt. In Tri-

nummo Plantiens servus sibi in thermopolio condylium fuisse creptum a furibus graphicis conqueritur: ubi 'thermopolium' significatur taberna sive caupona, ubi cibaria calida veniunt: 'condylium' vero annulus est, quem et 'condylum' et 'symbolum' et 'ungulum' prisci vocitabant. Scribunt jurisconsulti, præfectum vigillum judicem esse constitutum adversus capsarios, qui servanda in balneis mercede vestimenta suscipiunt: ut si quid in servandis vestimentis fraudulenter amiserint, ipse cognoscat. Apud eosdem titulus est de furibus balneariis, ubi scribit Ulpianus, fures balnearios extra ordinem esse puniendos. Miles quoque, qui in furto balneario deprensus est, ignominia mitti debet. Locus in balneis ubi loturi exuebant vestimenta dicitur 'apodyterion': quod Latine 'spoliarium' interpretantur: cujus meminit M. Varro in ii. de Re Rustica: et Plin. in Epistolis ait: 'Inde apodyterion balnei laxum et hilare excipit cella frigidaria.' *Reptantes* autem dixit, quasi furtim ac latenter irreptentes: quod latrunculorum est. Beroald.

Scrutariam facitis] Oxon. a m. pr. *scortariam*, Pal. Guelferb. *scriptariam*. Bene hæc explicat Beroaldus, et luculentius J. D. Casell. lib. i. V. L. cap. 11. J. Parrhas. ad Claud. p. 56. Metaphora est desumpta ab iis, qui 'scrutarium' quæstum exercent. Non enim ipsi intelliguntur 'scrutarii,' (de quibus vide Lucilium apud Gell. lib. iii. c. 14.) ut male cepit Dousa ad Plaut. lib. iv. c. 4. Significat ergo convasatis et furamini vasa vilia. Oud. *Scrutariam facitis*] Id est, more furunculorum minuta quæque et vilia furtim angulatimque perquiritis: cum egregius latro non tam scrutari latenter soleat, quam diripere violenter. Veteres 'scruto' dicebant, nos 'scrutor,' quod est inquirere et vestigare etiam minutissima. Plautus

in Anularia: 'Postremo hunc jam perscrutari.' Hinc 'scrutaria' dicta, ipsa scrutatio investigatioque: ut 'sagaria,' ut 'cœnacularia,' ut 'linteria,' et alia compluscula eodem inclinatu formata. *Beroald.* *Scrutariam facitis*] Dum strigiles, soleas, et id genus quisquilias, e balneis, cellulis, et conclavibus surripitis. Lucilius: 'Scrutariu' laudat Præfractam strigilem, soleam improbu' dimidiatam.' *Pric.*

Numerosa familia] In de Deo Socratis: 'Familias numerosissimas comparant.' Infra lib. v. 'familiam populosam' dixit. *Idem.*

Quisque magis suæ salutis, &c.] *Pind. Neme. Od. 1.* τὸ γὰρ οἰκείον πλεῖε Πάνθ' ὁμῶς· εὐθὺς δ' ἀπὴμων κραδίᾳ Κῆδος ἀμφ' ἀλλότριον. *Elmeh.* *Tamen quisque magis suæ salutis, &c. consulat, &c.*] Lib. ix. 'Ad istum modum salutis quisque suæ consulebat.' et vi. 'Quin igitur, &c. tuæ salutis licet consulis?' De loci sententia dicemus ad lib. vii. *Pric.*

Fortunam parvam, &c. protegent acrius] *Theophylactus* ad Luc. 18. 'Ὁ πένης πρὸς τὴν μίαν οἰκίαν, καὶ πρὸς τὸν ἓνα ἄγρον δριμύτερον διάκειται. id est, 'acrius protegit.' *Idem.*

Et sanguinis sui periculo muniunt] *Hieronymus* ad Rusticum: 'Et servent cum animæ discrimine quæ multis periculis quæsierunt.' Et nota heic vocem *sanguinis*. *Donatus* ad 1. 1. *Phorm.* 'Dammum, plaga, res, sanguis noster dicitur.' In veteri senario: Ἀργυρίον ἐστὶν αἶμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. *Pollux* ii. 23. de avaro: Θάπτον ἂν τοῦ αἵματος ἢ χρημάτων μεταδῶν. *Idem.*

Res denique ipsa sermoni meo fidem dabit] *Lucretius* v. 'Dictis dabit ipsa fidem res.' *Gellius* xvii. 10. 'Res ipsa verum indicium facit.' *Idem.*

Vix enim T. H. accessimus: quod est h. d. pr. studium. Sed dum sedulo, &c.] In Mss. O. et Edd. Vett. exhibetur, ut supra vides. Quasi pri-

marius disciplinæ esset studium, Thebas accedere. Ineptissime sane! Hinc viri eruditi variis modis tentarunt hunc locum; et *Gruterus* quidem *sectim* sive divisim ac dispersim legendo ea verba, *quod est, &c.* ad sequens comma retulit. Verum vox *sectim* nimis longe petita est, ac dura sane. *Brantianæ* conjecturæ, *quæ nox* sive *nocte* ad urbem accedere dicitur primarium latronum studium, non favet locus infra: ibi enim non agitur de ingressione in urbem, sed accessione ad ipsam spoliandam domum, ut in fine lib. iii. et mox hæc in re, 'noctis initio foribus ejus præstolamur.' Quare si durius etiam *nox* pro *noctu* legas, necessario debes in sequentibus subintelligere *die*. Nam noctu fortunas popularium interrogationibus aliisve modis inquirere non poterant. Neque verosimile, eos totum diem ibi manere voluisse: *Sed dum* debebat *Salmas*. et alius vir doctus, ut natum ex τῷ *studium*. *Wower.* et *Pric.* edidere: *vix en. Th. H. accessimus, et quod e. h. d. pr. studium: dum, &c. denique nos non l. quasi jun-genda sint, vix accessimus, et denique nos non l.* Cum in Mss. et Edd. sit, nec nos den. *Groslotius* legit: *accessimus. Sed dum s. f. inq. p. (quod est, &c. studium) nec nos.* *Freinsheim.* ad *Flor.* lib. iii. 4. 6. legit: *vix en. T. H. accessimus; quum q. e. h. d. pr. studium) sedulo f. in. populares. Nec nos d. ejiciens nempe sed: atque ita fere Ferrarius lib. 1. El. c. 15. Vix en. T. H. accessimus, dum sedulo, (q. e. h. d. pr. studium,) f. i. populares, nos denique non.* Sed constat, nec nos d. incipere novam periodum et verba, *quod est, &c. studium*, non esse prolata a latrone ad socios suos, qui id satis sciebant, sed per parenthesis inserta ex judicio et sententia *Appuleii*. Quare amplexus partim *Freinsheimii* transpositionem, lego: *Vix en. T. H. accessimus; quum (quod est h. d. primarium studium scilicet) sed, &c.* Quam

sæpe illa vocula *scilicet* a Nostro sit usurpata, sed et varie corrupta, vidimus ad lib. III. p. 61. 'pessima scilicet sorte.' Vocula *vix* sic a Nostro ponitur in temporis denotatione, ut sequatur temporis index particula, etiam præcedente *et*, ut *illico, statim jam, &c.* Adi ad lib. III. p. 60. 'vix me præsepio videre proximantem, jam furentes,' &c. Et ita *jam* ponitur apud Statium lib. I. Silv. c. 6. vs. 9. 'Vix Aurora novos movebat ortus, Jam bellaria a Borea fluebant, Hunc rorem veniens profudit Eurus.' i. e. simul cum Aurora orti sunt venti, e machinis sc. qui magis dissiparunt missilia. De Borea dissyllabo jam dixi ad Sueton. Male hæc ceperunt viri doctissimi, et pessime Marklandus, mutans in *Eos*, et intelligens de ipsa Aurora. Eleganter ortui diei jungit surgentes ventos, quod verum esse docet natura: unde patet, recte me explicuisse locum Lucani lib. v. 456. 'Sed, nocte fugata, Læsum nube diem jubar extulit:' sive *dies*: nam eodem utrumque redit. Ibi vide plura, et adde Stat. lib. IV. Theb. 96. 'Verni blanda ad spiramina Solis.' Propert. lib. I. 16. 22. 'Eco me dolet aura gelu.' Prudent. Cathem. H. I. 22. 'Ut cum coruscis flatibus Aurora cælum sparserit.' Lactant. Carm. de Phœn. vs. 44. 'Atque ubi Sol pepulit fulgentis limina portæ, Et primi emicuit luminis aura levis.' *Venire* vero passim de ventis et auris exorientibus occurrit. Ovid. lib. IX. Met. 477. 'venientesque excipit auras.' Lucan. lib. III. 596. 'Semper venturis componere carbasa ventis.' Calpurn. Ecl. IV. 53. 'Nam tibi non solum venturos noscere nimbos Agricola, qualemve ferat Sol aureus ortum, Adtribuere Dei.' Sæpe, 'aura venit mollior,' &c. Vide omnino Heins. et Burm. ad Ovid. Ep. III. Her. 44. Sed ut ad Appuleiam revertar, simili parenthesi profert Auctor iudicium rei post eam memoratæ

in Flor. N. 16. 'Cumque jam in tertio actu (quod genus in Comœdia fieri amat) jucundiores adfectus moveret.' 'Genus' scilicet 'adfectuum.' *Oud.*

Thebas Heptapyllos] Homerus Od. II. vs. 262. Pausan. lib. IX. pag. 550. et 555. Juven. Sat. XV. vs. 6. *Elmenh. Vix enim Thebas, &c.*] Locus turbatior paulo, at mens aperta est. Pro tempore ad hunc modum reponere tentabam: *Vix enim Thebas Heptapyllos accessimus, sed dum (quod est huic disciplinæ primarium studium) sedulo fortunam inquirebamus popularium, nec (id est, non) nos denique latuit Chryseos quidam, &c.* 'Inquirere in alicujus fortunas' dixit et Seneca I. de Beneficiis. Similis autem Appuleii loco est hic Petronii, de simili tenebrionum collegio: 'Haud procul, &c. civitatem cernimus: nec quod esset sciebamus errantes, donec a villico quodam Crotona esse cognovimus, &c. Quum deinde exploraremus qui homines nobile solum inhabitarent,' &c. id est, qui cæteros opibus et facultatibus anteirent: nimirum ut his præ cæteris insidias tenderent. *Pric.*

Fortunam popularem] Vulgaris ante Elmenhorstium lectio, quam et Pricæi habet Editio, satis defendi potest; ut *Fortuna éνικῶς* sumatur pro fortunis et opibus, ut in Apolog. 'amplissima fortuna.' Supra: 'Fortunam parvam protegunt,' et pag. 68. 'tantam fortunæ copiam:' ubi male Pricæus ita insolenter esse dictum scribit. Nam optimi ita loquuntur. Suet. Cæs. c. 65. 'Militem neque a moribus neque fortuna probabat.' Auctor ad Herenn. lib. IV. cap. 41. 'fortuna familiaris rei attenuatissima:' ubi tamen in Voss. 2. aliisque, *fortunæ familiares att.* Sed adi Cel. Burmannum ad Phædri lib. IV. F. 4. 'totam ut fortunam tribus Æqualiter distribuât.' At tamen sequendi sunt Mss. Nam Zabar. Flor. Palat. Bert. Oxon. Par. Guelf. uterque, Reg.

D'Orv. et Coll. Lips. habent *fortunas populares* vel *popularis*; ut jam vir doctus adleverat Ed. Junt. post. in qua vitiose *populari*, et ediderat tacite Elmenhorst. ac Scriber. neque recipi debuit, quod temere fecit Floridus conjectura *Pricæi, fortunas popularium*. 'Populares fortunæ' sunt opes populi seu incolarum, ut Ovid. l. XII. Met. 3. 'popularis cædes.' Unde defendi posset Edd. Vett. lectio in Aur. Victore de Viris Illustr. c. 76. 'per seditionem popularem.' Sic et 'turba sodalis, familiaris,' Ovidio, et Senecæ Ep. 20. ubi vide Gron. 'Cætervæ æquales' pro *æqualium* Virg. Æn. x. 196. 'infamia lupanaris' lib. ix. p. 195. 'pubescentes primitiæ' de Dogm. Plat. 'inferiores nuptiæ' de Phil. Mor. p. 626. Et ita 'habitus mendicis' pro *mendici*, et similia, de quibus vide ad lib. i. p. 16. *Oud.*

Populares. Nec nos d.] Sic, ut dixi, omnino distinguendus et legendus hic locus e Mss. Perperam Wow. Ferrar. *Pricæus* dant *populares*, *nos denique non*. In notis tamen *Pricæus* bene nec retinuit. *Idem.*

Copiosæ pecuniæ Dominus] Glossæ: 'πολυχρήματος, pecuniosus.' *Pric.*

Qui metu, &c. munerum publicorum magnis artibus magnam dissimulabat opulentiam] Recte *munerum publicorum*: 'est' enim 'munus publicum quod snbit quis in administranda Repub. cum sumptu sine dignitatis titulo.' lib. xiv. ff. de Muner. et Honor. . Τὸς εἰς λειτουργίαν τινὰ χειροτονουμένους, καὶ ἐπὶ προφάσει πέντας λειτουργεῖν μὴ βουλομένους, habemus apud Suidam: qui Scriptor in voce ἀντίδοσις consulendus. Huc spectant et Glossarii ista: 'Ἀπειθία τοῦ μὴ λειτουργεῖν τῇ πατρίδι' detrectatio. *Idem.* *Magnam dissimulabat opulentiam]* Proverb. 13. 7. 'Est quasi dives cum nihil habeat,' (πτωχαλάδων Græcis) 'et est quasi pauper cum in multis divitiis sit.' 'Dissimulator opis propriæ' Horatianum est. *Idem.*

Aureos folles incub.] Glossæ veteres: 'Follis, θύλακος καμίνου, ἀσκός.' Item: 'Ἀσκός, Uter, utris, Follis,' &c. 'Πῆρα, Mantica, Follis.' Callistratus: 'Non utique si ille in folle reliqua obtulerit, liber erit.' L. cum Servus LXXXII. de Condit. et Demonstr. Hinc jocus Plauti Epidico: 'Nihil moror vetera et vulgata verba. Peratim ductitate, at ego follitim ductitabo. Nam leno omne argentum abstulit pro fidicina, ego resolvi.' Ubi 'follitim ductitare,' nihil aliud, quam argento circumducere, quod id scilicet in folle servaretur. Nec bene aliter explicat Lambinus. Suidas: Φόλλις δὲ ἀρσενικῶς, φύλλεως, ὁ ὕβολός, πληθυντικῶς τοὺς φύλλεις. ut etiam accipiendo Folles apud B. August. de Civitat. Dei lib. xxii. cap. 8. 'Quasi a martyribus quinquagenos folles, unde vestimentum emeret, petisset.' Aliquotiens hæc dictio eodem significato in Cod. Theodos. Alia Beroaldus ad hunc locum. *Colv.* D'Orvill. Cod. aureas. Ed. 3. Vulcan. sec. aureorum. Cur non potius aureum? Sed nil muta. 'Folles aurei' sunt auro sive aureis numis pleni, vel ipsi nummi aurei; ut sumsit plus semel Augustinus. Vide Beroald. De Follibus adi et Miscell. Obs. v. viii. p. 251. *Incumbebat Pith. Oud.* *Solus et solitarius, parva, sed satis munita domuncula contentus, &c. aureos folles incubabat]* 'Rerum tutela suarum Certa magis, quam si fortunas servet easdem Hesperidum serpens, aut Ponticus.' 'Tantis parta malis cura majore metuque Servantur: misera est magni custodia census.' Ait, 'Solus et solitarius:' de simili prorsus homuncione Lucilius: 'Cui neque jumentum est, nec servus, nec comes ullus. Bulgam, et quicquid habet nummorum, secum habet ipse: Cum bulga cœnat, dormit, lavit, omnis in una Spes hominis bulga, hac devincta est cætera vita.' 'Aureos incubare folles' proverbiale est. Sul-

picius Severus: 'Prædia excolunt, auro incubant.' Martialis: 'Largiris nihil, iucubasque gazæ.' Aristophanes ἐπὶ χυρσῶν ὀρῶν χέειν dixit. Bene autem *munita domuncula*. ἐν ἀφράκτῳ γὰρ οἰκεῖν εἰς ἐπιβουλὴν βέδιον. Lucian. in de Gymnas. *Pric. Aureos fol.* 'Follem,' præter alias significaciones, pro marsupio, crumena, receptaculoque nummorum accipimus. Juvenal. 'Si reddat veterem cum tota ærugine follem.' Item: 'Tenso folle reverti,' pro plena crumena, dixit. hinc 'follitus' eleganti vocabulo dictus a Plaut. in Epidico, pro bene nummatus: opulentusque, et follibus nummariis suffarcinatus. Pediano Asconio numerantur inter pecuniarum receptacula, 'sportulæ,' 'sportellæ,' 'sacci,' 'sacculi,' 'sacelli,' 'crumenæ,' 'velciæ,' 'scortæ,' 'manticæ,' 'marsupia,' 'fisci,' 'fiscinæ,' 'fiscellæ,' 'sportea,' 'loculi:' quibus adde et 'folles' et 'bulgas.' Sicut autem folles ex numero pilarum vento tumescunt, ita crumenæ pecunia turgent: a qua similitudine inditum nomen: ex disciplina militari, decem 'folles,' hoc est, decem sacci, ut Vegetii verbis utar, per cohortes singulas exponebantur, in quibus militum pecunia condebatur. Aug. lib. de Civitate Dei novissimo, 'folles' non tam pro repositoriis nummorum, quam pro ipsis nummis ponere videtur: scribens, Hipponensem, quendam senem, coquo vendidisse piscem prægrandem 'follibus' trecentis, in cujus ventriculo anulus aureus est inventus. *Beroald.*

Ut contempta pugna manus unicæ] Pro *ut* in Regio, Fux. est *et*. In Pith. *contempior*. In Oxon. *contenta*, quod placebat Scioppio, de qua constructione vocis *contentus* cum Genitivo vide Vossium de Constr. cap. 11. et N. Heins. ad Vellei. lib. II. cap. 88. Sed nullus dubito, quin sit aberratio vocis *contenta*, et viri docti hic se torserint, ut a vero aberrarent, ut

ait Pricæus, defendens cum Ferrario lib. I. Elect. cap. 18. τὸ *contenta*, quod Colvius e Lips. Cod. reposnit, et exstat in longe plurimis Mss. Dicit enim latro, se cum sociis contemsisse, sive parvi operis rem duxisse, pugnam manus seu hominis unici Chryserotis. Hac in re apud Historicos crebro occurrit: 'contenta paucitate.' Vide omnino Erasmi Adagia v. 'Manus.' Sic de uno homine Senec. de Const. Sapientis cap. 8. 'Cato cadentem Remp. quantum una manu retrahi poterat, retinuit:' ut optime hunc locum explicuit Duker. ad Flor. lib. IV. cap. 2. § 49. 'Reliqua strages quasi una manu facta est:' ex quo loco hic etiam Burm. conjecit, *manu unica*, ut nullo negotio addatur explicationis gratia. Malo, *manus*. Nec tamen temere spernenda est altera lectio *concepta*, quam non invexit Beroaldus, sed alteri prætulit, excusam jam in Ed. Vicentina 1488. et lectam in Mss. Florentinis, ut diserte notavit Lindenbrogius, fallente Elmenhorstio; quamque Juntæ, Ald. Colin. ceteri sunt secuti. Sive initio, conserto prælio manus unicæ, sive uno cum homine. Sil. lib. XIII. 745. 'Nostro cum bella Latina Conceptit jussu.' Sic enim malo, quam *Latinis*. Nisi ibi de conceptu et meditatione animi intelligatur. Certe retineo *contenta*. Groslotius margini Ed. Ald. allevit, 'f. *manui*.' Oud. *Concepta]* 'Concipi' dicitur pugna, cum manus conseruntur: et hæc purior lectio quam si legas *contempta*: tamquam unicæ manus, id est, tantum unius hominis pugna contemnenda sit, neque metuendum sit adversus unum depugnare. *Beroald.* *Contempta pugna manus-unicæ]* Id est, manuum unius hominis, Chryserotis nempe, quem 'solum et solitarium' dixit: qui aliter exposuerunt, torserunt se ut a vero aberrarent. *Pric.*

Cum n. initio foribus ej. præstolamur]

In Palat. Guelf. p̄troque, Bert. ac Zabarellæ legitur *præstolatis* passive; quod placuit Ferrario lib. 1. Elect. cap. 14. non mihi. Quid enim significarent ‘fores præstolatæ,’ me nescire fateor. Adhæc pendet sententia; nec enim hæc apte *τοῖς tunc itaque* jungi possunt. In Regio, Fux. etiam, et D’Orvill. est. *postulatis*. In Pith. *lanitus*. In Oxon. *pessalatis*: unde conjici posset *pessulatis*: ut sensus sit: Postquam initio noctis fores ejus pessulo clausæ erant, &c. tunc itaque; et cum sit præpositio, majore distinctione post *nec mora* posita. Vide ad Hirt. B. Afric. cap. 62. ‘cum primo mane Leptim vectus.’ Verum. nusquam Auctor, neque alius quisquam utitur simplici *pessulare*, sed *obpessulare*. Adhæc vel sic durius conjunguntur hæc post multa intermedia sequentibus, *tunc itaque, &c.* Præterea *nec mora, cum*, sequente verbo indicativo, est frequens Appuleio. p. 76. ‘Nec mora, cum numerosæ familiæ frequentia domus tota completur.’ pag. 79. ‘Nec mora, cum latrones remeant.’ Lib. v. p. 91. ‘Nec mora, cum paullo maturius lectum maritus accumbens sic expostulat.’ Lib. vi. pag. 121. ‘Nec mora, cum ad flumen venies.’ pag. 125. ‘Nec mora, cum nuptialis cæna exhibetur.’ ubi et vide. Lib. xi. p. 243. ‘Nec mora, cum someo absolutus exsurgo.’ et paullo post: ‘Nec mora, cum, noctis fugato nubilo, Sol exsurgit.’ Item, *præstolari* pro *præsto adesse*, cum Dativo sæpius dixit: lib. v. p. 90. ‘statim voces cubiculo præstolatæ.’ Lib. x. p. 225. ‘dudum præstolantem cubiculo meo matronam offendi.’ Quia tamen vestigiis omnium Mss. insistendum videtur, legendum conjicio, *præstolati* s. i. e. *sumus*. Oud.

Nec sublevare, neque dim.] Vulgati, neque *sublevare*. Colv. Abest hic *nec* a Palat. *nec subl.* ad Oxon. et Guelf. pr. *neque* s. Reg. Fux. D’Orv. et Edd.

ante Colv. An elegantius *nec, neque* varietur, an repetatur idem bis, vide Græv. et Cort. ad Cic. l. x. ad F. Ep. 11. me ad Lucan. l. 350. x. 38. Oud.

Nec perfringere quidem] Deest τὸ *nec* in D’Orv. At Regius, Fux. Guelferhytani præbent *ne*. Bene, ut vidimus supra ad l. ii. p. 35. passim scribi, etiam seq. vocali, ‘ne obliquanda quidem.’ licet vix ullus sit locus, quo non variant Mss. Vide Burm. ad Virg. Georg. l. 126. 390. Et hic præsertim, tum varietatis gratia, tum quod præcedat *ac*: unde fit, ut *nec* vim habere hic nequeat τῶν *et ne*, ut alibi, et lib. viii. p. 170. ‘non mordacem, nec calcitronem quidem.’ de quo adi ad Suet. Tib. cap. 37. ‘Nec per eos quidem.’ Sed tamen p. 71. ‘Cumque jam cuncta emolitus nec toro quidem aniculæ parcere vellet.’ Lib. vi. p. 113. ‘cui nec Dearum quidem potuerunt prodesse suffragia.’ p. 123. ‘nec tantillum quidem.’ Sed et ibi melius *ne* in Ms. Lib. ix. p. 207. ‘ac diebus plusculis nec vidisse quidem illum hortulanum contendit.’ Solin. cap. 27. p. 36. ‘vis tamen nec defuncto quidem deest.’ Sic Mss. O. præter Leid. sec. a m. pr. in quo recte *ne*. Eidem tamen cap. 30. pag. 40. ‘nec elephantum quidem.’ Sic Mss. et Edd. O. præter Salm. Perperam ab optimo Mediceo recedit Cortius ad Plin. lib. vii. Ep. 27. in f. Ceterum non percepit Auctoris mentem Heinsius, qui pro *videbatur*, seu placebat, conjecit *vitabatur*. Nolebant vim sonum facturam adhibere. *Idem*.

PAG. 70 *Qua clavi immittendæ*] In Regio, Fux. perperam *quam*. *Clavis* Pith. Sed in Mss. reliquis *clavi*, ut debent. Universi tamen ante Colvium edidere *clavis immitt.* non *emitt.* ut negligenter scripsit Elmenh. Claves autem eas oportet fuisse maximas, quibus januæ immittendis tantum erat foramen, ut ei manus tota potnerit inseri. Hinc eas gerebant quoque servi clavigeri seu κλειδοῦχοι,

etiam humeris; unde κατωμάδια κλεῖς Callimacho H. in Cer. vs. 45. Vide Pignor. de Servis p. m. 214. Huet. Demonstr. Evang. c. 105. Salmas. ad Solin. p. 650. *Idem.* Qui clavi immittendæ foramen patebat, sensim immissa manu, &c.] Cantic. v. 4. Ἀπέστειλεν χεῖρα αὐτοῦ διὰ τῆς ὀπῆς. Seneca in Controversiis: 'Effregit domum manu suspensa.' Lucianus in Meretric. Dialog. Ἐπάρas ἡρέμα τὴν θύραν, παραγαγὼν τὸν στροφέα, παρήλθον ἀποφῆτι. *Pric.*

Clastrum evellere gestiebat] Lib. III. 'Claustrisque omnibus violenter evulsis,' &c. *Idem.*

Omnium bipedum nequissimus] Plinius I. Epist. 5. 'Regulus, omnium bipedum nequissimus.' Alexander Severus de Caracalla apud Spartianum: 'Ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissimus.' *Idem.*

Vigilans, et singula rerum sentiens] Quintilianus II. Declam. 'Parvulis noctium turbamur offensis: excitant nos exigui plerumque motus: vox incerta, longinqua, et aliquando ipsum silentium.' *Idem.*

Obnixum silentium tolerans] Infra hoc libro, 'Premens obnixum silentium.' *Idem.*

Officit] D'Orv. *effigit.* Par. Guelf. pr. *officit.* Bas. pr. Ed. *affigit.* Male. Vide Beroald. Vet. Inscr. apud Grut. p. 207. 'Simas pictas ferro obfigito.' Plant. Most. II. I. 13. 'Sed ea lege, ut obfigantur bis pedes, bis brachia:' ut Paræus et Taubm. e Mss. et Vett. Edd. edunt, et agnoscit Horrion ad Liv. lib. XXXIII. 5. 'densos obfigunt implicantque ramos:' et alibi. Vide et supra ad lib. IV. p. 66. 'terræ obfunditur.' *Oud.* *Offigit*] Affigit, connectitque. *Ob* enim pro *ad* in frequenti usu est eruditorum. Unde 'oboritur,' pro, adnascitur: et 'ob os,' pro, ad os: et 'obmoveto,' pro, admoveto dicebatur. 'Omnes occisi occensique' dixit Ennius pro accensi. *Beroald.*

Exitiabili nexu] Reg. Fux. Guelf. pr. *exitiali*, solita perturbatione. Vide ad lib. I. pag. 1. 'ærumnabili labore.' Lib. II. p. 34. 'ad exitiabiles viventium fortunas.' pag. 35. 'exitiabilis operæ merces.' Lib. V. p. 91. 'exitiabile tibi periculum minatur Fortuna:' ubi D'Orv. *exitiale.* Lib. VI. p. 120. 127. 'memor exitiabilis propositi latronum.' Lib. X. p. 217. 'exitiabilem mercatus potionem.' Et sic aliquoties Livio: cujus Mss. etiam variant. Vide ad lib. XXVII. cap. 22. 'exitiabilis prodigiorum eventus.' *Oud.* *Exitiabili nexu patibulum*] Seneca VI. 17. Lactantii: 'Sive flamma ore recipienda est, sive extendenda per patibulum manus.' Hesychius: Προσήλωσαν, προσέπηξαν, &c. *Pric.*

Patibulum] Sic recte Scaliger. Mss. et vulgati legunt, *patibulum.* Elmenh. Vulcanius ita jam ediderat, ut apud Plaut. Most. I. 1. 'forabunt patibulum:' et secutus est Pricæus. Sed recte notat Floridus a Lipsio I. I. El. c. 18. servari *patibulum*, quod constanter exhibent Mss. et Edd. Vett. cum Scriverio, quasi a nominativo *patibulus*, sive ita adfixus, ut in patibulo, ex Plauti Carbon. apud Nonium: 'Patibulus. ferar per urbem.' Quapropter id retinui quoque. *Oud.*

Atque inde c. r. c. rogansque vic.] Acute vir doctus ad marginem Ed. Junt. post. conjecit, *aquamque*: quia ardere domum mentiebatur. Propert. IV. 8. 58. 'Territa vicinas Teia clamat aquas.' Vide et ad lib. III. p. 44. Minus necessarie putat Pricæus rescribendum *corrogans*, tam hic, quam lib. VIII. p. 174. 'Vicinos undique percientes.' *Idem.* *Gurgustoli sui tectum ascendit, contentissima voce clamitans, rogansque vicinos*] Lucianus veræ Histor. II. Αὐτὸς δὲ ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ στέγος, ἐβῶν τε, καὶ τοὺς ἐταίρους συνεκάλουν. Quintilianus jam citato loco: 'Prima vigilantium præsidia sunt clamores.' Infra lib. VII. 'Procurrens in cubiculum, clamori-

bus inquietis eunēta miscuit, &c. omnem viciniam suppetiatum convocans: quod in lib. i. Cod. Theod. de Rapt. Virg. &c. 'vicinorum opem clamoribus quærere.' In Appuleii qui præ manibus loco corrogansque vicinos scripserim. Glossæ: 'Συμπαράκαλῶ corrogo:' sic infra heic lib. ix. 'amicos corrogare.' Lib. vi. 'Formicarum accolarum classem corrogare:' et ibidem, 'benevolam misericordiam corrogare.' *Pric.* *Contentissima voce clamitans*] Florid. i. de præcone: 'Contentissima voce clamitat.' *Idem.*

Et salutis communis admonens] Lucretius: 'Communi deesse salutis.' Supra heic lib. iii. 'Salute communi protecta.' *Idem.*

Rogansque vicinos, &c. diffamat incendio repentino domum suam possideri] Seneca i. 25. de Clement. 'Sub uno aliquo tecto flamma apparuit? familia vicinique aquam ingerunt.' *Idem.*

Unusquisque proximi confinii per. ter. ritus] Hor. lib. i. Ep. 18. 'Ad te post paulo ventura pericula sentis: Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.' *Elmenh.* *Decurrunt*] Vulgati, *decurrere.* Colv. Excepta Junt. post. quæ cum Mss. tantum non omnibus *decurrunt* ostentat. Passim Noster cum aliis, (de quibus vide Ind. Not. ad Cæs. Heins. Advers. pag. 82. &c. Burm. ad Quinctil. Decl. vii. 6. Dnk. ad Flor. lib. iii. c. 18.) τὸ quisque jungit verbo pluralis numeri. Lib. viii. pag. 172. 'sua quisque brachia disseccant:' ubi etiam turbatur. Lib. x. pag. 213. 'varie quisque præsentium auctores insimulabant.' Lib. xi. p. 250. 'quæ quisque detulerant.' pag. 251. 'varie quisque munerabundi festinant.' Nec tamen *decurrere*, si in Mss. idoneæ fidei reperiretur, damnamus; ut sit infinitivus; de quo vide ad l. ii. p. 33. 'puellæ subministrare et obferre.' *Oud.* *Unusquisque proximi periculi confinio territus, suppetiatum decurrunt anxii*] Salvianus l. vi. 'Quis domum vicini sui ardere cernit, et

non efficere omnibus modis nititur ne ipse, &c. concremetur?' Infra hic lib. v. 'Tanti mali confinio sibi etiam eximie metuentes.' *Pric.* *Suppetiatum decurrunt*] Glossæ: 'Ἐπικουρῶ, &c. Suppetias venio.' *Idem.*

In ancipiti periculo constituti, &c.] Justinus l. xxvii. 'Ancipiti periculo circumventi.' Curtius v. 'Ancipiti malo oppressi.' Sallustius Catilinario: 'Ancipiti malo permotus,' &c. *Idem.*

Medium e re n. validum] Falsum est, quod scribit Gruterus, et ad marginem Sopingius, eos deliberasse, an occiderent socium. Præcedit enim 'opprimendi nostri,' passive scil. ut bene cepit Floridus, quia periculum erat, si diutius manerent, ne omnes opprimerentur a vicinis concurrentibus. Vide ad Suet. Galb. c. 8. 'ad gestandum.' Ad hæc si *medium* hic eo sensu, quo sumunt viri docti, poneretur, (ut 'media ætas' dicitur in illo, qui nec adolescens, nec senex est: de qua consule Comm. ad Plædr. F. 33. Cup. Obs. ii. 20. et *medius* dicitur, qui in utramque rem paratus est, Liv. lib. i. 32. Vell. l. ii. c. 114.) addi hic necessario deberet substantivum *consilium*, vel tale quid. Quare præfero lectionem alteram cum *Pricæo*, quam vides in multis esse Mss. uti et in Pith. Palat. Oxon. Par. Coll. Voss. et Edd. O. a Beroaldo usque ad Colv. Quin etiam *Pricæus*, post *Piccartum* in *Peric. Crit.* c. 19. malebat itidem *calidum*. Sed obstat *e re nata*, neque erat improbandum, utpote unicum, quo nec opprimerentur, nec tamen desererent socium. De ea voce vide ad lib. i. p. 19. 'condiscipuli calido consilio:' ut ibi legendum docuimus. *Oud.* *Communisimus*] *Cumminiscimur* est in Oxon. p. 73. 'Tunc e re nata subtile consilium comminiscimur:' quomodo edidere ex conjectura Beroald. Aldus, Junt. post. Col. Bas. pr. *commisimus* vel *commisimus* Pith. D'Orv. Edd. pp. Ber. Junt. pr.

At *comminiscimus* præbent cum aliis Mss. Flor. Reg. Palat. Guelferhytani, Pith. quod nequaquam damno; quia solet Noster Activis deponentium loco uti. Adi ad lib. i. p. 17. Nec inepta tamen est viri docti ad marg. Ed. Junt. post. conjectura, per quam et *medium* posset retineri, *consilium inimus*. Vide ad Hirt. B. Alex. lib. viii. c. 44. 'Rebellare consilia inissent.' *Idem*. *Medium e re nata validum volente eo comminiscimur*] Pro *medium* reponamus *remedium*, quod ingeniose a Beroaldo excogitatum recentiores recensitores temere repudiaverunt: et pro *validum*, *calidum*, id est, citum, subitarium: sic supra ad finem i. 'consilium calidum:' ubi dicta vide. Ait, *e re nata*. Donatus ad iii. 1. Adelph. 'Sic proprie dicimus de iis, quæ contra voluntatem nostram acciderunt.' *Pric*. *Medium*] Corrige *Remedium*. Beroald. *Comminiscimus*] Lego *comminiscimur*, id est, excogitamus, invenimus. *Idem*.

Temerato] Corrige, *temperato*, quasi temperamento quodam librato. *Idem*.

Abscidimus] In Edd. Vic. Merc. *Pric*. Flor. male est *abscindimus*. Vide me ad Cæs. lib. iii. B. G. c. 14. 'quibus abscisis.' Sic et legendum e Mss. duobus vetustissimis in Juvenal. S. ii. 116. 'Cultris abscidere carmen:' ubi in multis, *abscindere*: Vulgo, *abrumperere*, uti et in Pseudoservio ad Virg. *Æn*. ix. 620. Sic et e Mss. 5. vetustioribus leg. in Solino p. 18. 'Athon, &c. continentique abscisum:' nempe manibus Persarum, non natura *abscisum*: de quo vide Duker. ad Flor. lib. ii. cap. 2. *Oud*.

Caterum] Sine brachio truncum, truncatumque. Beroald.

Trepidi regionis urgemur gr. tumultu] In Reg. Fux. est *trepido*. Quod probarem, nisi ibi aliud adjectivum adderetur, *gravi*. Nec tamen putem jungenda esse *trepidi regionis* pro ignari seu incerti huc illuc, sed potius

trepidos dici latrones, quia vere *terrebantur*, et construenda esse *regionis tumultu*, sive clamore viciniae, recte etiam *trepidæ* ut cum Pricæo posset substitui, si Mss. addicerent. Qui *trepidi religionis* legerunt, ut est in Reg. Fux. Pith. Guelf. utroque, Pal. Oxon. Par. D'Orv. et Edd. primis Beroaldo prioribus, non videntur sumsisse pro *metu*, sed religione, ne socium contra sacramenti fidem desererent, et hinc tamen ipsi proderentur. At rectius Beroaldus *regionis*, quod in nonnullis videtur esse Mss. prætulit. Easque voces alibi quoque confundi videas. In D'Orvill. est *urgeremur* et *terreremur* perperam. Guelf. pr. *urguemur*, sed bene Edd. Rom. et Vicent. *urguemur*, ut ubivis nunc scribunt viri docti, sicut et 'tinguere,' 'anguere.' Confer Roald. ad lib. v. pag. 96. 'urguemur cladibus.' Elmenh. ad lib. viii. pag. 159. Drak. ad Sil. vi. 265. et Liv. Ind. Cort. ad Sall. Jug. cap. 24. § 3. Dein gr. cum *tumultu* est in Oxon. *Oud*. *Religionis*] Purior lectio est *Regionis*: consimiliter Virg. 'ignari hominumque locorumque Erramus.' Beroald. *Dum trepidi regionis urgemur gravi tumultu, &c.*] Ita et Oxon. Cod. Virgilius *Æneid*. xii. 'Trepidæ rerum:' ubi Servius: 'Nescientes quid agant, ignaræ auxilii:' malebam tamen in Appuleio *trepidæ regionis*. Virgilius: 'Omne tumultu Festinat trepido Latium.' Servius: 'Trepido, festino.' *Pric*. *Dum trepidi regionis u. g. t. et instantis periculi metu terremur ad fugam, &c.*] Sidonius iii. 12. 'Dum dubitant in crimine reperi, starent, an dilaberentur,' &c. 'Instantis periculi' locutio est ex Jure sumpta. Vide l. iii. § 4. 5. de mortis causa donat. *Idem*.

Virtutisque præcipuus] D'Orvill. *virtuteque*, ut p. 72. 'Liberalitate præcipuus.' Sed nec alterum rejiciendum. Secundum casum adjectivis a

Nostro addi sæpius vidimus. Vide ad lib. i. pag. 16. 'sordis infimæ infamis.' *Oud.*

Precibus quæsens] Mirum est, istud *quæsens* olim adeo placuisse viris doctis. Nam et sic J. Gulielm. in Planti Trin. cap. 4. Acidal. ad Vell. lib. ii. cap. 37. adprobante Vossio de Analog. lib. iii. cap. 41. legi voluerunt, uti ediderunt hinc ceteri. Consule ipsos, et Parei Lexicon Plaut. E Cod. Regio nihil est notatum. Ceteri scripti habent *quærens*, cum vulgariis Edd. Vett. vel potius *querens*; ut diserte est in Edd. Beroaldi et Junt. post. quodque unice verum existimo a *queror*. Passim 'preces' et 'questus' junguntur, ut apud Nostrum lib. iii. pag. 62. *Idem. Multis nos affutibus, multisque precibus quæsens hortatur: Per dextram Martis, &c.*] Eugraphius ad Andr. i. 5. 'Impetrabile fit, si quod volumus, in allocutione cum precibus collocamus.' Et nota, quam proprie hæc adjuratio facta. Dido apud Virgil. *Æneid.* iv. 'Per ego has lacrymas, dextramque tuam te:' ubi Servius: 'Bene virum fortem per dextram adjurat.' Oxiensis Ms. et editio vetus Vicentina, *quærens hortatur. Pric.*

Per fidem sacramenti] Bene de more militiæ dixit *sacramentum*. Lactant. in viii. Statii Thebaidos: 'Nemo militaris legis sacramenta servavit.' Noster lib. i. 'Sic instantis militiæ imponimus sacramentum.' Lib. iv. 'Neque clamore nec ululatu quidem fidem sacramenti prodidit.' August. tom. x. Serm. i. in festo Pentecost. fol. 703. 'Notum est, quod milites seculi beneficia temporalia a temporalibus dominis accepturi prius sacramentis militaribus obligantur, et dominis suis fidem se servaturos profiterentur.' Hieron. ad Heliodorum Ep. i. cap. 1. 'Recordare tyrocinii tui diem, quo Christo in baptismo conscriptus in sacramenti verba jurasti

pro nomine ejus non te patri parciturum esse, non matri.' Vide Isidor. Orig. lib. ix. cap. 3. et quæ dixi ad Arnobium lib. ii. *Elmenh.*

Bonum commilitonem cruciati simul et captivitate liberaremus] Id est, occideremus eum. Lucanus: 'Aut aliquis Magno dignus comes exigit enssem.' Mezentius ad *Æneam*: 'Nulum in cæde nefas:' ubi Servius: 'Aut, nihil acerbi in morte se passurum ait: aut, nihil infandum *Æneam* commissurum, si se volentem interfecerit.' Apud Saxonem Grammaticum ille: 'Obire volentem Sterne virum.' Et post: 'Sponte pia legem fati præcurrere fas est, Quod nequeam fugere, hoc etiam anticipare licebit.' Deinde, 'Mors optima tunc est Cum petitur.' Servius ad *Æneid.* x. 'Pro petentis qualitate nonnunquam etiam mors miseratio videtur esse.' In Senecæ Troade: 'Mortem misericors sæpe pro vita dedit.' Et nota heic mortem captivitatis præoptatam. Tacitus Annal. xii. de Zenobia gravida cum conjuge Rhadamisto fugiente: 'Festinatione continua ubi quati uterus, et viscera vibrantur, orare ut morte honesta contumeliis captivitatis eximeretur.' Anonymus apud Servium ad *Æneid.* ii. 'Scimus mortem captivitatis esse remedium.' Justinus lib. iv. de Demosthene: 'Amisso exercitu, a captivitate, &c. voluntaria morte se vindicat.' Nicol. Damascenus apud Stobæum de Antiaristis: 'Τὸς τῶν στρατιωτῶν ἀδυνάτους ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις οὐδέποτε ζῶντας ἀπολείπουσι. ne nempe aut hostium iras aut ludibria experirentur. *Pric.*

PAG. 71 *Cur enim manu, qua rapere et jugulare s. p. fortem l. supervivere*] Accedit D'Orvill. *manui*, ut jam edidere Elmenh. Scriv. et ceteri. Sed *manu* est in Reg. Oxon. Par. aliisque, et Edd. prioribus, antiquo Dativo. Adi Beroald. *Pricæum*, et me ad lib. i. p. 4. 'quod primum ingressu fuerit sta-

bulum.' Tum *quam* est in Ed. Bas. pr. *quæ* etiam in Regio, Guelferb. D'Orv. Bert. et Edd. Ber. Elm. Scriv. Flor. Sed tum rectius Auctor dixisset *potest*, nisi recipiamus scripturam Mss. Fulv. Oxon. Reg. Fux. Guelferb. D'Orv. uti et Palatini (non enim in eo est *invadere*, ut editur in VV. LL. Wowerii,) *juvare*, sive vobis utilis esse. Ego nil temere muto. Pro *fortem* Vulcan. margini adlevit *expertem* vel *exertum*. Male omnino. Senec. in Controv. 'Vir fortis non habens manus.' Flor. lib. iii. cap. 4. in f. 'Nihil barbaris atrocius visum est, quam quod abscissis manibus relictis vivere superstites pœnæ suæ jubebantur.' Tum Ed. Junt. post. dat *latronum*, forsân typographico errore. Tandem Piccartus Peric. Crit. cap. 19. existimat claudicare sententiam, *Cur manu supervivere?* et hinc legendum conjicit, *Turpe sine manu*. Sed quis non videt plane sic abundare *super?* Quare non potius tentavit *super viveret?* Verum Infinitivus est pro nomine, nec rarus, præsertim in admiratione, de qua alias, et interrogatione; unde creberrimum est illud *quo cum* accus. ut, 'quo mihi fortunam,' 'quo mihi speciem,' scil. esse. Vide Comm. ad Ovid. Ep. ii. 53. et passim. Oud. *Manu*] Pro *manui* declinatio vetus, et frequens. Hinc apud Varro-nem, 'Concubitu indulgens.' 'Teque aspectu ne subtrahere nostro.' Est autem sensus: Se nolle supervivere, nec superstitem esse *manui* præmortuæ, abscissæque a reliquo corpore, sine qua mancus est homo: nam, ut Aristoteles et cæteri tradunt, manus est organum organorum, instrumentum instrumentorum. Anaxagoras dicere solebat, hominem prudentissimum omnium animalium esse, quoniam unus omnium manuatus esset: contra Aristoteles lib. xiii. de animalibus: 'Recta,' inquit, 'ratio exigit, ut, quoniam prudentissimus omnium est homo, ideo manus receperit.' 'Quid dicam,'

inquit Lactantius, 'de manibus, rationis ac sapientiæ ministris, quas solertissimus artifex planas ac modice concavo sinu fictas, ut si quid tenendum sit, apte possit insidere in digitos, terminavit.' 'Manus,' ut auctor est Galenus libro primo de Juvamentis membrorum, 'datae sunt homini vice omnium instrumentorum et armorum, quibus utitur in omnibus artificiiis.' Beroald. 'Cur enim *manui*, qua solu rapere et jugulare posset, *fortem latronem supervivere*?' Juvenalis: 'Extinctæ corpus non utile dextræ.' In Mimo vetere: 'Nil posse quenquam, mortuum hoc est vivere.' Tertullianus in de Idololatria: 'Eundem' (Apostolum) 'præcepisse dicunt, secundum suum exemplum, ut manibus unusquisque operetur ad victum. Si hoc præceptum ab omnibus manibus defenditur, credo et fures et aleatores manibus suis vivere, et ipsos latrones manibus agere quo vivant:' ubi et vide Laberii locum ab eruditissimo Rigaltzio adductum. In Oxon. et alio Ms. *juvare*, non *jugulare* exaratum. In eodem, et nonnullis editis rectius *manu* (id est, *manui*) scriptum. Sic i. 'Primum ingressu stabulum.' Infra hic, 'lacu aliquo conterminam:' et alibi eodem libro isto, 'Luctu publico congruum.' Pric.

Manu socia v. occumberet] D'Orvill. *sociali*, e glossa sine dubio. 'Socius' passim adjective occurrit pro genitivo *socii*, sive *sociali*; ut sæpissime apud Ovidium et alios poëtas. Vide Lexica, et Heinsium ad Ovid. lib. i. Am. 9. 6. 'Hos petit in socio bella puella toro.' Tum *velens* Guelf. pr. et *succumberet* Oxon. Palat. Par. Guelf. ambo. *occubere* Ed. Vicent. et marg. Bas. pr. Oud. Qui *manu socia volens occumberet*] Id est, alienjus ex sociis suis. Oxon. *succumberet*. Pric.

Cumque nulli nostrum spontale parri-cidium suadens persuadere posset, &c.]

Florus de Bruto et Cassio : 'Quis sapientissimos viros non miretur ad ultimum non suis manibus usos? nisi si hoc quoque ex persuasione defuit ne violarent manus, sed in abolitione, &c. animarum, iudicio suo, scelere alieno uterentur.' *Idem.*

Diuque deosculatus] Malim, *deosculatum*. Colv. Optime sic conjecit Colvius, ut diserte exhibent Mss. Reg. Fux. Guelf. Pith. Palat. Oxon. D'Orv. et Ed. Junt. post. passive, cum alioquin abundet *que*: unde Pricæus non male divinarat *diu diuque*. Sed tutius est, Mssos sequi ex stylo Appuleiano. Lib. II. pag. 46. 'me deosculato.' pag. 51. 'me pressim deosculato.' Infra pag. 81. 'manuque ejus deosculata.' Adde Burm. ad Suet. Ner. c. 34. 'papillas exosculatus.' D'Orvill. ad Charit. I. v. c. 4. *κατεφιλει τὸν βρόχον*. Sic alia multa apud Nostrium, ut 'alumnatus,' 'adhortatus,' 'comminatus,' 'deprecatus,' 'mentitus,' 'nactus,' &c. passive. Vide Ind. Ferrar. in Elect. et plura ad lib. VIII. pag. 160. Statim, 'vigore venerato.' Oud. *Sumptum gladium suum, diuque deosculatus, &c.*] Ita Epaminondas (apud Justinum) moribundus gladium osculatur suum. In Appuleio videtur legendum *diu diuque deosculatus*. Infra lib. v. 'Viam, quæ sola ad salutem perducit, diu diuque cogitatam,' &c. et XI. 'Diu diuque apud cogitationes meas revolvebam.' *Pric.*

Ictu f. transadigit] *Ictuque* Guelf. sec. Palat. in quibus, uti et Regio, Fux. Guelf. pr. Oxon. D'Orvill. est *transadegit*. Sed male. Historicorum more ad rem lectorum oculis coram sistendam utitur præsentī, uti in tota narratione præcedente. *Transadiit* est quoque in Edd. Ber. Colin. Bas. sec. sicuti variatur etiam locis a Colvio citatis pag. 156. et 203. Ed. Pric. ubi Stewechius etiam tam hic quam illic *transadiit* maluit, et priore eorum loco Burmannus etiam, male

scribens Colvio ibi placere *transadiit*, prætulit *transabiit*, ad Valer. Flacc. lib. IV. 511. 'Turbine sic raptο populos atque æquora longe Transabeunt.' Sed certum mihi sedet, virum egregium, at semper nimis festinantem, non attentis sat oculis istum lib. VIII. locum considerasse, et sic cum Beroaldo, Stewechio, et Brantio erravisse. Namque ipse gladius crebro *transadire*, vel *transabire*, et *transire pectus*, aliave hominis membra, dicitur. Vide ad Æn. IX. 432. 'ensis adactus Transabiit costas:' non vero homo, qui 'gladium' vel 'gladio aliquem transadigit.' Sic lib. VIII. p. 165. 'ipsam bestiam facili manu transadegit.' 162. 'Ferro sub papillam dexteram transadacto.' Virg. Æn. XII. 275. 'juvenem transadigit costas:' ubi et vs. 508. in nonnullis quoque, *transadiit*. Confer Drakenb. ad Silium lib. X. 140. 'Hæc fatus jaculo Lucam, qui maximus ævi, Transadigit.' Restituendum hoc Pindaro Homérico p. 434. Ed. Spond. e Ms. membranaceo: 'Transadigitque viri pectus: pars cuspidis ante Eminent, et prodit scapulis pars altera fossis.' Vulgo, *transfoditque*. Paulo ante pro *tempora transfixit* in eodem Cod. t. *transadigit*. Oud. *Per medium pectus ictu fortissimo transadigit*] Hegesippus II. 18. 'Elevavit dextram, ac formidabilem cunctis subjiciens sibi mortem, proprio victor se mucrone transfixit.' *Pric.*

Magnanimi Ducis vigore, &c.] Florid. I. 'Idem vigor acerrimi bellatoris.' *Idem.*

Corpus veste linea diligenter convolutum, &c.] Joh. 19. 40. Ἔλαβον τὸ σῶμα, &c. καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθνοῖς. Artemidorus II. 3. Τοὺς ἀποθανόντας ἐν λευκοῖς ἔθος ἐκφέρεισθαι. Plutarchus Crasso: Τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἐν λευκοῖς ἀμφιέννυσσι. *Idem.*

Mari celandum commisimus] Theodoretus de nautis: Ἰωνᾶν τῇ θαλάττῃ παρέδωσαν. *Idem.*

Et nunc jacet noster Lamachus] Id est, corpus Lamachi nostri. Palinurus apud Virgilium: 'Nunc me fluctus habet:' ubi Servius: 'Quia secundum Philosophos corpus solum nostrum est, quod nobiscum oritur, nobiscum perit, &c. ergo ME, corpus meum, quod est hominis proprium.' Bene autem *jacet*. Hesychius: *Κεῖται ἀεὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ τίθεται ἡ θάνατον, ἡ ἀπραξίας*. Infra hoc lib. 'Jacentem bestiam.' *Idem*.

Elemento toto sepultus] Propert. lib. III. Eleg. 7. 'Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare est.' *Elmenh.* Vide Ber. et Pric. Sed recte scrupulum iniecit Floridus, quomodo latrones Lamachum et pag. seq. Alcimum, quem prioris exemplo sepulturæ tradiderunt, potuerint mari celandum committere; cum Thebæ, ubi erant, distent multis passuum millibus ab Euripo, proximo mari. Anne credere fas est, hallucinatum tantopere, sique oblitum esse Appuleium? Nec enim intelligi potest cadavera in fluvium Ismenum projecta, et sic in mare esse devoluta. Lib. I. p. 16. 'Aristomenes comitem mortuum trepidus et eximie metuens sibi arenosa humo in amnis vicina sempiterna contexit.' Et *terra* æque est totum elementum, ac *mare*, pro *aqua omni* sumtum. Vide Cel. D'Orv. ad Charit. p. 619. Dispiciant acutiores. Forsan per *Thebas* non intelligit urbem, sed regionem Thebanam, ut sæpe 'Sparta,' 'Troja' pro regione earum. Sed p. 72. 'Thebanis conatibus abnuentes Plateas conscendimus proximam civitatem.' *Oud. Elemento toto sepultus]* Plinius Proæmio libri XIX. de inventore lini velificationi inservientis: 'Cui satis non fuit hominem in terra mori, nisi et insepultus periret.' At non invenusta catachresi etiam in mari quis sepeliri dicitur. Eustathius ad Homerum: *Θαλάσση τυμβεύεσθαι τις λέγεται, βυθισθεὶς ἐκεῖ*. Clitophon apud Achillem

Delph. et Var. Clas.

Tatium: *Οὐκ ἤκουσας ὅτι ἐν πελάγει τέθηκεν;* ἔτι πλέω Λευκίππης τάφον. 'Sepultus toto elemento' inquit, non terræ exigua portiuncula sex pedes longum faciente. Alcæna de Hercule suo apud Senecam: 'Quæ tibi sepulchra gnate, quis tumulus sat est? Hic totus orbis fama erit tumulus tibi.' Bene et *elemento toto*. Virgilius: 'Tot maria intravi duce te:' ubi Servius: (quem in transitu emendabimus) 'Dicendo maria, partes eum maris navigasse ait, non tantum' (lege, *non totum*) 'mare: mare enim elementum est totum.' Arrianus venuste: *Εὐθὺς ὅτε πλέω, παρακύψας εἰς τὸν βυθὸν, &c. ἐξίσταμαι, καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πελάγος τοῦτο ἐκπιεῖν, ἂν ναυαγίσω, οὐκ ἐπέρχεται μοι ὅτι μοι τρεῖς ξέσταται ἄρκοῦσι*. Ex quibus, ut et Appuleii verbis, patet Veteres ita et sensisse, et loqui solitos. Fortasse etiam *κατ' ἐξοχήν elementum* heic non tam *mare* quam *aquam* vocat: secutus hac parte Physicos, inprimis Thaletem, qui *aquam* omnium rerum esse *elementum* affirmavit. Vide ad IV. Georg. Junium Philargyrum. *Pric. Toto elemento]* Scilicet maris. Dixit diserte Mæcenas: 'Non tumulum curo, sepelit natura relictos.' Dii boni, quam multorum sepulchrum est mare? quanti quotidie mortales in mari moriuntur, et in mari sepeliuntur? Propertius: 'pro tumulo Carpathium omne mare est.' *Beroald.*

Et ille quidem dignum virtutibus suis vitæ terminum posuit] Diodorus lib. I. de Sesostri Rege: *Δόξας τῇ μεγαλοψυχίᾳ τῶν πεπραγμένων ἀκόλουθον τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν πεποιήσθαι*. Egesippus v. 30. de Juliano milite: 'Haud, &c. tali dignus exitu fuit, ut tanta viri virtus sic deciperetur.' Frequens et in partem contrariam simile genus loquendi. Diodorus Siculus de Phayllo: *Τῆς ἀσεβείας οἰκείως τὸν βίον κατέστρεψε*. et in Excerptis, de Antiocho R. *Μετὰ πάσης δυνάμεως*

Apul.

6 P

ἀπολλύμενος, πρέπουσαν τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου εὔρε. Gregorius Nyssenus de fœneratore quodam: Ἀξίως τοῦ τρόπου τὸν βίον καταστρέψας. Sallustius: 'Dignum moribus factisque suis exitum vitæ invenit.' Paternus de Agrippa: 'Dignum furore suo habuit exitum.' Idem de Ignatio Rufo: 'Mortem dignissimam sua vita obiit.' Egesippus iv. 20. de Nerone: 'Parricida dignum meritis suis vitæ exitum tulit.' Trebellius Pollio de Aureolo: 'Apud Mediolanum occisus, dignum exitum vita ac moribus suis habuit.' *Pric.*

Tamen sævum Fortunæ nutum] In Flor. non est *t. eum*; [vid. VV. LL.] sed simpliciter *eum*, ut in Regio, Fux. Pith. Guelf. utroque, in D'Orvill. sed in Palat. *tum*, in Bert. et Oxon. *cum*. Prave. 'Tamen' valet nihilominus. Vide ad Lib. III. pag. 57. *Scævum* Vulcan; Elm. Scriv. et Flor. recte expresserunt, licet cum ceteris plerique Mss. *sævum* ostendent, errore apud Nostrum obvio. Vide ad lib. I. p. 13. Sed *nutui* elegantius respondet vox *scævus*, quam altera. Lib. VII. p. 146. 'in rebus scævis adfuit Fortunæ nutus hilarior:' ubi ante Colvium quoque erat *sævis*. Contra lib. x. p. 221. 'Mollius mihi renidentis Fortunæ contemplatus faciem.' Βάσκανος τύχη Herodian. lib. I. § 20. *Oud.*

N. p. abducere] Colvius: 'Num auferere, an abdicare?' Ego utrumque abdicaverim, et fortasse reposuerim, *obducere*, quod apud Tertulianum sæpe occurrit pro, vincere. Ut libro de Carne Christi circa finem: 'Hoc quidem capitulo ego potius utar, cum adulteratores ejus obduxero.' Et adversus Praxeam: 'Undique enim obducti distinctione patris et filii.' Obducti, id est, convicti, ut exponit Beatus Rhenanus. Brant. Sic et Soping. ad marg. nec non Grosliotius, vel *aufugere*. Floridus construit, 'abducere nutum cœp-

tis,' sive 'amoliri sinistrum arbitrium Fortunæ a cœptis suis.' Omnes male, ut puto. *Adducere* est in Pith. Fux. Guelf. pr. D'Orv. Bert. Ed. Vicent. solemni mutatione. 'Abducere nutum Fortunæ scævum,' est in se convertere, facere per cœpta sollertia, ut se nutu suo Fortuna 'respiciat.' Quod verbum passim de Diis faventibus adhiberi notum est. Id vero non potuit Alcimus, quia scæva erat et obliquis oculis se avertabat. Hoc sensu *abducere* legitur apud Lucan. lib. VI. 451. 'Abducit superos alienis Thessalis aris.' Lib. VII. 311. 'Di, quorum curas abduxit ab æthere tellus:' ubi vide me in curis secundis. Fateor tamen duriorum esse loquendi modum. Ac forsitan e Florentinæ scripturæ vestigiis rescribendum est: *tamen se scævis F. nutibus n. p. abd.* i. e. subducere, subtrahere se, quod lib. x. p. 227. 'Hæc feralem Fortunæ nutum latere non potuerunt.' *Oud.* Enimvero Alcimus solertibus cœptis tamen sævum Fortunæ nutum non potuit *abducere*] Lib. x. 'Sed hæc bene, atque optime, &c. disposita, feralem Fortunæ nutum latere non poterant:' ad quem locum uberius dicemus. 'Alcimi,' ut 'Lamachi' et 'Thrasyleonis,' nomen a fortitudine effinxit. Hesy chius: Ἀλκιμος, μάχιμος, ἀνδρείος, ἰσχυρός, θρασύς. *Pric.*

Oblisis faucibus] Cicero pro Scauro: 'Gulam digitis oblidere.' *Elmenh.*

Interstinguere] Suffaucare, seu suffocare. 'Interstinguere,' plane et penitus exstinguere, ut 'internecare' et 'intertrahere' Plauti Amphitruone, id est, delere ad internecionem, omnino et totum extrahere: apud Terentium Andria, 'interturbare:' ubi vide Donatum: etiam 'interbibere' Aulularia, omnino ebibere. Colv. Pith. *interstringere*. Palat. vitiose, *intustinguere*. Guelf. sec. *intustinguere*. Vide Voss. in Etymol. *Oud.* Qui cum, &c. protinus oblisis faucibus *interstinguere eam debuisset*, prius ma-

luit, &c.] Quod præter sectæ suæ disciplinam factum, vitæ dispendio luit. Vide Marc. 3. 27. Casaubono debuisset heic est *ἐμελλε*: nobis nostra expositio satisfacit. *Pric.*

Per latiore fenestram] Constanter Mss. editam lectionem præferunt. At statim de hac fenestra ait: 'præter altitudinem nimiam.' Hinc N. Heinsius ad Ovid. lib. v. Met. vs. 450. conjecit *elatiorem*, Pricæus *altiore*: uti tacite in textum recepit Floridus. Et sane perpetua fere in Mss. est confusio vocum 'latus' et 'altus': quod cum alii crebro docuerunt, tum plus semel ad Frontinum et Cæsarem monendum habui. Vide et ad h. Libri p. 83. *Oud.* *Per latiore fenestram*] Ita Oxon. Ms. et vett. edit. fortasse tamen *altiore* scribendum. sequitur enim in hac ipsa narratione, 'Qui præter altitudinem nimiam,' &c. *Pric.*

Stylis rapienda] Sopingius margini adleverat, *solis*. Sed omnes illas conjecturas *stilis, pilis, singulis, solis* vanas esse, manu exarati libri docent. Nam in D'Orv. et Pith. etiam est *scilicet*. In Oxon. Reg. Fux. Guelf. utroque, et Ed. Junt. post. s. hoc est, *scilicet*: ut supra jam docui, sæpe eam vocem per compendiosam notam esse scriptam. Vide ad lib. III. p. 61. et ad Suet. Aug. c. 4. Nec obstat, quod sequatur 'subductam scilicet.' Nam etiam vox *rerum* repetitur. Ibi tamen non inepte scribi posset *ilicet*, ut divinaverant Stewechius ad lib. I. pag. 11. et Colv. ad lib. IV. p. 79. Mox rursus, 'verens scilicet': ubi itidem in Mss. multis s. Bene ergo *scilicet*, *δηλαδῆ*, receperunt Elm. Scriv. ceterique. *Oud.* *Dispergere*] Heinsius d. Ovidii loco legebat, *despergere*, sive ex alto dejicere. Sed non opus eo videtur. Incerto jactu huc illud projecit cuncta, ab hoc illove latronum captanda et auferenda. *Idem.* *Nobis scilicet rapienda*, &c.] Firmatur et hæc lectio a jam dicto Ms. *Pric.*

Cunctu rerum gnariter emolitus] 'Res emoliri,' est quod sententia simili l. XXXIX. ff. de furt. 'res egerere': ubi qui pro egresserint, ejecerunt substitunt, si non in mentem Jurisconsulti, ejus in sermonem peccant. Sic infra hic lib. VII. 'monte lignum egerere.' *Idem.*

Vestem stragulam] De stragula Veterum veste tres elegantissimos libellos jam olim studiose elaborarat Isaacus Casaubonus, quos præmatura et optimis literis admodum damnoosa viri eximii mors nobis invidit. *Elmenh.*

Genibus ejus profusa, sic nequissima illa deprecatur] Ennius: 'Me orat mulier, lacrymansque ad genua accidit.' Similem infra sub finem IX. astutiam vide. *Pric.*

Regulas] Fateor, in Mss. tantum non omnibus, item Edd. primis et Junt. pr. scribi *resculas*. Sed recte Beroaldus, quem bene Ald. Junt. post. Colin. Wow. Vulc. Merc. et Pricæus secuti sunt, correxit *reculas*, Analogia id jubente, et docente Prisciano lib. III. p. 613. nec non Charisio lib. I. p. 51. Ed. Putsch. Sic enim 'dies, diecula,' 'nubes, nubecula,' 'plebes, plebecula,' 'spes, specula.' A res igitur *recula*. Plura vide apud Rittersh. ad Salvian. p. 546. ubi in Mss. quoque *resculas* et *resculis* exaratur; et ad Suet. Vespas. c. 19. 'plebeculam pascere.' Sic a 'pulvis, pulviculus,' ut in Mss. optimis, etiam tribus a me visis, et Ed. Salm. apud Solin. pag. 26. *Oud.* *Quid oro fili paupertinas pannosque reculas miserrimæ anus, &c.*] Tibullus l. I. 'At vos exiguo pecori furesque lupique Parcite, de magno est præda petenda grege.' 'Pannosæ et paupertinæ reculæ,' sunt *σκεῖλη καὶ ἐσθῆς, τοιαῦτα οἷα ἂν γένοιτο πτωχῶν κτήματα*: ut Basilius Homil. in Avarit. locutus l. I. Cod. de defensor. civit. 'res minuscularias' vocat. Seneca et Juvenalis, 'frivola.' Glossæ: 'Σκευάρια εὐτελῆ πάνυ, frivola.' Oxon. et ve-

teres editiones *resculas* legunt. *Pric. Reclusas*] Legendum *reculus*, ex auctoritate Prisciani, qui scribit, nomina quintæ declinationis fæminina, abjecta s, assumere *cula*, et facere diminutiva: ut ‘dies,’ inquit, ‘diecula:’ ‘res, recula.’ Plautus in *Cistellaria*: ‘Siquidem imperes pro copia, pro recula.’ Nomine *recularum* pannosarum expressit significanter tenuiculum patrimonium, et supellectilem oppido quam pusillam. Nam appellatione rei opes significantur. Horatius: ‘ut rem facias, rem. Si possis, recte: si non, quocunque modo rem:’ et apud Ausonium: ‘non auxi, non minui rem.’ Præterea nomine *rei* notatur imperium, lis, et coitus. Ausonius: ‘Imperium, litem, Venerem, cur una notet res.’ Refert M. Tul. nondum inter jurisconsultos esse constitutum, utrum *rem* an *litem* dici oporteat. *Beroald.*

Domum prosp.] D’Orv. Fux. Palat. *domus* in Accus. plurali, ut p. 69. ‘domus esse majores.’ Lib. v. p. 95. ‘domus suas contendunt.’ De Deo Socratis p. 699. ‘domus vice templorum exornatas:’ ut est in Mss. et Edd. Vett. sicut variant in Phil. Mor. p. 627. Item in Suet. Claudio c. 25. Lactant. Ms. Bonon. lib. i. c. 10. ‘quorum domus dedecore plenissimas.’ Item Mss. aliquot Mart. Cap. pag. 15. in f. ‘Binas domus animalibus titularint.’ Adde Claudium apud Gell. lib. xvi. c. 2. Statii Ed. Gronovianam, Lucani Cortianam, Heins. ad Ovid. Met. i. 122. ‘subiere domus.’ Drakenb. ad Liv. lib. iii. c. 29. § 5. *Oud.*

Jam certus erroris] Pro virtus concipiat quis scribendum, *victus*, seu convictus. Vox *erroris* abest ab Oxon. *Incertus* cum Scioppio divinavit quoque Casaubonus, et edidit Floridus. Sed frustra. Significat vulgata lectio, ‘postquam jam certus foret se errare.’ Lib. vi. p. 116. ‘certa tunc difficultatis tantæ:’ ut læg. lib. x. p. 218. ‘certum extremæ pœnæ.’ *Idem.*

Sagaciter perspecturus] Bert. *prospecturus*. Elmenh. Qui ita cum Scriv. et Florido edidit, adstipulantibus Regio, Palat. et Ed. Junt. post. ut mox, ‘in prospectu adtonitum.’ Optime, utpote ex alto, siquidem non adderetur adverbium *sagaciter*, quod desideratur in Regio, Fux. vel id jungeretur sequenti *arbitraturus*. Nunc vero vulgatum retineo, sive penitus et omnino despiceret. Perpetua in his est confusio. Vide me ad Sueton. Tib. c. 57. ‘Et perspexisse primus sagaciter.’ *Oud.*

PAG. 72 *Senile illud facinus*] Id est, anus facinorosa illa: at alterum illud gravius et vehementius. Terent. Eunuch. ‘Quin insuper scelus,’ &c. ubi Donatus: ‘*Ἀἴθεσις*, plus enim est quam scelestus.’ *Pric. Senile illud facinus*] Asperius significantiusque appellavit senile ‘facinus,’ quam si ‘vetulam facinorosam’ dixisset: sic Lucilius: ‘carcer vix carcere dignus:’ sic et Epigrammaticus poëta: ‘Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium.’ *Beroald.*

Inopinato pulsu mutantem ac pendulum, &c. præceps inegit] In caput inegit. Glossæ: ‘*Ἐπὶ κεφαλῆς*, præceps.’ Hesychius: *Κυβητίζω*, ἐπὶ κεφαλὴν ῥίπτω. Virgil. ‘Pronusque magister Volvitur in caput.’ Lucilius: ‘Has e fenestris in caput dejiciunt.’ Simillimum isti facinus, etiam a muliere patratum, e nescio quo Veterum ita Suidas narrat: ‘*Ἡ δὲ ἐγκύβαντα αὐτὸν εἰς πῆθον*, &c. *ἔωσεν εἰς κεφαλὴν*, καὶ ἀπέπνιξεν. In verbo *ἔωσεν*. *Pric.*

Alioquin] Exsulantem rursus hanc vocem e Bertino, male uncis includere, ut sæpe, Elmenh. Scriv. *Pric.* Vide ad lib. ii. init. De *attonitum*, quod nequaquam cum Heinsio, Burm. &c. in *adtentum* reformandum est, vide ad pag. 79. ‘Hinc me operi adtonitum.’ *Oud.* In *prospectu alioquin attonitum*] Hesychius: *Προκεχρῆνότες*, πρὸς τὰ κάτω βλέποντες. *Pric.*

Præter altitudinem nimiam] Id est, ‘profunditatem.’ Servius ad *Æneid.*

1. '*Altum*, sciendum est quod et superiorem et inferiorem altitudinem significat: namque mēsurā nomen est altitudo.'

Diffissaque cr.] Pal. Fux. Pith. Guelf. et D'Orv. cum Edd. ante Colv. *diffusaque*. Monuit *diffissaque* legendum esse Stewech. quoque ad lib. ix. p. 367. Ed. Lugd. 'servi tenacitatem diffinderet.' Lib. ix. p. 206. 'inversa vite cerebrum diffindere:' ubi eadem confusio, et passim. Vide Comm. ad Liv. lib. ix. c. 38. 'Dissilire' hoc est Lucano lib. ii. 156. Adi Polit. Miscell. cap. 41. Mox vitiosissime *castrorum* in Fux. Oud. *Diffissaque crate costurum*, &c.] Æneid. xii. 'Transadigit costas, et crates pectoris ense.' Sidonius de Elephantis: 'Improbam cratem Nativam nec tela forant.' Arnobius iii. 'Sub costis, earumque sub creatibus.' Aldhelmus de Laud. Virginit. 'Squamigeras costarum crates.' Lactant. cap. 5. de Opific. Dei: 'Ex ejus' (spinæ) 'parte quasi media, costas, id est, transversa et plana ossa porrexit in diversum: quibus clementer curvatis, &c. interna viscera conteguntur: ut ea quæ mollia et minus valida fieri opus erat, illius solidæ cratis amplexu possent esse munita.' Hesychius: Κτένας, &c. μεταφέροντες ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἐπιτηδείων κτενῶν λέγουσι καὶ τὰς πλευρὰς πωτιαίας. Pric. *Diffusa*] Corrige *diffissa*. Significat enim costas Alcimi decidentis fuisse disruptas, diffissasque. Beroald.

Rivos sanguinis vomens] Prudent. Cathem. Hym. 'Sistitur rivos, cruore qui fluebat perpeti.' Elmenh. *Rivos sanguinis vomens*] Ex Virgilit illis, 'Sanguinis ille rivos vomens cadit,' Aldhelmus in de Virginit. Laud. 'Cruorem ritu rivi rorantis deputare:' ubi forsā *despumare* scribendum. Æneid. ix. 'Et plenos spumanti sanguine rivos.' Pric.

Primitus narratis nobis, &c.] Flor. imitus. Elmenh. Sic etiam D'Orv. Guelf. uterque, Palat. Oxon. elegan-

ter et vere, sive, ut alibi loquitur, 'imo cum gemitu,' imo de pectore. Lib. ix. p. 201. 'terra dehiscente imitus.' Gell. lib. ii. c. 30. 'undas imitus commotas:' ubi vide J. Fr. Gronov. In Pal. Guelf. et Oxon. *narratisque*. Oud. *Primitus narratis nobis quæ gesta sunt*, &c. *vitam evasit*] Lib. viii. 'Et enarratis ordine singulis, &c. ferro sub papillam dextram transadacto corruit.' Lib. x. de medico, venenata potione hausta: 'Domum pervadit ægerrime, vixque enarratis cunctis' (supple. quæ gesta sunt) &c. 'effudit spiritum.' Ibidem statim, de uxore ejus, eodem illo poculo perempta: 'Ab ipso exordio crudelissimæ mulieris cunctis atrocitatibus diligenter expositis, &c. ante ipsos Præsidis pedes exanimis corruit.' Apud Libanium Parasitus: Τσοῦτον δ' οὖν ὄνως ἤρκησα πρὸς τὸν λιμὸν ἀντισχεῖν, ὅσον ἂ πέπονθα πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν, τὸν βίον καταλῦσαι. In Gallo Luciani: Ὡμην γὰρ τὸν Εὐκράτην αὐτὸν ἄπαιδα ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως, ἀποθνήσκειν (id est, ἐσχάτως ἔχειν) εἰτα προσκαλέσαντά με, καὶ διαθήκας θέμενον ἐν αἷσι κληρονόμος ἦν πάντων ἐγὼ, μικρὸν ἐπισχόντα ἀποθαμεῖν. Terentius i. 5. Andr. 'Mors continuo eam occupat:' ubi Eugraphius: 'Continuo, inquit, tanquam ad mandati creditam sententiam vita suffecerit.' Pric.

Bonum secutorem Lamacho dedimus]

I. e. qui Lamachum sequeretur, comitareturque ad Orci caneros. Lipsius Saturn. lib. ii. cap. 7. *Elmenh.* Qui Lamathum sequeretur comitareturque ad Orci caneros. Sic eum explicat J. Lipsius lib. ii. de Gladiator. cap. 5. a *secutoribus* olim in militia, qui Tribunos comitabantur, velut loco apparitorum. A qua notione lib. ix. 'Myrmecem acerrimum relinquens uxori secutorem:' id est, assecclam, comitem, qui illam quasi umbram, (umbra) quoquo iret, persequeretur. Aliter Jos. Scaliger Castigation. in Manilium (pag. 377.) qui ad rem gladiatoriam respexisse Lu-

cium vult, in qua victis aut interfectis qui sufficiebantur, Græci ἐφέδρους, Latini 'subactitios' et 'secutores' vocabant. Martialis etiam 'supposititios' lib. II. Epigr. de Herme gladiatore. Legit autem uterque pro *Lamatho*, *Lamacho*. Brantius. Malim honestius a re militari quam gladiatoria (de qua vide et ad Juven. S. VI. 210.) deducere. Miles enim minister et comes adsiduus ducis ac 'Tribuni secutor' dicitur. Vide Grut. Inscr. p. 521. 561. Fabrett. p. 131. Murat. p. 836. Hinc 'doctor secutorum' Fabr. p. 234. et infra lib. VII. p. 170. 'Marti Secutori Comitique victimant.' *Lamachum* scribendum vidimus pag. 69. *Oud.* Bonum secutorem *Lamacho* dedimus] In vetere funesta formula apud Servium: 'Vale, nos te ordine quem Natura permiserit sequemur.' Scaliger et Lipsius ad gladiatorium morem allusum malunt. Ego sequi hic intelligo comitari: sic IX. 'Myrmecem acerrimum uxori secutorem relinquens:' et hinc VII. junctim, 'Marti Comiti et Secutori' dixit. *Pric.*

Orbitatis duplici plaga petiti] Pith. *orbitati*. Palat. Guelf. ambo; et Oxon. *exorbatī d. plaga*. D'Orv. Reg. Fux. *exorbatī discipuli d. plaga*. Omnesque illi Mss. carent participio *petiti*, litura relicta in Guelf. pr. cujus prima littera tamen adparet *p*; quod per se non damno, ut proprium in re militari ac gladiatoria. Sed forsitan hic dederat Auctor non intellectum a librariis *perciti*, seu *perculsi*. Quod participium apprime amavit Noster. Infra p. 87. 'Tanto malo perciti.' Lib. VIII. p. 156. 'percito atque plaga crura contegenti.' Lib. IX. init. 'mobili ac trepida facie percitus.' Adde omnino Indicem. Scripserit itaque Auctor: *ex orbitatis perciti d. plaga*. *Oud.* *Orbitatis duplici plaga petiti*] Ita 'repetitum orbitatis vulnus' Quintilian. lib. VI. Præfatione dixit. Oxon. *Exorbatī d. p. ἀπορραπισθέντες*. *Pric.*

Thebanis conatibus abnuentes] Sic VI. 'Venus terrenis remediis inquisitionis abnuens.' Simile apud Lucilium: 'Stimulisque negantem.' Hoc κέλμεν ab Oxon. abest. *Idem.*

Conscendimus civitatem] Forte, *concedimus*; vel potius, *contendimus*. Colv. Ultimum est in Pith. et legendum voluit Heinsius. Frustra, licet lib. I. in f. 'cubiculum contendo,' male alii dent *conscendo*. Hic bene notat ἀναβαλνεν. Retro a maritimis ibant ad interiora Bæotiæ; quæ semper ab auctoribus Græcis Latinisque describuntur, ut altiora. De hac confusione adi me ad Hirt. Bell. Afric. c. 5. *Oud.*

Ibi fama celebrem quendam, nomine Democharen munus editurum gladiatorum deprehendimus] Repone ex Cod. Florent. *Ibi famam celebrem super quodam Demochare munus edituro deprehendimus*: quæ eadem totidem literis scriptura est Oxoniensis manuscripti. 'Democharis' nomen, ut et aliorum multorum, ad negotium præsens accommodavit: quod apparet vel ex continuo sequentibus, 'voluptates publicas instruebat.' *Pric.*

Vir et genere primarius] Sic edidit cum Elmenh. Scriv. et Flor. ex Mss. Florent. Pith. Reg. Fux. Pal. Oxon. D'Orv. Guelf. utroque, Ed. Junt. post. Antea vulgo erat, *et gen. pr. vir*. Pricæus credidit in solo Oxon. verum exstare ordinem. *Oud.* Nam *et genere primarius vir*, &c.] Melius Oxon. Cod. Nam *vir*, *et genere primarius*, &c. Onomasticon vetus: 'Primarius, ἀρχικός.' *Pric.*

Et opibus pluribus] Copulam non agnoscit Palat. Vir doctus ad marginem Ed. Junt. post. adlevit *plurimis*. Alius ad oram Ed. Colv. *plurimus*. Sed alibi quoque *plura*, sine comparationis respectu dicuntur de quam multis. *Oud.*

Digno Fortunæ suæ splendore] Est formæ in Pith. et Ed. Vicent. quod merito correxit Beroaldus. Vide ad lib. I. p. 1. Ad oram libri sui Casau-

bonus adlevit dignas. Pricæus vero mallet *fortuna sua*. Quia scilicet non satis adtenderunt, τῷ dignus sæpe jungi casum secundum, quem amat Noster. Merito itaque reprehenduntur ab Ill. Heinsio ad Ovidii Tristium lib. iv. 3. 57. 'Utque probæ dignum est.' Adde Græv. ad Cic. de Har. Resp. cap. 24. Munke. ad Hygin. Astron. lib. ii. 5. Comm. ad Lucan. lib. iii. 136. 'dignum te Cæsaris iræ:' ad Suet. Oth. c. 6. 'successione imperii dignum.' Bond. Var. Lect. lib. xvi. 44. Carm. Sepulcr. apud Fabric. p. 190. 'O quam longinquæ fuerat dignissima vitæ!' Idem. *Digno fortunæ suæ splendore publicas voluptates instruebat*] Ita Ms. ille, et Vicentia editus liber. Casaub. hic ad oram libri sui: *dignas fortunæ suæ splend.* placeret mihi, *Digno fortuna sua splendore*, &c. Pric. *Formæ*] Prior lectio et congruentior est *fortunæ* quam *formæ*. Beroald.

Quis tantus ingenii, quis facundia, qui singulas species apparatus multijugi? &c.] Josephus in descriptione Vespasianæi triumphii: 'Ἀμήχανον κατὰ τὴν ἀξίαν εἰπεῖν τῶν θεαμάτων ἐκείνων τὸ πλήθος, καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἐν ἅπασιν οἷς ἂν τις ἐπινοήσειεν, ἢ τεχνῶν ἔργοις, ἢ πλοῦτος μέρεισιν, ἢ φύσεως σπανιότησιν. Oxon. apparatus multi: quod nequamquam vulgato prætulerim. Pric.

Glad. isti f. m. venat. illi prob. pernic.] Utroque loco isti Bert. In Regio, Fux, et D'Orv. est *istic* et *illic*, quod margini adpinxere Heinsius et Wasse, et edidit Floridus. Sed ἀρχαϊκῶς *isti* et *illi* valent idem quod *istic* et *illic*. Vide ad Hirtii B. Alex. c. 25. Virg. Georg. i. 471. Æn. ii. 503. 661. Supra p. 69. *isti* in Ms. pro *ibi*. L. D'Orleans utrobique *illic* voluit ad Tacit. lib. xii. Ann. p. 685. Ceterum in Regio est *formosæ m.* Male. Vide Pric. In D'Orv. *perniciatos*. Oud. *Gladiatores isti famosæ manus*] Infra lib. x. de alio munerationis: 'Gloriæ publicæ studio Thessaliam etiam accesserat, nobilissimas

feras, et famosos inde gladiatores comparaturus.' 'Famosæ manus gladiatores' vocat, qui multa Orco funera demiserant, qui (ut de perfido medico eodem libro illo) multarum palmarum præliis spectati, magna dextrarum suarum trophæa numeraverant. Donatus ad Hecyr. 'Meretrices et gladiatores dici nobiles solent.' Pric.

Perdita securitate, &c.] In Bert. non est *securi*, sed *securite*. Oxon. teste Pricæo, *severitate*. Cl. Wasse margini adlevit vel *perditæ securi*, vel *perditæ securitatis* aut *sævitat*: ut respondeat τοῖς 'probatae pernicitatis.' Verum id haud est necesse. Sed aliud latere censeo, ac *noxios* distinguendos puto a gladiatoribus, vel venatoribus *perditæ securitatis*; quo facit lectio *noxia*: credoque legendum, *noxii alibi*, *alibi* perd. Et per *noxios* intelligi pœnæ servos, bestiarios ad munus et gladium damnatos. Vide præter alia Comm. ad Coll. Leg. Mos. et Rom. p. 773. &c. Corp. Antejust. Gron. lib. i. Obs. cap. 8. infra lib. x. Per ceteros tales innui, qui vili auctoramento 'sanguinem venalem habebant:' ut ait Liv. lib. xxviii. c. 21. vel, ut Manil. lib. iv. 225. 'Caput in mortem vendunt ac funus arenæ:' aut 'sua funera vendunt,' ut Juven. S. viii. 192. De quibus 'perditissima securitatis' auctoratis vide *illic* et Comm. ad Horat. lib. ii. S. vii. 59. ad Petron. c. 117. 'gladiatores domino corpora animasque addicimus.' Lips. lib. ii. Sat. c. 3. et 5. Hos etiam *dissolutos* dictos notat Scholiast. Juven. ad S. ii. 143. Inde jam satis patet, quid sit *perdita securitate*, sive temeritate vesana, nec mortis timida præ dissolutis moribus, quales sexcenties vocantur *perditi*. Sic et 'perdita luxuria' Nep. in Dione c. 6. Plura vide ad lib. v. p. 99. 'nocte turbatis vigiliis perditæ.' i. e. vesanæ. Si vero *isti* et *illi* supra malis sumere pronomen, quam adverbium *istic* et *illic*, hic bis posset *alii* legi.

Immo si legas *noxii, alibi perd. sec.* repetitione non erit opus, manente eadem distinctiva sententia. Vide omnino Gron. et Drakenb. ad Liv. lib. III. c. 37. 'Virgis cædi: alii securi subijci:' me ad Cæs. lib. I. B. G. cap. 8. J. Gron. ad Minut. Fel. p. 493. Solin. c. 23. 'promontorium est, quod Artabrum, alii Olisiponense dicunt.' Sic leg. cum Mss. et Ed. Ald. Male distinxit Salmas. et ceteri adjiciunt *alii*. Immo alibi quoque Noster semel omittit, male inculcatum a novitiis editoribus, ut lib. II. de Phil. Mor. p. 623. Ed. Flor. 'in quibus sunt regentes, alii deteriores.' De Mundo p. 728. 'ut eorum religione lymphantes, alii sine cibo potuque sint.' Nec aliter Græci. Xenoph. lib. V. Cyrop. p. 120. Πάντας ἐξῆγε φέροντας οἶνον, ἄλευρα, ἄλλους δέ. ubi non opus est cum Leunclavio inse- rere, ἄλλους μὲν. Nam et μὲν sæpe negligitur, de quo alias. Sic semel modo ponitur *partim*. Vide ad p. 79. 'item nonnumquam.' Vide Comm. ad Liv. lib. III. 39. Suet. Aug. c. 75. 'Nunc pergo.' Si autem duplex hominum genus hic intelligeretur 'dam- natorum' et 'auctoratorum,' tunc 'suis epulis,' non capi posset de da- pibus, quibus illi se onerabant securi, sed sua carne, cibo delicato bestiis futuro, ut sumit Pricæus. Malim tamen cum Beroaldo et Florido expli- care dapes, quibus tam noxii, quam præcipue venales illi se implebant, quibusque efficiebant, ut bestiae ipsos comesuræ inde melius saginarentur. Adde eum et Passerat. aliosque ad Propert. lib. IV. 8. 25. 'Qui dabit immundæ venalia fata saginæ.' Hinc conjeci aliquando, num vox *alumnati* hic excidisset, de qua passive sumta agam ad lib. VI. p. 124. 'quod mani- bus meis alumnatus sit.' Nec obstat, quod sequatur modo, 'damnatorum capitum.' Nam certe ibi intelligun- tur non solum, qui hic 'alibi noxii' dicuntur, sed et 'gladiatores famo- sæ manus' et 'venatores probatæ

pernicitatis,' unde et 'auctorati' sub- iis possunt comprehendi, omnesque destinati ad hoc munus. In Pith. est *suis epistolis*. Oud. *Perdita securitate suis epulis bestiarum saginam instru- tes*] Artemidorus II. 59. 'Ο θηριομαχῶν, ἀπὸ τῶν ἰδίων σαρκῶν τὰ θηρία τρέφει. De hujusmodi Amphiloehius: Δούλοι γὰρ ὄντες γαστρὸς, αἰσχίστης νόσου, ὀπηρετοῦσι τοῖς κακοῖς προστάγμασιν. Ἡ δ' ὥς πικρὰ δέσποινα τῶν λοιπῶν μελῶν ἔνδον κἀθήται θηροὶ πωλοῦσα μέλη, Λαύ- ρως κατεσθίουσα τὰ τιμήματα, Γαστήρ ἄσωτος, θηρίων εἰς γαστέρας Τυραννικῶς ὠθοῦσα συγγενῇ μέλῃ. Apud Minu- cium Felicem: 'Feræ membris et visceribus hominum saginatae.' Oxon. *severitate*: ego nec hoc, nec illud in- tellectum habeo. Pric.

Confixilis machinæ publicæ turres ta- bularum n.] Pegma intelligit, quod glossæ veteres 'confixum' interpre- tantur. Quæ etiam: 'Συμπεπηγὸς, confixum.' Distingue hunc locum: *Confixilis machinæ publicæ: turres, &c.* Vitruvius lib. III. c. 3. 'Et palis al- neis, aut oleagineis, aut robusteis ustulatis configurat: publicæque ma- nibus adigantur.' Sed primus hunc locum bene explicavit Belgicæ nos- træ lumen, Lipsius, de Amphitheatro cap. 12. *Colv.* Miror, plerosque edi- tores distinguere post *publicæ*, quasi de duorum generum machinis sermo esset: cum sine dubio loquatur Auc- tor de solo pegmate ambulatorio quod publicis innixum et confixum erat tur- ribus per varia tabulamenta surgenti- bus, quod pegma diversum erat a 'repagulis,' quibus tuti erant a feris, et quæ etiam 'versatilia' fuerunt nonnumquam. De priore pegmate vide Lips. de Amph. cap. 22. de aliis cap. 12. et Herodian. lib. I. cap. 15. Ex Oxon. Cod. malebat Pricæus, *machinæ sublimes turres, tab.* Sed ea lectio meram sapit glossam. In Edd. Juntinis et Aldi exhibetur, *publicæ turres*; quod admodum placet, sive turres machinæ, tabularum nexibus confixæ, stantes in publicis. 'Subli-

ciæ turres' ergo dictæ, ut 'sublicius pons.' Vide ad Hirt. B. Alex. cap. 2. 'Turres tabulatorum totidem ambulatorias confixerant.' De turribus portatilibus vide Xenoph. Cyrop. p. 156. In Oxon. Guelf. pr. *terros tabularii. Pith. stabularum. Ond. Confixilis machinæ publicæ, turres tabularum nexibus ad instar circumforaneæ domus*] *Sublicus* Glossarium 'sublices' vocat, exponitque, *καταπήγας τοὺς ἐν ποταμῷ τὴν γεφύραν ὑποβαστάζοντας*, de his plura jam alii: at in Oxoniensi *sublimes* legitur: unde post *turres*, non *publicæ*, interpungendum crediderim. Virgil. ix. 'Turris erat vasto suspectu, et pontibus altis.' Servius: 'Pontibus, pro tabulatis.' De hujusmodi Claudianus: 'Et non permissa morari, Fida per innocuas errent incendia turres.' 'Ad instar domus circumforaneæ,' inquit. Josephus ubi supra: *Θαῦμα δὲ ἐν τοῖς μάλιστα παρῆχεν ἡ τῶν φερομένων πηγμάτων κατασκευή, &c. τριώροφα γὰρ αὐτῶν καὶ τετρώροφα πολλὰ πεποίητο*. Bene autem *nexibus*. Tacitus Annal. iv. ubi de gladiatorio munere: 'Neque fundamenta per solidum subdidit, neque firmis nexibus ligneam compagem superstruxit.' *Pric*.

Florida picturæ] Sive habentes floridam picturam; ut sit Genitivus. Malim tamen, si per Mss. liceret, *floride pictæ*, vel *picturatæ*: quod margini adscripsit vir doctus. Eleganter autem *floridum* adhibetur de lucidis et variegatis coloribus. Lib. xi. p. 250. 'carina citro limido perpolita florebat.' Valer. Flacc. lib. v. 565. 'variis floret via discolor armis.' ubi vide Burm. Pro *decora* in Par. est *decorus*. Ond.

Qui præterea numerus! quæ facies ferarum] Claudianus simili argumento: 'Quodeunque tremendum Dentibus, aut insigne jubis, aut nobile cornu, Aut rigidum setis, capitur: decus omne timorque Sylvarum non caute latet, non mole resistunt Fortia, non volucri fugiunt pernicia cur-

su.' Gellius v. 19. ex Appione: 'Multæ ibi sævientes feræ, magnitudine' (lege *magnitudines*) 'bestiarum excellentes: omniumque invisitata erat aut forma aut ferocia.' *Pric*.

Studio, forensi etiam, advexerat] Pal. et Guelf. pr. Codd. Edd. Vicent. Junt. Ald. Vulc. sec. *forensis*. Perperam. *Pricæus* recte cepit et distinxit non solum singulari *studio*, sed et exotico et externo, quomodo lib. i. init. 'forensis sermo,' et 'forensia vestimenta,' quibus foris utimur in oppositionem domesticorum. Vide ad Suet. Aug. cap. 73. Intelligitur enim Demochares peregre quoque profectus ad feras sibi comparandas, et reversus secum advexisse eas, ut narrat de Thyaso lib. x. pag. 223. 'Gloriæ publicæ studio, tunc Thessaliam etiam accesserat, nobilissimas feras et famulos inde gladiatores comparaturus.' Eoque sensu *forensi* explicari posset simul *mercatorio*. Gr. *τῷ ἔξωθεν ἔργῳ*, ut lib. ix. p. 180. 'forensi negotio officinator noster adtentus:' et huc pertinet, quod p. 73. ait, 'largis emtionibus partas.' Nugatur hic omnino Beroaldus de reis sententia judicium damnatis in actione forensium causarum, vel exponendo studium ludi gladiatorii in foro. Vir doctus ad marg. Ed. Junt. et Ill. Heinsius ad Ovidii lib. v. Metam. vs. 450. legendum omnino putant *forinsecus*. Verum metuo, ut *forinsecus* significare possit id, quod ab exteriori loco advectum, nostram in domum est delatum. Certe exempla Appuleii contrarium probant, et innuunt id, quod domo, et *ἔξωθεν*, ut in Glossis, effertur; etiam ea, quæ ipse Heinsius excitavit, ut paulo ante 'rerum singula forinsecus nobis rapienda dispergere.' Lib. iii. p. 57. 'forinsecus totis alis evolat.' Lib. ix. pag. 196. 'Affatim plagis castigatum forinsecus abiecit.' pag. 201. 'Musetæ mortuum serpentem forinsecus mordicus adtrahentes.' Contrario tamen, eoque, quo Heinsius volebat,

sensu inveni apud Boëthium lib. v. Cons. Philos. pr. quarta: 'quamvis afficiunt instrumenta sensuum forinsecus objectæ qualitates:' uti exstat quoque in Ms. Leid. Sed Ed. Bert. dat *extrinsecus*. Oud.

Generosa illa d. capitum funera] Male hæc capit Beroaldus de reis a Demochare advectis, damnatisque ad munus: cum Auctor intelligat feras, dictas 'funera,' non quod funestam inferant mortem, sed quæ sunt quasi sepulcra, et *ἐμψυχοι τάφοι* hominibus ad bestias damnatis. Similes locutiones multas conguessit Pricæus ad l. v. pag. 100. 'bestiæ sepeliri visceribus.' Ipsum sepulcrum 'funus' dicitur. Vide ad Sueton. Domit. cap. 15. Nihil etiam in verbis hisce mutari debet. Perperam enim N. Heinsius ibidem coniecit *nemerosa*. Auctor 'nobilissimas congersit' Pricæus ad l. v. pag. 223. Virgil. III. G. 75. 'Continuo pecoris generosi pullus.' Herodot. lib. i. cap. 15. *Λέοντας δὲ καὶ παρδάλεις, ὅσα τε ζῶσι γενναῖα*. De squillis *γενναῖως* morientibus vide Ælian. lib. i. Anim. cap. 30. Immo hinc forsitan quoque nil mutandum est l. i. pag. 3. 'serpentem generosum.' Minime vero cum eodem rescribendum *ille*. Sexcenties enim laudis vel vituperii adjectivis addit hoc pronomen Auctor. Vide ad lib. i. pag. 2. 'Plutarcho illo inclyto.' Lib. x. pag. 224. 'spretis luculentis illis suis vehiculis.' In Fux. est *generoso*. Tandem pro *capitum* in Oxon. et Guelferb. pr. est *corporum*: quæ mera est glossa. 'Caput' pro toto homine et quovis corpore poni jam Lexica docent. Vide passim ad Prop. lib. iv. 2. 55. Liv. l. xxix. cap. 29. 'Octo milia liberorum servorumque capitum sunt capta.' Immo Noster lib. ix. p. 183. 'scelere inpuratissima illa capita confutari.' Idem. Nam præcipuo studio forensi etiam advexerat *generosa illa damnatorum capitum funera*] Interpunge: N. præcipuo studio, forensi etiam, advexerat, &c. Non so-

lum studio præcipuo, sed et forensi: id est, *exotico*. *ἐκ χωρῶν τῶν ἑξω*. sic supra lib. i. 'forensis sermo.' Mira et delectabilia plane quæ heic bonus Beroaldus excogitavit. Oxon. *corporum*, non *capitum* legit. Pric.

S. præter ceteram speciosi m. superlectilem] In Bert. D'Orv. Oxon. Palat. est *præ*. In Edd. Rom. Vic. Junt. pr. *cetera*. In Guelf. pr. *ceterum*. In Par. *superlectilem*, Palat. *supellectile*. Hinc opinor cum Pitheæano Cod. cujus lectionem Salmasius quoque ad marginem adposuit, legi debere: *præ cetera tam speciosi m. superlectile*. Statim utitur Auctor *τῷ præter*. Hic vero significat optime comparationem studii ejus erga ursas comparandas *præ* reliquo muneri adparatu. Vide Drak. ad Liv. lib. iii. cap. 26. 'præ divitiis omnia humana spernunt.' Virg. Æn. iii. 435. 'præque omnibus unum.' Unde fit, ut ipsi comparativo addatur. Vide ad Cæs. l. i. B. G. cap. 32. lib. viii. pag. 155. 'præ ceteris feris mitior cerva.' In Flor. N. 24. 'pars illa posterior præ illa Græca nec argumentis sit effœtor.' Nec dubito, quin ita scribi oporteat in Auct. Corr. Eloq. cap. 18. 'Qui præ Catone Appium Cæcum magis mirarentur.' Vulgo, *pro*. Errat vero Elmenhorstius, quando Fulvio adscribit lectionem, quæ ejus Codici debetur ex glossa, ut lib. vi. pag. 112. 'Videt dona speciosa:' ubi in multis est *pretiosa*. Sed 'speciosus' significat proprie speciem habentia, et hinc pulcherrima, adeoque pretiosa. Ovid. iii. Art. 421. 'mulier speciosa.' Infra p. 81. 'speciosus adolescens.' Vide Pric. Vellei. lib. ii. cap. 79. 'speciosissima classe fabricata:' et sæpe. Alibi, 'speciosissimus triumphus.' Dein *totis* abest a Fux. *Patrimonus* Guelf. pr. Oud.

Inmanis ursæ numerum] Nota singularem numerum de toto genere, ut pag. 75. 'hoc genus bestiæ:' ubi plura notavi. Sic 'homo,' 'miles,' 'pedes,' &c. de quibus ad lib. i. de

Dogm. Plat. p. 803. ubi multi corriguntur auctores e Mss. Monuit jam Beroaldus. *Idem.* *Totis utcumque patrimonii viribus immanis ursæ comparabat numerum copiosum*] Salvian. III. contra Avarit. 'Totis patrimonii sui viribus elaborans,' &c. Anonymus in Passione S. Mariæ, de Tertullo Decurione: 'Munera anni auspican- tis absolvit: et magnis spectaculis propriis viribus comparatis, commu- nem totius populi aspectum satiavit.' *Pric.* *Immanis ursæ*] Ammianus lib. XXXI. 'Vel interemerit immanem ursum.' Infra hic lib. VII. 'Ex summo studio fugiens immanem ursam.' *Idem.* *Immanis ursæ*] Pro immanium ursarum, singularis pro plurativo; quod genus elocutionis est usitatissimum. Beroald.

PAG. 73 *Largis emptionibus partas*] Donatus ad I. I. Phorm. 'Proprie dicitur partum, de eo quod labore quæsitum est.' *Pric.*

Tutela sumptuosa nutriebat] Sic infra lib. VIII. 'ad tutelæ præsidia curiose alumnari.' Commodè in hoc argu- mento autem *solicite nutriebat*. Seneca cap. 14. de Vita beata: 'Feras cum labore periculoque venamur, et captarum quoque illarum sollicita possessio est.' *Idem.*

Invidiæ noxios eff. oculos] Miror, Heinsio displicuisse *oculos*, qui egre- gie conveniunt limæ et fascinant, ve- nenoque inficienti bestias, Invidiæ. Vide ad Horat. I. I. Ep. 14. 37. 'Ob- liquo oculo mea commoda limat:' et Cerd. &c. ad Virgil. Ecl. III. 103. 'Quis teneros oculos mihi fascinat agnos?' Cui ignotus *βάσκανος ὀφθαλ- μός*? Quin etiam Ovidius hinc des- cribens Invidiam lib. II. Met. 781. jungit, 'videt ingratos, carpitque.' *Oud.*

Pigra etiam sessione lang.] Istud *pi- gra* [vid. VV. LL.] est in sola Ed. Bas. pr. corrupte. Cuique substan- tivo naturalè Adjectivum suum dat Appuleius. *Sessio* enim facit pigros, iisque propria est, ut 'pigra seuec-

tus,' 'pigrum frigus,' et innumera talia. 'Pigra planities' Silio lib. XV. 224. *Dein sessione languidus in Palat. v. et correptæ Fux. correptæ item Guelf. sec. Idem. Pigra etiam sessione languidæ, &c.*] *Idem* Epist. CXXII. 'Sine ulla exercitatione jacentibus tumor pigrum corpus invadit, et su- per membra iners sagina succrescit.' Apud Suidam ex Veteribus quis in ἀκινήσια? Καὶ τοὺς ἵππους ἐξελαύνειν προσέταξεν, ὥς διαλύοιτο αὐτοῖς τὸ ὑπὸ τοῦ παράπλου νεναρικῆδος ὑπὸ ἀκινήσιας. *Pric.*

Ad nullum rediere numerum] Ἀριθ- μητοὺς ἀπὸ πολλῶν. Casaubonus ad Theocritum cap. 17. *Elmenh.*

Passim per plateas plurima c. j. semivivorum c. f. naufragia] Mss. D'Orv. Pith. Fux. Guelf. pr. Oxon. Palat. Edd. Vicent. Junt. Ald. *plurimas*, non male. Sed expressum videtur ex Virgilio lib. II. Æn. 364. 'Plurima perque vias sternuntur inertia passim Corpora:' ut notavit jam Pricæus. 'Adsidue passim' Sil. lib. XI. 433. ad cuius lib. VII. 139. adeatur Drakenb. de voce *passim*. In Oxon. *semivivorum*. *Oud.* *Passim per plateas cerneret ja- cere semivivorum corporum ferina nau- fragia*] Ex his Virgilii: 'Plurima per- que vias sternuntur inertia passim Corpora.' Æneid. II. *Pric.*

Tunc vulgus ignobile, &c.] Hierony- mus in Hilarionis vita: 'Et hinc inde ex urbibus et agris vulgus ignobile.' *Idem.*

Inculta pauperies, &c.] Ut etiam erant, qui de feris in arena consectis epulabantur. Tertullianus Apologet. cap. 9. 'Ubi sunt item isti, qui de arena ferinis obsoniis cenant, qui de apro, qui de cervo petunt,' &c. *Colo.* Refert inter magna generis humani incommoda pauperiorem, unde et Horatio 'sæva probroaque,' Juve- nali 'infelix' dicitur. Chrysosto- mus Oratione II. de Lazaro f. 538. Edit. Antwerp. 'Paupertas est res vere molesta. Non enim ulla oratio potest assequi cruciatum, quem sus-

tinent illi, quibus cum paupertate res est, si nesciant uti philosophia.' Et Æschines in Timarchum fol. 273. paupertatem et senectutem gravissima in rebus humanis mala dicit. *Elmenh.*

Sine delectu ciborum] Antiphanes apud Stobæum Sermone 93. 'Ἀπανθ' ὁ λιμὸς γλύκεα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. *Athenæus* lib. iv. cap. 28. Liber Proverb. c. 27. vs. 7. *Idem.*

T. ventri c. sord. supplementa] Vitiosum hoc. Bono certe meo periculo corrige *explementa* e Seneca Epist. cx. 'Si scieris cacumina arborum explementum esse ventris.' *Plaut. Stich.* Act. II. Sc. 1. 'Inanimentis explementum quærito.' *Brant.* At tu vide *Pricæum.* Cibi sunt supplementa, quibus conquisitis quotidie venter extenuatus debet suppleri. Metaphora a re militari: ubi omnes illæ voces sunt propriæ. Nam 'conquisitores supplementorum' passim sunt, quos dicimus, *Wervers van recruten*: quando legiones sunt 'adtennatæ,' ut est apud Cæsar. lib. III. B. Civ. cap. 89. et alibi. *Oud.* Quos inculta pauperies tenuato ventri cogit sordentia supplementa et dapes gratuitas conquirere] *Supra* lib. II. 'Tenuato viatico paupertati meæ fomenta conquiro.' Recte autem gratuitas dapes facit pauperes sectari. Scholiastes ad *Plutum* *Aristophanis*: Κατὰ νομηνίαν οἱ πλούσιοι δείπνον ἑσπέρας ὥς ἑκάτῃ θυσίαν προσάγοντες, ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἐτίθουν, οἱ δὲ πένητες ἤρχοντο πεινῶντες, καὶ αὐτὸ ἥσθιον. Pro supplementa hic quidam *explementa* maluit, quod non possum approbare. *Supra* lib. II. 'Ubi sagæ mulieres mortuorum ora demorsicant, eaque sunt illis artis Magicæ supplementa.' Adde, quod et *Ovidius* *supplere* pro *explere* dixit: 'Amplexaque corpus amantis Vulnera supplevit lacrymis.' *Metamorph.* IV. Vide et *Jacobi* II. 23. 1 Cor. XIV. 16. *Latinum* Interpretem. *Pric.*

Jacentes epulas accurrere] *Ms. D'Orvill.* Edd. Ber. Colin. Bas. *ad jac. ep. acc.* Male. Vi præpositionis verbo

adhærentis passim apud Nostrum, ut alios, regitur *Accusativus*, licet sæpe sit corruptum id, ut videbimus ad lib. IX. pag. 187. pag. præc. 'eum præceps inegit.' Immo lib. III. pag. 56. 'Me accurrit.' Dein *accurrunt* rescripsi auctoritate Mss. Flor. *Pithæan.* Oxon. Reg. Fux. Pal. D'Orv. et Ed. Junt. post. (e *Guelferb.* nil notatum) pro *accurrere*, qui infinitivus hic ob præcedentes valde est inconcinnus. Elegantissime, 'vulgus, quos, &c. accurrunt.' *Adi* ad lib. III. pag. 47. 'populus diffinebant.' et lib. IV. p. 64. 'vulgus adpellant.' *Oud. Passim jacentes epulas adcurrere*] *Tertullianus* *Apologetico*: 'Ipsorum urso- rum alvi appetuntur, cruditantes adhuc de visceribus humanis: ructatur proinde ab homine caro pasta de homine.' *Pric.*

Tunc e re nata subtile] Ut correxit *Beroaldus*, habent Mss. O. (præter *Guelf.* sec. in quo *nacta*) et exigit *Appuleii* stylus, pag. 65. 'E re nata capto consilio.' p. 70. 'remedium e re nata validum comminiscimur:' uti et hic sequitur. Ac passim. Vide *Ind.* et alios. In Edd. Rom. *Vicent.* et *Ald. nacti*, arreptum forsân e pag. 65. 'subtilem occasionem nactus.' *Oud. E re nata subtile consilium, &c. comminiscimur*] Ita editi plerique, ita Oxon. Ms. *Vicentiæ* liber excusus, *Nacti subtile consilium.* ut supra hoc libro, 'subtilem occasionem nactus.' At melior altera lectio: *Supra* heic, 'Remedium e re nata, &c. validum comminiscimur.' *Pric. Tunc nacti*] Id est, excogitantes. Sed ego legere malim, *Tunc e re nata*: quæ locutio *Appuleiana* est, et sententiæ congruens. *Beroald.*

Iste Babulus] *Beroald. Bardulus.* *Colvius Babulus.* Ego a vulgata non recedo. *Terent. Adelph.* 'Jube jam nunc dinumeret illi Babulo viginti minas.' Ut *Nannius* illam vocem per me quidem sollicitare desinat. *Brant.* Locus ille *Terent. Ad. v. 7. 17.* nihil ad hunc pertinet. Ibi enim cum *Bent-*

leio in Nominativo debet legi, *ille Babyllo*, i. e. iste prodigus. Errant enim Nannius lib. II. Misc. p. 58. Salm. in Plin. Exerc. p. 130. alique. Confer Burm. ad Suet. Ner. c. 36. 'Ex Babilo Astrologo didicit.' Sopingius hæc adlevit: 'Ego mavelim *Baburus*. Vide ad Sidonium ex Isidoro nostras notas. Glossæ Steph. *Barburra*, ἄφρων, ἀνόητος. Sed leg. *baburrus*.' Scilicet ut apud Isidorum lib. X. pag. 1070. 'Baburrus, stultus, ineptus.' Adi Du Cangium. *Bardulus* expressit Vulcanius. *Barbulus* coniecit item Beroaldus. Sed Mss. mordicus retinent *Babulus* vel *Babilus*. Posses æque substituere *Balbulus* vel *Balbillus* a balbo. Sed nihil temere mutandum puto. Posuit Auctor pro vero nomine, allusione, ut facit ubique, ad aliquem corporis vel mentis habitum facta. *Babulus* idem potest esse qui *baburus*. Liquidæ istæ litteræ *l* et *r* aliquoties vicissim adhibitæ, aut Græca *P* a Latinis per *L* expressa, uti in *PACKOTHOPIK*, *Rhascupolis*. Vide ad Suet. Tib. c. 37. 'Latiaris' et 'Latialis,' 'Parilia' et 'Palilia.' Vide ad Suet. Calig. cap. 16. 22. Alioquin et 'Gabulus' ponitur pro homine cruce digno. Vide Catal. Burm. I. II. Ep. 112. 'Gabalus iste fuit.' *Bacelus* est castratus. Vide Salm. ad Solin. pag. 580. *Oud. Babulus*] Nomen proprium latronis. Quid si legas *Bardulus*, ducto a tarditate nomine? *Bardus* enim stultus appellatur, dictione inflexa a Græco: illi enim *βράδιος* dicunt. Quid si *barbulus*, a barba, tanquam barbatulus? nam et *Barbula* Romani consulis nomen est, apud Livium. Beroald.

Sagina c. prævalebat] Rom. *sarcina*. Elmenh. Primus ita reposuit Vulcan. quod retinere ceteri, nec refragor, si in Mss. optimis reperiatur. Certe *saginam* est in Oxon. et Lindenbrogii, qui ad Vulcanii Editionem contulit Codd. Florentinos, nihil de varietate admonuit. Ut ursæ pinguedo denotetur. Justin. lib. XXI. c. 2. 'Sa-

ginam corporis contraxit:' ubi vide Bernec. Auson. Ephem. VIII. 'Multa quod potas, nimiaque tendis Mole saginam:' ubi male Tolleius vult *cædis*. Et passim Nostro *saginare*. Sed in Reg. Fux. est *sarcinis*, in ceteris, quantum sciam, certe Palat. D'Orv. Fux. nec non Edd. prioribus *sarcina*: quod et prætulit Pricæus. Sic magnitudo et pondus, quæ magis ad spectui patent, quam pinguedo, significabuntur. Ut lib. VIII. p. 163. 'lupos vastis corporibus sarcinosos.' Lib. I. de Dogm. Plat. in f. 'sanitas obtritur pabuli sarcina immoderatus invecti:' quo loco N. Heinsius etiam margini adleverat *sagina*. Sed crebro *sarcina* de onere ventris seu fœtu occurrit, ut apud Nostrum lib. I. p. 7. 'in sarcinam prægnationis:' et I. X. p. 227. 'sarcina prægnationis onerata.' Tum in Pith. est *revelabat*. *Oud. Ursum quæ cæteris sagina corporis prævalebat, &c.*] Glossæ, 'Sagina, παπαλήρωμα.' rectius hic alii autem *sarcina corporis*: sic infra lib. VIII. 'lupos corporibus sarcinosos' dixit. Oxon. et Florent. Mss. *Unam quæ, &c.* utro legatur modo, ad sensus nihil, ad veritatem contextus permultum refert: sequamur itaque lectionem ineditam illam, cui subjecti loci sat auctoritatis conciliabunt. Infra hic, 'Unus e numero nostro, non qui corporis adeo, sed et animi robore cæteris antestabat.' Lib. III. 'Unus denique et manu' (cæteris) 'promptior, et corpore vastior,' &c. et VIII. 'Unus præ cæteris, et animo fortior, et ætate juvenior, et corpore validior.' *Pric.*

Ejusque nudatum probe carnibus corium, &c.] Florid. I. 'Velut ursum bipedem corio execto, nudis et laceris visceribus reliquerunt.' Virgilius: 'Tergora deripiunt costis, et viscera nudant.' *Idem.*

Servatis solerter unguibus] Theodoretus IV. περὶ Προνοίας: Λέουσι καὶ ἄρκτοις καὶ παρδάλεσιν, &c. ὀξεῖς καὶ παχεῖς, καὶ μακροὺς, καὶ μάλα ἰσχυροὺς ἐνέφυσεν ὁ Ποιητὴς ὀνυχας. φυσικὴν αὐτοῖς περι-

τέθεικε πανοπλίαν. Ovidius Metamorph. 'Armatusque unguibus ursos.' *Idem.*

Tergum omne] Fulvii liber, *tergus*. Elmenh. Bene sane, ut dant D'Orv. Guelf. pr. et excusum jam est in Ed. Junt. post. ac Scriv. *Tergus* enim corium, *δορὰ ζώων*, ut est in Glossis. Plin. lib. viii. de Elephanto c. 10. et Solin. c. 25. 'durissimum dorso tergus, ventri mollius.' Phædr. lib. ii. F. 1. de juvenco: 'tunc diviso tergo, Silvas petivit:' ubi vide Cel. Burmannum. At alterum se non minus tueri potest Virgilio lib. v. Æn. 352. 'Tergum Gætuli inmane leonis, Dat Salio, villis onerosum atque unguibus aureis.' Vide Salm. ad Solin. pag. 707. c. 52. 'amictas vestimento tergorum:' ut leg. e Mss. quinque. *Oud.*

R. studiosa tenuamus] Pricæus scribere mavult *studiose*, ut l. vi. p. 178. 'subtili fabrica studiose poliverat.' p. 185. 'studiose gradum celerans.' Lib. x. p. 220. 'studiose vestigabant renm.' De Mundo p. 706. 'studiose legunt.' Sed tamen substantivo amat Auctor aliquod dare adjectivum. Et sic plane h. lib. p. 83. 'Quos eximii spectaculi rumor studiosa celebritate congregabat.' Pro *studiose* etiam dicitur *studio*, sive de industria, consulto; quod restituendum Solino cap. xix. p. 28. 'Teneros studio occultunt.' Sic enim Mss. quinque optimi. *Idem.* *Tergum omne rasura studiosa tenuamus*] *Tergum* (ut et Virgilius jam adductus) quod supra *corium* vocat. Glossarium: 'Tergus, *δορὰ ζώων*.' Onomasticon vetus: 'Tergus, *σικβρος*.' Porro *studiose* scribi malim: *rasura studiose tenuare* hic, ut vi. 'fabrica studiose polire.' Hujusmodi non mutant sensum, at contextus sinceritatem stabiliunt. *Pric.* *Rasura*] In eodem Onomastico: 'Rasura, *κορπά*.' *Idem.*

Et minuto cinere perspersum, &c.] Lib. vii. 'Corium adfirmatum inspersu cineris.' *Idem.*

Soli siccandum tradimus] Sic vi.

'Solis' ardentis vaporibus tradere.' *Idem.*

Examurgatur] *Examurgatur* D'Orv. Pith. Fux. Guelf. Palat. Oxon. et Edd. Vic. Ber. Bas. pr. sollemni permutatione. Vide Indic. Auct. Rei Rusticæ. Tales pelles Apollodorus lib. i. p. 40. vocat *βύσσας ἐξηραμμένας*. Sic enim est in Mss. Palat. Vat. et D'Orvill. cum Ed. Fabri. Alterum *ἐξηραμμένας*, vel Galei *ἐξηρημμένας* friget id loci, ut insipienti patebit. Mox *ejus* abest a D'Orv. et male quidam rursus volunt interim pro *interdum*. *Oud.* *Pulpis ejus saginamur*] Gloss. 'Σάρκες, pulpæ.' Infra l. viii. 'Ossa pulpis viduata.' *Pric.*

Instantis militiæ disponimus sacramentum] Lib. xi. 'Da nomen huic sanctæ militiæ, ejus jam olim etiam sacramento rogabar.' *Idem.*

Per opportuna noctis silentia] 'Per amica silentia noctis.' *Idem.*

PAG. 74 *Sollers species*] Bert. *spes*. Elmenh. Item Oxon. Par. D'Orv. solita confusione, ut l. xi. init. Vide ad Cæs. lib. iii. B. Civ. c. 97. Drak. ad Liv. lib. iii. cap. 9. in f. Placebat Heinsio, *sollertiæ*, sc. monstrandæ, *spes*. Corrigendus et Colum. lib. iii. cap. 2. § 25. 'nec tam largi' (vini) 'quam ex numero nvarum prima specie promittit.' Sic Sangerm. Vulgo, *uv. quas p. spes*. *Oud.*

Subit aleam] 'Thrasileon non recusans sub ursæ specie et ferino habitu grandia moliri, subit periculum et discrimen machinæ, ut periculosæ: ut pro nomine transfiguratus in ursam, in cavea ad Democharem munerarium perinde quasi bestia deponetur. 'Subire aleam,' est periclitari, et objectare sese fortunæ dubiæ et ancipiti: ex translatione aleatorum, qui in alea foroque aleatorio varie agitantur, et repente victores, repente victi dubio eventu examinantur. Livius: 'In dubiam servitii imperii que aleam imus:' et apud Lucanum: 'placet alea fati Alterutrum mersura caput.' Aleatores a Veteribus *aleo-*

nes dicti. Catullus: 'Quis hoc potest videre, quis potest pati, Nisi impudicus et vorax et aleo?' Ita apud Salustium legendum est illud ex Catullina: 'Quicumque impudicus adulter, ganeo, aleo, manu, ventre, pene, bona patria laceraverat.' Sincerior enim lectio est, et tersior, ut legatur *aleo*, quam *alea*: sicut in pervulgatis codicibus scriptum invenitur. *Beroald.*

Habili corio, et m. t. vultu sereno sese rec.] *Ferino* exstat in margine Codicis Oxon. et in textum tacite recepere Wower. et Pricæus, præeunte in notis Beroaldo, qui explicat, 'induit ursinam faciem.' Sic lib. II. pag. 23. 'in cervum ferinus.' Lib. hoc pag. 73. 'corporum ferina naufragia.' pag. 78. 'ferino fremitu:' et Flor. N. 3. 'Marsyas vultu ferino trux.' Verum Thrasyleon non erat vultu ferino, neque se recondidit ursæ vultu, at toto corio mollitie tractabili, fecitque id lubens, hilari et læto vultu, ut bene explicat Gruterus. Vide ad Lucan. lib. IV. 363. 'vultuque serenus.' Sueton. Aug. cap. 79. 'Vultu erat adeo tranquillo serenoque.' Ceterum similiter apud Longum in Pastor. lib. I. pag. 14. Ed. Moll. Dorcas se recondens pelle Lupi, τῷ σώματι περιέτεινε ποδῆρες κατανωτισάμενος ὥς τοὺς τ' ἐμπροσθίους πόδας ἐφηπλῶσθαι ταῖς χερσὶ καὶ τοὺς κατόπιν τοῖς σκέλεσιν ἀχρι πέρνης. ubi pessime Mollius conjicit ἐφοπλίσσασθαι, et vertit 'armarent,' pro 'superinjicerentur,' 'superpanderentur.' Vide Suidam in ν. Ἐφαπλώματα. Gloss. Philox. 'Ἐφάπλωμα, culcitra:' sive potius *culcita*. Adi ad Suet. Tib. cap. 54. Ignorant tamen τὸ ἐφαπλῶ Lexicā. Pro *habili* in Guelf. pr. a m. pr. *mobili*. Oud. *Habili corio*] Isidorus Orig. lib. X. 'Habilis, quod sit ad habendum aptus et commodus.' Gloss. 'Habilia, εὐάρμοστα.' Cicero I. de Orat. 'Quamvis essent habiles, et apti ad pedem.' Pric.

Mollicie tractabili]. Huc spectant Glossarii ista: 'Pelliones, δερματομαλάκται.' et illa alterius Glossarii 'Μαλάσσω, subigo, mollio.' In eodem glossario 'ἐψήλαφητος,' &c. In alio Glossario: 'Εὐψηλάφητος, tractabilis:' et contra, 'Ἀψηλάφητος, intractabilis:' in eodem Glossario. *Idem.*

Tenui sarcimine] Si a Mss. Bertino et Pithæano recesseris, [vid. VV. LL.] habent Mss. O. *sarcimine*, quod e suis Codd. recepit Beroaldus, et recte exponit, 'consumimus extremas partes sutura sive sartura tenui.' Nam perperam in Ed. Paris. Merceri est *farcimine*. At Edd. pp. item Junt. pr. et Aldi cum Bas. pr. dederunt *acumine*, sive subtilitate tenui corii extremitates summas ita adæquavimus resecando, ut bene jungi ac consui utrimque potuerint, &c. Sed præfero *sarcimine*. Forsan fuit *tenui acus minimæ sarcimine*, vel *acus spinæ*, factæ scilicet ex spina, quæ in hystricum cute excrescit. Vide Plin. lib. VIII. cap. 35. 37. et Mss. At hoc est hariolari. Oud. *Acumine*] Quidam codices habent *sarcimine*: quod graphice quadrat: signat enim, oras; hoc est, extremas corii partes, sutura quadam tenuissima fuisse connexas, compositasque, ut vix vestigium sectionis internosceretur. *Sarcimine* autem positum est pro sutura, quasi a sarciendo. Unde 'sarcinatores' dicti, et 'sarcinatrices': quamvis non desint qui 'sarcinatricem' non tam a 'sarciendo,' quam a 'sarcinis' dictam velint. 'Sartores' quoque non solum a 'sarciendo,' verum etiam a 'sarriendo' dici autumant scriptores idonei: quo intellectu illud Plauti ex Captivis est accipiendum: 'Sartor sarrorque scelerum et mesor maxime:' sarrire autem est fodere, et aperire, quod in agricolatione utilissimum esse docet Columella, et reliqui rusticationis conditores. *Beroald.*

Adæquavimus] Recte Palat. *adæ-*

quamus. Wower. Sic et Fux. et Oxon. cum Guelferlytanis, ut primus edidit Wowerius, quem tacite Elmenh. et reliqui sunt secuti; quia præcedunt et sequuntur præsentia. Sed in ceteris Mss. et Edd. est præteritum, item in Ed. Junt. post. *sepi-vimus*, solita temporum diversitate. Vide ad lib. II. pag. 37. *Oud.*

Juncturæ rimam, licet gracilem, &c.] Aptius, ni fallor, scilicet g. legas. *Pric.*

Thrasyleonis caput subire cogimus] Cum tamen supra, 'Sic instanti militiæ disponimus sacramentum, ut unus e numero nostro, &c. atque is inprimis voluntarius, &c. ursæ effigiem subiret: 'at *cogere*, hoc loco *facere* intelligendum. *Idem.*

Parvisque respiratui circa nares et oculos datis foraminibus, &c.] Apud Petronium ille: 'Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habeo: apertis scilicet aliquatenus labris, quibus et spiritum recipere possitis, et cibum.' *Idem.*

Præstinatæ pretio] Flor. et Bert. *prædestinatæ*: male. *Elmenh.* Item Pith. Reg. Fux. Guelf. pr. D'Orv. et Edd. Rom. Vicent. Junt. dant *prædestinatæ*: quod correxit Beroaldus, reliquis editoribus recte eum sequentibus; licet et Nonius ex Lucilio probare nitatur *destinare* pro emere. Vide Voss. ad Cæs. lib. III. B. G. cap. 14. Sed in Lucilio si *destinor* pro *præstinor* vere se habet, significat ibi statuor, decernor, conveniunt de me in tria millia. Eadem varietas est lib. VII. pag. 139. 'magnis talentis puellam præstinare.' Lib. X. pag. 219. 'me ad vasa illa gestanda præstinarent.' Sed adi ad lib. I. p. 18. 'piscatum XX. denariis præstinaui.' *Oud.*

Sic reliqua fallaciæ peregrinus] Quod edidit Wow. et Elmenhorst. dant Flor. D'Orv. Guelf. uterque, et Mss. plerique cum Ed. Junt. post. nisi

quod male sic exsulet ab Edd. Wow. et Pric. In Regio tamen, ut in ceteris Edd. est, *sic rel. f. peregrinus*. Scripsitne Auctor, *sic reliqua f. pergitimus?* ut 'pergere iter;' de quo vide ad lib. II. pag. 30. ubi eadem confusio. Et sane ita exaratur in Pithæano. *Idem.*

Genere Thracio] Alii, *Thraco*, vel *Thrace*. Elmenhorstius. Scil. Vulcan. exhibuit *Thrace*. quo facit Florent. *Thracem*. In Oxon. *Thratio*. Guelf. pr. *Tractio*. Si quid mutandum, accederem Colvio: ut apud Gell. lib. XIX. cap. 11. 'cuidam Thraco,' et 'homo Thracus:' ac passim, sicut et *Threcus*. Consule Salmas. ad Spartiani Hadr. cap. 3. J. F. Gron. lib. I. Obs. cap. 15. N. Heins. ad Ovid. Ep. XIX. 26. lib. VI. Met. 455. Sed et *Thracius* frequens est Adjectivum, unde 'Thracius Orpheus;' 'Thracius Boreas' Lucan. lib. I. 319. Infra lib. VII. pag. 136. 'Hæmus ille Thracius.' pag. 144. 'de rege Thracio:' ubi idem tentavit Colvius. Erat autem hæc ignominiosa prosapia; sicut et ex Thressa muliere. Vide Nepot. in Iphicr. cap. 4. Heins. Epist. Corp. tom. V. pag. 15. *Oud.*

Proditus] *Productus* probaverat Sciopp. lib. II. Susp. Lect. cap. 8. quia etiam dicitur 'producere liberos.' Vide Cl. Burmann. ad Nemes. Ecl. III. 24. 'justo produxit tempore partus.' Sed ceterorum Codd. scripturam recte defendit Elmenh. De Deo Socratis in f. 'prodite patria.' Arnob. lib. V. pag. 174. 'subolem prodere.' Adi ad lib. I. pag. 2. 'originis fundamenta a Plutarcho, &c. prodita.' *Idem.*

Abusi præsidio tenebrarum] Lib. I. 'fide tenebrarum contextus.' *Elmenh.* *Abusi præsidio tenebrarum]* Defensi tenebris, et dono noctis opacæ. *Abusi pro usi*, quomodo et Lucretius: 'Sentit enim vim quidque suam qua possit abuti.' et Cicero ipse: 'Nos elephantorum acutissimis sensibus, nos

sagacitate canum ad utilitatem nostram abutimur:’ II. de Nat. Deorum.’ *Pric.*

Demiratus] *Miratus* est in Pith. Fux, Guelf. pr. Pal. D’Orv. Oxon. minus bene. ‘*Demirari*’ enim est valde mirari apud Plantum, Terent. alios. Sed in Florent. est, notante Lindenbrogio, *emiratus*, optime: sive crebro voce et gestu admirationem prodens. Egregie id compositum adseruit Cl. Cuninghamus Horatio lib. I. Od. 5. 7. ‘Et aspera Nigris æquora ventis, Emirabitur insolens:’ ut est etiam in Mss. a me visis. Lactant. Arg. Ovid. lib. VIII. Met. F. x. ‘Emirant casus mortalium:’ quem cum Papiæ glossis jam citavit Burm. ad Virg. *Æn.* v. 555. Quin et apud Plinium lib. XI. cap. 34. ‘Æque mira sanguinis et hirudinum generi in palustri aqua sitis.’ Sic Hard. Vulgo, *æque est m.* Sed Mss. Leidenses quinque produnt, *æque emira.* Immo et Colum. lib. VIII. cap. 11. de pavone: ‘Cum semetipsum veluti mirantem caudæ gemmantibus pinis protegit.’ Nam Mss. Polit. et vetustissimus Sangermanensis habent, *velut emirantem.* Dein sui non est in Fux. Oud. *Demiratus bestię magnitudinem*] Gellius, paulo supra adductus: ‘Magnitudines bestiarum excellentes.’ Et nota *bestiam* de ursæ: sic in l. II. ff. ad leg. Aquil. ‘Bestię sunt ursi, pantheræ,’ &c. *Pric.*

Ut ipse habebat] Vet. ed. *ut ipse habebat.* Col. *ut ipse aiebat*; minime assentior. Vulgatam cur mutemus, causæ profecto non est. Facit Sueton. Galba c. 12. ‘Cano autem choraulæ,’ &c. Brant. Eum Suetonii locum jam protulit Beroaldus. Sed cur tunc iussit dari, et non potius dedit ipse, ut Galba? Quare, si ista verba sunt sana, malim adsentiri Grutero, solidos aureos, et non pretium eorum intelligenti, ac cum Gronovio de Pec. Vet. pag. 238. junctim interpretari *protinus ut ipse habebat,*

ut Græci dicunt *ὥς αὐτὸς εἶχεν*, Latini vulgo, ‘sicut erat.’ Omnes scilicet dedit aureos, qui in loculis erant. In Apol. p. 71. Ed. Pric. ‘perinde ut loculi suppetebant.’ De ‘loculis,’ seu sacculis nummorum vide Martial. XIV. 12. Frontin. de aquæd. art. 118. Sed ea verba absunt quoque Guelferbytanis et Oxon. uncis inclusa per Scriverium. Melius certe excluderes, quam reponeres *aiebat*, ut fecit Vulcanius, cum plane abundet post *jussit*: licet ut *aiebat* sic interponatur lib. IX. p. 199. lib. XI. p. 254. Sed non superflue. Heinsius conjecit, *ut is se habebat*, sive ut ingenium ejus erat liberale. *E suis*, ut a Fux. sic et a Regio exsulant. Vide ad Sueton. In Ed. Scriv. est *ipso*. Pith. *adnumeraret.* Oud. *Jubet nobis protinus, &c. decem aureos adnumerari*] In *Trinumo* Plantina: ‘Jam modo ex hoc loco Jubebo ad istam quinque perferri minas.’ *Pric.*

Ut novitas, &c.] Guntherus: ‘Rerum miratrix fama novarum.’ Petron. ‘Novitas omnium convertit oculos.’ Seneca: ‘omnes concurrunt, ad nova conveniunt.’ *Elmenh.* *Ut novitas consuevit ad repentinas visiones animos hominum pellere*] Ammianus lib. XXVI. ‘Insita plerisque vulgarium novitatis repentina jucunditate.’ Ovidius: ‘Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum.’ Seneca Natur. Quæst. lib. ult. ‘Naturale est magis nova quam magna mirari.’ Petronius: ‘Convertit ad novitatem rei mentem.’ ‘Repentinas visiones’ heic ut supra lib. I. ‘Attenuis repentinæ visionis stupore.’ Pro *pellere*, melius *impellere*, vel *pellicere* legas. *Pric.* *Pellere*] Lego *pellicere*, pro *pelliciebat*, ut sit sensus: Animos hominum pellectos esse, tractosque ad visendam ursam enormem: id quod in rebus novis accidere solet: ad nova enim conveniunt homines, ad nova concurrunt, ut inquit Seneca in Declamationibus: idem in Quæs-

tionibus ait: 'Naturale est magis nova quam magna mirari:' hinc illud notissimum: 'Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum.' *Pellicere* autem est, illicere: quod et 'perlicere' dicitur, usitatissimum Livio. 'Pellicationem' Cato dixit a pelliendo, quasi invitamentum, et (ut inquit M. Varro) illicitum, ab illi-
ciendo. *Beroald.*

Mirabundi ad bestiam const.] Flor. omittit τὸ ad. Elmenh. Optime. Neque aliter sine præpositione legas in Mss. Pith. Reg. Fux. Bert. Oxon. D'Orv. utroque Guelferb. Edd. Vi-cent. Beroald. Bas. pr. citatque G. J. Vossius de Anal. cap. 9. Sic lib. II. p. 23. 'Hæc rimabundus:' ubi vide quoque. Lib. III. p. 43. 'Carnificem imaginabundus.' Lib. V. pag. 103. 'aciem periclitabunda.' Lib. XI. pag. 242. 'Manum deosculabundus.' Mart. Cap. 'Jovem salutabunda.' Lib. VII. p. 237. et lib. VIII. init. 'virginem conspicabunda.' *Oud.* *Multi numero mirabundi ad bestiam confluebant*] Phædrus: 'Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt.' Themistius IX. Orat. τῆς καινουργίας, &c. ἐπισπαμένης αἰὲ τὸν πολλὸν συρφετὸν, καὶ πρὸς τὰ ξένα καὶ παράλογα κεχρυσότα. Et bene in hoc argumento *mirabundi*. Cassiodorus Chronico: 'Muneribus amphitheatralibus diversi generis feras, quas ætas pro novitate miratur, exhibuit.' *Pric.*

Frequenter] Ed. Scriv. *frequente*, ne duo adverbia, *sat* *callenter*, *frequenter*, uni verbo *inhibebat* jungantur. Sed cum unum sit modi, alterum temporis, non ausim damnare, præsertim cum *impetu* habeat adjectivum secum *minaci*: præterquam quod 'frequenter minax' apte possint jungi. De duobus adverbii sine copula uni verbo adpositis adi ad Liv. lib. XXV. 15. *Oud.*

PAG. 75 *Novo proventu*] Fulvius, *provectu*. Elmenh. Immo ejus Cod. quem cave audias. Significat redi-

tum uberem. Lucan. lib. II. 61. 'novorum Proventu scelernm quærunt, uter imperet urbi.' Eadem variatio in Sept. de B. Troj. lib. VI. c. 11. 'insulamque proventu frugum brevi redundaturam.' Sic recte Ms. Periz. et Ed. Artop. cum Anna Fabri. Al. *provectu*. Solin. c. 21. 'Galliæ accommodæ proventibus fructuariis.' Hinc passim de bono successu dicitur Nostro aliisque. Vide pag. 82. lib. X. p. 230. ubi plura, ad Suet. Vespas. cap. 5. *Oud.*

Jubet summa cum dilig. reportari] In Pal. Guelf. utroque est, *summa cum dil. jubet rep.* A Paræano absunt τὰ *jubet summa*. Omnia a Fux. Regio. Et forte τὸ ἰρε Glossatores hic per *reportari* exposuerunt, in textum dein intrusum. Quod verum crederem ob ea, quæ dixi ad Suet. Ner. cap. 25. 'præeunte pompa:' et supra lib. III. p. 51. 'jussis adsequi balneariis.' sc. instrumentis, nisi scirem superfluum Appuleii orationem. *Idem.*

Itineris spatio fatigatam] 'Εκ τῆς ὁδοπορίας κεκοπιακίαν. *Pric.*

Domus tuæ patulum ac perflatilem locum, &c.] Etymologus: Κάτω, τὸ πνέω· ὅθεν καὶ κῆπος διαπνεόμενος τόπος· διὸ καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις τὸν ἀποτετμημένον τόπον πρὸς ἀνέμου ἀνάπνευσιν, καὶ κῆπον λέγουσι. vide Pollucem V. 18. Hesychius: 'Ῥπιστὰ, διαπνεόμενα. Eundem vide etiam in κεκαφηότα. Oxon. et Florent. Mss. *perflatilem*. Ammianus, ut heic, *perflatilem*. De Alexandra urbe lib. XXII. 'Auris, et salutaris temperamento perflatilis.' *Idem.*

Lacu aliquo continendum] Non male Floridus censet Ablativum hunc regi vi præpositionis *cum* in composito præsentis. Vide ad pag. 73. 'epulas adecurrunt.' Et sic lib. VI. p. 125. 'jure congruus' pro *juri*. Lib. VII. pag. 142. 'publica custodela commiser.' Verum tamen Noster huic adjectivo alibi jungit secundum vel tertium casum cum ceteris auctoribus. Vide Indicem. Immo in Reg. Fux.

Pal. Oxon. D'Orv. est *lacui*. Quare *lacu* capi posset pro *lacui*. Vide ad Lib. I. p. 4. 'Ingressu fuerit stabulum:' et *aliquo* pro *alicui*, vel *aliquoi* forsitan scribendum. Vide Dousam et Broukh. ad Tib. I. 11. 64. et alios passim. Tum *conspicis* Pith. *Lucos* exsulat a Fux. Oud.

Hoc genus bestiae] Vide supra ad p. 72. Ed. Pric. Sic Solinus p. 12. 'hoc genus alitis:' et p. 25. 'Hoc genus canis crescit:' in Mss. nonnullis. Sed rectius alii cum Edd. Delr. Salm. *hoc genus canes crescunt*: de quo alibi. *Idem*.

Specus roridos] Est qui malit *rosidos*, ut saepe Noster cum aliis, quod in Mss. crebro abiit in *rosidus*. Adi Burm. ad Ovid. Fast. II. 314. Virg. Æn. VII. 683. *Torridos* Guelf. sec. Sed *roridos* propugnat Pricæus, ut descendens a verbo *roro*, quod ubivis occurrit apud Poëtas. Cur non potius a Genitivo *roris*, ut 'floris, floridus?' In Oxon. *specus roridas*. *Idem*.

Colles frigidos et fontes amanos] In Flor. *et colles frigidos* non comparet. Elmenh. Edidit is cum Scrivério: *et calles amanos, et fontes frigidos*. Verrum erravit vehementer. Non enim in Bertino est *fontes frig.* *et calles am.* sed *colles frigidos et calles am.* per paronomasiam seu parechesin, Nostro frequentissimam. Vide ad lib. III. p. 62. Eaque lectio Scioppio placebat, ut tollerentur *fontes*; quia eos non incubant, sed occupant, ut ait in Susp. At illa ratio infirmissima est. Nam in aqua, fontibus, et undis dicuntur esse illa, quæ sunt ad aquam, fontes, et undas. Vide notas ad Lucan. lib. VIII. 862. 'pulsatur in æquore saxum.' Misc. Obs. vol. I. p. 131. vel etiam *super ea*, ut hic in nonnullis esse videbimus. Lucan. lib. I. 381. 'Castra super Tusci si ponere Tybridis undas:' quæ male tentat Burmannus: 'super undas' est *super undarum ripas*: ut apud Eutropium lib. IX. c. 18. 'Castra super Tigri-

dem haberet.' Sic enim in Mss. Orosio et Jornande, non *supra*, quod esset *ultra*, et historia contrarium; ut Valer. Flacco lib. V. 186. 'tumulumque virentia supra, Flumina cognati medio videt aggere Phrxi.' Adi omnino ad Sueton. Calig. cap. 8. 'super' vel 'supra confluentes.' Similiter errat Burmannus vs. 396. 'tentoria fixa Lemanno;' i. e. ad Lemannum. Sed ad Appuleium revertor, in quo ob eandem, quam Sciopp. dederat, rationem *fontes in calles* e Ms. mutandi, Woverius temerarie edidit *montes*, seq. editione Pricæana; licet fatear, in D'Orviliano etiam *montes* exarari. Sed is codex cum Pithæano caret *rois et colles*, sicuti Flor. Fux. Guelferbytani, Pal. Oxon. non agnoscunt *et colles frigidos*. Si quid mutandum, placet maxime Bertini Cod. lectio. Nam ob repetitionem *collis et callis*, videtur alterum excidisse. Floridus negligenter dedit inverso ordine: *et colles amanos et fontes frigidos*. Oud. *Semper incubare*] Palat. et Ald. *superincubare*. Elmenh. Errat Pricæus, scribens in iis haberi *superexcubare*, quomodo in nonnullis est lib. VI. p. 122. 'ante atria pr. semper excubans.' Aldus secutus est Ed. Junt. pr. in qua etiam *superincubare*, ut Elm. et Scrivérius expressere, ut apud Liv. lib. XXII. cap. 51. 'superincubanti Romano.' Virgilio lib. X. Æn. 727. et Lucano l. IX. 933. 'superincumbens.' 'Supersedere' vel 'superinsedere' Solino pag. 13. nisi melius ibi legas *superincedentibus* sive *calcantibus*, ut apud Lucan. lib. IX. Sed nil temere muto. 'Incubare' cum quarto casu passim Noster utitur. Vide ad lib. VII. pag. 137. 'tabernulam incubabat.' Supra, 'folles incubare.' Rem expressit Ovid. Epist. IX. Her. 87. 'Ut Tegeens aper cupressifero Erymantho Incubet.' 'Sacello incubare,' pro cubare in sacello, Dativo casu, dixit Solinus pag. 16. Oud. *An igno-*

rus hoc genus bestię lucos consitos, et specus roridos, et colles frigidus, et fontes amœnos semper incubare] Virgilius de equabus: 'Saltubus in vacuis pascant, et plena secundum Flumina, muscus ubi, et viridissima gramine ripa, Speluncæque tegunt, et saxea procrebat umbra.' Adde quæ Jobi 40. 16. 17. de Behemoth, quem elephantum exponunt. In Cod. Palat. et Aldina editione, *superexcubare*: quod fortasse vulgatis rectius: sic infra lib. vi. *superexcubare* dixit. *Roridos* bona lectio est, non *rosidos*. Glossæ: 'Ἀροσίζω, roro.' Onomast. vet. 'Roresco, roro, ἀροσίζω.' *Pric.*

Talibus monitis, &c.] Lib. iii. 'Talibus me monitis delinire gestiunt.' *Idem.*

Numerumque perditorum] Desideratur copula in Oxon. et Guelf. pr. *Perditorum* præbent Fux. Palat. ambo Guelferb. Edd. Ber. Colon. Wower. *Pric.* scilicet *ferarum*, quæ præcedunt. Verum sciorum corruptricem manum hic videor agnoscere, qui ita mutarunt non cogitantes, subintelligi debere vel *ursorum*, vel in genere *animalium*, generis mutatione passim in talibus obvia. Vide me ad Frontin. lib. iii. cap. 15. § 5. 'pecora,' et sequitur 'visceribus earum,' scil. *ovium*. Burm. et me ad Suet. Claud. cap. 25. 'Omnes, qui exponerentur,' et præcedit 'mancipia.' Scil. *servi*. J. Obs. cap. 114. 'armenta,' et sequitur 'lacrymantes,' nisi illic *lacrymarumque mutis affectibus*. Apud Nostrum lib. v. pag. 99. 'trucis bestię,' seq. 'eum,' scil. *serpentem*. Lib. viii. pag. 169. 'jumentorum refectis corporibus, quo vendibiliores videremur.' Atque ita capi potest Virg. G. iii. 305. 'Hæc, &c. tuenda;' ut est in plerisque Mss. et Servio; cum præcedant *capræ*, de quibus agit. *Æn.* vi. 660. Plura vide apud L. Guadagn. de Pand. Florent. cap. 15. in Symb. Rom. Gor. V. ii. *Oud.*

Non diff. adsensus, ut e. a. n. caveam

locar. facile permisit] Uncis tacite includere Elmenh. ac Scrivenerius ultima verba, *facile permisit*. Et recte. *Mera* enim est glossa præcedentium, non *difficulter adsensus tribuit*, ut habent diserte D'Orvill. quoque et Palat. vel *adsensus tribuit*, ut est in Oxon. et Guelferbytanis. Neque comparent *facile perm.* in Palat. Reg. Fux. Oxon. Guelferb. utroque, Par. Palat. Sic 'tribuere silentium,' 'aures:' immo lib. v. pag. 92. 'nuptæ precibus veniam tribuit.' Lib. xi. p. 257. 'matris adfectionem miserorum casibus tribuis.' Et sic fere lib. x. pag. 225. in Mss. *consensus adnuit*. *Idem.*

Hic ibidem] Vide supra pag. 55. adnotata. *Pric.*

Excubare noctes] Id est, *noctu*. Virgil. iv. Georg. 'Flet noctem:' ubi Servius, 'Jugi nocte.' *Idem*: 'Noctes lentus non deficit humor.' *Idem.*

Cibum tempestivum, &c. offeramus] Hoc Psalm. 104. διδόναι τὴν τροφήν εἰς εὐκαιρον. et Psalm. 144. ἐν εὐκαιρίᾳ. sic infra ix. 'prandium tempestivum.' *Idem.*

Nihil indigemus labore isto vestro] Supra lib. i. 'Nihil' (inquit) 'istarum rerum, &c. indigemus.' *Idem.*

VALE facto, discessimus] Lege conjunctim *valefacto*, a *valefacio*. Vide veterem Interpretem Act. 18. 18. et 21. 6. *Idem.*

Ibi] De *capulis* vide Cuperum lib. ii. Obs. cap. 9. *Oud.*

Noctis illumino tempore] *Illunio* vel *inlunio* est in Regio, Fux. Oxon. D'Orv. Guelf. et Ed. Junt. post. Sed velim dari mihi exemplum terminationis *inlunius*. Wow. Elmenh. *Pric.* ediderunt *illuni*. Sil. Ital. lib. xv. 618. 'illumem nacti noctem.' Scrivenerius exhibuit *illuno*. Ceteri *illumino*. Sed in Florent. est *inlunia*. Quare præfero *inlunæ*, ut lib. ix. pag. 200. ut *nox* suum habeat epitheton. Salm. hinc quidem suspicatus est *noctis illumis*. Passim vero hanc terminationem

ostentat Noster, ut 'inanimus,' 'enervus,' 'exossus,' 'hilarus,' 'proclivus,' aliaque, quæ frequenter quoque apud ceteros reperiri auctores, ne tironibus quidem est ignotum. Vide ad lib. I. pag. 3. Sed et contra, *is dedit*, ubi alii *ius*. Vide ad pag. 76. *Idem*. *Ex disciplina sectæ servato noctis illuni tempore*] Ammianus lib. XIX. 'Observata nocte squalida et interluni.' Thucydides lib. IV. *Τηρήσαντες νύκτα*, &c. *ἀσέλκρον*. nimirum, cujus nullam partem Luna illuminavit. At alia Appuleii mens; vult ille id noctis tempus quo lumen obscura Luna premit, ut Virgilius loquuntur. Ait, 'ex sectæ disciplina.' Theodoretus VII. *περὶ προνοίας*. Οἱ τῆς πονηρίας καταπολεμῶντες, &c. *νύκτωρ κακοεργοῦσι*, τὸ σκότος, καὶ τὸν ὕπνον, καὶ τὴν ἀπάντων ἡσυχίαν τῆς ληστείας λαμβάνοντες. Adde quæ I. 18. Gellius ex Varrone. *Pric*.

Quo somnus obvius] Cointus Smyrnæus I. I. 133. *Νηπίνη*, ἥ β' ἐπλήσεν διζυρῶ περ ὀνείρω Ἑσπερίω, δς φύλα πολλυτλήτων ἀνθρώπων Θέλγει ἐν λεχέεσσιν* ἐπικέρτομα βάζων. Rhodomanus addit ἀδην vel εἰς. *Elmenh*. *Quo somnus obvius impetu primo*, &c.] Guntherus: 'Quo membra diurnis Extenuata malis primo sopor irrigat imbre.' Idem: 'Primo somni torpore gravatos.' Ovidius *Metamorph.* VII. 'Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis Pectora somnus habet.' Phædrus: 'Sanctamque uxorem dormientem enbiculo, Sopita primo quæ somno nil senserat.' *Obvius*, est, ultro insinuans se, dono Divum serpens. *Premitt* heic, ut infra v. 'Exordio somni prementis implicitus.' *Pric*.

PAG. 76 Expilationis vadimonium] Glossæ: 'Ἀποσυλῶ, expilo.' Aliæ: 'Expilat, ἀποδύει, ληστεύει, συλᾷ, ἐκπορθεῖ, τοιχωρυχεῖ.' *Idem*.

Examussim capto] Onomasticon vetus: 'Examussim, ἀπηκριβωμένως.' *Id*.

Prope sopiti q.] Non male conjecit *Pricæus probe*, ut alibi apud Nostrum.

Sed Mss. Pith. Fux. Edd. Juntinæ, Aldi exhibent *propter*, i. e. juxta caveam. Hos enim custodes solos intelligit, ut patet e seqq. Adverbialiter et vere, ut opinor. Vidimus jam ad lib. III. pag. 65. 'propter adsistens.' Ita construxit Noster quoque circa, ut videbimus lib. X. pag. 236. 'pascentes circa capellas.' *Oud*. *Custodes, qui prope sopiti quiescebant, &c. gladio conficit*] Firmicus VI. 31. 'Famosos domuum effractores reddet, et qui armati gladio quiescentibus hominibus, et patrimonii jacturam et vitæ discrimen infligant.' Scriptor de Excid. Hierosol. IV. 9. 'Quoscunque repperunt, dormientes alios, perterritos alios, totis viis cædebant.' In Appuleio *probe*, non *prope* scribendum. Supra heic: 'Probe nudatum carnis corium.' Lib. VI. 'Jubam probe pectinatam.' IX. 'Probe suatum et confirmatum.' Ibidem, 'Probe capite contextum;' et X. 'Poculum probe temperatum.' *Pric*.

Ad unum omnes] Servius ad Æneid. III. 'Ad unum: nullo excepto.' In Græco I Samuel. XI. 11. *Οὐκ ὑπελείφθησαν ἐν αὐτοῖς δύο κατὰ τὸ αὐτό*. Gellius III. 7. 'Quadringenti omnes tum una perfossi gladiis, aut missilibus operti, cadunt;' quæ scio sic posse accipi, *una cadunt*: credebam tamen melius, *omnes ad unum perfossi*, &c. Sic XVI. 11. apud Eudem: 'Eo facto Psyllos ad unum omnes interisse.' Ammianus lib. XXXI. 'Trucidassetque omnes ad unum, ni,' &c. Idem lib. XIV. 'Periissent ad unum, ni,' &c. Scriptor de Illustribus Viris: 'Ad unum occisione perierunt.' Perplexam porro Appuleiani loci lectionem ita bene Oxon. Ms. constituit, *omnes ad unum, mox etiam*, &c. *Idem*.

Fores januæ repandit, nobisque, &c. domus alceo receptis, &c.] Ex his (ni fallor) Virgilio: 'Cæduuntur vigiles, portisque patentibus omnes Accipiunt socios, atque agmina conscia jungunt.' *Idem*.

*Demonstrat horreum ubi vespera sagaciter argentum copiosum recondi vide-
rat]* Supra lib. III. 'Tunc horreum quoddam, &c. quod mediis ædibus constitutum gazis Milonis fuerat refertum,' &c. Infra lib. v. 'Altrinseus ædium horrea sublimi fabrica perfecta, magnisque congesta gazis conspicit.' Sic 'pignora in horreis servata,' in l. IX. Cod. de pignor. act. Lampridius in Alexandro Severo: 'Horrea fabricavit, in quibus privati homines qui domi loca non habebant, aut custodia carebant, aurum, argentum, gemmas, aut grana convectarent.' Similem hodieque usum Venetiis la Volta præbet. *Idem.*

Quo p. perfracto] Flor. *prostrato.* Elmenh. Florentinarum membranarum lectio primo intuitu posset alicui videri verior, quia sic Auctor dixit lib. I. p. 9. 'Januæ reserantur; immo vero fractis et evulsis funditus cardinibus prosternuntur.' Sed bene observari meretur, *januæ* ibi dici *prosterni*: hic vero agi non de horrei januis, sed ipso horreo, quod certe non prostraverunt latrones, sed *perfrugerunt*, ejus janna fractis et evulsis cardinibus *prostrata*. Quomodo hæc jungit Cicero pro Cluentio c. 16. 'perfrexit ac prostravit omnia furore.' In Cod. D'Orvill. est *profracto*: unde quis conjicere posset *præfracto*: de quo alibi. At *perfringere* vulgare est verbum de violenta januæ vel ædium apertura. Lib. I. p. 8. 'Non claustra perfringi, non fores evelli.' Supra hoc libro pag. 56. 'Fores ne perfringere quidem nobis videbatur:' et, ut hic, pag. 71. 'perfracto tuguriolo.' Tibull. lib. I. 11. (10.) 54. 'Perfractas conqueriturque fores.' Sil. XIII. 255. 'Perfractæ patuerunt milite portæ.' Hinc patet, nihil esse mutandum in Lucano lib. III. vs. 342. 'claudere muros Obsidione paras et vi perfringere portas:' ubi male Curtius voluit *refringere*: quomodo Ennius, et Cæsar lib. II. B.

G. c. 33., 'refractis portis:' et Flor. lib. III. cap. 19. 'refractis ergastulis' dixere. Item Horat. lib. I. S. IV. 61. 'Ferratos postes portasque refregit.' Val. Flacc. lib. VIII. 323. 'Tempestatumque refringit Ventorumque domos.' Rectius in Lucano, ut volebat Gebhard, in Tib. I. 11. 54. 'refringeres præfringere.' Nam multi Mss. habent *præstringere*: quod reponendum e Mss. videtur in Statio lib. X. Theb. vs. 548. de tuba: 'Obseptasque fores sonitu præstringit amaro.' Vulgo *perfringit*, quasi ageretur de Hierichonis casu. *Oud.*

Confertæ manus violentia] *Confestim confartæ* m. v. Flor. Elmenh. Item Regius et D'Orvill. addunt *confestim*, cum præcedat *protinus*. Quod dictum esset ut 'curiose sedulo,' et similia multa, de quibus ad lib. I. pag. 13. vel ut *protinus* ad *perfracto* pertineat, *confestim* ad *confertæ*. Verum supra satis jam dixerat omnes convolasse, et iis horreum monstratum. Statuendum potius esset, adverbium suo loco excidisse, et ante τὸ *asportare* esse collocandum: Nisi malis credere, eam vocem hic natam esse e varia lectione vocis *confertæ*, vel *confartæ*; uti dant quoque Reg. Oxon. Guelferbytani et D'Orvill. cum Florent. non *confartæ*. Quasi litera *a* in hoc participio quoque servata foret, uti in aliis verbi 'farcio' compositis, sicuti in compositis verbi 'tractare.' Vide infra pag. 87. 'Quid detracto venientem?' *Oud.*

Asportare quantum quisque poterat, &c.] In vetere Onomastico: 'Asportare, ἐμφέρειν.' Glossarium: 'Asportavit, ἐξφορτίσας.' *Prie.*

Ædibus mortuorum] *Lego sedibus.* Brant. Si id Mss. haberent, non spernerem. Quoniam aliquoties occurrit de sepulcro, ut monuit et Tullius ad Auson. Prof. cap. 11. 6. 'quietis manibus sedem fore.' In Parent. 15. 16. Prof. c. ult. 11. Epit. Her. cap. 23. 1. 'Hic Priami non est tu-

mulus, nec condor in ista Sede.' Musæ Lapid. Ferretii pag. 54. 'Hac Corale casta condita sede jacet.' Immo Virg. Æn. vi. 328. 'quam sedibus ossa quierunt.' Verum non minus sepulcra vocantur *ædes* et *domus*: ut bene observavit Pricæus. Adi modo quæ laudat Broukh. ad Tibull. lib. iii. El. 2. 22. 'Atque in marmorea ponere sicca domo.' Oud. In illis *ædibus*, &c. *mortuorum*] In Notis Magnonis. 'D. M. Domus mortui.' Sic 'monumentorum bustorumque diversoria' apud Suetonium in Neronis vita. Vide ad Matth. 19. 23. notata. Lusit heic operam ergo qui *sedibus* reponebat. Pric.

Occultare propere, rursus concito gradu, &c.] Istud *corpora* [Vid. VV. LL.] est in sola Ed. Vulcanii ultima. Quod quid sibi velit non capio, et typhothetarum *σφάλμα* esse suspicor. Quia vero hic omnino deest copula, Gruterus lib. vii. Susp. cap. 10. conjecit, *rursusque cito gr.* Sed *concito gradu* Appuleianum est plane, ut Elmenhorstius docet. Vide Indic. et Flor. N. 21. 'equo concito.' Quare rectius *et inseres ante τὸ propere*; præsertim si *τὸ confestim* jungas verbo *asportare*, vel Fuxensis et Guelferb. utriusque atque Oxoniensis Codicum auctoritate legas, *rursusque concito gr.* Dein in Pith. *recurrenti*. Oud.

Ex usu foret] Oxon. a m. pr. *ex censu*. quasi *census* ponatur pro emolumento, ut vulgo exponunt locum de Dogm. Plat. lib. i. haud procul a fine: 'Ventrem hiris intestinorum circumplexum, et nexibus impeditum esse, ne esculenta et poculenta sese penetrarent, sed ut retenta paullisper utilitatem sui et censum animantibus exhiberent.' Verum illic legendum esse e Mss. *sui accessu*, videbimus. 'Ex usu esse' pro 'e re esse' frequens Nostro, Plauto, Terentio, aliisque est locutio. *Idem*. Quod enim *ex usu foret omnium*] Oxon. *ex censu*:

male. Infra xi. 'Quod enim ex usu foret,' &c. Pric.

Ad proterendos, si q. forte vigilassent] *Proterendos* in Palatin. Pith. Guelf. pr. *perterendos* ediderunt Wow. et Sriver. pravo iudicio, et contra Mss. O. Adi Pric. et me ad lib. iii. p. 46. 'proterere latrones.' In alio loco lib. viii. patebit legendum: 'invaditis atque obruitis.' Ceterum egregie Stewech. et ad oram Ed. Junt. post. vir doctus emendarunt, *evigilassent*, sive e somno excitarentur, quo putabant latrones, domesticos reliquos adhuc premi, et neminem *vigilare*. Vim hanc præpositionis *e* in hoc verbo vide in Comm. ad Sueton. Aug. 78. Claud. cap. 33. Vespas. cap. 21. et egregie lib. viii. pag. 161. 'Relictis somnolentis tenebris ad aliam poenalem evigila caliginem.' Contra rescribendum est in Tibullo lib. i. El. 8. vs. 64. 'Vel cum promittit, subito sed perfida fallit, Et mihi nox multis est vigilanda malis.' Vulgo, *est m. evigilanda modis*. Sed Marathus somnum non viderat. Non ergo tantum, ut melius fluerent hi versus, quod putabat Heynius, sed ut bonus inesset sensus, ita legendi. *Malis* habent Mss. tantum non omnes, et in his sex a me visi. Oud. *Ad proterendos*] Glossæ: 'καταπρω, Proterreo,' &c. Onomast. vetus: 'Proterreo, ἀποφοβέω:' adde quæ infra sub initium libri x. adnotata. Pric.

Immani forma tantæ bestię] Ad proprietatem locationis animos advertamus. Virgilius: 'Et formæ magnorum ululare luporum.' Plinius lib. i. Epist. 20. 'Animalium formas, &c. nihil magis quam amplitudo commendat.' Sic 'primæ formæ feræ' apud Senecam lib. Cur bonis viris, &c. Idem cap. 12. in sap. non cad. injur. de senibus nil rerum usu proficientibus: 'A pueris tantum magnitudine ac forma corporum differunt.' Horatius Serm. ii. 2. 'Imparibus formis

deceptum te patet.' Scholiastes: 'Inæquali magnitudine.' Juvenal. iv. 'Adriaci spatium admirabile rhombi.' Scholiastes: 'Piscis formæ magnitudo.' Justinus lib. xxv. 'Elephantos ad terrorem velut inusitatas Barbaris formas Rex ostendi jusserat.' Isidorus xii. 2. 'Elephantem Græci a magnitudine corporis vocatum putant, quod formam montis præferat.' Solinus cap. 5. de enormibus hominum staturis tractans: 'Ante Augustum annis ferme mille non apparuit forma hujusmodi.' *Idem.*

Sese cella cohiberet] Illud cella glossema puto. *Brant.* Delevi vocem per glossema e præcedentibus 'obdito cellæ pessulo' repetitam, et uncis ab Elmenh. Scriv. Pric. inclusam. Neque agnoscunt eam Reg. Fux. Pith. Palat. Oxon. D'Orv. Edd. Vicent. Ber. Junt. utraque. In Ed. Floridi, *cella se coh.* Oud. *His omnibus salubri consilio recte dispositis accurrit savus eventus]* In de Døgm. Platonis: 'Instabile quiddam et incurrens intercedere solere, quæ consilio fuerint et meditatione suscepta, quod non patiat ad finem venire.' *Idem.*

Strepitu scilicet divinitus inquietus] Recte viderunt eruditi interpretes, vulgata non sana esse, quæ significarent, eum servum strepitu excitatum, 'tamquam sic Dii voluissent.' Sed de 'divina providentia' parum cogitant latrones, et si *strepitu* fuit inquietus, non ergo *divinitus*. Hinc sine dubio quidam librarii duas voces priores omiserunt, exsultantes etiam a Regio, Guelferbytanis, et Oxon. et uncis inclusas ab Elmenh. Scriv. Pric. Sed sæpe jam vidimus, vocem *scilicet* passim a Nostro inseri, licet satis abesse posset: uti mox infra quoque. G. Vossius vero conjecit: *strepitu scil. an divinitus inq.* Critica regula tunc potius suaderet *divinitusne*. Piccartus in Peric. Crit. cap.

4. post Stew. et Wow. rectius censuit, *diutino inquietatus*. Heinsio etiam in mentem incidit *diutino*. At in Ms. D'Orvill. est, *strepitus sc. devitus inq.* unde aliquando in mentem venit, *strepitus sc. desueti*, sive insueti et insoliti, *inquietus*. Nam vix dubium mihi est, quin servari debeat Genitivus *strepitus*, quem etiam Beroaldus cum Bas. pr. per Græcismum agnoscit. Estque is mere Appuleianus ac passim occurrens. Vide in primis ad lib. i. pag. 16. 'sordis infimæ infamis homo.' Ac scribendum existimo: *strepitus diutini s. inq. i. e. scilicet. S.* enim in Mss. pro *scilicet* exaratur, uti hoc loco edidit Beroaldus. Vide ad lib. iii. p. 61. 'pessima s. sorte.' Frustra vero Gruterus e Nonio divinat *strepitis*, pro strepitibus, *diutinis*. Piccartus male *inquietatus* reponit. Quadrigarius apud Gell. lib. ix. cap. 13. 'Ut quiescerent pugnae.' Quid autem Brantius velit, emendans *divagantes*, non capio: nisi scribendum in ejus nota *divagantis*, sc. Thrasyleonis ursæ speciei. *diutinus* et *divinus* aliquoties confunduntur. Vide ad lib. i. pag. 6. ad Suet. Calig. cap. 1. Oud.

Numerosæ familiæ frequentia domus tota completur: tædis, lucernis, &c.] Theocrit. xxiv. Οἱ δ' αἴψα προγένοντ' ἄμα λύχνοις δαιομένοισι Δμῶες, ἐνεπλήσθη δὲ δόμος σπείδοντος ἐκάστου. *Pric.*

PAG. 77 *Tædis, &c. clarescunt tenebræ]* Niceph. Gregoras lib. viii. Λαμπάσι καὶ πυρσοῖς κεχρήμεθα ἕως ἐν μὲν στερήσει τῆς τὰ πάντα βοσκοῦσης λαμπάδος, οἰοῦντι τινὰ δεύτερον ἐκ μηχανῆς ἥλιον τῇ νυκτὶ πράττοντες. quo loco forsitan *πλάττοντες* scribendum. *Idem.*

Nocturni luminis instrumentis clarescunt tenebræ] 'Noctem flammis funalia vincunt.' Optime hic Ms. Oxon. *Et cæteris nocturni l. i. i. Idem. Se-* *baceis]* Gloss. 'Sebum' (sic enim, non *Sebrum* legendum) 'λίπος.' Ammian. lib. xviii. 'Sebalem facem,' &c. *Id.*

Nec inermis quispiam, &c. processit : sed singuli fustibus, lanceis, &c.] Infra lib. viii. 'Hic lanceam, ille venabulum, alius gerebat spicula, fustem alius,' &c. Accius apud Festum in *Rodus*. 'Nec quisquam a telis vacuus, &c. hic ferrum, alius saxum,' &c. *Idem*.

Muniunt aditus]. 'Omnemque aditum custode coronant,' *Idem*.

Nec secus canes etiam] *Secius* est in Oxon. Fux. Guelf. sec. et Ed. Scriv. ut paullo ante, 'nec secius Thrasyleon.' Lib. v. p. 89. 'Nec secius opes ceteræ majestati domus respondent,' pag. 106. 'Nec secius et ipsa.' Virg. G. iii. 367. 'Interea toto non secius aëre ningit.' v. *Æn.* 862. et sæpe. Sed utrumque occurrit passim apud Nostrum, ut lib. ii. p. 47. 'Nec secus bonum illum Milonem.' Vide et lib. iii. p. 50. v. 106. ubi rursus confunduntur, uti et in Auct. B. Hisp. c. 30. et alibi. Quando eo, quam, et similia adduntur, *secius* legendum esse, satis constat; sed alioquin *secus* præfero. *Oud*.

Auritos illos et horricomos] Priores duæ voces male desiderantur in Ed. Floridi. *Horricomos* mallet Cl. Wasse. Sed lib. vii. p. 140. 'hircum annosum et horricomem : nisi et illic *num* substituas. Certe reliqua composita a *coma* potius efferrî videas in sec. declinatione, ut 'Anguicomus,' 'Auricomus,' 'Flammicomus,' 'Flavicomus,' 'Ignicomus,' 'Mollicomus,' &c. plurima. Sed et statim 'retrogradi fuga : quod alii malunt *retrograda f.* *Idem*. *Canes, &c. horricomos]* Quales *λασίουσ, πινάρᾳ καὶ αὐχμούσῃ τῇ λάχῃ* Lucianus in Philopseude vocat. *Pric*.

Gliscente adhuc illo tumultu, retrogradi fuga domum facesso] Plutarchus in *Amator*. narrat : 'Ἐν τῷ θορύβῳ ἡ κόρη φνυγούσα, ἔτο δὲ τῆς χάρας. Infra hic lib. x. 'Dum magister meus lectulo probe coaptando districtius inservit, et tota familia partim ministerio venationis occupata, partim vo-

luptario spectaculo attenta, &c. paulatim furtivum pedem proferens, &c. cursu me celerrimo proripio.' Horatius : 'Fit clamor utrinque, Undique concursus : sic me servavit Apollo.' Supra hic : 'Me retrorsum celeri gradu in stabulum quo divertetamus recipio.' *Idem*.

Quamquam vitæ metas ultimas obiret] 'Quamquam in media jam morte tenetur.' Servius ad *Æneid.* xii. 'Metas vitæ dicimus, non mortis : mors enim infinita est.' *Idem*.

Non tamen sui nostrique, vel etiam pristinæ virtutis oblitus, &c.] Justinus lib. ix. 'Non tamen pristinæ gloriæ oblitus, cecidere.' Infra lib. ix. 'Nec tamen sagacitatis, &c. meæ prorsus oblitus,' &c. et vii. 'Nec tamen illa genuini vigoris oblita,' &c. De Socrate vii. 2. Valer. Maximus : 'O immensam sapientiam, quæ nec ipso vitæ excessu oblivisci sui potuit !' E converso quod Agathiam, *Ἐφευγον προτροπάδην, ἀλκῆς ἀπάσης ἐπιλεησμένοι*. Porro et hæc Noster effinxit partim ex Virgilio illis, [iii. 629. ubi v.] 'Nec talia passus Ulysses, Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto : partim ex his Sallustii in Jugurthino : 'Attamen virtutis memores,' &c. et Catil. 'Quo audacius aggredimini, memores pristinæ virtutis.' *Idem*.

Jam faucibus ipsis hiantis Cerberi, &c.] Id est, 'esurientis Cerberi,' ut i. de eodem locutus. Sic 'hiare,' et 'malis increpare' apud Virgilium. Bene hic Oxon. *ipsius h. C.* simile mendum supra p. 184. a. ex Quintiliano sustulimus. *Idem*.

Scenam denique] Oxon. *scuon*. Ed. Scriv. *scenam* corrupte. Ursinus vero ad Suet. Tib. c. 43. et Schott. lib. i. Obs. c. 5. item Groslotius volvere *schemam* : ut edidit Vulcanius. Sed contra Mss. et Edd. Vett. ac male. 'Sumere scenam' est sumere partes seu personam ursi. Vide Colv. [in VV. LL. p. 285.] ubi recte *schemis*,

et alios. Ita 'sumere luctus' lib. II. p. 37. ubi plura. Vel quia *scena* de una persona dici posse quis negabit, cum tamen sæpe tota scena, una persona absolvitur, posset capi de toto adparatu, ut lib. II. p. 65. 'Venerabilis scenæ facie.' p. 81. 'Specta denique scenam meâ calamitatis.' Lib. VI. p. 199. 'memoranda spectaculi scena.' Lib. VIII. in f. 'scenam patetfaciunt.' ubi vide Pric. et Sciopp. ad lib. IX. p. 187. 'scenas fraudulentas construebat.' Lib. X. p. 226. 'Libidinis nostræ scenam detegit.' Immo lib. VIII. p. 158. 'scenam pessimi Thrasylli perspicis.' Similiter Tacit. lib. XIV. Ann. c. 8. 'scenam criminis parat.' Suet. Calig. c. 15. 'Nec minore scena.' Pro denique in Regio quoque perperam est *quippe*. Oud. *Cum anima retinebat*] Sallustius: 'Quem quisque locum pugnando vivus ceperat, eum amissa anima corpore tegebat.' Pric.

Variis corp. s. schemis ac motibus] Verissime Colvinus cum Groslotio alisque hic reposuit *schemis*: quomodo (vel *scemis*, sed male,) legitur in Mss. Flor. Reg. Palat. Pith. Guelferb. sec. D'Orv. Oxon. marg. nam in textu est *sevensis*. Ex Græco σχῆμα, Latini fecerunt nomen feminini generis *schemma*: quo fit, ut non opus sit, ut cum Schotto et Ed. Junt. post. legamus *schematis*. Adi et Parei Lexic. Plant. Voss. Inst. Orat. lib. V. c. 1. Comment. VV. DD. ad Sueton. Tib. cap. 43. 'exemplar imperatæ schemæ:' ubi vide plura. Salm. ad Solin. pag. 356. In Palat. est *sui corp. schem. ac moribus*. In Guelf. pr. *schentis ac moribus*. In Par. *serenus ac moribus*. Perperam. Pro tandem dein in D'Orv. est *tendere*. Oud. *Variis corporis sui schemis ac motibus, &c.*] Ovidius in Herculis et Acheloi lucta: 'Flexos sinuavit corporis orbes.' Virgil. v. 'Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.' Ibidem: 'Ille ictum venientem a vertice velox Prævidit,

celerique elapsus corpore cessit.' Statius Theb. VI. 'Motu Spartanus acuto Mille cavet lapsas circum sua tempora mortes.' Curtius lib. IX. 'Macedo lanceam emisit, quam cum Dioxippus exigna declinatione corporis vitasset,' &c. et VI. 'Alia tela clypeo excipiebat, alia corpore vitabat,' &c. Scholiastes ad II. lib. Apollonii, in pugna Amyci et Pollucis: 'Ο' Ἀμυκος ἐπέκειτο μὲν, &c. διεκκλινόμενος δὲ ἐκείνους ἄτρωτος ἦν. Lucianus in de Salutat. 'Ἀτε ἡσκημένος ἐν τῇ ὀρχηστικῇ, ῥαδίως οἶμαι διεδίδρασκε τὰς ἐπ' αὐτὸν τῶν ἀκοντίων ἀφάρσεις. Bene autem *schemis corporis*. Agatharcides apud Photium: Πολλαχῶς τῶν σωμάτων τὰς θέσεις μετασχηματίζοντες. Pric.

Salutem fuga q. potuit] Lib. I. 'fugæ mandare præsidium.' Elmenh.

Spectatum adspexi] Edd. Vicent. Bas. pr. Colv. Vulc. dant *spectatum*, ut *destinatum*, et similia, de quibus egi ad Frontini præf. Sed *spectamen* exaratur etiam in Reg. Pal. Guelf. sec. D'Orv. Verissime. Adi ad lib. III. p. 56. 'tantæ rei speculam.' In Oxon. *adspectum*. Male Beroaldum secuti sunt Junt. Ald. Colin. Oud. *Miserum funestumque spectamen aspexi, &c.*] Lib. VIII. 'Cerneret non tam hercle memorandum quam miserandum spectaculum: canes copiosos ardentibus animis alios fugientes arripere, alios stantibus inhiærere, quosdam jacentes inscendere, et per omnem nostrum commeatum morsibus ambulare.' Pric. *Spectatum*] Nitidior lectio est *spectaculum*: tamquam Thrasileon morsu canum laniatus præbuerit spectaculum miserum prorsus ac funestum. Beroald.

Populi, &c. turbulis immisceor] Legè ex Florent. et Oxon. Mss. *turbelis*. Lib. III. 'Inter ipsas Græcorum turbelas.' Ut a fuga 'fugela,' sic a turba 'turbela.' Pric.

Celatum auxilium b. ferre comm.] Vid. omnino ad Gell. lib. XII. c. 15. Elegantem hanc Lipsii conjecturam re-

cepit Vulcan. Ed. sec. nec quidquam varietatis Lindenbrogius ibi e Florent. adnotavit. Passim Noster utitur adverbis in *im*, ut Elmenhorstii Index, et Brantii notæ ad p. 68. docent. *Oud.*

Pretiosam perdimus bestiam] Virgil. viii. 'Et pelle Libystidis ursæ:' ubi Servius: 'Libystidis, ut et pretio bestiae aliquid gratiae potuisset, &c. accedere. i. e. accederet.' *Pric.*

Nostri sermonis artes] 'Sermonis fallacias' infra lib. v. vocat. Servius Fuldensis: 'Veteres 'artes' pro dolis ponebant.' Infra lib. x. 'Maritum miris artibus persuadet,' &c. *Idem.*

Procurrens, &c.] Claudianus: 'Unus per medios, audendi pronior, ense prosilit exerto, dictisque et vulnere torvus Appetit.' ii. in Ruffin. *Idem.*

PAG. 78 *Lancam injecit*] L. i. 'injecit non scrupulo, sed lancea.' *Elmenh.*

Et ecce] Male ab Editionibus Colv. Vulc. Merc. Wow. *Pricæi* exsulat copula *et*, quam Mss. et reliquæ Edd. tum veteres, tum recentiores agnoscunt, et exigit Appuleii stylus. Vide ad lib. ii. p. 22. 'Et ecce lapis.' Adde pag. 37. in Ms. et 68. 'Et ecce quidam plures numero.' pag. 79. 'Et ecce nocte promota.' Lib. vi. p. 130. 'Et ecce de quodam ramo.' Lib. vi. p. 148. 'Et ecce de proximo specu.' p. 150. 'Et ecce adveniens.' Lib. ix. p. 182. 'Et ecce nobis de tergo.' Lib. xi. p. 246. 'Et ecce numinis promissa.' Abest etiam vulgo lib. x. p. 218. 'Et ecce pater.' Sic loquitur etiam Martian. Cap. lib. ix. p. 306. 'Nec mora: et ecce quædam snavitas.' Immo ipse Virgilius ac Varro. Adi Muson. &c. ad Virgil. lib. v. *Æn.* 167. 'Et ecce Cloanthum,' &c. *Oud.* *Certatim gladios, et jam de proximo congerunt*] In Excerptis Euripidæis: *πλησίον θρόσκουσι µε.* Contra de Alexandro Curtius lib. ix. 'Cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere:' et lib. vi. de Agide Lace-

dæmonio: 'Nec quisquam fuit qui sustineret cominus congregi, procul missilibus appetebatur.' Virgilius, ubi de Mezentio: 'Non ulli est animus stricto concurrere ferro: Missilibus longe, et vasto clamore lacesunt.' *Pric.*

Thrasyleon, egregium decus nostræ factionis] *Æn.* xi. 'Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis,' &c. ubi Servius: 'Ingenti arte laudat potius quam miseretur extinctos: ut præsentium animos, &c. succendat.' Idem fabulatoris propositum istius, eadem ceteros excitandi solertia. *Idem.*

Spiritu expugnato magis quam patientia] Hegesippus v. 28. de Sabino: 'Confectus vulneribus, spiritum prius quam bellum deposuit.' *Idem.*

Neque clamore, ac ne ululatu quidem, &c.] Gellius xii. 5. 'Nullos ejulatus, nullas complorationes, ne ullas quidem voces indecoras edebat.' Auctor ad Herenn. iv. de Tib. Graccho: 'Nulla voce delibans insitam virtutem, concidit tacitus.' Lucanus de Pompeio: 'Nullo gemitu consensit ad ictum.' Et paulo ante: 'Continuitque animam ne quas effundere voces Posset, et æternam fletu corrumpere famam.' Plinius lib. vi. Epist. 20. 'Possem gloriari, non gemitum mihi, non vocem parum fortem in tantis periculis excidisse:' et vii. 19. de Fannia: 'Nullam vocem cedentem periculo emisit.' Seneca cap. 3. ad Helviam, de veteranis: 'Quamvis confossi, patienter, ac sine gemitu, &c. patiuntur.' In Ecclesiæ Smyrnensis Epistola de Polycarpi passione: *Οἱ µὲν* (de martyribus sermo) *μάστιγι καταξανθέντες, &c. τοὺς δὲ εἰς τοσοῦτον γενναϊότητος ἔλθειν, ὥστε μήτε βρῦξαι, μήτε στενάξαι τινα ἑαυτῶν.* De Batavo milite perperessio, Bredæ in cespitum scapha ab explorantis cuspidе vulnerato, recentior multo est memoria, quam ut scribi tanquam oblitterata debeat. *Idem.*

Fidem sacramenti et] Supra heic :
'Per fidem sacramenti,' &c. *Idem.*

Obnixo mugitu, &c.] Lib. viii. 'Ferinos mugitus reiterans:' ubi notata confer. *Idem.*

Gloriam sibi reservavit, &c.] Oppositione non dissimili apud Isocratem est, ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάττεσθαι. Auctor ad Herennium: 'Decius vitam amisit, at non perdidit.' *Idem.*

Vitam fato reddidit] Sic τὸ ζῆν τῇ πεπρωμένη ἀποδοῦναι lib. i. Diod. Siculus. *Idem.*

Ut nemo quisquam fuerit ausus bestiam quamvis jacentem vel digito contingere] Desumpta puto ex his Ovidii Metam. viii. qui sic de Meleagri apro: 'Immanemque feram, multa tellure jacentem Mirantes spectant, nec adhuc contingere tutum Esse putant.' Virgilius de Arunte: 'Nec telis occurrere virginis audent' ubi Servius: 'Sic fuerat consternatus, ut etiam vulneratam timeret.' Nicetas Choniates: Τὸν θῆρα (Andronicum Imperatorem fugientem) καὶ γυμνὸν ὄντα τῶν ἀμυντηρίων, οὐδὲν ἔλαττον ἐδεδίδεσαν, καὶ παρὰ μόνην τὴν ἐκείνου θέαν κατέπτυσσον. ubi malim κατεπτοήθησαν legi. *Idem.*

Nisi t. q. lanius paulo fidentior] *Patilo* erat in Edd. ante Beroald. in epte. *Paullo*, scil. *quam ceteri*, solita ellipsi. in Ed. Junt. post. est, *qui paulo fid.* Male: *Nisi* significat simpliciter τὸ *sed*. Vide Pricæum, et me ad Cæsar. lib. v. B. G. cap. 13. 'Nisi videbamus:' ad Suet. Galb. cap. 10. Atque ita sumi posset Mss. fere omnium lectio in Solino cap. 22. 'Mare undosum inquietumque toto in anno; nisi pauculis diebus est navigabile.' Malim tamen, *non nisi*. In Palat. est *confidentior*. At lib. v. init. 'Propius accessit, paulo fidentior.' Oud. *Nisi tandem pigre ac timide quidam lanius paulo fidentior, &c.]* Statius: 'Timide primum vestigia juvens.' Ante *pigre et timide*

supplendum *etsi*: aut post *fidentior*, subaudiendum *ceteris*: aliter vix sententia constabit. *Nisi* heic est *sed*: cujusmodi multa exempla Manutius ad Sallustium conguessit. *Pric. Palio]* Lege, paulo fidentior. Beroald.

Utero bestiae resecto, ursæ m. despoliavit latronem] Ineptit hic Floridus, *ursæ latronem* exponens latronem latentem sub ursæ. Melius certe tunc *ursa*, sive *ursæ* specie, conjecit Pricæus. Ego, vere Roaldum et Vulcanium censuisse τὸ *ursæ* esse glossam, puto. Quod satis patet e Mss. Reg. Fux. Guelf. utriusque, Oxon. scriptura, *utero bestiae resectæ-ursæ*. 'Despoliavit latronem utero' seu ventre 'resectæ bestiae' nihil habet difficultatis. Occiso latroni pro armis et spoliis ademit uterum resectæ bestiae, eoque illum exiit. *Ursæ* abest ab ipsius Elmenh. Ed. In D'Orv. et Ed. Scriv. *dispoliavit*. Sed adi Bunem. ad Lactant. lib. vi. c. 11. supra lib. i. p. 11. Oud. *Utero bestiae resecto, ursæ magnificum despoliavit latronem]* Legendum, si quid video, *ursa*: despoliavit eum ursæ, quia ursam induerat. Sic supra lib. ii. 'Aves, et muscas induere:' et infra lib. xi. 'asinum exire.' Recte et *utero bestiae*. Tertullianus (cap. 10. de fuga in persecut.) de Jona: 'Sed illum, non dico in mari, et in terra, verum in utero etiam bestiae invenio.' Virgilius de equo ligneo: 'Uterumque armato milite complent.' Isidorus xi. 1. 'Uterum solæ mulieres habent, &c. Auctores tamen uterum pro utriusque sexus ventre ponunt.' *Pric.*

A gloria non perivit] Pal. Guelf. sec. *non perimit*. D'Orv. *non peritit*. Sed aliquoties Auctor usus est plena terminatione, ut lib. vii. p. 137. 'transavi' et 'interivit:' ubi in Ms. et Edd. Vett. *interibit*, pro frequentissima illorum elementorum confusione, in Appuleii Mssis præsertim obvia. Lib. viii. init. *adivit*. Quare

fere inclino in sententiam Stewechii peribit hic legentis. A hic significare 'quod ad' recte notavit Floridus, sive 'a parte gloriæ.' De qua locutione alibi latius egi. Lib. vi. pag. 128. 'Obliquatus a cervice.' Vide et Barth. lib. xxv. Advers. cap. 5. Oud. *Thrasyleon nobis perimitur, sed a gloria non perivit*] Cicero: 'Exiguum nobis vitæ curriculum Natura circumscripsit, immensum gloria.' Idem in Pisonem: 'Periit in mari, tamen ob virtutem gloria et laude vivit.' Symmachus xix. 25. de Vettio Prætextato: 'Licet naturæ lege resolutus sit, vivit tamen in memoria et amore cunctorum: atque hoc uno punit Invidiam, quod tantum ei Mors ad gloriam contulit, ut huic quoque Fortunæ livor debeat invidere.' Paterculus lib. ii. 'Rapuisti' (M. Antoni) 'Ciceroni lucem, &c. famam vero gloriamque adeo non abstulisti, ut auxeris.' Otho apud Tacitum: 'Mortem omnibus ex Natura æqualem, oblivione apud posteros vel gloria distingui.' Julianus i. Orat. 'Ἐπὲρ οὐ (κλέους) καὶ ἀποβήσκειν ἄνδρες ἀγαθοὶ πολλάκις τολμῶσιν, οἷον πρὸς ἀργύριον τὴν δόξαν τὰς ψυχὰς ἀποδόμενοι. Seneca Suasor. ii. 'Optamus quoque plerique mortem, adeo in securam quietem recessus est: at gloriæ nullus finis.' Himerius in Polemarchico: (ex Augustano Codice vulgaris tertia parte auctiore) *Λυθέντι μὲν διὰ τῆς φύσεως, ἐν καὶ τοῦ βίου τέλος καὶ τῆς μνήμης ἐστὶν ὁ θάνατος τελευτήσαντι δὲ σὺν ἀρετῇ, τῷ σώματι μὲν ἐξίναί, τῇ δόξῃ δὲ μένειν λείπεται.* Euripides: 'Ἀρετῇ δὲ, κἂν ἀποθάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται. Serv. ad Virgil. illa: 'Breve et irreparabile tempus, &c. Ideo amandas dicit esse virtutes, ut vitæ brevis fama et gloriæ meritis augeri possit.' Thales apud Ausonium: 'Vita perit, mortis gloria non moritur.' Tacitus de Agricola: 'Quantum medio in spatio integræ ætatis abreptus, quantum ad gloriam lon-

gissimum ævum peregit.' *Pric.*

Concito gradu deserentes] Male in editis quibusdam cito d. g. Supra heic, 'Rursum concito gradu recurrentes:' et infra, 'concito se gradu proripiunt.' Lib. v. 'Concito gradu viam pelago capessit:' et ix. 'Concito gradu recta ad civitatem festinat.' *Idem.*

In vita nostra] A vulgatis *nostra* abest. *Elmenh.* Et rectius, ut opinor. Præcedit *nostros*, et sequitur *nostræ*. Passim *vita* dicitur pro hominibus viventibus, quibus 'manes' et 'mortui' obponuntur. Consule Gron. ad Martialem lib. x. Ep. 4. 'Hoc lege, quod possit dicere, vita meum:' et Burm. ad Lucan. lib. vi. 311. 'Nec sancto caruisset vita Catone:' sive conditio humana. Virg. *Æn.* vi. 663. 'Inventas vitam excoluere per artes.' Mart. lib. viii. Ep. 20. 'Agnoscat mores vita legatque suos.' Plin. lib. vii. cap. 55: 'Sibi vita mentitur.' Sic lege e Mss. Vulgo sine sensu *vitam*. Nihilominus Mss. omnes cum Ed. Junt. post. et Scriv. addunt *nostra*. E Guelf. nil notatum. Cogitavi aliquando, num rescribendum sit *terrestri*. Oud.

Onere v. s. e. asperitate viæ t. fatigati] Flor. *asperæ*. *Elmenh.* Sic non modo Flor. sed omnes omnino Mss. et Edd. exhibent ante Vulcan. qui prave et conjectura intrusit *asperitate*, temere sequentibus *Elmenh.* Scriv. et Florido. Et possunt facillime jungi *onere vecturæ* et *asperæ viæ*, proprio scilicet et metaphorico sensu tam vocis *onus*, quam participii *fatigati*. Vel junxit Auctor rursus duos casus uni participio, ut vidimus lib. ii. p. 23. Nam *fatigatur* construxit æque cum secundo ac quarto casu, ut lib. ii. p. 42. 'cædis fatigatum.' h. lib. p. 66. 'postumæ spei fatigatum.' Uti et alia participia, de quibus supra, et lib. viii. p. 153. 'Morum improbatas.' Sed eo recurrere hic non est opus. Oud.

Onere vecturæ, simul et asperæ viæ toti fatigati] Livius lib. LIV. 'Longo itinere fatigatum, et onere fessum.' *Viæ fatigati*, κεκοπιακότες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας.' Joh. 4. 6. *Pric.*

Desideratis] Manusc. Fulv. *desertis*. Sciopp. in Symb. Ita quoque Reg. Fux. Oxon. Guelf. sec. Pal. D'Orv. sed male, nisi fingendum hinc *defecti* s. pro *scilicet*. At vulgatum est optimæ notæ, et a re militari desumptum: ubi *desiderati* dicuntur milites, in prælio vel aliis casibus cæsi. Hic autem D'Orv. Ms. pagina elapsa vel excisa est mutilus usque ad voces: *Nec enim, ut reor. Oud.*

Poculis aureis memoria] Asconius Verr. III. de Græcis: 'Toties merum libant, quoties et Deos et caros suos nominatim vocant.' *Pric.*

Vino mero libant] Alludit ad morem, quo ad sepulcra defunctorum libabant Veteres: ut lib. VIII. 'Ad ego sepulcrum mei Lepolemi tuo luminum cruore libabo.' Lucian. de Luctu: 'Ἡ τὶ ὑμῖν δύναται τὸν ἄκρατον ἐπιχεῖν, ἢ νομίζετε καταστᾶξιν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς, &c. Virgilius Æneidos III. 'Ante urbem in luco falsi Simoëntis ad undam Libabat cineri Andromache, manesque vocabat.' *Colv.*

Etenim nobis, &c.] Bene Gruterus, *At enim: et* ita Oxon. Ms. *Pric.*

Sine ulla mensura] Οὐκ ἐκ μέτρου. Joh. III. 24. Glossæ: 'Κατακόπως, Saturatim, affatim.' *Idem.*

Tanta copia et quidem solus potitus, &c.] Lib. VIII. 'Cave ne solus exedat tam bellum, &c. pullulum:' ubi dicta confer. *Idem.*

PAG. 79 *Saliars se cænasse cænās*] Salmas. in Epist. LXXX. ad Gronov. scribit in veteribus libris fere omnibus legi: *saliens se cænasse cred.* Et certe in Pithæano est, *saliens se cænā cred.* in Regio. Fux. et Palat. est, *saliens se cænasse cred.* At in Flor. sec. aliis *cænasse cred.* Guelf. pr. *saliens se cænasse cred.* in Oxon. *saliens se cænasse cr.* A Guelf. sec. abest

quoque *cænās*. In Par. *saliens se cæn. cænās cr.* Excidit se ex Beroaldi Edit. Salmasius verò corrigit, *saliens se cænasse cred.* summis laudibus eam emendationem efferente Gronovio t. II. Epist. Syll. Burm. p. 289. Libri margini adscripsit quoque, *saliens esse cænā cred.* Mihi vero, qui sæpius hunc locum consideravi, quia *saliens, saliares cænās c.* optime defendi possunt, visum est tandem, Auctorem dedisse *saliens se cænasse*, librariorum vero, quia credebant deesse nomen substantivum, addidisse *cænās*, alios etiam non cepisse vocem *saliens*, hinc vel corrupte exarasse vel in *saliens* mutasse; præsertim, quia id derivatum, uti Horatio, Ausonio, Festo, aliis sæpe, ita Nostro adhibetur. L. VII. p. 139. 'Inde nobis epulas saliares comparaturus.' L. IX. p. 192. 'Cænās saliares comparat.' At rectum est et adjectivum *saliens*, ut apud Horat. I. 1. 36. IV. 1. 'Morem in salium.' Festo 'salia virgines sunt saliares.' Nec raro vox *cænā* omittitur, ut in 'adventitia,' 'recta.' Vide Comm. ad Sueton. Aug. c. 74. Vespas. c. 19. Nec opus est, ut verbo *cænasse* addatur primitivum *cænās*, quando additur casus quartus. Nam et initio lib. IX. Auctor ait: 'sacrificales epulas cænabat:' et I. X. p. 219. 'cænarem asperrimum fœnum.' Sicuti et Græco δειπνεῖν τὰ ἐπιπνικία, ἀλλότρια, ἄριστον, &c. adduntur. *Oud.* *Saliens se cænasse cænās crederet*] Oxon. *Saliens se cænasse crederet*: quomodo et Florent. *Pric.*

Quamquam alias hordeum tunsum minutatim, et diutina resectione virulentum semper cserim] Locus hic varie vexatus, et nondum sanitati restitutus, immo ab interpretum nemine; si summum excipias Salmasium, intellectus, diu me torsit, antequam mihi visus sum verum sensum veramque scripturam deprehendisse. Nec dubito, quin Auctoris vera mens fuerit, adpositum sibi recens hordeum non

placuisse; quia illud numquam ederat, licet tunsum, coctum, et jurulentum seu ptisanam, cum fuerat homo, sæpissime sumsisset, et ideo, visis panum reliquiis, illas avide appetiisse. Hoc posito, sic lego locum: *Ego vero nunquam alias hordeo cibatus, tunsum ni minutatim, et diutina coquitatione jurulentum semper essem, rim. &c.* Vel, *e. v. quum nunquam alias hordeum, nisi t. &c.* claro et facillimo sensu, et e Mssorum vestigiis expresso. Quare nunc singula videamus. *Nunquam alias hordeo cibatus* præter Florent. et Fux. habent quoque Regius, Oxon. Palat. Guelferb. et placuit Salmasio Epist. lxxx. Sic l. ix. p. 184. 'otiosum certe cibatum iri.' In Apol. pag. 448. 'scrupulosius cibatur.' Nec admodum refragor. Quia tamen in altero Flor. est quidem *numquam*, sed *hordeum tuns.* et reliqui Codd. cum Vett. Edd. dant, *quamquam a. hordeum t.* putavi potius, *cibatus* esse additamentum librarii, qui credebatur esse verbum quo regeretur *τὸ hordeum*, ignarus illud esse *τὸ essem*: ut mox videbimus; legendumque opinor, *quum nunquam alias hordeum, ni vel nisi, &c.* periodo mollius fluente. Illa enim vocula *ni* procul dubio excidit ob litteras *m* in *hordeum* vel *tunsum min.* Sicut et ipsum participium *tunsum* corruptum erat in *sun* in Flor. altero, Fux. Reg. Oxon. Pal. Guelferbytanis; unde Salmasius effinxit cum *minutatim*. Verum participium *minutatim* apud neminem, quod scio, occurrit, sed adverbium *minutatim* optimi quique auctores adhibuerunt. Vide Glandorp. et Davis. ad Hirt. B. Afric. c. 3. 79. Prudent. *περὶ στερφαν.* c. 11. 114. 'Scissa minutatim frustra.' Gell. l. xvii. c. 8. 'Cucurbitæ minnatim cæsæ.' Immo Appuleius ipse in Apol. p. 505. Ed. Flor. 'minutatim ex tabellis compacta crassitudine.' Verbo *tundi* usus est Auctor sæpissime, ut 'tunsis uberibus' lib. vii. p. 151. ac passim alii. Vide ad Virg.

G. iv. 266. Nec secus Mss. Vitruviani l. ii. c. 5. vii. 1. 'testæ tunsæ.' L. vii. c. 3. 'arundines tunsæ.' Vulgo *tusæ*. Sequentia pessime corrumpit Beroaldus, dum pro *cogitatione jurulentum* reposuit *refectione virulentum*, seu venenatum et ingratum. Nihilominus *refectione* expressere quoque Col. Bas. Elmenh. aliique: quin et in aliquot reperitur Mss. ut Guelferbytanis, Palat. At *refectione* ex conjectura Lipsii, qui ad marginem adlevit quoque *refartione*, receperunt Colv. Vulc. Scriv. Malebam tunc *recoctione*, cum L. Latinio. Sed cum in Mss. Bert. Flor. Pith. pr. Fux. et Edd. primis, item Vicent. Juntinis, et Aldi sit scriptum editumque *cogitatione*, patet tunc non *agitatione*, quod et Beroaldi est commentum, aut *aquatione* cum Schickerado corrigendum, sed, ut dixi, cum Salmasio Ep. 80. et Gronovio tom. ii. Syll. Epist. p. 289. *coquitatione* seu concoctione, a Plautino *coquito*, vel, si vis, *coagitatione*. Unde simul liquet, *jurulentum* unice verum esse, uti exaratur in Fux. Florent. aliisque, item in variis Lectionibus Beroaldi, ac bene reposuere Soping. Wow. Elmenh. &c. cum Salmasio aliisque. Vide me ad l. ii. p. 25. 'embammatum pastu jurulenta.' Intelligit enim *ptisanæ* ex hordeo tunso cremorem, seu *ptisanarium*, frequenter nunc quoque a nobis sumi solitum. Vide Lexica. Tandem sequitur *eserim*, quod, exceptis Florentinis, exhibent Mss. et Edd. Vett. ac recentiores cum Salmasio, præter Ed. Merc. Wow. Pric. Floridi, in quibus est *ederim*: quomodo mutasse videntur illi, quia *edo* in præterito non facit *esi*, sed *edi*, uti liquet ex præteritis compositorum 'abedit,' 'adedit,' 'comedit.' In Oxon. *exerim*. Guelf. pr. *egererim*. Sed Florentinarum membranarum scriptura esse unice docet legendum, ut emendavi, *essem*, contracte pro *edissem*, quod haud intellectum librariis. Omissa linea su-

per ē, fit esse, ese, et addita seq. syllaba *rim* fecerunt *eserim*. Sed *essem* l. xi. p. 256. 'Neque ullum animal essem.' Valer. Max. l. iv. 3. Ex. Ext. 4. 'Si Dionysium adulare velles, ista non esses.' Hygin. F. 139. 'Ut esset, quod illa peperisset:' ubi vide: et l. ii. Myth. c. 15. 'Renascentia jecinora exesset.' Passim est, esse, *estur*, et similia sunt nota. Vide Serv. ad Virg. *Æn.* iv. 66. Posset etiam legi *esim* pro *ederim*. Oud. *Ego vero, quanquam alias ordeum tunsium minutatim, &c.*] Florent. et Oxon. Mss. *Ego vero nunquam alias ordeo cibatus sum minutatim, &c.* Corruptum locum agnosco, ad tempus tamen impunem dimitto. *Pric. Cogitatione*] Emenda *agitatione* vel *refectione*. Beroald. *Virulentum*] Significare volens hordei cibatum sibi asino parum gratum fuisse, dixit *virulentum*, quasi ingratum, injucundique saporis, imo quasi venenatum. 'Virus' enim venenum est: unde *virulentum* ductum nomen, quod proprium est serpentium, ut virulenti dicantur, quasi venenati. A. Gellius tradit, Marsis hominibus ingentum esse ut serpentum *virulentorum* domitores sint. Idem orationem *Æschinis virulentam* appellat, criminisam, et quasi veneni plenam, ac maledicentiae: atra enim hominum maledicorum ceu serpentium lingua vibrat, ut inquit Plin. Non placet ut hoc in loco legas *jurulentum*, tanquam jure madens. Virus Plinio ponitur modo pro aspero odore, modo pro acerbis sapore, modo pro vigenali. *Id.*

Panis reliquiae] Reg. Fux. *panum*. Roald. Sic etiam Reg. et Oxon. haud male. p. 68. 'Estur ac potatur panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis.' Lib. x. p. 219. 'Pistor qui panes concinnabat.' Ac sic in eadem hac re Lucian. t. ii. p. 588. *Τῶν ἐνδον ἔστων ἡσθίων*. Et passim alii. *Reliquium* est in Fux. Regio, substantive. Vide ad Phædri F. 81. Oud. *Rimatus angulum quo panis reliquiae, &c.*]

'Neque enim tam stultus eram, tamque vere asinus, ut, dulcissimō illo cibo relicto, asperrimum fœnum cœnarem.' Infra lib. x. *Pric. Quo panis reliquiae, &c.*] Plutarchus vi. 8. Sympos. *Οὐκ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ κτήνη μάλιστα πάντων ἐδωδίμων ἀναρβάνυσσιν ἄρτος*. *Idem*.

Fauces d. fame saucias] Gruterus lib. i. Susp. cap. 5. tentavit reponere *fatuas*. Perperam omnino; nec Auctoris menti convenienter. *Sauciae* sunt fauces *fame*, quæ illa sunt læsæ. Sicut *saucia* dicitur omnis res sive animata sive inanima, quæ quocunque modo aliquid pristini vigoris vel salutis amisit, quasi vulnere quodam adfecta. Sic 'sancius fatigationis' lib. ii. p. 30. Immo 'sancius' pro 'famelico,' uti hic, clare est apud Sil. Ital. lib. xv. 789. 'Cum procul in fluctu piscem male saucia vidit, Æstuat,' &c. ad cujus loci illustrationem Barthius lib. ix. Advers. c. 17. hunc locum debuerat excitasse, non vero lib. viii. p. 169. 'Tunc præco diruptis faucibus et rauca voce saucius.' Nec enim præcones sunt famelici. Dein *araneantes* Guelf. pr. Oud. *Fauces araneantes, &c.*] In quas jamdiu cibus non intraverat, et ob id situ obductas: sic 'labra incana situ' Ovidius dicit: et Catullus: 'Plenus sacculus est aranearum.' Parasitus Plautinus: 'Venter gutturque residet esuriales ferias.' *Pric.*

Nocte promota latrones expergiti, &c.] Horatius: 'Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones.' *Promota nocte*, ut apud Paulum, *ἡ νύξ προέκοψεν*. Supra hoc lib. 'Provecta vespera.' *Idem*.

Partim gladiis armati, in Lemures reformat c. g. s. proripiunt] *Reformati* edidit Vulcan. et in *Lem. reformati*, ut habet margo Guelferb. sec. Wow. et *Pric. partim in Lem. reformati* Elmenh. Scriv. et Flor. *Reformati* bene videtur esse in Florent. et Pitheæano. Sed in ceteris Mss. et Edd. *reformant*,

sine τοῖς partim vel et. Immo τὰ in *Lem. reformat* non invenias quoque in Reg. Fux. Oxon. et Par. Guelf. pr. et sec. a m. pr. ac forsā a Monachis intrusa sunt. Si legas *se reformat*, deest omnino copula. Quidquid sit, certe non opus est repetitione τοῦ partim. Ejus adverbii semel positi exempla vide ad Hirt. B. Alex. c. 29. 'Dispersi vada fluminis quærentes, partim dem. ripis,' &c. Flor. lib. II. c. 20. § 4. 'Urbes regibus parere consuetas, partim facile sollicitat; paucas,' &c. Vide et ad I. VII. p. 141. Stewech. ad lib. XI. p. 255. Similia de 'alius,' 'nonnumquam,' vide ad p. 72. Alioquin posset videri hic omisum esse alii. Sic lib. IX. p. 182. 'Viam partim fluidam, alibi lubricam.' Flor. n. 14. 'Partim a Dione, alias sibimet.' De Deo Socr. pag. 286. Ed. Colv. 'partim visum, alios intellectu.' Dein *nec tamen me Fux. et mensam dec. Pith. Oud. In Lemures reformati*] Non solum a Palat. Cod. sed et Oxoniensi absunt. *Pric.*

Ventri tam profundo serviens] Caper Grammaticus: 'In profundum vel in arcam nummi conduntur.' In profundum, hoc est, in ventrem. Joculariter apud Plautum parasitus Captivis: 'Profundum vendis tu quidem, haud fundum mihi.' Infra lib. VII. 'Insatiabilem profundumque ventrem semper esitando distendit.' Colv. *Jam ferme tertium qualum rumigabam*] 'Et inattenuata manebat Sic quoque dira fames.' In vet. Onomast. 'Qualus, κάλαθος.' Ms. Fulvii non *ferme*, sed *farinæ* legit. Priorem voculam ut non ausim quidem hoc loco exturbandam dicere, ita certus sum simillimæ sibi vocis locum eam apud Ammianum occupasse: et ex erecto sensum evanidum defectumque effecisse. Nec inutile fuerit adhuc aliqua juvare Scriptorem et a se conspicuum, doctorumque Virorum curis jam sæpe elimatum. Habemus lib. XXVI.

Delph. et Var. Clas.

hæc verba de Procopio: 'Et quia se quæri industria didicerat magna, &c. ad abdita longiusque remota recessit. Cumque a Joviano exploratius indagari latibula sua sentiret, et formæ vitæ jam fuisset pertæsum, &c. postremæ necessitatis impulsu deviis itineribus ad Chalcedonium agrum pervenit.' 'Formam vitæ' scio et Tacitum dixisse Annal. I. 'Formam vitæ iniit, quam postea celebrem miseriæ temporum, &c. fecerunt.' et Prudentium, 'Libertas laxior deviis Concessa est homini, formam cui flectere vitæ Atque voluntatis licitum est.' Constanter tamen in Ammiano *ferinæ vitæ* reposuerim. Androdis v. 14. A. Gellii: 'Triennium ego et leo in eadem specu eodemque victu viximus, &c. sed ubi me vitæ illius ferinæ jam pertæsum est, leone in venatum profecto, reliqui specum,' &c. Polybius, si memini, apud Suidam, voce ἐφεδρα. Μεσολαβηθείς, &c. ὑπ' ἐχθρῶν ὑπερκειμένων καὶ ἐφέδρων, εἰς τὸ ἄντρον εἰσκριθείς, ἐπίπονον καὶ θηριώδη βίον συνεστήσατο. Ita clamat etiam apud Ammianum legendum vei vox *latibula*: at (quæ vix hæcenus eruditis animadversa) perpetua ejus imitandi Gellium consuetudo certissime evincit. Cicero I. de Invent. 'Cum in agris homines passim bestiarum more vagabantur, et sibi ritu ferino vitam propagabant.' Hieronymus XXIV. Epist. 'Qui sibi, &c. ritu ferino victum quærebant.' Curtius lib. III. 'Delituisse inter angustias et saltus, ritu ignobilium ferarum.' 'Vitam Degere more feræ' Virgilianum est. *Pric.*

Huic me operi attentum] Perperam recentiores Colvio editores ejus conjecturam, a Groslotio margini itidem adlitam, cum ipso in contextum receperunt contra Mss. O. etiam Florent. et Edd. priores, atque frequentem Appuleii stylum. Immo quatuor vel quinque locis *attonitum* malo exemplo mutari a Scioppio et Wowerio,

Apul.

6 R

(melius Colvium nominasset) jam monuit Heinsius ad Valer. Flacc. lib. vii. vs. 114. Sic lib. iv. p. 72. 'In prospectu adtonitum.' Adde Pricæum ad l. x. in f. 'spectaculo adtonita:' ad l. xi. p. 252. 'in proven-tum prosperiorem adtonitum:' quibus locis idem ausi sunt Colv. Sciopp. Brant. alii. Val. Flacc. vii. 191. 'Ad-tonitos Ææa in mœnia vultus Speque metumque tenens.' Oud. *Huic me operi attentum clara lux oppressit*] Livius lib. ix. 'Plenos crapulæ eos lux oppressit.' Cicero in de Amicitia: 'Quoties illum lux aliquid noctu describere ingressum, quoties non oppressit cum cœpisset mane!' Pric.

Tandem denique] Fux. Oxon. Palat. Ed. Junt. post. *Tandem itaque*. Male. Lib. ii. p. 30. 'Tandem denique devorato pudore.' Lib. iii. pag. 57. 'Tandem denique reversus ad sensum præsentis.' Lib. x. p. 220. 'Tandem denique rupta verecundia:' ubi vide Pric. Voss. de Constr. cap. 69. Scheff. ad Justin. lib. xxxv. cap. 1. 'Denique ad postremum.' Alia vide ad Suet. Cæs. cap. 4. 'Initio statim.' Misc. Obs. v. viii. p. 62. Oud.

Asinali verecundia] Guelf. pr. *asinal*. Ed. Bas. pr. *asinina*. Scriv. *asinuli*. Credo mutasse eos, quia *asinalis* nusquam alibi reperitur. Sed tunc plurima forent mutanda, ut paullo ante 'rumigabam,' mox 'matronatus.' Immo nec *asinulus* est *asini* diminutivum, sed *asellus*. At plus semel *asininus* apud Nostrum. *Idem*. *Verecundia ductus, ægerrime tamen digrediens, &c.*] 'Ite domum pasti, si quis pudor, ite juvenci.' Pric.

Sitim lenio] Ridicule probat Brantius novam verbi formam *levitio*, *cupitio*, pro *levo*, *cupio*. Potius faveret iis, qui hinc fingerent *levigo* pro *levo*; de quo supra. *Levo* edidere Vulcan. cum Bas. sec. Elmenh. Scriv. sed *lenio* servant Mss. quantum scio, omnes, (*leniam* Guelf. pr.) et Edd. primæ Rom. ac Vicent. cum Beroald. et

ceteris, cujus bona glossa est *levo*. Lib. vi. p. 111. 'vires fessas lenire.' Sic 'lenire' et 'levare dolores.' Vide ad Ovid. lib. xiii. Met. 317. Passim 'lenire' et 'levare curas.' Oud. *Levitio*] Purior lectio est *levo*, vel *lenio*, pro eo quod est, mulceo et sedo. Asinis, auctore Plin. aquarum tædium maxime est: ideoque asinæ fætæ per ignes ad fœtus tendunt: at si rivus minimus intersit, horrent, ita ut pedes omnino caveant tingere, nec nisi assuetos potant fontes, et quamvis sitiant, tamen si mutantur aquæ, ut bibant cogendæ sunt, exonerandave. Beroald.

Remeant] Nugantur suaviter viri docti. Typothetarum culpa in Ed. Vicent. est *remaneant*, et hinc in marg. Ed. Bas. sed in Mss. O. et ceteris editis *remeant* bene. *Nec mora*, cum jungit Noster semper Indicativo modo. Adi ad p. 69. 'Nec mora, cum noctis initio præstolamur.' Posset etiam legi, *Nec mora: Et latrones, &c.* de qua copulæ vi dixi alibi. Nam in Pith. legitur, *nec mora est latr.* *Remeare* est verbum ei frequentissimum. Vide ibid. 'castra repetivimus et octo pedibus auctiores remeavimus.' Lib. vii. init. 'castra nostra remeastis:' ut Virg. Æn. xi. 793. 'patrias remeabo inglorias urbes.' Ger. tamen Vossius oræ libri adleverat *remanant*. De Festi et Ennii locis ibi vide et Barth. l. xxxviii. Advers. c. 11. Oud.

Vilem laciniam] Cyprianus in de Christi nativ. 'Panniculi pro purpura, pro bysso in ornatu regio laciniae congeruntur.' Gloss. Isidori: 'Laciniosum, paunosum, lacerum.' Pric.

Sed tantum gladiis, totis manibus, i. factionis s. c. viribus, unicam virginem, &c. advehabant] Sicco pede hunc locum transiliunt interpretes. Mihi nequaquam sannus videtur. Quid enim quæso est, *gladiis manibus viribus advehere virginem*? Nec juvat, quod vir

doctus ad marg. Ed. Junt. adlevit, totis gladiis. Vitium latere puto in *unicam*, ac leg. *cinctam*; ne scilicet aufugeret, vel e suis manibus rursus eriperetur. Vel potius censeo participium illud aut simile excidisse ob similitudinem literarum vocum *cunctis* et *unicam*. Egrege tum procedit sententia: quod nemo non videt. In Oxon. est *factioni*. Oud.

Filo liberali] Stulte in Flor. Pal. Guelf. utroque exaratur *filio*, in Oxon. *filiam* a m. pr. Sed *liberalem*, quod et ostentant illi Codd. item Pith. Fux. Regius, et Edd. primæ, ut Rom. Vic. Ven. cum Junt. pr. non adeo ineptum est. Æque enim dici potest quis 'liberalis facie,' 'forma,' 'filo,' ac 'liberali f.' &c. Res eodem redit. *Id.*

Summatem ejus regionis] Oxon. *summatum*, Ed. Bas. pr. *summan*. Sed Plant. Cist. i. 1. 27. 'summates matronas.' Nostro lib. xi. init. 'summatem Deam:' ac sæpius eo libro. Sed recte *ejus*, quæ vocula præcedit, et hic plane supervacua est, abest a Fux. Regio, Palat. Pith. Guelferb. utroque, Edd. Beroaldi, Junt. utraque, et Aldi; quare delevi. Tum *religionis* Pith. Oxon. Palat. Guelf. ut sæpiissime erratur. *Idem*.

Verbis quæ dolebat minora f.] Sive verbis minuentes caussas, ob quas dolebat. Adi Pricæum. In Edd. Vicent. Junt. pr. et marg. Ed. Bas. pr. est *verberaque*, q. d. In Reg. Fux. Pith. Guelf. sec. Bert. Edd. Rom. Ber. Junt. post. Ald. Colin. Bas. pr. *verbisque*, quæ d. Fux. *dolebunt*. *Idem*. *Verbis quæ dolebat minora facientes*] *Δύπην γὰρ εἵνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος*. Et, *Ψυχῆς νοσοῦσης ἐστὶ φάρμακον λόγος*. Infra lib. viii. 'Verbis palantibus doloris stimulum obtundere.' *Pric.*

Salutis et pudiciæ] *Of your life, and of your honour*. *Idem*.

Brevem patientiam nostro compendio tribue] Lib. vii. ille: 'Ego arbitror latrones, &c. nihil anteferre lucro suo debere.' *Idem*.

Quos ad istam sectam necessitas paupertatis adegit] Cyprianus Lxi. Epist. de histrione: 'Quod si penuriam et necessitatem paupertatis obtendit,' &c. Terent. Phorm. v. 1. 'Quod ut facerem, egestas me impulit.' Donatus: 'Venialis status.' Servius ad Æneid. iii. de Achæmenide: 'Utitur veniali statu per excusationem paupertatis.' Sirachides xxvii. 1. 'Propter inopiam multi deliquerant.' Ita vivitur, at (quod de meretrice Jurisconsultus) 'Non est ignoscendum ei, qui paupertatis obtentu vitam turpem agit.' I. XLIII. § 4. de ritu nupt. Et nota hic inprimis *necessitatis* vocem. Apud Suidam: 'Ἀνδρὶ πεινῶντι κλέπτειν ἔστ' ἀναγκαίως ἔχειν. Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τι ποιοῦντων. Heliodorus lib. i. de Thyami latronum Duce: *Γένος τε ὕντα τῶν ἐπὶ δόξης, καὶ πρὸς ἀνάγκης παρόντα βίον ἐλόμενος*. Donatus ad i. 1. Andr. 'In conditione turpissimi nominis, multum sumitur excusatio voluntatis.' *Idem*.

PAG. 80 *Sine mora parabunt scilicet idoneam sanguinis sui redemptionem*] Tatianus ex Justino Martyre: 'Ἐκείνοισ (λησταῖς) ἔθος ἐστὶ ζῶντα τινας, εἴτα τοὺς αὐτοὺς μισθοῦ τοῖς οἰκείοις ἀποκαθιστᾶν. Quintilianus v. Declam. 'Piraticæ feritatis ingenium est, in captivorum taxatione solos redimentes æstimare.' *Idem* vi. 'Non tenuissent' (latrones) 'juvenem, nisi redempturos parentes talem filium credidissent.' *Ibidem* ix. ille: 'Literas de redemptione scripsi patri (Deos testor) soli: qui enim sentire viderer de parentis affectu, si hoc incolumi redemptionem ab alio petivissem?' Homerus Iliad. de Chryse Briseidis captivæ patre: 'Ἦλθε θεὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν, Λυσόμενός τε θυγάτρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα. Philo lib. 'Ὅτι πᾶς ὁ σπουδ. Πατέρες υἱῶν τιμὰς κατέθησαν, καὶ υἱοὶ πολλάκις πατέρων, ἢ κατὰ ληστείας ἀπαχθέντων, ἢ κατὰ πόλεμον αἰχμαλώτων γενομένων. Hinc illud (congrue) de Barbaris

VIII. 3. apud Philostratum: 'Ἐπιχώριον αὐτοῖς καὶ τοὺς αὐτῶν ἀποδίδοσθαι, καὶ ἀνδραποδισθέντων μὴ ἐπιστρέφεισθαι. Cupidi hic non est quod infra XI. 'cupienti voluntate præditi,' sed 'avarī.' In vet. Onomast. 'Cupidus, πλεονεκτικός.' Ita optime I Tim. VI. 10. Interpres vetus 'φιλαργυρίαν cupiditatem' vertit: quod tamen Bezæ eruditioni non potuit satisfacere. Isidorus X. 'Cupidus, a cupiendo multum, &c. vocatus.' Sanguis metonymice, ut X. 'Necessarium sui sanguinis munus aggreditur:' id est, sororis: et V. de sororibus Psyches, 'Inimicus sanguis.' Hieronymus in Marcellæ Epitaph. 'Cum illa diligeret suum sanguinem,' &c. Tacit. Annal. IV. 'Precatus, &c. ne secus quam suum sanguinem foveret ac tolleretur.' Virgil. II. 'Aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus:' ubi Servius: 'Quasi bis sanguinem fuderit Priami: quia et filium ejus occidit.' Valer. Max. V. 9. de Hortensio, etsi improbum, hæredem filiam instituente: 'Honorem sanguini reliquit.' Tibullus: 'Quicquid agit, sanguis est tamen illa tuus.' Apud Quintilianum Declam. XVIII. uxor de filio loquens ad maritum suum: 'Viscera de tuis concepta vitalibus, sanguinem qui de tua fluxit anima.' Pro scilicet, et hic et alibi Colvius *ilicet* reponebat: male hoc nomine meritis de Auctore nostro, qui voluit Græcum δηλαδὴ exprimere: sic VII. 'Quin potius effaris ubi puerum ejusdem agasonem, necatum scilicet, occularis?' et alibi in his libris. *Idem*.

His et his similibus blatteratis] Sic Mss. Florentini. *Elmenh.* Vulgo scilicet alterum *his* aberat. Sed Florentinis suffragantur Bert. Reg. Fux. Pith. Guelf. uterque, Oxon. Pal. Edd. Vicent. Juntinæ, Aldi, et m. Bas. pr. in qua, uti et Beroaldi, modo *his similibus*. Male Ed. Scriv. *his et iis sim.* non recte. Variat tamen hæc Auctor. lib. IX. pag. 185. 'Has et alias simi-

les affanias frustra oblaterantes?' ubi *alias* abest a nonnullis. Lib. X. pag. 220. 'His et similibus altercati conviciis.' At lib. VIII. p. 171. 'Hæc et hujuscemodi mutuo blaterantes.' Perperam vero vulgo ubivis in Appuleio editur *blatterare* per duo *ll*, cum *bla* sit syllaba brevis Horatio. Vide Vossium de Art. Gramm. lib. I. 43. II. 38. *Oud.* *His et similibus blatteratis, &c.*] Lib. IX. 'Has et similes affanias frustra adblatterantes,' &c. et VIII. 'Hæc, et hujuscemodi mutuo blatterantes,' &c. Oxon. et Florent. *His, et his similibus, &c.* quod et rectum puto. *Pric.*

Nequicquam dolor sedatur puellæ] 'Mæstum me, atque etiam tum trepidum, variis solabatur affatibus: nec tamen indignationem injuriæ, quæ inhæserat altius meo pectori, permulcere quivit.' Supra lib. III. *Idem*.

Quidni? quæ] Ita aliquoties Noster. Vide Indicem Floridi. Et reposuit Delr. in Solino cap. 29. *Quidni? qui*, pro *denique*, ut legi debet. At Ed. Scriverii habet, *quippini quæ*. Non intercedo, si e Mss. sit petitum. Sæpe est apud Plautum, ut vel Index Parei evincit. Sic lib. IX. p. 195. 'Quippini? destinata alii.' Exsulat etiam vulgo in Flor. N. VII. 'Quippini? solus eam,' &c. ubi vide Stewech. et restitue item initio de Deo Socratis: 'Utra, quippini? harum vera sententia est.' *Oud.*

Inter genua sua deposito capite, sine modo flebat] Horatius: 'Rufus posito capite, ut si Filius immaturus obisset, flere,' &c. In Tabula Cebetis: 'Ἡ τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται Τιμωρία· ἥ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, Λύπη. *Pric.*

Blando quantum posset solaretur alloquio] Servius ad Eclog. IX. 'Solatium infelicius esse consuevit.' Terent. Adelph. 'Et istam quod' (id est, quoad) 'potes Fac consolare.' Servius ad Æneid. X. 'Est alloqui, consolari.' Catullus: 'Qua solutus

es allocutione?' Scriptor Sapient. viii. 9. *παραινέσεις φροντίδων*. ubi Vetus, *allocutio*: sic Seneca in Troadiibus 'in luctu alloqui' dixit. Onomast. vetus doctissimum: 'Alloquor, εὐασμενίζω.' *Idem*.

Ab inceptis fletibus avocari] Οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι. Vide ad Matth. ii. 18. adnotata. *Idem*.

Altius ejulans sese] *Altius* significat, imo de pectore, profundiore gemitu. pag. hac: 'sic adspirans altius.' p. 84. 'fremens altius.' Lib. ii. pag. 40. 'altius ingemiscens.' Lib. vi. 'suspirant altius.' Lib. viii. 'altius miserantes.' Alibi: 'altius quiribat.' Adi etiam notata ad lib. iv. pag. 66. 'altioris vindictæ:' et ad f. lib. viii. pag. 175. 'altius metuens.' Virg. Æn. x. 813. 'altius iræ Surgunt ductori.' Sil. It. lib. vi. 415. 'Hic alto juvenis gemitu lacrimisque coortis.' *Ond.* Sed *altius ejulans*, &c.] 'Haudquaquam alloquio mensura doloris Cedit, at exuperat magis, ægrescitque medendo.' Male autem ex Florentino Elmenhorstius, *auctius e*. Infra lib. viii. 'Infortunium domus herilis altius miserantes.' *Altius* hoc loco autem, quia eam consolabatur anicula. Apud Terentium: 'Quid consolare me?' ubi Donatus: 'Ut solet, in vero angore, ipsa consolatiōne ægrescit dolor.' *Pric*.

Adsiduus singultibus ilia quatiens] Val. Flacc. lib. iii. 'crebris quatiens singultibus ora.' Elmenh. *Mihi quoque lacrymas excussit*] Horatius: 'Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt Humani vultus.' Vide quæ ad Joh. xi. 33. adnotavimus. *Pric*.

An ego misera, tali domo, tanta familia, tam caris vernulis, tam sanctis parentibus desolata? &c.] Q. d. 'Cum mihi jam patriam antiquam spes nulla videndi, Nec dulces vernas, exoptatosque parentes.' Sirachidis xxxviii. 20. Latinus Interpres: 'In abductione permanet tristitia:' ubi optimus Expositorum Grotius: 'Ab-

ductione ab iis quibuscum vixeris.' Apud Catullum: 'Egone a mea remota hæc ferar in nemora domo? Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?' In Milite Plantino: 'Quidni ego fleam? Ubi pulcherrime egi ætatem, inde abeo.' Cicero exul ad Atticum: 'Possum oblivisci qui fuerim, non sentire qui sim?' Apud Plantum in Rudente illa: 'Hæc parentes haud mei scitis miseri, Me nunc miseram ita esse uti sum.' In Quintiliani Declam. Divitis filius piratarum captivus: 'Natura redit in extremis tristis præteritæ voluptatis recordatio: et mihi cum generis conscientia, cum fortunæ conscius aliquando fulgor, &c. domus, familia, amici, cæteraque nunquam videnda, in ultima mortis expectatione succurrerent,' &c. Sallustius apud Nonnium: 'Ac tum maxime, uti solet, extremis in rebus, sibi quisque carissimum domi recordari.' *Idem*.

Vernulis] Gloss. 'Οικογενής, ὑποκοριστικῶς: vernulæ.' *Idem*.

Parentibus desolata] Ut apud Euripidem illa, Μόνη, μονωθεῖσ' ἀπὸ πατρὸς καὶ μητέρος. Infra lib. x. 'Desolatam puellam, parentumque præsidio viduatam.' Juvenal. xi. 'Suspirat longo non visam tempore matrem:' ubi vetus Scholiastes, 'Quia diu abest a parentibus, tristis est.' Hieronymus in Epitaphio Paulæ: 'Inter hostium manus, et captivitatis duram necessitatem, nihil crudelius est, quam parentes a liberis separari.' *Idem*.

Inque isto saxeo carcere, &c.] Cujusmodi lib. vii. 'domum lapideam' dixit. Et recte *carcerem* vocat, etsi speluncam, eam: 'Est' enim 'carcer undecunque exire prohibemur.' Servius ad Æneid. i. Sic infra lib. v. 'carcerem beatum' habemus. *Idem*.

Sub incerta salutis] Verissima est Beroaldi emendatio *incerto*, confirmata, ut videtur, a Florent. membranis. Nequaquam enim jungi possunt *salutis et carnificinæ laniena*. Merito

igitur *incerto* receperunt Vulcan. Elmenh. Scriv. et Flor. ac multis probavit Pricæus. Vide et Vorst. Latin. merito susp. cap. 7. Hoc quoque restituendum videtur e Mss. Valerio Max. lib. vi. c. 8. § 1. 'Incertum Ptolemæo reddiderunt.' Vulgo, *Ptolemæum*. Ond. *Sub incerta salutis et carnificinæ laniena*] Paterculus lib. ii. 'In quam arcto salutis exitiique confinio fuerimus,' &c. Apud Senecam Controvers. iii. 5. 'Nihil est miserius, quam incertum inter vitam mortemque destitui:' ejusmodi Deuteron. xxviii. 68. statum descriptum vide. Recte autem Beroaldus monuit *incerto* legendum: sic vii. Declam. Quintilianus 'incertum accusationis.' viii. 'incertum orbitatis.' xiv. 'incertum interpretationis.' et xv. (ut heic Apuleius noster) 'salutis incertum.' In Cod. Theod. de Equ. curral. 'incertum contentionis:' apud veterem Bibliorum Interpretem 1 Tim. vi. 17. 'incertum divitiarum.' Scholiasten ad ii. Carm. Horat. 'incertum maris:' et infra hoc ipso libro, 'venerationis incertum.' Obiter corrigatur Zeno Veronensis Serm. de Continentia: 'At illa ægra fastidio novem mensium non bajulat pondus, sub incerta partu parientis de salute non gemit:' scribe, *sub incerto parturientis nascentisque de s. n. g.* Pric. *Sub incerta salutis*] Legere malim *sub incerto*, quasi in dubio salutis, in incerto. Beroald.

Inter tot ac tales latrones, &c. omnino vivere potero] Tacitus Annal. xiv. de Poppæa: 'Puella, &c. inter centuriones ac milites, præsagio malorum jam e vita exempta.' Apud Quintilianum vi. Declam. 'Cæci etiam litigare possunt, captivi nec vivere.' Pric.

Faucium tendore] In Fux. est *tudore*, i. e. *tundore*. Adde Guelf. sec. Oxon. a m. pr. et Palat. ac magis placet. Fauces enim in vehementi anhelitu, questu, et lamentatione quatiuntur et

tunduntur. Virgil. lib. v. Æn. 200. 'Tum creber anhelitus artus Aridaque ora quatit.' Clare Silius lib. iv. vs. 415. 'crebro Clamore obtusæ, crassoque a pulvere fauces.' Oud.

Oculos demisit ad soporem] Sic edidi obsecutus Pricæo, non *dimisit*. Propert. lib. ii. 22. 29. 'somno demissa recenti:' ubi prave Gujetus voluit *dim*. Val. Flacc. iii. 41. 'cadit inscia clavo Dextera, demittitque oculos.' Ibi consule Burmann. Est autem frequens hac in re, quippe naturæ conveniens, 'demittere oculos,' 'vultum,' 'caput,' &c. Vide Heins. ad Ovid. lib. vii. Met. 155. ubi et Nostri locum emendat. In Guelf. sec. Ed. Ald. *soporem*. Idem. *Animi dolore, &c. fatigata, marcentes oculos dimisit ad soporem*] Fuse ad Luc. 22. 45. in hac mentem dixi: porro *demisit*, non *dimisit* legendum. Propert. 'Somno demissa recenti.' Pric.

Jam commodum conniverat] Aldus, *conquiebat*. Elmenh. Sic etiam Edd. Vicent. Junt. Basil. sec. cum marg. Ed. Bas. pr. Guelf. pr. *commoverat*. Sed in Mss. et Edd. aliis, *conniverat* seu *coniverat*, sive oculis somno clausis *conquexerat* et caput inclinarat, ut ait Varro, apud Priscian. pag. 885. Vide Indicem. Lib. viii. p. 158. 'ut mœsta conniverat.' In Bert. *quieverat*. al. lib. x. p. 239. 'Nec dum satis conniveram:' ubi vide quoque, ut et Gell. lib. vi. c. 4. Voss. Anal. lib. iii. p. 97. Utrumque jungit lib. i. p. 8. 'circa tertiam vigiliam paululum conniveo. Commodum quieveram.' Et illic vide. Idque huic loco aptius. Nec enim modo connivisse oculis, sed plane quieverisse ac dormivisse, ex seqq. patet. Inepte vero in Pith. et Fux. Guelf. sec. pro *jam* est *an*: immo in Oxon. et Palat. est, *an commode*, melius Guelf. pr. ac c. Oud. *Jam commodum conniverat*] Id est, ut infra xi. 'Necdum satis conniverat:' sic supra l. i. 'Commodum quieveram.' Pric.

Cum repente lymphatico ritu somno recussa, &c.] Lib. VIII. 'Velut quodam tormento, inquieta quiete excussa, luctu redintegrato prolixum heu heu ejulat.' Apud Senecam Octavia: 'Tremor, et ingens excutit somnos pavor, Renovatque luctus et metus miseræ mihi.' Ovid. IV. Fast. 'Excuitur terrore quies.' Lucanus: 'Quos agit vesana quies, somnique furentes.' Virgilius: 'Excuitur somno:' ubi Servius: 'Ut appareat terroris esse, non satietatis.' Idem effectus enim terroris mala ex conscientia. Claudianus in Rufinum: 'Nec recipit somnos, et sæpe cubilibus amens Excuitur.' Chrysostomus Homil. 6. ad Antiochenos: *Δεδοικότες καὶ τρέμοντες, &c. καὶ ἐκ μέσων ὑπνῶν ἀναπηδῶντες ἀπὸ τῆς διηνεκοῦς ἀγωνίας.* Idem.

Verberare incipit] In sola Ed. Junt. post. vidi *incipit*. In ceteris Mss. et Edd. *incœpit*, vel *incipit*, uncis quoque inclusum a Scrivério. Et certe sæpe quidem Noster etiam ita Infinitivum ponit solum per Enallagen seu Ellipsin. Vide ad lib. II. p. 33. sed non præcedente conjunctiva particula. Pendent enim hæc a τοῖς 'Nec diu cum afflictare sese, &c. incœpit,' vel potius *incipit*, quod est in Guelf. pr. Sequitur enim tum Indicativus præsentis temporis. Adi ad lib. II. p. 69. 'Nec mora, cum præstolamur:' et ad lib. VIII. p. 155. 'Nec diu; et furens aper eum invadit:' quo loco varie hallucinantur. Huc etiam pertinet quodammodo ex Apol. pag. 442. Ed. Flor. 'Neque enim diu est, cum te mortes propinquorum hereditatibus fulserunt.' Oud. *Et pectus etiam palmis infestis tundere, et faciem illam luculentam verberare incipit]* Supra I. III. 'Percussit faciem suam manibus infestis.' Ovid. X. Metam. 'Pariterque sinum, pariterque capillos Rupit, et indignis percussit pectora palmis.' Seneca Troad. 'Vacat ad crebri verbera planctus Furibunda manus.' Vir-

gil. Ceiri: 'Incipit ad crebros insani pectoris ictus Ferre manum, assiduus mulcens præcordia palmis:' quo loco *mulcans* reposuerim. Juvenalis XIII. 'Nec pugnis cædere pectus Te veto, nec plana faciem contundere palma.' 'Faciem luculentam' supra etiam II. dixit. *Pric.*

Causas novi et instaurati mæroris requirenti, &c.] Seneca jam dicto loco: 'Quis te repens commovit afflictam metus?' Oxon. *doloris et mæroris requirenti.* Idem.

Heu, nunc certe, nunc maxime funditus perii] Apud Euripidem Helena: *Ὁλῶλα, φροῦδα τὰμὰ, κοῦδὲν εἰμ' ἔτι.* In Stichio Plautina: 'Nunc ego hercle perii plane, non obnoxie.' 'Perpetuo perire' Terentius plus semel vocat. Infra heic lib. V. 'Se nunc maxime prorsus periisse iterans.' Idem.

Laqueus aut gladius, aut certe præcipitium proculdubio capessendum est] Cum notaverim mihi elegantes aliquot Auctorum locos, in quibus tria hæc conjuncta occurrunt, eos ad aliorum sive usum, sive delectationem, libens oblata occasione ista in medium proferam. Horatius: 'Voles modo altis desilire turribus, Modo ense pectus Norico recludere: Frustraque vincla gutturi innectes tuo, Fastidiosa tristis ægrimonia.' Valer. Max. IX. 12. 'Ferrum acuant, &c. laqueos apprehendant, vastas altitudines circumspiciant.' Cornelia apud Lucanum IX. 'Nunquam veniemus ad enses, Aut laqueos, aut præcipientes per inania jactus.' Idem VIII. 'Aut mihi præcipientem nautæ permittite saltum, Aut laqueum collo, tortosque aptare rudentes, Aut aliquis Magno dignus comes exigit ensem.' Phædra apud Senecam: 'Decreta mors est, quaeritur fati genus. Laqueone vitam finiam, an ferro exigam? An missa præceps arce Palladia cadam?' Phyllis in Epistolis Ovidianis: 'Est sinus adductos modice curvatus in arcus, Ultima prærupta cornua mole rigent.

Hinc mihi suppositas immittere corpus in undas Mens fuit.' Et post: 'Sæpe cruenta Trajectam gladio morte perire juvat. Colla quoque, infidis quæ se nectenda lacertis Præbuerant, laqueis implicuisse juvat.' In Andria Terentiana: 'Occidi, Utinam esset mihi aliquid heic quo nunc me præcipitem darem:' ubi Donatus: 'Non dixit gladium aut laqueum, ne esset Tragicum.' Seneca vii. Controvers. 1. 'Hæc est conditio generis humani, quod nascimur uno modo, multis morimur. Laqueus, gladius, præceps locus, &c. mille aliæ mortes insidiantur miseræ huic animæ.' Plinius ii. 63. 'Ne lacerum corpus abrupta dispergerent, ne laquei torqueret pœna præpostera, &c. ne ferri cruciatus scinderet corpus.' Chrysostomus Homil. 66. ad Pop. Antioch. *Τοὺς βρόχους ἀνάπτοντας, καὶ τοὺς κατὰ κρημνῶν ἀφιέντας ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ξιφῶν ἑαυτοὺς ἀναρῶντας, οὐ σφόδρα οἰκτείρομεν.* Apud Quintilianum xv. Declam. 'Datum est remedium dolori, qui sæpe in laqueos, in præcipitia compulsi: qui cruciatus laborantis animæ vulneribus emisit.' Ibidem xi. 'Subtraham omne ferrum, incidam quoscunque strinxeris nexus, ab omni revocabo præcipitia:' et xviii. 'Si saucium palpitantemque jussisses adigere ferrum, premerem clausis vulneribus animam: si stringeres apertatos ad colla nexus, conarer abrupto desilire laqueo: si vero injiceres manum ad præcipitia properanti, flecterem in plana cursum.' Lampridius de Heliogabalo: 'Prædictum eidem erat a sacerdotibus Syris biethanatum se futurum: paraverat igitur funes blatta et serico et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitam finiret: paraverat et gladios aureos quibus se occideret, si aliqua vis urgeret, &c. fecerat et altissimam turrem, substratis aureis gemmatisque ante tabulis, ex qua se præcipitaret.' *Idem.*

Quid malum fletet? Recte quid cum Mss. jam correxerunt supra Stewech. et Gulielm. lib. iii. Veris. cap. 13. et edidit quoque Junt. post. Sed minus bene jungunt vulgo, *quid malum vel malum* in Ed. Colv. Per exclamationem quasi interjectam τὸ *malum* inseritur, ut ad marginem emendavit Groslotius. Vide Plant. et Terent. passim. Crebro etiam apud Cicero-nem, ut Lexica docent, et pro Rosc. Com. cap. ult. Gell. lib. xii. cap. 1. xiii. 12. xv. 31. Prave igitur Elmenhorst. ad lib. x. pag. 221. 'Quid, bonum! rideret familia,' citat quod *malum*. Idem illic olim erat error. *Oud.* Ad hæc anus subiratior, dicere cam sæviore jam vultu jubebat, *quid, malum, fletet?* Callimachus apud Suidam: *Τὶ δάκρυον εἶδον ἐγέλπει;* Hippolitus apud Senecam: 'Effare aperte quis gravet mentem dolor.' Afranius apud Nonnium: 'Quid isthuc est? quid fles? quid lacrymas? largitus proloquere.' Ait subiratior Appuleius. Servius ad vi. Eclog. 'Consolantis et hoc officium est, ut mœrentem stric-tim et objurget.' *Pric.*

Postl. pressæ quietis? In Oxon. est *pressim*. Guelf. pr. *pressem*. *Pricæus* capit pro *prementis*. Non ego credulus illi. 'Pressa quietes' est adstricta, compressa, et sic brevis. Sic passim 'pressa oratio,' 'vox,' 'sermo,' et similia: unde hæc vox quoque pro accurata, et ad rem attenta ponitur, ut lib. v. p. 91. 'observandum pressiore cautela.' p. 95. 'cogitationibus pressioribus instructæ.' Adde omnino Comment. ad Vell. lib. ii. cap. 129. 'pressius audit.' Fuit, cum interpreter per 'expressæ,' 'elisæ.' Sed malo prius. *Oud.*

PAG. 81 *Lament. licentiosas refricaret?* *Illicitas* est in Regio, Guelf. pr. et Par. atque ediderunt Wow. Elmenh. et Pric. Male, atque e glossa. Lib. v. p. 97. 'licentiosa cum temeritate.' p. 107. 'licentiosis et im-maturis amplexibus.' Lib. ix. pag. 199.

‘venditionis incertæ licentiosa fortuna.’ Conjecit aliquando Heinsius *elicitas, sollicitas*, sed delevit. Verum non ausim ego *damnare replicaret*, quod et habent Reg. Fux. Guelferbytani, Oxon. Par. In solis Flor. et Pith. est *refricaret*. Nec obstat, quod Cicero dixerit ‘refricare memoriam,’ ‘dolorem,’ &c. metaphora a diducta cicatrice sumta. Nam et idem dixit aliquoties ‘replicare memoriam temporum.’ Vide Nizolii thesaurum, et pro *repetere* hoc verbum amat Noster. pag. 76. ‘Vestigium suum replicat.’ Sed vide omnino plura ad lib. i. pag. 11. ‘Hæc identidem mecum replicabam.’ *Idem*. *Postliminio pressæ quietis lumentationes licentiosas refricaret*] Id est, *renovaret*. In Palat. et Oxon. Mss. *replicaret*. male. Onomast. vetus: ‘Refrico, ἀναθεῶ.’ Cicero in Familiaribus: ‘Ne refricem, &c. desiderium ac dolorem tuum.’ Vide Colvium. Pro *pressæ*, in dicto Oxon. Cod. *pressim* legitur: at rectum *pressæ* illud, id est, *prementis*: sic alibi ‘fletam,’ id est, ‘fentem mulierem’ dixit. ‘Prementis quietis,’ ut v. ‘exordio somni prementis.’ et supra hic, ‘Quo somnus obvius mortalium corda, &c. premit et invadit.’ *Pric.*

Jam facto] In solis Edd. Colv. et Merc. perperam est *facto* pro *faxo*, sine dubio per typothetarum errorem. Quare hoc tanti non erat, ut id de professo corrigendum monuerint Wow. et Sciopp. non modo, sed et diu post Heinsius ad Silium lib. xvii. vs. 236. ‘Faxo, vallata revocetur Scipio Roma.’ Agam pluribus de hac locutione lib. v. pag. 108. ‘Sed jam faxo te lusus hujus pœniteat.’ quibus locis patet, male hic in vulgatis ante Ed. Vulcanii exhiberi *exurare* pro *exurare*, quod bene exstat in Mss. et Ed. Junt. post. l. viii. p. 161. ‘Faxo sentias.’ *Oud.*

Consuere] ‘Apud Tortorem et Leonem nec preces nec lachrymæ valent.’ Narratio de Apollonio Tyan.

Elmenh. Lacrymis istis, quas parvipendere latrones consuevere, &c.] Apud Achillem Tatium tamen: *Δάκρυα καὶ ληστῆς αἰσχύνεται*, et Nicetam Choniastem in rebus Mannelis Commeni: *Καὶ κακόβεργος ὅστις δὴ παραίτητός ἐστι δάκρυσι, καὶ λιταῖς παρυνάγεται*. Sed ‘sententiæ’ (ut recte ad Virgilium Servius) ‘ad negotiorum qualitatem aptantur, nec semper generales sunt.’ Et nota, ‘lacrymas parvipendere.’ *Suidas*: *Κλαίειν ἑῶσι καταφρονῶσι, παρ’ οὐδὲν λογίζονται. Pric.*

Manuque ejus exosculata] *Ejus* abest ab Oxon. *deosculata* amplexus est Scriverius cum viro docto in Misc. Obs. v. ii. p. 392. ut sæpe Nostro. Vide ad h. l. p. 71. ‘gladium deosculatum.’ Et sic Mss. duo. L. xi. p. 242. ‘manum deosculabundus.’ Sed et alterum compositum non infrequens est Apuleio. Vide Indic. et lib. xi. p. 251. ‘Exosculatis vestigiis Deæ.’ *Oud.*

Parce mi parens] Bene hoc ad ventulam. *Hesychius*: *Μήτηρ, ἡ πρεσβυράτη πάση. Pric.*

Et durissimo casui meo, pietatis humanæ memor, subsiste] Apud Solinium filius Cræsi: ‘Parce patri meo Cyre, et te hominem esse vel ex casibus nostris discere.’ Apud Auctorem ad Herennium: ‘Fer mansuete fortunam: nos quoque fuimus beati: nosce te esse hominem.’ *Idem.*

Nec enim ut reor, &c. tibi miseratio exaruit] ‘Non tua sunt duro præcordia ferro vineta, nec in tenero stat tibi corde silex.’ *Lactantius* iii. 22. ‘Cum natura hominis imbecillior sit quam cæterorum animalium, quæ vel ad perferendam vim temporum, vel ad incursiones a suis corporibus arcendas naturalibus munimentis Providentia celestis armavit, homini quia nihil istorum datum est, accepit pro omnibus istis miserationis affectum.’ *Tacitus* *Annal.* iv. ‘Sunt molles in calamitatem mortalium animi.’ *Chrysostomus* ad I Tim. 3. *Ἐχει τὸ συμπαθὲς τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ταῖς τῶν ἐτέρων*

συμφοραῖς κατακλῶμεθα. Juvenalis: 'Mollissima corda Humano generi dare se Natura fatetur,' Scholiastes: 'Humanitatem et misericordiam Natura hominibus non negavit.' Exaruit, ut in Plauti Milite: 'Nec dum exarui ex rebus amœnis et voluptariis.' Ammianus lib. xxii. 'Nondumque apud eos penitus Musica exaruit.' *Idem*.

Speciosus adolescens] *Speciosum* heic non ad statum refero, ut in l. 100. de V. S. sed ad formæ venustatem: supra lib. iiii. apertius 'juvenem formæ speciosæ' dixit. Gloss. 'Speciosus, &c. εὐειδής.' *Idem*.

Quem filium publicum omnis sibi civitas coopt.] Nescio an verius sit, *quem filium publicum omnes sibi cooptavit*. Alia apud eundem ad eam formam dicta videntur: Libro quinto: 'Profundum calamitatis.' lib. xi. 'Lubricum virentis ætatlæ. Itidem apud M. Tullium: 'Commune Siciliæ,' quod nos redderemus communitatem, rempublicam Siciliæ. Ad conjecturam nostram facit Latinus Pacatus, qui in Panegyri, quam Theodosio dixit, 'atratos,' ait, 'infestare publicum.' *Stewech*. Mera hæc est mutandi prurigo. 'Omniscivitas,' 'cuncta civitas,' passim cum alibi, tum in Nostro occurrit. Observandum potius 'filium publicum' hic non modo dici eum, in quo omnem spem habet civitas, quique omnibus ita carus et amabilis est, ut habeatur deliciæ atque amor publicus, et a cunctis perinde ac filius diligatur, adpelleturque, ex. gr. uti de se dicit Cicero de Provinc. Cons. c. 18. 'Si idem ille tum me salvum esse voluit, cum vos me carissimum filium desiderabatis.' Ita Caligula hinc sibi cognomen sumsit, 'Castrorum filius,' apud Sueton. in ejus vita cap. 22. Sic Cordus dixit, 'Gordianum tertium omnes milites, filium adpellasse, ab omni senatu filium dictum, omnem populum delicias suas dixisse,' teste Capitol. cap.

31. de Gord. Et contra optimus magistratus ac princeps vocatur 'parens publicus:' de quo vide Arntz. ad Plin. Paneg. c. 26. Sed etiam, ut revera decreto Senatus populique sit declaratus et habitus 'Reip. filius.' Vide omnino Cuperum in Epist. Crozianis pag. 59. 78. 84. 156. 159. 333. ad Inscriptionem Ancyranam apud Montfaucon. Palæogr. Græc. pag. 160. et Muratorium, pag. 163. 1. ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Huc refer Xenoph. Ephes. lib. i. pag. 13. ubi Abrocomes et Anthia vocantur παῖδες κοινὸι τῆς Ἐφέσου. nisi priori sensu sumere id velis. In Guelf. pr. *coactavit*. sec. et D'Orvill. *coaptavit*. Oud.

Tantulo triennio major in ætate] Plaut. Bacchide: 'Triduum non inter est eos ætatis, uter major sit.' *Pric*.

Mecum primis ab annis nutritus, &c.] Ovid. ii. 5. de Ponto: 'Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis.' Virgilius Æn. ii. 'Pauper ad arma pater primis huc misit ab annis:' et bene ab hac re exaggeratio petita. Apud Quintilianum ix. Declam. 'A primis ætatis annis junxerat nos potentissimus amor ille puerilis.' Maximianus: 'Par ætas animos conciliare solet.' Andronicus, vel quisvis alius, Nicomach. viii. 16. Μέγα πρὸς φιλίαν, καὶ τὸ συντραφῆναι, καὶ συνήλικας εἶναι. Scholiastes Vetus Horatii ad Carm. i. 36. 'Vult videri per hoc, quod simul togas mutaverint, ætatis æqualitatem augere amicitiam.' Aristænetus i. 18. 'Ἡ χρόνου ἰσότης ἐπὶ ἴσας ἡδονὰς ἄγουσα δι' ὁμοιοτάτου φιλίαν παρέχεται. Idem Quintilianus xvi. Declam. 'A primis statim ætatibus in eandem coire vitam, habet aliquem fraternitatis affectum:' et Declam. cccxxi. 'Consuetudo alienos etiam, ac nulla consuetudine' (lege *necessitudine*) 'inter se conjunctos, componere et adstringere affectibus potest: consuetudo actæ pariter infantia, pueritiæ, studia, lusus tristitia' (lege

tristia) 'joci.' Plutarchus in de lib. educ. 'Ἡ συντροφία ὥσπερ ἐπιτόμιον ἐστὶ τῆς εὐνοίας. Petronius : 'Vetustissima consuetudo in sanguinis pignus transit.' Non mirandum ergo quod hic sequitur de affectione et nuptialibus tabulis. Ovidius : 'Par ætas, par forma fuit, primasque magistris Accepere artes, elementa ætatis ab iisdem, Hinc amor amborum tetigit rude pectus, et æquum Vulnus utrique dedit.' Metam. ix. *Idem.*

Individuo contubernio] In Apologia : 'Qui in individuo contubernio mecum vixit.' Infra lib. xi. 'Contuberniis sacerdotum individuus : ' contra apud Valer. Maximum 'dividuum contubernium.' Tertullianus ad Uxorem : 'Convictus, et individuus usus.' Maximianus : 'Per multos, quibus indivisi viximus annos.' *Idem.*

Domuncula] Sic quidem edidit Floridus, ut Mss. et Edd. consentiunt, supra p. 69. 'satis munita domuncula contentus.' Symm. lib. v. Ep. 66. Gloss. 'Hæc domuncula : οἰκίδιον.' Priscianus lib. ix. p. 613. 'Excipitur ab acu aculens, domus domuncula.' Analogice enim formandum foret *domicula*, assentiente Diomede lib. i. p. 311. *Domunculæ* est in Ed. Pric. Sed *domusculæ* hic exhibent Mss. et Edd. priores, quod placet Wasseo. Vide et J. Parrhas. Epist. xxxvii. p. 767. t. i. Fac. Crit. At non video, quomodo principum civitatis filiis accommodari possit *domuncula* vel *domuscula*, tenuissimis hominibus inhabitata : et discreta a *cubiculo*, ne quis capiat pro conclavi parvo. Ego mallet legi *domicilii*, vel si alia vox, litteris *domusculæ* convenientior. Aqua mihi hæret. p. seq. 'de domo, de thalamo, de cubiculo, toroque.' *Oud.*

Adfectione mutuo m. pignoratus] Si Ms. addiceret, mallet, quod e Pricæi conjectura tacite edidit Floridus, *mutua*. Lib. ii. p. 27. 'Ego tibi mutua voluntate mancipata sum.' Et passim. Mss. tamen et Edd. mordicus

retinent *mutuo*. Hinc perpende, quæ notavi ad Sueton. Ang. c. 53. 'Officia cum multis mutuo exercuit.' In Pal. Guelf. Oxon. est *effectione*. Prave. In Pal. *pigeratus*. In D'Orv. Guelferbytanis, *pigneratus*. Quod rescripsi. Vide ad lib. iii. p. 51. 'Ut ei cænæ pignerarer.' *Idem.* *Sanctæ caritatis affectione mutuo mihi pignoratus*] Scribe, *affect. mutua mihi p.* sic supra lib. ii. 'Voluntate mutua tibi mancipata.' Pric.

Pacto jugali pridem destinatus] *Destinare* vox nuptiis accomoda. Persius : 'Fortique marito Destinet uxorem.' Plinius lib. v. Epist. 16. de Fundani filia : 'Jam destinata egregio juveni,' &c. Ulpianus x. 'Si patronus sibi desponderit aliam, vel destinaverit.' *Idem.*

Tabulis maritus nuncupatus] Hæ legitimæ conjunctionis argumentum præ se ferunt. Lib. ii. Dig. de donat. et lib. xii. de dote. In Apol. 'Facit tabulas nuptiales, cum quo jubebatur.' Firmic. Astron. lib. vii. c. 17. 'Sine tabulis nuptialibus coibunt.' Interpres vetus biblicorum in Tobie c. 7. vocat 'conscriptionem conjugii.' *Elmenh.* De tabulis his et sequentibus omnia sunt pervulgata. *Oud.* *Consensu parentum, tabulis etiam maritus nuncupatus*] Ut et hoc nomine tam immaturum funus mihi luctuosius evaderet. Plinius jam citato loco : 'O triste plane acerbumque funus ! morte ipsa mortis tempus indignius ! jam destinata egregio juveni, jam electus nuptiarum dies.' Ait, tabulis maritum *nuncupatum* eum. Virgil. de Chorebo : 'Et gener auxilium Priamo Phrygibusque ferebat : ' ubi Servius : 'Secundum spem illius dictum est. Gener dicitur et qui est, et qui esse vult : sic etiam maritus : unde in iv. Quos ego jam toties sum designata maritos.' Thamyris ad Telclam apud Basil. Seleuciensem : Πέλωθγι μοι τῷ σῷ Θαμύριδι· καὶ γὰρ εἰμι σός, εἰ μὴδέπω τῷ γάμῳ, τῷ νόμῳ λοιπόν,

καὶ ταῖς ἐπὶ σοὶ μοι γεγενημέναις συνθή-
καις. additur, 'consensu parentum :'
nec de nihilo : 'non omnis enim po-
testas nuptiarum in patre est.' Dona-
tus ad 1. 5. Andr. In lib. 11. ff. de
ritu nupt. 'Nuptiæ consistere non
possunt, nisi consentiant omnes :' id
est, 'qui cœnant, quorumque in po-
testate sunt.' vide et lib. XVIII. eod.
Pric.

Ad nuptias officio frequenti cognato-
rum et affinium stipatus] Artemidorus
Oneirocrit. 11. Τὰ αὐτὰ ἀμφοτέρους συμ-
βαίνει, τῷ γαμοῦντι καὶ τῷ ἀποθνήσκοντι
οἶον, παραπομπὴ φίλων, ἀνδρῶν τε καὶ
γυναικῶν. Et bene hic officio. In A-
pologia : 'Nuptiæ ne illæ fuerant,
an aliud celebratum officium?' sic
'amici nuptiarum officium celebrare'
in Claudio Suetonii. Glossæ : 'Cog-
natus, Εὐγενής ἀπὸ θηλείας.' 'Cogna-
tio, εὐγένεια' ἀπὸ ἐπιγαμίας θηλείας.
scribe cum Vulcanio (quod et inviso
nos eo suspicati sumus) συγγενής et
συγγένεια. In eod. Glossario : 'Affi-
nis. ἀγχιτέμων, καὶ ὁ κατ' ἐπιγαμίαν
συγγενής.' Idem.

Templis et ad. pub. victimas immola-
bat] Ulpianus Titulo x. 'Farre con-
venitur in manum, certis verbis et
testibus decem præsentibus, et so-
lemni sacrificio facto, in quo panis
quoque farreus adhibetur.' Servius
in 111. Æneidos : 'Apud Veteres ne-
que uxor duci, neque ager arari sine
sacrificiis peractis poterat.' Tacitus
lib. XI. Annal. 'Atque illam audisse
auspiciū verba, subisse, sacrificasse
apud Deos, discubitu inter convi-
vas, oscula, complexus, noctem deni-
que actam licentia conjugali.' Me-
gadorus, jam jam ducturus uxorem.
Anularia : 'Ego, nisi quid me vis,
eo lavatum, ut sacrificem :' et Enclio,
qui filiam suam nuptum collocabat :
'Nunc lavabo, ut rem divinam fa-
ciam, ne affinem morer. Quin ubi
arcessat me, meam extemplo filiam
ducat domum.' Colv. Liban. in Mo-
roso f. 327. Γάμου καιρὸς ἦκεν, &c. El-

menh. In Palat. Guelf. sec. initians,
immolabat. Quasi jungerentur ad
nuptias initians, et immolare absolute
sumatur : uti certe aliquoties factum.
Vide Scheffer. ad Phæd. F. 80. 'Ubi
immolatur.' Non sequor tamen. Oud.

Domus t. lauris obsita, tædis lucida]
B. Ambrosius de Virginibus lib. 11.
'Sic etiam virgo nostra debuit prius
amore pio ludere, aurea tori cælestis
fulera morari, in ipso vestibulo nup-
tiarum et postes frondium sertis cer-
nere coronatos, et chori strepentis
interius haurire delicias.' Lucanus
lib. 11. de Nuptiis Martiæ et Catonis :
'Festa coronato non pendunt limine
serta, Infulaque in geminos dependet
candida postes.' Denique in cujus-
libet lætitia diei festi januas ædium
ornabant lauris et lucernis. De quo
Lipsius accurate, Elect. 1. et quædam
hic Beroaldus. Ad quæ addi possunt
illis non notati loci Tertulliani de
Corona militis : 'At enim Christia-
nus nec januam suam laureis infama-
bit :' et de Idololatria : 'At ne lu-
ceant tabernæ et januæ nostræ, plu-
res jam invenies Ethnicorum sine lu-
cernis et laureis, quam Christiano-
rum. Ergo, inquit, honor Dei est,
lucerna pro foribus et laurus in pos-
tibus?' Item : 'Quod januam ejus
subito, annunciatis gaudiis publicis,
servi coronassent.' Et alibi : 'Ac-
cendant igitur lucernas, quibus lex
nulla est, adfigant postibus lauros,
postmodo arsuras.' D. Ambrosius
sermone xc. 'Reversa igitur ad pa-
latium, facit gaudium et patri suo
Augusto et fratribus suis imperato-
ribus. Coronatur civitas tota, fit læ-
titia militantibus atque privatis.'
Colv. Moris vulgati, in Nuptialibus
festivitatibus et publico gaudio do-
mus lauro coronare. Tert. Apol. cap.
35. 'Cur die læto non laureis postes
obumbramus.' Lib. 11. ad uxorem :
'Procedit de janua laureata. Recen-
tissimis et ramosissimis laureis pos-
tes præstruebant.' Christiani omnino

hoc improbarunt. Tert. de Corona milit. c. 13. 'Christianus nec laureis janua suam infamabit.' Martinus Bracaraensis in Excerptis cap. Syno. Græc. c. 74. 'Non licet iniquas observationes agere diebus Calendarum et ociis vacare gentilibus, neque lauro aut viriditate arborum cingere domos. Omnis hæc observatio paganismi est.' *Elmenh. Tota domus lauris obsita*] Statius argumento simili: 'Jam festa fervet domus utraque pompa, Fronde virent postes.' Servius ad Æneid. vi. 'Domum lætam frondes indicant festæ.' Juvenalis: 'Ornentur postes, et grandi janua lauro.' Scholiastes: 'Ad honorem nuptiarum: sic enim solent in nuptiis præparare.' Sunt autem hæc verba, cum sequentibus, paulum verso ordine, versiculus, ex nescio quo Veterum desumptus: videtur conceptus fuisse ad hanc faciem: 'Obsita tota domus lauris, et lucida tædis:' et plura id genus latent in Scriptore isto. Infra hoc lib. 'Talis ad Oceanum pergentem Venerem comitatur exercitus:' ex illis nescio cujus, Catulli forsan: 'Qualis ad Oceanum Venerem comitatur euntem,' &c. sic et viii. de Pegaso: 'Dum in altum, et adusque cælum subsilit, ac resultat, formidans scilicet igniferæ morsum Chimæræ.' Quæ clare ex his deprompta, fortasse Ovidianis: 'Scilicet igniferæ morsum timet ille Chimæræ, Indeque ad extremum subsilit usque polum.' Ita lib. xi. 'Et Sol curvatus intrahebat vesperam.' Quæ nemo citius legat quam senarium agnoscant. Hujusmodi multa ex ipso etiam Cicerone adnotavit, et sub uno conspectu posuit ad Catilin. i. Muretus. *Pric.*

Mundo nuptiali ornat] Oxon. *man- to n.* forsan pro mantili, palla, sum- tum hoc ab isto librario. D'Orv. Pith. Edd. Ber. Bas. pr. *modo.* sed male. Lib. ii. pag. 24. 'omnique cetero mundo exornata.' Infra pag. 86.

'Ornatam mundo funerei thalami.' Et passim 'mundus muliebris.' Vide ad Liy. Epit. xxxiii. et lib. xxxiv. cap. 7. Sic et 'operæ messoriae mun- dus' lib. vi. pag. 110. ubi in aliis quoque *modus.* Oud.

Saviis crebriter ingestis] Lib. v. 'patulis ac petulantibus suaviis festinanter ingestis.' *Elmenh.*

Jam spe futura liberorum votis anxii propagabat] In vulgata, quæ confirmatur a Mss. sine dubio latet vitii aliquid. *Propagare* enim requirit no- men aliquod substantivum. Durius tamen et contorte nimis dicitur: 'propagare spem.' Immo quid est 'spes futura?' Fuit, cum conjicerem, *fæ- turam liberorum*, i. e. subolem, γοργήν. Vide ad Suet. Aug. c. 23. 'propaga- vit imperium.' Verum duo ablativi asyndeti *spe, votis*, unum fere idem- que significantes tali sensu, haud placent. Hinc nec probare possum con- jecturam viri docti ad marg. Ed. Junt. post. *jam se spe futura, &c.* Vide num scripserit Auctor, *jam se fætura l. &c.* Sic duo ablativi erunt diversis- simi sensus. Lib. iv. p. 78. 'poculis aureis vino mero libant.' Lib. vi. p. 123. 'mente capitur curiositate:' si tamen sana hæc sunt. Sed plura vide ad Lu- can. lib. ii. 213. Burm. ad Calp. Ecl. i. 56. me ad Sueton. Tib. c. 62. 'vene- no interemtum fraude.' Eleganter autem *mater se propagare* dicitur *fæ- tura liberorum*: quia in illis ipsa rur- sus vivit, et perpetuatur. Posset et conjici, *se p. i. e. per fæturam*. Maxi- me autem proprie hic *votis* usus est Auctor. Ab hoc enim parentum af- fectu ipsi liberi *vota* vocantur. Ad Gron. Obs. lib. iii. c. 13. Comm. ad Petron. cap. 149. Oud. *Tunc me gre- mio suo mater infelix tolerans, mundo nuptiali decenter ornat*: mellitisque *saviis crebriter ingestis, jam spe futura liberorum votis anxii propagabat*] Clau- dianus: 'Ac velut officii trepidanti- bus ora puellæ Spe propiore tori ma- ter solentior ornat Adveniente proco,

vestesque et cingula comit Sæpe manu, viridique angustat iaspide pectus: Substringitque comam gemmis, et colla monili Circuit, et baccis onerat cudentibus aures.' Oxon. *manto nuptiali*. Pro spe futura, puto *spem futuram* legendum. *Spem propagare* heic, ut v. 'familiam propagabimus:' et nota, *volis anxiiis*. Servius ad Æn. viii. 'Inest semper in matribus votum.' *Pric*.

Cum irruptionis subitæ gladiatorum impetus, &c.] 'Subita prædonum manus Aggressa ferro facinus occultum tulit.' *Idem*.

Nudis et incertis mucronibus] *Nudis* abest a Pithœano. *Exsertis* vel *exertis*, quod edidere Vulc. Elmenh. Scriv. Flor. nimis abit a Mstorum et Edd. Vett. scriptura. Scioppiana conjectura, in contextum admissa a Wowerio et Pricæo, *infestis*, se magis commendat. Nam et Ed. Junt. post. dat *infertis*. Vide ad Hirt. B. G. l. viii. c. 48. 'infesta lancea.' Modius e Cod. Bert. notavit *insectis*, quod juvaret Pricæi conjecturam, *nudis et intectis*, quæ adjectiva sæpe copulat Auctor. Adi ad lib. iii. p. 56. Mss. D'Orvill. Oxon. Par. Edd. Vic. Junt. pr. Ald. Col. Bas. Colv. Merc. *incertis*. Pith. *inferis*, sed Reg. Fux. Palat. Guelf. uterque, *insertis*, ut conjecit Beroaldus, quod mihi videtur verissimum. 'Inserere gladios nudos' recte illi dicuntur, qui inpetu in turbam facto, dissipant eam projectu gladio- rum, vel januæ apertæ jam inportant gladios. Sic 'insertum cornu' ori equino Virg. G. iii. 508. 'manus cælo inserere' Vellei. lib. ii. cap. 103. Eadem confusio lib. vii. p. 137. 'in sequiorem sexum insertus.' Cogitavi aliquando, *confertis*, vel *in nudis et in rectis mucronibus*. Passim enim 'rectus' et 'certus' confundi, notissimum est. Jam vero 'in mucronibus coruscare' eleganter dicuntur gladios exertos vibrantes, uti 'in armis,' 'in ense esse,' &c. sexcenties dicuntur

armati et gladiati. Vide Comm. ad Ovid. lib. viii. Met. 313. Græv. ad Anson. Epigr. 130. Supra ipse Auctor ait lib. iii. p. 46. 'Quum me viderent in ferro:' ubi vide *Pric*. Et sic 'in ferro' seu 'in ferreo' anulo scil. 'consensescere' Plinio l. xxxiii. c. 1. 2. in Mss. Tandem 'rectus mucro' pro elato ense sæpius. Lucan. lib. vi. 237. 'recto gladium mucrone tenentem.' Stat. lib. v. Theb. 665. 'rectoque Erymanthius ense.' *Oud*. *Incertis*] *Lego insertis*. Mucrones enim stricti inseruntur, ingerunturque a machærophoris. Beroald. *Nudis et infestis mucronibus coruscans*] Lib. iii. 'Coruscant in modum ortivi Solis ignis et mucro.' *Infestis* lectio non inconcinna. Supra lib. i. 'Spatham, &c. infesto mucrone devorasse:' ad quem locum plura. At in Oxon. Bertin. Mss. et quibusdam editis, *incertis m*. unde non magna mutatione *intectis* legas. sic ix. junctim, 'nudis et intectis pedibus:' et x. 'nudo et intecto corpore:' prætulerim tamen vulgatam lectionem. *Pric*.

Adferunt] Palat. et Guelf. ambo *adfixit*. Oxon. *affixit*. Pith. *adferum*. Sed præstat vulgatum. *Impetus sæviens gladiatorum adferunt*, pro ipsi gladiatores sævientes. Vide omnino ad lib. iii. p. 47. 'populus risu diffuebant.' *Adferre manus* in hac re proprium, ut *inferre*. Cic. de Offic. i. 17. 'Manus adferre socio videtur.' Sen. lib. v. de Benef. c. 15. 'patriæ manus adferre.' Plura vide ad Cic. ii. de Inv. cap. 42. 'vim sibi adferre conaretur:' ut leg. docui e Mss. Sic et 'adjicere' pro 'injicere.' Vellei. lib. ii. c. 100. 'adjecit Armeniæ manum:' quod non temere sollicitandum. *Oud*.

Cubiculum nostrum invadunt] Quintilianus ii. Declam. 'Cubiculi fores, &c. impulsu effringuntur.' Gloss. 'ἡπειρόρχου βιάως, invado.' *Pric*.

PAG. 82 *Exanimem sævo pavore*]

Aeneid. iv. 'Andiit exanimis:' ubi Servius: 'Territa: nam exanimatus est mortuus.' 'Pavore exanimem' dixit et Tacitus, a quo Noster desumpsit. *Idem.*

Trepida de gremio matris rapuere] Achilles Tatius: Βοή τις περὶ τὰς θύρας ἐξαίφνης ἦν, καὶ εὐθὺς εἰστρέχουσιν ἄνθρωποι μεγάλοι καὶ πολλοὶ, μαχαίρας ἐσπασμένοι· καὶ ἐπὶ τὴν κόρην πάντες ὤρμησαν. Ad oram heic Msti Oxoniensis adscripserat quispiam, *De medio matris deripere sinu.* Virg. 'Gremiisque abducere pactas:' ubi Servius: 'Exaggeratio est, quod ait, gremiis abductas.' *Idem.*

Sic instar Athracis, vel Pirithoi, &c. dispecta disturbataque nuptiæ] In Lexiphane Luciani: Ἐξοικεῖν ἔμελλε τήμερον εἰς ἀνδρὸς τὴν θυγατέρα, καὶ ἤδη ἐκάλλυνεν αὐτήν (supra hic, 'mundo nuptiali mater me decenter ornabat') εἶτα μερμήριον τι κακὸν ἐμπεσόν, τὴν ἑορτὴν διέκοψε. Pro instar, lege cum Oxoniensi ad instar: sic passim Appuleius. In eodem, et Vicent. edit. *despecta.* *Idem* Codex *Atthidis.* at vide heic Beroaldum: verba *vel Pirithoi* absunt a Ms. illo, nec non a Vicentiae edito. *Pric.* *Sic instar Athracis vel Protesilai]* Historia sive fabula obscurior signatur, quæ (ut ingenue fatear) nondum mihi liquet, nec de ea satis constat: ideoque amplius quærendum est. Sed video, dictionibus solerter pensitatis, locum hunc conducenter et congruenter sic corrigi posse: *Instur Athracidis, vel Pirithoi:* ut sit sensus, disturbatas esse puellæ captivæ nuptias, sicut olim Hippodamiæ et Pirithoi disturbatæ fuerunt. Pirithons enim cum uxorem duceret Hippodamen, centaurosque ad nuptias invitasset, illi vinolentia libidineque simul extimulati nuptias disturbarunt: ex quibus Eurythus Hippodamen rapuit, alii alias: hinc inter mensas nuptiales atrox pugna pugnata, qua centauri sunt partim in fugam pulsi: rem ca-

nit Ovidius luculente in XII. Hippodame dicta et *Athracis* figura patronymica, a patre Athrace, qui primus artem magicam apud Thessaliam constituit: hinc 'ars Athracia' pro magia dicitur Papinio, cum ait: 'Athracia rubet arte labor.' Ovid. quoque *Athracida* hanc appellat scribens: 'Athracis Æmonios traxit in arma viros.' *Instar* ergo *Athracidis* expones, instar Hippodames, sive Hippodamiæ Athracis filiæ. Est et *Athrax* oppidum in Thessalia Plinio, Ptolemæo, cæteris. Hanc nostram emendationem plausibiliter probat Codrus, collega meus in professione literaria, homo impense doctus, et utriusque linguæ callens: qui plus habet in recessu quam ostendet in fronte, qui in pensitandis tam priscorum quam recentiorum libris iudicio est præcellenti præditus: cui hæc mea, qualiacunque sunt, probari vehementer gaudeo: pluris enim facio iudicium unius eruditi, quam sexcentorum male litteratorum: contentus doctis præconibus, imperitorum rumusculos et vituperonum linguas livoris cote acuminatas flocci non facio. Sed ut domum repetamus, quo modo Protesilai nuptiæ disturbatæ sint, non dispicio: nec usquam (quod equidem meminim) scriptum legi: de Protesilai quidem obitu, et Laodamiæ ejus conjugis amore exuperantissimo, non pauca traduntur, et ea quidem cognitissima: sed de disturbatis nuptiis nihil adhuc compertum erit: ergo hic locus ita castigandus, ut castigandum docuimus, Diis hominibusque plaudentibus; aut fabula remotior quærenda, sicut A. Gellio historia oraculi arietini ob Plautinos versus fuit vestiganda, inquirendaque. *Beroald.*

Despecta disturbataque] Cum Schicklerado *despecta* quasi a *despecisci*, sive pactum divellere, conjecit quoque Groslot. et receperunt Vulcan. et seqq. ac videtur esse in Florent. In prioribus et Mss. plerisque est *de-*

spectæ. Gueif. bini *dis.* Sed *dispectus* eo sensu est sine exemplo. Mihi unice vera videtur Ms. Bertini scriptura, quam male Gulielmii ingenio attribuit Elmenhorstius, *dispestæ*, post separatæ, disjunctæ, dissectæ, a 'dispecere.' Vide Festum, et Nostrium de Deo Socratis pag. 671. Ed. Flor. 'Summa ab infimis intercedo fastigii dispescat.' Vide Comm. Sed plura dicam ad Flor. n. 15. 'Samos ab Mileto dispescitur:' ubi itidem in Edd. quibusdam *dispicitur*. Salmas. ad Solin. cap. 38. in f. 'A Ciliciæ finibus Africum limitem dispescit.' Grot. ad Mart. Cap. p. 201. 'quarum primam atque ultimam interruptio dispescit Oceani:' ubi vulgo *dissecat* (ut pag. 202.) Mss. *dissicil*, *dispicit*, *despiciit*. pag. 221. 'Hermus Phrygiam Cariamque dispescit.' Sic tres vetustiss. Leid. membranæ. Vulgo, *dispartit*. Oud.

[Sed ecce *sævissimum omnium*] Tò ecce perperam deest in sola Vulcanii Ed. sec. qui et primus edidit *scævissimo somnio* cum reliquis, si excipias Wow. et Pric. dantes *sævissimo somnio*: quod est in omnibus Mss. præter Gueif. sec. qui Aldinam ostentat lectionem. Malim tamen, *scævissimo*. Vide ad lib. i. p. 13. 'Scæva et gravia somniare.' Ex veterum Edd. lectione, *sævissimum omnium*, Ed. Bas. sec. *sævissimum omnium*. Alioquin posset quis conjectare legendum, *scævissimo omine jam*: nisi ex aliis codicibus pateret, litteram *m* in τῷ *omnium* vestigiū esse vocis *mihi*, quæ post *somnio* est inferenda auctoritate Codd. Fux. Reg. Palat. et Guelferb. pr. *Idem*. *Sævissimo somnio*, &c. redintegratur, &c.] In Senecæ Octavia: 'Confusa tristi proximæ noctis metu Visuque (nutrix) mente turbata feror.' Apud Plutarchum in de Virtut. et Vitio: 'Όταν δὲ νυστάζοντά με λύπη λάβη, Ἀπόλλυμι ὑπὸ τῶν ἐνυπνίων. Dido apud Virgil. 'Quæ me suspensum insomnia terrent?' Servius ad Ejus-

dem i. 'Est quies quæ potest etiam somniorum terrore turbari.' Pric. *Sævissimo somnio*] Supra lib. i. 'Sæva et gravia somniare.' *Idem*.

[*Violenter abstracta*] Terent. Adelph. 'Et istam Psaltriam una illuc mecum hinc abstraham:' ubi Donatus: 'Non, abducam, sed, (quod sævientis est,) abstraham.' *Idem*.

[*Coronis floridum*] Tertullianus de Corona Militis: 'Coronant et nuptiæ sponso; et ideo non nubimus Ethnicis, re nos ad idololatriam usque diducant, a qua apud illos nuptiæ incipiunt.' Plautus Casin. 'Sed eecum progreditur cum corona et lampade Meus socerus, compar, commaritus villicus.' Sidonius Epistolarum lib. i. 'Jam corona sponsus, jam palmata consularis, jam cyclade pronuba, jam toga senator honoratur.' Sponsa etiam coronata. Festus: 'Corollam nova nupta de floribus, verbenis, herbisque a se lectis sub amiculo ferebat.' D. Ambrosius de Virginibus lib. i. 'Non in torto crime caput compta, sed Christo; non flosculus caput redimita, sed moribus.' Hinc intelligimus, quid sibi velit Harmenopolus, dum scribit lib. iv. Tit. iv. de Nuptiis, ne quis clam coronetur: Μηδεὶς μυστικῶς στεφανούσθω, ἀλλὰ παρόντων πλείονων, &c. Colv. Tert. de Corona Mil. c. 13. 'Coronant et nuptiæ sponso.' Libanius declam. viii. fol. 327. τί τῶν περὶ τὸν γαμήλιον ἐκλελοιπώς; οὐχ ἥψα δάδας; οὐκ ἐστεφανώσάμην; Declam. xxxix. f. 830. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐχ ὑπῆρξε, δὸς ἡμῖν, ὦ πάτερ, χάριν μετρίαν ἐπίτρεψον μέχρι τῆς τελευταίας θρηνεῖν, μηδὲ στεφανώσῃς, μηδὲ προσείπῃς αὐθις νυμφίον. Oppianus Cyneget. lib. i. 337. Ὡς δὲ τις ἡθέων ὑπὸ νυμφοκόμοισι γυναιξὶν εἴμασιν ἀργεννοῖσι καὶ ἀνθεσι πορφυρέοισι στεφάμενος, πλεῶν τε Παλαιστίναιοι μύριοι Ἐσθάλαμον βαλνῃσιν ὑμῖν ὑμέναιον ἀείδων. Elmenh. *Pedibus fugientem alienis*] Lib. vi. 'Quid meis pedibus facere con-

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 404 787 4

University Of California, Los Angeles

L 007 625 445 7

SOUTHERN BRANCH
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
LOS ANGELES, CALIF.

